

est: Non autem aliorum Patriarcharum. 240. 1. Si vocati Patriarchæ nec veniant, nec Legatum nec litteras mittant, ex Patriarchatu Romano coacta Synodus, est œcumenica. ibid. 2. Synodum generalem posse ab alio quam à Pontifice cogi, nonnulli sentiunt, sed erroneum est. 238. 2. & seqq. Græci nonnulli jus convocandi Romano Pontifici attribuunt. 240. 1.

Synodus II. nihil statuit Romano Primatui adversum. 308. 1. Ex parte dumtaxat legitime est confirmata. 307. 1. Græci ut hanc Synodum efficerent œcumenicam, finxerunt S. Damasi Pontificis præsentiam. 309. 2. Fuit à S. Damaso indicta. 310. 1. Ante Pontificis confirmationem infirmæ fuit auctoritatis. 352. 1.

Testandi ac legandi variæ sunt Principum leges. 38. 1. 2. Jus adeundæ hæreditatis nonnulli Principes sibi arrogarunt. 39. 1. 2. Quod alii noluerunt. ibid. 2. Vide *hæreditas*. Tholosanum Concilium sub Victore II. anno 1056. Ad extirpandam Simoniam coactum. Tres Archiepiscopi Legati præfuerunt: Octo decim Episcopi interfuerunt. 13. 1. Tonfura reddebat hominem regni incapacem. 227. 1. Cæsariem alere nobiles ac milites confueverunt. 225. 2. Etiam inter gentiles. 226. 1. Promissi capilli Regibus Galliæ usitati, non tamen solis. Tonfura illa, uti & penitentia publica, abiit in desuetudinem: Potestas tamen in Episcopis non est extincta. 228. 1. Tonfura Clericalis ac Monachalis fiebat per Episcopos tamquam per Judices. 227. 2. S. Petrus attonsus fuit, ex quo origo Tonfuræ Clerica-

lis. 226. 1. Translatio seu transmigratio Episcopi ex una ad aliam sedem ab Ecclesia Latina interdicta. Formosus, primus fuit Pontifex, ab alio Episcopatu translatus. 228. 1. Alii non pauci postea translati: Quod tamen non nisi auctoritate Apostolicæ Sedis, atque ex necessitate fieri potest. 228. 2. Papalis consensus necessitatis est Innocentio III. antiquior. 229. 1. Potestatem transferendi pro suo Patriarchatu Gregorius VII. sibi reservat, aliis Patriarchis nil volens præjudicatum. ibid. 2. Transferrî non possunt invitî. 230. 1. Translationes vetari rogarunt in Concilio Tridentino S. Thomas à Villa-nova, & Cardinalis Seripandus. ibid. Græci etiam Schismatici Episcoporum translationes averfati. 230. 2. & seqq.

Trinitas. Vide *Officium de Sanctissima Trinitate*. Tunica fuit olim varia. 194. 1. Christus & Apostoli unica, scilicet linea, induti. 193. 2.

Veneno hausto è sacro Calice, non pauci Catholici supervixerunt. 3. 1. Credere non omnes obligantur venenum ita sumptum non nociturum. ibid. 2. Vestes paragaudæ, quæ? 193. 1. Victor II. per Regium consensum in Pontificatu constitutus. 1. 1. Fuit eximie sanctus. 2. 1. Anno 1054. Electus, sequenti coronatus. 3. 2. Plures coegit Synodos. ibid. Vita communis Clericorum. Vide *Clericalis continentia causa*. Universalis Episcopus. Vide *Episcopus universalis*. Ultricus Curiensis Episcopus commendatur. 224. 1.

FINIS INDICIS.

SYNODORUM GENERALIUM, AC PROVINCIALIUM DECRETA, ET CANONES,

SCHOLIIS, NOTIS, AC HISTORICIS
DISSERTATIONE ILLUSTRATIS

PER F. CHRISTIANUM IUPUM,

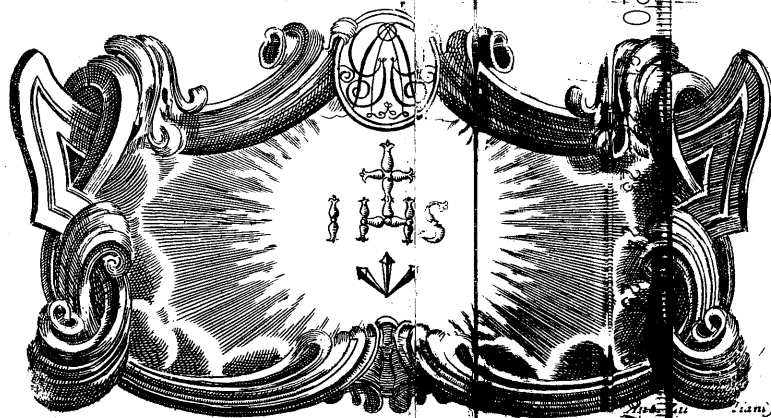
*Iprensens, Ordinis Heremitarum Sancti Augustini
Universitate Doctorem, ac Regium
Alma Lovaniensium.*

PARS SEPTIMA

OPERUM TOMUS SEPTIUS,
Continens Synodos ac Decreta
Sancti Gregorii Septimi.

STUDIO, AC LABORIBUS

F. THOMÆ PHILIPPINI RAVENNATENSIS EJUSDEM ORDINIS.

VENETIIS MDCCLXXVI.

Prostant APUD JO: BAPTISTAM ALBRITUM Q. HERON.
ET SEBASTIANUM COLETTI.

CUM GRATIA, ET PRIVILEGIO.

SYNODORUM
GENERALIUM,
AC PROVINCIALIUM
DECRETA, ET CANONES,

*SCHOLIIS, NOTIS, AC HISTORICA ACTORUM
DISSERTATIONE ILLUSTRATI,*

PER F. CHRISTIANUM LUPUM,

*Iprensens, Ordinis Heremitarum Sancti Augustini, Sacrae Theologiae in Alma Lovaniensi
Univerfitate Doctorem, ac Regium Primarium Profefforem.*

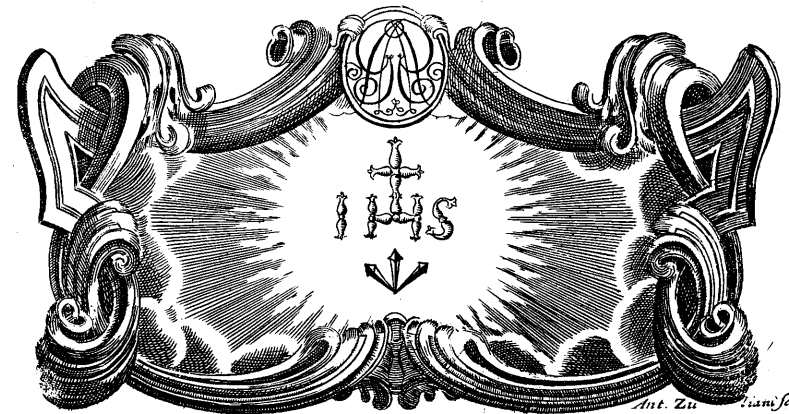
P A R S S E X T A.

OPERUM TOMUS SEXTUS,

Continens Synodos ac Decreta
Sancti Gregorii feptimi.

S T U D I O , A C L A B O R E

F. THOMÆ PHILIPPINI RAVENNATENSIS EJUSDEM ORDINIS.

VENETIIS · MDCCLXXVI.

Prostant APUD JO: BAPTISTAM ALBRITUM & HIBRON.
ET SEBASTIANUM COLETTI.

CUM GRATIA, ET PRIVILEGIO.

ILLUSTRISSIMO, NOBILISSIMO, AC AMPLISSIMO DOMINO,

D. P E T R O R O O S E,

Equiti, Regi in Hispaniis ac Belgicis Provinciis à Consiliis Status, Sanctiorisque in Belgio Senatus Præsidi, Toparchæ de Han, Froidmont, Jemeppe, &c.

LLUSTRISSE DOMINE,

I Gregorium septimum Pontificem, verum sui seculi Athanasium, aut Joannem Chrysostomum, in sacris Sanctorum tabulis Romana Ecclesia merito titulat Acerimum Ecclesiasticæ Libertatis Propugnatorem ac Defensorem. Miserrandam, quam in sui Apostolatus exordio invenit, Catholicæ Matris servititem describit ipse Pontifex in litteris ad Richardum Aquilejæ Patriarcham: (lib. 1. ep. 42.) Non ignorare credimus Prudentiam tuam, quantis perturbationum fluctibus Ecclesia sit usquequaque concussa, & penè desolationis suæ calamitatibus naufraga & submersa. Rectores enim & Principes hujus mundi, singuli quærentes quæ sua sunt, non quæ JESU-CHRISTI, omni reverentia conculcata, quasi vilem Ancillam opprimunt, eamque confundere, dum cupiditates suas explere valeant, nullatenus pertimescunt. Sacerdotes autem, & qui Regimen Ecclesiæ accepisse videntur, legem Dei ferè penitus postponentes, & officii sui Debitum Deo & commissis sibi ovibus subtrahentes, per Ecclesiasticas dignitates ad mundanam gloriam nituntur, & quæ speciali dispensatione multorum utilitatibus & saluti proficere debuissent, ea aut negligunt, aut infeliciter in pompa superbiæ & superfluis sumptibus consumunt. *Detestanda quorundam Principum avaritia & sacrilega in sacras Electiones violentia atque Simonia investibat, ac intrudebat Antistites, de quibus ad Siagrium Augustudunensem Episcopum scripsit Magnus Gregorius: Benedictio illi in maledictionem convertitur, qui ad hoc, ut fiat hæreticus, promovetur. Facinoris enormitatem insigniter depinxit in litteris ad Raynaldum Andegavensem Episcopum Goffredus Abbas Vindocinensis, atque adjunxit: Hac non tam humana, quam diabolica malignitate Ecclesia Catholicam fidem, libertatem, & castitatem amittit, sine quibus nulla ratione subsistit. Hæc enim tria semper Ecclesia habere debet: Quorum si vel unum defuerit, velut paralytica jacet. Etiam in corporis castitate tantas tunc plagas sufferebat, ac deflebat Latina Ecclesia, ut non tantum Diæconi aut Presbyteri, sed & ipsi Episcopi uxores palam ducerent, & cum ipsis volutarentur: Adversum has pestes pro Catholica fide Athanasium, pro Ecclesiastica disciplina Joannem Chrysostomum egit septimus Gregorius. Et quod ipsas ex Latino orbe ad Infernum proscripserit, ac in hujus abyssu sepeliverit, atque ita mundum fecerit quasi novum, demonstrant hæc ejus Concilia. Nec solos hinc inde Duces aut Comites, sed etiam Philippum Galliarum Regem, Henricum quartum Germaniæ Cæsarem, ac Nicephorum Botoriatem Imperatorem Constantinopolitanum compulsi suis Sanctis obedire. Et pro his gloriosis actibus eandem cum magno Athanasio & Sancto Joanne Chrysostomo mercedem est à Domino consecutus: Centies tantum cum persecutionibus. Etenim ab Ultrajectensi, Wormatiensi, Moguntino, ac Brixinensi malignantium Episcoporum ac Principum Latrociniis fuit lapidatus de bono opere, damnatus contumeliosissime, ac degradatus. Hinc Hugo Flaviniacensis Abbas ipsum in Vindunensis Ecclesiæ Chronico rectè affirmat esse Martyrem. Etenim in libro de vera Religione scribit Sanctus Augustinus: (cap. 6.) Sæpè finit Divina Providentia per nonnullas nimium turbulentas hominum carnalium seditiones expelli de congregatione Christiana etiam bonos viros. Quam contumeliam vel injuriam suam cum patientissime pro Ecclesiæ pace tulerint, neque ullas novitates vel schismatis vel hæresis moliti fuerint, docebunt homines, quam vero affectu, vel quanta sinceritate charitatis sit Deo serviendum: Ejusmodi Heroum virtutem depredicat, & concludit: Hos coronat in occulto Pater, in occulto videns. Eosdem laudat in quinto libro de Dei Civitate: (cap. 18.) Si Furius Camillus etiam ingrati Patriam, à cuius cervicibus acerrimorum hostium Vejentium jugum depulerat, damnatusque ab Æmulis fuerat, à Gallis iterum liberavit; quia non habebat potiore, ubi posset vivere gloriosius; cur extollatur velut grande aliquid fecerit, qui fortè in Ecclesia ab inimicis carnalibus gravissimam exhonorationis passus injuriam, non se ad ejus hostes hæreticos transtulit, aut aliquam contra illam ipse hæresim condidit, sed eam potius, quantum valuit, ab hæreticorum perniciosissima pravitate defendit, cum alia non sit, non ubi vivatur in hominum gloria, sed ubi vita acquiratur æterna? Est incruentum Martyrium, cruento longè acerbius. Justè enim ad Imperatorem Constantium exclamavit, istud Martyrium patiens Sanctus Hilarius Episcopus Pictaviensis: Utinam Omnipotens Deus illud potius ætati meæ & tempori præstitisset, ut hoc Confessionis meæ in te ministerium Neronianis, Decianisve temporibus explerem. Est & longè gloriosius Martyrium. Etenim fratri suo Gregorio Nyssæ Episcopo, ob istud suum Martyrium lamentanti, reposuit Sancta Macrina: Non defines Divinorum beneficiorum immemor esse? Ingrati animi vitium non cohibebis? Non comparabis Parentum rationibus tuas? Atqui si quantum pertinet ad hanc vitam, ea re gloriamur, quod claro genere nati, & honestis orti Parentibus sumus, Pater quidem illis temporibus & juvenis eatenus floruit, ut inter Cives & in Judiciis ejus gloria consisteret. Post autem ejus Eruditio quidem se longius extulit, fama tamen Pontum non est egressa. Satis enim illi fuit in Patria clarum esse. Tu autem civitatibus, populis, nationibus celebris es: Te ad ferendum auxilium, te ad res constituendas Ecclesiæ vocant & mittunt. Et Dei munus non adpi-*

adspicis? Nec talium bonorum causam agnoscis? Utiq; iniquas ab Arianis persecutiones ac damnationes. Plurimorum grandium virorum virtutes sola persecutio toti orbi notificavit. Illius gloriosissimi *Papae & Martyris Gregorii*, licet Dei Spiritu patenter condita & totius mundi Reverentia jam pridem consecrata, Synodalia Acta etiamnum hodie durissimos sustinent Adversarios; Hinc te, *Vir Illustrissime*, expostulant Defensorem. Nec sine fundamento. Ea quippe dignitate fulges, cui non solum Reipublicae, sed etiam Ecclesiae libertatem & castitatem tuendam imponunt leges & Canones. Quem nos summi Concilii Praesidem veneramus, Romana Respublica titulat Praetorio Praefectum. Et ipsum *Ammianus Marcellinus* omnium honorum apicem, *Evagrius Epiphaniensis* summum Magistratum, *Trebellius Pollio* eminentissimum Praefectum, *Aurelius Cassiodorus* Imperii Patrem, *Magnus Pontifex Leo* summam Potestatem, *Eunapius* appellat Imperium cui purpura deest. Hisce Praefectis, ex quo ipsos non amplius bellicis, sed solis civilibus rebus praesulgere voluit, *Magnus Constantinus* omnino detulit etiam Ecclesiasticae libertatis & castitatis custodiam atque tutelam. Tantam in Belgica septemdecim Provinciarum Dioecesi Praefecturam immaculatis adeo manibus gessisti, ut de te, *Vir Illustrissime*, fidenter dicam, quod de Parente suo scriptum reliquit *Sanctus Gregorius Nazianzenus* (Orat. 19.) *Justitiae quod majus & Illustrius exemplum adferri potest, quam quod in magnis Reipublicae muneribus versatus, ne teruncio quidem suas facultates auxerit, idque cum alios cerneret publicis bonis Briarei manus injicientes, & malis lucris turgentibus Tu Briarei manus etiam compescuisti, castigasti, abscedisti. Germane Christianum, quod Sancto Ambrosio, Liguria ac Emiliae tunc Reftori, dedit Probus Italiae Praetorio Praefectus, Mandatum tibi ipsi fixisti atque explesti: Age, non ut Judex, sed ut Episcopus. Unde & ad Episcopales Infulas, immo & ad Eminentissimam Romanam Ecclesiae Purpuram vota publica Te cum eodem Ambrosio non semel postularunt. Laudatas Ecclesiae ac Reipublicae dotes tanta animi constantia tutatus es, ut te quam ipsas laedi malueris, & aliquid sustinere eorum, quae ab Imperatore Adriano Praefectum Tatanum fuisse passum refert *Aelius Spartianus*. Imitatus es *Sanctum Ambrosium*, de quo *Paulinus Presbyter*: Ambrosius ingemiscebat vehementer, cum videret radicem omnium malorum avaritiam, quae neque copia, neque inopia minui potest, magis magisque crescere in hominibus, & maxime in iis, qui in potestatibus erant constituti, qui omnia pretio distrahebant. Quae res primo omne malum invexit Italiae, & exinde omnia vergunt in peius. Novenas Magni Gregorii verè Papales contra Sacerdotiorum nundinationem litteras ad *Brunichildim Francorum Reginam*: Quia tantum facinus non solum illis, utique per munera promotis Antistitibus, periculum, verum etiam vestro Regno fatis est noxium, Paterno affectu petimus, ut de hujus pravitate emendatione Deum vobis placabilem faciatis. Armasti Belgium sanctissima atque invicta optimi Imperatoris *Martiani* lege, de qua *Michael Glycas*: Legem *Marcianus* tulit, qua edixit, ne quis Magistratum per largitionem consequi conaretur. Et Imperatoris *Justiniani*, quem de ejusdem a se late legis clandestina praevagatione ridet in Arcana historia *Procopius Caesariensis*, detestanda arti te fuisse hostem infensissimum, plures suo malo sunt experti. Venerabilem *Cordubensium Antistitem Hosium*, quod in producto ultra catalogum, & plurimis pro Ecclesia & Republica laboribus fracto corpore plena vigeret anima, a *brahamicum Senem rectè appellavit & veneratus est Sanctus Athanasius*. Est rarum Dei donum. Istud ipsum tibi gratulantur haec qualiacumque Scholia, & per ipsum à Divina Misericordia diuturnum sibi deprecantur Patrocinium.*

Dabam Lovanii, in Conventu Sancti Joannis Baptistae, die 24. Octob. Anno Domini 1672.

ILLUSTRISSIMAE AC AMPLISSIMAE
VESTRAE DIGNITATIS

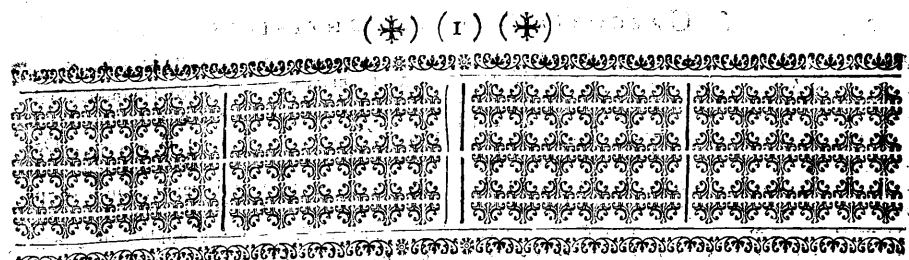
minimus famulus,
FR. CHRISTIANUS LUPUS.

ORDO SYNODORUM,

Quarum Canones ac Capitula hoc sexto tomo elucidantur.

Romana prima sub Gregorio VII.	1	Romana septima sub eodem.	212
Romana secunda sub eodem.	39	Romana octava sub eodem.	327
Romana tertia sub eodem.	49	Romana nona sub eodem.	330
Romana quarta sub eodem.	50	Romana decima & undecima.	335
Romana quinta sub eodem.	64	Quintilinoburgensis.	343
Romana sexta sub eodem.	147		

SYNO-

SYNODORUM GENERALIUM AC PROVINCIALIUM DECRETA ET CANONES, SCHOLIIS, ET NOTIS ILLUSTRATI, S. CII GREGORII VII. PRIMUM ROMANUM CONCILIUM.

REGORIUM septimum, licet *Bennonis & Hugonis Blanci Romanorum Cardinalium*, & plurium aliorum calumniis denigratum, fuisse virum longè sanctissimum affirmant, & magnis encomiis ornant *Bertholdus Constantiensis Presbyter*, *Lambertus Monachus Schafnaburgensis*, *Guilielmus Monachus Malmesburiensis*, *Otho Frisingensis Episcopus*, & alii plures gravissimi Scriptores. Hinc merito suis Sanctorum tabulis inferuit Romana Ecclesia: *Salerni depositio Beati Gregorii Papae septimi, Ecclesiasticae libertatis propugnatoris ac defensoris acerrimi*. Pro acerrima istius libertatis ac omnis Ecclesiasticae disciplinae reparatione est passus durissima, ac in exilio defunctus. De ejus creatione scribit in *Piscariensis Caenobii Chronico Joannes Berardi*: *Alexandro Papa defuncto, Hildebrandus Archidiaconus in Papam Gregorium est ordinatus, Mense Aprilis, anno Dominicae Incarnationis millesimo septuagesimo secundo*. Hinc & praesentem Synodum vult celebratam anno ejusdem saeculi septuagesimo tertio. At verò electionis Decretum disertè asserit istam factam decimo Kalendas Maji, indictione & Luna undecima, anno millesimo septuagesimo tertio, adeoque hanc Synodum anno septuagesimo quarto. Et litteræ, *Christ. Lupi Opera T.VI.*

quibus *Sichardum Aquilejæ Patriarcham*, & cunctos *Mediolanensis Provinciae Episcopos* ad ipsam invitavit laudatus Pontifex, datae sunt mense *Februario*, indictione *duodecima*, qui palam fuit annus septuagesimus quartus. Indicta fuit in primam proximam *Quadragesimam Dominicam*. Et tunc fuisse celebratam affirmant etiam *Lambertus Schafnaburgensis*, *Marianus Scotus*, ac *Sigebertus Gemblacensis*. Non solius, quod laudatus *Lambertus* videtur innuere, fuit Italiae, sed totius *Romani Patriarchatus*. Hinc laudatæ ad *Mediolanensis Provinciae Episcopos* litteræ appellant generalem. Eodem modo titulat in *Piscariensis Monasterii Chronico Joannes Berardi*. Adfuisse quinquaginta Episcopos, & *Abbatum atque Clericorum multitudinem* scribit in *Virdunensi Chronico Hugo Abbas Flaviniacensis*.

Lib. 1. Ep. 42. 43.

A. 1074.

DECRETUM PRIMUM.

Acta Synodalia perierunt aut latent, ideoque ex variis hinc inde antiquis monumentis sunt exquirenda. Primum itaque Decretum habemus in litteris laudati Pontificis ad *Othonem Episcopum Constantiensem*: Haec necessaria tibi scribenda fore arbitrati sumus, nos juxta au-

A 80.

Sanctitatem sanctorum Patrum in Synodo dedisse sententiam, ut hi qui per Simoniacam heresim, hoc est, interventu pretii, ad aliquem sacrorum Ordinum gradum & officium promoti sunt, nullum in sancta Ecclesia ulterius ministrandi locum habeant. Illi quoque qui Ecclesiam ratione pecunie obtinent, omnino eas perdant, nec deinceps vendere vel emere alicui liceat. Eadem Decreta laudat & enumerat Anonymus Gregorii Apologus, ac pergit: *Horum illud erat primum, ut Clerici aliquem sacrorum Ordinum gradum, & officium per pretium adepti, nullatenus deinceps in Ecclesia ministrarent. Secundum, ut Ecclesiam pretio acquisitam nullus retineat. Nec alicui deinceps Ecclesiam vendere vel emere liceat.* Duplex fuit hujus Decreti Canon: Prior adversum sacri Ordinis, posterior adversum Simoniam Ecclesiasticorum beneficiorum atque Officiorum.

Cap. 5.

Potest per Sacros Ordines nequaquam soli Majores intelliguntur, sed omnino etiam Minores. Abi ut hoic vendi aut emi Gregorius permiserit. Lacerat ex iniquo apud Hugonem Abbatem Flavinjacensem oratione, qua Ecclesiasticorum Ordinum venditionem ac emptionem grassari in omni Imperio lamentatur apud Episcoporum suorum Synodum Henricus tertius Imperator, Patrem suum Conradum Salicum ea de causa timeri damnatum ad gehennas, hinc pestem cum fame & barbaro Pagano Hungarorum gladio grassari affirmat, & concludit: *Quicumque vestrum hac se macula pollutum agnoverit, oportet ut a sacro Ministerio arceatur. Omnes enim gradus Ecclesiastici a Maximo Pontifice usque ad Ostiarii opprimuntur per vestra damnationis premium, & in cunctis spirituale grassatur latrocinium. Omnium precibus commendavit Patris sui animam, & hoc promulgavit Edictum: Ut nullus gradus vel Ministerium Ecclesiasticum pretio acquiratur, Et si quis contempserit, omni honore muldetur. Sicut Rex Coronam Imperii mihi gratis dedit, ita ego quod ad Religionem pertinet gratis impendam. Volo ut & vos similiter faciatis.* Grassabatur tunc Regia Antistitum nominatio: Omni circa ipsam Simoniam valedicere optimus Princeps, eidemque circa sacras Ordinationes longè potiori jure valedicere vult ab Episcopis. Utique ab Ostiariatu, ipsaque Clericali tonsura usque ad Pontificatum. Omnis ordo hominem Deo ac Divino Ministerio consecrat, ideoque est omnino sacer. Hoc sanctissimum Principis Edictum Canonibus & pœnis postea confirmantur Leo nonus, Victor secundus, Stephanus decimus, secundus Nicolaus & Alexander: Et hic omnino etiam confirmat noster Gregorius.

Fol. 187.

Per Ecclesias, quas vendi vetat aut emi, & Cathedrales, & Collegiatas, & Parochiales, & Capellas aut Oratoria intelligit: Nec solas ipsarum Præfecturas, sed & omnes in illis beneficium aut ministerium. Statuit in grassantem tunc, qui Ecclesiasticum beneficium a sacro discernerebat officio, & hoc solum esse sacrum, ac vendi non posse blaterabat, errorem. Hunc enim à Godefridi Lotharingæ Ducis Capellani acriter defensum damnat in variis Epistolis etiam Sanctus Petrus Damiani, in litteris ad

Clerum ac populum Lucensem Alexander secundus, & ab iisdem laudatus Canon secundus Chalcedonensis, lucidè sanciens non solum Ecclesiasticos Ordines, sed etiam Œconomi, Defensoris, Mansionarii, & cujusvis gradus officium non posse sine simonia vendi. Quin & dudum antea ad Eusebium Pelusii Metropolitam, qui Martiniano Presbytero venderat Œconomi officium, scripsit Isidorus Pelusiotes: *Pretio adductus res pauperum prodidisti. Hoc Judas quoque fecit, cum Dominum pecunia addidit.* Exstat ejusdem ad Sanctum Cyrillum Alexandriæ Patriarcham gravissima Epistola, qua crimen hoc durissimè exagitat, & exoptulat puniri. Ex quo vides Chalcedonensem Canonem non fuisse novum in Ecclesia, sed avitam Christianitatis legem atque morem fuisse ab ipso dumtaxat innovata.

L. 1. Ep. 425.

L. 2. Ep. 117.

Etiam Gregorius noster hocce suo Decretissimo errore non plenè exlinxit. Eundem enim per litteras ad Lucium Sancti Juventii Ticinensis Præpositum damnavit, atque eradicare conatus est etiam Urbanus secundus, usus item auctoritate Canonis Chalcedonensis. Quod ipsum in Remensi Synodo fecisse Calixtum secundum affirmat, ac ejus Canonem adducit Clarius Senonensis Monachus in Chronico sui Cœnobii ad Sanctum Petrum vivum. Quin & dudum postea errorem aperta fronte adhuc defenderunt nescio qui Scholastici Doctores, quorum apud Hugonem Victorinum in Theologica de Sacramentis eruditione restat hocce argumentum: *Ego in Ecclesia vicium & vestitum emi, Ecclesiam non emi. Stipem emi, Præbendam emi, Corporalia tantum emi, Spiritualia non emi, nec emere volui.* Idem argumentum exstat apud Cardinalem Robertum Pullum: *Dignitatem, que munere Sancti Spiritus provenit, non quero; tantum possessionem Ecclesiasticam adipisci laboro.* At respondet laudatus Cardinalis: *Juxta antiquam traditionem quisquis eorum, que separatim habere non est, alterum emi, neutrum inemptum derelinquit.* Et ipse & laudatus Hugo Ecclesiastica beneficia, licet temporalia, demonstrant esse spiritualibus inseparabiliter annexa, ideoque nec emi posse nec vendi citra Simoniam. Est omnino antiqua Ecclesiæ traditio: A Sancto Petro Damiani insigniter ostensa in litteris ad dictos Ducis Godefridi Capellanos.

A. 1119.

Par. 6. c. 13.

Lib. 1. Ep. 37.

Quod hisce in rebus nec ad communes Republicæ necessitates, nec ad pias Ecclesiæ causas possit aliquid exigi, ideoque nullus omnino sit hujus exactionis purgandæ titulus aut modus, supra ostendi ex Magno Basilio & Magno Gregorio. Addere quid velim ex Isidoro Pelusiota, ad Eusebium Pelusii Metropolitam, ab Electis & Consecratis exigentem ædificandæ Ecclesiæ adjutoria, hæc scribente: *Condis Ecclesiam in Peluso, machinis quidem ac molitionibus luculentam, sed improbis studiis, & sacrarum Electionum pretiis, atque injuriis & contumeliis, & tenuium oppressionibus, & pauperum sumptibus. Quod nihil est aliud quam ædificare Sion in sanguinibus, & Hierusalem in injuriis.* Ejusmodi Basilicam asseverat pro vindicta perpetuo clamaturam in Cœlum.

Exponitur prior pars Decreti.

Ep. 113. *Cœlum. Et in alia Epistola: Inutilibus saxis Ecclesiam exstruis, sceleratis nimirum, ne dicam impiis proventibus. Sacerdotium enim pretium accepisti. Sacerdotium vendens, idque Zozymo, inepto ac profano homini, dedisti. Usque adeo hæc per totam regionem omnium sermone celebrantur, ut ambrosiorum, qui hæc audiunt, aures circumsonent.* Quod in istiusmodi Ordinato publici sales decantarentur, adeoque omnis populus gravissimum inde acciperet scandalum, testatur in litteris ad dictum Zozyumum ac ejus focium Maronem. Quin & ipsum Isidorum, multis & acerrimis litteris in Eusebium Episcopum ac istos ejus Ordinato atque Electos invectum, quod non satis fuisset invecus, arguit nescio quis Episcopus Hermogenes. Adeo fœda ac manifesta est ista Simonia.

Ep. 118.

A. 1074.

Gregorii nostri Decretum elucida Marianus Scotus: *Hildebrandus, qui & Gregorius Papa, decrevit ut sub sententia Sancti Petri cum Simone damnaretur, non solum emptor, sed & venditor, cujuscumque consecrationis officii Ecclesiastici, id est, Episcopatus, Presbyteratus, Diaconatus, Præposituræ Ecclesiæ, vel Decimationis, sed & sociis transgressionis. Dominus enim dixit: Gratis accepistis, gratis date. Unde & de sua Synodo Legati Papæ ad Henricum Regem, id est, duo Episcopi, noluerunt esse in Pascha cum Rege in civitate Babemberga, nec cibum vel societatem Hermanni ejus civitatis Episcopi habere, qui Episcopatum comparavit.* Quod ipsum isdem ferè verbis scribunt Simeon Dunelmensis, & Joannes Bromptonus Abbas Jornalensis. Quod per Simoniacos Episcopos aut Clericos celebrata Sacramenta ac quævis Divina officia veterit accipi vel audiri Gregorius, addit Sigebertus Gemblacensis: *Quod nescio an subsistat.* Hanc enim pœnam conjugatis Clericis non nisi in sequenti anni Synodo inflixit: *Et videtur amobus simul fuisse inflicta.* Quidquid sit, an valida esset istiusmodi consecratio, hic denuò disputatum est, & non definitum. Citra omnem reparationis spem dumtaxat degradati sunt istiusmodi consecrati, & tanquam irrita damnata consecratio; verum an quoad substantiam, an quoad solam executionem, non fuit expressum. Sanctus Petrus Damiani, licet edito in hanc materiam insigni libro veritatem cunctis non persuasisset, ipsius tamen adversarios nutare fecit, atque ita omnia deinceps Synodalia Decreta fuerunt concepta in voces ambidextras, quæ unumquemque permetterent in suo sensu abundare. Quod enim & ipse Gregorius, & Urbanus secundus, & alii post hanc Synodum Pontifices adhuc reordinaverint, est supra ostensum. Et in scholis quàm in Synodis major fuit hæc concertatio. Datos à Simoniacis, & quibuscumque Hæreticis atque Schismaticis Ordines esse substantialiter nullos atque irritos, varii Doctores constanter defenderunt. Doctor tandem Angelicus veritatem demonstravit, atque eradicavit errorem. Et hoc est unum ex ejus palmaribus in Ecclesiam beneficiis.

Gregoriani Decreti prior pars dampnata omnem Simoniam: & quam Episcopi consecrando aut instituendo, & quam Reges nominando aut investiendo, & quam alii minores Domicelli ac patroni committerent presentando. Grassabatur enim tunc & illa Simonia, adversus quam in sua apud Mediolanensem Ecclesiam Legatione statuerunt Mainardus Sylvæ candidæ Episcopus, & Joannes Romanæ Ecclesiæ Presbyter, Alexandrii secundi Cardinales Legati: *Ut nullus Laicus à cujusvis Ordinis Clerico, in gradu aliquo Ecclesiastico benedicendo, quidquam muneris exigat vel accipiat, ne cum Simone Mago particeps fiat.* Hic Mainardus fuit Cardinalis Humberti in Sylvæ candidæ Episcopatum proximus successor, quam ad bina Sancti Petri Damiani legatione reformatam, & bis relapsam Mediolanensem Ecclesiam iteratò reformandam legavit laudatus Alexander. Et quod ipsa iterum relapsa fuerit, demonstrat iterata ad eandem legatione missa postmodò per nostrum Gregorium. Et in simonia, & in sacrilegis suorum Clericorum conjugis illa fuit adeo contumax, ut Apostolicæ reformationis observatores ac defensores fuerit horrendè persecuta. Insigniter hoc docet Martyrium Sancti Herlembaldi Ducis, ejusque germani fratris Atrialdi Diaconi, ob istam pietatem barbaricè trucidatorum.

A. 1073.

Gregorius profecutus est vestigia sui Antecessoris Alexandri, de quo Conradus Abbas Urspergensis: *Aimo Colonienfis Episcopus, & Hermannus Bambergensis, Romam missi sunt, pecuniam, quæ Regi debebatur, congregandi gratia, quilegatione peracta reversi litteras Alexandri Apostolici detulerunt, Regem vocantes Romam ad satisfactionem pro Simoniacâ heresi, aliusque nonnullis emendatione dignis, quæ de ipso Romæ fuerant audita.* Addit Lambertus Schafnaburgensis: *Aimo Colonienfis Archiepiscopus, offensus his quæ plurima præter æquum & bonum sebant in Palatio, à Rege petit vacationem sibi dari deinceps à rerum publicarum administratione, causatus in senium jam vergentem ætatem, & laboriosis Regni negotiis minus minisque in dies sufficientem. Quod Rex haud diffuculter annuit: Quia pravis libidinis suis, & juvenilibus ineptiis jam dudum animadverterat eum graviter offendi, & plerumque, quantum salva Regia dignitate poterat, pro virili portione obniti. Id ergo ubi se in sua recepit, Rex tanquam severissimo pedagogo liberatus, statim omnia flagitiorum genera, ruptis omnibus modestiæ ac temperantiæ frenis, præcipientem se dedit. Hæc inter crimina non infimum fuit sacrilega nundinatio, qua Episcopus & Abbatis exacta passim pecunia dabat Henricus, atque ita omnem Ecclesiasticam libertatem, castitatem, ac disciplinam frædabat, & per intrusos indignos Antistites evertebat. Lambertus rectè adfirmat ipsum in omnia flagitiorum genera fuisse præcipientem. Quod enim non sola facinora, sed insuper nefanda flagitia suæ Simonie accumulavit, in superioribus est abundè monstratum.*

A. 1073.

Lib. 1. Ep.
35.

Eodem anno ad Rodericum Cabilonensem Episcopum scripsit Gregorius septimus: Inter ceteros hujus nostri temporis Principes, qui Ecclesiam Dei perniciosa cupiditate venundando dissipaverunt, & Matrem suam, cui ex Dominico Præcepto honorem & reverentiam debebant, ancillari subjectione penitus conculcarunt, Philippum Regem Francorum Gallicanas Ecclesias in tantum oppressisse, certa relatione didicimus, ut ad summum hujus tam detestandi facinoris cumulum pervenisse videatur. Quam rem de Regno illo tantò profectò tulimus molestius, quanto & prudentia, & religione, & viribus noscitur fuisse potentius, & erga Romanam Ecclesiam multò devotius, De Philippo Patre Henrico, & Helinando Laudunensi Episcopo scribit in libris de sua vita venerabilis Guibertus, Sanctæ Mariæ apud Novigentum Abbas: Helinandus cum Henrico, quia multum erat cupidus, & Episcopatum venditionibus adjectus, largissimis lenocinationibus & venis egit, ut si quispiam Episcoporum Franciæ decederet, Pontificalibus infulis ipse succederet. Addit filium & successorem Philippum fuisse hominem in Dei rebus venalissimum. Nam & ab hoc iste Helinandus emit Archiepiscopatum Remensem.

L. 3. c. 1.

Porro certa ista relatio advenerat à Matisconensi Clero ac populo, cujus Electum Landericum, Augustodunensis Ecclesiæ Archidiaconum, Philippus Rex nonnisi datis nummis volebat confirmare, atque ita Matisconensem Ecclesiam diuturna viduitate desolabatur, fatigabat, ac ferè redigebat in nihilum. Palam testatur hoc Pontifex in litteris ad Humbertum Lugdunensem Metropolitam: Clamor Matisconensium Clericorum pervenit ad nos, Ecclesiam suam jam multo tempore viduatam, detrimentum non modicum sustinere. Dicunt enim Regem Francorum electionem sine suo consensu factam velle impedire. Quod nempe nonnisi accepto auro ipsam vellet Regio adfensu firmare. Hanc Regiam Simoniam multis elogiis onerat Gregorius. Etenim vocat perverfam cupiditatem, Matris Ecclesiæ ancillarem subjectionem, & conculcationem, Ecclesiarum oppressionem, detestandum facinus, Ecclesiarum destructionem, audaces Sanctæ religionis excessus, Ecclesiæ ruinam, turpe Simoniacæ hæresis mercimonium. Hinc Regem seriò monet, minatur castigare severius, & vindictam non differet, nisi ob avita & summa Francorum Regum merita in Romanam Ecclesiam. Etiam moneri jussit per Rodericum Cabilonensem Episcopum, quem vetus istius Ecclesiæ Chronicon appellat Roclenum, affirmatque fuisse litteris apprime eruditum, & Divinum voluminum lectione studiosissimum, atque ita summæ per omnem Galliam auctoritatis. Et hinc Rex obediit. Pergit enim Pontifex: Sed quantum antea diebus Rex per familiarem suum Cubicularium Albericum ad nostri censuram judicii, & vitam corrigere, & Ecclesias ordinare firmiter nobis respondit, vigorem Canonum interim exercere distulimus. Quod ipsum scribit in litteris ad Metropolitam Humbertum. At verba sibi dari non patiebatur Gregorius, ideoque adjunxit: Hujus promissionis fidem in Matisconensi Ecclesia,

Lib. 1. E.
pist. 36.

Pastoris regimine diu desolata, & ad nihilum pend redacta, in primis volumus experiri, ut scilicet Augustodunensem Archidiaconum, unanimi Cleri & populi, ipsius etiam, ut audimus, Regis adfensu electum, Episcopatus dono, gratis, ut decet, concessio, Ecclesiæ præfici patiatur. Quod si facere noluerit, indubitanter noverit nos hanc Ecclesiæ ruinam nequaquam diutius toleraturos, & ex auctoritate Beatorum Apostolorum Petri, & Pauli duram inobedientiæ contumaciam Canonica auctoritate coercituros. Nam aut Rex ipse, repudiato turpi Simoniacæ hæresis mercimonio, idoneas ad sacrum regimen personas promoveri permittet, aut Franci pro certo, nisi fidem Christianam abjicere maluerint, generalis anathematis mucrone percussis, illi ulterius obtemperare recusabunt. Minatur excommunicare Regem, & Regnum interdicto supponere. Regem monuit, & jussit ut Landricum Electum Regio adfensu statim firmare, addiditque in litteris ad Metropolitam Humbertum: Si Rex in duritia sua permanens, neque necessitati hujus Ecclesiæ compati, neque exhortationi nostræ parere voluerit, præcipimus Apostolica auctoritate, ut Fraternitas tua neque pro odio, neque pro alicujus gratia dimittat, quin Electum Landricum ordinare studeat. Episcopatum & Abbatiale Electionum confirmationem Christiani Reges passim titularunt Episcopatus aut Abbatiale donationem, censueruntque pertinere ad supremam suæ coronæ dignitatem: Et istius contemptores Metropolitæ sunt frequenter persecuti uti reos læsæ Majestatis. Hoc jus Gregorius adfirmat non curandum, dum Rex adfensum suum denegat ob denegationem exacti auri. Et similis Simoniam plures tunc Latini Principes laborabant. Et quòd Philippus Rex lepra non deposuerit, lucet ex laudato Guiberto, Hugonis Diensis Episcopi ad nostrum Gregorium à Pictaviensi Synodo litteris exstantibus apud Hugonem Flavinianensem, ac variis Epistolis Sancti Ivonis Episcopi Carnutensis. Suo interim officio fuit functus Gregorius, & omnes has Regias exactiones meritò damnavit de Simonia.

L. 3. c. 19.

Et reverà est facinus adeò foedum, ut ipsi etiam Turcæ ipsum in nobis ideant, & detestentur. Etenim de ipsorum Imperatore, qui Constantinopolitanam urbem subjugavit, Mahomete secundo scribit Georgius Phranzes: Mahometes dedit litteras Patriarchæ, Gennadio secundo, cum subscriptione auctoritatis Regiæ, quibus illi à vexationibus cavet, rebellari vetuit, & quidquam tributum nomine ab eo exigi, vim à quopiam adversario & inimico adferri interdixit, ac ut vestigalibus & publicis contributionibus ipse, omnesque successores, & subiecti Episcopi in perpetuum vacarent, mandavit. Nempè juxta consuetum ab antiquo morem sub Christianis Imperatoribus, quos ille studebat in omnibus amulari: Nam Græcorum, licet Schismatici, Imperatores nominarunt quidem, atque investierunt Patriarchas, Episcopos, atque Abbates, ipsorum tamen vix ullus posterioribus sæculis legitur istas dignitates vendidisse, aut gravasse exactionibus. Ita fuit à temporibus Constantini quarti, qui pensionem, in novi Patriarchæ crea-

C. 27.

tionem solitam præstari, remisit Romanæ Ecclesiæ. Ipsam à Barbaris Herulorum & Gothorum Regibus investam Imperator Justinianus usque tunc continuavit. Quam immò videtur hic gravasse solam Romanam Ecclesiam. Etenim de ipso, ac Paulo Alexandriæ Patriarcha, per Pelagium Romanæ Ecclesiæ Archidiaconum ac Vigilii Pontificis Legatum degradato, scribit in arcana historia Procopius Cæsarensis: Paulus haud diu fuit cum Byzantium appulit, rogaturus Imperatorem, & pondo septies centum auri oblaturus ut in Sacerdotium restitueretur, à quo se in injuriam dejectum contendebat. Pecuniam Justinianus accepit. Paulumque comiter & perhonorificè habuit, eumque propediem Alexandrinis, licet alteri Sacerdotium id esset, restituendum adfirmabat, quasi non à se de viris illius contubernalibus & auxiliariis pecunia & capite acquisitum. Ea verò cum Cæsarem cara, studiumque vehementer intentum haberet, nemini jam dubium erat, quin Sacerdotium Paulus esset consecutus. Verum enim verò Principi ad imperantem haudquaquam Vigilii, qui per id tempus Byzantii versabatur, concedendum censuit, neque de sententia, à se nimirum per Pelagium lata, decedendum. Sic omnibus in negotiis uni pecuniæ corradende Justinianus intentus erat. Quavis Justiniani fordes colligit & spectatui exponit Procopius, & tamen nullam commemorat commissam, nisi dumtaxat in ipsum Paulum. Et quidem non ad promovendum, sed dumtaxat ad reparandum. Nec per Justinianum exacta fuit ista pecunia, sed dumtaxat admissa. Quare à nullo promovendo Episcopo, sed à solo Romano Pontifice videtur exegisse. Et hinc de ejus successore ac nepote Justino, quòd Episcopatus venderet seu exactionibus fodaret, uti singularem lepram referret Evagrius Epiphaniensis.

Itaque de Gennadio secundo, Isidoro secundo, Josepho tertio, & Marco, quatuor primis post captam urbem Constantinopolitanis Patriarchis scribit apud Emmanuelem Malaxum Patriarchalis historia: Horum quatuor Patriarcharum quisque ita creatus fuit, ut omnino nullum Sultano donum adferret, sed liberè facti sunt, sicut olim sub Imperatoribus Romanis, quo tempore Imperator munera Patriarchis dedit. Ad eò non accipiebatur. Longè minus exigebat. Verum Marcus, nescio ex quibus causis, incurrit sui Cleri odium, hac occasione uti Trapezuntini sunt conati ipsum extrudere, intrudereque suæ gentis Monachum Simeonem, educatum Constantinopoli in magna Ecclesia, & quibusdam ornatum virtutibus. Habebant non tantum amicos, sed etiam consanguineos potentes in aula ac ejus januis, ideoque quasi indè instructi, mendaciter accusarunt Marcum, Improbi in Ecclesiam gravaminis auctorem & introducendum existisse, de aureis mille, Pescesii seu Patriarchalis exordii nomine, Sultano Fisco inferendum. Id eò non tantum dignitate summi honoris exuendum esse, verum etiam, sicut veteres hæreticos Patriarchas, anathemate feriendum, & exilio multandum, eò quòd ad id usque tempus in Sultani aulam intrulisset. Ad eò tunc apud omnes Christi Lupi Opera T. VI.

Græcos forebat commissà apud Regem Simonia. Marcus erat innocens, & solennissime ad sacrosancta Evangelia juramento se expurgavit, pergitque historia: Verum ejus inimicis calumniatoribus illis, & factioni eorum res non permissa, sed ab eo malum initium in Ecclesiam introductum, & Pescesium datum esse pervicèrunt. Id eò educamus, inquit, eum de Patriarchico solio, quia deturbatu & eliminatu dignus.

Historia prosequitur: Ita convenerunt Trapezuntii Proceres, & nonnulli alii amplii civitatis homines. Et aureos mille corrugatos Sultano miserunt cum his verbis: Quia Patriarcha Majestati tuæ unum Ducatum mille promissit, ecce damus id & nos, ut Patriarcham faciamus nostrum Marcum, quia cunctus populus, & unà Clericorum chorus non ferunt Patriarcham Marcum. Rex, ut eam orationem audivit, risu equidem, & diu hæsit cogitandus, reputans cum animo suo, quanta vis esset invidiæ, quanta stultitia Romanorum, & quam parum in via Dei ambularent. Tunc respondens dixit: Ita cerè est, pollicitus fuit hos mille Ducatos Patriarcha. Hoc Sultanus eo consilio respondit, ut legem novam faciens, initium induceret: Quicumque foret Patriarcha, principium felicitis à munere Majestatis ipsius dando duceret. At miserandus Patriarcha Marcus tale nihil dixerat, nec promiserat. Sola, pia scilicet, calumnia hoc, educendi ipsius à solio, causa, commenta fuerat. Christianos Canones à Gennadio Patriarcha edoctus fuerat Mahometes, noratque Marcum esse innoxium: Hinc Cleri & invidiam & Simoniam detestatus est, admiraturque ipsum in via Dei adeò parum ambulare. Adjungit historia de incio istius calumniæ: populo: De plebe multi Marcum jam degradatum lapidibus inceperunt, tum in viis, tum in quovis foro, cumvisque favorum in titulum congestis, anathemate detestabilem fecerunt, tamquam pessimi in Ecclesiam introducti moris auctorem, cum tamen totius istius rei esset ignarus. Quæ omnia compendio refert & confirmat etiam Politica Turco-Græciz historia. Et hæc quidem est prima Pescesii, seu Regiæ pro Patriarchali confirmatione exactionis origo: Inductæ per ambitiones Clericos ac Monachos, ac per ipsos etiam Turcos derisæ ac damnatæ.

Exponitur decursus Pescesii, & Charazii.

Pescesium in Turcica lingua est idem, quod initium. Est donum, quod novus Patriarcha Sultano dat pro exordio Patriarchatus. Inductum est à quinto post captam urbem Patriarcha Simeone, Monacho Trapezuntino; à Turcorum Imperatore Mahomete secundo derisum ac damnatum in Christianis; è barbara avaritia admissum, & firmatum in perpetuam legem. Grandem Divinæ justitiæ regulam habemus in Evangelio: Quia mensura mensi fueritis, remetietur vobis. Hinc calumniosus etiam Simeon cecidit in sui

Cleri ac populi odium, atque ejus occasione Regina Maria, Christiana, Amurathis secundi vidua, & secundi Mahometis noverca, pro Dionysio Philippopolitano Metropolita, suo Confessario, fecit quod habent eadem & Policia & Patriarchalis historiae: Regina Maria, quod animo conceperat de Dionysio faciendo, id etiam in opus perduxit. Duo namque Ducatorum millia in argenteam lancem conjecit, cum his ad Sultanum accessit, ipsam adoravit, aurum manibus portans. Quod ut ille vidit, interrogavit eam: Quid sibi, mea mater, istud auri cum argentea lance vult? Respondit hæc: Habeo quemdam Monachum, mihi proprium, quem queso mihi per Majestatem vestram liceat facere Patriarcham. Accepit Sultanus aurum, magnas gratias novercæ suæ egit, quæ tantam ipsi accessionem fecerat. Tunc ei dicit: Fac mea mater, istud quod vis. Cumque mandatum Sultanus misisset, abductus est à throno Simeon, Patriarchico honore & dignitate spoliatus. Ita intrusus fuit Dionysius, & Patriarchale Peseesium crevit ad duo millia Ducatorum.

Verum etiam Dionysius Clero ac populo non placuit, calumniis fractus abiecit Patriarchatum, rediit in ipsam Simeon, pergitque Patriarchalis Historia: Hac Patriarchæ restitutione facta, abierunt ad Portam seu Palatium Sultani, ut darent mille Ducatos Peseesi nomine, seu doni, quod ipsius hujus Simeonis culpa fuerat introductum in Ecclesiam. At illos planè Quæstor accipere noluit, sed adferentes facere jusse, se in rationibus Regii Fisci scriptum repetere duo millia Peseesium, quæ hujus Antecessor Dionysius dederat. Cui cum resistere non possent, Patriarcha & Antistites, & Clerici sanè petitionem duorum millium Summam dederunt, & ita Quæstorem placaverunt. Addit Politica Historia: Regius Quæstor uno mille contentus esse noluit, eò quod in rationibus suis duo millia inveniret adscripta Dionysio. Hæc enim Turcis consuetudo est, ut manus quam scriptum esset, non exigant, sed possint plus.

Notanda sunt verba: Abierunt ad Portam, seu Palatium. Exponit Laonicus Calchocondylas scribens Solimannum, Amurathis primi filium, fuisse à fratre & Sultano Bajazete vocatum ad Januas, & adjungens: Sic aulam Turci vocant. Hinc scribit etiam de Solimanno Orchanis filio, fratre primi Amurathis: Solimanus peregrinos, & reliquos januarum milites adsumens, in Europam trajecit. Et de Imperatore Manuele Paleologo: Filium suum in januis Regis, utique primi Amurathis, stipendia facere jusse. Et de defuncti Amurathis Proceribus: Regii Satrapæ, qui januis præerant, Et iterum de dicto Græcorum Imperatore Manuele: His conditionibus Manuel Byzantiæ Regnum à Bajazete accepit, videlicet ut in januas profectus Tributum, quod imperasset, solveret, militesque semper, quot jussisset, vere appetente adduceret. Andronicus, & filius ejus Joannes, morantes in januis, victum apud Regem habuere. Hæc phrasis apud Turcicorum rerum Scriptores est frequentissima. Proinde Janua seu porta est Sultani Aula seu Comitatus, & militare in januis, seu esse Janitzerum, est esse militem Palatinum seu Prætorianum, cujus

militiæ originem exponit idem Laonicus, adfirmans Turcicam Monarchiam fuisse inchoatam à Septemviro Ottomanno, atque adjungens: Ottomanus, quæ ad Regni salutem attinent, optime disposuit. Et ut Regnum sibi faceret quam maxime firmum & opportunum, Satellites adlegit, quos Regis januas sive portas appellavit. Quod nempe Regium latus semper stiparent, & non nisi per ipsos posset accedi ad Regem. Addit & aliam tituli causam: Defuncto Amurathe, Regii L. 1. Satrapæ, qui januis præerant, Bajazetem, Amurathis filium juniozem, in Imperio magno consensu collocant. Istius militiæ Præfecti Regem eligunt atque inthronizant, atque ita ipsi sunt Janua & porta, non tantum ad Regem, sed etiam ad Regnum. Omnem istorum militum educationem, officia, dignitates largè exponit in quinto sui operis libro idem Calchocondylas. Et de Amurathe secundo scribit Georgius Phranzes: Hic primus Janitzeris prerogativas impertit, & quod usque hodie præstant, munus illi imposuit. Nam ante id tempus ejus Legionis alia consuetudo, aliud officium, & genus vestis erat. Jussit item uxores non ducere, ne illarum ac liberorum cura distraherentur, sed in militia soluto semper animo versarentur. Voluitque eosdem filios suos appellari.

Simeoni Patriarchæ invidit Raphael Hieromonachus, homo in Servia natus, imperitus, variè vitiosus, apud Bassas notus & gratus, pergitque de illo Patriarchalis historia: Raphael, cum apud Bassas liberè agere posset, adit eos supplex, colloquitur, paciscitur, pollicetur se quotannis illaturum in Ærarium Regii Palatii Charatzium, hoc est Tributum, duo millia Aureorum. De Peseeso jam convenerat, quod daretur, quando novus fieret Patriarcha. Exponit Politica historia. Exstitit ea tempestate Hiero-Monachus quidam, nomine Raphael, à Servia genus ducens, homo insigniter ebriosus. Hic cum quosdam à Proceribus haberet fautores, pollicitus est se quotannis persolverum Tributum nomine bis mille Aureos, daturum item Peseesium, hoc est, munus quod à Patriarcha novo creato datur, quingentorum Aureorum. Hac sua malitia & ambitione ad alterius honorem grassatus, superpremium Ecclesie solum consendit, Simeone inde dejecto. Hic ergo Raphael est primus annui Charatzii auctor, & immutator Peseesi. Hoc enim à bis mille Aureis contraxit ad quingentos. Et ita fuit usque ad Dionysium secundum, ex Nicomedienfi Metropolita Patriarcham, de quo Patriarchalis historia: Peseesium initio fuerant Aurei quingenti, tunc vero ad tria Aureorum millia perduxerunt. Utique Bassa. Etenim Dionysii motio fuit exceptionibus obnoxia, impugnatà ab ipsis Bassis, atque ita ad omnia componenda Peseesium fuit auctum ad tria millia Aureorum.

Ita fuit usque ad proximum successorem Josephum quartum, ex Adrianopolitano Metropolita Patriarcham, de quo eadem historia: Erat tunc temporis Peseesium trium millium Aureorum, vitio eorum, qui ad tantam id auctionem perdaxerant. Eam certè summam superior Patriarcha Dionysius dederat. At hic Josephus sedem adeptus, magna arte, multis machinationibus, plu-

rium donorum distributione, tantum effecit, ut uno mille deserto Peseesium post hæc bis mille Aureorum remaneret. His secum acceptis, ad Concilium perrexit, manumque Sultani oscularus, Insigne Potestatis accepit. Utique Patriarchale pedum, à Sultano investitus. Hinc & de Hieremia secundo, qui ex Larissæ apud Thessalos Metropolita est evectus in Patriarcham, scribit eadem historia: Accepit Peseesium, duo millia aureorum, profectusque ad Quæstorem, ea in Ærarium Regis intulit. Hic Rex fuit Selymus secundus, ipsique post paucos annos defuncto successit Amurathes tertius. Hujus inthronizationem, ac ipsi delata à Provinciis ac Proceribus munera exponit idem liber, & adjungit de eodem Patriarcha Hieremia: Patriarcha quoque accipiens ordinarium Peseesium, sive Honorarium, duo millia Aureorum, abiit ad Regem, et se subjiciens, & more Patriarchico manum ejus osculans. Qui Rex potestatem Ecclesiasticam, quam Patriarcha à Patre Sultano Selymo acceperat, eidem confirmavit, atque etiam novum diploma dari jussit, ut secundum Religionis suæ præscriptum, imperium & jurisdictionem haberet in Metropolitanis, Archiepiscopis, Sacerdotibus, & omnes Græcos homines, Ecclesias, & Monasteria. Eum denuò investivit, ac in Patriarchatu confirmavit. Videtur, quòd à novo Sultano debuerit peti ac impetrari nova investitura, ideoque & solvi novum Peseesium.

Porò Charatzium in suo duorum millium statu permansit usque ad Joachimum, ex Dramæ Metropolita Patriarcham, à capta urbe quartum decimum, cui invidit nescio quis improbus Selybræ Metropolita, scribitque de ambobus eadem historia: Selybræ hic Metropolita in Senatum Sultani accessit, & annuo Charatzio aliud Ducatorum mille adjecit, ita ut jam fieret trium millium. Quo Bassa auctore ipsum mira comitate exceperunt. Tunc hæc accesserunt Patriarcham Joachimum, dicentes: Si acquiescas additioni mille Aureorum, quam Selybræ fecit Patriarchatus consequendi causa, restiteto anè in throno tuo; sin abnuis, exibit, & illi locum tuum cedet. Quia hæc est Sultani sententia & imperium. Noluit acquiescere Patriarcha aggravatione hac Tributis, sed de Throno cedendum sibi duxit, præter hujusmodi veniret peccatum. At ipsum cedere noluit populis, & eo invito solvit Charatzii augmentum. Et ita istud mansit. Regnabat tunc Bayazetes secundus. Hic Joachimum, quòd nimis splendidam Basilicam in quodam pago ædificari permisisset, deiecit. Successit Pachomius, Zichnærum Metropolita, pergitque historia: Postquam hic unum annum sedit, tum quidam Politici, prioris Patriarchæ Joachim amici, inter se consilium inveniunt, se tanquam de suo daturus Sultano quingentos Aureos, ut ipsis in Patriarchatum restituat Joachimum. Tributum antea erat trium millium Ducatorum. Hoc ipsi quingentis Ducatis auxerunt, ut summa fieret ter mille & quingentorum. Et hoc eorum præposterum erga Joachimum studium, quo hæc accessionem Sultano polliciti sunt, susceptum est ipse Joachim sciente & volente. Quippè dabat ipse id auri clanculum, sed nihil se scire præsebat. Ita ejecto Pachomio recepit Patriarchatum.

Duravit hoc usque ad Hieremiam primum, è Sophiæ Metropolita Patriarcham, de cujus in terram sanctam profectio, ac indè natis inter Episcopos & Clericos dissidiis pergit historia: Adversus Patriarcham conspirarunt Episcoporum & Clericorum aliqui, ejus ejiciendi causa consularunt Synodum, & accessionem ad Tributum fecerunt Aureos quingentos, ita ut tota Summa fieret quatuor millium. Et hac via intrusus fuit Joannicius, Metropolita Zozopolitanus. Redux Hieremias damnavit augmentum, & Patriarchatu exire maluit, quàm in facinus consentire. Attamen pro renitente solvit populus, atque ita illum reddidit suo throno.

Idem Hieremias postea litem habuit cum Prochoro Bulgarie Archiepiscopo de Berthænsi ad Thessalonicensem Metropolitam spectante suffraganea Ecclesia. Uterque spectare dixit ad suam Diocesim seu Archiepiscopatum. Hieremiæ favebat antiqua Ecclesiasticæ Hierarchiæ regula, quæ & Metropolim & omnes suffraganeas Cathedras mandat esse ejusdem Diocesis. Prochorum verò juvabant plura aureæ Bullæ Diplomata, quibus Christiani olim Imperatores Berthæam, quòd Bulgarorum Regibus victa pareret, transcripserant etiam in Ecclesiasticam potestatem Episcopi Acridensis. Et hinc pergit Patriarchalis historia: Prochorus, quo causam obtineret, centum Aureos Tributis adjecit. Quod cum videre Patriarcha, in solitudinem incidit, quidnam faceret, ne ille loca illius Episcopatus ad se traheret. Evicit causam apud Bassas, ea tamen conditione, ut additioni centum Ducatorum, quam Prochorus fecisset, acquiesceret. Quod cum retrahere non posset, fecit. Ita repulsus abiit Prochorus.

Omnem postea modum excessit Cyrillus Lucaris, qui grandes pecunias ad emendum Patriarchatum accepit ab Hollandis mercatoribus, stipulatus Calvinismum inducere in Orientalem Ecclesiam: Quod & postmodò fecit. Verum Calvinianas ac Lutheranas sordes pessimè oduerunt etiam schismatici Græci, ideoque ad illum extrudendum obtulerunt Principi vicena Aureorum millia. Ita ille in Rhodum relegatus est, & Patriarchali throno impositus Anthymus, Adrianopolitanus Episcopus, Romanus, & Orthodoxus. Et hic, quòd Hollandica pecunia armatus Cyrillus, respiraret ad Cathedram, per quadraginta Dalerorum millia conatus est se firmare. At non firmavit. Etenim Cyrillus obtulit sexaginta millia, atque ita rediit in Sedem. Infelicissimè periit, strangulatus à Turcis, successitque Cyrillus Berthænsis Episcopus, etiam vir Romanus insigniter ac Orthodoxus. Etenim à Lucari intrusum Calvinismum damnavit synodaliter, & Turcicas exactiones plurimum accidit. At & ipsi à Lucaris discipulo Parthenio, oblatique per hunc nummis fuit extrusus, deportatus Tunetum, & ibidem barbarè strangulatus. Et quoniam strangulari, quanti Romanam fidem & communionem excutere maluit, ipsum sacris sanctorum Martyrum tabulis inscribere jam pridem deliberat Romana Ecclesia. Huic Parthenio successit alter Parthenius, qui

qui & ipse omnem Lucaris Calvinismum strenue damnavit. Ejus Synodum, quadragesimo secundo currentis seculi anno celebratam, vulgavit Sebastianus Cramoisy. Anno trigesimo nono factam Cyrilli Berrhaensis Synodum habes apud Leonem Allatum in opere de concordia Ecclesiae Orientalis, & Occidentalis. Addit hic quatuor primos à capta urbe Patriarchas fuisse Canonicè electos, Turcicam nominationem ac Simoniam esse inductam à Simeone Trapezuntino, & profequitur. Turca suo arbitratu, ampliori pecuniae Patriarchatum concecit, adimit, restituit, neque finis ullus calumniam, dissidiorum, & contentio-nis est, & hac etate multò plures Patriarchae, quam unquam aliàs, inaugurantur, quorum machinas recensere esset historiam scribere. Ita Graeci & Pefcesium & Charatzium in dies augendo, seipsos precipitant in majores calamitates.

De aucto per Hieremiam primum ad octum Ducatos Charatzio scribit Patriarchalis Historia: Summa haec quotannis, die Sancti Georgii, in Imperatoria Porta, seu aula, representari solet. Apud Martini Crusii Turco Graeciam exstat Hieremiae Patriarchae ad Methymnenfis Ecclesiae Clerum Epistola, quae ejusdem civitatis Metropolitanam ab officio ac beneficio suspendit, quibusque Patriarchali Procuratori, & Exarcho Joanni Ralio solvat tria Tributa, & infuper centum Ducatos, sicut, & Imperatorum Mandatum de his disertè loquitur. Tria Tributa sunt tres annuae portiones, quas ad Patriarchale Charatzium ista Ecclesia debebat conferre. Exstat ibidem Epistola, qua ad Theodosium Zygomaliam, magnae Constantinopolitanae Ecclesiae Proto-Notarium Monembasiae Metropolitanam Josaphus rescribit de nescio quo Episcopo Marcario, qui Patriarchae debebat ducentos viginti Ducatos de suo Tributo. Et adjungit: Deum testor, quantas expensas, & onera sustinuerimus in diebus singulis, praesertim cum detestabili sacerdote Nicelso, quem huc misisti, ut eum faceremus Episcopum civitatis Bili, qui nos jam in expensas prope centum Ducatorum adduxit. Ad eundem Theodosium ibidem scribit Nauplii, & Argorum Metropolitanam Dionysius: Accipio de primo matrimonio duodecim Aspra, de secundo viginti quatuor, de tertio sexaginta, quorum dimidium oculis retinet Parochiales Presbyteri, & multa mendaciter praetextunt. Ergo si omne justum integrum nec diminutum obtinere cupis, mitte Regium Mandatum, quo nominatim praescriptum sit tantum de conjugio exigendum esse, quantum Tributi penditur Patriarchae, per Exarchum exigenti: Asprum est Turcicae monetae genus. Quadraginta Aspra esse unum apud Germanos Talerum testatur Martinus Crusius. Itaque ad Patriarchalis Pefcesii, & Charatzii perfolutionem concurrere debent omnes subiecti Episcopi, Clerici, populi. Hunc in finem Episcopi, & Clerici in Sacramentorum, praesertim matrimonii, administratione exigunt à populis. Et quia secundas ac tertias nuptias Graeca Ecclesia nunquam admittit sine poenitentia, plus in ipsis exigitur, quam in primis. Et haec exactio, dum inter Patriarcham & Episco-

Lib. 3. c. 11.

Cap. 8.

Fol. 260.

Lib. 4. Ep. 35

Ep. 34.

pum non convenit, taxatur à Sultano. Patriarchalis Exarchus in antiqua Ecclesiasticarum dignitatum noticia erat à Patriarcha missus ad ordinandas ac reformandas Ecclesias Visitator: Cunctum ferè ejus hodiernum officium est ad colligendum Tributum circumire. Quàm rigidè Turca id exigant, expertus fuit primus Charatzii promissor Patriarcha Raphael, de quo ipsum solvere non valente scribit Patriarchalis Historia: Videntes Bassa se ab ipso esse delusos, compegerunt miserum in carcerem. Elapsis aliquot diebus petiit sibi facultatem à Bassis dari excundi è custodia ad cogendam à Christianis stipem, siforè ex elemosynae collectione, quod Fisco debebat, posset persolvere. Paraverunt illi. Sed loco Homophorii, seu Patriarchalis Pallii, gratiam ei ferream catenam injecerunt, adjuncto Turca, qui cum trabebat, & custodiebat. Quocumque igitur catenatus veniebat, mendicabat, & quae colligebat, in cibum, & potum vertebat. Ita miserè hanc arduam vitam reliquit. Tanta necessitate aliquando premitur Patriarcha, ut mendicum Exarchum cogatur etiam ad nos Latinos mittere: Varias, quae etiam à Germaniae Lutheranis supplicarunt subsidia, litteras adducit Martinus Crusius.

Fateor has barbaras exactiones jam non posse corrigi à miseris Graecorum Episcopis, ideoque & sine crimine pendi. Hic enim locum habet regula, ex qua Sanctus Augustinus scripsit de violenter oppressa Lucretia: Duo fuerunt, & unus commisit adulterium. Etiam hic è duobus unum dumtaxat committit Simoniam. At istarum exactio-num introductores Patriarchas Simeonem, & Raphaellem Graeci semper averfati sunt constantissimè, & uti pessimos Simoniacos detestati. Etiam Marcum, testium à capta urbe Patriarcham, licet innoxium, quia se de objecto hoc facinore non potuit purgare ex integro, Synodaliter dejecerunt. Quin & degradatum populus saxis & stercoribus impetivit. Eadem de causa dejectus fuit Simeon, faciens locum Dionysio. Raphaellem Heracleensis Episcopus consecrare noluit, ideoque contra morem & Canonem fuit consecratus ab Ancyrano. Nam etiam Caesareensis ac Ephesinus noluerunt adesse. Et de consecrato adjungit Patriarchalis historia: Certi quidam seditionem fecerunt, ne cum ipso liturgias fecerent, metu tamen percussi, vel invitati unà Sacris operati sunt. Cum praesenti nostri Gregorii Canone norant Episcopi palàm Simoniaci Divina Ministeria nec percipi posse, nec audiri. Et de Joachimo Patriarcha, qui Charatzium auxerat, Moldaviae Ecclesiam visitante, habet eadem historia: Resciverat Moldavus Princeps de additione ad Tributum à Patriarcha facta. Noluit ergo eum recipere: immò ne videre quidem. Sed Ministros aliquos misit, qui hominem tota ipsius regione excedere jusserunt, ut Patriarchatus contra Canones insensorem. Ex qua confusione incidit ille in lethalem morbum, & est miserè defunctus. Etiam de similis additionis auctore Joannicio ibidem scribitur: Illum supposititium Patriarcham Joannicum civitate expulerunt, qui pudendus discisset, probris, contumeliis, anathematica execratione, omnibus piis incessibus. Nec multo

tem.

C. 30.

tempore post malus malè, & cum dolore perit, anathemateque confectus, cum typanum inflatus, repertus est, quandoquidam à quatuor Patriarchis propter iniquitatem suam Ecclesiae consortio spoliatus fuerit. Apud Graecos enim Excommunicatorum cadavera non resolvuntur, sed quasi typana fædè inrumescunt, ac videntibus exhibent horrendum Divinae vindictae spectaculum. Et Bassis, promissum à Joannicio argentum postulantibus, reposuit Patriarcha Hieremias: Non accipio ego istam conditionem, sed Patriarchatu potius abeo. Et de Patriarcha, qui tamen Pefcesium ad mille Ducatos minui impetrarat, Josepho quarto habet eadem historia: Synodo facta, ipsum Simoniam convicerunt, & ex sententia sacrorum Apostolicorum Canonum, Pontificio throno & Patriarchico munere dejecerunt, utique ad Regiae civitatis Patriarchatum spectantes Episcopi, unaque Archiepiscopus Acridentis, Synodalis sententia urget hunc è vulgaribus Apostolicum Canonem: Si quis Episcopus, pecunia data, hujus dignitatis compos factus fuerit, aut Presbyter, aut Diaconus, deponatur & ipse, & qui eum consecravit, atque omnino à communione exscindatur, sicut Simon magus à Petro. Cyrilli item Lucaris Simoniam acerrimè damnat in Synodalibus, apud Leonem Allatum exstantibus, litteris Patriarcha successor Parthenius. Et ex hisce lucet non solum cum Christianis, sed etiam cum gentilibus Regibus Simoniam committi, ideoque illos, qui in Germania ac Belgio ab haereticis patronis Ecclesiastica beneficia mercantur, esse omnino leprofos, onustos omnibus penis Simoniacorum. Lucet Christianos Principes, qui nominatis à se Antistitibus Pefcesium aut Charatzium imponunt, esse Turcis peiores. Turcae quippe haec nec invenerunt, nec exegerunt, sed sibi ab ambitiosis Clericis aut Monachis oblata dumtaxat acceptarunt. Lucet Schismaticis Graecis quadrare hocce Sancti Augustini in captos olim à Gothis Gentilis Romanos elogium: Perdidistis utilitate calamitatis. Miserrimi facti estis, & pessimi permansistis. Etenim Turcas, quos sancta vita & omnis boni operis patientia edificavit & ad Christum Dominum deberent conducere, passim facinoribus scandalizant, & in sua perfidia obdurant.

An Christiano Principi, aliter Antistitem nominare, aut Electum confirmare nolenti, exactum pretium liceat citra Simoniam solvere?

Quod solvi id liceat Turcae, aut alteri, qui per Ecclesiam compesci non possit, pagano Principi, est jam dictum. Verùm fidei Principi hanc solutionem respondeo non posse fieri. Etenim in novella historia ad quadragesimum duodecimum seculi annum scribit Guilielmus Malmesberienfis Monasterii Bibliothecarius: Monachi Abbatiarum, quas Rogerius Saresberien-sis Episcopus contra fas tenuerat, Rege adito antiqua

privilegia & Abbates habere meruerunt. Electus est in Abbatem Malmesberiae à Monachis secundum tenorem privilegii, quod Beatus Aldelmus à Sergio Papa impetravit, ejusdem loci Monachus Joannes, vir benignitate morum, & mira liberalitate apprimit insignis. Probavit Legatus causam, improbat per-sonam. Nullo enim modo ejus menti persuaderi poterat Regem praeter donationem pecuniae electioni consensisse. Apostolicus Legatus noverat Stephani Regis avaritiam & sordes: Hinc & ipsum violenter exegisse, & Electum dedisse non dubitavit, ideoque & hunc non permisit consecrari. Censebat non solam Regis violentam exactio-nem, sed etiam invitam Electi donationem esse veram Simoniam.

Ejusdem sententiae fuit Landericus, Augustodunensis Ecclesiae Archidiaconus, & Matiscogen-sis Cathedralis Electus. Etenim hanc suam Cathedralam manere diu desolatam, & omnem ejus Ecclesiam ferè ad nihilum redigi maluit, quàm Philippo primo Francorum Regi, pro Regio consensu aurum exigenti, obedire. Quod nempè censeret se obedire non posse citra Simoniam. Quae omnia latè habes in Epistola Grego-rii septimi ad Rodericum Cabilonensem Episco-pum, & ad Humbertum Archiepiscopum Lugdu-nensem. Et doctissimus ille Pontifex Landerici sententiam probavit per omnia, consuitque veris-simam. Eandem supponit ac docet apud Luit-prandum Ticinensis Ecclesiae Diaconum Lamber-tus Archiepiscopus Mediolanensis: Dum Lambertus, utique Canonicè electus, Mediolanensis Ar-chiepiscopus ordinari debuisset, non parvam ab eo Rex Berengarius, contra Sanctorum Patrum Insti-tuta, accepit pecuniam. Lambertus igitur, Archi-praesulatus amore vehementer animatus, quacum-que Rex posceret, quanto cum dolore tribueret, ex hoc intelligere poteris, quod sequens lectio declara-bit. Luitprandus ex unanimi totius tunc Italiae, immò & totius Ecclesiae judicio adfirmat non solum Berengarium, sed etiam Lambertum fuisse verè Simoniacum. Quod item ipse Lambertus agnovit.

Sanctus Anastasius Antiochenus, & Sanctus Flavianus Patriarcha Constantinopolitanus erant non tantum Canonicè electi, sed etiam confir-mati, consecrati, missi in plenam possessionem. Et tamen ille exulatum abire, hic Imperialis Eunuchi Chrysaephii & ipsius Imperatoris Theo-dosii indignationem subire maluit, quàm violen-ter exactus aliquid dare. Sacrilegis exactio-nibus adeò censuerunt non parendum, sed usque ad mortem repugnandum. Nam & in hoc puncto pependit Sancti Anselmi Cantuariensis Archi-episcopi violentum exilium, de quo scribit Radul-fus Dicitanus: Guilielmus Rex, qui aeger ex mor-tis metu Episcopatum gratis dederat, in corpore convalescens, aegrotare cepit in animo. Nam in propriis facultatibus dispergendis effusus, alienas per-scrutari non desistit. Tandem ad Sanctuarium Dei currens, mille libras Argentorum, fiscalibus com-modis applicandas, ab Archiepiscopo petebat instan-tius, causam allegans, ut sibi videbatur, justissi-mam, quoniam gratis in promotione sua promissum praebuisse ad sensum. Archiepiscopus verò ad indiffe-

Lib. 1. Ep. 35.

Lib. 2. c. 15.

A. 1097.

rem.

sentiam habens; ante promotionem, vel post, salem ob causam numeraret pecuniam, pari sententia ferendum decrevit utrumque. Sed quia Regis saccos implere non poterat, nisi prius bonam conscientiam evacuasset, elegit potius Regis indignationem incurere, quam dispendium fame, quam periculum anime, quam confusionem in posterum, quam imprecationem multorum in Dei Ecclesia subire. Voluntarius exilii abiit Romam, ab Urbano Pontifice postulaturus consilium. Quod enim non tantum ante, sed & post promotionem exigi & exactam præstari sit plena Simonia, disertè docent Magnus Basilius, Magnus Gregorius, Sanctus Gennadius, & plurimi Canones.

Verum Magnus Gregorius videtur palam obstare, qui à Græcis Imperatoribus pro dādo in Romani Pontificis electionem consensu tunc exactam pecuniam gravissimè damnat de Simonia, & tamen eandem Imperatori Mauritio persolvit. Quod ipsum usque ad Leonem secundum, & tunc ab Imperatore Constantino quarto factam istius Simoniæ servitutis remissionem fecerunt alii & doctissimi & sanctissimi Pontifices. Fecerunt citrà Simoniam. Quis enim Magnum Gregorium audeat blaterare Simoniacum? Hac de re non malè scribit in opere de sacris Ordinationibus D. Franciscus Hallier Episcopus Cavalonensis: *Neque tamen, quia Simoniaci fuerunt, qui illam pecuniam ab electis Pontificibus exigebant, illud Gregorius Divus Gregorius iudicandus est, qui ipsam invivissimè persolvit, tantumque ab ambitione abfuit, ut nullum non moveret lapidem, ne Pontifex crearetur. Non reliqui Simoniae rei Summi Pontifices, qui eandem persolvere coacti sunt. Hi enim injustam Ecclesiæ vexationem redimebant, non emebant dignitatem. Moras consecrationis, Ecclesiæ nocivas, data pecunia, qua Imperatoriam sibi conciliarent gratiam, repellabant, non pretio Pontificatum mercabantur. Pontifex ac Imperator erant duo in eodem opere, at solum unus Simoniam committebat.*

Respondeo hæc esse vera. At ista veritas locum non habet, nisi in extrema necessitate. Vacantitūm Ecclesiarum Capitula ac ipsarum Electi imitari debent Matriconensis Ecclesiæ Clerum, ac ejus Electum Landricum, qui istam Ecclesiam diu desolatam vacare, & ferè ad nihilum redigi maluerunt; quam Simoniæ iniqui Regis exactiones explere. Censuerunt Regem prius accusandum apud Sedem Apostolicam, & ab ipsa implorandum auxilium. Quod septimus Gregorius potenti manu omnino dedit. Etenim Philippum Francorum Regem de excommunicatione terruit, & Humberto Metropolitæ in-junxit, ut Electum sine Regio consensu statim consecraret. Etiam Sanctus Anselmus adversum Regis exactiones abiit Romam. Ita omnes obligamur totis viribus, & omni cum patientia ad Ecclesiæ libertatem conari. Quod si Apostolica Sedes suffragari aut negligat aut non valeat, possimus imitari Magnum Gregorium, diuturnas Ecclesiarum vacationes, & varias hinc calamitates redimere, & Principis iniquitatem patienter citrà Simoniam tolerare.

Notanda tamen hic est doctrina, quam in lit-

teris ad Hugonem Lugdunensis Ecclesiæ Primate[m] tradit Sanctus Ivo Carnuten[s]is Episcopus: *Multi Electi, qui gratitiam & Canoniam habent electionem, quia hujusmodi dilationibus vel fatigationibus impediuntur, comparatis sibi pecunia mediatoribus & prolocutoribus, ne turpem patientur repulsam, in Simoniacam offendunt aliquando consecrationem. Regias Antistitum & nominationes & investituras rigidissimè damnarunt atque proscripserunt Gregorius septimus. Quidam Reges cedebant nominationibus, permittebantque Canonicas electiones, verum investituras nolebant dimittere, & Electis recusabant sine ipsis impartiri Regium adfensum. Hinc Electi cespitabant inter incudem & malleum: Inter contrarias Romani Pontificis & sui Regis voluntates. Quidam Regem emollebant per pecunias, aut certè per emptos pecunia mediatores. Et censebant vexam à se redimi. Aut ipsos Ivo damnat de Simonia. Et rectè. Quapropter Electi, licet Regis exactionibus parere possint in extrema patientis Ecclesiæ necessitate, ipsas tamen provocare non possunt, neque ad accelerandum negotium vel Principi vel Mediatoribus pecunias offerre. Hoc enim est iniquitatem facere, non pati.*

Quidam Principes non pro facta aut faciendâ certæ personæ, sed pro faciendâ generatim nominatione, quidam item non pro confirmando Electo, sed pro concedendâ faciendæ electionis licentia exigunt: Non nisi dato aut promisso præmio volunt nominare, aut istam concedere facultatem. Quæritur, An vacans Ecclesia etiam his exactionibus possit citrà Simoniam obedire? Hanc facti speciem supra nobis retulit Gulielmus Malmesberien[s]is, agens de Abbatibus, quas Rogerius Saresberien[s]is Episcopus sibi commendatas violenter detinuerat, & quibus Anglorum Rex Stephanus jam perpetuo reddebat Canoniam electionem: *Et quidem aliquantum nummorum promissum fuerat causa libertatis Ecclesiæ, non electionis personæ. Non pro facta aut faciendâ certæ personæ electione, sed pro recuperandâ Canonice electionis jure ac libertate Malmesberien[s]e Cœnobium dederat: Et hoc in puncto Gulielmus existimat à suis Confratribus non paratam Simoniam. Quod ipsum videtur sensit Legatus Apostolicus. Etenim à Monachis electum Joannem confirmare noluit, quia nullo modo ejus menti persuaderi poterat Regem præter pecuniæ dationem in Electum consensisse. Opinabatur non pro electionis recuperandâ libertate, sed pro Regio in Electi personam adfensu fuisse datum: Priorem dationem videtur non damnas.*

Similem facti speciem adducit Henricus Huntingdonensis Ecclesiæ Archidiaconus: *Gulielmus junior Angliæ Rex infirmatus est, deditque Roberto Cancellario suo Episcopatum Lincolnensem. Promisit quoque se pravas leges emendaturum, & in domo Dei pacem posturum. Sed ex quo sanus fuit, poenituit eum, & solito pejor effectus est. Condoleatur igitur, quod Lincolnie Episcopatum non vendiderat, cum Eboracensi Archiepiscopo calumniatus est Robertum Episcopum, quod urbs Lincolnie Archiepiscopo eidem subjacere debuisset. Nec poterat cau-*

lib. 7.
fol. 173
sa

sa terminari, donec Robertus quinq[ue] mille libras pro libertate Ecclesiæ suæ pepigerit. Quod Regi quidam Simonia, Præsul verò justitiæ deputatum est, Quod nempe Episcopatu non pro sua persona, aut accepto Episcopatu, sed pepigerit pro suæ Ecclesiæ libertate, atque ita ipsius iniquam vexationem redemisset.

Henricus rectè addit: *Quod Regi Simonia deputatum est. Quod enim Reges, uti pro nominanda aut confirmandâ certâ personâ, ita etiam pro concedendâ eligendâ licentia, aut pro faciendâ generatim nominatione nihil possint exigere, certum est atque manifestum. Etiam hic omnino verum est: Gratiis accepistis, gratis date. Quæstio est, An vacans Ecclesia possit Simoniacam exactionem sine Simonia explere? Respondeo passim non posse. Etenim ubi exactio est Simoniaca, etiam solutio passim est seprosa. Ut purgetur, adesse debent omnes circumstantiæ, quas jam requisivi ad purgationem solutionis pro faciendâ nominatione certæ personæ, aut dando in Electum Regio consensu. Omnia hæc laborant eadem scabiè: Sunt æqualiter scæda ac scelerata.*

Altera Decreti pars exponitur.

Hæc Decreti pars ortum ducit ex questione, quam adversus Petrum Papiensem, suum Episcopum, habuere Sanctus Joannes Gualbertus; omne ejus in Umbrosâ Valle Monasterium, Theuzo intra Florentinam civitatem inclusus Anachoreta, alique omnes Florentini Monachi. Audiamus rem ex laudati Joannis authentica vita: *Vir beatus Episcopum Florentinum, Petrum nomine, Patria Ticinensem, non solum Simonie, sed etiam hæresis propter illud vitium cum suis fratribus reum adseverat, nec ab illo Sacramenta percipiendâ distabat. Inde verò veemens orta est contentio in Clero & populo Florentino, aliis Episcopum defendentibus, aliis Monachos laudantibus, quod tanta libertate istud vitium detestarentur. Cunctæ tragediæ auctor atque inventor fuit Theuzo, de quo eadem vita: Theuzo is senex dicebatur, & apud beatæ Mariæ Ecclesiam Florentiæ in quadam cellula se incluserat, permultique ad eum consuebant, salutaria ab illo consilia expetentes. Valde autem Simonie labem detestabatur, quia tunc multi in Ecclesia contaminati erant. Ab illo igitur Joannes sciscitabatur, num sub Abbate Simoniaco intra suum Monasterium Christo militare deberet, vel quid faciendum esset? Consuluit ille, ut cum socio palam in foro civitatis coram omnibus proclamer Episcopum & Abbatem Simonie vitio obnoxios teneri, ac deinde loco cederent. Quod consilium, tametsi à communi legum tramite abhorret, simpliciter ille secutus est. Joannes Gualbertus prius in Passiniano Heruriz Cœnobio egit Monachum: Istud ex dictâ occasione deseruit, instituitque Ordinem Vallis Umbrosæ. Quod tunc Episcopatus & Abbatie passim venderentur à Regibus, supra est abundè ostensum. Quin & post celebratam Turonensem Synodum scripsit ad Sancti Martini ibidem Canonici*

Urbanus secundus: *Quia in beati Confessoris Martini Ecclesiæ consuetudo pravitas inoleverat, ut honores seu Præbendæ omnes pretio acquirerentur, nos locum illum sanctum ab hac execrabili peste emendare cupientes, &c. Etiam post toties iterata nostri Gregorii rigidissima Decreta pestilens mos adhuc vigeat in tam illustri Galliæ Ecclesiâ, nec non nisi per præsentem Urbanum potuit eradicari. Exstat Epistola apud Dominum Cardinalem Baronium. Quam animosè atque insolenter Florentini Monachi egerint adversus suum Episcopum Petrum, est etiam in superioribus ostensum ex Sancto Petro Damiani.*

Ipsos ad modestiam & debitam Episcopo reverentiam exhortatus est hic idem Petrus, multis ostendens non ciendas turbas à veris Monachis, nec rebellandam Episcopis: Eorum criminosa accusanda ac probanda in Synodali judicio, & non nisi istic damnatorum communionem esse vitandam. Et reverè sic sanxit octava Synodus, Et adversus Syrorum Monachorum in suos Episcopos, quos blaterabant Nestorianos, post Ephesium latrocinium patratis Eutychnianis insolentias prodiit quartus, novis morbis novam novi juris medicinam inducens, Canon Chalcedonensis. Porro Patriarchalem Synodum tunc in Lateranensi Basilica celebrabat Alexander secundus, & Petro Damiani obtemperans Joannes Gualbertus fecit cum suis Monachis quod addit ejus vita: *Postea Monachi cum amicis suis Romam profecti Petrum Florentinum Episcopum publicè, & quidem constanter, hæreticum & Simoniacæ labe factum proclamant, & ejus rei confirmandæ causam offerunt se paratos ad subeundos ignes. Verum Alexander Pontifex, qui tunc in Patriarchio residebat, nec accusatum deponere voluit, nec ut Monachi ignem ingrederentur admittit. Maxima enim Episcoporum pars, qui ad Synodum generalem convenierant, Episcopum favebat, & Monachi adversabantur. Sed Hildebrandus Archidiaconus, qui postea fuit Gregorius ejus nominis septimus Romanus Pontifex, partibus beati Joannis favebat, easque tuebatur. Porro Dux quidam Godefridus usque adde favebat Episcopo, ut mortis minas Monachis intenteret. Fuit is Godefridus Lotharingæ Dux, per initium cum Beatrice matrimonium etiam Thusciz Princeps, quem Episcopatum & Abbatiam nundinatione fuisse etiam infectum, & à cujus Capellani istud facinus fuisse pertinaciter probatum ac defensum, est supra demonstratum.*

Joannes Gualbertus, quod occultis criminis plenam probationem nequiret facere in judicio, imitatus est Abbatem Coprim, qui in Lausica Palladii Helenopolitani Episcopi historia dicit ad suos Monachos: *Unum magnum miraculum præbuit mihi Deus multis præsentibus. Cum enim in civitatem aliquando ascendissem, inveni quemdam virum Manicheum, qui populos seduxerat. Cum autem non possem ei publicè persuadere, dixi conversus ad multitudinem: Magnum rogam in plebe accendite, & ingrediamur in flammam, & qui ex nobis ille sus à flamma manserit, is habeat bonam fidem. Postquam autem hoc factum est, & turbæ rogam citò accenderunt, ipsum mecum trabe-*

A. 1096

C. 54.

trabebam in ignem. Is autem dicit: Unusquisque seorsum ingrediatur, abesseque primus ingredi, qui iussisti. Cum autem in nomine Christi signatus essem ingressus, flamma in hanc & illam partem divisa me nulla adfecit molestia, cum semiboram in ipsa essem moratus. Turba autem viso miraculo exclamarunt, & cogeant illum pyram pervadere; is autem volebat, timore correptus. Cum eum accepissent populi, in medium protruserunt, & torus flamma ambustus, dejectus est è civitate, clamantibus populis; Seductorem viventem exurite. Me autem turbæ accipientes, & laudibus prosequentes, deduxerunt in Ecclesiam. Et de Sancto Efremitio Patriarcha Antiocheno, nescio quem Severiana lepra infectum Styliam adhortante ad fidem Chalcedonenis Synodi, scribit in spiritali Prato Sanctus Sophronius Hierosolymæ Patriarcha: Dicit Stylites, accendamus ignem, Domine Patriarcha; & ingrediamur simul, & quem flamma non laeserit, ille orthodoxus erit. Erat hæretica Divinæ Majestatis tentatio, ipsam Efremitus non probavit, rogavit Stylitem ingredi primum, at ille non præsumpsit. Hinc pergit Sophronius: Tunc exiens se, qua indutus erat, stola Patriarchica, cum accessisset propè ignem, oravit. Et completa oratione, factavit stolam suam in mediis ignibus. Cum autem ignis quasi per tres horas durasset, lignaque jam igne consumpta essent, tulerunt inde stolam integram, ita ut nulla ignis indicia in ea deprendi possent. Et ita Stylites est veram fidem converto cordè amplexus. Et ad Anastasii Imperium scribit Georgius Cedrenus: Duobus Episcopis de fide altercantibus, Orthodoxo & Ariano, cum hic disserteret arte polleret, ille pietate & fide fretus hanc Ariano conditionem obtulit, ut omnia disputatione in ignem sese darent, itaque uter ipsorum pietate præstaret, notum fieret. Recusante Ariano, ipse intravit ignem, & stans in medio ejus verba ad multitudinem fecit: Deo ipsum involumem conservante. Quod etiam Antiochiæ repertam, de cujus veritate quidam dubitabant, Dominicam lanceam nescio quis Clericus Bartholomæus suo per ignem transiit probaric, testatur Magnum Belgii Chronicon, Joannes Bromptonus Abbas Jornalensis, & in facili belli historia Guilielmus Metropolitæ Tyriorum. Et de Sancti Martyris Arnulfi Reliquiis scribit in libris de sua vita Guibertus Novigenti Abbas: Brachium Beati Arnulphi Martyris, cum Oppidanus reddidisset ambiguus, ad probationem ignibus est injectum, sed exinde saltu subito est ereptum. Nequaquam unus dumtaxat Monachus, sed omninò plures ad probandam Petri sui Episcopi Simoniam rogarunt ignem intrare. Idque apud plenam in Lateranensi Basilica Synodum. Et pergit Sancti Joannis vita: Sanctus Alexander Papa secundus nec accusatum Petrum Episcopum eo tempore voluit deponere, nec igneam examinationem suscipere, quoniam maxima pars Episcoporum illius Petri parti favebat, & Monachis vehementer obessebat. Et interim cum accusatione ritè facta res agitari cœpisset, cœperunt multi sibi timentes valde servire contra Monachos. Inter quos quidam Cardinalis, Petrus Damiani nomine; Episcopus Ostiensis, compulsi & rogati ab æmulis adversæ partis, obstitit nostræ parti, & surgens locutus

est cum Domino sanctissimo Papa Alexandro, dicens: Domine & Pater sancte, isti sunt locustæ, que depascuntur viriditatem sanctæ Ecclesiæ. Veniat Auster, & perferat eas in mare rubrum. Sanctus verò Papa Alexander, temperando se utique, benignè respondit, dicens: Isti homines non omninò sunt repellendi, quia boni homines sunt, & ea que dicunt, simpliciter & bona intentione loquuntur. Admodum insolenter in suum Episcopum ac ejus Xénodoxie ac Divinæ Majestatis tentandæ spiritum prurire timuit Sanctus Petrus Damiani, ideoque refutandos censuit tamquam improbas locustas. In varias sententias fuit divisa Synodus, & penè omnes furebant contra Monachos, & dignos habebant morte eos, qui temerariè contra Prælatos Ecclesiæ armari audent. Verùm Sanctus Domini Spiritus agebat Monachos, atque ita surrexit in Concilio quidam vir egregius & excellentissimus, alter quasi Gamaliel, nominè scilicet Hildébrandus; Monachus & Archidiaconus Romanæ Ecclesiæ; & Cardinalis, qui prius fuit Prior Monasterii Cluniacensis, Ordinis Sancti Benedicti, qui post decessum præfati sanctissimi Papæ Alexandri Apostolica est dignitate præditus. Et quia placuit sibi, ut fieret defensor causæ Christi, factus est postea Vicarius ejusdem Christi, hoc est, Papa, & vocatus Gregorius septimus. Qui dum esset Cardinalis, hanc controversiam prudenter audiens, & auctoritate Canonum sapienter perpendens, Monachorum in universis Auditoriis defensor nobiliter exstitit, quos non pedetentim ratiocinando, sed aperte & fortissimè defendit contra omnium opinionem.

Licet Petrum Damiani non plenè audierit Pontifex, tamen audivit. Abegit enim Monachos, & addidit hunc, in Gratiani Decreto existentem, Canonem: Juxta Chalcedonenis tenorem optimi concilii Monachis, quamvis religiosis, ad normam sancti Benedicti intra claustra morari præcipimus; vicos, castella, civitates peragere prohibemus, & a populorum predicatione omninò cessare censuimus, nisi forte quis de anima sua sollicitus, ut eorum habitum adsumat, eos intra claustrum consulere voluerit. Verba, Quamvis religiosis, alibi clamant dirigi se in Monachos Sancti Joannis Gualberti. Et reverà quartus Chalcedonenis Canon dirigitur in Syriæ Monachos, qui in suos sibi de Nestorio suspectos Episcopos familia petulantia portenta patrarant. Iste Canon omninò videtur editus in Lateranensi Alexandri Synodo. Verùm quoniam ejus expositio pender à nostri Gregorii Decreto ipsum duxi loco huic reservandum. Quidquid sit, Synodali adversum Monachos judicio non contentus Petrus Episcopus, à municipali Florentinæ civitatis Præside impetravit etiam hoc Edictum: Ut quicumque Laicorum, quicumque Clericorum sive Episcopo non cederet, sive suo imperio non obediret, ad Præsidentem vitæ duceretur, sed & traheretur. Si autem quis his minis territus de civitate fuisset, ad dominium Potestatis adsumeretur, quidquid possedisset. Ita habes in Epistola, quam de facta à Monachis per ignem probatione scripta ad Alexandrum Pontificem Clerus & populus Florentinus. Exstat illa apud Sanctum Attonem Prætorien-

floriensem Episcopum in vita Sancti Joannis Gualberti. Et hinc Monachi omninò acquieverunt, ac siluerunt.

Quæstio est, An ista Epistola fuerit scripta ad Alexandrum secundum? Adfirmant & laudatus Atto, & ipsa Epistola inscriptio. Confirmat & alia, quam Laurentius Surius existimat esse Blasii Melanesei opus, Sancti Joannis vita. Ignem adversus Petrum Episcopum probationis successum exponit, atque prosequitur: Senatus, populusque Florentinus rem totam solemnibus litteris perscribit Pontifici Alexandro, humiliter orans, ut quemadmodum Simon Petrus Simonem magum maledictione damnavit, ita ipsius Sanctitas velit Petrum Florentinæ Episcopum ea dignitate privare, & alium ei substituere. Fecit ita Pontifex Alexander, justitia id exigente, ob tollenda scandala. Et alius Florentinus est datus Antistes. Respondeo ipsam Epistolam clamare aliud. Etenim paratum intraturo Monacho ignem exponit, & subjungit: His visis, clamor omnium in caelum attollitur, Kyrie Eleison febilissimè pleno ore cantatur. Jesus Christus creberimè, ut exurgat, causamque suam defendat, oratur. Maria ejus mater, ut hoc sibi suadeat, multum à viris, plurimumque à foeminis supplicatur. Petri Apostoli nomen, quò Simonem perdendo damnet, nullies ingeminatur. Gregorius Urbis Præsul, ut ad suas verificandum preperet sanctiones, ab omnibus oratur. Hic Gregorius est omninò noster Gregorius septimus, & ista ejus Sanctio est omninò præfens Decretum, quo vetuit audiri ac percipi Divina Officia Episcopi aut Clerici palam Simoniaci. Quapropter hæc ignea probatio non sub Alexandro fuit facta, sed sub septimo Gregorio. Et ita adfirmat accuratissimus Scriptor Bertholdus Presbyter Constantiensis Ecclesiæ. Et prima de Petri ignei Episcopatu & Apostolica Legatione authentica mentio est ad undecimi sæculi septuagesimum quartum annum, quo ipsum ad dirimendas inter Sanctum Anselmum Lucensem Episcopum, & ipsius rebellem Clerum quæstiones legavit secundo sui Pontificatus anno laudatus Gregorius, & istic apud Sancti Genesii castrum celebrandæ Synodo jussit præsidere. Ità habes in laudati Anselmi vita, scripta per ejus Pœnitentiarium Presbyterum. Nempè non Alexander, sed Gregorius Petrum ob igneæ probationis gloriam crearat Romanum Cardinalem ac Albanensem Episcopum. Quomodo ipsum Alexander, qui Chalcedonenis Canonis innovatione compescuerat, ita exaltasset? Quomodo Joannes Gualbertus adversum hæc rigida Decreta recaltraffer?

Zelosi igitur Monachi, quousque Alexander vixit, siluerunt. Zelum rescuscitavit præfens Gregorii sanctio. Hanc zelosissimus adversum Simoniacos Pontifex, quam ab Alexandro Archidiaconus impetrare non potuerat, statim in sui Papatus exordio emisit. Etiam ipsius in Alexandri Synodo impensum sibi adversus Petrum Damiani & alios Episcopos suffragium norant Monachi, atque ita adversus suum Episcopum Petrum denuò insurrexerunt. Et semetipsos & tuum Episcopum denuò postularunt ad ignes. Et Christi Lupi Opera T. VI.

tam in Clero, quàm in Florentino populo factum est grande schisma. Hi istos Episcopo rebelles, isti hos dixerunt Hæreticos & Simoniacos, aut certè hæretica Simoniaci Episcopi communionem e pollutos. Et invicem noluerunt communicare. Hinc Episcopo faventes Clerici fecerunt, quod scribunt in adducta Epistola: Rogavimus Episcopum, ut tam se quàm nos ab hac infamia liberet, dicentes; Ecce nos, si te mundum senseris, Dei pro te judicium subire non dubitamus, aut si probationem, quam Monachi hic & Roma voluerunt facere, recipere vis, ad eos imus, eosque obnixè rogamus. Verùm conscientia ligabat atque terrebatur Episcopum, ideoque omnem oblationem refutavit. Hinc tandem Clerus ac populus Monachos admisit ad igneam probationem, hujus paraturam describit Epistola, & hoc compendio exhibet Blasius Melaneseus: Ad extremum Monachi illis, qui Petrum Episcopum suum defendendum susceperant, se per ignem transuros adfirmant, & si, ut bene confidunt, inde illi exierint, hortantur ut idem cum ipsis sentiant de Simonia Episcopi. Sin minus, paratos se dicunt, cum aliis venerari Episcopum, & à Simonia immunem pronuntiare. Ea res cunctis placuit. Præfigitur itaque locus & dies, quo istud fieri debebat, ut si qui velint, possint coram intueri. Locus præfixus est in Monasterio Septimi, quod tunc erat Ordinis sancti Benedicti, nunc autem est Cisterciensium. Dies fuit quarta feria primæ hebdomadæ Quadragesimæ. Modus probationis fuit ejusmodi: Ut in loco publico duæ lignorum strues juxta se fierent, quæ obtinerent in longum pedes decem, in latum quinque, in sublimè quatuor & dimidium. Inter utrasque autem strues semita interesset longitudine brachii, prunis ardentibus constrata, per quam unus ex Monachis transiret. Ubi advenit statutus dies & hora, invitatur Episcopus Petrus à suis, ut accedat visurus tante rei experimentum, ne Florentina civitas tam diuturna vexetur alteratione. At ille prorsus renuit: Immo si qui charum eum haberent, illos ed accedere vetuit. Sed plebs omnis utriusque sexus, & Cleri maxima pars illic properarunt. Pollicentur fautores Episcopi, si ea probatio suo potiatu defectu, se Monachis suffragaturos, & ab Episcopo defecturos.

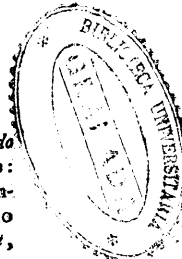
Et ad hanc probationem non antea quis designatus fuit Monachus, sed è cunctis unus coram populo est electus per communia suffragia. Electus fuit frater Petrus, Presbyter, ex Aldobrandina familia genitus, de quo pergit Atto Pistorienfis Episcopus: Vaccarum & asinorum custodiam in Valle umbrosa, jussu Beati Joannis Gualberti, humiliter renuit. Humilitatem enim Divina gratia consuevit exaltare. Post cantatas à Clero & populo Litanias ille Missam cantavit, hac expleta solam deposuit casulam, Sacrosanctæ Crucis signum accepit in manus, semetipsum ac revelandam veritatem commendavit Divinæ Majestati, ardentem carbonem ac flammam intravit nudis pedibus, dudum in ipsis permansit, tandem exivit illæsus per omnia, ac semetipsum ad denuò intrandum intrepidus obulit. Amplè hæc refert Epistola, & subnectit: Postquam egressus est de igne, dum iterum vellet in focum re-

dari, capitur à populo, deosculantur præ desiderio pedes ejus. Præ gaudio beatorum se quisque putabat, qui vestimentorum quancumque particulam deosculari valebat. Nempè septimi Gregorii Canon, qui solius Papæ pedes osculandos sancit, necdum emanaverat. At verò de Sancto Anselmo Cantuariensium Primate, exulante apud Romam, & apud Urbanum secundum intra Lateranense Palatium commorante, scribit in ejus vita Edinerus Monachus: *Anselmus in conventu Nobilium, in processionibus semper & ubique à Papa secundus erat, præ cunctis honoratus, præ cunctis acceptus, at ipse omnibus simplici humilitate submissus. Præterea Angli eo tempore Romam venientes, pedes ejus, ad instar pedum Romani Pontificis, sua oblatione honorare desiderabant, quibus ille nequaquam acquiescens, in secretiore domus partem fugiebat, & eos pro tali re nullo patiebatur ad se pacto accedere. Quid sit Papales pedes oblatione honorare, exponit in Paschalis secundi vita Anonymus, quem ex Vaticana Bibliotheca laudat Dominus Cardinalis Baronius, Scriptor, dicens de Rogerii Siculi ad illum noviter electum Papam Legatis: *Ex parte Comitissimè Papam salutant, atque inclinati ad pedes ejus posuerunt auri uncias mille. Quod qualvis, præterquam in defunctorum Missa, oblationes Papa ad suos pedes accipiat, testatur etiam in libris de Sancto Missæ Officio Innocentius tertius. Oblatio ista fiebat cum pedum osculo. Hinc ipsam refutavit Anselmus admittere: Utique propter Dictatum nostri Gregorii. An Angli hoc officium suo Primati, aut aliis etiam Episcopis tunc adhuc exhiberent in Anglia, ideoque & Romæ exhibere vellent, ignoro.**

De fratre isto Petro scribit in Chronico Conrardus Abbas Uspergensis: *Petrus Albanensis Episcopus obiit. Iste per judicium ignis, immensam pertransiens illæsus pyram, vestimentis etiam per flammam volantibus, sed in nullo læsis, Petrum Florentinum Episcopum declaravit Simoniacum. Unde & ipse postea igneus est appellatus. Quod ejus & sacra stola, & manipulus, & capitis cæsaries per flammam, quasi per ventum, illæsa volarint, testatur etiam Florentinorum Epistola. Et Bertoldus Constantiensis: *Petrus Albanensis Episcopus, in causa Sancti Petri ferventissimus, migravit ad Dominum. Hic est ille Petrus, qui Petrum Papiensem, Florentini Episcopatus invasorem, per judicium ignis esse Simoniacum probavit. Unde & deinceps illum Sancta Ecclesia igneum cognominavit. Erat tantæ sanctitatis, constantiæ, & fidei, ut vix aliquis sui temporis ei potuerit comparari. Hic ergo de hac vita discendens magnum merorem Catholicis reliquit. Eumdem laudat in suis dialogis Desiderius Cassinensium Abbas, qui postea Pontifex fuit Victor tertius. Nec mireris hoc portentosum Divinæ justitiæ contra Simoniacos judicium. Etenim ante Petri in flammis & prunas ingressum rectè ad spectantem Florentiæ populam clamavit nescio quis Abbas: *Viri Fratres, pro salute animarum vestrarum hæc facimus, ut deinceps à simoniaca lepra, quæ ferè jam totum sordidat mundum, caveatis. Hujus autem lepræ contagium tam magnum esse sciatis,***

quod istius immanitati cætera vitia comparata sint quasi nihil.

Et hinc septimus Gregorius sua in simoniacos Decreta etiam per Divinam Majestatem probari & firmari, est admodum lætatus. Petrum Florentiæ Episcopum degradavit, igneum verò Petrum creavit Cardinalem Sanctæ Romanæ Ecclesiæ, & Albanensem Episcopum. Et per ejus ad varias gentes legationem explevit magna negotia. Gregorii Decreta improbavit ac impugnavit Sigebertus Gemblacensis, adfirmans ipsa fuisse ansam & causam, ex qua populus suorum simoniacorum aut conjugatorum Præpositorum Sacramenta ac quavis Divina ministeria non tantum refutarit, sed conculcarit insuper, & multiplici injuria adfecerit. Possit populus etiam ex Divino per ignem judicio sibi fabricasse fomenta. Quidquid sit, Gregorii præfens Decretum probavit in Beneventana Synodo etiam Victor tertius, proximus successor: *Cum hujusmodi, per Regiam simoniam promotis, Episcopis, Abbatibus, aut Clericis reliquis qui communicat, vel orat, aut ipsorum Missas adit, unâ excommunicationis sententia plectatur, qui nec Sacerdotes quidem rectè putari possunt. Pœnitentiam item & Eucharistiam vetat ab illis accipi. Et videtur loqui etiam de articulo mortis. Quod nempè simoniacus Minister sit hereticus atque infidelis. Hinc adjungit: *Sacram Christi communionem quamvis visibiliter & corporaliter Catholici propter imminentes hereticos habere non possint, dum tamen mente Christo conjuncti sunt, ejus communionem invisibiliter sumunt. Et sic omnino fecit Sanctus Hermenigildus. Sine absolutione & Eucharistia mori maluit, quam ipsam percipere ab Ariano Episcopo. Et de Constantiensi per Geberardum ejusdem civitatis Episcopum, Urbani secundi in Germania Legatum, celebrata Synodo scribit Bertholdus ibidem Presbyter: *Geberardus incontinentiam Presbyterorum ac violentiam simoniacorum adeo prohibuit, ut etiam populum ab eorum officiis prohiberet, si ipsi in tali facinore positi contra fas & jus ministrare præsumpissent. Quod ipsum in variis Synodis statuit Urbanus secundus, & acerrimè defendit in litteris ad Lucium Sancti Juventii Ticinensis Præpositum. Et Joannes ac Benedictus Cardinales, Paschalis secundi per Galliam Legati, in sua prima Pictaviensi Synodo sanxerunt: *Ut nullus Presbyter, Diaconus, vel Subdiaconus concubinam habeat, sed nec aliam feminam, unde magna suspicio habeatur, in una domo secum habeat. Et quicumque hujusmodi Sacerdotis concubinarii, sive per Simoniam ordinati Missam scienter audiverint, excommunicationi subjacere debeant. Requirunt non evidentem criminis notitiam, sed fundatam dumtaxat suspicionem. Est singularis rigor.****

Petri ignei per Bertholdum Constantiensem laudata fides exponitur.

Questio est, An istud Ignei Petri opus fuerit vulgaris probationis species? Respondeo non fuisse. Etenim vulgares probationes numquam admittit Romana Ecclesia. Quomodo igitur præsentem probationem, si fuisset vulgaris, à plena Alexandri secundi Synodo postulare præsumpisset Sanctus Joannes Gualbertus? Quomodo postulationi favisset Cardinalis Hildebrandus? Quomodo Sanctus Petrus Damiani ipsam hac exceptione non elisisset? Et similem, quo repertam Antiochiæ lanceam esse verè Dominicam probavit nescio quis Clericus, ignis ingressum venerabilis Guibèrtus Novigenti Abbas in libris de sacro bello appellat *invisitati operis ausum*. At verò vulgaris probatio erat tunc usitatissima. Erat vulgaris. Et superiùs adducta ex Palladio, Sancto Sophronio, & Cedreno exempla manifestè non pertinent ad vulgares probationes. Has enim Romanæ Reipublicæ Barbari lacerautores priùs induxerunt in Ecclesiam. Sub magno Gregorio Gothorum in Hispania Rex Richaredus cum omni sua gente Ariana suscepti orthodoxam fidem, ortaque est questio de repletis apud ipsos Sanctorum Reliquiis. Et statuit Cæsar-Augustana Synodus: *Pontificibus præsentate igne probentur. Statutum id fuit, non à Gothis, sed à Romanis Episcopis, vulgares probationes tunc omnino ignorantibus.*

L. 6. c. 22.

C. 2.

C. 11.

Inter spiritalia Ecclesiæ charismata Sanctus Apostolus Paulus in prima ad Corinthios Epistola numerat etiam fidem; *Alteri datur fides in eodem Spiritu. Et iterum: Si habuerit omnem fidem, ita ut montes transferam. Hæc est fides, qua Sanctum Stephanum fuisse plenum Sanctus Lucas scribit in Apostolicis Actis. Et de qua Dominus in Evangelio: *Cum venerit filius hominis, putas inveniet fidem super terram? Et iterum: Fides tua te salvum fecit. Non inveni tantam fidem in Israel. Moicæ fidei quare dubitasti? Habete fidem Dei. Quicumque dixerit huic monti, Tollere & mittere in mare, & non hæstaverit in corde suo, sed crediderit, quia quodcumque dixerit, Fiat, fiet ei. Fiat vobis secundum fidem vestram. Et Sanctus Jacobus Apostolus: *Postulet in fide, nihil hæsitans. Qui enim hæsitat, similis est fluctui maris qui à vento movetur & circumfertur. Non ergo æstimet homo ille, quod accipiat aliquid à Domino. Exponit contra Luciferianos Sanctus Hieronymus: *Neque Centurio, neque illa muliercula, quæ duodecim annos fluxu sanguinis tabescebat, in Trinitatis Sacramenta crediderant, quæ post Christi Resurrectionem Apostolis manifestata sunt, ut merito fides horum, quæ in mysterio est laudaretur, sed simplicitas mentis, & devota Deo suo anima approbata est. Hæc est fides, quam raro inveniri Dominus demonstravit. Hæc est fides, quæ etiam apud eos, qui bene credunt, difficillè perfecta invenitur. Fiat tibi secundum fidem tuam: Hanc ego vobis audire nolo. Si enim secundum fidem meam mihi****

*fiat, peribo. Et certè credo in Deum Patrem, credo in Deum Filium, credo in Deum Spiritum Sanctum: Et tamen secundum fidem meam nolo mihi fieri. Sanctus Hieronymus erat similis illi, qui Domino dicenti, Si credis, omnia possibilia sunt credenti, respondit: *Credo Domine, adjuva incredulitatem meam. Hæc fides non est Christianæ justitiæ necessaria pars & fundamentum, sed firma in Deum fiducia, qua possimus & impetremus omnia, quæ ab ipso supplicamus. Hæc est fiducia, inquit Sanctus Joannes Apostolus in prima Epistola, quam habemus ad eum, quia quodcumque petierimus secundum voluntatem ejus, audit nos. Est charisma, seu gratia gratis data, de qua ad Romanos scribit etiam Apostolus Paulus: *Ipse Spiritus testimonium reddit Spiritui nostro, quod sumus filii Dei. A quo malè intellecto testimonio circumscripti Martini Luterus, & Joannes Calvinus dogmatizant firmam sine omni formidine de accepta per Christum peccatorum remissione fiduciam esse nostræ justificationi necessariam, immò ipsam esse Christianam justitiam. Imperitè. Nec enim justificantem fidem, sed primævæ Christianitatis charisma laudat Apostolus, laudatum & à Domino: *Fiat tibi secundum fidem tuam. Et constantè dicimus cum Sancto Hieronymo: Hanc ego vobis audire nolo. Si enim secundum meam fidem mihi fiat peribo. Eadem docet in horum Apostolicorum ad Corinthios verborum, Alii datur fides in eodem Spiritu, commentario Sanctus Joannes Chrysostronus: *Fidem non dicit Apostolus eam, quæ est dogmatum, sed ea quæ est signorum. De qua dicit: Si habueritis fidem sicut granum sinapi, dicetis huic monti, Transi hinc, & transibit, De ea quoque rogabant Apostoli dicentes: Adde nobis fidem. Hæc est enim mater signorum. De Sancto Martino, Ithacianis communicante, scribit in tertio dialogo Sulpitius Severus: Ad patranda miracula sensit detrimentum virtutis. Quod patraturus miracula Martinus sentiret sibi advenire virtutem, testatur idem Scriptor in aliis locis. Hæc virtus erat jam laudata fides.*****

C. 5.

C. 8.

C. 16.

C. 14.

C. 8.

Aliud primævæ Ecclesiæ charisma adducit Apostolus in prima item ad Corinthios Epistola: *Si lingua orem, Spiritus meus orat, mens autem mea sine fructu est. Et in Epistola ad Romanos. Spiritus adjuvat infirmitatem nostram. Nam quid oremus, sicut oportet, nescimus. Sed ipse Spiritus postulat pro nobis gemitibus inenarrabilibus. Exponit in vigesima quinta super priorem ad Corinthios Epistolam homilia Sanctus Joannes Chrysostronus: *Erant antiquitus multi, qui orationis donum habebant cum lingua. Et orabat quidem, & lingua loquebatur, aut Persarum, aut Romanorum voce orans, mens autem nesciebat quod dicebatur. Spiritus, hoc est, donum datum movens linguam. Et ideo dicit Apostolus: *Orabo spiritu, orabo & mente; psallam spiritu, psallam & mente. Adfirmat vocalis orationis charisma fuisse duplex; Istam enim sibi a Deo datam orationem aliqui intelligebant, aliqui non. Et horum charisma esse cum multa discretione usitandum monet istic Apostolus. Rituales Ecclesiæ voces, Dominus vobiscum, & cum spiritu tuo, laudat in trigesima sexta homilia***

idem Sanctus Joannes, atque profequitur de laudatis per Apostolum charismatibus: *Sed nunc illorum donorum symbola ac signa tantum tenemus. Nam nunc quoque duo aut tres dicimus, & vicissim, & alio tacente alius incipit. Sed hæc sunt tantum illorum signa & monumenta. Propterea quando incipimus dicere, populus respondet, Spiritu tuo, ostendens quod olim sic dicebant, non sua mori sapientia, sed Spiritu. Sed non nunc. De me jam loquor. Sed Ecclesia nunc est similis mulieri, quæ à veteri prosperitate excidit, & multis in locis sola tenet symbola antiqua illius felicitatis, & monilium quidem solas ostendit thecas & arcus, divitiis autem est privata. Et nunc est similis Ecclesia. Etiam adducta Apostoli ad Romanos verba commentatur: Obscurum est hoc dictum. Propterea quod multa ex iis miracula, quæ tunc fierent, fieri nunc desinant. Eapropter necesse nobis est rerum illarum statum vos docere, atque ita demum aperitur erit sermo. Inter primævas gratis datas gratias adfirmat olim fuisse & spiritale precandi charisma, quo quis nosset quid Divina Clementia se vellet orari ab Ecclesia, quid concedere, quid denegare. Hic obtinebat Prophetæ donum, ille sapientiæ, ille sanctorum, ille Potestatum, ille autem linguarum. Porro unâ cum his omnibus erat Precum donum, quod & ipsum spiritus dicebatur. Quo qui præditus erat, pro plebe universa preces fundebat. Quandoquidem enim multa ignoremus eorum, quæ nobis conducunt, quæ minimè conducunt postulamur, accessit donum Precum ad unum aliquid eorum qui tum viverent, qui quod communiter universitati Ecclesie conducebat, id tum ipse pro omnibus postulans sciret, tum alios doceret. Spiritum igitur hic vocat Apostolus tum tale donum, tum animam eam quæ donum susciperet, quæque apud Deum intercederet ac gemeret. Qui enim hujusmodi gratia dignus est habitus, is magna cum animi compunctione stans, multis item cum gemitibus, quæ omnibus sint usus postulat. Cujus & nunc signum Diaconus est, pro populo preces ejus offerens. Per istud unius donum quævis adunata Ecclesia cunctas suas communes postulationes quasi stata atque infallibili lege olim impetrabat. Quæ omnia Sanctus Chrysoströmus repetit in decima octava supra secundam ad Corinthios, & in prima Homilia supra Epistolam ad Colossenses. Proinde hæc Ritualia verba, Dominus vobiscum, Et cum spiritu tuo, sunt omnino Institutum Apostolicum. Per priora Sacerdos precabatur, ut Precum charisma vel cunctis adstantibus vel ipsorum alicui Divina Clementia dignaretur infundere, atque ita orationem Collectam exaudire. Per posteriora verba reponat populus istud donum longè magis convenire ipsi Sacerdoti, utpotè qui per susceptum sacræ Ordinationis Sacramentum jam esset apud Divinam Majestatem Mediator ac Legatus. Adducta verba sunt laudati charismatis signum, theca, & arca. Et quia non istud, sed sola hæc jam pridem supersunt nostris Collectis, reverè fumus similes mulieri, quæ à veteri prosperitate excidit, & multis in locis sola retinet symbola antiquæ felicitatis; quæ monilium quidem ostendit thecas & arcus, divitiis autem est privata.*

Inter primæva charismata Apostolus ponit etiam Discretionem spirituum. Et Sanctus Joannes Chrysoströmus in trigesima nona super primam ad Corinthios Epistolam homilia commentatur: *Quid est discretio spirituum? Nosse quis sit spiritualis, quis non spiritualis, & quis impostor. Hinc addidit Apostolus: Prophetæ duo aut tres dicant, & ceteri disjudent. Et rursum Sanctus Joannes Chrysoströmus: Hoc Apostolus dixit ad eos monendos, ut caverent, ne inter eos incurreret vates aut Divinator. Eadem de causa Apostolus, charismatum naturam & species expositor, fuit præfatus: Scitis, quoniam cum gentes essetis, ad simulachra muta, prout ducebamini, euntes. Et Sanctus Joannes: Multi illic erant Divinatores, utpotè quod Græco ritu magis esset affecta civitas. Et cum aliis hoc quoque eos supplantabat & conturbabat. Quamobrem in principio ponit Apostolus id, quod interest inter Divinationem & Prophetiam. Propterea etiam acceperunt discretionem spirituum, ut discernere & scirent, quisnam sit qui loquitur quidem mundo spiritu, quis immundo. Etenim cum sceleratus sit diabolus, subit eos qui prophetant, & facit Pseudo-Prophetas, tamquam qui ipsi quoque futura prædicant. Hinc item ad Thessalonicenses scribit Apostolus: Prophetias nolite spernere, omnia probate, quod bonum est tenete. Et Sanctus Joannes: Tunc multa erat Pseudo-Prophetarum differentia, tunc contente diabolo pro veritate statuere mendacium.*

Precandi charisma soli Catholicæ, præsertim in Collecta seu Apparitura unitæ, Ecclesie dabat olim, & etiamnum hodiè dat Divina Clementia. Hinc inter varias, quibus publica nostra ante Divinam Majestatem in Basilicis Apparitio distinguitur ab indisciplinatis hereticorum conventiculis, differentias Tertullianus in Præscriptionum libro ponit & hanc: *Ecclesia unita. Hujus unionis virtutem exponit in libro Apologetico: Coimus ad Deum, quasi facta manu precationibus ambiamus. Hæc vis Deo grata est. Et in sequenti capite: Nos in publicis Imperii necessitatibus, jejuniis aridi, & omni continentia expressi, ab omni vitæ fruge dilati, in sacco & cinere volutantes, invidia cæli tundimus, & misericordiam extorquemus. Et in libro ad Scapulam Africæ Proconsulem: Marcus Aurelius in Germanica expeditione, Christianorum militum orationibus ad Deum factis, imbres in siti illa impetravit. Quando non geniculationibus, & jejunationibus nostris etiam siccitates sunt depulsæ? Tunc & populus adclamans, Deo Deorum qui solus est potens, in Jovis nomine Deo nostro testimonium perhibuit: Etenim cæci Gentiles invocatum à nostris militibus Dominum opinati sunt esse suum Pluvium Jovem. De qua cæca in Deum vivum ac verum blasphemia queritur etiam in libro Apologetico. Romani exercitus extremam in Germania, partim à siti & æstu, partim à Barbaris necessitatem, & incruentum fulminatricis Legionis de hisce triumphum latius exponunt in Ecclesiastica Historia Eusebii Episcopi Cæsareensis, in secunda de quadraginta Martyribus Oratione Sanctus Gregorius Nyssæ Episcopus, Paulus Orosius, in Marci Aurelii vita Julius Capitolinus.*

nus, & in Dionis Cassii Epitome Joannes Xiphilinus. Nongenta septuaginta Germanorum milia Romanum, qui per quinque dies non biberat, exercitum circumsidebant, & hic cum Augusto Principe fremebat ex more in Christianos, tamquam in Atheos, & causam tantæ calamitatis. Hinc illi, Divinæ injuriæ zelo accendi, se segregarunt ab exercitus corpore, & facta unitæ geniculationis ac orationis manu, Romanis pluviam ac potum, in Barbaros igneam cum fulminibus grandinem à Divina Clementia extorserunt. Hinc palinodiam cantavit Imperator Aurelius Antoninus, & solennes de invisibili Christianorum Deo ad Senatum scriptuliteras, vetans ipsos deinceps accusari, aut ulla persecutione vexari. Exstant litteræ apud laudatum Eusebium, ipsasque in libro Apologetico laudat Tertullianus. Adfirmant illæ id factum propè Carnutum à legione gemina, quam Eusebius vocat Melitinam: Eam quippè ex duabus mixtis fuisse constam adserit præfatus Xiphilinus. Postmodò ad perpetuam rei memoriam fuit dicta Legio Fulminatrix. Verùm ex ipsis fuisse suos quadraginta Martyres labitur Sanctus Gregorius Nyssenus: Hi sunt longè juniores, utpotè passî sub imperio Licinii. Item legendum non est, Carnutum, sed Carnuntum: Hoc enim est civitas primæ Pannoniæ. Communis ab unita Ecclesia orationis virtutem laudaret etiam Sanctus Irenæus, adseverans suscitandorum mortuorum, & aliorum miraculorum gratiam suo adhuc tempore viguisse in Ecclesiis, ipsaque fieri sepius propter aliquod necessarium, fraternitate universa per jejunium & supplicationem multam possulante. Ninivitarum jejunium & orationem laudat item in secunda super secundam ad Corinthios Epistolam homilia Sanctus Joannes Chrysoströmus, & adjungit: *Persæpè Deus quasi pudore movetur, dum multitudinem in preceione concordem & conspirantem cernit. Et vario id demonstrat exemplo. Plurima sunt talia Patrum testimonia. Nempe precandi charisma Dominus Deus uni vel paucis dat propter unitæ Ecclesie meritum, atque hæc à sese mutuo vult adjuvari.*

De Anti-Christi adventu & mundi excidio scribit in secunda ad Thessalonicenses Epistola Sanctus Paulus: *Et nunc quid detineat, scitis, ut reveletur in suo tempore. Commentatur Sanctus Joannes Chrysoströmus: Merito quæserit quisquam, quid est illud quod detinet, hoc est, quod prohibet ne reveletur? Alii quidem dicunt gratiam Sancti Spiritus, alii autem Romanum Imperium. Quibus ego maximè adsentior. Quare? Quoniam si voluisset dicere Spiritum, non dixisset obscurè, sed aperitè, quòd nunc quoque eum detineat gratia Sancti Spiritus, hoc est, charismata, seu dona gratuita. Alioquin oporteret jam eum advenisse, si quidem esset adventus, cum defecissent charismata, seu dona gratuita. Nam jam olim deserunt. Etenim & in priori ad Corinthios Epistola scribit ipse Apostolus Prophetiam, scientiam, linguas, aliaque gratis datas gratias auferendas Ecclesie, & adjungit: *Nunc autem manent fides, spes, charitas, tria hæc; major autem horum est Christi. Lupi Opera T.VI.**

charitas. Et iterum: *Charitas nunquam excidit.* Adfirmat charismata certo dumtaxat tempore, fidem & spem usque ad sæculi finem, charitatem in perpetuas æternitates apud Ecclesiam perdurare. Charismata quippè non sunt nisi novellæ religionis fulcra ac rigamenta, fides & spes sunt ad vitam æternam necessariæ justitiæ fundamenta, charitas autem est ipsa & justitia & vita æterna. Linguarum donum promissit Ecclesiam omnium gentium linguis esse locuturam: & adimpleto promissio promittens signum fuit superfluum. Et hinc non solum Sanctus Augustinus, aut Sanctus Joannes Chrysoströmus, sed etiam Tertullianus ac Sanctus Irenæus testantur charismata suis temporibus, immò & dudum antea cessasse. Nam & infana Montani hæresis hinc fomentum accepit, quòd illorum suffocationem promitteret. Verùm notanda sunt Sancti Chrysoströmii verba: *Ecclesia multis in locis tenet sola symbola antiquæ felicitatis.* Supponit & adfirmat quibusdam in locis adhuc vivere antiquam felicitatem. Quod ipsum de suo tempore clariùs scribit Sanctus Irenæus. Charismata usque ad sæculi finem, licet non necessaria, nunquam plenè deficient. Sunt nostræ infirmæ fidei solatia & adjutoria. Nam & nostro hoc sæculo Sanctus Philippus Nerius tanta viguit gratia discernendorum spirituum, ut eos, qui castitatem colerent, eo odore, qui verò secus, ex fœtore cognosceret.

Porro de Sancto Joanne Gualberto scribit Blasius Melanensis; *Nec defuit viro Dei gratia discretionis spirituum, neque donum Prophetiæ, quo occulta hominum, soli Deo cognita, Divina revelatione edocuit, enunclavit. Si quis ad Monasterium veniret, monasticum habitum petiturus, ex ejus aspectu cognoscebat, num Dei Spiritu moveretur. Istud ipsum demonstrat plurimis exemplis. Joannes insuper habuit & fidei donum, item orationis spiritum. Et hinc certò cognovit suum Episcopum Petrum esse Simoniacum, se exaudiendum hic à Deo, nec se aut suos in flammis deferendos. Hinc constanter accusavit Petrum, cum suis Monachis uti cum fulminatrice legione processit Romam, nullis cessit remoris, & suum Monachum Petrum fecit in mediis flammis de Simonia triumphare. Eisdem charismatibus viguit ille Monachus, de quo ad Abbatis justum intrante ardentem fornacem scribit in primo Dialogo Sulpitius Severus: *Superata natura est, fugit incendium, & qui putabatur arsurus, velut frigidò rore perfusus, se ipse miratus est. Et de fratre Gregorio Cappadocia, apud Sancti Theodosii in Palestina Cœnobium Monacho, refert in Prato spirituali Gregorius Archi-Mandrita: *Cum fratres facerent panem, succendebat cibarium frater Gregorius. Sed cum succendisset illum, non invenit cum quo deberet extergere furnum. Fratres enim absconderant pannum, ut tentarent eum. Ingressus est ergò furnum, & vestimento suo illum detersit, nihil omnino ab igne lesus. Ego autem, hoc audito, corripui fratres, quòd ita ipsum tentassent. Et jure merito fratres Abbas corripuit. Nam citra extremam necessitatem non sunt similia agenda. Et hinc Godescalcum,***

Monachum miserabilem, de vanitate ac præsumptione rectè arguit in litteris ad Hincmarum Remensem Metropolitam Rabanus Moguntinus Archiepiscopus: *Godescalcus optat post blasphemiam, quam impudenti ore protulit, ut coram undique collecta populorum multitudine, presenti etiam Regni Principe, simul cum Pontificum & Sacerdotum, Monachorumque & Canonicorum agmine, ad probandam suam Sclam liceat sibi, quatuor dolis uno post alterum positus, atque singulim repletis aqua ferventi, oleo pingui & pice, & ultimè accenso igne copiosissimo, ad probandam traditionem transire, ut sic probetur ejus professionis veritas. Quod neminem præter eum ita optasse legi. Rectam causam agebat, & verum dogma tuebatur miserabilis Monachus, verum non ex charismate: Hinc non in igne, sed in carcere veritatem propagavit. Quod autem Petri Aldobrandini ignis fuerit, non vulgaris probatio, sed charismatis opus, existimo non dubitandum. Attamen & vulgaris probatio videri non caruisse omni charismate. Quidquid sit, laudandus est Deus, qui nostri Gregorii adversum Simoniacos Decreta dignatus fuit tantis miraculis comprobare.*

DECRETUM II.

Secundum etiam hujus Synodi Decretum edicit Pontifex in laudatis litteris ad Othonem Episcopum Constantiensem: *Sed nec illi, qui in crimine fornicationis jacent, Missas celebrare aut secundum inferiores Ordines ministrare Altari debeant. Statim etiam, ut si ipsi contemptores fuerint nostrarum, immò Sanctorum Patrum constitutionum, populus nullo modo eorum officia recipiat, ut qui pro amore Dei & officii dignitate non corriguntur, verecundia seculi & oburgatione populi respiciant. Et Anonymus Gregorii Apologus: Tertium Decretum erat, ut à Clericali officio cessent, quicumque se pro incontinentia reprehensibiles exhibent. Quartum, ut populus Clericorum officia nullatenus recipiat, quos Apostolicas institutiones contemnere videt. Utique institutiones contra Clericos conjugatos & Simoniacos. Afirmat poenam hanc ambobus simul inflictam. Afirmat etiam in singulos duplicem Canonem processisse.*

Quæstio est, An uterque processerit ab hac Synodo? Respondeo negativè. Respondeo processisse solum priorem. Lucidè id tradit Lambertus Schafnaburgensis: *Hildebrandus Papa cum Episcopis Italiae jam frequentibus Synodis decreverat, ut secundum Instituta antiquorum Canonum Presbyteri uxores non habeant; habentes aut dimittant, aut deponantur, nec quisquam omnino ad Sacerdotium admittatur, qui non in perpetuum continentiam vitamque castibem profiteatur. Hoc Decreto per totam Italiam promulgato, crebras Epistolas ad Episcopos Galliarum transmittit, præcipiens ut ipsi quoque in suis Ecclesiis similiter facerent, atque à contubernio Sacerdotum omnes omnino feminas perpetuo anathemate reserarent. Ad eundem annum scribit Simeon Dunelmensis: Hildebrandus, qui*

& Gregorius Papa, celebrata Synodo, ex Decreto Sancti Petri Apostoli, & Sancti Clementis, aliorumque Sanctorum Patrum & Banno interdixit Clericis, maximè Divino Ministerio consecratis, uxores habere, vel cum mulieribus habitare, nisi quos Nicæna Synodus, vel alii Canones exceperit. Et ad annum sequentem: Dum Clerici magis eligerent anathemati subjacere, quàm uxoris carere, Hildebrandus Papa, ut per alios, si posset, eos castigaret, præcepit ut nullus audiret Missam conjugati Presbyteri. Et ad priorem annum Joannes Bromptonus Abbas Jornaletensis: Hildebrandus Papa generalem Synodum celebravit. Interdixit Clericis consecratis uxores habere, aut cum mulieribus morari, nisi cum quibus Nicæna Synodus aut alii Canones permittunt. Sed cum Sacerdotes ejus Censuras parvi penderent, præcepit ut nullus audiret Missam concubinarij Sacerdotis. Quod ipsum eisdem verbis scribit Henricus Knyghtonus. Eadem Decreta lucidis verbis distinguit cum Mariano Scoto Rogerus Hovedensis, primumque ab hujus, secundum à sequentis anni Synodo affirmat permanasse. Et certè Papalis excommunicationis medius inter utrumque Decretum contemptus nequit apud varias gentes, ac Provincias unico instanti emeruisse. Hac agit in Synodo Leonis noni ac Stephani decimi pro sola urba, & Nicolai secundi ac Alexandri secundi pro sola Italia adversum conjugatos aut concubenarios Clericos Decreta Gregorius sub excommunicatione extendit ad omnem Ecclesiam, ejusque rigidissimam executionem cunctis ubique Metropolitibus injunxit.

Et tunc factum est quod laudatus Lambertus subiungit: *Adversus hoc Decretum protinus vehementer infremuit tota factio Clericorum, hominem planè Hereticum, & vesani dogmatis esse Gregorium clamitans, qui oblitus sermonis Domini, quo ait, Non omnes capiunt verbum hoc, violenta exactione homines cogeret vivere ritu Angelorum, & dum consuetum cursum naturæ negaret, fornicationi & immunditiei fræna laxaret. Quod si pergeret sententiam confirmare, malle se Sacerdotium quàm conjugium deserere, & tunc visurum eum, cui homines sorderent, undè gubernandis per Ecclesiam Dei plebibus Angelos comparaturus esset. Addit Sigifridum Moguntinum Archiepiscopum, dum hoc Decretum exequi studuit in Erphordiensis Synodo, à conjugatis Clericis fuisse fermè impetum lapidibus, immò & unguibus dilaceratum. Et prosequitur: *Cum ad Episcopum relatum esset hoc eos machinari, commonitus à suis, ut tumultum, qui oriebatur, matura moderatione præverteret, missi ad eos foras, rogavitque ut sedato pectore in Synodum regrederentur, se cum primùm opportunitas esset, Romam missurum, & Dominum Apostolicum, si qua posset ratione, ab hac sententiæ auctoritate deducturum. Ejusmodi Clericorum motus facti sunt & in aliis Provinciis.**

DECRETUM III.

Tertium Decretum edicit ad primum Gregoriani Regesti librum adnexa subnotatio: *Gregorius celebravit Romæ Synodum, in qua inter cetera, quæ ibi gesta sunt, excommunicavit atque anathematizavit Robertum Guiscardum Ducem Apuliae, & Calabriae atque Siciliae, cum omnibus Fratribus suis, quousque respiceret. Quod Ludovicus Pius Imperator Sardiniam atque Siciliam Romanæ Ecclesiæ dederit, affirmat in Cassinensis Monasterii Chronico Leo Hostiensis Episcopus, & donationis, licet mutilum, instrumentum Decreto suo inseruit Gratianus. Quod per Ludovicum secundum a Græcis & Saracenis liberatam Apuliam & Calabriae, & quidem omni Imperiali jure solutam, addiderit Carolus Calvus, testantur antiqui Francorum Annales, & Joannis octavi Pontificis epistola ad Landulphum Episcopum Capuanum. Et ita fuit usque ad annum millesimum trigésimum primum, de quo Sigebertus Gemblacensis: *Robertus Guiscardus, & Richardus Bursa, minuendæ domo multitudinis causa hoc tempore à Normandia Franciæ digressi Apuliam expetunt. Et Italiam inter se dissidentibus, dum alteri contra alterum auxilia præstant, hac opportunitate Italos callidè & fortiter debellant, & successus urgendo suos nomen suum dilatant, & futuræ prosperitatis sibi viam parant. Fuisse fratres affirmat Otho Frisingensis Episcopus in libris de Gestis Frederici Augusti, & omne ipsorum genus edicit Joannes Bromptonus. Videndus item in sacri belli historia Guibertus Abbas Novigenti, & in Alexiados libris Anna Comnena. Addit Germanus Contractus: *Ea gens à temporibus prioris Henrici Imperatoris in Calabria, Samnitiæ, Campaniæque partes paulatim ex Gallici Oceani oris adventitia confuebat, & quia bellicosior Italicis gentibus videbatur, primò gratanter accepta, crebrò indigenis contra Græcorum & Saracenorum incurssiones audacter præliando auxiliabatur. Cunctas ferè Græcorum & Saracenorum eiecit reliquias, atque ita afflictis per ipsos Italiam & Siciliam non potuit non esse gratissima. Quinimodò quod etiam in Africa Saracenos domuerit, & plures in ipsa Græcia civitates cepit, atque indè Serici texturam & textores traduxerit in Latinas Provincias, testatur laudatus Otho. Et hinc de Henrico tertio scribit laudatus Hermannus: *Imperator Roma egressus nonnulla castella sibi rebellantia cepit, Provincias illas prout videbatur disposuit, Duces Nortmannis, qui in illis partibus morabantur, constituit. Quod enim ipsos in suam protectionem & militiam jam pridem admisisset, & quomodo ad habitandum territorio donasset Henricus secundus, docet nos idem Hermannus. Et subiungit: *Postea verò pluribus eorum ad uberem terram accurrentibus, viribus adauxit ipsos indigentes bello premere, injustum dominatum invadere, heredibus legitimis castella, prædia, villas, domos, uxores etiam, quibus libuit, vi auferre, res Ecclesiarum diripere, postremò Divina & humana omnia, prout viribus plus poterant, jura confundere, nec iam Apostolico Pontifici, nec ipsi Imperatori, nisi tan-*****

*tum verbo tenus cedere. Non solum utriusque Siciliae Dominatum, sed ipsa etiam Apostolicæ Sedis ac aliarum Ecclesiarum avita patrimonium in suum Fiscum redegerunt. Sanctus Leo nonus armato illos milite invasit, verum sine fructu. Fuga enim se & exercitum salvare compulsus, quos ferro non potuerat, anathemate feruit, atque ita ferociores reddidit & audaciores. Et hinc de Nicoplo secundo scribit liber Pontificalis: *Nicolaus in Apuliam profectus Nortmannos ab excommunicatione absolvit, eosque exacto juramento fidelitatis Romanæ Ecclesiæ devinxit, ut ea borum præsidio sulca & munita tyrannidem omnem & rapinam à Sede Apostolica profugaret. Ab illis adversus Antipapam Benedictum ac ejus fautores fuerat insigniter adjutus. Quod & Alexandrum fecundum adversus Cadaloi Antipapæ violentias strenuè adjuverint, testatur in Chronico Bertholdus Presbyter Constantiensis. Et hinc tam Nicolaus quàm Alexander illis in beneficium dederunt terram illam, quam in Roberti investitura laudavit noster Gregorius: *Ego Gregorius Papa investio te, Roberte Dux, de terra, quam tibi concesserunt Antecessores mei Nicolaus & Alexander. Quod varia cum illis pacta etiam ante præsentem Synodum inierit idem Gregorius, lucet ex primo ejus Regesti libro: Exstat illic Richardi professio, qua se Dei & Sancti Petri gratia titulat Capuæ Principem. Verum de ipsorum perfidia scribit Leo Hostiensis: *Robertus Campaniam expugnaturus ingreditur. Quomodo post captum Salernum obfedit & Neapolim, & quomodo ipsam apparens Sanctus Januarius defendere, edicit idem Leo. Hac ergò de causa Robertum & ejus fautores Gregorius excommunicavit. Qua ratione, quibus pactis, quo tempore ipsum postea humilatum absolverit, & ipsum in suis ab Henrico quarto Imperatore persecutionibus summum defensionem habuerit, suo loco est dicendum.****

Huc etiam spectat quod in Piscariensis sui Conobii Chronico scribit Monachus Joannes Berardi: *Venerabilis Papa Gregorius in universali Concilio, quod Romæ celebravit, contra Nortmannos & alios invasores de prædiis & possessionibus Monasterii Sancti Clementis specialem sententiam, multumque timendam taliter promulgavit. Hic est sententiæ tenor: *Si quis Nortmannorum, vel quorumlibet hominum, prædia Monasterii Beati Clementis invaserit, vel quascumque res ejusdem Monasterii injustè absulerit, si bis vel ter admonitus non emendaverit, excommunicationi subjaceat, donec respiciat, & Ecclesiæ satisfaciat. Si quis prædia Beati Clementis ubicumque posita in proprietatem suam usurpavit, vel sciens occultata non provalaverit, vel debitum servitium exinde Beato Clementi non exhibuerit, recognoscat se iram Dei & Beati Clementis, velut sacrilegus incurrere. Quicumque autem in hoc crimine deprehensus fuerit, eandem hereditatem Beati Clementis restituat, & poenam quadruplum de propriis bonis persolvat. Quæcumque militum vel cujuscumque ordinis, vel professionis persona prædia Ecclesiastica à quocumque Rege seu Principe seculari, vel ab Episcopis, invidis Abbatibus, aut ab ali-**

quibus Ecclesiarum Rectoribus suscepit vel suscepit, vel invasis, vel etiam eorum Rectorum depravato sententioso consensu tenuerit, nisi eadem prædicta Ecclesis restituerit, excommunicationi subiacet.

DECRETUM IV.

A Diversis Ecclesiarum ritibus quosdam simplices fideles pati scandalum scripsit ad Decentium Eugubii Episcopum Sanctus Papa Innocentius primus. Dum nesciunt, inquit, traditiones antiquas humana præsumptione corruptas, putant sibi aut Ecclesias non convenire, aut ab Apostolicis viris contrarietatem inducunt. Videtur hæsitare, num rituum diversitas cum fidei unitate consisteret. Quin & eruditus Anglorum Apostolus Sanctus Augustinus, quod alios in Gallia alios ritus in Italia, Sancto Pontifici, Gregorio proposuit hanc quæstionem: Cur una cum sit fides, sunt Ecclesiarum consuetudines tam diversæ? Et altera consuetudo Missarum est in Romana Ecclesia, atque altera in Galliarum Ecclesiis tenetur? Loqui videtur ex antiquis, quæ Innocentio primo adscribenda censet Jacobus Sironodus, Romanæ Ecclesiæ ad Galliarum Episcopos Capitulis: Catholicorum Episcoporum unam confessionem esse debere Apostolica disciplina composuit. Si ergo una fides est, manere debet & una traditio. Si una traditio est, una debet disciplina per omnes Ecclesias custodiri. Ad Sanctum item Anselmum Archiepiscopum Cantuariensem scripsit Waleramus Naumburgensis Episcopus: Diversitas in Ecclesia admodum est unitati contraria. Diu non potest stare quod partium in se grassatur dissensione. De Ecclesiæ Sacramentis aliud Palestina, aliud Armenia, aliud nostra Romana, & tripartita sensu Gallia. Domini etiam corporis Mysterium aliter Romana, aliter Gallicana Ecclesia, & diversissimè nostra tractat Germania. Quod & Photius Patriarcha Constantinopolitanus, miserandi schismatis auctor, Latinam Ecclesiam ob diversos à Græca ritus de diversa etiam in Deum fide & Evangelii prævaricatione culpaverit, plurimum queritur Nicolaus primus Pontifex in famosa Epistola ad Hincmarum Remensem, alioque Episcopos Gallicanos. Quod ipsum in libris adversus Græcorum opposita lamentatur Rattramus Monachus Corbejensis. Istud ipsum urfit æcerimus ejusdem schismatis fautor Marcus Ephesiorum Archiepiscopus: Fuit unum ex ejus palmaribus adversus factam in Fiorentina Synodo unionem fundamentis. Inter diversorum rituum homines censuit non posse esse unam fidem, ideoque nec veram unionem.

Cap. 1. 2. At longè pessimè. Etenim aliud esse fidei regulam, aliud rituum ac aliorum morum & consuetudinum disciplinam, & hos sub ejus immutabili unitate posse mutari ac esse diversissimos, in libro de velandis Virginibus nervosè demonstrat Tertullianus. Rituum esse nostrorum Sacramentorum ac totius Christianæ fidei vestimenta,

ideoque uti ob horum apud varias gentes multam varietatem non variatur humana natura, ita & ob istos varios non variari fidem, insigniter ostendit Sanctus Joannes Chrysostronus: Eorum causa Matrem Ecclesiam esse Reginam variatibus circumamictam scribit ad Casulanum Presbyterum Sanctus Augustinus, ac in litteris ad Finardum insigniter ampliat Sanctus Fulbertus Episcopus Carnutensis. Videndus item in laudato libro laudatus Rattramus. Et adversus Marci Ephesii nugas insigniter scripsit Gregorius Hieromonachus & Ecclesiæ Constantinopolitane Protosyncellus: Nescit eximius hic vir varios in hac magna urbe etiam Constantinopolitana servare mores. Quid ergo? Dicimusne sine etiam illos inter se dissidere? In ritibus quoque Ecclesiasticis consuetudo est varia. Nam Constantinopolitana major Ecclesia in celebrandis officiis alio more utitur, aliq̄ majora Monasteria, alio minora ad quietem accommodata, denique alio Sacerdotum Secularium Ecclesiæ. Adducit plura ejusmodi, & concludit: Mirum fuerit, cum iste vir & linguæ diversitatem, & varium indumentarum genus vitio non verberet.

Quin tamen plena & universalis rituum unitas sit longè melior, & adversus omnia errorum scandala securior, abundè lucet ex assiduo studio, quo illam Romani Pontifices & plurimæ Synodi partim in omnem sub cælo Ecclesiam, partim in suas saltem Dioceses aut Provincias inducere semper sategerunt. Ut Paschalis festivitas eodem ubique die & ritu celebraretur, quid ante, & per, & post Nicenam Synodum non egit Romana Ecclesia? Et uni fidei unum Ritum penitus expedire jam nobis dixit Innocentii primi Capitulum ad Episcopos Gallicanos. Rituum diversitatem non ab Apostolis aut Apostolicis viris, sed ex posteriorum Episcoporum ignorantia aut desidia, aliæ id genus corruptela provenisse, scripsit idem Pontifex ad Decentium, & adjunxit: Quis nesciat aut non advertat id, quod à Principe Apostolorum Petro Romanæ Ecclesiæ traditum est, ac nunc usque custoditur, ab omnibus debere servari, nec superinduci aut introduci aliquid, quod aut auctoritatem non habeat, aut aliunde accipere videatur exemplum? Præsertim cum sit manifestum, in omnem Italiam, Gallias, Hispanias, Africam, atque Siciliam, insulasque interjacentes, nullum instituisse Ecclesias, nisi eos, quos Venerabilis Apostolus Petrus, aut ejus successores constituerint Sacerdotes. Aut legant, si in his Provinciis alius Apostolorum invenitur aut legitur docuisse. Quod si non legunt, quia nusquam inveniunt, oportet eos hoc sequi quod Ecclesia Romana custodit, à qua eos principium accepisse non dubium est: Ne dum peregrinis assertionibus student, caput institutionum videantur omittere. Omnes Latinas Ecclesias asseverat à Sancti Petri aut Successorum Pontificum discipulis fundatas, edoctas eundem ritum, ideoque ab ista unitatem non posse citra prævaricationem deviare. Addit laudatarum Ecclesiarum Episcopos & Clericos, dum Romam veniunt, consuevisse cum Pontifice ad Missarum solemniam procedere: Ut nempe ex Romano ritu discant suum

retine-

retinere aut reformare. Quæ fermè omnia repetit in litteris ad Sanctum Viaticum Rothomagensis Episcopum, juxta hujus postulata mandans etiam reliquas Ecclesias Galliarum deduci ad Romanum ritum, aut verius reduci. Ex eodem fonte ad Dioscorum Alexandriæ novellum Patriarcham scripsit Sanctus Leo Magnus: Cum Beatissimus Petrus Apostolicum à Domino accepit Principatum, & Romana Ecclesia in ejus permaneat institutis, nefas est credere, quod Sanctus Discipulus ejus Marcus, qui Alexandrinam primus gubernavit Ecclesiam, aliis Regulis traditionum suarum Decreta formaverit, cum sine dubio de eodem fonte gratia unus Spiritus fuerit & Discipuli & Magistri, nec aliud Ordinatus tradere potuerit, quam quod ab Ordinate suscepit. Non ergo patimur, ut cum unius nos esse corporis & fidei fateamur, in aliquo discrepemus, & alia Doctoris, alia Discipuli Instituta videantur. Etiam ipse Possidonius, Dioscori Presbyterum ac Legatum, quò Romanos ritus non solum auribus, sed & oculis disce- ret, frequenter fecit, & ad sacrificia & ad sacras Ordinationes secum procedere. Et huc omnino respexerunt Dioscorus Presbyter & Chæremone Lector, Alexandriæ Ecclesiæ apud Imperatorem Anastasium Apocriarii, Constantinopoli dicentes ad Cresconium & Germanum Episcopos, Legatos Anastasii secundi Pontificis: Venerabiles Sanctæ Ecclesiæ Romanæ urbis atque Alexandrinæ, non solum fidem rectam & immutabilem, sed etiam in Divino Ministerio semper concordiam tenuerunt. Et id referunt in Petrum & Marcum fundatores. Hocce exordio ad extinguendum inter dictas Ecclesias Acacianum schisma fuerunt usi.

Quam huic unitati per omnes sibi subjectas Ecclesias tradendæ studuerit etiam Magnus Basilius, Ponticæ Diocesis Primas, docet ejus Epistola ad Ecclesiam Neocæsariensem. Cappadocem psallendi ritum affirmat ab Ægypto, utraque Lybia, Thebaide, Palæstina, Phœnicia, Syria, & à cunctis ubique concorditer servari Ecclesiis, ideoque à Neocæsariensibus, licet per suum Apostolum Gregorium Thaumaturgum aliter edoctis, refutari non posse, longè minus damnari. Et dat utriusque causam: Quod ea, quæ facimus, sub præclaro Gregorio in usu non fuerint, quibus testimonis evincere potestis? Nihil eorum, quæ ille in usu habuit, ad hunc usque diem illibatam servavit. Cappadocem ritum esse Gregorio seniore assertit, & plures ejus ritus ab ipsis Neocæsariensibus jam pridem mutatos & correctos. Rationem edicit in libro de Spiritu Sancto: Gregorius in hodiernum quoque diem magna est apud Neocæsariensis Regionis homines admiratio, recensque ac semper vigen memoria sic infixa est Ecclesiis, ut nullo tempore obsolescat. Itaque non factum aliquod, non dictum, non figuram aliquam mysticam, ultra quam illis reliquit, Ecclesiæ adjecerunt. Immo hic multa in his, quæ apud illos aguntur in ritibus, videntur imperfecta propter institutionis antiquitatem. Neque enim sustinebant, qui in Ecclesiæ administrationem successerunt, additamenta, quæ post illum adinventæ sunt, recipere. Gregorianos, licet ob auctoris reverentiam à nullo usque huc Pontico Primæ

motos, ritus primus Basilius judicavit imperfectos, ideoque ad unitatem reduxit, nullas timens istius Ecclesiæ contradictiones.

Eundem fuisse Africanæ Ecclesiæ sensum ostendit apud Fulgentium Ferrandum, Carthaginensis Ecclesiæ Diaconum, hocce compendium Canonis Maridianensis: Ut una sit in Sacramentis per C. 110. omne Byzacium Disciplina. Et plenaria totius Africanæ sub Zozymo Pontifice Synodus statuit: Ut preces, vel orationes, seu Missæ, quæ probatæ fuerint in Concilio, sive præfationes, sive commendationes, sive manus impositiones, ab omnibus celebrantur. Nec aliæ omnino dicantur in Ecclesia, nisi quæ à prudentioribus tractatæ, vel comprobata in Synodo fuerint, ne fortè aliquid contra fidem, vel per ignorantiam, vel per minus studium sit compositum. Scatuti causam adducit in libris de Baptismo Sanctus Augustinus: Multi irruunt in preces, non solum ab imperitis loquacibus, sed etiam ab hereticis compositas, & per ignorantiam simplicitatem eas non valentes discernere, utuntur eis, arbitantes quod bonæ sint. Ad evitandum istiusmodi confusionem laudata Synodus sanxit toti deinceps Africanæ esse unicum, & uniformem librum rituales. Hodierna Synodorum collectio Canonem hunc adscribit secundo Milevitano Concilio sub Pontificatu Innocentii: Verum spectare ad laudatam sub Zozymo universalem Synodum ostendi in brevibus scholiis ad Synodos Africanas. Eadem de causa quartum Carthaginense Concilium præscripsit ritum singulis ordinationibus.

Hispanicæ Ecclesiæ mentem habemus à primo Canone Synodi Gerundenis: Ut institutio Missarum, sicut in Metropolitana Ecclesia agitur, ita in Dei nomine in omni Tarraconensi Provincia, tam ipsius Missæ Ordo, quam psallendi & ministrandi consuetudo servetur. Et à prima Synodo Bracarenis: Placuit ut eodem ordine Missæ celebrantur ab omnibus, quomodo Profuturus quondam hujus Metropolitanæ Ecclesiæ Episcopus ab ipsa Apostolicæ Sedis auctoritate suscepit scriptum. Item placuit ut nullus eum baptizandi ordinem prætermittat, quem & antea tenuit Metropolitana Bracarenis Ecclesia, & pro amputanda aliquorum dubietate prædictus Profuturus Episcopus scriptum & sibi directum à Sede beatissimi Petri Apostoli suscepit. Divina Sacramenta diverso atque illicito modo in Hispaniarum Ecclesiis celebrari queritur & quarta Toletana Synodus, & sancit: Nihil ultra diversum aut dissonum in Ecclesiasticis Sacramentis agamus, ne quælibet nostra diversitas apud ignotos seu carnales schismatis errorem videatur ostendere, & multis exister in scandalum varietas Ecclesiarum. Unus ergo ordo orandi atque psallendi à nobis per omnem Hispaniam atque Galliciam conservetur, unus modus in Missarum solemnitatibus, unus in Vespertinis officiis, nec diversa sit ultra in nobis Ecclesiastica consuetudo, quia una fide continemur & Regno. Hoc enim & antiqui Canones decreverunt, ut unaquæque Provincia & psallendi & ministrandi parem consuetudinem teneat. Antiqui hi Canones sunt jam laudati Gerundenis & Bracarenis. Sub Romano Imperio in Præfides aut Consulares, postea in varios, & quidem Arianos, Re-

ges

ges divisa fuerat, nunc in unicum Catholicum Regnum adunata erat Hispania, ideoque non singulis Provinciis, sed toti genti & Diocesi præfens Canon fanxit esse unicum in Ecclesia officium. At verò decima ibidem Synodus, diversum ritum fidei unitati non obesse præfata, dumtaxat sancit Dominicæ Annuntiationis festum uno ubique die celebrandum. Undecima eundem psallendi ac ministrandi ritum mandat fieri in quavis dumtaxat Provincia. Quin & Monachis permittit aliquid singularis officii. Nempe quod laudatum quartæ Synodi Canonem in plenam deducere executionem non valeret, saltem laudatum Gerundensem voluit immobiliter vigere.

Etiam Gallicana Ecclesia ejusdem unitatis fuit studiosissima. Lucet ex Synodo Venetica: *Resolventium duximus, ut vel intra Provinciam nostram Sacrorum ordo & psallendi una sit consuetudo. Et sicut unam cum Trinitatis confessione fidem tenemus, unam & officiorum Regulam teneamus: Ne variata observatione, in aliquo devotio nostra discrepare credatur.* Dicit, *Vel intra Provinciam nostram: Quod nempè optaret sic fieri per omnem Galliam, sed obtinere desperaret.* Hinc & univèrsæ ferè Gallie Synodus Agathensis fanxit: *Convenit Ordinem Ecclesie ab omnibus equaliter custodiri.* Addit studendum, ut variæ hinc inde Ecclesiarum discrepantiæ omnino corrigantur. Voces, *Convenit, & Studendum*, videntur dumtaxat consilium continere ac preces, non Præceptum. Et Epaonenfis Synodus: *Ad celebranda Divina officia ordinem, quem Metropolitanis tenent, Provinciales observare debent.* Suis sacrificii ritibus & aliis Divinis Officiis plura adiecit etiam secunda Vasensis Synodus: *Quod ita fieret apud sedem Apostolicam, omnem Italianam, Africam, atque Orientem.* Cunctis sub Cælo Ecclesiis voluisset esse unum ritum. Hinc illum & sæpe saltem Provincie præscripsit secunda Synodus Turonensis. Et hæc sub prima Regnum Dynastia. Post reparatam à Carolo Magno Disciplinam fuit istic longè amplius studium hujus unitatis.

Quin & de diversis per Orientem Monasteriis, quod diversum Canonicæ orationis modum haberent, queritur in Monasteriarum institutionum libris Joannes Cassianus, Ægypti & Thebaidos Cænobia prædicans, quod avitam hac in re unitatem constanter retentarent. Avitam istic orationis normam edicit, atque adjungit: *Qui modus antiquitus constitutus idcirco per tot sæcula penes cuncta illarum Provinciarum Monasteria inremeratus nunc usque perdurat, quia non humana adinventione statutus à Senioribus affirmatur, sed Cælitus Angeli magisterio Patribus fuisse delatus.* Factum id dicit ad primævos Ægypti Monachos, prodiitque totius rei seriem, quam etiam laudat & firmat memorata secunda Synodus Turonensis. Etiam Sanctum Ignatium, Antiochiæ Patriarcham, ab Angelo didicisse psallendi modum, est antiquissima & authentica traditio Græcorum Patrum. Rituum ergo unitas ex Deo, varietas est ex hominibus, ideoque hanc semper toleravit potius Ecclesia, quam probarit.

Etiam in Monachis, ac præsertim Regularibus Clericis. Etenim litteras, quibus Sanctum Norbertum ob datum filiis suis singulare officium gravissimè arguit nescio quis Magalonenfis Episcopus, suo de Canonum observantia operi in-feruit, multumque laudat Radulphus Decanus Tongrensis. Monachis enim, quod soli olim intra clausum Oratorium Divinæ Majestati psallerent, sua potuit permitti norma, verum Regulares Clerici ad communes Ecclesie Canones singularissimè obligantur. Res hæc est alterius loci.

Quæstio est, An ad Decentium Eugubinum Episcopum Sanctus Papa Innocentius rectè scripserit rituum diversitatem nullatenus esse ab Apostolis aut viris Apostolicis, sed dumtaxat ab ignorantium aut negligentium Episcoporum posterioribus corruptelis? Et quidem ex hoc fonte multam manasse diversitatem, est manifestum. Etenim in libro de velandis Virginibus Tertullianus quasdam ab Apostolis aut viris Apostolicis fundatas, quasdam Ecclesie scribit esse posteras, & istarum dumtaxat ritus & consuetudines affirmat esse irrefragabilis auctoritatis. Etiam in ipso sacrificio apud quosdam esse legitimæ religionis vacuos, ab omni Domini aut Apostolici Præcepti auctoritate alienos, curiosis potius quàm rationalis officii, & Gentilibus ni miùm vicinos ritus scribit in libro de oratione, ideoque corrigendos ac eliminandos. Esse affirmat non ritus, sed superstitiones. Et in posteriori ad Januarium Epistola scribit Sanctus Augustinus: *Quod instituitur præter consuetudinem, ut quasi observatio Sacramenti sit, approbare non possum, etiamsi multa hujusmodi propter nonnullarum vel Sanctarum, vel turbulentarum personarum scandala devitanda, liberius improbare non audeo. Sed hoc nimis doleo, quia multa, quæ in Divinis libris saluberrimè præcepta sunt, minus curantur, & tam multis præsumptionibus plena sunt omnia, ut gravius corripitur qui per Octavas suas terram nudo pede tetigerit, quam qui mentem violentia sepeliverit. Omnia itaque talia, quæ neque Sanctarum Scripturarum auctoritatibus continentur, nec in Conciliis Episcoporum statuta inventiuntur, nec consuetudine universalis Ecclesie roborata sunt, sed diversorum locorum diversis moribus innumerabiliter variantur, ita ut vix, aut omnino nunquam inveniri possint causæ, quas in eis instituendis homines secuti sunt, ubi facultas tribuitur, sine ulla dubitatione rescandanda existimo. Quamvis enim neque hoc inveniri possit, quomodo contra fidem sint, ipsam tamen religionem, quam paucissimis & manifestissimis celebrationum Sacramentis misericordia Dei esse liberam voluit, servilibus oneribus premunt, ut tolerabilior sit conditio Judæorum, qui etiam temporis libertatis non agnoverint, legalibus tamen servitiis, non humanis præsumptionibus subjiciuntur. Sed Ecclesia Dei inter multam paleam, multaque Zizania constituta, multa tolerat, & tamen quæ sunt contra fidem vel bonam vitam non approbat, nec tacet, nec facit.* Plurimos partim probandos, partim improbandos Ecclesiarum diversos ritus enumerat in Ecclesiastica historia etiam Socrates, atque adjungit: *Causæ & auctores istiusmodi*

modi discrepantiæ fuerunt Episcopi, qui vario tempore Ecclesie præerant. Qui autem istos ritus accipiunt, eos tanquam legem ad posteros transmittunt. Similem Catalogum texit Hermias Zozenus, ac pergit: *Multas consuetudines vel eorum qui eos introduxerunt, vel eorum qui istis successerunt, prævaricari sibi nec licitum, nec tolerandum putent ei, qui his innutriti sunt.* Rectè interim de hac varietate ad Licinium scripsit & Sanctus Hieronymus: *Illud te breviter admonendum puto, traditiones Ecclesiasticas, præsertim quæ fidei non officiant, ita observandas ut à Majoribus sunt traditæ, nec aliorum consuetudinum aliorum contrario more subverti. Unaqueque Provincia abundet in suo sensu, & Præcepta Majorum leges Apostolicas arbitretur.* Agit in illos, qui probabiles aut certè tolerabiles aliorum consuetudines volebant mutari, ac damnari, atque ita turbabant Ecclesias. Ista consuetudines non affirmat Apostolicas, sed tanquam tales cum fraterna pace honorandas aut sustinendas. Otiosas consuetudines sustineri potius, quàm charitatis lædi vinculum suadet in priori ad Januarium Epistola etiam Sanctus Augustinus. Et hac in re graviter excessit Sanctus Henricus Imperator, de quo scribit in Cameracensis Ecclesie Chronico Baldericus Episcopus Tornacensis: *Imperator Gerardo, Cameracensium Electo, largitus est librum, consecrationes Clericorum, & ordinationem Episcopi continentem, ut per hunc consecratus, haud fortasse indisciplinatis Karlesum moribus irregulariter ordinaretur.* Homo Germanus Gallicanos Clericis ac Episcopalis consecrationis ritus de irregularitate damnavit, quod nempè à Germanicis admodum differret. Et hujusmodi differentiam non solum ab ignavis aut negligentibus, sed etiam ab hæreticis Episcopis frequenter provenisse, supra audivimus à Sancto Augustino. Quod enim Donatus Carthagenfis Episcopus, Dognatistarum Princeps, & suo sacrificio, & populi communioni novos atque inutiles ritus adjecerit, testantur Sanctus Opratus Milevitanus, ac in libro de Sæctis Constantinus Harmenopolus. Et de Theodoro Mopuestiensis Episcopo scribit in libris adversum Nestorianos ac Eutythianos Leontius Byzantinus: *Theodorus ardet aliud malum, non secundum ad superiora. Aliam enim Missam effudit præter illam, quæ à Patribus tradita est Ecclesie, neque reverit illam Apostolorum, nec illam Magni Magni Basilii, in eodem spiritu conscriptam. In qua Missa blasphemias, non precationibus Mysterium Eucharistie opplevit. Quod item Eugenius, Julianus, ac Hildephonus, Sanctissimi Toletanæ Ecclesie Archiepiscopi, Nestorianum, qui Dominum nostrum JESUM Christum esse Dei Patris adoptivum filium asserit, errorem inseruerint sacrificii ritibus, apud Francofordiensem Synodum allegavit ipsorum Successor Elipandus, eademque Synodus merito damnavit. Et in omnem istiusmodi varietatem fecit Gregorius octavus Pontifex, quod in Anglicana Historia laudat Guilielmus Neubrigensis: *Urbano tertio successit venerabilis Albertus ejusdem Cancellarius, dictusque est Gregorius, vir planè & sapientia & vitæ sinceritate con-**

spicius, emulationem Dei habens in omnibus secundum scientiam, & superstitiosarum consuetudinum, quarum in Ecclesia per quorundam rusticam simplicitatem citra scripturarum auctoritatem multitudo inolevit, reprehensor acerrimus. Unde à quibusdam minus discretis putatus est per nimiam abstinentiam cælebro laborare. Cum Prædecessore suo Innocentio primo novit istam varietatem non esse Institutum Apostolicum, sed posterioris ignorantie aut desidie corruptelam.

Addo tamen omnem rituum varietatem non esse hujusmodi. Aliqua est ipsorum etiam Apostolorum indulgentia, immò & institutio. Quod enim de Paschalis festivitatis die aliter Romanos & alios Latinos Petrus & Paulus, Ephesios, ac alios Orientales aliter docuerunt Joannes & alii Apostoli, videtur certum ac exploratum. Quod ipsum constat de variis ritibus omnium septem Sacramentorum. Apostolorum item Liturgiam laudari jam audivimus à Leontio Byzantino. Licet in litteris ad Joannem Syracusæ Episcopum Sanctus Gregorius ipso dicat ad solam Dominicam orationem consecrassè, in erudito tamen opusculo de Divinæ Missæ traditione Sanctus Proclus Patriarcha Constantinopolitanus affirmat usos longissima Liturgia, quam postea ob fidelis pietatis teporem compendiaverit Magous Basilus ac Sanctus Joannes Chrysothomus. Quod ipsum in istius vita asserit Sanctus Amphilocheus Metropoli Iconienfis. Et ex variis laudati Chrysothomi testimoniis possit firmari. Nec unica fuit ista Liturgia. Alia fuit Petri, alia Jacobi, alia Marci, alia Clementis, alia aliorum. Discrepantem item, præsertim circa Domini festivitatem, ab aliis gentibus ritum dudum habuit Armeniorum Ecclesia, ac de ipso apud Clementem Galanum rectè scribit ipsorum, quarti decimi sæculi anno octavo habita, Synodus Adanensis: *Ratio cur in hujusmodi festivitatis celebrandis tanta prius diversitas profuisset, ea est, quia nimirum Apostolis, ministerio verbi ac Evangelicæ prædicationis pro viribus instantes, intenti erant potissimum, ut homines ab erroribus simulacrorum ad unius veri Dei cultum converterentur. Uni huic rei intentos addit de rituum unitate fuisse non omnino sollicitos, ideoque permisisse varias Ecclesias in vario sensu abundare. Permisissent plures ritus imperfectos, corrigendos suo tempore ac perficiendos. Quod ipsum à Sancto Gregorio Thaumaturgo actum audivimus supra à Sancto Basilio. Et de Neophytis Anglis scribit ad Mellitum Abbatem Magnus Gregorius: *Quia boves solent in sacrificio Daemonum vultus occidere, debet his etiam hac de re aliqua solemnitas immutari, ut die Dedicacionis vel Natalitio Sanctorum Martyrum, quorum illis reliquæ ponuntur, tabernacula sibi circa eosdem Ecclesias, quæ ex fanis commutatae sunt, de ramis arborum faciant, & religiosi convitiis solemnitate celebrent, nec Diabolo jam animalia immolent, sed ad laudem Dei in esu suo animalia occidant, & donatori omnium de satietate sua gratias referant, ut dum eis aliqua exterius gaudia referantur, ad interiora gaudia consentire facilius valeant. Nam duris mentibus simul omnia abscindere.**

dere, impossibile esse non dubium est. Quia is, qui locum summum ascendere nititur, necesse est ut gradibus vel passibus, non autem saltibus elevetur. Qua prudentissima dispensatione etiam alii Apostolici viri sunt usi in dandis Ecclesiarum ritibus, atque ita Innocentii Pontificis effatum est cum aliquo discretionis sale accipiendum.

Eodem modo accipiendum est, quod adversus Phœdium Constantinopolitanum Episcopum, quosdam Romanæ Ecclesiæ ritus damnantem, scribit ad Gallicanos Episcopos Nicolaus primus Pontifex: Non apparuit quisquam per tot seculorum curricula, qui Romanæ Ecclesiæ traditionibus derogaverit, aut obviare presumpserit. Et enim ad Sanctum Cyprianum, de dato extra Ecclesiam Baptismo errantem, scripsit similiter errans Sanctus Firmilianus, Cæsariensis in Cappadocia Archiepiscopus: Eos qui Romæ sunt, non ea in omnibus observare quæ sunt ab origine tradita, & frustra Apostolorum auctoritatem prætere, scire quis etiam inde potest, quod circa celebrandos dies Paschæ, & circa multa alia Divinæ rei Sacramenta, videat esse apud illos aliquas diversitates, nec observari illic omnia equaliter, quæ Hierosolymis observantur. Romanam Ecclesiam à variis Apostolicis ritibus deviasse affirmat, ideoque & circa repetendi Baptismatis dogma potuisse deviare. Quin & adversum Romanos, Neophytis pedes lavari improbantem, scripsit in opere de Sacramentis Sanctus Ambrosius: In omnibus cupio sequi Romanam Ecclesiam, sed tamen & nos homines sensum habemus, idè quod alibi rectius observatur, & nos custodimus. Ipsum sequimur Apostolum Petrum, ipsius inheremus devotioni. Ad hoc Ecclesia Romana quid respondet? Verùm Photius non tantum improbavit, sed & damnavit sub anathemate ac pessimo schismate. Et hoc præsertim ac merito notavit Pontifex Nicolaus. Rectè addidit Romanæ Ecclesiæ ritus esse à Sancto Petro Apostolo: Quod ipsum supra Innocentius primus & Magnus Leo constanter asseverant. Affirmant & alii plurimi, nec est dubitandi locus. Et de Paschalis festivitatis die Firmilianum errasse ostendit postmodò Synodus Nicæna.

Rectè item adunxit Nicolaus Pontifex: Romana Ecclesia, ex quo cepit Christiana Religio dilatari, quæ semel in Petro Patrono ac Institutore suo suscepta, immutata tenuit, & incorrupta per alia mundi climata docuit. Nec visa est unquam Ecclesia, cuius hæc doctrinam vel auctoritatem secuta sit, cum ipsa potius alias instituerit, atque his nonnullas traditiones contulerit. Et hinc adversus Magnum Gregorium, quosdam Divinorum officiorum ritus per aliqua Constantinopolitanis moribus quasi similia additamenta meliorantem, fuisse à multis tamquam de læsa & accisa Apostolicæ Sedis dignitate murmuratum graviter, retulit Joannes Syracusæ Episcopus, & laudatus Pontifex respondit: In nullo aliam Ecclesiam secuti sumus. Nam ut Alleluja hic diceretur, de Hierosolymorum Ecclesia, ex Beati Hieronymi traditione, tempore beatæ memoriæ Damasi Papæ, traditum, & idè magis in hac Sede illam consuetudinem amputavimus, quæ hic à Grecis fuerat tradita. Et post plura: In quo Gregorum consuetudines

secuti sumus, qui aut veteres nostras reparavimus, aut novas & utiles constituimus, in quibus tamen alios imitari comprobamur? Exstat laudati Damasi ad laudatum Hieronymum Epistola, hæc continens: Peto tuam Charitatem, ut sicut à Re. Ep. 3. flore tuo Alexandro Episcopo nostro didicisti, Gregorum Psallentiam ad nos dirigere tua Fraternalitas deleatur, quia tamè apud nos simplicitatis indagatio est, ut tantum in die Dominicæ Apostoli Epistola una recitetur, & Evangelii capitulum unum dicatur, nec Psallentium mos tenetur, nec Hymni decus in ore nostro cognoscitur. Et ipsam respicere ac laudare videtur Magnus Gregorius, affirmans Alleluja isto tempore venisse Hierosolymis Romam. Qua in re an circumscriptus non sit, merito hæsitatur. Quidquid sit, quis dicat Romanam Ecclesiam tunc sine Psalmodia fuisse? Quis tunc Hierosolymis fuit Alexander Episcopus? Quis credat vocem Psallentia, tunc fuisse Romanam? Proinde barbara, imperita, erronea, in Apostolicam Sedem injuriosa est ista Epistola, ideoque palàm ficta. Et Hieronymi ad ipsam Responsum est multò absurdum. Etiam Guntherii nugæ in opere de Gestis Frederici primi Imperatoris, garrientis septem horas Canonicas à Pelagio secundo, ipsarum exordium, Deus in adiutorium, & Gloria Patri, esse à Gregorio Magno. Hæc enim omnia sunt antiquissima. An ipsorum hodiernam normam à prima Constantinopolitana Synodo, aut certè ab istius sæculi Patribus cœpisse, rectè affirmat Walafridus Strabo ac Honorius Augustodunensis, est quæstio alia & longa. Certum est Romanæ Ecclesiæ nobiliores ritus esse à Sancto Petro Apostolo datos, non ab aliis Ecclesiis mutatos. Quòd tamen hymnorum unà cum psalmis cantandorum ritum ab Orientali Ecclesia acceperint & Sanctus Ambrosius & ipsa Roma, testatur in confessionum libris Sanctus Augustinus. Posterioribus item temporibus solemnem decantandi symboli morem, aliosque id genus optimos ritus admittere ab Hispanica aut Gallicana Ecclesia non fuit designata suprema ista mater, ideoque & hocce Nicolai Pontificis dictum est cum moderamine accipiendum.

Quam libenter aliæ Ecclesiæ admiserint ejus ritum, immò & expetiverint, lucet per superius adducta ex Innocentio primo, Magno Leone, Synodisque Bracarensi ac Toletana. Etiam per Mediolanensis populi vocem, de qua in litteris ad sororem suam Marcellinam Sanctus Ambrosius: Cum Basilicam dedicare vellem, multi tamquam uno ore interpellare cœperunt dicentes, Sicut in Romana, sic Basilicam dedices. Et in præscriptionum libro Tertullianus: Si Italia adiacet, habes Romam, unde nobis quoque auctoritas est. Vocem, Auctoritas, accipit pro origine, & Romanam Ecclesiam affirmat Africanæ esse fidei & disciplinæ principium & matrem. Et in litteris ad Moysen, Orthodoxum Armeniæ Patriarcham, scribit ejusdem gentis Doctor Schismaticus, ac Chalcedonenis Synodi & Romanæ Ecclesiæ infensissimus hostis, Gregorius Cæsariensis: Armeniorum Ecclesiæ ritum conferendi ordinis à Gregorio Papa susceperunt, ut in nostro Rituali

manuum impositionis compertum habetur. Quoniam eo ritu accipimus eorundem Ordinum potestatem. Et hanc Ritualis istius partem suo de Romanæ, & Armeniæ Ecclesiarum unione operi inseruit Clemens Galanus. An & alios Romanos ritus aliis dederit idem Magnus Gregorius, est alia quæstio. De ejus item Discipulo, & ad Anglos Legatos S. Augustino, quòd Britonum Episcopos ad Romanum Paschalis festivitatis & Christiani Baptismatis ritum suscipiendum compulerit sub discordantiæ communionis reatu, testatur in Anglorum historia Venerabilis Beda. Etiam Apostolo nostro Sancto Bonifacio, cum ad reparandam Christianitatem legavit in Franciam, injunxit Gregorius secundus: Disciplinam Sacramenti, quam ad initiandos Deo prævio credituros tenere studeas, ex formula Officiorum Sanctæ nostræ Sedis Apostolica, instructionis tuæ gratia prælibata, volumus ut intendas. Martino item Episcopo ac Georgio Presbytero, suis in Baviarum Legatis, præcepit ut in omnibus istis Ecclesiis cuncta Sacramentorum, Missarum, ac aliorum Divinorum Ministeria disponentem secundum traditum Apostolicæ Sedi antiquum Ordinem. Exstat hoc ejus Capitulare in tomis Conciliorum. Et Sigulphum Presbyterum, Beati Alcuini Flacci socium, ab Eboracensi Ecclesia missum fuisse Romam ad postulandos Romanæ Ecclesiæ ritus, testatur authentica, ex antiquo Remensi codice publicata per Andream Quercetanum, vita laudati Alcuini. Et Walafridus Strabo Divinorum Officiorum per varias Ecclesias varietatem scribit esse ferè infinitam, antiquum Galliæ officium prædicat ex Romano fuisse plura mutuatum, atque adjungit: Privilegio Romanæ Sedis observato, & congruentia rationabili dispositionum apud eam factarum persuadente, factum est ut in omnibus penè Latinarum Ecclesiarum consuetudo, & Magisterium ejusdem Sedis prævaleret, quia non est alia traditio æquè sequenda, vel in fidei Regula, vel in observationum doctrina. Etiam Sancti Benedicti officium laudat, & dat causam: Quam dispositionem idè à Pastoribus Ecclesiarum non interdici putamus, quia est vicina auctoritati Romanæ. Romanum & Gallicanum Officium olim fuisse diversum docet vel sola relatio Sancti Augustini Anglorum Apostoli ad Magnum Gregorium. Quod ipsum multis confirmat in libro de quibusdam ad Missam spectantibus: Berno Abbas Augiensis. Et ex Hilduini apud Sanctum Dionysium Abbatis ad Ludovicum Pium Imperatorem litteris adducit hoc fragmentum: Cui ad stipulari videntur antiquissimi, & nimia vetustate penè consumpti Missales libri, continentes Missæ ordinem more Gallico, qui ab initio receptæ fidei usus in hac Occidentali plaga est habitus, usque quo tenorem, quo nunc utitur, Romanum suscepit. Gallicanæ Ecclesiæ Officium fuisse à fidei exordio diversum à Romano errat Hilduinus: Lucet ex supra laudatis Innocentii primi ad Gallicanos Episcopos Capitulis, ac ex litteris ad Sanctum Victorem Episcopum Rothomagensem. Rectius Walafridus Strabo affirmat postmodò fuisse immutatum à viris doctissimis, & dumtaxat quædam è Romano mutuatum. Quo tempore ad Romanum plenè redierit Gallia, editi

Christ. Lupi Opera Tom. VI.

cit in libro de Ecclesiasticis observationibus Guido Micrologus: Sciendum quemdam Albuinum, Magistrum Caroli Magni, rogatu Sancti Bonifacii Archiepiscopi, ut ajunt, Missales orationes varias composuisse. Et hoc idè, ut Presbyteri illius temporis, nuper ad fidem conversi, nondum Ecclesiasticis Officiis instructi, nondum etiam librorum copia præditi, vel aliquid haberent cum quo officium suum quolibet die possent explere. Et infra: Fecit idem Albuinus in sancta Ecclesia non contemnendum opus. Nam Gregorianas orationes in libris Sacramentorum collegisse asseritur, paucis aliis adjectis, quas tamen sub obelo notandas esse judicavit. Deindè alias orationes seu præfationes, etsi non Gregorianas, Ecclesiasticæ tamen celebritati idoneas collegit, sicut Prologus testatur, quem post Gregorianas orationes in medio ejusdem libri collocavit. Quod ipsum in animæ gemma memorat Honorius Augustodunensis. Merovingiorum Regum ignavia omnem Christianitatem adeò deformaverat, ut Sanctus Bonifacius nec unum in Francia repereret Breviarium aut librum Missalem. Hinc novus composuit Alcuinus, non solus Bonifacii, sed etiam laudati superius Sigulphi, qui Romana officia detulit ad Eboracensem Ecclesiam, familiaris amicus. Composuit partim ex Romano ordine, partim ex proprio judicio. Quæ mixtura quia displicuit, Carolus Magnus admitti jussit totum ordinem Romanum. Baptismales præsertim ritus celebrari juxta Romanum ordinem sancit ejus Capitularia, & sub ejus Imperio facta Synodus Moguntina.

Et ita fuisse usque ad patrata in Formosum Pontificem scandala, ac translata à Francis ad Theutones Imperium, affirmat septimi nostri Gregorii præfens Decretum, cujus apud Gratianum in distinctionibus de consecratione, & ex supra laudatis litteris Magalonensis Episcopi apud Radulphum Tongrensem exstat hoc fragmentum: In die Resurrectionis usque ad Sabbatum in Albis, & in die Pentecostes usque ad Sabbatum ejusdem hebdomadæ, tres Psalmos tantum, tres Lectiones, antiquo more, & cantamus & legimus. Omnibus aliis diebus per totum annum, si festivitas est, novem Psalmos & novem Lectiones dicimus. Aliis autem diebus duodecim Psalmos & tres Lectiones recitamus. In diebus Dominicis duodecim Psalmos, excepto die Paschæ & Pentecostes, & novem Lectiones celebramus. Illi autem, qui quotidianis diebus tres Psalmos & tres Lectiones tantum videntur legere, non ex Regula sanctorum Patrum, sed ex fastidio & negligentia comprobantur facere. Romani autem diverso modo facere cœperunt, maxime à tempore quo Theutonicis concessum est Regnum Romanæ Ecclesiæ. Nos autem & ordinem Romanum investigantes, & antiquum morem nostræ Ecclesiæ, statim fieri sicut supra notavimus, antiquos Patres imitantes. Dicto igitur tempore & ipsius Romanæ Ecclesiæ officium fuit alteratum, & apud alias Ecclesias inducta summa varietas, atque ita laudatus Pontifex fuit compulsus manum apponere. Quòd porrò istud sit solum Synodalis Decreti fragmentum, lucet ex laudati Gregorii ad Hispaniarum Reges Alphonsum & Sancium Epistola, qua fundatas à Sancto

C. Pau.

Ep. 70.

L. 3. c. 1.

L. 91. c. 7.

Lib. 7. Ep. 54. Cap. 36.

Lib. 7. Ep. 91.

Cap. 60.

Lib. 4. c. 6.

Can. 4.

Cap. 5.

Cap. 10.

Paulo Apostolo Ecclesias demonstrat olim usas Romano Officio, ad Priscillianistarum, Gothorum, ac Saracenum turbas mutari id cepisse contra Apostolicum Canonem & Apostolicas Sedis sanctiones, ac pergit: *Quapropter vos ut filios charissimos adhortor & moneo, ut sicut bonæ soboles, etsi post diurnas scissuras, demum tamen matrem reverè vestram recognoscatis Romanam Ecclesiam, ejus Ordinem & officium recipiatis, non Toletanæ, vel cujuslibet alius, sed istius quæ à Petro & Paulo supra firmam Petram per Christum fundata est, sicut cætera Regna Occidentis & Septemtrionis, tenentis. Unde enim non dubitatis vos suscepisse religionis exordium, restat etiam ut inde recipiatis in Ecclesiastico ordine Divinum Officium. Quod etiam Episcopi vestri ad nos nuper venientes juxta constitutionem Concilii facere per Scripta sua promiserunt, & in manu nostra firmaverunt.* Itaque præfens Synodus Romani Officii ordine non solum reduxit ad avitam normam, sed & ipsum à cunctis per Sancti Petri Discipulos fundatis, & ad Apostolicæ Sedis Patriarchalem curam spectantibus, Occidentis ac Septemtrionis Ecclesiis sanxit observandum. In litteris ad Decentium Eugubinum Episcopum ab Innocentio primo laudatum Canonem innovavit. Ita in ipsa Epistola Gregorius disertè testatur. Et hinc in libro de Ecclesiasticis observationibus scribit Guido Micrologus: *Nos ab Apostolica potissimum Sede sacrorum rituum formam sumere decrevimus, unde totius Christianæ Religionis ordinem & originem suscepimus. Nam & illi Sedi nostro tempore talem Deus gubernatorem, Reverendæ, inquam, memoriæ Gregorium Papam imposuit, qui sub decem suis Antecessoribus à puero Romæ nutritus ac eruditus, omnes Apostolicas traditiones diligentissimè investigavit, & investigatas studiosissimè in actum referre curavit. Hunc ergo Doctorem, Religione & auctoritate præcipuum, immò Apostolicam traditionem per ipsum in consecrandis Mysteriis potissimum imitari decrevimus. Quædam laudat præfens nostræ Synodi Decretum, quædam esse traditionem Apostolicam, & ad ipsam omnes Latinas Ecclesias obligari. Istud forte respexit etiam Absalon Lundensis in Dania Archiepiscopus, de quo in Sclavorum Chronico Arnoldus Abbas Lubecensis: *Damnus Absalon vir religiosus fuit, & magni consilii seu discretionis, & præcipue bonestatis. Hujus industria omnes Ecclesie totius Daniæ, prius discordantes, uniformes in Divinis Officiis fieri sunt. Quidquid sit, lucet adductum à Gratiano & Radulpho Decretum esse dumtaxat fragmentum. Deest pars posterior, quæ Romanum officium omni Latinæ Ecclesiæ imponit.**

Romanum apud Hispanos officium fuisse Gothorum tempore mutatum, proficitur etiam in opere de Hispaniæ rebus Rodericus Archiepiscopus Toletanus: *Littera Gothica, & translatio Psalterii, & officium Missæ institutum ab Isidoro à Leandro Pontificibus, quod cum translatione & littera dicitur Toletanum, per totam Hispaniam servabatur.* Utique temporibus Gregorii septimi: De Ulphila, primo Gothorum per Eudoxium Constantinopolitanum ordinato, & in Arianismum seducto, Episcopo scribit in Chro-

nico ad Valentinianum & Valentis imperium laudatus Isidorus: *Ulphilas Gothorum Episcopus, ad instar Græcarum litterarum, Gotas tunc reperit litteras, & utrumque Testamentum in linguam propriam transiit.* Et hæc omnia Gothi secum detulerunt in Hispaniam, atque ita ipsam non dumtaxat in duplicem fidem, sed etiam in duplicem ritum distaxerunt. Etenim ipsi sua Gothica, Hispani autem sua latina littera & lingua perrexerunt uti etiam in Divinis Officiis. Nec dubium est, quin fuerint & aliæ differentiæ. Hinc illos ad Catholicam fidem perductos Sanctus Leander Hispalensis Episcopus, ejusque successor, & frater Sanctus Isidorus multa donarunt dispensatione. Quod ipsorum causa Apostolicos Baptistini ritus immutarunt, & hanc economiam Magnus Papa Gregorius comprobavit, lucet ex hujus Epistola. Eodem modo tractarunt Divina Missæ & Psalmidæ Officia. Aliqua ex antiquis Hispanorum, aliqua acceperunt ex Gothorum libris, atque ita conflarunt novum Officium, quod alii Toletanum, alii titulabant Officium Leandri & Isidori. Ista mixtura conati sunt dissociatos usque tunc Hispanorum & Gothorum animos etiam miscere atque unire. Videntur etiam litteram ac linguam Gothicam induxisse in Ecclesias.

Ita fuit usque ad octavi sæculi annum decimum septimum, & barbaricam sub Saracenis captivitatem, de qua in Hispaniæ Chronico Joannes Vassæus: *Multi Christiani, dulcedine Patriæ pellecti, in variis Hispaniæ civitatibus manserunt, qui tributarii & vectigales permixti sunt in Instituto & lege Christiana vivere, atque omnibus ut ritibus Ecclesiasticis.* Horum adstrictissimorum fidelium Doctores & consolatores laudat fuisse Urbanum Toletanum, Joannem Hispalensem, Frodoarum Accitanum, & alios similis pietatis Episcopos, atque adjungit: *Christiani, qui inter Arabes hoc modo vivebant, Mozarabes, dicebantur, hoc est, mixti Arabibus. Unde & officium Ecclesiasticum, quo illi per Sanctum Leandrum & Sanctum Isidorum institutum tunc utebantur, & omnis Hispania usa est usque ad tempora Alphonfi sexti, quo tempore auctoritate Papæ Gregorii septimi mutatum est, etiam hodiè Mozarabe nuncupatur. Hoc officium hodiè quoque servatur Toletani in sex Parochiis, & in Ecclesia Cathedrali, in Sacello S. Francisci Ximenii, Cardinalis & Archiepiscopi Toletani. Salamanticæ quoque statis diebus in Sacello Doctoris Salabriticensis, quod est in peristyllo summi Templi. De eisdem Mozarabibus scribit in Orientalis Ecclesiæ Historia Jacobus Cardinalis de Vitriaco: *Illi Christiani, qui in Africa, & Hispania inter Occidentales Saracenos commorantur, Mozarabes nuncupati, Latinam habent litteram, & Latino sermone in Scripturis utuntur, & Sanctæ Romanæ Ecclesiæ, sicut alii Latini, cum omni humilitate, & devotione obediunt, ab articulis fidei vel Sacramentis in nullo deviantes.* An Latinam litteram & linguam statim post ingressos Saracenos, an verò ad septimi Gregorii jussum receperint, non possum adfirmare. Rodericus Toletanus videtur adserere hoc posterius.*

Circæ

Circæ S. Leonis noni tempora Hispani cœperunt rapit erigere, & ejicere Saracenos. Etiam tunc cœperunt aliqui circa Mozarabum officium fluctuare. Etenim ad undecimi sæculi sexagesimum, & Nicolai secundi Pontificis secundum annum Dominus Cardinalis Cæsar Baronius laudat Jacitanam Hispaniæ Synodum, enumerat ejus Episcopos, ac pergit: *Hoc in Concilio in primis sacri ritus, temporum injuria depravati, vel aboliti, sunt restituti, disciplina Ecclesiastica resarciata, moresque ad sacrorum Canonum normam revocati. Insuper ne alio, quam Romano, more sacræ præces in Ecclesia persolverentur. Hæc summatim de Concilio scripta reperimus.* Verum postremus hic Canon non habuit pacificam executionem. Etenim ad Mantuanam Alexandri secundi Synodum venerunt Mavio Calaguritanus, Eximius Aucensis, & Fortunius Alavacensis Episcopus, detulerunt Gothicorum suorum rituum ac officiorum libros; & supplicarunt approbari. Et fuisse à Pontifice ac Synodo approbatos, adfirmat ex vetustis Hispaniæ Scriptis Joannes Mariana. Pergit D. Cardinalis Baronius: *Post hæc Episcopi Hispani Legati, qui Mantuano Concilio interfuerant, reverfuri in Hispanias, duxerunt secum ab Alexandria Papa decretum Legatum à latere Hugonem Candidum, cujus auctoritate Barcinonæ Concillum adgregatum est, in quo leges Gothicas, quibus Catalani utebantur, idem Legatus penitus abrogavit, novasque sanxit, quibus hodiè populus utitur. Ut autem & Gothici ritus, adhiberi in Sacris soliti, abrogarentur, ab illis obrinere non potuit, neque cogere voluit, cum eisdem in Concilio Mantuano cogniti fuissent esse Catholici. Proinde Alexander Pontifex Mozarabicum officium sic probavit, ut tamen commendaret ac suaderet Romanum.*

Rēs ita mansit usque ad Alphonsum sextum, qui Toletanam Metropolim Saracenis eripuit, & de quo pergit Rodericus ejusdem civitatis Episcopus: *Alphonfus ad instantiam uxoris suæ Reginæ Constantiæ, quæ erat de partibus Galliarum, misit Romam ad Gregorium Papam septimum, ut in Hispaniis omnino Toletano Romanum seu Gallicanum officium servaretur.* Et infra: *Gregorius septimus, ad petitionem Regis Alphonfi, misit quemdam Richardum, Abbatem Sancti Victoris Massiliensis, ut Ecclesias Hispaniæ, tot persecutionibus perturbatas, Ecclesiastico moderamine ordinaret.* Hic igitur Richardus Gregorianum præfens Synodi Decretum fuit in Alphonfi Regno executus. Nec sola Regina Constantia, sed etiam Bernardus, post liberatam urbem primus Toleti Episcopus, bonum opus strenuè adjuvit. Nam & ipse erat homo Gallus, natus in Agennenfi territorio, professus in Auxitano Sancti Aurentii, educatus in Cenobio Cluniacensi.

Cujus apud Hispanos faciendæ executionis Pontifex fuit aedè zelosus, ut Paulum Movio, nescio cujus civitatis Episcopum, Romam criminaliter evocatum, ac repertum innocentem, ad redeundum noluerit absolvere, nisi sub hac conditione: *Paulus Romanum ordinem in Divinis Officiis, sicut ceteri Hispaniæ Episcopi, qui Christi Lupi Opera T. VI.*

Lib. 1.
Ep. 83.

Synodo interfuerunt, se celebraturum, & ut meliùs poterit observatum promissit. Ex quo videt hunc Synodo Hispanos etiam Episcopos adfuisse. Et quidem quod Sancius Arragoniæ Rex præfens Decretum fuerit statim executus, lucet ex hoc Pontificis ad ipsum Rescripto: *In hoc quod sub ditione tua Romani ordinis officium fieri studio, & Ep. 63. jussionibus tuis assertis, Romanæ Ecclesiæ te filium ostendis, & eandem concordiam, & eandem amicitiam ita nobiscum habere, quam olim Reges Hispaniæ cum Romanis Pontificibus habebant, cognosceris.* Hispani enim Reges Apostolicæ Cathedræ singularem semper detulerunt reverentiam, ipsamque Gregorius rogat atque rovertatur esse perpetuam. At verò ad Simeonem nescio cujus Sedis Episcopum, ac Apostolicæ Cathedræ in omni Hispania Vicarium, hæc post biennium & post multis demonstratam Romanæ Ecclesiæ infallibilem auctoritatem scripsit: *His fulta præfidiis Romana te vult scire Ecclesiæ, quod filios, quos in Christo nutrit, non diversis uberibus nec diverso cupit alere lacte, ut secundum Apostolum sint unum, & non sint in eis schismata. Alioquin non mater, sed scisso vocaretur. Quapropter notum sit tibi, cum-que Christi fidelibus, super quibus consulisti, quod Decreta, quæ à nobis, immò à Romana Ecclesia constat prolata sive confirmata, de peragendis à vobis ejusdem Ecclesiæ officiis, inconcussa velimus permanere, nec eis acquiescere, qui luporum morsibus & veneficiorum molimine eos inficere desiderant. Omnem Romanum Patriarchatum vult etiam in Divinis ritibus esse unum, hujus unitatis adversarios durissimè notat, in ipsos usque ad sanguinem & mortem adfirmat pugnandum, & concludit: *Procura ergo ut Romanus Ordo per totam Hispaniam & Galliciam, & ubicumque poteris, in omnibus rectius teneatur. Dudum duravit hæc questio. Etenim nono sui Pontificatus anno ad Alphonsum Hispaniæ Regem hæc Gregorius rescriptum: *Noverit Excellentia tua illud unum admodum nobis, immò Divinæ Clementiæ placere, quod in Ecclesiis Regni tui, matris omnium Sanctæ Romanæ Ecclesiæ Ordinem recipi, & ex antiquo more celebrari effeceris. Denique in illo, quem badenens tenuisse videmini, quædam contra Catholicam fidem inserta patulò convincuntur. Quæ cum relinquere, & ad pristinam consuetudinem, scilicet hujus Ecclesiæ, reverti deliberasti, non dubiè beatum Petrum Apostolum optare Patronum, & subditorum tuorum salutem curare monstrasti. Hispanis Officiis tunc insertos adhuc errores existimo fuisse de Christi Domini adoptione. Quod à Sanctis crederentur inserti Episcopis, etiam post Elipandi correctionem quidam forsitan noluerunt ipsos expungi.***

Verum Gregorius plenam sui Decreti executionem in Hispania videtur non consecutus. Etenim de Richardo Massiliensi ad Sanctum Victorem Abbate, quem in Hispanias Legatum, & ob quosdam excessus revocatum putat ab Urbano secundo, scribit Rodericus Archiepiscopus Toletanus: *Verum ante revocationem Clerus & populus totius Hispaniæ turbatur, eo quod Gallicanum officium suscipere à Legato & Principe cogebantur. Et statuto die, Rege, Primate, Legato, Cleri & Populi*

L. 3. H.
pist. 18.Lib. 9.
Ep. 2.Lib. 6.
26.

puli maximam multitudinem congregatis, fuit diutius altercatum, Clero, Militia, & Populo fortiter resistentibus ne officium mutaretur, Rege à Regina suo contrarium, minis & terroribus intrante. Ad hoc ultimum res pervenit, militari pertinacia decernente, ut hæc dissensio duelli certamine sedaretur. Cumque duo milites fuissent electi, unus à Rege, qui pro officio Gallicano, alter à Militia & populo, qui pro Toletano pariter decertarent, miles Regis illic victus fuit, populis exultantibus quod victor erat miles officii Toletani. Sed Rex aded fuit à Regina Constantia stimulatus, quod à proposito non discessit, duellum judicans jus non esse. Miles autem qui pugnaverit pro officio Toletano, fuit de domo Matartie prope Pisoricam, cujus hodie genus existat. Cumque super hoc magna seditio in Militia & populo oriretur, demum placuit, ut liber officii Toletani & liber officii Gallicani in magna ignis congerie ponerentur. Et indicto omnibus jejunio à Primate, Legato & Clero, & oratione ab omnibus devotè peracta, igne consumitur liber officii Gallicani, & proficit super omnes flammam incendii, cunctis videntibus & Dominum laudantibus, liber officii Toletani, illæsus omnino, à combustione incendii alienus. Sed cum Rex esset magnanimus, & sua voluntatis pertinax executor, nec miraculo territus, nec supplicatione suavis voluit inclinari, sed mortis supplicia & direptionem minitans resistentibus, præcepit ut Gallicanum officium in omnibus Regni sui finibus servaretur. Et tunc cunctis sentibus & dolentibus inolevit proverbium: Quod volunt Reges, vadunt leges. Et ex tunc Gallicanum officium tam in Psalterio, quam in aliis, nunquam ante susceptum, fuit in Hispaniis observatum. Licet Toletanum in aliquibus Monasteriis fuerit aliquanto tempore custoditum, & etiam translatio Psalterii in plurimis Ecclesiis Cathedralibus & Monasteriis adhuc hodie recitatur. Romanum officium, ut ipsi invidiam faciat, Hispanus Episcopus vocat Gallicanum.

Causam, ex qua tot litteras debuerit in hanc rem scribere, exponit Gregorius in alia apud Alphonsum Regem Epistola: Remove à te quantocius Consiliarios falsitatis. Corruptum quippe mores bonos colloquia prava. Et in litteris ad Hugonem Cluniacensis Monasterii Abbatem: Quanta impietas à Monasterio vestro per Roberti vestri Monachi presumptionem exierit, ex litteris Richardi Legati nostri potes cognoscere. Qui nimirum Robertus, Simonis Magi imitator factus, quanta potuit malignitatis astutia adversus Beati Petri auctoritatem non timuit insurgere, & centum millia hominum, qui laboris vestri diligentia ad viam veritatis redire cœperant, per suggestionem suam in pristinum errorem reducere. Adfirmat Hispaniensem Ecclesiam ab illo inductam in periculum, Regemque seductum ad Apostolicum etiam Legatum malè tractandum. Nempè Robertus Regem seduxerat ad excutiendum Romanum officium, & Mozarabicum refumendum. Et quia ipsum Pontifex vocat Simonis Magi imitatore, videtur à pertinacibus hujus officii zelatoribus fuisse pecunia emptus. Quomodo homo Gallus Gallicanum officium aliter impugnasset? Hinc igitur hoc officium tot Apostolicis mandatis ac litteris debuit Gregorius in Hispania firmare.

Lib. 8.
Ep. 3.
Ep. 2.

Attamen ista Roderici narratio in quibusdam videtur vacillare. Etenim in litteris, quibus Pseudo-Monachum expelli à Rege Alphonso justit, Gregorius Papa addidit: Illicitum connubium, quod cum uxoris tuæ consanguinea inisti, penitus respice. Proinde mortua tunc erat Constantia, atque ita sub Urbani Pontificatu nequit superfuisset. Sex successivè uxores habuit Alphonso: Et quod Constantiæ Gallæ Bertha Thufca, adeoque non consanguinea successerit, testatur ipse jam dictus Rodericus. Nempè Pontifici Rex obediit, & ad finem ejecit. Et hinc in litteris, quibus illum laudat ob resumptum Romanum officium, nullam aut illegitimæ uxoris, aut Roberti Monachi Papæ fecit mentionem. Et ante Gregorii mortem Richardus Cardinalis Romam rediit. Etenim unâ cum aliis Cardinalibus elegit Victorem tertium, & ob initas simul cum Hugone Lugdunensem Primate adversus illum factiones fuit ab eodem in Beneventana Synodo damnatus. Lucet ex Actis istius Synodi. Quocirca sub Urbano secundo nequit fuisse in Hispania, nec per ipsum revocatus. Et hinc existimo Romani officii in Hispania, uti exordium, ita & firmitatem esse opus septimi Gregorii. De olim consuetis per duellum aut ignem probationibus est suo loco dicendum.

Lib. 8.
Ep. 3.

DECRETUM V.

Quintum hujus Synodi Decretum edicit noster Gregorius in Epistola ad Canonicos Sancti Hilarii Pictaviensis: Notum vobis esse volumus, quod Canonici Pictavienses in Synodo nostra conquesti sunt, vos denegare, & contradicere illis consuetudinem, quam in Ecclesia Sancti Hilarii habere debent. Videlicet ut in festivitate omnium Sanctorum & Sancti Hilarii, cum illuc ex more cum processione veniunt, si Episcopus aderit, ipse Missam celebret, si autem non adsit Episcopus, Decanus aut aliquis de majoribus Canonicis Pictaviensis Ecclesie officium Vice-Episcopi peragere debeat. Quod cum apud nos in publico Concilio agitatum fuerit, Gozelino Burdigalensi Archiepiscopo causam vestram quibusdam aliis defendente, scientes talem consuetudinem in Romana Ecclesia per singulas stationes, & ferè per universum orbem in aliis Ecclesiis ritè & rationabiliter teneri, dijudicante Concilio justam eos requirere causam comprobavimus, & prædictum usum eos obtinere debere, Apostolica auctoritate censuimus. Synodale hoc judicium mandat deduci in pacificam executionem, ac plenè observari. Verùm quod Sancti Hilarii Ecclesia non obediit, lucere videtur ex Pontificis nostri Epistola ad Iembertum Pictaviensem Episcopum: Clerici congregationis Sancti Hilarii venire ad nos, conquerentes se ex antiqua consuetudine cum Sanctis Reliquiis & Plebe sua Matricem Ecclesiam in Rogationibus adivisse, & à Canonicis suis ad contumeliam sibi clausas portas Ecclesie, & introitum negatum fuisse. Causam mandat tractari in Provinciæ Synodo, vel ambas partes accedere Romam.

Epist. 17.

Similem litteram habemus in ejusdem nostri Gregorii litteris ad Udonem Archiepiscopum Trevirensis: Confrater noster Theodoricus Vividunensis Episcopus habitatoris loci apud Monasterium quoddam Sancti Michaelis infra Parochiam suam, ad quasdam novas consuetudines sua virtute & potentia flectere & coercere diu conatus est, videlicet ut cum Litaniis majorem Ecclesiam, hoc est, suam Episcopalem Sedem, simul congregati singulis annis visitarent. Quod cum illi inusitatum, ne fortè alterius novæ exactionis occasionem darent, pati renuerint, Divinum ibi officium fieri penitus interdixit. Compefci mandat Theodoricum, aut Romanam cogi ad reddendas sui facti rationes. Ejus rationem edidit in Leodiensis suæ Ecclesie Historia Anselmus Canonicus, scribens de Episcopo Wolbodo: Wolbodus diligens decorem domus Domini, stationes instituit seu processiones, quæ ab universo communitur Clero totius civitatis ad majorem Ecclesiam certis per annum solemnitatibus fiunt, quatenus per hujusmodi conventus in Choro Leodiensi jugiter charitatis maneat conventus, hoc est, ut majori Ecclesie à minoribus, tamquam matri à filiabus, privilegium servetur, competensque subjectio ab eo modificata qui habitare facit unius moris in domo. Monente & Apostolo sollicitè servari unitatem spiritus in pacis vinculo. Eandem legem voluit Theodoricus in sua Vividunensi Ecclesia etiam à Sancti Michaelis Monasterio observari.

Epist. 81.

C. 59.

L. 4. Epist. 43.

L. 5. Epist. 46.

L. 6. Epist. 12.

L. 4. Epist. 41.

processionem, quam laudat & in litteris ad Felicem Messinensem Episcopum, agens de Sancto-tum Stephani & Pancratii per Januarium Subdiaconum fundata Basilica: Enuntia ex more nihil illic conditoris juri ulterius jam deberi, nisi processions gratiam, quæ Christianis omnibus in commune debetur. Etiam ad Victorem nescio cujus civitatis Episcopum scribit in litteris per Dominum Lucam Holstenium publicatis Sanctus Papa Gelatius: Dudum de Sanctæ Agathæ Basilica processione sub nostra consultatione suspenderas, asserens possessionem Dominum omnia quæ illi conferebantur accipere, nec illic posse Ministrorum Dei aliquos ad processionem venire, cum nulla illic alimenta susciperent. Per processionem manifestè intelligit Missas publicas, & publicum populi ad ipsas conventum. Ea ergo Gregorius voluit in Monasteriis non celebrari. Et inter privilegia, quæ Gallicani olim Episcopi solebant suis Monasteriis agnoscere, etiam hoc referunt Marculphi formulæ: Et nisi rogatus à congregatione illa vel Abbate pro oratione lucranda nulli Episcopo aut Archidiacono liceat Monasterii adire secreta, aut finium ingredi septa. Et si ab eis illic Pontifex postulatus pro lucranda oratione vel eorum utilitate accesserit, celebrato ac peracto Divino Myslerio, simplici & sobria benedictione percepta, absque ullo requisitu, domo studeat habere regressum. Quod privilegium Rex confirmabat in hæc verba: Episcopus nec ad ipsum Monasterium, nec ad cellulas ejus, nisi tantum pro lucranda oratione, illud ipsum si fuerit cum voluntate Abbatis vel ejus Congregationis, absque dispendio eorum, aliter accedere penitus non præsumat. Et hinc in privilegio, quod Fuldeni Monasterio dedit Gregorius quartus, & nuper publicavit Jacobus Grezerus, habemus et hunc articulum: Nullus etiam Episcoporum, Archiepiscoporum, Patriarcharum, vel quocumque modo in Clero constitutus, temerè aut protervè, nisi à vobis accepta licentia, super principale Altare vestri Monasterii, Missarum solemnia celebrare præsumat. Specialiter Episcopus, in cujus Diocesi constructum esse videtur, nisi ab Abbate Monasterii fuerit invitatus, nec Missarum solemnia illic celebrare præsumat. Eundem articulum cum additamento habemus in privilegio, quod Vezeliacensi Monasterio dedit Nicolaus primus: Nec Episcopus civitatis ipsius Parochie, nisi ab Abbatisa Monasterii invitatus, ibidem publicas Missas agat, neque stationes in Cœnobio indicat, ne Ancillarum Dei quies quocumque modo populari conventu valeat perturbari. Quod ipsum eisdem verbis confirmavit Joannes octavus: Dumtaxat pro Abbatisa Abbatem, & pro Dei Ancillis posuit Dei servos. Nempè pro Monialibus fundatum Monasterium fuit ex causis traditum Monachis, uti in ejus Chronico docet Hugo Pictavinus, Notarius Guilielmi Abbatissæ Vezeliacensis. Etiam post patrata in Formosum Pontificem scandala, dum laxari cœpit disciplina à Monachi populo magis misceri, de Geberardo Constantiensi Episcopo scribit ejusdem Ecclesie Chronicon: Geberardus Fratribus Ecclesie Constantiensi constituit, ut ter in anno cum solemnibus processione. Petershausen

L. 12. Epist. 10.

Ep. 35.

Form. 1.

Epist. 18.

Epist. 26.

sente à se fundatum Monasterium adeant, singulisque vicibus pro ejus anima Missam cantent, & insuper in festo Sancti Gregorii publicam de eo festo Missam decantent, Monachique Chororum regant, & ad Aliare ministrent. Fundatoris auctoritate imponit onus publicæ processionis & Missæ, cujus tamen omne officium, uti & Chori regimen, vult per Monachos exerceri. Hujus suæ libertatis quam olim Monachi fuerint tenaces & zelosi, ostenderunt apud Guilielmum Nangiensem, in vita Philippi tertii Francorum Regis, Cœnobitæ ad Sanctum Dionysium: Alphonso Comitris Pictaviensis per ipsum laudatum Regem deducto cadaveri, quod illud Parisiensis Episcopus & Archiepiscopus Senonensis in Pontificali ornatu comitarentur, Ecclesiæ suæ portas clauserunt. Episcopalem in isto ornatu ingressum dixerunt adversari exemptioni suæ, atque ita proprium Episcopum & proprium Metropolitanam ad illum deponendum coegerunt. In hocce igitur privilegio etiam Sancti Hilarii Fratres, utpotè plenè exempti, adversus suum Episcopum sese fundaverunt.

Et hinc nascitur secunda quæstio, An hæc fundamenta pro istis fratribus fuerint legitima & firma? Respondeo non fuisse, ideoque ipsos à nostri Gregorii Synodo rectè damnatos. Nec enim erant Monachi, sed Regulares Clerici, quibus numquam fuit plena Monastici silentii quies, nec libertas à Missis publicis, ideoque nec à Cathedralis Ecclesiæ processionibus. Sum item iudicium consuetarum in Romana ac pluribus aliis Ecclesiis stationum seu processionum exemplo Pontifex rectè confirmat. Est exemplum antiquissimum. Etenim de Magno Gregorio scribit Joannes Diaconus: *Stationes per Basilicas & Sanctorum Martyrum Cœmeteria, secundum quod hæcæus plebs Romana quasi eo vivente certatim discurrebat, sollicitus ordinavit, per quas & ipse simul discurrens, dum adhuc eloqui prævaleret, viginti hominibus Evangelii coram Ecclesia diverso tempore declamavit. Sequēbatur exercitus Domini, ultra citraque Gregorium præeuntem, & auditur a verbum doctrine innumerabiles undique diversis sexus, ætatis, professionis, voluntariæ profuebant cohortes.* Addit quod quandoque Eques, plurimis Planetatis & Mappulatis circumcinctus, soleret procedere, & per singulas stationes offerre sacrificium, ac populus de ipso communicare. Stationes ab ipso asserit non institutas, sed ordinatas. Quid addiderit, videre possis apud Rupertum Abbatem in octavo libro de Divinis officiis.

Ipsas enim esse longè antiquiores, lucet ex Orientali Alexandrinorum Patriarcharum Chronico: *Cyrillus major, Theophili Patriarchæ ex sorore nepos, primus omnium Stationes in Ecclesiis constituit.* An apud Ægyptios instituerit, ignoro. Certum est ipsas in Latinis Ecclesiis esse multo vetustiores. Etenim de Anti-Papæ Novatiani ad Carthagenensem Ecclesiam Legatis scribit ad Sanctum Papam Cornelium Martyr Cyprianus: *In Statione invidiosus convitiis & clamoribus turbulentis proruerunt.* Et in Rescripto ad Sanctum Cyprianum Sanctus Cornelius: *Nicephorum Acolythum de Statione ad vos dimisi-*

Et in sua ad exhibitas Magno Imperatori Theodosio preces præratione scribunt Romani Presbyteri Faustinus, ac Marcellinus contra Felicem secundum Papam: *Felix Stationem in Julii Basilica dare præsumit.* Et de Schismatico Anti-Papæ Ursicini populo: *Populus per Cœmeteria Martyrum Stationes sine Clericis celebrabat.* Et in libro Pontificali vita Sancti Hilarii Papæ: *Hilarus in urbe Roma constituit Misericordiales, qui circumferrent atque dirigerent constitutas Stationes. Confecit item scyphum aureum anatum seu Stationarium, pensantem libras octo. Utrique ad populum in Stationibus communionem. Hinc anatus fuit; Et scyphus, non calix. Eundem scyphum Anastasius Cardinalis Bibliothecarius laudat etiam in vita Leonis tertii: *Fecit Leo Antistes Beato Petro Apostolo calicem aureum, diversis ornatum pretiosis lapidibus, qui præcedit per Stationes, pensantem libras tredecim.* Et infra: *Fecit Communicales ex argento purissimo per singulas Regiones, qui præcederent per Stationes per manus Acolythorum, numero viginti quatuor. Calix ad sacrificium, Communicales videntur fuisse ad communicandum populum. Romanus Ordo laudat quoque Acolythum & Diaconum Stationarium, Primicerium, & Notarios ipsius stationis, ac proximæ stationis Subdiaconum. Quod nempe statio numquam esset sine solemnī sacrificio. Erat non qualicumque, sed de Basilica ad Basilicam processio: Nam & Litaniam à Sancto Laurentio in Lucina ad Sanctum Petrum laudat Gregoriana præfatio ad secundum Regefti librum. Et de Honorio primo scribit idem Anastasius: *Hic fecit Constitutum in Ecclesia, & decrevit ut per omnem Hebdomadam Sabbato die exeat Litaniam ad Beatum Apollinarem, & ad Beatum Petrum Apostolum cum Hymnis & Canticis populus omnis occurrere debeat.* Et ad nescio quem Archiepiscopum scribit Sanctus Petrus Damiani: *In Assumptione Beate Dei Genitricis Mariæ, nocturno tempore, Romanus populus juxta morem Orationibus ac Litanis insistit, & accensis luminibus diversarum Regionum Ecclesias perlustrat.* Quod enim nocturnas etiam stationes Magnus Gregorius induxerit, laudato in loco affirmat memoratus Rupertus. Romanorum, uti & Constantinopolitanorum stationes laudat in historico Breviario etiam Sanctus Nicephorus Patriarcha Constantinopolitanus, de suo hæretico Antecessore Niceta scribens: *Nicetas Patriarcha in attinentibus ad Ecclesias domiciliis, ubi stationes in processibus obiri solent, quæ Romani Secreta vocant, Sanctorum imagines eradit. Secreta erant appendices ad Basilicas Capellæ.***

Et in populari sermone scribit Petrus Blesensis: *Ad accedens torporem evacuandum etiam corporalem corporis motum instituit Ecclesia, ut scilicet fiant processionis ab Ecclesia ad Ecclesiam. Quod quidem Pontifex Romanus ferè omni die Quadragesimali observat, sed aliæ Ecclesiæ quædam in pluribus, quædam in paucioribus diebus extrinsecus consueverunt. Qui mos etiam ipsis est antiquissimus. Etenim de Honorato Massiliensi Episcopo scribit in vitæ illustrium Catalogo Gennadius Massiliensis: *Honoratus Litanias ad supplicandam Dei**

Clementiam cum plebe sibi credita solemniter agit. Et de Sancto Heriberto Colonienfi Archiepiscopo laudatus Rupertus: *Quodam die, cum celebrata statione apud Sanctum Severinum, reverteretur, multa Cleri & populi turba comitatus, transibat ignorans exiguum pauperis tugurium. Et in Trudonopolitani Monasterii Chronico scribit Abbas Rudolphus: *Ecclesia Sancti Pantaleonis ex privilegio Romano antiquitus hoc habuisse dicebatur, ut Abbas loci illius Sandaliti & Dalmatica uteretur, vicesque ageret Archiepiscopi per civitatem in suis stationibus. Sed Anno Archiepiscopus Sandalia & Dalmaticam prohibuit, vices verò suas agere per stationes concessit. Sic usque ad tempus Rudolphi Abbatis permansit. Et quia erat homo pulchri, ut dicunt, personatus, & Divino assistens officio decenter sonorus, frequentabant stationes, quas agebat frequentissimè, Colonienfis populus, matronarumque plurium devotus Deo sexus. Clerus verò sine omni invidiâ solenne exhibebat obsequium, tanquam si haberet præ oculis proprium Archiepiscopum. Scribit de semetipso, pro Ecclesiastica libertate tuoc Colonie apud Sanctum Pantaleonem exulante. Et in tertio de sua vita libro scribit venerabilis Guibertus, Sanctæ Mariæ apud Novigentum Abbas: *Feria secunda post Pascha procedere moris est Clericos, stationem facturos apud Sanctum Vincentium. Agit de civitate Laudunensi. Quin immò quod Carnutenfis Episcopus cum populo suo & Clero usque ad Aurelianensis civitatis Ecclesiam procedere, & illic cum solemnī haud dubiè sacrificio stationem celebrare olim consueverit, testatur in litteris ad Theodoricum Aurelianensem Sanctus Fulbertus Episcopus Carnutenfis. Peregrinum enim Episcopum ad solemnē sacrificii & verbi Ministerium admitti atque invitari mandat Apostolica omnium Ecclesiarum consuetudo, innovata atque confirmata per primam Synodum Arelatensem. Nequaquam jurisdictionis, sed fraternæ dumtaxat hospitalitatis est istud officium, ideoque ad stationem procedentem proprio Episcopo ipsum omnino debet quævis etiam exempta Ecclesia. Exemptio proprium Episcopum sola potestate exiit, nequaquam ordinaria reverentia. Et hinc memorata Dionysiani Cœnobii in suum Parisiensem Episcopum ac Senonensem Metropolitanam audacia fuit omnino impudens. Et adversus illam rectè statuit in Viennensi Synodo Clemens quintus: *Archiepiscopo per quævis loca exempta suæ Provincie facienti transitum, aut ad ea forsitan declinanti, ut crucem ante se liberè portari faciat, benedicat populo, Divina officia privatim vel publicè ibidem audiat, ut ea etiam in Pontificalibus celebret, & faciat in sua præsentia sine Pontificalibus celebrari, quovis privilegio contrario non obstante, sacro approbante Concilio, præsentis constitutionis serie duximus concedendum. Simili modo concedimus Episcopo, ut in eisdem locis suæ Diocesis possit populo benedicere, audire Divina Officia, & ea etiam celebrare, & in sua præsentia facere celebrari.****

Antiqua Christianorum Statio exponitur.

Quia Stationum incidit mentio, expediet ipsarum originem & variam per tempora formam paucis aperire. Vocabulum, Statio, à Romano Imperio venit ad Ecclesiam, ac in Imperio fuit variæ significationis. Primò, significavit statum seu dignitatem Imperialem. Ita adeptum à Claudio Imperio Svetonius titulat adeptam Stationem. Et ad Diocletianum Imperatorem præfatur Ælius Spartianus: *In hac statione, quam temperas.* Et ad eundem in Vero Imperatore Julius Capitolinus: *Ælius Verus ab Adriano adoptatus, primus Cæsar dictus est, & in eadem statione constitutus perit.* In Avidio Cassio Vulcatius Gallicanus vocat Regiam stationem. Eadem phrasi utuntur & alii antiqui Romanorum Scriptores. Secundò, significat oppidum, castrum, aut quemvis munitum locum, cujus custodiæ ac defensionis imponebatur militare prædium. Ita de Persis, quod Nisibenam civitatem uti vilem stationem spernerent, scribit Ammianus Marcellinus. Et in quarto Historiarum libro Cornelius Tacitus: *Dispositæ per omnem Rheni ripam stationes Germanos vado arcebant.* Per stationes intelligit extructas munitiunculas. Et in Theodosiano codice existat scripta ad Victorem Militum Magistrum Lex, qua Valentinianus & Valens Augusti vetant cunctis militum per Provincias stationibus, ne deinceps à Provincialibus exigant Cæneticum. Per stationes lucidè intelligunt præsidia militaria. Apud Romanos Scriptores frequens est mentio agrariorum stationum, id est, munitiorum extructarum in agris.

Eadem vocis significatione frequenter utitur Procopius Cæsarensis. Etenim in primo de Imperatoris Justiniani ædificiis libro scribit de sanctis quadraginta Martyribus: *Hæ Romani fuerunt milites, legionis duodecime, quam quondam stationariam habuit urbs Armeniæ Melitene.* Et in tertio libro: *In Armenia collocati fuerant Romani milites stationarii. Ac locum quidem Melitenem vocabant.* Et in quarto libro: *Justinianus in Danubii ripa stationarios milites, qui barbaros transitu prohiberent, constituit.* Et hoc sensu etiam nostri Regum libri memorant stationem Philistinorum. Et hinc in lege ad Anthemium Honorius & Theodosius Augusti stationes Navium, ac in lege ad Posthumanum Gratianus ac Valentinianus officinas, in quibus mensuræ & pondera publica elocantur, dixerunt stationes: Per analogiam. Famosissima vocis significatio importabat Militares in Palatio, in civitatum foro, in ipsarum portis, aut in aliis publicis locis custodias atque excubias, de quibus Svetonius in Claudio Imperatore: *Statio Militum, quæ tunc excubabat.* Et infra in eodem libro: *Ad mediam ferè noctem excitatus Nero, ut comperit sui custodem stationem Militum recessisse, prostravit e lecto.* Et in primo Annalium libro Cornelius Tacitus: *Castrorum portas stationibus firmant.* Et in primo libro Historiarum: *Cobors quæ in Palatio agebat stationem.* Et de Imperatore Juliano scribit Ammianus

mianus Marcellinus: *Per semetipsum explorabat vigilantium vires & stationum*. Et in alio libro: *Statio primis tenebris observata*. Erat & aliud Stationis genus, de quo in lege ad Lollianum Prætorio Præfectum Imperator Constantius: *Hi quos Curagendarios, sive Curios Provinciarum consuetudo appellat, proprio arbitrio, quos reos esse putaverint, feralibus carcerum tenebris mancipare non dubitant. Memorati igitur Curiosi, & Stationarii, vel quicumque funguntur hoc munere, crimina Judicibus nuntianda meminerint, & sibi necessitatem probationis incumbere, non circa periculum sui, si infontibus eos calumnias nexuisse constiterit*. Eos in lege ad Theodorum Prætorio Præfectum Arcadius & Honorius titulant *Appartores Stationarios*. Et hinc in nonagesimo tertio Psalmi Commentario scribit de occultis criminosis Sanctus Augustinus: *Vivunt sciente Deo, qui non viverent sciente Stationario*. Et apud Sanctum Opatum Milevitanum Purpurium Limatensis Episcopus Secundum Tigitanum, suum Primate, quod à Stationariis detentus fuisset ac dimissus, infert tradidisse sacros Codices aut Vasa. Laudatus Opatus memorat & *Supra Stationarium*: Ammianus Marcellinus appellat *stationi Præsidem*. Et in libro Apologetico Tertullianus: *Latronibus vestigandis per universas Provincias militaris statio sortitur*. Hæc enim statio, uti & omnis alia, habebat suas vires. Eadem stationem, in scripta ad Theodorum Prætorio Præfectum lege laudant Imperatores Honorius ac Theodosius, scribentes de publicis criminibus: *Quod Stationarii Apparitoris sollicitudo exhibet absentia Potestatum*. Et infra: *A Notariis Apparitorum, quos Stationarios appellant, deferatur ad notitiam Potestatum*. Est in Theodosiani codicis appendix lex quarta decima. Erat statio per antiphram, à stato ac perpetuo discurrendi officio sortita istud nomen. Hoc item sensu laudatus Tertullianus scribit unicuique Paganorum Deo fuisse *distributa suam stationem ac potestatem*. Habebat & certos limites, intra quos suam curiositatem exercere debebat & circumscribere. Et hi etiam dicebantur statio. Hi Stationarii dicebantur & Frumentarii, quos propter graves ac frequentes innocentium oppressiones fuisse à Diocletiano Imperatore Aurelius Victor, & rursùm à Juliano extinctos affirmat Sophista Libanius, addens ipsos fuisse quasi Principis oculos. Quod postea iterum restituti fuerint, lucet ex laudata lege Arcadii & Honorii, ac ex laudato loco Sancti Augustini.

De antiqua porrò Ecclesiarum Statione scribit in libro de oratione præfatus Tertullianus: *Statio de militari exemplo nomen accipit. Nam & militia Dei sumus*. Ex stationis vocabulo argumentatur etiam in libro de jejunii, atque adjungit: *Nam & milites nunquam immemores Sacramenti, magis stationibus pavent*. Militiam non posse à Christiano suscipi docet in libro de Corona militis, & addit causam: *Jam stationes aut alii faciet magis quam Christo? Aut & Dominico die, quando nec Christo? Et excubabit pro templis, quibus renuntiavit? Et cenabit illic, ubi Apostolo non placet? Et quos interdum exorcismis fugavit,*

noctibus defensabit, incumbens & requiescens super pilum, quo perfoctum est latus Christi? Quibus ex verbis rursùm vides Romanam stationem fuisse vigilantis & excubantis militis custodiam, ipsamque etiam eorum templis ac statuis adhibitam. Vides & Christianam stationem fuisse jejunii speciem. Hinc enim Dominica die non poterat Christo Domino impendi. Erat jejunium adeò strictum, ut in laudato de oratione libro pergat Tertullianus: *Stationum diebus non putant plerique sacrificiorum orationibus interveniendum, quòd statio solvenda sit accepto Corpore Domini*. Non nescio qui pauci, sed plures ita opinabantur. Opinionem non probavit tantus Doctor, quòd tamen nec damnare ausus fuerit, demonstrat hoc ejus consilium: *Nonne solemnior erit statio tua, si & ad Aram Dei steteris? Accepto Corpore Domini & reservato, utrumque saluum est, & participatio sacrificii, & exsecutio officii*. Stationum diebus censet nullo modo intermittendum sacrificium, immo nec populi communionem: *Suadet acceptam istic Eucharistiam non sumi in Ecclesia, sed reservari ac domum deportari in privatam sui tempore communionem, atque ita affirmat sacrificii solemnitate & stationis rigorem posse conciliari*. Qui tamen omne jejunium existimant fuisse stationem, lucidè solvantur. Etenim in libro de jejunii idem Tertullianus tamquam diversa discipulæ species palàm distinguit jejunationes, Xerophagias, & stationes, dicens esse *recusati, recisi, ac retardati pabuli officia*. Quod ipsum lucidissimè facit in ejusdem libri exordio. Et infra: *Stationibus quartam & sextam Sabbathi dicamus, & jejunii Parascevem*. Hoc est, sextam feriam septimanæ majoris. Et in libro de fuga in persecutione scribit Gentilium persecutionem esse nobis utilem, quòd nos in jejunii, stationibus, orationibus, ac omni Disciplina faciat ferventiores.

Itaque jejunium olim erat recusati cibi officium. Quòd nempe toto die nihil liceret alimenti sumere, sed omnem cibum & potum recusare usque ad exordium noctis. Xerophagia, cibis recisus, ipsumque exponit dictus liber de jejunii: *Xerophagias observamus, siccentes cibum ab omni carne, & omni jurulentia, & vividioribus quibusque pomis, ne quid vino statim vel edamus vel potemus*. Erat non simplex jejunium, sed abstinentia in solo fere pane & aqua. Statio ergo erat cibus dumtaxat retardatus, exponitque idem liber, dicens Psychicis præter annuos Dominicæ passionis dies nullum placere ex Præcepto jejunium, atque adjungens: *Proinde nec stationum, que & ipsa suos quidem dies habeant quartæ feriæ & sextæ, passivè tamen currant, neque sub lege Præcepti, neque ultra supremam diei, quando & orationes ferè concludat hora nona de Petri exemplo, quod Adis refertur*. Horam nonam vocat diei supremam seu ultimam, non horam, sed militarem stationem. Uti noctem in quatuor vigiliis, ita diem in quatuor stationibus dividit antiquitas, & omnes has octo toto anno in tres horas. Omnem toto anno diem & noctem in horas duodecim. Difertè id docet in libro de temporibus

Cap. 14.

Cap. 11.

Cap. 14.

venerabilis Beda: *Longissimis in bruma noctibus, vel item estate brevissimis, quarum alias duodecim horarum spatium longè transcendere, alias nequaquam ad hoc pertinere posse constat, quæ ratione Lunam duodecim horas lucere credamus, nisi forte putemus non æquinoctiales horas intelligendas, sed singulas quasque noctes pro sua mensura longitudinis aut brevitatibus in duodecim particulas, quas horas vocitamus, æqua distributione findendas*. Et in opere de Divinis officiis Amalarius Fortunatus: *Non necesse est aliquem in hac distributione mustitare propter disparem longitudinem dierum & noctium, Etenim calculatores horarum tempora sic dividunt dierum & noctium, ut Luna per noctem luceat, sive æstivo sive hyemali tempore, duodecim horis*. Quòd ipsum in Tractatibus super Sancti Joannis Evangelium lucidè supponit Sanctus Augustinus: *Et ex eadem regula Dominus generaliter dixit: Nonne sunt duodecim horæ diei? Statio itaque erat quarta & sexta protractum jejunium usque ad horam nonam, postremam diei partem, & tunc subsecutum solemne in Ecclesia officium*. Hinc & in secundo super Sancti Joannis Epistolam Tractatu scribit Sanctus Augustinus: *Psalmum vobis commendavimus quarta Sabbathi, prima statione novissimæ hebdomadæ*. Palàm innuit non solum jejunium, sed & populi in Ecclesia Collectam fuisse partem stationis. Quod & supra in libro de oratione palàm dixit Tertullianus. Certè qui ex lædendi jejunii metu censebant non communicandum de horæ nonæ sacrificio, non ad hujus exordium, sed dumtaxat ad consummationem credebant finire stationem, adeoque & jejunium & sacrificium censebant esse ipsius partes. Notanda sunt hæc verba: *Si statio de militari exemplo nomen accipit, utique nulla lætitia aut tristitia obveniens castris stationes militum solvit*. Non de finita tunc statione excipiunt, sed affirmant Eucharistiæ lætitiæ illis posse supervenire, ideoque adhuc durare supponunt. Christiana statio erant Ecclesiasticæ ante Divinam Majestatem excubiæ atque apparitio, adeoque hæc fuit principalior ipsius portio, prævium jejunium erat ejus dumtaxat paratura. Eadem de causa militiam assumi à Christiano vetat idem Tertullianus in libro de Corona militis: *Quòd nempe eadem die non possimus Christo Domino & homini Imperatori stationem facere, id est, certis per omnem promiscuè diem horis militares excubias agere, & Ecclesiam frequentare*. Et in secundo ad uxorem libro scribit de variis in disparis cultus conjugio concurrentibus incommodis: *Si statio faciendæ est, maritus de die condit ad balneas*. Hoc est, si per balneas diducat ab Ecclesia, atque ita impedit stationem. Et in Catholicæ fidei expositione scribit Sanctus Epiphanius: *Sacri Conventus & Synaxes ab Apostolis instituti sunt his potissimum diebus, quarta sextaque feriæ, & Dominica*. Item quarta sextaque feriæ jejunium ad horam usque nonam indictum, propterea quod quarta feriæ comprehensus est Dominus, & sexta sublatus in Crucem. Harum feriarum conventum affirmat hora nona celebrandum, & ita fieri toto anno præter tempus Quinquagesimæ. Palàm affirmat & jejunium & conven-

L. 4. C. 1.

Tract. 117.

C. 3.

C. 32.

tum esse partes stationis.

Opponi tamen possit Tertullianus in libro de anima: *Daniel trium hebdomadarum statione caruit victu*. Stationem lucidè usurpat pro solo jejunio, Et quinto Monasticarum institutionum libro Joannes Cassianus: *Monachus ante stationem legitimam, communemque refectiois horam non sumat cibum aut potum*. Et infra: *Nulla usque ad præstitutam jejunii horam refectiois regula servabatur, sed absque legitimis quartæ sextæque feriis quotidiana statio solvebatur*. Utique in gratiam hospitium. Et in secunda collatione: *Hora nona, soluta jam statione jejunii*. Stationem etiam pro solo jejunio ac legitimo ejus termino accipit, adfirmatque hora nona citra ullum Divinum officium exspirasse. Ægypti enim Monachos docet solis Dominicis ac Sabbathis, nequaquam quartis ac sextis feriis ad Ecclesiasticam apparitionem convenisse. Et in secundo de Clericorum institutione libro scribit Rabanus Maurus: *Discernunt quidam inter jejunium ac stationem, nam jejunium indifferenter cujuslibet est absentia, non per legem, sed secundum propriam voluntatem, statio est observatio statutorum dierum vel temporum*. Hinc non solum quartæ ac sextæ feriæ, sed omne omnino ab Ecclesia præceptum jejunium, ipsam etiam Quadragesimam, vult esse stationem. Hinc dicit: *Statutorum dierum vel temporum*.

Respondeo adductum Tertulliani locum exponi in libro de jejunii, ubi à captivo apud Babylonem Propheta Daniele urget in cinere & sacco actam Deo exomologesin usque ad vespertini sacrificii horam, & adjungit: *Hæc erit statio sera, quæ ad vespem jejunans pinguiorem orationem Deo immolat*. Affirmant orationem esse intrinsecum stationis complementum. Quòd tamen solum jejunium aliquando per Synecdochen appellet stationem, lucet ex hoc ipso libri hujus capite: *Durante adversum Amalecitas, & postmodum adversum Amorrhæos pugna servatum à Moysè & Josue, & pro ineundo adversum Philisthæos prælio indictum à Rege Saule jejunium appellat stationem*. Quod ipsum in duobus prioribus adductis locis facit Joannes Cassianus. Nempe & juxta singulare Ægyptiorum Monachorum disciplinam loquitur, & juxta mores sui ævi, in quo avita stationum forma erat alterata & accisa. Etenim supra numerum multiplicatæ Christianitatis infirmitatem & quotidianas necessitates miserati posteriores Patres, quartæ & sextæ feriæ usque ad horam nonam jejunium retinuerunt, solemnis autem in Ecclesia tunc apparitionis Præceptum laxarunt, atque ita statio contracta fuit ad solum laudatum jejunium. Post tertii sæculi lapsum Latini solius diei Dominicæ, Græci Patres solius cum ista die & aliquot festivitibus Sabbathi apparitionem laudant ut Præceptum. Paulatim successit hæc mutatio. Cujus alibi latius discutiendæ primum auctorem usque nunc ignoro. Diverfo igitur tempore diversa fuit Christianæ stationis natura.

A Rabano Mauro adductum stationis à jejunio discrimen apud prima Christianitatis sæcula caruit omni fundamento. Etenim lapsi ad Monachos Tertulliani fuit cum Psychicis, id est; Catho-

C. 48.

C. 20.

C. 18.

C. 10.

sententia judicialis ferire deberet, Episcopi tamen vestri & quorundam Fratrum vestrorum precibus Apostolica Mansuetudo solita pietate ut filios usque ad festivitatem omnium Sanctorum, deinde etiam interventu ejusdem Episcopi usque ad Synodum clementer vos sustinuit. Ad quam precepimus ut mitteretis aliquos de vobis, qui de vestra nobis inobedientia responderent. Quod quia minimè factum est, ut decuerat, jam nunc æquitate non possumus differre censuram. Proinde per veram obedientiam moneo, ut communem vitam vivatis, sicut Sanctus Leo Papa nostræ Ecclesiæ vos instituit, & sicut Romana Ecclesiæ intelligit, id est, ut omnia Ecclesiæ bona in communem utilitatem redigantur, & communiter expendantur. Communem vitam averfantibus mandat, ut Præbendam suam resignent ad manus Episcopi, & hanc resignationem detrectantes jubet ab Ecclesiarum ingressu suspendi. Dum sacrilega Clericorum conjugia descripsit ex Italia Sanctus Leo nonus, durè tractavit recalcitrantes, mansuetus ac benignus in istos, qui à Sancto olim Rigoberto Remensi Archiepiscopo institutam, & à Sancto Romualdo Abbate nuper reparatam, communem in Claustro vitam susciperent. De futura enim horum continentia sperabat se securum. Hinc illi placere studens Lucensis Ecclesiæ spontè suscepit, ac ejus auctoritate firmari sibi impetravit istud Institutum. Egit hoc ipforum Episcopus Anselmus, qui postea in Romanum Pontificatum successit Nicolao secundo, dictus Alexander secundus. Communem Clericorum vitam adeò hic dilexit, ut illis Romæ dederit ipsam Lateranensem Basilicam, atque ita fuerit auctor nobilissimæ congregationis Lateranensis. Suis etiam Lucensibus Clericis extruxit novam Sancti Martini Basilicam, & cum adjuncto Claustro cunctas vitæ communis officinas. Uti Leo nonus priorem suum Tullensem, ita hic factus Pontifex retinuit Episcopatum suum Lucensem, atque ita ipso vivo vita communis, quam & Victor secundus confirmaverat, securà illic stetit & firma. Christiani undecimi sæculi anno septuagesimo tertio, qui illi fuit Papalis dignitatis tertius decimus, inter Henricum quartum Germaniæ Regem, ac inter Saxoniarum Episcopos & Proceres orta est summa discordia, atque hi illum apud laudatum Pontificem accusarunt de pessimis criminibus, præsertim de fœdissima in dandis Antistitum investituris Simonia. Eorum Legati erant Sanctus Colonienfis, & Hermannus Bambergensis Episcopus. Quod Regem ad causam dicendam postularint citari Romam, testantur Abbas Upergensis, & Otto Episcopus Frisingensis. Senex tunc erat Alexander, ideoque dimisit Lucensem Episcopatum, ac ipsum dedit Anselmo Monacho sanctissimo, pro investitura ipsum mittens ad dictum Regem. Etenim nec in hunc, nec in illam quidquam adhuc statuerat Romana Ecclesiæ. Hic est ille Sanctus Anselmus Lucensis, qui in reformanda Ecclesiæ disciplina strenuè adjuvit Gregorium septimum, & cujus eruditum opus exstat in Patrum Bibliotheca. Ipsum ad Regem deduxit Mainardus apud Sanctam Ruffinam Cardinalis Episcopus, verum in

itinere ejus mentem immutavit Divina gratia: Odisse cepit Laicam investituram, & ipsam à Simoniaco Rege nec admittere voluit, nec postulare. Eiusdem cum ipso sententiæ Cardinalis Hildebrandus interim ex Romanæ Ecclesiæ Archidiacono factus est Pontifex Gregorius septimus, statimque hortatus nostrum Anselmum, ut non nihil differret investituram, interim Romam veniret, ac ibi secum degeret.

Et tunc in vacante Lucensi Ecclesiæ inimicus zizania seminavit. A Petro Subdiacono seducti Lib. 1. cæteri Canonici vitam communem excusserunt. Ep. 21. Hinc investituram admittit, & consecratus fuit noster Anselmus, scribitur de ipso authentica ejus ab incognito olim viro edita, & per Constantinum Cajetanum nuper publicata vita: Sancti Leonis Decreti quoties vidit aut recordatus est Præceptum Anselmus, expavit nec tacere ausus fuit. Sanctum Augustinum imitatus, à spontanea communis vitæ professione lapsos Clericos potenter reduxit, omnem deinceps lapsurum minitatus radere de Clericorum tabula. Verum ita discordia non cessit, sed adeò crevit, ut per occasionem adventans Lucam ipse Papa Gregorius nec hanc componere potuerit, nec laudatam vitam reparare. Hinc ad præsentem Synodum civitatis contumaces, quæ nec ipsa potuit operatum finem imponere. Quare Lucam missus tandem est Sanctus Petrus Igneus, Albanensis Ecclesiæ Cardinalis Episcopus. Apostatæ enim conjuraverant in Sanctum suum Episcopum, & ab Henrico Rege adjuti tentabant alium intrudere. Quos omnes à laudati Petri apud Sanctum Genesium Synodo fuisse excommunicatos laudata vita testatur. Et hanc excommunicationem per singulares litteras videtur noster Gregorius confirmasse. Et neque sic profecit. Quod enim postea non solum à communi vita, sed etiam à matre Catholica ad Wigbertum Anti-Papam defecerint, & expulso Anselmo dictum Petrum Subdiaconum intruserint, laudata rursus vita describit. Cur porro communem Clericorum vitam adeò tunc promoverit Romana Ecclesiæ, dicere possis ex binis Arnulphi Lexoviensis Episcopi litteris ad Alexandrum tertium Pontificem: Ostendit quod Sagienfis Ecclesiæ, quæ antea dumtaxat tredecim sæculares Canonicos portuerat alere, à fratre suo istic Episcopo ad communem vitam translata aluerit sex & triginta, doctissimaque evaserit atque sanctissima. Alias rationes supra adduxi.

Nec tantum Lateranensi Basilicæ hos Clericos Ep. 41. Alexander secundus imposuit, sed & istud ipsum conatus fuit in Mediolanensi Ecclesiæ. Etenim illi, in sacrilega conjugia, Simoniam, & variam rebellionem relapsæ, legavit Mainardum Sanctæ Ruffinæ Episcopum, & Joannem Cardinalem Presbyterum, qui ad ista sananda vitia ediderunt varios Canones, & hic est textus: Clerici juxta Ecclesias, si fieri potest, habitare cogantur. Verum hæc sanctio nunquam istic fuit admittita. Antiquus Romanæ Ecclesiæ de suis Basilicis & dignitatibus codex laudat quinque Patriarchales Basilicas, ipsarum quintam adfirmat esse Sanctum Laurentium extra muros, &

adjungit de ejus Præfecto: Ecclesiæ Sancti Laurentii Præfectus est Abbas Cardinalis. Et de Aldemario, Cassinensis Cœnobii Monacho, & novi apud Sardos Monasterii Abbate, scribit in istius Chronico Leo Ostiensis Episcopus: Alexander secundus Pontifex Aldemarium in Ecclesiæ Sancti Laurentii, quæ foris muros dicitur, Cardinalem pariter Abbatemque sacrauit. Et omnes, quæ Anti-Papæ Octaviano, seu Victori quarto fecerunt obedientiam, Romanæ cum suo Clero Basilicæ enumerantur apud Radevicum Frisingensem, & inter ipsas ponitur: Abbas de Patriarchio Sancti Laurentii cum suis Monachis obedivit. Nempè erat Monachale Benedictini Ordinis Cœnobium, cujus Abbas erat perpetuus istius tituli Presbyter Cardinalis. Agapetus secundus ipsum dedit congregationi Cluniacensi, per istud tempus sanctissimæ. Et in isto Monasterio Gregorius septimus, quem non Suanensem, sed Romanum fuisse adfirmat Hugo Flaviniacensis, ac item Paschalis secundus creduntur fuisse profecti ac educati. Et ita mansit usque ad Clementem tertium, de quo scribunt liber Pontificalis ac Nicolaus Trivetus: Hic claustrum apud Sanctum Laurentium foris muros ordinavit. Utrique claustrum Regularium Clericorum. Nam & ab hisce usque hodiè possidetur. Per Commendatarios Abbates laxatum ac laceratum Monasterium transferre in istos Clericos, quam in avitum Monachalis vitæ rigorem reparare Clemens maluit: Quod apud istos Clericos Magnus tunc effet omnium virtutum thesaurus, Magnus in Ecclesiæ fructus. Imitatus est Eugenium tertium, qui per sæculares Clericos destructum Sanctæ Genovefæ Parisiensem Ecclesiam prius addixerat Benedictinis Monachis, & mutata mente dedit Regularibus Clericis.

Nam & Gallicana Ecclesiæ hoc à Sancto Rigoberto, post Benedictinum Monachum Remensi Archiepiscopo, introductum, & ab aliis, quos inter fuisse etiam Heriboldum ac ejus in Antistodorenfi Cathedra successorem Christianum testatur à Philippo Labbæo vulgatus Antistodorensum Episcoporum catalogus, Francorum Antistitibus promotum vitæ genus constantissimè olim fovit. Omnibus suis tunc Cathedralibus Ecclesiis imposuit. Et etiam hocce septimi Gregorii tempore læsum hinc inde aut eversum generosè reparavit. Hoc enim in sua Cathedrali Ecclesiæ fecit Gerardus Caturcensis Episcopus, procuravit media ad triginta Canonicorum viduum, & addidit in suo testamento: Si qui Regularis disciplinæ studium reculerint, & quod avertat Deus, jugum ipsum ferre detrectaverint, ut talibus non sit participandi societas, vel invadendi præsumptio in hac domo, per Dei tremendam omnipotentiam contradico, prohibeo, excommunico. Adeò voluit Regulares Clericos denuò non demutari in Sæculares. Et exposuit causam: Quomiam à Canonicis seculariter, & non regulariter viventibus vastata & propè annihilata fuerant bona Caturcensibus Canonicis ad usum necessariæ sustentationis pertinentia. Hoc suum testamentum confirmari jussit per plures Archiepiscopos, Episcopos, ac Abbates, ac iterum ad suos successores perre-

Christ. Lupi Opera T. VI.

xit loqui: Qui adversari Præscriptis tentaverit, Dei iudicium incurrat & prædicatum personarum, donec perfectè respiciat, & satisfiat. Testamentum fuit conditum anno nonagesimo undecimi sæculi. Exstat apud Lucam Dacherium.

Etiam venerabilem Arnaldum Magalonensem Episcopum, quod suis Clericis Sancti Augustini habitum ac regulam sit tonatus imponere, laudat in Magalonensium Episcoporum serie Arnoldus de Verdala, ejusdem Sedis Antistes, & adjungit de illius proximo successore Godefrido: Godefridus Episcopus, quod ejus Prædecessor Arnaldus de Canonicis Regularibus instituentis in Magalonesi Ecclesiæ, morte præventus, efficere non potuit, ipse complevit. Cœptum id fuit sub Alexandro secundo Pontifice, & sub nostro septimo Gregorio completum. Tunc enim Ludovici Pii Imperatoris Aquisgranensem aboleverat, & Sancti Augustini Regulam Clericis tradiderat Sanctus Petrus Damiani. Et non tantum Gregorius, sed etiam secundus Urbanus Godefredi opus magnis & spiritualibus & temporalibus donis adjuverunt ac stabilierunt. Etiam de Joanne Sagienfi Episcopo scribit in Sigeberti Gemblacensis Supplemento Robertus Abbas Montensis: Iste Joannes rem memoria dignam effecit. Canonicos enim

seculares suæ Ecclesiæ regulariter & secundum Sancti Augustini institutionem vivere fecit, additis officinis congruentibus & claustro. Hoc idem Joannes Lexoviensis Episcopus arunculus ejus, & Gausfredus Carnutensis Episcopus tentare in suis Ecclesiis voluerunt, sed in ipso conatu defecerunt. Joannis opus laudavi etiam supra ex Arnulphi Lexoviensis Episcopi, qui tunc ejus erat Archidiaconus, lectu & consideratu dignissimis litteris. Pergit Robertus de Algaro Constantiensis Episcopo: Algarus, vir admodum religiosus, Canonicos Regulares posuit in Ecclesiæ Sancti Laudi de Constantia, & in Ecclesiæ Sancti Laudi Rothomagensis, & in Ecclesiæ de Cæsaris Burgo. In Wallia quatuor, in Anglia septemdecim Episcopatus, & ipsorum quatuor Monachales, octo Sæculares, & unum esse Regularem scribit idem Robertus, additque hujus posterioris originem: Rex Henricus primus novum Episcopatum apud Carluel, seu Carleopolim, in finibus Angliæ & Scotiæ fecit, & posuit ibi Episcopum primum Adanulphum, Priorem Canonicorum Regularium Sancti Osvaldi, cui solitus erat confiteri peccata sua. Hic autem factus Episcopus Canonicos Regulares posuit in Ecclesiæ Sedis suæ. Eandem Sanctimoniam Cathedrali suæ Ecclesiæ imponere studuit, ast non potuit Venerabilis Laudunensium Episcopus Bartholomæus, ideoque de ipso scribit in opere de Sanctæ Mariæ ibidem miraculis Hermannus Monachus: Bartholomæus, quamvis aliam religionem ibi ponere nequiverit, non enim facile Canonici ejus antiquos mores mutare cogi poterant, tamen sic eorum priores redditus studuit ampliare, ut magna parte anni eos pariter in Refectorio comedere instituerit, quotidianumque eis victum ubertim ac divitissimè providerit. Remensis tunc Ecclesiæ, licet communem in claustrum vitam haberet graviter læsam, retinebat ita communem Refectorium & Dormitorium. Ita lucet ex Stephani Tornacensis Episcopi litteris ad illius

D

Ec

Epist. 16c. Ecclesie Decanum. Istam qualemcumq; sue Metropolitios disciplinam æmulari saltem voluit Bartholomæus. Et hinc Sanctum Norbertum, qui Canonicam vitam reparabat in plenam perfectionem, ambabus ulnis admittit, fovit, atque donavit non tantum Præmonstrati Eremito, sed & intra suam civitatem Ecclesia Sancti Martini.

Quod ipsum fecerunt & alii plures Episcopi. Etenim in nostra Brabantia Collegiata apud Grimbergam & Diligemium Ecclesias ipsi donavit Cathedra Cameracensis. Apud laudatum Monachum Hermannum Burchardus Cameracensis Episcopus peditem, discalearum, vilissimè indutum Norbertum excipit honorificè cum lachrymis, & admiranti ac vilem mendicum censenti suo Secretario Hugoni respondet: *Si scires, quis fuerit, mirareris quòd nunc talis sit. Quando enim Imperator dedit mihi Episcopatum Cameracensem, huic Norberto eum prius obtulit, sed ipse eum suscipere vel habere noluit.* Norbertus enim ante omnia pro Christo dimissa fuerat nobilissimus ac opulentissimus Canonicus Coloniensis. Ista de causa ejus Ordinem dilexit & largissimè promovit Cameracensis Ecclesia. Etiam omnis Europa, itemque tunc Francis subdita Palæstina, ac omnis Syria. Quòd videlicet iste Ordo Canonicam Clericalis vitæ perfectionem, omni Ecclesie utilissimam, repararet lapsam, & reparatam custodiret. Quod usque hodiè omnis Europa cum fructu & gaudio experitur.

ALIA DECRETA.

Lib. 1. Ep. 42. A Synodo hac manasse plures Canones, licet ex litteris, quibus Gregorius ad ipsam

invitavit Sichardum Patriarcham Aquilejensem: *Rectores & Principes mundi hujus, singuli quærentes quæ sua sunt, non quæ JESU Christi, omni reverentia conculcata, Ecclesiam quasi vilem Ancillam opprimunt, eamque confundere, dum cupiditates suas explere valeant, nullatenus pertimescunt. Sacerdotes autem, & qui Regimen Ecclesie accepisse videntur, legem Dei ferè penitus postponentes, & officii sui debitum Deo & commissis sibi ovibus subtrahentes, per Ecclesiasticas dignitates ad mundanam tantum nituntur gloriam, & quæ speciali dispensatione multorum utilitatibus & salutè proficere debuissent, ea aut negligunt, aut infeliciter in pompa superbiæ & superfluis sumptibus consumunt. Inter hæc populus nullo Prælatorum moderamine, nullisque mandatorum frenis in viam justitiæ directus, immò eorum qui præsumunt exemplo quæcumque noxia, & quæ Christianæ Religioni sunt contraria edocuit, ad omnia penè quæ nefaria sunt prout & studio concurrentes, Christianum nomen, non dico absque operum observantia, sed penè absque fidei religione gerunt.* Adversum hos fœdissimos excessus indicta fuit præsens Synodus: Et quin sanctissimas de ipsi leges ediderit, non est dubitandum. Synodi durationem colligere utcumque possumus ex Gregorii Epistola ad Geizan Hungariæ Ducem, data Romæ in Synodo, sexto decimo Kalendas Aprilis. Isto anno Pascha occurrit vigesima Aprilis die, ideoque prima, in qua fuit inchoata hæc Synodus; Quadragesima Dominica erat nona dies Martii, & sexto decimo Kalendas Aprilis erat dies decima septima. Et nescio an tunc fuerit finita. Quidquid sit, novem istis diebus plura haud dubiè fuerunt ad reparandos Ecclesie mores constituta. Etiam singulares plurium Episcoporum atque Abbatum causæ acciperunt finem.

S. GRE-

S. CTI GREGORII VII. SECUNDUM ROMANUM CONCILIUM.

Lib. 1. Ep. 43.

Longobardiæ Episcopis, ad primam suam invitans Synodum, scripsit noster Gregorius: *Non incognitum vobis esse credimus in Romana Ecclesia jam dudum constitutum esse, ut per singulos annos ad decorem & utilitatem sanctæ Ecclesie generale Concilium apud Sedem Apostolicam sit tenendum.* Duas omni anno Synodos fieri mandans Nicænus Canon agit de Provinciis, de Patriarchalibus Diocesium nihil decidit: Permisi arbitrio Patriarcharum. Laudatum porò hic à Gregorio Decretum laudat & in litteris ad Carolum Calvum Francorum Regem Nicolaus primus, & pro ejus observantia adversus Hinemarum Remensem & quosdam alios Galliæ Episcopos strenuè pugnavit. Ex ipso igitur processit & hæc præsens Synodus, cujus deperdita aut latentia Acta habemus in secundo libro Gregoriani Regesti: *Anno ab Incarnatione Domini millesimo septuagesimo quarto, Pontificatus verò Domini Papæ Gregorii secundo, indictione decima tertia, celebravit ipse Dominus Gregorius Papa Romæ Synodum à sexto Kalendas Martii usque ad pridie Kalendas præteriti mensis. Ubi interfuit Archiepiscoporum, Episcoporum, & Abbatum multitudo, atque diversi Ordinis Clericorum & Laicorum copia, in qua inter cætera Decreta, quæ ibi gesta sunt, quinque de familia Regis Theutonicorum, quorum consilio Ecclesie venduntur, à liminibus sanctæ Ecclesie separavit, ita ut si inde usque ad Kalendas Junii Romam non venirent, & satisfacerent, excommunicati haberentur. Philippus Rex Francorum, si Nuntius Papæ ad Gallias iturus de satisfactione sua & emendatione securitatem non fecerit, habeatur excommunicatus. Liemarum Bremensem Archiepiscopum pro inobedientia superbiæ suæ ab Episcopali officio suspendit, & à Corpore & Sanguine Domini interdixit. Guarnerium Stratzburgensem ab Episcopali & Sacerdotali officio suspendit. Henricum Spirensem suspendit. Herimannum Bambergensem, si ante Pascha non venerit satisfactorius, similiter suspendit. Item in Longobardia Guillelmum Papiensem & Cunibertum Taurinensem suspendit. Dionysium Placentinum deposuit. Robertum Apuliæ Ducem jam anathematizatum, & Robertum de Loritello, invasores honorum Sancti Petri, excommunicavit.*

Habita fuit Synodus anno à Domini Incarnatione millesimo septuagesimo quarto, ab ejusdem Nativitate millesimo septuagesimo quinto, *Christi Lupi Opera T.VI.*

qui fuit Gregorii nostri secundus. Pascha tunc incidit in quintam Aprilis diem, ideoque sexto Kalendas Martii seu vigesima quarta dies Februarii fuit feria tertia post primam Quadragesimæ Dominicam, & sic duravit Synodus usque ad feriam tertiam post Dominicam in Palmis. Nam quis tot & tanta negotia pridie Kalendas Martii credat fuisse finita? Compendii compilator scripsit in Majo: Hinc Aprilem vocat mensis præteritum. Quòd magna Archiepiscoporum, Episcoporum, atque Abbatum multitudine adfuerit, licet ex litteris tractatoris ad omnes Anglorum Episcopos & Abbates, ad Udonem Trevirensis Archiepiscopum & Popponem ejus Suffraganeum Tullentem, ad Isembertum Episcopum Pictaviensem, ad Bennonem Ofnaburgensem Episcopum & Abbatem Corbejensem, ad Liemarum Bremensem Archiepiscopum, ad Sigifridum Mogantinum Metropolitanum & ejus Comprovinciales, ad Cunibertum Taurinensem Episcopum, ad Guillelmum Papiensem, ad Guibertum Ravennatem, ad Hugonem Diensem, ad Dominam Comitissam Mathildim, & ad ipsum Imperatorem Henricum, jussu adefse per Legatos. Hosce omnes & alios plures, ut vel Synodo assiderent, vel coram ipsa civilem aut criminalem causam dicerent, evocavit Gregorius. Et plerique adfuerunt.

DECRETUM PRIMUM.

Cunctas à laudato compendio memoratas causas elucidare esset res longa: Et quædam sunt singulares de personis. Primum itaque hujus Synodi Decretum supra nobis edixit cum pluribus aliis Scripturis Marianus Scotus: *Plures Clerici sub sententia Interdicti Apostolici libentius esse voluerunt, quam faminis & uxori- bus carere. Sed ut per alios castigarentur, decrevit Papa Synodica legatione etiam hoc anno, ut nullus Christianus audiret Missam conjugati Presbyteri. Voces, Synodica legatione, adfirmant præsens Decretum varia ad varias gentes legatione fuisse jussu duci in plenam ac firmam executionem. Decretum exstat apud Simeonem Duñel- mensem: Gregorius Papa, qui & Hildebrandus, servorum Dei servus, per totum Italicum Regnum, & Theu-*

& Theutonico debitam Sancto Petro obedientiam exhibentibus Apostolicam benedictionem. Si qui sint Presbyteri, Diaconi, Subdiaconi, qui jacent in crimine fornicationis, interdiciuntur eis ex parte Omnipotentis Dei, & auctoritate Sancti Petri, introitum Ecclesie, usque dum emendent & peniteat. Si qui autem in peccato suo perseverare maluerint, nullus vestrum officium eorum auscultare presumat, quia benedictio illorum vertitur in maledictionem, & oratio in peccatum, testante Domino per prophetam: MALEDICAM BENEDITIONIBUS VESTRIS. Quod ipsum iisdem verbis exstat apud Rogerum Hovedensem. An sit ipsa Decreti formula, ignoro: Videtur dumtaxat esse illius compendium, & executrix Epistola, quæ à paribus missa sit ad alias etiam Provincias & gentes. Quidquid sit, successit & gradatim processit Gregorius: Non nisi hoc anno, quod anni prioris excommunicatio ac suspensio spernerentur, interdixit conjugatorum aut palam concubinariorum Clericorum audiri aut percipi Divina.

Et hoc est Decretum, quod novitatis ac inconsiderationis arguit, atque antiquæ Sanctorum Patrum traditioni adversum dixit Siebertus Gemblacensis. Majorum Clericorum conjugia aut pellices nequaquam probavit, ideoque nec prioris anni Decreto fuit ullo pacto adversatus. Locutus est cum suæ Leodiensis Ecclesie Doctores, quorum pravo consilio fuisse ad non exstipanda hæc sacrilega conjugia circumscriptum Theodinum Episcopum retulit Gregorio, atque ita ipsum purgare conatus est Herimannus Episcopus Metensis. Eodem errore laborarunt Cameracenses Clerici. Quomodo enim aliter horum Decretorum laudatorem in rogum conjecissent? Putabant novi dogmatis profanum præconem. Etiam apud Colonienfes grassatum errorem docet Papalis Epistola ad Sanctum Annonem illius civitatis Archiepiscopum: *Novit Fragoritas tua, quia Præcepta hæc non de nostro sensu exscriptimus, sed antiquorum Patrum Sanctione Spiritu Sancto predicante prolata, officii nostri necessitate in medium propalamus, ne pigri serui subeamus periculum, si Dominicam pecuniam, quæ cum fenore repositur, sub silentio abscondimus. Quamquam huic Sanctæ Romanæ Ecclesie semper licuit semperque licebit contra noviter incrementos excessus nova quoque Decreta atque remedia providere, quæ æquitatis ac auctoritatis edita iudicio, nulli hominum fas sit ut irrita refutare. Eiusdem ferme tenoris litteras scripsit ad Sichelardum Aquilejæ Patriarcham, ad Wezelinum Magdeburgensem Archiepiscopum, & ad Burchardum Episcopum Halberstadiensem. Adversum nescio quos Episcopos scripsit & ad Albertum Comitem Namurcensem: *Qui propter lucrandas animas Episcopi vocati & constituti sunt, & subditos suos verbo & exemplo viam veritatis docere debebant, his temporibus seducti à Diabolo non solum legem Dei deserunt, sed & impugnant & omni conatu subvertire non desistunt. Et post plura concludit: Quapropter quidquid illi contra nos, immò contra justitiam garrunt, & pro defendenda nequitia sua vobis qui illucratu estis obijciunt, vos in pu-**

Lib. 2.
Ep. 67.

Lib. 3.
Ep. 11.

ritate & constantia fidei vestrae permanentes, quæ de Episcopis & Sacerdotibus in fornicatione jacentibus ab Apostolica Sede accepistis, firmiter credite & tenete. Quis non videat istos Episcopos fuisse in Sieberti errore? Et quidem Sanctum Annonem, quem ferè unicum timebat Rex Henricus, grandi Ecclesie damno & luctu fuisse hoc anno mortuum testantur idem Siebertus, ac Lambertus Schafnaburgensis.

Sigefridum Archiepiscopum Moguntinum, quod huic Synodo non adfuisset, ad indicendam Provinciæ suæ Synodum, & novam suorum Decretorum executionem Gregorius fuit variè hortatus, at dudum permovere non potuit: A Saxonico Henrici Regis bello allegavit ille in Imperio turbata omnia, ideoque Synodum esse impossibile. Tandem tamen variis Papalibus mandatis extimulatus resumpsit animum, de quo laudatus Lambertus: *Sigefridus Synodum mense Octobri Moguntia congregavit, ubi inter alios Episcopos aderat Curienfis Episcopus, Apostolicæ Sedis litteras ac mandata deferens, quibus ei sub interminatione gradus & Ordinis sui præcipiebat, sicut antea quoque multis legationibus præceperat, ut Presbyteros omnes, qui intra suam Dioccesim essent, cogeret aut in presbiteriarum conjugibus renuntiare, aut se in perpetuum sacri Altaris ministerio abdicare. Quod dum facere vellet, exurgentes qui undique affidebant Clerici ita cum verbis confutabant, & manibus & totius corporis gestu in eum debachabantur, ut se vita comite inde exiturum desperaret. Sic tandem rei difficultate superatus, statuit sibi deinceps tali quæstione supercedendum, & Romano Pontifici relinquendum, ut causam, quam ipse toties inutiliter proposuisset, ille per semetipsum, quando & quomodo vellet, peroraret.*

Et hujusmodi violentias à suis Clericis passus sunt plures Metropolitæ. Etiam per Angliam & Galliam. Et hinc Guilielmo Anglorum Regi, Rudolpho ac Bertholdo Sueviæ & Carinthiæ Ducibus, Roberto ac Alberto Flandriæ ac Namurci Comitibus, aliisque ejusdem pietatis Principibus Laicis Gregorius delegavit Decretorum suorum executionem, atque ita quibusdam visus est persequi Clerum, & istas ipsas sustinuit calumnias, quas Pelagius primus, dum pertiaces trium Capitulorum adversus quintam Synodum defensores Episcopos jussit per Narsetem Comitem apprehendi, & deportari Constantinopolim. Et uti hic Narfes, ita & isti Principes timerunt notari de persecutione in Clerum, ideoque & ipsi manum retraxerunt. Hinc Felicem tertium, qui sua adversus Acacium Constantinopolitanum Episcopum Decreta per Monachos publicare & exequi fuit compulsus, imitari debuit noster Gregorius, facereque, quod scribit Lambertus Schafnaburgensis: *Laici multi, qui magnis opibus relicti ultra se ad privatam ac tenuem vitam propter Deum contulerant, missi sunt à Romano Pontifice, ut palam omnibus per Galliam contestarentur justis de causis excommunicatum esse Regem Henricum, & ad eligendum alium Apostolici consensus & auctoritatis suffragium pollicerentur. Postremis in verbis certum est labi Lambertum. Quod enim sine Gregorii scitu, & præ-*

A. 1075.

ter ejus mentem electus ac intrusus fuerit Dux Rudolphus, suo loco ostenditur. Rectius ergo scribit Schismaticus Augustensis Chronici auctor hose, quos gyrovagos Monachos vocat, pios homines non ad procurandam novi Regis electionem, sed ad Papalia in conjugatos Clericos Decreta divulganda, & abstrahendum ab ipsorum obedientia populum, fuisse emissos. Attamen non dubitem, quin etiam Henrici Regis excommunicationem publicarint. Eos enim gyrasse dicit non solum hoc anno, sed & sequenti. Et ipsorum unus omnino fuit ille, quem Carameracenses vivum combusserunt. Et hoc tempore atque hac occasione fieri cœperunt illa in conjugatorum Clericorum personas & Sacramenta violentiæ & scandala, quæ urget jam dictus Auctor, & latius exponit Siebertus Gemblacensis.

Obices, quos in Hungaria passum est Gregorii Decretum, demonstrant Zabolchensis Synodi, quam undecimi sæculi nonagesimo secundo anno celebrari jussit Rex Ladislaus, hi Canones: *Bigamos Presbyteros ac Diaconos, & viduarum ac repudiarum maritos jubemus separari, & peracta penitentia ad Ordinem suum reverti. Et qui noluerit illicita conjugia dimittere, secundum Instituta Canonis degradari. Separatas autem feminas parentibus reddi jubemus suis. Et qui non erant legitima, si voluerint, liceat eis maritari. Si quis autem Presbyter ancillam suam uxoris in locum sibi associaverit, vendat. Et si voluerit, venundetur. Tamen pretium ejus ad Episcopum transferatur. Presbyteris autem, qui legitima & prima duxere conjugia, indulgentia ad tempus detur, propter vinculum pacis & unitatem Spiritus Sancti, quousque à nobis in hoc Domini Apostolici Paternitas consulatur. Si quis autem Episcopus aut Archiepiscopus ab illicitis uxore separari nolentibus, spreto Synodali Decreto, consilium & consensum præbuerit, aut Ecclesiam dederit, aut aliquid quod ad Ordinem pertinet agere permisit, à Rege & Coepiscopis suis, secundum quod rationale videbitur, is dijudicetur. Exstant hæc apud Antonium Bonfinium in codice Hungaricorum Canonum.*

Debent lucem accipere ex Synodalibus Decretis Laurentii Metropolitæ Strigoniensis: *Presbyteris uxores, quas in legitimis Ordinibus acceperunt, moderatius habendas, prævisa fragilitate, indulgimus. Qui Diaconatum vel Presbyteratum sine matrimonio adepti sunt, uxorem ducere non liceat. Episcoporum uxores Episcopalia prædia non inhabitent. Uti Bulgari, ita & Hungari invaserunt Romanas ad Orientale Illyricum spectantes, ideoque & Græco ritu viventes Provincias: Et ut ita à Nicolao primo, ita hi à secundo Sylvestro Christianam fidem acceperunt. Et utroque tempore vigeat inter Romanos Pontifices & Constantinopolitanos Patriarchas lis de Patriarchico jure in Illyricanam Dioccesim. Et quidem Hungari vix leguntur à Constantinopolitanis Patriarchis esse passi violentias. Et enim vana erat sine viribus ira. Attamen Græca disciplina apud ipsos non fuit statim in Latinam vitæ tranfmutata. Quia immò utriusque gentis vitia illi imbebant. Præsertim Clerus. Hinc & Presbyteri &*

Diaconi uxoribus, quas in legitimis, id est, in inferioribus matrimonium admittentibus, Ordinibus acceperant, ob prævisam infirmitatem uti permittebantur: Ipsas dumtaxat vetabantur ducere post Presbyteratum ac Diaconatum; uti ipsis more Græco. Et tunc sacrilega non tantum Presbyterorum, sed etiam Episcoporum conjugia grassabantur apud Latinos: Hinc etiam Hungarorum Episcopi habebant uxores, contra manifestum ac fundamentalem Orientalis Ecclesie Canonem.

Sacrilega hæc conjugia fuerunt exindè damnata per Sanctum Leonem nonum, ac ejus in Apostolica Sede Successores, præsertim per septimum Gregorium, hinc novæ & variæ in Hungaria quæstiones. Nam & quidam Episcopi impugnabant Gregorii Decreta, & luxuriosos Clericos adversum illa defendebant. Hinc Zabolchensis Synodus induxit hæc Græco-Latina temperamenta. Primò, Presbyteris interdixit omnem tam primæ quam secundæ speciei bigamiam. Quod nempe ipsam & Latinam & Græcam Ecclesiam concorditer damnaret. Deindè, secundum Presbyteri ac Diaconi conjugium censuit attentatum & irritum, ideoque & ipsorum uxoribus dedit licentiam transeundi ad alium maritum. Quod nempe & Græci ita sentirent. Tertio, huic decreto obedientes Presbyteros ac Diaconos dispensatorie permisit in ministerio: contra utriusque Ecclesie morem & Canonem. Quarto, Presbyteris ac Diaconis interdixit omnem fornicationem & concubinatum, indulsit autem primas ac legitimas nuptias, & contractas, & contrahendas, propter conservandum pacis vinculum, & usque ad consultationem Sedis Apostolicæ. Et hoc non tantum contra Latinam, sed & contra Græcam Ecclesiam Canones & mores: Et enim Græca Ecclesia Presbyteris ac Diaconis permittit solum contracti ante acceptum sacrum Ordinem conjugii usum, post illum contrahi rigidissime vetat. Quintò, non primas ac legitimas, sed solas illicitas Presbyterorum ac Diaconorum nuptias, utique solam bigamiam, mandat improbari per Episcopos, ac separari. Et omnia hæc statuit de solis Presbyteris ac Diaconis. Quare Subdiaconis & aliis inferioribus Clericis permittit etiam bigamiam. Nam & Græci id faciunt. Adeò paradoxa ac monstrosa Decreta abortivæ Hungarorum erga nostri Gregorii Canones inobedientia. Illa omnino sunt fœtus istius inobedientiæ. Lucet ex vita Sancti Gebardi Archiepiscopi Salisburgensis. Hujus cum Imperatore Henrico quarto pro Gregorii Decretis certamina, & Regias in ejus Ecclesiam violentias exponit Anonymus Scriptor, atque subjungit: *Tunc etiam magna pars Hungaricæ terræ, quondam Ecclesie Sancti Ruperii tradita, ab Episcopo defecisse dicitur. Quod nempe etiam Hungaria Gregorii Decretis adversaretur. Nam & Salomonem Regem, quod Regni investituram, quam ab Apostolica Sede debebat accipere, ab Imperatore Henrico accepisset, graviter increpavit Gregorius. Adeò hujus Decreta ille aversa batur.*

An Ladislaus Rex, aut Zabolchensis Synodus

D 3 hæc

Lib. 8.
Ep. 3.

hæc monstra retulerit Apostolica Sedi, & quid hæc ad ipsa rescripserit, ignoro. Quidquid sit, ad Passaviensem Episcopum & Hirgauzensem Abbatem, suos in Germania Legatos, rescripsit noster Gregorius: *Quod de Sacerdotibus interrogastis, placet nobis, ut in presentiarum, tum propter popularum turbationes, tum etiam propter bonorum inopiam, scilicet quia paucissimi sunt qui fidelibus Christianis officia religionis persolvant, pro tempore rigorem Canonicum temperando, debeatis sufferre. De his namque pacis ac tranquillitatis tempore, quod Domino miserante cito futurum credimus, convenientius tractari, pleniusque poterit Canonicus Ordo servari.* Gregorius hæc scripsit nono sui Pontificatus anno, dum Ex-Rex Henricus & Anti-Papa Guibertus apud Germanos ac Italos turbabant omnia, & fœdos Clericos multo adjutorio animabant. Hinc ille debuit sanctissima sua Decreta ad tempus suspendere. Eadem Decreta respicere videtur in litteris ad Romanum Pontificem Joannes Metropolitam Ruforum: *Tertius præterea maximus error est & peccatum de conjugio Sacerdotum, quod ab illis, qui uxores habent, sumere Corpus Domini renuitis, cum Sancta Synodus, quæ fuit in Gangra, scribat in quarto Canone, &c. Græcum ritum & Michaelis Cæsarum schisma sectantur Moscovitæ, ideoque Metropolitæ Joannes etiam impostam Sacerdotibus castitatem adscribit nostris erroribus.* Palam autem ducit oculos in nostri Gregorii Decreta, quæ etiam fœdi quidam Latini clamabant adversari Capitulo Paphuntii, & Synodo Gangrensi. Sanctissima Decreta habuerunt tot adversarios.

Etiam Poloni ac Bohemi fuerunt illa dudum averfati. Etenim Petrus Sanctæ Mariæ in via lata Diaconum Cardinalem, Cælestini tertii in Polonia Legatum, ejusque ibidem Acta laudat Joannes Longinus, ac profertur: *Id præcipuum in Ecclesia reformanda Petrus sibi curæ adsumpsit, quatenus Presbyteri à mulieribus & concubinis abstinendo, continentem & castam, & quæ Laicos edificare posset, ducerent vitam, cum plures ea tempestate Sacerdotes uxoriibus, velut jure legitimo, uterentur. Cujus usus corruptelam Cardinalis summo studio à Polonica eliminavit, abrogavitque Ecclesia. Et Presbyteris uxores accipere ac tenere, sub gravissimis penis interdixit. Addit sanctissimam hanc reformationem promptè admissam à Polonis, ac pergit de Bohemis: *A Bohemis tamen, Cleroque Bohemico, apud quos Cardinalis etiam Legationis officio fungebatur, non solum repudiata fuit reformatrix constitutio, sed parùm absuit, quin Cardinalis ipsam promulgans, & Presbyteros ad castitatis votum compellens, violaretur. In cujus occasionem Bohemici Sacerdotes grassari Pragæ cœperant, nisi illorum improbos conatus Episcopus Pragensis Henricus, Ducalem tunc in Bohemia obtinens potestatem, oppressisset. Etiam Norvegiæ Clerus eadem Decreta fuit averfatus. Quod enim Innocentio tertio, castitatis professionem volenti introductam, data sibi per Apostolicam Sedem privilegia objecerit, est alibi demonstratum.**

Nec tantùm apud hos Septentrionales, sed

& intra Gallicanam Ecclesiam viguit ista impudica violentia. Etenim de Rothomagenfium Metropoli Joanne scribit Ordericus: *Joannes multum contra impudicos Presbyteros pro auferendis pellicibus laboravit, à quibus, dum in Synodo concubinas eis sub anathemate prohiberet, lapidibus percussus aufugit, fugiensque de Ecclesia, Deus venerunt gentes in hæreditatem tuam, fortiter clamavit. Quin & ipsum obscœni Clerici apud Sanctum Lanfrancum Archiepiscopum Cantuariensem accusarunt, quod Sanctorum Patrum de Clericali castitate sanctiones pravè intelligeret, & Ecclesiasticæ disciplinæ moderamina non bene tractaret. Et ejus querimoniis respondens, ac de data calumniis fide se purgans Lanfrancus addidit: *Ego aliquid de laudabili vita vestra vel dixisse, vel dicenti ad sensum præbuisse me non memini. Immo vestro, venerabiliumque Patrum exemplo provocatus, per totam terram Anglicam Pastoralis auctoritate prohibui, ne cujuslibet Ordinis quisquam Canonicus uxorem accipiat, nec ducam antea, si Presbyter aut Diaconus est, nisi Præbenda carere velit, habere ulterius liceat. Nam & in Anglia adeo grassabatur scabies, ut Arsfusus Episcopus nescio quem conjugatum tunc ordinavit in Diaconum. Quin & Litfeldensis Episcopus publicè uxorem habuit, ideoque per Romanos Legatos fuit degradatus. Verùm per Alexandri secundi Legatos, ante præfens Gregorii Decretum. Ad eadem tempora spectat, quod in beati Herluini, primi apud Beccum Abbatibus, vita scribit Gilbertus Crispinus, Abbas Westmonasteriensis: *Rarus in Normandia tunc recti tramitis index, aut pervius erat. Sacerdotes ac summi Pontifices liberè conjugati.* Barbaro Danorum more. Undè & apud hos fuit grassata pestis. Quod Conquæstor Rex Guilielmus & Joannem & Lanfrancum strenuè adjuverit, testatur in litteris ad Hugonem Diensem Episcopum, suum in Gallia Legatum, ipse Gregorius: *Rex Presbyteros uxores, quas detinebant, etiam juramento dimittere compulsi. At post ejus mortem Guilielmi Successoris iniquitas reduxit lepram. Etiam de pessimo Belluacensium Clericorum in suum Episcopum Fulconem odio scribit ad Urbanum secundum Pontificem Sanctus Anselmus, adhuc Abbas Beccensis: *Canonicis & Presbyteris hoc Fulconi factum, quia eos à pravæ consuetudinibus, & maxime à mulierum reproba conversatione vult prohibere. Etiam in Cantuariensem Cathedram eventus Anselmus fuit passus à conjugatis Clericis, & compulsus ad multam dispensationem & conniventiam. Abundè hoc lucret ex ejus, per Lucam Dacherium nuper vulgatis, litteris ad Herbertum Thefordensem seu Norvicensem Episcopum: *De Presbyteris, de quibus querit vestra Prudentia consilium, respondeo quia nihil relaxandum est de his, quæ constituta sunt in Concilio. Quoniam ipsi autem malunt dimittere quidquid pertinet ad Presbyteri officium, quam feminas, si aliqui inveniuntur casti, faciant pro illis. Si autem nullus aut paucissimi tales inveniuntur, jubete ut interim Monachi Missas dicant populo, ubi ipsi fuerint. Et faciant Corpus Domini, quod per Clericos portetur agrotis. Qui Clerici vice*****

Lib. 4.

Ep. 17.

Ep. 31.

Ep. 2.

Lib. 9.

Ep. 5.

Lib. 2.

Ep. 33.

Fol. 193.

versa, vestra jussione accipiant confessionem, & faciant absolutionem, & sepeliant corpora mortuorum. Quæ omnia etiam Monachis proventoris ætatis præcipere potestis, donec ista duritia Presbyterorum, Deo viscante, mollescat. Non enim diu durabit, Deo propitiante, si incepto perseveraverimus. Quomodo tandem pervenerit, paucis verbis non possit edici. Quod etiam in Hibernia virus durarit usque ad Episcopatum Sancti Malachie testatur in ejus vita Sanctus Bernardus.

Sanctissima Gregorii Decreta plurimum adjuverunt quidam Clerici, & Laici, adversum quos Mainardus Sylva Candidæ Episcopus, & Joannes Romanæ Ecclesiæ Presbyter Cardinalis, Alexandri secundi ad reformandam Mediolanensem Ecclesiam Legati, sanxerunt: *Illos omnes Clericos & Laicos, qui contra incontinentes & Simoniacos Clericos, ut per rectam fidem, ne hæc mala fierent, operam darent, juraverunt, & per hoc incendia, deprædationes, sanguinum effusionem, multasque injustas violentias fecerunt, omninò prohibemus ne hæc ulterius faciant. Sanxerunt in solos Mediolanenses Clericos & Laicos. Quod tamen etiam alibi similes adfultus sint passim conjugati Clerici, testatur ac detestatur Sigbertus Gemblacensis. Erat damnanda turbulentia: Nihilominus veneno quandoque pellitur venenum.*

Quæstio est, An hæc adversum conjugatos Clericos Decreta primus cœperit ultra montes extendere noster Gregorius? Sic enim passim creditur. Respondeo tamen extensionem esse antiquiorem. Lucret ex Sancto Petro Damiani in litteris ad Cunibertum Episcopum Taurinensem: *In plenaria planè Synodo Sanctæ memoriæ Leo Papa nonus constituit, ut quicumque damnabiles feminæ intra Romanæ mœnia reperirentur Presbyteris proficitæ, ex tunc & deinceps Lateranensi Palatio adjudicarentur Ancillæ. Quod videlicet salutare Statutum, æquitatis justitæque plenissimum, nos etiam per omnes Ecclesias propagandum esse decernimus, quatenus percepto prius Apostolica Sedis Edicto unusquisque Episcopus Ecclesiæ suæ vindicet famulas, quas in sua Parochia deprehenderit sacrilega Presbyteri admixtionem substratas. Epistolam fuisse Domini sexagesimo quinto post millesimum, quinto Alexandri secundi Pontificis anno scriptam existimat Dominus Cardinalis Cæsar Baronius, ideoque pro decernimus videtur legendum decrevimus. Laudare enim videtur Nicolai secundi Decretum & litteras, quas nobis in Virdunensi Chronico servavit Hugo Abbas Flaviniacensis: *Nicolaus Episcopus, servus servorum Dei, omnibus Archiepiscopis, Episcopis, Abbatibus, Clericis, & Laicis fidelibus, tam majoribus quam minoribus, per omnes Gallias commorantibus, immò Aquitanicis & Wasconibus salutem & Apostolicam benedictionem. Quicumque Sacerdos, Diaconus, Subdiaconus post Institutum beatæ memoriæ Prædecessoris nostri Leonis Papæ de castitate, Clericorum concubinam palam duxerit, vel ducam non reliquerit, ex parte Omnipotentis Dei, auctoritate Beatorum Petri & Pauli, præcipimus & omninò contradicimus, ut Missam non cantet, neque Evangelium aut Epistolam ad Missam legat, neque in Pres-**

byterio cum his, qui præfata constitutioni obediens, maneat, neque partem ab Ecclesia recipiat, quousque à nobis sententia super hujusmodi procedat. Et apud Gratianum existat hæc Alexandri secundi ad Dalmatiam Regem Epistola: *Si quis amodò Episcopus, Presbyter, aut Diaconus feminam acceperit, vel acceptam retinuerit, proprio gradu decidat, usque dum ad satisfactionem veniat, nec in Choro psallentium maneat, nec aliquam portionem de rebus Ecclesiasticis habeat. Ad quæ verba rectè scribit Dominus Cardinalis Cæsar Baronius: *Apparet Dalmatas nequaquam usu Græcorum, sed Latinorum more vixisse. Etiam Leonis noni Decretum fuisse antea transmissum & publicatum per istas Provincias, lucidè Alexander supponit. Id non solum pro Gallia, sed & pro Hispania fecit in Tholosana, per suos Legatos celebrata, Synodo Victor secundus. Canon est supra relatus atque expositus. Verùm quia nullus fuit secutus effectus & fructus, & pro illo Romani tunc, reformandæ Italiæ magis intenti, Pontifices plenè non institerunt, modicæ est istius extensionis memoria, ideoque ipsam passim dicimus esse opus Gregorii septimi. Et quod anteriorum Pontificum Decreta modicam executionem habuerint extra Italiam, supra est abundè ostensum. Et hinc Gregorius etiam in Dalmatiam legavit Folcuinum Fori Sempronii Episcopum, & Gebizonem Sancti Alexii Abbatem, & in ipsorum Salonitana Synodo Demetrius Rex solenni suæ Professioni inseruit hunc articulum: *Vitæ Episcoporum, Presbyterorum, Diaconorum & Subdiaconorum, ut castè & regulariter vivant, providebo. Quod nempe Alexandri Decretum non fuisset missum in plenam observantiam.***

Dist. 81.

A. 1068.

DECRETUM II.

Aliud hujus Synodi Decretum edicit Gregorius in litteris ad Sanctum Annonem: *Illud quoque Fraternitati tuæ notum esse volumus, contra Simoniacam hæresim in Synodo confirmasse, nam à Sanctis Patribus longè antè statutum est, ac vehementer prohibuisse, ut neque Ecclesiæ ullatenus vendantur, aut pro manus impositione pretium accipiatur. Quod si hoc modo ordinatus aliquis fuerit, eum à Missæ celebratione & Evangelii lectione omnimodis removimus. Et in litteris ad Siquidam Aquilejæ Patriarcham: *Mandamus ut in Diocesi tua Simoniacos omnes deponas, & fornicatoribus Clericis, nisi à fornicationis abstinerint, officium & beneficium penitus interdicat. Conjugatos seu Concubinarios sub penitentia & correctionis spe dumtaxat suspendit, Simoniacè autem promotos Clericos, quod istiusmodi ordinationis valor tunc effet sub quæstione dubius, sanxit irreparabiliter degradandos. Etiam hocce vitium erat pertinacissimum, & eliminari vix poterat. Nam & Tullensis Poppo Episcopatum emerat, & quovis Ecclesiæ gradus vendebat. Etiam Herimannus Bambergensis Episcopus, cujus facinorosas insolentias videre est apud Lambertum Schafnaburgensem. Undè & ipsum degrada-**

L. 2. Ep. 67.

dauid, atque ad perpetuam in Monasterio penitentiam damnavit noster Gregorius. Et plures ejusmodi Episcopos atque Abbates tractavit ex eadem regula. Quin & quosdam Henrici Regis Proceres, quod sacrilegis his nundinationibus inventores atque etiam auctores fuissent, exiit Christiana communione. Juvenem enim ac parvo Ministrorum consilio circumscriptum Principem duxit in hac Synodo dumtaxat terrendum. De horum quibusdam ad annum sequentem, quo ipse Rex fuit excommunicatus, scribere videtur laudatus Lambertus: *Othonem Ratisponensem Episcopum, & Othonem Constantensem Episcopum, & Burchardum Lauanensem Episcopum, Eberardum Comitem, Udalricum & alios nonnullos, quibus Rex potissimum consiliariis utebatur, jam pridem Gregorius Pontifex excommunicaverat. Eandem cum aliis viciis lepram damaavit in Philippo Francorum Rege: Qui quam fuerit ista maculosus, docent variae litterae Sancti Ivonis Episcopi Carnutensis. Nulla unquam Papalis Epistola graviores contumaciae motus & contradictiones sustinuit, quam ab Eutylianistis dogmatica, illa qua Eutycheris factam à Sancti Flaviani Constantinopolitani Episcopi Synodo damnationem firmarat, & quam esse suam in Chalcedonensi Concilio suffragium voluerat Sanctus Leo Magnus. Et pro ejus defensione aliud non adduxit laudatus Pontifex, quam hunc firmissimum clypeum: A Sanctorum Patrum confessione non recessi. Ita & pro suis, eosdem à Simoniacis & impuris Clericis motus sustinentibus, Decretis rectè dixit noster Gregorius: A Sanctis Patribus longè antè statutum est.*

DECRETUM III.

Fundamentalem hujus Synodi Canonem producit in Virdunensi Chronico Hugo Abbas Flaviniacensis: *Si quis deinceps Episcopatum vel Abbatiam de manu alicujus Laicae personae susceperit, nullatenus inter Episcopos vel Abbates habeatur, nec ulla ei ut Episcopo vel Abbati audientia concedatur. Insuper et gratiam Beati Petri, & introitum Ecclesiae interdiximus, quoadusque locum, quem sub crimine tam ambitionis, quam inobedientiae, quod est scelus idolatrie, cepit, deseruerit. Similiter etiam de inferioribus Ecclesiasticis dignitatibus constitimus. Item si quis Imperatorum, Ducum, Marchionum, Comitum, vel quilibet secularium Potestatum aut personarum investituram Episcopatus vel alicujus Ecclesiasticae dignitatis dare presumpserit, ejusdem sententiae vinculo se adstrictum sciat. Eundem Canonem Decreto suo Gratianus, & suis adversus Guibertum Anti-Papam libris inferuit Sanctus Anselmus Lucensis Episcopus, addens editum in Synodo quinquaginta Episcoporum. Et uterque ipsum dividit in duos. Haec verba, *Si quis Imperatorum, sunt exordium secundi. Eo anno, quo ad Papatum noster Gregorius, laudatus Anselmus ad Lucensem, ad Diensem Episcopatum assumptus fuit venerabilis Hugo, & de hisce duobus pergit**

laudatus Abbas: *Cum Romae positi praesolarentur diem consecrationis suae, venerunt Nuntii Regis Henrici Romam, rogantes ne contra morem Praedecessorum suorum Dominus Papa eos consecrare vellet, qui Episcopatus electionem solam, non autem donum per Regiam acceperant investituram. At ipse convocatis Cardinalibus Legationem Regis aperuit, & quid sibi ad hoc respondendum, quid esset faciendum admonuit. Quibus respondentibus usum Ecclesiae hunc esse, hunc haberi pro lege, cum auctoritas nulla eis ad hoc suffragaretur, in Lucensi tamen EleHo eis acquievit, ut consecrationem ejus differret, donec investituram Episcopatus ex Regio dono accepisset, in Diensi verò acquiescere noluit, sed eum prima Quadragesimae hebdomada Sabbato in Presbyterum, & Dominica consecravit in Episcopum. Ex hac quaestione asserit processisse praesentem Canonem, & quidem in prima nostri Gregorii Synodo.*

Ac certum est, quod dumtaxat in secunda. Etenim prima Synodus secunda post primam Quadragesimae Dominicam feria cepit, Dominica secunda consecratus fuit Hugo, dilata adhuc Anselmi consecratio, atque ita hic investituram accepit post primam Synodum. Non ergo ab ipsa, sed à praesenti secunda prodiit praesens Canon. Gregorius ad tantam novitatem duxit pederentim & gradatim procedendum. Et hinc ne totum Principi concedere, aut statim in Papatus sui exordio totum negare videretur, ex dictis Electis unum investiri permisit, alterum sine investitura consecravit. Et nonnisi post hanc Synodum ad Henricum Regem scripsit gravem illam Epistolam, qua Decretum suum non esse novum, sed avitae disciplinae dumtaxat resitutorium demonstrat, ac pergit: *Hujus autem Decreti, quod quidam dicunt, humanos Divinis honoribus praeponeutes, importabile pondus & immensam gravitudinem, nos autem magis proprio vocabulo recuperandae salutis necessariam veritatem vocamus & lucem, non solum à te, vel ab his qui in Regno tuo sunt, sed ab omnibus terrarum Principibus & populis, qui Christum constituentur & colunt, devotè suscipiendam & observandam judicamus. Quae omnia quis non videat dici in Regias Antiquitum nominationes ac investuras? Hinc subdit Regiae Majestatis honorem sibi esse cordi, at longe magis reverentiam Regis aeterni, & Matris Ecclesiae libertatem. Nempè ante hanc Synodum de laesa Imperii sui dignitate questus non fuerat Rex Henricus. Papalis Epistola data fuit sexto idus Januariarum, indictione quarta decima, affirmatque praesens Decretum ab istius anni Synodo emanasse. Nempè durarat haec usque ad pridie Kalendas Aprilis, atque ita ejus, à Dominica Incarnatione computatus, annus adhuc currebat. Constat igitur praesentem Canonem esse hujus Synodi.*

Quam porrò ipsum Henricus Rex fuerit aversatus, lucet ex consequentibus Gregorii verbis: *Ut vulnus vulneri infligeres, contra Statuta Apostolicae Sedis tradidisti Firmanam ac Spoletanam Ecclesiam, sitamen ab homine tradi Ecclesiae vel donari potest, quibusdam personis nobis etiam ignotis, quibus non licet nisi probatis, et antè benè cognitâ*

manum

manum imponere. Henricus, ut investituræ damnationem ostenderet à se sperni, Episcopos nominavit atque investivit etiam ad Metropolitanum Apostolicæ Sedis jus & Papalem consecrationem proximè spectantibus Ecclesiis, quas ab hac servitute semper fuisse immunes est supra demonstratum. De eadem ejus contumacia scribit Pontifex ad cunctos Sancto Petro fideles Germanos: *Henricus Rex inflatus spiritu elationis, consuetudines superbiae contra libertatem Sanctae Ecclesiae inventas non defendat, sed observet Sanctorum Patrum doctrinam, quam pro salute nostra eos docuit Divina Potestas. Nullum enim à se non investitum Episcopum permittebat consecrari. Et hinc Gerardum Cameracensem, & Henricum Spirensis Electum, quod se investiri permitissent, dudum à consecratione suspendit Gregorius. Quod poeniterent, & praesentem Canonem docerent fuisse à se ignoratum, tandem consecrari gratiosè permisit.*

Nec solum Henricum cum suis Successoribus, ac alios Germaniae Principes, sed cunctos ubique Christianos Reges Decretum adstrinxit. Lucidè id scribit in laudata Epistola Gregorius, atque ita constat praesentem omnino Canonem ab ipsa laudari. Et quidem ipsum mox admittit minoris Britanniae Comes, atque ita ad ejus preces, quidquid obmurmuraret Rudolphus Tunonensis Archiepiscopus, Pontifex ambulare permisit Archiepiscopatum Dolensem. Eiusmodi beneficiis ad obedientiam deducebat. De Galliae Regno scibit Hugo Flaviniacensis: *Hugoni Diensi Episcopo Gregorius commisit vices suas in Gallia, ubi plurimum Simoniaci serpebat pestis iniqua, quia perari illic erant, qui non essent aut Simoniaci, aut à Simoniacis ordinati, aut per manum Laicam investiti. Fecerat id avaritia Philippi Regis. Aded autem laudatus Hugo vitium istud oderat, ut dudum, licet Lugdunensis Ecclesiae Canonicus & Camerarius, manserit prima dumtaxat tonsuræ. Clericus, detestatus Simoniacorum ordinationes. Hinc ab ipso generalem eorum Galliae Synodum cogi jussit Gregorius, statuitque ut pro conservanda deinceps in promovendis Episcopis Canonica & Apostolica auctoritate nullus Metropolitanorum, aut quovis Episcoporum alicui, qui à Laica persona donum Episcopatus susceperit, ad consecrandum illum imponere manum audeat, nisi dignitatis suae honore officioque carere & ipsa velit. Similiter etiam ut nulla potestas, aut alicui persona de hujusmodi honoris donatione vel acceptione ulterius se intromittere debeat. Quod si praesumpserit, eadem sententia & animadversionis censura, quam Beatus Adrianus Papa in octava Synodo de hujusmodi praesumptoribus, & sacrae auctoritatis corruptoribus, statuit atque firmavit, se adstrictum ac ligatum fore cognoscat. Lucidè laudat praesentem Canonem, mandataque Synodaliter mitti in executionem & observantiam. Et quòd Hugo Legatus id fecerit in Augustodunensi Synodo, testatur Hugo Flaviniacensis, addens fuisse ejus quartam Synodum, celebratam istius saeculi anno septuagesimo sexto. Adducit & Manassis Remensis Archiepiscopi ad nostrum Gregorium litteras: *Norim facio vobis, quod duo Suffraganei mei Epi-**

scopi, Laudunensis & Sueffionensis tertium Ambianensem in Archiepiscopatu meo, me nesciente, à potè Romae posito, Episcopum consecraverunt contra Decretum vestrum, quo statueratis, ne quis saltem Archiepiscoporum eum consecraret Episcopum, qui à Laica persona accepisset Episcopum donum. Maximè cum eidem ipsi interfuisset apud Augustodunense Concilium, ubi Dominus Hugo Diensis Episcopus promulgavit & statuit coram omnibus hoc vestrum Ecclesiasticum Decretum. Laudunensis ille Episcopus & Sueffionensis erant Heligandus & Theobaldus, Ambianensis videtur fuisse Rudolphus, investitus à Rege Philippo. Exstat & Papale Rescriptum ad hasce litteras, aliudque ad Hugonem Diensem Episcopum, & Hugonem Cluniacensem Abbatem, mandans disquiri causam, & praesumptores exemplariter castigari. Eundem postea Manassem ob causas deponens Gregorius, Regi Philippo injunxit, ut Clero & populo liberam permitteret novi Episcopi electionem, nec ullam arte aut ingenio ipsam impediret. Ex quo lucet non solum investituram, sed etiam nominationem fuisse damnatam à praesentem Canone, ac Regibus interdixit. Nempè haec erant duo famosissima omnis passim Simoniacae vehicula: Hinc omninò oportuit excisa.

DECRETUM IV.

Eodem in Simoniacae luto haerens Theoduinus Leodiensis Episcopus agebat tunc in extremis. Hinc illum apud Gregorium multis excusavit, omnia in malos Consiliarios traducere conatus est venerabilis Herimannus Metensis Episcopus, & illi à Pontifice ac Synodo imperavit hanc gratiam: *Quia in extremo videtis positus, fraterna compassione ducti, auctoritate Beati Petri Apostolorum Principis absolvimus te à peccatis tuis, & Dominum pro te exoramus, ut interventu Beatorum Apostolorum inter Electos eternum merearis consortium. Laudatum Herimannum, uti strenuum ac fidum Gregorii nostri in reparanda Ecclesiae disciplina adiutorem, eximie commendat antiquum Chronicon Monasterii Gemblacensis. Hinc per ipsum peccata sua apud eundem Pontificem videtur Theoduinus fuisse confessus, atque ita absens obtinuisse Viaticum Christianae & Sacramentalis reconciliationis. Apud antiquos hoc non fuit insolens. Etenim Robertus Cenomanensis, à Paganis Nortmannis obsessae civitatis Episcopus agonizans, ad Collegas suos cum Carolo Calvo Francorum Rege excubantes apud civitatem Andegavensem, misit Epistolam, in qua totius vitae peccata descripsit generatim, & conclusit: *Pietatis vestrae misericordiam implorare non cesso, quatenus potestate celsius vobis collata vincula meorum peccatorum erodatis, & precum vestrarum studiis commissa mea pietas, ut cum reprobis non duar ad tartara, quin potius vestro interventu caelestia merear sublimari ad Regna. Divinam in peccatores & peccata misericordiam exaltant in suo Rescripto laudati Collegae, & concludunt: Quapropter Frater & Consecrator noster,**

A. 1076.

L. 3. Epist.

L. 4. Epist. 3.

L. 4. Epist. 18.

A. 1074.

L. 4. Epist. 22.

L. 6. Epist. 2. 3.

L. 2. Epist. 61.

16 q. 7. c. 12a.

L. 2.

noster, tibi peccata tua consenti, per Ecclesiasticam Apostolicæ auctoritatis potestatem, quam Dominus noster JESUS Christus tradidit Discipulis & Apostolis suis dicens, ACCIPITE SPIRITUM SANCTUM, QUORUM REMISERITIS PECCATA, REMITTENTUR EIS. Et per eandem Apostolos suos ipsorum successoribus, quorum vires licet indigni tenemus, eandem potestatem donabit. Gratia & potentia sua virtute Spiritus Sancti, qui est remissio omnium peccatorum, dimittat tibi omnia peccata tua, liberet te ab omni malo, conservet in omni bono, & perducet te ad vitam æternam, & Sanctorum Sacerdotum consortium. Videtur Robertus & petiisse & accepisse Viaticum Sacramentalis absolutionis. Nec refert datam in forma deprecativa: Ita enim olim consuevisse est certum, multisque demonstrat in opere de penitentia Joannes Morinus. Laudatæ Epistolæ existant in Galliæ Conciliis apud Jacobum Sirmundum. Et de Hincmaro Remensium Metropolita scribit in ejusdem Ecclesiæ historia Prefbyter Flodoardus: *Hincmarus scripsit exhortatoriam Epistolam ad Hildebaldum Suesionensem Episcopum, corporea infirmitate detentum, in qua juxta petitionem litterarum confessionis illius, absolvoit eum reconciliando, licet absente.* Hildebaldus, quod infirmitas urgeret, & tardaret Metropolita Hincmarus, iterato misit eundem suæ confessionis breviculum, instans sibi transmitti absolutorias litteras, atque ita eas tandem accepit istis ipsis verbis, quibus & Robertus Genomanensis. Videnda est tota Hincmari Epistola. Etiam ad Remedium Lincolniensem Episcopum scripsit noster Gregorius: *Absolutionem peccatorum tuorum, sicut rogasti, auctoritate Principum Apostolorum Petri & Pauli fuit, tibi mittere dignum duximus, si tamen bonis operibus inherendo, & commisso excessu plangendo, corporis tui habitaculum Deo mundum templum exhibueris.* Et ad Beccensis Monasterii juniores Fratres Sanctus Anselmus Archiepiscopus Cantuariensis: *Illis, qui meam in litteris suis se significaverunt velle absolutionem, & illis, qui quamvis eam per litteras non petierint, tamen eam volunt, mando meam coram Deo absolutionem & benedictionem, & oro ut Deus Omnipotens illos ab omnibus peccatis absolvat, & in vitam æternam benedicat.* Quod ipsum scribit ad Idam Comitissam, & ad suæ Ecclesiæ Cathedralis Monachos, & lucidius ad Monachos Sancti Edmundi: *Nullus vestrum amet aut velit celare peccata sua, sed ea puro ac simplici corde Domino Priori, aut cui ipse concesserit, conceatur, & secundum judicium ejus emundet, & de cætero ut sese custodiat, modis omnibus enitatur. Ego autem, qui hoc modo & hac voluntate sua peccata confessi sunt vel confitebuntur, quantum possum ea auctoritate, quam mihi Deus concessit, vice Beati Petri Apostolorum Principis absolvo, & ut Omnipotens Deus indulgeat, suppliciter oro.* Et ad nescio quem Laicum Goffredum: *Absolutionem Dei & nostram, si quid valet, ab omnibus peccatis vestris vobis mitto.* Ex istiusmodi testimoniis quidam volunt Sacramentalem & confessionem & absolutionem posse ex rationibus impendi absenti per litteras, & olim frequenter fuisse impensam. Et certe

Hildeboldo Suesionensi ac Roberto Genomanensi Episcopo data absolutio fortiter id suadent.

Attamen non persuadent. Etenim utriusque confessio varium dumtaxat peccatorum genus, nullam expressit speciem aut individuum, ideoque post datam Hildeboldo absolutionem Hincmarus subjunxit: *Bonam devotionem tuam commoneo, ut præter istam generalem confessionem, quæ ab ineunte ætate usque ad hæc, in qua nunc degis, te commisisse cognoscis, specialiter ac singularem Deo & Sacerdoti satagas confiteri, & dum unumquodque erroris tui inquinamentum singulariter confiteris & deses, simul te de omnibus actorum lachrymis munda.* Lucidè mandat fieri Sacramentalem confessionem, atque ita & Sacramentalem absolutionem obtineri: Ergo jam sibi factam, & à se datam non habuit pro ejusmodi. Nec tantummodò confessis, sed etiam confessuris, immò & non petentibus suam absolutionem misit Sanctus Anselmus, atque ita non duxit Sacramentalem. De istiusmodi igitur absolutione loqui videtur in litteris ad Goffredum Abbatem Vindocinensem Sanctus Ivo Carnutensis Episcopus: *Monachi benedictio non est manus impositio, vel alicujus Sacramenti ex Apostolica traditione celebratio. Nec aliam vim habere mihi videtur, quam super penitentem absolutio, vel super populum Sacerdotis oratio.* Videtur non fuisse aliud, quam plenæ absolutionis delegata potestas, in mortis præsertim articulo necessaria & fructuosa. Hinc & Presbyterum suum cum Sancto infirmorum oleo legavit ad Hildeboldum Hincmarus, vice sua facturum omnia, quæ ipse præsens agere debuisset. Qui distinctam omnium peccatorum confessionem exciperet, ungeret, reconciliaret. Quidquid sit, absentium confessionem & absolutionem rectè proscriptis ac interdixit Clemens octavus Pontifex. Rex enim est admodum dubia, & in necessitatis Sacramentis sententia probabilis. nullum habet locum. Nisi forsitan in extremo necessitatis articulo. Hinc laudatum Clementis Decretum quidam volunt ad illud non extendi.

DECRETUM V.

HAc item in Synodo fuit sopita antiqua, & ante Alexandrum secundum nuper etiam agitata, quaestio inter Guilielmum Ultrajectensem Episcopum & Roboth Noviomensem seu Tornacensem de Ecclesia Sancti Donatiani in Oppido Brugenfi. Qui Gregorii nostri Epistolis præfixit titulos, opinatus est litem fuisse de jurisdictione; ad cuius Dioccesim dicta Ecclesia spectaret. Sed clarum est labi. Fuisse enim in Noviomensi seu Tornacensi Parochia, Gregorii ad Manasem Remensem Metropolitam Epistola palam affirmat. Et ita etiam fuit, dum per Paulum quartum fuit erecta in Cathedralis. Quæstio igitur erat de ejus Dominio ac proprietate. Quod enim tunc non solum Episcopi & Clerici, sed etiam Laici Reges ac ipsorum Proceres & Ecclesias & Monasteria proprietario ju-

re possiderent, ac pro arbitrio donarent, legarent, ac permutarent, apud omnes istorum temporum peritos est compertum. Et hinc famosa Altarium donatio. Hujusmodi possessor debebat Ecclesiæ aut Monasterii Clericos aut Monachos alere, fabricam manu tenere, & reliqua sustinere onera, cæteri proventus erant ad ejus nutum. Ea hodiè vocamus beneficia unita & incorporata mensæ Episcopi, Capituli, vel Abbatis. Quodvis erit suo loco elucidandum. Laudatam igitur Ecclesiam ad stipendiarios Canonorum suorum usum possederat pacificè per ducentos ferè annos Ultrajectensis Episcopus: Verum ipsam in sua Parochia sitam considerans Roboth Tornacensis violenter invasæ se intrusit possesso-

re. Videtur censuisse Ecclesiam non posse esse in dominio alieni Episcopi. Verum sine fundamento. Etenim Torholtanam propè Brugas Cellam ex Ludovici Pii Imperatoris donatione fuisse dudum possessam à Sancto Anshario Hamburgensi Episcopo, postea ab ejus filio Carolo Calvo Rege datam Regniano Comiti, & hunc ea de causa punitum Divinitus, in laudati Ansharii vita refert ejus discipulus & successor Rembertus. Et hinc pro Trajectensi Episcopo sententiam dixit noster Gregorius, ejusque executionem delegavit Manasse Remensi, fuit dumtaxat possessoria recedentia: Causam principalem permisit disceptari in alia Synodo.

LATROCINALE HENRICI IV. IMPERATORIS CONCILII WORTMATIENSES.

Sine hoc latrocinio sequentia nostri Gregorii Concilia ac Decreta vix possint intelligi. Henricus Rex, quousque illum de multis accusantes, ideoque & obedientiam denegantes Saxonum Proceres & Episcopi armis prævaluerunt, humilem se gessit apud Sedem Apostolicam, omniumque in Regio excessuum ac defectuum spondit seriam correctionem. Verum hoc anno factus in isto felicior, leoninam mentem mox prodidit, novissimæ Papalis Synodi sprexit Decreta, & facinora cumulavit facinoribus. Hinc ad ipsum Decreta est Apostolica Legatio, de qua Lambertus Schafnaburgensis: *Rex Natalem Domini Goslarie celebravit. Eius illic Acta describit, ac pergit: Aderant præterea Hildebrandi Papæ Legati, denuntiantes Regi, ut secunda feria secunda hebdomadæ in Quadragesima ad Synodum Romæ occurreret, de criminibus, quæ obijcerentur, causam dicturus. Alioquin sciret se absque omni procrastinatione, eodem die de corpore sanctæ Ecclesiæ, Apostolico anathemate esse abscondendum.* Non jam per Vicarios, sed in propria persona Henricum Gregorius Romam citavit. Pergit Lambertus: *Quæ Legatio Regem vehementer permovit, statimque abjectis cum gravi contumelia Legatis, omnes qui in Regno suo essent Episcopus & Abbates, Wortmatie Dominica Septuagesimæ convenire præcepit, tradere cum eis volens ad deponendum Romanum Pontificem, si qua sibi via, si qua ratio pateret. In hoc cardine totam vertitur salutem suam, & Regni stabilitatem, si is non esset Episcopus. Reinerus Reineccius, qui Henrici quarti vitam & Bennonis Cardinalis in nostrum Gregorium scommata vulgavit elapso sæculo, addidit & datas ad Sanctum Annonem Coloniensem Archiepiscopum litteras, quibus Pontificem Rex accusat de variis criminibus. Primò, de violenta Apostolicæ Sedis invasione.*

Secundò, quòd Imperialem dignitatem spernat. Tertiò, quòd nullum ejus judicio licet esse Sacerdotem, nisi qui hoc ab ejus fastu emendicaverit. Hoc est, nisi ab illo fuerit præviè confirmatus. Quartò, quòd ipsum Regno, immò & vita spoliare studeat, & minetur. Quintò, quòd Regios nuper Legatos incarceraverit, carceratos nuditate, frigore, fame, siti, plagis contriverit, seque demum ad exemplum per medium civitatis circumductos omnibus spectaculum præbere jusserit. Sextò, omnem hanc perfectionem fundari in eo, quia me de Deo, non de ipso regnare velle vidit, quia ipse me Regem non constituit. Et concludit: *Ne pigeat ut in Pentecosten Wortmatiam venias, & quid agendum sit doceas.*

At certum & clarum est Epistolam hanc esse fictam. Hoc enim tempore defunctum fuisse Sanctum Annonem, est supra ostensum. Et hinc quòd in memorato Goslariensi Conventu Henricus Rex ejus in locum voluerit Hildolphum, Canonicum Goslariensem, animo & corpore obscurissimum, intrudere Regia violentia, testatur laudatus Monachus Schafnaburgensis, & adjungit causam: *Rex recolens Annonis Archiepiscopi constantiam, & invidium adversus omnes nefarios suos conatus spiritum, consultò talem ei successorem ordinari satagebat, cujus facilitate ad omnia quæ vellent, pro libitu suo abuti posset.* Abiit ergò ut Sanctum Annonem, etiam si viveret, ad tale Conventiculum Rex inviasset. Deindè non ad Pentecosten, sed ad Septuagesimæ Dominicam indictus & factus fuit iste Conventus: Romanam enim Synodum prævenire volebat Henricus, atque ita per degradatum Pontificem non posse excommunicari. Et quos ejus Legatos carceravit Gregorius, aut probrosè per urbem circumduxit? Nemo id scripsit: Nec ipse Cardinalis Benno. Item usque tunc de degradando

gradando Henrico Gregorius nec cogitarat. Nec sibi unquam reservavit Provincialium ubique Episcoporum pravam confirmationem. Longè posterior est ista reservatio. Undè igitur mendacissimam Epistolam acceperit Lutheranus Reinecius, ignoro.

Pergit Lambertus: Rex statuta die venit VVortmatiam. Venerunt etiam Episcopi & Abbates amplissimo numero. Commodè quoque consociendis tantis rebus intervenit quidam à Cardinalibus Romanis, Hugo cognomento Blancus, quem ante paucos dies propter ineptiam ejus & mores inconditos Papa de statione sua amoverat, deferens secum de vita & institutione Papæ scenicis figmentis consimilem tragediam: Scilicet unde oriundus, qualiter ab incunte ætate conversatus, quam perverso ordine Sedem Apostolicam occupaverit, quæ ante quæ post acceptum Episcopatum memoratu quoque incredibilia flagitia commiserit. Hujus auctoritatem tanquam Divinitus sibi destinatum gratissimè amplexati, & promptissimè secuti, sententiam promulgarunt, quod Papa esse non possit, nec ullam justa privilegium Romanæ Sedis ligandi aut salvendi potestatem habeat, vel aliquando habuerit, qui tantis vitam probis & criminibus commaculaverit. Cumque ceteri omnes damnationi ejus nihil hæsitantes subscriberent, Adelbero VVirzburgensis, & Herimannus Episcopus Metensis aliquamdiu resistunt, dicentes incongruè valde & contra Canonum scita esse, ut Episcopus aliquis absens, absque generali Concilio, sine legitimis & idoneis accusatoribus & testibus, necdum probatis criminibus quæ obicerentur, condemnaretur; necdum Romanus Pontifex, adversus quem nec Episcopi, nec Archiepiscopi cujusquam sit recipienda accusatio. Sed VVilhelmus Trajactensis Episcopus, qui causam Regis pertinacius tuebatur, vehementer imminabat, ut aut cum ceteris in damnationem Papæ subscriberent, aut Regi, cui sub jurejurando fidem spondidissent, renuntiarent. Is eo tempore Regi admodum carus & acceptus erat, eique Rex omnium, quæ privatim aut publicè agenda erant, post se ordinationem delegaverat, vir secularibus litteris apprime eruditus, sed fastu nimio inflatus vix se ipse ferebat. Igitur ex nomine omnium, qui conveniant, Episcoporum & Abbatum plene contumeliarum litterarum Romam destinantur, quibus denuntietur Romano Pontifici, ut Pontificatu, quem contra Ecclesiasticas leges usurpasset, sese abdicet, sciatque post eam diem quidquid agat, jubeat, decernat, irritum haberi. Ex quo facinore hodiè quidam opinioni suæ, qua Papam Synodis subesse volunt, malè venantur sulcimentum. Nec enim Gregorium uti legitime promotum habuit iste conventus, sed de intrusione ac varia irregularitate damnavit. Nec extrusit è sede, sed exire dumtaxat iussit. Atque ita tandem Adelbero etiam ac Herimannus subscriperunt. Nec totius Ecclesiæ Oecumenicus, sed paucorum Episcoporum latrocinialis fuit iste conventus, cui certum est Papam non subesse. Fuit similis Nicæno paucorum Ægyptiorum Episcoporum conventiculo, in quo Dioscorus Alexandria Patriarcha degradationis convitium latravit in Sanctum Leonem. Tentavit in Gregorium, quod postea in Bonifacium octavum Philippus Pulcher Rex Francorum.

Quæ omnia insigniter elucidat in Virdunensi Chronico Hugo Abbas Flaviniacensis, Henrici Regis crimina, paterna Gregorii nostri ad ipsum monita, ac ejus in malo duritiam exponens, & pergens: Henricus reprehendi à quoquam, aut corrigi inique ferens, occasioneque ab amico recedendi quærens, introitum Beatissimi Papæ Gregorii culpæ cepit, ut Simonie culpas, quas ab eodem in se puniri timebat, in illum reflecteret. Addit ejus instigatores fuisse novos dogmatistas & contempores sacrarum litterarum, atque concludit: Hi igitur Concilio VVortmatie habito, ubi omnis quam patimur calamitas exorta est, abjecerunt à se jugum discipline, cum nullam adhuc in illos Dominus Papa anathematis destinasset sententiam, & sanctæ obedientiæ libellum repudiâ conscripserunt, Prælationi Sedis Apostolicæ superba & repentina temeritate abrenuntiantes. Primum hoc fermentum totam Ecclesiæ massam corruptit. Convocatus hic inter Nativitatem Dominicam & sequentem Quadragesimam habitus est, ita distantibus spatiis, ut quæcumque ibi gererentur, Romam tempore Synodi referri possent. Die verò Natalitio Andreae Apostoli, ante ipsam diei festivitatem, apud Bavenberch Henrico posito, tanta adhuc inter Regnum & Summum Sacerdotium vigeat concordia, ut desititio Pontificis urbis ipsius, & substitutio alterius, obedientia Domini Papæ deputaretur. Ille igitur, qui ante Nativitatem Dominicam tantæ in Ecclesia magnificentie erat, ut ad nutum illius mutationes ordinum fierent, paucis post Nativitatem diebus inconventus & inauditus proscriptus est, & quantum ad illos depositus. Ex die enim, qua tanti ab hominibus habitus est, nullam eorum legationem accepit, usque dum illa veniret, qua dictum est: Descende, descende, interdiximus tibi jus omne Papatus.

Consentit in libro de bello Saxonico etiam Bruno Merseburgensis: Rex cum suis deceptoribus, VVortmatiam venit, & cum singulis illis binis consilium inuit, qualiter dignam vicem rependeret illi contumeliæ, quam omnes audierant Romanum Pontificem sibi fecisse, quod eum minatus sit se excommunicaturum, cum tale quiddam cunctis temporibus fuerit inauditum. Cumque multa modis diu volutarent, tandem quibusdam eorum placuit, ut Episcoporum Concilio facto Papam quasi Simoniacum communi consensu damnarent, eoque deposito Rex in loco ejus unum de suis amicis constitueret, qui omnia, quæ Regi fuissent placencia, tota voluntate persiceret. Hoc igitur inuito, confirmatoque consilio fecit omnes Episcopos suos convenire, & coegit eos Hildebrando, qui Romanus Pontifex vocaretur & non esset, subjectionem & obedientiam interdiceret. Et hoc ut postea nullus eorum posset negare, fecit unumquemque eorum, nomine suo prænotato, manu propria abnegationem Hildebrando chartis singulis inscribere, hoc modo: Ego N. Civitatis N. Episcopus, Hildebrando subjectionem & obedientiam ex hac hora & deinceps interdico, & eum post hac Apostolicum nec habeo nec vocabo. Quod quidem pauci fecerunt: Ex animo, qui auctores illi fuerant consilii; plures verò litteras quidem abrenuntiationis timore mortis scripserunt, sed invitos se fecisse per hoc ostenderunt, quod cum primum data eis opportunitas, Apostolice Suppli-

ces confessionis litteras dirigunt, & se reos ei agnoscunt, sed expurgationem necessitatis obtinent. Reliqua prudenter legenda sunt: Nam hujus Wortmatienis Acta cum longè posterioris Brixienis Lateranienis Actis confundunt, aut certè non satis distinguunt. Videri possit etiam Marianus Scotus.

Aliud hujus Latrocinii Decretum habemus in vita Sancti Anselmi Lucensis Episcopi: Henricus Rex fecit deinceps Legationem in Italiam, eandem affirmans præsumptionem per Schismaticos sibi complices Episcopos. Hujus Legationis lator fuit quidam Eberardus nomine, Theutonicus natione, filius sæculi, hamus Diaboli, inventor omnis ferè mendacii. Hic circumvit & perambulavit terram, ut schismatica omnes inficeret contagione. Multos certè, qui propter Interdictum Domini Papæ Divino ab officio cessaverant, ipse interdictus, & vinculo perditionis ligatus, inaudita temeritate ac superbiam reconciliavit, & ex parte Domini sui Regis,

ut officium more priori celebrarent, indixit. In carmine de vita Domine Mathildis Dominico Prefbyter asserit fuisse nomine Rolandum, Clericum Parmensis Ecclesiæ. Quidam duos, quidam credunt fuisse unum binominem. Quidquid sit, ut Clericis sacrilega conjugii libertas, & cunctis hac de causa per Gregorium suspensis redderetur Ministerium, decrevit etiam hic conventus, Regis partem conatus ita adjuvare. Nam & nuper Cadalous Parmensis Episcopus, ut suum Antipapatum firmaret adversus Alexandrum secundum, eandem libertatem reddiderat, ideoque ejus sequaces Sanctus Petrus Damiani titulavit, non Nicolaitas, sed Cadaloitas. Præfata igitur legatio & ad hoc Decretum exequentium, & ad degradationis judicium Gregorio intinandum fuit statim profecta Romam, & impuros ubique per viam Clericos reddidit conjugio & communioni.

S. GREGORII VII. TERTIUM ROMANUM CONCILIUM.

Hujus Synodi Compendium habemus in Regeſto nostri Gregorii: Anno ab Incarnatione Domini millesimo septuagesimo quinto, indictione decima quarta, celebravit ipse Dominus Gregorius Papa Romæ Synodum in Ecclesia Domini Salvatoris, quæ Constantiniana dicitur, ubi interfuit Episcoporum & Abbatum, atque diversis Ordinis Clericorum & Laicorum copia. Ejus primam actionem habemus apud laudatum Lambertum: Wortmatienis conventus Legati, ut iussum fuerat, summo conatu iter accelerantes, pridè quam Synodus indicta celebraretur, Romam ingressi litteras tradunt. Tunc ceteram Legationem, si quid in mandatis habebant, verbo non minus contumelioso quam Scripto exequentur. Papa nihil permotus atrocitate nuntii, postera die, cum Clerus & populus ad Synodum frequens confluxisset, in auribus omnium litteras recitari fecit, & sic cunctis, qui conveniant, id fieri decernentibus, Regem excommunicat, & cum eo Archiepiscopum Moguntinum Sigifridum, Episcopum Trajactensem VVilhelmum, Episcopum Bambergensem Robertum, ceteris qui conspirationis hujus participes existierant, diem statuit, qua nisi Romæ presentati causam dicerent novæ hujus & iniustatæ contra Sedem Apostolicam rebellionis, similem ceteris excommunicationis sententiam sortirentur.

Synodalis in Regem sententiæ hæc fuerunt verba palmaria: Henrico Regi, filio Henrici Imperatoris, Lupi Opera T.VI.

ratoris, qui contra Romanam Ecclesiam inaudita superbia insurrexit, totius Regni Theutonicorum & Italia gubernacula contradico, & omnes Christianos à vinculo juramenti, quod sibi fecere & facient, absolvo, & ut nullus ei sicut Regi serviat, interdicto. Hæc est vulgata Epigraphe: Depositio Regis Henrici, & absolutio omnium qui sibi præstiterant juramentum. Postea addita fuit à Regeſti compilatore, non affecto mentem sententiæ. Hac enim in Synodo Regem non degradavit, sed dumtaxat excommunicavit Gregorius, nec illum tunc quis habuit pro degradato. Romanæ enim Ecclesiæ fideles Germanorum Proceres ipsum sequenti dumtaxat anno cœperunt degradationem postulare ex laudata superius Regula, quæ Regem toto anno in excommunicatione contumaciter sordescens censet indignum Christiano Imperio. Quod ipsum agnovit in suis calumniis Cardinalis Benno: Hildebrandus præter voluntatem & consilium Cardinalium, extra ordinem judicandi sacris Canonibus determinatum, Imperatorem in nulla Synodo Canonice accusatum præcipitanter excommunicavit, in qua excommunicatione nullus Cardinalium subscripsit. Utique nullus Cardinalium qui adhæserunt Henriciano facinori, & à Gregorii communione se separarunt. Quod enim omnis Synodus in sententiam consenserit, lucidè nobis dixit vir Germanus, & Scriptor gravissimus Lambertus Schafnaburgensis. Interim Benno profitetur Henricum fuisse

excommunicatum dumtaxat, non degradatum.

Horrendum mendacium continent & hæc Benoniis verba: *Ut primum ad excommunicandum Cæsarem de sede surrexit Hildebrandus, sedes ipsa noviter lignis fortissimis composita, subito Dei nutu terribiliter scissa est in plures partes, ut manifestè daretur intelligi, quanta Sessor ille tam periculosa excommunicatione & presumptione, quamque terribilia seminaret schismata contra Ecclesiam Christi, contra Sedem Beati Petri, quam crudeliter dissiparet Cathedralam Christi, conculcando leges Ecclesie, imperando cum potentia & austeritate.* Hujus enim portenti nullus meminit Gregorii hostis, ne quidem Venericus Episcopus Vercellensis. Quin & de Guilielmo Trajectensi Episcopo scribit Lambertus: *Vvilhelmus Trajectensis Episcopus causam Regis contra equum & bonum obstinatè tuebatur, & studio partium Regis multa in injuriam Romani Pontificis, omnibus penè diebus declamabat, perjurum eum, adulterum, & Pseudo-Apostolum appellans, & tam à se, quam à cæteris Episcopis sepe numero, excommunicatum pronuntians.* Ad Regis excommunicationem coram simplici populo exsufflandam fingebat quidlibet, fractæ tamen Cathedralæ prodigium numquam legitur adduxisse.

Cur primo post Regem loco Sigfridum Moguntinum cum jam dicto Guilielmo Synodus excommunicaverit, edicit laudatum Papalis Regesti compendium. Quod nempe hic latrocinii istius inceptor, ille Præses, atque ita ambo fuissent horrendi hujus scandali auctores. Addit & varios Lombardiæ & Germaniæ Episcopos fuisse variis ex causis damnatos. Adjungit item nostri Gregorii vita: *Die altera, utique post excommunicatum cum suo latrocinio Regem, ab Episcopis Ultramontanis litteræ ad Pontificem sunt allatæ, in quibus confitebantur se errasse, & nimium deliquisse, qui postulabant quoque veniam, & omnem de cætero obedientiam observaturos firmiter sponderunt.* Horum Dux fuit Herimannus Metensis, quem licet post multam penitentiam, ac strenuam pro reformanda Ecclesiæ disciplina operam, in Divino judicio fuisse graviter periclitatum, & Sancti Clementis primi Metensis Episcopi intercessione plurimum indignuisse, ostendit antiquum Metensis Ecclesiæ Chronicon. Guilielmum Trajectensem Episcopum impiissime in mortis lecto desperasse, & omnes ejus complices infelicitè obijisse, ostendunt laudatus Bruno, laudatus Lambertus, & alii gravissimi Scriptores. Quin aliqua morum Decreta ediderit etiam hæc Synodus, non est dubitandum.

S. GREGORII VII. QUARTUM ROMANUM CONCILIUM.

Anno Domini millesimo septuagesimo septimo Gregorius non fecit Synodum, quod in Gallias iter institueret. Verùm à Regis Henrici penitentia & occurfu accepit moras & obicem. Henricus per annum in excommunicatione fordescere, atque ita Regno excidere metuens, per summos mediæ hyemis labores & pericula venit in Italiam, publicam istic egit penitentiam, & apud Canusium est ab excommunicatione solemniter absolutus. Latius hæc refert in opere de bello Saxonico Bruno Merseburgensis. Verùm ab humano metu extorta penitentia est rarò vera. Hinc à pravis suorum, Lombardorum præsertim Episcoporum, consiliis circumscriptus Henricus, intra ipsam Italiam rediit ad vomitum, suspenfam Imperii administrationem propria auctoritate resumpsit, cepitque pejor quam antea infanire. Hinc ad hunc annum scribit Lambertus A. 1077. Schafnaburgensis appendix: *Rudolphus Rex constitutus est in loco qui dicitur Forchena, & in media*

Quadragesima apud Moguntiam unctus in Regem à Sigefrido Archiepiscopo. Henrici enim facinora ac flagitia, & ab ipsis periclitantem Ecclesiam atque Rempubicam pertæsi Germaniæ Episcopi & Proceres recefferunt ab illo, & Rudolphum Sveviæ Ducem in ejus locum exalarunt. Ipsum ad meliorem mentem reductus Sigefridus unxit & coronavit. Interim omnem hunc ferè annum in visitandis & formandis Italiæ Ecclesiis Gregorius exegit.

De quarta igitur ejus Synodo habemus in Regesto: *Anno ab Incarnatione Domini millesimo septuagesimo octavo, Pontificatus verò Domini Gregorii Papæ septimi anno quinto, celebravit ipse Dominus Papa Gregorius Synodum, ubi interfuerunt Archiepiscopi & Episcopi diversarum urbium ferè numero centum, Abbatum & diversi Ordinis Clericorum, & Laicorum innumerabilis multitudo.* In qua Apostolica Constituta corroborans, multa que corrigenda erant varè edixit, & quæ corroboranda firmavit. Edidit varia de personis judicia. Theobaldum Mediolanensem, & Guibertum Raven-

natem Archiepiscopum, quod Henricum Regem ad iterandum schisma incitassent, suspendit ab omni Sacerdotali officio, & olim in ipsos factum anathema innovavit. Arnulphum Simoniacè Cremonensi Ecclesiæ intrusum degradavit sine spe reparationis, & usque ad factisfactionem insuper anathemate percussit. Etiam Rolandum, nuper Wortmatiensis latrocinii Legatum: Ei enim Henricus Rex in facinoris mercedem dederat Episcopatum Tarvisiensem. Et addidit Gregorius: *Ut nullus Successorum nostrorum suæ consecrationi aliquo modo consentat, modis omnibus prohibemus.* Eandem censuram dixit in Hugonem Blancum Ex-Cardinalem, antiquum Cadaloi Anti-Papæ defensorem, tertio Apostatam, & multorum schismatum disseminatorem. Ut facilega Clericorum conjugia permitteret Wortmatiensis latrocinium, haud dubiè fuit illius opus.

Ejusmodi plura judicia hic dixit Gregorius atque Decreta, è quibus adduco unum: *Quoniam nonnullos Diabolico instinctu collectos, Tyrannidis suæ facibus accensos, turpis lucri avaritia mancipatos, discordiam potius quam pacem fieri & videre desiderantes fore non ignoramus, sive Rex, aut Archiepiscopus, Episcopus, Dux, Comes, Marchio, sive Miles, aliqua presumptione, temerario ausu, fraude, dolo, sive aliqua perturbatione, Legatis nostris obistere & contraire, ne justitiam & finem componant, pertentet. Quicumque autem temerario ausu, quod non optamus, hujus nostræ constitutionis violator existerit, Legatisque nostris ad hanc pacem componendam evanibus, fraudem opponere tentaverit, vinculo eum anathematis alligamus, & non solum in spiritu, verùm etiam & in corpore, & in omni prosperitate hujus vite, Apostolica potestate innotuimus. Ut sic saltem confundantur, & duplici confusione & contritione conterantur.* Quod Decretum Gregorius laudat, & compendio repetit in tribus ad Sancti Petri in Germania fideles Epistolis, quarum dux in Regesto, tertia exstat apud Brunonem Merseburgensem in opere de bello Saxonico. Omnes hoc ipso anno data sunt, & quidem prima septimo Idus Martias, & hæc habet: *In Synodo quam nuper Romæ celebravimus. Pascha tunc incidit in octavam diem Aprilis, adeoque Synodus cœpta fuit die vigesima sexta Februarii, & completa ante feriam quartam post Dominicam secundam in Quadragesima.* Hoc Decretum laudat etiam in litteris ad Cantuariensis Ecclesiæ Supriorem, agens de excommunicato ac degradato per Alexandrum tertium Pontificem Imperatore Frederico primo, Joannes Saresberienfis: *Alexander Frederico abstulit etiam Regiam dignitatem, ipsūque anathemate condemnavit, & inibuit auctoritate Dei, ne vires ullas amodò in bellicis congressionibus habeat, aut de Christiano aliquo victoriam consequatur, aut alicubi quiete & pace gaudeat, donec fructus penitentia condignos operetur.* In quo secius est exemplum Gregorii septimi, Decessoris sui, qui nostra etate Henricum Imperatorem, Ecclesiæ privilegia convellentem, deponens in Concilio Romano, sicut

mili sententia condemnavit. Uterque Pontifex imitatus est Lemovicensem, undecimi sæculi anno trigesimo quarto celebratam Synodum, quæ Dei pacem violantes & contemntes Lemovicenses milites excommunicavit, atque addidit: *Maledicti ipsi, & adjutores eorum in malum; Maledicta arma eorum, & caballi eorum. Erunt cum Cain fraticida ubique pavidi & timidi, & in bello degenerosi.*

Post Regiam Rudolphi promotionem miserimus fuit Germaniæ status. Pars enim Henricum, pars sequebatur Rudolphum. Altera alteram oderat cane pejus & angue. Rudolphiani Henricianos pro excommunicatis & degradatis, hi illos habebant pro rebellibus & reis læsæ Majestatis. Omnia ardebant crudelibus bellis. Hinc Germaniam adire, audire partes, ac litem dirimere decrevit Gregorius, & per Bernardum, Massiliensem Sancti Victoris Abbatem, Ecclesiæ suæ Cardinalem Diaconum ac Legatum, vias sibi assecurari jussit, & necessaria parari. Verùm intervenerunt obices. Hinc Herimannum Metensem, & Altmannum Pataviensem Episcopum legavit vice sua, & præsentis Decreto sanxit utramque illis partem obedire. Sanxit adversus nuperam Liemari Bremensis Metropolitæ, & aliorum Episcoporum audaciam, de qua Lambertus Schafnaburgensis: *Romani Legati verbis Pontificis petierunt, ut Synodum tenerent intra Gallias pace Episcoporum sineventur. Vehementer hoc abnuerunt omnes Episcopi, tamquam iniustitiam, longèque à suis rationibus alienum, nec se hujus auctoritatis privilegium ulli alii, præterquam ipsi Romano Pontifici, unquam delaturos affirmabant.* Et infra: *Synodum celebrare nequaquam permisit Liemarus Bremensis Archiepiscopus, allegans vices Romani Pontificis sibi, sicut & Moguntino Archiepiscopo, in Germania antiquis privilegiis esse concessas.* Quam audaciam gravibus etiam ad Liemarum litteris tunc Gregorius damnavit. Res est superius elucidata.

Etiam alios obices passum fuit præsens Decretum. Et quidem ab ipsis Pontifici addictissimis Saxoniarum Episcopis ac Proceribus, apud laudatum Brunonem hæc rescribentibus: *Miranum censemus, quod illius hominis, Henrici Regis, causam cum illis hominibus discutere jubemus, quos utrosque Legatus Sanctæ Romanæ Ecclesiæ, vestra jussione, à liminibus Ecclesiæ Sanctæ separavit. Si autem nihil horum obtinisset, quid nostra interesset, ut jam dudum finitam Romanæ Synodi sententiam retractemus, & denuò ad rationem ponamus? Quid ad nos, ut discutiamus, si illi justitia faveat ad obtinendum Regnum, cui vos Regni gubernacula jam ante triennium, Synodo judicante, interdictis? Nonnè magis oportuit, ut judicium illud discussio præcederet, quam nunc tandem subsequatur? Novimus intelligentiam vestram, quod nunquam de re indiscussa Synodus, vobis præsentibus, judicavit. Quæ ergo necessitas secundæ discussionis? Si autem prædictus ille necdum discussus est, sed adhuc discutendus, quare Regi alteri obedire ex vestra auctoritate jussi sumus, priusquam certum fuisset istum non posse regnare? Hujus rei testes sunt apud nos litteræ vestra. Quippè quod Legatus Sedis Apostolicæ*

stolica vestra iussione illi denuo Regni gubernacula interdicendo, à liminibus Ecclesie separavit tam illum, quam omnes ei consentientes, alterum verò, qui in locum illius subrogatus est nostra electione, in Regiam dignitatem Apostolica auctoritate confirmavit, omnibusque in Regno Theutonico consentientibus, ut ei obediant, ex parte Omnipotentis Dei præcepit. Numquid hæc omnia destruenda sunt, & pro nihilo reputanda? Ut autem de reliquis omnibus taceamus, certè si sola illa absolutio Sacramentorum, quam in Synodo fecistis, effectum habitura est, indubitanter constat, quod iste Rex esse non potest. Soluta Sacramenta adfirmant non nisi per sui iterationem atque innovationem posse reviviscere, ad firmam in suis Decretis constantiam hortantur Pontificem, ac ne illis destructis aut ad novum examen devocatis infirmet Romanæ in iudicando infallibilitatis privilegium, & semetipsum constituat prævaricatorem. Existimabant Henricum Regem fuisse non excommunicatum dumtaxat, sed insuper degradatum.

Et quidem quod populi Sacramenta citra Regis degradationem solvi non possint, & non nisi per iterationem reviviscere, lucidè errarunt. Patet ex Gregorii quarti Decreto, quod Conon Prænestinus Episcopus, & Paschalis secundus per Galliam Cardinalis Legatus, innovavit in sua Synodo Belluacensi: Prædecessorum nostrorum statuta sequentes, eos qui excommunicatis fidelitate aut Sacramento adstricti sunt, Apostolica auctoritate à Sacramento absolutimus, quousque ipsi ad satisfactionem veniant, & ne eis antea fidelitatem observent prohibemus. Aliud est Regis excommunicatio, aliud Regis degradatio: Sic & aliud est Sacramenti extinctiva, aliud solutio dumtaxat suspensiva. Istam degradatio, hanc verò facit excommunicatio, ideoque per solam absolutionem, citra iterationem, permittit reviviscere. Ita palam supponit laudatus quartus Gregorius. Porro Henricus à Gregorii nostri Synodo dumtaxat excommunicatus fuerat, ac proinde Sacramenta dumtaxat suspensa, ideoque anno sequenti per absolutionem, nisi singulariter ex causis retinisset Pontifex, omnino revivissent. Quare hæc Saxonum postulatio non fuit fundata. Audiamus rem ab ipso Gregorio in novissimæ Henricianæ excommunicationis ac degradationis Decreto; Henricum ego videns humiliatum, multis ab eo promissionibus acceptis de sua vitæ emendatione, solam et communionem reddidi, non tamen in Regno, à quo cum in Romana Synodo deposueram, instauravi, nec fidelitatem omnium, qui ei iuraverant, vel erant iuraturi, à qua omnes absolvi in eadem Synodo, uti ei servaretur præcepti. In tanto negotio Pontifex censuit cum lubrico Principe gradatim procedendum. Depositionem latè accepit, pro suspensione. Et in Virdunensi Chronico scribit Hugo Abbas Flaviniacensis: Regi Henrico sola est communionis gratia reddita, non tamen Regno restitutum, nec fidelitas omnium, qui ei iuraverant vel iuraturi erant, ut ei servaretur præceptum est. Quod idè retentum est, ut inter eum, & Principes Ultra-Montanos, qui ei causa iussione Apostolica restiterant, iustitia fieret, vel pax componeretur, sicut ipse per duos Episcopos promisse-

Fol. 218.

rat. Verum Episcopi & Principes Ultra Montani, audientes illum non servare quæ promiserat, quasi de eo desperati, absque Domini Papæ consilio elegerunt sibi Rudolphum Ducem in Regem.

Altera Saxonum expositulatio, qua affirmant Rudolphum ante definitivam Henrici degradationem non potuisse eligi, longè minus confirmari, habuit omnino fundamentum. Et sanè Rudolphum Gregorii auctoritate fuisse electum & confirmatum testantur etiam Marianus Scotus, Albertus Stadenis, & Presbyter Hemboldus. Verum longè aliter scribit in novissimo Henricianæ excommunicationis ac degradationis Decreto ipse Gregorius. Henrico inflictam excommunicationem, datamque postea absolutionem exponit, atque prosequitur: Episcopi & Principes Ultramontani audientes Henricum non servare mihi quod promiserat, quasi desperati de eo, sine meo consilio, vobis Petro & Paulo testibus, elegerunt sibi Rudolphum Ducem in Regem. Qui Rex Rudolphus, festinanter ad me misso nuntio, indicavit se coactum Regni gubernacula suscepisse, tamen sese paratum mihi in omnibus modis obedire. Et ut hoc verius credatur, semper ex eo tempore eundem mihi misit sermonem, adjiciens etiam, filio suo obside & fidelis sui Bertholdi Ducis filio, quod promittebat servare. Interea Henricus cepit me precari, ut illum contra prædictum Rudolphum adjuvarem. Cui respondi me libenter facere, audita utriusque partis ratione, ut scirem cui iustitia magis favoreceret. Ille verò putans suis viribus eum posse devincere, meam contempsit responsonem. Postquam autem perensit se non posse, sicut speravit, agere, duo Episcopi, Theodoricus Virdunensis videlicet & Berno Osnabrugensis, de consentaneis suis Romam venerunt, & in Synodo ex parte Henrici me, ut ei iustitiam facerem, rogaverunt. Quod & nuntii Rudolphi fieri laudaverunt. Quod ipsum scribit summus Gregorii nostri adversarius, Anonymus Henricianæ vitæ Scriptor ac Encomiastes, addens Pontificem ad Rudolphi electionem tacuisse, ideoque fuisse apud quosdam de collusione suspectum. In re manifesta, quam etiam ab Hugone Flaviniacensi jam audivimus, aliud non præsumpsit fingere. Itaque Saxones Sacramentorum solutionem existimarunt non posse fieri sine degradatione, & in Papali sententia virtutem vocis, Depositio, non satis penetrarunt, atque ita ad variè arguendum prudentissimum atque iustissimum Gregorium deviarunt. Quod non nisi post biennium degradaverit Henricum, suo loco ostendetur. Et hæc ad præsentis Decreti intellectum atque expurgationem sint breviter dicta.

Quod porro excommunicatio non solam nostram animam, sed & corpus exuat Divinæ gratiæ viribus, ac insuper in bello reddat entrem atque infelicem, pluribus affirmat Gregorius noster in litteris ad Sancto Petro fidelem Germaniæ Clerum & populum, & in litteris ad Berengarium Episcopum Gerundensem. Et rectè. Etenim de Militibus à Sancto Wolfano Vigornensi Episcopo excommunicatis scribit Radulphus de Diceo: Res miranda, & Dei virtus, & viri bonitas. Nam statim hostes tanta membrorum percussione.

Lib. 5.
Ep. 15.
Lib. 6.
Ep. 16.

A. 1088.

gluntur debilitate, tanta oculorum attenuantur cecitate, ut vix arma ferre valerent, nec socios nec hostes agnoscere. Cæduntur Pedites, capiuntur Milites. Cæteris fuga elapsis, Regis fideles sine ulla diminutione suorum remeant ad propria, gratias Deo & Episcopo referentes. Quod ipsum eisdem verbis scribit Joannes Bromptonus, & adjungit: Oratio Sancti Wolfani cum anathemate hostes vicit, & quinque millia occidit, sive cepit. Quomodo Hardebertus Ultrajectensis Episcopus obsessam suam à Theodorico Hollandiæ Comite, & jam capiendam civitatem per solas excommunicationis minas liberaverit, multis refert Magnum Belgii Chronicon, & Wippo in vita Imperatoris Conrardi. Noverat Comes se ac omnem suum exercitum ab excommunicatione dissipandum, ideoque non dumtaxat solvit obsidionem, sed & flexibus genibus postulavit veniam. Et ad Flandros nostros cum excommunicatis Venetis in Terram Sanctam navigare compulsos scribit Innocentius tertius: Verum cum vel in terram Saracenorum, vel Hierosolymitanam Provinciam de navibus vos descendere contigerit, nisi Veneti ad satisfaciendum, & recipiendum juxta formam Ecclesie absolutionis beneficium inducti fuerint vel compulsi, cum eis nullatenus præsumatis prælium Domini præliari. Ne si eis habentibus aliquid de anathemate, in crucis insurrexeritis inimicos, non prævaleritis in eos, sed terga vertentes fugiatis potius & cadatis. Et multis authenticis testimoniis doctrinam hanc confirmat. Exstat Epistola in ejus vita, quam publicavit Franciscus Bosquetus. Ex eodem principio excommunicatos ab exercitu suo proscriptis, & ad bellum procedere vetuit in selectis apud Jacobum Sirmondum capitulis etiam Carolus Magnus. Quod & Sanctus Eligius Tornacensis Episcopus nescio quæm Ebroini, Regiæ domui Præfecti, militem, Ecclesiæ suæ bona invadentem, excommunicatione quasi mortuorum prostraverit in terram, refert in ejus vita Sanctus Audoenus Archiepiscopus Rothomagensis. Plura sunt ejusmodi exempla. Quod Ananiam & Sapphyram hoc modo etiam Sanctus Petrus Apostolus prostraverit, videtur omnino credendum.

Fig. 1. c. i.

Cap. 18.

Alium admirandum excommunicationis effectum discimus ex antiqua, quam suis in excommunicatione defunctis Græci impendunt, absolutionis formula: Rogamus te Patrem omnium principii expertem, ut corpus in ea, ex quibus compositum fuerat, permittas dissolvi, animam verò in iustorum cætu sedem reperire jubeas. Et infra: Corpus in ea, ex quibus est compositum, resolve. Exponit in litteris ad Nauplii Metropolitanam nescio quis Alexandriæ Patriarcha Cyrillus, cuiusdam testamenti violatores excommunicans, atque adjungens: A Deo Omnipotente sint excommunicati, maledicti, & incondonati, & post mortem inconsulti & indissoluti, in presenti seculo & in futuro, & in tympani morem turgidi, quo usque à dandis scandalis desistant. Excommunicatorum apud Græcos cadavera solent non dissolvi, sed fordidissime quasi tympana intumescere, per plurimos annos ita jacere, nec resolvi nisi ad datam absolutionem. Et hinc quæcumque dudum integra cadavera Græci vident, vel insigniter Christi. Lupi Opera Tom. VI.

Sancta judicant, vel excommunicata. Constantinopolitanæ urbis barbarus expugnator Mahometes secundus res Christianas non tantum indagavit curiosissimè, sed & dilexit. Venerabilem Gennadium, primum à captâ urbe Patriarcham, audivit adeo libenter, ut multa per omnem mundum fama ferret ipsum esse, aut certè propediem fore Christianum. De ipso scribit Constantinopoleos Politica per Martinum Crusium publicata historia: Inter alia, quæ interrogans Mahometes disciebat, etiam de anathemate seu excommunicatione audivit. Videlicet quicumque à Pontificibus & Sacerdotibus Christianis, justa de causa ob peccatum aut scelus, è sacro cætu expellatur, hunc talem humanum non dissolvi in terram, sed manere corpus ejus indissolutum ac integrum in terra, conspicique sepulchro talis hominis aperto, cadaver instar tympani inflatum, & nigrum: Nullo membro amisso, ne ipso quidem capillo. Rursus: si veniam precibus, & invocatione Divini nominis ei impetrent, dissolutionem cadaveris in cinerem fieri. His auditis, accivit Patriarcham, ut ejus res sibi ab eo fides fieret. Qui veniens, audita Sultani postulatione, se planum ei facturum promisi, ut primum aliquis succurreret aliquando anathematis vinculo immortuus. Reverso in domicilium suum Patriarcha, cogitatione & dispicientia, si quis præteritis temporibus ea mole pressus obiisset, suscepta, Patribus in mentem venit mulieris cuiusdam libidinose, quæ de quodam Patriarcha, hunc cum ipsa consuevisse, famam sparserat. Cui famæ à non nemine fuerat habita fides. Et verò improbitate cognita, anathemati illam quodam die festo subjecerat. Quæ mulier, cum longo antè tempore è vivis excessisset, Patriarcha existimans eam, quia tantum virum infamasset, adhuc anathemate conscriptam teneri, sepulchrum ejus aperiendum curavit. Tunc illa, è miraculum Dei, in eo statu, quo deposita, reperiata fuit: Tumida, turgida, nigra, necdum crinibus etiam de capite amissis. Re ad Sultatum allata, misit is ad illam contemplandam certos homines. Qui contemplati, admiratione obstupuerunt. Cadavere deinde in arca posito, hanc sigillo Regio munierunt. Diem dixerunt, quo ad videndum revertentur. Reversis, rem Divinam Patriarcha fecit: Recitata & precatione, qua crimen illius aboleretur. Quam ut sanctè, nec sine lacrymis recitavit, è miraculum: Articuli manuum ac pedum disjuncti, vincula solvi, ita ut ab adsstantibus etiam ossum crepitus audiretur. Reposito cadavere, & rursus obsequato, cuius tantum nexus omnes dissoluti fuerant, obsequatam arcam, quæ id continebat, in Patriarchico Sacello deposuerunt. Post triduum reversis Regiæ Ministris, arcam resignata ac aperta, apparuit corpus illud jam dissolutum, de qua nihil restans, nisi cinis, homines in admirationem adduxit. Abiit ad Regem. Quæ suis oculis viderant, nuntiant. Admirari ille, superè: Religionem Christianam veram & admirandam confiteri. Eandem rem pluribus refert Patriarchalis per Emanueleum Malaxum descripta historia. Ast cum aliquo discrimine. Etenim adfirmat hæc contigisse sub Maximo, octavo post captam urbem Patriarcha, & à libidinosa muliere accusatum Patriarcham fuisse laudatum Gennadium. Erae

libidinosa Sacerdotis vidua, quæ sibi per Patriarcham inflictæ excommunicationi reddidit hunc calumniæ talionem.

Addit Patriarchalis Historia de data excommunicationis absolutione: *Nec corpori modò mulieris venia ac dissolutio contigit, sed anima etiam, inferorum cruciatibus liberata, in Paradisum venit. Illi namque, qui anathemate percussit ab Ecclesia exulant, cum eorum corpora maneant indissoluta ac integra, indigent animæ absolutione, eamque expetunt, ut liberentur vinculo relegationis. Nam quemadmodum eorum corpora sunt vincula, nec à terra consumuntur, sic animæ quoque ipsorum vincula manibus Diaboli, ac penis obnoxia tenentur. Quando autem corpus veniam accipit, execrationis vinculo solutum, Deo bene iuvante etiam anima de Diaboli manibus libera exit, & vitam eternam, lucemque illam vespere expertem adipiscitur.* Ast hæc Theologia non est vera. Adipiscitur peccati, aliud excommunicationis solutio: Et una potest donari sine alia. Et defuncto data posterior non semper secum trahit priorem.

Alia similia exempla adducit eadem Historia. Etenim Arsenium, Latinum Monembasæ in Peloponneso Episcopum, uti intrusum adfirmat à Pachomio Patriarcha fuisse degradatum ac excommunicatum, & adjunctum de ejus in vinculo defuncti cadavere: *Reperit est aliquando post miserabile corpus ejus, nigrum, ad modum tympani surgens, ita ut omnes qui videbant, terreterentur & contremiscent.* Quod an verum sit, ignoro. Etenim Arsenius fuit legitimus, utpotè Romani Pontificis auctoritate Monembasæ Episcopus, & Patriarcha Pachomius fuit nequam schismaticus, utpotè qui Papam ac omnes Latinos adferret hæreticos, atque ita per ipsum inflicta excommunicatio fuit nullius ponderis. Attamen turbæ, quæ istic memorantur, possunt per Arsenium fuisse concitatæ, atque ita & inflicta per iniquum Patriarcham excommunicatio fuisse rata in Divino iudicio. Quidquid sit, etiam de intruso Patriarcha Joannicio scribit eadem Historia: *Malus malè, & cum dolore perit. Anathemateque restrictus, seu tympanum inflatus, repertus est.* Quandoquidem à quatuor Patriarchis propter iniquitatem suam Ecclesie consortio spoliatus fuerat. Et Nicolaum Corefam, qui Mariæ Piliæ pium testamentum defraudabat, per Patriarcham excommunicari postulat nescio quis hujus consanguineus, & Edicto adjungi has execrationes: *Ipsæ maneat excommunicatus, execratus, venia apud Deum exorsa, & post morbum indissolutus.* Exstat Epistola in quarto libro Turco-Græciæ. Nec defunt alia exempla.

Et huc respexisse omnino videtur in suis super primam ad Timotheum Epistolam Commentariis, hæc Apostoli verba, *Tradidi Satanae*, exponens Theodoretus: *Hos tradidit Diabolo, non ut bonorum Magistro sed ut sævo carnifici.* Ab Ecclesiastico enim corpore separati, & Divina gratia nudati, crudeliter ab adversario flagellabuntur, incidentes in morbos, & difficiles afflictiones, & in alias ærumnas & calamitates. Hæc enim hominibus solet inferre, quia inimicus est & ultor, ut dicit Propheta. Et hoc erat tradi in interitum carnis. Hinc pergit Theodoretus: *Consentaneum erat illos castigatos mutare sententiam, dum viderent damnum, quod oriebatur ex blasphemia.* Contumaces, quos ipse corrigere non poterat, hoc modo Diabolo corrigendos tradebat Apostolus, ut dicerent non blasphemare. Et per eorum, quibus vivis nec Diaboli vexatio dederat intellectum, portentosa cadavera Divina gratia superstites adhuc prævaricatores ad meliora cogebat.

Similia exempla reperimus etiam apud Latinos. Etenim de Gerardo Engolismensi Episcopo, Anacletiani adversus Innocentium secundum schismatis durissimo ac sæpius excommunicato fautore, scribit in Sancti Bernardi vita Bernardus Monachus: *Gerardus impunitus, & subito mortuus sine confessione ac viatico, de corpore egredientem spiritum reddidit ei, cujus minister usque in finem existerat.* Corpus ejus à suis nepotibus inventum in lectulo exanime, & enormiter tumidum, in Basilica quidem humatum est, sed postea à Gaufrido Carnutensi Episcopo, Sedis Apostolicæ Legato, inde extractum est, alioque projectum. Et quod Petri de Luna, qui Anti-Papa se appellavit Benedictum decimum tertium, ad profanam terram jam dudum è sancta projectum cadaver perseveret adhuc integrum, scribunt oculati testes: *Esse excommunicationis, in qua sibi per Constantiense Concilium inflicta contumax & schismaticus est defunctus, effectum affirmat in ejus vita Ciaconius.* Nescio quem apud Indos in excommunicatione defunctum militem, nec in mari nec in terra, quousque absolveretur, potuisse sepeliri, sed assidue fuisse ejectionem scribit in Indica Historia Petrus Maffeus. Ejusmodi per Angliam cadavera consuevissent, per Diabolum deportata, comitante turba canum vagari per civitates & campos, vivis esse summo horrore, & non nisi per Episcopalem absolutionem, aut certè per exustionem cogi ad quietem ac dissolutionem, pluribus exemplis ostendit in sua Anglorum Historia gravissimus Scriptor Guillelmus Neubrigenis. Quosdam utiles Canones edidit etiam hæc Synodus.

C A N O N I.

Quoniam Dei iudicio nonnullos naufragio perire cognoscimus, & eos quasi legali jam jure, immò Diabolico instinctu, ab his quibus misericorditer sublevari & consolari deberent, deprædari conspiciamus, statuimus, & sub anathematis vinculo, ut à Prædecessoribus nostris statutum est, jubemus, ut quicumque naufragum quemlibet, & illius bona invenerit, securè tam eum, quàm omnia sua dimittat.

S C H O L I O N.

DE minoris Britannæ Comite scribit ad Honorium secundum Pontificem Sanctus Hildebertus Archiepiscopus Turonensis: *Quidquid Epist. 65. evadere ex naufragiis, totum sibi Fiscus vindicabat Patriæ, passusque naufragium violentia Principis miserabilis spoliabat, quàm procella.* Ad hanc consuetudinem in suis manibus dimittendam & abjurandam coegit Comitem, & ad Pontificem pergit: *Illam manumissionem de naufragiis, quam Comes in manu nostra deposuit, vos non gravemini confirmatione Apostolica roborare, & prohibere ne quis omnino eam rescindere, vel aliqua ex parte minuire præsumat.* Et Honorius respondit: *Consuetudinem, qua illis, qui naufragium evaserant, etiam quæ in portu postmodum inventa erant, auferebantur, damnamus, & ne quis eam futuris temporibus renovare præsumat, auctoritate Apostolica interdiximus.* Iniquum enim esse censemus, ut quem Divina Clementia magnitudine à sevientis Pelagi voracitate exiit, hominum sæva rapacitas audeat spoliare. Piorum namque Imperatorum emanavit auctoritas, ut etiam earum rerum, quæ in tempestate maris, levandæ navis causa, ejiciuntur, non amittant dominium. Non enim eas aliquis eo animo ejicit, quod habere nolit, sed quò periculum effugere possit. Adeò antiqua est hæc iniquitas, ut pro ipsa scripserit Poeta: *Res Fisci est, ubicumque natat.* Eam apud Romanos extinxit hæc lex, extans in Justiniani codice: *Si quando naufragio navis expulsa fuerit ad litus, vel si quando aliquam terram attigerit, ad dominos pertineat, Fiscus meus se non intromonat.* Quod enim jus habet Fiscus in aliena calamitate, ut de re tam lucrosa compendium selectetur? Vulgata Epigraphe ipsam adscribit Constantino Magno, verum Jacobus Cujacius, Dionysius Gotofredus, & alii viri eruditi constanter affirmant esse Antonini Pii. Quidquid sit, ad Digestum de Lege Rhodia exstat ejusdem Antonini ad Eudæmonem in Italia passi naufragium, & à Cycladum Publicanis direpti, libellum responsio, mandans factum istud lege Rhodia judicari. Rhodus enim, Cycladum Metropolis, excollebat in arte nautica, & æquissimis ipsam legibus administrabat. Ibidem habes hoc Juliani Responsum. *Qui levandæ navis gratia res*

aliquas projiciunt, non hanc mentem habent, ut eas pro derelicto habeant, quippè si invenerint eas abluros, & si suspicati fuerint in quem locum ejectæ sunt requisituros; ut proinde sint, ac si quis onere pressus, rem in viam abjecerit, mox cum aliis reversurus, ut eandem auferret.

Quòd etiam sub Christianis Romanorum Imperatoribus revixerit ista iniquitas, lucet ex Sancti Paulini Nolensis Episcopi ad Nobilem virum Macarium Epistola pro naufrago nauta Victore, ejusque Patrono Secundiano: *Ne patiaris invidia Diaboli, per hominem improbum Secundiano eripi, vel ereptum negari, quod illi de naufragio redonavit Deus.* Procurator Christiani viri, fratris nostri Posthumiani, esse dicitur, qui eam navem in Brutorum litore, quo possessio Senatoris adluitur, adlapsam avarior mari, & sine inoparone piraticam in terra agens occupavit, & captam vacuefecit. De Provinciæ Præfecto, quod interpellatus non administrasset justitiam, graviter expostulat, atque ita supponit istam rapinam publicis legibus tunc fuisse omnino damnatam. Interim in Orientali Imperio revixit pessima rapina. Et adversus illam Michael Attaliates in sua legum synopsis posuit hocce articulos: *Si levanda navis gratia, merces veltorum quorundam projectæ fuerint, omnibus contriuentibus sarciantur id, quod abjectum est. Res jacta non sit nullius domini, sed domini maneat, si è mari ejecta fuerit. Qui ex naufragio, ruina, vel incendio rapit, intra annum in quadruplum, post annum in sextuplum tenetur. Competit & criminalis actio.* Ex quo videt Græcos tunc, non tantum ex naufragio, sed etiam ex ruina atque incendio crudeliter rapuisse. Michael Pellus addit hunc commentarium: *Immò geminum quadruplum, mi Domine, jure ab illo exigitur, qui rem ex naufragio rapuit. Et unum quidem quadruplum Fisco addicitur; alterum verò quadruplum habeat, qui naufragium fecit.* Loquitur juxta priores Romanorum navales leges: *Qui ex naufragio aliquid rapit, quadruplum restituat. Qui ex miserabili naufragorum substantia quodvis rapiunt, injuriam passis quadruplum præsent.* Qui graviore præda & vi res auferit ex naufragio, post earum restitutionem, si liber est, ad triennium relegatur; si sordidi quidam sint, in opus publicum ad idem tempus usque dentur; si denique servi, in gravios opus Fisci similiter deportentur. Hæc leges duplici pœna istos raptos mul-

tant:

stant: Alia in naufragi, alia in gratiam Fisci. Estant in secundo tomo juris Græco-Romani. Emanarunt sub Imperio ac ex jussu Michaelis Ducæ, cognomento Parapinacii, quem Gregorio nostro & Romanæ Ecclesiæ constat fuisse singulariter additum, ideoque possit ille præsentem Canonem fuisse hac via exsecutus. Sub ipso floruit & Michael Attalates, nec non & Michael Pfellus, & varia sua opera ipsi inscripserunt.

At malum nec sic cessavit. Duravit usque ad Imperium Andronici Comneni, de quo Nicetas Choniates: *Cum apud Romanos, eosque solos, ut opinor, iniquissima consuetudo valeret, ut naves rempestibus in litus ejedæ non modò adjuvarentur, sed ab accolis quovis turbine sævioribus diriperentur, si qua fluctus reliqua fecerant, Andronicus iniquissimæ isti rationi tam acriter est adversatus, ita piraticam illam rapacitatem compescuit, ut hæc una res amplissimas ejus laudes complectatur.* Nam Antici quidem Proceres id malum deploratum & immedicabile judicabant, & vetustate confirmatum. Ac multos ex superioribus Imperatoribus, fasciculis litterarum in Provinciis missis, extrema naufragorum spoliatoribus minitatos, sed conatum illum fuisse irritum, & intra Scripta substituisse, rubricam Imperatoriam illius mali undis eluentibus, ut litteræ illæ plane in aqua scriptæ viderentur, & Edicta frustra subnotarentur. Hanc Procerum intercessionem fuisse insigniter ab Andronico refutatam demonstrat laudatus Scriptor, & tandem subjungit hoc ejus Edictum: *Homines ex vatio vivere soliti sciunt, nisi ultro appetere aliena desierint, etiam sua amissuros, & pauperum suspensis non secus ejedum iri, quam pulvis à vehementi turbino dissipatur. Eos præsertim, qui naufragiis insidiantur, & sarcinas divipiunt, & aliquando ipsas naves dissecant & comminunt. Si quis vestrum igitur nostra auctoritate Magistratum aliquem gerit, si quis fundos maritimos possidet, is primum se ipsum, deinde subditos quoque ad justam Dei & Imperii nostri observantiam ac reverentiam confirmet. Profectò pœna delicti ab eo multiplex exigetur, qui vel Provinciæ præest, vel agrum possidet. Quod si ipse & animo à facinore abhorruerit, & manus abstinerit, sed ministri ejus scelus id admiserint, id ipsi imputabitur. Nam si sceleratus dominus flagellabitur, servitia respiciant. Et ut subditi in illaudatis rebus Principem imitari solent, ita etiam si is flagelletur, & publicæ utilitati servire cogatur, hi eum, ut matrem filius, sequentur. Ut autem pœnæ quoque modum noveritis, quam Edicti mei contempserit, in malo navis pendebit. Sin eum fluctus marinus deturbarit, in alto litore editoque speculatissimæ arbori, que in iis montibus cædi poterit, affgetur: Ut qui medio mari navigant, eum conspiciant, velut de antenna velum, prominentem, atque in terra naufragium, suo exemplo ceteros monentem, ne naufragia invadant, & naves spolient. Quemadmodum Deus arcum suum in nubibus suspendit, qui argumentum esset non fore amplius diluivium. Pessimus Tyrannus fuit iste Andronicus, hæc tamen ejus lex est digna omni encomio. Et per omnem ejus vitam fuit rigidissimè custodita. Verùm post ejus mortem re-*

vixit iniquitas. Etenim Georgius Pachymeres, qui sub Michaelæ & Andronico primis Palæologis floruit, scripsit librum sub hoc titulo: *Acusatio legis præcipientis naufragium passos, & appellentes in aliquem locum, ab iis qui ibi sunt, spoliandos esse.* Et alium sub hoc titulo: *Oppositum de eadem lege & oppositione.* Hæc doctissimi viri in utramque contradictionis partem disputatio demonstrat iniquitatem tunc non tantummodo viguisse, sed & à quibusdam fuisse defensam.

Etiam in Occidente iniquitas per Romani Imperii laceratores Barbaros & frequenter revixit, & frequenter fuit extincta. Nam & antiquæ Visigothorum leges habent: *Quidquid de incendio, ruina, & naufragio raptum fuerit, & aliquis ex hoc quidquam ab alio susceperit sive celaverit, in quadruplum reformare cogatur.* Eadem crimina horrendè damnat in primo Sicularum legum libro etiam Imperator Fredericus secundus, & adjungit: *Tales in rapinis hujusmodi deprehensos, aut sponte confessos, capitali sententia feriendos esse censemus, ac de bonis ipsorum, quæ ad legitimos successores pervenire debebunt, rapta in quadruplum restitui dominis debere mandamus.* Addit naufragos à cunctis præsentibus adjuvandos, & hujus fraternæ pietatis negligentem multat pœna unius Augustalis. Et pergit in alia lege: *Item de his, que de naufragiis Curie nostræ debentur, cum ex naufragio, quorum res sunt, aliqui, vel ex eis successores legitimi non supersunt, nullus intrmittere se debeat.* Extra hunc casum vult etiam à fisco nihil prætendi. Et inter Henrici secundi Anglorum Regis laudes Guilielmus Neubrigenensis ponit & hanc: *Henricus antiquam inhumanam circa naufragos consuetudinem in ipsis Regni sui initis extrema pietate correxerit, atque hujusmodi hominibus ab æquoreo discrimine liberatis, humanitatis officium exhiberi præcipiens, graves in eos pœnas sanxit, qui fortè illis in aliquo molesti esse, vel de rebus eorum quidquam usurpare præsumerent.* Confirmat Joannes Bromptonus Abbas Jornaletensis: *Henricus Rex, naufragorum perditionem extrema pietate miserans, & eis humanitatis officium exhiberi præcipiens, graves in eos pœnas sanxit, qui fortè illis in aliquo molesti esse præsumerent, vel de rebus quidpiam usurpare.* Ejus filius & successor Richardus emisit hoc Edictum: *Quod omnis naufragus, qui ad terram vivus pervenerit, omnes res suas liberè habeat & quietè. Si autem in navi mortuus fuerit, filii vel filia, fratres vel sorores ejus res suas habeant, secundùm quod ostendere poterunt se esse propinquiores hæredes illius. Et si defunctus filios vel filias, fratres vel sorores non habuerit, Rex habeat catalla.* Frederici secundi adducta circa hoc punctum lex fuit multò castior. Ex his interim luget hanc barbariem etiam in Hispania, Sicilia, atque Anglia fuisse grassatam.

Quidam in Germania populi fuerunt longè barbariores. Etenim non sola naufragorum bona rapuerunt, sed & ipsas personas captivarunt in servitutem. Hinc habemus apud Albertum Abbatem Stadensem: *Frederici avia & mater, de Anglia navigantes, in Comitatu Stadenfi naufragium*

gium passæ sunt, & secundùm præsci juris rigorem, tam homines quàm res, Regiæ ditioni sunt mancipati. Et de quodam naufragio Olrico prosequitur: *Quæsit in sententia, an licitè possit sibi vindicare mancipium suum, ubicumque reperiret. Et cum lata esset sententia, quòd possit, dedit magnam alapam Olrico.* Nempè iniquissimam ex naufragio servitutem Olricus effugerat, & à domino repertus est ad eandem judicialiter condemnatus. Et in eadem à domino confirmatus per alapam. Hoc enim caractere dominus mancipium vindicabat. Pergit Albertus: *Avia & mater sub prætextu naufragii servituti sunt addictæ.* Naufragium esse nauticæ artis imperitiam judicabat ista barbaries, ideoque & naufragos non solum transvectis rebus, sed & ipsa libertate censebat indignos. Quòd liberos homines etiam sine causa raperet aut cogeret in servitutem, lucet ex antiquis legibus Hungarorum.

Hanc igitur omnem barbariem damnat hic, ac eliminare studet noiter Gregorius. Etiam

Conon Prænestinus Episcopus, & Paschalis secundi per Galliam Legatus, quarto decimo duodecimi sæculi anno apud Belluacum in nostro Belgio celebravit Synodum, & ipsi inseruit hunc Canonem: *Quicumque res naufragorum diripiunt, ut raptores & fratrum necatores, ab Ecclesiæ liminibus excludantur.* Exstat in spicilegio Lucæ Dacherrii. Ab Honorio item secundo Pontifice & Sancto Hildeberto Turonis Archiepiscopo eandem iniquitatem damnari, suprè audivimus. Et in sua Lateranensi Synodo statuit Alexander tertius: *Qui Christianos naufragium patientes, quibus secundùm fidem regulam auxilio esse tenemur, damnanda cupiditate rebus suis spoliare præsumunt, nisi ablata reddiderint, excommunicationi se noverint subjacere.* Tot Apostolicis, Synodalibus, ac Regiis Edictis pessimam barbariem Ecclesiæ debuit oppugnare. Et oppugnat usque hodie. Ipsam enim quotannis in Dominicæ Cœnæ sancta feria excommunicat & diris devovet Romana Ecclesiæ.

C A N O N I I.

Ordinationes illorum, qui ab excommunicatis sunt ordinati, sanctorum Patrum sequentes vestigia, irritas fieri censemus.

S C H O L I O N.

De hujus calamitatis temporis exordio scribit Lambertus Schafnaburgensis: *Jân. solutus carcere suo Satanas, non solum corporali, sed & spiritali armatura oppugnabat pacem Ecclesiasticam. Et quorum corpora jugulabat, animas quoque, ne in æternum viverent, exstinguere satagebat.* Udo Episcopus Treverensis, Roma super reversus, communicare volebat Episcopo Moguntino, Episcopo Colontensi, & aliis quàm pluribus, qui apud Regem præ cæteris assidue erant, & quorum Rex omnia faciebat consilio, obtendens & eos, & ipsam Regem excommunicatos esse à Romano Pontifice, sibi tamen, quòd ipsum vis summi precibus extorsit, indulgentiam esse tantùm Regi colloquendi licentiam, nulla præter hæc in cibo, in potu, in oratione, vel in cæteris omnibus communione ejus permessa. Hujus auctoritate permoti complures alii, quorum & in Deum fides purior, & ad dignitatem Reipublicæ sententia melior, paulatim se Palatio subtraherent, ne videlicet supra dictorum communione macularentur. Et ad Regem, licet crebris justis evocati, redire volebant. Satiùs judicantes Regem quàm Deum offendere, corporis quàm animæ dispendium incidere. Illi è contra irasci, fremere, insanire; minas & convitia in omnes passim jaculari: Injustam, & ad iracundiam esse Romani Pontificis sententiam, qui se nec Canonice ad Synodum evocatos, discussos, nec objecti criminis juxta Canonum Scita convictos vel confessos, præcipiti furore potius quàm ratione excommunicasset. Episcopum Treverensem, & cæteros qui cum eo ad evertendum statum Reipu-

blicæ jam pridem conspirassent, aliorum intendere quam loquerentur, nec tam Apostolicæ Sedi auctoritatem deferre, quàm ut dignitatem Regiam subruant, occasionem quaerere, & inveterata adversus Regem odia novo religionis vocabulo palliare. Eum rectè honori suo prospicere, si in hostes suos gladium, quem juxta Apostoli vocem ad vindictam malorum acceperit, maturius distingat; & contemptis inanum occasionum latibulis, manifestos Regni insidiatores pœna, quam merentur, afficiat. Quod pessimum contumacis turbulentiæ consilium secutus Henricus plurimos, etiam Apostolicæ Sedi ac disciplinæ addictos, Episcopos ad sibi aut suis complicitibus communicadum seduxit, atque ita omne Imperium implevit excommunicatis. Quod enim etiam optimus Metensium Episcopus Herimannus incurrit eundem laqueum, ac per Hugonem Diefensem Episcopum, nostri Gregorii in Galliis Vicarium, absolutus fuerit, refert in Virdunensi Chronico Hugo Abbas Flaviniacensis. Contagiosa est hæc communio. Hinc quotannis crevit numerus excommunicatorum, tandemque non fuit numerus, sed infinita multitudo.

Inter Palmaria, ob quæ Photium Constantinopolitanæ Ecclesiæ intrusum Episcopum esse irreparabilem ac omni vena indignum censuit olim octava Synodus, fuit ipse per excommunicationem Syracusæ Archiepiscopus Gregorium facta consecratio, adversus quem scripsit ad omnes Constantinopolitanæ Diocesis Episcopos Nicolaus primus: *Gregorius, qui transgressor factus est legis, ad iracundiam sui magis, quàm ad consecrationem alicujus, Spiritum Sanctum per-*

impositionem suae manus sine dubio provocavit, etiam si is, qui ordinandus erat, nullas alias haberet sibi Regulas obviantes. Istiusmodi manus non conferre, sed execrare, & fatiūs esse à spinis, quam ab ipsis capita nostra tangi, passim declamant antiqui Patres. Et non solum Episcopum, qui damnatus aliquid sacri Ministerii attentavit, omni reparationis spe exiit, sed & omnem ei in illo communicantem eadem poena damnat quartus Canon Antiochenus. Sic ipsum exponit Aquigranense Caroli Magni Capitulare: Si quis eis communicaverit, simili sententia subiaceat, sicut & damnatus. Quod in sacris praesertim ordinationibus habet locum. Hinc de Ebbone Remensi Archiepiscopo, qui damnatus Clericos ordinaverat, ad secundam Sveffionensem Synodum dixit Immo Tornacensis Episcopus: Qui ab Ebbone visus fuerunt scribuntur in gradus Ecclesiasticos, quod ille non habuit, nemo accipere potuit. Damnationem utique quam habuit, per pravam manus impositionem dedit. Et ad quintam ejusdem Concilii actionem scribuntur Acta Synodalia: Inventum & decretum est à sacratissima Synodo, ut quidquid in ordinationibus Ecclesiasticis Ebbone post damnationem suam egerat, praeter sacrum Baptisma, quod in nomine Sanctae Trinitatis perfectum est, irritum & vacuum habeatur. Quod omnes à damnato suo adversario Gislaro ordinatos Sanctus Arctardus Namnetensis Episcopus etiam reordinaverit, testatur atque improbat in litteris ad Salomonem minoris Britanniae Principem Nicolai primus. At improbatio est admodum maculenta: Licet non benefaciat Arctardus. Quod nempe ejus factum non caruerit probabilitatis fundamento, atque ita Pontifex noluerit plene damnare. Quod ejusmodi ordines, non solum quoad executionem, sed etiam quoad substantiam esse irritos docuerint quidam praesentis Synodi tempore, lucet ex Bertholdo Constantiensis. Omne extra Ecclesiam datum, excepto Baptismate, Sacramentum duxerunt irritum ac profanum. Quod in secundo adversus Guibertum Anti-Papam libro constanter docet etiam

Sanctus Anselmus Episcopus Lucensis. Et hinc de Hugone Dunelmensi Episcopo, ejusque Eboracensi Metropolita Gausfredo scribit Rogerus Hovedensis: Archiepiscopus Alvaria, ubi Dunelmensis Episcopus excommunicatus celebraverat, subvertit, & calices, in quibus celebraverat aliquis eo praesente in sua Diocesi, fregit. Et ad Hugonem, Cantuariensem Sancti Augustini Abbatem, ejusmodi portatilia Alvaria consuetum frangere, scripsit Eugenius tertius: De Altaribus gestatoris, in quibus excommunicati Divina officia celebrant, rigorem illum, quem tenere consueverunt, volumus observari. Exstat Epistola apud Guilielmum Thorne ejusdem Cenobii Monachum, qui & scribit de Simone Wellensis Ecclesiae Archidiacono: Archidiaconus Alvaria diruit, Ecclesiam reconciliavit, ipsas etiam Pallas & Corporalia fecit comburi, & calices conflari. Quod excommunicati in ipsis celebrassent. Quod excommunicationi Eucharistiam conficere non possint, disertè docet in quarto sententiarum libro Petrus Lombardus. An validos dent ordines, etiam disputat, & obscure omnia involvit. Quia immò Cardinalis Benno scribit: Numquam etiam unius diei infans ab excommunicatis conceditur aliqua necessitate baptizari, vel ab excommunicatis baptizatus, & continuo mortuus creditur salvari. Et assertionem suam firmat ex nescio quo Canone Chalcedonensi. Ejusmodi errores tunc ambulabant per Ecclesiam, ideoque ipsos discutere ex causis nolens noster Gregorius, datos ab excommunicatis ordines esse irritos sanxit voce ambigua, non exponens an de substantia, an de sola executione sanciret. Quin ipsos quoad solam executionem crediderit irritos, non esse dubitandum. Et in Sancti Ivo Carnutensis Episcopi Decreto exstat Urbani secundi ad Geberardum Constantiensem Antistitem Epistola, lucidè illos, dummodò dans insuper Simoniacus non fuerit, affirmans quoad substantiam valere. Plura hujusmodi dubia elucidavit postea Doctor Angelicus. Et hoc est unum è beneficiis, quae ab ipso Ecclesia accepit.

C A N O N III.

Sanctorum Praedecessorum nostrorum Statuta tenentes, eos qui excommunicatis fidelitate aut Sacramento constricti sunt, Apostolica auctoritate à Sacramento absolvimus, & ne eis fidelitatem observent, omnibus modis inhibemus,

S C H O L I O N.

Paternum Gregorii quarti Canonem produxit in Belluacensi Synodo Conon Prænestinus Episcopus, Paschalis secundus per Galliam Cardinalis Legatus: Praedecessorum nostrorum Statuta sequentes, eos qui excommunicatis fidelitate aut Sacramento constricti sunt, Apostolica auctoritate à Sacramento absolvimus, quousque ipsi ad satisfactionem veniant, & ne eis antiè fidelitatem observent, pro-

bibemus. Etiam iste, si tamen sit auctor Canonis, Gregorius profitetur esse paternum Canonem, ideoque à se auctore non promanasse. Etenim Joannem Patriarcham Antiochenum, ejusque pro Haresiarcha Nestorio complices, Ephesina Synodus excommunicavit in hanc formam: Hi nullam omnino Ecclesiasticam communionis facultatem habeant, ut ex auctoritate Sacerdotali cuiquam nocere vel prodesse possint, quos sancta Synodus communi Decreto ab omni Ecclesiastica communione alieno esse statuit, & omnem Sacerdotii efficaciam illis ademit.

per quam aliquibus vel nocere vel prodesse poterant. Similem priorem excommunicationem laudat Synodalis ad Coelestinum Pontificem relatio, atque adjungit: Illos excommunicationi subjecimus, omnique Sacerdotali potestate exuimus, ut nullum suis sententiis ledere queant. Quod eos non degradaverit Synodus, lucet ex hisce verbis: Hoc, utriusque degradationem, tuae Pietatis iudicio referavimus. Et in priori adversum illos sententia: Ab Ecclesiastica communione alieni sint, nullam habentes facultatem, tamquam ex auctoritate Sacerdotali, qua aliquibus vel detrimentum vel adjumentum adferre queant, donec se ipsos condemnantes, proprium delictum confiteantur. Id interim pro certo habentes, nisi celeriter hoc praestiterint, fore ut perfectam sententiam juxta Canonum Decreta incurrant. Joannis apud Ephesum factio arrogat sibi generalis Synodi nomen, atque ita in illius Praesidem S. Cyrillum attentaverat degradationem, affirmans ipsum per edita in Nestorium famosa duodecim capitula esse Apollinaristae blasphemiae resuscitorem. Quod ipsum elogium jaculata est in strenuum Cyrilli cooperatorem, Memnonem Ephesinum Episcopum. Acacius Melitinae Episcopus, secundae Armeniae Metropoli, & alii cum ipso Synodi Primates, clamabant esse non Ecclesiasticum iudicium, sed turbidum contumeliae convitium, ideoque nec curandum, nec authenticè exstiffandum. Reverendum tamen censuerunt & Cyrillus & Memnon, segregarunt se à Synodo tamquam degradati, & non nisi per novos Romanae Ecclesiae Legatos absolati ac reparati, ad ipsam redierunt. Reveriti sunt antiquam Ecclesiae Regulam, quae & injustam centuram mandat timeri. Et hanc insolentem audaciam frenatura Coelestini Pontificis laudata Legatio, Joanni ac ejus factioni injecit excommunicationis capistrum, atque ita omnem deinceps nocendi aut prodesse eripuit illi auctoritatem, adeoque & omnes ab ipsa absolvit. Et hoc juxta Decreta Canonum, utique Apostolicorum. Addit, Donec se ipsos condemnantes, &c. Quod nempe excommunicatio auctoritatem istam non auferat, sed dumtaxat suspendat, donec per legitimam absolutionem revocetur. Et hinc septimus noster Gregorius, dum Henricum Regem ab excommunicatione absolvit, singulari Decreto suspensam retinuit Regiam auctoritatem. Fuit absolutio truncata & manca.

Et hunc Canonem respiciunt Vaticana Alexandri tertii Pontificis Acta, quae de ipso ac de Imperatore Frederico primo, omnes ad Anti-Papae Octaviani obedientiam compellente, haec scribunt: Cum Beatus Alexander Papa Imperatorem benigne ac frequenter admonitum, à sua perfidia non posset ullatenus revocare, cum Episcopis & Cardinalibus in Caena Domini apud Anagninam ipsum tamquam principalem Ecclesiae persecutorem excommunicationis vinculo solemniter innodavit, & omnes qui cum eo juramento fidelitatis tenebantur adstricti, qui cum eo juramento fidelitatis tenebantur adstricti, secundum antiquam Praedecessorum Patrum consuetudinem, ab ipso juramento absolvit. Hujus Pater-

næ consuetudinis exemplum adducit etiam in Ecclesiastica Historia Anastasius Bibliothecarius, scribens de Pippino Francorum Rege, & secundo Papa Stephano: Pippinus praeficitur genti pri-
mus non ignorabiliter, solvitur eum à perjurio, in Regem commissio, Stephano, qui & attendit Decessorem ejus Re, em Hildericum. Et Sanctus Martyr Theophanes: Pippinus in Francorum gentem imperium obtinuit, cum Stephanus eum à perjurio in Regem admitti metu absolvisset. Et de Latino, qui Imperatori Michaeli Palaeologo ligiam perpetuas clientelae cum multis Sacramentis professionem fecerat, Achajae Principe scribit Georgius Pachymeres: Princeps mansisset perpetuo in fide pa-
dorum, nisi Papa re audita pactum illud dissolvisset, juramentaque irrita declarasset. Princeps enim, ut vinculis exfolveretur captivus, fuerat professus, ideoque Papa professionem irritavit. Et orthodoxum Latinum schismaticis Graecis noluerat obligari. Et hanc Papalem auctoritatem Graeci omnino probant. Etiam adscribunt suo Constantinopolitano Patriarchae. Etenim de Patriarcha Arsenio, ac ejus Synodo, quae Michaellem Palaeologum, puero Joanni Lascari horrenda professum, dedit in Augusta dignitate Collegam, scribit idem Pachymeres: Haec nunc omnia, utique dira professionis Sacramenta, ceteris Praesulum, ut telas aranearum, dirupit ac fecit irrita. Synodum notat, non quod sine auctoritate, sed quod sine competenti causa processerit. Illa enim innoxium puerum paterna in plenum Imperium hereditate nec spoliare poterat, nec mutilare. Quod etiam Michael Cerularius Imperatori Isaacio Comneno dixerit, Furne ego te exstruxi, ego te destruem, hoc est, quod ipsum degradare, adeoque & subditos à Sacramentis absolvere fuerit minatus, testantur Joannes Schylichia & Michael Glycas. Et de Imperatore Constantino Duca uterque adjungit: Cum spiritum extremum duceret, ab omnibus scriptam cautionem exegit, qua pollicerentur numquam se Imperatorem illum admisso, extra quam suos filios. Et ipsam Imperatricem promittere coegit numquam se respecturam ad alias nuptias. Scripta cautio fidei Patriarchae Joannis Xiphilini credita, ejusdem studio custodiebatur. Et tamen omnia haec Sacramenta Xiphilinus solvit, Imperatricem Eudoxiam junxit Romano Diogeni, ac ipsum unxit in Imperatorem. Et de Andronico Comneno, Augusti pueri Alexii parricida, & Imperii invasore, scribit Nicetas Choniates: Andronicus à Patriarcha suo & Concilio aliam gratiam petit, ut jure jurando, quod Manueli Imperatori, & infelicis ejus puero, trucidato Alexio, dederat, solvatur, ac ceteri una, quos Sacramenti oblivio ceperat. Illi vero, quasi absque ullo discrimine & vinculo & solvendi quemlibet potestatem accepissent, statim litteris publicè adfaxis impunitatem scelerum perfidis concesserunt. Etenim haec potestas data est in redificationem, adeoque iudicium requirit atque justiciam.

C A N O N I V.

ET quoniam multos, peccatis nostris exigentibus, pro causa excommunicationis perire quotidie cernimus, partim ignorantia, partim etiam nimia simplicitate, partim timore, partim etiam necessitate, devicti misericordia, anathematis sententiam ad tempus, prout possumus, opportunè temperamus. Apostolica namque auctoritate anathematis vinculo hos subtrahimus: Videlicet uxores, liberos, servos, ancillas, seu mancipia, necnon rusticos, & servientes, & omnes alios, qui non Curiales sunt, ut eorum consilio scelera perpetrentur. Et illos qui ignoranter excommunicatis communicant, seu illos qui communicant cum eis qui communicant excommunicatis, Quicumque autem aut Orator, sive Peregrinus, aut Viator in terram excommunicatorum devenit, ubi non possit emere, vel non habet undè emat, ab excommunicatis accipiendi licentiam damus. Et si quis excommunicatis pro sustentatione, non superbiæ, sed humanitatis causa aliquid dare voluerit, fieri non prohibemus. Actum Romæ in Ecclesiâ Domini Salvatoris, quinto nonas Martii, indictione prima.

S C H O L I O N.

Par 24. **H**unc Canonem adducunt etiam Hugo Abbas Flaviniacensis, Decretum Sancti Ivo-
c. 13. nis Carnutenfis Episcopi, ejusdem ad Laurentium in Charitatis Cœnobio Monachum Epistola, nec non & Cardinalis Benno, cum hac tamen lectionis differentia: *Et si quis excommunicatis, non pro sustentatione superbiæ, sed humanitatis causa aliquid dare voluerit, non prohibemus.* Et ita videtur omninò legendum. Canonem Hugo insigniter laudat, acerrimè autem damnat Benno: *Hildebrandus non solum Ecclesiæ perturbavit pacem, sed etiam Ecclesiasticam scidit unitatem, & unica fidei vestem inconsutilem, dum Casarem & Episcopos communicantes Casari absque iudicio ordine excommunicabat, & tertio gradu communicantes eis ab excommunicatione excipiebat nova pietate, quos hujusmodi artibus & Regi subducere, & sibi allicere festinabat. Dicant nunc Hildebrandi discipuli, quibus commentis, quibus coloribus deaurare possint, quod ipse Hildebrandus in Synodo generali hæretica prædicavit, prædicando excommunicatis communicare consensit, prædicata scripsit, prædicatione & Scriptis alteram Catholicam, alteram Excommunicatorum Ecclesiam faciens, unitatem scidit, & Scripta per orbem terrarum disseminavit, prædicando, scribendo, Scripta disseminando seipsum hæreticum manifestavit, & ore proprio & confessione hæreses non extorta, Divino urgente iudicio, condemnavit, dum vulgus Erronem sanctum existimaret, & Apostolis æquaret spiritum tanti erroris, cum etiam prudentiores ejus laqueis caperentur, & inducerentur in tentationem, si fieri posset, etiam*

Electi. Dicant Hildebrandi discipuli, qua presumptione Magister eorum unitatem Ecclesiæ in duas vel tres partes divisit? Si enim Casarem injussit, & absque iudicio ordine damnavit, seipsum potius ab Ecclesiâ separavit. Si vero iussit excommunicatis gradum in Casarem, vel Episcopos communicantes Casari exercuit, quare communicantes ipsi Episcopis tertio gradu per Scripturam excipiendo absolvit? Hi sunt præsentis Canonis excessus, ob quos Benno illi apposuit hanc Epigrapham: Decretum Hildebrandi, in quo à doctrina & fide Catholica aberravit. Addit quòd ejus causa Romanæ Ecclesiæ Primicerius, Archidiaconus, aliique Primates ab illius se communiōne separaverint. Eiusdem mentis fuit in litteris adversus Paschalem secundum Pontificem Clerus Ecclesiæ Leodiensis; Hildebrandus Papa, auctor hujus novelli schismatis, primò indiscretè Henrico Regi faventes excommunicavit, sed reprehendens se intemperantia, excepit ab excommunicatione illos, qui Imperatori ad hærebant necessaria & debita subjectione, non voluntate faciendi vel consiliandi malum. Et hoc pro Decreto scripsit.

Benno culpam duos excessus. Primus est, quòd Gregorius uxorem, filios, servos, aliaque in Decreto expressas personas excommunicatis permiserit absque ejusdem vinculi & scabiei incurfu communicare. Affererat esse hæreticam novitatem. Probat ex libro Pontificali, scribente de Anastasio secundo Pontifice: *Multum Clerici & Presbyteri se à communiōne Anastasi erantur, eo quòd communicasset sine consilio Episcoporum, vel Presbyterorum, vel Cleri cunctæ Ecclesiæ Catholice, Diacono Theffalonicensi, nomine Pborino, qui communis erat Acacio, & quia occul-*

te voluit revocare Acacium, & non potuit. Acacius ille fuit Constantinopolitanus Episcopus, ob contumacissimam in Romana excommunicatione infordescensiam auctor schismatis Acaciani. Ex ista facti specie Benno vult excommunicationis contagium esse adeò efficax ac inevitabile, ut ab ipso Romano Pontifex nec alios nec semetipsum valeat eximere. Est enim ab Apostolico per quintum Nicænum confirmato Canone, adeoque omninò obligat etiam Episcopum Romanum. Hinc Julium Pontificem, quod damnatum à se Athanasium restituisset, excommunicati communiōne pollutum censuit Philippopolitanus Eusebianæ factionis conventus, ideoque & degradavit. Eadem de causa Sanctum Leonem Magnum in suo Nicæno Conventiculo excommunicatum declaravit Dioscorus Alexandria Patriarcha. Quòd nempe per suum Ephesinum latrocinium damnato Flaviano Constantinopolitano Episcopo ille sine Canonica absolutione communicasset. Erant calumniarum fuci. Ex ipsis interim videmus, quod istorum temporum disciplina à damnatæ communiōnis contagio nec Romanum exciperet Pontificem. Hinc enim ad componendum Acacianum schisma Gelasius & Hormisdas Pontifices, non solius Acacii, sed & successorum Euphemii atque Macedonii nomina voluerunt radi de sacris Ecclesiæ tabulis. Licet quarumdam Civitatum in hosce duos benevolentia videretur sine fuso sanguine istud non permittura. Orthodoxi enim fuerant Euphemius & Macedonius, solumque Acaciani nominis contagio maculoso. Nec ad acerbissimas Anastasii Imperatoris minas, nec ad successoris Justinianus instantissimas preces dispensare aut connivere voluerunt laudati Pontifices, afferentes ex tali dissimulata communiōne fore maculandam etiam Sedem Apostolicam, & à prima ista radice omnem sub cælo Ecclesiam. Hoc est, inquit in litteris ad præfatum Principem Anastasium laudatus Gelasius, quòd Sedes Apostolica magnopere cavet, ut quia mundo radix est Apostoli gloriosa confessio, nulla rima pravitate, nulla prorsus contagione maculetur. Nam si, quod Deus avertat, quod fieri non posse confidimus, tale aliquid proveniret, undè cuiquam resistere auderemus errori? Vel undè correctionem errantibus posceremus? In litteris ad Dardaniam Episcopos affirmat hanc non de moribus aut disciplina, sed esse questionem de religione ac fide, ideoque dispensationi aut conniventia non esse locum. Quod ipsum repetit in litteris ad præfatum Euphemium. Et ante datam pacem omninò fuerunt laudati Justinianus iussu deleta omnia in excommunicatione defunctorum nomina, omnesque ipsorum communicatores solemniter ab excommunicatione per Hormisdas Pontificis Legatos absoluti. Eidem principio inhæsit trium Capitulum schisma. Omnis ferè Occidentalis Ecclesia Apostolicam Sedem damnatis Chalcedonenfis Synodi dampnatoribus communicare indignata est, pollutam credidit, ideoque ejus communiōnem esse averfata. Hoc item in cardine pependit schisma Felicis secundi adversus Liberium, Ursicini adversus Damasum, & Lau-

ciferi Calaritani Episcopi adversus omnem Latinam Ecclesiam. Liberii enim fautores Felicem, hujus pars illum dixerunt damnatorum Ariatorum communiōne maculatum, ideoque & Ecclesia excidisse. Liberio faventes Faustinus & Marcellinus, Romanæ Ecclesiæ Presbyteri, huic Ursicinum, Damasum autem dixerunt successisse, & semper communicasse Felici, ideoque fuisse Apostolicum, non Apostolicum. Habes hæc in præfatione precum, quas illi exhibuerunt Imperatori Theodosio. Romanam Ecclesiam, quòd apud Ariminum lapsos Episcopos reparasset in gradum, ab eadem scabie purgari non posse credidit Lucifer, ideoque veram Christianitatem esse contractam ad solam mastrucam Sardonum. Quod ipsum fuit palmare argumentum Donatistarum. Hisce igitur argumentis sibi etiam Benno persuasit excommunicationis contagium esse adeò validum & firmum, ut ab ipso Romano Pontifex nec se ipsum, longè minùs alios possit eximere aut præservare.

Verùm toto Cælo erravit. Etenim ad octingentesimum octogesimum octavum Domini annum celebrata Metensis Synodus excommunicatorum communiōnem vitari mandat rigidissimè, atque adjungit: *Servis autem ac propriis libertis, sive beneficiatis, venerabiles Episcopi, in communiōne Dominorum absolutionem dederunt.* Et ad sexti sæculi septuagesimum octavum annum habita Synodus Antisiodorensis: *Si quis Presbyter, aut quilibet de Clero, aut de populo, excommunicatum absque voluntate ipsius, qui eum excommunicavit, sciens receperit, aut cum illo panem manducaverit, vel colloquium habere decreverit, simili sententia subjacebit.* Excommunicanti Prælato facit potestatem indulgentiæ communiōnis cum suis excommunicatis. Et quadragesima ante hunc Canonem annis celebrata Magalonenfis Synodus Cathedrali ibidem Basilicæ dedit hoc privilegium: *Episcopi firmaverunt, quòd ipsa Ecclesia habeat legitimè, ut si quis penitens ad ipsam venerit, & abstinendi ab Ecclesiæ introitu præceptum in penitentiam habuerit, ipsam Ecclesiam licenter introeat, pacis osculum liberè accipiat, & si quæ sint similia, præterquam Sanctam Eucharistiam, quam minimè accipiat.* Ipsi etiam excommunicato Episcopi isti dederunt privilegium. Exstat Decretum apud Philippum Labbeum in Catalogo Episcoporum Magalonenfium. Quòd etiam Sancto Bonifacio Francorum Apostolo Gregorius secundus licentia cum excommunicatis ac maculosissimis Episcopis & Clericis communicandi dederit, lucet ex ejus litteris: *Colloquium & mensam communem cum eis agere non recuset. Plerumque enim contingit, ut quos correctio discipline tardos facit ad percipiendam veritatis normam, convivorum seditas & admonitio blanda ad viam perducant justitiæ.* Eodem modo agendum suadet cum maculosis Proceribus. Professionem, quam de vitanda simili communiōne juraverat ad Sancti Petri corpus laudatus Bonifacius, Pontifex ita temperavit. Quod & confirmavit successor Zacharias. Et hinc præfens septimi nostri Gregorii Decretum meritò probat ac laudat Bertholdus Constantien-

Epist. 8.

Epist. 11.

Epist. 1.

Can. 12.

Can. 39.

Epist. 9.

C. 12.

sis, addens non fuisse perpetuum, sed dumtaxat ad tempus. Quod tamen Decreti verba disertè non edicunt. Quidquid sit, ipsum confirmavit, aut certè innovavit Urbanus secundus, etiam laudatus à Bertholdo: Confirmavit quoad omnes à Gregorio expressos, qui tamen prava voluntate non communicarent. Addit Bertholdus istam damnatam communionem, adeoque & factam exceptionem multis miraculis fuisse à Deo comprobatam. Urbaniani Decreti partem Decreto suo inseruit Sanctus Ivo Carnutensis. Inter eisdem Urbani Canones est & hic: *Quibuslibet ritè ad Confessionem venientibus Eucharistiam non denegamus, quos solo corpore, non mente inter excommunicatos manere, nec tamen eorum Sacramentis communicare cognoscimus.* Agit de Sancti Petri fidelibus, habitantibus in terra excommunicatorum Principum aut Episcoporum. Quod istiusmodi Laici domos suas, Monachi Monasteria passim dereliquerint, atque ita ipsorum plurimi extremam pauperiem & plurimas calamitates pro Ecclesiastica observantia sustinuerint, constat multis exemplis. Eos solatur adductus Canon, permittens solo corpore istic habitari, mandansque à solis excommunicatorum Sacris abstineri. Canonem aliqui adscribunt Claromontano, quidam Concilio Placentino. Et hinc ad Geberardum Constantiensem, ac Odericum Pasfaviensem Episcopum, omnemque Germaniæ Clerum & populum scripsit Paschalis secundus: *Quosdam audivimus vestrum minus secundum scientiam zelum Dei habere, ut dum pravorum commixtionem vitant, etiam à regionibus vestris discedere meditentur. Qui profectò nequaquam laude Apostolica digni sunt, qui in medio nationis prava & perversa perseverare non possunt, inter quos luceant velut luminaria in mundo, verbum vite continent.* Eiusmodi fugam penitus improbat, lucidè confirmat laudatum Urbani Canonem, adiungitque & laudem atque confirmationem nostri Canonis præsentis. Videtur præsertim agere in fugam plenorum Cœnobiorum, quorum erat infirmas populi animas stabilire.

Hosce omnes Canones respexit in litteris ad Crucesignatos, extantibus in vita ejus publicata per Dominum Franciscum Bosquetum, etiam Innocentius tertius: *Est cautum in jure, quod si quisquam per terram Hæreticorum aut quorumlibet excommunicatorum transierit, necessaria emere ac recipere ab eisdem possit. Præterea, si Pater familias domus excommunicationis sententia fuerit innodatus, à participatione ipsius familia excusatur. Licet ergo Dux Venetorum, Dominus navium, tamquam Pater familias in excommunicatione persisteret, vos tamen tamquam ipsius familia, dum in navibus ejus fueritis, ipsius excommunicatio non contingit, & excusabiles eritis apud Deum, si in excommunicatorum navibus existentes, cum dolore cordis, sub spe penitentiae, excommunicatis ipsis communicaveritis, in quibus communionem eorum nequiveritis evitare.* E præsentibus Canonibus educit, & sancit Sancto Petro fideles Crucesignatos potuisse cum excommunicatis Venetis sine contagii periculo in terram sanctam navigare.

Et ipsos supponit esse non temporalem, sed perpetuam atque immobilem Ecclesiæ legem. Et hinc lucet Catholicos Galliæ, Germaniæ, Angliæ, ac Belgii incolas atque advenas cum habitantibus istic Hæreticis posse liberè in civilibus tractare.

Infelicissima erant ista tempora: Præsertim post Guiberti Ravennatis, quem appellarunt Clementem tertium, Antipapatum. Tunc enim non solus Henricus quartus Germaniæ Cæsar, sed & Philippus primus Francorum Rex erat excommunicatus. Et uti Catholici Guibertinos, ita hi istos ducebant implexos eidem vinculo, atque hinc scribit Sigebertus Gemblacensis: *Scandala in Ecclesia, & in Regno augetur dissidia, dum alter ab altero dissidet, dum Regnum & Sacerdotium dissentit, dum alter alterum excommunicat, alter alterius excommunicationem aut ex causæ, aut ex personæ præjudicio contemnit, dumque alter in alterum excommunicandi auctoritate magis ex suo libitu, quam ex justitiæ respectu abutitur, auctoritas illius, qui dedit potestatem ligandi atque solvendi, omnino despicitur.* Quod ipsum in edito adversus nostrum Gregorium libro de conservanda Ecclesiæ unitate lamentatur Venericus Episcopus Vercellensis. Erant enim & quidam neutrales, spernentes omnem utriusque partis excommunicationem. Hoc igitur tempore Laurentius, apud Antifiodorenses in Charitatis Cœnobio Monachus, à Sancto Ivo Carnutensi Episcopo varia postulavit. Primò, an pravæ communionis contagium possit incurti ab ignorantibus? Secundò, an excommunicatis possit aliquid donari, vel ab ipsis aliquid accipi? Tertio, an ab Ecclesia accipi possit ipsorum oblatio? Quarto, an possint hospitio excipi? Timorata piorum fidelium conscientia erant plenæ scrupulorum. Et ad primum laudatus Ivo respondit: *Excommunicati communio vitanda tantum est ab his, ad quorum aures excommunicatio illa pervenerit. Et ad secundum: De dandis autem vel accipiendis numeribus erga tales personas hæc ratio mihi servanda videtur, ut nihil eis detur, nisi intuitu & compassione humane indigentia, neque ab eis aliquid accipiatur, nisi inevitabilis cogat necessitas, quod minimè fieri videatur causa familiaris rei augendæ, sed tantum causa necessitatis implendæ. Sic Israelitæ in terra Ægyptiorum bona, sic in terra Madian ad usus necessarios acceperunt res Madianitarum. Vult ab excommunicatis emi aut accipi non posse nisi res necessarias, ideoque cum ipsis exerceri non posse mercaturas. Quod qualiter cum Urbani secundi, ab istorum Sacris dumtaxat abstineri mandante, Canone cohæreat, non satis video. Et ad tertium respondet: *Donationes & concessionem excommunicatorum, quibus nec dicendum est Ave, propter infirmos vitandas esse confidimus, non quòd Dei creatura ex eis immunda fiat, sed ne simplicitur ex hoc infirmetur conscientia, cum talibus conjecturis existimant bonis eorum malefacta placere, vel quæ prius abhorrebant mala non esse.* Antiquissimus Ecclesiæ Canon est: *Excommunicati oblatio non recipiatur.* Et ad quartum Sanctus Ivo respondet: *De excommunicato hospitio recepto sufficere videtur, si hospes**

A. 1088.

Ep. 186.

pes qui eum suscipit, contineat se ab excommunicationis mensa & osculo. Hæc omnia confirmat ex præfenti Gregorii Canone, quem & de verbo ad verbum adducit. Nec obstat hic in nostri Pontificis Dictatu articulus: *Cum excommunicatis à Papa nec in eadem domo debemus manere.* Dictatus enim agit de mansione, quæ sit extra hospitalitatis charitatem, aut necessitatem servitii, obsequii, vel cohabitationis.

Hæc præfenti Canonis verba, *Ab Anathematibus vinculo liberamus illos, qui communicant cum eis, qui communicant excommunicatis*, excommunicationis contagium, antea consuetum traduci in infinitum, contrahunt ad solam immediatè communicantem personam, & in tertiam nolunt deinceps derivari. Et hoc est alterum ejus caput, quod de fidei prævaricatione Cardinalis Benno est calumnians. Verum sine fundamento. Quod enim istud contagium non nisi juxta excommunicantis Prælati arbitrium serpat, supra audivimus à Synodo Antifiodorensi. Et hinc præfens etiam caput Urbanus secundus, Paschalis secundus, alique Successores omnino confirmarunt. Et in hoc fundatur Sancti Anselmi Cantuariensis Archiepiscopi scrupulus, quomodo per Henricum primum Anglorum Regem de exilio revocatus se gereret cum excommunicatis ob Laicam investituram, & Regio lateri assidue adherentibus Episcopis atque Abbatibus. Quomodo in futura præfenti Regis coronatione huic, & non illis communicaret. Ob istam enim dumtaxat causam excommunicato Regi communicare poterat, quoad istos autem Antistes Pontifex nullo modo voluerat dispensare. Erat omnino res perplexa. Certè licentiam illam, quam Udoni Trevirensi Archiepiscopo quoad excommunicatum Imperatorem Henricum fuisse à Gregorio septimo datam laudat Lambertus Schaßnaburgensis, Sancto Anselmo quoad excommunicatum Prælatos dare potuerat & Paschalis secundus.

A. 1076.

A. 1089.

Scabiosum contagium successores Pontifices adhuc amplius mitigarunt & contraxerunt: A proxima, nisi sit in ipso crimine, excommunicati communione statuerunt contrahi solam excommunicationem minorem, suo loco exponendam. Prima hujus misericordiz rudimenta sunt ab Urbano secundo. Quod enim ignorantes excommunicatorum communicatores excommunicari noluerit, censuerit tamen aliqua scabie maculari, ideoque & absolutione indigere, affirmat Bertholdus Constantiensis. Quod quid est aliud, quam minor excommunicatio? Po-

sterior disciplina addidit etiam non incurri excommunicationem minorem, nisi major illius, cui communicas, excommunicatio sit per Prælatum solemniter denunciata. Omnis hæc res non est dogmatis, sed disciplinæ, ideoque per Ecclesiam potest ex causis disponi variè atque mutari. Nec obest pro Bennonis calumnia adductus Sanctus Gelasius: Agit enim non de contrahenda, sed de excommunicatione jam contracta, quam certum est sine absolutione non posse dissimulari. Agit de Acacii, Euphemii & Macedonii, in schismate defunctorum, recipiendis nominibus: Quod etiam certum est Christiano dogmati repugnare.

Hunc Canonem laudat etiam & confirmat in litteris ad Geberardum Constantiensem Episcopum, suum in Germania Legatum, Paschalis secundus. Severus Canonum custos Geberardus & nominatim in Henriciano schismate excommunicatos, & quoscumque ipsorum communicatores tractabat eodem modo, censebatque æqualiter scabiosos. Hinc ad ipsum Paschalis: *Diversarum voluntatum diversus eventus agnoscitur. Si quis enim criminosus, juxta Apostolum, vocatur, hujusmodi omnino cavendus est. Eadem etiam cautela vitandi sunt, qui excommunicatis ipsis aut actione, cum possunt, aut cum nequeunt, voluntate se copulant. Qui verò hujusmodi excommunicatis omnino invitit, vel servitio, vel cohabitatione junguntur, si hujusmodi imperfectionis dolore tanguntur, non omnino vitandi sunt, nec tamen ad communionem sine correctionis medio admittendi. Hinc est, quod Prædecessor noster Sanctæ memoriæ Gregorius septimus Papa excommunicatorum uxores, filios, servos, rusticos, quorum consilio vel voluntate excommunicationis meritum non perpetratur, viatores quoque ob eandem necessitatem invitos excommunicatis communicantes, excommunicationis vinculo non teneri constituit, sicut Beatus Augustinus ad Auxilium scribens evidenter ostendit. Distinguit eos qui opere aut voluntate communicant in crimine, & eos qui invitati per aliquam necessitatem aut infirmitatem communicant extra crimen: A solis prioribus pleum contagium, à posterioribus adfirmat contrahi solummodò quamdam illius portionem. Ponit fundamentum, ex quo posteriores Pontifices, antiquum Canonem largiùs moderati, introduxerunt excommunicationem minorem, & ipsam solam jam dictis posterioribus inflixerunt. Interim à Gregorio inductum, quod Geberardus videtur non probasse, pro variis personis temperamentum plenè confirmat. Hanc Epistolam ex Vaticano censuum libro vulgavit D. Cardinalis Baronius.*

A. 1106.
n. 36.

S. GREGORII VII. QUINTUM ROMANUM CONCILIUM.

Hæc Synodus habita est eodem anno, & de ipsa habet Gregorii Regestum: Anno ab Incarnatione Domini millesimo septuagesimo octavo, Pontificatus vero Domini Gregorii Papæ septimi sexto, duodecimo Kalendarum Decembris, indictione secunda, celebrata est Romæ Synodus in Ecclesia Sancti Salvatoris pro refectione sanctæ Ecclesiæ. In qua inter alia excommunicatus est Constantinopolitanus Imperator,

aliqui qui subscripti habentur. Juraverunt quoque Legati Henrici & Rudolphi, quisque pro suo Domino, quod nullis dolis colloquium Legatorum Sedis Apostolicæ in Theutonico Regno habendum impedirent. Constituta etiam sunt illic ad utilitatem sanctæ Ecclesiæ quedam Capitula, quæ in sequentibus denotantur. Duodecim ex his Capitulis Virdunensi suo Chronico inseruit, ac plurimum laudat Hugo Abbas Flaviniacensis.

C A N O N I.

Quicumque militum, vel cujuscumque ordinis vel professionis persona prædia Ecclesiastica à quocumque Rege, seu sæculari Principe, vel ab Episcopis invitis seu Abbatibus, aut ab aliis Ecclesiarum Rectoribus susceperit, vel suscepit, vel invasit, vel etiam de Rectorum privato seu vitioso consensu tenuerit, nisi eadem prædia Ecclesiis restituerit, excommunicationi subiaceat.

S C H O L I O N.

Quod Ecclesiarum ac Monasteriorum bona militibus suis in beneficium donare coeperit Carolus Martellus, ipsum cum anima & corpore ardere in perpetuis gehennis viderit Sanctus Eucherius Aurelianensis Episcopus, ideoque ejus filius Carolomannus sit factus Monachus, & hujus frater Rex Pippinus eadem bona restituere coeperit, supra ostensum est, confirmatque laudatus Hugo Flaviniacensis. Eadem rapina post patrata in Formosum Pontificem scandala immaniter revixit, compescere conatus est Gregorius sextus, & de ipsa ad Alexandrum secundum Pontificem scribit Sanctus Petrus Damiani: *Inter omnia Ecclesiæ mala illud excedit, & Diabolicam propemodum videtur equare nequitiam, quia prædiis in militiam profigatis, omnique possessione terrarum, insuper etiam & Decimæ ac Plebes adduntur in beneficium sæcularibus. Quæ profectò liberalitas inhoneſta est, & indigentibus adimit unde vivant, & Diocesanos etiam deter-*

*ret ut Decimas non persolvant. Una scilicet res & illis subtrahit corporale subsidium, & istis periculum providet animarum. Quod totum in malè munifici caput redundare, nulli dubium est: Si tamen eum ad hoc propria vanitas trahat, non necessitas antiquæ compellat. Et quidem plurima suppetunt, quæ de Episcoporum multiplicibus ærumnis apponerem, nisi me epistolæ compendii regula prohiberet. Agit in Episcopos laico Palatinorum patrocinio promotos: Hi enim in suos apud Principem Promotores cogebantur vel invitati suarum Ecclesiarum possessiones, immò & Decimas profundere, atque cum subditorum pauperum corporibus perdere proprias animas. Et de istis ipsis Palatinis pergit laudatus Petrus in alia ad eundem Pontificem Epistola: *Tam immanis pressuræ calamitas incumbit Ecclesiis, ut tamquam Babylonice legionis acies circumfusa, & Hierusalem cum suis civibus videatur obſeſſa. Sæculares enim quilibet Ecclesiastica jura corrodunt, sataria subtrahunt, possessiones invadunt, & sic stipendia pauperum velut hostium se reportare manibus gloriantur. Quam miseriam lamentatur in variis Epistolis, asserens etiam**

etiam Abbates, ne Monasteriorum bona diripiantur, esse quasi sæcularium servos. Adelajdem Sabaudie Comitissam, quod Ecclesias non diriperet, mirificè extollit, atque ita proficitur istam rapinam fuisse aliis Principibus communem. Et de Wernero Comite, Henrici quarti Regis adhuc impuberis Rectore, scribit Lambertus Schafnaburgensis: *Wernerus Comes villam Monasterii nostri, quæ dicitur Kirchberg, inconsulto Abbate, à Rege petit & impetravit. Et rursùm. Meginardus Abbas Augiensis dignitate sua ultrò se abdicavit, offensus importunitate Regis, qui frequentibus eum Edictis urgebat, ut prædia Monasterii, quæ tam ejus, quàm priorum Abbatum largitione dilapidata, vir jam ad usum Fratrum sufficere poterant, militibus suis in beneficium erogaret. Et de Dedi filio Ducis Saxonum, miserimè occiso: *Quis necis auctor fuerit, non satis constat. Illud haud dubiè liquet, Monasteria & Ecclesias, moriente illo, magna formidine exoneratas esse, cum mentibus omnium certissima opinio insedisset, eum augendarum opum studio, non Deo, non homini par-**

*citurum. Et de præſenti inter Gregorium nostrum & Regem Henricum discordia Chronicon Augustense: *Laici Clericorum & Ecclesiarum possessiones diripiunt, inter se prædas & mutua incendia exercentes. De Guilielmo item primo Anglorum Rege scribit Guilielmus Thorne: *Guilielmus videns se in sublimi positum, & in Regni solio confirmatum, subito ad alium virum mutatus de Rege factus est Tyrannus, expulsisque Regni Nobilibus, Episcopis, Comitibus, Abbatibus, & Clericis multis, eorum possessiones & prædia dictim suis distribuebat Nortmannis. Et infra: *Guilielmus in multis promissa violavit. Monasteria totius Angliæ perscrutari fecit, & pecuniam simul & chartas, in quarum libertatibus Nobiles Angliæ confidebant, & quas Rex in arcto positus observatum se juraverat, ab Ecclesiis, ubi in securo jacuerant, auferri præcepit, & in suum ærarium inferri. Eandem violentiam fuisse in Gallia grassatam testatur per varias Epistolas Sanctus Jvo Episcopus Carnutenſis. Et hanc omnem præſenti Canone damnatam noſter Gregorius est conatus eradicare.****

C A N O N I I.

Si quis Nortmannorum, vel quorumlibet hominum; prædia Monasterii Sancti Benedicti Montis-Cassini invaserit, vel quascumque res ejusdem Monasterii injustè abstulerit, & bis vel ter admonitus non emendaverit, excommunicationi subiaceat, donec resipiscat, & Ecclesiæ satisfaciatur.

S C H O L I O N.

Cassinense Cænobium non solum fundis & massis, sed pluribus etiam civitatibus opulentum, ideoque ab istis hoc tempore dominantibus Nortmannis fuisse frequentem læsum, ostendit in ejus Chronico Leo Hostiensis Episcopus, & addit de præſenti Canone: *Eodem tempore Rosellana Ecclesia Pontifex, ad hoc Cænobium veniens, non parvam pecunie Summam in hoc loco deposuit. Quod ubi Jordano Principi Capuæ relatum est, missis militibus, eam de Secretario Ecclesiæ abstrahi, & ad se præcepit adferri. Ad hæc Fratres inquirunt, pecuniam quæ Patri Benedicto credita est, nos nulli omnino adventum damus; verum in Secretario positam, qui præsumpsit, tollat. Milites Diabolico furore debriati pecuniam de Secretario auferunt, ac abstractam ad Principem deferunt. Tantum verò, & tam immane, inauditumque factum dum Gregorii Papæ pervenisset ad aures, hujus temeritatis noxam inultam esse non ferens, & verens ne hoc rursus exemplo Ecclesia nostra violaretur, Divinum officium in Ecclesia Patris Benedicti interdixit, Altariaque omnia nudari fecit, asserens in*

tanto scelere nimie negligentia & damnanda formidinis Desiderium Abbatem ac fratres argui meritò posse, seque adversus congregationem nostram severius commovendum, nisi ea, qua semper locum istum dilexerat, charitate teneretur. Siquidem tolerabilius esse villas & castella juris vestri in prædam & direptionem dari, quam sanctum locum, ubique famosissimum, tanta ignominia subjacere. Sed non diu Divina ultio est dilata. Nam princeps tanti auctor sceleris, postquam pecuniam tulit Ecclesiæ, lumen amisit. Inde verò Gregorius in Concilio præſidens constituit, ut si quis Nortmannorum, vel quorumlibet hominum, prædia, villas, possessionesque Monasterii nostri Cassinensis invaserit, & secundò ac tertio admonitus non emendaverit, excommunicationi subiaceat, quousque satisfaciatur. Existat Gregorii nostri gravissima ad dictum Jordanum Epistola, hoc ipsum cum aliis facinus acerrimè damnans, jubensque emendari. Et quòd Jordanus emendaverit, pluribus refert laudatus Leo. Et hunc Canonem, quòd universalem Ecclesiæ disciplinam non tangat, prætermisit Hugo Flaviniacensis.

C A N O N I I I .

Quoniam investituras Ecclesiarum contra Statuta sanctorum Patrum à Laicis personis in multis partibus cognovimus fieri, & ex eo plurimas perturbationes in Ecclesia oriri, ex quibus Christiana religio conculcatur, decernimus ut nullus Clericorum investituram Episcopatus, vel Abbatia, vel Ecclesiae de manu Imperatoris, vel Regis, vel alicujus Laicae personae, viri vel feminae, suscipiat. Quod si praesumpserit, recognoscat investituram Apostolica auctoritate irritam esse, & se usque ad condignam satisfactionem excommunicationi subjacere.

S C H O L I O N .

Hunc Canonem laudat etiam Leo Episcopus Hostiensis: *In eadem Synodo constitutum est, ut qui à Laico investituram Ecclesiae acciperet, anathemate uterque plecteretur, qui scilicet daret, & qui acciperet.* Constitutum, seu potius innovatum atque confirmatum est adversus ignorantiam, quam de primo Gregorii nostri Decreto Gerardus Cameracensis Electus, & alii hinc inde Episcopi ad purgandam acceptam investituram allegabant. Et praesertim adversus contumaciam, qua Henricus Germaniae, Philippus Galliae, Guilielmus Angliae Rex, aliique Principes pertinaciter pergebat investire. Quod enim non soli Reges, sed & inferiores utriusque sexus Principes investirent, lucide affirmat noster Canon, & supra est late ostensum. Nec eis deerant defensores Episcopi, nec parati ad consecrandum Metropolitae. Hoc enim tempore Godefridi Ducis Capellani in Lotharingia, Waleramus Naumburgensis Episcopus in Germania, Venericus Vercellensis investituras pertinacissime tutabatur in Italia, quin & Desiderio Cassinensi Abbate, ac Romano Ecclesiae Cardinali, jam in Gregorii nostri Successorem Victorem tertium electo, scribit ad Mathildem Comitissam Hugo Archiepiscopus Lugdunensis: *Decreta Domini sui Papae Gregorii, aliorumque sanctorum Patrum, non solum verbo aperte improbat, verum etiam manifestis operibus postea destruxit.* Et supra: *Henricus Rex ad invadendas terras Beati Petri, nisi Desiderii consilio & persuasione animaretur, nunquam transisset.* Adeo illum non sine fundamento Gregorius circa Rosellanae Ecclesiae rapinam habuit suspectum de connivencia. Exstat Epistola ista apud Hugonem Flaviniacensem. Et de Cameracensi per Gerardi, qui acceptam ab Henrico quarto investituram in Hugonis Dienis Episcopi Augustodunensis Synodo abjuraverat, Episcopi mortem vacante Ecclesia scribit ad Raynaldum Metropolitam Remensem Urbanus secundus Pontifex: *Electum suum Manassem non nisi per ejusdem Regis excommunicationi atque haeretici manum suscipere voluerunt.* Adeo fuerunt pertinaces, ut

Atrebatensem Ecclesiam à se dismembrari, & proprio donari Episcopum maluerint, quam damnatis investituris renuntiare. Quin & rejecto Manassi post solemniter professam Romani Decreti obedientiam subrogatus Gualterus se etiam investiri fecit, atque ideo à Claromontana laudati Pontificis Synodo fuit degradatus. Quod Ep. 66. & ipse à Philippo Francorum Rege investitus, investituram damnationem improbaverit, lucet ex ejus litteris ad Hugonem Primatem Lugdunensem. Hæc tanta Episcoporum Episcoporum circa rem tantam discordia concitavit motus, de quibus apud Lucam Dacherium Chronicon Episcoporum Metensium: *Herimannus Episcopus in Tom. 4. Ecclesia Sancti Petri est sepultus. Presidente universali Ecclesia Gregorio septimo, vacillante Imperio. Obiit quarto Nonas Maji. Et cessavit Episcopatus multis annis. Cum itaque more seculi velut Africo & Aquilone fluctuaret, Catholici Metenses, terrorem postponentes Imperialem, ex Ecclesia Trevirensi Dominum Popponem, personam nobilem, Catholici consentientem, elegerunt Pontificem, celebrata consecratione ipsius à Legato Apostolicae Sedis. Potestas Imperialis alium, scilicet Adelberonem, subinducere nitens; Metenses firma fide resisterunt. Et sicut pridem duos intrusos, Brunonem & Gualonem expulerunt, sic & tertium Adelberonem non sine multo labore ac periculo suarum rerum, excommunicatum deposuerunt. Huic certamini velut signifer imperterritus, & in omni conspectu intrepidus Dominus Adelbero, post Trevirensium Archiepiscopus gloriosus, de gradu in gradum promotus, ab ipsa, ut ita dicam, pueritia pro fide Catholica in castris Ecclesiae militavit, donec ex schismate trophaum pacis invenit Ecclesiae. De hoc motu exstat apud Jacobum Grezerum Henrici Regis Epistola ad Robertum Episcopum Bambergensem: *Notum est tibi, quanto periculo tota fluctuet Ecclesia, quantus error in omni surgat Saxonia, quanta desolatione nobilis illa Metensis penitus destruat Ecclesia. Et non solum ibi, sed & in diversis partibus Ecclesiae nostri dividitur Imperii. Igitur consilio nostrorum fidelium statuimus fieri Moguntia colloquium in Dominico die ante proximum Sancti Andreae festum. Indictum fuit istud colloquium ad componendos novos errores,**

utique

utique de investitura. Quales & quanti motus etiam in Anglia fuerint, docent plures Epistolae Sancti Anselmi Archiepiscopi Cantuariensis. Ad illos igitur componendos praesentem denuo Canonem emisit noster Gregorius.

Nec sine fructu. Ex hujus enim Canonis reverentia Petrus Comes Melgoriensis Gregorio nostro ac Sedi Apostolicae dedit Comitatum Substantionensem, ac Episcopatum Magalonensem, & donationis instrumento indidit hunc articulum: *Sit in potestate Romani Pontificis, in Episcopatu Magalonensi quem placuerit Episcopum justè & Canonice ordinare, & per eam auctoritatem ei liceat Magalonensi Ecclesiae, juxta constitutiones & Decreta Sanctorum Patrum, personam probabilem & idoneam ad regendum populum & res Ecclesiasticas; liceat, inquam, ex hoc & deinceps, qualem diximus, probabilem scilicet & idoneam personam in Episcopum eligere absque ulla mei vel alicujus haereditum, aut Successorum meorum contradictione.* Exstat Decretum in Magalonensium Episcoporum Catalogo, publicato per Philippum Labbeum. Ibidem habes Comitatum istum postea ab Urbano secundo datum Cathedrae Magalonensi. Ex eadem reverentia fecit Flandrensi Comes Robertus Hierosolymitanus, quod ad ejus uxorem Clementiam scribit Sanctus Anselmus: *Relatum mihi est, quosdam Abbates in Flandria sic constitutos, ut Comes vir vester nullam eis manu sua daret investituram.* Clementia hæc fuit Guilielmi Burgundiae Ducis filia, neptis Roberti Francorum Regis, soror Calixti secundi Pontificis, qui pessimas de investitura lites tandem cum Henrico quinto Imperatore composuit & exstinxit. Roberti Comitum pietatem etiam alii Principes fuerunt imitati.

Lib. 3.
Ep. 59.

Lib. 3.
Ep. 11.

Quæstio est, An hic sit ille Canon, quem in secundo suo opusculo, & in litteris ad Raynaldum Andegavensem Episcopum laudat Goffredus Abbas Vindocinensis? *Qui cognoscere voluerit, quid Catholica & Apostolica Ecclesia de investitura senserit, quid docuerit, quid judicaverit & constituerit, legat in primo Capitulo illius Concilii, quod tempore Gregorii septimi Papae factum est.* Et ibi omnes Clericos, qui de manu Laici investituram accipiunt, haereticos vocatos, & ideo damnatos esse & excommunicatos inveniet. Licet enim alia haeresis de investitura dicatur, alia Simoniacae, ista tamen, quæ de investitura dicitur, contra Sanctam Ecclesiam fortius jaculatur. Ibi enim imprimis omnis Ecclesiasticus ordo confunditur, quando hoc, quod unicuique à suo Consecratore in Ecclesia cum orationibus, quæ ibi conveniunt, dari debet, à seculari Potestate prius accipitur. Respondeo non esse. Nec enim primus hic est hujus Synodi Canon, sed tertius. Et nullam haereseos facit mentionem. Nullam item facit secundæ Synodi supra adductus ex Hugone Flaviniacensi, & infra repetendus Canon, licet forsan fuerit alicubi primus. Quinimmo, licet in litteris ad Aquilejensem Ecclesiam noster Gregorius scribat investitos Antifites non intrare per ostium, sed tamquam fures ac latrones aliunde infilire, numquam tamen legitur accusasse de haerese, nec investituram ita titulasse. Ejusmodi item Grego-

riani Decreti nulla est apud Authenticos scriptores memoria. Doctissimus Goffredum in tanto sui temporis negotio errasse quis vel suspicetur? Ejus mentem colligo ex hisce in laudatis opusculo & Epistola verbis: *Hæc præterea haerese de investitura, frechè perspicatur, etiam haerese Simoniacae esse, viva & vera ratione probatur.* Pluribus id conatur demonstrare. Quidquid in Simonia dicitur, dici vult etiam de investitura, ideoque haerese, quam Simoniae frequenter impingit noster Gregorius, impingi etiam investituræ.

Et quidem Laicam Antifites aut cujuscumque Clerici investituram esse veram haerese, constanter defendit etiam Bruno Cassinensis Abbas, & Signius Episcopus. In datis ad Paschalem secundum, qui Henrico quinto Imperatori apud Castellanam civitatem captivus reddiderat damnatas & à se & à suis Antecessoribus investituras, litteris studiosè se purgat de sinistro in Pontificem adfectu & quavis maledicentia, adfirmat se de ipso degradando non cogitare, atque adjungit: *Constitutio tua, qua videlicet investituras ante damnaveras, & constitutio Apostolorum una est, & ipsa multum laudabilis. Apostoli enim illos omnes damnant, & à fidelium communione segregant, quicumque Ecclesiam per secularem Potestatem obtinent. Laici enim, quamvis Religiosi sint, nullam tamen disponendi Ecclesiam habent potestatem. Similiter & constitutio tua, quæ de Apostolico fonte manavit, omnes illos Clericos damnat, & à fidelium communione separat, quicumque de manu Laici investituram suscipiunt, & quicumque eis manum imponunt. Ea namque constitutio tua & Apostolorum sancta est, Catholica est: Cui quicumque contradicit, Catholicus non est. Illi enim sunt Catholici, qui Catholicae Ecclesiae fidei & doctrine non contradicunt. Sicut contra illi sunt haeretici, qui Catholicae Ecclesiae fidei & doctrine obstinato animo contradicunt.* Urget è vulgaribus Apostolicis trigessimum primum Canonem, adfirmat ipsum esse Apostolicum dogma, ideoque citra haerese non posse adversus ipsum decerni, atque prosequitur: *Hanc igitur tuam & Apostolicam constitutionem, Pater venerabilis, iterum confirma, hanc in tua Ecclesia, quæ omnium Ecclesiarum caput est, palam & cunctis audientibus prædica. Hanc haerese, quam tu ipse haerese esse sepe dixisti, Apostolica auctoritate damna, & mox videbis totam Ecclesiam tibi esse placatam: Mox omnes videbis ad tuos pedes confluentes, & magna lætitia sicut Patri & Domino obdientes.* Quotquot enim Laicam investituram censebant haerese, à Paschalis obedientia & communione se subdlexerant, volebantque ejectione ac degradatum. Hæc omnia Bruno adfirmat non posse componi, nisi Papa suum factum circumducat, damnet, ac abjuret. Etiam ad Petrum Portuensem Episcopum, qui cum Paschali captivus fuerat, scripsit: *Audivimus quod quidam de fratribus nostris non solum non damnent ea, qua modo contra Sanctam Ecclesiam facta sunt, verum etiam satis impudenter defendere conentur. Omnis autem qui haerese defendit, haereticus est. Nemo autem hanc non esse haerese dicere potest, quam sancta & Apostolica Ecclesia in multis Conciliis haerese*

hæresim nominavit. Et illæ quidem specialiter dicuntur esse hæreses, quæ in Conciliis judicatae & damnatae sunt. Quidam investituras adfirmabant non spectare ad dogma, sed ad disciplinam, esse rem adiaphoram, ideoque sine perjurio non posse ad Paschali suum factum recantari. Paschalis enim Imperatori Henrico non tantum reddiderat investituras, sed insuper juravit ipsas non auferre deinceps, aut damnare. Istam sententiam Bruno damnat de impudentia: Adfirmat investituras non solum ab ipso Paschali frequenter, sed insuper à generalibus Conciliis fuisse damnatas. Et omne à generali Concilio damnatum censuit esse hæresim. Hinc addidit: Undè & Guibertus non immerito Hæresiarcha dicitur esse, simulque cum suis sequacibus damnatus & excommunicatus. Anti-Papam Guibertum, quod à Synodis damnatus esset, vult fuisse veraciter hæreticum. Hæc Epistolæ à Cassinenfis Monasterii Bibliotheca vulgavit D. Cardinalis Baronius.

A. III.

Ejusdem sententiæ fuit Guido Viennensis Metropolitana, Paschalis secundus in Gallia Legatus, ac postmodò Papa Calixtus secundus. Etenim in sua Viennensi, cui Sanctus Hugo ex Carthusiensi Monacho Gratianopolitanus Episcopus adfedit, Synodo hæc statuit: Investituram Episcoporum & Abbatiarum, & omnium Ecclesiasticarum rerum de manu laica, Sanctæ Romanæ Ecclesiæ auctoritate sequentes, hæresim esse judicamus. Scriptum illud, seu privilegium, quod à Domino Paschali Papa violenter Henricus Rex de investituris non spontè extorsit, in virtute Sancti Spiritus damnamus, atque irritum esse judicamus. Notanda sunt verba: Sanctæ Romanæ Ecclesiæ auctoritatem sequentes. Edicunt quòd Guido hæc decreverit ex mandato ipsius Paschalis. Hinc enim habet Synodalis ad Paschalem relatio: Sanctæ Paternitatis vestræ mandata sequentes, apud Viennam convenimus. Et infra: Igitur dicente Spiritu Sancto, investituram omnem rei Ecclesiasticæ de manu laica esse hæresim judicamus. Scriptum illud, quod Rex à vestra Simplicitate extorsit, damnamus. Investituram judicant hæresim, & tamen ejus indultorem Paschalem non judicant hæreticum: Quòd nempe non sciens, ac pertinax, sed per simplitatem circumscriptus deliquisset. Hinc pergit Synodalis Epistola: Illud etiam cum debita reverentia vestra suggerimus Pietati, quod si nobiscum in his steteritis, si hoc, sicut rogamus, confirmaveritis, si deinceps ab ipsius crudelissimi tyranni, & Nuntiorum ejus litteris, locutione, muneribus abstinueritis, unanimiter nos, sicut decet, habebitis filios ac fideles. Si verò, quod minimè credimus, aliam viam adgredi cœperitis, & nostræ Paternitatis adserciones prædictas roborare noveritis, propitius sit nobis Deus, quia nos à vestra subjectione & obedientia repellitis. Adfirmat Paschalem deinceps non ex simplicitate, sed ex plena scientia & contumacia peccaturum, ideoque tractandum uti hæreticum, à cunctis deserendum sine communionem atque obedientiam, & tandem degradandum ac ejiciendum. Per omnia sentit & loquitur cum Brunone Signinensi Episcopo. Ejusdem sententiæ fuisse etiam Joannem Lugdunensem Archiepiscopum, & alios plures Antistites ac Doctores, est alibi ostensum,

Respondeo tamen investituram non esse hæresim. Et ita constanter tenuit, etiam post relatum Viennensem Synodum, Paschalis secundus. Apud Castellanam civitatem captivus duo dederat Imperatori Henrico, & sacramento firmarat: Ipsum ob hanc captivitatem numquam excommunicare, & ob investituras numquam inquietare. Et in secunda sua Romana Synodo suum factum circumduxerat ac damnarat, sed adjunxit: Ego tamen Henricum numquam anathematizabo, numquam de investituris inquietabo. Adfidentes Episcopi, licet constantissimè adseverarent istud juramentum fuisse & extortum & Herodianum, aliud non potuerunt extorquere. Certè Paschalis, si investituram credidisset hæresim, debuerat Henricum ob ipsam inquietare, & declarare excommunicatum. Eadem repetivit in tertia Romana Synodo: Feci ut homo, quia pulvis sum & cinis. Fateor me male egisse. Sed rogo vos omnes, Orate pro me ad Deum, ut indulgeat mihi. Illud autem malum scriptum, quod in teotortis factum est, quod pro pravitate sua Prævilium dicitur, condemno sub perpetuo anathemate. Et Bruno Signinus Episcopus reposuit: Gratias agamus Omnipotenti Deo, qui Dominum Papam Paschalem, qui presenti Concilio præsedet, audimus proprio ore damnantem illud privilegium, quod pravitate & hæresim continebat. Si privilegium illud hæresim continebat, qui illud fecit, hæreticus fuit. Bruno persistit in priori sua sententia. Verùm Joannes Cajetanus Episcopus fuit ab isto suffragio motus ad iram, ac reposuit: Tunc hic, & in Concilio, nobis audientibus, Romanum Pontificem appellas hæreticum? Scriptum, quod fecit Dominus Papa, malum quidem fuit, sed hæresis non fuit. Aculeata Brunonis verba excitantur & ipsum Paschalem, ideoque pergunt Acta Synodalia: At patientia Domini Papæ, horrendo hæresis nomine pulsata, exasperata est, & manu silentium indicens, dissidentium clamores & murmurata tali oratione composuit. Fratres & Domini mei audite. Ecclesia ista numquam habuit hæresim; immò hic omnes hæreses sunt conquassatæ. Hic Ariana hæresis, quæ per trecentos fere annos viguit, annullata est. Ab hac sede hæresis Eutyriana & Sabelliana contrita: Photinus, ceterique hæretici destructi sunt. Pro hac Ecclesia Filius Dei in sua Passione oravit: Ego pro te rogavi, Petre, ut non deficiat fides tua. Brunoni adstipulabantur plures Episcopi: Et ipsos ex septimi Gregorii pro Romanæ Ecclesiæ circa fidem infallibilitate dictatu compefcuit Paschalis, atque ita dictatum innovavit ac stabilivit. Et certè sanctissimi etiam Episcopi atque Abbates per plura sæcula permiserunt se investiri à suis Regibus: Nec ullus fuit illis scrupulus de hæresi. Et apud Henrici Canisii antiquas lectiones extat Epistola, qua proximus septimi Gregorii Antecessor Alexander secundus permittit, ut Geberardus Salisburgensis Archiepiscopus novum in sua Diocesi Episcopatum erigat, supponitque novum istic Episcopum per investituram, ut dici adsolet, promovendum. Etenim primus, qui Laicam investituram subire noluit, fuit Sanctus Anselmus, proximus laudati Alexandri Successor in Lucensem Ecclesiam.

Et

Et tamen ipsam postmodò suscepit. Et quidem ex assensu, non solius Alexandri, sed & ipsius Gregorii. Adeò horum nullus censuit istic latere hæresim.

Præterea, laudati Gregorii & Successorum adversus investituram Decreta fuerunt pro sola Occidentali Ecclesia, nequaquam pro Orientali. Apud hanc primus investituræ auctor fuit Imperator Constantinus Caballinus, ipsamque omninò prospexit ac abolevit septima Synodus Verùm sine effectu. Græcorum Augusti perrexit Regiæ urbis Patriarcham investire. Etiam post Gregorii Decreta. Etenim in opere de Constantinopolitanæ Ecclesiæ ac Aulae officii Georgius Codinus exponit Patriarchæ electionem, Electi introductionem ad Principem, atque prosequitur: Reperto autem intra septem Patriarchali sceptro, Imperator capit illud, & magna voce ita fatur; Sancta Trinitas per Imperium nobis ab ipsa concessum constituit te Archiepiscopum Constantinopoleos, novæ Romæ, & Ecumenicum Patriarcham. Et infra: Ad eundem modum sine ulla variatione pervenitur aliorum Patriarcharum proclamatio & designatio. Nimirum Alexandriæ, Antiochiæ, & Hierosolymorum. Quin & Archiepiscopi primæ Justinianæ Acridis, & totius Bulgaricæ. Et iterum: Archi-Mandrite, & Proto-Syncelli, sed & Præfecti venerabilium Monasteriorum, postmodò à Patriarcha electi sunt, abeunt & ipsi ad Palatium, veneranturque Imperatorem, & ab Imperatoris manu accipiunt Sceptrum. Distinguit Archi-Mandrite & Monasteriorum Præfectos quos Græcus textus vocat Hegumenos. Quod discrimen etiam est apud nos Latinos. Alia enim apud nos Monasteria sunt Abbatiæ, alia dumtaxat Prioratus. Et horum Præfectos, quod pedo careant, nunquam investierunt nostri Principes. Ambos investivit Græcorum Imperator. Nempe Constantini Caballini, qui à solo Regiæ urbis Patriarcha cepit, audacia pedentium sic profecit. Quod etiam omnes ille investiat Episcopos, licet disertè non exprimat, palam tamen supponit Georgius Codinus. Videntur tamen non nisi post consecrationem fuisse investiti.

Lib. 3. c. 19.

Hanc investituram laudat etiam Nicephorus Gregoras, adfirmans Georgium Cyprium, quem in degradati Joannis Vecchi thronum intravit Imperator Andronicus primus Palæologus, per pedum fuisse ab eodem investitum. Ritum inchoato Patriarchæ pedum, seu virgam Pastoralem, auream, lapillis & margaritis distinctam, & electum equum è Regio stabulo, sella & phaleris Regiæ & sumptuosè ornatum, albo & aureo Seratorio lectum, donare. Et Patriarcha illi insidens, è Palatio, toto Procerum collegio stipante, cum factis adclamationibus in Patriarchium revertatur, atque ab Episcopis pro lege & more consecratur. Hoc modo è manibus Imperatoris futurus Patriarchæ pedum accipiebat, sedente eo super solo Regio, & tota Procerum corona, nudatis capitis, circumstante. Exponit variam adstantis Cleri hymnodiam, ac pergit: Accedit autem Candidatus, cujus unum latus Cæsar, alterum Heraclea Me-

tropolitana tegit. Corpus tertio omnibus inclinat. Deinde ad Imperatorem accedit, & consueta adoratione illum prosequitur. Imperator paulò attollens pedum, orat: Sancta Trinitas, quæ mihi Imperium donavit, te in Patriarcham novæ Romæ deligit. Atque ita de manibus Imperatoris Patriarcha habestatur, id est, Patriarchalis potestatis symbolum, sumebat, eique agebat gratias. Eandem promotionem laudat in Florentini Concilii Historia Sylvester Sgropulus. Etiam illic de præsentibus apud Florentiam Abbatibus dicit Imperator Joannes secundus Palæologus: Satis memini me eorum singulis Pastorale pedum in manum porrexisse. Undè qui acceperat, ubique pro Præfecto habebatur. Et addidit Petrus Primitivus: Id ab antiquo in more positum est, ut post traditum à Majestate tua baculum, Patriarcham adeant, & inaugurentur. Lucidè adfirmat investituram fuisse consecrationem anteriorem. Etiam Metrophanem Cyzicenum Episcopum fuisse ab eodem Principe, & quidem præsentè Latino Romanæ Ecclesiæ Legato, investitum de Patriarchatu, refert idem Sgropulus. Quod ipsum in libro de sacris Ordinationibus firmat Simeon Archiepiscopus Thessalonicensis, adfirmans hanc esse consuetudinem Patriarchalis promotionis.

L. 9. c. 9.

Lib. 12. c. 5. Cap. 9.

Eundem morem sibi usurpavit etiam Constantinopolitanæ urbis inceptor, ac infidelium Turcarum Sultanus Mahometes secundus, & cuncti ejus usque hodiè successores continuant. Omnia Christianorum Imperatorum jura ad se censuit cum Imperio devoluta. De Gennadio secundo, primo post captam urbem Patriarcha, & dicto Mahomete scribit Politica Turco-Græciæ historia: Elestem Gennadium cum ad se Sultanus in Regiam advocasset, suis ei manibus Patriarchale pedum magni pretii dedit. Baculum nempe argenteum, inauratum, artificiosè factum. Usus fuit hac formula: Quòd fastum ac felix sit, esto Patriarcha, & utere nostra amicitia, in quibus rebus voles, habens omnia jura ac privilegia, sicut superiores ante te Patriarchæ habuerunt. Elucidat per Emmanuelem Malaxum descripta Patriarchalis historia: Gennadium statim ut Patriarchæ dignitatem acceperat, Pontifices & Clerici, & populi Primores ad Sultanum deduxerunt. Quem etiam ille adoravit. Tum Clericos interrogavit Sultanus, Ecquam consuetudinem habuissent Romani Imperatores in creatione alicujus Patriarchæ? Responderunt illi, quoties aliquis futurus esset Patriarcha, datum esse ei manu Imperatoris pedum, insigne curæ Pastoralis in gregem pium. Ita Sultanus, his auditis, pedum manu sua accepit, idque in manum Patriarchæ dedit. Quæ omnia latius adhuc refert Georgius Phranzes. Etiam de Dionysio Patriarcha scribit dicta historia: Potestatem et jus à Rege datum accepit. Utiq; à Rege Solimanno. Et de Dionysii successore Josepho: Josephus, manum Sultani osculatus, insigne potestatis accepit. Et de Hieremia secundo, ac everso in patris Selymi secundi Regnum Amurathe tertio: Patriarcha abiit ad Regem, ei se submittere. Qui Rex potestatem Ecclesiasticam, quam Patriarcha à Patre Sultano Selymo acceperat, eidem confirmavit. Denuò investivit. Et hæc fuit Turcica violent-

Fol. 108.

Fol. 168.

violentia. Semel enim investitum Patriarcham nullus in Imperio Christianus Succesor legitur postulasse ad novam investituram.

Ex quibus omnibus lucet Laicam Antistitem investituram nec à Latinis nec à Græcis fuisse judicatam hæresim. Et ipsam à septimo Gregorio pro solis Latinis fuisse damnatam. Ipsam omnino damnavit septima Synodus: Verùm non de hæresi. Et damnavit pro solis Græcis. Istius Synodi Canones Romana Ecclesia numquam confirmavit. Quin & ejus de fide Decretum, tamquam erraticum, Gallicana dudum damnavit Ecclesia, atque ita Francorum præsertim Reges non desierunt suos Antistites investire. Uti igitur ista Synodus in solis Græcis, ita septimus Gregorius investituram damnavit in solis Latinis. Et hinc Leo nonus, Alexander tertius, Gregorius decimus, Eugenius quartus, & horum Lugdunensis ac Florentina Synodi, dum à Græcis postularunt varios unionis articulos, & quosdam in ipsis damnarunt abusus, numquam meminerunt investituræ. Nihilominus Brunoni Signino Episcopo, & Vindocinensium Abbati Goffredo, adfirmantibus ipsam & à septimo Gregorio & à secundo Panchali fuisse damnatam hæresim, omnino credo. Nempè de investitura juris, seu investiendi jure sunt locuti: Et perperam intellecta ipsorum verba, uterque Scripitor ad manuales investituram malè detorsit. Quo vicio laborasse videtur etiam Synodus Guislonis Archiepiscopi Viennensis.

Quidquid sit, etiam manuales investituram meliores Græci, licet non damnarint, tamen omnino improbarunt. Inter ipsorum gravissimos Scriptores omnino est Simeon Archiepiscopus Theffalonicensis. Ipsum vixisse post Barlaamum Gyrcensem Episcopum, Gregorium Palamam item Archiepiscopum Theffalonicensis, ac Dositheum Patriarcham Constantinopolitanum, restè adfirmat in libris de Occidentalis ac Orientalis Ecclesiæ concordia Leo Allatius. Ejus enim tempore extincta erat Regia Constantinopolitani Patriarchæ nominatio, plenaque libertate fruebatur Canonica trium electio: Lex Imperatoris Justiniani. Hanc autem fuisse à se reductam, & ex isto suo beneficio primum Canonicè Electum fuisse Dositheum, lucidè testatur Imperator Joannes Cantacuzenus. Et iste Simeon de Regia Patriarchæ investitura scribit in opere de saceris Ordinationibus: *Non igitur Patriarcham creat Imperator, neque illi dat aliquid, sed operi jam factò consentit & obsequitur. Clarum est, quòd illi nihil det, sed potius ab illo accipit, & veluti Minister est rerum Ecclesiasticarum. Nam cum Electo virgam sacram tradit, ad eum accedit, & ipsi caput inclinat, & aperit, & benedictionem accipit, osculaturque Electi Patriarchæ manum. Et infra: Præterea hoc facit Imperator, ut demonstrat se Ecclesiam honorare, non ut illi imperet. Nam Imperator Electum ad se venientem, antequam illum videat, blandè & amanter persequitur, Palium undulatum illi mittit, & crucem sinu gestari solitam, quæ ut pignus, velut minister & custos, conservat. Ideò virgam, ut honorabilis Pastoralis potestatis symbolum, ipse manu tradit propter*

*honorem & severitatem, atque ut demonstrat se Pastorem, quem Deus elegit, charitate completi. Uti olim apud nos pedum & annulus, ita apud Græcos viduatæ sedis pedum, undulata Mandya, atque Encolpion deserebantur ad aulam, custodienda per Principem. Et apud nos per pedum & annulum, apud Græcos Princeps electum Antistitem investiebat per solum pedum. Per Mandyan & Encolpion videtur Metropolita suos Suffraganeos atque item Heracleensis Exarchus Regiæ civitatis Patriarcham investisse. Simeonis tempore per Græcorum civitates erant plures Latini Episcopi, Clerici, & populi: Et hi Regiam Antistitem investituram, utpotè à suis tunc moribus alienissimam, videntur damnasse. Adversum hos Simeon exerit omnes suæ eloquentiæ vires: Adfirmat investituram non esse Laicam potestatem in Ecclesiam, sed merum ministerium. Esse merum Principis de facta electione ac electa persona consensum. Esse merum Canonicæ electionis honorem ac securitatem: Qua nempè Patriarcha adversum Laicas in suam electionem violentias effert securus. Et hinc ista investitura meruit nomen confirmationis. Quod ipsum in litteris ad Hugonem Lugdunensem Primate[m] docuit etiam noster Ep. 60. Latinus Ivo Episcopus Carnutensis. Quis autem non videat Simeonem laborare, sudare sanguinem, vexari à propria conscientia? Ex eodem fonte scribit de electo in Patriarcham Niphone Patriarchalis apud Emmanuelem Malaxum Historia: *Heracleensis Pastoralis pedum ei in manus tradidit. Et ipse celsissima Patriarchica sede conscensa, sacro & laico bene precatus est ordini. Etiam Simeonem Trapezuntium investivit Heracleensis Exarchus, & pergit eadem Historia: His peractis, duxerunt illum Pontifices ad Sultanium. Utique ut investiretur. Etiam de Hieremia primo Patriarcha scribit: *Pedum ab Heracleensi Metropolita, veteri Instituto & lege, accepit. Hanc veterem legem existimo esse illam, quam induxit profana audacia Imperatoris Constantini Caballini. Ipsam puto non nisi post captam urbem revixisse. Quòd enim Patriarcha ab Heracleensi Episcopo prius, quàm ab Augusto Principe investiretur, & quòd ante hanc investituram inthronizaretur olim, nullo ostendi potest testimonio. Hic est unus è fructibus Turcicæ captivitatis. Græcorum Episcopi viderunt Turcicam investituram capitaliter adversari Christianis legibus, & tamen à se non posse excuti: Hinc ejus solam speciem duxerunt Sultano exhibendam, illi præmiserunt avitam Heracleensis Antistitis investituram, atque dixerunt istam esse antiquam legem & consuetudinem. Quòd nempè istud ipsum orthodoxi olim Episcopi, dicti Constantini violentiam non valentes excutere, acitassent. Et hi & isti viderunt in Laica investitura latere aliquid indignæ servitutis.***

Præsentem Gregorii Canonem omnino respicit in litteris ad Anglicanam Ecclesiam Alexander tertius Pontifex: *Ad audientiam nostram pervenit, quòd post turbationem, quæ inter carissimum in Christo filium nostrum Henricum, illu-*

strem

strem Anglorum Regem, & Thomam Cantuariensem Archiepiscopum emerit, quædam prava consuetudo in illis partibus inolevit, scilicet quòd Laici Ecclesias & Ecclesiastica beneficia soleant passim in Regno Anglorum quibus vellet conferre, & auctoritate sua Clericos investire. Undè quoniam id sanctorum Patrum Institutionibus adeò cognoscitur contradicere, ut danti & accipienti de manu Laica sit Anathema, & hoc in Ecclesiastica libertatis perniciem non est dubium graviter redundare, nos universas donationes à Laicis de Ecclesiis hujus turbationis tempore

factas omnino cassamus, & irritas esse decernimus. Exstat Epistola ad D. Cardinalem Cælaem Baroni-um. Nec mireris istam Laicorum Patronatum in Parochialium Ecclesiarum Clericos violentiam. Hoc ipso enim tempore Imperator Fredericus, Octaviani schismate abusus, etiam Episcoporum investituram resumebat: Quin & dictum Anti-Papam inaudita audacia præsumpsit investire. Et Patrum Canon, qui & investituram & investituram subicit Anathemati, manifestè est hic præfens nostri Gregorii.

C A N O N I V.

SI quis Præbendas, Archidiaconatus, Præposituras, vel aliqua officia Ecclesiastica vendiderit, vel aliter quàm Statuta sanctorum Patrum præcipiunt ordinaverit, ab officio suspendatur. Dignum est enim, ut sicut gratis Episcopatum accepit, ita membra ejusdem Episcopatus gratis distribuatur.

S C H O L I O N.

Canonis causam habes in Gregorii nostri litteris ad Hugonem Dionsensem Episcopum, Apostolicum in Gallia Legatum, de causa Gerardi Electi Cameracensis: *Illud commune malum pendè totius terræ, videlicet quòd Altaria venduntur, etiam iste in sui Archidiaconatus officio se fecisse non denegat. Quid sint Altaria, exponit in Nemausensi Synodo Urbanus secundus: Ecclesiæ vel Decimæ vulgari vocabulo in Galliarum partibus Altaria vocantur. Altaria, inquam, erant Parochia-*

les Ecclesiæ, seu cunctæ ipsarum temporales possessiones & jura. Eadem & Canon noster per Præbendas, Archidiaconatus, Præposituras, aliaque Ecclesiastica officia intelligit, & vetat vendi. Denuò enim damnat grassantem tunc errorem, qui officium distinguebat à beneficio, & hocce omnino posse vendi asseverabat: Quem etiam per Godefredi Lotharingæ Ducis Capellanos prædicatum, & ab anterioribus Pontificibus jam sæpiùs damnatum, Ecclesia dudum non potuit eradicare. Posterior Canonis pars ostendit hanc venditionem illis præsertim adhæsisse Episcopis, qui dignitatem emerant.

C A N O N V.

Ordinationes, quæ interveniunt pretio, vel precibus, vel obsequio alicujus personæ ea intentione impenso, vel quæ non communi consensu Cleri & populi secundum Canonicas sanctiones fiunt, & ab his, ad quos consecratio pertinet, non comprobantur, infirmas & irritas esse dijudicamus. Quoniam qui taliter ordinantur, non per ostium, id est, per Christum intrant, sed ut ipsa veritas testatur, fures sunt, & latrones.

S C H O L I O N.

Hunc Canonem Gregorius noster laudat in litteris ad Gebuinum Lugdunensem Archiepiscopum, quibus istius Ecclesiæ super quatuor Provincias Primatum instituit. Ipsum con-

firmat his tantum illius successoribus, qui nullo interveniente munere Electi vel promoti fuerint, videlicet à manu, ab obsequio, & à lingua. A manu, ut nullum pretium prorsus à se, vel ab alio tribuatur. Ab obsequio, ut nihil inde servitii faciat, sicut quidam intentione Ecclesiæ Prælationis, potentibus personis solent deferre. A lingua, ut neque per

Lib. 6.

Ep. 34.

per se, neque per submissam personam preces effundat. Et per erectum hunc Primum Pontifex Decreta sua per quatuor nobilissimas Galliarum Provincias fecit esse firma.

Ostendit porro Canon non solummodo per munus à manu, sed etiam per munus à lingua vel ab obsequio committi atque compleri Simoniam. Munus à lingua rectè affirmat esse preces. Affirmat enim in litteris ad Nestarium etiam Sanctus Basilius: *De electione eorum, qui sunt præficiendi contubernio, si quid vel in gratiam boninum, vel precibus inflexus, vel metu fractus, aliquando determinare, dispensator non fuerim, sed caupo potius, si Dei donum ad humanam quorumcumque amicitiam permutarem.* Etiam consuetas precibus miseri adulationes aut laudes esse munus à lingua, ideoque illum, qui ex ipsorum appetitu aut oppositi vituperii metu iudicat, esse sui iudicii cauponem scribit in secunda vigesima quinti Psalmi expositione Sanctus Augustinus. Et ad Arnulphum Lexoviensem Episcopum, Senii causa volentem Episcopatum cedere, scribit Petrus Blefensis: *Dicitur, quod ab adolescentia cœpisset Ecclesiasticos honores olfacere, & ad hunc honorem, qui nunc onerosus est vobis, obsequiis atque intercessionibus, & aliis ambitionis humane suffragiis aspirare.* Currite ergo ad conscientie vestrae testimonium, & si inveneritis vos minus Canonicum habuisse ingressum, sitis solliciti de egressu. Adeptum per intercessionem Episcopatum asserit illegitimum, utique ab Simoniam, ideoque & deponendum. Et Robertus Cardinalis Pullus: *Quicumque ordinatur, aut beneficium accipit in Ecclesia, vel præficitur in ea, caveat ne sibi ipse, aut per se, aut per alium, machinatione quadam hoc adipiscatur. Quod si prece accessit, munus est à lingua.* Et infra: *Quod si cuiusquam meritis admonitus, aut ab ipsius amicis persuasus Antistes, illum in Clero promoveat, utique non peccat, tantum ineptum ne promoveat. Item itemque diligenti indagazione vestigans, utrum persona sit probe digna, quam cum probaverit idoneam, tamen si illa de causa libentius admovet honori, quoniam aut pro ea sit rogatus, aut illi ex rationabili causa est adstrictus, non puto id malè fieri. Virum bonum, quoniam illi obligatus es, aut quoniam de eo tibi suavis est, ab honore sibi competente repelles? Hinc nimium te exhibebis aurum, ipse beneficium ingraturum.* Robertus Pullus, quem multis encomiis atque eruditis commentariis illustravit Hugo Mathoud, fuit vir insigniter probus & doctus, nec non & Cardinalis Romanæ Ecclesiæ, ideoque hanc ejus doctrinam possumus omnino amplecti. Preces ergo, quæ Simoniam inducant, debent ab ipso promovendo esse vel factæ vel procuratæ: Licet cætera sit aptus, tunc omnino incurrit hanc lepram. Quod ipsum in laudatis ad Gebuinum Primate litteris lucidè tradit noster septimus Gregorius. Nec solas quovis peccatoris oleo conditas, sed & simplices damnat preces. Et sanè etiam per hæc quivis se ipsum obligat, adeoque omnino offert munus. Rectè tamen addit Doctor Angelicus: *Licitè potest aliquis, si est indigenus, pro se beneficium Ecclesiasticum petere sine cura animarum.* Uti pauper

Clericus nullius passim potestatis est, ita & ejus preces nullum pondus aut munus continent, ideoque Prælati aut Patroni ipsas exaudiens, elemosynam facit, non Simoniam. Dico, Clericus: Etenim quod Laicus ex paupertatis fuga Clericatum fuscipiens delinquit graviter, est constans Patrum doctrina. Quæ omnia notent ambitiosi.

De munere ab obsequio ad Joannem Pictaviensem Episcopum rectè in litteris, Mistæ Canonem exponentibus, publicatis per Lucam Dacherium, scribit Venerabilis Isaac Episcopus Lingonenfis: *Traditiones hodiernæ ferè omnes turpi lucro deserviunt. Beneficium, quod quasi gratis impenditur, ferè omne, etsi pretium ante non taxat, obsequium postea sperat. Gravidæ sunt hodiè gratiæ nostræ: Sub pretextu virginis prægnantem nupti damus.* Et adversus Gerardum Engolismensem Episcopum scribit Arnulphus Lexoviensis: *Cum in Papam Innocentium secundum Cardinales convenissent, ipsi statim de obedientia tua & debita subjectione scripserunt. Postulasti tamen illis honorari Rescripto, & munus legationis habitæ confirmari. Visum est Simoniacum, favorem tuum redimere Legationis officio: Et cum ipse Innocentius partes illas visitare sub eodem tempore decrevisset, nullus locus sub ipsius præsentia poterat restare Legato. Innocentii secundi electio fuit dicens: Quorumdam enim Cardinalium factio elegit Petrum Leonis, appellavitque Anaclerum secundum. Porro Gerardus Engolismensis Episcopus fuerat Calixti secundi ac secundi Honorii per Aquitaniam Legatus, ideoque Innocentii causam promisit defendere, dummodo ista sibi legatio confirmaretur. At hoc etiam ex naturali ac Divino jure debitum officium esse Simoniacum ab obsequio munus judicavit Romana Ecclesia, negavitque postulatam confirmationem. Et hæc est prima radix tot scandalorum & motuum, quæ in Gallia iste Gerardus concitavit. Et de Sancto Otone Bambergensi Episcopo scribit Andreas ibidem Abbas: *Otto Paschalis secundi Papæ genibus advolutus, curam Pastoralium humiliter et resignavit, se indignum & nullatenus tanto oneri aptum esse lacrymosis singultibus vociferans. Verebatur enim aliquantulæ Simonie hærescos umbra se respersum, quia tanto tempore in Curte Regia fidei ministerio desudaverat, ne fortè Imperator pro mercede ejusdem servitii Pontificatus eum infusa sublimasset, ideoque non sine animæ periculo hujus Sacerdotii dignitate fungeretur. Undè maluit temporalis honoris subire dispendium, quam superbi arbitri oculos offendere, animæque suæ pati detrimentum.* Et resignationem Pontifex omnino admittit, ac non nisi post aliquot dies reddidit Episcopatum. Isto illius temporis more ipsum absolvit ad cautelam. Et hinc Epistola illa, quæ suam in Senonensis Archiepiscopi familiam ac Ministerium sub certa tempestivi beneficii spe adscriptionem videtur uti innoxiam laudare Petrus Blefensis, non est probanda. Et hocce ad munus noster Gregorius ac ejus Successores passim addiderunt: *Episcopatum impensum.* Etenim Pontifici, Regi, Episcopo, aut cuivis Potestati servire, & ad res præsertim publicas obsequi, nullo modo est*

Ep. 323.

Ep. 44.

Par. 6. c. 17.

Tom. 1.

L. 2.

Ep. 72.

est crimen, nec illi obsequiosos suos adjuutores vetantur exaltare: Ex altare jubentur & per leges & Canones. Verum qui simplici oculo obsequitur, Deo obsequitur, non homini, deseritque munus. Et nec implicitum, sine quo nulla Simonia, inquit pactum.

Inter illos, qui data vel accepta à Simoniacis, dempto solo Baptismo, Sacramenta censuerunt esse substantialiter irrita ac nulla, fuit etiam in libris adversus Guibertum Anti-Papam Sanctus Anselmus Episcopus Lucensis. Regiam Antistitum nominationem acerrimè exagitat, & pergit: *Quid plura? Si anathematizati & excommunicati, ut & vix heretici Simoniaci & Neophyti, ab Ecclesia sunt separati, quis non videat, quod hujusmodi Sacerdotum Missæ & orationes Deum ad iracundiam super populum provocent, quem talibus placari credebamus? Scriptum est enim: Varii sacrificii locus extra Catholicam Ecclesiam non est. Et iterum: HÆRETICUM HOMINEM POST PRIMAM ET SECUNDAM CORREPTIONEM DEVITA. Quando ergo tales Episcopos, vel Abbates, vel reliquos Clericos non devitamus, si eorum Missas audimus, vel cum eis oramus, cum illis excommunicationem subimus. Quos quidem Sacerdotes esse saltem credere, omnino errare est, cum Petrus Simonè dicat: PECUNIA TUA TECUM SIT IN PERDITIONEM, QUIA EXISTIMASTI DONUM DEI PECUNIA POSSIDERE. Ubi enim, EXISTIMASTI, dicitur, non pro eo quod fecerit, sed quia se posse facere credidit, condemnatur, cum minus sit existimare quàm credere. In hoc ergo quod subiungitur, NON EST TIBI PARS NEQUE SORS IN SERMONE ISTO, patenter ostenditur, quia nihil sacræ ordinationis in hac promotione percipitur. Pluribus Sanctorum Patrum testimoniis istud confirmare nititur, & concludit: *Hæc itaque tam patentia, tam manifesta sunt, ut dilucidari non egeant. Patentiissimè namque Simoniacorum Sacerdotium & sacrificia esse irrita demonstrant. Quamvis quidam scripserit, quod sicut in Baptismo Simoniacorum, ita & in eorumdem sacrificio virtus Spiritus Sancti cooperetur, scilicet ut non eisdem sit verum & salutare sacrificium, sed bis quibus exhibetur. Quod ex præmissis Patrum sententiis apertissimè refellitur. Solum à Simoniacis, vel quibuscumque Hæreticis datum aut acceptum Baptisma vult propter extremam ejus necessitatem esse validum ac ratum. Probabilem tunc opinionem nec probare Synodaliter, nec damnare voluit noster Gregorius, istiusmodi ordinationes ambidextris rursus verbis definit esse infirmas atque irritas, non exprimens an quoad substantiam, an quoad solam executionem.**

Nec in solas Simoniacas, sed etiam in illas, quæ sine Canonica Cleri & populi electione, aut sine Metropolitæ aut alterius competentis Prælati confirmatione ad Regiam nominationem fiebant, tam inferioris quàm superioris Cleri ordinationes fert eandem sententiam. Hujusmodi enim ordinationes esse etiam substantialiter nullas atque irritas constanter docuit laudatus Anselmus. Et probavit ex trigesimo primo Apostolico Canone inter vulgares, quorum quinqua-

ginta priores ex Stephani quarti ac Joannis septimi Edicto vult esse authenticos. Item ex sexto Nicæno Canone, qui lucidè sancit sine Metropolitæ judicio nullum esse Episcopum. Etiam ex variis Sanctorum Patrum testimoniis, ac ex Dioscori secundi in Alexandrinum thronum per Regiam Imperatoris Anastasii nominationem intrusione, de qua Sanctus Theophanes in Miscella historia: *Cum Dioscorus manus impositionem accepisset, recesserunt multitudines Rusticorum dicentes, quia nisi secundum quod Sanctorum Apostolorum Canones continent fiat Episcopus, non recipietur. Principes verò inbronizaverunt eum. Dioscorus verò venit ad Sanctum Marcum, & venientes Clerici induerunt secundò; & iterum consecraverunt. Et ita veniens ad Sanctum Joannem, perfecit Collectam. Regiæ nominationis violentiam asfirmat ab Eutychnianis Imperatoribus Zenone & Anastasio fuisse attentari cœptam, ideoque adversus Dioscori intrusionem fuisse tantum ab Ægypti Rusticis motum, ut Theodosium Caliopæ Augustalis Præfetti, qui Principis iustæ executus fuerat, filium trucidarint, multosque ipsorum Acacius Magister Militum. Motus enim eruperat in publicam cadem. Quin immò quod violentiam nec Zeno nec Anastasius inchoaverint, sed à Constantio inchoata dumtaxat resumperint, est suo loco ostensum. Eam interim tunc adeo averfati sunt in Ægypto, non solum Rustici, sed etiam Patriarchalis Ecclesiæ Clerus & populus, ut Dioscorus non potuerit in Cathedra sua esse pacificus, nisi Canonicè electus ac denuò consecratus. Datam sine electione consecrationem censuerunt esse inanem umbram & fucum. Eiusdem sententiæ videtur fuisse in opusculo de ordinatione Episcoporum, & Laicorum investitura Goffredus Abbas Vindocinensis: *Firmiter nos credere oportet, & nullatenus dubitare, ut quemadmodum Baptismus Christianum facit, ita electio & consecratio facit Episcopum. Et sicut impossibile est sine Baptismo Christianum fieri, ita est impossibile Episcopum sine electione & consecratione creari. In ordinatione Episcopi electio & consecratio sic est utraque necessaria, quod consecratio sine electione, & sine consecratione electio Episcopum facere sola non sufficit. Nam sicut in Baptismo aqua & invocatio Spiritus Sancti sunt necessaria, quæ faciunt Christianum, ita in ordinando Episcopo electio & consecratio sunt necessitate conjunctæ, quæ creant Episcopum. Et sicut aqua sola, aut sola invocatione Spiritus Sancti, nec Baptismus fieri potest, nec homo esse Christianus, ita sola electione aut sola consecratione nemo ordinari vel fieri valet Episcopus. Nititur hæc pluribus confirmare. Laicam investituram credidit esse hæresim, atque ita ipsius odio fuit ad hæc dogmata præcipitatus. Istam interim sententiam, uti Synodaliter probare, ita & damnare noluit noster Gregorius. Hinc nominatorum Episcoporum aut Clericorum ordinationes ambiguis dumtaxat verbis damnavit. Quod etiam inferior Clerus, non à solo Episcopo, sed etiam à Clero & populo debuerit olim eligi, antiquæ disciplinæ peritis est compertum. Et hanc Canonis partem laudat etiam atque exponit in laudatis ad Gebuinum litteris**

noster Pontifex: His nimirum hanc Primatus dignitatem concedendam esse sancimus, qui pura & sincera electione tibi successerint, & ita per ostium intraverint, sicut Fratritatem tuam cognovimus intrasse. His vero, qui aliter intraverint, videlicet qui juxta Dominicam sententiam, non per ostium, sed aliunde ut fures & latrones ascende-

runt, non solum Primatum hujus dignitatis non concedimus, verum etiam omni honore Ecclesiastici regiminis indignos & alienos fore adjudicamus. Et quod Gebuini successores adversus Laicam investituram ac Regiam nominationem strenuissime pugnauerint, lucet ex litteris Sancti Ivonis Carnutenensis.

C A N O N VI.

Falsas poenitentias dicimus, quæ non secundum auctoritatem sanctorum Patrum pro qualitate criminum imponuntur. Ideoque quicumque miles, vel negotiator, vel alicui officio deditus quod sine peccato exerceri non possit, si culpis gravioribus irretitus ad poenitentiam venerit, vel qui bona alterius injustè detinet, vel qui odium in corde gerit, recognoscat se veram poenitentiam non posse peragere, per quam ad æternam vitam valeat pervenire, nisi arma deponat, ulteriusque non ferat nisi consilio Religiosorum Episcoporum pro defendenda justitia, vel negotium derelinquat, vel officium deferat, & odium ex corde dimittat, bonaque quæ injustè abstulit restituat. Ne tamen desperet, interim quidquid boni facere poterit, hortamur, ut faciat, ut Omnipotens Deus cor illius illustret ad poenitentiam.

S C H O L I O N.

Hunc Canonem Gregorius noster laudat, atque exponit in litteris ad minoris Britanniae Clerum & populum, conquerens Sacerdotum imperitiam atque negligentiam fuisse dudum apud ipsos grassatam, & adjungens: *Ex quare, quasi ex pestifera radice, innumera mala exorta sunt, aded ut usque ad hæc nostra tempora, inter cætera quæ malè pullulant vitia, falsæ nimirum poenitentia consuetudo inoleverit.* Hinc ad ipsos legavit Amatium Olorensem Episcopum, qui Synodaliter statueret varia, ac præsertim hunc articulum: *Si quis in homicidium, adulterium, perjurium, vel hujusmodi aliquid lapsus, in aliquo talium criminum permanserit, aut negotiatio- ni, quæ vix agi sine peccato potest, operam dedit, aut arma militaria portaverit, excepto si pro tuenda justitia sua, vel Domini, vel amici, vel etiam pauperum, necnon pro defendendis Ecclesiis, nec tamen sine Religiosorum virorum consilio sumpserit, qui æternæ salutis consilium dare sapienter noverint, aut aliena bona injustè possederit, aut in odium proximi sui exarserit, veræ poenitentia fructum facere nullatenus potest.* Infructuosam enim poenitentiam dicimus, quæ ita accipitur, ut in eadem culpa, vel simili, deteriori, vel parum minori permaneatur. Unde quisquis dignè vult poenitere, necesse est ut ad fidei recurrat originem, & quod in Baptismo promissit, Diabolo scilicet ac ejus pompis renuntiare, & in Deum credere, videlicet rectè

de eo sentiendo, mandatis ipsius obedire, sollicitus sit vigilanter custodire. Quicumque ergo taliter poenituerit, quoniam aliter simulatio dici potest, non poenitentia, illi peccatorum suorum remissionem, Apostolica freti potestate, largimur; insuper æternæ beatitudinis gaudia promittimus. Data est Epistola octavo Kalendas Decembris, indictione tertia, anno uno post præsentem Synodum. Præsentem ergo Canonem Synodaliter publicari jussit & recipi in observantiam.

Canon confirmat hanc vetustam Regulam: *Certam poenitentiam non facit, nisi odium peccati, & amor Dei.* Et hanc Sancti Augustini: *Non dimittitur peccatum, nisi restituatur ablatum, cum restitui potest.* Et quod intra cor retento fratris odio nequeat esse vera poenitentia aut vera cordis conversio, notissimum est omnibus Christianis. Adeo tamen tunc obcuratæ fuerunt fordidorum fidelium mentes, adeoque grassatæ indignæ istæ poenitentia, ut præsentem Canonem in Synodis Placentina, Melphitana, & Claromontana Urbanus secundus, & in sua Lateranensi innovare debuisset Innocentius. Ast dubium movent hæc Sancti Augustini verba in libris de Baptismo: *Non impeditur Baptismi gratia, quominus omnia peccata dimittat, etiamsi odium fratrum in ejus, cui dimittuntur, animo perseveret.* Distinguit duplicem peccatorum remissionem: Stabilem seu irrevocabilem, ac revocabilem seu momentaneam. Istam solis sincerè ad Deum conversis, hanc etiam in fraterno odio vel alia pessima voluntate perdurantibus impendi affirmat,

& per ipsam non sola præterita, sed istud etiam præsens dimitti peccatum, verum pro unico dumtaxat momento, statimque tunc omnia cum novo novi sacrilegii reatu redire. Et hac distinctione solvit & exponit Dominicam parabolam de servo, qui omnium grandissimorum debitorum remissione donatus à suo Domino, modicum confervo dimittere rogatus noluit, ideoque & Dominus exsufflavit suam gratiam, cunctaque extincta debita reduxit. Addit Augustinus: *Et hæc sæpè contingunt in Ecclesia.* Et in alio libro: *De remissione peccatorum, utrum per Baptismum apud hereticos fiat, quid mihi videretur, in alio jam volumine scripsi. Sed etiam hic breviter commemoro. Si sit illic remissio debitorum per Baptismi sanctitatem, rursus debita redeunt per hæresim & schismatis obstinationem, & ideo necessarium habent hujusmodi homines venire ad Catholicam pacem, ut Hæretici & Schismatici esse jam desinant, & eorum quæ in illos redierant peccatorum purgationem in unitatis vinculo charitate operante mereantur.* Et iterum: *Sacramenti integritas ubique cognoscitur, sed ad peccatorum illam irrevocabilem remissionem extra Ecclesie unitatem non valebit.* Et in alio rursus libro: *Perfidus & blasphemus, si in perfidia & blasphemia permanserit, nec extra nec intra Ecclesiam remissionem accipit peccatorum, aut si propter vim Sacramenti ad punctum temporis accipit, & foris & intus eadem vis operatur, sicut vis nominis Christi expulsionem Demoniorum foris etiam operatur.* Et in quinto libro: *Remissio irrevocabili peccatorum non consequitur Baptisma, nisi non solum legitimum, sed etiam legitime habeatur. Si legitime non habeatur, peccata vel non remittuntur, vel remissa replicabuntur.* Addit de permanentibus in fraterno odio homicidis: *Sive nulla eis peccata dimissa sunt, si non in melius mutati corde baptizati sunt, sive continuo dimissa redierunt.* Et in septimo libro: *Potuerunt accipere Baptismum & remissionem non accipere peccatorum, aut remissa peccatis continuo rursus onerari.* Quæstio est, Quæ & qualis sit ista revocabilis ac momentanea remissio, quod ejus fundamentum, & an ipsam probaverit Sanctus Augustinus?

Respondeo sanctum Donatistarum principium fuisse, quod nullum novi Testamenti Sacramentum possit esse simplex seu informe, ideoque omne extra Ecclesiam, quoniam istic formatum esse non valet, datum vel acceptum sit irritum & nullum. Quæstio præsertim erat de Baptismo. Hinc eis Augustinus Baptisma, quod fornicatores, homicidæ, fratrum osores, atque alii in suis malis voluntatibus pertinaces accipiunt intra Ecclesiam, opposuit. Ipsum enim nec exsufflabant, nec repetebant Donatistæ, ideoque validum agnoscebant & ratum. Et formatum asserere non poterant, ideoque cogebantur simplex fateri. Erat firmum argumentum. Hinc ipsius eludendi causa finxerunt illam remissionem momentaneam ac revocabilem, ipsamque istis fictis dixerunt impendi. Et ita suum dogma pessimè intricarunt. An enim ejusmodi remissio subsisteret, disquirere Sanctus Augustinus noluit, permittit transire, etiam dato atque accepto extra Ecclesiam Baptismo affirmavit adscribendam ex eisdem Christi Lupi Opera T. VI.

principiis, atque ita nullum esse fundamentum, ex quo ille exsuffletur aut repetatur. Et à se cogitatum nodum Donatistæ numquam potuerunt solvere. Ipsum Augustinus, isto ad hominem argumento exuere se nolens impugnasse non legitur, quod tamen nec probaverit, adducta ejus testimonia clarè demonstrant. Et non de ipsa, sed de sola firma atque irrevocabili remissione sancivit hic noster Gregorius: Rectè sanxit ipsam sine vera poenitentia non posse obtineri. Ex his interim lucet de Sacramentali operis operati virtute nec Catholicos olim dubitasse, nec Donatistas. Quin & hos in ipsam fuisse justo liberaliores.

Vox, Poenitentia, quandoque pro converfi ad Deum cordis contritione accipitur, quandoque pro satisfactione, quam antiqui Canones & Patres passim vocant poenitentia actionem, nummumque non rasum, non scalptum, non adulterum, quo nos oporteat à Divina Clementia & Justitia emere culparum ac reatum abolitionem. Ago hic, uti & præsens Canon, de sola satisfactione publica. Et quidem levium pro gravibus peccatis satisfactionum impositio etiam in antiqua Ecclesia est grassata. Etenim eodem tempore, quo Romæ Novatianus quovis in thus aut libellum lapsos ad extremum usque vitæ articulum poenitere voluit, & ne tunc quidem Ecclesiastica pace donari, in Africa ortus est quinque Carthaginensium Presbyterorum, Sancto suo Episcopo Cypriano rebellantium, error quovis sub nulla aut sub levissima certè poenitentia admittens lapsos etiam ad plenissimam cum Oblatione Perfectionem, qua ipsos non purgari, sed decipi, seduci, ac magis maculari gloriosus Martyr in pluribus Epistolis est protestatus. Quin & ipsum de nimio in lapsos rigore accusavit apud Sanctum Papam Cornelium devia eorum Presbyterorum factio, coegitque ad rescribendam hanc Apologiam: *Remitto omnia, multa dissimulo, studio & voto colligendæ fratritatis, etiam quæ in Deum commissa sunt non pleno judicio religionis examino, delictis plusquam oportet remittendis penè ipse delinquo.* Quosdam nimia sua facilitate susceptos queritur fuisse pejus relapsos, & factos nequiores, ideoque se, uti ab ista factione de rigore nimio, ira & à fidei suo populo accusari de nimia clementia. De eadem clementia in Synodo ad Quercum accusatus fuit Sanctus Joannes Chrysostronus. Lucaniae Episcopos, quod grandes peccatores non solum ad poenitentiam non cogere, sed etiam exaltarent in Clerum, accusat & Pontifex Gelasius. Eadem de laxitate queruntur tertia Synodus Turonensis, secunda Cabilonensis, sexta Parisiensis, aliaque sub Carolo Magno ac ejus filio Ludovico Pio celebratæ: Per ipsam queruntur multorum animas decipi & perire, in Presbyterorum manibus grassantes tunc poenitentiales libros mandant comburi, aut saltem Synodaliter corrigi, ac poenitentiam dari secundum sacras Scripturas, antiquos Canones, & avitam consuetudinem. Et in libris de Laicali Institutione scribit Jonas eodem tempore Episcopus Aurelianensis: *Perrari sunt homines in Ecclesia, qui talem*

L. 1. c. 10. agant penitentiam, qualem antiquorum Patrum penitentium exempla, & auctoritas Canonica sanxit. Quis namque criminis reus, qui utique penitentia publica debuit mulctari, cingulum militiæ deponit, & à liminibus Ecclesiæ, cætuque fidelium arceatur, & à Christi Corpore separatur? Quis porro in cinere & cilicio, more penitentium antiquorum, lamenta penitentibus suscipit? Perniciosum hunc & scandalosum disciplinæ lapsum multis deplorat, atque adjungit: Illud etiam minime prætereundum est, quod quidam peccatorum suorum conscii imperitos animarum suarum medicos expectant, ut sibi ad votum suum penitentia tempora imponant, & peritos idcirco declinant, ne austerius eos penitentia addicant. Penitentialium Presbyterorum ignorantiam graviter damnat, ac pergit: Sunt etiam plerique spirituales Medici, qui mendandi animarum vulnera habent peritiam, sed aut amoris proprii, aut adulacionis causa, errata eorum, qui sibi confessionem suorum peccatorum faciunt, saluberrimam penitentia rigore ferire refugiant. Omnem hunc disciplinæ lapsum durissimè exagitat, suaderque corrigendum. Quod ipsum eodem tempore fecerunt in suis Capitularibus Theodulphus Aurelianensis, Hayto Basileensis, Hincmarus Remensis, Herardus Turonensis, Isaac Episcopus Lingonensis. Sub Merovingiorum Regum desidia lapsum disciplinam restaurarunt.

Ejusdem post patrata in Formosum Pontificem scandala lapsum describit in litteris ad Alexandrum secundum Pontificem Sanctus Petrus Damiani: Dum afflictio carnis à cunctis penitentibus penè respuitur in præfegendis penitentiam iudicis vigor Canonum penitus enervatur. Quamobrem aut liber omninò claudendus est Canonum, aut à delegandæ penitentia laxatione cessandum. Quis enim secularium ferat, si vel triduo per hebdomadam jejunare præcipias? Modò stomachi læsionem simulant, modò splenis sive vesicæ lamentantur exitium, modò marcidæ pulmonis vitio intercludi sibi met abelitum conqueruntur. Libertinam sui sæculi laxitatem plurimis lamentatur. Et in sermone ad populum: In penitentia virtute caligant oculi plurimorum, qui vel discretionem privati, vel assentionem seducti, aut nesciunt quid injungant, aut si sciunt, privatam gratiam præferunt veritati. Magnam istius sæculi lumen fuit Sanctus Odilo Abbas Cluniacensis, & tamen in ejus etiam vita scribit laudatus Petrus: In promulgandis iudiciis ac modis penitentia præfegendis tam pius erat, & tanta merentibus humanitate compatiens, ut nequaquam districti Patris Imperium, sed maternum potius exhiberet affectum. Unde se represententibus hujusmodi verbis solebat eleganter illudere: Etiam si damnandus, malo tamen de misericordia, quam ex avaritia vel crudelitate damari. Pati nolebat appellationem istam, de qua idem Petrus in vita Sancti Abbatis Romualdi: Ab imposita per laudatum Romualdum penitentia refert Olibanum Comitem appellasse ad plures Episcopos & Abbates, ac ejus iudicium fuisse nihilominus ab illis confirmatum. Grassabatur & alius abusus, in quem rursus ad nescio quem Monachum idem

Petrus: Ne implere valentis penitentiam ullatenus inordinata charitate suscipias. Quod si susceperis, instantissima agilitate persolvas. Magni peccatores criminum suorum penitentias expleri curabant per Monachos, atque ita in illis securi permanebant. Quare hanc Divini juris disciplinam reparaturus noster Gregorius, secundum Sanctorum Patrum auctoritatem deinceps imponi atque agi iussit pro criminum qualitate condignas penitentias. Hoc in solo condignitatis capite deficientes, Sanctum Cyprianum imitatus, dixit inutiles & falsas.

Quin quatuor avitas penitentium cum omni ipsarum paratura classes reparare optarit, non est dubitandum. Verum iniquissimi & corruptissimi temporis ratio non patiebatur. Hinc ex ipsis saltem aliquid voluit reviviscere. Primò voluit à penitente milite deponi arma, seu militiæ cingulum, nec ipsum nisi ex Episcopi facultate refumi, & quidem ad solam justitiam defendendam. Loquitur cum Siricio Pontifice, qui in litteris ad Himerium Tarraconensem Archiepiscopum scribit eos, qui acta penitentia militare cingulum denuò appetunt, esse canes & sues ad vomitum & volutabra redeuntis. Et in litteris ad Rusticum Narbonensem Archiepiscopum Sanctus Leo Magnus; *Contrarium est omninò*

Epist. l. c. Ecclesiasticis Regulis, post penitentia actionem redire ad militiam secularem, cum Apostolus dicat, NEMO MILITANS DEO IMPLICAT SE NEGOTIIS SÆCULARIBUS. Undè non est liber à laqueis Diaboli, qui se militiam mundana voluerit implicare. Et de illis, qui post acceptam in extremo vitæ periculo solemnem penitentiam convalescunt, statuit duodecima Toletana Synodus: *Ne ad Militare cingulum redeant, religamus.* Et de redacto ad penitentiam Episcopi homicida Synodus Theonivillana: *Cingulum militare deponat.* Et de illo, qui dimissa vel interfecta uxore aliam duxerit, in suis Capitularibus Imperator Lodovicus Pius: *Armis depositis, publicam agat penitentiam.* Quod ipsum Decretum suo Capitulari inseruit Isaac Episcopus Lingonensis. Et habitum in Ticinensi Francorum Regia Concilio statuit de cunctis publicè penitentibus: *Nullo militie secularis Concilio uti possint.* Quam Regulam in ipso etiam Rege ac Imperatore obtinuisse docet laudati Ludovici publica penitentia: *Ad militiam secularem non redeat.* Ita suo Decreto disertè inseruit Compendiensi Synodus. Quòd publica penitentia ipso, quoniam sine armis geri non potest, Regno exuat, docet in chartula, Lotario Cæsari apud eandem Synodum oblata, Agobardus Archiepiscopus Lugdunensis. Nec aliud censuit ipse Ludovicus. Licet enim injustam atque invalidam accepisset penitentiam, arma tamen & Imperium resumere non præsumpsit, nisi Synodaliter expurgatus & absolutus. Et de Wimaro, ob occisos tres filios redacto in publicam penitentiam, ad Rivobradum Episcopum scripsit Nicolaus primus: *Arma nisi contra Paganos non ferat.* Et in litteris ad Rudolphum Archiepiscopum Bituricensem: *De his qui pro criminibus penitentiam gerunt, & ad cingulum militie revertuntur, constat*

L. 1. Epist. 35.
Serm. 70.
C. 2.

L. 6. Epist. 20.
Epist. l. c.
Can. 2.
Can. 4.
Tit. 1. c. 6.
C. 12.
Epist. 5.
Ep. 39. c.

stat eos contra sacras Regulas agere. Verum quia crimina non aequalia sunt, perhibesque alios horum propter nimiam hebetudinem in desperationem abiisse, alios ob hoc ad Paganos fugisse, tibi hoc committimus decernendum, nimirum qui loca & tempus regionis illius, modumque culpæ, nec non & penitentiam & gemitus hominum ad confessionem venientium, præsens possit inspicere vales. Franci semper arma plusquam cibum & potum dilexerunt. Hinc illos ad ipsa post peractam penitentiam redire Nicolaus Pontifex dispensatorè indulgit. Eadem de causa eandem gratiam fecit Wimaro: Verum contra solos Paganos. Et ipse est omninò primus, qui avitum Canonis rigorem legitur sic mitigasse. Quare Remensis sub Joannis decimi Papatu per Seulphum Archiepiscopum celebrata Synodus, quæ Suevionensis inter Robertum & Carolum Reges civilis belli militibus publicam injunxit penitentiam, variaque jejunia, cum hac exceptione: *Nisi eum militiam detentum esse contigerit.* Hæc, inquam, Synodus nimium recessit ab antiqua disciplina, & grassantem suo tempore laxitatem secuta est, non ausa reparare. Ipsam ergo adhuc gravius ubique grassantem reparavit utcumque, nempe juxta Nicolai primi mitigationem, noster hic Gregorius. Quid per justitiæ defensionem intelligat, supra nobis edixit in litteris ad minoris Britannia Clerum & populum. Addidit & aliam mitigationem: Ut nempe militari cingulo non privet, sed ipsum publica penitentia usque ad sui expletionem solummodo suspendat.

Quòd publicus Penitens etiam negotiari non possit, scribit in laudata ad Rusticum Narbonensem Archiepiscopum Epistola Sanctus Leo Magnus: *Qualitas lucri negotiantem aut excusat aut arguit. Quia est & honestus questus, & turpis. Verumtamen Penitenti utilis est dispensia pati,*

quàm periculis negotiationis adstringit. Quia difficile est inter ementis vendentisque commercium non intervenire peccatum: Eadem de causa negotiationem Penitentibus interdicit Synodus Barchinonensis. Et Herardi Turonensis Archiepiscopi Capitulare: *Penitenti nulla lucra negotiationis exercere convenit.* Eadem verba Capitulari suo inseruit Isaac Lingonensis Episcopus, & addidit posteriora verba Sancti Leonis. Hanc igitur avitam disciplinam hic etiam reparat noster Gregorius. Quin & negotiationi addidit: *Officium deserat.* Utrique illud, de quo in Lateranensi suo Canone Innocentius secundus: *Falsa Penitentia est, cum Penitens ab officio vel Curiali vel negotiali non recedit, quod sine peccato agi nulla ratione prævallet.* Aut certe sine peccati periculo. Ex lapsu enim læsus, quousque curetur, non solum scabrosus, sed nec lubricis viis possit credi. Et hi Canones lucidè ostendunt degradandi Principis potestatem esse in Ecclesia antiquissimam, ac non solum Romano, sed olim cuius competiisse Episcopo. Quivis enim Episcopus semper potuit publicam penitentiam imponere, atque ita & armis & militari baltheo, & omni Curiali, adeoque & Regio atque Imperiali officio etiam in perpetuum privare. Præsens tamen Canon dumtaxat ad tempus suspendit. Interim arma resumi non nisi de Episcoporum consilio permittit. Quare in publicam penitentiam damnatus Princeps, etiam post absolutionem, non nisi eadem via possit redire in administrationem Regni. Et ex hac Regula noster Gregorius, dum Henricum quartum post expletam publicam penitentiam ab excommunicatione & culpis reconciliavit, populare fidelitatis Sacramentum non exemit à suspensionis vinculo, ideoque nec illum reposuit in plenam ac liberam Regni administrationem.

C. 11.

CANON VII.

Decimas, quas in usum pietatis concessas esse Canonica auctoritas demonstrat, à Laicis possideri Apostolica auctoritate prohibemus. Sive enim ab Episcopis, vel Regibus, vel quibuslibet personis eas acceperint, nisi Ecclesiæ reddiderint, sciant se sacrilegii crimen committere, & æternæ damnationis periculum incurrere.

SCHOLION.

Decimas esse in Ecclesia antiquissimas, est suo loco ostensum. Lucet etiam ex Isidori Pelusiota litteris ad Herminum Comitem: *Præclare Dominum ornas, cum nobis fructuum tuorum Primitias tribuis, Decimamque partem ex ubertate terre tuæ, à quo eam accepisti, pendis.* Et ex Sancti Augustini ad Casulanum Presbyterum Epistola, laudante memoratum à Sancto Luca Phariseum, quod omnium bonorum suorum *Christi Lupi Opera T.VI.*

daret Decimas, & adjungente: *Quod cupimus à Ep. 86. multis fieri Christianis, & vix paucissimos invenimus.* Eundem ab eodem facto laudat in libro de decem chordis, urget Evangelicam legem, *Ni Cap. 12. si abundaverit justitia vestra plusquam Scribarum & Phariseorum, non intrabitis in Regnum Cælorum,* atque prosequitur: *Ergo illi dant Decimas, tu si centesimam dederis, aliquid magnum te fecisse gloriaris.* Et in trigésimo de Domini verbis sermone laudat hanc primam Eleemosynam, *Miserere animæ tuæ, placens Deo, & pergit: Hanc eleemosynam si prætermittis, da quantum vis,*

Lib. 1. Ep. 37.

Cap. 22.

Cap. 4.

vis, retrabe de fructibus tuis, non Decimas, sed dimidias, novem partes da, & unam tibi dimitte, nihil facis, quando tecum non facis, & tecum pau-

Sermon. per es. Basilem Decimas laudat in tribus de tempore sermionibus: Et ipsorum posteriorem, uti legitimum Augustini sermum, laudat in libris de Laicali institutione Jonas Episcopus Aurelianensis. Quin & omnes tres in decimi tomi corpore firmarunt Doctores olim Lovanenses. Verum omnes esse spurios, & Augustino longè juniores, est lucidum. Duos priores esse Sancti Eligii Tornacensis Episcopi, demonstrat in ejus vita Sanctus Audoenus Archiepiscopus Rothomagensis. Et de nescio quo pio & casto apud Aegyptios Rustico dicit in quarta decima Joannis Cassiani collatione Abbas Nesteros: Numquam de fructibus suis aliquid usurpavit, nisi prius Deo Primitias ac Decimas obtulisset. Profecit hic postea in Abbatem Theonam, vigesimæ primæ collationis Auctorem, & de ipso scribit etiam hic laudatus Cassianus: Ad Beatum Joannem Abbatem, tunc Monasticæ Diaconie Præsidentem, cum piæ devotionis studio Theonas juvenis advenisset, deferens religiosa munera inter ceteros possessores, qui certatim Decimas, vel Primitias frugum suarum de suis substantiis offerebant. Et ad istos oblatores dixit ibidem laudatus Joannes: Deletor quidem, d. filii charissimi, piæ vestrorum munere largitate, & devotionem hujus oblationis, cujus dispensatio mihi credita est, gratanter amplector, quia fideliter Primitias vestras ac Decimas, indigentium usus profuturas, velut sacrificium Domino bona suavitatis offertis. Harum scilicet oblatione plenitudinem quoque fructuum, univèrsæque substantiæ vestræ, ex qua hæc Domino delibastis, ubertim benedicenda credentes, vosque secundum mandati illius fidem multiplici ubertate bonorum omnium etiam in hoc seculo cumulandos. Oblationes istas addit esse imperfectam legis justitiam, quoniam omnia derelinqui & pauperibus donari debeant à Christiana perfectione, quæ tamen dumtaxat fit consilii, non Præcepti. Ex quibus vides Decimas tunc, licet non ubique universales, apud varios tamen populos fuisse usitatas. Suo necdum tempore fuisse affirmat disertè, primos Judæos fideles laudans, in libro de Ecclesiæ unitate Sanctus Cyprianus: Domas tunc & fundos venundabant & thesauros sibi in Cælo reponebant, distribuenda in usus indigentium prætia Apostolis offerebant. At nunc de Patrimonio nec Decimas dantur, & cum vendere jubeat Dominus, emimus potius & augemus. Nempe data Ecclesiis per Imperatorem Constantinum pax ipsas cœpit inducere, primum suadendo & rogando, atque ita paulatim proficiendo in rigidum ac generale Præceptum. Ita demonstrant gravissimæ usque ad effusum quandoque sanguinem contentiones, quas pro inducendis aut reducendis Decimis fuisse passam in variis regionibus Ecclesiam, suo loco ostendemus. Undè & armato Regum brachio fuit subindè opus.

Ecclesiarum porrò Decimas militibus in beneficium dare, cœpit Carolus Martellus, ac de isto abusa scribit in libris de Laicali institutione Jonas Episcopus Aurelianensis: Hoc avaritiæ

genus in tantum quosdam obligaverat Laicos, ut bocce justè ac rationabiliter, immò inculpabiliter se Lib. 2. c. 19. clari posse putarint, donec gloriosus orthodoxus Dominus Ludovicus Imperator inter cetera pietatis sue beneficia, quæ honore & amore Domini nostri JESU Christi contulit Sanctæ Ecclesiæ, ab hoc quoque eam immunem effecerit. Prodit & alium sui temporis abusum, dicens de quibusdam pagorum Domicellis: Existunt quamplures, qui Decimas non bonoris Divini, sed quæstus sui causa Sacerdotibus distribuunt, eosque quibus præsumt distribuere compellunt. Scilicet ut id, quod datum fuerit, aut totum aut penè totum in suos suorumque extorqueatur usus. Sunt plerique, qui possessionum limitibus coangustati, & redditibus carentes, aut in juris sui proprio, aut certè ex munere alicujus Potentis habent Basilicas, ad quas religiosa devotio fidelium magnam oblationum & Decimarum conferre solet copiam, super quam hujusmodi cupiditate ducti solent dicere: Ille Presbyter multa de mea acquirit Ecclesia, quapropter volo ut de eo, quod de meo acquirit, ad votum meum mihi serviat. Sin alia, meam ultra non habebit Ecclesiam. Sed & in talibus Basilicis constitui non sinunt Presbyteros, nisi ab eis manus, quod optant, acceperint. Alodiales vel etiam Feudales Pagorum Domicelli volebant etiam ipsius Basilicæ esse non dumtaxat Patroni, sed & Domini, atque isto furo ab illius Presbytero extorquebant partem Oblationum ac Decimarum. Addit iniquitatem hanc non solum in pauperibus, sed & in opulentis Domicellis viguisse: Sunt etiam plerique Potentes, qui oblii ordinis ac Ministerii sui, hujusmodi Basilicas possidentes rebus tennes, fidelium verò largissimis Decimis abundantes, contra fas suis aut Clericis aut Laicis beneficario munere conferunt, ut de hujusmodi oblationibus & Decimis sibi serviant. Decimas solis Basilicis, Clericis, atque pauperibus deberi, & hinc impiam esse istam violentiam, insigniter ostendit.

Ex ipsa prodiit & alia Disciplina scabies, adversus quam edixit in suo Capitulari Atto Vercellensis Episcopus: Si quis Presbyter, vel quilibet d. Clero, inventus fuerit alicui Laico deinceps munera dare aut promittere, ut Ecclesiam alterius Presbyteri subripiat, sciat se pro hac rapina ac serva cupiditate aut gradum amissurum, aut in carceris ærumna agendo penitentiam, longo tempore detinendum. Istarum Ecclesiarum Præfecturas non solum citra Episcopi scientiam ac voluntatem dabant isti Domicelli, sed & palàm vendebant, atque ita novo & majori pretio cotrupti frequenter expellebant non solum ab Episcopo institutum, sed & primum emptorem Presbyterum, & novum intrudebant. Quod longo tempore adversus hunc errorem pugnare debuerit Ecclesia, ostendunt plurimi Canones, suo tempore adducendi.

Præsenti Canonis tempore grassans iniquitas fuit æquè fera. Ipsam in alio apud Gratianum existante Canone exponit noster Gregorius: Per- 1. qu. 3. venit ad nos fama suavia, quòd quidam Episcoporum non Sacerdotibus propriæ Diocesis Decimas atque Christianorum oblationes conferant, sed potius Laicalibus personis, militum videlicet sive servitorum, vel quod gravius est, consanguineis. Undè s. quis

quis amodo Episcopus inventus fuerit hujus Divini præcepti transgressor, inter maximos Hæreticos, & inter Antichristos non minimus habeatur. Et sicut Nicæna Synodus de Simoniacis censuit, & qui dat Episcopus, & qui recipiunt ab eo Laicis, sive pretio, sive beneficio, æterni incendii ignibus deputentur. An quintum, à quo Simonia, an duodecimum, à quo Ecclesiasticæ substantiæ alienatio vetatur Episcopis & Clericis, secundæ Nicænae Synodi Canonem laudet, ignoro: Neuter habet adducta verba. Utriusque junctum sensum existimastim Gregorii Canonem nobis custodierit, debemus gratias: Non est dubitandum, quin plures perierint ac lateant. Eundem ab usum idem Pontifex damnat in litteris ad Herimannum Metensem Episcopum: Tuam volumus admonitam esse Prudentiam, ne alicujus magnitudine tribulationis coactus Ecclesiasticas cuquam hereditate largiaris, unde multum te postea poeniteat, cum quod modo turbatus egeris, nullo modo emendare poteris. Electissimus Ecclesiastici patrimonii defensor fuit Herimannus: Et nihilominus ab Ecclesiæ, licet Vasallus, aut aliis militibus, ad ipsius, licet non Decimas, propriæ tamen Ecclesiæ possessiones infeudandas fuit per illas violentias compulsus. Quod passim alii Episcopi etiam Decimas infeudare fuerint compulsi, immò & propria iniquitate consueti, lamentatur Sanctus Petrus Damiani in litteris ad Alexandrum secundum Pontificem: Inter omnia hujus temporis mala illud excedit, & Diabolicam propemodum videtur æquare nequitiam, quia prædiis in militiam proffigatis, omnique possessione terrarum, insuper etiam Decimæ ac Plebes adduntur in beneficium secularibus. Quæ profectò liberalitas inhonesta est, indigentibus admitti unde vivant, & Diocesanos etiam deterreret ut Decimas non persolvant. Una scilicet res & illis subtrahit corporale subsidium, & illis periculum providet animarum. In aliis ad nescio quem dilapidatorem Episcopum litteris insigniter ostendit hujusmodi omnem Ecclesiasticæ substantiæ donationem fuisse in plenaria nuper Florentina Synodo damnatam justissimè à Victore secundo, & pergit: Sunt etiam qui Plebes, seu Parochiales Ecclesias, secularibus tradunt. Hi nimirum tanto gravius delinquant, quanto & sacrilegium convincuntur committere. Quia & sancta profanant, & his, quibus quasi beneficium præerogant, venenum letale propiunt. Quid est enim Decimas in usum secularium vertere, nisi mortiferum eis virus, quo pereant, exhibere? Huc accedit, quod & Plebesanti justa datur occasio, ut matricibus suis Ecclesiis obedientiam subtrahant, & legitima Decimarum tributa non persolvant. Eis passim militibus, quorum intercessione atque auxilio ad Episcopatum pervenerant, donabant ambitiosi Episcopi, atque ita novo sacrilegio complebant suam Simoniam. Esse novam, quæ nullo furo aut titulo purgari possit, Simoniam docet insigniter in litteris ad Bonifacium Cardinalem Episcopum Albanensem. Eandem in Longobardiæ Episcopi Adrianus primus, in Severo Patriarcha Antiochæ Constantinopolitana Mennæ Patriarchæ Synodus, in Gallia Episcopis Symma-

Lib. 6. Ep. 5.

Lib. 1. Ep. 10.

Lib. 4. Ep. 12.

Lib. 2. Epist. 3.

Ep. 7.

chus Pontifex, in Georgio Alexandrinæ Ecclesiæ invafore culpatur apud Africanos Episcopos Sanctus Athanasius: Iniquitas est adeo antiqua. Quòd hocce tempore milites, alique Laici Decimas ac Parochiales Ecclesias etiam ipsi invaderent, à Regibus ac aliis Principibus impetrarent, atque olim impetratas possiderent, est alibi ostensum. Et omnem hanc iniquitatem aboler præfens Canon. Quasvis Decimas non solum deinceps donari aut invadi vetat, sed & quasvis etiam ab Episcopis usque huc donatas mandat reddi. Ex Gratiano productus Canon etiam vendi vetat, non tamen jubet reddi, ideoque uti imperfectiorem, sic illum existimo hoc nostro præsentem esse anteriorem. Laplam quippè disciplinam gradatim in suis Synodis reparare solitus fuit noster Gregorius. Sancit de solis Decimis: Quòd sint res sacra, ideoque nullo titulo valeant à Laicis detineri. Et omnes malè tunc usque alienatas Ecclesiarum fundos ad restitutionem postulare erat res corruptissimo seculo nimis ardua.

Porrò præfens Canon non fuit omninò infructuosus. Etenim de Guilielmo primo Anglorum Rege scribit ad Hugonem Diensem Episcopum suum in Gallia Vicarium, noster Gregorius: Rex Anglorum, licet in quibusdam non ita religiose, sicut optamus, se habeat, tamen in hoc quòd Ecclesias Dei non destruit neque vendit, Presbyteros uxores, Laicos Decimas, quas detinebant, etiam cum juramento dimittere compulsi, ceteris Regibus se satis probabiliter, ac magis honorandum ostendit. Ejus veteraciter Christianam, qua præsentem Canonem executus est, legem habemus apud Henricum Cnygthonum: De omni annonæ Decima garba Deo debita est, & ideo reddenda. Si gregem equarum habuerit, pullum reddat decimum, qui unam tantum vel duas habuerit, de singulis pullis singulos denarios. Similiter qui vaccos Lib. 2. c. 4. plures habuerit decimum vitulum, qui unam vel duas, de vitulis singulos obolos singulos, & qui caseum fecerit, det Deo decimum, si verò non fecerit, lac decima die. Similiter decimum agnum, decimum vellus, decimum butyrum, decimum porcellum. Eandem Regulam servari jubet in sylvis, pratris, aquis, molendinis, hortis, negotiationibus, & omnibus rebus quas dederit Deus. Hanc affirmat esse avitam Sancti Apostoli Augustini doctrinam, neglectam olim per divites ac desidios Episcopos, ideoque post exindè multiplicatas ultra duplum in Anglia Ecclesias omninò reparandam.

Pergit Gregorius in laudatæ Epistola: Præterea innotuit nobis, quòd multos milites, qui prius ad Presbyteros fornicarios & Simoniacos coercendos favorem & auxilium vobis impenderant, propterea quòd Decimas dimittere volebant, excommunicando turbaveritis, quales nos anathematis vinculo alligare Synodali judicio per discretionem distulimus. Super his igitur consulimus atque hortamur, ut nunc pro tempore Canonicum vigorem vestra Sapientia temperet, atque hac turbationis tempestate quedam parcendo, nonnulla dissimulando ita studeat moderari, ut non ex severitate justitiæ deteriorandi occasionem sumant, sed suspensio nunc judicio spatium recognoscendi aequitatem habentes, postmodum facilius ac-

Lib. 9. Ep. 5.

Lib. 2. c. 4.

quiescant, ut demum in eos tranquillitatis tempore, quod citò futurum speramus, id quod nunc Apostolicæ Sedis discretio patienter differt, iustitia dirimens ad statum suum restauret. Præsentis Canon nullam infligit excommunicationem, ideoque nec Gre-

gorius voluit infligi à suo Vicario. Et quidem Henricianæ persecutionis turbatio, & exinde nata varia necessitas hujus Canonis plenam executionem persuasit multis in locis dispensatoriè dissimulari ac suspendi.

C A N O N V I I I.

Quia dies Sabbathi apud Sanctos Patres nostros in abstinentia celebris est habitus, nos eorundem auctoritatem sequentes salubriter admonemus, ut quicumque se Christianæ Religionis participem esse desiderat, ab esu carniū eadem die, nisi majori festiuitate interueniente, vel infirmitate impediēte, abstineat.

S C H O L I O N.

Quod ex Sancti Petri Apostoli, aut certè ex Sancti Sylvestri Pontificis Instituto Romana olim Ecclesia omni extra Quinquagesimam Sabbatho jejuniū servaverit, ipsamque tandem cuncta præter Hispaniam Occidentalis Ecclesia sic imitata, suo loco est latè ostensum. Quod Hispani numquam admiserint, lucet ex Synodo Eliberina, primo Sancti Isidori Hispanensis Episcopi de Ecclesiasticis officiis libro, ex Adriani primi Pontificis ad Egilam Episcopum litteris, & ex celebrata sub Leonis noni Pontificatu Synodo Coyacensi. Verum laudata pietas paulatim adeò defecit, ut de ipsa etiam Romana Ecclesia scribat in libris de Ecclesiasticis officiis Amalarius Fortunatus: *Solebant Romani omnia Sabbatha jejunare. Propterea dico præteritum, quia nescio quomodo nunc agunt. Quin & longè antiquior Ordo Romanus habet de ipso etiam Sabbatho sancto: Papa & ceteri Romani ova manducant, & formaticum, id est caseum. Et apud Gratianum tertia de consecratione distinctio habet Leonis quarti ad nescio quos Rescriptum, avitam quartæ & sextæ feriæ à carnibus abstinentiam laudans, mandansque servari, aut de Sabbatho nullam faciens mentionem, Et Romanum abstinenti ac jejunandi morem postulantibus Bulgaris, quarta abstinenti à carnibus, ac sola sexta feria insuper jejunandum rescribens Nicolaus primus, nullam Sabbathi fecit memoriam: Quod nempe ejus observantia tunc penitus exolevisset. Et de Sancto Romualdo scribit in ipsius vita Sanctus Petrus Damiani: Contingit ut aliquando librum de vita Patrum legens, in illum locum incidere, ubi continetur, quod quidam fratres per continuam hebdomadam singulariter jejunantes, Sabbathorum die pariter convenirent, ipsoque & Dominico die jejuniū rigorem interponerent, & remissius viderent. Quem vivendi ordinem statim Romualdus arripuit, & in eo quandecim ferè annis, vel eo amplius, continua austeritate permansit. Et in sequenti capite: Post hæc autem Romualdus iterum legens,*

quia Sanctus Sylvester urbis Romæ Episcopus, Sabbathorum diem jejunandum esse, ut reverè Sancti Paschatis vigiliis, instituerit, mox remissionem Sabbathi in quintam feriam commutavit. Sabbathi pietas adeò tunc erat abolita atque obliterata per omnem Italiam, ut hujus tunc doctissimi Abbas Romualdus ipsam etiam ignoraret, & æmulum sequeretur morem Græcorum. Quod quidam tunc alternis dumtaxat Quadragesimæ diebus jejunantes, ipso etiam Sabbatho sancto essent ab hora tertia ebrii, queritur in primo sermone de Quadragesima Ratherius Episcopus Veronenfis. Quin & post eliminatam istam pessimam licentiam nequirit apud Romanos plenè reparari Sabbathi sancti jejuniū: Rationes dat, ac dissimulandum suadet in litteris ad suam congregationis Eremitas Sanctus Petrus Damiani. Qui mos adeò irrepsit etiam in Gallias, ut Alcuinus Flaccus censet Sabbathum istud omni veneratione debere esse jucundum. Et ita consuevisse in variis Ecclesiis, testatur in litteris ad ipsum Carolus Magnus.

Porro ad undecimi sæculi exordium de Triburienfis Synodi Episcopi scribit in Cameracensis Ecclesiæ Chronico Baldricus Episcopus Tornacensis: *Eorum unus calitus sibi delatas dixit esse litteras, quæ monerent jejunium in pane & aqua, omni sexta feria observandum, & in Sabbatho à carne & pinguamine, soloque hoc contenti jejunio in omnium peccatorum satisfactione, nullam scirent ab eis aliam adjiciendam penitentiam, & hæc Sacramento se servare firmarent. Quod qui nollet, Christianitate privaretur, & de seculo exeuntem nullus visitaret, nec sepulture traderet. Adversus edendum Canonem addit Gerardum primum Cameracensem Episcopum longa oratione intercessisse, quam in hocce compendium redigit Sigebertus Gemblacensis: Gerardus dixit jejunium in sexta vel septima feria nec omnibus unum esse imponendum, quia non est una omnibus possibilitas, nec omnes hoc uno jejunio contentos esse, quia non est una omnium penitendi qualitas; hæc Sacramento firmare, vel Sacramenti violationem perjurio augere non esse utile: bis contradicentes excommunicari, infirmis visitationem, vel mortuus sepul-*

sepulturam negari esse detestabile; sufficere autem sententia Patrum Decretæ, & super his neglectis impostum congruentem penitentiam modum. Cælesti Epistolæ censuit non adhibendam fidem. Interim plurimas tunc desuper convenisse Synodos affirmat Glaber Rudolphus, quarum hæc fuit Summa: Illud sanè memorandum, quod omnibus in commune placuit, qualiter omnibus hebdomadibus sanctione perpetua, sexta die abstinere à vino, & à carnibus septima, nisi fortè gravis infirmitas compelleret, aut celeberrima solemnitas interveniret. Si verò effectio aliqua intercederet, ut hic tenor paulatim laxaretur, tres proinde pauperes victu sustentarentur. Tunc enim & mos & Canon permittebant jejuniā elemosynis redimi. Etiam à se istud jejuniū fuisse tunc strenuè commendatum atque promotum, necnon & miraculis confirmatum à Divina Majestate, testatur in litteris ad Gamugnenfis Cœnobii Eremitas Sanctus Petrus Damiani. Et his fundamentis nixus noster Gregorius edidit præsentem Canonem. Sabbatum non avito jejuniō, immò nec vini, ovorum, aut lacticiuniorum, sed sola carnis abstinentia sanxit ab omni ubique Latina Ecclesia honorandum. Pleenam avitæ disciplinæ reparationem corrupti tunc mores distulerunt.

Quæstio est, in cujus reverentiam Gregorius hanc abstinentiam reduxerit. Quidam existimant quod in reverentiam Deiparæ Virginis. Et ita hodie plebs passim opinatur. Fundat se in litteris Sancti Petri Damiani ad Desiderium Abbatem Cassinensem, & Cardinalem sanctæ Romanæ Ecclesiæ: *Pulcher mos in nonnullis Ecclesiis inolevit, ut specialiter ad Deiparæ Virginis honorem per omne Sabbatum Missarum celebratur officia, nisi fortè festivitas, vel feria Quadragesimalis obstat. Primus pietatis auctor fuisse videtur Alcuinus Flaccus, qui septem Missas composuit pro septem feriis, ac de Domina septimam Sabbatho assignavit. Rationem addit laudatus Petrus: Sabbatum, quod requies interpretatur, quo videlicet die Deus requievisse legitur, satis congruè Beatissimæ Virgini dedicatur. Quam nimirum sibi sapientia domum edificavit, atque in ea per assumptæ humilitatis mysterium, velut in sacratissimo lectulo, requievit. Fidelium in sacram Virginem devotio cœpit hocce tempore singulariter crescere: Omni vacanti Sabbatho cœpit de ipsa non solum Missæ sacrificium, sed & totius diei celebrari officium, in quavis feria ac festo simplici dici minores illius horæ, ac ejus Missis propriam præstationem dedit Urbanus secundus. Ejusdem ergo in honorem videtur noster Gregorius induxisse hanc Sabbathinam abstinentiam. Respondeo tamen plebem errare. Lucidè enim ad nescio quem hujus abstinentiæ observantem Monachum dixit apprensus Angelus: *Hesterno Sabbathi die sepulturam Dominicam, dum jejunasti, veraciter adorasti. Uti rem Authenticam narrat in litteris ad suam congregationis Eremitas, & ad istum scopum commendari à se hanc abstinentiam profectur laudatus Petrus Damiani. Eundem omninò respexit & noster Gregorius. Avitum Sancti Sylvestri Decretum non solummodò quoad officium, sed etiam quoad finem**

reparavit. Dominicam sepulturam, ac Deiparæ atque Apostolorum de ipsa lectum voluit per hebdomadariam istam abstinentiam memorari à fidelibus atque honorari.

Verum Canon passus fuit graves obices. Etenim ipsum, quod utique non fervetur, innovavit ac suæ Belluacensi Synodo inseruit Conon Prænestinus Episcopus, Paschalis secundi per Galliam Cardinalis Legatus. Exiit Synodus in secundo Spicilegii tomo apud Lucam Dacherium. Quin & ad Cluniacenses Monachos scribit ipsorum Abbas, qui isto tempore floruit, Petrus Mauritius: *Abstinentia causa Dei ipsi nimis Lib. 6. vel lixæ à carnibus omni Sabbatho, abstinent insuper per plerique Laicorum omni quarta, abstinent quidam ex ipsi etiam omni secunda feria. At Fratres nostri Sancti Ordinis, cælestis Propositi Monachi, & hoc Cluniacenses, spreto Deo, abjecto pudore, totum, ut dicitur, annum, nulla præter sextam excepta feria, in absumendis carnibus continuant, nec hoc saltem occultè, sed palam ac publicè facientes. Sancti Benedicti Regula, & avita istius sanctissimi olim Monasterii disciplina nullo die permittunt edi carnem, ideoque venerandus iste Abbas in hocce carnivoros fuit meritò cum impetu invectus. Et Henricus Albanensis Episcopus, Gregorii octavi in instaurandum sacrum bellum per Galliam Legatus, statuit in Synodo Parisiensis: *Ut à præsentis anno in quinquennium per omnes sextas ferias esset fidelium populus in cibo Quadragesimali, & ut quarta feria ac Sabbatho abstinere à carnibus omnes illi, qui essent incolæ. Sabbathi abstinentia lucidè supponitur necdum tunc in Gallia viguisse. Et in sententiis suis circa eadem tempora scripsit Robertus Cardinalis Pullus: *Nec ea quæ comedi, nec quæ possunt bibi, omninò ulla dimitti lex Christiana mandat, nisi fortè si quid hujusmodi suboritur, quare quod licitum est, tamquam illicitum fugere conveniat. Sicut sexta feria, cum jejuniis diebus, carnes edere minime jam licet, quoniam id Ecclesiæ abstinentia prohibet. Nullam Sabbathi facit mentionem. Et ad Archiepiscopum Bracarensem rescripsit apud Gregorium nonum Innocentius tertius: *Cum quæseris de illis, qui propter debilitatem in Lib. 3. tit. Sabbatho carnes sumunt, quod in partibus tuis nullatenus fieri consuevit, cum hoc ab aliis molestè feratur, & oriatur inde illis occasio detrahendi; respondemus quod super hoc consuetudinem tuæ regionis facias observari, sic tamen quod debilibus ac infirmis periculum propter hoc non emergat. Supponit esse variam Ecclesiarum consuetudinem, & istiusmodi abstinentiam apud quosdam non esse receptam. Et in Bulla, qua Benedictinis Monachis esum carnis indulsit, hæc habet Benedictus duodecimus: *Statuimus & ordinamus, quod per totum annum feria quarta & die Sabbathi omnes Regulares ejusdem Ordinis ab usu carniū ubique abstineant. Sabbatum exprimit, tacet sextam feriam. Quod nempe istud ad generalem ubique abstinentiam consuetudo non obligaret. Eiusmodi consuetudinem non esse in Francia, Cathalonia, ac aliis partibus affirmat in Summa Sanctus Antoninus. Et nos Belgæ in cunctis intra Domini Natalem ac Deiparæ Virginis Purificationem*****

Cap. 23. Ep. 95.

L. 4. c. 37.

Cap. 11.

Epist. 71. l. 5.

C. 8.

L. 4. c. 5.

L. 6. Epist. 33. 35.

Lib. 2. Ep. 14.

Lib. 6. Ep. 35.

Ep. 70.

Lib. 6. c. 52.

Lib. 6. Ep. 15.

Lib. 3. tit. 46. c. 2.

Cap. 26.

Part. 29. c. 1. 2.

Sabb.

Sabbathis carnes edimus, & omnes ferè Brabantii in cunctis extra Quadragesimam & præceptas Sanctorum Vigiliis Sabbathis vescuntur pinguedine.

- Gregorius septimus, Gregorius octavus, ac Innocentius tertius ab hac lege & consuetudine excipiunt infirmos. Quod ipsum faciunt Synodi, quas supra laudavimus ex Glabro Rudolpho. Ita etiam à jejunio, & quidem in ipso sacrosanctæ Parasceves die, parvulos, senes, ac languidos eximit quarta Synodus Toletana. Et in Capitulari suo habet Sanctus Theodolphus Aurelianensis Episcopus: *Præter infirmos ac parvulos quisquis in Quadragesima non jejunavit, pœnam sibi acquirit.* Infirmis permittit ova, caseum, pisces, vinum, sed non carnes. Et in Canonum breviatione Fulgentius Ferrandus: *Quicumque sanus corpore jejunia communia dissolverit, anathema sit.* Et post enumeratos jejunii dies addit Synodus Saleguntadiensis: *Excepta infirmitate.* Et in Synodica ad suam Ecclesiam Epistola RATHERII Veronensis Episcopus. *Quòd si pro infirmitate aliquis jejunare non potest, proficiat ei jejunium, quod generalis facit Ecclesia, omnes enim in Christo unum corpus sumus.* Et in decima super genefim homilia Sanctus Joannes Chrysostronus: *Si sint aliqui præsesentes, quos corporis vetat infirmitas jejunios vel impransos permanere, eos hortor ut corporis infirmitatem curent, & spiritali hac doctrina non solum non priventur, sed & pransi plus exhibeant studii. Sunt enim, sunt profecto vicia, quibus fiducia ad Deum viæ aperiri possunt, multo majores quàm ciborum abstinentia. Igitur qui cibum accipit, & jejunare non valet, largiorem det elemosynam, ferventior sit in precibus, majorem habeat alacritatem in audiendis Divinis eloquiis, in quibus corporis infirmitas nihil obstrare potest, inimicis reconcilietur, omne odium & vindictæ cupiditatem ex animo effugiet. Qui hæc fecerit, verum jejunium jejunabit, quod à nobis potissimum exposcit Dominus.* Utrumque hoc jejunium laudat etiam in sermone adversus ebrietatem, & pergit: *Hoc melius est illo jejunium. Nec melius tantum, sed etiam levius. Illius jejunii tempore multi corporis imbecillitatem obtinebant, molestum pruritus: Scabie repletus sum, inquit, illuviem non fero. Aquæ potus me enecat, olera degustare non possum.* Omnes has infirmitates videtur admittere pro legitimis.
- Et in Canonum Synopsi habet Arsenius Monachus: *Jejunia omnia fideliter jejunare oportet, quæ ex traditione Ecclesiastica habemus, nisi propter infirmitatem impediuntur.* Et in scholiis ad sexagesimum nonum Apostolicum Canonem Theodoros Balsamon: *Excipe mihi eos qui ægrotant. Hi enim si per pisces jejunia servant, eis venia datur. Per carnem autem non solvet quis quemcumque quartum diem & Parascevem, exceptis Paschaliibus & aliis concessis, etiamsi extremum spiritum agat.* Et infra: *Cùm autem solutionem audis, ne dicas eam quæ sit per carnem. Propter corporalem enim imbecillitatem non permittetur cuiquam, etiamsi extremum agat spiritum, in magna Quadragesima carnibus vesci. Vidimus enim hoc diversis temporibus Synodicè petium esse, & non esse concessum. Quæ Græcorum pietas est antiqua-*

Quòd enim Imperatori Justiniano, macellum ob publicam famem aperiens in Quadragesima, restiterit Constantinopolitanus populus, & mori quàm paternam disciplinam prævaricari maluerit, ideoque nemo emerit carnem aut comederit, testantur & laudant antiqui Scriptores. Ex eadem pietate infirmos à Quadragesimæ jejunio excusavit, verum carnes nullo modo permisit supra laudatus Sanctus Theodolphus. Et nescio quem Episcopum, dum infirmus ad evadendum vitæ periculum ex Collegiarum consilio carnes attingit, subito tamquam Diabolica tentatione victum cecidisse in vitæ desperationem, & tandem sine carnibus convaluisse, scribit in Caroli Magni vita Monachus Sancti Galli. Apud Franciscum du Chesne exstant breves & anonymi Francorum Annales, qui ob grassantem sub laudati Caroli Regno famem affirmant & exercitui & populo fuisse in Quadragesima permissas carnes. Et de tali casu apud Gregorium nonum descripsit Innocentius tertius ad Bracarensem Archiepiscopum: *Cùm quæseris, quæ sit illis penitentia injungenda, qui diebus Quadragesimalibus, quo tempore tanta famis inedia ingruerat, quòd magna pars populi propter inopiam periret annonæ, carnes comedere sunt coacti; respondemus quod in tali articulo illos non credimus puniendos, preces tamen Domino pro illis & cum illis effundas, ne ipsi aliquatenus imputetur. Quia bonarum mentium est ibi timere culpam, ubi culpa minimè reperitur. Ambiguam ipsorum causam Divino relinquitur iudicio. Et à nobili viro Publicola, an moriendum esset potius, quàm in extrema necessitate Idolothyrum edere, rogatus Sanctus Augustinus respondit: *Melius Christiana virtute respuitur.* Id forsitan verum sit etiam de carnibus in Quadragesima. Ex his interim lucet antiquus rigor Christianæ disciplinæ.*

Prima quæstio est, Quanta ad jejunii excusationem requiratur infirmitas? Quidam sufficere volunt qualemcumque. Etenim in laudata super Genefim homilia Sanctus Joannes Chrysostronus omnes illos, quos servata usque ad vesperam inedia debilitabat, ac concioni & Divinis sub diei finem officiis adesse sine incommodo non permittebat, hortatur ut prædant: Eos prandere mavult, quàm deesse concioni. Jejunii defectum dumtaxat suadet aliis pietatis officiis compensari. Et in laudato adversus ebrietatem sermone scabiem, oleris aut aquæ incongruitatem, aut similem incommoditatem censet sufficere. Et quarta Toletana Synodus excusat omnes languidos. Respondeo ipsam exponi ab octava ibidem Synodo: *Quisquis absque inevitabili necessitate atque fragilitate, & evidenti languore, seu etiam impossibilitate ætatis, diebus Quadragesimæ esum carniarum præsumpsit attentare, non solum reus erit Resurrectionis Dominicæ, verum etiam alienus ab ejus diæ sancta communione. Et hoc illi cumuletur ad pœnam, ut ipsius anni tempore ab omni esu carniarum abstinat, quia sacris diebus abstinentiæ oblitus est disciplinam. Illi verò quos aut ætas incurvat, aut languor extenuat, aut necessitas arctat, non ante prohibita violare præsumant, quàm à Sacerdote permissum percipiant. Requirit gravem ac evidentem*

dentem infirmitatem, ejusque sufficientiam mandati Episcopi vel Parochialis Presbyteri iudicio probari. Hunc esse omnis Latinæ Ecclesiæ sensum testatur in libro adversus Niceram Pectoratorum Cardinalis Humbertus: *Quadragesimam Domini nostri JESU Christi quadraginta diebus diligenter observare contendimus, quam ut aliquis non accepta gravi infirmitate in aliquo infringat, suffere nequimus.* Etiam insigniter gravem causam non sufficere, ex Divinitus facto in Luitprandum Eremitam prodigio ostendit in litteris ad nescio quem Archiepiscopum Sanctus Petrus Damiani.

L. 3. Epist. 10.

Eandem disciplinam apud Græcos semper etiam viguisse docet Canonica Epistola Sancti Timothei Patriarchæ Alexandrini: *Mulier, si pepererit, debetnè jejunare Pascha, vel vinum bibere, an à jejunio absolvitur, & vinum bibere permittitur, eò quòd pepererit? Responso. Excogitatum est jejunium, ut corpus humile reddatur. Si ergò corpus in humilitate & imbecillitate versetur, debet cibi & potus, quantum potest, esse particeps. Quam Regulam passim extendimus etiam ad prægnantes atque lactantes. Pergit Timotheus: *Si quis sit ægrotus, & vi morbi valde liquefactus & attenuatus, & Sanctum Pascha venerit, debetnè omninò jejunare, an eum absolvit Clericus, ut accipiat quod potest, etiam oleum & vinum? Responso. Absolvi debet ægrotus, ut cibum & potum capiat, quantum ferre potest. Eum enim, qui semel colliquefactus est, esse olei participem est æquum. Lucidè requirit gravem infirmitatem, ipsamque vult Clerici iudicio probari. Requirit Clerici dispensationem, in suo istic Scholio scribit Theodoros Balsamon. Nempè dum causæ sufficientia esset ambigua, ipsam dispensationem adjuvat Clericus, & supplet ejus defectum. Sancti Nicephori Patriarchæ Constantinopolitani, quo infirmis Monachis suadet à vino abstinere in Quadragesima, Canonem laudat ibidem Balsamon, & adjungit: *Quare ex contrario sensu, qui non sunt infirmi, debent æquam bibere.***

Secunda quæstio est, An apud Joannem Cassianum vera sit Abbatis Theonæ doctrina? *Cæterum justis, quibus lex non est posita, quique spiritalibus officiis non exiguum illam, id est, decimam partem, sed totum suæ vitæ tempus impendant, quia liberi sunt à Decimarum legalium functione, idcirco si eos superveniens honesta & sancta necessitas coarctarit, audent stationem Quadragesimalis jejunii absque ulla disceptatione laxare. Quadragesimam dicit esse totius anni Decimam partem. Ejus jejunia, & alia pietatis exercitia esse pro solis imperfectis Christianis, qui per totum anni spatium deliciis & negotiis secularibus implicantur. Ad hanc etiam offerendam Deo Decimam Sanctos Monachos, qui toto anno præter Dominicas & præcipua festa jejunant, existimat non teneri, ideoque in quibusdam tunc etiam diebus liberè posse ex causis prandere. Quam fuisse ipsius Cassiani doctrinam affirmat in libris de Clericorum institutione Rabanus Maurus, laudatque & comprobat. Et in quadragesimo primo de Sanctis sermone varias venialium peccatorum species enumerat Sanctus Augustinus*

L. 1. c. 26.

additque etiam de secularibus ac imperfectis fidelibus: *Quoties, cum corpore sanus sit, alius jejunantibus prandere voluerit. Lucidè docet unius subindè in Quadragesima aut alio tempore jejunii prævaricationem esse dumtaxat veniale peccatum. Et apud Sanctum Joannem Chrysostronum in Apostolica ad Galatas Epistola commentariis quidam dicunt: *Labitur quis in jejunio, non est quid magni. Quòd sit inter minora peccata, laudatus Joannes videtur omnino censere.**

Respondeo per minora peccata ab ipso intelligi illa, quibus publicæ penitentiae vindictam non imponit Ecclesia. Ea enim inter numerat apostatandi decretum, aliaque id genus lucidè criminosa ac damnaabilia. Et in Lausiaca Palladii Helenopolitani Episcopi historia dicit de quartæ & sextæ feriæ ad traditi & crucifixi Domini honorem institutis jejunii Abbas Apollo: *Qui ea solvit, Servatorem una tradit, & una crucifigit. Quæ verba palàm important lethale peccatum. Et nescio quis apud Arsenii Monachi Synopsin antiquus Canon non solum totam computat Quadragesimam, sed & singulos jejuniorum dies servandos sancit, atque concludit: *Qui non ita faciunt, si quidem Sacris initiati sint, dejiciuntur, Laici verò anathemate feriuntur.**

C. 52.

C. 111.

Et apud Alcuinum Flaccum exstat Epistola, qua Offam Anglorum Regem rogat Carolus Magnus, ut nescio quem Scotum Presbyterum, qui Colonia Agrippinæ peregrinus carnes in Quadragesima subindè comederat, secundum Canones curet degradari. Et Urbani secundi Beneventana Synodus statuit: *Post cineris diem nullus omninò Laicus carnibus vesci audeat.* Et in libro de Ecclesiasticis observationibus Micrologus laudat hæc Sancti Leonis ad populum verba: *Qui in Quadragesima unum diem prætermittit, totam Quadragesimam violavit. Quod verum esse affirmat etiam de quinta majori feriæ: *In hac die sub anathemate interdicitur, ne quis solvat Quadragesimale jejunium, ut Priscillianistæ faciunt. Sic enim Sancti Patres nostri in Laodicensis, & in Toletano Concilio constituisse leguntur.* Agit in quorundam largas ac festivas in ista feriæ epulas, quas & à Caroli Magni Capitularibus, aliisque Canonibus & Legibus frequenter damnatas videmus etiam hodiè grassari. Et hinc Joannis Cassiani, quantumcumque laudetur à Rabano, sententiam aliqui proscribunt ad antiquum, & tunc adhuc grassantem, & à paucis sæculis per Beggardos & Begginas resuscitatum errorem Euchitarum seu Messalianorum, quos in Ecclesiastica historia, quòd perfectò viro necessaria non esse amplius jejunia dogmatizarint, notat & damnat Theodoretus. Verùm si ne causa. Etenim Enthusiastica Euchitarum deliria nequaquam secutus est Cassianus, sed hanc Regulam: *Cessante fine & causa legis, cessat & ipsius obligatio. Hinc carnis mortificationi studentes toto anno Monachos credidit pleno Quadragesimæ rigori non adstrictos, sed quandoque posse ex causis prandere. Quæ Regula est fallax, frequenter falsa, ideoque uti in multis casibus, ita & in isto non recipienda. Adductus fer-**

Ep. 85.

I. 4. c. 10.

fermo nullatenus est Sancti Augustini: Est nescio cujus Franci Episcopi, non plenè puri ab aliis insuper erroribus. Et quidem decimus Sancti Augustini tomus scater ejusmodi spuris ac imperitis sermonibus, atque ita diligentiori oculo est corrigendus.

Quæstio tertia est, Qualis & quæ ætas excusetur à jejunio? Respondeo antiquam Ecclesiæ Regulam in libro adversus Nicetam Pectoratum exponi à Cardinali Humberto: *Excepta gravissima infirmitate, sollicitè cuncti jejunamus diebus Quadragesimæ, aded ut interdum decennes pueros faciamus nobiscum jejunare.* Quin immò de Sabbatho Sancto scribit in Dialogis Magnus Gregorius: *Omnes & parvuli pueri jejunant.* Solositem parvulos à jejunio excipit in suo Capitulari Sanctus Theodulphus: *Capto à Saracenis Balduino Rege, omnis Terra Sancta fuit in extremo periculo: Quòd tunc etiam lactentibus pueris, imò & bestis imposuerit Ecclesia jejunium, scribit Robertus Abbas Montensis. Quod ipsum in simili ejusdem Terræ periculo fecit Gregorius octavus. Octava Toletana Synodus eximit eos solos, quos excusat ætatis impossibilitas, seu quos etas incurvat, & adjungit: Non ante prohibita violare præsumant, quam à Sacerdote permillum percipiant.* Hodiernam quorundam Scholasticorum Doctorum Regulam, quæ ante primum ac vigesimum, ac post hexagesimum annum explem omnes eximit, certum est deviare. Quis enim dicat sanos ac validos octodecim annorum adolescentes, in quibus bulliens sanguis facile spumat in libidinem, non obligari ad jejunium? Et plurimi senes sunt similes Martino Navarro, qui sese nonagenarium profiteretur nullam de jejunio sensisse difficultatem. Nec senibus nec juvenibus figi possit certa Regula, ideoque laudata Toletana Synodus rectè mittit ad judicium Sacerdotis.

Præfens Canon addit & hanc exceptionem: *Nisi majori festivitate interveniente.* Etenim in Catholicæ fidei expositione Sanctus Epiphanius, quarta & sexta feria jejunandum scribens ex Apostolico Canone, adjungit: *Sed non Epiphaniæ die, quo Dominus secundum carnem natus est, tametsi quartam in feriam vel sextam incideret.* Et de Sancto Ambrosio scribit Presbyter Paulinus: *Ambrosio prandendi nunquam consuetudo fuit, nisi die Sabbathi & Dominico, vel cum Natalitia celebrimorum Martyrum essent.* Romanum enim Sabbathi jejunium Mediolanensis Ecclesia tunc necdum admiserat. Et in litteris ad Casulanum Presbyterum Sanctus Augustinus: *Jejunium certis diebus, & maximè festis non agitur.* Et iterum: *Per diversa loca diebus solemnibus Martyrum, & festis quibuscumque prandetur.* Et ad Thuribium Asturicensem in Hispania Episcopum scribit Sanctus Leo Magnus de Priscillianistis: *Natalem Christi, quem secundam susceptionem veri hominis Catholica veneratur Ecclesia, non verè isti honorant, sed honorare se simulant, jejunantes eodem die.* Veram enim in Romano Ecclesiæ morem postulantibus Bulgaris respondit Nicolaus primus: *Sexta feria Passionem*

*Dominicam, & Apostolorum mestitiam recolentes, ab omnium carnum epulis & pinguedine gustus noster arcendus est, præter si Nativitas Domini & Epiphaniæ, aut festivitas Beatæ Mariæ Domini & intemeratæ Virginis Mariæ, seu Apostolorum Principum Petri & Pauli, atque Sancti Joannis Baptistæ, seu Beati Joannis Evangelistæ, necnon & Clavigeri cæli germani, Andree scilicet Apostoli, quin etiam & Beati Stephani Protomartyris, ipso die fortassis evenire contigerit. Nam quod Sancta Ecclesia, ut fidelis anima, in festivitate eorum jejunium vel abstinentias, que non sunt perpetuo voto propostæ, solvere debeat, Dominus testatur in Evangelio dicens: Mulier, cum parit, tristitiam habet, cum autem peperit puerum, jam non meminit pressuræ propter gaudium, quia natus est homo in mundum. Mulierem illam esse Matrem Ecclesiæ, ejus autem partum asserit esse Sanctorum Natales in vitam æternam, ideoque per istos dies nec jejunis, nec abstinentiis, nec ullis mæroribus vacandum. Ex quo principio pleræque Græcorum Ecclesiæ nec in occurrente intra Quadragesimam Dominicæ Annuntiationis festo contulerunt jejunare. Et hæc omninò est una è rationibus, ob quas Hispana olim Ecclesia istud festum non in Quadragesima, sed in Decembri celebravit. Jejunium cum tanto festo censebat non combinandum. Et Canuti Anglorum Regis apud Joannem Bromptonum leges habent: *A Natali Domini usque ad octavas Epiphaniæ non sunt jejunia, nisi quis per penitentiam, aut sponte jejunet.* Quin immò in jejunis, quæ horrendis Burgandi facinoribus imposuit laudatus Papa Nicolaus, Dominicæ Resurrectionis ac Nativitatis dies exceptit. Quod ipsum circa criminossissimi Hastulphi penitentia jejunia fecit Stephanus quintus. Et de Sancto Petro Damiani, sextæ ferriæ jejunium reparante, quod Paschales & cæteros solemnnes dies exceperit, ejus in vita testatur Joannes Monachus. Et in litteris ad suæ congregationis Eremitas scripsit ipse Petrus: *Cum solemnitate jejunium convenire non potest.* Fatur esse antiquam Regulam, verum quæ cum moderamine debeat accipi, ideoque adjungit: *Fatendum est festivitates, nisi præcipue sint, non præjudicare jejunis.* Et in doctissimo adversus Marci Ephesini Archiepiscopi in Florentinam Synodum calumnias Responso Gregorius Hieromonachus ac Protosyncellus: *Jubet Canon omnibus sextis feriis esse jejunandum, nos quibusdam non jejunamus, Latini verò nunquam ejus diei solvunt jejunium, nisi Natalis Domini dies contingat.* Olim ergò omnia principalia festa exculabant à jejunio aut abstinentia, & istum morem suo adhuc tempore viguisse laudat, ac deinceps vigere jubet per præsentem Canonem septimus noster Gregorius: *at verò Florentini Concilii tempore excusabat solum festum Dominicæ Nativitatis.* Et hinc Flagellantium hæresis, quæ ad quinti-decimi sæculi exordium fuit grassata, habuit & hunc articulum: *Nullum esse observandum jejunium, nisi feria sexta, & in Vigilia Nativitatis Christi, & in Adsumptione Beatæ Mariæ Virginis.* Et cum dies Nativitatis Christi incidit in feriam sextam, super jejunio illius diei dispensari non posse.*

Ep. 71. c.

Cap. 18.

12. q. 1. c.

L. 6. E. p. 35.

Vol. 358.

L. 3. c. 83.

A. 1. 124.

Cap. 9

C. 126

Ep. 86.

Ep. 93 c.

Ita Magnum Belgii Chronicon. Solum istud festum illi noluerunt dispensari, quòd nempe ipsum solum tunc Ecclesia dispensaret. Quæ limitatio quo tempore, & qua occasione cæperit, ignoro.

Quæstio est, Quo igitur fundamento ille Græci schismatici repertus in Constantinopolitano Patrum Prædicatorum Conventu Tractatus de nobis dicat: *Latini, si festa dies Nativitatis sit, vel Epiphaniæ, non solvunt jejunium?* Ad tertii-decimi sæculi medium repertus fuit iste tractatus, adeoque est multo antiquior. Quod ergò habuit suæ calumniæ fundamentum? Respondeo Ecclesiæ olim, uti ex Sancti Augustini ad Casulanum litteris audivimus, de excipiendis à jejunio festivitatibus fuisse varias sententias, istamque varietatem posterioribus sæculis fuisse circa festum Dominicæ Nativitatis. Nam quod Henricus, ex Fratrum Minorum Ordine primum Basileensis, deinde Moguntinus Episcopus, in isto in sextam feriam cadente festo carnes comedens, quibusdam convesci decretantibus curaret pisces apponi, scribit Chronicon Fratrum Prædicatorum Colmariensium. Nempè tunc aliqui feriam sextam abstinentia, quidam tali relaxatione honorabant, Eadem differentia fuisse possit circa Epiphaniæ festum: Possint etiam aliqui in utroque, alii in altero dumtaxat festo jejunium laxasse. Paternarum enim consuetudinum mutationes paulatim ac per frusta fieri consueverunt. Præterea Priscillianistæ ac alii similibus fabularum hæretici Dominicam Natalem semper jejunarunt. Porro contumax & maledicus Schismaticorum spiritus infamandæ Ecclesiæ antas non solum ex communibus totius Christianitatis, sed etiam ex singularum gentium privatis moribus, immò & ex hæreticorum abusibus est consuetus venari. Et ita omninò facti iste calumniosus Græcus.

A. 1279.

Exponitur Sabbathini jejunii origo.

Sabbathi jejunium esse apud Romanam ac alias Latinorum Ecclesias antiquissimum, immò forsàn Apostolicum Institutum, est alibi demonstratum. Demonstratum item est, quòd ipsum ad omnes Latinas Ecclesias extendere cæperit Sanctus Sylvester. Insuper demonstratum est, quòd uti Dominicos dies, ita & quintas ferias, etiam intra Quadragesimam, Latina Ecclesia dudum non jejunavit. Rationem adducit in suo Capitulari venerabilis Atto Vercellensis Episcopus: *Quinta feria quisquis non est jejunandus, ut inter jejunium Christianorum & Gentilium, Catholicorum atque Hæreticorum, discretio sit.* Et in nonagesimi octavi Palami commentario scribit adversus Paganos Sanctus Augustinus: *Puratis, fratres, quia illi, quorum veri organa concerebant, non irascuntur de jejunis nostris? Demonstrat alia nobis ad honoranda Christi Mystèria, alia ad evertendum Paganismum esse instituta jejunia, & pergit de ambobus: Ergò Christi Lupi Opera T. VI.*

Cap. 70.

*si novimus mala illorum, utique Paganorum, quia de ipsi malis & nos liberati sumus, doleamus illos. Et si dolemus illos, oremus pro illis, & ut exaudiamur, jejunemus pro illis. Non enim nos nostra jejunia celebramus per dies festos illorum. Alia sunt jejunia nostra, quæ celebramus per dies festos Paschæ futuros: Per alia atque alia, quæ solemnia nobis sunt in Christo. Per istos autem dies ad hoc jejunamus, ut quando ipsi lætantur, nos pro illis gemamus. Lætitia enim sua admonent dolorem nostrum, & faciunt nos recordari, quàm miseri sint ad hoc. Adfirmat Ecclesiam in impudicis & sacrilegis Gentilium festis passim jejunasse. Hujusmodi festum erant Kalendæ Januariæ, ideoque de illo pergit in alio ad populum sermone idem Augustinus: *Dant illi strenas, date vos elemosynam. Advocantur illi cantonibus luxuriosorum, advocate vos sermonibus Scripturarum. Currunt illi ad theatrum, vos ad Ecclesiam. Inebriantur illi, vos jejunate. Si vos hodie non potestis jejunare, saltem cum sobrietate prandete.* Exstat in Augustinensium sermonum appendice, reperta apud Bibliothecam majoris Carthufiæ. Et quod istis olim Kalendis plures Ecclesiæ non solum ex arbitrio, sed omninò ex Præcepto servarent jejunium, apud antiquæ disciplinæ peritos est exploratum. Eadem regula Majores nostri tractarunt etiam Judaicas festivitates: Promissivas ac adimpletas, ideoque jam inutiles ac mortuas, immò noxias atque mortiferas, Christianæ veritatis & gratiæ umbras conata proscribere ac sepelire. Et sacræ festivitates sunt unum è ritualibus fidei vestimentis: Hinc etiam quoad illas Ecclesia voluit discerni à Synagoga. Nam & Paschalem festivitatem nolimus cum ipsa habere communem.*

Porro uti nos Christiani non possumus Dominicam, ita olim Judæi non potuerunt jejunare Sabbathum. Hinc enim Sacet textus laudat Sanctam viduam Judith, quòd perpetuum atque continuum servaret jejunium, præter Sabbathum, & Neomenias, & festa domus Israel. Unico dumtaxat casu, videlicet in hostili civitatis obfidione, licuisse jejunium, scribunt Judæorum Rabbini ac libri Rituales. Addunt purum jejunium, dum in Sabbathum caderet, fuisse anticipandum, & transponendum in quintam feriam. Et hinc Divinarum rerum imperiti Gentiles quidam crediderunt à Sabbathizantibus Judæis Saturnum, quidam coli Bacchum. Quòd nempe in suis Sabbathis largius ac lautius se resicerent. Ita in quarto convivalium symposiorum libro censuit Plutarchus. Et in quinto historiarum libro Judaicos mores ac religionem exponit Cornelius Tacitus, atque adjungit alia Paganici erroris fundamenta: *Quia eorum Sacerdotes tibia, tympanisque concinebant, hedera vinciebantur, vitisque aurea templo reperta, Liberum Patrem coli, domitorem Orientis, quidam arbitrati sunt.* Errat Judaicos Sacerdotes in sacrificiis fuisse hedera coronatos. Pergit: *Longam olim, in quadraginta annorum per desertum itinere toleratam, famem crebris adhibere jejunis fatentur.* Judaicorum jejuniorum auctoritatem laudat etiam in litteris, exstantibus apud Svetonii historiam, L. 2. c. ad Tiberium Cæsar Augustus: *No Judæus*

Ser. 27.

C. 5.

C. 5.

L. 2. c.

quidem tam diligenter Sabbathis jejuniū servat, quam ego hodie servavi. Nemp̄ Judæorum plures emulabantur Phariseū, qui apud Sanctum Lucam dixit: *Jejuno bis in Sabbato*. Gentiles igitur, quod variis per hebdomadam diebus abstētiōs Judæos viderent Sabbathis largē curari, opinati sunt ab ipsis coli Bacchum. Porro Sabbatum ob Divinam à creationis opere requiem est omnino lætitiæ dies, verum ob Judaicā in Dominum facinorosa est mutatus in marorem. Præterea ne fideles Judaicis conviviis aut festis communicent, Apostolicus Canon & perpetua totius Christianitatis disciplina rigidissime sanxerunt. Hinc ergo Sanctus Sylvester censuit nobis convenire Sabbathi jejuniū, ejusque Sanctissimum de ipso Decretum tandem admittit omnis fermē Latina Ecclesia.

Quæstio est, Quomodo Cæsar Augustus scripserit Judæos Sabbathis jejunare? Er ipsi consono ex Trogo Pompeio Justinus: *Moses septem dierum jejuniū per deserta Arabiæ cum populo suo fatigatus, cum tandem venisset, septimum diem, more gentis Sabbatum appellatum, in omne ævum jejuniū sacravit. Quoniam illa dies illis famem, erroremque fuerat*. Et de Judæis scribit Persius: *Recutitque Sabbatha palles*. Utrique ex jejuniō. Et Petronius: *Judæus licet & porcinum numen adoret, & cilli summas advocet aurículas. Ni ramem & ferro succideris inguinis oram, & nisi nodatum solverit arte caput. Exemplis populo, grata migrabit ab urbe, & non jejuna Sabbatha legē præmet*. De Judæis item Dio Cassius scribit:

L. 36. *Deo templum maximum & pulcherrimum, nisi quod apertum & sine tecto nullo est, construxerunt. Exponit in suis ad Cornelii Taciti historias commentariis Iustus Lipsius: Quia sub celo, & in illud adspicientes Judæi precabantur, rati sunt calum ipsum ab eis adorari. Hinc Juvenalis: Nil præter nubes & celi lumen adorant. Et alius Satyricus: Et celi summas advocat aurículas. Quasi putarent calum aures habere, idque invocarent. Verum in suis ad Svetonium commentariis Isaacus Casaubonus recte scribit de posteriori Petronii versu: *Vulgò non sine errore editur. Pro Cælo, legendum est, Cilli*. Quæstio est, Quomodo hi omnes adfirmant Judæos Sabbathis jejunasse? Certè ex his sumitur grande pro Græcis adversus Latina Sabbathi jejunia argumentum: Quædet non Græcos tunc epulari cum Judæis, sed Latinos jejunare cum ipsis, & sabbathizare.*

L. 37. Respondet præfatus Casaubonus nullum istius Judaicæ observantiæ existere vel in Sacris litteris, vel in ipsarum commentariis vestigium, & adjungit: *At Romani, qui norant crebra ab eis usurpari jejunia, cum præcipua castimonia Sabbatum ab eis celebrari viderent, ignari morum ejus gentis, istud sibi temerè persuaserunt*. Verum præcipua Sabbathorum castimonia non fuit jejuniū. Etiam ipse Casaubonus disertè hoc proficitur. Hinc aliter respondet Dominus Cardinalis Cæsar Baronius: *Quid ad hæc certi respondeamus, haud facile est invenire. Suppetunt tamen ejus moris nonnullæ causæ. Ut illa imprimis, quæ à Josepho in sua vita ponitur, consuevisse nimirum*

L. 2. c. 76. *rum Judæos jejuniū tempore ferè feriatis esse, Synagogam adire, & cum aliis preces fundere: Quæ fortasse ex causa eadem jejunia ab illis Sabbathinaria, seu Sabbatha dicerentur. Alia insuper ratio occurrit ejus nomenclaturæ: Quod scilicet cum Judæi dies omnes, adjectione tamen numeri, Sabbatha nominarent, videlicet primam Sabbathi, secundam Sabbathi, & sic de cæteris, quacumque die jejunassent, Sabbato jejunare putarentur. Usitatus enim apud eos sermo fuit, ut quod in hebdomada diebus singulis facerent, in Sabbato se illud agere dicerent. Undè apud Lucam Phariseus: *Jejuno bis in Sabbato. Duobus videlicet hebdomada diebus: Nemp̄ secunda & quinta die*. Quod ipsum in suis ad quartum Martialis librum commentariis scribit Matthæus Raderus. Etenim in Epigrammate ad Bassam ipse etiam Martialis Judaica jejunia titulat *jejunia Sabbathariorum*.*

L. 34. Verum Judæi non singulos suos dies, sed plenam dumtaxat septimanam appellabant Sabbatum. Hinc non dixerunt primum aut secundum Sabbatum, sed primam aut secundam Sabbathi. Et Phariseus non dixit se jejunare in duobus Sabbathis, sed bis in uno Sabbato. De quo videatur eruditum Caroli Sigonii opus de Hebræorum Republica. Etiam unicum dumtaxat habuerunt legale, seu præceptum jejuniū: Utrique die decima decimi mensis, in festo Expiationis. Reliqua omnia fuerunt voluntaria & privata, aut per Principem seu alium legitimum Superiorem populo ob causas indicta. Quam formam secuta dudum fuit etiam Ecclesia. Inducendis solemnium jejuniorum Præceptis primam apud nosanfam dederunt Montanistæ. Proinde alia est quærenda ratio, cur olim Gentiles omnia Judæorum jejunia dixerent Sabbathinaria. Eos omnes simul errasse non facile crediderim. Est interim res abstrusa. In habitis adversum Judæos sermonibus Sanctus Joannes Chrysostomus Tom. 7. acerrimè invehitur in suos Antiochenos, quod ipsorum quidam agerent cum Judæis festa Judaica & jejunia: Adfirmat esse manifestam Apostasiam. Agit præsertim de Judaico Expiationis jejunio, at non de solo. Et in suis super Epistolam ad Galatas commentariis declamat generaliter: *Multi sunt apud nos, qui eodem die jejunant quo Judæi, qui similiter observant Sabbatha*. Lucem accipere hæc debent ex Sancto Augustino, qui hæc Sancti Joannis Evangelistæ de sepeliendo Domino verba, *Ibi ergo propter Parasceven Judæorum, quia juxta erat monum.*

L. 5. c. 4. *Joannes acceleratam vult intelligi sepulturam, ne advesperasset, quando jam propter Parasceven, quam cœnam puram Judæi Latine apud nos usitatus vocant, facere tale aliquid non licebat. Ad hunc Sancti Pauli de Galatis locum, Diæ observatis & annos, scribit etiam in libris adversus Marcionem Tertullianus: *Sabbatha, ut opinor, & cœnas puras, & jejunia, & dies magnos*. Et in primo adversus Nationes libro: *Judæi festi, Sabbatha, & cœna pura, & Judaici ritus lucernarum, & jejunium cum azymis, & brattones litores*. Quid sint Judæorum dies magni, aliàs dixi ex Isidoro Pelusiota. Sunt duplicatum festum:*

C. 7.

L. 1. c. 10.

Tract. 117.

Prima aut octava alicujus solennitatis dies incidens in diem Sabbathi. Hinc & de octava Scenopægiæ die scribit in Evangelio Sanctus Joannes: *In novissimo die magno festivitatis*. Quod nemp̄ isto anno incidere in Sabbatum. De pura Judæorum cœna scribit in eruditis ad Tertullianum Commentariis Nicolaus Rigaltius: *Cœnas puras, id est, Parascevas. Sic interpretatur Irenæus*. Eodem modo intelligit Sanctus Augustinus. Etenim hæc Sancti Joannis verba, *Erat autem Parasceve Pascha*, commentatur. *Parasceve Latine preparatio est, sed isto verbo Græco libentius utuntur Judæi in hujusmodi observationibus, etiam qui magis Latine quam Græce loquuntur. Erat ergo preparatio Paschæ*. Hæc est omnino illa Parasceve, quam Judæi Latine vocant cœnam puram. Cœna pura est à gentilibus Romanis murata, & tam ad Synagogam quam ad Ecclesiam exinde derivata phrasim. Etenim & in libro de carnium esu Plutarchus cœnam puram affirmat illam, quæ paratur sine animatis. Et Apulejus scribit: *Convertimus ad puram, & sine animalibus cœnam*. Proinde cœna pura erat jejuniū, seu potius abstinentiæ species, non absumilis nostræ Christianæ, quam Tertullianus & alii veteres nostri scriptores titulant Xerophagiam. Quod Philo Judæus per Efenos intelligat Aegyptios sub Sancto Evangelista ac Episcopo Marco Christianos, adfirmant in Ecclesiastica Historia Eusebii Cæsareensis, ac in illustrium virorum Catalogo Sanctus Hieronymus. Et non soli tunc Corinthii, sed & alii fideles celebrabant vespertinas Agapas, ac in ipsis consecrabant & sumebant Sacro-Sancam Eucharistiam. De ipsis habet Philo: *Mensa pura est à cruentis dapibus. Pro cibo panis apponitur, sal pro obsonio, pro condimento hyssopus, in delicatorem gratiam*. Addit potum fuisse solam aquam. Quod ipsum habemus in Clementis Alexandrini Christiano Pædagogico, ac in Minutio Felice. Nemp̄ horum Agape non laborabat vitio Corinthiorum, de quibus Apostolus: *Alius quidem esurit, alius autem ebrius est*. Erat cœna pura, seu Xerophagia.

Et talis omnino fuit etiam Paschalis Judæorum cœna. Etenim post comestum à stantibus agnum sedebant ad mensam, & aliud sumere non poterant quam embamma ex intybis & lactucis agrestibus, & azymum panem. Ejus partem Pater-familias dividebat in tot particulas, quot habebat sibi adfidentes: Et cuique dabat suam, agens Deo gratias. Exindè, gratias item agens, sumebat vinum, & tunc dabat sibi proximo. Et sic omnes per ordinem. Ita habent vetusti Judæorum Rituales libri. Quæ omnia fuerunt præsentia, & promissiva preparamenta nostræ sacrosanctæ Eucharistiæ. Et sola ista cœna apud Hebræos non fuit istiusmodi. Etenim Tertullianus lucidè laudat plures cœnas puras, pluraque jejunia. Videntur nostro more habuisse & strictiora & laxiora. Possit noster mos esse ab ipsis traductus. Licet Divina lex ipsos devin-xerit ad unicum dumtaxat solenne jejuniū, humana tamen Majorum disciplina videtur illis superposuisse & alia: Videtur omnibus majoribus festis imposuisse præviam puræ cœnæ vigiliam.

Christ. Lupi Opera T. VI.

Et hæc possit esse origo nostrarum etiam vigiliarum. Hinc item videtur processisse non error, sed vera phrasim Gentium. Quod enim omnium passim Festorum, quæ dicebantur & Sabbatha, vigiliis viderent jejunari à Judæis, dixerunt ab illis jejunari Sabbatha, istaque jejunia titularunt Sabbathinaria. Nam & nos hodie, quia quorundam festorum vigiliis jejunamus, dicimur jejunare ista festa, & ab his eadem jejunia titulamur. Præterea, Judæos, quod Sabbatum servarent, Pagani titulabant Sabbatharios: Eodem modo quævis ipsorum jejunia possint titulari Sabbatharia, ideoque Sabbatharia jejunia apud illos possint fuisse idem, quod jejunia Judaica.

Quidquid sit, lucet Latinum Sabbathi jejuniū ex legitima causa fuisse à Sancto Sylvestro inductum. Ast nascitur quæstio, Quare & Græci ipsum non induxerint? Etenim hi non minus quam Latini perpetua constantia oderunt Judaicam communionem. Respondeo rationem edicere à Sancto Epiphano: *Marcion Sabbato ob eam causam jejunia sanxit. Cum enim, inquit, Judæorum Dei, qui hunc mundum fabricavit, illa sit requies, cum die septimo requieverit, eadem nos jejunare instituitus: Ne Judæorum Dei rebus uti videamur. Quam impietatis regulam secuti sunt omnes Gnostici, omnes duplicis Divinitatis profani fabulones. Et sparsi erant per omnem Orientem. Hinc inter Sabbathinam exhæredatæ Synagogæ refectionem ac inter Sabbathinam Gnosticæ blasphemæ jejunium, quasi inter incudem & malleum, hæsit Orientalis Ecclesia: Et istam scyllam & hanc charybdim student evadere, sed non valens. Hinc cum Judæis sobriè ac religiose refici maluit, quam cum istis, & quidem Christianum nomen præferentibus, impostoribus jejunare. Fria Gnosticæ factionis famosa & horrenda crimina omnibus Christianis imponebat cœca Gentilitas. Hinc vera Christianitas, quod sibi nihil cum istis commune demonstraret, à propriis, blasphemis præsertim, ipsorum moribus voluit esse remotissima.*

Quarta & sexta feria jejunare est Apostolica, omnibus sub cœlo Christianis imposita, lex atque traditio. Verum posteriorum sæculorum Græci exemerunt ferias Paschalis septimanæ, dodecahemeri, apocrei, & tyrophagiæ. Etiam carnes tunc comederunt. Rationem dat in Responsis ad Marcum Alexandriæ Patriarcham Theodorus Balsamon: *Quia circa dodecahemerum jejunant Armenii propter Artziburium, in hebdomada carnis privii propter Ninivitas. Et in hebdomada tyrophagiæ Tetradicæ hæretici jejunium magnum observant. Nos igitur contraria eis facientes frangimus, ne videamur cum eis consentire*. In suo de Jacobitarum & Charitazariorum hæresi Tractatu scribit Demetrius Cyzicenus de Jacobitis: *Vescuntur carnibus, ipsa quoque hebdomada carnis privii*. Et hinc Sanctus Nicephorus Patriarcha Constantinopolitanus edidit hunc Canonem: *Jejunandum est Monachis quarta & sexta feria tyrophagiæ. Et post Præsanctificatorum Missam edant caseum & ova*. Et Anastasius Cæsareensis

H 2

com.

nobiorum capacitas insigniter lucet ex vigesima prima Joannis Cassiani collatione, ubi Abbas Theonas laudat Ægypti possessores, quod ad Joannem Monasticæ Diaconicæ Præfectum certatim adferrent frugum suarum Primitias & Decimas: Laudat & dictum Joannem, quod devotioni vicissitudinem cupiens repensare, eis secundum Apostolum seminarer spiritualia, quorum metebat dona carnalia. Et in litteris ad Henricum secundum scribit de ejus olim antecessore Edelulpho Alredus Abbas Rievallensis: *Eleemosynis sanè sic operam dabat, ut totam terram suam pro Cbristo decimaret, & partem decimam per Ecclesiam ac Monasteria divideret.* Et apud Gratianum extat Epistola, affirmans etiam pauperes alendos ex Decimis, atque adjungens: *Maximè curandum est Episcopis, ut de Decimis, & oblationibus, Cœnobitis & Xenodochiis, qualem voluerint & poterint, sustentationem impendant. Liberum est enim Monachis, & spiritualibus viris, Deum timentibus & colentibus, Decimas & oblationes cunctaque remedia concedere, & de jure suo in dominium illorum & usum transferre, nec tam in pauperibus pauperitatem, quam religionem attendere. Quod autem Beatitudo tua quaesivit, utrum usus Decimarum & oblationum secularibus provenire possit, novit vestra Sanctitas omnino non licere, protestantibus hæc Divinis auctoritatibus paternorum Canonum. Quamobrem si aliquando fuerint ab his male detenta, quæ Divini juris esse noscuntur, & in usum transferantur Monachorum & servorum Dei, Episcopo tamen loci illius prebente consensum, constabunt eis omnia perpetua firmitate & stabilitate subnixâ. Clericos autem illos convenit Ecclesie stipendiis sustentari, quibus parentum & propinquorum nulla suffragantur. Qui autem bonis parentum & opibus sustentari possunt, si quod pauperum est accipiunt, sacrilegium profecto committunt, & per abusum talium judicium sibi manducant & bibunt. Eandem Epistolam apud Gregorium nonum laudat in litteris ad Bituricensis Ecclesie Archiepiscopyterum & Scholasticum Innocentius tertius. Verum pessimè à Gratiano adscribitur Sancto Hieronymo. Omnino enim scripta est longè posteriori in gratiam Monachorum. Ejus auctor, ut hos ad Decimarum possessionem redderet securiores, cum Juliano Pomerio docet divites Clericos ex ipsis non posse sustentari.*

Et hanc nostram assertionem in litteris ad Columbensis Cœnobii Monachos insigniter confirmat Sanctus Ivo Carnutenis Episcopus. Sancti Augustini varia, quæ bonis à malorum intra Ecclesiam communiōne nullum esse timendum contagium docent, testimonia adducit, & pergit in novos nescio quos Dogmaticas: *Hæc & his similia Præcones hujusmodi non intelligentes aut non legentes, suadent Monachis, ut sua Monasteria deserant propter Abbates suos & Procuratores Monasteriorum suorum, qui aliquas Decimas, quæ jure pertinent ad dispensationem Episcoporum, Monasteriis suis acquisierunt. Dicant mihi tam subtiles Divinorum judiciorum scrutatores, quid salubrius sit Monachis, utrum permanere Cœnobitis sub Præpositorum suorum obedientia, quæ melior est quam viduitas, & ibi vivere*

de Decimis & fidelium oblationibus, quas Ecclesia lege charitatis communicare potest, non tantum Monasteriis, sed etiam Xenodochiis, infirmis & peregrinis, an fieri Sarabaitas, ut in privatis locis proprio jure vivant, & victum sibi de substantia pauperum per manus raptorum, & de senore negotiatorum accipiant: Licet enim Decimæ & Oblationes principaliter Clericali debeantur militiæ, potest tamen Ecclesia omne quod habet cum pauperibus habere commune. Quanto magis cum his pauperibus, qui relictis facultatibus propriis, non in angaria bajulantes Crucem Christi, sequuntur pauperem Christum? Est tamen in quo Abbatibus & Præpositis Monasteriorum parcendum esse non existimo, si ab illis ad quos non pertinent, id est, à Laicis Decimas & Oblationes accipiant, si inordinatè eas à quibuscumque personis acquirant, si terminos transgrediantur antiquos, id est, si stipendia Presbyterorum antiquitus instituta minorent, ac sibi usurpent. Nec tamen ideò Monachi, qui hæc ignorant aut non probant, debent suam collectionem deserere, aut Abbatibus suis minus obedientes existere. Quidam tunc Pseudo-doctores asseruerunt Decimas esse Ecclesiastica solorum privativè Episcoporum & Clericorum stipendia, ipsarum Monachos non minus quàm Laicos esse penitus incapaces, ideoque ipsas detinentia Monasteria esse in damnationis statu, & à probis Monachis deferenda. Palmares damnationis reos blaterarunt esse Abbates, & Præpositos seu Procuratores, ipsorum cohabitationem esse contagiosam, ideoque migrandum in solitudinem & Anachoretism. Pessimis hisce sibilis percusserunt multorum infirmorum imperitas conscientias, & in Apostasiam circumscripterunt.

Et quidem laudata Sancti Ivonis Epistola navit & quietavit multos, attamen non omnes. Quis enim nesciat sanctissimum Cisterciensem Ordinem prædiisse ex schismate & quasi Apostasia quorundam fratrum è Molifmenfi Monasterio? Dixerunt hi Sancti Benedicti Regulam non servari, sui temporis Monachos esse extra salutis viam, ideoque fugerunt in Cistercii eremum, & novum istic atque humile Cœnobium inchoarunt. Hac enim de causa venerabilis Albericus, secundus Cistercii Abbas, longo tempore, tamquam schismatis auctor aut incentor Molifmensem carcerem sanctificavit. Eorum sensum exponit Sigebertus Gemblacensis: *Abbas Cistercii & fratres ejus, non immemores sponsonis suæ, Regulam Beati Benedicti in loco illo inordinatè unanimitè stauerunt tenere, rejicientes à se quicquid Regule refragabatur. Exuti veterem hominem, novum se induisse gaudebant. Et quia nec in Regula, nec in vita Sancti Benedicti legebant eundem Dogmavem possedisse Ecclesias vel Altaria, vel Decimas aliorum hominum, ideò hæc omnia abdicaverunt. Decimas aiebant à sanctis Patribus, qui organa erant Spiritus Sancti, quorumque Statuta transgredi est sacrilegium committi, in quatuor portiones distributas, unam scilicet Episcopo, alteram Presbytero, tertiam hospitibus ad illam Ecclesiam venientibus, seu viduis & orphanis, sive pauperibus aliunde victum non habentibus, quartam restaurationi Ecclesie. Et quia in hoc computo personam Monachi, qui terras*

suas possidet, unde & per se & per pecora sua laborando vivat, non reperiebant, idcirco hæc veluti aliorum jus injustè sibi usurpare detrectabant. Quod ipsum eisdem verbis apud Philippum Labbeum refert auctor incognitus de origine Cisterciensium. Et in litteris ad Robertum Pontiniacensis Monasterii Priorem scribit Stephanus Tornacensis Episcopus: *Cistercienses suis ac suorum manibus victum exquirunt & vestitum, non veriti sequi Paulum, qui cum licitè possit de Evangelio vivere, ac spiritualia seminans carnalia metere, maluit tamen manibus operari, ne quod offendiculum daret Evangelio Christi.* Affirmat Decimas à Cisterciensibus, non tamquam illicitas aut injustas, sed tamquam suo statui non congruentes fuisse dimissas. Avitam hujus Ordinis sanctitatem insigniter describit & laudat. Apud Franciscum du Chesne desolat insignis Epistola, qua Alexander tertius Pontifex ad Decimas lapsum Cisterciensem ordinem conatur reducere ad antiquam paupertatem.

Ad Desiderium Cassinensis Monasterii Abbatem rectè scribit de hac re Sanctus Petrus Damiani: *Ut copiosiora in pauperes alimenta proficiant, dantur in Monasteriis & Eremitis Decimæ quorumcumque proventuum, & non modo pecorum, sed etiam cornicum pariter & ovorum.* Laudat ac imitandas suadet largas quorundam Monasteriorum eleemosynas, additque jam adducta verba, quorum sensus est dubius. Affirmare videntur, quod ideò in vasas olim à Laicis Decimas transferri in Monasteria atque Eremos jam permittat Ecclesia, ut Abbates & Præpositi, tamquam fideles dispensatores, ipsas dividant in pauperes. Et hocce omnino sine Laicis ipsis in varia hinc inde Monasteria transtulerunt. De Monachorum enim potiùs, quàm de Clericorum futura in pauperes pietate confidebant. Alii à Petro Damiani laudari existimant quædam Monasteria, quod omnium suorum proventuum Decimas darent pauperibus. Quidquid sit, certum est & clarum, quod Decimas possidentia Monasteria, ac etiam Clericorum Collegia seu Capitula ad largas eleemosynas, non tantum ex charitate, sed omnino ex rigida justitia obligentur. Ad quartam enim Decimarum partem pauperes habent rigidum jus, immò pars ista spectat ad pauperes, & res transit cum suo onore. Et Monachorum fidem à piis olim Laicis fuisse electam ad hoc opus, jam dixi, & rursùm dico. Quod ab ejusmodi Monasteriis est perpetua memoria retinendum. Electa sunt ad ipsas dispensandas potiùs, quàm possidendas. Et de Regularium in Europa Clericorum auctore Sancto Rigoberto scribit in Remensis Ecclesie Historia Flodoardus: *Canonicam Clericis religionem restituit, ac sufficientia victualia constituit, & prædia quædam illis contulit, nec non ærarium commune usus eorum instituit. Ad quod plures villas delegavit: Ecclesiam quoque Sancti Hilarii cum suburbio ad eam pertinentem. Communis vitæ causa dedit eis istius Ecclesie Decimas. Quod ipsum plures postea Episcopi fecerunt. Et plures item Laici. Sanctissima erat istorum Clericorum vita, ideoque per ipsos, quàm per Pagenses Presbyteros vitæ sunt Decime*

fidelius in pauperes, & Ecclesie fabricam dispensandæ. Eorum sanctitati creditum fuit totum Decimarum onus: & honesta Presbyteri alimentatio, & Ecclesiasticæ fabricæ reparatio, & cura pauperum ac peregrinorum. Undè è regularibus hodie singulares & sæculares Clerici, qui Decimarum fundorum pauperes negligunt, & Presbyterum ad venandum ex scabiosis exactioibus victum compellunt, videant qualiter in Divino judicio sint suam causam peroraturi.

Quæ doctrina est antiquissima. Etenim ad Ægyptios possessores, dum adferrent Decimas, apud Joannem Cassianum dicit Diaconicæ Præfectus Joannes: *Delector quidem, ò filii charissimi, pia vestrorum munera largitate, & devotionem hujus oblationis, cujus dispensatio mihi credita est, gratanter amplector, quia fideliter Primitias vestras ac Decimas indigentium usus profuturas, velut sacrificium Domino bonæ suavitatis offertis.* Monastica Diaconia erat fratrum in pauperes ministerium, cujus singularem, qui pauperes aleret & indigentibus subsidia ministraret, Præfectum fuisse etiam in Cluniacensi Cœnobio scribit in Sancti Odilonis Abbatis vita Sanctus Petrus Damiani. Ægyptii Monachi nullum habebant Decimarum jus, ideoque ipsarum in pauperes dividendarum solam dispensationem sibi competere, rectè dixit laudatus Joannes. Et quàm castam ac firmam hac in re fidem præstiterint isti Monachi, demonstrat in Monasticis Institutionibus laudatus Cassianus, ipsorum in manuali labore diligentiam laudans, atque adjungens: *Non solum à nullo quidquam ad usum sui victus accipere patiuntur, sed etiam de laboribus suis non tantum supervenientes ac peregrinos resiciunt fratres, verum etiam per loca Lybiæ, quæ sterilitate ac fame laborant, necnon etiam per civitates his qui squalore carcerum contabescunt, juvamen conferentes dirigunt alimoniam victusque substantiam, de fructu manuum suarum rationabile ac verum sacrificium Domino tali oblatione se offerre credentes.*

Et in libro de Catholica Ecclesie moribus Sanctus Augustinus: *Sanè quidquid necessario victui redundat, nam redundat plurimum ex operibus manuum ac epularia restrictione, tanta cura egeribus distribuitur, quanta non ab ipsis, qui distribuunt, comparatum est. Nullo modo namque satagunt, ut hæc sibi abundant, sed omni modo agunt, ut non apud se remaneat quod abundaverit, usque aded ut oneratas naves in ea loca mittant, quæ inopes incolunt.* Quod ipsum pluribus ostendit Hermias Zozenus. Ipsos laudat quod messis tempore messores agerent, grana acciperent pro stipendio, ac ipsorum plenas naves etiam ad alienarum regionum pauperes destinarent. Laudatum item Abbatem Odilonem fuisse non dumtaxat largum in pauperes, sed & prodigum, pro fame patiente Aquitania vacuas se omnia horrea, & sacra vasa, ac etiam donatam ab Imperatore Henrico auream coronam vendidisse, affirmat laudatus Petrus Damiani.

Et de nescio quo Palestina Monasterio scribit in spirituali Prato Sanctus Sophronius Patriarcha Hierosolymitanus: *Consuetudo fuit, ut in Cæna Domini pauperes omnes & pupilli regio-*

6. q. 1. c. 58.

L. 3. tit. 10. c. 7.

Ep. 192.

Epist. 1.

Lib. 2. Ep. 14.

L. 10. c. 22.

C. 30.

L. 6. c. 28.

C. 85.

nis hujus confuerunt huc, & acciperent medium sextarii vini, benedictiones tredecim & sextarium mellis pro quolibet. Addit ante triennium ob summam annuæ caritatem fuisse intermissam elemosynam, ac pergit: Non itaque, ut consuevit erat, dederunt benedictionem in die Sancto Cæne & Pasceves. Profectus postmodum, qui præerat horreis, aperuit ostia, & reperit totum triticum germinasse. Quare coacti sunt illud in mare projicere. Similem Fuldenis Monasterii tenacitatem fuisse etiam Divinitus castigatam refert Matthæus Parisiensis. Affiduas sui Monasterii orationes, & quotidianas pauperum recreationes in litteris ad Guilielmum Aquitanicæ Ducem insigniter describit Goffredus Abbas Vindocinensis.

A. 1091.

L. 5. E. pilt. 18.

C. 19.

C. 15.

Hom. 73.

Ep. 102.

Quædam Monasteria, quod omnium suorum bonorum Decimas pauperibus largirentur, à Sancto Petro Damiani laudari quidam non sine fundamento opinantur. Etenim sub Paschali primo Pontifice ad reformandum Sancti Benedicti ordinem celebrata Synodus statuit: Ut de omnibus in elemosynam datis tam Ecclesie quam Confratribus, Decime pauperibus dentur. Et per Sanctum Bernardum formata Templariorum Sanctissima Regula: Decimum totius panis quotidie Elemosynario vestro dare jubemus. Ut cuncta quotannis antiqua vestimenta, & omnia mensæ reliqua in dies pauperibus dentur à cunctis Angliæ Monasteriis, statuit in sua Oxoniensi Synodo Stephanus Archiepiscopus Cantuariensis. Longè laudabilis fuit, quod in suis super Sancti Matthæi Evangelium homiliis prædicat Sanctus Joannes Chrysostronus: Una in Monasteriis mensa est omnibus, eadem epulæ. Cum mancis, cum pauperibus libenter conversantur, & his mensæ convivis plene sunt quotidie. Alius ibi vulnera permulcet læsi, alius cæcum ducit, alius portat eum, qui crus fregit. Non sunt ibi parasiti, aut adulantium multitudo. Et hoc utrumque imitata sunt illa Monasteria, de quibus in laudata ad Desiderium Abbatem Epistola Sanctus Petrus Damiani: Nonnulla in nostris partibus Monasteria præclaræ nuper institutionis normam sibi invidenter, ut præter cætera pietatis opera, etiam tres pauperes cum privata mensa juxta se semper Abbas habeat, eisque singulis mensuram cibi, ut quisvis habet frater, apponat. Nam cum Regularis norma præcipiat, ut Abbatis mensa semper sit cum hospitibus, hoc modo utrumque completur, ut & Abbatis mensa non superbis sæculi, sed Sanctis hospitibus hæreat, & ipse convecti fratribus non omitat. Quid Sanctus quidam Abbas de quotidiana in nobiles ac alios divites hospitalitate censuravit, & quomodo ejus causa deponere Abbatiam voluerit, describit in litteris ad Hugonem Radinensis Monasterii Abbatem Petrus Blesensis: Quid de hospitalitate dicam? Quæ meritis hostilitatis potius quam hospitalitatis censetur. Christus enim causam ei non præstat, sed inanis gloria obtinetus. Divitibus quidem in hospitio cum honore & reverentia susceptis in omni opulentiæ delicia apponuntur de patrimonio Crucifixi, Christus autem semel olim crucifixus in ligno, foris in pauperibus suis crucifigitur & torquetur in luto. In quibus aut nudus

omnino, aut in semicindiliis tabescens fame, & frigore tremens, de his quæ interior dantur canibus, solatium angustis sue postulat, & non est qui moveatur super contritione Joseph. Ecce hospitalitas hodierna, in qua divites ad gloriam Dæmonum splendide epulantur, & Christus, qui charitas est, contemptu, inedia, & nuditate afficitur. Hæc verba sunt laudati Abbatis, qui & pergit: Ego autem oblitus terribilem judiciorum Dei, & immemor anime meæ, sedeo tanquam Balthazar in medio conviviarum, vasis Domini abutens, & patrimonio pauperum ad contumeliam Christi. Interim excut de domibus hospitem garfones cibariis onusti & ebrii, ut de superfuitate illorum pauperibus ingeratur cumulator doloris & tormenti materia. Sub hujus falsæ hospitalitatis prætextu Vicecomitibus, Forestariis, & cæteris Officialibus, aut potius officiperdi hominibus, tanquam Dominis & Magistris, omne humanitatis officium exhibemus. Proponitur tamen querela de inofficio, totamque hospitalitatis gratiam ingratitude pervertet, nisi Arbitrarius usque ad nauseam & vertiginem capitis cum hospitibus suis bibendi bella continet. Hæc omnia judicabit, cujus judicia occulta sunt, & idè magis timenda. Sumptus tam deservabiles & enormes, non de labore aut patrimonio nostro sunt, sed de elemosynis fidelium, de oblationibus atque Decimis, de tributis egentium animarum, de exactiõibus & oppressionibus pauperum, de obventionibus etiam Placitorum. Qui in sudore vultus pane nostro vesti debemus, labores miserorum nobis usurpamus ad delicias, atque in crapula & ebrietate sudorem bibimus alienum. Episcopis, Abbatibus, Canonicis, aliisque Decimas possidentibus, legenda est tota Epistola.

Aliam Monasticæ elemosynæ antiquam speciem laudat apud Matthæum Parisiensem necio quis Fuldenis Monasterii Abbas, apprensus post mortem, & dicens ad avarum in pauperes Cellarium: Impium est, cum Monachus omnem vitam in Ecclesiastico transegerit officio, illum saltem post mortem unius anni vitali defraudari subsidio. Pro quovis defuncto Monacho voluit unum toto anno oraturum pro ipso pauperem ali. Ita de Petro Sancti Benigni Divionensis Abbate scribit apud Lucam Dacherium ejusdem Monasterii Chronicon: Petrus fertur plurima nobis bona contulisse, & idè cum præcipuis adscriptus est, & habet in refectorio duodecim Præbendas. Post hunc præfuerunt Richardus & Haymo, qui & duodecim Præbendas habent. Utique pro pauperibus; & quidem perpetuas. Verum in solo die anniversario. Et de Hugone Sancti Augustini Cantuariensis Abbate scribit Guilielmus Thorensis: Hugo instituit, ut singulis annis in perpetuum quinto nonas Julii fiat commemoratio pro animabus omnium benefactorum, parentum, & fratrum, & pascantur triginta pauperes. Et de Sylvestro Abbate: Sylvester instituit, ut singulis annis in perpetuum in prima die Quadragesimæ suscipiantur in aula tot pauperes, quot habentur fratres in congregatione, & ibi per totam Quadragesimam cibo & potu vesciantur. Et qui defuncti fuerint, infra annum similiter habeant suum pauperem. In anniversario obitus prædicti Sylvestri & Hugonis primi

A. 1091.

A. 1105.

A. 1120.

primi pascantur triginta pauperes in aula pro animabus eorum, & animabus fratrum, & benefactorum istius loci, & omnium fidelium defunctorum. Et prædictus Abbas Sylvester, qui hoc instituit, suum habebit pauperem singulis annis in perpetuum. Istiusmodi elemosyna fuit & illa, de qua ad suos Beccenes Monachos scripsit Sanctus Anselmus Archiepiscopus Cantuariensis: Constitutionem nostram & vestram de elemosyna pauperum nullo modo minui permittatis, sed potius augete. Et de Udalrico Abbate habet Laurishamensis Monasterii Chronicon: Quorundam militum magnificam fidei devotionem pius Pater Udalricus dignè remunerans constituit eis, sicut Carolo Magno & duobus Ludovicis, singulos pauperes in Cæna Domini ad Mandatum Fratrum perpetuo assignari. Nempè Canonice electionis libertatem laudatus Carolus, ejus filius Ludovicus Pius, ac nepos Ludovicus Germaniæ Rex Monasterio permiserant, & laudati milites defenderant. Et de Cluniacensis Monasterii erga suos pro ipso labore gratitudine scribit ad Hugonem Abbatem Sanctus Petrus Damiani: Conventus tecum mihi promisit, quod per omnes succedentium vicissitudines temporum Anniversarium mei obitus reditura semper memoria coleret. Cui sponsioni & hoc additum est, ut unum sine intermissione pro me pauperem, & alimentis & indumentis jugiter sustentaret.

A. 1154.

L. 3. E. pilt. 26.

L. 6. E. pilt. 2.

Lib. 2. c. 20.

Ep. 67.

Ep. 68.

Est & alia hujus boni operis species, quam Abbates non spontè suscipere, sed ipsis Pontificibus; Rex, aut Episcopus confueverunt imponere, & titulare Panem Abbatis. Etenim de degradato Ecclesiæ Remensis Archiepiscopo Ebbone scribit ad Nicolaum primum Pontificem Synodus Tricaflina: Ebo per diversa Monasteria commendatione Ludovici Imperatoris degit. Et in ejusdem Ecclesiæ historia Floardus: Ludovicus fugitivum Ebbonem revocari fecit, & in Monasterio Sancti Bonifacii ei, & Clericis ac Laicis qui cum ipso erant, necessaria ministrari, & Synodum expectare præcepit: Quod ipsum de Hildemanno Belluacensi Episcopo præcepit apud Arebatenses Monasterio Sancti Vedasti. Et de suo nepote ad laudatum Hugonem Abbatem scripsit Apostolicæ Sedis legatione fungens in Gallia laudatus Petrus Damiani: Rogo Sanctitatis vestrae Clementiam super adolescentulo isto, ut illi magistrum simul & viduum paterna pietate provideat. Et ad Alexandrum tertium Pontificem, qui filio Laxii de Archerio similem præstari gratiam jufferat, rescripsit Stephanus Aureliæ ad Sanctum Evurtium Abbas, ac postea Tornacensis Episcopus: Superveniente nuntio mutatum est mandatum, & aggravatum præcepto, ut quotidianum viduum in mensam pecunie summam converterem, & decem solidos Parisienses per singulos menses puero numerarem. Factum ut imperastis, cum hæc & alia quæcumque jufferitis, ego & fratres nostri parati sumus & libenter suscipere, & liberaliter adimplere. Sciat interim Paternitas vestra nos in quibusdam Clericis exhibendis per aliquos Dominos meos Cardinales consimilia onera sustinere. Eum enim & Ernando Clerico gravaverat Cardinalis Albertus, Romanæ Ecclesiæ Cancellarius. Et de Ludovico septimo Francorum Rege habemus apud

Radulphum de Diceto: Ludovicus Rex Francorum venit Pontiacum, & ne quid in Anglia fieret in perniciem Ordinis Cisterciensis, Thomam Archiepiscopus Cantuariensem, cui jam per biennium Pontiacenses omnem exhibuerant humanitatem, Senonas secum deduxit, & in expensis sufficientiam apud Sanctam Columbam invenit per quatuor annos. Sanctissimo exili jussit ab utroque Monasterio dari Panem Abbatis. Et de Eduardo tertii Anglorum Regis in suspensum Walterum Vynkeburne, qui aut exinctus non fuerat aut revixerat, pietate scribit Henricus Knyghtonus: Walterus ductus est in Ecclesiam Sancti Sepulchri per Clerum, & ibi diligenter custodiebatur à Clero, ne fortè raperetur iterum suspendendus. Cui Rex Eduardus in Abbata Leycestrensi fecit gratiam, & concessit chartam, ita inquires me audiente: Deus dedit tibi vitam, & nos dabimus tibi chartam. Et Radulphum Trudonopolitani Monasterii Abbatem, pro vitanda Alexandri Pseudo-Episcopi Leodiensis, & ipsum protegentis Godefridi Bantianæ Ducis scabiosa communione spontaneè exulem, Ruperto Tuitiensis Abbati imposuit Fredericus Archiepiscopus Colonienfis. Ita habes in laudati Cænobii Chronico. Quæ elemosyna viguit apud Græcos. In suo ad quintum septimæ Synodi Canonem commentario Theodorus Balsamon vocat ipsam jus fraternitatis, asseritque sine Simonia & emi posse & vendi. In decimi noni Canonis commentario addit quibusdam Monasteriis posse ex causis imponi per Patriarcham. Fundatur in Sardiniensi Synodo. Hæc enim exules Episcopos alijussit à ditioribus Collegis. Et ita sibi fuisse factum à Cucufi Episcopo scribit Sanctus Joannes Chrysostronus. Et multis per Barbaros expulsi fieri jussit Magnus Gregorius. Hæc, inquam, Monasteriorum elemosyna præsertim fundatur in Decimis.

A. 1166.

Lib. 11.

Præsens ergo Canon à Monasteriis & Capitulis permittit possideri Decimas, verum de gratia. Hinc istam possessionem vult non esse nimis amplam, nec sine Romani Pontificis, aut saltem proprii Episcopi consensu iniri. Monasteriis enim atque Capitulis nimis divitiæ sunt pessimum venenum. Quod ipsum in secunda sua Romana, Melphitana, & Claromontana Synodo firmavit Urbanus secundus: Nullus Laicus Decimas suas, aut Ecclesiam, aut quidquid Ecclesiastici juris est, sine consensu Episcopi, vel Romani concessionis Pontificis, Monasteriis aut Canonice offerre præsumat. Quod si quis Episcopus improbitatis causa & avaritiæ consentire noluerit, Romano Pontifici nuntietur, & cum ejus scientia quod offerendum est offeratur. Quem Canonem in sua Belluacensi Synodo innovavit & publicavit Canon Prænestinus Episcopus, Paschalis secundus per Galliam Cardinalis Legatus. Episcopi tamen assensus est in prima instantia postulandus. Eiusdem Paschalis Cardinales Legati Joannes & Benedictus constituerunt item in secunda sua Pictaviensi Synodo: Ut neque Clerici, neque Monachi per pecuniam Altaria vel Decimas à Laicis sibi acquirant, sub excommunicatione interdictum. Quid enim de Decimarum nundinatione sen-

senferit antiquitas, lucet ex Hincmari Remensis Archiepiscopi litteris ad Wiligisum, aliosque Sancti Dionysii Monachos: *Abst Fratres, ut alii Ecclesiastici & Religiosi viri hoc audiant, quia Monachi de Monasterio Sancti Dionysii Decimam vendere querunt, ut de ipso pretio infernum comparant. Multo magis autem abst, ut Laici hoc audeant, quod nemo etiam peccatis publicis implicans in mea Parochia facere audeat. Si enim aliquis de alio Monasterio, quam de nostro hoc tentare, quanto magis facere presumeret, ab omni communione illum de Parochia mea excommunicarem.* Epistolae fragmentum exstat apud Flooardum. Decimarum enim jus est Ecclesiasticum & spirituale, ideoque nec emi possit nec vendi. Et Laicus est ejus omnino incapax, ideoque ab illo id singulariter non possit fieri. Etiam Joannes Cardinalis de Crema, Honorii secundi in Anglia Legatus, in Londinensi sua Synodo statuit: *Nullus Abbas, nullus Prior, nullus omnino Monachus vel Clericus Ecclesiam sive Decimam, seu qualibet beneficia Ecclesiastica, de dono Laici sine proprii Episcopi auctoritate & assensu suscipiat. Quod si presumpsum fuerit, irrita erit donatio hujusmodi, & ipse Canonice ultioni subiacebit.* Quae verba desumuntur ex Lateranensi Synodo Calixti secundi. De vario Templariorum, Hospitaliariorum, & aliorum Regularium in suam jurisdictionem excessu questus sunt etiam in Lateranensi Synodo plures Episcopi, atque pro illis statuit Alexander tertius: *Ecclesias igitur & Decimas de manu Laicorum sine consensu Episcoporum, tam illos quam etiam quoscumque alios Religiosos recipere inibi-mis, dimissis quascumque contra tenorem istum aliquo tempore receperunt.* Templarii & Hospitalarii quae grandia sua in Ecclesiam merita apud omnes Christianos Principes & Nobiles erant gratissimi. Quin & istorum plurimi erant Templariorum praesertim Ordinem professi. Hinc ex pauperimis subito evaserunt opulentissimi: Quod Dei Ecclesiis Decimas ac Primitias subtraxerint, & Episcopis sint facti molestissimi, testatur in sacri belli Historia Guilielmus Metropolitae Tyrionum. Ipsi ultra septem millia Conventuum fuisse affirmat Augustinus Belgii Chronicon. Addit Regibus fuisse ditiores. Erant orti ex Hospitalariis, ideoque hi illis vix erant inferiores. Hinc ambo ad avitam paupertatem atque humilitatem reducere conatus est isto Canone Alexander tertius. Eundem in sua Lateranensi Synodo laudavit & confirmavit Innocentius tertius.

Adductam Cononis Cardinalis Synodum laudat in sui Maurigenensis Cenobii Chronico Theulphus Monachus, & adjungit de suo Abbate Thoma: *Mordebant Abbatis & aliorum quorundam Fratrum conscientiam, quod Antecessores nostri Ecclesias & Decimas quasdam, non solum donis, verum etiam pecuniis acquirerant.* Neque enim tunc, in initio scilicet constitutionis hujus Ecclesiae, quaestio de Simonia sic ventilata erat, sicut Posterorum diligentia factum est. Sed si quid Ecclesiasticum à secularibus hominibus emeretur, non emptio, sed redemptio vocabatur. Sed cum diutius super hac re turbassent, Divina providentia factum

est, ut rursus Dominus Cono Praenestinus Episcopus, & Apostolicae Sedis Legatus, apud nos hospitandi gratia divertisset, habens apud se velut auxiliatorem Magnum Wilhelmum Catalaunensem Episcopum, qui sublimes scholas revereat, & tunc zelum Dei habens, super omnes Episcopos totius Galliae scripturarum scientia fulgebat. Abbas igitur in manu Cardinalis illa omnia, de quibus scrupulum habebat, reddidit, ut in ejus dispositione esset quicquid inde facere voluisset. Die subsequente viri sapientes & Ecclesiastici Dispensatores ante praesentiam suam Abbatem vocaverunt, & ut ea de manu Beati Petri acciperet, ac securus in Abbatia Deo serviret, per obedientiam injunxerunt. Haec idcirco dicta sunt, ut Posteris nostri & de talibus provideant, & de transactis timorem non habeant. Ista Monachorum mercatura admodum tunc grassabatur, ideoque ille Abbas fuit omni laude dignus. At longè majorem sui laudem scribit ad Paschalem secundum Pontificem Goffredus Abbas Vindocinensis: *Monasterium nostrum nostro tempore per Dei gratiam amplius crevit, quam prius devotio Fundatorum et contulerit, licet nunquam Ecclesiam, numquam alterius Ecclesiae Decimam, vel quamlibet possessionem Ecclesiasticam eo modo acquiserim, quo faciunt quidam.* Laudatus Theulphus Decimalis juris nundinationem non solummodo affirmat iniquam, sed & Simoniacam. Aliud enim sunt Decimae & Primitiae, aliud Ecclesiastici fundi aut illis impositi census. Istorum jus Ecclesiasticis officii est privatè ac indivulsè annexum, ideoque sine simonia nequit in humana pacta deduci. Et ad hanc Sancti Anselmi quaestionem: *Si Rex habet terras Episcopatus vel Abbatiae, quas nullo modo vult reddere, & pro eis vult dare aliquam Ecclesiam, quam tenet in sua manu, non minus utilem, si liceat accipere, ne judicetur emptio? Ad hanc, inquam, quaestionem respondit Paschalis secundus: Pro terris Ecclesiarum de manu Regis Ecclesias suscipere minus licet, ne sacrilegii dari videatur assensus.* Divina enim in nullius bonis sunt, & quod Deo semel oblatum est, in alienos usus non expedit usurpari. Porro in hujusmodi commutationibus Potestati seculari securius indulgetur. Pactum hoc, quod in ipso possessio deferatur, adeoque & deur pro Decimis, affirmat esse de emptione ac simonia suspectum; in Rege tamen, dummodo & possessio & Decima spectent ad eandem Ecclesiam, & absit scandalum, posse dissimulari: Quod sit saltem unius redemptio. Etenim Ecclesiae suae possessionem pro alienis Decimis deferere, est emptio manifesta.

Lucet hoc ex alio ad hanc Anselmi quaestionem, *Si de manu Laici liceat Episcopo vel Abbati accipere Ecclesias, quas in suo dominio habent, cum eas non personae, sed Episcopatus vel Abbatiae donent, ejusdem Paschalis Responso: De manu Laici Episcopus jam consecratus suscipere non debet Ecclesias, si in aliena Parochia sint, si verò in sua sint, licenter accipiat. Hoc enim non videtur dare, sed reddere, cum Ecclesiae omnes per singulas Parochias in Episcoporum esse debeant potestate. Abbatibus verò per Episcoporum manus suscipiant.* Et

Albertus ac Theodinus Cardinales, Alexandri tertii per Nortmandiam Legati, in sua Rothomagensi Synodo ediderunt Canonem, cui Rogerus Hovedensis ac Joannes Bromptonus dant hoc compendium: *His qui Decimas hereditario jure tenent, licentia sit cui voluerint Clerico idoneo dare, eo quidem tenore, ut post eum ad Ecclesiam, cui de jure competunt, revertantur. Et in suo Capitulari Odo Parisiensis Episcopus: Nullus Clericus potest sibi retinere Decimas hereditario jure possessas, sed auctoritate Episcopi possunt Clerici fructus percipere, ita tamen quod semper laborent, ut ad Ecclesiam revertantur. Huc etiam spectat quod ad Laurentium in Charitatis Cenobio Monachum scripsit Sanctus Ivo Carnutensis: De emptionibus rerum Ecclesiasticarum, quas Monachi à Laicis faciunt, hoc tuae Fraternitati respondemus, quia si res Ecclesiasticas de Laicorum servitute dato pretio liberarent, & juri Ecclesiastico ac Episcopali dispositioni restituerent, non solum non improbaremus, sed vehementer laudaremus. Quia non videretur esse emptio, sed à cunctis pie sentientibus laudanda redemptio, sed à cunctis pie sentientibus laudantur, cum Redemptores ipsos redemptos non in suam redigunt servitutem, sed in pristinam restitunt libertatem. Verum quia rarus est aut nullus, qui haec emat, nisi suis aut suorum usus, non est haec appellanda pia redemptio, sed inter ementes & vendentes cupida & periculosa coemptio. Et in litteris ad Sueffionensè Capitulum Innocentius tertius: *Postulasti vobis à Sede Apostolica indulgentiam redimendi Decimas, quae infra metas Parochiarum vestrarum in feudum à Laicis detinentur. Nos autem volentes super hoc Ecclesiis, quibus hujusmodi debentur Decimae, providere, praeferrè eas volumus in redemptioe talium Decimarum. Quod si nolint, aut forte non possint, redimendi eas ad opus illarum Ecclesiarum vobis concedimus facultatem, proviso nihilominus ut consueti servitia, ad quae Laici illis Ecclesiis pro Decimis tenebantur, etiam post contractum talis venditionis impendant, cum ad eos pretium perveniat earundem. Ita possessiones suas, Decimas praesertim ac Primitias, de Laicorum manibus estefutare variis modis conata semper fuit Ecclesia, ea tamen lege ut ad propriae Parochiae redirent opus. Quod ubi non potuit, permittit fuisse transire ad aliquod Monasterium seu Capitulum: Verum ex judicio & consensu Episcopi, aut certe Romani Pontificis. Et hinc ad Bituricensis Ecclesiae Archiepiscopum Pontifex Scholasticum scripsit etiam laudatus Pontifex Innocentius: *Laicus, qui Decimam detinet, monendus est ut eam restituat Ecclesiae ad quam spectat, qui si forte induci nequiverit, & eam cum Diocesani consensu alteri Ecclesiae assignaverit, praesertim Religiosis conventibus, constabit ipsa donatio, perpetua firmitate subnixae.* Exstat Epistola apud Gregorium nonum. Privatus ergo Clericus Decimas non nisi ad vitæ suae excursum detinere potest: Et quidem in solo casu laudati Concilii Rothomagensis: Episcopi sub Capitulo, uti caput sub corpore, comprehenduntur, ideoque gaudent Capituli jure.**

Verum inter Monachos de Platea, qui quam-

dam à nescio quo milite Decimam cum Episcopi venia acceperant, & inter Bituricensis Sancti Stephani Capitulum orta est postmodum quaestio, An venia ista dari deberet à solo Episcopo, an etiam à Capitulo? Capitulum sustinuit donationem istam esse alienationis speciem, ideoque suum etiam requiri assensum, atque ita memoratam Decimam tentavit Monachus auferre. Respondit vero laudatus Innocentius: *Sufficit consensus Episcopi.* Addidit etiam in Lateranensi Alexandri tertii Synodo sic fuisse sancitum. Et cum aliis adductis praesens Canon lucidè requirit consensum solius Episcopi. Et ad Raynaldum ex Andegavensi Episcopo Metropolitanam Remensem scripsit Goffredus Abbas Vindocinensis: *Suppliciter & diligenter oramus, ut Benignitas vestra Ulgerum Andegavensem Episcopum, & ejus Archidiaconum aut monere aut rogare dignetur, ne concessionem Ecclesiarum, quam Monasterio nostro benignè fecistis, perturbare cogentur.* Et adversus Manassen Aurelianensem Episcopum, qui Vizeliacensi Monasterio datam à suo Antecessore Elia Decimam repererat atque in vaserat, ad Hugonem Senonensem Archiepiscopum scripsit Eugenius tertius: *Fraternitati tuae mandamus, quatenus utraque parte ante tuam praesentiam evocata, causa diligenter audita & cognita, justitia mediante definias.* Et ad ipsum Manassen: *Mandamus ut Ecclesiam Abbati & fratribus in pace restituas.* Exstant Epistolae apud Hugonem Notarium Pictaviensem in dicti Monasterii Chronico. Lucidè edicunt licentiam istam esse dandam à solo Episcopo, & semel datam non posse per Successorem revocari. Haec enim donatio nequaquam est alienationis species: Est rei alienatae, licet non ad debitum membrum, tamen ad Ecclesiae corpus revocatio, ideoque cunctis alienationis solemnitatibus non debet fulciri.

Alia quaestio est, An Fratres etiam mendicantes possint Altaria & Decimas possidere? Super enim audivimus ipsa, uti vitæ paupertati adversa, & primæ sanctitatis evertiva, fuisse ab Alexandro tertio interdicta Ordini Cisterciensi. Et revera ex quo sanctissimus ille Ordo Eremitis istis cepit non obedire, cepit etiam ejus aurum verti in scoriæ. Respondeo tamen fratres illos esse capaces. Etenim ipsa à Patribus Praedicatoribus admitti & possideri disertè permittit ipsorum confirmator Honorius tertius, ea tamen lege, ut non ipsi, sed per ipsos praesentatus Episcopo, & ab Episcopo institutus Praedicator regeret ista Altaria, fratribus de temporali, Episcopo de animarum cura responsurus. Ut quem è suis fratribus praesentare possint, cunctis mendicantibus indulget Pius quintus. Hoc in casu derogavit saluberrimæ constitutioni Joannis vigesimi secundi: *Professorem cujuslibet mendicantium Ordinis ad inferiores Cathedralibus Ecclesiis postulari, Edicto perpetuo prohibemus.* Quod etiam Hugo Lugdunensis Primas, ac Apostolicae Sedis in Gallia Vicarius, omnem Monachum sanxerit ad Parochialis Ecclesiae regimen esse

Lib. 3. c. 25.

Cap. 18.

Lib. 12. c. 7.

Lib. 1. Epist. 9.

Ep. 45.

Lib. 4. Ep. 9.

Lib. 3. tit. 10. c. 7.

Lib. 1. Ep. 31

Const. 47.

A 1094.

esse inhabilem, testatur Bertholdus Presbyter Constantiensis. Pius quintus præsertim loquitur de existentibus intra aliquem Conventum Altari-

bus, quæ revera non convenit per secularem Presbyterum gubernari. Verùm hæc sunt alterius loci.

C A N O N X.

Nullus Episcopus gravamen, seu fervile servitium, ex usu contra Ecclesiasticam normam Abbatibus, seu Clericis suis imponat. Interdictum Sacerdotale Officium pretio interveniente non restituat. Quod si fecerit, officii sui periculum subeat.

S C H O L I O N.

Can. 41. **M**onasteriorum bona olim subsuerunt huic communi Apostolicorum Canonum Regula: *Præcipimus ut in potestate sua Episcopus Ecclesie res habeat. Si enim animæ hominum pretiosæ illi sunt creditæ, multò magis oportet eum curam pecuniarum gerere, ita ut potestate ejus indigentibus omnia dispensentur per Presbyteros & Diaconos, & cum timore omnique sollicitudine ministrantur.* An sit Regula Apostolica, ignoro; ipsam interim firmavit Antiochena Synodus, cuncta Ecclesiæ bona cum omni fide & diligentia servari mandans, atque adjungens: *Ea gubernari & dispensari oportet cum iudicio & potestate Episcopi, cui totius plebis animæ videntur esse commissæ.* Jubet ipsa omnibus esse manifesta, ac dispensari cum conscientia Presbyterorum atque Diaconorum. Et denuò sancit: *Episcopus Ecclesiasticarum rerum habeat potestatem ad dispensandum erga omnes qui indigent, cum summa reverentia & timore Dei.* Eandem Regulam prædicant, & pluribus exponunt Apostolicæ constitutiones Clementis Romani. Erat Regula sanctissima, quam usque ad Theodori Archiepiscopi Herfordensem Synodum permansisse in Anglia testatur in Cantuariensium Pontificum Actis Gervasius ibidem Monachus: *Afferitur quòd in plerisque locis, & maximè in Ecclesia Cantuariensi, Theodorus instituerit, ut ad majorem Episcoporum excellentiam, & ad Monachorum tranquillitatem, Ecclesie datas partirentur possessiones, ut pars utraque singulis sibi assignatas sortiretur & regeat portiones.* Laudatæ Synodi Canon exstat apud Anglicanam venerabilis Bedæ Historiam: *Ut quæque Monasteria Deo consecrata nulli Episcoporum liceat in aliquo inquietare, nec quidquam de eorum rebus violentè abstrahere.* Eandem bonorum sub plena Episcopi potestate communionem usque ad Sancti Fulconis Episcopatum in Remensi Parochia durasse affirmat Flodoardus: *Cuncta istius Parochiæ villas ac facultates affirmat in Clerum, Monasteria, pauperes, ac fabricas fuisse à Fulcone dividas, istamque divisionem à Formoso Pontifice confirmatam.* Et de Episcopo suo, qui eodem sæculo floruit, **Cap. 56** Norgero scribit Anselmus Canoninus Leodien-

sis: Nec hoc silendum, quod inter cætera pietatis opera, prudenti admodum usus consilio, in tres æquas portiones prædia Ecclesiastica divisit, quarum unam sibi suisque successoribus retinuit, alteram Ecclesiis & Monasteriis impertit, tertiam militibus, qui Ecclesiam armis protegerent, habere concessit. Communem vitam, quam imponere omnibus Hierosolymitanæ Ecclesie fidelibus Apostoli, à cunctis aliarum gentium Clericis falem ac Monachis utcumque servari primæva Patrum disciplina sanxit.

Verùm pluribus in locis sanctitas ista dudum antea defecit. Etenim in Constantinopolitana Sancti Flaviani Patriarchæ Synodo adversus Eutychem, Archimandritam ibidem atque Hæresiarum, dixit accusator Eusebius Doryleensis in Phrygia Episcopus: *Mæuo Eutychem conculionem. Ego pauper sum, nihil possidens. Minatur mihi exilium, divitias habet.* Utrique Cœnobio suo proprias, & ab Episcopi potestate exemptas. De nimia Monachorum opulencia questus tunc fuit non solum Paganus homo Zozymus, sed etiam Sanctus Hieronymus, & Sanctus Joannes Chrysostomus, graviter culpans illos, quorum ad Monasticam professionem aspirantium prima erat questio, An Monasterium esset commodum & opulentum. Quod etiam Africana Cœnobia habuerint proprios proventus, docent varia loca Sancti Augustini. Avara quorundam Episcoporum rapacitas, ac in Monachos duritia coegerunt Ecclesiam ad dividenda horum bona, eximenda ab omni istorum potestate, & Abbatum fidei ac diligentie credenda. Ita de novo per Gratosam Abbatissam exstructo Monasterio scripsit ad Fortunatum Neapolitanum Episcopum Sanctus Gregorius Magnus: *In eodem Monasterio neque Fraternitas tua, neque Presbyteri præter diligentiam disciplinæ aliquid molestiarum inferant. Aut si quid pro diversorum devotione commoditatis accesserit, sibi æstimant vendicandum, sive aurum, sive argentum, sive prædium, sive vestimentum, omnibus modis constructio præfata possideat, cum Ancillis Dei in eodem loco servientibus debeat proficere quidam offerri ibidem contigerit.* Et mobilia & immobilia istius Cœnobii bona vult ab omni Episcopi potestate & administratione esse exempta. Et de novo Maf-

Lib. 6. Ep. 22. filienfi Sanctimonialium Monasterio scribit ad Respectam Abbatissam: *In rebus vel in dispositione Monasterii neque Episcopum, neque Ecclesiasticorum quempiam decernimus aliquam habere potestatem.* A Vigilio Pontifice datam Arelatenfi Monasterio liberam bonorum administrationem confirmat in litteris ad Virgillum istic Episcopum, mandaturque nullius præsumptione turbari. Quod ipsum privilegium dedit & aliis Monasteriis. Dederunt & alii Pontifices, Metropolitæ item, atque Episcopi: Ita Turonensi Sancti Martini Monasterio Monachicam libertatem, id est, liberam dispensandi licentiam dedit Crotbertus ejusdem civitatis Archiepiscopus, ipsamque Adeodatus Pontifex confirmavit. Et in libertatis, quam Corbejensi Monasterio dedit Berthefridus Ambianensis Episcopus, privilegio hæc posuit: *Quidquid ibidem offertur, ipsi Abbates vel Monachi absque contrarietate, vel repetitione Episcoporum liberè possideant.* Quam concessionem vigerit etiam in Monasterio Agaunensi, Lerinensi, Cabilonenfi, ac Lexoviensi. Eandem Sancti Dionysii Monasterio fecit Landericus Episcopus Parisiensis. Exstant instrumenta in Gallie Conciliis apud Jacobum Remigium Monasterio fecit Aldricus Senonensis Archiepiscopus, privilegium nuper publicavit in Spicilegio Lucas Dacherius. Eorundem privilegiorum formulas habes apud Monachum Marculphum. Data fuerunt adversus quorundam Episcoporum in Monasteria violentiam, de qua quartum Toletanum Concilium: *Nunquam est præsentis Concilio, quòd Monachi Episcopali imperio servili operi mancipentur, & jura Monasteriorum contra Instituta Canonum illicita præsumptione usurpentur, ita ut penè de Cœnobio possessio fiat, atque illustris portio Christi ad ignominiam, servitutemque perveniat.* Quapropter monemus eos, qui Ecclesie præsumunt, ut ultra talia non præsumant, sed hoc tantum sibi in Monasterio vendicent Sacerdotes, quod præcipiunt Canones, id est, Monachos ad conversationem sanctam præmonere, Abbates aliaque officia instituire, atque extra Regulam facta corrigere. Quod si aliquid in Monachos Canonibus interdictum præsumpservint, aut usurpare quidpiam de Monasterii rebus tentaverint, non deest illis sententia excommunicationis, qui se detineps nequaquam sustulerint ab illicitis. Nequaquam substantiæ, sed solius Monasticæ disciplinæ directionem affirmat spectare ad Episcopos, idque ex generali Ecclesie Canone, utique edito per tertiam Magni Gregorii Synodum: *Interdicimus ac prohibemus, ut nullus Episcoporum ultra præsumat de redditibus, rebus, vel chartis Monasteriorum, vel de Cellis, vel villis, quæ ad ea pertinent, quocumque modo, vel qualibet occasione minuire, vel dolos vel immissiones aliquas facere.* Si qua fortè inter terram venientem ad partem suarum Ecclesiarum & Monasteriorum quaestio evenerit, & pacificè non potuerit ordinari, apud Electos Abbates, & alios Patres timentes Dominum, sive voluntaria delatione, mediis sacrosanctis Evangelii finiatur. Et infra: *Descriptiones rerum & chartarum Monasterii ab Episcopo Ecclesiasticas fieri omninò vetamus. Et si quando res exigit, Christi Lupi Opera T. VI.*

Abbas loci cum aliis fratris causas rerum inventarum faciat, & eorum consilio & iudicio finiatur. Obeunte quoque Abbate, Episcopus in describendis providendisque rebus Monasterii, vel datis perquirendis nullatenus se permisceat. Monasteriorum bona vult adeo esse exempta, ut de ipsis ortas cum Ecclesiis quaestiones nolit per solos Episcopos judicari. Qui Canon quia statim ab omni Latina gente non fuit admittus, singularibus privilegiis plura hinc inde Monasteria dudum adhuc postea indiguerunt.

Notanda sunt laudati Gregorii verba in litteris ad Joannem Episcopum Scillitanum: *Quia Monachi Castellensis Monasterii questi sunt Fraternitatem tuam quædam de Monasterio sub Xenii quasi specie abstulisse, necesse est, ut si quid te indecenter recolis accepisse, sine dilatione restituas, ne avaritiæ te graviter culpa redarguat, quem largum erga Monasteria Sacerdotalis magis debuerat munificentia demonstrare.* Monasticæ iustitiam administratione privati Episcopi dixerunt se gratis non obligari ad disciplinæ custodiam, sed sibi ad minus in subjectionis characterem deberi quoddam annuæ pensionis xenium: Et istud laudatus Pontifex in isto Joanne damnavit. Ita adversus quorundam Episcoporum rapacem in Parochiales Ecclesias violentiam statuit quarta Toletana Synodus: *Non amplius quam duos solidos unusquisque Episcoporum per singulas suæ Diocesis Basilicas annua illatione sibi expectat conferri, Monasteriorum Basilicis ab hac solutionis impensione sejunctis.* Est antiqua Hispanorum in Monasteria pietas, de qua Herdensis Concilium: *Ea quæ in jure Monasterii de facultatibus offeruntur, in nullo Diocesana lege ab Episcopis contingantur.* Dummodò tamen sint non solo nomine, sed in rei veritate Monasteria, habentia competentem numerum Fratrum. Et hanc pietatem vix reperias apud alias gentes. Etenim Sancti Galli Monasterio liberam bonorum administrationem donans adversus Constantiensium Episcoporum violentias Carolus Magnus addidit: *Excepto censu, qui de Monasterio ad Episcopatum persolvi debet singulis annis, id est, equus unus, & auri uncia una.* Ita habes in Chronico Constantiensis Ecclesie. Et in plenæ, quam Corbejensi Monasterio dederunt, exemptionis privilegio addiderunt Benedictus tertius ac Nicolaus primus: *Episcopus Ambianensis nullam ex bonis vel accipiat vel exposcat portionem.* Quod ipsum de plenè exempto Sancti Carilephi Monasterio ad omnes Gallie Antistites scripsit idem Nicolaus adversus Episcopos Cenomanenses. Quod nempè è subiecti Monasterii bonis quidam portioniscensus Episcopo consuevisset pendi. Et de suo Sancti Quintini Monasterio ad Gaufridum Belluacensem Episcopum scribit Sanctus Ivo Episcopus Carnutenfis: *Sciat sollicitudo vestra, quia fundator dictæ Ecclesie Dominus Guido Belluacensis Episcopus nullam multam pecuniam, nullam exactionem, nullam consuetudinem sibi vel successoribus suis retinuit.* Adfirmat Gaufrido nullam deberi pensionem, quòd ejus Antecessor illi in ipsa Cœnobii fundatione in perpetuum renuntiaffer. Quòd exempta item Monasteria Sedi Apostolicæ pro

Lib. 7. Ep. 33.

Ep. 17.

Ep. 24.

Ep. 199.

Lib. 3.
Ep. 5.

Cathedratico xenio aliquid annuè consueverint pendere, plurimis exemplis possit ostendi. Verùm modico non contenti quidam Episcopi non cessabant sub hoc furo durissimè Monasteria gravare. Etenim de nimia Wigberti Ravenoatis Archiepiscopi in suum Monasterium duritia lamentatur gravissimè Sanctus Petrus Damiani. De eadem in Sancti Remigii ac Sancti Michaelis Monasterium acerbitate Manassen Remensem, & Cunibertum Taurinensem Episcopum arguit noster septimus Gregorius. Similibus querimoniis referri sunt pericula antiqui Anales Monasteriorum. Et adversum illas edit noster Gregorius præsentem Canonem, de quò apud Gratianum Urbanus secundus: *Servitium, quod Monasteria, aut eorum Ecclesie à tempore Gregorii septimi usque ad hoc tempus fecerunt, & nos concedimus.* Videtur Gregorius non dumtaxat damnasse pensionis excessum, sed & ipsi modum ac litem fixisse. Ejus deo amantes fuerunt quidam Episcopi, ut ipsam etiam à Fratribus medicantibus exegerint, debuerintque compesci per Gregorium nonum. Plurimas item inter Episcopos & Monachos de ipsa lites legimus, & varias Apostolicas ab ipsa exemptiones. Hodie quasi abiit in disuetudinem.

Apostolica ad Galatas verba, *Fratres obscuro*

vos, sic commentatur Sanctus Hieronymus: *Verba hæc & nos ad humilitatem provocant, & supercilium decutiunt Episcoporum, qui velut in aliqua sublimi specula constituti vix dignantur videre mortales, & alloqui servos suos. Discant ab Apostolo errantes & insipientes Galatas fratres vocari.* Et super hæc ad Ephesios verba, *Subiecti invicem in timore Christi,* declamat: *Audiant hæc Episcopi, audiant Presbyteri, audiat omnis ordo Doctorum, Subiectis suis se esse subiectos. Imitentur dicentem Apostolum: CUM ESSEM LIBER EX OMNIBUS, OMNIBUS MEIPSUM SERVUM FECI, UT OMNES LUCRIFICEREM.* Salvator quoque formam servi accepit, ut serviret Discipulis suis: *Et pedes eorum lavit.* Hoc interest inter Gentium Principes & Christianorum, quòd illi dominantur subditis, nos servimus: *Et in eo majores sumus, si minimi omnium fuerimus.* Et in litteris ad Nepocianum: *Episcopi Sacerdotes se esse noverint, non Dominos. Honorant Clericos quasi Clericos, ut & ipsi à Clericis, quasi Episcopis, honor deferatur.* Et in litteris adversus Joannem Hierosolymæ Episcopum: *Tu Beatissimus Papa, & fastidiosus Antistes, solus dives, solus sapiens, solus nobilis & discretus, conservos tuos & redemptos sanguine Domini tui, rugata fronte & obliquis oculis despiciens. Et hinc inter articulos, de quibus in Synodo ad Quercum accusatus fuit Sanctus Joannes Chryostomus, erant & hi: Quòd Berenium Sacerdotem contumeliis multis malè acceptum dediderit. Quòd Episcopis à se ordinatis pecuniam largiatur, ut per illos Clerum laboribus opprimat. Quòd Clericos iniuriis injuriis & contumeliis affecerit. Et adversus Joannem Ravennæ Archiepiscopum scribit Magnus Gregorius: *Disciplina ad vitam Clericorum custodiendam nulla est, sed Fratemitas tua se Clericis suis tantummodo Dominum exhibet.**

Epist. 2.

Epist. 2.

Epist. 2.

Lib. 4.
Ep. 15.

Et adversus nostrum Gregorium Imperator Henricus quartus: *Rectores sanctæ Ecclesie Archiepiscopi, Episcopi, Presbyteros, non modò non tangere sicut Christos Domini non timuisti, quin sicut servos, nescientes quid faciat Dominus eorum, sub pedibus tuis calcasti, in quorum conculcatione tibi favorem ab ore vulgi comparasti, quia omnes nihil scire, te autem solum omnia nosse judicasti, qua utique scientia non ad edificationem, sed ad destructionem uti studuisti.* Et adversus similia Episcoporum factum statuit quarta Carthaginensis Synodus: *Ut Episcopus in quolibet loco sedens, stare Presbyterum non patitur. Ut Episcopus in Ecclesia, & in confessu Presbyterorum sublimior sedeat, intra domum verò collegam se Presbyterorum esse cognoscat.* Et secunda Synodus Bracarensis: *Parochiales Clerici servili onere in aliquibus operibus Episcopis servire non cogantur. Quia scriptum est: NEQUE UT DOMINANTES IN CLERO.* Et sexta Synodus Parisiensis: *Quia sunt plerique, qui non paternum affectum circa gregem sibi commissum, sed quemdam exercere videntur dominatum, eumque non ut Dominicum, sed statibus ventosæ arrogantie inflati, ut suum proprium tractare non verentur, quantum Paternitatis officio aberrant, subter collecta documenta declarant.* Adducit laudatum Sancti Petri Apostoli locum, item aliarum Scripturarum ac Sancti Fulgentii testimonium, atque concludit: *Qua ergò temeritate, immò præsumptuosa vanitate, quilibet Prælatorum dicere præsumit, Illa congregatio mea est, aut ille Presbyter vel Clericus meus est, cum non illius sit, sed illius cui dicitur est? Proinde quia is inolitus usus Ecclesiastica non convenit Regula, corrigatur necesse est.* Et Alexandri tertii Synodus Lateranensis: *Episcopi Presbyteros, quasi filios & fratres, benigna ac fraterna debent caritate fovere. Hinc ergò & præsentis Canonis noster Gregorius, non tantum Monachos, sed & Clericos sanxit non gravari ab Episcopis, nec ad incompetens servitium cogi. Quam verò ipse ab ista in Episcopos violentia fuerit alienus, est longè notissimum. Eam in ipso nec Cardinalis Benno notavit. Exercita in Simoniacis & Concubinariis Episcopos & Clericos vindicta Henrico Regi dedit anam calumniam.*

Quid de censuram pro pecunia abolutionibus semper judicaverit Ecclesia, est supra in proemialibus expositum. Quare justissima nuper fuit Germanorum Procerum apud Adrianum sextum Pontificem querimonia: *Si forte sine armis, pugnis tantum & lapillis, in Comiterio duo pluresve manus conserant, aut rixam habeant ad sanguinis usque, quantumvis modici, effusionem, tunc ad interdictionum severitatem recurrunt Ecclesiastici, nec prius publica Christianorum redintegrent officia, quam civium universitas Cæmeterium denuò magna pompa, gravibusque nec minoribus profectò impensis consecrari curaverit, quam primum ex profano reditus sit sepultura is locus sacer. Quæ omnia in caput tandem redeunt Laicorum.* Cunctas hujusmodi fordes merito hic damnat noster Gregorius.

CANON

C A N O N X I.

SI quis prædia Beati Petri Apostolorum Principis in proprietatem suam usurpaverit, vel sciens occultata non propalaverit, vel debitum servitium exindè Beato Petro non exhibuerit, recognoscat se iram Dei & Sanctorum Apostolorum, velut sacrilegum incurere. Quicumque autem in hoc crimine deprehensus fuerit, eandem hereditatem Beati Petri legitimè restituat, & poenam quadrupli de propriis bonis persolvat.

S C H O L I O N.

DE Apostolici patrimonii injuriis scribit Guilielmus Monachus Malinesberiensis: *Gregorius sextus Romani Apostolatus status per incuriam Antecessorum suorum ita diminutum invenit, ut præter pauca oppida urbi vicina, & oblationes fidelium*

penè nihil haberet, quo se sustentaret. Civitates & possessiones in longinquo posita, quæ ad jus Ecclesie pertinebant, à prædonibus ablata. Henricus tertius quidem Multa restituerat, sed non omnia. Et utraque Sicilia adhuc gemebat sub jugo Northmannorum. Ad hæc tandem reparanda prodijt præsens Canon.

C A N O N X I I.

SI quis Episcopus fornicationem Presbyterorum, Diaconorum, vel Subdiaconorum, vel crimen incæstus, in sua Parochia, precibus vel pretio interveniente, consenserit, vel commissum sibi compertum auctoritate sui officii non impugnaverit, ab officio suspendatur.

S C H O L I O N.

SUa adversum conjugatos Clericos Decreta esse à sanctis Patribus hausta ostendit insigniter in litteris ad Ottonem Constantiensem Episcopum noster Gregorius, ac pergit: *Cum hæc omnia Pastoralis providentia observanda transmitteremus, tu non sursum cor, sed deorsum in terra ponens, sacris Ordinibus libidinis fræna laxasti, ut qui mulierculis se junxerant, in flagitio persisterent, & qui necdum duxerant, tua interdictione non timerent. O impudentiam, o audaciam singularem! Videlicet Episcopum Sedis Apostolicæ Decreta corveltere, Præcepta sanctorum Patrum contemnere, immò verò Præceptis contraria, & fidei Christianæ repugnantia de superiori loco, & de Cathedra Pontificali subiectis ingerere.* Eadem Decreta sua purgat & firmat in litteris ad Constantiensis Ecclesie Clerum, & prosequitur: *Sed Episcopus vester neque reverentia Præcepti Beati Petri, neque officii sui sollicitudine attractus, quæ paternè suaseramus perficere curavit. Et ut non solum inobedientie, verum & rebellionis offensam incurreret, palam Clericis suis jussioni nostræ, immò Beati Petri contraria permisit, ita ut qui mulierculas habent,*

retinerent, & qui non habent, illicita temeritate subintroducerent. Nec solum Ottonem, sed & plures Germaniæ Episcopos fuisse ejusdem negligentie atque audaciæ, lucet ex ejusdem Pontificis Epistola ad omnem Imperii Clerum & populum: Audivimus quòd quidam Episcoporum apud vos commorantium, ut Sacerdotes & Diacones & Subdiacones mulieribus commisceantur, aut consentiant aut negligant. His præcipimus vos nullo modo obedire, vel illorum Præceptis consentire, sicut ipsi Apostolicæ Sedis Præceptis non obediunt, neque auctoritati sanctorum Patrum consentiunt. Testante sacra Scriptura, facientes & consentientes parva complectitur. Eiusdem criminis notat Flandrensi Episcopos in litteris ad Robertum Comitem: Ex parte Omnipotentis Dei te rogamus, & omnino tibi præcipimus, ut ubicumque potes fornicariis & simoniacis resistere & contradicere, nullius ratio vel gratia te possit retorquere. Plurimi enim eorum, qui vocantur Episcopi, non solum justitiam non defendunt, verum etiam ne clarescat, multis modis obscurare nituntur. Tales ergo non Episcopos, sed Dei habere inimicos. Et sicut illi non curant Sedi Apostolicæ obedire, ita & vos nullam eis obedientiam exhibete. Quòd Hubertus Morinensis Ecclesie Archidiaconus damnata illa

Christ. Lupi Opera T. VI

I 2

con-

conjugia palam ac impudenter defenderit, apud Monasterium fuerit ab Huberto Romanæ Ecclesiæ Legato conuictus, ac postea in apertam hæresim lapsus, testatur Epistola ad Comitissam Adelam. Plures hujusmodi Episcopos habuit Gallicana Ecclesia. Anglicana, quod Guilielmus Rex Gregorii Decreta strenue exsequeretur, videtur non habuisse. Habuit tamen nescio quos alios, de quibus ad suum Archidiaconum Guilielmum Sanctus Anselmus: *Mlos, qui Presbyteros propinquas suas, id est, suas uxores, dimittere prohibent, sicut eos qui contra Deum, & contra Christianitatem agunt, arguite, & totum peccatum fornicationis Presbyterorum illis imputandum ostendite, & nostram omnium Coepiscoporum nostrorum excommunicationem illis promittite.* Hinc erant illic & Presbyteri, qui timore non audebant feminas suas relinquere.

Porro adversus nepotem suum Hincmarum Laudunensem Episcopum scribit Hincmarus Metropolitæ Remensis: *A diffamatis Presbyteris, ne discerentur, redemptionem accipiebas.* Eum arguit, non de peccandi licentia, sed dumtaxat de vendita jam commissorum peccatorum impunitate. At verò laudati Anselmi, per Siemeonem Dunelmensem laudata, Londinensis Synodus habet & hunc Canonem: *Jurabunt Archidiaconi omnes, quod pecuniam non accipient pro toleranda transgressione hujus adversum conjugatos Clericos Statuti, nec tolerabunt Presbyteros, quos scienti feminas habere, Missam cantare, vel Vicarios habere. Similiter Decani facient. Qui verò Archidiaconus vel Decanus jurare noluerit, Archidiaconatum vel Decanatum perdet.* Quod ipsum eisdem ferè verbis refert Joannes Bromptonus. Et adjungit de Rege suo Henrico primo: *Henricus Rex Concilium magnum de uxoribus Sacerdotum prohibitis, & de Sacerdotibus fornicariis, & de eorum concubinis, apud Londoniam celebravit. Enumerat omnes hujus Synodi Episcopos, ac presbyteros: Qui improvidi per Regem & suos, Waltheri Cantuariensis Archiepiscopi simplicitate decepti, justitiam Regi de Sacerdotibus fornicariis & eorum uxoribus & concubinis concesserunt. Quod postea, cum Rex pecuniam quasi infinitam à Presbyteris pro redemptione accepisset, pavnituit Episcopos, sed frustra: Nam Rex ut pecuniam à Presbyteris ex-*

*torqueret, Episcopos sub colore correctionis cautè decipit. De eodem Rege scribit ad Sancti Anselmi Archiepiscopatum Guilielmus Malmesberienfis: Presbyteros, qui post Londinense Concilium mulierculas domibus suis vel intruduxerant vel revocaverant veteres, Rex discrimine pecuniæ mulcere meditabatur. Id verò Anselmus ferendum non arbitratus, Regi scripsit ut ab hac exemptione temperaret. Quod Ecclesiasticorum Ministrorum vitia Episcoporum, non Sæcularium corripdi debeant instantia. Existat gravissima laudati Anselmi ad eundem Regem Epistola, demonstrans cogitationes istas esse Ecclesiasticæ libertati penitus adversas: Item ad Ernulphum Cathedralis Monasterii Priorem alia, laudans Regem ab ista præsumptione recessisse. Quod in conjugatos Sacerdotes dormirent ac dissimularent quidam Episcopi, ipsorum expulsionem atque vindictam Roberto Flandrensi Comiti, Bertholdo Carinthiæ, Rudolpho Suediæ Duci, aliisque id genus electis Principibus delegarat noster Gregorius: Hinc eandem potestatem assumere, aut à Sancto Anselmo extorquere conatus est avarus ac dolosus Rex Henricus. Fuisse enim dolosissimum, habes in litteris Henrici Lincolnienfis Archidiaconi ad nescio quem Waltherum, exstantibus apud Lucam Dacherium. Verùm expertus est Anselmum esse Episcopum. Quod interim tunc non extorsit, postea obtinuit à Guilielmo Archiepiscopo, ejusque Londinensi Synodo. Excipe venerabilem Radulphum Cicestrensem Episcopum, de quo laudatus Monachus Malmesberienfis: *Radulphus Religiosam contumaciam mandatis Henrici Regis exhibuit, volentis per totam Angliam à Presbyteris pecuniam exigere. Id aliis vel concedentibus, vel metu silentium tenentibus, in solo Radulpho vigor Pontificalis emollire nequivit. Per totam liquidem Diocesim Divina vacare officia, Ecclesiarum januas obstrui præcepit, Monachorum cantum non inhibens, sed tamen Laicis adytum arcens. Facti atrocitas Regem inflexit, ut ei soli, quasi mentis inconsideratæ homini, censum Presbyterorum indulgeret. Fecit Henricus quod hinc inde fieri videbat à quibusdam Episcopis aut ipsorum Officialibus. Et in hujusmodi fordes noster Gregorius emisit præsentem Canonem.**

CANON XIII.

UT omnis Christianus procuret ad Missarum solemniam aliquid Deo offerre, & duci ad memoriam, quod Deus per Moysen dixit: *Non apparebis in conspectu meo vacuus.* Etenim in Collectis Sanctorum Patrum liquidò apparet, quod omnes Christiani offerre aliquid Deo ex usu Sanctorum Patrum debent.

SCHO-

SCHOLIION.

Populi ad Missæ sacrificium oblationem esse longè antiquissimam, lucet ex Tertulliani libro de Corona militis: *Oblationem pro defunctis, pro natalitibus annua die factimus.* Esse affirmat inveteratam, quam consuetudo corroboravit, observatorem. Nec solum Sacerdotis, sed etiam populi oblationem omnino laudat, de qua scribit in exhortatorio ad castitatem libro: *Pro defuncta uxore oblationes annuas reddis. Offeres ergo pro duabus?* Et in libro de Monogamia: *Offerit viduus annuis diebus dormitionis ejus. Utique dona pro defunctæ uxoris refrigerio per Sacerdotem sanctificanda.* Et in libro de elemosyna Sanctus Cyprianus: *Locuples & dives es & Dominicum celebrare te credis, quæ Corbonam omnino non respicis, quæ in Dominicum sine sacrificio venis, quæ partem de sacrificio, quod pauper obtulit, sumis?* Et in litteris ad criminiosum Imperatorem Eugenium Sanctus Ambrosius: *Quomodo offeres dona tua Christo? quomodo Sacerdotes Christi tua munera dispensabunt?* Et in litteris ad Imperatorem Theodosium, qui ob sublatam occidii Eugenii Tyrannidem Deo oblationes & gatiarum actiones fieri per Sacerdotes jussit: *Epistolam Pietatis tuæ mecum ad Altare detuli, ipsam Altari imposui, ipsam gestavi manu cum offerrem sacrificium, ut fides tua in mea voce loqueretur, & apices Augusti Sacerdotalis oblationis munere fungerentur.* Fieri voluit ab Epistola, quod faciendum fuerat à Principis persona. Magnus quippè Theodosius omnino servavit hanc à nepotis sui Theodosii lege laudatam consuetudinem: *Ad sacra Altaria munera tantum offerendorum causa accedimus, & cum circumseptum Sacrorum adytum ingressi sumus, statim egredimur, nec quidquam ex propinqua Divinitate nobis arrogamus. Quod solius oblationis causa ad Mediolanensis Ecclesiæ sacrum adytum seu chorum admiffus, & statim exire iussus fuerit à Sancto Ambrosio, testatur & laudat Hermias Zozomenus. Laudata porrò lex existat ad calcem Ephesini Concilii. Et de Valente Augusto scribit in Ecclesiastica Historia Theodoretus: *Ad Divinum templum venit, & Altari consueta munera obtulit.* Et ad Heliodorum scribit Sanctus Hieronymus: *Clerici de Altari vivunt, mihi quasi infructuosæ arbori securis ponitur ad radicem, si munus ad Altare non defero. Nec possim obtendere paupertatem.* Et in libro adversum Luciferianos: *Sacerdos pro Laico offert, sive consecrat, oblationem suam. Rectè enim in antiqui Testamenti quæstionibus scribit Hilarus Diaconus: Obtulit Deo sacrificium Samuel, sed non inde vicem Sacerdotis egisse cognoscitur. Ipse enim semper dicitur offerre, cujus oblationes sunt, quas super Altare imponit Sacerdos. Et Saul obtulit. Hoc utique genere, id est, per Sacerdotem, sicut & nunc offertur. Et David obtulit, & Salomon obtulit, & cæteri similiter obtulerunt. Numquid omnes vicem Sacerdotis egerunt? Quamvis enim proprio Sacerdos fungatur officio, ille tamen offerre dicitur, cujus nomine agit Sacerdos: Ipse enim imputatur, cujus munera offeruntur. Christ. Lupi Opera Tom.VI.**

Ex quo vides ritum hunc esse Apofollicum, & Synagoga mutuatum per Apostolos, & Ecclesiis impostum. Quod ipsum in præsentî Canone advertit noster Gregorius ex verbo legis: *Non apparebis in conspectu meo vacuus.* Etiam de piissima matre sua scribit in confessionibus Sanctus Augustinus: *Nullo die prætermisisti oblationem ad Altare tuum.* Et extrema laudatæ matris ad filios verba fuerunt hæc: *Ad Altare Domini, meministis mei, ubi fueritis.* Utique faciendo oblationem. Et in Lausica Palladii Helenopolitani Episcopi historia transfigurans se in lucis Angelum pessimus Dæmon dicit ad Abbatem Nathanaelem: *Ego sum hujus Monachi minister, & fero panes. Quoniam est Agape tui noti fratris, & cras illucescente Sabbato est opus oblationibus.* Quod nempe solis Dominicis & Sabbathis synaxim facerent Monachi & offerrent. Et in antiquissimis Ecclesiæ Canonibus distinguitur duplex Peccatorum reconciliatio: Una ad Confitentiam, seu communionem in solis orationibus, altera ad Perfectionem, seu communionem cum oblatione. Hoc est cum jure panem & vinum ad Altare offerendi. Addit quarta Carthaginensis Synodus: *Oblationes dissidentium fratrum, neque in Sacrario, neque in Gazophylacio recipiantur.* Loquitur cum Sancto Cypriano, à quo jam audivimus reprehendi divites, quod & Corbonam seu Gazophylacium non respicerent, & quod ad Dominicum sine sacrificio, sive ad sacrificium sine faciendâ ad Altare intra Sacrarium oblatione veniret.

Istos divites, qui de pauperis sacrificio seu oblatione partem fumerent, meritò increpat idem Cyprianus. Pauper deberet sumere de sacrificio divitis. Hinc enim in sermonibus de tempore declamat sub Sancti Augustini nomine Sanctus Eligius Tornacensis Episcopus: *Ille bonus Christianus est, qui quando ad Ecclesiam venit, & oblationem quæ in Altari mittatur exhibet, & pauperibus, secundum quod vires habet, argentum porrigit aut buccellam.* Utique à Sacerdote consecrandam buccellam, aut argentum ad ipsam emendam. Sermonem hunc non esse Sancti Augustini, evincunt plura: Esse laudati Eligii, demonstrat in ejus vita Sanctus Ausdoenus Archiepiscopus Rothomagensis. Interim antiqua est ista divitum in pauperes pietas, ipsam in Sancti Marci Apostoli Liturgia respicit hæc Sacerdotis oratio: *Eucharistia suscipit Deus eorum, qui multum & parum, clam & palam, liberè offerre volunt, & non habent; & eorum qui hodierno die oblationes obtulerunt.* Et Sancti Jacobi Liturgia habet: *Meminisse digneris, Domine, eorum qui has oblationes obtulerunt hodierno die ad Sanctum Altare tuum, & pro quibus unusquisque obtulit, aut in mente habet.* Et infra: *Pro quibus unusquisque obtulit, vel cogitat offerre.* Et Sancti Basilii Liturgia. *Memento eorum qui obtulerunt, & propter quos obtulerunt.* Et infra: *Memento Domine eorum qui hæc dona tibi obtulerunt, & pro quibus, & per quos hæc obtulerunt.* Quod ipsum habet Liturgia Sancti Joannis Chrysofomi. Et Romani hodie Missalis Canon habet: *Memento Domine famulorum tuorum pro quibus tibi offerimus,*

vel qui tibi offerunt hoc sacrificium laudis. Exponit antiquus Ordo Romanus, dicens de parvulis Neophytis: *Per totam hebdomadam Pasche omnibus diebus ad Missam veniant, & parentes eorum pro ipsis offerant, & communicent.* Et de Competentibus ad Baptisma electis: *Offeruntur oblationes a parentibus, vel ab his qui ipsos suscepturi sunt. Et ponit ipsas Sacerdos super Altare.* Quod ipsum fiebat in quolibet scrutinio, ideoque Ordo pergit: *Annuntiat Presbyter ut Sabbato Sancto revertantur ad Ecclesiam, & tunc catechizantur & reddunt symbolum, & baptizantur, & complebuntur septem oblationes eorum.* Pro quovis proximo poterat quis offerre.

Rectè tamen adjungit Walastidus Strabo: *Sciendum quosdam inordinatè offerre, qui attendentes numerum oblationum potius quàm virutem Sacramentorum, sæpè in illis transeunt offerunt Misfissis, ad quas perflere nolunt. Rationabilis siquidem est ibi offerre, ubi velis perflere, ut qui minus Domino obtulisti, offeras pariter pro eodem munere suscipiendo postulationem devotam. Non enim frustra in actione dicitur: Qui tibi offerunt. Non dicit, Qui obtulerunt: Ut intelligamus eos perflere debere in offerendo, donec oblata ad hoc perveniant, ad quod oblata sunt. Sed Et in hoc error non modicus videtur, quòd quidam se non posse aliter plenam commemorationem eorum facere, pro quibus offerunt, nisi singulas oblationes pro singulis offerant, vel pro vivis & defunctis simul non estimant immolandum, cum verè sciamus unum pro omnibus mortuum, & unum Panem esse & Sanguinem, quem universalis Ecclesia offert.* Qui olim quavis ex causa Eucharistiam non poterat fumere, etiam offerre non poterat. Hinc enim Christianitatis Perfectiorem, seu Eucharistiam percipiendæ jus, antiqui Canones titulant communionem cum oblatione. Omnis item offerens debebat & fumere: Nec enim uti Consistens solis orationibus, sed uti Perfectus debebat ipsi sacrificio communicare. Hinc quoque ex ejus, qui Perfectus non erat, nomine non licebat offerre. Non enim sine causa habet Liturgia Sancti Jacobi: *Pro quibuscumque obrulit, aut in mente habet.* Uti hodiè pro excommunicatis, ita olim pro cunctis necdum Perfectis offerri non poterat, nec ipsorum nomen ad Altare recitari. Præcipit tamen hanc nominis recitationem graviter in pluribus Epistolis damnat Sanctus Cyprianus. Uti tamen hodiè istos, ita olim hos potuit offerens habere in mente. Quòd enim oblatio nostra etiam Hæreticis atque Paganis prodesse, & pro ipsis possit ad Divinam Clementiam dirigi, est lucida doctrina Apostoli & totius Christianitatis, Walastidi Strabonis tempore defecerat hæc disciplina: Hinc omnes offerentes non jubet participare de sacrificio, sed dumtaxat ipsi usque ad finem adesse. Secunda Matisconensis Synodus habebat hunc Canonem: *Decernimus ut omnibus Dominicis diebus Altaris oblatio ab omnibus viris & mulieribus offeratur, tam panis quàm vini. Quod ipsum in suis Capitularibus inculcarunt Theodulphus Aurelianensis, Hincmarus Remensis, Herardus Turonensis, aliique plures*

sub Carolo Magno ac ejus posteris Gallicani Episcopi ac Synodi. Et hinc quidam existimant fidelem populum singulis tunc Dominicis communicasse. Verum ipsos labi jam lucet abundè, confirmatque Namnetensis Synodus: *Ut de oblationibus, quæ offeruntur à populo, & consecrationi supersunt, vel de panibus quos offerunt fideles ad Ecclesiam, vel certè de suis Presbyter convenienter par-* Cap. 9.

Laudati omnes Canones non Gazophylacio, sed Altari oblationem injungunt, mandantque esse panem & vinum. Elucidat in Magni Gregorii vita Joannes Diaconus: *Matrona quædam L. 2. c. Beato Gregorio per stationes publicas Missarum solemniam celebranti, solitas oblationes obtulerat, Cui post Mysteria traditurus cum diceret, Corpus Domini nostri JESU Christi conservet animam tuam, lasciva subrisit. Ille continuo dexteram ab ejus ore convertens, partem illam Domini Corporis super Altare deposuit. Expletis verò Missarum solemnibus Matronam coram populo exquisivit, quam obrem Corpus Dominicum sumptura videre præsumserit. At illa diu musitans tandem prorupit, Quia panem, inquiens, quem propriis manibus me fecisse cognoveram, tu Corpus Dominicum perhibebas. Panem in carnem à Deo verti impetravit Gregorius, atque ita mulieris perfidiam sanavit. Panem ergò offerrebant fideles, ut quisque de proprio, nullus de alieno elemento Eucharistiam fumeret. Quod ipsum lucet ex supra laudatis verbis Sancti Cypriani. Et Ordo Romanus habet: *Archidiaconus accipiens Oblatas per Subdiaconos hinc inde porrigentes eas, ponit tunc sub Altare, quantæ possint populo sufficere. Addit de ordinandis Clericis: Offerant oblationes ad manus Episcopi, & ab eo consecratas accipiant.* Fol. 100.*

Eadem numero. Hinc enim ipsas certo ordine disponit Archidiaconus. Quod ipsum servari à Græcis ostendit Simeon Archiepiscopus Thesalonicensis: *Particula cujusdam nomine Sancto panis adjacens, quando consecratur, & sit Corpus Christi, continuo sanctificationis & ipsa sit particeps, in calicem verò missa sanguini unitur. Quare & animæ, pro qua oblata est, gratiam confert.* Panis particulam, quæ majorem hostiam quasi Regem Aulicus stipet in Altari, quisque pro se offert: Per ipsas Beata Virgo, Sancti Angeli, Justorum animæ, totumque Christo capiti adhærens Ecclesiæ corpus significantur. Et perfectæ unionis significandæ gratia, singulæ illæ particule communionis tempore commiscuntur in calice, & sic populo dantur. Quare videtur quisque suam non posse recipere. Longus est Græcorum ritus & varius, nec hujus loci.

Traçant Græci hæc particulas, quomodo olim Latini tractabant oblatum vinum, de quo Ordo Romanus: *Archidiaconus suscipit amulas, & refundit in calicem majorem, tenente eum Subdiacono Regionario, quem sequitur cum scypho super planetam Acolytus, in quo calix impletus refunditur.* Affirmat & Episcopo & Presbyteris,

ris, & Diaconis, & Subdiaconis, cunctisque Clericis atque Laicis ad offerendum vinum fuisse suam amulam. Has omnes offusas & mixtas in calicem, cujus pleni in grandem scyphum aliqua effusione etiam restantium recipiendis amulis fiebat locus. Consonat antiqua Missæ expositio: *Amula, cum quibus offerimus, nostram devotionem significantes puram, in calice suscipiuntur à Diacono, quia Christus factus Diaconus ait, Non veni ministrari, sed ministrare, cum quisque in suo calice, hoc est, passione, eandem devotionis nostræ suscipit puritatem.* Et in animæ gemma Honorius Augustodunensis. *Unus Cantor Oblatam cum fanone, & vinum cum ampulla offert, alter aquam vino admiscendam præbet. Ampulla significat nostram devotionem, quæ in vasculis cordis portatur.* Et hinc vides quid sint amulæ, quas in Romanorum Pontificum vitis frequenter laudat Anastasius Cardinalis Bibliothecarius, totusque liber Pontificalis. Quòd amularum commixtio non in plures, sed in unicum debuerit fieri calicem, docet Gregorii secundi Rescriptum ad Sanctum Apostolum nostrum Bonifacium: *In Missarum solemnibus illud observandum est, quod Dominus noster JESUS Christus sanctis suis tribuit Apostolis. Accepit namque calicem, dicens: Hic est calix novi testamenti in meo sanguine, Hæc facite quotiescumque sumitis. Undè congruum non est duos vel tres Calices in Altari ponere, cùm Missarum solemniam celebrantur.* Amularum enim commixtio repræsentat omnium Sanctorum cum Christo capite unionem. Quem ritum viguisse etiam apud Græcos, docet Canonica Theophili Patriarchæ Alexandrini ad Ammonem Lycopopolitanum Antistitem Epistola: *Quæ in sacrificii rationem offeruntur, post ea quæ in Sanctorum usum consumuntur, Clerici dividant, & nec Catechumenus ex eis bibat vel comedat, sed solum Clerici, & qui cum eis sunt fideles fratres.* Hæc oblata sunt panis & vinum. Sola communicaturis necessaria & Latini consecrabant & Græci, ideoque reliqua in Clerum dividi, & non sumi à Catechumenis meritò jussit Theophilus. Non nisi post ejectos Catechumenos fiebat oblatio, ideoque hanc illi videre non poterant, longè minùs fumere. Quam reverentiam semper etiam apud Latinos viguisse, ex Decretali Sancti Papæ Clementis apud Isidorum Mercatorem Epistola ostendit in libro adversus Nestam Pectoratum Cardinalis Humbertus. Quin immò à fidelibus etiam Laicis sumi ista superflua verat laudata Epistola, nec sine fundamento. Affirmat enim ipsa esse sanctiora Judaico propositionis pane, ideoque in vescente requiri munditiam à mulieribus. Consonat Herardus Turonensis Episcopus: *Mulieres ac Laici Sacramenta & panes Sanctorum, exceptis quæ offerunt, non tangant.* Aded edi ab illis noluit. Quòd ejusmodi panes passim in eulogiam consecraret Gallicana Ecclesia, supra audivimus à Synodo Namnetensi. Prosequitur Cardinalis Humbertus: *Vestri reliquas oblationes, velut communes panes, nonnunquam ad fastidium sumunt. Et si sumere non sufficiant, subterrunt, aut in puteum projiciunt.* Ipsos arguit quòd laudatum Theo-

phili prævaricentur Canonem, ex eodem Clemente adjungens reliquias istas in sequentis diei sacrificium sine iterandæ sanctificationis periculo posse servari. Istos tamen Presbyteros, qui panem hunc adeò dudum servabant, ut antea fieret mucidus, quàm sanctificaretur oblati, rectè in litteris ad nescio quem Episcopum culpata Sanctus Petrus Damiani. Quod repletum amulis calicem olim & Græci exoneraverint in sacrum scyphum, discimus ex hoc ejusdem Humberti adversus Michaellem Patriarcham improprio: *Subterrare vel infundere Sanctam Eucharistiam, sicut quidam dicuntur agere, aut in lagenam mittere, aut effundere illam, negligentia magna est, & nullus timor Dei.* Græcos arguit, quòd non in sacrum vas, sed in usuales lagenas immitterent non tantum oblati vini reliquias, sed & consecrati: Quòd à piis Majorum suorum moribus deviasent.

Honorii Augustodunensis laudata verba, *Unus Cantor Oblatam & vinum offert, largiùs exponit Amalarius Fortunatus, dicens oblationis tempore cantandum, & pergens: Omnis populus intrans Ecclesiam debet sacrificium Deo offerre. At Cantores, qui sunt de genere Levitarum, propter instantem necessitatem cantandi non habent licentiam huc & illuc discurrendi, ut singulis offerant cum ceteris: Statutum est eis, ut penitus sint extorres à sacrificio, custodire aquam, & hanc unam offerre pro ceteris. Populus offert vinum, Cantores aquam. Sicut vinum & aqua unum sunt in calice, sic populus & Cantores in corpore Christi. Cantores more Levitarum antiquorum, qui omnia necessaria tabernaculi providebant, quærant aquam ad fontem, & Olanna filio David cantantes, ramos & vestimenta sua sternebant in via, & prosequitur: *Quod primam masculi offerunt, significat primitivam Ecclesiam sub Imperatoribus necdum Christianis multas injurias passam. Et hinc mulieres offerunt, Ecclesiam designantem ducentem nunc vitam tranquilliorum.* Ab ambobus affirmat & panem offerri & vinum, ac pergit: *Novissimè Sacerdotes ac Diaconi offerunt, sed solum panem, significantes plurima novissimè Ecclesiam passuram sub Antichristo tormenta. Ad ultimum verò Archidiaconus, aut quicumque vicis suæ ordine legerit Evangelium, complet orationem cunctorum, infundensque aquam in calicem ex amula Pontificis offert.* Et Amalarius Fortunatus: *Dein transit Sacerdos ad suscipiendas populi oblationes. Susceptis oblationibus, revertitur ad Altare, disponente Diacono Oblatas super Altare, more primorum septem Diaconorum. Deindè suscipit oblationes Sacerdotum ac Diaconorum, quibus licitum est accedere ad Altare: Accipit etiam ab Archidiacono duas. Unam pro se, & alteram pro Diacono. Quòd nempe cunctis Oblatis disponendis distentus ministrans Diaconus nequiret ipsi offerre. Qui mos an ubique viguerit, ignoro. Eundem interem offerendi ordinem laudant Honorius Augustodunensis, & antiquus Ordo Romanus, etiam addens à Sacerdotibus & Diaconis solum panem offerri. At verò**

Lib. 1. c. 38.

Lib. 4. Ep. 14.

L. 3. e. 19.

L. 5. c. 19.

L. 2. c. 28. 43.

in versu de Missæ Mysterio scribit Sanctus Hildebertus Episcopus Cenomanensis: *Hinc est quod post hæc offert servanda Minister dona, debinc populus quod sibi lege licet.* Et in Ecclesiæ speculo Hugo de Sancto Victore: *Sacerdos statim offert dona consecranda, & hinc munera sua populus.*

Cap. 7.

Quæ varietas non in varios Ecclesiarum mores, sed in varium disciplinæ tempus est referenda. Hildeberti enim tempore non amplius per Sacerdotem consecranda panis & vinum, sed denarii cœperant offerri à populo, ideoque oblationis ordinem omninò convenit mutari.

Quod etiam circa offerendi locum ac modum olim fuerit multa varietas, ostendunt laudata Amalarii verba: *Transit Sacerdos ad suscipiendas oblationes.* Prima disciplina videtur populum usque ad ipsum Altare admisisse. Etenim in sexta contra Judæos homilia exclamat adversum profanos phylacteriorum usitatores Sanctus Johannes Chrysostomus: *Qua conscientia ingredieris Ecclesiam? Quibus oculis videbis Sacerdotem? Qua manu sacram attinges mensam?* Lucidè laudat oblationem populi, atque ita asserit hunc ad ipsum Altare obtulisse. Alia item populi ad Gazophylacium, alia ad Altare fuisse oblata, supra audivimus à quarta Synodo Carthaginensi. Et vulgares, quos antiquos esse constat, Apostolorum Canones frumenti & uvarum Primitias permittunt offerri in ipso Altari: *Quantò igitur magis consecranda panem & vinum?* Quod Imperator Theodosius, non solum Constantinopoli, sed etiam Mediolani, intraret Sacrarium seu Chorum, & ipsi Altari sua dona imponeret, testantur Theodoretus & Hermias Zozomenus. Hinc & ipsius absentis vicariam Epistolam Sanctus Ambrosius posuit in ipso Altari. Et illius ex filio nepos Theodosius scribit in lege de Ecclesiæ asylo: *Ad Sacra Altaria munerum tantum offerendorum causa accedimus, & cum circumseptum Sacrorum adytum ingressi sumus, statim egredimur, nec quidquam ex propinqua Divinitate nobis arrogamus.* Et de seipso Monacho Sanctus Hieronymus: *Munus ad Altare deferro.* Et filios suos monens Sancta Monica est obtestata: *Mei ad Domini Altare meminervitis.* Et omni populo mandat secunda Synodus Matisconensis: *Sacris Altaribus admoveant hostias.* Et in suo Capitulari Sanctus Theodulphus Episcopus Aurelianensis: *Fœminæ nequaquam accedant ad Altare, sed suis locis stent, & ibi Sacerdos earum oblationes accipiat.* Quocirca viri Altare accedebant. Et de Walderamo, Bremenensis Ecclesiæ Electo, ac per Innocentium tertium excommunicato, scribit in Scavorum Chronico Arnoldus Abbas Lubecensis: *Bremenenses hoc ad tempus ignorabant, quia litteras Apostolici nemo eis porrigere præsumebat, donec in quadam Missa publica à quodam, quasi cum cæteris offerente, in Altari posita sunt.* Ergo usque ad ista tempora populus suam oblationem ipsi Altari imponebat. Et quidem secunda, quæ hostiam Altaribus admoventi jubet ab omni populo, Matisconensis Synodus diserte loquitur etiam de fœminis. Et de Sancta sua matre Monica audivimus supra loquentem in confessionibus Sanctum Augustinum: *Nulla die prætermisit oblationem ad Alta-*

re tuum. Et de Sancta Imperatrice Cunigunde habet apud Jacobum Gretzerum auctor incognitus: *Post lectionem Evangelii suo solemnè more sacrificatura accedebat ad Altare.* Ad vocem, *Sacriticatura*, laudatus Gretzerus rectè apposuit hoc marginale Scholion: *Oblationem factura.*

At longè aliud fancit Trullanus Canon: *Sancit nullum Laicum oblationis ergo admitti intra Altaris septa, nisi solum Imperatorem ex antiquissima traditione.* In hujus Canonis Scholio per sacri Altaris septa intellexi Sacrarii cancellos, seu totum Clericorum Chorum, sed videor lapsus. Videtur intelligendum solum Ciborium. Alios enim cancellos Sacrarium habuit, alios Altare. Et Græcorum Ecclesia Imperatorem intra istos, non solius oblationis, sed totius Divini officii tempore admisit ex antiquissima traditione. Quod autem ipsum offerentem intra ipsum Ciborium admittere sit etiam antiquissima traditio, demonstrat à Theodoro laudatum Sancti Basilii factum: *Imperator Valens ad Divinum templum venit, Magni Basilii doctrinam suscepit, & Altari consueta munera obtulit. Quin etiam intra sacra vela, ubi sedebat, advocatus Basilii multa de Divinis rebus verba fecit, ipsum Valens auscultavit.* Textus originalis habet, *In ipso Altari dona obtulit*, adeoque in ipso Ciborio. Et sic tunc consueverant Imperatores. Quod insuper intra sacra sui throni & Altaris vela Basilium ipsum admisit, fuit singularis gratia. Istam consuetudinem fuisse soli Augusto Principi tunc propriam, in laudata lege affirmat lucidè etiam junior Theodosius, cujus notanda sunt hæc verba: *Nec quidquam ex propinqua Divinitate nobis arrogamus.* Affirmat Ciborium esse sanctissimum totius Ecclesiæ locum, propriumque Divinæ Majestatis thronum, ejus ingrediendi privilegium esse inter Laicos soli Augusto Principi, & tamen ipsum non posse armatum apparere in Ecclesia, ideoque longè mindis cuiquam alteri licere. Ex tunc Græcorum populus servabat offerendi modum, quem in sua Liturgiæ expositione laudat Nicolaus Cabasilas: *Dona sua fideles in manibus Sacerdotum ponebant, hi autem suscipiebant, & offerebant, vel sacrificabant.* Ponebant Sacerdotes in Diaconio, & exindè ad Altare alata consecrabant. Non igitur Ciborium intra-

bat populus, sed circa ejus cancellos ad Sacerdotis manum offerebat. Quod tamen non ubique sic fieret, evincit supra laudatus locus Sancti Joannis Chrysostomi. Pedetentim invaluit hæc mutatio, cujus accuratam originem & successum ignoramus. Offerendi modum etiam jam pridem apud Latinos fuisse mutatam docet in originum libris Sanctus Isidorus Archiepiscopus Hispanensis: *Subdiaconi oblationes in templo Dei à fidelibus suscipiunt, & Levitis superponendas Altaribus deferunt.* Quod ipsum scribunt Amalarius Fortunatus, Rabanus Maurus, necnon & prima Synodus Aquisgranensis. Mandant non populum ad Altare, sed Subdiaconos ad populum accedere, & quemque in suo loco offerre. Aurelianensis tamen Ecclesiæ morem fuisse utrumque alium, lucet ex Capitulari Sancti Episcopi Theodulphi:

Cap. 6. *phi: Fœminæ, Missam Sacerdote celebrante, nequaquam ad Altare accedant, sed locis suis stent, & ibi Sacerdos earum oblationes Deo oblaturus accipiat.*
 Cap. 11. *Solarum fœminarum oblationes mandat accipi in ipsarum locis, non à Subdiaconis, sed ab ipso Sacerdote. Quem integrum Canonem suo Capitulari inseruit Atto Episcopus Vereellenfis.*
 Cap. 16. *Aliter Atto Basilejensis Episcopus: A Presbyteris, cum Oblata à mulieribus offeruntur, ad cancellos accipiuntur, & ad Altare deferantur. Oblaturas fœminas permittit ad chori cancellos accedere. Quod ipsum indulgere videtur in suo Capitulari Herardus Archiepiscopus Turonensis: Laici infra cancellos non stent, & oblatio populi solis septa recipiatur. Oblatio totius populi. Et de Domino Papa scribit antiquus Ordo Romanus: Pontifex descendit ad Senatorium, & suscipit oblationes Principum. Reliquas oblationes post Pontifex suscipit Episcopus Hebdomadarius. Similiter ascendens Pontifex in partem fœminarum, ordine quo supra omnia explet. Solum majorem Clerum ad Altare offerre laudatus Ordo permittit. Et in libris de Missæ sacrificio habet Innocentius tertius: Dum Offerentium cantatur, Sacerdos accipit oblationes à populis, vel hostias à ministris. Ex quibus lucet offerendi morem etiam apud Latinos vario tempore ac loco fuisse varium, ac ejusdem varietatis origines & causas ignorari. Numerosi populi ad Altare accessus inquietabat Ecclesiastici Conventus devotionem ac modestiam: Hinc inductum existimo, ut in quibusdam nulla fœmina, in quibusdam Ecclesiis nullus Laicus offerret ad Altare, immò nec è loco suo ad Sacerdotis aut Ministris manum, sed hi ad ipsos & ipsorum oblationes accederent. Singularem Cluniacensis Monasterii in offerendo morem videre possis in ejus antiquis constitutionibus apud Lucam Dacherium.*

De hisce Oblationibus scribit in eruditissimis Græcorum Euchologion scholiis Joannes Goar: *Oblata manibus virginis, vel à Sacerdotum conjugibus, modò sunt à mulieribus profusio munda, parantur. Quem morem esse apud Græcos antiquissimum docet in Lausiaca Historia Palladius Helenopolitanus Episcopus, scribens de nobilissima Vidua ac Sanctissima Moniali Candida: Hanc ego vidi egregiam mulierem tota nocte laborantem, & molentem, & propriis manibus facientem panem oblationis. Qui mos olim fuit & apud Latinos. Lucet ex litteris Attonis Vercellensis Episcopi ad nescio quem Ambrosium de antiquis Diaconis: Si hujus officii nomen nunc etiam quoquomodo perduraret in his quæ per mulieres adhuc dispensari videntur, illas Diaconas putavimus, quæ ætate semel devictæ religiosam vitam cum castitate servantes, oblationes Sacerdotibus offerendas fideliter preparant. Quod olim suam sibi oblationem unusquisque pararet, lucet ex Romana fœmina, quæ exindè de Eucharistiæ veritate dubitavit sub Magno Gregorio. Ejus causa existimo istam paraturam fuisse sublatam Laicis, & translata ad solas sacras Virgines aut Viduas. Attamen in sola Italia. Nam ut quisque suam sibi oblationem paret, palàm per-*

mittit Capitulare Sancti Theodulphi Episcopi Aurelianensis. Et Sanctum Wenceslaum Boemiarum Ducem, quod ipse propriis manibus spicas eligeret, farinæ florem separaret, ac mundissimas inde pro se & aliis oblationes pinferet, laudat Magnum Belgii Chronicon. Quanta diligentia atque munditia Cluniacenses olim Monachi oblationes parant, vide in laudatis ipsorum antiquis constitutionibus. Et in Dialogo adversus Michaellem Cerularium Patriarcham Constantinopolitanum scribit Cardinalis Humbertus: *Romana & Occidentalis Ecclesia à Ministris sacri Altaris in Secretario confectum offert Azymum. Vos aliquando pretio fermentatum à quocumque viro sive fœmina preparatum habetis, in tantum ut nonnumquam ab ipsis publicis negotiatorum tabernis emptum panem ad Dominicam mensam transferatis. Quem tractatum illois & sordidis quorumlibet manibus negare non potestis.* Humbertus uno sæculo est junior Attone Vercellensi, & tamen Romanæ & Occidentalis Ecclesiæ oblationes affirmat, non à sacris fœminis, sed à Clericis in Secretario parari. Quare mutatio hæc est istius sæculi opus. Ex eodem principio laudati Attonis Capitulare, Amalarius Fortunatus, in litteris ad Fratres Lugdunenses Alcuinus Flaccus, in suo Capitulari Edgarus Anglorum Rex, alique plures mandant offerendum panem, vinum, & aquam esse mundissima, optima, electa, pretiosa. Addit laudatus Rex: *Væ illi, qui turpe aliquid in hoc patrarit. Similis est enim Judæis illis, qui acetum & fel commiscerunt, & per ludibrium Christo porrexerunt.* Et hinc inter articulos, ex quibus Ibam Episcopus suum ad degradationem postulavit Clerus Edeffenz Ecclesiæ, fuit & hic: *Quod vitiosum, lutosum, & quasi ea tempore vindemiatum vinum dedisset ad sacrificium. Et quod ipso non sufficiente, oportuisset aliud vitiosum à tabernis querere.* Et revera Sacerdotes illi, qui vitiosum sacro-sancto Altari, & pretiosum vinum mensæ suæ impartiunt, sunt Sacerdotio penitus indigni.

Ex eadem Regula statuit Ordo Romanus: *Populus dat oblationes suas, id est, panem & vinum, & offerunt cum fanonibus candidis, primum masculi, deinde fœminæ.* Et antiqua Missæ expositio: *Oblata non nudis manibus, sed fanonibus multo labore studiorum candidis offertur.* Et in animæ gemma Honorius Augustodunensis: *Unus Campy Oblatam cum fanone & vinum cum ampulla offert.* Porrò fanones laudat in sui Cenobii Chronico etiam Henulphus Monachus Centulensis: *Fanones de pallio, auro paratos.* Et iterum: *Fanones ad offerendum, auro parasti.* Et in Albanensium Abbatum vita Matthæus Parisiensis: *Horarium cum fanone, auro & gemmis adornatum.* Exponit in ejus Glossario Guilielmus Wats: *Fanon vel erat linea sindon, quam in sinu, manuvè ferebat Sacerdos, cum Sacris operaretur; vel linteam, quo anse calicis operiebantur. Sed credo quod in prima significatione sit accipiendus, & non omninò in ista tertia, scilicet pro sindone, qua populus vinum & aquam olim offerebat. Nam hæc omnes sindones dicuntur fanones. Errat à populo vinum & aquam fuisse oblata: Quod panem & vinum*

L. 2. c. 53.

Tom. 4.

Fol. 116.

C. 145.

Epi. 8.

Cap. 5.

Cap. 23.

Cap. 9. Lib. 3. cap. 19. Ep. 69.

L. 1. c. 38.

L. 2. c. 10.

L. 3. c. 3. Abb. 16.

L. 8. c. 12.

vinum populus, aquam Cantores obtulerint, est supra ostensum. Fanonem inter Ecclesiastica Sacerdotum ornamenta numerat in libro de Ecclesiasticis officiis Alcuinus Flaccus: Sudarium quod ad tergendum sudorem in manu gestari mos est, quod usitato nomine fanonem vocamus. In sequenti capita appellat mappulam: Mappula, quae in sinistra parte gestatur, qua pituitam oculorum & narium detergitur, presentem vitam designat, in qua superfluos humores patimur. Et antiquus Ordo Romanus: Nullus canter Missam sine Amictu, Alba, Stola, Fanone, Casula. Et supra: Mappulae in sinistra manu ferendae sunt. Et Amalarius Fortunatus: Sudario solemus tergere pituitam oculorum ac narium, atque superfluum salivam decurrentem per labia. Sive propter effusionem lachrymarum tergendam fertur sudarium, ut in Martyrologio Bedae legitur, quod Pater noster Arsenius propter redundationem lachrymarum tergendam sudarium semper in manu vel in sinu habuerit. Et Rabanus Maurus: Mappula sive mantile Sacerdotis indumentum est, quod vulgo fanonem vocant. Eorum manibus tenetur, quando Missae officium agitur. Et in animae gemma Honorius Augustodunensis: Ad extremum Sacerdos fanonem in sinistram brachium ponit, qui & mappula & sudarium vocatur, per quod olim sudor & narium sordes extergantur, per quod poenitentia intelligitur, qua quotidiani excessus labes extergitur, qua in sinistro brachio gestatur, quia in presenti tempore tantum vita nostra poenitentia emendatur. Et infra: Sudarium, quo sordes a vasis detergantur, Subdiaconus portat, ut transacta mala sordium a se per poenitentiam tergat. Notandum vero quod Subdiacono sudarium magis aliis formatur, quia ubi nunc fano, olim mappula portabatur. Mappulam seu sudarium dici item manipulum, & ad mentis sudorem ac cordis torporem depellendum scribit in libris de Missae mysterio etiam Innocentius tertius. Nempè tunc antiquae ad corporales sudores & lachrymas detergendas mappulae successerat hodiernus manipulus, officia ista non facturus deinceps, sed menti dumtaxat significaturus. Hinc enim manipulum imponentes dicimus: Merear, Domine, portare manipulum fletus & doloris, ut cum exultatione recipiam mercedem laboris. Antiquum manipulum seu fanonem laudat in litteris ad Joannem Rothomagensis Archiepiscopum, sacra Clericorum ornamenta enumerans atque exponens, etiam Sanctus Lanfrancus Archiepiscopus Cantuariensis: Plerique autumant manipulum esse commune ornamentum omnium sacrorum Clericorum, sicut & Albam & Amictum. Nam & in Cœnobitis Monachorum etiam Laici, dum albis induuntur, ex antiqua Patrum institutione solent ferre manipulum. Manipulum affirmat esse in ritualibus sacrarum Ordinationum libris frequenter laudatum manutergium. Quare rectum hic est Lucæ Dacherii scholion: Alcuino & Rabano communis est ceteris Ordinibus manipulus, velut Amictus & Alba. Siquidem pro mappula, quae sinistro aptatur brachio, ad humores & narium atque oculis defluentes extergendos accipitur. Mappulam, fanonem, seu mantile dicunt illi auctores. Ipso etiam Laici Mona-

chi potuerunt uti usque ad Paschalem secundum Pontificem, cujus Cardinales Legati stauerunt in secunda Pictaviensi Synodo: Ut nemo Monachorum deinceps Manipulis utatur, nisi fuerit Subdiaconus ordinatus. Quod avitum Monachorum privilegium posteriores Pontifices reddiderunt Fratribus Mendicantibus. Horum Clerici, licet Subdiaconi non sint, possunt solemniter cantare Epistolam cum manipulo, & cunctis aliis Subdiaconorum ornamentis. Simile ergo pani praesertim offerendo sudarium habebat olim omnis populus. Et vulgari vocabulo appellabat fanonem. Existimo fuisse idem cum isto linteo, de quo Antiodorensis Synodus: Unaquaeque mulier, quando communicat, Dominicalem suam habeat. Quod si verum sit, viri tunc ad offerendum necdum utebantur fanone.

Et hic offerendi modus apud Anglos plenè adhuc vigeat tempore Sancti Lanfranci. Lucet ex ejus pro Sancti Benedicti Ordine Decretis. Etenim ad Dominicæ in Palmis officium hæc habet. Intrent Chorum sonantibus ad Missam signis, Missam celebrent, palmas & frondes in manibus habeant, easque post Oblationem panis & vini, incipiente Diacono, cuncti per Ordinem offerant. Utiq; & Monachi & Sæculares. Et infra: Expleta Missa, communicat Sacerdos pauperes de Oblatis non consecratis, signo tantum Sanctæ Crucis in nomine Domini super eas facto. Ex quo vides Divites pro pauperibus etiam tunc obtulisse. Et ista Decreta tunc ligarunt omnem Anglicanam Ecclesiam. Quæ omnis disciplina Honorii item Augustodunensis sæculo non fuit penitus extincta. Lucet ex animæ gemma: Quidam de populo aurum, quidam argentum, quidam de altera substantia sacrificant. Per alteram substantiam omnino intelligit panem, vinum, & aquam. Claret ex verbis sequentibus: Qui panem offerunt, sunt qui spiritum suum in sacrificium laudis Domino impendunt. Qui vinum offerunt, sunt qui animas pro fratribus ponunt. Qui aquam offerunt, sunt qui corpus suum pro Christo ad supplicia tradunt. Videtur tunc unusquisque pro libitu aurum, argentum, panem, vinum, vel aquam obtulisse. Plura nos docet Honorius: Fertur quoddam olim Sacerdotes à singulis domibus vel familiis farinam accipiebant. Quod adhuc Græci servant. Et inde Dominicum panem faciebant, quem pro populo offerebant, & hunc consecratum eis distribuabant. Nam singuli farinam offerentium Missæ interfuerunt, & pro his in Canone dicebatur: Et omnium circumstantium, qui tibi hoc sacrificium laudis offerunt. Postquam autem Ecclesia numero quidem augebatur, sed sanctitate minuebatur, propter carnales statum est ut qui posset singulis Dominicis, vel tertia Dominica, vel summis festivitibus, vel ter in anno communicaret. Et quia populo non communicante, non erat necesse panem tam magnum fieri, statum est eum in modum denarii formari, & ut populus pro oblatione farinæ denarios offerret, pro quibus traditum Dominum recognosceret, qui tamen denarii in usum pauperum, qui membra sunt Christi, cederent, vel in aliquid quod ad hoc sacrificium pertinet.

Græcorum populus quandoque farinam obtulerit, ignoro. Nullum istius rei habeo authenticum testimonium. Aliquid tamen colligi videtur ex accusatorio libello, quem Chalcedonensi Synodo adversus Dioscorum suum Patriarcham exhibuit Ichyrion Diaconus Alexandrinus: Dioscorus contra omnes tanta perpetrare ausus est, ut etiam & frumentum, quod à piissimis nostris Imperatoribus Ecclesis Lybiæ, propter ariditatem illius Provinciae, & quia omnino triticum ibi non nascitur, praestitum est, ut incrementa ex ipso hostia offeratur, non permisteret suscipere sanctissimos Episcopos illius Provinciae. Eadem pietate possint & alii divites pauperum oblationi farinam aut frumentum donasse. Et inter articulos, de quibus Ibam Episcopum suum accusavit Clerus Edeffenus, fuit & hic: Dum memoria fieret sanctorum Martyrum, non est datum vinum ad sacrificium Altaris, ad sanctificationem & populi distributionem, nisi admodum exiguum & vitiosum, ac lutosum, & quasi eo tempore vindemiatum, ut ex hoc cogere tur qui deputati fuerant ministrare, de tabernis omnino vitiosis comparare sextarios, qui nec sufficerent. Edeffenam Ecclesiam & in facultatibus & in pecuniis fuisse insigniter opulentam, lucet ex Juliani Imperatoris Epistola ad Ecolam: Hinc ejus Episcopus oblaturus & communicaturus populo debuit vinum suppeditare. Quinimmo videtur ejus populus non obtulisse vinum: Si enim obtulisset, communicaturus non poterat defecisse. Verùm hæc fuerunt singulares paucarum Ecclesiarum consuetudines. Latinus usque ad Magnum Gregorium populus istum ipsum, quem obtulerat, consecratum panem recipiebat ab Episcopo, ideoque usque tunc non possit farinam obtulisse. Ob supra-memoratum infidelis feminae facinus possit morem mutasse laudatus Pontifex, & farinam, quæ per Clericos aut sacras mulieres coqueretur, in Oblatas exegisse. Res non caret fundamento.

Atto Vercellensis Episcopus suo Capitulari rectè inseruit hoc Capitulum: Corpus Domini nullo modo conservetur, nisi ex integra oblatione. Neque enim Dominus sui corporis aliquam diminutionem sustinuit, sicut scriptum est: NEC DABIS SANGUINEM TUUM VIDERE CORRUPTIONEM. Et alibi: OS NON COMMINETIS EX EO. Quod ipsum in Dialogo adversus Michaellem Cerularium Patriarcham Constantinopolitanum urget Cardinalis Humbertus. Verùm quoddam Latina olim Ecclesia unicum ex collecta populi farina magnum panem consecraverit, ac in praesentes disiverit, authenticè non possit demonstrari. Quisque enim recipiebat suam Oblatam. Et de ipsa in sermonibus de verbis Domini scribit Sanctus Augustinus: Modicum quid accipimus, & in corde saginamur. Et de avita Romanæ ac totius Eatinæ Ecclesiae consuetudine scribit laudatus Humbertus: Tenuis Oblatas, ex similia preparatas, integras & sanas, sacris Altaribus superponimus, & ex ipsis post consecrationem fractis cum populo communicamus. Et in litteris ad fratrem Lambertum Ernulphus Episcopus Roffensis: Apostoli panes quotidianos comederunt, nos in forma nummi panem accipimus. Et apud Joan-

Act. 3.

Sect. 4.

L. 1. c. 27.

Cap. 10.

Ser. 37. cap. 5.

nem Brompton Gentiles Anglorum Reges interrogant Sanctum Mellitum Londonensem Episcopum: Quare non nobis panem nitidum porrigis, quem patri nostro dabis, & populo adhibe donas? Utiq; panem azymum, signatum, & rotundum, de quo rursus Honorius Augustodunensis: Panis idèd in modum denarii formatur, quia panis vitæ Christus pro denariorum numero tradebatur, qui verus denarius in vinea laborantibus dabatur in premio. Idèd imago Domini cum litteris in hoc pane exprimitur, quia & in denario imago & nomen Imperatoris scribitur, & per hunc panem imago Dei in nobis reparatur, & nomen nostrum in libro vitæ notatur. Quem ritum esse vetustissimum docent Amalarii Fortunati ad Hieremiam Senonensem & Jonam Aurelianensem Episcopum de modo, quo benedictum nomen JESU scribi debeat, litteræ: Omnino enim videntur docere modum ipsius scribendi in Oblatis. Nec obsunt sanctorum Patrum, qui consecratam oblationem mandant suo tempore dividi ac in populum distribui, rituales libri, ac alia densissima testimonia. Laudant enim solius principalis Oblatæ fracturam, de qua in Orientalis Ecclesiae Historia Jacobus Cardinalis de Vitriaco: Mozarabum aliqui sanctam Eucharistiæ formam in septem partes dividunt, alii in novem, cum tamen Romana Ecclesia, & alii eidem subjecti ipsam in tres tantum portiones partiantur. Etiam parvas Oblatas apud quosdam fuisse divisas jam dixit Cardinalis Humbertus.

Quo autem tempore populus defecit panem & vinum, & inceperit denarios offerre, ignotatur. Ad decimi sæculi medium scripsit in libro de Sacramento Altaris Stephanus Episcopus Augustodunensis: Tunc Sacerdos offert dona, sive libamina cum incenso, scilicet panem & vinum sanctificanda, populus sua munera. Sacerdotem affirmat contra antiquum morem offerre ante populum. Quod ipsum in versu de Altaris sacrificio Sanctus Hildebertus Cenomanensis Episcopus, & in Ecclesiastica eruditionis speculo adfirmat Hugo Victorinus. Quod nempè tunc populus non amplius offerret sanctificanda panem & vinum, sed alia munera, de quibus ad Albertum Episcopum Sanctus Petrus Damiani: Volo ut in Diocesis Ecclesis, in quibus oblatis sunt per celebriora solemnia, panes, & si qua sunt alia, quæ ad cibum videntur pertinere vel potum, pauperibus erogentur. Honorii igitur Augustodunensis tempore quidam adhuc panem & vinum, quidam denarios, quidam esculenta & poculenta obtulerunt. Quod eodem tempore in Sancti Trudonis Monasterio ad defunctorum Missas denarii offerrentur, in ejusdem Monasterii Chronico disertè scribit Abbas Rudolphus. Et Sanctum Ottonem Bambergensem Episcopum Andreas Sancti Michaelis Abbas laudat, quod fecerit duas argenteas scutellas ad suscipiendas oblationes. Utiq; oblationes pecuniarias. Panis enim oblatio non in scutellis, sed in fanonibus accipiebatur. Et in libris de Missæ sacrificio scribit Innocentius tertius: Romanus Pontifex præter oblationem panis nullam aliam oblationem manibus tangit, nisi quæ pro defunctis offertur. Cæteras ad pedes accipit. Et iterum: Dum cantatur Offertorium, Sacerdos accipit obla-

Cap. 11.

Cap. 12.

Cap. 7.

Lib. 4. Epist. 1.

Fol. 448.

Cap. 27.

Lib. 2. cap. 37.

Cap. 53.

oblaciones à populis, vel hostias à Ministris. Lucide adfirmat oblaciones populi non fuisse hostias, ideoque non panem aut vinum, sed denarios. Hinc & ejus pro defunctis oblacionem à panis oblacione distinguit. Et de hujus Pontificis ferme coevo Richardo primo Anglorum Rege, quod in suæ coronationis die non panem & vinum, sed auri marcæ obulerit, testatur Rogerus Hovedensis. Quod nempe istorum à populo oblatio tunc plenè in Anglia cessasset. Alioquin quis potius quàm in tanto suo festo Rex obtulisset? At verò qui ad decimi sæculi medium

floruit, panem & vinum ab omni populo offerri iussit Atto Vercellensis Episcopus: Nempe labentem tunc hanc oblacionem reducere conatus est & reparare. Ex quibus omnibus lucet ipsam labi cœpisse sæculo decimo, & ad tertii decimi, dum præfedit Innocentius tertius, sæculi exordium fuisse plenè lapsam. Septimus noster Gregorius Honorio Angustodunensi fuit ferè coævus, ideoque & sub ipso aliqui aurum vel argentum, aliqui vinum vel panem, aliqui nihil offerebant. Et hos solos improbat præfens Canon, istos permittit consuetæ tunc libertati.

C A N O N X I V.

DE festivitibus Romanorum Pontificum celebrandis.

S C H O L I O N.

Præfens Synodus edidit longè plures Canones, verùm qui perierint aut lateant. Quorundam soli tituli, seu compendia nobis supersunt: Et ex istis est hic præfens. Ei attestatur magnum Belgii Chronicon: *Gregorius constituit, ut festiva Romanorum Pontificum, qui Martyres fuerunt, solemniter celebrentur.* Et in libro de Ecclesiasticis observationibus Scriptor Micrologus: *Gregorius hujus nominis Papa septimus, Apostolicæ Sedi præfens constituit, ut Sanctorum omnium Romanorum Pontificum & Martyrum festivitates solemniter ubique cum pleno officio celebrentur. Nam cum qualibet Ecclesia sui Patroni, etiam si Confessor fuerit, festum solemniter observet, quanto magis eorum, qui totius Ecclesiæ non tam Patroni, quàm Patres existierunt, quam etiam usque ad Martyrium verbis & exemplis instituere non desisterunt? Et antiqua Historica compilatio: Gregorius constituit, ut omnium Sanctorum Martyrum & Romanorum Pontificum solemnitates ubique annuatim cum pleno officio celebrarentur.* Hoc est Decretum, adversus quod scripsit Cardinalis Benno: *Hildebrandus ut Liberii festum celebraretur iussit. Hoc Præcepto ejus hæresim firmavit, qui ex laudabilibus meritis damnabiles exitus habuit.* Liberium ob toleratas ab Imperatore Constantio violentias Gregorium. Et hinc lucet, quod non solos Constantino Augusto priores, sed & ipso posteriores Martyres Pontifices Romano Breviario Gregorius inseruerit. Utique antea non insertos. Quod enim illi etiam antè Magni Gregorii tempora insertus fuerit Sanctus Marcellus Pontifex, in adducto loco affirmat laudatus Micrologus.

Et quidem Liberium fuisse virum sanctissimum, & non solum Catholicæ fidei, sed etiam Ecclesiasticæ Hierarchiæ, Romani præsertim Reimatus, adversus rebelles Eusebianos constan-

tissimum defensorem, ostendit varæ ejus Epistolæ, ejus Mediolanensis ac Romana cum Imperatore Constantio & ipsius Eunuchæ Eusebio Acta, in utraque adversus eundem Principem Apologia Sanctus Athanasius, in libro adversus eundem jam vita defunctum Imperatorem Sanctus Hilarius Pictaviensis, & in precibus Theodosio Augusto exhibitis Romani Presbyteri Faustinus & Marcellinus. Absit ut Arianam hæresim admiserit aut foverit. Ejus lapsus fuit, quod Antecessoris sui Julii de Sancto Athanasio iudicium dereliquerit, quod ab Eusebiana Arianorum factione sæpius repetitam, atque à se sæpius & constanter damnatam ejusdem Athanasii damnationem tandem probaverit, quod damnatam istam factionem admiserit in communionem suam, & quod admiserit symbolum Synodi Syriensis. Ita adfirmant laudati Hilarii, vel cuiuscumque alterius coevi Scriptoris fragmenta: *Post omnia, quæ gesserat vel promiserat Liberius missus in exilium, universa in irritum deduxit, scribens prævaricatoribus Arianis Hæreticis, qui in Sanctum Athanasium Orthodoxum Episcopum injustè tulere sententiam.* Et infra: *Perfidiam apud Syrium conscriptam, quam dicit Liberius Catholicam, à Demophilo Eusebianæ factionis Episcopo sibi expostam, hi sunt qui conscripserunt, &c.* Dico, *Vel cuiuscumque alterius coevi Scriptoris: Syriense enim symbolum, licet ambiguum & dolosum, posse tamen in sensum Orthodoxum accipi dixit non solus in sui lapsus purgationem Liberius, sed & multis demonstrat in libro de Synodis laudatus Hilarius, affirmans palmare ejus vitium esse, quod vocem, *Consustantiale*, tamquam ab Antiochena adversus Paulum Samosatensem Synodo olim improbatam taceat & circumscribat. Liberii lapsum fateor fuisse gravissimum, addo tamen & venia dignum, quia à biennalis exilii ærumnis, & plurium Orthodoxorum Episcoporum, præsertim Fortunatiani Aquilejensis, suasa & precibus extortum. Eundem postmodo in Sedem repositus, resumpta prioris animi constantia, insigniter Liberius expurgavit.*

Et

Et hinc hæc verba: *Beatus Eusebius Presbyter, cum præfente Constantio fidem Catholicam constantissimè defenseret, & Liberium Papam doleret Arianae perfidiæ confessisse, ab irato Constantio Imperatore Ariano includitur in quodam cubiculo domus suæ, habente in longitudine pedes quatuor.* Hæc, inquam, verba, tamquam in Liberium injuriosa, de suo Breviario rectè proscriptis Romana Ecclesia. Aliud enim non fecit Liberius, quàm quod dolosum & ambidextrum Syriensis Synodi Symbolum in recto sensu acceptaverit. Nec aliud vult Sanctus Hieronymus in virorum illustrium Catalogo, ac in Eusebiani Chronici supplemento, affirmans Liberium hæreticæ pravitati subscripsisse. Per hæreticam pravitatem intelligit dolosum istud symbolum. Cujus acceptatio fuit item lapsus multorum Episcoporum in Synodo Ariminensi. Et ob ipsum Romana Ecclesia de suo Breviario expunxit Liberium.

Trecensis Synodi, in qua antiquorum Romanorum Pontificum ab Isidoro Mercatore in Franciam deportatas epistolas admitti tamquam authenticas, & comprobati ab Hincmaro Remensi Metropolitæ iussit Joannes octavus Pontifex: Hujus, inquam, Synodi iudicium adhuc vigebat Gregorii nostri tempore, ideoque hic ex istis Epistolis, necnon ex libro Pontificali desumptis vitam, seu lectiones de vita sanctorum Pontificum & Martyrum. Etiam de lapsu Sancti Marcellini, quem esse calumniosum Donatistarum figmentum constantissimè docet Sanctus Augustinus. Etenim adversus Petilianum Constantinensem Donatistarum Episcopum scribit in libro de unico Baptismo: *Quid jam opus est, ut Episcoporum Romana Ecclesiæ, quos incredibilibus calumniis insectatus est, objecta ab eo crimina diluamus? Marcellinus & Presbyteri ejus Melchisedes & Marcellinus, & Sylvester, traditionis codicum Divinorum, & thurificationis ab eo crimine arguuntur, sed nunquid idè convincuntur, aut convicti aliqua documentorum firmitate monstrantur? Ipse sceleratos & sacrilegos fuisse dicit, ego innocentes fuisse respondeo. Quid labore probare defensionem meam, cum ille nec tenuerit probare conatus sit accusationem suam? Et post quædam: Huc accedit, quia Melchisedes tunc Episcopo Romana Ecclesiæ presidente, ex Præcepto Constantini Imperatoris, ad quem rotam illam causam accusatores Episcopi Carthagenensis Ecclesiæ Cæciliani per Anulinum Proconsulem detulerunt, idem Cæcilianus innocens pronuntiat est. De quo iudicio cum Majores istorum importunissima perveracia memorato Imperatori quererent, quod non plenè nec rectè fuerit examinatum atque depromptum, nihil de Melchisedis traditione vel thurificatione dixerunt: Ad cujus audientiam nec venire utique debuerunt, hoc potius aut suggerentes Imperatori, aut ut suggereretur instantes, quod apud traditorem Codicum Divinorum, ac idolorum sacrificiis inquinatum, causam suam agere non deberent. Cum ergo hoc nec ante suggererint, nec posteaquam contra eos pro Cæciliano iudicatum est, saltem videli & irati obijciendum putarint, quid nunc inanes tam serò connectunt calumnias, quasi & innocentia Cæciliani Melchisedis iudicis decoloratione fuscetur, & ipsa Romana Ecclesia?* *Christi Lupi Opera T.VI.*

Hoc ipsum Melchisedis iudicium laudat in libris adversus Parmenianum, & pergit: *In quo iudicio, sicut Ecclesiastica Gestæ testantur, quia videli sunt isti, & innocens Cæcilianus inventus est, Melchisedem crimine traditionis accusant.* Et adversum hæc dicti Petilianus verba: *Periit etiam Maximianus ac Diocletianus, qui dum thura prædicarent, incensis codicibus Dominicis, primus Marcellinus Episcopus Romanorum qui fuit, sed & Carthagenis Mensurius & Cæcilianus ex ipsis sacrilegis flammis ut faville vel cineres remanserunt.* His, inquam, verbis Augustinus reponit: *Sequeris jam, & Episcopus nominas, quos de traditione codicum soletis arguere. De quibus & nos solemus respondere: Aut non probatis, & ad neminem pertinet, & ad nos non pertinet. Suam enim sarcinam portaverunt, aut bonam vel malam. Et bonam quidem credimus, sed qualem libet, tamen suam.* Donatistæ, quò Melchisedis adversus Donatum à Casis nigris pro Cæciliano Carthagenensi Episcopo iudicium evacua-

rent, dixerunt ipsum, Marcellumque & Sylvestrum fuisse Marcellini Pontificis Clericos, cum ipso in Diocletiani persecutione tradidisse ac thurificasse, non fuisse legitimos Pontifices, ideoque ipsorum de quavis Ecclesiastica causa iudicium esse stramineum ac penitus nullum. Ast esse non solum calumniosam, sed insuper novellam fabulam ostendit Sanctus Augustinus. Quod nempe nec ipse Casensis Donatus, nec quis ipsius Collega aut defensor de ista tunc exceptione aut ante aut post iudicium vel somnasset. A Diocletiani persecutionibus, quò illic Constantini Pater Constantius Chlorus imperasset, imminis fuerat Gallia, ideoque nulli istic erant thurificati, nulli libellati, nulli traditores. Hinc suam cum Cæciliano causam à Melchisede quidem Papa iudicari admiserunt Donatistæ, verùm non ab ejus Synodo, sed ipsi per Constantinum adungi postularunt Gallicanos Episcopos: Postularunt Iudices integros, de traditionis aut similis criminis lapsu nequidem suspectos. Et hæc preces Constantinus omninò explevit. Quocirca illi Melchisedem habuerunt pro plenè puro atque immaculato. Maculandi enim ac degradandi Cæciliani tanto impetu arsit omnis ista factio, ut ejus etiam Ordinatorem Felicem Aptungensem Episcopum accusarit traditionis, & hic etiam non solum Ecclesiastico, sed etiam Proconsulari iudicio debuerit expurgari. Hinc in libro de unico Baptismo rectè pergit Sanctus Augustinus: *Hoc etiam facit ad cogitandam Melchisedis ab eorum criminationibus purissimam vitam. Nisi forte quisquam tam sit insipiens, ut credat eos, cum Felici non pepercerint, à quo Cæcilianus fuerat ordinatus, Melchisedi parcere potuisse, à quo fuerat absolutus, si illius Episcopi vitam, quamvis nullum vulnus conscientia peremisset, saltem qualiscumque fama culpasset. An verò quod in foro Aptungensem factum fuerat ab istis accusaretur, & quod in Romanorum Capitolio fuerat factum tace-*

retur? Aperit ibidem calumniæ originem: *Romana in Ecclesia nec damnare quemquam Episcoporum suo qualicumque iudicio poterunt, nec aliquem suorum*

L. I. C. 5.

L. II. C. 92.

Cap. 16.

K

suorum velut in locum surrogare damnati, contra quem paucissimis Afris partis sue primo Interventores adventitios furtim longeque mittebant, donec decepte plebeculae quasi proprios Episcopos ordinarent. Rem lucidius exponit Sanctus Optatus Episcopus Milevitanus. Affirmat Donatistis usque ad sua tempora non fuisse nisi sex Romanos Episcopos, videlicet Victorem Garbientem, Bonifacium Ballitanum, Encolpium, Macrobius, Lucianum, & Claudianum. Hunc ait non esse, nec istos fuisse veros Romanorum, sed paucorum istic errantium Afrorum Erraticos Episcopos, atque adjungit: *Quid est hoc, quod pars vestra in urbe Roma civem Episcopum habere non potuit? Quid est quod tot Afri & peregrini in illa civitate sibi successisse noscuntur? Non apparet dolus? non factio, quae mater est schismatis? Interea Victor Garbientis, ut hinc prior mitteretur, non dico lapsus in fontem, quia nec valuit puritatem Catholicæ multitudinis perturbare, sed quia quibusdam Afris urbica placuerat commoratio, & hinc à vobis profecti videbantur, ipsi petierunt ut aliquis hinc, qui illos colligeret, mitteretur. Missus est igitur Victor. Erat ibi filius sine patre, tyro sine Principe, discipulus sine magistro, sequens sine antecedente, inquilinus sine domo, hospes sine hospitio, Pastor sine grege, Episcopus sine populo. Pauci isti Romæ commorantes Afri viderunt Sancti Apostoli Petri Cathedram esse totius Christianitatis radicem & caput, ac sine ipsa non posse esse veram Ecclesiam, ideoque suis in Africa Primatibus persuaserunt sibi vagantibus consecrari & mitti vagantem Episcopum, quem ipsi appellarent Pontificem Romanum. Imperatorem Constantium, dum redcem Liberium unà cum intruso Felice voluit simul præsidere Apostolicæ Sedi, Theodoretus affirmat fuisse derisum à Romano populo, exclamante in pleno circo: *Unus Deus, unus Christus, unus Episcopus.* Adhuc Felicem recessisse, & in alia civitate fixisse sedem. In exhibitis Theodosio Augusto precibus Faustinus & Marcellinus affirmant à Senatu & populo, & quidem bis ex urbe pulsam. Ardenti in Christianam Regulam zelo semper viguit populus Romanus. Hinc & Garbientem istum Victorem, quod non in Lateranensi Palatio aut Vaticana Basilica splenderet, sed in nescio qua spelunca latitaret, & clancularias cum paucis Afris ageret Synaxes, derisit & explosit, vocavitque non Romanum Episcopum, sed Rupitanum aut Montensem. Cum Sancto Optato vocavit filium sine patre, discipulum sine magistro, Pastorem sine grege, Episcopum sine populo. Erat avita & palmaris adversum quosvis Hæreticos atque Schismaticos prescriptio: Hinc ad ipsam evacuandam Donati factio incepit accusare Sylvestrum, Melchiam, & Marcellinum, garrere in hujus lapsu defecisse legitimam Episcopatus successionem, ideoque à sese, solis sub cælo puris & integris, debuisset suppleri. Ita sperarunt non solummodò firmari suum Rupitanum Episcopum, sed & suum Casensem Donatum adversus Melchiam judicium purgari. Eodem tempore & ex eodem fonte ceperunt blaterare Romanam Ecclesiam esse Ca-*

thedram pestilentiae. Calumniam fuisse ceptam prius sub Sancti Sylvestri Pontificatu, lucidè supponit atque affirmat Sanctus Augustinus. Hinc addit esse serm mendacium. Veritas enim jam dudum damnasset & Melchiam & Marcellinum, ipsique damnatis viduatæ Ecclesiae dedisset immaculatum successorem. Factionem Augustinus arguit, quod non contra istos damnatos, sed contra ipsam Romanam Ecclesiam intruserint Interventores, ac tandem deceptæ plebeculae quasi proprios Episcopos ordinarint. Et hinc istud calumniae vulnus curatura factio fecit in Carthaginensi Collatione, quod in ejus breviculo scribit Sanctus Augustinus: *Tunc Donatista ipsum Melchiam ceperunt crimine traditionis arguere, & dicere Majores suos propterea illius judicium recusasse, quod traditor esset.* Exceptionem hanc dixerunt non esse novellam calumniam, sed antiquam veritatem. Verum probationes rogata fabula, sibi ipsi non constitit: Protulit enim Acta, in quibus non Marcellinus, nec Marcellus, nec Melchiam, nec Sylvester sub Diocletiano, sed nescio qui Straton & Cassianus asserantur tradidisse sub Maxentio. Ipsos asserarunt fuisse Melchiam Diaconos, & Stratonem ad recipienda, quæ Imperator Maxentius reddebat, Ecclesiastica loca missum à Pontifice, & ideo volebant etiam hunc crimine traditionis aspergere. Quod Diacono illo non degradato uteretur. Ex ejus non degradati communionem affirmabant maculatum Melchiam, & Pontificatu excidisse. Non ipsum amplius de traditione, sed de solo communionis contagio accusarunt. Quæ etiam omnia carere fundamento demonstrarunt Orthodoxi Episcopi, & uti frivola rejecit Cognitor Marcellinus.

Tertiæ diei Collatio pro magna sui parte latet aut periit cum magno Ecclesiasticæ eruditionis damno. Hæc tamen omnia patent ex residuis perditorum capitum compendiis, ex Circheni post Collationem Synodo, & Augustiniano Breviculo Collationis. De Marcellini lapsu nullus etiam antiquus Scriptor meminit. Quin & de illo scribit in Ecclesiastica historia Eusebius: *Marcellini temporibus persecutio, in qua ipse Martyrio occubuit, exorta est.* Et in eadem historia Theodoretus; *Marcellinus, vir persecutionis temporibus magna gloria plenè nobilitatus.* Fuisse persecutionis certamine insigniter defunctum addit Nicephorus Calixtus. Quod ipsum scribunt & alii posteriores Græci. Nempè Isidori merces hi non videntur, ideoque nulla umquam ipsis fuit de Marcellini lapsu vel suspicio. Donatistas imitati sunt Novatiantes, qui ad purgandum suam causam finxerunt Macedonium Papam cum octo Presbyteris sacrificasse sub Decio, & unicum Novatianum stetit purum, ideoque & ipsi delatum Papatum. Ita in Photii Bibliotheca scribit Sanctus Eulogius Patriarcha Alexandrinus. Errat in nomine: Nullus enim umquam fuit Papa Macedonius. Sanctum Cornelium Papam, quod lapsum Episcopum Trophymum reparasset, ideoque ejus scabiosa communionem pollutus Papatum amisisset, accusarunt Novatiantes. Adversum quos insignem pro illo Apologiam scripsit

lib. 2.

L. 2. c. 4.

Lib. 3. c. 18.

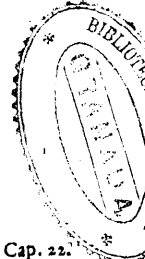
L. 7. c. 16.

L. 1. c. 3.

L. 3. c. 6.

L. 18. 28.

Cap. 22.

psit Sanctus Cyprianus in litteris ad Antonianum Episcopum, affirmans ab ipso Trophymum nequaquam Episcopum, sed soli Laicæ communioni reddidit, ideoque nullam hic fuisse speciem scabiosæ communionis, aut perditæ Episcopatus. In thus aut libellum tunc lapsus Episcopus erat reparationis adeo incapax, ut ex ejus donandæ Attentatæ etiam Romanus Pontifex macularetur, & incurreret istud ipsum suæ supremæ Majestatis irreparabile spoliolum. Hinc enim etiam Donatistis, ex isto facinore affirmantibus degradatum, non supremam Romani Pontificis dignitatem opposuit Sanctus Augustinus, sed respondit traditorem Stratonem non fuisse ejus Diaconum. Isidoriana collectiois Auctor ignoravit hæc omnia. Apud Donatistas legit lapsum Marcellinum, apud Catholicos nullibi legit degradatum, legit mansisse Pontificem, & factum Martyrem: Laudatæ disciplinæ rigorem credit in solis Episcopis, non in supremo Romano Pontifice obtinere, ad supremum ejus Primatum firmandum usus est exemplo isto, & fabricavit Synodum Sinuesfanam. Hæc breviter dicta sint pro integerrimo Pontifice ac glorioso Martyre

Marcellino. Notandum est quod in libro de observantia Canonum scribit Radulphus Decanus Ecclesiæ Tongrensis: *Sedes Apostolica vult hanc proportionem, ut sicut in Urbe servantur Sancti Romani Pontifices, & alii Sancti Urbis locales, ita in aliorum usu alii servant Sanctos suos locales.* Et sicut Romani non tenentur ad nostros locales, ita nec nos ad ipsorum locales. Sed Fratres Minores contra generalem consuetudinem hujusmodi, à dicta Sede tacite approbatam, in suo usu adducunt locales Romanos, ut Hyginum, Anicetum, Soterem, Pium, Cletum, Marcellum, Eleutherium, Joannem, Felicem, Sylvesterum, Anacletum, Victorem, Innocentium, Evaristum, Pontianum, & Melchiam, Romanos Pontifices. Sanctus Pater Franciscus cunctis suis filiis imposuit Romanum officium, cui quia isto tempore Fratres aliqua, & addiderant & detraxerant, Radulphus admodum improbat. Longa est hæc quæstio. Interim lucet præsentem Gregorii nostri Canonem à variis Ecclesiis dudum non fuisse receptum. Quod nempe receptus non fuisset alius ejus Canon de ubique servando Romano Officio.

CANON XV.

DE Patriarcha Aquilejensi & Gradenfi.

SCHOLION.

DE hoc Patriarchatu scribit in animæ gemma Honorius Augustodunensis: *Cum Christiani, relicta lege Dei, Paganos spurcis operibus imitarentur, Dei judicio traditi sunt in manibus eorum, qui deletis Christianis possederunt loca ipsorum.* Undè Antiochenus Patriarchatus est Hierosolymam translatus. Porro Alexandrinus apud Aquilejam est positus, quia huic civitati primum Marcus Evangelista præsedet, qui Alexandria præfuit. Quamquam quidam contendant, quod Carthaginensis Episcopus hac translatione polleat. Quod ipsum in sua de Sacramentis Theologica eruditione habet eisdem serè verbis Hugo de Sancto Victore. Ecclesiastica antiquitatis ignorantia tantos viros turpiter præcipitavit. Quis enim nesciat Hierosolymæ Patriarchatum non ex facta ob Saracenos translatione, sed ex Antiochenæ Dioceseos invasis per Hierosolymæ Episcopos Provinciae incepisse? Ostendi id in Scholis ad Chalcedonensem Synodum. Postea tamen Europæi nostri, dum sanctam terram eriperunt Paganis, Hierosolymitanum Patriarchatum Antiocheno contra antiquum Canonem anteposuerunt. Quod Sanctus Evangelista Marcus, primus Alexandria Patriarcha, antea fuerit primus etiam Aquilejæ Episcopus, est quorundam traditio: Verum quod

Patriarchatus ille sit Aquilejam translatus, caret omni fundamento. Vera Aquilejensis Patriarchatus exordia fuisse schisma trium Capitulorum, est suo loco demonstratum. Quid inter hunc & Gradensem quæstionis fuerit in præsentem Synodo, ignoro. Quidam existimant à Leone nono factam Gradensem Patriarchatus ad Venetos translationem fuisse hic confirmatam. Ipsam enim etiam in Mantuana Synodo fuisse firmatam ab Alexandro tertio, affirmat in Venetorum historia Andreas Dandulus. Et sanè in litteris ad Michaellem Imperatorem Constantinopolitanum L. 1. Epist. Gregorius noviter laudat *Dominicum Patriarcham Venetiæ.* Et Stephanus Baluzius publicavit Lateranensem Paschalis secundi Synodum, cui subscripsit *Joannes Patriarcha Veneticus.* Et in magno Belgii Chronico Honorii secundi Legatus deponit duos Patriarchas, Aquilejensem, & Venetum, qui & Gradenfi nuncupatur. Et in Sigeberti Gemblacensis supplemento scribit Robertus Abbas Montensis: *Dominus Papa Alexander, & Fredericus Imperator Romanus, concordati sunt in civitate Venetiæ, in domo Patriarcha ipsius civitatis.* Hæc ergo translatio est lucida, verum an & hic fuerit tractata, hæreticè me facit præsentis Canonis compendium. Affirmat enim non inter Venetam & Gradensem civitatem, sed inter Aquilejensem & Gradensem Patriarchas fuisse aliquid quæstionis.

L. 5. c. 186.

Par. 1. c. 42.

L. 1. Epist.

18.

Fol. 154.

A. 1177.

C A N O N X V I .

UT nullus Pœnitens suscipiatur sine litteris Episcopi sui, nisi forte fuerit Episcopus mortuus, aut excommunicatus.

S C H O L I O N .

Canonem exponit noster Gregorius in litteris ad Henricum Episcopum Leodiensem: *LECTIS FRATERNITATIS TUAE LITTERIS, NON PARUM MIRATI SUMUS, NON EA TE, QUAE DECUIT APOSTOLICAM SEDEM, REVERENTIA SIBI SCRIPSISSSE, SED NOBIS DE ABSOLUTIONE ILLIUS PAROCHIANI TUI, QUI OLIM AD NOS VENIT, MORDACI INVECTIONE REPREHENDISSE, TAMQUAM APOSTOLICAE SEDIS NON ESSET AUCTORITAS, QUOSCUQUE & UBIQUE VULT LIGARE & ABSOLVERE. Unde scias nos ad VERSUS TEMERITATEM TUAM GRAVITER COMMOTOS FUISSE. Henricum arguit, quod ex praesumptione aut ignorantia adversus Apostolicam Sedem auctoritatem verba jactaverit, ac Eusebianam Ariarum, Sanctum Athanasium sine suo assensu non potuisse à Julio Pontifice absolvi garrimentum, factionem sit imitatus, atque prosequitur. Tibi deinceps caveas, ne hujusmodi contra nos temeritate rescribas, sed documenta sanctorum Patrum, qui te loqui & scribere doceant, humiliter recurras. Eiusdem cum Henrico sententia fuit in suo Capitulari Acto Basilejensis: Nullus migret de sua Parochia ad aliam. Nec ad limina Apostolorum causa orationis, Ecclesiae suae cura derelicta. Nec à communione suspensus ab alio communionem recipiendi gratia, sine permissione & praesentia sui Episcopi. Quod si fecerit, nihil valet hujusmodi communitio. Et hoc omnibus fidelibus denuntiandum, ut qui causa orationis ad limina Beatorum Apostolorum pergere cupiunt, domi consistant peccata sua, & sic proficiantur.*

Cap. 18. *Quia à proprio Episcopo suo aut Sacerdote ligandi aut absolventi sunt, non ab extraneo. Illos qui Turonem ad Sanctum Martinum, aut Romam ad Apostolorum limina tendunt, de vana remittendorum peccatorum fiducia, ac vario finis excessu notat etiam secunda Babilonenfis Synodus, rectum intentionis ordinem ac modum docet, & prosequitur: Qui verò peccata sua Sacerdotibus, in quorum sunt Parochiis, confessi sunt, & ab his agenda poenitentia consilium acceperunt, si orationibus in assistendo, elemosinas largiendo, vitam emendando, mores componendo, Apostolorum limina vel quorumlibet sanctorum invisere desiderant, horum est devotio modis omnibus collaudanda. Et adjungit: De quibus omnibus, qualiter emendanda sint, Domini Imperatoris sententia expectetur. Quod criminosis, & Laici & Clerici, tunc Romam passim accurrerent, & illic absolventur, à Gallicanis istius saeculi Episcopis habemus plures querelas. Et longè posterior Synodus Salegundadiensis: Decrevit sancta Synodus, ut nullus Romam eat nisi cum licentia sui Episcopi, vel ejus Vicarii. Et iterum: Quia multi tanta mentis suae falluntur stultitia, ut in aliquo capituli crimine inculpatis, poenitentiam à Sacerdotibus suis accipere no-*

lunt, in hoc maxime confisi, ut Romam euntibus Apostolicus omnia sibi dimittat peccata, sancto visum est Concilio, ut talis indulgentia illis non proficiat, sed prius juxta modum delicti poenitentiam sibi datam à suis Sacerdotibus adimpleant, & tunc Romam ire si velint, ab Episcopo proprio licentiam, & litteras ad Apostolicum de eisdem rebus deferendas accipiant. Et Lemovicensis sub Benedicti noni Pontificatu celebrata Synodus hæc habet: Rursum in Concilio conquistum est de excommunicatis Aquitanigenis, qui ignorantibus Episcopis suis, à Romano Papa poenitentiam & absolutionem accipiunt, & hac de causa pax & Concilium in Aquitania destruitur, dum quos isti ligant, ille injustè absolvit. Ad quæ venerandus Engelricus, Cancellarius sanctæ Mariæ Amiciensis Ecclesiae, cepit explicare, dicens: Stephanus Arvernensis Praesul ante hos annos Poratum Comitem Arvernensem excommunicatione obstrinxit pro uxore legitima, quam dimiserat, & aliam duxerat. Quem cum nulla ratione vellet absolvere nisi emendatum, Comes à Domino Papa absolutionem accepit, ignorante Papa excommunicatum. Quod graviter Episcopus ferens conquestorias litteras Romam ad Apostolicum misit: Cui ille in hunc modum remisit Epistolam. Acta hæc refert Dominus Cardinalis Cæsar Baronius, adducitque & Pontificis ad has querimonias Rescriptum: Quod nescienter egi, frater charissime, non mea, sed tua culpa est. Scis enim, quia quicumque de universa Dei Ecclesia, quæ est in toto orbe terrarum, ad me causa remedii recurrit, impossibile est mihi cum negligere, dicente Domino ad beatum specialiter Petrum: Petre pascere oves meas. Quo ergo modo Sedes Apostolica poterit ejicere aliquem de mædela, nisi rationabili causa? debueras certe mihi antequam illa morbida ovis Romam veniret, ejus causam tuis innotescere apicibus: Ut eam ego omni modo abjicerem, tuamque firmando auctoritatem, eam anathematis igni repercuterem. Profiteor quippe omnibus Consacerdotibus meis ubique terrarum adiutorem me & consolatorem potius esse, quam contradicentem. Absit enim schisma à me, & à Coepiscopis meis. Itaque illam poenitentiam & absolutionem, quam tuo excommunicato ignoranter dederam, & ille fraudulenter accepit, irritam facio & cassam. Et nihil aliud speret quam maledictionem: Quæ satisfacta, tu ipse absolvas. Videtur Benedictus & errorem & potestatis defectum agnoscere, ideoque & suam absolutionem circumducere.

Videtur esse antiquissima Ecclesiae disciplina, quam in Quadragesima secunda haeresi laudat Sanctus Epiphanius, dicens Haeresiarcham Marcionem fuisse carne lapsum, ideoque à suo Patre Episcopo exutum communionem & gradu, ac pergens: Romam se contulit Marcion, & ad Seniores adiens, qui ab Apostolorum Discipulis edocti adhuc supererant, ut in communionem admit-

Cap. 11

teretur,

Cap. 20. *teretur, ab eis frustra petiit. Et infra: Palam eos alloquens Marcion, cur me, inquit, recipere noluisti? Responderunt illi: Nobis injussu venerandi Patris tui facere illud non licet. Una siquidem fides est, & animorum una consensus: Neque contra spectatissimum Collegam Patrem tuum moliri quidpiam possumus: Et hæc est Apostolica traditio, quam in scriptum Canonem redelegisse videtur Nicæna Synodus: Hi qui abjiciuntur, ab aliis non recipiantur. Et Canonem ita intellexit in litteris ad Sueffionensem, quæ Ordinatos ab Ebbone Remensi Episcopo Clericos dejecerat, Synodum Sanctus Nicolaus primus: Si quispiam Sedem Apostolicam, per Sergium sanctæ memoriae Papam, Ebbonem quondam Archiepiscopum indignum Clericali communionem sanxisse prohibet, noverit quoniam talem Sedes Apostolica debuit Ebbonem, donec Synodali examine ejus causa discuteretur, habere, qualem ab aliis habitum non ignorabat. Statutum quippe in magna & veneranda Nicæna Synodo legitur, ut de his qui communionem privantur, seu ex Clero seu ex Laico ordine, Episcopis per unamquamque Provinciam sententia Regularis obtineat, ut hi, qui abjiciuntur, ab aliis non recipiantur. Requiritur autem, ne pusillanimitate aut contentione, aut alio quolibet Episcopi vitio videatur à congregatione seclusus. Donec igitur auctoritate sua de hujusmodi pusillanimitate, aut contentione, aut alio quolibet vitio examinatio vel judicatio proveniret, Apostolica Sedes nihil agere debuit, nisi quod egit. Videlicet ut ab aliis abjectum ipsa nequaquam indiscusse susciperet. Praecipue cum praedictus Ebbo non quasi pro depositione sua querens, & legitime restitui volens examine praecedente, Sedem Apostolicam appellaverit, sed, ut codex Episcopalis indicat, à contumacibus suavisus, & his junctus, repente & reconciliari ab ea, & pallio decorari querens, & quasi Episcopos inter Episcopos, nulla causa suæ discussionis praeveniens, communicare poscens, ad eandem summam sedem accesserit, à qua jam ab aliis reprobatus merito debuit reprobari, donec suppliciter ab ea sese canonicè posceret adjuvari. Ebbonis causa est longa, neque hic discutienda. Ipsum non appellatam reparari à Sergio secundo non potuisse, & appellatam etiam non nisi praevio examine potuisse adfirmat Nicolaus, quod laudatus Nicænus Canon fit universalis, ligetque etiam Sedem Apostolicam. Inferiorum Episcoporum sententias, nisi discussas & repertas vitiosas, etiam hæc non potest solvere: Benè enim per quemvis Episcopum ligata in terris sunt per Christum Dominum ligata & in caelis, ideoque per nullum hominem possint solvi.*

Et omnem hanc doctrinam firmat in libris de Catholica concordantia Nicolaus Cardinalis Stefanus: Si dicis Papam subditos Episcoporum absolute & ligare, dico idem in aliis, quando consensus priorum intervenit. Actus enim aliter nullus, per consensum aut ratificationem proprii Sacerdotis in hac materia validus efficitur. Cum ergo usu communi sit hoc introductum, & ex usu consensus elicitur, patet quod efficacia hujus vigore ex consensu recipit. Unde cum nullus teneatur obedire, nisi in concessis à Canone, & cum non reperatur Canon alicujus Concilii, Papam hoc posse appellatione nulla Christi Lupi Opera T.VI.

Lib. 2. c. 13.

interposita, oportet ad consuetudinem, usum, & consensum illud resolvere. Papa enim non habet ex Canone quod ledere possit jurisdictionem Episcoporum. Quia esset ordinem turbare. Igitur non legitur antiquos Romanos Pontifices se de his intromississe, & talia Confessionalia, & alia similia concessisse. Et forte non fuisset permissum. Infra tamen addit Papam cum sua Cardinalium Synodo posse hæc omnia: Quod nempe illa jam repræsentet universalem Ecclesiam, aut certè ejus Synodum. Verùm & hoc affirmat non esse ex Canone, sed ex consuetudine, usu, & omnium sub cælo Metropolitanarum præsumpto & tacito consensu.

Cap. 15.

Respondeo doctrinam hanc esse perniciosam. Ex ipsa Guilielmus de Sancto Amore & Joannes de Poliacio hauserunt sua devia phantasmata adversus Apostolicas delegaciones & privilegia Fratrum medicantium. Et certè si Pontifex cunctorum ubique Episcoporum subditos non possit absolvere, longè minus facultatem istam possit aliis delegare. Evertit doctrina ista etiam Romanas, quas constat esse traditionem Apostolicam, quorundam criminum & poenarum reservationes. Si namque Pontifex sine Episcoporum consensu non possit totum mundum solvere, nequit etiam ligare. Et adductum Marcionis factum omnino facit pro Sede Apostolica. Delicti sui absolutionem non sine fundamento ille speravit à Romana Ecclesia: Universales Cælorum claves, & supremam solvendi atque ligandi potestatem istic vigere credidit cum omni Ponto & toto mundo, ideoque & Romam accessit. Notanda sunt Sancti Epiphanius verba: Romam post Hugini Papæ obitum Marcion sese contulit. Hoc est, vacante Sede. Hinc communionis gratiam non à Romano Pontifice, sed à Romanæ Ecclesiae Senioribus, seu Cardinalibus Presbyteris supplicavit. Et ab ipsis est merito responsum. Nobis injussu venerandi Patris tui facere istud non licet. Suprema namque Sancti Apostoli Petri potestas residet in solis ejus successoribus, & post horum mortem non transit in sacrum Minorum Cardinalium Collegium, uti patet ex variis hujus Collegii litteris ad Sanctum Cyprianum. Etiamnum hodiè ipsum abstinere ab exercitio supremæ potestatis. Quod in Artemoniam hæresim lapsus Confessor Natalius etiam Romam accesserit, egerit poenitentiam apud Zephyrinum Pontificem, & ab ipso absolutus fuerit, multis refert Eusebius Cæsarensis. Etiam Ursacium Singidunensem, Valentem Muriensem, Eustatium Sebastensem in prima Armenia, aliosque Eusebianos ac Macedonianos Episcopos accessisse ad Julium aut Liberium Pontificem, & per ipsos fuisse absolutos à variis excessibus, habemus apud Sanctum Athanasium, Sanctum Basilium, Socratem, & Hermiam Zozomenum. Et ad Sanctum Cyrillum, Alexandriæ Patriarcham ac Ephesini Concilii Præsidentem, scripsit Pontifex Cælestinus: His quæ erga Catholicam fidem tua Fratritas dicit se habere suspectos, si Scripta direxerint, pro qualitate rerum eis nos respondere necesse est, in quo negotio nemo subrepat, quia tota cautio tradatur. Quidam in Nestorii errorem aut patrociniū lapsi apud Ephesum

Lib. 5. c. 26.

Episcopi, non à Præfide Cyrillo, sed à Papa Cælestino postularunt veniam, & adversus illius, preces istas de subreptionis periculo traducentis, intercessionem omnino impetrarunt. Cunctis item apud Ariminum lapsis Episcopis Sedes Apostolica dedit veniam. Etiam Basilius & Joannes Presbyteri Constantinopolitani, quò ab Eurychianæ perfidiæ macula aut suspitione solverentur, accesserunt Sanctum Leonem, & cum absolutionis litteris fuerunt remissi ad Anatolium Patriarcham.

Ep. 48.

Plurima sunt hujusmodi antiquissima exempla, quorum causa Nicolaus primus Pontifex in litteris, quibus Romanæ Ecclesiæ Primatum demonstrat, scripsit ad Photium Pseudo-Patriarcham Constantinopolitanum: *Universitas credentium ab hac Sancta Romana Ecclesia criminum solutionem exorat.* Exstant litteræ in quinta actione octavæ Synodi? Et in litteris ad Gallicanos Episcopos, qui Rothaldi Sueffionensis Episcopi reparationem impugnabant, scribit idem Pontifex: *An Laicorum & vulgarij populorum judicia inter majora negotia ponitis, quos penè quotidie cum vestris & sine vestris Episcopis discutiendos & judicandos suscipimus, & discussos vel judicatos, vel absolutos dimittimus?* Et in litteris ad Rivoldrum Episcopum: *Undique venientes admodum plurimi suorum facinororum prodoctores, quantum doloris inferant pectori nostro, plus singulu remiscimus, quam calamo scribi queat.* Eos inter esse dicit Wimarum trium filiorum homicidam.

Ep. 47.

Epist. 5. Etiam in litteris ad Carolum Calvum Francorum Regem prædicat Romanæ Ecclesiæ Primatum, ac pergit: *Undè ab ipso institutionis ejus exordio ad eam omnes, velut ad pium charissimæ genitricis gremium, confugere digna devotione procurant, qui se in aliquo flagitii scelere jacere cognoscunt, ut per spiritalem gratiam, quæ ritè ignoscat pœnitentibus, à peccatorum nexibus absolvantur.* Agit pro Balduino Ferreo, qui ob Regiæ filiiæ Judithæ raptum à Gallicanis Episcopis excommunicatus Romam confugerat, & quem Pater Rex sibi tradi poscebat: Ait Romanam Ecclesiam esse universale ac perpetuum pœnitentiæ asyllum, ideoque ejus jure Balduino non posse tradi. Et in litteris ad Sylvanectensis Synodi Episcopos: *De Balduino, de quo multa jam scripsistis, sciat Beatitudo vestra, nos non Regulas atque sancta Decreta velle corrumpere, sed quia ad limina Apostolorum veniens à nobis se petit adjuvari, quamquam nossemus, quòd filius noster Carolus gloriosus Rex posset ei, si vellet, & filiam suam in uxorem dimittere, & misericordiæ suæ gratiam impartiri, tamen non jussa misimus, sed preces obtulimus.* Notanda quibusdam videntur hæc verba: *Dicti Episcopi videntur sensitse Balduinum à Papa citra Canonum prævaricationem non potuisse absolvi, ideoque & ad Canones provocasse.* At certum est illis alium fuisse scopum. Inita sine parentum consensu, præsertim à raptoribus, conjugia erant tunc irrita, & raptus erat crimen mixti fori, non solum ab Ecclesia, sed etiam à Franciæ Reipublicæ Regulis durissime castigatum: Hæc Regulas infant Episcopi in Balduino non esse violan-

Epist. 9.

das. Et hoc admisit, ideoque Regi non jussit Pontifex, sed preces. Regiam enim Majestatem Balduinus læserat, ideoque sine ejus satisfactione non erat absolvendus. Et quidem Papalibus precibus Rex omnino detulit: Balduinum admisit in generum, legitimis ac Regales ei celebravit nuptias, ac ipsi in dotem dedit Flandriam, erectam in nobilissimum Comitatum. Quæ omnia plenius habes in litteris, quibus Pontificem ab hac in Balduinum gratia debucere conatus est Hinemarus Metropolita Remensis.

Ep. 23.

Diversas undique gentes propriis sceleribus Apostolica limina expetere, affirmat in laudati Pontificis vita etiam Anastasius Cardinalis Bibliothecarius. Et in litteris adversus Hinemarus nepotem Laudunensem Episcopum scribit præfatus Metropolita Hinemarus: Nostrum judicium, per Regulas executum, Sedes Apostolica non cassavit, sed Rosbaldo, qui ad eam fecit confugium, humiliter poscenti solati benignitatem impendit. Affirmat Rothaldum non ordinaria appellationis ac justitiæ, sed suprema gratiæ ac dispensationis via fuisse reparatum: Et Romanæ Ecclesiæ hanc semper potestatem fuisse demonstrat multis exemplis. Ex quibus lucet Cardinalem Cusanum hallucinari. Et ad Cabilonensem olim Synodum rescripsit Carolus Magnus: *In memoriam Beati Petri Apostoli honoremus Sanctam & Apostolicam Sedem, ut quæ nobis Sacerdotalis mater est dignitatis, esse debeat magistra Ecclesiastica rationis. Quare servanda est cum mansuetudine humanitas, & licet vix ferendum ab illa Sancta Sede imponatur jugum, feramus, & pia devotione toleremus. Si verò, quod non decet, quilibet sive sit Presbyter, sive Diaconus, aliquam perturbationem machinando, & vestro ministerio insidiando, redarguatur falsam ab Apostolica Sede detulisse Epistolam, vel aliud quòd inè non venerit, salva fide & integra circa Apostolicum humilitate, penes Episcopum sit potestas, utrum eum in carcerem aut in aliam detrudat custodiam, usquequò per Epistolam, aut per idoneos suæ partis Legatos, Apostolicam interpellet Sublimitatem, ut potissimum sua sancta legatione dignetur decernere, quid de talibus jussu ordine lex Romana statuat definire, & ut is corrigatur, & cæteris modis imponatur.* Nimis in criminosos Pœnitentes facilitatis suspitione frequenter laboravit Romana Ecclesia: Dolosis obrepentium artibus visa est non satis obistere. Hinc enim maculosos de Nestorio Episcopos, non Romæ absolvi, sed Ephesinæ Synodo relinqui, apud Sanctum Cælestinum supplicavit etiam Sanctus Cyrillus. Eadem de causa nullum criminosum, seu Laicum seu Clericum, nisi prius peccata sua confessum, & injuncta pœnitentia perfunctum, voluit Romam ire secunda Cabilonensis Synodus, istudque suum Decretum postulavit à Carolo Rege firmari. Primò confiteri & pœnitentia perfungi sanxit, & tunc prius cum istorum testimonialibus litteris abire à Domino Papa absolvendum. Publicis enim criminibus absolutionem non nisi post peractam pœnitentiam dabat tunc Ecclesia, ideoque dicta Synodus credidit isto se Decreto in Apostolicæ Sedis Primatum non impingere. Nihilominus

hæc firmare noluit Carolus. Plenum de quibuslibet Romam pœnitentiæ causa accedentibus judicium voluit Apostolico permitti. Eos tamen, qui cum obreptiis vel falsis redirent absolutionis litteris, addidit ab Episcopo posse non quidem puniri, sed tamen detineri in custodia, quousque debita relatione instructus Pontifex illis pœnam definiret. Et ab hoc Edicto venit, quòd Francorum criminosi & Clerici & Laici, & cum & sine Episcoporum suorum litteris, & pœnitentia & absolutione donandi, Romam quotidie accederent, ut jam audivimus à Nicolao primo. Sub Caroli Magni Regno floruit etiam Hatto Basileensis Episcopus, nec dubitem quin laudatæ Synodo interfuerit: Hinc & ejus Capitulum fuit à laudato Edicto cassatum.

Ep. 17.

Ep. 33. Et his omnibus consentit laudata Lemovicensis Synodus. Etenim in suo Rescripto Benedictus nonus nequaquam ob potestatis defectum, sed ob commissam sibi à reo obreptionem facetur suam absolutionem esse vacuum & nullam. Quod ipsum pluribus confirmat hæc totius Synodi ad laudatum Rescriptum interlocutio: *Frustra hæc querela adversus caput nostrum mutire audeat. Apostolicus enim absque culpa est, & nos potius culpabiles sumus, nisi litteris nostris ei notum faciamus, de quibus volumus ut absolvantur. Cum ergo tales deceperint Apostolicum, ut fraudulenter absolvantur ab eo, irrita est absolutio. Dicta sua recentibus exemplis confirmat Synodus, ac pergit: Hoc ab ipsis Apostolicis Romanis, & cæteris Patribus cautam teneamus. Ut Parochiano suo Episcopus si pœnitentiam imponit, eumque Papæ dirigat, ut judicet utrum sit, an non pœnitentia dignus pro tali reatu. Potest eam confirmare auctoritas Papæ, aut levigare, aut superadjicere. Judicium enim totius Ecclesiæ maxime in Apostolica Romana Sede consistat. Item si Episcopus Parochianum suum cum testibus, vel litteris Apostolicis ad pœnitentiam accipiendam direxerit, ut multoties pro gravissimis fieri solet reatibus, in quibus Episcopi ad dignam hæstant pœnitentiam imponendam: Hic talis licentia à Papa remedium sumere potest. Nam inconsulto Episcopo suo, ab Apostolico pœnitentiam & absolutionem nemini accipere licet. Utique propter subreptionis periculum. Nemo tunc pœnitens Romam accedere poterat sine dimissoriis Episcopi litteris: Non quibus Romano Pontifici potestas fieret, sed plena de criminum specie ac qualitate instructus, atque ita ille non circumveniretur. Istud ferè ipsum, quod Cabilonensis olim Synodus à Carolo Magno firmari postulaverat, & Carolus firmare non præsumperat, postmodum nescio quæ alia Synodus, aut potius ipsa Apostolica Sedes firmaverat: Firmarat ut*

Ep. 33.

c. 5.

Ep. 103. nullus deinceps Pœnitens sine plena Episcopi de ejus criminibus relatione Romam abire permitteretur, & cunctos aliter abeuntes ipsa statim re-latio sequeretur. Ipsos non ad abundi veniam, sed ad illam relationem petendam ista sanctio obligarat. Et ipsam firmat ac probat laudata Synodus Lemovicensis. Et recta disciplina hoc omnino exigit. Undè etiamnum hodiè neminem reum pro foro præsertim externo absolvit Pontifex, nisi ad Episcopi informationem. Aut certe addit hanc clausulam: *Si preces veritate nitantur.* Et tunc ipse passim non absolvit, sed absolvendi potestatem alicui delegat.

De nimia Romanæ Ecclesiæ in criminosos indulgentia questus est apud Gregorium septimum etiam Hugo Diensis Episcopus, ac ejus in Gallia Legatus: *Provideat Sanctitas vestra, ne diutius tam probrosè nobis impropere, quòd Simoniaci, vel quicumque criminosi, à nobis suspensi vel depositi, aut etiam damnati, libenter currunt Romam, & ubi deberent sentire ampliore rigorem, inè reportant quasi misericordiam pro voluntate. Et qui antea nec in levibus præsumperant peccare, postmodum exercent apertissimam negotiationem cum tyrannide in commissis sibi Ecclesiis.* Scripta est Epistola à Pictaviensi Synodo, exstatque apud Hugonem Flaviniacensem. Frequentes hujusmodi querimonias & apud Urbanum & apud Paschalem secundum depositi item Sanctus Ivo Episcopus Carnutensis. Etiam apud Innocentium secundum Sanctus Bernardus. De pessimo suo per Pontificem absoluto ac reparato Canonico queritur apud Cardinalem Gratianum item Stephanus Tornacensis Episcopus, atque adjungit: *Manifestamus Domino Papæ per litteras Capituli nostri qualitatem hominis, quam ignorat, ut cognita veritate & ipse emendet quod voluerit, & nos quod mandaverit faciamus. Malum enim, si Domino Papæ placuerit, pellem illum cum periculo nostro suscipere, quam inobedientes apparere. Olim apud Anglos Sacerdotum & aliorum Clericorum homicidæ non percutiebantur gladio, seu Romam mittebantur puniendi: Quòd frequenter nequiores redirent, in gravissimis apud Petrum Blesensem exstantibus litteris deplorat, & exemplis demonstrat Richardus Archiepiscopus Cantuariensis. Et hinc inter plura, quæ per novum eligendum Pontificem reformari sanxit Constantiensis Synodus, fuit etiam *Officium Pœnitentiariæ.* Eodem defectus voluit correctos Saleguntadiensis Synodus: Ac per præsentem Canonem noster etiam Gregorius. Nullum Pœnitentem sine præhabita Episcopi relatione sanxit absolvendum. Vox *Suscipiantur*, omnino importat absolutionem. Reduxit disciplinam laudatam à Synodo Lemovicensi.*

Eol. 103.

Ep. 187.

Ep. 43.

C A N O N X V I I .

Ut omnes Episcopi firmamentum faciant, ne prædia Ecclesiastica vendant. Ut nulli Episcopi prædia Ecclesiæ in beneficium tribuant sine consensu Papæ, si de sua sint consecratione. Cæteri autem sine consensu Archiepiscopi sui & Fratrum suorum hoc idem non præsumant. Si autem præsumperint, ab officio suo suspendantur. Et quod venditum est, vel datum in beneficium, Ecclesiæ reddatur, omninò evacuata omni venditione, vel in beneficium traditione.

S C H O L I O N .

Omnes & Metropolitanarum & Provincialium Episcoporum consecrationes ex Apostolico Canone spectant ad Patriarcham. Hoc tamen jure, quòd Romanus Patriarchatus habeat plures vastissimas Diocèses, numquam fuit usus Dominus Papa, sed plurimis Metropolitanis indulgit suorum Suffraganeorum consecrationem. Etiam intra Italiam Mediolanensi ac Aquilejensi. Quin & Indultum pedetentim in jus transiit. Hinc enim adversus Sanctum Hilarium Metropolitanam Arelatensem, dum quarundam in Gallia Provincialium consecrationes invaderet aut detineret, scripsit Leo Magnus: *Non nobis Ordinationes vestrarum Provincialium defendimus, quod potest forsitan ad depravandos vestrae Sanctitatis animos Hilarius pro suo more mentiri, sed vobis per nostram sollicitudinem vendicamus, ne quid ulterius liceat novitati, nec præsumptori locus ultra jam pateat privilegia vestra cassandi.* Consecrationes istas fatetur spectare ad Metropolitanas, protestatus de ipsarum invaderidarum astu vel cogitatu iniquissimè ab Hilario se accusari. Ex eodem principio varii vario tempore ex variis causis à Romano Pontifice consecrati Episcopi duras & à suis Metropolitanis & à suis Regibus persecutiones sustinuerunt. Metropolitanæ suarum, quibus Reges sunt

protectores, Sedium privilegia ac dignitates existimabant ejusmodi consecrationibus lædi. Pro suo item consecrandi jure Apostolica Sedes fuit æquè zelosa. Hoc enim in cardine pependit Autocephalia Ravennatis Ecclesiæ: Ejus Episcopum non à propria Synodo, sed Romæ à sese consecrandum demonstrarunt Pontifices, ideoque non esse Autocephalum. Et Legatos ad septimam Synodum mittere detrectavit Adrianus primus, nisi priùs restituerentur, non solum sacræ imagines, sed etiam suo Patriarchico juri per Leonem Isaurum ablata Illyricianæ Diocesis, & multorum in Italia Episcoporum consecratio, præsertim Archiepiscopi Syracusani. Quod ipsum antè octavâ Synodi ingressum expostularunt Nicolaus primus, ac Adrianus secundus. Hujusmodi plurimas etiam in aliis Patriarchatibus lites habent antiqua Ecclesiæ monumenta. Et in superioribus plures adduxi. Nam & in ipsas prodiit sextus Canon Nicænus. Quinam verò Episcopi spectent aut non spectent ad consecrationem Romani Pontificis, est longa questio, nec hujus loci. Gregorii nostri tempore Ecclesiasticarum possessionum dilapidatio, & in Laicos infeudatio admodum grassabantur: Hinc neutram per solos deinceps Episcopos valere ille sanxit, sed opus esse assensu Romani Pontificis, aut proprii Metropolitanæ, ad cujus illi consecrationem pertinerent.

C A N O N X V I I I .

Ut omnes Episcopi artes litterarum in suis Ecclesiis doceri faciant.

S C H O L I O N .

Non solum Gentiles, sed & Christianas humaniorum litterarum scholas esse antiquissimas, plurimo testimonio possit demonstrari. Earum utilitatem atque necessitatem noscens Imperator Julianus, ipsas solas nobis interdixit. Quòd solam Poeticam, Rhetoricam, ac Philo-

sophiam à nobis doceri ac disceri ac disci veteritis, disertè adfirmant Theodoretus, Socrates, Hermias Zozomenus, dicti Principis Encomiastes Ammianus Marcellinus, ac in confessionum libris Sanctus Augustinus, addens loquacem professionem fuisse tunc desertam etiam à Sancto Simpliciano. Christianos, quos fuso per suos Gentiles Antecessores plurimo sanguine viderat non diminutos, sed fuisse auctos in infinitum, inducta barbarie

barbarie speravit extinguendos. Artibus istis exutos speravit nec ad Evangelium suum defendendum, nec ad Paganismum evertendum deinceps valituros. Et hanc incruentam perfectionem Patres nostri censuerunt omni cruenta crudeliore. Et tunc factum est quod scribit Georgius Cedrenus: *Julianus lege lata edixit, ne Christiani Græcis disciplinis instituerentur. Quo tempore Apollinarius scribendi materiam sumens, sacram Scripturam atque omnes Poetarum formas imitans, ea composuit quæ Christiani discerent. Universas sacras litteras transtulit in versus. Hic est ille Apollinarius, Laodicensis in prima Syria Episcopus, qui postea novam de suo nomine condidit hæresim.*

Eandem nobis perfectionem movit Leo Imperator Isaurus. Dum suam Iconoclastiam crudelitate & tormentis explere non valuit, fecit quod in Ecclesiastica Historia scribit Anastasius Bibliothecarius: *Multi pro veritate puniebantur membrorum detractionibus, flagrisque & exiliis, maxime illi qui nobilitate ac verbo clari esse videbantur, ita ut & eruditionum scholas, & piam eruditionem à Sanctæ memoriæ Constantino Magno hic usque servatam exstingueret. Cujus videlicet cum aliis quoque multis bonis destructor Leo factus est, ejus, cujus & Saraceni, sensus existens. Sanctus Martyr Theophanes scribit ipsum à Bezer, nostro ad Saracenos Apostata, fuisse acriter adjectum, & addit: *Ambo pleni erant imperitiæ atque omnis insanitiæ, undè maxima malorum pars exoritur.* Et infra: *In multos, pietatis ergo, verbibus & exiliis animadversum fuit, in primis autem in eos, qui pietate & doctrina clarebant. Adè ut scholæ unâ cum sacra doctrina exciderint, quæ à sæculo Sancti Constantini Magni usque ad ea tempora floruerant. Cujus videlicet, multarumque præstantissimarum rerum, Leo iste, Saracenicæ disciplinæ corsor, oppugnator & grassator exstitit manifestus. Eandem cruentam Leonis perfectionem exponit laudatus Cedrenus, & prosequitur: *Apud Regiam Cisternam Palatium erat venerabile, in quo juxta antiquam formam Ecumenicus Magister sedebat, duodecim habens discipulos, conditione & vita graves. Hi cum omnem dicendi scientiam celeritate & amplitudine ingenii percepissent, Ecclesiasticam Divinarum rerum sapientiam acri studio tractabant. Absque horum consilio quidquam agi, ipsi quoque Imperatoribus nefas putabatur. Hos Canon, sic enim antea vocabatur Isaurus Leo, ad se vocans identidem, in suam hæresim pertrahere satagebat. Recusantes autem, & sese opposcentes, ignominiosè in sua illa schola concludi iussit, nocturne igne circumdatos, cum domo, librisque multis & pretiosis, ac sacra suppellectile, combussit. Et Michael Glycas: *Quam nequiter se Leo gesserit, inter alia vel unicum exemplum demonstrare potest. Haud procul à templo Sanctæ Sophiæ splendida domus erat constructa, qua librorum thesaurus continebatur sex millium & quingentorum. Hæc domus præfectum quemdam & custodem habebat virum omninò venerabilem ac doctum, sub quo alii duodecim erant admirabili virtute & verum cognitione præstantes, qui quosvis absque mercede ac præmio disciplinis optimis erudebant. Atque horum ob virtutem tanta celebritas erat, ut****

ne ipsi quidem Imperatores aliquid illis non consultis agerent. Cum his ergo vir improbissimus implam suam sententiam communicat. Cumque eos parum suis rationibus tribuere deprehenderet, undique Divinam hanc ædem coacerata materia cingit, quæ ignem faciliè conciperet. Inde pingues ei faces subjicit, omniaque simul exurit, tam Divinos istos homines, quam libros. Et in libro de originibus Constantinopolitanis Georgius Codinus: *Tetradisium octangulum propè Chalcen, octo erant porticus frons loca concamerata, in quibus commorabantur Doctores omnium scientiarum, quos semper Imperatores in consilium adhibebant, neque fiebat quidquam absque eorum consensu. Multi etiam ex illis creabantur Patriarchæ & Archiepiscopi. Duravit autem illa Doctorum successio centum & quatuordecim annos, usque ad decimum annum Imperii Leonis Syri, Patris Constantini Copronymi. Hic enim Divina gratia privatus Doctores illos, improbitati ejus assentiri nolentes, præ ira omnes cum toto edificio combussit. Sedecim nempe numero, omnes professione Monachos.*

Rectè Anastasius ac Theophanes adfirmant Leonem fuisse Saracenicæ erroris consortem & executorem. Quòd enim suam Iconoclastiam ab hostilissimè in Christianam Religionem conjurantibus Judæis ac Saracenis acceperit, ad septimam Synodum est ostensum. Rectè addunt fuisse hominem imperitissimum: Fuisse enim vilissimo apud Isaurum loco natum, ac fordissimè educatum, testantur authentici Græcorum Scriptores. Rectè item ajunt splendidum istud cum Bibliotheca palatium fuisse opus Magni Constantini. Quòd enim Constantinus omnia Romanæ urbis splendidiora ædificia in eodem situ & forma erexerit apud Byzantium, atque ita ex ipso novam Romam fecerit, est cunctis exploratum. Admirandam duodecim Palatiorum, quæ quatuor militiæ Magistris Romanis & octo Patriis extruxit, cum ipsorum Romanis Palatiis paritatem refert in originibus Constantinopolitanis laudatus Georgius Codinus. Etiam Ecumenici, qui Palatio ac Bibliothecæ præsedit, Magistri dignitas videtur antiquissima. Etenim Georgium Chæroboscum esse Anastasii Imperio seniore demonstrat in Diatriba de claris Georgii Leo Allatii, & adjungit plura ejus manuscripta opera Parisiis servari in Christianissimi Regis Bibliotheca cum hoc titulo: *Georgii Chærobosci Doctoris Ecumenici.* Adfirmat ipsum etiam ab aliis titulari Doctorem universalem. Ego tamen hunc titulum existimò Universali Episcopi titulo, ideoque Mauricii Imperio ac Joannis quarti Constantinopolitano Episcopatu posteriore. Ambo eidem hærent fundamento. Quare iste titulus illi Georgio dudum post mortem fuit ab Encomiastis delatus, ac ita ejus libris adscriptus. Et duodecim, quos Codinus affirmat sedecim, sub illo Doctorum institutio est adhuc recentior. Exstincta enim fuit anno decimo Leonis Isauri, & habebat tunc annos centum & quatuordecim. Ipsam ergo secundo sui Imperii anno fecit Imperator Heraclius. Erat quædam summæ auctoritatis Theologica facultas, ideoque & ejus Præfectus fuit Ecumenici Doctoris titulus.

Fol. 305.

Fol. 134.

Fol. 335.

Fol. 454.

Fol. 42.

Fol. 150 titulo insignitus. Nec istos dumtaxat cum Bibliotheca exuffit Leo, sed insuper addidit, quod etiam ab Abdela Saracenorum Principe factum scribit laudatus Anastasius: *Abdelas, cum America fungeretur officio, multa mala Christianis sub Principatu suo degentibus demonstravit. Litteras disere prohibebat. Quod ipsum de illo confirmat Martyr Theophanes.*

Quin ex septimæ Synodi mandato Sanctus Patriarcha Tharasia sit studia reparare conatus, dubitanda non est. Atamen ob subsecutas inter Imperatorem Constantinum & Matrem Irenem discordias, & alias deinceps calamitates fuit modicus successus. Et non ita dudum post Imperator Leo Armenius resumit Iconoclastiam, ac de ejus in Imperium successore Michaelae Amoriani scripsit Georgius Cedrenus: *Michael litteraturam est adeo averfatus, ut ne pueros quidem ea permisit erudiri, ne vel vesania ipsius coarguenda atque refellenda instrumenta alii inde pararent, vel disciplina adjuti, cum oculorum ac linguæ velocitate in legendo uterentur, ipsi palmam ejus rei præcipuerent. Aded enim in litteris componendis & conscribendis syllabis erat tardus, ut alius librum facilius perlegeret, quam ipse sui nominis elementa percerferet. Et hinc omnem Orientalem Ecclesiam miseranda ignorantia occupavit, & multum prævaluit hæresis Iconoclastica.*

Res ita cucurrit usque ad Imperatorem Michaellem tertium, ac ejus avunculum, Cæsarem, & Rectorem Bardam, de quo idem Cedrenus: *Bardas profanus quoque litteras, quæ Imperatorum barbarie atque inscitia jam à multis annis profus obsoleverant & evanuerant, recreavit, singulis scientiis certo loco suas scholas attribuens, supremæ autem omnium Philosophiæ ad ipsam Regiam in Magnaura. Itaque ex eo rursum florere scientiæ cœperunt.* Et infra: *Bardas Sergium Leonis discipulum Gometrico gymnasio, & Theodosium iridem ejus familiarem Arithmetico ac Astronomico ludo præposuit. Largè eis sumptus suppeditavit, utque erat studiosus bonarum artium, sæpè ipse quoque scholam frequentavit, alacritatem discipulorum suo exemplo confirmans. Hoc pacto bonas litteras, profus antè extinctas, ita ut ne vestigium quidem earum aut scintilla exstaret, brevi temporis spatio ad magnam egressit amplitudinem.* Laudatus à Cedreno

Fol. 547 Leo fuit summus Philosophus, ejusdem scientiæ primus à Barda datus professor, Joannis Patriarchæ Constantinopolitani consobrinus, ac per ipsum ab Imperatore Theophilo promotus ad Archiepiscopatum Thessalonicensem. Verùm & Theophilus, & Joannes, & Leo fuerunt pessimi Iconoclastæ, ideoque hunc Imperatrix Theodora ac Sanctus Patriarcha Methodius Episcopatu eiecerunt. Quare ipsum ad docendam ac reparandam Philosophiam non nisi ex intergrarum personarum inopia Bardas admovit. Et factum non placuit octavæ Synodo: Statuit enim illa nullum deinceps hæreticum publicæ litterarum professioni admovendum.

Fol. 550 Verùm reparatio non dudum viguit. Hinc enim de Imperatore Constantino Porphyrogenito, Leonis Sapientis filio, scribit idem Georgius Cedrenus: *Non profus omnis præclari fact-*

*noris expertus fuit Constantinus. Unum enim referam, dignum profecto admiratione, & quod multa ejus peccata obscurare possit. Scientias enim, Arithmeticam, Musicam, Astronomiam, Geometriam, & omnium Principem Philosophiam, quæ jam longo tempore ob incuriam & inscitiam Imperatorum perierant, sua industria inflauravit, conquistis qui in quovis genere excellere, & constitutis Doctoribus, studiosisque receptis & conductis. Quo factum est, ut exigui temporis decursu, barbarie profugata, urbs litteris floruerit. Verùm longa iterum non fuit ista felicitas. Scribit enim Anna Comnena: *A Principatu Basilii Porphyrogeniti ad Constantini Monomachi Imperium melioris doctrinæ studium à plerisque neglectum jacuerat. Non tamen ut extinctum, pleneque sepulchrum esset. Exstitit ergo atque emerfit illustrius, excitatum ingenii excellentibus, qualium circa tempora Alexii Imperatoris magnus proventus apparuit. Illi serid veram eruditionem arriuerunt, nugante antebac ferè juvenute, otiosisque aucupis coturnicum, aut alitis ex probabilitioribus ludicris ætatem discendi per incertam lasciviam conterente, in summo contemptu elegantium litterarum atque eruditurarum artium. Demonstrat non solum Patrem suum Imperatorem Alexium, sed & Matrem Irenem fuisse insigniter studiosam & doctam, ideoque plura tunc præclara ingenia undequaue Constantinopolim confluisse. Et reverè omnes semper meliores tam Episcopi quam Principes & civilium & sacrarum litterarum studia, tamquam Ecclesiæ ac Reipublicæ firmamenta, singulari semper cura & impensis promoverunt. Privilegia ac stipendia, quæ Doctoribus assignavit dictus Alexius Comnenus, in decimi noni Trullani Canonis Commentario exponit Theodorus Balsamon.**

Eadem per Movringiorum Regum fædism inducitur barbaries omnem olim Francorum Christianitatem evertit, ideoque de ejus reparatore Carolo Magno scribit secunda Cabilonensis Synodus: *Oportet, ut sicut Dominus Imperator Carolus præcepit, Episcopi scholas constituent, in quibus & litteralis solertia disciplina, & sacræ Scripturæ documenta discantur, & tales ibi erudiantur, quibus meritò dicatur à Domino, VOS ESTIS SAL TERRÆ. Et qui condimentum plebibus esse valeant, & quorum doctrina non solum diversis hæresibus, verùm etiam Antichristi monitis, & ipsi Antichristo resistatur. Et Joannis octavi Romana Synodus: *Carolus religionis statum, inter diversorum errorum & pravitarum vepres incultum inventum, sacris litteris erudit, Divina pariter & humana scientia perornavit, erroribus expurgavit, raris dogmatibus signavit, atque intra brevissimum tempus ita pietatis studio egit, ut novus quodammodo videretur mundus. Quod ipsum in ejus vita scribit Sancti Galli Monachus, addens ab ipso unâque conquistos viros doctos, ipsosque inter fuisse Albinum Flaccum, evocatum ex Ecclesia Eboracensi. Unde scholarum erectionem Episcopis assidue mandant pleræque istius temporis Synodi. Quas exsequens Sanctus Theodulphus Aurelianensis Episcopus statuit in suo Capitulari: *Si quis ex Presbyteris voluerit nepotem suum, vel aliquem consanguineum ad scholam***

mittere, in Ecclesia sanctæ crucis, aut in Monasterio Sancti Aniani, aut Sancti Benedicti, aut Sancti Lisdardi, aut in cæteris de iis Cœnobitis, quæ nobis ad regendum concessa sunt, ei licentiam id faciendi concedimus. Quod Episcopi publicas scholas tunc passim in Regularium Clericorum Collegiis, aut Sancti Benedicti Monasteriis posterunt, plurimo ostendi possit testimonio atque exemplo, ac de laudatis Monasteriis demonstrat in scholiis ad Sancti Lanfranci vitam Lucas Dacherius. Quo promovendarum litterarum zelo viguisse etiam Ludovicum Pium, ideoque potius Episcopum fuisse quam Regem, affirmat Annalista Astrologus. Verùm Sanctus Lupus Abbas Ferrariensis, dum adhuc Monachus in suo Cœnobio ex Aldrici Senonensis Archiepiscopi mandato litteras doceret sub Regno ejusdem Ludovici, scripsit ad amicum suum Eginhardum: *Per famosum Imperatorem Carolum, cui litteræ eo usque d'ferre debent, ut æternam ei parent memoriam, cœpta revocari ipsarum studia aliquantum quidem extulere caput, satisque constitit veritate subnixum præclarum Ciceronis dictum: Honos alit artes, & accenduntur omnes ad studia gloriæ. Nunc onerati sunt qui aliquid discere affectant, & velut in edito fitos loco studiosos quosque imperiti vulgò adspectantes, si quid in eis culpæ deprehenderit, id non humano vitio, sed qualiati disciplinarum assignant. Ita dum alii dignam sapientiæ palmam non capiunt, alii famam verentur indignam, à tam præclaro opere destiterunt. Studia contemni deplorat tanquam superstitionis otia, & grassari inopiam Magistrorum. Et in litteris ad Alcuinum Senonensem Monachum: *Nunc litterarum studis pene obsoletis, quoruscumque inveniri possit, qui de Magistrorum imperitia, librorum penuria, otii denique inopia meritò non queratur? Quam miseriam ex filiorum adversus Patrem Ludovicum rebellionem provenisse existimo. Hæc enim omnem Franciam durissimè percussit.**

Reparare conatus fuit in Romana Synodo Eugenius secundus: *De quibusdam locis ad nos referatur, non Magistros neque curam inveniri pro studio litterarum. Idcirco in universis Episcopis, subje-Episcopi Plebibus, & aliis locis, in quibus necessitas occurrit, omninò cura & diligentia habeatur, ut Magistri & Doctores constituantur, qui studia litterarum, liberaliumque artium, ac sancta habentes*

*dogmata, assidue doceant. Quia in his maximè Divina manifestantur atque declarantur mandata. Quod ipsum sancit Leo quartus, & addidit: *Ei liberalium artium præceptores in Plebibus, ut assolet, raro inveniuntur, tamen Divinæ Scripturæ Magistri, & Institutores Ecclesiastici Officii nullatenus desint, qui & annualiter proprio Episcopo de ejusdem actionis opere sollicitè inquisiti debeant respondere. Nam qualiter ad Divinum utiliter cultum aliquis accedere possit, nisi justa instructione docentis? Verùm semper accrevit malum: Præsertim post exstinctum Caroli Magni genus, & patrata scandala in Formosum Pontificem. Ignorantia & nequitia tunc plurimum invaluerunt. Reparare cœpit Clemens secundus, ac ejus Successores, præsertim Sanctus Leo nonus, sub quo floruit Sanctus Lanfrancus, de quo Guilielmus Malmesberienfis: *Lanfrancus liberales artes, quæ jam dudum sorduerant, è Latio in Gallias vocans, acumine suo expolivit. Abrincatenis scholæ Doctor in totius Galliæ pauperimum Beccense Monasterium sese addidit, & quod nesciret agrestis opere vidium querere, publicas scholas de Dialectica professus est, ut Monasterii egestatem scholarum liberalitate temperaret. Exiit fama ejus in remotissimas Latinitatis plagas, eratque Beccum magnum & famosum litteraturæ gymnasium. Abundè hoc lucet ex Alexandro secundo Pontifice, qui Lanfranco jam Cantuariensi Archiepiscopo se accedenti assurrexit præter Romanæ Ecclesiæ morem & Apostolicæ Sedis dignitatem, ac dixit: *Non ided assurrexi ei, quia Archiepiscopus Cantuariæ est, sed quia Becci ad scholam ejus fui, & ad pedes ejus cum aliis auditor adfedi. In Lanfranci vita hæc scribit Milo Crispinus. Quod etiam alia Sancti Benedicti Monasteria tunc scholas haberent, lucet ex Sancti Petri Damiani litteris ad Desiderium Abbatem Cassinensem: *Hoc mihi in vestro Cœnobio non mediocriter placuit, quod ibi scholas puerorum, qui sæpè rigorem sanctitatis enervant, non inveni. Quod dictum videtur non probandum. Quidam tamen Petrum loqui volunt non de pueris scholas frequentantibus, sed de oblatiis per parentes ad Monachatum. Quidquid sit, scholas ubique reparari noster Gregorius jussit per Episcopos. Horum enim est istud munus.*****

CANON XIX.

UT omnes Episcopi ornamenta Ecclesiæ sine certa utilitate, aut gravi necessitate, nullo modo, nulloque ingenio Ecclesiis subtrahant, ne periculum sacrilegii, quod absit, incurant.

SCHOLION.

Non solum sacra vasa, sed & varia Basilicarum ornamenta esse antiquissima, docet nos Mensurios Carthaginensis Archiepiscopus, de quo ob occultatum, qui de Tyranno Imperatore Diocletiano famosam Epistolam fecerat, Felicem Diaconum ad Comitatum evocato scribit Sanctus Optatus Episcopus Milevitanus: *Mensurios non leves patiebatur angustias. Erant enim Ecclesie ex auro & argento quam plurima ornamenta, quae nec defodere terrae, nec secum portare poterat.* Quod Paulus Cirthenis Episcopus inter alia Ecclesiarum ornamenta tunc Gentilibus tradiderit etiam Capitulatam argenteam, & argenteam lucernam, ex publicis Actis demonstrat in libris contra Cresconium, & in litteris ad Generosum Sanctus Augustinus. Eandem persecutionem memorat Eusebius Caesarensis Episcopus, atque adjungit: *Episcopi multa tormentorum genera ab Imperatorum Procuratoribus pro sacris Ecclesiarum vasibus & thesauris subierunt.* Ea enim omnia Diocletianus transcripserat in suum fiscum. Opuentia admodum crevit post datam a Constantino pacem. Quod enim hic plurima ornamenta plurimis per orbem Ecclesiis donaverit, affirmant Scriptores multi, inter quos est in variis locis Sanctus Joannes Chrysostronus: *Quod sacram suam ex aureis filis contextam stolam, ut ipsa amictus Episcopus sacrosancti Baptismatis ministerium obiret, dederit Ecclesiae Hierosolymitanae, in Seleuciensi apud Theodoretum Hittoriam Concilio testatur Acacius Metropolitae Caesarensis. Hermias Zozomenus addit donata fuisse thesaurum Ecclesiae & sacra Auleae.* Et adversus filium Constantium scribit Sanctus Hilarius Pictaviensis: *Auro Reipublicae Sanctum Dei honoras, & vel detracta templis, vel publicata Edictis, vel exacta penis Deo ingeris.* Utiq; in Basilicarum ornamenta. Et de hujus fratre Constante Augusto laudatus Optatus: *Miserat ornamenta domibus Dei. Cunctis, quas Diocletiani rabies penitus expilaverat, Basilicis Catholicorum Astorum. Et in anniversario suae consecrationis Sermone dixit de sua Cathedrali Basilica Sanctus Gregorius Episcopus Nyssenus: Vides hanc concamerationem, quae capitibus nostris imminet? Quam pulchra sit aspectu? Quam affabre factis sculpturis auro intersplendeat? Haec cum tota videatur aurea, circulis quibusdam multorum angelorum caeruleis picta distinguuntur. Romanorum Templorum aurata testae laudat in litteris ad Oceanum etiam Sanctus Hieronymus. Quod in Basilicis nostris passim niterent marmora, laquearia auro splenderent, Altare distingueretur gemmis, addit in litteris ad Nepotianum. In Africanis Basilicis fuisse gradatas absidas & velatas Episcoporum Cathedras, affirmat Sanctus Augustinus in litteris ad Maximinum Presbyterum Donatistam. Quod etiam Manichaei, licet nullo festivo apparatu nostrum Pascha, tamen suum Bema quinque gradibus instructo tribunali, & pretiosis linteis adornato celebrarent, scribit in libro contra Epistolam fundamenti. Et de varia Ecclesiae per Arianos desolatione scribit in litteris ad*

Galliae ac Italiae Episcopos Magnus Basilius: *Altitaria cultu spirituali vacans.* Et suum item Episcopalem thronum fuisse stolatam adfirmat in fugae suae Apologia Sanctus Athanasius. Et in proximo ante suam deportationem Sermone Sanctus Joannes Chrysostronus: *Dilectissimi plane novissis, quibus de causis me ab hoc throno depellunt. Tapetas ad ornatum minimè impendi. Sumpuosa Templa, & aurea ipsorum ornamenta laudat item in quinquagesima prima Homilia super Sancti Matthaei Evangelium, & in Homilia de correptione & doctrina. Per ipsam adimpletam affirmat Prophetiam Regii Vasis: A domibus eburneis. Prophetavit haec Dominum in pretiosissimi omniū Gentium Basilicis adorandum.* Quod amplissimè verum fuit praesertim in civitate Antiochena. Etenim in Eusebii Chronici supplemento scribit Sanctus Hieronymus: *In Antiochia Dominicum, quod vocatur aureum, edificari coepit. Utiq; ab Imperatore Constantino. Et infra: Antiochiae Dominicum aureum dedicatur. Et tunc sub Constantii Imperio celebrata fuit famosa illa Synodus, quae passim dicitur Enceniorum. Haec est illa Ecclesia, quam amplitudine & pulchritudine excimiam, & cujus Sanctuarium seu Chorum fuisse octogonum & infinitae altitudinis, summisque opulentum ornamentis, scribit in Constantini vita praefatus Eusebius. Fuisse à Constantio perfectam, & sub ipso dedicatam, etiam Socrates affirmat. Vocatur aurea à deauratis fornicibus. Aliam ibidem Ecclesiam laudat in sermone de Apostolicorum Actuum inscriptione Sanctus Joannes Chrysostronus: *Rursus ad Matrem Ecclesiam reversi sumus, ad desideratam & charam omnibus hanc Ecclesiam, ad nostrum & omnium Ecclesiarum Matrem. Nam Mater quidem est, non quod antiquior tantum sit tempore, sed quod Apostolorum manibus sit fundata. Quam ob causam multoties propter Christi nomen eversa, Christi virtute rursus est erecta. Quod Ecclesia vetus passim diceretur, affirmat Epigraphae secundae homiliae ad populum Antiochenum. Eandem laudare videtur in homilia adversum eos qui ad Missam non accurrunt, affirmans fuisse stratum lapide, altissimam, insigniter frigidam, ideoque estivo tempore commodissimam. Aliis tamen videtur laudare Constantinianam. Quidquid sit, hanc Ammianus Marcellinus omnino vocat Ecclesiam majorem. De ejusdem, dum Persarum Rex Chosroes invasit Urbem, opulentia scribit in libris de isto bello Procopius Caesarensis: *Chosroes ex arce in templum, quod vocant Ecclesiam, cum Legatis descendit, ubi aurea & argentea supellectilis vim tantam nactus est, ut quavis praeter illam nihil aliud sibi legerit è manibus, magno tamen opere ditatus exierit. Plurima quoque marmora exquisitissima inde diripi, extraque urbem repòni iussit, in Persidem avehenda.* Ubi nota Cathedralē Basilicam absolutè Ecclesiam, nec sine fundamento, nominat. Ibidem fuisse Ecclesiam Deiparæ, Sancti Petri Apostoli, sanctorum Apollolorum in Palea, Sancti Eustatii, Sancti Juliani, Sancti Michaelis, Sancti Babylae, sanctorum Machabæorum, testantur Theodoretus, Eva-**

Lib. 1.

L. 3. c. 29. Ep. 165.

Lib. 8. cap. 22.

L. 2. c. 27.

L. 4. c. 24.

Verf. 3.

Ep. 3. c. 4.

Epist. 2.

Cap. 8.

Ep. 64.

An. 330.

An. 343.

L. 3. c. 49.

L. 22. c. 31.

Lib. 2. c. 9.

Cap. 5.

Lib. 8.

Lib. 16. Lib. 3. E. 330.

Lib. 4. c. 11.

Lib. 5. c. 5.

E. 350.

grius Epiphaniensis, memoratus Procopius, Sanctus Augustinus, ac laudatus Joannes Chrysostronus, addens in homilia de appellatione Coemiterii: *Divino munere, quocumque ex latere urbs nostra sanctorum reliquiis circumdatur. Seu variis sanctorum Basilicis. Fuisse istic etiam Martyria, quae Romana appellantur, id est, varias Latinorum Ecclesias, in Dialogo cum Theodoro Romanae Ecclesiae Diacono asserit Palladius Episcopus Helenopolitanus. Non solum frequentibus terrae motibus ac Persarum bellis, sed & gemina sub impiis Saracenis ac Turcis captivitate fuit admodum vexata & truncata Antiochia, & tamen in ipsa, dum Christo Domino reddidit Godefridus Lotharingus Dux, fuisse trecentas sexaginta Ecclesias adfirmat in Hierosolymitana historia Robertus Monachus Sancti Remigii, & Guibertus Abbas Novigenti. Baldricus Archiepiscopus Dolensis, & Magnum Belgii Chronicon asserunt fuisse trecentas dumtaxat & quadraginta.* Et hinc ad omnia haec, dum ad Persicum Bellum abiit, conspiciat Imperatore Juliano merito dixit Felix Regii thesauri Praefectus: *Ecce quam pretiosas vasis filio Mariae ministratur. Ita testatur in Ecclesiastica historia Theodoretus, affirmans vasa ista fuisse Constantini & Constantii dona. Quod ejusdem Principis avunculus Julianus non solum sacra ibidem vasa, sed & quavis pretiosissima ornamenta in Fiscum transfregerit, eorumdem custodem Theodoretum Presbyterum carceraverit, atque ideò horrendè percussus à Deo fuerit, addit Hermias Zozomenus. Ejusdem rei meminit in quarta super Sancti Matthaei Evangelium homilia Sanctus Joannes Chrysostronus: *Cum profanus Julianus sacra Deo vasa tenerando, ebrietatem suae mentis ostendit, Quaestor Regalis Aerarii per medium repente diruptus est. Tunc etiam ejusdem Regis avunculus, nominis quoque illi communiōne conjunctus, veribus excessu interit. Quae omnia latius refert in sermone de laudibus Sancti Pauli Apostoli, in libro de Sancto Episcopo Babylae adversum Gentiles, & in centesimo decimo Psalmi commentario, constantè affirmans non solum avunculum seu patruum Julianum, sed & Quaestorem Felicem fuisse à Deo percussos. Erudito compendio rem complexus est Sanctus Theophanes, affirmans contigisse, dum ad Persicum Bellum proficiscens Julianus, divinitus exultum Serapidis in Daphnidis suburbio sanum credidit fuisse à Christianis incensum, & adjungens: *Iratus Imperator, velut Deo bellum indiciturus, magnam clausit Ecclesiam, & omnem sacram supellectilem publicavit. Ad quam missi duo Comites Felix & Julianus Apostatae, in haec verba eruperunt: Praesentem quamdam virtutem hic inesse arbitrabamur, quae nos prohiberet. Felix vero: Videm quibus vasis Mariae filio ministratur? Et paulò post Felix: quidem magnam sanguinis vim repente de ore evomens, excruciatas vitam finivit; Julianus Comes ipsa die in difficillimum morbum incidens, adeò ut ejus viscera tabo liquescerent, & excrementa ore egereret, inter dolores expiravit.* Et quidem huic Gentili impietati omnino aff-**

finis, ideoque detestanda est Nicephori primi Imperatoris doctrina, de qua idem Theophanes: *Nicephorus eos, qui ab antiquo aurea vel argentea quaeque vasa Deo devota consecrassent, vituperiis incessabat, & quae nunc possideret Ecclesia, communibus usibus deputanda, prout Judas Dominicum unguentum, deblaterabat. Nihilominus de pretiosis Ecclesiae vasibus ac ornamentis pretiosam doctrinam tradidit laudatus Chrysostronus in quinquagesima prima super Sancti Matthaei Evangelium homilia: *Non putemus satis esse nobis ad salutem, si cum viduas & orbos parentum spoliaveris, aureum calicem & gemmis ornatum sacrae mensae offeras. Vis hoc sacrificium honorare? Animam tuam offeras, propter quam Christus immolatus est, eam auream facias. Non igitur laboremus solum ad aurea vasa offerenda, verum etiam multò magis de justo labore acquisita offeramus. Haec enim aurea sunt & pretiosa, quae avaritia non maculantur. Et certè non erat ex argento mensa illa, nec ex auro ille calix, quo Christus discipulis praebevit suum sanguinem. Pretiosa tamen erant omnia, & venerationis plena, quia spiritu abundabant. Vis corpus Christi honorare? Non despicias ipsum nudum, neque hunc quidem in Ecclesia servitis pannis induas, foris autem frigore & nuditate confici negligas. Qui enim dixit: HOC EST CORPUS MEUM, & rem simul cum verbo consecit, idem dixit: ESURIENTEM ME VIDISTIS, ET NON CIBASTIS, ET IN QUANTUM NON FECISTIS UNI EORUM MINIMORUM, NEC MIHI FECISTIS. Hoc certè corpus Christi non amictu, sed anima munda indiget, illud autem multa cura & magna diligentia eget. Non est opus vasis, sed animis aureis. Haec dico, non quia vetare velim talium vasorum oblationem, sed quia dignum putem ante omnia misericordiae & benignitati incumbendum. Nam & vasa Deus suscipit, sed illa multò magis ei gratiosa sunt. Et vasa quidem danti solum profuerint, benignitas verò etiam accipienti. Et hic quidem ostentatio nonnumquam potest accusari, ibi verò totum misericordiae animo contribuitur. Responde, quaeso, quanam utilitas est, si cum mensa ejus multis calicibus aureis ornatur, ipse inedia pereat? Præterea igitur ipsum esurientem saturam, deinde ex quadam superabundantia mensam ejus ornabis. Calicem aureum facis, & aquae frigidae calicem ei non praebes. Et quod hinc emolumentum consequeris? Coopertoria mense auro nitent, & ipsi necessaria velamina negas. Quid igitur praebes?* De magnificarum Basilicarum aedificatione adfirmat esse eandem rationem, addens nullum ob Deo non oblata hujusmodi, multos autem ob non datas elemosynas in aeternum damnari. Pretiosi unguenti super ipsius recumbentis caput effusionem non fieri justam, sed jam factam dumtaxat admittam fuisse à Domino scribit in alia homilia, ac pergit: *Itaque & tu si quosdam praeparasse sacra videris vasa, aut ornatum quemdam alium circa parietes Ecclesiarum & pavimenta consecisse, noli reprehendere, aut venundari jubere, aut destrui quod factum est, ne animam ejus, qui fecit perturbes. Sin verò antequam fecerit, te consuluerit, pauperibus offerre jubeto. Quod ipsum eidem ferè verbis repetit in homilia de correptione & do-**

Hom. 81.

frina. Eandem unguenti effusionem tractat in litteris ad Aselepium Episcopum etiam Isidorus Pelusiota, atque prosequitur: *Quemadmodum si ante effusum unguentum interrogatus fuisset Dominus, haud dubie illud videri, & pauperibus dari iussisset, sic posteaquam effusum fuerat, mulieris fidem per objectionem extinguere absurdum erat. Atque ad eundem quoque modum nunc faciunt probatissimi quique Sacerdotes. Nam si quis dicat, consecrare atque appendere aliquid volo, id eum pauperibus dare iubent. Sin autem id iam ipse fecerit, non modò eum non increpant, verum etiam blandè ac leniter admittunt. Non quòd hoc illo melius ac praestantius esse ducant, non enim propitèrea vult Christus, ut Ecclesiam auro & argento impleat, sed ne eum, qui hoc donarium obrulit, animi anxietate afficiat. Eusebium Pelusi Episcopum, quòd Basilicas, quas ornabat auro, fœdaret malis Clericis, graviter arguit in litteris ad Theodosium Episcopum, & repetit: Neque enim parietum, sed animarum causa celestis Rex huc venit. Et prima ejus cum Theophilo Alexandrino Episcopo discordia fuit, quòd Ecclesiasticam pecuniam hic in sacras fabricas & ornamenta, ille vellet in pauperes effundi. Et ad Nepotianum scribit Sanctus Hieronymus: Multi aedificant parietes, & columnas Ecclesiae substruunt, marmora nitent, auro splendent laquearia, gemmis Altare distinguitur, & Ministrorum Christi nulla electio est. Neque verò mihi aliqui opponant dices in Judaea templum, mensam, lucernas, thuribula, patellas, scyphos, mortariola, & cetera auro fabricata. Tunc haec probabantur à Domino, quando Sacerdotes hostias immolabant, & sanguis pecudum erat remissio peccatorum. Quanquam haec omnia praecesserint in figura. Nunc verò cum paupertatem domus suae pauper Dominus dedicavit, cogitemus crucem ejus, & divitias lutum putabimus. Munda & moderata, nequaquam pretiosa nostrae Basilicæ ambiunt ornamenta. Quare Venerabilem Stephanum, tertium Cisterciensem Abbatem, meritò laudant antiquae istius Ordinis Origines: Hujus temporibus introduxerunt Fratres unà cum eorum Abbate, ne quid in domo Dei, in qua die & nocte devotè servare cupiebant, remaneret quòd superbiam aut superfluitatem redoleret, aut paupertatem, aliquod virtutum, sponde quam elegerant, custodem corrumpere. Confirmaverunt se, ne retinerent cruces aureas seu argenteas, nisi tantum ligneas coloribus depictas, neque candelabra nisi unum ferreum, neque thuribula nisi cuprea vel ferrea, neque casulas nisi de fustaceo vel lino sine pallio aureo vel argenteo, neque albas neque amictus nisi de lino, similiter sine pallio aureo vel argenteo, pallia verò omnia, & cappas atque dalmaticas, tunicasque ex toto dimiserunt. Sed calices argenteos, non aureos, sed si fieri poterit deauratos, & fistulam argenteam, & si possibile fuerit deauratam, stolas quoque & mappulas de pallio tantum sine auro & argento retinuerunt. Pallia autem Altarium ut de lino fierent, & sine pictura plane, praecipiebant. Et ut ampullae vinariae sine auro & argento essent. Quam temperantiam servare deberent omnes Regulares, praesertim Mendicantes. Et certè quod Fratres Minores usque*

ad tertii decimi saeculi annum septuagesimum nonum usi non fuerint feris ornamentis, testantur Annales Patrum Prædicatorum Colmariensium. Imitandus illis est Sanctus Presbyter Nepotianus, de quo defuncto ad Patrum Heliodorum Altinensem Episcopum scribit Sanctus Hieronymus: Erat sollicitus, si niteret Altare, si parietes absque fulgine, si pavimenta tersa, si janitor creber in porta, vela semper in officiis, si Sacrarium mundum, si vasa luculenta, & in omnes caeremonias pia sollicitudo disposita. Non minùs, non magis negligebat officium: Ubicumque eum quaereres, in Ecclesia invenires. Ipsum cum Quinto Fabio, Bezeleel, & Hiram Tyrio comparat, & adjungit causam: Qua Basilica Ecclesiae & Martyrum Conciliabula diversis floribus & arborum ramis, vitiumque pampinis adumbraret, & quidquid placebat in Ecclesia, tam dispositione quam visu Presbyteri laborem & studium testaretur. Hujusmodi enim ornatus quàm optimè representat: totius universi pulchritudinem, quem esse palmarum ornandæ Basilicæ scopum adfirmat in libro de Missa & templo Simeon Archiepiscopus Thessalonicensis.

De hisce omnibus ad Theophilum Alexandriæ Patriarcham rectè scribit Sanctus Hieronymus: Discant qui ignorant, qua debeant veneratione sancta suscipere, sacrosque calices & sacra velamina, & cetera quae ad cultum pertinent Dominicæ passionis, non quasi inania, & sensu carentia sanctimoniam non habere, sed ex consortio corporis & sanguinis Domini eadem, qua corpus ejus & sanguis, Majestate veneranda. Hinc ipsa in Laicam ma num aut usum vendere, donare, oppignorare, vel quovis modo tradere aut assumere fuit semper horrendum scelus. Etenim Cyrillus Hierosolymæ Episcopus, quòd donata à Constantino ornamenta vendidisset, fuisse à Seleucis Syriaco degradatum adfirmat Hermias Zozomenus. Et inter articulos, de quibus Antoninum Ephesiorum Archiepiscopum accusavit in Constantiopolitana Sancti Joannis Chrysofomi Synodo, & ad degradationem postulat Eusebium Valentiopolitanum Episcopus, fuerunt & hi: Quòd fuis sacris vasis argentum in nomine filii deposuerit. Quòd sumptum de ingressu Baptistæ marmor, in suo balneo posuerit. Quòd Ecclesiae columnas, plures annos jacentes, erexit in suo triclinio. Exstant Acta apud Palladium Helenopolitanum Episcopum in Dialogo cum Theodoro Romanæ Ecclesiae Diacono. Addit idem Palladius de Porphyrio Patriarcha Antiocheno: Ajunt illum præter cetera scelera, sacra quoque vasa post ordinationem suam fuisse, Principibusque largitum. Urique in solutionem empti ab illis Episcopatus. Et de Sylvano, mercatore Romano, qui sacra Syrmienis Ecclesiae vasa à nescio quo Constantio oppignorata, & fixo tempore non repetita detinebat, scribit in Gothica historia Priscus Rhetor: Ea Sylvanus Sacerdotibus, qui primi se obtulissent, nummis argenteis permutavit. Nec enim fas est hominibus pocula Deo consecrata propriis usibus applicare.

De Bigane Chloromarenis in Perfarmenia civitatis Praefecto, & ipsam obidentè Mauritio, Tiberii Constantini Imperatoris Duce, scribit

Epist. 3.

Me-

Menander Protector: Biganes aquiminaria, & pocula, & alia pretiosa mobilia, quae Dei cultui inserviebant, ad Mauritium misit, orans ut ea pro oppidi redemptione sumeret, & ab obsidione desisteret. Sed Dux, ubi haec vidit, etiam si talia essent ut eum permovere potuissent, tamen contempsit. Illuc enim dixit se venisse, non ut Sacra expilaret, aut Christo bellum faceret, sed potius ut Christo auxiliante & juvante bellum gereret, & recta de fide sentientes contra Persas, qui à vera Dei cognitione aberrabant, in primo auctoritatis gradu collocaret. Norat vasa haec & ornamenta ex nullo titulo posse transferri ad Laicos, aut ab ipsis detineri. Et inter articulos, ob quos Ibam Episcopum postulat ad degradationem Clerus Edeffenus, fuit quòd sacra Ecclesiae ministeria distraxisset, & sibi reservasset pretium. Quod ipsum ad Patriarcham Severum degradandum allegarunt apud Joannem secundum Patriarcham Constantinopolitanum ac ejus Synodum Clerici & Monachi Antiocheni. Exstat libellus in Synodo sub Menna Patriarcha. Et Venafrae Ecclesiae Clericos, qui sacra ejus vasa ac ornamenta, nescio cui Judæo venderant, excussi Divini timoris damnat Magnus Gregorius, & per Anthemium Subdiacolum, Apostolici in Campania Patrimonii Rectorem, relegari mandat ad perpetuam poenitentiam, cogique Judæum ad omnium restitutionem. Ejusmodi venditionem affirmat non solum Canonibus, sed & legibus esse damnatam, ideoque irritam modis omnibus, nec Ecclesiam obligari ad pretii refusionem. Quod ferè ipsum adversus nescio quos alios Italiae Clericos sanxit in litteris ad Joannem Syracusæ Episcopum. Nescio quos Sacerdotes, ex sacris vasis bibentes & edentes, horrendè damnant tertia Bracarenensis Synodus, & decima septima Toletana. Esse Baltharis Regis facinus adfirmat in suo Capitulari Sanctus Theodolphus Episcopus Aurelianensis. Plura hujusmodi Decreta & exempla adduxi in scholiis ad Synodum Chalcedonensem. Et hinc quosdam, crimen istud non esse degradationem dignum asserentes, meritò culpant in Constantinopolitanæ, apud Apostolorum Basilicam celebratæ, Synodi Commentariis Theodorus Balsamon. Fundabant se illi in septuagesimo tertio Apostolorum vulgari Canone: Vasa aureum vel argenteum, vel velum sanctificatum, nemo amplius in suum usum convertat. Si quis deprehensus fuerit, mulsetur. Advertebant quod Canon dumtaxat multari jubeat, non degradari. Verum parvi ponderis est iste Canon, & istam multationem de degradatione Ecclesia semper intellexit. Ob istud crimen etiam Fredericus secundum Imperatorem degradavit Synodus Lugdunensis.

Pessimum hac in re fuisse Imperatorem Isaacium Angelum scribit Nicetas Choniates: Isaacius ea fuit audacia, ut sacra vasa profanaret, & templis avulsa mensis suis adhiberet. In commensationibus quoque ex gemmis pretiosis & solido auro, cakum instar, facta donaria, quae supra Imperatorum monumenta pendebant, manibus versabat, & peluibus insuperabilis elegantiae, quibus se Levitæ & Sacerdotes, dum sacra Mysteria tractant, un-

Christ. Lupi Opera T. VI.

dare solent, pro malleolis utebatur. Auferebat particulas de venerandis crucibus, item ornatum maximi pretii de immortalibus Christi oraculis, eisque pro monilibus & torquibus utebatur. Ipsos verò codices aliis Imperatoris stolis, quae nihil haberent admirationis, involvebat. Et graviter succensebat eis, à quibus monebatur ea facta non expedire Religioso Imperatori, qui pietatem à Majoribus accepisset, nec aliud esse quam sacrilegium, eosque ut manifestè deliros & honestatis ignaros arguebat. Licere enim Imperatori omnia, & inter Deum ac Regem, quod ad terrenarum rerum gubernationem retineret, non eam esse repugnantiam, quae sit inter negationem & affirmationem, contendebat, ac ut probaret se eo nomine non esse reprehendendum, primi & summi illius inter Christianos Imperatores Constantini exemplum adducebat, qui alterum clavum, quibus gloriosus Dominus execrabilis cruci fuit affixus, frænoequi inseruerit, alterum galæ infixurit. Blasphemum errorem acerrimè damnat Nicetas, & adjungit de isto Constantini factò: Isaacius causam de industria dissimulabat, cur Christianæ religionis Princeps ejusmodi rebus se ornaverit, ut videlicet Gentilibus ostenderet predicationem crucis esse Divinam potentiam, quam ipsi ut demeritiam adsperserant. Hic est ille Isaacius Angelus, qui per fratrem suum Alexium Angelum Imperio privatus, nostris Flandros magnis promissionibus vocavit in auxilium, & de istarum resolutione pergit Nicetas: Cum pecunia destrueretur Isaacius, templa invastè. Nec sacra tantum Christi imagines securibus excidebantur, & humi projecta sine ulla reverentia, ornatu adempto in ignem dejiciebantur, sed & sacrosancta vasa, absque metu è templis rapta & constata, ut vulgare aurum & argentum, hostibus dabantur. Quod ipsum scribit Georgius Acropolitanus. Quare

Cap. 3.

per istos terrestres Angelos fuisse miserabiliter laceratum, ac truncatum Imperium idem Choniates non sine fundamento lamentatur. Porro Gregorii nostri temporibus grassabatur facinus Porphyrii Patriarchæ Antiocheni. Etenim quòd auream fexcentarum librarum crucem, factam à Willigiso Moguntino Archiepiscopo, successores in simoniam ac alias sordes expenderint, testantur ejusdem Ecclesiae Chronicon, A. 1160. & in Mariani Scoti supplemento Abbas Dodochinus. Et de Roberto Conventrensi Episcopo scribit Joannes Bromptonus Abbas Jornaensis: Robertus de Ecclesia una trabe quinque mille marcas argenti corrasit. Unde Regis, Guilielmi primi, A. 1077. manus implevit. Ditaverat namque Leofricus locum illum auro & argento, gemmis & reliquiis. Leofricus Merciorum Comes, fundator istius Monasterii. De eodem crimine Humbertum Abb. 21. Abbatem Laurishamensem notat, ideoque à Sancto Nazario loci Patrono fuisse percussum & occisum adfirmat ejusdem Monasterii Chronicon. Et de Wigoldo intruso suo Episcopo A. 1084. Chronicon Augustense: Wigoldus ornamenta Ecclesiastica, calices, thuribula comminuit, Altaris Sanctæ Mariæ tabulam delaminavit, thesaurum distraxit, proterviae suae favoribus accommodavit, Hoc item tempore Arnaldum Aretinum Episcopum, quòd nescio cui Monasterio

L 2

ere-

ereptum calicem sub ficta necessitatis fūco vendidisset, fuisse à Deo percussum scribit in litteris ad Desiderium Casinensem Abbatem Sanctus Petrus Damiani, & adjungit: *Timeat, quisquis Ecclesiasticis ministeriis usum distrahit, ne dum quasi securus ambulat, latentis cum iudicii laqueus comprehendat.* Hoc item tempore factum est quod de quodam Constantinopolitani Imperatoris Michaelis Parapinacii milite scribit Joannes Schylitz: *Quidam ex militibus Macedonice phalangis, cum ab eo repeteretur sacra res, neque adduci posset ut id faceret, humeris ab anthrace deperastis obiit, iustitia haud differente, ut mos est, supplicium, sed ad exemplum Posterorum ipsam perimentem.* Adversum huiusmodi excessus emisit noster Gregorius præsentem Canonem. Lucet ex eisdem litteris ad Raynerium Episcopum Aurelianensem: *Inter cætera, quæ olim perversa mente egisti, penè cuncta Ecclesiæ tibi commissa ornamenta, pallia videlicet, calices, tiburibula, patenas, & cætera Deo sacra, non ad utilitatem Dei præfata Ecclesiæ, non in adiutorium pauperum & captivorum, sed ad libitum tuum, & inanem gloriam atque superbiam distraxisti. Ei, nisi se purget, minatur degradationem.*

Antiquam exceptionem continent hæc Canonis verba: *Sine certa utilitate, aut gravi necessitate.* Præsertim necessitate alendorum pauperum, aut redimendorum captivorum. Etenim à Seleuciensi Synodo ob distracta Ecclesiæ ornamenta degradatum Sanctum Cyrillum Hierosolymæ Episcopum, quod ad levandum pauperum necessitatem distracta à se probaret, reparavit Synodus Constantinopolitana. Et Syrmienis per Schytas obfessæ civitatis Episcopum, quod nescio cui Constantio ad se & alios captivos cives redimendos tradidisset sacra Ecclesiæ vasa, laudat Priscus Rhetor & Sophista. Et de femetipso scribit in officiorum libris Sanctus Ambrosius:

*Aliquando in invidiam incidimus, qui confregimus vasa mystica, ut captivos redimeremus. Quod Ariani displicere poterat, nec tam factum displicere, quam ut esset quod in nobis reprehenderent. Per ea Christum in suis pauperibus aut captivis membris adjuvari, qui in Sacramentis honorari ostendit esse longè meliùs, affirmans etiam à Sancto Laurentio non solum signatum Ecclesiæ aurum & argentum, sed insuper sacra vasa fuisse distributa in pauperes. Hoc ipsum licere vult ad curandas pauperum sepulturas, & rectè adjungit: *Opus est, ut de Ecclesia mystici poculi forma non exeat, ne ad usus nefarios sacri Calicis ministerium transferatur. Idè intra Ecclesiam quæ sunt primum vasa, quæ initiata non essent, deinde comminuta, postremò conflata, per minutas erogationes dispensata egentibus, captivorumque precibus profecerunt.* His deficientibus, addit etiam initiata eodem modo posse tractari. Quæ omnia ex Sancti Ambrosii imitatione fuisse etiam à Sancto Augustino probata & actitata scribit in ipsius vita Sanctus Possidius. Et de Acacio Amideno in Mesopotamia Episcopo, non amicos & fideles Romanos, sed hostes & Paganos Persas, quos isti ad septem millia captivos ceperant & fame vexabant, commiserante scribit in Ecclesiastica*

Historia Socrates: *Acacius hanc militum miseriam minimè neglexit, sed convocatis suis Clericis sic eos alloquitur; Deus noster neque lancibus neque poculis indiget. Nam nec comedit nec bibit. Quippe qui his rebus minimè opus habet. Quare cum Ecclesia multa monumenta aurea, argenteaque ex pensata fidelium benignitate possideat, consentaneum est hisce rebus milites captivos & à custodia liberare, & fame propè enecios rescire & sustentare. Ubi hæc, aliæque id genùs oratione percurrerat, monumenta Ecclesiæ constanda curavit, vendidit, pretiaque partim militibus pro captivis redimendis dedit, partim ad eorum famem sublevandam impendit. Postremò, viatico illis suppeditato ad suum imperium Regem remisit. Quæ pietas Chosroem Persarum Regem adeò edificavit, ut Romanis pacem dederit, & videndum Acacium sibi transmitti ab Imperatore Theodosio postulaverit ac impetraverit uti grande beneficium. Etiam Candidum Sergiopolitanum Episcopum, quod ad captivos ab alio Chosroe Persarum Rege, qui cum Justiniano Augusto gessit bellum, redimendos vendiderit cuncta Ecclesiæ suæ ornamenta, laudant in libris de bello Persico Casarensis Procopius, & in Ecclesiastica Historia Evagrius Epiphaniensis. Quomodo idem Chosroes, pretiosis Antiochenæ Ecclesiæ ornamentis factiatus, expilandæ civitati pepercerit, supra audivimus ab eodem Procopio: Fuisse Sancti Patriarchæ Ephremii, qui ea omnia exponi iussit atque ita Barbarum emolliit, artem laudat præfatus Evagrius. Et Fortunato Fanensi Episcopo, qui ad extinguenda Ecclesiæ suæ ex redemptis captivis debita postularat facultatem vendendi sacra vasa ac ministeria, respondit Magnus Gregorius: *In hac re quia & Legum & Canonum Decreta consentiunt, nostrum consensum præbere curavimus, & distrahendis sacratis vasis licentiam vobis indulgemus. Quod ipsum pro Faustino Meriensis Ecclesiæ Clerico, qui acceptum ad reducendas captivas à Barbaris filias mutuum solvere non poterat, scribit ad Bonum Episcopum Messinensem. Solvi id mandat ex venditis istius Ecclesiæ ministeriis. Et Meroveum Pictaviensem Episcopum, quod pro se & suis civibus è Gontamni Francorum Regis captivitate liberandis aureum calicem conflaverit in numismata, laudat in Francorum Historia Sanctus Gregorius Turonensis. Et grandi ad communicandum populum confecto per Sanctum Remigium calice scribit in Remensis Ecclesiæ Historia Presbyter Flodoardus: *Quod vas usque ad moderna tempora perduravit, donec fufum Nortmannis dudum in redemptionem datum est Christianorum.* Richardum primum Angliæ Regem, dum è sacro bello rediit, dolosè cepit Leopoldus Austriæ Dux: Quod ad ipsum liberandum non una aut altera, sed omninò cuncta depauperata per istud bellum Angliæ Ecclesia omnia sua sacra vasa conflavit, scribunt Anglorum Annales. Quod ipsum ad alendos grassante tunc fame pauperes fecisse omnem Gallicanam Ecclesiam prædicat Glaber Rudolphus. Plurima sunt huiusmodi exempla.**

Optimè Mauritius Dux à Bigane Perfa Chlo-

Lib. 7. c. 28.

Lib. 2. c. 20.

Lib. 4. c. 27.

Lib. 4. c. 24.

Lib. 6. c. 13.

Ep. 35.

Lib. 7. c. 24.

Lib. 1. c. 10.

L. 4. c. 4.

romarenis Ecclesiæ ministeria refutavit. Ea enim Christiani Paganis quidem possunt ex necessitate tradere, sed nullo pacto vel ab his vel ab aliis Christianis admittere, longè minùs eripere aut extorquere. Et hinc de Childeberto Francorum Rege, Hispanias expilante, scribit Sanctus Gregorius Turonensis: *Childebertus inter reliquos thesauros ministeria Ecclesiarum pretiosissima detulit. Nam sexaginta calices, quindecim patenas, viginti Evangeliorum capsas detulit, omnia ex auro puro, & gemmis pretiosis ornata. Sed non est passus ea confringi. Cuncta enim Ecclesiis & Basilicis Sanctorum dispensavit ac tradidit. Non quòd ea rapuerit, laudat, sed dumtaxat quòd ipsa nec conflare præsumperit, nec sibi detinere. Ea enim conflare spectat ad solos Episcopos, detinere autem quis Laicus non potest vel per modum pignoris. Hinc enim in primo suorum Capitularium libro statuit Hincmarus Metropolitani Remensis: *Nullus Presbyter præsumat calicem, vel patenam, aut pallam Altaris, vel vestimentum Sacerdotale, aut librum, tabernario vel negotiatori, aut cuilibet Laico vel femina in vadimonium dare.* Fundat se in summa istorum ministeriorum sanctitate. Et inter causas, ob quas Rochaldum Sueffionensem Episcopum degradavit, in litteris ad Nicolajum Pontificem allegat quòd ille aureum calicem tabernario, & argenteas coronas nescio cui Judæo oppignoraasset. Et Raterii Veronensis Episcopi ad suos Presbyteros Synodica habet Epistola:*

*Sacra vasa & vestimenta Sacerdotalia nolite in pignore dare negotiatori vel tabernario. Esse antiquum Canonem ostendit supra memoratus Romanus mercator Sylvanus, qui sibi à Constantio oppignorata Syrmienis Ecclesiæ Ministeria detinere non præsumpsit, sed tradidit primo obvio Sacerdoti. Et supra audivimus à Sancto Ambrosio: *Poculi mystici forma de Ecclesia non exeat, ne ad usus nefarios transferatur.* Formam istam prius constandam, aut in frustra comminendam, vario testimonio est jam statim confirmatum. Et hinc Sanctum Cyrillum Hierosolymæ Episcopum, non tam ob publicæ famis causa divenditum, sed potiùs ob non contractum Ecclesiæ ornamentum fuisse degradatum à Seleuciensi Synodo, ostendunt hæc Hermia Zo-*

meni verba: *Fama est quemdam animadvertisse mulierem scenicam pretioso monumento, quod ipse donarat Ecclesiæ, amictum à se, curiosè ab ea quæsisse, undè illud haberet? cumperisse mercatorem ei vendidisse, mercatori autem Episcopum. Non enim solum à Constantino datum vestimentum Cyrillus vendiderat, sed ferè omnem Ecclesiæ thesaurum. Et ob similes eventus Ecclesia iussit quævis sua ministeria confringi ante venditionem, & Laicis ex nulla necessitate oppignorari. Eruditam, qua insigniter, id demonstrat Sanctus Fulbertus Carnutensis Episcopus, Epistolam nuper vulgavit Lucas Dacherius: *Vendi potest, aut in frustra comminuit sacrum ministerium, sed incongruum est ut in vadimonium ponatur. Etenim seculares personæ debitam reverentiam sacris ministeriis nesciunt impendere, quoniam hic usus non est eis commissus. Fortasse autem contingere**

Christi. Lupi Opera T. VI.

possit, ut prope arcam, vel in ea domo, in qua vasa abscondita sunt, committantur adulteria & fornicationes, & ea crimina quæ iram Dei provocant. Huius irreverentiæ periculum ac iniquitatem insigniter exaggerat, atque prosequitur: *Exempli causa unum proferam. Accidit in Britannia minori quoddam miraculum. Nam quidam nummularius vasa Ecclesiæ sibi loco vadimonii in arca reposita servabat, casu pueri parvuli super eandem arcam ascenderunt, qui illud in amentia versi sunt. Sed & canes fortè ascenderunt, & in rabiem efferati sunt. Sensit Dominus ultionem Divinam esse, eò quod vasa sacra non his deputanda locis vel pacis pro accommodata pecunia accepisset, nimiumque perterritus fugit ad Ecclesiam, quid factum fuerit omnibus intimavit, & sacra vasa, quanto citius à se emisit non minori formidine, quam olim Philistiim arcam foveris Domini propter imminentem cladem à se expulerunt. Quæ res terræ incolas adeò exterruit, ut sceleratorem quolibet idololatra prædicent, qui sacra vasa deinceps in vadimonium posuerit vel accepit. Perpende ergò, quanta culpa sit vasa de sine Ecclesiæ rapere, & secularium manibus committere. Esse dicit facinus Regis Balthasar. Addit nec apud Clericos posse oppignorari. Quod ipsorum oppignoratio sit ipsum Christum Dominum tradere in nummularii servitute.*

In laudatis ad Bonum Episcopum litteris rectè addit Magnus Gregorius: *Sed & illud vestra Fraternitas debet esse sollicita, ut si quidem de præ-*

*dica Ecclesiæ argentum est, suprascriptam quantitatem accipiat, alioquin de sacratis vos vasis præbere necesse est. Nam sicut omninò grave est frustratæ Ecclesiastica ministeria venumdare, sic etiam culpà est imminente necessitate res maximè desolatæ Ecclesiæ captivis suis præponere, & in eorum redemptione cessare. Et in litteris ad Fortunatum Episcopum: *Ne sacrorum vasorum venditio ad vestram possit invidiam pertinere, oportet ut in Joannis Defensoris nostri præsentia usque ad quantitatem debiti distrabi, & eorum solvi pretium creditoribus debeat, quatenus dum hæc res huiusmodi fuerit observatione completa, nec creditores mutuata pecunie damna sentiant, nec Fraternitas vestra invidiam nunc vel quandoque sustineat. Affirmat sacra ministeria non nisi ob usualis pecuniæ inopiam posse vendi: Et non nisi ad limites præsentis necessitatis. Addit in officiorum libris Sanctus Ambrosius inter ipsa etiam ministeria servandum ordinem. Vendenda priùs esse non initiata seu non consecrata, consecrata autem ultimo loco usque ad extremam necessitatem servanda. Ex quo vides Ecclesiasticorum vasorum consecrationem esse longè antiquissimam, & à nostris Lutheranis & Calvinistis perperam contemni. Addenda hic est & laudati Fulberti doctrina: *Perpendere potes, quia si omninò grave est vendi ea, quæ minorâ sunt Ecclesiæ Ministeria sine certa necessitate, sacrilegium est & omninò gravissimum, absque maxima pauperum indigentia excellentiora ista, videlicet vasa sacra & cruce venumdare. Quapropter noverint omnes Ministri Ecclesiæ, quia gregi cui præsent, ut puta his qui sunt pauperes Christi, scilicet Monachis & Canonicis Regularibus, vel Religiosis quibusque communiter viventibus,***

Lib. 6. Ep. 35.

Epist. 13.

præsumpta omnia necessaria ministrare moderata distributione debent, id summopere precaverentes, ne nimium prodiga superfluitate talis necessitas proveniat, quæ thesauros Ecclesie expendi compellat. Si enim immoderate effundunt, peccant: Quia inconsiderata effusio est totius domus ruina. Sacra ministeria vendendi necessitate oriri non vult ex Clericorum aut Monachorum luxu, vel imprudenti economia.

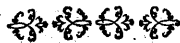
Dum Longobardorum impietas devastaret Italiam, Ecclesiarum suarum thesauros in Siciliam aut alia tuta loca deportarunt, & suis istic Collegis aut ipsorum Ecclesiis dederunt aut commendarunt varii Episcopi & Clerici, & hisce defunctis illi istos sibi retinuerunt. Et interim Christianam fidem susceperunt Longobardi, atque ita, licet non Romano Imperio, suis tamen Ecclesiis pacem dederunt. Hinc omnes istos quaeversum dispersos thesauros per Cyprianum Diaconum, Apostolicum in Sicilia Patrimonii Rectorem, quæri & colligi iussit Sanctus Papa Gregorius, & suis reddi Ecclesiis. Etiam Alerianensis Ecclesie, quæ Severinus Episcopus in Sardiniam deportaverat, ministeria colligi & reddi iussit per Petrum Notarium, Apostolicum ibidem Patrimonii Rectorem. Quod ipsum de Vulternæ Ecclesie thesauro fieri iussit per Anthemium Subdiaconum Rectorem Campani Patrimonii. Quocirca Hispanarum Ecclesiarum thesauros diripere, aut suis Ecclesiis largiri non potuit Childebertus Rex Francorum: Et ista ipsius Ecclesie fuerunt omnino obligatæ ad cunctorum restitutionem. Christiani enim Reges, licet iusta bella gerant, non tamen de Christo Domino aut ejus Basilicis, sed de sola inimica Republica possint se vindicare.

Pro vendendi hujus thesauro legitima causa octavum Concilium adducit solam alendorum pauperum aut captivorum redimendorum necessitatem. Gregorius noster addit etiam certam ipsius Ecclesie utilitatem. Superflua enim aut sibi non necessaria ministeria cur non valeat Ecclesia in alium sibi usum consilare & vendere? Aliam insuper causam in suo historico Breviario, de infelicibus Imperatoris Heraclii bellis agens, edicit Sanctus Nicephorus Patriarcha Constantinopolitanus: Per idem tempus Ecclesiarum thesauro distracti sunt, & Tributi nomine in Barbaros divisi. Quod ipsum sacri belli causa quandoque factum affirmant authentici Scriptores: Ad Regem suum Richardum è Leopoldi

Austriaci vinculis liberandum fecisse & Anglicanam Ecclesiam, supra audivimus. Etiam de patre suo Alexio Imperatore, longis & per Robertum Guiscardum & per Turcas bellis vexato, ideoque ad inopiam redacto, scribit Anna Comnena: Tandem prævalente in dies metu Roberti, perditis rebus, quasi ad sacram anchoram Ecclesiasticorum thesaurorum adjecta naufragantis Republice est cogitatio. Replicati ad obtentum rei parum in vulgus plausibiles veteres Canones, quibus in redemptionem captivorum impendi sacras pecunias, consularique vasa templorum fas esse cavebatur. Admonebant incidisse tempus illud, Servire enim servitutem miserabilem, & in exitum animæ ac periculum salutis præsens, sub Dominis infidelibus Christianos per Orientem innumerabiles. Quibus succuri possit non ex ipsis quidem celebribus, & quotidiana religione frequentatis sacris adibus redemptionis pretio petendo, sed ex desertis, nullunque jam ferè usum habentibus, quæ magna donariorum veterum copia refert & nihil aliud nisi sacrilegia nocturnorum furum expectarent aut provocarent. Addidit Alexius sacra hæc donaria à se dumtaxat in mutuum postulari, postmodum fideliter restituenda. Et hinc Patriarcha & Synodus precibus annuerunt. Verum dum executio fieri cœpit, potenter intercessit Leo Chalcedonenis Episcopus, & de ipso pergit Anna: Leo cum è valvis templorum, quæ ad forum eris venalis procul ab opportunitate populi sita, minori concursu tenebatur, auri & argenti laminas atque emblemata revelli cerneret, in medium irruens voce libera intercessit, nec ulli excusationi necessitatis aut allegationi priscorum Canonum concedere quidquam voluit. Quin etiam ex eo tempore contumeliosè atque impotenter invebi consueverat in Augustum, presentemque in os objurgare, quoties ille redibat in Regiam urbem. Ego nec Alexii, nec Leonis causam velim suscipere. Leoni interim se adjunxit omnis populus. Quomodo Alexius multa Apologia se purgaverit, culpam fuerit passus, petierit publicè veniam, omnia restituere promiserit, ac etiam restituerit, longè exponit Anna. Nempè est modus in rebus: Et sola extrema necessitas permittit procedi ad ista extrema remedia. Quod de necessaria ante venditionem consultatione Patres constanter adfirmant admittit hanc à Sancto Fulberto laudatam exceptionem: Alteri Ecclesie venumdari potest sacrum ministerium, ut in ipso idem officium, quod antea, celebratur.

C A N O N X X.

UT Sacerdotes sine licentia sui Episcopi, & Monachi de notis Monasteriis sine suorum Abbatum licentia non recipiantur.

SCHOLIION

S C H O L I O N .

Quod non foli cum sua Ecclesia Episcopi, sed & quivis cum suo titulo Clerici spirituale atque immobile habeant conjugium, rectè adverte in litteris ad Robertum Pontiniacensis Monasterii Priorem Stephanus Episcopus Tornacensis. Amborum vinculum est omnino traditio Apostolica, prius tamen fuit semper longè firmius. Clericum enim de titulo, intra eandem Parochiam, ad titulum transferre semper licuit Episcopis. Semper item aliqui de Parochia ad Parochiam fuere vagati, & semper repererunt Episcopos, à quibus reciperentur. Hinc omni sæculo clamarunt varii Canones: Alterius Clericum nemo recipiat. Nam aut libertatis libido, aut Episcopalis in commissis criminata disciplinæ fuga, aut feminandi erroris pruritus fecit passim Clericos vagari. Etiam Clericorum inopia plures Ecclesie frequenter laborarunt. Et filius Patrem, servus Dominum, uxorem maritus non potest ferere aut mutare. Ita nec Clericus titulum, longè minus Parochiam. Est omnino adulterium & Apostasia. Cujus Canonis adeo tenax fuit Romana semper Ecclesia, ut in suo Chronico scribat Nicolaus Trivetius: Bonifacius octavus statim post suam creationem Episcopum Ostiensem super quibusdam in Cardinalium presentia arguens durissimè, pallii usu privavit. Causam supra expresserat: Cœlestinus quintus, defuncto Episcopo Ostiensi fratre Latino Ordinis Fratrum Predicatorum, in loco ejusdem substituit fratrem Hugonem de Bellona, ejusdem Ordinis, qui prius tituli Sanctæ Sabine fuerat Presbyter Cardinalis. Hunc ergo pallii usu privavit Bonifacius, quod se de titulo ad titulum transferri permisisset. Hinc Cardinalium translationem non nisi post extinctum Clementinum schisma admittit Romana Ecclesia. Quod varii tituli tunc haberent duos aut tres Cardinales, translatio fuit penitus necessaria. Postea intravit & seniorum Cardinalium optio, de cujus origine & justitia eruditissimum opusculum nuper edidit Eminentissimus ac Reverendissimus Dominus Franciscus Maria Brancatius Cardinalis Episcopus Sabinensis. Istum ergo suo etiam tempore grassantem abusum presentis Canone compeccit noster Gregorius. Rectè addidit: Sine licentia sui Episcopi. Clericos enim de Parochia etiam ad Parochiam transferre mutuo consensu semper Episcopi poterunt.

Ad quosdam Pontiniacensis Monasterii Fratres rectè olim scripsit Petrus Remis ad Sanctum Remigium Abbas: Primum argumentum bene compositæ mentis existimo posse consistere, & secum morari; discurrere enim, & locorum mutationibus inquietari, ægri animi jactatio est. Non enim coalescit vel convalescit planta, quæ sæpè transferitur. Exstat Epistola in spicilegio Lucae Dacherii. Et ad Robertum ejusdem Pontiniacensis Monasterii Priorem scribit Stephanus Episcopus Tornacensis: Planta de loco ad locum transferat facillimè arescunt. Et ad nescio quem Sagiensis Cœnobii Monachum, volentem ire Hierosoly-

mam, Sanctus Anselmus: Est contra professionem tuam, qua promissisti stabilitatem in Monasterio. Et in litteris ad Adam Monachum Sanctus Bernardus: Duo præcipua nobis in Monasterio conversantibus observanda traduntur; Subjectio Abbati, & stabilitas in loco. Ambas laudat, & pergit: In professione Regulari sic promittitur stabilitas, ut de subjectione Abbati exhibenda nulla penitus mentio fiat. Diferta in professionis codicillo expressio suadet loci stabilitatem esse principaliorum. Esse antiquissimam disciplinam lucet ex prima apud Illustrissimum Lucam Holstenium Sanctorum Patrum ad Monachos Regula, quæ inter Cœnobita pacem firmari jubet, & adjungit: Non licebit de alio Monasterio sine voluntate ejus qui præest Patris, fratres recipere. Receptum affirmat fore Apostatam, recipientem ab Episcoporum Synodo puniendum. Et tertia Regula: Monachum, nisi Abbatis sui permisso aut voluntate ad aliud Monasterium commigrantem nullus Abbas aut suscipere aut retinere præsumat. Quod ipsum habes in Monasticis Sancti Basilii Regulis: Illi etiam Monachi devitandi sunt, qui instabiles identidem locum demutant, & modò ad hos, modò ad illos fratres se conferunt, & irrequieto acti impetu se in circumlustrandis assiduè Monasteriis occupant, & per simulationem spiritualis charitatis carnis libidinis obsequuntur. Et infra: Instituti nostri Regula hoc habet, non licere nobis ab ea societate, ad quam aggregati sumus, disjungi. Et Chalcedonenis Synodus: Placuit Monachos quietem diligere, & in locis, in quibus renuntiaverunt seculo, permanere. Quod ipsum in novella ad Epiphanium Patriarcham Constantinopolitanum lege firmat Justinianus Imperator, nec non & septima Synodus. Et de Sancto Fulgentio, qui ad Abbatialis officii onus excutendum migraverat occultè ad aliud Monasterium, scribit in ejus vita Ferrandus Diaconus: Faustus Episcopus Episcopali auctoritate suam esse Monachum Fulgentium allegat, sibi que reddi & ubi ipse jussit vivere debere confirmat. Minatur excommunicationem contradicentibus, ipsum verò Fulgentium, nisi consentiat, inobedientibus similem pronuntiat judicandum. Et hujusmodi Abbatum atque Episcoporum de repetendis Monachis lites plures habuit antiqua etiam Ecclesia. Nam & Primate suum Carthaginensem Aurelium, quod proprii Monasterii desertores eveheret ad Clerum aut alterius Monasterii Præfecturam, graviter arguit, & suam expositulationem in Canonem redigi curavit Sanctus Augustinus, Ex eodem principio degradati olim, qui antea Monachi fuerant, Episcopi passim remittebantur ad suæ professionis Monasterium, quòd ibi essent filii familias, atque ita mutuum ultrò citroque vinculum, quod Episcopalis promotio solverat, degradatio repararet. Adeo firmum fuit semper istud vinculum ut non nisi ob gravissima crimina, aut alias urgentissimas causas, Monachorum translationes antiqua disciplina permisisset. Monachus per professionem donat semetipsum Monasterio, & hoc illius acquirit proprietatem & strictum dominium, quale Romana lex dat Patri in filium, ac Domino in servum, ideoque desertor

L. 3. Epist. 301.

Epist. 7.

Cap. 13.

Cap. 14.

Cap. 8.

Cap. 38.

Cap. 4.

Leg. 5.

cap. 7.

Can. 7.

Cap. 15.

com.

committit non folam inobedientiam, fed & fursum.

Cap. 61.

Præfenti in Canone nofter Gregorius loquitur ex Sancti Benedicti Regula, quæ peregrini Monachi feu ad folum hofpitiū, feu etiam ad fraternitatem & domicilium recipiendi modum exponit, atque adjungit: Caveat Abbas, ne aliquando de alio noto Monafterio Monachum ad habitandum fufcipiat fine confenfu Abbatis ejus, aut litteris commendatitiis. Quia fcriptum eft: QUOD TIBI NON VIS FIERI, ALTERI NE FERIS. Verum quæd per notum Monafterium intelligatur, eft magna quæftio inter ipfos etiam Sancti Benedicti filios. In litteris ad nescio quem

L. 6. Epist.

Abbatem Sanctus Petrus Damiani fcribit iftum Regulæ articulum dirigi ad Abbates, ideoque fuæ, quæ Priores dumtaxat haberent, congregationis Monasteria ipfo non adstringi. In binis ad Flaviniacenfibus Monachos litteris Sanctus Bernardus ait, euncta totius mundi Monasteria non poffe effe omnibus nota, ideoque à Regula intelligi folùm illud, quod Abbati alienum Monachum admittenti fit notum. Quæ expositio dictis Flaviniacenfibus merito difplicuit. Placet mihi illa, quam dat in litteris ad Odonem majoris Monasterii Abbatem Goffredus Abbas Vindocinenfis: Ubi Sanctus Benedictus de peregrinis Monachis mentionem facit, de illis loquitur, qui eo tempore mundo quidem renuntiabant, fe in Domini fervitutem profitescentes, nullam tamen fua professione alicubi firmantes stabilitatem. Eos verò, qui certo in loco profitentur, ubi profefsi funt, & bajulare crucem Domini, & Dominum fequi necesse est, non peregrinam querere feptulturam. Ex iftorum numero fuiffe etiam Sanctum Hieronymum, lucet ex ejus ad Sanctum Paulinum Antiochiæ Patriarcham, dum in Presbyterum conſecraretur, proteſtatione: Siſic Presbyterium tribuis, ut Monachum nobis non auferas, videas de judicio tuo; ſi autem ſub nomine Presbyteri tollis mihi propter quod ſæculum dereliqui, ego habeo quod ſemper habui. Utique libertatem quocumque migrandi. Spirituali connubio nolebat ad certum Monasterium aut Eccleſiam fixus alligari. Ita Sanctus Paulinus Nolentis, Sanctus Gregorius Nazianzenus, & id genus plurimi Monasticam vitam in proprio rure ſub nullius, niſi folius Epifcopi, obedientia exegerunt. Verum non omnes ſolitarii fuerunt tales, fed ipſorum plures fuerunt Girovagi, Sarabaitæ, Gloſſogaſtores, de quibus in libro de Monachorum opere Sanctus Auguſtinus, & alii Patres deponunt graves querimonias, conati compellere ad Cœnobita. Habitabant aut nullibi, aut in ignotis tuguriis, uti turbulenti illi, de quibus ad Chalcedonenſem Synodum dixerunt Orthodoxi Archimandritæ: Elpidius monumentorum Procopienſium cuſtos eſt. Eutyebius de Baſilica Celerina eſt, Monasterium non habet. Theodorus in monumentis habitat. Leonitus ex Urfario eſt. Hyppus in monumentis habitat, habens duo vel tria nomina in Xylocirco: Paulus de Bithynia eſt, habitans ſolitarius in monumento. Gaudentius in monumentis habitat, habet quinque nomina in Philippianis. Rogamus aliquos mitti, ut ambulent & videant Monasteria eorum,

Ep. 67. 68

L. 4. Epist.

Epist. 61. C. 16.

& diſcant ſi habent Monasteria, an deludant, & noceant honoribus Archimandritarum. Et amodò debent accipere diſciplinam, ut non ſe dicant Archimandritas, qui in monumentis habitant. Trium, quatuor, aut quinque nominum conventicula dicunt non eſſe Monasteria, utique nota & famoſa: Eſſe dicunt Monasterii titulo indigna, ipſorumque Præfectos indignos nomine Abbatis aut Archimandritæ. Eodem ſenſu loquitur, cujus tempore abundabant iſta Girovagorum conventicula, Sanctus Benedictus. Hoſce omnes vult incorporari poſſe in ſua Monasteria, arcens ſolos illos, qui famoſum & notum habuerint Monasterium, ſeu ut ad Pontium Cluniacenſem Abbatem rectè ſcribit laudatus Groſſiedus, qui venerint de Monasterio noto & Regulari. In iſtis enim paucorum Conventiculis nulla conſuevit eſſe diſciplina. Non habent jus Monasterii, fratres non ſpectant ad ipſorum proprietatem, ideoque à quovis Abbate poſſint libere admitti.

L. 4. Ep. 2.

Monachi itaque translatio requirit utriuſque Abbatis aſſenſum: Non ſolùm ut legitima ſit, fed etiam ut valida. Hinc enim de aliter translato ſtatuit Agathenſis Synodus: Eum nullus Abbas retinere præſumat, ſed ubicumque fuerit, Abbat ſuo auctoritate Canonum revocetur. Et Synodus Auguſtodunenſis: Ad Cellam propriam revocetur. Et adverſum Surrentinæ Eccleſiæ Monachos, proprio arbitrio ad alia Cœnobita migrantes, ſcribit Anthemio Subdiacono, Apoſtolici in Campania Patrimonii Præfecto, Magnus Gregorius: Monacho ulterius de Monasterio ad Monasterium non liceat migrare. Sed ſi quilibet hoc præſumpſerit, Monasterio in quo ab initio converſatus eſt, & ſub Abbatis ſui Regula, de qua fugerit, cum competenti coercionem reddatur. Et de injuſtè translata Sanctimoniali Martia ſcribit ad Viſtorem Panormitanum Epifcopum: Martiam in Monasterium ſuum & locum volumus revocari. Monachorum migrationes damnat etiam per Photium Patriarcham celebrata apud Sanctorum Apoſtolorum Baſilicam Conſtantinopolitana Synodus, & ad ejus quartum Canonem ſcribit Theodorus Baſamon: Statuit Synodus & Monachum migrantem & Abbatem ſuſcipientem eſſe ſegregatos, donec ille ad proprium Monasterium revertatur. Addit ejuſmodi migrantes ab Abbatibus requirendos, & Abbatem qui neglexerit, Canonice puniendum. Quod præſertim verum eſt de migratione ad laxius Monasterium, quam eſſe veram, licet partialem, prævaricationem & Apoſtaſiam, multis offendit in litteris ad nepotem ſuum Robertum Sanctus Bernardus. Et certè non niſi diſpenſatoriè ob graviffimas cauſas permitti poſſit iſta migratio.

Can. 37.

L. 1. Epist.

L. 4. Epist.

Quin & ad ſtrictius Monasterium, quam omnes Monasticæ vitæ periti laudant uti novum de ſæculo exitum, migratio requirit conſenſum Abbatis. Hinc enim fuos fratres ſine ſua licentia non poſſe ad Cluniacenſe, licet palàm ſtrictius, Cœnobium migrare, multis confirmat in Epiftoſa ad ejus Abbatem Pontium Goffredus Abbas Vindocinenſis. Et Sanctus Benedictus, dum cujuſvis noti Monasterii fratrem admitti ſine Abbatis dimiſſoriis litteris vetuit, nequa-

nequaquam de ſolo ſtrictiori aut æque ſtricto, fed etiam de laxiori, qualia tunc per Occidentem erant forè omnia, omninò intellexit. Et pro nescio quo Carnutenſis Eccleſiæ Regulari Canonico, qui ſe ſuo motu tamquam ad ſanctiorem ſtatum transferri poſſe prætendebat, ad ſuum Cœnobium transferendo facultatem ab ejus Epifcopo Sancto Ivone omninò petiit Guilielmus Abbas Fiſcanenſis, & laudatus Ivo reſpondit: Quidquid ſibi licere dicat, ſine ulla conditione & ſtabilitate loci & ſocietati fratrum Canonice profefſionis vinculis adſtrictus eſt. Noranda ſunt verba, ſine ulla conditione: Ad ſtrictiorem ſtatum tranſeundi licentiam edicunt non eſſe Clericali profefſionis intrinſecam conditionem, adeoque ab Epifcopo aut Abbate omninò petendam & dandam. Secundum quippè conjugium aut ſecunda ſervitus iniri non poſſunt, niſi ſolutis prioribus. Bonæ vallis Monasterium iſto tempore incidit in nescio quam ſcandaloſam calamitatem, de qua laudatus Ivo: Propter reverentiam Monastici Ordinis melius eſt ſilere, quam revelare. Facta iſtic fuit tanta perturbatio, ut ipſe Abbas ad majus ſuæ profefſionis Monasterium ſe receperit, & Bernerius Monachus abierit ad Monasterium Dolenſe. Qui poſteà electus iſtic fuit in Abbatem. Omninò tranſierat ad Monasterium ſtrictius, & tamen pergit Ivo: Bonæ Vallis Abbas & Monachi objecerunt, quod ſine licentia fratrum à Monasterio diſceſſerit. Nec aliud ad purgandum Bernerium adducere potuit, niſi quod dicta Monasterii turbatio & Abbatis fuga ipſum à poſtulanda facultate excuſaſſent.

Ep. 19.

Ep. 78.

L. 3. c. 6.

1. qu. 2. c. 2.

A. 1098.

Ex quo patet Monachum, licet in alterius Monasterii eligatur Abbatem, ſine ſui Abbatis conſenſu non poſſe migrare. Neceſſe eſt ut per hunc emancipatus iſti Cœnobio donetur. Inſigne hac de re teſtimonium habemus in Maurigianenſis Cœnobii Chronico. Cluniacenſem Monachum Maurigianenſes in Abbatem elegerant, habebantque litteras emancipatorias: Verum ipſas non ſatis amplas aſſeruit, ideoque non niſi amplioribus, & ad omnem conſuetis quandoque naſci quæſtionibus portam claudendam validioribus impetratis, Electum benedicere voluit Metropoliſta Senonenſis. Pro tradenda perſona aliquid exigi vetat, ac de ſimonia damnat Bonifacius quartus in litteris ad Cœnobitas Eccleſiæ Claritanæ. Exſtat Epiftoſa apud Gratianum. Quòd datam ſemel emancipationem Abbas exuſſare non poſſit, oſtendit laudatus Ivo in litteris ad Bernardum Abbatem Majoris Monasterii. Novellum Ciſtertienſe Monasterium quis ignoret Moleſnenſi fuiffe longè ſanctius, ac per omnia rigidius? Et tamen de facta ipſorum per Urbanum ſecundum pace ſcribit Sigebertus Gemblacenſis: Hoc ſanè inter utramque Eccleſiam ſequeſtro pacis gratia retento, & Apoſtolica auctoritate conſirmato, ut ex eo jam tempore neutra eorum utriuſlibet Monachum ad habitandum ſine commendatione regulari ſuſciperent. Et in Laurisbamenſis Monasterii privilegio poſuit Alexander tertius: Prohibemus ut nulli fratrum veſtrorum, poſt factam in loco veſtro profefſionem, fas ſit de eodem loco abſque licentia Abbatis ſui, niſi obtenta auctoris Religionis

diſcedere, diſcedentem verò ſine communium litterarum veſtrarum cautione nullus audeat retinere. Sine Abbatis venia peramittit ejuſmodi tranſitum, illius tamen requirit litteras, quibus tranſeuntem emancipet, commendet, tradat in alterius Abbatis poteſtatem, & de ejus actibus ſpondeat uſque ad novam profefſionem. Ita iſtud, quòd Lib. 3. tit. & plura poſtmodum habuerunt Monasteria, privilegium interpretatur apud Gregorium notum, ac varia circa ipſum dubia elucidat Innocentius tertius in litteris ad Priorem & Conventum Dimolienſem. Et in ſua ſub Gregorii decimi Pontificatu celebrata Synodo ſtatuit Fredericus Archiepiſcopus Salisburgenſis: Licet non ſit Abbatis, cum nec umquam licuerit, Monachos ad Ordinem ſtrictiorem tranſeuntes minimè abſolvere ab obedientia, quæ Monachorum oſibus inſeparabiliter eſt aſſixa. Lucidè aſſerit Monachos ſine obſenta obedientia non poſſe tranſire, mandaque Abbatis ne ejuſmodi obedientiam audeant denegare. Eundem in ſenſum loquitur apud Sancti Ivonis Decretum Synodus Triburienſis: Virgines ſacræ, ſi pro lucro anime ſuæ propter diſtrictiorem vitam ad aliud Monasterium ire diſpoſuerint, ibique manere decreverint, Synodus concedit. Si verò fuga diſciplinæ alium locum quaſerint, redire cogantur. Ejuſmodi licentiam mandat ab Abbatis non denegari. Qualemcumque ſine obedientia tranſitum Monachis permittere eſt Monasteria turbis ac rebellionibus complere. Et longo ac maturo ad tantam, in qua tranſfiguratus in lucis Angelum Diabolus ſolet frequenter ludere, mutationem opus eſt conſilio. Omnium ſanctiſſimus ac perfectiſſimus ſtatus eſt Epifcopalis: Et tamen nec ad hunc ſine Abbatis conſenſu tranſire poſſit Monachus, adeò ut etiam Fratres Mendicantes, qui ſine Prælati ſui aſſenſu in factam de ſe Epifcopalem, electionem conſecraverint, omni quæſito jure privet Bonifacius octavus.

Lib. 3. tit. 31. c. 18.

Part. 7. c. 22.

Ep. 19.

Ep. 252.

Prima hic occurrit quæſtio. An tranſeundi licentiam dare poſſit ſolus Abbas, nec opus ſit ſuffragio Conventus? Utrumque requiri docet in litteris ad Guilielmum Fiſcanenſis Monasterii Abbatem Sanctus Ivo Carnutenſis Epifcopus: A Confratris ejus hanc ſolutionem quaerite. Et in litteris ad Dolenſis Cœnobii Monachos: Abbas & Monachi objecerunt, quòd Bernerius ſine licentia fratrum à Monasterio diſceſſerit. Et favet ratio. Etenim pacta & contracta eis ipſis, quibus naſcuntur, cauſis etiam ſolvuntur. At verò ſolus Abbas non poteſt ad profefſionem admittere, & Conventus filium facere: Ergo neque ſolus poteſt ad tranſeundum emancipare. Ejuſdem ſententiæ fuit Philippus Abbas Pramonſtratenſis, ad quem pro ejus, qui ad Ciſtertienſe tranſierat Monasterium, Canonico Fromondo ſcripſit Sanctus Bernardus: Jam de fratre Fromondo non eſt quòd nos laceſſatis, cum nequaquam eum ſine voluntaria Abbatis ſui conſeſſione receperim. Quòd quidem nec vos latuiſſe, amara illa Epiftoſa demonſtrat, in qua nobis de ſola Capituli non exſpectata conſuetudine calumniam ſtruitis. Quasi verò vel mutua noſtra conventione id prohiberetur fuerit, vel emancipatio filii ad Capitulum, & non

et non potius ad solum spectet Abbatem. Et hanc Sancti Bernardi sententiam respondeo esse verissimam. Ipsam enim omnino firmant antiquæ Monachorum Regulæ, & Ecclesiæ Canones, quorum aliquos supra adduxi.

Altera quæstio est, An ad validam Monachi translationem requiratur etiam consensus Episcopi? Adfirmat in scholio ad octogesimum tertium Carthaginensem Canonem Theodorus Balsamon: *Quod autem sit hodie à Monasterii Præfatis, ut eos qui sibi subsunt cum litteris dimittant, ut possint esse Monachi in alieno Monasterio, non est, ut mihi videtur, firmum & accuratum. Episcopabilibus enim dimissionis magis opus est ei qui migrare voluerit, non autem Monasterii Præfatis. Episcopis enim magis subjecti sunt Monachi, quam Monasteriorum Præfatis. Et favet antiquus Ecclesiæ Canon, qui nec Clericum nec Laicum sine Episcopi assensu & dimissionis litteris, non solum de Episcopatu ad Episcopatum, sed nec de una ad aliam ejusdem Episcopatus Parochiam transferri permittit ad figendum illic domicilium, immo nec ad agenda negotia transire aut ambulare. Tanta olim fuit harum litterarum necessitas, ut etiam nautas sine ipsis non consuevisse navigare testetur in litteris ad omnes Orthodoxos Magnus Athanasius. Eas dare poterat solus Episcopus. Presbyteri, inquit Antiochena Synodus, qui sunt in agris, Canonicas Epistolæ dare non possunt. Ad solos tantum vicinos Episcopos litteras destinabunt. Chorepiscopi autem, qui sunt irreprensibiles, dare possunt pacificas Epistolæ. Pagenis Presbyter nec ituro ad alium pagum subdito dare poterat, ipsas ab Episcopo postulare debebat, vel certe à Chorepiscopo, cujus officio hodie fungitur Decanus Christianitatis. Qua lege adstrictos fuisse & Monachos, suadet Synodus Andegavenensis: Monachi quoque, qui absque Episcopis vagantur, ab Abbatibus suis vel à Sacerdotibus ad communionem non recipiantur. Consonat prima Aurelianensis: Abbatibus sine discussione vel commendatione Episcoporum pro petendis beneficiis ad Dominos venire non liceat. Et ejusdem civitatis secunda: Abbates, Martyrarii, Reclusi, vel Presbyteri Epistolæ, seu obedientiales litteras, dare non presumant. Et prima Cabilonenis: Abbates, Monachi, aut Agentes Monasteriorum, nec ad Principis præsentiam sine Episcopi sui permissu ambulare audeant. Et Synodus Augustodunensis: Monachi in civitatibus errare non inveniuntur. Quod si causa utilitatis Monasterii, cum litteris Abbatis sui ad Archidiaconum civitatis scriptis dirigantur. Ut nempe hic Abbatis litteras curet per Episcopum firmari. Similes, quibus à Sancto Lupo Ferrariensi Abbate datam Arnulpho & Acacio Monachis licentiam firmavit Wenilo Metropolitæ Senonensis, litteras habes in laudati Lupi Regesta. Sine Episcopi litteris Diocesis exire, aut extra ipsam communicare non potuit olim Monachus, quomodo igitur sine ipsis poterit in aliud, diversæ præsertim Diocesis, Monasterium incorporari?*

Respondeo tamen semper potuisse. Lucet ex avita Monastica exemptionis & libertatis amplitudine, quam in supplici ad Bonifacium Car-

thaginensem Archiepiscopum ac ejus Synodum libello exponit Petrus nescio cujus in Byzacio Monasterii Præfatus: *Poscimus ut nostrum Monasterium facias tuæ Beatitudinis regimini subjacere. In absentia enim Sacerdotis Carthaginensis Ecclesiæ, de proximo Bonifacium Gratianensem Sanctum Episcopum primæ Sedis Provincia Byzacena petimus, ut quamdiu huic Sanctæ Ecclesiæ Carthaginensi Rectorem Dominus concessisset, nobis, qui Divina Officia celebrarent, ordinaret. Quod & factum est, ita tamen ut defuncto Primato, non Successor plebis illius aliquam in nobis haberet licentiam, sicut est moris in subditis. Sed neque plebi nos vicinæ aliquando subjecimus, aut Episcopis vicinis, aut Interventori Ecclesiæ quæ proxima est nobis, expectantes Sanctæ hujus Ecclesiæ Carthaginensis libertatem. Eadem repetit in aliis ad eundem Bonifacium Carthaginensem precibus, addit suum, licet in Byzacio situm, Cœnobium fuisse à Reparato Puppienensi intra Proconsularem Provinciam Episcopo consecratum, atque profequitur: Ideoque humiles supplicamus, ut inanes querelas Liberati Byzacenorum Primatis Beatitudo vestra repellere dignetur, & corrente justitia, in qua semper deget Beatitudo vestra, à jugo Clericorum, quod neque nobis, neque Patribus nostris quisquam superimponere aliquando tentavit, evuere digneris. Nam docemus Monasterium de Præfatu, quod in medio plebium Leptimnensis Ecclesiæ ponitur, prætermisso eodem Episcopo vicino, Vico Atriensis Ecclesiæ Episcopi consolationem habere, qui in longinquo positus est. Et Baccense Monasterium, quod Maximianensi Ecclesiæ vicinum est, ad consolationem Primatis Byzacena Provincie se conferre. Nam & de Adrumetino Monasterio silere nullo modo possumus, qui prætermisso ejusdem Civitatis Episcopo, de transmarinis partibus semper sibi Presbyteros ordinaverunt, Valentinum, Epiphanium, Victorianum, & Paulinum. Et cum sibi diversa Monasteria, ut ostenderent libertatem suam, unicuique prout visum est, à diversis Episcopis consolationem quaesierint, quomodo nobis denegari poterit, qui de hac Sede Sancta Carthaginensis Ecclesiæ, quæ Primatum totius Africane Ecclesiæ habere videtur, auxilium quaerimus? Et in litteris ad Bavagalianensis Cœnobii Moniales ipse laudatus Primas Bonifacius: *Insumo semper servorum Dei vel ancillarum Monasteria liberum habere arbitrium à conditione omnium Clericorum. Quorum Priscorum sequentes ritum, etiam vestrum Monasterium hoc habere, & in vobis manere usque in ævum. Undè per hanc vos auctoritatem duximus commonendas, ut licentiam habeatis, undè volueritis spirituales sumere cibum, liberam in omnibus habentes facultatem. Si quis autem contra hoc salubre venire voluerit Decretum, rigorem illic sentiat Ecclesiasticum. Ergo hanc vobis attribuitur licentiam, ut quem volueris, vobis rogetis Presbyterum, qui vobis in Monasteria peragat sacro-sancta celebranda usque in perpetuum. Et si quis Presbyterorum ibidem in Monasterio Divina celebraverit mysteria, ipsius Primatis in Altario Domini nomen recenseatur. Et hoc est definitivum laudatæ Synodi Decretum: Erunt igitur omnia omnino Monasteria, si-**

cus semper fuerunt, à conditione Clericorum modis omnibus libera, sibi tantum & Deo placencia. Grafstante Honorici aut Trazamondi Regis apud Afros Ariana persecutione, adeoque per Sancti Eugenii mortem vacante Carthaginensi Ecclesiæ, Petrus in Byzacena Provincia fundavit Monasterium, cupiens ipsum subjicere laudatæ Ecclesiæ Carthaginensi. Verum quod dicti Ariani Reges clausissent omnes Catholicas Ecclesias, ipsam deportassent aut occidissent Episcopos, & non creari rigidissime vetuissent, nulla affugebat spes habendi in ista Ecclesia Episcopi, ideoque Petrus se ac suos pro tempore supposuit Bonifacio Gratianensi Episcopo, suæ Provincie Primati. Res ita mansit usque ad Trazamondi filium & successorem Hildericum, qui ex Eudoxia Valentiniani terti Imperatoris filia genitus, aut mente fuit Catholicus, aut certe in Catholicos clemens & affectus. Reddidit enim Ecclesias: Permisit novos consecrari Episcopos, atque ita Carthaginensis Ecclesia accepit Archiepiscopum Bonifacium. Et tunc Petrus Abbas suum Monasterium supposuit Ecclesiæ Carthaginensi. Verum Liberatus Byzacena Provincie tunc Primas gravissimè intercessit, asseverans spectare ad suam potestatem, & ipsum vexans plurimis calamitatibus. Et videtur Monasterium fuisse in ejus Parochia. Quod ipsum suadent adductæ per ipsum rationes. Primò, quod ex sui Subdiaconi bonis illud esset fundatum. Secundò, quod esset in Byzacio. Tertiò, quod omnes ejus Monachi essent Byzaceni, ideoque hujus Provincie conditione adstricti. Reposuit verò Petrus ex avita Patrum Regula Monachos non esse subjectos Ordinario, sed ab ipsis posse eligi quemcumque Episcopum. Quem morem demonstrat in Africa etiam appellationes non permittit ullis Africæ Clericis aut Monachis, permiserit subesse nescio cui Episcopo transmarino. Et hinc addiscimus Valentinum Abbatem, sub quo fuit famosa ista de Augustini circa gratiam dogmate disputatio, Hispanum fuisse aut Italum, non Afrum. Et quidem Liberatus nusquam allegavit Petri Monasterium esse intra suam Parochiam: Quod nempe Monachos Parochiano Episcopo tunc nullus Canon subjiceret. Undè non solum pro Petro, sed pro cunctis generatim Monachis ista Bonifacii Synodus definivit. Latuit hæc usque huc in Vaticana Bibliotheca: Quædam ejus fragmenta Illustrissimus Lucas Holstenius transmisit Illustrissimo Parisiensium Archiepiscopo, eruditum de Monachorum subjectione & exemptione tractatum paranti, Petro de Marca, & ex hujus schedis nuper vulgavit eruditus Lucas Dacherius. Publicavit & posterioris Carthaginensis Synodi fragmentum, in qua Reparatus Primas adversum Feliciani Ruspensis Episcopi intercessionem, & cum fundato per proximum suum Antecessorem Sanctum Fulgentium Monasterio litem, confirmat hæc omnia, addens tamen hanc moderationem: *Monasteria libertate plenissima perfruuntur, servatis*

limitibus Conciliorum suorum in hoc duntaxat, ut quandocumque voluerit sibi Clericos ordinare, vel Oratoria Monasteriis dedicare, Episcopus, in cuius plebe vel civitate locus Monasterii consistit, ipse hujus muneris gratiam compleat, salva libertate Monachorum, nihil sibi præter hanc ordinationem vindicans, neque Ecclesiasticis eos conditionibus aut angariis subdens. Quas cunctas Synodos laudant, ac in privilegiis, quæ Corbejensi ac Sancti Dionysii Monasteriis dant, se imitari profitentur Berthefredus Ambianensis, & Landericus Episcopus Parisiensis.

Quæ Monastica libertas olim omnino vixit etiam in Orientali Ecclesia. Lucet ex litibus, Epist. 60. c. 3. quas in Sanctum Hieronymum ac ejus fratrem Paulinianum movit Joannes Hierosolymæ Episcopus, etiam Occidentalium Sacerdotum commovens aures, dicensque hunc in sua Parochia Bethleem Presbyterum constitutum. Questus est à Sancto Epiphonio, extraneo Episcopo, ordinatum in sua Parochia Paulinianum, & ipsum uti malè ordinatum appellavit non solum ad suum Metropolitanam Cæsareensem aut Antiochenam Patriarcham, sed etiam ad Romanum Pontificem. Adeo sensit istam injuriam. Alterum accusationis caput exponit Sanctus Hieronymus in litteris ad ipsum Joannem: *Quod dicit te petiisse, ut subjicerentur Ecclesiæ Dei, & non scinderent eam, neque proprium sibi facerent Principatum, de quibus dicas non satis intelligo. Existimo illum de toto dixisse Hieronymi Monasterio. Voluisse ipsum sibi tamquam Ordinario Episcopo esse per omnia subjectum. Et ad primum reposuit Hieronymus: Si hoc verum est, cuncti Palestini Episcopi non ignorant. Monasterium enim Sancti Pape Epiphonii, nomine Vetus dictum, in quo frater meus est Presbyter, in Eleutheropolitano territorio, & non in Eliensium territorio, & pergit: Cur ipse Joannes, quod amplius est, Ministrum alterius Ecclesiæ ordinavit Presbyterum? In posteriori Epistola adjungit Paulinianum non ad Ecclesiæ onus aut titulum, sed ad solum honorem fuisse absolute ordinatum. Et hoc in Monasterio, & quidem in isto, quod sit non in Hierosolymitana, sed in Eleutheropolitana Parochia, & ex quo Epiphanius sit assumptus ad Episcopatum. Nempe hi fratres exinde Epiphanium elegerant in suum Episcopum, ideoque ab ipso quam maxime poterant in Clericos consecrari. Et ipse ad Joannem Epiphanius scribit: *Nihil tibi nocuit, nihil injurie fecimus, nec quidquam violenter extorsimus, in Monasterio fratrum, & fratrum peregrinorum, qui Provincie nihil tuæ deberent, ordinavimus Presbyterum. Multis factum suum expurgat, ac tandem concludit: Quamquam in Monasterio ordinaverim, non in Parochia quæ tibi subjecta sit. Etiam Sancto Joanni Chrysostomo, ab ipso ordinatum in Constantinopolitano Suburbio Diaconum arguenti, respondit se non in Ecclesia, sed in Monasterio ordinasse. Pergit in litteris ad Eliam Joannem: *Sed & illud vehementer admiratus sum, quod meis locutus es Clericis, asserens te per Sanctum Presbyterum & Abbatem Monachorum Gregorium mandasse mihi, ne quemquam ordinarem, & ego hoc pollicitus sim dicens, Numquid***

quid juvenis sum, & Canones ignoro? Epiphanius hæc omnia admiratus est, quod nullus ejusmodi Canon exstaret. Nempè alienum dumtaxat Clericum, non alienum Monachum ordinari verabat tunc Canon, ideoque inanem calumniam veri criminis objectu purgans Hieronymus adduxit alienæ Ecclesiæ Ministrum fuisse à Joanne promotum in Presbyterum. Et respondit ad secundum accusationis caput: *Si de me & Presbytero Vincentio dicitur, satis multo dormisti tempore, qui post annos tredecim nunc excitatus hæc loqueris. Ob id enim & ego Antiochiam, & ille Constantinopolim, urbes celeberrimas, deseruimus, non ut te in populis prædicantem laudaremus, sed ut in agris & solitudine adolescantia peccata desentes, Christi in nos misericordiam desereremus.* Affirmat sese ambos ex tantis urbibus venisse in Bethleem, ut tibi & Deo viverent, & ad nullius Episcopi Synaxeros obligarentur. Singularem de se & Vincentio mentionem facit, quod uterque esset Presbyter, & antiquissima sit Regula, quam in Lerinensis Cœnobii adversus Theodorum Episcopum causam laudat tertia apud Jacobum Sirmundum Arelatenis Synodus: *Clerici ad Episcopum, Monasterii Laica omnis multitudo ad curam Abbatis pertineat.* Hinc Hieronymus addit & se & Vincentium, non ad aliquod Ecclesiæ officium, sed salva Monachorum libertate ordinatos absolutè, ideoque Joanni ad singularem obedientiam non adstringi. Et pergit de Laica turba: *An non tu potius scindis Ecclesiam, qui præcepisti Bethleem Presbyteris tuis, ne Competentibus nostris in Pascha Baptisimum traderent, quos nos Dio-polim ad Confessorem & Episcopum misimus Dionysium baptizandos? Utiq; Competentes Monachos, quos Monastica libertas permittebat à quovis Episcopo baptizari.*

Cap. 4.

Et ita fuit usque ad Eutychianam hæresim, ejus Sectatores Monachi horrenda patrarunt in Orientali præsertim Diocesis Episcopos, ideoque Chalcedonenis Synodus emisit hunc Canonem: *Qui verè & sincerè singularem sectantur vitam, competenter honorentur. Quoniam verò quidam utentes habitu Monachali, Ecclesiastica negotia & civilia conturbant, placuit Monachos per unamquamque civitatem aut regionem subiectos esse Episcopo, & quietem diligere. Nec Ecclesiasticis nec secularibus negotiis communicent, propria Monasteria deserentes, nisi fortè his permissum fuerit propter opus necessarium ab Episcopo civitatis.* Monachos non tantum subicit Ordinario, sed & sine ejus assensu vetat ad aliud Monasterium transferri. Et hic est Canon, quem laudat Theodorus Balsamon, atque ita ante ipsum nulla erat necessitas istius adensus. Verum quod adversum Orientales dumtaxat Monachos sanciat Canon, in Occidente quoad translationis articulum numquam fuit usu receptus. Nam in contrarium adducti Latini Canones, non de transferendis ad aliud Monasterium, sed dumtaxat de peregrinatione, atque ita Episcoporum & Clericorum Synaxi opus habiturus Monachis agunt, ideoque rectè illos compellunt ad Formatas Episcopales. Etenim sine his nemo peregrinus ad publicam Ecclesiæ communionem potuit admitti.

Dixi, Quoad translationis articulum. Chalcedone enim sancitam Monachorum sub propriis Episcopis subjectionem omnis pedetentim admisit etiam Latina Ecclesia, & quævis exinde exemptio cœpit illis esse singulare privilegium. Verum hæc omnia alium exspectant locum.

Quæstio tertia est, An solus sine Abbate Episcopus possit Monachum de Monasterio transferre ad Monasterium? Partem negativam adeo constanter in litteris ad Pontium Cluniacensem Abbatem defendit Goffredus Abbas Vindocinensis, ut nec Romano Pontifici credat esse hanc potestatem. Etenim adversus Apostolicum, quo quemvis ad se, uti ad strictiores, transeuntem Monachum admittere prætendebant Cluniacenses, privilegium hæc scribit: *Quod si alicujus privilegii auctoritate Monachum de noto & regulari Monasterio sine licentia sui Abbatis vobis retinere conceditur, hujus auctoritas privilegii contra Sancti Benedicti Regulam nititur, & aliud quàm privilegium, quod Christus Dominus Beato Petro donavit, continere videtur. Hoc enim Privilegium fuit Petro à Deo collatum, ut quæ erant solvenda solveret, & quæ liganda ligaret, non ut hominibus fidem mentiendo, vel se perjurandi occasione præberet.* Adfirmat Monasticam, qua semetipsum quis certo Monasterio donat, professionem non posse solvi à Romano Pontifice, ideoque uti servum ad alium Dominum, uxorem ad alium maritum, aut civitatem ad alium Principem, ita & Monachum ad aliud Monasterium non posse ab ipso transferri.

Respondeo verum esse, quod ad quartum Constantinopolitanæ, in Sanctorum Apostolorum Basilica per Patriarcham Photium celebratæ, Synodi Canonem tradit Theodorus Balsamon: *Præsertim Canon permittit Episcopo, ut ex duobus ad se pertinentibus Monasteriis faciat Monachorum translationes, prout ei visum fuerit. Quod ipsum repetit ad octogesimum tertium Carthaginensem Canonem, addit valere in solis ejusdem Parochiæ Monasteriis, atque prosequitur: Hæc locum habebunt in cæteris Episcopis, non autem in Patriarcha Constantinopolitano. Et enim permissum est Monachos & Clericos ex regionibus alienis, nec ejus sedi omnino subiectis accipere, sed non itidem Antiocheno throno, vel Hierosolymitano. Quin immò non Antiochenus solum & Hierosolymitanus, sed omnis omnino id potest Patriarcha. Etiam quivis Primas & Exarchus. Verum schismatici Græci suo Constantinopolitano semper adulati sunt, quem ex Heracleiensis Metropolitanæ Provinciali Episcopo in novum Papam sunt conati alienis plumis fucare & investire. Omnis Patriarcha, Primas, Metropolita, Episcopus, subiectos sibi Monachos semper potuerunt de Monasterio transferre ad Monasterium suæ Diocesis, adeoque Romanus Episcopus semper id potuit per universam Ecclesiam. Ita in causa Theognosti Abbatis Constantinopolitani constanter ad Imperatorem Michaellem tertium scriptum Pontifex Nicolaus primus. Quod ipsum in litteris ad Dolenses Monachos tradit Sanctus Ivo Episcopus Carnutensis. Papa enim, uti omnium Episcoporum Episcopus, ita est Abbas om-*

Epist. 78.

omnium Abbatum. Et illi præsertim nostram vovemus obedientiam. Quod & in aliis Patriarchis ac Episcopis suo modo habet locum. Quare incongrua nimis exempla pro suo errore Goffredus Abbas adduxit.

Porro Gregorii nostri tempore plures grassabantur de his translationibus contentiones. Nam & ad Classensis Monasterii Abbatem scripsit sanctissimus Petrus Damiani: *Cur ore perâcis foras quem non genuisti? Hoc est enim naturale perdis, ut aliena furtim ora surripiat.* Hujusmodi ergo plurimas lites præsentis Canone extinxit aut præfocavit Gregorius. Agit non de transitu ab Ordine ad Ordinem, sed dumtaxat de transitu à Monasterio ad Monasterium. Nulli enim tunc erant diversi Monachorum Ordines. Etenim Cœnobiticum Monachismum in Ægypto incepit Sanctus Antonius, quem in Palæstinam Sanctus Hilarion, in Italiam Sanctus Athanasius, in Armeniam Eustatius Sebastensis, in Pontum

Sanctus Basilius, in Galliam Sanctus Martinus, in Gothiam Sanctus Nicetas, in Belgium Sanctus Victricius Rothomagensis Episcopus, in Africam Sanctus Augustinus, in Hispaniam detulit ac plantavit Sanctus Donatus. Omnes erant ejusdem vitæ & formæ, nisi quod quasdam varietates induxerit Sanctus Pachomius, è quibus hæc fuit una: *Si quis de altera domo transferatur ad alteram, exceptis his quæ usui quotidiano ad habitum necessaria sunt, secum transferre nihil poterit.* Monachi ad certam domum affixio illi non placuit, sed cunctos voluit per suæ congregationis Præfatum posse de domo transferri ad domum, uti hodie fit in Ordinibus Fratrum Mendicantium. De cælo per Angelum venit Pachomii Regula, atque ita lucet facilem Fratrum Mendicantium migrationem male à quibusdam improbari. Quomodo de Ordine ad Ordinem sit hodie faciendâ translatio, alio loco exponetur.

C A N O N XXI.

DE Imperatore Constantinopolitano,

SCHOLION.

DE Imperatore Michaeli Duca, sive Parapinacio, ejusque Logotheta Nicephoro scribit Joannes Schylitza: *Logotheta, cum esset maximè idoneus ob versutiam, ut si quis alius, ad lucrandum, & quæstus gratia nulli parcens infamiam, officinam in Rbadello, & monopolium instituit, prohibens & coercens omnes vendentes, solumque Imperatoris forum venale machinatus est. Ex quo maxime famis auctor fuit, & eorum quæ unquam meminerint homines crudelissima, ita ut inde Imperator cognomentum inveniret, à quo magis quam à suorum Majorum nomine Posteris est cognitus. Nam si quis dicat, Michael, neque addat, Parapinacius, haud statim cognoscitur: Eo quod tunc modus numismate venderetur, sed Pinacio minus, qui est medius quadrans. Quod ipsum scribit Michael Glycas. Uterque Scriptor adfirmat Michaellem fuisse hominem incurium, & componendorum versum magis quam Augusti regiminis studiosum. Hinc sub ipso Turcæ Romanas res non parum lacerarunt. Quare offensus Proceres fecerunt quod scribit memoratus Schylitza: *Capiunt Imperatorem Michaellem, qui ad palatia in Blachernis fugerat cum Augusta Maria, suoque filio Constantino Porphyrogenito, & ad Monasticam vitam reducunt in Studii Monasterium, cum vili jumento transmissum.* Et in ejus thronum intruserunt, ac per Cosmam Patriarcham ungi & coronari fecerunt Nicephorum Botoniatem, de quo pergit idem Scriptor: *Ducit Mariam, dejecti & adhuc viventis Michaelis uxorem, Imperator Nicephorus omni remoto pudore, & cum**

Christ. Lupi Opera T. VI.

*ipsa sacrilegè conjungitur, statimque Sacerdos abdicatur, ut aperto commisso adulterio. Michael autem deorsus capillis, sententia Patriarchæ & Metropolitanorum, Ephepsi Archiepiscopus deligitur. Semel tantum ad ipsam urbem accessit, & reversus in Manuelis Monasterium, ibi mansit, suis manibus elaborans. Egregiè verò cultus est ab Alexio Commeno, qui postmodum imperavit, sub cujus etiam Imperio diem suum obiit, uxorem suam Mariam, post Botoniatae abdicationem Monacham factam, venia eorum, quæ in se admisit, in ipsa morte dignatus. Augustos suos Principes ejicere, trucidare, aut in Monasterium conjicere, ac tondere, est antiqua Græcorum iniquitas: Unum è peccatis istis, ob quæ Divina ipsos tandem deseruit justitia, ac tradidit in barbarem servitutem Turcarum. Quosdam ejectos consecrabant in Presbyteros aut Episcopos: Erat gratia singularis. Et ipsam Cosmam Patriarcha fecit Parapinacio Michaeli. Sacrilegi istius matrimonii radicem aperit brevis Constantinopolitanorum ad captam usque à Turcis urbem Imperatorum Catalogus: *Michael Ducas prodicione conjugis à Botoniata Imperio dejectus, & in Monasterio Studii detrusus, & postea Ephepsi Metropolita factus est. Exstat post Georgii Codini librum de originibus Constantinopolitanis.**

Porro Michael, licet variè vitiosus esset, habuit tamen & suas virtutes, de quarum una scribit in Cassinensis Monasterii Chronico Leo Hostiensis Episcopus: *Circa hos dies Michael Constantinopolitanus Imperator Patri Desiderio per nuntios dona plurima transmisit, poscens ut pro se ac libertate, & statu Imperii sui, Omnipotentis Dei clementiam assiduis precibus exoraret. Insuper ob Beati Patris*

M

Bene-

Benedicti reverentiam pro salute animæ suæ per Preceptum aurea Bulla roboratum constituit, ut annis singulis Monasterium istud ex Regiis redditibus auri viginti quatuor libras acciperet, & pallia quatuor, ad nostræ familiæ sustentationem. Michael erat Latinorum amicus, ac etiam Romanæ Ecclesiæ.

Quid sit esse Porphyrogenitum, exponit in Ecclesiastica historia Anastasius Bibliothecarius, scribens de Constantino Leonis quarti & Irenes filio: *Incluserunt eum in domo purpurea, in qua & natus. Et Martyr Theophanes: Constantinum in Porphyra, qua primum in lucem prodit, includunt. Quod ipsum scribit Georgius Cedrenus. Et in Alexiadis libris Anna Comnena:*

*Alexius Imperator Augustam conjugem in ea Palatii parte divorsantem reperit, quæ olim puerperis Augustarum est dicata. Edes istæ antiqua appellatione Porphyra seu Purpura vocantur. Unde Porphyrogenitorum nomen orbe toto Romano profuit. Et in sequente libro: Est autem Purpura ædificium quoddam intra septa Imperialis Palatii, ab ipsa basi usque ad recti saggundia quadrata constructum forma. Hinc in pyramidem desinens. Prospectum habet mare versus: in eam partem, quod videntur lapidea boum ac leonum simulacra. Sola exedrarum constrata marmore: Parietes crustarum ex eodem lapide testorio venident. Marmor porrò illud non de vulgari genere, aut modicis parabile sumptibus, verum ejusmodi quod propter eximiam excellentiam priores Imperatores, quando sedem Imperii Byzantium transtulerunt, deportare huc usque à vetere Romam duxerunt. Est is lapis purpureus ferè totus: Nisi quòd punctulis arenosa tenuitate passim inspersis candidat. Mea sententia est à colore horum lapidum aulam istam purpuream à prisca dictam. Et in Constantino Duca Joannes Zonaras: Imperium reliquit tribus filiis suis, quos suscipit ex Eugenia conjugis sua. Michaellem quidem & Andronicum, quando adhuc privatam vitam ducebat, Constantinum verò, cum jam imperaret, ipsaque etiam Eugenia ad Augustæ honorem evecta. Hinc iste solus erat Porphyrogenitus, quem statim etiam ante alios Imperatoris insignibus exornavit. Nempè Constantinus in famosâ & antiqua quæstione sequebatur partem, quæ filios post adeptum à Patre Regum procreatos suis ante illum natis fratribus affirmat digniores, ac in dignitatis successione præferendos. Adducta Zonaræ verba laudat in suis ad Georgium Codinum commentariis etiam Jacobus Gretzerus, atque adjungit: *Alii Porphyrogenitos dictos censent, quòd Patre Imperatore & Purpura imperiali investito nati essent. Ita Zonaras. Permotum existimo hisce Zonaræ verbis: Hinc iste solus erat Porphyrogenitus. Ac certum esse labi. Etenim quis poterat Patre Imperatore nasci, & non esse Porphyrogenitus: Qui nempè casu aut studio extra purpuream domum edebatur in lucem. Nemo tamen præter Augusti Principis prolem istic edi poterat. Et hoc solum vult Joannes Zonaras. Error tamen, quem ipsi Gretzerus malè impingit, omninò habuit Patronos, & adversum ipsos scribere videtur Luitprandus Ticinensis Diaconus: Porphyrogenitum non in purpura, sed in domo, quæ Porphyra dicitur, natum appello. Et quoniam**

res processit in medium, quod de Porphyrogeniti generis audivimus, proferamus. Constantinus Imperator Augustus, ex cujus nomine Constantinopolis est sortita vocabulum civitas, domum istam ædificari iussit, Porphyra cui nomen imposuit, voluitque successuram suæ Nobilitatis sobolem istic in lucem prodire, quatenus qui suo ex stemmate nascerentur, luculenta hac appellatione Porphyrogeniti appellarentur. Rectè dicit: Quod audivimus. Istam enim domum & Augustum in ipsa partum nemo antiquus Scriptor laudat: Et primus, cui Porphyrogeniti titulum memini adscriptum, fuit Constantinus Leonis quarti & Irenes filius, sub cujus Imperio celebratum fuit Septimum Concilium.

Quidquid sit etiam Parapinacii Michaelis filius fuit in hac domo natus. Et Roberti Guiscardi, qui tunc in utraque Sicilia potens dominabatur, filiam Helenam sibi desponsaverat, scribitque de hac Anna Comnena: Hic porrò adolescens sponsus Helenæ Roberti fuerat, planè impollutus ac purus. Conscripta inter ipsos connubialia pacta fuerant, quamquam ea inconsummata manserint, nihil ultra promissiones progressa: Tum quidem propter immaturam pueri ætatem, deinde etiam mutata Republica. Occupans siquidem Imperium Nicephorus Botoniates, ea penitus abruptit. Nec tamen Helenam Patri Roberto reddidit, sed detinuit Constantinopoli. Et Botoniatem fuisse hominem privatum ac alieni generis, adfirmat in suis Byzantarum rerum Commentariis Cæsar Nicephorus Bryenius. Et quidem Presbyterum, qui sacrilegas Botoniates cum Constantini matre Maria nuptias benedicere præsumperat, rectè damnavit Cosmas Patriarcha: Verum damnare debuerat ipsos etiam profanos conjuges. Hinc tot conglobata Botoniates invasoris crimina, & bonas Michaelis intentiones perpendens septimus noster Gregorius, supplevit Cosmæ negligentiam, ac istum excommunicavit.

Et licet resumpto per Michaellem Cerularium Patriarcham schismate adversus Apostolicam Sedem tunc rebellaret Constantinopolitana Ecclesia, excommunicatio tamen non caruit omni effectu. Quòd enim Imperator Michael in Manuelis deinceps Monasterio vixerit, ac tandem sub Alexii Comneni Imperio sit ibidem defunctus, quidquid scribant Joannes Scylitza & Michael Glycas, non est penitus certum. Aliud clamat nescio quis in Sicilia confugiens Monachus. Persuasit se esse Michaellem Imperatorem, & ad se ac suum filium Constantinum, nec non ad nurum suam Helenam vindicandos permovit ac terribiliter armavit hujus patrem Robertum. Fuisse verum Michaellem affirmat Gregorius septimus in litteris ad Apuliam & Calabriæ Episcopos: Affirmat ut rem certam & notam. Anna tamen Comnena asseverat fuisse impostorem, Rectorem nomine. Quisquis fuerit, ab illo accensus Robertus Botoniates tantis vexavit cladibus, ut Alexio Comneni fecerit vires illi reddendi talionem, ejiciendi de malè invaso Imperio, & cogendi ad vestem Monasticam. Nempè ipsum Divina ab excomunicante Gregorio invocata vindicta per Robertum persequebatur. Etiam dictum Alexium, quòd

& ipse alienum tyrannicè invasisset Imperium, persecuta est. Etenim Aulonem, Dyrachium, omnem Epirum subjugavit Robertus, tentavitque & Constantinopolim. Quòd Imperium & suo genero & hujus Patri non restituerit, fecit Henricus quartus Imperator, in Italia vexans non solum Pontificem Gregorium, sed etiam utramque Siciliam. Interim purpureos calecos, & purpureos in subscriptionibus characteres & Augustum coronam Constantino reddidit, & ejus cum suo nomen ubique proclamari fecit Alexius: Haud dubiè ex timore Roberti.

Et hæc est causa, cur Alexii Porphyrogenita filia, & Robertum & nostrum Gregorium conspergat pessimis calumniis. Mirificos Roberti in Italia progressus edisserit cum stomacho, & pergit: Discederat Occidentem universum in duas tum factiones magna exorta inter Papam urbis Romæ (est is Principatus non inermis, sed multis undique & magnis militaribus succedens copiis) & Henricum Regem Alemannie controversa. Avertit ea res utriusque partis Principes à cura obstandi profectibus Roberti ad studium ejusdem sibi adjungendi. Papa præsertim, qui vicinior erat, majori spe atque ambitu ad Nortmannum suæ causæ conciliandum incubuit. Porro ea, quam dixi, controversa in his ferè vertebatur. Accusabat Regem Henricum Romanum Pontifex, quòd Ecclesiæ non gratis, ut par erat conferret, sed interposita pactione dotorum venderet. Quòd etiam indignis hominibus Sacerdotia & Episcopatus committeret. Rex Alemannie vicissim Papam agebat reum illegitimè invasæ dignitatis, quippè qui sine sui consensu in Apolloniæ thronum intrasset. Quo in jactando crimine elatus iracundia Rex, excussa omni Pontificis reverentia, insolentioribus verbis comminatus ferebatur sese, nisi ultro sede occupata Papa cederet, ignominiosè ipsum ex ea ejecurum. Hujus auditu contumelie iram omnem Pontifex in Henrici Legatos, talium minarum nuntios, vertit. Eos enim inhumanè flagris profectos, capita forcibus, barbas novaculis ridiculè rastos, alio in super crudelis, & supra modum Barbari ludibrii genere debonestavit, tam spurci & dictu fædi, ut ab eo commemorando me revocet pudor, & ea verecundia, quæ feminam decet & Principem. Adèd immane facinus, non dico Pontifici, sed omninò quovis, qui se Christianum ferat, multò indignissimum abominor, animumque non minus Barbari, qui id designare & decernere potuit. Quòd si referre distinctius velim, calamum hunc & chartam polluerem. Et hæc quidem Pontifex. Omnes! atque adèd Summus Pontifex, & in orbem terrarum universum universalis Christi Vicarius fecit. Nam eos illi titulos sui Latini tribuunt & ventitant, in his quoque pro cetera sua insolentia mentientes. Translati enim è veteri Roma sceptris in nostram urbem Regiam, Senatu quoque & omnibus insignibus atque ordinibus Imperii inde huc traductis, Pontificatus quoque Primaria dignitas illic assecit, Ecclesiæque Primatus jam olim à Principibus, qui hinc regnarunt, Constantinopolitano adjudicatus est throno. Quorum maxime præjudicium secuta Chalcedonensis Synodus, supremo in fastigio Ecclesiarum Constantinopolitanam stare sedem iussit, cui Diocæsibus & Provincias per orbem Christianum univ-

*ersum esse subiectas omnes statuit. Videtur autem studiosè Pontifex cavisse, ne in Legatorum personis rescidisse contumelia videri posset, quam ipse relatam ad Regem ipsum volebat intelligi. Idem enim præter ceteram, qua miseros malè multavit, acerbam etiam illud primus excogitavit inusitatum genere debonestationis injuriosissimæ, qua erat in Legatos ejus debaccabatur, ostendebat. Addit hac Legatorum injuria permotum Henricum tulisse arma in Italiam, ideoque & jurata cum Roberto adversus illum iniisse Gregorium pacta, quorum hæc fuit Summa: *Ut Pontifex quidem Regis nomen ac dignitatem Duci tribueret, eidemque auxiliares copias, ubi opus esset, adversum Orientales Romanos submitteret. Dux verò Pontifici adesset in omnibus, quando is & ubi veller. In quinto libro adfirmat Henricum Imperatorem à Patre suo Alexio adversus Robertum Ducem fuisse è Germania evocatum in Italiam, pugnasse infelicitè, ideoque rediisse, & prosequitur: *Omnis præda potius Robertus Romanus versùs iter intendit unà cum Papa, quem cum illic in throno proprio firmasset, vicissim ab eo iterum Rex est appellatus. Ex hisce causis optimum Gregorium appellat Papam disputabilem, & ipsas magis exponit: *Non enim aliter vocare possum, dum atrocis & inhumane injuriæ memini, qua Legatos deformavit, cum spiritali gratia & Evangelica pace in bellum Domini ferebatur toto animo totisque viribus, Pacifici & Pacifici Discipulus, civilem discordiam movens, cientesque. Accitis enim repente Saxonibus, & Ducibus eorum Lantulpho & Welfo, eos cum aliis sollicitationibus multis, tum promittendo se illos Occidentis universi facturum Reges, sibi suisque partibus adjungit: Ita ille promptam habebat dexteram Regibus inaugurandis, Paulum negligens, negantem citò esse cuiquam imponendas manus.****

*Hæc, inquam, loquacis & schismaticæ mulieris Scripta scaten pessimis & adversus Apostolicam Sedem, & adversus optimi Gregorii personam erroribus & calumniis. Primò, falsum est quòd Romani olim Imperatores, dum Imperii sedem è veteri Roma transtulerunt in novam, seu potius illi fecere communem, etiam Catholicæ Ecclesiæ Primatum ac universalem Episcopatum transposuerint in Cathedralam Constantinopolitanam. Etenim adversus Hilarium Arelatensem Archiepiscopum, vicinorum Metropolitanarum consecrationes & alia jura invadentem, & Apostolico Magni Leonis de ipsis decretis rebellantem, Theodosius secundus ac Valentinianus tertius hanc novellam legem ediderunt ad Ætium utriusque militiæ in Gallia Magistrum: *Cum Sedis Apostolicæ Primatum Sancti Petri meritum, qui Princeps est Episcopalis coronæ, & Romanæ dignitas civitatis, sacræ etiam Synodi firmavit auctoritas, ne quid præter auctoritatem Sedis istius illicitum præsumptio attentare nitatur. Tunc enim Ecclesiarum pax ubique servabitur, si Rectorem suum agnoscat Universitas. Hæc cum hætenus inviolabiliter fuerint custodita, Hilarius Arelatensis**

ses & Provincias per orbem Christianum univ-

*ersum esse subiectas omnes statuit. Videtur autem studiosè Pontifex cavisse, ne in Legatorum personis rescidisse contumelia videri posset, quam ipse relatam ad Regem ipsum volebat intelligi. Idem enim præter ceteram, qua miseros malè multavit, acerbam etiam illud primus excogitavit inusitatum genere debonestationis injuriosissimæ, qua erat in Legatos ejus debaccabatur, ostendebat. Addit hac Legatorum injuria permotum Henricum tulisse arma in Italiam, ideoque & jurata cum Roberto adversus illum iniisse Gregorium pacta, quorum hæc fuit Summa: *Ut Pontifex quidem Regis nomen ac dignitatem Duci tribueret, eidemque auxiliares copias, ubi opus esset, adversum Orientales Romanos submitteret. Dux verò Pontifici adesset in omnibus, quando is & ubi veller. In quinto libro adfirmat Henricum Imperatorem à Patre suo Alexio adversus Robertum Ducem fuisse è Germania evocatum in Italiam, pugnasse infelicitè, ideoque rediisse, & prosequitur: *Omnis præda potius Robertus Romanus versùs iter intendit unà cum Papa, quem cum illic in throno proprio firmasset, vicissim ab eo iterum Rex est appellatus. Ex hisce causis optimum Gregorium appellat Papam disputabilem, & ipsas magis exponit: *Non enim aliter vocare possum, dum atrocis & inhumane injuriæ memini, qua Legatos deformavit, cum spiritali gratia & Evangelica pace in bellum Domini ferebatur toto animo totisque viribus, Pacifici & Pacifici Discipulus, civilem discordiam movens, cientesque. Accitis enim repente Saxonibus, & Ducibus eorum Lantulpho & Welfo, eos cum aliis sollicitationibus multis, tum promittendo se illos Occidentis universi facturum Reges, sibi suisque partibus adjungit: Ita ille promptam habebat dexteram Regibus inaugurandis, Paulum negligens, negantem citò esse cuiquam imponendas manus.****

*Hæc, inquam, loquacis & schismaticæ mulieris Scripta scaten pessimis & adversus Apostolicam Sedem, & adversus optimi Gregorii personam erroribus & calumniis. Primò, falsum est quòd Romani olim Imperatores, dum Imperii sedem è veteri Roma transtulerunt in novam, seu potius illi fecere communem, etiam Catholicæ Ecclesiæ Primatum ac universalem Episcopatum transposuerint in Cathedralam Constantinopolitanam. Etenim adversus Hilarium Arelatensem Archiepiscopum, vicinorum Metropolitanarum consecrationes & alia jura invadentem, & Apostolico Magni Leonis de ipsis decretis rebellantem, Theodosius secundus ac Valentinianus tertius hanc novellam legem ediderunt ad Ætium utriusque militiæ in Gallia Magistrum: *Cum Sedis Apostolicæ Primatum Sancti Petri meritum, qui Princeps est Episcopalis coronæ, & Romanæ dignitas civitatis, sacræ etiam Synodi firmavit auctoritas, ne quid præter auctoritatem Sedis istius illicitum præsumptio attentare nitatur. Tunc enim Ecclesiarum pax ubique servabitur, si Rectorem suum agnoscat Universitas. Hæc cum hætenus inviolabiliter fuerint custodita, Hilarius Arelatensis**

lib. 1.

lib. 8.

Ep. 6.

lib. 8.

Ep. 6.

lib. 8.

lib. 1.

lib. 1.

lib. 1.

lib. 1.

lib. 1.

lib. 1.

lib. 1.

lib. 1.

lib. 1.

tensis contumaci ausu illicita quædam præsumenda tentavit. Hilarii attentata ac rebellionem exponit lex, & pergit: *Ausibus talibus fides & reverentia nostri violatur Imperii.* Omnes à Constantino usque ad sese Orthodoxos Imperatores adfirmat Apostolicæ Sedis & fuisse & esse tutores ac protectores, ideoque omnem in ipsam ac ipsius Episcopos contumaciam non esse simplex Ecclesiasticum delictum, sed insuper crimen lætæ Majestatis. Hinc concludit: *Ne levis saltem inter Ecclesias turba nascatur, vel in aliquo minati religionis disciplina videatur, hac perenni sanctione decernimus, ne quid tam Episcopis Gallicanis, quam aliarum Provinciarum, contra consuetudinem veterem liceat sine venerabilis viri Papæ æternæ urbis auctoritate tentare, sed illis, omnibusque pro lege sit, quidquid sanxit vel sanxerit Apostolicæ Sedis auctoritas.* Est Theodosiani codicis novella lex quarta decima, data sexto Valentinianni Consulatu, hoc est, Domini anno quadringentesimo quinto, sexto ante Synodum Chalcedonensem. Romanæ Cathedræ Primatum affirmat usque huc custoditum inviolabiliter, & sancit deinceps esse perpetuum: Non ob Imperialis civitatis dignitatem, sed ob Sancti Petri Apostoli meritum.

Eodem tempore per Magnum Leonem cassata Ephesini latrocinii Acta firmavit, & Sancti Flaviani Constantinopolitani, ac aliorum illic iniquissimè damnatorum Episcoporum, Romanam appellationem, à Chrysothio Eunucho circumscriptus, potenter impeditiv præfatus Imperator Theodosius, aliam noluit permittere Synodum, atque ita Sacerdotium atque Imperium grandi schismate inter se commisit. Hinc ergo ad istum scripsit laudatus Imperator Valentiniannus: *Fidem nos à nostris Majoribus traditam debemus cum omni competenti devotione defendere, & dignitatem propriæ venerationis Beato Apostolo Petro intemeratam & in nostris temporibus conservare, quatenus Beatissimus Romanæ civitatis Episcopus, cui Principatum Sacerdotii super omnes antiquitas contulit, locum habeat ac facultatem de fide ac Sacerdotibus judicare.* Et Augusta mater Galla Placidia: *Mansuetudo tua tantis turbis resistens, veritatem fidei Catholicæ religionis immaculatam servari præcipiat, ut secundum formam ac definitionem Apostolicæ Sedis, quam & nos tamquam præcellentem similiter veneramus, ad Concilium Apostolicæ Sedis iudicium transmittatur, in qua primus ille, qui cælestes claves dignus fuit accipere, Principatum Episcopatus ordinavit. Quando scilicet decet nos huic maximæ civitati, quæ Domina est omnium terrarum, in omnibus reverentiam conservare. Diligentius autem etiam in hoc providere, ne quod præcis temporibus nostra generatio custodivit, sub nobis imminui videatur, & per præsens exemplum schismata generentur inter Episcopos & sanctas Ecclesias.* Et in litteris ad Imperatricem Pulcheriam: *Clementia tua conspirare dignetur, ut ad Apostolicæ Sedis iudicium, in qua primus Apostolorum beatus Petrus, qui etiam claves Regni Cælestis suscipiens, Sacerdotii Principatum tenuit, Episcopatus causa mittatur.* Alti clamant Romanæ Ecclesiæ universalem Primatum & semper

Ep. 18.

Ep. 26.

Ep. 28.

fuisse, & etiamnum esse, & tamquam totius Christianitatis, ac Romanæ Reipublicæ fundamentum debere perpetuo custodiri. Quales etiam Honorii & Arcadii, Magni Theodosii, Valentinianni, ac ipsius etiam Constantii professiones possint facillè adduci. Ab Eusebiana Arianorum factione circumventus Constantius Liberium Pontificem quidem arguit de ampliatis & transscensis Apostolicæ potestatis limitibus, at de translato Constantinopolim Primatu ne vel cogitavit.

Comnena igitur Anna, adfirmans Primatum hunc per Imperatores Chalcedonensi Synodo anteriores fuisse Constantinopolitano throno adscriptum, conatur nugas vendere ac imposturas. Undè nec Photius, nec Michael Cerularius, nec Theodorus Balsamon, nec alius quis istius schismatis defensor familes unquam attentavit. Nec ipse Marcus Ephesius. Loquitur Anna ex famoso sui schismatis dogmate, quod Augustum Principem exaltat quasi in summum Pontificem, ideoque ab ipso permittit qualvis Episcopales Cathedras deprimi usque ad abyssum, & usque ad cælos elevari. Hinc enim à variis Imperatoribus habemus diversas & adversas Orientalium Episcopatum notitias. Quomodo in mutando ipsorum ordine luserint, docet notitia edita per Andronicum Palæologum. Et ad undecimi sæculi octogessim nonum scribit breve Orientis Chronicon: *Argus Metropolis facta est. Joannes, qui ei Ecclesiæ tunc præerat, ad Metropolitanæ dignitatem promotus est, octogessimumque thronum seu locum obtinuit, qui ad centesimum septimum deinde depressus est.* Et de Trinobii Episcopo, Moesæ seu Servizæ Metropolis, quod inter Theodorum Lascarum, Joannis Ducæ Imperatoris filium, ac Helenam Asani Bulgarorum Principis filiam utiles nuptias, atque ita fortia adversum tenentes tunc Constantinopolim Latinos auxilia conciliasset, scribit Georgius Acropolitanus: *Trinobii Præsul, Constantinopolitano obnoxius, Imperatorio ac Synodico Decreto, ut Asano Bulgarorum Principi, affinitatis & amicitie causa, gratificarentur, suo iure vivere, & Patriarchæ nomine condecorari obtinuit.* Trinobium esse urbem totius Hæmi montis municissimam scribit Nicetas Choniates. Bulgarorum Regiam Nicephorus Gregoras, Imperator Joannes Cantacuzenus facit Regiam Moesorum. Quòd nempe eundem Regem isti populi quandoque habuerint. Innocentius tertius fecit Metropolitum Bulgarorum & Blachorum. Ejus ergo Episcopum Imperator Joannes Ducas à Patriarchæ Constantinopolitani, qui universalis mundi volebat esse Episcopus, potestate exemit, fecit Patriarcham, & suo permisit arbitrio vivere, atque ita palam contra semetipsum confessus est Episcopum Constantinopolitanum non esse universalem. Etenim ab universalis Episcopi potestate nemo possit esse exemptus. Et Christianæ Ecclesiæ unitas non patitur duos Supremos Episcopos. Et hanc mirificam exemptionem Germanus secundus Patriarcha synodicè confirmavit. Ostendit se filium & successorem Eusebianæ factionis, quæ in Philippopolitano Conventu garrere cœpit Eccle-

Cap. 31.

Lib. 3.

sæ Hierarchiam non esse Monarchicam, sed in tres Patriarchas ex æquo divisam Aristocratiam, atque ita Photiani schismatis jecit prima fundamenta. Hic est ille Germanus, cujus ad Gregorium nonum Pontificem, & hujus ad illum varias Epistolas refert Matthæus Parisiensis. Etiam de Theodoro Comneno, qui adversus dictum Joannem Ducam assumpsit Imperium, ac Thessalonice fixit sedem, & de Demetrio Acridæ Episcopo, Metropoli Bulgæ, scribit idem Georgius: *Comnenus Theodorus purpurea oblamyde induitur, & vubris calcis convestitur, obducente illi in hoc quàm strenuissimè Constantino Mesopotamita, Metropolitæ Thessalonicensis, quem diris malis & calamitosis exiliis, Canonica Statuta propugnantes insectatus, miserè afflixit. Sed & Bulgaria Archiepiscopus Demetrius, tanquam, ut ipse fatebatur, sui juris esset, neminique sui facti rationem reddere teneretur, adeoque in ejus potestate esset, quoslibet, & ubicumque, & quandonam illi libitum fuisset, Reges ungere, Regio cum diademate coronat.* Hic jam non duos, sed tres supremos ac independentes Episcopos, adeoque & tres divisas ac independentes Ecclesias schismatici Græcorum Imperatores sibi fecerunt. Quod eadem potestate voluerint ac valuerint Papatum Roma Constantinopolim transferre, nugatur Anna Comnena. Hujus audaciæ aliqua rudimenta posuit hæreticus Imperator Valens. Etenim ex Magni Basilii odio Cappadociam secuit in duas Provincias, atque ita Anthimum Tyanensem Episcopum incendit ad se vendendum pro Metropoli, & plures civitates laudato Basilio subtrahendas. Verùm ipsa evulsit Chalcedonensis Synodus, sanciens usque huc erectarum Episcopis solum Metropolitæ sine potestate nomen, deinceps autem per Principem erigendarum Metropolitum Antilibus, nec istum vacuum honorem esse indulgendum. Adeò abest, ut Papatum transfulerit Roma Constantinopolim, aut ab ullo anteriori Principe factam translationem confirmarit.

Nulla unquam Ecumenica Synodus Romani Episcopatus Primatum professæ est lucidiùs, aut validiùs stabilivit. Pluribus in locis abundè hoc est demonstratum. Quocirca secundus in Annæ Comnenæ dictis error est, quòd vigesimus octavus laudatæ Synodi Canon faciat aut firmet Papatum translationem. Rectè scribit Catholicus Annæ ad marginalem Scholiastes: *Qui amant, sibi somnia fingunt.* Etenim Canon iste excessit graviter, verùm in Græcorum Patriarchas, & autocephalos Primates, non in Episcopum Romanum. Innovat tertium Constantinopolitanæ Synodi Canonem, qui Constantinopolitano Episcopo assignat secundum in Ecclesia locum: *Ut secundus existat post Episcopum Romanum.* Deinde, Thracicam, Asiaticam, ac Ponticam, autocephalos usque tunc, Dioceses illi subjicit, ac ipsarum Metropolitæ vult deinceps ab illo consecrari: Ne esset Patriarcha solo nomine, sine Diocesi. Orientalis Illyrici Provincias nuper ab Attico Constantinopolitano Episcopo circumscriptus Imperator Theodosius Sedi Romanæ abstulerat, & tran-

Christ. Lupi Opera Tom. VI.

scripserat in Patriarchicam potestatem Regiæ civitatis. Istius Canonis auctores Episcopi, licet variè excefferint, hunc tamen funem non præsumpserunt tentare. Erant memores Nicenæ Synodi, quæ super Romanam Cathedram nihil fuit ausa constituere, sciens illi omnia concessa à Domino. Proinde primus, qui Papatum translationem garrere præsumpsit, fuit schismaticus auctor Photius. Quòd abundè ostensum est ad Synodum octavam.

Tertiò falsum est quòd Roberti, quo ipsum sibi conciliaret, progressus adjuverit Gregorius. Aliud non fecit, quam quod continet hæc beneficii formula: *Ego Gregorius Papa investio te, Roberte Dux, de terra, quam tibi concesserunt Antecessores mei sanctæ memoriæ Nicolaus & Alexander. De illa autem terra, quam injussè tenes, sicut est Salernum, & Amalphia, & pars Marchiæ Firmane, nunc te patienter sustineo in confidentia Dei Omnipotentis, & tuæ bonitatis, ut tu postea exinde ad honorem Dei & Sancti Petri ita te habeas, sicut est te agere, & me suscipere. decet, sine periculo animæ tuæ & meæ.* Et ipsum obstrinxit ad annuo censu profutendum beneficium. Omnes novimus Robertum fuisse invasorem, ejus tamen invasio non caruit coloribus, immò nec fundamentis. Primò enim Saracenos & Græcos, quos usque tunc Germanici Imperatores expellere non poterant, ipse expulit ex utraque Sicilia. Secundò, omnes illic Ecclesias, quas Imperator Leo Isaurus in Episcopi Constantinopolitani Patriarchicam potestatem iniquissimè transcripserat, reddidit Romanæ Ecclesiæ. Tertiò, idem sperabatur facturus de ibidem per eundem Leonem invasis Romanæ Ecclesiæ Patrimoniis. Hinc ergo certas illic terras, quæ omnes spectabant ad Apostolicam Sedem, Nicolaus secundus & secundus Alexander ipsi dederunt in feudum. Ob invasa Sancti Petri, & aliarum Ecclesiarum ac Monasteriorum singularia patrimonia noster Gregorius ipsum non semel excommunicavit. Tandem tamen humiliato confirmavit præfatum Antecessorum beneficium: Ab Henrici Imperatoris violentia compulsus.

Quartò, falsum est, quòd Robertus Gregorium in Sedem reposuerit. Ipsum enim ex Romanæ urbis rebellionem ac periculis eripuit, ac deportavit in Cassinense Monasterium. Rei feriem exponit Bertholdus Constantiensis: *Robertus Guiscardus, Dux Nortmannorum, in servitium Sancti Petri post Kalendas Maii Romam armata manu invasi, fugatoque Henrico totam urbem Gregorio Papæ rebellem penitus expoliavit, & majorem ejus partem igne consumpsit, eò quòd Romanam quemdam ejus militem vulneraverunt. Deinde acceptis obsidibus à Romanis, & in Castello Sancti Angeli reservatis, ipse ad recuperandam terram Sancti Petri reversurus, in brevi plurima castella & civitates Domino Papæ recuperavit. Henricus autem Roberto resistere non valens, ad partes Theutonorum satis festinanter revertitur.* Lucidiùs exponit in Cassinensis Monasterii Chronico Leo Hostiensis Episcopus: *Henricus Imperator Romanum exercitum venit, & Papam Gregorium, qui in arcem Sancti Angeli se contulerat, variis*

L. 2084.

L. 3. c. 52.

bellis machinis oppugnare omnibus modis cepit. Hoc ubi Roberto Duci, qui ea tempestate Constanti-
nopolitanum Imperatorem oppugnabat, nuntiatum
est, Boadmondo filio in ipsa expeditione derelicto,
Italiam ocius repetit, atque ingenti coadto exercitu
ad Pontificis liberationem adversus Imperatorem ire
disponit. Quod postquam Desiderius, Abbas Cas-
sinenfis, comperit, Romam nuntium dirigit, qui
& Papæ proximam eruptionem, & Imperatori Ducis
nuntiat advenit. Tunc urbe egressus Imperator,
quia sine præsidio erat, Castellani oppidum subiit.
Robertus autem Dux cum exercitu Romam noctu
ingressus, dum ad Ecclesiam sanctorum quatuor Co-
ronatorum advenisset, ex consilio Cenci Romanorum
Consulis ignem urbi injectit: Romani igitur rei no-
vitate percussus, dum extinguendo igni toti incum-
berent, Dux ad arcem Sancti Angeli continuo pro-
perans, atque inde Pontificem abstrahens, Roma
sine mora egreditur, & Gregorium Papam ad no-
strum deducit Monasterium. Nec exinde Romam
rediit Gregorius, sed in Salernitana civitate
exul est defunctus. Dyrachium tunc cæperat
Robertus, ipsique omnia patebant ad invaden-
dam Constantinopolim. Soluta Apostolica Sedis
amor ipsum à tanta victoria retraxit. Quæ
omnia, licet non sine erroribus, latius de-
scribit in quinto Alexiados libro Anna Co-
mnenæ.

Porrò in adductis ejus verbis quintus error est,
quod Gregorius Robertum evexerit, aut evehe-
re promiserit ex Duce in Regem. Nec Grego-
rius, nec Robertus quid simile somniarunt.
Prima hujus Regni exordia exponit Joannes
Bromptonus Abbas Journalenfis, adfirmans de-
functo Roberto successisse filium Rogerium,
atque adjungens: Pauld post contigit, quod cum
Ludovicus septimus Rex Francorum, & Alienora
Regina uxor ejus, tunc causa peregrinationis versùs
terram sanctam itinerantes Siciliam venissent, Ro-
gerius Comes Siciliæ eos cum debito honore gaudenter
suscepit. Ad cujus preces ipse Francorum Rex Lu-
dovicus ipsum Rogerium Regem faciens, coronam
capiti ejus imposuit. Et ita iste Rogerius factus
est primus Rex Siciliæ coronatus. Verùm undè
Francorum Regi nata fuit potestas creandi Re-
ges, & erigendi Regna? Alius nemo istius
erectionis meminit. Et in suo Chronico scribit
Romualdus Salerni Archiepiscopus: Rogerius
Siciliæ Comes excommunicatur ab Honorio Papa
secundo, quia non permittebat ut Siciliæ Episcopi
venirent Romam. Nec ad Synodos aut judicia,
nec ad accipiendam consecrationem. Patriar-
chica, quæ usque ad Leonis Ifauri hæreticas
violentias illic ex Apostolico Canone possederat
pacifice Romana Sedes, jura Rogerius nolebat
reddere. Pergit Romualdus: Demò excommuni-
catur Rogerius etiam ab eodem Papa, quod indebi-
tum sibi titulum, nomen Ducis scilicet, inconsulto
Romano Pontifice arripisset. Tunc adeò remotus
adhuc erat à titulo Regio. Nam & Ducis titu-
lum, uti grande beneficium, illi postea Hono-
rius donavit. Lucet ex litteris, quibus illi Re-
gis titulum indulgit successor Innocentius secun-
dus: Prædecessor noster, religiosus & prudens
Papa Honorius Nobilitatem tuam valde dilexit, &

ad aliora provexit. Hinc in litteris ad Genuen-
ses etiam Sanctus Bernardus ipsum titulat Ducem
Rogerium.

Proinde veram hujus Regiæ dignitatis origi-
nem edicit in Piscariensis Monasterii Chronico
Joannes Berardi: Anno Dominicæ Incarnationis
millesimo centesimo vigesimo nono, mortuo Papa
Honorio, & Innocentio ultra montes pergente, &
Anacleto in Apuliam veniente, Dux Rogerius, qui
jam ceperat Trojam & ferè totam Apuliam, Rex
est constitutus. Qui sequenti anno expugnavit, &
cepit Amalpbiam. Deinde sequenti anno idem Rex
expugnavit Barim, & Rex Lotharius Italiam in-
gressus est. Prima, inquam, hujus Majestatis
exordia posuit Petrus Leonis, qui se titulavit
Anacletum secundum, adversus secundum In-
nocentium. Antipapa Rogerium, quo factioni
suae adjungeret, ex Duce creavit Regem. Quod
ipsum in litteris, quas ex Hugonis Burgundiæ
Ducis nomine scripsit ad profanum schismatis
Patronum, postea tamen ex admirabili peni-
tentia Sanctum, Pictaviensem Comitem Guilliel-
mum Sanctus Bernardus. Affirmat omnem Ec-
clesiam adhærere Innocentio, & adjungit de
Petro Leonis: Habet tamen Ducem Apuliæ, sed
solum ex Principibus, ipsunque usurpatæ coronæ mer-
cede ridicula comparatum. In Epistola ad Pisanos
Rogerium vocat Siculum Tyrannum. Et in litteris
ad Lotharium Imperatorem: Non est meum hor-
tari ad pugnam. Est tamen, securus dico, Advo-
cati Ecclesiæ arcere ab Ecclesiæ infestatione Schisma-
ticorum rabiem, est Cæsaris propriam vindicare
coronam ab usurpatore Siculo. Ut enim constat Ju-
datam sobolem Sedem Petri in Christi occupasse in-
juriam, sic procul dubio omnis, qui in Sicilia
Regem se facit, contradicit Cæsari. Petrus enim
Leonis erat natus ex patre Judæo, ideoque non
dumtaxat ad Papatum, sed ad quemvis in Clero
locum irregularis. Et hisce litteris incensus
Lotharius perrexit in Italiam, & Judaicum An-
tipapam, & istum stramineum Regem degrada-
turus. Consonat in libro adversus Gerardum
Engolismensem Episcopum, durissimum hujus
schismatis promotorem, venerabilis Arnulphus
tunc Sagiensis Archidiaconus, postea Episco-
pus Lexoviensis: Audi cum quibus habites. In-
fidelis universitas illa, quam sequeris, familia Petri
Leonis est nondum fermento Judaicæ corruptionis
penitus expiata. Et Tyrannus ille, quem alitrix
Tyrannorum Sicilia sustinet, Dionysii successor, aule
ipsum hæres & omnis, emptus inani Regis nomi-
ne, Dux quidem antea, nunc verò nec Dux ipse
nec aliud, quia nomen alienum, quod contra justi-
tiam Tyrannus usurpat, in ipso nullatenus obtinere,
certo jure firmatur. Et in Cassinenfis Monasterii
Chronico Petrus Diaconus, Romanæ Ecclesiæ
Bibliothecarius: Defuncto Honorio, electi sunt
Gregorius Diaconus Cardinalis Sancti Angeli in Pa-
pam Innocentium, & Petrus Presbyter Sancti Cali-
xii in Anacletum. Innocentius autem aliquantum
tempus in urbe permanens cum Episcopis & Cardini-
alibus, qui sua parti favebant, ad civitatem
Pisanam perrexit, Conradum Sabinsensem Episco-
pum Vicarium in urbe relinquens. Petrus autem
Cardinalis Rogerio Duci Apuliæ coronam tribuens,
& per

& per privilegium Capuanum Principatum, & Du-
catum Neapolitanum cum Apulia & Calabria, &
Sicilia illi confirmans, Regemque constituens, ad
se attraxit, præcipiens ut Episcopi & Abbates,
qui in sue ditionis solo manebant, ei obtemperarent.
Non utique simplici, quam Regibus impendi
mandat Apostolus, obedientia, sed juxta præ-
tentam Siciliæ Monarchiam. Anacleti diploma
existat apud Cardinalem Baronium. Datum fuit
sæculi duodecimi anno trigesimo, & habet hæc
verba: Auctorizamus & concedimus, ut per manus
Archiepiscoporum terræ tuæ, juxta tuam voluntate-
m, assistentibus aliis Episcopis quos volueris, tu
& tui hæredes in Reges inungamini, & in statutis
temporibus coronemini. Ejus coronationem refert
Chronicon Beneventanum: Eodem anno Ana-
cletus Cardinalem suum, Comitem nomine, ad
Ducem direxit, qui die Nativitatis Domini in civi-
tate Panormitana in Regem coronavit.

Res ita quibusdam videtur cucurrisse usque ad
ejusdem duodecimi sæculi annum quadragesim-
um primum. Ad ipsum quippè scribit in Si-
geberti Gemblacensis supplemento Robertus Ab-
bas Montensis: Rogerius de Sicilia post occupatum
Calabriæ & Apuliæ Principatum Papam Innocen-
tium bello capit, & facta cum eo qualicumque pace,
ut ab eo in Regem coronaretur obtinuit. Sicque pri-
mus de Nortmannorum genere Regis sibi nomen
usurpavit. Consonat ad eundem annum Nico-
laus Trivettus: Rogerius de Sicilia, filius Roberti
Guiscardi Nortmanni, qui Apuliæ & Calabria
Principatum tenuit, à Papa Innocentio propter in-
vestiuras Ecclesiarum, quas sibi usurpavit, Ana-
thematis sententia innodatur. Qui post ipsum Pa-
pam in bello cepit, & cum eo facta pace obtinuit,
ut in Regem Siciliæ coronaretur. Sicque primus è
genere Nortmannorum nomen Regis usurpans, po-
stèa penè totam Africam acquisivit. Hanc rem in
sacri Belli Historia exponit Guilielmus Tyri Ar-
chiepiscopus: Imperator Lotharius in Apuliam cum
infinito descendens exercitu, universam usque ad
Pbarum Regionem violenter occupavit, Ducem in
Apulia constituens virum providum & discretum,
Reynonem nomine. Rogerium autem Comitem, qui
terram illam violenter occupaverat, in Siciliam fu-
gere compulsi, quam postmodum discedente Impera-
tore recuperans pugnavit cum prædicto Reynone,
eoque defuncto Ducatum obtinuit. Postmodum etiam
Siciliæ ac universæ Provinciae Rex effectus est.
Quod ipsum in vita Ludovici Grossi Francorum
Regis scribit Sugerius Abbas Sancti Dionysii.
Reynonem istum Otto Frisingensis Episcopus
in generali Historia vocat Reginaldum, & scri-
bit: Reinaldo pro forti Ducatus Apuliæ traditur.
Verùm silentio præterire nolimus, quod in dando
Ducatu inter Lotharium Imperatorem & Romanum
Pontificem penè controversa orta fuit, utroque Duca-
tum Apuliæ fore sui juris affirmante. Quæ lis
consilio tandem hoc modo decisa dicitur, ut in dan-
do Duci vexillo utroque manum adhiberet. At cer-
tum est Imperatori nullum fuisse jus. Siciliæ
enim Insulam, eisdem Saracenis & Græcis, Ro-
manæ Ecclesiæ dedit Imperator Ludovicus Pius,
ad eisdem autem per Ludovicum secundum
liberatam Calabriam atque Apuliam Caro-

lus Calvus. Ita testantur Annales Francorum
Fuldenses. Uterque Princeps dedit plenum do-
minium: Ab illo enim die, inquit Eutropius Lon-
gobardus, honorificas consuetudines Regiæ dignita-
tis nemo Regum, nemo Imperatorum acquisivit.
Quæ omnia Siciliæ Monarchiæ defensor Thomas
Phazelus silentio supprimit: Et Petri Leonis
schisma sic confarcit, ut omnia eveniat. Quo-
usque Reyno sive Reginaldus, quem antiquus
Scriptor Falco appellat Raynulphum, Dux vi-
xit, quievit Rogerius; ipso autem ad ejusdem
memorati sæculi trigessimum nonum annum de-
functo, hic armato milite invasit denuò omnia,
ideoque Innocentius Pontifex adversus ipsum
misit Romanam militiam, ipsemet comitatus.
Verùm infelicitè. Pontifex enim à Guilielmo
Rogerii filio captus, fuit ductus ad Rogerium,
& multis atque humilibus precibus pacem roga-
tus. Rem enarrat laudatus Falco, & concludit:
Rex ipse, & Dux filius ejus decimo septimo die
mensis Julii ante ipsius Apostolici præsentiam ve-
niunt, & ejus pedibus obvoluit misericordiam pe-
tunt, & ad Pontificis Imperium usquequaque ste-
duntur. Continuo per Evangelia firmaverunt bea-
ro Petro, & Innocentio Papæ, ejusque Successoribus
Canonice intrantibus fidelitatem deferre, & cetera
quæ conscripta sunt. Regi verò Rogerio statim Si-
ciliæ Regnum Pontifex per vexillum donavit. Facta
hæc scribit in festo Sancti Jacobi Apostoli. Ea-
dem scribit Otto Frisingensis Episcopus: Roge-
rius Innocentium Papam, in Apuliam cum militia
Romanorum venire volentem, flagitiose in Christum
Domini manum mittens, ex insidiis cepit, & Regii
nominis in Sicilia ab eo auctoritatem, & absolutio-
nem anathematis extorsit, cum Ducatu Apuliæ,
Calabriæ, & Capuæ Principatu. Anacleti factum
Innocentius confirmavit.

Exstat diploma, in quo avitam ejus nobilita-
tem, & multa in Ecclesiæ merita, nec non
& datum illi ab Honorio secundo Ducalem titu-
lum laudat Pontifex, ac pergit: Nos Honorii
vestigiis inhærentes, & de potentia tua ad decorem
& utilitatem sanctæ Dei Ecclesiæ spem & fiduciam
obtinentes, Regnum Siciliæ, quod utique Regnum
fuisse non dubium est, tibi ab Antecessore nostro con-
cessum, cum integritate honoris Regii, & dignitate
Regibus pertinente, Excellentia tuæ concedimus,
& Apostolica auctoritate firmamus. Ducatum quoque
Apuliæ tibi ab eodem collatum, & insuper Princi-
patum Capuanum integrè nihilominus nostri favoris
sexcenorum Scyphatorum. Datum est diploma an-
no duodecimi sæculi trigesimo nono, ideoque
Robertus Montensis ac Nicolaus Trivettus malè
hæc Acta differunt in annum quadragesimum pri-
mum. Errat item Nicolaus Rogerium hunc
fuisse Roberti Guiscardi filium. Fuisse ejus ex Ro-
gerio filio nepotem disertè adfirmat laudatum di-
ploma. Hujus Rogerii pater ac Roberti filius Ro-
gerius obiit istius sæculi anno undecimo. Quod
ipsum apud Camillum Peregrinum affirmat breve
Chronicon Principum & Ducum Beneventanorū.
Attamen

Attamen Regnum istud non fuit pacificum. Etenim a nequissimo Arnaldo Brixiensi ad Apostolicæ Sedis injurias ac rebellionem seductus Romanus Senatus hæc de Eugenio tertio scripsit ad Lotharii in Imperio successorem Conradum. *Concordiam inter Siculum & Papam hujusmodi esse accepimus. Papa concessit Siculo virgam & annulum, Dalmaticam & mitram, & sandalia, & ne ullum in terram suam mittat Legatum, nisi quem Siculus petierit. Et Siculus dedit ei multam pecuniam pro detrimento vestro & Romani Imperii, quod Dei gratia vestrum existit. Exstat Epistola apud Ottonem Episcopum Frisingensem. Natæ inter Eugenium & Siculum quæstionis, necnon & subsecutæ concordie radicem edicit Robertus Montensis: *Guilielmus Rex Siciliae cum Papa Adriano quarto pacem fecit, concedendo ei consecrationes Episcoporum Regni sui & Ducatus, sicut antiquitus eas habuerat Ecclesia Romana, undè discordia fuerat inter Patrem suum Regem Rogerium & Innocentium & Eugenium Romanos Pontifices. Sicilia & omne Neapolitanum Regnum nullum olim habuerunt Metropolitanum Episcopum: Jure Metropolitanico suberant Romano Pontifici, atque ita omnes istarum gentium Episcopi ex Apostolico & Nicæno Canone debebant consecrandi Romam accedere ad Papales manus. Imperator Leo Isaurus, dum Illyricum Romano Patriarchatu subtraxit, subtraxit etiam istas gentes, & apud Siculorum Syracusas erexit Metropolitanam Sedem, atque ita istius Insulæ Episcopi inceperunt ab illo consecrari. Et ita fuit usque ad Robertum Guiscardum. Hic Sedem illam transfudit Panormum. Nec sine omni fundamento. Quod enim Panormitanus Episcopus olim habuerit pallii honorem, lucet ex Epistolis magni Gregorii. Et hinc Antipapa Anacletus suo ad Rogerium Regem diplomati inseruit & hunc articulum: *Concedimus Panormitano Archiepiscopo, ejusque successoribus, & Panormitanæ Ecclesiæ consecrationem rium Episcoporum Siciliae, videlicet Syracusani, Agrigentini, & Mazonenfis vel Catanensis. De reliquis duobus, pleniori nostro consilio reservamus. Et credidit se non deviare à Majorum vestigiis. Nam & Salernitano Archiepiscopo omnium suorum Comprovincialium consecrationem elapso sæculo concesserat Clemens secundus, & confirmaverat Sanctus Leo nonus. Has ergo omnes consecrationes Romanæ Ecclesiæ restitui postulat post Innocentium secundum tertius Eugenius: Et neuter impetravit.***

Quin & ab Arnalditis vexatus & compressus Eugenius aliqua non facile concedenda Siculo concessit, atque illis dedit ansam novarum calumniarum. Accusatur concessisse *virgam & annulum*. Hoc est, Regiam Antistitum investituram. Hanc enim in Calisti secundi manibus ab Imperatore Henrico quinto ejeratam sibi restitui in subacti & ejeti Petri Leonis mercedem postulerat Imperator Lotharius, nec impetraverat. Hinc ista calumnia Conradum ab Eugenio alienare tentavit Arnaldi factio. Erat falsissima calumnia: Nec enim investituram, sed solam nominationem Eugenius dispensatorie con-

cesserat. Secundò accusatur concessisse *Dalmaticam, mitram, & sandalia*. Hoc quidam sic exponit: *Eugenius permisit, ut Siculi, licet suburbicarii sint, Episcopi Episcopalem consecrationem, omniaque istius dignitatis ornamenta intra Siciliam accipiant, nec ipsorum causa cogantur Urbem accedere. At certum est labi. Romanus enim Senatus accusat Eugenium de donata mitra, quam Uratislao Bohemæ Duci fuisse ab Alexandro secundo datam laudat noster septimus Gregorius: *Antecessor noster Alexander Papa petitionibus tuis condescendit, & ad signum intimæ dilectionis, quod Laicæ personæ tribui non consuevit, mitram, quam postulasti, direxit. Senatus accusat donata sandalia, mitram & Dalmaticam, de quibus in processu adversus Petrum tertium Aragoniæ Regem scripsit Martinus quartus: *Innocentius Papa tertius quondam Petrum Regem Aragonum, dicit Petri Aragonensis Regis avum, honoravit multipliciter, honorificè ac benignè recepit, & in Ecclesia Sancti Pancratii Martyris trans Tyberim, per Petrum Portuensem Episcopum faciens in Regem inungi, deinde propriis manibus coronavit, ac Regalia insignia universa, mantum videlicet, & colobium, sceptrum, & pontum, coronam & mitram, quæ ad opus ipsius non solum speciosa, sed etiam pretiosa parari fecerat, ex more in Regum coronationibus observando largitus est. Exstat diploma apud Lucam Dacherium. Desumpta sunt verba ista ex antiqua Innocentii tertii per Dominicum Franciscum Bosquetum publicata vita, atque ita lucet ipsam esse authenticam. Tantæ in Petrum secundum Papalis beneficentiæ radicem exponit in decimo Hispaniarum rerum libro Lucius Marinæus: *Rex Romæ renuntiavit jura Patronatus, quæ Sacerdotia & beneficia gentilia Latine dicuntur, omnium Ecclesiarum sui Principatus. Cujus rei causa summus Pontifex Innocentius ei concessit, ut ipse & successores ejus in Pontificatu vexillum Ecclesiæ ferrent cum armis Aragoniæ, quæ sunt crocei & rubri coloris. Concessit etiam ut omnes Bullæ, quæ à Romana curia mitterentur, essent munitæ cordulis prædictorum colorum. Verum enim verò Aragonum, Barchinonæque Principatus omnes de renunciatione juris Patronatus, quod eis & omnibus populis Principatus noctura videbatur, uno ore reclamabant, seque voluntati & renuntiationi Regis non assentiri, publicis instrumentis testati sunt. Non patronatus juri, sed Regiæ, quæ electiones sine prævia sua licentia non permittebat fieri, violentiæ renuntiavit Petrus, atque in istius pietatis mercedem accepit & varia privilegia, & plena supremorum Regum ornamenta. Et quidem inserta in coronam mitra est proprium ornamentum folius Romani Imperatoris. Romanus ergo ab Arnaldo seductus Senatus accusavit optimum Eugenium, quod plena, quæ Innocentius secundus numquam dederat, Regiæ dignitatis ornamenta Siculo donasset sine Romani Imperatoris venia, atque ita Regnum istud, quod sine illa venia nec erigi poterat, nec valebat subsistere, denuo firmasset. Immo quod etiam propria Imperiali Majestatis ornamenta donasset Siculo, atque ita in laudatam Majestatem variè deliquisset. Ita Imperatorem Conradum studuit in illum concitare.****

An

An Conradus istud Regnum destruere vellet, non possum affirmare. Ejus sanè successor Fredericus primus omnino voluit. Et hinc de Adriano quarto Pontifice scribit in suo Chronico Romualdus Archiepiscopus Salernitanus: *Adrianus Papa, audito adventu Salernum VVilhelmi Regis Siciliae, Henricum Cardinalem Sanctorum Nerei & Achillei ad eum misit, quem Rex recipere noluit, sed Romam redire præcepit, eò quod in litteris Apostolicis, quas Regi portabat, Papa cum non Regem, sed VVilhelmum Dominum Siciliae nominabat. De quo factio Adrianus Papa & tota Romana Curia commota est ac turbata. In hujusmodi inscriptionibus infelix iste Adrianus. De eisdem enim duras quæstiones habuit cum laudato Imperatore Frederico. Ipsas studio formavit in voces ambiguas ambidextras: Nec Guilielmum, nec Fredericum studuit offendere, ideoque illum nec Regem appellavit aut Ducem, sed Dominum. Ast istam Papæ cautellam pro atroci injuria accepit Guilielmus, & adeo dura reposuit, ut ipsum Pontifex excommunicaverit, & Imperatorem Constantinopolitanum Manuelem Comnenum, Guiscardinæ familiæ hostem infensissimum, evocaverit ad ipsum cum suis Nortmannis ex Sicilia & Apulia ejiciendum. Et res succedebat, nisi Guilielmus spondidisset in omnibus parere Romanæ Ecclesiæ. Verum quod quidam Cardinales pacem cum Siculo dissuaderent, discordia erupit in bellum, Beneventum obsedit Guilielmus, captivum illic cepit & detinuit Adrianum, ac coegit ipsum scribi Robertus Abbas Montensis: *Apostolicus Guilielmo concessit Regnum Siciliae, & Ducatum Apuliæ, & Principatum Capuæ. Exponit liber Pontificalis: *Adriano Imperator Græcorum per Legatos quinquaginta millia librarum auri obtulit, addita promissione se Guilielmum ex Italia abacturum suis stipendiis, interea si tres in Apulia urbes maritimæ dederentur. Eo nuntio Guilielmus percitus cum Pontifice amicitiam componere per sequestros tentavit, omniaque quæ occupaverat, immò multo plura se redditurum promisit, si titulo Regni utriusque Siciliae insigniretur. Petitioni Regis initio statim Pontifex detulisset, si Cardinalium pars maxima non dissuasset. Sed cum Guilielmus valido cum exercitu Apuliam omnem sibi subjecisset, renitentibus Cardinalibus Adrianus indignatus, omnia Guilielmo, ut petierat, indulgit, titulosque prædictos attribuit. Itaque Innocentius secundus, unieam dumtaxat, Adrianus quartus utramque Siciliam evexit in Regnum. Et Alexander tertius, dum à præfati Imperatoris Frederici schismatico gladio illic asylum habuit, omnia confirmavit.***

Idem Fredericus, cum ejusdem Guilielmi filio & successore Guilielmo pacem composuit, ipsumque in suo diplomate titulavit *Dei gratia illustrem Siciliae Regem*. Exstat diploma apud Romualdum Salerni Archiepiscopum. Verum pax non fuit perpetua. Quod enim Fredericus, quousque ejus filius Henricus sextus duxit Constantiniam Siculam, item fuerit Regno adversatus, scribit Otto de Sancto Blasio. Constantiam fuisse Guilielmi secundi amitam, Guilielmi pri-

mi forem, Rogerii secundi filiam scribit in Sclavorum Chronico Presbyter Hemboldus; at verò fuisse Guilielmi secundi consobrinam vult Guilielmus Neubrigenis. Verius est fuisse amitam. Quidquid sit, erat Regni hæres, ideoque in filii sui gratiam istud Regnum Fredericus stabiliter confirmavit. Quæ omnia breviter dicta sint, ut clareat quantum deviet Anna Comnena, affirmans Robertum Guiscardum fuisse à nostro septimo Gregorio evectum in Regem. Græci passim solent circa Latinorum res miserè hallucinari.

Ex dictis oritur quæstio, An Apostolica Sedes habeat potestatem erigendi nova Regna, Ducatus, Comitatus, aliasque id genus sæculi dignitates? Rationem dubitandi facit exposita Frederici primi adversus dictum Siciliae Regnum longa & dura intercessio, ex qua istud non nisi post illius ratificationem potuit esse firmum. Et lucida sunt Sancti Bernardi ad Lotharium Imperatorem verba: *Quicumque in Sicilia se Regem facit, contradicit Cæsari*. Et de Busclavo Sclavorum Principe, Regiam dignitatem à Romana Ecclesia per legatos Monachos postulante, ac de Imperatore Henrico Aucupe scribit in Sancti Romualdi vita Sanctus Petrus Damiani: *Imperator Henricus, Busclavi consilium non ignorans, undique vias custodiri præcepit, ut si Busclavi Romam nuntios mitteret, in ejus illic manus devenirent. Regiam dignitatem non à Pontifice, sed à se solo censebat posse donari. Imperator enim est mundi Dominus, ac Regum Rex, ideoque non nisi per ipsum possit quis in Regem elevari. Et hinc de Imperatore Justiniano scribit in libris de bello Persico Procopius Cæsarensis: *Arctam Cabala filium, Saracenorum Arabum Principem, quam plurimis tribubus Justinianus præfecit, ac Regia dignitate auxit, novo inter Romanos exemplo. Videtur asserere, quod nullus ante Justinianum Imperator nova instituerit Regna. At devium esse hunc sensum, multis possit variè demonstrari. Etenim quod Tzatum Lazorum Principem & Christianum & Regem fecerit Justiniani avunculus ac Antecessor Justinus primus, testatur Anastasius Bibliothecarius, Martyr Theophanes, ac Georgius Cedrenus. Habemus ejusmodi plura & Paganorum & Christianorum Imperatorum exempla. Vult ergo Procopius esse novum, quod Saraceni se Romano Imperio subjecerint, & ab ipso acceperint Regem. Eadem potestate usi sunt etiam posteriores Græcorum Imperatores. Et de Imperatore Manuele Comneno scribit in Sigeberti Gemblacensis supplemento Robertus Abbas Montensis: *Manuel Imperator Constantinopolitanus dedit Ramerio filio Guilielmi Principis Montis-Ferrati filiam suam natam ex priore uxore sua. Quæ cum diceret se nunquam alicui nupturam, nisi esset Rex, Imperator exhiberatus, fecit coronari filium Marchionis Montis-Ferrati, cum filia sua quam ei dederat, & dedit ei honorem Thessalonicensem, qui est maxima potestas Regni sui post civitatem Constantinopolitanam. Creavit ipsos Reges Thessalonicenses. Eadem potestate usi semper fuerunt Occidentis Imperatores. Etenim quod Carolus Ma-***

An. 781. gous, licet adhuc Romanorum duntaxat Patrius, & Italiam & Aquitaniam everserit in Regna, ac ipsa Ludovico & Pippino filiis dederit, testatur Sigebertus Gemblacensis. Bavarie Ducatum in Regnum eversit Ludovicus Pius, deditque filio Ludovico, postea Regi totius Germanie. Ita scribit famosus ejus Astrologus. Et de Carolo Calvo Imperatore habet Regino Abbas Prumiensis: *Carolus Bozoni dedit Provinciam, & corona in vertice capitis imposta eum Regem appellari jussit, ut more principum Imperatorum Regibus videretur dominari.* Et de Imperatore Carolo Crasso habet antiqua Lantgraviorum Thuringie Historia: *Carolus in tantam elatus est superbiam, quod ut solus Rex ubilibet regnaret, in Alemania omnes Reges deposuit, & ipsos ac heredes ipsorum in Duces creavit. Similiter omnia Regna in Alemania destruxit, & in Ducatus redegit.* Hinc Bavaria ex Regno iterum defecit in Ducatum. Plura sunt hujusmodi exempla. Et de Carolo Audace, Belgii nostri Principe, ac Imperatore Frederico tertio scribit magnum ejusdem Belgii Chronicon: *Desiderabat Carolus coronari in Regem, sed Imperator respondit certum illi deesse numerum Episcopatum, Regie Majestati debitum. Quae omnia suadent harum civilium dignitatum erectionem privatim spectare ad Imperatorem, non ad Romanum Pontificem.*

Respondeo Regie & cujusvis similis dignitatis erectionem esse jurisdictionis actum, ideoque non nisi in subditum posse exerceri. Lucet exorto inter Justinum Imperatorem & Cabadem Persarum Regem duro ac longo ob Tzatum Lazorum Principem Regia dignitate donatum bello, de quo Martyr Theophanes: *De his, utique de evecto in Regem Tzatu, Cabades certior factus, Imperatori Justino significat: Fœdere & pace inter nos sancitis, quae decent hostes admittis, hominesque Persarum supra omnem hominum memoriam dominio subditos tibi recipis. Imperator in adversum scribit: Nullum Regno tuo subiectum nobis vindicavimus, aut ad nos pelleximus. Tzatus tantummodo ad Regiam nostram profectus, & pedibus nostris advolutus, ut ab execranda Gentilium superstitione, & ab impuris sacrificiis, Demonumque fallacis creptus, ad Deum rerum omnium conditorem accessum haberet, fœvetque Christianus, rogavit: Illum itaque baptismolustratum in propriam sibi Regionem subinde remisimus.* Cabades clamavit Tzatum esse ab antiquo suum subditum, ideoque à Justino non potuisse in istam dignitatem elevari. Omnes Justinus de Tzati spontaneo ad Constantinopolitanam civitatem accessu, de spontanea spontaneè populata Christiana fide, ac de Christiani in æternam vitam regenerantis Baptismi æqualibus cum carnali nativitate privilegiis intercessionem intelligere Cabades noluit, atque ideo Theophanes subjungit: *Ab eo tempore graves inter Romanos & Persas secuta sunt discordie.* Secutum enim est durum istud bellum, quod per Ducem Belisarium gessit Imperator Justinianus, & quod describit Procopius Casareensis. Ex eodem principio scribit in Imperatoris Conrardi Salici vita Wippo Presbyter: *Boleslaus secundus Dux Polonorum insignia Regalia & Re-*

gium nomen in injuriam Regis Conrardi sibi aptavit, ejus temeritatem citra mors exinanivit. Quod ipsum in generali Historia latius describit Otto Frisingensis Episcopus, & duo addit. Primò, quòd Boleslaus nuper ab Henrico Sancto fuisset subactus & compulsus ad obedientiam. Secundo, quòd ejus successor & filius Otto depouerit factum in Imperii injuriam diadema, & Salico Conrado remiserit. Et de eodem Boleslao scribit Lambertus Schafnaburgensis: *Dux Polonorum, qui per multos jam annos Regibus Theutonicis tributarius fuerat, cujusque Regnum jam olim Theutonicorum virtute subactum, atque in Provinciam redactum fuerat, repente in superbiam elatus, propterea quòd Principes Theutonicos cereret domesticis seditionibus occupatos, nequaquam ad inferenda exteris gentibus arma vacare, Regiam dignitatem, Regiumque nomen sibi usurpavit. Diadema imposuit, atque ipso die Natalis Domini à quindecim Episcopis in Regem est consecratus. Quae brevi post comperta Principes Theutonicos, quibus Reipublica dignitas cura fuit, graviter affecerunt, sibi invicem succensebant, quod dum intestinis in se atque in sua viscera odiis sevirerent & digladiarentur, potentiam & opes Barbarorum in tantum aluissent, ut jam tertio Dux Bohemicus Regnum Theutonicum ferro & igne populabundus peragrasset, & nunc Polonorum Dux in Theutonicis Regni ignominiam, contra leges & jura Majorum, Regium nomen & diadema impudens usurpasset.* An Polonia Germanico Imperio subdit, fuit olim antiqua & interminabilis quaestio: Germani calidè affirmarunt, Poloni constantissimè negarunt. Quidquid fuerit, adversus istam subjectionem hi jam dudum praescripserunt. Et Majorum suorum traditioni situs, ac ab invicem sese lacerantibus Germanis nihil metuens Boleslaus, sibi à Conrado excussum diadema resumpsit, & se fecit coronari. Quam praesumptionem adeò indignè tulit Henricus quartus Imperator, ut de ipso scribat in Citizenis Ecclesie Chronico Paulus Langius: *Apud Moguntiam in Concilio Principum Henricus Imperator Uratislao Bohemicae Ducem Regem fecit, Moravorum Regno pridem extincto in ipsum translatò, Poloniam, Silesiam, Luzatiam Bohemorum Imperio adiciens, & Gilbertum Trevirorum Archiepiscopum, cum eo Pragmam mittens, qui coram Provincialibus novum Regem inungeret.* Boleslaus, quò vexaret & humiliaret, adversario semper Bohemorum Regi subjecit. Quod ipsum in Bohemorum Chronico latius scribit Cosmas Decanus Ecclesie Pragensis. Et hinc in opere de Polonorum rebus labitur Martinus Cromerus Warmiensis Episcopus: *Mirari satis nequeo à Lamberto Schafnaburgensi, qui circa hæc tempora vixit, & res gestas Germanorum conscripsit, memoria proditum esse, quod anno Christi post millesimum septuagesimo septimo Dux Polonorum, qui per multos annos Regibus Theutonicis tributarius fuisset, cujusque Regnum jam olim Theutonicorum virtute subactum, atque in Provinciam redactum fuisset, repente in superbiam elatus, Regiam dignitatem, Regiumque nomen sibi usurpaverit, diadema imposuerit, atque ipso die Natalis Domini à quindecim Episcopis sit in Regem consecratus.*

Atque

Atque plus septuaginta annis ante hoc tempus Polonia Regem cum habuisset, & quidem Ottonis Ruffi Imperatoris beneficio, per hoc tempus habere desit. Jam verò quindecim Episcopos non modo tunc, sed unquam omnino habuisse, ipsa rei evidentia falsum esse convincitur. Alludit ad Boleslaum primum, quem ab Ottone tertio Imperatore donatum Regia dignitate adfirmat in secundo libro de Polonorum Republica atque Magistratibus, & adjungit: *Nec tamen ultra quartum Regem tunc is bonos mansit apud hanc gentem. Nam post alterum Boleslaum, prioris illius Pronepotem, ducentis amplius annis Polonorum Principes Regio nomine abstinerunt.* Adfirmat à secundo Boleslao Regiam dignitatem non fuisse resumptam, sed duntaxat retentam: Cessam facetur ab ejus filio, & post ducentos & quindecim annos à Primislao Duce resumptam.

Respondeo tamen Presbyterum Wipponem, ac praesertim Lambertum Schafnaburgensem, ac item Ottonem Frisingensem esse gravissimè Scriptores. Et ipsis ad stipulatur Scriptor æquè gravis Bertholdus Constantiensis. Wippo tamen & Otto labi videntur in Boleslai nomine: Videntur Casimiri primi A&ta in filium Boleslaum transcripsisse. Etenim Sanctus Henricus vicesimo quarto, Conrardus Salicus obiit undecimo sæculi anno trigesimo nono, at verò Boleslaus Principatum iniiit ejusdem sæculi anno quinquagesimo octavo; ideoque non potest in istos rebellasse. Quidquid sit, omnis hæc quaestio fundatur in gentis subjectione ac libertate: Quod nempe nemo subiectus Imperio Princeps possit sibi ipsi diadema imponere, sed ab illo debeat accipere.

An. 819. Hinc item scribit Sigebertus Gemblacensis: *Ludovicus Pius Imperator Britones sibi subigit. Murmanus verò Dux eorum, qui nomen sibi Regis usurpaverat, ab eis interimitur.* Regii nominis usurpationem, utpotè veram rebellionis speciem, fuisse & illius belli & interemptionis causam scribunt Astrologus ac Annales Francorum Fuldenfes. Britannia enim populus nolebat cum Murmano in Imperatorem rebellare. Ex eodem fundamento Sanctus Bernardus scripsit adversus Rogerium Siculum pro Imperatore Lothario. Censebat enim utramque Siciliam spectare ad Imperium.

Quocirca liberi ac soli Deo subiecti populi possunt sibi ipsis creare ac Duce Regem, aut etiam ipse Dux creare seipsum. Hac enim via omnes olim Reges, omniaque Regna passim emerunt. Et de majoris Britannia Insula, quam nimis Barbarorum incurfus vexati Romani deseruerant tamquam sibi inutilem, & extracta sua militia libertati antiquæ restituerant, quòd tunc sibi Regem elegerit, affirmant antiqui illius Scriptores. Et de Longobardi scribit Regino Abbas Prumiensis: *Longobardi, cum per annos decem sub potestate Ducum fuissent, Regem super se statuerunt Ottarium.* Et de Francis Sigebertus Gemblacensis: *Simeone & Marcomiro Ducibus defunctis, Franci in commune deliberrant, ut & ipsi, sicut aliae gentes, Regnum habeant. Et filium Marcomiri Ducis Pharamondum sibi Regem ordinant.* Et hinc diadema à Pontifice postulante Busclavum imponere malè voluit Auceps Henricus. Sclavorum

enim gens, quòd Romano Imperio nec subesset, nec subfuisset unquam, poterat sibi ipsi assumere diadema, ideoque longè potiori jure à Romana Ecclesia postulare.

Et hac in laudatam Ecclesiam pietate plures olim populi fuerunt usi. Etenim Bulgari avitam, quam sibi Basilus & Constantinus Constantinopolitani Imperatores malè excusserant, Regiam dignitatem restitui supplicarunt ac impetrarunt ab Innocentio tertio. Latè hæc habes in laudati Pontificis vita, publicata per Franciscum Bosquetum. Eadem motis refert, quomodo idem Pontifex Petrum Aragonis Principem everserit & coronaverit in Regem. Et ad Sancium Portugallie Regem scribit idem Innocentius: *Apostolica Sedes in clytæ recordationis Alphonsum Progenitorem tuum nomine Regio ac Regalibus insigniis decoravit, & ipsum & Successores suos adoptans in Beati Petri filios speciales, eos & Regnum Portugallense specialibus privilegiis, suaque protectione curavit communiti.* Exponit Rodericus Archiepiscopus Toletanus: *Aldephonsus fuit strenuus & pertinax in agendis. Hic primus in Portugallia sibi imposuit nomen Regis, cum pater ejus Comes, & ipse Dux antea dicerentur. Et ab Eugenio tertio, cui Regnum suum constituit censuale, multa privilegia & indulgentias impetravit.* Hi enim omnes erant liberi populi ac supremi Principes, ideoque sibi ipsis poterant diadema imponere, longè magis ab Ecclesia Romana impetrare. Duobus igitur populis Regiam aut quamvis aliam dignitatem donare potest laudata Ecclesia: Videlicet & liberis, & sibi temporaliter subiectis. Et sic dedit Siculis. Et hinc Sanctus Bernardus titubavit in fundamento.

Annæ Comnenæ in nostrum Gregorium palmaris calumnia est Hanon Regis Ammon in Regis David Legatos facinus, de quo Sacer textus: *Rasit dimidiam partem barbe eorum.* Erat durissima contumelia. Et hinc ad hæc Sacri textus de Sennacherib Assyriorum Rege verba, *Reversus est cum ignominia in terram suam, scribit in Hebraicis super secundum Paralipomenon librum traditionibus Sanctus Hieronymus: Tradunt Hebraei caput & barbam illi rasam ab Angelo in ignominiam.* Barba & capitis rasuram exponit in Sancti Jeremie commentariis etiam Theodoretus, & adjungit: *Is erat captivorum habitus.* Et Majores nostros in Christianæ fidei ignominiam fuisse à Paganis tyrannis frequenter femi-tonfos, lucet ex Sancti Cypriani Epistolis. Eandem ignominiam passus astitit Sanctus Petrus Apostolus, & hæc esse origo Clericalis coronæ & tonsuræ. Est facinus lapsus in Photii schisma Græcis familiare. Etenim Alacaseum militem, qui factum ac personatum Diogenis olim Imperatoris filium proditurus Imperatori Alexio Comneno, volebat sibi ipsi comam & barbam radere, laudat Anna Comnena. Et de factæ in eundem patrem Anna Comnenæ. Et de factæ in eundem patrem suum conjugationis auctore Michael Anemadede scribit eadem Anna: *Michael, barba pilatim evulsa, capite verò ad cutem rasso per forum ad ludibrium traducebatur.* Et de similibus criminis reo Gregorio Trapezuntis Duce: *Gregorium Augustus jubet per medium traduci forum, capite & barba*

Lib. 2.
Ep. 59.

Cap. 32.

Cap. 48.

Lib. 10.

Cap. 12.

Lib. 1.
cap. 32.
Lib. 3.
cap. 29.

barba strictim ad cutem tonsis. Et de militibus qui Xenam Andronici secundi Imperatoris matrem injuria affecerant, scribit Joannes Imperator Cantacuzenus: *Abrasa barba & capillis, publice in foro, velut in theatro ad spectandum omnis ignominie causa sunt propositi.* Et de nobili viro, ac suo ad Annam Imperatricem ac ejus Procere Legato, Demetrio Sguropulo scribit in alio libro: *Sguropulum verberibus indignissime coopertum, pilisque barbe & capitis nudatum, ut in pompa, publice spectandum statuunt.* Imperatoris Henrici Legatos fuisse eadem barbarie à nostro Gregorio tractatos adfirmat Anna Comnena, ideoque vocat Papam desputabilem. Verum rectè respondet ejus Scholastes David Hoeschenius: *De Gregorio septimo Pontifice, verum fatendum, nihil ejusmodi lectum. Ne boles quidem, quos insensissimos passus est, objecerunt. Non Benno, non Venericus Vercellensis, sive Waltramus Naumburgensis, non alii, non ipse Henricus in Epistola ad Annonem, qua hujus Legationis meminit, factum profecto non dissimulaturus.* Per nequissimum impostorem ficta fuit ista Epistola, & tamen illi nihil tale venit in mentem. Undè clarum est Annam aut imponere, aut ab impostoribus circumscriptam hallucinari.

Quæstio est, Qua de causa septimus Gregorius Michaeli Ducæ illatas à Nicephoro Botoniæ injurias censuerit anathemate vindicandas? Etenim Schismatici in Sanctum Petrum rebelles, adeoque & à semetipsis excommunicati erant tunc Græci omnes: Quid igitur istie operari aut prodesse poterat Sancti Petri gladius? Respondeo rationem edici à Cardinale Humberto in indiculo suorum Actorum apud Constantinopolim: *Quantum ad columnas Imperii, & ejus Honoratos, atque cives sapientes, Christianissima atque orthodoxa est Constantinopolitana civitas; quantum autem ad Michaelum Cerularium, abusivè dictum Patriarcham, & ejus stultitie fautores, nimia zizania hæresium quotidie seminantur in medio ejus.* Laudat Imperatorem Constantinum Monomachum, à cujus pietate plures successores non discesserunt. At verò de Patriarchæ Michaelis sequacibus ac successoribus scribit repertus Constantinopoli apud Patres Prædicatores Tractatus: *Ex tunc, utique à Michaelis per Apostolicæ Sedis Legatos excommunicatione, Græci majoris invidiæ stimulis agitati, quamplures libros seu tractatus in confusionem Romanæ Ecclesiæ ediderunt, & suis posteris legendos tamquam authenticos, & Catholicæ fidei firmitatem habentes, districte mandaverunt, eos verò, qui his contraria dogmatizare præsumerent, annuatim in Ecclesiis, voce præconis, quod usque hodie in eorum conventualibus Ecclesiis observatur, hæreticos denunciarunt.* Et hinc Sancti Leonis noni pro evertenda hac schismatica stultitia ac reformanda Ecclesiarum unione studium successores Pontifices numquam deposuerunt. Etenim quòd Cardinalis Fredericus, Cardinalis Humberti in Sancti Leonis legatione Collega, in Stephanum decimum Papam evectus legavit Desiderium Cassinensem Abbatem, Cardinalem Stephanum, & Mainardum Romanæ Ecclesiæ Clericum, Cardi-

nalis Humberti in Sylvæ candidæ Episcopatu postea successorem, qui à se inchoatum unionis opus prosequerentur, ac conarentur perficere apud Imperatorem Isaacium Comnenum, & Patriarcham Constantinum Lichudem, testatur & exponit in Cassinensis Monasterii Chronico Leo Ostiensis Episcopus. Nempe inter dictum Isaacium & Michaelum Cerularium, ob adsumptos ab hoc purpureos compagos, & alias ejusdem rebelles insolentias, nata dissidia, & subsecuta Michaelis mors, Pontifici fecerunt spem meliorum successuum. At dum apud Barum in Apulia Legatio unà cum Argyro Barensum Magistro exspectat pacatum mare & commodam navigationem, Papa moritur apud Florentiam, atque ita fuit evacuata omnis spes, & quisque rediit ad sua propria. Hic est ille nobilis & orthodoxus Argyrus, qui etiam Leonis noni Legationem strenuè adjuvit, atque ideò à Michaeli Cerulario sustinuit atrocissimas calumnias. Et hinc lucet Barensum civitatem tunc spectasse ad Græcos.

Anno post millesimum septuagesimo Alexander secundus Pontifex, ac ejus Archidiaconus Hildebrandus repararunt Romanam Sancti Pauli extra muros Ostiensi via Basilicam. Ei posuerunt pretiosissimas variis sacris imaginibus incisus portas. Iptas curarunt fieri Constantinopoli. Opus direxit Pantaleon Confus, Amalphitanus genere: Et incidit iussit insignes versus, quibus palam professus est se germanè orthodoxum, plenumque veneratorem Romanæ Ecclesiæ. Quis enim votivè se inscribat valvis Ecclesiæ, quam censet hæreticam aut schismaticam? Nempe etiam tunc Imperii columnæ erant Christianissimæ. Anno sequenti in Augustum thronum levatus est Michael Ducas, cognomento Parapinacius, de quo est præsens quæstio. Etiam ipsum constat fuisse orthodoxum. Ad ipsum item laudatus Alexander Sanctum Petrum Anagninæ Episcopum legavit Apocrisarium. Non qualemcumque Legatum, sed Apocrisarium. Fibulam fraternæ communionis. Hinc enim Mauritanii Imperii in favor Phocas, quòd Apostolicæ Sedis Legatum non reperiret Constantinopoli, Regnum ab ipsa improbari est opinatus, statimque à Magno Gregorio postulavit, atque obtinuit. Etenim Gregorius, quò tunc usurpatum à Constantinopolitanis Patriarchis profanum *Universalis Episcopi* nomen circumscriberet ac aboleret, tyranno studuit in omnibus gratificari. Etiam Monothelita hæresis, uti Romanam communionem, ira & Romanos interpolavit Apocrisarios. Et hinc Ecclesiæ plenè uniturus Imperator, Constantinus Barbatas, ad sextæ Synodi confirmatorem Leonem secundum scripsit: *Hortamur vestram Sanctissimam Summitatem, ut quam primum mittat designatum ab ea Apocrisarium.* Ad sextam Synodum Sanctus Papa Agathon Legatos miserat ac suæ Præsentis Vicarios, verum non Apocrisarios. Hi enim habitabant in Placidiano Palatio, quotidie communicabant Principi in secretioribus consiliis, in solenni Divinorum officiorum Apparitura procedebant cum Patriarcha, atque ita exsequebantur

Lib. 1.
Ep. 18.

tur & Divinam & humanam utriusque Ecclesiæ communionem. Hinc ipsos Apostolica Sedes non mittebat, nisi ad orthodoxum Principem. Hinc eadem Sedes Patriarchæ offensa vetabat, ne Apocrisarius, utpotè Diaconus, cum ipso procederet. Hocce processionis interdictum ac suspensio erat via ad revocationem Apocrisarii, hoc est, ad omnem communionis intercessionem. Hinc quartus Constantinus ipsum non nisi post feliciter peractam, & à secundo Leone firmatam Synodum postulavit. Hinc postulavit statim mitti. Nempe norat se, quousque esset sine Apocrisario, esse sine Romanæ communionis charactere. Hinc Romani Pontifices, quoties Græci caderent in schismata, suum Apocrisarium statim revocarunt. Nam & hodiè inter Reges ac alios Laicos Principes revocatio Oratoris est lucida professio inimicitia. Quarè secundus Alexander, dum Michaeli Ducæ Apocrisarium legavit, censuit ipsum plenè orthodoxum. Et quòd Michael Petrum honorificè admiserit, & magnis ad prosequendam novæ apud Anagninam Cathedralis Basilicæ fabricam donis auxerit, testatur in hujus vita Bruno Episcopus Signinensis.

Ad eundem Michaelum primo sui Pontificatus anno scripsit noster septimus Gregorius: *Quidam à vestris partibus Monachi venientes, quorum unus Thomas, alter Nicolaus dicebatur, Excellentiæ vestræ ad nos litteras detulere, plenas vestræ dilectionis dulcedine, & ea, quam Sancta Romana Ecclesiæ exhibetis, non parva devotione. Quæ nimirum inter cætera Nobilitatis vestræ verba, eisdem Monachis de his, quæ ipsi viva voce in aures nobis ex parte vestra relaturi essent, posse nos credere adseriebant. Verum quia personæ non videbantur tales, quibus securè fidem possemus accommodare, & per eos de tantis rebus Magnitudini vestræ respondere, confratrem nostrum Dominicum, Patriarcham Venetiæ, Romanæ Ecclesiæ ac Imperio vestro fidelissimum, ad vos studuimus mittere, quatenus ipse diligenter à vobis intelligat, si in ea, quam litteris vestris, & viva eorundem Monachorum voce secretius significastis, adhuc voluntate perseveretis, & Legationis vestræ verba ad effectum perducere velitis. Nos autem non solum inter Romanam & filiam ejus Constantinopolitanam Ecclesiam, antiquam concordiam cupimus innovare, sed cum omnibus hominibus pacem habere. Scitis enim, quia quantum Antecessorum nostrorum & vestrorum Sanctæ Apostolicæ Sedi & Imperio ad patrocinium concordia profuit, tantum deinceps nocuit, quod utrimque eorundem charitas frigit. Evecto ad Apostolicam Cathedralam Gregorio Michael, uti orthodoxus Princeps, statim gratulatus fuit, fecit obedientiam, & postulavit Ecclesiarum unionem. Eo tempore grassabatur adhuc Michaelis Cerularii impia factio, eique omninò favebat Joannes Xiphilinus Patriarcha. Hinc non per Episcopos ac solemnem Legationem, sed per fidos Monachos, adflicte Ecclesiæ confuetum semper asyllum, ac per secretas litteras pius Princeps censuit negotium conficiendum. At Gregorius aliud censuit: Censuit hanc viam tantis rebus non conducere. Hinc ipsis impen-*

Christ. Lupi Opera T.VI.

dit Dominicum Venetiæ Patriarcham. Ipsum adfirmat & Romanæ Ecclesiæ & Constantinopolitano Imperio fidelissimum: Quòd Venetum Græcis mercimonia semper foverint, atque amicitiam.

Lib. 2.
Ep. 31.

Et Dominici Legatio non caruit fructu. Etenim ipsam secuta fuit secunda, non secreta per simplices Monachos, sed solemnis Græcorum ad Romanam Ecclesiam Legatio, de qua noster Gregorius ad Imperatorem Henricum quartum scribit: *Indico Magnitudini tue, quia Christiani ex partibus ultramarinis, quorum maxima pars à Paganis inaudita clade destruitur, & more pecudum quotidie occiditur, gensque Christiana ad nihilum redigitur, ad me humiliter miserunt, nimia compulsi miseria implorantes, ut modis, quibus possem, eisdem fratribus nostris succurrerem, ne Christiana religio nostris temporibus, quod absit, omninò deperiret. Et inferius: Constantinopolitana Ecclesia, de Spiritu Sancto à nobis dissidens, concordiam Apostolicæ Sedi exspectat. Armenii etiam ferè omnes à Catholica fide aberrant. Et ferè universi Orientales præsolantur, quid fides Apostoli Petri inter diversos eorum errores decernat. Instat enim nostris temporibus, ut impleatur, quod pius Redemptor speciali gratia dignatus est Apostolorum Principi indicare ac præcipere, dicens: Ego rogavi pro te, Petre, ut non deficiat fides tua. Adeo solemnis fuit hæc, non solius Constantinopolitanæ, sed omnis Orientalis, ipsiusque etiam Armeniæ Ecclesiæ ad Gregorium Legatio. Quæ omninò videtur procurasse Dominicum Patriarcha Venetiarum. Etiam dona Sancto Benedicto in Montem Cassinum misit Imperator Michael. Rem supra audivimus à Leone Ostiensi Episcopo. Tunc item factum est quod in compendiarum Chronologia scribit Joel: *Patriarcha Joanne Xiphilino vita functo, Imperator Cosmam quemdam Monachum, qui è terra sancta advenerat, maximoque ab se ob eximias virtutes in pretio habitum, elegit. Et Joannes Schylitza: Sepulto Patriarcha Joanne Xiphilino, Imperator alium delegit, non ex Senatorio ordine, neque ex Ecclesia, neque ullum alium Byzantinum, sive eloquentia sive rebus gestis clarum & celebrem, sed Cosmam quemdam Monachum, qui à sancta civitate venerat, & in maximo honore apud Imperatorem babebarur propter virtutem, qua præditus erat. Nam tametsi externæ sapientiæ expertus esset, & illius mysteria minime gustasset, attamen variis virtutibus efflorescebat. Quapropter omnibus aliis neglectis, ipsum ad Ecclesiæ gubernacula collocat. Cosmam Monasticæ paupertatis fuisse etiam in Patriarchatu observantissimum, Prophetiæ dono clarum, & tanto throno per omnia dignissimum, testatur in primo Alexiados libro Anna Comnena. Addit fuisse creatum anno quarto Imperatoris Michaelis, die secunda Augusti, indicatione decima tertia, anno Domini post millesimum septuagesimo quinto, pendente negotio unionis. Sub Saracenis gemens Hierosolymitana Ecclesia tunc necdum admiserat schisma & nugas Michaelis Cerularii, sed constans manebat in communionem Romana. Et mansisse usque ad liberatam per Francos Hierosolymam possit ostendi.**

N

Hinc

Hinc igitur Constantinopolitanæ Ecclesiæ laceratam unionem reparaturus Imperator Ducas, nec è suo Palatio, nec è Patriarchalis Ecclesiæ Clero censuit adsumendum Patriarcham: Quod nempe Neophytos Palatinos nullatenus tolerari à Romana Ecclesia, & omnem suæ civitatis Clerum nosset aut favere schismati, aut schisma olere. Hinc igitur orthodoxam ac insigniter Sanctum Cosmam promovit. Fateor hæc à Græcis diserte non exprimi: Quod nempe cuncti de suo schismate loquantur parcissimè, & ipsum quasi erubescant; forsân ob reverentiam suorum Augustorum Principum, quorum plures fuere constanter orthodoxi, & tamen Clericos ac Monachos, quos corrigere non poterant, in sua adversum Latinos superbia permiserunt fordere. Qua in parte suum imperiale officium non expleverunt, nec sunt excusabiles.

Hanc interim Michaelis Parapinacii Legationem summo gaudio excepit noster Gregorius, speravitque adesse tempora, quibus suos non tantum in Occidente, sed etiam in omni Oriente fratres Sanctus Petrus confirmaret. Lucet ex ejus laudatis ad Imperatorem Henricum litteris. Et in ipsis addidit: *Quia Patres nostri, quorum vestigia, licet indigni, sequi optamus, partes illas pro fide Catholica confirmanda sepe adierunt, nos autem adjuti precibus omnium Christianorum, si Christo duce via patuerit, illuc transire pro eadem fide, & Christianorum defensione compellimur. Adfirmat se pro isto negotio paratum mori & pati qualibet, ac prosequitur; Procuravi Christianos quosque ad hoc provocare, ad hoc impellere, ut appetant, defendendo Legem Christi, animam suam pro fratribus ponere, & nobilitatem filiorum Dei luce clarè ostentare. Quam administrationem Italici & Ultra-Montani libenter accipiunt, & jam ultra quinquaginta millia ad hoc se præparant, & si me possint in expeditione pro Duce ac Pontifice habere, adunata manu contra inimicos Dei volunt insurgere, & usque ad sepulchrum Domini, ipso ducente, pervenire.* Litteras, quibus omnesubique Latinos Principes ad Constantinopolitano Imperio succurrendum est exhortatus, habes in primo libro Regesti. Et adversum quosdam, de collecto quinquaginta millium Papali exercitu murmurantes, purgat se in litteris ad Guilielmum Burgundiæ Comitem, adducit sui facti rationes, atque adjungit: *Speramus etiam, quod forsân alia inde utilitas orietur, scilicet ut pacatis Nortmannis, transeamus Constantinopolim in adiutorium Christianorum, qui nimirum adstricti creberrimis moribus Saracenorum inhiante flagitant, ut manum nostri auxilii porrigamus.* Tria igitur per tantas militum turbas parabat ac sperabat Gregorius. Primò, Nortmannos, licet insigniter orthodoxos, tamen utriusque ad Romanam Ecclesiam spectantis Siciliæ terrificos invasores, voluit terere, atque ita ad obedientiam compellere. Secundò, Constantinopolitani Imperii & Christianæ religionis sacrilegos laceratores ac ipsi Regiæ civitati jam imminentes Saracenos ejicere: Non tantum ex Asiatica ac Pontica Diocesi, sed etiam ex Syria, Palæstina, Arabia, atque Ægypto: Parabat sacrum pro Terra Sancta

bellum, quod postea in Claromontano Concilio explevit Urbanus secundus. Tertiò, ipsos etiam schismaticos Græcos hisce operibus studebat in pavorem agere, atque ad obediendum Catholico suo Principi, & faciendæ Ecclesiarum unioni non recalcitrandum cogere. Verum hæc omnia impedivit consuetæ Græcorum in suos Principes procaecitas, de qua præfatus Joel: *Cives Constantinopolitani Nicephorum Botoniaten in Oriente Imperatorem à rebelli exercitu creatum audientes, Regiam occupant, custodes illi imponunt, imperantem Michaellem solio pulsum, vili vehiculo cum Maria Augusta ex Alemannorum genere, & filio Constantino Porphyrogenito, in Studii Monasterium ablegant, & Monachorum albo adscribunt, Sabbato quod dicitur Lazari.* Hoc est, in Sabbato ante Dominicam Palmarum. Latius hæc referunt Joannes Schylitza, & alii Græcorum Scriptores. Sic omnia Gregorii consilia fuerunt dissipata.

Degradatus: Michael venit in Italiam, sui reparationem postulavit ab amico Pontifice, atque ita Gregorius ad omnes Calabria & Apuliæ Episcopos scripsit: *Notum esse Prudentiæ vestra non dubitamus, gloriosissimum Imperatorem Constantinopolitanum, Michaellem videlicet, ab Imperiali Excellentia culmine indignè potius & malitiosè, quàm justè & rationabiliter esse dejectum. Qui auxilium Beati Petri, necnon filii nostri gloriosissimi Ducis Roberti, flagitaturus Italiam petiit. Quapropter nos, licet indigni, Sedis ipsius curam gerentes, compassionis visceribus moti, precibus illius, necnon ejusdem Ducis, adnuendum esse censuimus, & à fidelibus Beati Petri subveniendum illi fore putamus.* Michaelis Porphyrogenius duxerat Roberti Guiscardi filiam Helenam. Hinc ille non tantum à Gregorio, sed ab isto etiam Duce flagitavit atque impetravit auxilia. Notanda sunt Gregorii verba: *A fidelibus Sancti Petri.* Tunc enim Lombardorum Episcoporum, Imperatoris Henrici, & Guiberti Antipapæ, quasi per caudas colligatarum vulpium, in Gregorium conjurata factio omniem devastabat Italiam, atque ita etiam hæc optimi Pontificis optima consilia exsufflavit. Interim Robertus Dux insigniter ac strenuè explevit officium. Etenim plures Orientalis Imperii subjugavit Provincias, Michaellem reddidit Imperialibus ornamentis, duxit usque ad muros Constantinopolitanos: Plenum successum Divina providentiâ non permisit. Gregorius, quoniam corporalia arma non poterat adjungere, saltem spiritualia deesse non voluit: Imperii invasorem Nicephorum percussit anathemate, & Sancti Petri auctoritate maledixit. Quæ omnia latissimè descripsit Anna Comnena. Fatetur, quod Michaelis restitutio, nisi Henrici adversus Romanam Ecclesiam insani motus impediissent, fuisset omninò processura, & sortitura effectum. Et ut suadeat Gregorium non fuisse justitiam nixum, aliud nescit loquax mulier, quàm circumductum à Roberto Duce Michaellem garrive fictum ac supposititium. Quidquid sit, hæc fuit radix femineæ odii in nostrum Gregorium.

S. GREGORII VII. SEXTUM ROMANUM CONCILIUM.

Hæc sunt Acta Synodalia: Anno ab Incarnatione sempiterni Principis millesimo septuagesimo nono, mense Februarii, indictione secunda, Pontificatus verò Domini Gregorii universalis Pontificis anno sexto, ad honorem Dei, & edificationem sanctæ Ecclesiæ, salutem quoque tam corporum quam animarum, ex Precepto Sedis Apostolicæ conveniunt fuiti & diversarum regionum Archiepiscopi, Episcopi, Religiosæque personæ, ut sanctam Synodum celebrarent. Omnibus igitur in Ecclesia Salvatoris congregatis, habitus est sermo de Corpore & Sanguine Domini nostri JESU Christi, multis hæc, nonnullis illa prius sententibus. Maxima siquidem pars pacem & vinum per sacræ orationis verba, & Sacerdotis consecrationem, Spiritu Sancto invisibiliter operante, converti substantialiter in corpus Dominicum de Virgine natum, quod & in cruce pependit, & in sanguinem qui de ejus latere pro multis effusus est lancea, asserbat, atque auctoritatibus orthodoxorum sanctorum Patrum, tam Græcorum quam Latinorum, modis omnibus defendebat: Quidam verò cecitate nimia & longa percussi, figuram tantum substantiale illud corpus in dextera Patris sedens esse, seque & alios decipientes, quibusdam cavillationibus conabantur adstruere.

Et tunc factas crediderim solemnes illas Ecclesiæ preces, quas iniquissimum calumniis vexat Cardinalis Benno: *Præsumptor Hildebrandus jejuniis indixit Cardinalibus, ut Deus ostenderet, quis rectius sentiret de Corpore Domini, Romanam Ecclesiam, an Berengarius? Per hoc manifestè probatus infidelis, cum in Nicæno Concilio scriptum sit, Quia dubius in fide est infidelis.* Et de Corpore Domini signum quaesivit, quod petente beato Gregorio ad firmendam mulieris fidem contigit, quando panis Christi formam accepit digiti. Et misit duos Cardinales, Ottonem & Cunonem, ad Sanctam Anastasiam, ut cum Suppone ejusdem Ecclesiæ Archiepiscopo triduanum jejuniis peragerent, & illis tribus diebus singulis per dies singulos Pfalterium & Missas decantarent, ut supra dictum signum eis Christus ostenderet. Quod minime contigit. Eandem calumniam resumpsit Moguntinum sequentis anni Conventiculum, affirmans Gregorium esse antiquum Berengarii discipulum, ipsumque degradans, quod Apostolicam de Domini Corpore

& sanguine fidem in questione posuisset. Ita habes apud Conradum Abbatem Uspergensem. Verum Synodali tempore preces ac jejunia indicare, atque in cinere & sacco Divinum lumen implorare, est antiquissima ac Sanctissima Ecclesiæ consuetudo. Nec pro fua, sed pro quorundam aliorum à Berengario circumscriptorum Antiquitatem hæsitatio illustranda fecit id Gregorius.

Et institutas ab ipso preces non fuisse irritas demonstrat Synodaliu Actorum consequentia: *Verum ubi cepit res agi, prius etiam quàm tertia die ventum fuerit in Synodo, defecit contra veritatem nisi pars altera. Nempe Sancti Spiritus ignis emolumenta palcarum consumens, & fulgore suo falsam lucem diverberando obtenebrans, noctis caliginem veritatem in lucem.* Hæsitantes Episcopos Actorum collector rectè vocat emolumenta palcarum. Quod nempe errore, schismata, hæreses, aliaque id genus Ecclesiæ damna omnipotens Providentiâ transmutet in ejus lucra. Et ad istam Episcoporum, atque ipsius etiam Berengarii illuminationem insigniter adjuvissè Sancti Brunonis Signienis Episcopi doctissimas disputationes, authentica ejus vita adfirmat. Et quidem omnem in fide dubium esse infidelem profiteretur & nos: Verum ex quo Nicæno Canone istud dictum Benno hauserit, ignoro. Haustum credo ex capitulis, quæ Angilramno Metensi Episcopo in Franciam deportanda dedit Adrianus primus.

Repetitus hic Berengarii relapsus, & præfens in ipsum Synodus videntur duxisse originem ex illius disputationibus cum Guilielmo Andegavensis Ecclesiæ Cantore, & Afcelino Monacho super doctrina & damnatione Joannis Erigenæ. Hujus palmare adversus Ecclesiæ veritatem fundamentum fuit Ecclesiæ Collecta: *Persciant in nobis, quaesumus Domine, tua Sacramenta quod continent, ut quæ nunc specie gerimus, rerum veritate capiamus.* Hinc Erro Erigena intulit: *Specie geruntur ista, non veritate.* Et hunc sibi in disputatione objectum Commentarium firmare ac defendere non fuit ausus Berengarius, ideoque Guilielmus scripsit ac sparssit Erigenam tandem aliquando ab ipso etiam Berengario esse jam desertum ac damnatum. Verum hoc adeo indignè tulit Berengarius, ut novis Apologiis

Amasium suum fuerit persecutus, ideoque ipsi Ascelinus rescripserit: *Pudeat te patrocinari librum, quem Vercellis in plenaria Synodo damnatum, te quoque propter eum hæresis macula notatum audivimus.* An hæc ante vel post Romanam Nicolai secundi Synodum sint gesta, non possum affirmare. Quidquid sit, post ipsam denuo & in istius Joannis, & in suæ hæresios apertam prædicationem lapsus est Berengarius, & de ipso ad hanc Synodum perducto pergunt Acta Synodalia: *Denique Berengarius hujus erroris Magister, post longo tempore dogmatizatam impietatem errasse se coram frequenti concilio confessus, veniamque postulans & orans, ex Apostolica clementia meruit, juravitque sicut in consequentibus continetur.* Consonat his in libro adversus Berengarium Sanctus Lanfrancus: *Ad hæc Gregorii septimi tempora, cum in templo Salvatoris de his sermo haberetur, quorundam tui similitum stipatus agmine erroris Magister perseverabas, tum cælestis Patris spiritu in animum tuum instillante reversus, speratam veniam Apostolica miseratione consecutus es, jurans & ea quæ sequuntur.*

A. 1075. Quæ omnia insigniter confirmat Malleagenfis ad Sanctum Maxentium Cœnobii Chronicon: *Pictavis fuit concilium, quod tenuit Girardus Legatus, de corpore & sanguine Domini, in quo Berengarius ferme interemptus est, fueratque aliud concilium apud Sanctum Maxentium septimo Kalendas Julii, in quo erat major Goscelinus, Archiepiscopus Burdigalensis, qui Archimbaldus successit.* Girardus iste est Giraldus, Sancti Petri Damiani proximus successor in Episcopatu Ostien-

si, Alexandri secundi in Galliam ac Hispaniam Legatus una cum Raimbaldo Romanæ Ecclesiæ Subdiacono, ac in eadem Legatione per nostrum Gregorium confirmatus. Ita habet sexta Gregorii Epistola in primo libro Regefti. Exstat ibidem alia, qua Gallicanam Geraldii Synodum Pontifex memorat, de Actorum ad se non facta relatione queritur, adseritque quosdam istic damnatos Episcopos ad suum iudicium proclamasse. Verum hæc est alia Synodus. Facta enim fuit anno post millesimum septuagesimo tertio, istam autem Pictaviensem adductum Chronicon adscribit anno septuagesimo quinto. Cur illic Berengarius fuerit ferè interemptus, ignoro. Existimo quòd ob toties iteratum relapsum in horrendas blasphemias: Quas Apostolicæ dignitatis tenacissimus Galliarum populus quia videbat per Synodalia Decreta & iterata in ipsis juramenta non corrigi, censuit lapidibus obruendas, atque ita cum blasphemo & perjurio Hæresiarcha apud inferos sepeliendas. Et apud Sanctum Maxentium celebrata Synodus videtur tractasse eandem materiam. Et quin Berengarius etiam post hæc Synodos fuerit relapsus, atque ita Ecclesiam coegerit ad alios quottannis Conventus, existimo non dubitandum. Hinc igitur finem imposturus Gregorius, olim sibi in Gallia notum & a se iudicatum hominem iussit denuo Romam accedere. Et quibusdam visus est in toties relapsum Erronem esse nimium benignus, atque ita Cardinalis Bennonis calumniæ dedit aliquid ansæ aut fomenti.

Secunda BERENGARII Professio.

EGO Berengarius corde credo, & ore confiteor, panem & vinum, quæ ponuntur in Altari, per Mysterium Sacræ orationis, & verba nostri Redemptoris substantialiter converti in veram & propriam, ac vivificatricem carnem & sanguinem JESU Christi Domini nostri, & post consecrationem esse verum Christi corpus, quod natum est de Virgine, & quod pro salute mundi oblatum in cruce pendit, & quod sedet ad dexteram Patris, & verum sanguinem Christi, qui de ejus latere effusus est. Non tantum per signum & virtutem Sacramenti, sed in proprietate naturæ, & veritate substantiæ. Sicut in hoc Brevi continetur, & ego legi, & vos intelligitis, sic credo, nec contra hanc fidem ulterius docebo. Sic me Deus adjuvet, & hæc sancta Dei Evangelia.

SCHOLION.

Professionem hanc laudato suo libro inseruit etiam Sanctus Lanfrancus, & Viridunensi suo Chronico Hugo Abbas Flaviniacensis. Hæc ejus verba, *Quod natum est de Virgine*, in suis ad

Geraldum Sancti Albini Andegavenfis Abbatem litteris habet & Anastasius sanctorum ibidem Sergii & Bacchi Monachus: *Credo Sanctum Corpus Dominicum, quod in Altari quotidie Sacerdotis officio consecratur, veram ejus carnem esse, quæ passa est in cruce, & verum ejus sanguinem, qui manavit ex latere.* Confirmat id Evangelicis testimoni-

simoniis, & prosequitur: *Sicut nullum corpus aliud pro nostra salute traditum præter suum scio, ita nullam ejus aliam carnem, quam quæ nata est de Maria Virgine, & resurrexit de sepulchro, manducari in remissionem peccatorum credo, nec alium bibi sanguinem, quam qui profuxit de ejus latere, non dubito.* Quo locutionis genere frequenter utuntur Berengarii impugnatores. Rationem dat Venerabilis Durandus Abbas Troarnensis: *At quia sunt nonnulli his aliquantò, ut sibi videntur, prudentiores atque religiosiores, qui carnem quidem dicunt esse Christi, non tamen illam, quam de Virgine sancta Christus ipse suscepit, in qua passus est, & à mortuis resurrexit, quam ad Calos cum triumpho victorie vivus & verax decessit, sed quandam novam, quam benedictio recens consecravit.* In tres factiones divisus fuit Berengarius: Prima solum figuram, secunda impanationem, tertia transubstantiationem admittit, verum in nescio quam novam carnem. Et hanc ex Sancto Ambrosio, alicujus antiqui Ecclesiæ Patribus lucide expugnat laudatus Durandus. Eandem impetunt adducta verba professionis.

Prima quæstio est, An hanc professionem in hac Synodo fecerit Berengarius? In eruditis ad Sancti Lanfranci vitam Notis negat Lucas Dacherius: *Alteram confessionem coram Summo Pontifice Gregorio septimo, seu potius, mea sententia, partes Legati in Gallia agente, Alexandri secundi jussu, præsidenteque Concilio Turonensi, emisit Berengarius.* Respondeo tamen omnino emissam in hac Synodo. Ità enim disertè testantur authentica nostra Acta Synodalia. Et supra nobis dixit Sanctus Lanfrancus hæc emissam in templo Salvatoris, seu in Basilica Lateranensi. Quod ipsum disertissimè testatur Hugo Flaviniacensis. Etiam maledicus Benno. Improbata enim à se præces scribit non in Turonensi, sed in Romana Synodo fuisse indictas. Et Gregorius in Turonensi Synodo non Alexandri, sed Victoris secundi fuit Legatus.

Alterà quæstio est, Cur hæc verba, *Consentio corpus & sanguinem Domini non solum Sacramento, sed in veritate manibus Sacerdotum tractari & frangi, & fidelium dentibus atteri*, quæ priori professioni iusserat inferi Nicolaus secundus, hic intermisit noster Gregorius? Respondeo rationem colligi ex laudatis Anastasii Monachi litteris: *Post tanti Mysterii consecrationem sic veram Dominici Corporis Eucharistiam me credo sumere, ut tamen nullo modo negem in figura vel Sacramento esse. Alioquin si absque Sacramento vel figura Dei Agnum dentibus vorari crederem, in magnum, ut ait Pater Augustinus, facinus incurrerem.* Ait non ipsum Domini Corpus, sed solas Sacramentales species dentibus atteri ac tangi, ideoque illos, qui solum illic sine accidentibus istud corpus crediderunt, toto cælo hallucinari. Hanc propositionem, *Domini Corpus à fidelibus in Eucharistia tangitur*, esse authenticam & multorum Patrum testimonio firmam ostendi superius; est tamen ambigua, & in istramque contradictionis partem versari possit argumentis, quibus hanc, *Domini Corpus frangitur*, versat in sexto de Sacramentis tractatu Hugo de Sancto Victo-

Cap. 8.

Christ. Lupi Opera T.VI.

re. Et in libris de Sacramento Altaris scribit Innocentius tertius: *Soler à multis inquiri, sed à paucis intelligi, quid Christus in mensu fregit, & quid sacerdos in Altari frangat. Fugiat qui dicerent, quòd sicut post consecrationem verus panis remanent accidentia, sic & vera panis substantia. Quia sicut subjectum non potest subsistere sine accidentibus, sic accidentia non possunt existere sine subjecto. Quoniam accidentis esse non est aliud quam inesse.* Adfirmat doceri ab illis impanationem, & adjungit: *Hi dicunt quòd substantia panis frangitur & atteritur. Errorem multis refutat, ac prosequitur: Dicamus ergo quòd forma panis frangitur & atteritur, sed Corpus Christi sumitur & comeditur.* Eandem sententiam secutus fuit noster Gregorius, & Berengarius, qui priori suæ professioni insertam istam phrasim horruerat, multis postea impugnat, & etiamnum aversabatur, ad ipsam denuo duxit non cogendum. Ita nobis demonstravit cum convertendis Hæreticis esse circa quadam dispensatoriè agendum.

Pergunt Acta Synodalia: *Tunc Dominus Papa præcepit Berengario ex auctoritate Dei Omnipotentis & Sanctorum Apostolorum Petri & Pauli, ut de Corpore & Sanguine Domini nunquam ulterius cum aliquo disputare, vel aliquem docere præsumeret, excepta causa reducendi ad fidem hanc eos, qui per ejus doctrinam ab ea recesserant.* Quod ipsum eisdem ferè verbis scribunt Sanctus Lanfrancus & Hugo Flaviniacensis. Quin & commendatitias litteras, & oculatum, qui ipsum pristino apud omnes honori redderet, Actorem, & veræ conversionis testem dedit illi Pontifex: *Gregorius servus servorum Dei, omnibus beato Petro fidelibus salutem & Apostolicam benedictionem. Notum vobis omnibus facimus, nos anathema fecisse ex auctoritate Dei Omnipotentis Patris, & Filii, & Spiritus Sancti, & beatorum Apostolorum Petri & Pauli, omnibus qui injuriam aliquam facere præsumpserint Berengario, Romanæ Ecclesiæ filio, vel in persona, vel in omni possessione sua, vel qui eum vocabit Hæreticum, quem post multas, quas apud nos, quantas voluimus, fecit moras, domum suam revertimus; & cum eo fidelem nostrum Fulconem nomine.* Litteras nuper vulgavit Lucas Dacherius.

Et hinc oritur tertià quæstio, An post hanc novissimam professionem & absolutionem Berengarius fuerit adhuc relapsus? Respondeo fuisse. Etenim ad annum istius sæculi octogesimo scribit laudatus Sancti Maxentii Chronicon: *Fuit Concilium Burdigala, in quo Berengarius reddidit fidei suæ rationem.* Quòd nempe esset iterum relapsus, aut certè de relapsu suspectus & accusatus. Quidquid sit, penitens & Catholicus decessit ex hac vita. De ipso enim scribit ad hujus sæculi octogesimo tertium annum Clarius Monachus in Chronico Sancti Petri vivi: *Berengarius Turonensis Magister, & admirabilis Philosophus, amator pauperum effloruit. Hic composuit orationem istam, quæ sic incipit: Juste Judex JESU Christe. Post hæc fidelis & verè Catholicus vitam finivit, super ejus tumulum hujusmodi Epitaphium est: Quem modò miratur, semper mirabitur orbis, ille Berengarius*

non obturus obit. Et Guilielmus Malmesberien-
sis. Berengarius planè, quamvis sententiam corre-
xerit, omnes tamen, quos ex totis terris deprava-
verat, convertere nequirit. Et infra: Quin &
ipse Epiphanius die moriens, genuitque producto
recordatus, quidam miseris quondam adolescens primo
etatis calore, Secta sua infecerat, hodie, inquit,
in die Apparitionis suae apparebit mihi Dominus
meus JESUS Christus, propter poenitentiam, ut
sperò, ad gloriam, propter alios, ut timeo, ad
penam. Eum aliqui nimis extuierunt praconiis,
praesertim Sanctus Hildebertus Archiepiscopus
Turonensis.

Ea reverè omnes à se perverfos Berengarius
non convertit. Etenim de nescio quo Monacho
scribit in primo super Sancti Benedicti Regu-
lam libro venerabilis Abbas Rupertus: Habue-
ram cum aliquo magni nominis, magnae estimatio-
nis Scholastico, licet Monacho, certamen per mole-
stum de Sacramento Corporis & Sanguinis Domini.
Qui inter cetera, quibus deprimere conabatur Ma-
jestatem tanti Sacramenti, illud mihi objecerat, quia
Sacramentum illud Judae quoque traditori suo Do-
minus dedit, sicut & ceteris Apostolis, hoc nimi-
um intevens, quod nequaquam illi dedisset, si
vera esset substantia corporis & sanguinis sui. Quis
non videat prodire hæc ex olla Berengarii? Et
quidem argumentum istud adeò movit Rupertum,
ut Sanctum Augustinum, cujus auctoritate se
tuebatur Hereticus iste Monachus, dixerit non
esse in Canone, & Sanctum Pictaviensem Hi-
larium, cui videtur Judas non accepisse Eucha-
ristiam, fuerit secutus. At ecce hinc alia lis.
Quidam Catholicis acceperunt id pessimè, & op-
timum Rupertum diffamare ceperunt tanquam He-
reticum, qui dixisset non esse in Canone beatum
Augustinum. Quod notent qui Augustini probato-
res etiam à Romana Ecclesia libros hodiè audent
sugillare. An Eucharistiam Judas acceperit,
est longa quaestio, nec hujus loci. Quidquid sit,
ex praefata olla prodierunt & illi, adversum quos
scribit in Commentariis super Sancti Dionysii
de Cælesti Hierarchia libros Hugo Victorinus:
*Quidam dicunt in Sacramento altaris veritatem
Corporis & Sanguinis Christi non esse, sed ima-
ginem illius tantum & figuram.* Etiam illi, à qui-
bus, quod accidens per se subsistere non posse
crederent, traditam fuisse impanationem, au-
divimus supra ab Innocentio tertio. Hi enim,
quod nudam figuram non dogmatizarent, non
possunt fuisse Albigenes. Interim etiam hi, &
Petro Brusiani, & Waldenses, & Wicleffites,
& Hussites, & Lutherani, & Calvinistæ, & de-
nique omnis Sacramentarium factio ex eodem
prodierunt spermate & principio, adversus
quod rectè laudatus Innocentius: *Qualem signifi-*

*candi modum habet nomen accidentis in Philosophi-
ca facultate, talem existendi modum habet accidens
nominis in Theologica veritate. Nam sicut hoc no-
men, Album, significat accidens in subiecto,
id est, in adjacentia, sed hoc nomen, Albedo,
significat accidens sine subiecto, id est, in existen-
tia, sic ante consecrationem accidens est in subiecto,
quoniam existit in alio, sed post consecrationem acci-
dens est sine subiecto, quoniam existit per se, tran-
sit enim substantia, sed remanent accidentia. Etiam
Joannis Wicleffi palmare adversus Eucharistiae
veritatem fundamentum fuit hic articulus: *Deus
de potentia sua absoluta non potest facere quod in
Sacramento Altaris essent accidentia sine subiecto.*
Et hinc hunc articulum, *Quod accidentia non
maneant sine subiecto post consecrationem in Sacra-
mento Altaris*, Synodaliter damnavit Guilielmus
Archiepiscopus Cantuariensis. Ejus judicium
firmavit Urbanus sextus, ac etiam Constantien-
sis Synodus, damnans hunc articulum: *Acciden-
tia panis non manent sine subiecto in Sacramento
Altaris.* Ex quo vides Renati Carthesii nugae
esse lucidè paradoxas. & jam dudum ab omni
Christianitate explosas, quod Ecclesia accidentis
nomen eodem, quo & Philosophi solent, modo
ac sensu accipiat, jam testatus est Innocentius
tertius. De quibus plura suo loco.*

*Causa Henrici & Rudolphi, de
Germanico Imperio
contententium.*

Henicum quartum Imperatorem à Grego-
rio nostro excommunicatum, & ab Im-
perii administratione suspensum, quod inte-
gro anno inforduisse, degradarunt Germani
Proceres, ejusque in locum elegerunt Rudol-
phum Suevix Ducem. Et quia post actam pu-
blicam poenitentiam, & acceptam vinculi abso-
lutionem relapsus iste fuit ad pejora, sua in
ipsum Gesta hi firmarunt, & per missos ad hanc
Synodum Legatos postularunt esse rata, & au-
thoritate Apostolica mitti in executionem. Ad-
erat & ipsius Henrici Legatio, meliora spondens,
ac postulans fieri in Germania Conventum, in
quo Apostolica Legatio componeret omnia, &
partes conciliaret. Quæ mansuetior via omninò
placuit Pontifici, ideoque utriusque Regis Le-
gatos compulit ad profitendam obedientiam, &
istum Conventum promittendum. Exstant pro-
fessiones in Papali Regesto.

DISSERTATIO

De quibusdam sanctorum Patrum
testimoniis, spectantibus ad
Berengarii hæresim.

CAPUT I.

*Difficilis locus Rabani Mauri Archiepiscopi
Moguntini exponitur.*

Abani Mauri, grassantibus
Joannis Erigenæ contentio-
nibus, scripta ad Heribol-
dum Antisdorensem Anti-
fitem, & per Stephanum
Baluzium nuper vulgata
Epistola habet hunc articu-
lum: *Quod interrogastis,*

Cap. 33.

*utrum Eucharistia, postquam consumitur, & in se-
cessum emittitur more aliorum ciborum, iterum redeat
in naturam pristinam, quam habuerat antequam
in Altari consecraretur, superflua est hujusmodi
quaestio, cum ipse Salvator dixerit, Omne quod
intrat in os, in ventrem vadit, & in secessum
emittitur. Sacramentum corporis & sanguinis ex
rebus visibilibus & corporalibus conficitur, sed invi-
sibilem tam corporis quam animæ confert sanctifica-
tionem. Quæ est enim ratio, ut hoc quod stoma-
cho digeritur, & in secessum emittitur, iterum in
statum pristinum redeat, cum nullus hoc unquam
fieri adseruerit? Nam quidam nuper de ipso Sacra-
mento corporis & sanguinis Domini non ritè sentien-
tes dixerunt hoc ipsum corpus & sanguinem Domi-
ni, quod de Maria Virgine natum est, & in quo
ipse Dominus passus est in cruce, & resurrexit de
sepulcro, idem esse quod sumitur de Altari. Cui
errori, quantum potuimus, ad Eglum Abba-
tem scribentes, de corpore ipsa quid verè creden-
dum sit aperuimus. Hic est ille locus, in quem
scripsit publicatus per Ludovicum Cellotium
Auctor anonymus: *Et his quidem, qui dixe-
runt secessum obnoxium, quod nunquam antea est
auditum, id est, Heriboldo Antisdorensi Epi-
scopo, qui turpiter proposuit, & Rabano Mogun-
tino, qui turpius adsumpsit, turpissimè verè con-**

*clust, suis ad respondendum locus servetur. Re-
verè fuit insolens, procax, & sæda curiositas,
à qua oportebat utrumque abstinuisse. Hic, in-
quam, est locus, ex quo Rabanus quibusdam
visus est sentire cum Joanne Erigena, Dominici
corporis & sanguinis Eucharisticam veritatem
negare, & adferere solam figuram. Diserte
enim adfirmat istud ipsum, quod natum de
Virgine, & passum in cruce, corpus non sumi
in Altari, sed quoddam ita errare. Et infra ad-
dit: *In isto cibo & potu, quem carnaliter sumunt,
& spiritualiter non intelligunt, &c.* Videntur pro-
fessionem, quam & Nicolaus secundus & præ-
sertim Gregorius septimus postea exegerunt à
Berengario, ad carnales errores proferbere.
Proximo Doctore Rabanum semper habuit
Ecclesia: Hinc quidam suspicantur transubstanti-
ativam Eucharistiae veritatem ad immobile do-
gma non spectasse, sed ad Ecclesiasticas quaestio-
nes.*

Respondeo duos tunc in Gallicana Ecclesia
fuisse grassatos errores. Primus erat Joannis Eri-
genæ, Dominici corporis substantiam negans
in Eucharistia, & adfirmans solam figuram.
Et certum est Rabanum Moguntinum, uti &
Hincmarum Remensem, licet ambo circa alios
istius Barbari errores cespitarint, ab hac lepra
fuisse alienissimos. Alterum errorem intelliges
ex secundo Sancti Nicephori Patriarchæ Con-
stantinopolitani adversum Iconoclastas Antirre-
tico: *Non sine stupore admirabitur quispian ipsius
quoque in his futilitatibus atque inconstantiam. Quo-
niam quod paulò ante propriè & verè corpus Christi
contendebant accipere, hoc idem nunc imaginem
illius adfirmat. At idem propriè & verè corpus esse,*
& il-

Et illius imaginem esse dicere, an excogitari quid solidius poterit, & quid magis pro deridiculo sit? Sacro-sanctæ Eucharistiæ veritatem, quidquid aliqui scribant, Iconoclastæ non denegarunt. Quod hic proficitur etiam ipse Sanctus Nicephorus. Verum ut sese ab omni Christi Domini imagine non alienos demonstrarent, adseruerunt ipsam sibi esse in hoc tremendo mysterio: Utpotè quod sibi esset & veritas & figura. Hocce dogma potenter impugnat laudatus Patriarcha, & concludit: Nos neque imaginem, neque figuram illius corporis hæc dicimus, licet symbolicè conficiantur, sed ipsum Christi corpus Deificatum. Illius enim dicentis vox est: Nisi manducaveritis carnem Filii hominis, & biberitis ejus sanguinem, non habebitis vitam in vobis. Hoc etiam Discipulis exhibebat, Accipite, manducate corpus meum, dicens, non imaginem corporis mei. Quemadmodum enim ex sacra Virgine carnem per Spiritum Sanctum sibi ipsi substituit. Et si opus est ex nostris quoque id exponere, quemadmodum panis & vinum & aqua naturaliter in corpus & sanguinem edentis ac bibentis transmutantur, neque dicimus aliud corpus diversum à primo fieri, ita & hæc supernaturaliter invocatione Sacrum facientes, & Sancti Spiritus adventu in corpus & sanguinem Christi transmutantur. Namque hoc petito Sacerdotis continet. Et non duo intelligimus, sed unum ac idem fieri credimus. Non veritatem simul ac figuram, sed solam veritatem. Eodem modo loquitur in Mystagogiæ expositione Sancti Nicephori in Regiæ civitatis Cathedra socius Sanctus Germanus, alique adversus Iconoclasticam hæresim Scriptores. Videntur solam Dominici corporis & sanguinis substantiam in Eucharistia figurare, & transmutatorum Sacramentalium elementorum residua, quæ istam obvolvunt ac velent; accidentia denegare.

Et istos Scriptores legisse, ac æmulatus esse in suis adversus Erigenam opusculis videtur Venerabilis Paschasius Rabertus. Hinc malè apud multos audit. Nam & de isto errore ipsum accusavit Berengarius. Purgavit vero Sanctus Lanfrancus. Quidquid sit, alii videntur hunc errorem tunc in Gallia docuisse. Hinc enim publicatus per Ludovicum Cellotium Auctor scribit: De mysterio corporis & sanguinis Domini quidam dicunt idem esse quod sumitur de Altari, quod & illud quod natum est de Virgine; alii autem negant, & dicunt aliud esse. Quidam autem diabolica inspiratione blasphemant secessu obnoxium fore. Prima, quæ Paschasii Raberti credebat, sententia adseverabat ipsum, sine Sacramentalibus involucribus solum, è Virgine natum ac in cruce passum Domini corpus esse in Eucharistia: Esse istuc nudum, nullo tectum velo, uti fuerat in Virgine & cruce. Altera sententia erat Rabani Mauri. Et ipsam non culpavit dictus Auctor. Solummodo culpavit, quod ille adderet velantes species abire in secessum. Et merito priora probat. Etenim phrasin istam Rabanus accepit ex Sancti Hieronymi commentario super Apostolicam ad Ephesios Epistolam: Dupliciter sanguis Christi & caro intelligitur. Spiritus illa atque Divina, de qua ipse dixit: Caro mea verè

est cibus, & sanguis meus verè est potus. Vel caro & sanguis, quæ crucifixa est, & qui militis effusus est lancea. Juxta hanc divisionem & in Sanctis ejus diversitas sanguinis & carnis accipitur, ut alia sit caro, quæ visura est Salutare Dei, alia caro & sanguis, quæ Regnum Dei non queant possidere. Hæc Sanctorum caro & sanguis sunt nostris originalibus, plenam cum immortalitate justitiam sibi non compatiuntibus, vitii ac infirmitatibus gravatum, ista Sanctorum caro & sanguis sunt plenæ justitiæ ac immortalitatis dotibus ornatum corpus, ideoque non carnale amplius, sed per omnia spiritale. Non demutatur in spiritum, sed spiritui plenissimè subjectum. Hæc corpora non differunt substantia, sed solo modo & accidente. Sunt eadem ejusdem, per Adami peccatum deformata, & per Christi justitiam reformata carnis substantia. Quod ipsum obtinet in Sacramentali Christi Domini carne, & naturali. Hæc corporalis atque humana, ista spiritualis est atque Divina: Non substantia, sed existendi modo atque accidente.

Sancti Hieronymi phrasin usurpat etiam Sanctus Augustinus. Etenim in Tractatibus super Sancti Joannis Evangelium scribit de Capharnaitis Erroribus: Carnem sic intellexerant, quomodo in cadavere dilaniatur, aut in macello venditur, non quomodo spiritu vegetatur. Sæpe carnis in Sacramento existentiam crediderunt à Domino prædicari, non spiritalem atque invisibilem, sed naturalem & corporalem, ideoque istud dogma abhorruerunt uti barbariem. Quod ipsum & Augustinus & alii Patres tradunt in pluribus locis. Quædam Augustini loca adduxi in superioribus. Porro adscriptam Paschasii Raberti sententiam de isto errore nullus unquam accusavit. Inter hunc & ipsam fuit grande intervallum. Error iste credebatur Domini corpus in partes lanandum à fumentibus, & sic vorandum; dicta sententia adfirmabat ipsum esse totum in toto, & totum in qualibet mysterii particula, at nudum sine Sacramentalibus involucribus, uti fuerat in matris utero, ac in patibulo crucis. Et ob hanc solam involucrium differentiam alii tunc adfirmarunt, alii negarunt ipsum de Virgine natum ac in cruce passum corpus esse etiam in Sacramento.

Uterque loquendi modus suis nititur fundamentis, dudum viguit apud Ecclesias, & fuit familiaris etiam Sancto Augustino. Priorem hic usurpat in nonagesimo octavi Psalms commentario. Versum, Adorate scabellum pedum ejus, multis versat, istud scabellum ostendit esse terram, ac pergit: Fluctuans converto me ad Christum, & invenio, quomodo sine impietate adoretur terra, sine impietate adoretur scabellum pedum Domini. Suscepit enim de terra terram. Quia caro de terra est, & de carne Mariæ carnem accepit. Et quia in ipsa carne hic ambulavit, & ipsam carnem nobis manducandam ad salutem dedit, nemo autem illam carnem manducat, nisi prius adoraverit, inventum est quemadmodum adoretur tale scabellum pedum Domini, & non solum non peccemus adorando, sed peccemus non adorando. Lucidè adferit ipsam de Virgine natam carnem esse in-

in Sacramento, ibidemque à nobis adorari ac manducari. Et tamen statim in eodem commentario latius exponit istud mysterium, ac subdit de Capharnaitis: Durum illis visum est, acceperunt illud stultè, carnaliter illud cogitarunt, & putaverunt quod præcisurus esset Dominus particulas quasdam de corpore suo, & daturus illis. Ille autem instruxit eos, & ait illis: Spiritus est qui vivificat, caro autem non prodest equam. Spiritu autem intelligite quod locutus sum. Non hoc corpus quod videtis manducaturus estis, & bibiturus illum sanguinem, quem fufuri sunt, qui me crucifigent. Sacramentum aliquod vobis commendavi: Spiritu autem intelligite quod locutus sum. Esti necesse est illud visibiliter celebrare, oportet tamen invisibiliter intelligi. Ipsum de Virgine natum corpus omnino viderunt Apostoli, ideoque & visum à se corpus omnino manducarunt. Quomodo igitur Augustinus in eodem contextu istud & adfirmat & negat? Quia idem corpus distinguit in duo: Non quoad substantiam, sed quoad existendi modum.

Eadem distinctione utitur in commentario Psalms trigimesimo tertii. Etenim ad versum: Accedite ad eum, & illuminamini, scribit: Accedite ad eum, & illuminemur, non quomodo accesserunt Judæi, ut tenebrarentur. Accesserunt enim ad illum, ut crucifigerent, nos ad eum accedimus, ut corpus & sanguinem ejus accipiamus. Illi de Crucifixo tenebrati sunt, nos manducando Crucifixum & bibendo illuminamur. Palam adfirmat ipsum crucifixum corpus à nobis manducari. Et tamen in prima ejusdem commentarii concione adducit Dominica de hoc mysterio apud Joannem verba, & pergit: Et Discipuli ejus, qui eum sequebantur, expaverunt, & exhorruerunt sermonem, non intelligentes, putaverunt necesse quid durum dicere Dominum nostrum JESUM Christum, quod carnem ejus, quam videbant, manducaturi essent, & sanguinem bibiturus, & non potuerunt tolerare. Furor & insania videbatur dare carnem suam manducandam hominibus, & bibendum sanguinem. Eadem distinctione utitur in habito ante Altare ad Infantes sermone, quem libro de Baptismo Æthiops subnexuit Sanctus Fulgentius. Egressis de sacro Fonte Neophytis Sacrosanctam, de qua Catechumeni tot mira audierant, Eucharistiam mox ostendebat olim Episcopus, & ipsius mysteria exponebat. Hoc ipsum in laudato sermone facit etiam Sanctus Augustinus, & adjungit: Potestis modò dicere mihi, præcepisti ut credamus, expone ut intelligamus. Potest enim in animo cujusdam talis cogitatio oboriri: Dominus noster JESUS Christus novimus undè accepit carnem de Virgine Maria. Infans lactatus est, nutritus est, crevit, ad juvenilem ætatem perductus est, à Judæis persecutionem passus est, ligno suspensus est, in ligno interfectus est, de ligno depositus est, sepultus est, tertia die resurrexit, qua die voluit in celum ascendit. Illic levavit corpus suum, undè est venturus, ut judicet vivos & mortuos. Ibi est modò sedens ad dexteram Patris. Quomodo est panis corpus ejus? Et calix, vel quod habet calix, quomodo est sanguis ejus? Ista infantes adversus Augustinum,

qui ipsam de Virgine natam ac in cruce passam carnem dixerat contineri ac manducari in Eucharistia, argumentabantur. Et Augustinus respondit: Ista, fratres, idè dicuntur Sacramenta, quia in eis aliud videtur, aliud intelligitur. Quod videtur, speciem habet corporalem; quod intelligitur, fructum habet spiritalem. Adfirmat non visibile, sed invisibile Domini corpus esse istuc & manducari: Ipsum de Virgine natum corpus, sed per invisibilem existendi modum. Quam ejusdem Dominici corporis distinctionem tradunt item alii Patres, & Latini & Græci.

Et uterque iste loquendi modus dudum viguit, ac liber ambulavit per Ecclesias. Nempè nullis de hoc aut illo litigantibus, aut virus indè fumentibus Hæreticis, orthodoxa simplicitas erat secuta. Ad postmodo litigare, & lepram suam posteriori phrasi, tamquam pura ovium lana lupum, obregere cœpit versutus Berengarius, atque ita simplicem populum in dolosos sui erroris laqueos circumscribere. Blaterare cœpit verba, quibus ipsam de Virgine natam Domini carnem Sanctus Augustinus adferit non manducari in Sacramento, esse frequentia, lucida, diserta. Quin & de quibusdam ejus Discipulis scribit Venerabilis Troarnensis Abbas Durandus: Sunt nonnulli, puris solam figuram garrientibus Berengarianis, ut sibi videtur, prudentiores ac religiosiores, qui carnem quidem dicant esse Christi, non tamen illam, quam de Virgine Sancta Christus ipse suscepit, in qua passus est, & à mortuis resurrexit, quam ad celos cum triumpho victoria vivus & verax devexit; sed quamdam novam, quam benedictio recentis consecravit. Adversum hujusmodi fabulas septimus noster Gregorius iteratè Berengarii professioni inferuit hæc verba: Credo esse verum Christi corpus, quod natum est de Virgine, & quod pro salute mundi oblatum in cruce pendit, & quod sedet ad dexteram Patris. Et verum sanguinem Christi, qui de ejus latere est effusus. Ex illo tempore omnes hac sola phrasi utimur: Et alia, licet per Rabanum Maurum, ac ipsum etiam Sanctum Augustinum, ac alios Ecclesiæ Patres usitata, phrasi cœpit esse scandalosa, suspecta, offensiva piarum aurium, abolita, circumscripta. Quod enim Sanctorum etiam Patrum, licet non sensus, tamen voces circumscribere possit ex tali causa, & soleat Ecclesia, alibi demonstratum est, & suo loco adhuc demonstrandum.

Et ad istas voces circumscribendas septimus Gregorius habuit firma fundamenta. Etenim Sanctus Augustinus ac alii Patres, licet ipsum è Virgine natum ac in cruce passum corpus quandoque dixerint non contineri in Eucharistia, passim tamen dixerunt contineri. Hæc loquendi species est ipsis longè familiarior. Hac Augustinus utitur in libris adversus Faustum Manichæum: Bibitur quod de Christi latere manavit. Et in quadagesimo quinti Psalms commentario declamat ad conversos Judæos: Medicum cognovistis, jam securi bibite sanguinem, quem fudistis. Et in commentario Psalms quinquagesimo octavi: Christi sanguinem fudistis serventes, bibite conscienter. Et in sexagesimo quinti Psalms

L. 12. c. 29.

Conc. c. 1.

com.

commentario: Homicidis donatus est sanguis Domini innocenti. Et ipsum sanguinem, quem per insaniam fuderunt, per gratiam biberunt. Hanc phrasin Augustinus usitat in innumeris locis. Eandem adideo usurpat Sanctus Joannes Chrysostomus, ideoque & ipsius Liturgia habet: Domine non sum dignus, ut sub sordidum animæ meæ tecum ingrediari, sed quemadmodum equi & boni consuluisti in spelunca & præsepi irrationabilium animalium recumbere, & in domo Simonis leprosi etiam similem mihi meretricem, peccatricem ad te accedentem suscepisti, ipse dignare etiam in præsepe animæ meæ rationis expertis, & in commaculatum meum corpus ingredi mortui & leprosi. Etiam Magni Basilii Liturgia habet: Hunc calicem fore ipsum pretiosum sanguinem Domini nostri JESU Christi, qui pro mundi vita effusus est. Et ipse Dominus dixit: Hic est sanguis meus, qui pro multis effundetur. Hoc est corpus meum, quod pro vobis datur. Utique in mortem. Et reverà hæc phrasin est profitendo mysterio longè aptior, & ab omni subintrudendi erroris periculo securior, ideoque ipsam valere solum rectè voluit scripturus Gregorius: Adversam phrasin rectè circumscriptis & abolevit.

Et hoc in cardine pendet lis, quam cum Sancti Medardi apud Suestiones Monachis habuit venerabilis Guibertus, Abbas Sanctæ Mariæ apud Novigentum. Audiamus ejus litteras, operi de Sanctorum pignoribus præfixas, ad Odonem Abbatem Sancti Symphoriani: Subnotavit Adversarius meus, quod panis ac vini mysterium Vicarium Christi appellaverim: Quod ob hoc sibi minus idoneè dictum visum est, quia id, quod Vicarium dicitur, minus eo, cujus Vicarium est, aliquo modo æstimatur. Sed si dicta mea attendisset, quibus, quod est ex virgine, & significati, quod in constat, à me sæpè numero identitas enunciat, omnis ejus illic ambiguitas sopiret, cum ipsa verba Dominica mox inibi subiecta met ad sui memoriam id fieri imperant, nunquam de vicissitudine quæstio moveretur. Quis enim Vicar representandi cujuslibet dubitat, quod super representa memoriam innovat? Magis planè in causa esse videtur, quod Spiritus Sanctus Pignus dicitur, quod filius ipse Splendor gloriæ, Figura substantiæ, & alias Imago Dei appellatur. Et certè Vicarium quid obstat vocari, non video. Quod & ipse cotidianum appellat. Ac si suggereret sic eo in præsepe, dum dicitur, Hodie, utendum, ut ad illud æternæ fructum, quod confidet Paternæ dexteræ, nos ducat, quod planè sic in hoc seculo fructum mandat, ut in seculis seculorum, cum ad speciem hujus originis pertigerimus, fieri non egeat, sentire non possum, quin opportunè vicis cujusdam speciem, ipsa licet omnimoda veritas, gerat. Secundus de Sanctorum pignoribus liber habet hunc titulum: De Corpore Domini bipartito, principali scilicet ac mystico. Et liber ipsum exponit: Esti probati potest hoc in terra resedisse de ejus proprio, miror quam vicissitudinem noluerit nobis dimittere in corpore figurato. Figurato, inquam, quod sic umbra sit secundum speciem, ut non discrepet à virtutis efficacia secundum precedentem veritatem. Præ-

Cap. 1.

dens autem ipsa est personalis veritas, in quam refertur & identificatur significatum. Quod enim ob sui memoriam tradidit faciendum, indubiam suæ presentie memoriam refert. Quæ tamen hic presentia, si aliud esset, quàm ipsa proprietas, non major esset quàm annulli conjugalis penes uxorem presentia. Ad uxoris enim memoriam annulus feret vicissitudo mariti. Alterum ergo, sicut nascendo de virgine, patiendo in cruce, aliquantula temporum mora præcessit, dedit causas alteri, quod ad ejus, ut sic dicam, vicariam identitatem sub ejus exemplo præcessit. Inde à me potissimum illud primum veritas appellatur, de quo ista, quæ agimus, tractabilia nobis Sacramenta manarunt, quia qualemcumque recipiat veritatem illud, quod à primo sub figura dimittitur, primum tamen principaliter verum est, quod causam ministrat illi, quod ab eo derivatum est. Illud enim procul dubio veritas principalis & est & dici potest, in quo nihil aliud adumbratur, quàm capi intuentium atque transantium tam sensibus quàm intellectibus valet. In altero autem, est omnis habenda veritas est, principale tamen non est, quia à principali inflectitur quod est, & ad id recipiari sibi semper convenit, cujus species ac relatum est. Et firmat hæc atque exponit exemplo Patris, & Filii, & Spiritus Sancti, è quibus solus Pater in sacris litteris titulatur Spiritus Principalis: Non quod secundum essentiam Filio & Spiritui Sancto principatur, sed quod Filii & Spiritus Sancti origo ab ipso deducitur. Rosa & rafa Epistola cogit nos ad conjecturas. Guibertus distinxit duplex Domini corpus: Principale, & mysticum seu vicarium. Principale dixit natum de Virgine, fixum in cruce, & modò in cælis gloriosum; vicarium ac mysticum esse nobiscum in Eucharistia. Dixit vicarium, quia per ipsum jam specie gerimus, quod suo tempore per principale rerum veritate capiemus. Hinc dixit & mysticum: Quod nempe fit Principalis mysterium, imago, atque figura.

Suestionense Sancti Medardi Monasterium adferebat sibi esse Christi Domini dentem, atque ita illi fiebat, quod Joanni Hierofolymæ Episcopo evenisse scribit Sanctus Hieronymus: Sumptibus abundas, & totius mundi religio lucrum tuum est. Omnia hæc editis libris strenuè impugnavit Guibertus, nullas Dominici corporis reliquias sub cælo reperiri adfirmans, ex hac regula: Quod Verbum semel adsumpsit, nunquam dimisit. Omnem corporis partem, etiam circumcisum Præputium, dixit resumpta à resurgente Domino, & delata in cælum. Hujusmodi lucrosas Reliquias impugnare, à fordibus Clericis ac Monachis censetur atrocissima injuria, ideoque & Medardenses fratres Patri Guiberto reddiderunt rationem, adferentes ipsum cum Berengario pugnare in sacrosanctam Eucharistiam, utpotè qui diceret in ipsa non contineri ipsum principale de Virgine natum ac in cruce passum corpus Domini, sed illam dumtaxat esse ejus vicarium corpus, mysterium, imaginem, figuram. Verùm Guibertus reposuit imaginem ac figuram esse duplicem: Aliam eandem cum significato, aliam ab ipso diversam. Ete-

Epist. 61. c. 4.

Etenim Deus Verbum est imago ac figura paternæ substantiæ, cui tamen consubstantialis est, ac naturaliter identificatus. Principale ac vicarium dixit non semper natura distingui. Nam Deus Verbum quandoque etiam Patris vicarius, & ejus respectu Pater dicitur Spiritus Principalis. Eodem modo distinxit duplex Domini corpus: Aliud naturalem, aliud Sacramentalem habens existentiam & formam. Istud adferit, hoc negavit natum de Virgine, aut in cruce passum. Etenim sub talis existentie modo nasci non potuit, aut pati. Illud dixit principale, hoc illius vicarium, ac imaginem: At substantia eandem, & solo modo diversam. Ita se à Medardensium calumnia credidit abundè expeditum. Et rectè sensit, At impigit in hanc Sancti Augustini regulam: Tene sententiam, sed corrige linguam. Laudatum, ex quo loqui debuit, septimi Gregorii Decretum fuit prævaricatus.

Ad hanc Heriboldi de Sacramentalibus accidentibus quæstionem, An redeant in naturam pristinam, seu an suam annihilatam substantiam recipiant, Rabanus rectè reposuit: Superflua est hujusmodi quæstio. Et tamen addidit hocce suum judicium: Quæ est ratio, ut hoc quod stomacho digeritur, & in secessum emittitur, iterum in statum pristinum redeat, cum nullus hoc unquam fieri adseruerit? Aliam quæstionem proposuit nescio quis Guntardus, & Amalarius Fortunatus respondit: Non est mihi disputandum de sumpto à fidelibus Dominico corpore, utrum invisibiliter adsumatur in cælum, an reservetur in corpore nostro usque in diem sepulture, aut exhaletur in auras, aut exeat de corpore eum sanguine, aut per poros emittatur. Hic solum cavendum est, ne Judæ corde sumam illud. Amalarius erat natura phlegmaticus, sumpta Eucharistia cogebatur statim spuere, quandoque putabatur exspuere aliquid Sacramenti, ideoque addidit de alia circa hoc quæstione: Si forte me ignorante, aut non consentiente, exierit de ore meo aliquid ex corpore Domini, non putes quod ipsum illud dirigatur, quo non voluit, seu non vult venire. Et rursùm adjungit: Domini est corpus suum per artus & venas diffundere ad vitam æternam. Non de Sacramentalibus speciebus, sed de ipsa Dominici corporis substantia videtur quæsisisse Guntardus, & nihil definitum Amalarius respondit. Exstat Epistola in spicilegio Lucæ Dacherii. Eandem quæstionem movet ac resolvit in speculo de Ecclesiæ mysteriis Hugo de Sancto Vidore: Dicit forsitan cor tuum, ubi est corpus Domini, postquam sumpsi illud & manducaui? Audi ergo. Corporalem Christi presentiam queris? In cælo queris. Tecum per corporalem presentiam ad tempus esse voluit: Quando & quamdiu necesse fuit. Exhibuit ad tempus presentiam corporalem, ut per illam ad spirituales inveniendam excitaret & juvaret. Et post quædam: Quando in manibus tenes ejus Sacramentum, corporaliter tecum est. Quando ore suscipis, & quando ore manducas, corporaliter tecum est. Denique in visu, in tactu, in sapore corporaliter tecum est. Et quamdiu sensus tuus corporaliter adficitur, ejus presentia non auferriur corporalis. Postquam autem sensus corporalis in per-

Tom. 7.

Cap. 7.

cipiendo deficit, deinceps corporalis Christi presentia non est querenda, sed spiritualis retinenda. Dispensatio completa est, perfecta est. Perfectum Sacramentum: Virtus manet. Quod ipsum repetit in Eruditione Theologica de Sacramentis, Et ista ejus verba comprobant, facit sua, & suis de Missæ sacrificio libris inserit Innocentius tertius. Omne hujus Sacramenti officium adfirmat esse sumptionem, ideoque ea peccata desinere in isto Dominicum corpus, & ad viduata accidentia redire suam substantiam. Quare de hoc puncto malè scribit in quarto Institutionum libro Joannes Calvinus: Scire ex ipsis, utique Romanis, velim, quamdiu Christi carnem contineant, ubi manducant. Hic, meo judicio, exitum non inveniunt. Quidquid fiat, mysterii auctor hunc exitum novit.

L. 2. P. 8. c. 13.

L. 4. C. 15.

C. 17. n. 33.

Exstat Rabani Mauri liber de cruce, in quo hæc habentur de Eucharistia: Neque observandum, sicut Apocryphorum monumenta decernunt, donec digeratur in corpore, ne communis cibus accipiatur, sed satis invigilandum, ut antea quisque semper se præparet, & post acceptam gratiam nullus se reddat indignum. Et infra: Frivolum est, sicut in eodem Apocrypho libro legitur, in hoc mysterio cogitare de stercore, ne commisceatur in digestionem alterius cibi. Denique ubi spiritualis esca & potus sumitur, & Spiritus Sanctus per eum in homine operatur, ut si quid in nobis carnale adhuc est, transferatur in spiritum, & fiat homo spiritualis, quid commixtionis habere potuit? Quantum igitur distat vita illa æterna ab ista mortali vita, tantum & iste cibus omnino præeminet ab illo communi, quo nobiscum etiam animalia vivunt. Disertè proficitur Eucharisticas species non digeri in stomacho, non admisceri illic communibus alimentis, nec abire in secessum. Addit ea esse Apocryphi Scriptoris commenta, utique illius qui se finxit Romanorum Episcopum Clementem, compilatorem Apostolicarum constitutionum. Et hinc scribit Thomas Waldensis fuisse duos Rabanos, uti persona, ita & sententia penitus diversos. Est ejus singularis ac non fundata opinio. Secundum enim Rabanum omnes ignoramus. Et iste Thomas etiam docet species esse incorruptibiles, ideoque nec ab aere putrefieri, nec à muribus rodi, nec ab igne posse absumi. Hanc Sancti Guimondi sententiam conatur multis stabilire.

Cap. 61.

Et hæc sententia, si maturè introspiciatur, non caret fundamento. Etenim Græci habent duplicem benedictæ aquæ speciem: Majorem, & minorem. Hanc singulorum ferè mensium Kalendis, istam ad ministrandum sacrosanctum Baptisma conferant in solo festo Dominicæ Epiphaniæ. Uti nos in Paschali vigilia. Ejus benedictionem meritò titulanti sanctificationem majorem. Ipsam censent adeò sanctam, ut eam non minori, quàm Dominicum sanguinem, reverentia fument: Utique cum sacro Antidoto impositam Eucharistico cochleari, & non nisi in integro gratiæ statu, ac præmissa Sacramentali confessione. Et hæc sanctificatio ipsam aquam reddit toto anno incorruptibilem, immò etiam incorruptibilitatis in alia elementa derivatricem. Audiamus Leonem Allatum in Epistola ad

ad Paulum Zachiam de quorundam Græcorum opinionationibus. Die Epiphaniæ sacro, Græci solemnibus supplicationum ritu aquis benedicunt, ea benedictione, quam ipsi μετ' ὕδατος ἀγιασμοῦ vocant. Tum demum aqua illa omnium direptioni relinquuntur, qui accurrentes, alii majoribus, alii minoribus phialis eam exbauriunt, domumque referunt, & post sedulam per domos ad personem in vasa vinaria ingerunt, quæ cum sint plena, nec eam admittant, quantum aque in dolium inferunt, tantum vini ex foramine bauriunt. Testimonio omnium comprobatum est, vinum erutum, si piis locis vel pauperibus distribuatur, vinum dolii conservari; si in usus proprios avaritia converterit, non multo post tempore acetum fieri. Quare eo die per universam urbem ampboræ plenæ vino, hac atque illac, summa totius populi letitia, ad egenos & pia loca, sobrios etiam homines abundè festinant.

Neque hesterna est isthæc Dei gratia. Etenim ipsam, uti antiquam, laudat in vigesima tertia, quæ de Christi Domini Baptismo est, ad Antiochenum populum homilia Sanctus Joannes Chrysostomus: Hæc dies est, qua baptizatus est Dominus, & aquarum naturam sanctificavit. Idcirco etiam in hac solemnitate sub mediam noctem omnes, cum aquati fuerint, domum laticos referunt ac recondunt, & per integrum annum conservant, ut postè quod hodierna die sanctificatæ sint aquæ. Fugue miraculum evidens, dum nihil temporis longinquitate aquarum illarum natura vitatur, sed integro anno, atque etiam biennio, & triennio sæpè, quæ hodiè fuit hausta, incorrupta & recens permanet, ac post tantum temporis cum iis, quæ nuper fuerint è fontibus eademe, certat. An ista nocte Antiocheni in Oronte aut aliis fluminibus, an in sanctificatis fontibus se balnearint, esse possit questio. Nam quòd quidam Itali suos infirmos in benedicta aqua olim balneaverint, testatur atque improbat in suo Capitulari venerabilis Atto Episcopus Vercellensis. Et vice versa quòd Afri passim omnes in Sancti Joannis Baptista festo mare intrarint, baptizarint sese, atque ita Dominicum, aut certè suum, Baptisma rememorarint, refert & graviter damnat in sermone de diversis Sanctus Augustinus. Et hoc ipsum hodiè in Epiphaniæ festo agere dicuntur Abyssini ac Moscovitæ.

Quidquid sit de Antiochenis, certum est ipsos non ex communi flumine aut rivo, sed ex sacro fonte benedictam aquam hausisse, & hanc solam fuisse incorruptibilem. Hoc omninò suadent hæc verba: *Aquarum illarum natura*. Altè clamant Joannem non de quibusvis aquis loqui, sed de solis ista die sanctificatis. Etenim sacri fontis benedictio est adeò antiqua, ut ipsam in literis ad Januarium Numidiæ Primatem laudet etiam Sanctus Cyprianus. Et istam à nobis item Latinis benedictam aquam fuisse apud plures Ecclesias incorruptibilem, exemplis demonstrat in secundo libro de benedictionibus Jacobus Gretzerus. Haldenslebeniè propè Magdenburgensem Civitatem Sanctimonialium Monasterium semper retinuit orthodoxam fidem, ac inter Lutheranos ibi tenebras luxit sicut stella in firmamento. Ejus baptismalis fons per sexaginta annos permanit recens & incorru-

ptus. Vigesimo hujus sæculi anno violenter intrusus illi fuit Lutheranus Præfectus: Aquas tunc fuisse corruptas testantur gravissimi Scriptores, inter quos est Bertholdus Nihufius, oculatus testis, utpotè aliquando Præfectus istius Cœnobii. Certè Eucharistica benedictio est baptismali longè sanctior atque potentior: Cur ergo miremur etiam ab ipsa talem effectum. Certè posteriores Græci istam sententiam videntur amplexati, nec circa ipsam vel hæsitasse. Etenim Georgii Pachymeris tempore præsanctificata hostia quæ in Majori quarta feria offerri & absumi debuerat, ex causis nec oblata nec absumpta fuit, sed in pixide mansit usque ad sequentis anni Dominicam Tyrophagiæ, repertaque tunc est penitens corrupta. Fuisse rem & auditu & aspectu terribilem, incomprehensibile Divinæ Providentiæ arcanum, & omnem rerum ordinem excedens portentum affirmat memoratus Georgius, Lib. 7. palamque docet istas sacrosanctas species sine miraculo non posse corrumpi. Tantis parasanctis Græci tunc distabant à doctrina Romani Clementis in Apostolicis Constitutionibus. Divina gratia nec locis alligatur, nec temporibus: Spiritus enim, ubi vult, spirat. Uti sacri fontis aquam, ita & Eucharistica species potest hic & nunc permisisse corruptioni, ibi & tunc ab ipsa exemisse. Et uti Pachymeres juxta sua tempora, ita Sanctus Gultmundus, venerabilis Algerus, Tomas Waldensis, & alii possint juxta sua loca censuisse & scripsisse.

Cap. 24. Cap. 29. Cap. 76. Serm. 59. cap. 4. Cap. 10.

Cap. 49. Cap. 14. Cap. 17. Cap. 39.

CAPUT II.

An Sanctus Nicephorus, & quidam alii Græcorum Patres rectè dicant Eucharistiam non esse Dominici Corporis figuram?

Istam loquendi speciem usurpant etiam Sanctus Stephanus, Auxentiani in Bithynia Monasterii Abbas & Martyr, Sanctus Joannes Damascenus, & alii Iconoclastica hæresi posteriores. Et laudati Stephani Scriptum sibi prælegi fecit septima Synodus, ideoque & probavit Verùm plura obstant & Latinorum & Græcorum Patrum antiquiora testimonia. Eorum plures adfirmare videntur sacro-sanctam Eucharistiam esse Dominici corporis non veritatem, sed solam figuram. Etenim in tertio adversus Marcionem libro Tertullianus adducit hæc impiorum Judæorum apud Prophetam Hieremiam verba, *Mittamus lignum in panem ejus*, & commentatur: *Utique in corpus. Sic enim Deus in Evangelio quoque vestro revelavit, panem corpus suum appellans, ut & hinc jam cum intelligeres corporis sui signum pani dedisse cujus retrò corpus in panem Prophetes signavit, ipso Domino hoc Sacramentum postea interpretatura.* Et in quarto libro: *Domi-*

Cap. 19.

nus acceptum panem, & distributum Discipulis, corpus illum suum fecit, Hoc est corpus meum, dicendo, id est, figura corporis mei. Figura autem non fuisset, nisi veritatis esset corpus: Ceterum vacua res, quod est phantasma, figuram capere non posset. Aut si propterea panem corpus sibi finxit, quia corporis carebat veritate, ergò panem debuit tradere pro nobis. Faciebat ad vanitatem Marcionis, ut panis crucifigeretur. Cur autem panem corpus suum appellat, & non magis peponem, quem Marcion cordis loco habuit? Non intelligens veterem illam fuisse figuram corporis Christi, dicentis per Hieremiam: Mittamus lignum in panem ejus. Scilicet crucem in corpus ejus. Infrà laudat hunc Genesim locum, *Lavabit in vino stolam suam, & in sanguine uvæ pallium suum, stola & pallio adsumptam carnem, vino adfirmat significari sanguinem, & concludit: Ita & nunc sanguinem suum in vino consecravit, qui tunc vinum in sanguine figuravit.* Consecravit dicendo, *Hic est sanguis meus*, id est, figura mei sanguinis. Et in primo ejusdem operis libro Marcionem arguit, quòd damnet Domini Creatoris panem, quo ille ipsum corpus suum representat. Hoc est, nobis significat & figurat. Et in libro de anima scribit: *Christus vinum in sanguinis sui memoriam consecravit.* Et in libro de oratione adducit Evangelicum de hoc Sacramento testimonia, & adjungit: *Corpus Christi in pane confetur.* Hoc est, repræsentatur & commemoratur. Et in libro de Resurrectione carnis exponit Capharnaitarum adversus Eucharistiam murmura, laudat hoc Domini Responsum, *Spiritus est qui vivificat, caro autem non prodest quidquam*, per Spiritum adfirmat intelligi carnem factum vivificantem Sermonem, & pergit: *Proinde sermo in causam vitæ appetendus, & devorandus auditu, & ruminandus intellectu, & fide digerendus.* Quæ omnia videntur clamare solam in Eucharistia esse figuram. Hinc adjungit: *Paulò antè Dominus carnem suam quoque panem celestem pronuntiat, urgens usquequoque per allegoriam necessariorum pabulorum memoriam Patrum, qui panes & carnes Ægyptiorum præverterant Divinæ vocationi.* Sanctum Augustinum à nobis in Romanæ fidei patrocinium & communionem advocari, pessimè indigat in quarto institutionum libro Joanne Calvinus, & adjungit: *Paucis ostendam Augustinum sine controversia totum esse nostrum.* Primò adducit Augustini locum ex libro adversus Adimantum Manichæi Discipulum. Legem, quæ brutorum animam esse sanguinem, ideoque hunc adfirmat non comedendum, exponit ibi Augustinus, & addit: *Possim interpretari Præceptum illud in signo esse positum. Non enim Dominus dubitavit dicere: Hoc est corpus meum, cum sanguinem sui corporis daret.* Hanc propositionem, *Pecoris anima est sanguis, & hanc, Panis est Christi corpus*, adserit esse ejusdem formæ, & similes huic: *Petra erat Christus.* Et adjungit hunc esse sensum: *Petra significabat Christum.* Quod ipsum repetit in secundo libro adversus Prophetarum ac legis Adversarium: *Sic dictum est, Anima omnis carnis sanguis est, quomodo dictum est, Petra erat Christus. Non quia hoc erat, Christi Lupi Opera T. VI.*

sed quia hunc significabat. Et in tertio Psalmi commentario laudat novissimæ cenæ mysticum convivium, in quo Dominus sanguinis & corporis sui figuram Discipulis commendavit & tradidit. Pro baptizandis parvulis, quos certum est proprio actu non credere, fulceptores in Sacramenti celebratione, purissima ab omni mendacio, respondet, *Credo.* Quo sensu id verificetur, quæsit olim nescio cujus in Africa civitatis Episcopus Bonifacius, & Sanctus Augustinus respondit: *Sæpe ita loquimur, ut Pascha propinquante dicamus crastinam vel perendianam Domini passionem, cum ille ante tam multos annos passus sit, nec omninò nisi semel illa passio facta sit. Nempe ipso die Dominico dicimus, Hodie Dominus resurrexit, cum ex quo resurrexit, tot anni transierunt. Cur nemo tam ineptus est, ut nos ita loquentes arguat esse mentitos, nisi quia istos dies secundum illorum, quibus hæc gesta sunt, similitudinem nuncupamus, ut dicatur ipse dies, qui non est ipse, sed revolutione temporis similis ejus, & dicatur illo die fieri propter Sacramenti celebrationem, quod non illo die, sed jam olim factum est? Nonne semel immolatus est Christus in seipso, & tamen in Sacramento non solum per omnes Paschæ solemnitates, sed omni die populis immolatur? Si enim Sacramenta quendam similitudinem earum rerum, quarum Sacramenta sunt, non haberent, omninò Sacramenta non essent. Ex hac similitudine plerumque etiam ipsarum rerum nomina accipiunt. Sicut ergò secundum quendam modum Sacramentum corporis Christi, Christi corpus est, Sacramentum Christi sanguinis sanguis Christi est, ita Sacramentum fidei fides est. Nihil est autem aliud credere, quàm fidem habere. Ac per hoc cum respondetur parvulus credere, qui fidei necum habet adfectum, respondetur fidei habere propter fidei Sacramentum. Quia & ipsa responso ad celebrationem pertinet Sacramentum. In Eucharistia repetiri solam Dominicæ corporis figuram, vix possit edicere verbis lucidioribus. Hinc de novissimo loco scribit Calvinus: *Multis sunt apud Augustinum similes loci, quos supervacuum foret congerere, cum unus ille sufficiat. Nisi quòd momentò sint Lectores idem à sancto viro tradit in Epistola ad Evodium. Et rursùm: Quòd Adversarii, ut Augustinum nobis extorqueant, prætexunt passim in ejus libris occurrere, carnem & sanguinem Christi dispensari in cæna, nempe vitulam semel in cruce oblatam, frivolum est, cum simul vocet vel Eucharistiam, vel Sacramentum corporis. Ceterum quo sensu voces carnis & sanguinis usurpet, non est quod longo circuitu queramus, quando seipsum explicat, dicens Sacramenta ex similitudine rerum, quas signant, nomina accipere, ideoque secundum quendam modum Sacramentum corporis esse corpus. Existimat figuram & veritatem esse incompatibiles. Uti quidam Græci ex veritate figuram, ita hic ex figura vult destruere veritatem.* Adducit ibidem & hunc Augustini locum ex Tractatibus super Sancti Joannis Evangelium: *Si bonus es, si ad corpus pertines, quod significat Petrus, habes Christum & in presenti, & in futuro. In presenti per signum crucis, per Baptismatis Sacramentum, per Altaris cibum & potum.**

Ep. 23.

N. 21.

N. 34. Et commentatur: Quam rectè Augustinus superstitiosum ritum inter symbola presentie Christi numeret, non dispuo. Sed qui presentiam carnis comparat cum signo, satis ostendit se Christum bicorporem non fingere, ut oculus sub pane lateat, qui in celo visibilis sedet. Adducit & hunc ex eisdem Tractatibus locum: Hoc est manducare illam escam, & illum bibere potum, in Christo manere, & illum manentem in se habere. Ac per hoc qui non manet in Christo, & in quo non manet Christus, procul dubio nec manducat spiritaliter carnem ejus, nec bibit ejus sanguinem, licet carnaliter & visibiliter premat dentibus signum corporis & sanguinis Christi. Ex hisce locis se existimant adversus Romanæ Ecclesiæ doctrinam ac fidem triumphare. Addit & locum ex libris de doctrina Christiana: Si præceptiva locutio flagitium aut facinus videtur jubere, figurata est. Nisi manducaveritis, inquit, carnem Filii hominis, & biberitis sanguinem, non habebitis vitam in vobis. Facinus vel flagitium videtur jubere. Figura est ergo, præcipiens passioni Domini esse communiandum, & suaviter atque utiliter recondendum in memoria, quod pro nobis caro ejus crucifixa ac vulnerata sit.

Favere videtur & hic locus in laudatis Tractatibus: Hunc panem significavit manna, hunc panem significavit Altare Dei. Sacramenta illa fuerunt. In signis diversa sunt, sed in re, quæ significatur, paria sunt. Laudat Augustinus hunc Apostoli locum: Omnes eandem escam spiritalem manducaverunt. Et pergit: Spiritalem utique eandem. Nam corporalem alteram: Quia illi manna, nos aliud. Spiritalem verò quam nos. Pergit in loco Apostoli: Et omnes eundem potum spiritalem hiberunt. Et concludit: Aliud illi, aliud nos. Sed specie visibili, quod tamen hoc idem significaret virtute spiritali. Adfirmat Eucharistiam nostram ab antiquis istis Sacramentis nec quoad rem significatam, nec quoad virtutem, sed quoad sola elementa differre, ideoque ambo esse simplicia signa, imagines, figuras. Et confirmat in libro de fide ad Petrum Sanctus Fulgentius: In illis carnalibus victimis figuratio fuit carnis Christi, quam pro peccatis nostris ipse sine peccato fuerat oblaturus, & sanguinis quem erat effusus in remissionem peccatorum nostrorum, in illo autem panis & vini sacrificio gratiarum actio atque commemoratio est carnis Christi, quam pro nobis obtulit, & sanguinis quem pro nobis idem Deus effudit. Ambobus Sacramentis adscribit solam figuram: Antiquis prænunciativam, nostro novo commemorativam. Facundi Hermianensis Episcopi locus in libris de tribus Chalcedonenis Concilii capitulis est longè famosissimus. Theodorum Mopsuestiensis Episcopum, qui Christum Dominum docuerat adoptivum Dei Patris Filium, à Nestoriana lepra purgat in hunc modum: Sacramentum adoptionis suscipere dignatus est Christus, & quando circumcisus est, & quando baptizatus est. Et potest Sacramentum adoptionis adoptio nuncupari. Sicut Sacramentum corporis & sanguinis ejus, quod est in pane & poculo consecrato, corpus ejus & sanguinem dicimus, non quod proprie corpus ejus sit panis, & poculum

sanguis, sed quod in se mysterium corporis, sanguinisque contineat. Hinc & ipse Dominus benedictum panem & calicem, quem Discipulis tradidit, corpus & sanguinem suum vocavit. Quocirca sicut Christi fideles Sacramentum corporis & sanguinis ejus accipientes, corpus & sanguinem Christi rectè dicuntur accipere, sic & ipse Christus, Sacramentum adoptionis filiorum cum suscepisset, potuit rectè dici adoptionem filiorum suscepisse.

Eodem modo loquuntur antiqui Græcorum Patres. Etenim Magni Basilii Liturgia disertè laudat Antitypa sancti corporis & sanguinis Christi. Etiam in funebri sanctæ suæ sororis Gorgoniae elogio Sanctus Gregorius Nazianzenus, Sanctus Cyrillus Hierosolymæ Episcopus, in libris de Ecclesiastica Hierarchia Sanctus Dionysius Areopagita, nec non Apostolicarum constitutionum Auctor, apud vulgum Clemens Romanorum Episcopus. Origenes item in libris adversus Celsum, Eusebius Cæsareensis, Sanctus Joannes Chrysostomus Eucharistiam vocant Dominici corporis symbola, typos, imaginem. Et in suis super primam ad Corinthios Epistolam commentariis, hæc verba, Donec veniat, exponens, subdit Theodoretus: Post Domini adventum non amplius erit opus symbolis seu signis corporis, cum ipsum corpus adparebit. Propterea dicit: Donec veniat. Et infra: Hic videmus symbola Dominici corporis, illic autem ipsum Dominum videbimus. Qua phrasi utitur etiam in Dialogis Orthodoxi cum Eranista. Nec obest hic Sancti Nicephori Patriarchæ Constantinopolitani in adducto superius Antirrhethico commentarius: Sicubi Antitypa dicta sunt, non post sanctificationem, sed antequam consecrentur, ita nuncupata sunt. Quod ipsum probat ac firmat in libris de orthodoxa fide Sanctus Joannes Damascenus: Etsi quidam Antitypa Dominici corporis & sanguinis Domini vocaverint, ut Deifer vocavit Basilus, non tamen post sanctificationem dixit, sed priusquam sanctificaretur ipsa oblatio, ita vocabant. Hic, inquam, commentarius non obest. Quod enim laudati Patres ipsam consecratam Eucharistiam vocent Antitypa, est nimis manifestum. Laudo Magnum Basilium, Gregorium Nazianzenum, Cyrillum Hierosolymitanum, & alios plures. Joannes Damascenus, Stephanus Auxentianus, Patriarcha Nicephorus adeo manifestè videntur labi, ut in Apostolicarum constitutionum commentario Franciscus Turrianus, ac in Gregorii Nazianzeni Scholiis Jacobus Billius adducta Damasceni verba adfirmant spuria, per nescio quem impostorem intrusa in textum. Schismatici Græci volunt esse legitima atque authentica: Et ex ipsis, ac simul junctis Basilianæ Liturgiæ verbis sentent suam Eucharistiam, non per solemnia Christi verba, sed per subsequentes in Liturgia preces consecrari, ac semper fuisse consecratam. Et hæc sunt præcipua Patrum loca, quæ Eucharistiæ veritatem videntur evertere.

Tract. 26.

L. 3. c. 16.

Tract. 26.

Cap. 15.

L. 9. c. 5.

Cap. 11.

L. 4. c. 14.

CAPUT III.

Exponuntur Tertulliani loca.

Ante omnia ostendendus est Tertullianus circa Eucharistiam sensisse quem hodierna Romanorum Ecclesia, non cum Berengarianis, Wicleffitis, Lutheranis, aut Calvinistis. Et hoc evincit tertius è libris contra Marcionem locus, quo dicitur Dominus in pane suum corpus representasse. Etenim apud Tertullianum vox, Represento, nunquam importat significationem seu figurationem, sed semper realem exhibitionem. Liber de patientia scribit de Domini Discipulis: Contumeliosè oppido caelestes ignes representari voluerunt. Liber de carnis resurrectione laudat extremum judicium, adfirmatque ejus plenitudinem & perfectionem non nisi de totius hominis representatione constare. Quartus contra Marcionem liber discernit inter Christum Dominum ac Prophetam Heliseum, quod hic aquæ elementum adplicarit curando Naaman Syro, ille solo verbo factam curationem quibuscumque infirmis representavit. Idem liber scribit de Domino Deo: Facilius vim componi scit representatione talionis, quam repromissione ultionis. Quintus liber scribit de Domino Deo ac ejus extremo judicio: Corporum omnium representationem confirmavit. Liber de jejuniiis generalem Ecclesiæ Synodum appellat representationem totius nominis Christiani. Quibus omnibus in locis clarum & certum est representationem esse realem exhibitionem. Quare eandem Septimius intendit ac significavit, dum dixit à Domino corpus suum fuisse representatum in pane.

Eodem sensu vocem constantissimè usurpat Sanctus Cyprianus. Etenim in litteris ad Romanæ Ecclesiæ Clerum scribit de quorundam lapsorum ad extorquendam Sacramentalis reconciliationis pacem violentia in suos Episcopos: Pacem, quam semel cunctis à Confessoribus & Martyribus datam clamitabant, confestim sibi representari coegerunt. Et in litteris ad suam Plebem scribit de semetipso exule: Ut representet vobis post Pascha. Et in litteris ad Nemesianum ac alios in metallis Confessores: Quo modo possum, represento me vobis. Verbum, Represento, ubique significat realem exhibitionem. Eadem voce hic utitur in litteris ad Sanctum Papam Lucium, in litteris ad Numidiæ Episcopos, in litteris ad Rogatianum & alios in carcere Confessores, in libro de oratione Dominica, & in libro de patientia. Et ad ipsum scripsit nescio cujus in Africa civitatis Episcopus, ac in vinculis positus Confessor Lucius: Litteris tuis te nobis representasti. Et Romana Ecclesiæ Clerus: Reddat tibi Dominus pro ista charitate tua mercedem, & hujus tam boni operis representabit debitam frugem. Istam vocem apud Cyprianum nemo usurpat pro significatione, nisi sermonem de cardinalibus Christi operibus Auctor: Et hoc est unum fundamentorum, ex quibus censemus istud opus non esse Cypriani. Cum Cypriano Christi Lupi Opera T.VI.

Cap. 3.

Cap. 14.

Cap. 12.

Cap. 16.

Cap. 12.

Cap. 13.

Ep. 23.

Ep. 40.

Ep. 11.

Ep. 58.

80. 81.

Ep. 79.

Ep. 26.

loquitur etiam in authentico sermone de tempore Sanctus Augustinus. In Emmauntis cæna adfirmat à Domino consecratam Eucharistiam, & adjungit: Dominus presentavit semetipsum in fractione panis. Et frequenter ita loquitur. Est antiqua Romani Imperii phrasis. Etenim in lege ad Crescentium Africæ Vicarium, existente apud Theodosianum Codicem, Imperatoris Valentinianus ac Valens Reorum in judicio exhibitionem vocant representationem. Et ad Florum Prætorio Præfectum scribunt Gratianus ac secundus Valentinianus: Decimas Fisco, decimas etiam Domino representabit. Et ad Proculum Africæ Proconsulem Magnus Constantinus: Minime ab eo representatio postuletur equorum. Equos sollemnes representabit. Plures habemus istiusmodi leges, quæ per representationem manifestè intelligunt realem exhibitionem. Eodem modo loquitur Tullius Cicero. Et politè hodie Latini imitantur.

Tertullianus habet & alia æquè evidentia loca. Etenim in libro de Spectaculis Eucharistiam titulat Sanctum. Non sanctum panem, aut Sanctum vinum, sed ipsum Sanctum. Utiq; ipsum substantiale Sanctum: Ipsum JESUM Christum Dominum, de quo ad sacram Virginem dixit Archangelus, Nascetur ex te Sanctum. Alia certè quævis Sacramenta, licet sanctissima ac sacro-sancta, ita nunquam titulata fuere, aut titulantur. Quod nempe sint dumtaxat signa, non ipsa sanctitatis veritas. Eodem in libro adfirmat etiam Christianis esse sua Agonalia, & sanguinolenta spectacula, atque exponit: Vis autem & sanguinis aliquid? Habes Christi. Certè si Eucharistia nostra solam sanguinis figuram spectandam exhibeat, elumbe est Septimii acumen. In secundo ad uxorem libro inter varias, ex quibus fidelis cum infideli conjugium non liceat, causas adducit & hanc: Non sciet maritus, quid secretò ante omnem cibum gusses? Et si sciverit panem, non illum credet esse qui dicitur. Et hec, ignorans quisque rationem, simpliciter sustinebit? Sine genuit? Sine suspitione panis, an veneni. Ergo Eucharisticus noster panis continebat aliquid Gentilibus incredibile: Utiq; Dominici corporis veritatem. Simplex figura nihil habet incredibilitatis. Et in libro de Pudicitia scribit de Neophytis: Opimitate Dominici corporis vescitur, Eucharistia scilicet. Quis per opimitatem non videat veritatem predicari? Nec desunt alia loca. Eandem veritatem continent quartus & quintus, conscripti carmine, adversus Marcionem libri: Verum illos, quod eruditi viri censeant spurios, prætermitto. Adductus ex libro de oratione locus, qui Christi carnem adfirmat in pane censei, haud est ullius ponderis: Etenim censei apud Septimium est authentico judicio firmari.

Restat quæstio, Quomodo idem Septimius adfirmet Eucharisticum panem esse Dominici corporis figuram? Ante omnia de laudato per ipsum Sancti Prophetæ Hieremiæ loco, Mittamus lignum in panem ejus, audiendus est Joannes Calvinus: Locus Hieremiæ tam insulse detortus est ad probandam transubstantiationem, ut referre pteat.

Serm. 140.

c. 3.

Lib. 10.

tit. 4. c. 3.

Tit. 19.

cap. 10.

Lib. 6.

Tit. 35.

cap. 2.

Cap. 25.

Cap. 29.

Cap. 5.

L. 4. c. 17.

n. 15.

geat. Conqueritur Prophetæ lignum possum in pane suo, significans hostium scævitia panem suum esse infectum amaritudine. Quemadmodum David simili figura cibum suum fuisse felle corruptum, & potum aceto deplorat. Isti allegoricè corpus Christi ligno crucis fuisse adfixum volunt. At ita senserunt nonnulli veterum. Quasi verò non magis ignoscendum sit eorum inscitia, & sepeliendum dedecus, quam addenda impudencia, ut cogantur cum genuino Prophetæ sensu hostiliter adhuc configere. An aliqui Catholici ex isto Prophetæ loco conati sint transubstantiationem firmare, nolo disquirere: Singulorum sensa & dicta non cogimus defendere. Quin & plura toleramus. Etiam improbamus. Quòd tamen authentici Ecclesiæ Patres adductum locum de Christo Domino ac ejus cruce rectè intellexerint, & quòd Calvinus sine fundamento debacchetur in ipsos, posset facile demonstrari. Et hunc Regii Prophetæ locum, Dederunt in escam meam flet, & in siti mea potaverunt me aceto, quis ferat non intelligi de Christo Domino? Est Theodori Moptuestiensis Episcopi, Psalmos de Mediatore nihil loqui garrigentis, error blasphemus, damnatus à quinto Concilio. Porrò primus Tertulliani locus non facit ad rem præsentem. Etenim adversus Marcionem, verè in Domino carnis negatorem impium, solummodo affirmat, quòd Prophetæ adsumendum à Deo verbo corpus quandoque figurarint in panem, hoc est, figurata phrasi per vocem Panis significarint. Nominatim Hieremias: Mittamus lignum in panem ejus. Hoc est, crucem in ejus corpus. Addit hoc Sacramentum ab antiquitatum illuminatore Domino fuisse suo tempore interpretandum atque adimplendum, ac in sæculorum sine interpretatum, atque adimpletum, dum nempe panem sibi corpus finxit, & in suum corpus consecravit, atque ita in pane executus est figuram, quam Prophetæ promiserant. Prophetarum enim figura, seu figurata locutio aliud non promittit, quàm ejus corpus futurum in pane, seu panem consecratione convertendum in ejus corpus. Et quia alienum factum nemo possit promittere, ex laudata panis figura Septimius explodit Marcioniticam duplicis Divinitatis fabulam, affirmans ipsum, qui per Prophetas ipsam præmisit, & per Dominum JESUM Christum adimplevit, non posse non esse Deum unum ac eundem. Quæ omnia nihil faciunt ad præsentem quæstionem. Eadem est ratio horum verborum in sequenti loco: Ità & nunc sanguinem in vinum consecravit, qui tunc vinum in sanguine figuravit. Adfirmat non solum vocem Panis pro Domini corpore, sed etiam vocem vinum fuisse à Prophetis acceptam pro ipsius sanguine, istaque esse figuratas locutiones, quibus ille istud corpus & istum sanguinem prænuñciavit ac promissit esse nobis ex pane & vino consecranda & donanda. Laudatum Prophetæ locum eodem modo exponit in Tractatu super Parabolam de sicu Sanctus Joannes Chrysostronus, Sanctus Cyrillus Hierosolymæ Episcopus in Catechesibus, ac alii plures.

Omnis quæstio hæret in aliis hujus secundi

Tertulliani loci verbis: *Acceptum panem Domini corpus suum fecit*, Hoc est corpus meum dicendo, id est, figura corporis mei. Tertulliani scopus est exponendus, qui Eucharistiæ veritatem validissimè confirmat: Agit ille in Marcionem, qui non veritatem, sed solum humani corporis vacuam speciem garriabat adsumptam, utiturque hoc argumento: Dominus suum corpus in pane, in vino suum sanguinem consecravit ac fecit, ergò eadem adsumpsit in suam personam, & pro nobis gessit. Qua argumenti forma adversus Marcionis successorem Eutychemetum usus etiam fuit in Epistola ad Clerum ac populum Constantinopolitanum Magnus Leo: *In quibus Eutychemetum ignorantia tenebris, in quibus hætenus desidia torpore jacuere, ut nec auditu discerent, vel lectione cognoscerent, quod in Ecclesia Dei in omnium ore tam consonum est, ut nec ab infantium linguis veritas corporis & sanguinis Christi inter communis Sacramenta fidei teneatur? Quia in illa mystica distributione spiritualis alimentæ hoc impartitur, hoc sumitur, ut accipientes virtute celestis cibi in carnem ipsius, qui caro nostra factus est, transeamus.* Et in litteris ad Anatolium Constantinopolitanum Antistitem: *Aliter in Ecclesia Dei, quæ corpus est Christi, nec vata sunt Sacerdotia, nec vera sacrificia, nisi in nostræ proprietate nature verus nos Pontifex reconcillet, verus immaculati Agni sanguis emundet. Qui licet in Patris sit dextera constitutus, in eadem tamen carne, quam sumpsit ex Virgine, Sacramentum propitiationis exsequitur.* Adfirmat veram Domini carnem, verumque ipsius sanguinem sumi à nobis in Eucharistia, & hanc veritatem esse etiam parvulis notam, ideoque ab Eutychemete nec prima fidei rudimenta teneri. Eadem de causa illum appellat senem imperitum, ac delirum. Adfirmat eam ipsam carnem, quam sumpsit de Virgine Dominus, esse in Eucharistia: Et sine ipsa nec verum esse apud nos sacrificium, nec ratum Sacerdotium, nec veræ propitiationis seu gratiarum actionis Sacramentum. Argumentatur ab hoc Sacramento ad visibilem Christi personam: Vera caro & verus sanguis sunt in Eucharistia, ergò sunt etiam in visibili Domini persona. Quod argumentum, nisi certa sit Eucharistiæ veritas, omninò est nullius ponderis.

Eodem argumento utitur publicatus per Jacobum Gretzerum Anastasius Sinaita. Ad Gajanitam, qui degenti nobiscum Christo Domino adscribebat incorruptibile corpus, dicit illic Orthodoxus: *Dic mihi, obsecro, si ut Divinitas, ita & corpus Christi, ab ipso uniois exordio immortalitatem habet, num communio sacratissimi corporis & sanguinis Christi, quam offers & participas, verè est verum corpus & sanguis Christi Filii Dei, vel nudus panis, qualis quædam venditur, vel vitæ dumtaxat & figuram gerit corporis Christi, ut sacrificium hirci, quod Judæi offerunt: Et Gajanita respondet: Absit ut doceamus sacram communionem esse tantummodò figuram corporis Christi, aut nudum panem, sed ipsum corpus & sanguinem Filii Dei incarnati, & ex sanctissima Deipara & semper Virgine Maria nati, verè accipimus.* Et iterum Orthodoxus: *Sic credimus, &*

se confitemur juxta dictum Christi ad Discipulos, in cæna mystica dantis illis vivificum panem, Accipite & comedite. Hoc est corpus meum, Similiter & calicem dedit illis, dicens: Hic est sanguis meus. Non dixit: Hoc est figura, seu gerens vices corporis & sanguinis mei. Et pluribus aliis locis ait Christus: *Qui manducat meam carnem, & bibit meum sanguinem, habet vitam æternam. Cùm igitur ipse Christus fateatur esse verè suum corpus & sanguinem, quem nos fideles sumimus, agetum adferre nobis aliquid ex communione vestra Ecclesiæ, tamquam supra omnes alias Ecclesias orthodoxæ, & in vase cum omni honore & reverentia reponemus hoc sacrum corpus & sanguinem.* Corpus, quod in extrema cæna Dominus ex pane consecravit, adfirmat fuisse postmodo immolatum, traditum morti, vulneratum, divisum, adeoque mortale & corruptibile. Hinc concludit etiam tunc fuisse tale in propria persona. Quòd hic idem Anastasius, nec non & Sanctus Alexandri Patriarcha Cyrillus contra Nestorium, contra Paulum Samosatensem istius Antecessor Dionysius, & contra Gnosticos Martyr Ignatius sicut uti eodem argumento, est suo loco demonstratum. Eodem contra Marcionem hic utitur Tertullianus, atque ita certum est Eucharistiæ veritatem apud hosce omnes fuisse manifestum ac immobile fidei fundamentum. Nam quòd etiam Gnosticorum sædissimi profiterentur istam veritatem, lucet ex illis, quæ de Marci Ægyptii Eucharistia tradit Sanctus Irenæus.

Quæstio est, Quare Tertullianus Eucharistiam adpellet Domini corporis figuram? Respondet de Tertulliani, quem omnium Latinorum Scriptorum adserit Principem, oratione & stylo rectè scribere Vincentium Lerinensem: *Quot penè verba, tot sententia sunt; quot sensus, tot videtur.* Hinc ejus verba sunt accuratè ponderanda. Dominus Petrus de Marca in opusculo de Eucharistiæ Sacramento ex Sancti Profperi sententiis distinguit duplex Domini corpus: Naturale & sacramentale. Seu potius duplicem ejusdem corporis existentiam, aut existendi modum: Invisibilem seu definitivam, ac visibilem seu circumscriptivam. Addit illam esse hujus signum, hanc illius esse significatum. Adfirmat hanc distinctionem respici à Septimio: Adferi, quòd Sacramentale Domini corpus sit figura ac signum naturalis. Hinc notat verborum ordinem: *Acceptum panem corpus suum fecit*, Hoc est corpus meum dicendo, id est, figura mei corporis. Censet esse hunc sensum: *Acceptum panem transmavit in suum invisibile corpus, quod est figura corporis visibilis.* At ego existimo hunc non fuisse Septimii sensum. Consideranda sunt hæc ejus verba: *Aut si propterea panem sibi corpus finxit, quia corporis carebat veritate, ergò panem debuit tradere pro nobis. Faciebat ad vanitatem Marcionis, ut panis crucifigeretur. Cur autem panem corpus suum appellat, & non magis peponem, quem Marcion cordis loco habuit? Non intelligens veterem fuisse istam figuram corporis Christi, dicens, Mittamus lignum in panem ejus, scilicet crucem in corpus ejus.* Adfirmat duo. Primò, quòd Dominus panem potius quàm peponem,

quem cordis loco habuit stupidus Marcion, debuerit sibi facere corpus: Quia nempe panis erat antiqua Domini corporis promissiva, ideoque nobis per Dominum adimplenda figura. Secundò, quòd Dominus panem non adsumperit in suam hypostasin, nec in nostræ redemptionis executorium, aut pro nobis crucifigendum corpus: Quòd hunc in finem habuerit aliud proprium, verum, natum ex Virgine, & nobis substantiale corpus, cujus panis fuit dumtaxat continens, Sacramentum, & figura. Hoc sensu Dominus panem corpus suum fecit, id est, figuram sui corporis. Sensus, inquam, est: Dominus panem sic fecit suum corpus, ut ipse tamen non esset ejus proprium pro nobis crucifigendum corpus, sed ipsius dumtaxat Sacramentum ac figura. Quod est omninò verissimum. Nec ipse panis, nec ejus residua accidentia sunt Domini corpus, sed ejus dumtaxat involucrem, Sacramentalis imago, figura. Hinc addit Septimius: *Figura autem non fuisse, nisi veritatis esset corpus. Ceterum vacua res, quod est phantasma, figuram capere non possit.* Adfirmat inanem speciem & vacuum phantasma non posse figurari, ideoque ex carnis & sanguinis, quam Eucharisticis elementis Dominus imposuit, figura evinci veritatis corpus, seu verum corpus in propria ejus persona. Adductus ex libro de carnis Resurrectione locus agit adversus Capharnaitas. Eum ipsum sensum habet, quem in pluribus istiusmodi locis Sanctus Augustinus.

CAPUT IV.

Exponuntur quadam loca Sancti Augustini.

Quòd circa Eucharistiam Sanctus Augustinus cum Romana hodie Ecclesia credat ac doceat, est breviter ostendendum. Et jam ostensum est ex variis locis, quæ adfirmant illic contineri, adorari, manducari illam ipsam carnem, ac bibi illum ipsum sanguinem, quæ peperit Sancta Virgo, & quæ Judæi crucifixerunt. Quod ipsum docet quinquagesimus quartus Sermo de diversis: *Invitata est à cœlestis familiarum Patre universarum gentium multitudo, ipsa implevit Ecclesiam, ipsa accepit de mensa Domini non viles epulas, non ignobiles potus, sed ipsius Pastoris, ipsius occisi Christi carnem prælibavit & sanguinem.* Et tertius decimus confessionum liber: *Terra manducat pisces levatum de profundo in ea mensa, quam parasti in conspectu credentium.* Levatus de profundo piscis est JESUS Christus natus in hoc sæculo, ex Maria Virgine. Et quinquagesimus nonus de Domini verbis Sermo: *Post Domini adfessionem Judæi conversi sunt ad eum, quem crucifixerunt, & in Sacramento credentes sanguinem ejus biberunt, quem levatum fuderunt.* Trigesimi tertii Psalmi commentarius laudat Prophetica de exulante apud Philistæos Davide verba: *Ferebatur manibus suis, atque exponit.* Hæc

locus est in libro contra Adimantum. Adfirmat brutorum animas non esse ipsum sanguinem, & hæc Deuteronomii verba, *Sanguis eorum pro anima est*, docet esse figuram locutionem, & exemplo elucidat: *Sic est enim sanguis anima, quomodo Petra erat Christus*. Et alio iterum exemplo: *Possum Præceptum illud interpretari in signo esse positum. Non enim Dominus dubitavit dicere, Hoc est corpus meum, cum signum daret corporis sui*. In libro de Eucharistiæ veritate Joannes Hefelius respondet duobus modis, atque adjungit: *Omitto non parum probabilem esse illorum opinionem, qui hæc verba Augustino ab aliquo VVicleffita, vel alio Sacramentario adfuta existimant. Quod nec Berengarius, nec VVicleff ea unquam pro sua defensione protulerunt: Neque quisquam Catholicorum adversus eos scribentium ea tractaverit*. Addit istas phrasas ab Augustino exacta locutione & limato sermone multum recedere, ac sine ista periodo constare totum istius capituli contextum, ideoque concludit: *Hæc eo dixerim, ut studiosis consulendi exemplaria vetera manuscriptorum præbeam, in quibus vel omnia ista verba desint, vel saltem accuratius legantur*.

Respondeo hanc corruptelam carere fundamento. Etenim Wicleffi factio est admodum recens: Quomodo igitur non illius auctor, sed aescio quis sectator potuerit suam audaciam traducere in omnia toto mundo sparsa Sancti Augustini exemplaria? Majores nostri, qui Augustini opera vulgaverunt Plantiniani typis Iustrarunt plurimos variarum Bibliothecarum antiquissimos codices: Et horum nullus caruit adductis contra Adimantum verbis. Et quid faciamus de tertii Psalmi commentario? Augustinus illic dicit de Domino: *Dedit sui corporis figuram*. Et antiqui testamenti figuras oñsibus Manichæis, ac aliis duplicis Divinitatis fabulonibus per Eucharisticam figuram exponere, ac venerandas suadere, est Augustino familiare. Hoc enim fecit etiam in libro de fide contra Manichæos, & in libro contra Adversarium Legis ac Prophetarum. An isto contra Adimantum loco suas nugas non tentarint adjuvare Berengarius aut Wicleffus, non possum adfirmare: Pleraque ipsorum Scripta intercederunt.

Istum ergo locum insigniter exponit in postrema ad Joachimum Westphalum admonitione ipse Calvinus: *De figura disputans VVestphalus negat Augustinum unquam verba Christi, Hoc est Corpus meum, ita interpretari, quasi panis corpus significet. Hocinè est perfidia connivere, ubi verbis minime obscuris instructi ingenue prodimus in medium? Augustini verba sunt, Dominum non dubitasse dicere, Hoc est Corpus meum, cum signum daret corporis sui. Et quorsum ita loquitur? Ut Scripturam sepe figuratè loqui probet. Miscet vera falsis. Interim profitetur signi istic rationem adscribi sacro pani. Dicat, Ejus residuis accidentibus: Et est Romanus. Etenim ista accidentia esse sub se contenti ac velati corporis signum & figuram Romana Ecclesia credit semper ac docuit. Hoc in Sacramento tria distinguit: Sacramentum tantum, rem tantum, & rem ac Sacramentum simul. Et hinc de illis*

per Dominum in cœna porrectis dicit Sanctus Augustinus: *Sui corporis signum dabit. Signi qualitatem exponit in quæstionibus supra librum Levitici, denuò scribens pecoris sanguinem esse animam, quia significat animam, & adjungens: Quærendæ etiam locutiones per id, quod continet, significandi id, quod continetur, & quoniam anima sanguine tenetur in corpore, nam si fuerit effusus, abscedit, per ipsum aprius significata sit anima, & ejus nomen sanguis acceperit. Sicut Ecclesia dicitur locus, quo Ecclesia congregatur. Nam Ecclesia homines sunt. Eodem locutionis genere adfirmat Eucharisticum panem esse Dominicæ corporis signum: Non qualecumque, sed quod ipsum contineat ac repræsentet. Palam hoc firmant verba sequentia: *Sed cum Dominus dicat: Nisi manducaveritis carnem meam, & biberitis meum sanguinem, non habebitis vitam in vobis, quid sibi vult quod à sanguine sacrificiorum, quæ pro peccatis offerebantur, tantoperè populum prohibetur, si illis sacrificiis hoc unum sacrificium significabatur, in quo vera sit remissio peccatorum, à cujus tamen sacrificii sanguine in alimentum sumendo, non solum nemo prohibetur, sed ad bibendum potius omnes exhortantur, qui volunt habere vitam? Manifestissime profitetur Eucharistiæ veritatem. Profitetur Domini carnem & sanguinem non dumtaxat significari per panem & vinum, sed etiam in ipsis contineri ac repræsentari.**

Hunc Augustini locum lucidè apud Sancti Cypriani appendicem imitatur in sermone de Domini cœna Auctor sermonum de cardinalibus Christi operibus. Proponit enim & ipse hanc quæstionem: *Nova est hujus Sacramenti doctrina, & scholæ Evangelicæ hoc primum Magisterium protulerunt, & Doctore Christo hæc primum mundo innotuit disciplina, ut biberent sanguinem Christiani, cujus esum legis antiquæ auctoritas districte interdicit. Lex esum sanguinis prohibet, Evangelium præcipit ut bibatur. Hanc apparentem legis ac Evangelii dissonantiam eleganter conciliat, & Evangelici mandati litteram demonstrat in Eucharistica veritate ac transubstantiatione fundari. Quare Henricus Artopæus, qui sermonem istum tentat detorquere in suum sensum, impingit in lucem meridianam. Etenim sermonis mens est ista luce clarior.*

Sanctus ergo Augustinus adfirmat panem & vinum esse Dominicæ corporis & sanguinis figuram, at non negat ipsis adjunctam veritatem. Nullibi adfirmat esse solummodò figuram. Adjunctam ipsis veritatem constantissimè ac lucidissimè confirmat in plurimis locis. Quam doctrinam illustraturus Hugo de Sancto Victore, in secundo libro super primum caput Sancti Dionysii Areopagitæ de Angelica Hierarchia, demonstrat Christi Domini mortem ac resurrectionem fuisse simul veritatem ac imaginem, & profertur: *Quare ergo Sacramentum Altaris similitudo esse non potest & veritas, alio quidem similitudo & alio veritas? Nam cum unum sit Sacramentum, tria ibi discreta proponuntur. Species scilicet visibiles, & veritas corporis, & virtus gratiæ spiritualis. Aliud est enim visibiles species, quæ visibiliter cernitur; aliud est veritas corporis &*

*sanguinis quæ sub visibili specie invisibiliter creditur; atque aliud spiritualis gratia, quæ cum corpore & sanguine invisibiliter & spiritualiter percipitur. Quod enim videmus, species est panis & vini; quod autem sub specie illa credimus, verum corpus est, & verus sanguis Christi JESU, quod pendit in cruce, & qui fluxit de latere. Nec per panem & vinum corpus & sanguinem tantum significari, sed sub specie panis & vini verum corpus & verum sanguinem consecrari. Et speciem quidem visibilem esse Sacramentum veri corporis & veri sanguinis, corpus autem & sanguinem esse Sacramentum gratiæ spiritualis. Cum Augustino & ex Augustino lucidè demonstrat Eucharisticas, quas Dominus Discipulis dedit, & nos quotidie consecramus, species esse Dominicæ corporis signum ac figuram: At quæ istud non tantum significet, sed contineat insuper ac repræsentet. Quod ipsum docet in libris Miscellaneorum, & in octava parte Eruditionis Theologicæ de Sacramentis. Et est doctrina omnium Patrum, intelligendo mysterio necessarium fundamentum. Eucharisticum calicem ex Christi Domini mandato esse vino & aqua mixtum demonstrat in Epistola ad Cæcilium Sanctus Cyprianus, & adjungit: *Cum dicat Christus, Ego sum vitis vera, sanguis Christi non est aqua utique, sed vinum. Nec potest videri sanguis ejus, quo redempti & vivificati sumus, esse in calice, quando vinum desit calici, qui Christi sanguinem ostenditur. Et infra: Aqua sola Christi sanguinem non potest exprimere. Et iterum: Videmus in aqua populum intelligi, in vino ostendi sanguinem Christi. Panem ac vinum supponit pro Eucharisticis speciebus. Has dicit esse corpus & sanguinem, & eisdem ipsis illa intelligi, exprimi, ostendi, id est, significari. Esse & veritatem & figuram. Quia nempe Domini corpus ita significet, ut etiam continendo & realiter exhibendo repræsentent. Eodem modo loquitur in Epistola ad Magnum, ac in aliis locis. Similiter loqui omnes passim Patres possit lucidè demonstrari. Quod quousque Sacramentarii Errones non videant, velamen est super eorum oculos, & non possunt non cespitate de lapsu in lapsum.**

Porro hæc propositiones, *Eucharistia est corpus Christi, & Petra erat Christus*, in libro adversus Adimantum Sanctus Augustinus non æquiparat. Videtur tamen ipsas æquiparare in Tractatibus super Sancti Joannis Evangelium. Etenim hæc Apostolica de nostris in antiquo testamento Patribus verba, *Eundem potum spiritalem biberunt*, commentatur: *Spiritalem eundem, nam corporalem non eundem. Quid enim illi biberant? Biberant ex spiritali sequente eos Petra: Petra autem erat Christus. Videte, fide manente, signa variata. Ibi Petra Christus, nobis Christus quod in Altari ponitur. Et illi pro magno Sacramento ejusdem Christi biberunt aquam profluentem de Petra, nos quid bibamus, norunt fideles. Si speciem visibilem intendas, aliud est; si intelligibilem significationem, eundem potum spiritalem biberunt. Antiqui & novi testamenti fidelibus adfirmat sola Sacramentorum elementa discrepasse, significata fuisse eadem, eademque contenta, atque*

adeo in profuente illis Petra & data nobis Eucharistia Christum Dominum fuisse pari modo significatum atque contentum. Quod ipsum tradit in vigesima septima Homilia, ubi istam paritatem extendit etiam ad Judaicum Manna, & hæc Apostoli de ipso verba. *Eundem cibum spiritalem manducaverunt*, commentatur: *Sufferat ut diceret, Cibum spiritalem manducaverunt. Eundem, inquit. Eundem non invenia quomodo intelligam, nisi eum quem manducamus & nos. Quid ergo, ait aliquis? Hoc erat Manna illud, quod ego nunc accipio? Ergo nihil modò venit, si jam ante fuit? Ergo evacuatum est scandalum crucis? Quomodo ergo eundem, nisi quia addidit, Spiritalem? Adfirmat Manna ab aliis carnaliter ad solam corporis indigentiam, ab aliis spiritualiter fuisse manducatum ad profitendam de venturo Domino fidem, & concludit: *Erant ibi, qui quod manducabant, intelligebant; erant ibi, quibus Christus in corde plus, quam manna in ore sapiebat. Quicumque in manna Christum intellexerunt, eundem quem nos cibum spiritalem manducaverunt. Quicumque autem de manna solum saturitatem quaeserunt, Patres infidelium, manducaverunt, & mortui sunt. Redit ad voces, Petra erat Christus, & pergit. Eundem ergo potum, quem nos, sed spiritalem, id est, qui fide capiebatur, non qui corpore hauriebatur. Non alter Christus tunc, alter nunc. Nempe apud spirituales. Nam & hos etiam in antiquo ante Christum natum testamento fuisse veraciter Christianos, ostendit multis in locis Sanctus Augustinus. Et istam de manna doctrinam firmat item in vigesimo sexto Tractatu super Sancti Joannis Evangelium.**

Respondeo hæc elucidanda ex Sancto Ambrosio, scribente in opere de Sacramentis: *Venisti ad Altare, vidisti Sacramenta posita super Altare, & ipsam quidem miratus es creaturam. Tamen creatura: Solemnis & nota. Fortè aliquis dixerit: Judæis Deus tantam gratiam præstitit, manna illis pluit è celo. Quid plus dedit fidelibus suis? Quid plus tribuit eis, quibus plus præfuit? Judæorum manna exaltat & in hoc & in sequenti capite, & profertur: Tu fortè dicis, Meus panis est usitatus. Hæc verba diriguntur ad egressos è sacro fonte Neophytos. Laudat morem, qui ipsos statim deducebat ad Altare, & istic explebat ipsorum desiderium & curiositatem, ostendendo Eucharistiam. Exponit quorundam titubationem, dicentium nihil sibi admirabile exhiberi, sed solennes & notas creaturas, usitatum panem, ideoque Judaicum manna, quod solummodò figuram esse audierat in catechismis, fuisse Eucharistia longè excellentius: *Erant quippe non solennis & notus, sed per grande miraculum de celo datus panis. His responsurus Ambrosius demonstrat nova generatim Sacramenta esse antiquis longè eminentiora, & pergit: Sed panis iste est panis ante verba Sacramentorum, ubi accesserit consecratio, de pane fit caro Christi. Quomodo potest, qui panis est, corpus esse Christi? Consecratione. Transubstantiativam consecrationum verborum virtutem, & ex ipsa natam realem præsentiam profertur ac demonstrat verbis lucidioribus,**

ribus, quàm valeat quis Scholasticus Doctor. Scio hocce de Sacramentis libros à Joanne Oecolampadio proſcribi ad Ambroſiaſtra Apocripha: Ab illis adfertam Eucharistiæ veritatem ille alia arte non potuit evadere, aut eludere. At ipſos eſſe legitimum Ambroſii factum demonſtrat inſigniter in libro de Eucharistiæ veritate Joannes Heſſelius. Et liber de Initiandis, quem eſſe Ambroſii conſtat, idem docet. Etiam octavus decimus ſuper centefimum decimum octavum Pfalmum ſermo laudat Judaicum manna, & adjungit: *Non erat verus ille panis, ſed futuri umbra*. Verum panem demonſtrat fuiſſe reſervatum Eccleſiæ. Utiq; illum panem, & illud vinum, de quo ſcribit etiam in officiorum libris: *Agnosco auro infuſum ſanguinem Chriſti non ſolum irrutilaſſe, verum etiam Divinæ operationis impreſſiſſe virtutem redemptionis munere*. Et quis non videat adducta Auguſtini verba eſſe eſſe ſuprà laudato Ambroſii loco mutuata? Quis non videat Diſcipulum à Magiſtro hic non diſſentire? Et Judæorum & Chriſtianorum eadem fuit fides: Uti nos paſſum, mortuum, ac reſuſcitatum credimus, ita illi paſſurum, moriturum, ac reſuſcitandum Deum. Hominem crediderunt. Aliud numquam fuit ſub cælo nomen, in quo quis potuerit ſalvari. Hinc eundem Chriſtum, eandemque ab ipſo & dandam & datam ſalutem antiqua promiſerunt, noſtra Sacramenta exhibent & donant. Erant diverſa ſigna, eadem res ſignificata. Omni autem Sacramento aliud eſt proprium, aliud commune ſignificatum. Etiam ſignificandi modus eſt à ſignificato diſcernendus. Omnium, & antiquorum & novorum, commune ſignificatum eſt Chriſtus Dominus, Verum ab aliis tamquam venturus & dandus, ab aliis tamquam præſens & datus: Et ab horum alio tamquam Regenerator, ab alio tamquam Conſortator, ab alio tamquam Nutritor, ab alio ſignificatur tamquam Reconciliator. Et hæc ſunt cuique propria ſignificata. Ubique Auguſtinus manna & Eucharistiæ æquiparat, æquiparat in ſolo cõmuni ſignificato: A propriis abſtraxit, itemque à vario ſignificandi modo. Hiſce enim in locis ſcribit adverſus errorem Pelagianum, garrientem antiquos in veteri teſtamento juſtos ex legis notitia ac operibus, non ex Chriſti fide & gratia, fuiſſe mundatos atque adjutos. Errorem convincit ex eodem diverſorum Sacramentorum ſignificato, quod eſt Chriſtus, Deus benedictus in ſæcula. Quod manna non fuerit, niſi prænuſcia Eucharistiæ figura, diſerte tradit in duodecimo ſuper Joannis Evangelium Tractatu & adjungit: *Ecce dico manna. Notum eſt quid acceperint Judæi. Et neſciunt Cathecumeni, quid accipiant Chriſtiani. Erubescant ergo quia neſciunt. Tranſeant mare rubrum, & manducant manna. Eucharistiæ ignotam, manna affirmat Cathecumenis fuiſſe notum: Et per illius cognoscendæ curioſitatem inflammat illos ad Baptiſmi deſiderium. Quod nempè ipſorum propria ſignificata, itemque ſignificandi modus toto cælo diſſerent. Et frequenter Auguſtinus ita loquitur. Omittere noſſim, quod iſtis in locis proceſſe-*

rit Africano more, qui in exponendis Sacris Scripturis non rarò receſſit à littera. Lucida ſunt Apoſtoli verba: *Patres noſtri omnes ſub nube fuerunt, omnes eandem eſcam ſpiritualem manducaverunt, & omnes eundem potum ſpiritualem biberunt*. Comprehendunt cunctos ex Ægypto eductos Judæos: Etiam Deo rebelles ac infideles murmuratores. Affirmat quod cuncti eandem ſpiritualem eſcam & ſpiritualem potum ſumpſerint: Eandem & eundem, non nobiſcum, ſed inter ſe. Nam & murmuratores participarunt de manna & conſequentè petra. At verò Sanctus Auguſtinus diſtinguit inter fideles Chriſtiani populi, & inter infideles reprobos Judæorum Patres: Non hos, ſed ſolos iſtos affirmat fuiſſe ſpiritali eſca & potu donatos. Eadem ſpiritali eſca, eodemque ſpiritali potu, quibus in novo teſtamento donatur ac reſcitur & nos. Quod nempè non iſtorum, ſed ſoli noſtri Patres in manna ac in petra intellexerint promitti Chriſtum Dominum, in ipſum credendo ac ſperando manducaverint illa & biberint, atque ita ſpectaverint ad gratiam & juſtitiam novi Teſtamenti. Ita eundem nobiſcum ſpiritualem cibum & potum ſumpſerunt: Utiq; eundem non corporis, ſed animæ cibum ac potum, Chriſtum Dominum, per iſta elementa ſignificatum atque promiſſum. Eandem nobiſcum ſitierunt, eſurierunt, & manducaverunt juſtitiam, de qua Apoſtolus. *Chriſtus factus eſt nobis ſapientia à Deo, & juſtitia, & ſanctificatio, & redemptio*. Per hæc omnia Auguſtinus aliud non vult, quàm quod Judaica olim Sacramenta celebrarent multi, pauci intelligerent: Quod hi pauci eadem nobiſcum fide viverent, & per ipſam gratis à Deo juſtificarentur. Quæ omnia palàm recedunt ab Apoſtoli littera, & nihil faciunt adverſus Eucharistiæ veritatem. Abſit ut Auguſtinus antiqua Sacramenta novis æquipararit. Omnia lucidè exponere non erat ejus ſcopo neceſſarium. Quod tamen ipſum non tacuerit, evincunt hæc ejus verba: *Ergo nihil modo venit? Evacuatum eſt ſcandalum crucis? Evincunt ipſum à Sancti Ambroſii ſenſu non receſſiſſe*.

Premi videmur Auguſtini verbis in Epistoſa ad Episcopum Bonifacium: *Secundum quemdam modum Sacramentum corporis Chriſti eſt corpus Chriſti*. Et præſertim verbis Facundi Hermianenſis Episcopi. *Non quod proriè corpus ejus ſit panis, ſed quod in ſe myſterium corporis ejus contineat*. Reſpondeo Joannis Calvini de nobis & noſtra Romana fide ſenſum exponi hiſe ejus verbis: *Proinde hoc in Summa proſectum videmus iſta ingenuoſa ſubrilitate, ut panis pro Deo haberetur*. Eſt horrenda calumnia. Nec enim nos ipſum panem dicimus Deum aut Dei carnem, ſed eſſe iſtius carnis vela, involuſa, ſigna, & Sacramenta, ideoque non propriè, ſed ſecundum quemdam modum eſſe iſtud corpus: Quia nempè iſtius corporis myſterium in ſe contineat. Et hinc tam Facundi quàm Auguſtini comparatio eſt congruentiſſima. Etenim ſicut Baptiſmus & Circumciſio ſunt non cujuſcumque, ſed realiter donatæ ac repræſentatæ fidei & adoptionis Sacramenta, ideoque dicuntur eſſe & adoptio & fides: ita

ita quoque panis eſt præſentis Dominici corporis Sacramentum, ideoque rectè dicitur Dominicum corpus. Et Facundus & Auguſtinus rationem ſigni non Dominico corpori applicant, ſed ſolis ipſum continentibus ac velantibus elementis. Quouſque Calviniſtæ veritatem & figuram cenſebunt in hoc Sacramento eſſe incompatibilia, non poterunt non hallucinari. Sancti Fulgentii locus non facit ad rem. Nec enim de Sacramento agit, ſed de ſacrificio: Altaris incruentum comparat cum cruento crucis. Et iſtud affirmat eſſe hujus non veritatem, ſed memoriam ac imaginem. Quæ eſt perpetua fides totius Eccleſiæ.

Adducto ex libris de Chriſtiana doctrina loco opponendus venit locus, ex libris contra Prophetarum & legis adverſarium: *Mediatorem Dei & hominum hominem Chriſtum JESUM, carnem ſuam nobis manducandam, bibendumque ſanguinem dantem, fidei corde & ore ſuſcipimus, quamvis horribiliſſe videatur humanam carnem manducare quàm perimere, humanum ſanguinem potare quàm fundere*. Addit eſſe figuratam, ideoque benè intelligendam locutionem, & de eadem pergit in libro de Fide contra Manichæos: *Manichæi poſſunt etiam horrere malè intelligentes, quod Dominus ait, Si quis non manducaverit carnem meam, non habebit in ſe vitam*. Hæc verba, *Fidei corde & ore ſuſcipiamus*, lucidè profitentur Eucharistiæ veritatem. Et tamen eodem in capite Auguſtinus, quem abſit ſui ipſus fuiſſe oblitum, affirmat iſtam Domini locutionem fuiſſe figuratam. Nempè Manichæus, aut quis alius duplicis Divinitatis fabulator fuit iſte legis ac Prophetarum adverſarius, atque ita fidei noſtræ Patrem Abraham, quod duas ſimul uxores habuerit, damnat de adulterio. Polygamiam aſſeverat repugnare Evangelio & naturæ, eſſe horroſis plenam barbariem, maniſeſtum flagitium, bono Deo non poſſe placere, ideoque ejus ſectatores non fuiſſe Patriarchas aut Prophetas, ſed damnatos luxuriæ Profeſſores. Et profecto illa, utpotè quam primus attentavit detestabilis Lamech, habet aliquid pravi odoris. Hunc diſſipaturus Sanctus Auguſtinus, notat diſcernenda antiquæ & novæ legis tempora. Aliud ſimplicem & nudam, aliud eſſe prænuſciis divinarum promiſſionum Sacramentis veſtitam polygamiam. Hanc, nobis veſtitam, demonſtrat antiquis licuiſſe Patribus, fuiſſe futurarum rerum imaginem & figuram, divinæ Majeſtatis ad ſæculorum fines figuratam locutionem. Nec enim de ſola petra, nube, ac rubro mari, ſed etiam de plurimis antiquorum hominum actibus verum eſt iſtud Apoſtoli: *Omnia in figura continebant illis. Scripta ſunt autem ad correptionem noſtram, in quos fines ſæculorum devenerunt*. Hoc verum eſſe etiam de antiquorum polygamia, variis in locis Sanctus Auguſtinus, & in Epistoſa ad Galatas demonſtrat ipſe Apoſtolus. Non in ſolo Lamech, ſed & in aliis ipſam damnant ſacræ litteræ: In quibusdam tolerant, in quibusdam probant & laudant. Quia nempè alii in ipſam labebantur, alii à fornicandi periculo adſcendebant, alii jubente Deo in ipſam de caſtatis monte deſcendebant. Quod alii nudam in

ipſa libidinem ſectarentur, alii myſticam in ipſa figuram caſtæ mentis fide exhiberent. Quod enim Abraham, non minùs quàm Sanctus Joannes Baptiſta, in caſtatis virtute fuerit maximus, ac fortiſſimus, ideoque in nuptias ob temporis rationem juſſus deſcenderit, demonſtrant varii Patres, præſertim in libris adverſus Fauſtum Manichæum Sanctus Auguſtinus. Hinc ejus polygamiam affirmat non nudam, ſed eſſe veſtitiendam cum ſua myſtica atque figurali veſte: Tunc ab omni horrore & flagitii malo odore liberam ſplendere & puram. Hoc apud Antiqui Teſtamenti oſores, & ipſius nihil audire ſuſtinentes duplicis Divinitatis fabulones ſuadet, per deſumptum ex Novo Teſtamento exemplum: Per ſacroſanctam Eucharistiæ. Eucharistiæ veritatem affirmat & à Catholicis & à Gnoſticis non horri, ſed fidei corde & ore ſuſcipi ab amobus, & tamen circa ipſam, quaſi barbaricam & facinoroſam, à neutris errari, ſed ejus manducationem credi figuratam ac velatam, ideoque piam & Chriſtianam. Domini de ſua manducanda carne & bibendo ſanguine Præceptum affirmat eſſe adeo lucidum, ut videatur facinus præcipere, ideoque non carnaliter & literaliter ex Capharnaitarum errore, ſed ſpiritualiter & figuratè accipiendum: Iſta carne & ſanguine non in propria forma, ſed in velantis Sacramenti figura eſſe veſcendum. Ita nihil eſſe horroſis. Simili cum veſte ſuadet conſiderandam Abraham polygamiam, ſpondeque tunc apparuit venerabilem, puram ab omni malo odore. Proinde adducta Auguſtini loca palàm firmant Eucharistiæ veritatem.

Inſigniter hæc ſtabiliter in litteris ad Domnaldum Armachanum Episcopum, Hybernæ Metropolitanam, Sanctus Lanſtanus Archiepiscopus Cantuarienſis. Adducit Auguſtini locum ex tertio libro de doctrina Chriſtiana: *Facinus vel flagitium jubere videtur. Figura verò eſt præcipiens paſſioni Dominicæ communicandum eſſe, & ſuaviter atque utiliter in memoriam recondendum, quod pro nobis caro ejus vulnerata & crucifixa ſit*. Et commentatur: *Figuram Auguſtinus vocat figuratam locutionem. Neque enim negat veritatem carnis & ſanguinis Chriſti, quod plerique ſchiſmaticis viſum eſt, & adhuc non ceſſat videri*. Utiq; Berengarianis. Reverà eſt figura præcipiens communicandum Dominicæ Paſſioni. Eſt enim Sacramentum, de quo dixit Dominus: *Hoc facite in meam commemorationem*. Eſt non ſolo dente & ore, ſed inſuper corde ac fide ſumendum Sacramentum, de quo Lanſtanus pergit: *Neceſſe eſt Domini ſententiam ſic intelligi, quatenus fidelis quiſque Divini myſterii per intelligentiam capax, carnem Chriſti & ſanguinem non ſolum ore corporis, ſed etiam amore & ſuavitate cordis comedat & bibat, videlicet amando, & in conſcientia pura, dulce habendo, quod pro ſalute noſtra Chriſtus carnem aſſumpſit, pependit, reſurrexit, aſcendit, & imitando veſtigia ejus, & communicando paſſionibus ipſius, in quantum humana infirmitas patitur, & Divina eſt gratia largiri dignatur. Hoc eſt enim verè & ſalubriter carnem Chriſti comedere, & ſanguinem ejus bibere. Ea omnia complectitur*

fitur Divinum mandatum: Hoc facite in meam commemorationem. Quisquis sine tali Dominice Passionis memoria, & sine tali ad istam memoriam voto communicat, certum est non dignè communicare: Affirmat Augustinus non solemnè humanæ refectionis more, sed cum tali memoria esse manducandum Domini corpus, ideoque rectè scribit istud Domini mandatum non esse litterale, sed figuratum. Christi corpus & sanguis, ne patretur facinus à nobis, seu à Domino jubeatur, non in propria forma, sed Sacramentalibus figuris vestita ac velata sunt à nobis sumenda. Et dum fumimus, Dominica Passio est pie recolenda. Hic est totus Augustiniani loci sensus.

Nec sola panis ac vini elementa, sed ipsum etiam sub illis contentum Domini corpus est ejusdem corporis imago & Sacramentum. Gratianus in libro de consecratione probat id ex hac Sancti Augustini apud Sanctum Prosperum sententia: *Caro Christi est, quam forma panis operam in Sacramento accipimus, & sanguis ejus quem sub vini specie & sapore potamus, caro videlicet carnis, & sanguis Sacramentum est sanguinis. Carne & sanguine, utroque invisibili, intelligibili, spiritali significatur visibile Domini corpus, palpabile, plenum gratiæ, omnium virtutum & divina Majestate.* Et Gratiani autoritate circumscriptus Dominus Petrus de Marca in opusculo de Eucharistia existimat sententiam hanc esse reverà Sanctorum Prosperi & Augustini. Quod ipsum, nescio unde circumventus, in decima quarti libri distinctione existimavit Petrus Lombardus. Possit esse deceptus à Decreto Sancti Ivo Carnutenfis Episcopi, quod post adductam trecentesimam trigessimam nonam Sancti Prosperi sententiam, subjungit nescio quam testimoniorum farraginem, in qua sunt & ista verba. Eadem Sancto Augustino adscribit, & ex ipsis suum errorem stabilire impudenter nititur Henricus Artopæus. Verùm nec in Sancto Prospero, nec in Sancto Augustino reperitur. Eadem habes in Sancti Lanfranci libro contra Berengarium. Per ipsa ille exponit sibi à Berengario, & nobis à Joanne Calvino objectum Sancti Augustini locum ex litteris ad Episcopum Bonifacium. An Lanfrancus sit ipsorum primus author, an dumtaxat ab alio mutuator, non possum definire. Ipsa Sancto Lanfranco adscribit in libro de Eucharistiæ veritate Joannes Hesselius. At videtur ipso antiquior. Etenim Sanctus Ivo fuit Lanfranco coætaneus, & vel hujus vel alterius sui coætanei nullum testimonium legitur suo Decreto inferuisse. Eorundem verborum quædam adducit in primo adversus Berengarium libro Algerus ex Leodiensi Canonico Cluniacensis Monachus, Sancto Lanfranco non multum junior: & affirmat esse Sancti Augustini apud sententias Beati Prosperi. Quocirca omnino videtur illa sententia esse nescio cujus antiqui Scriptoris, à Sancto Lanfranco mutuata. Ex ipsa item venerabilis Abbas Guibertus distinguit principale & vicarium Domini corpus, & hoc istius dixit esse Sacramentum; imaginem & figuram. Eandem adversus Joannem Colampadium, qui urfit idem

non posse sui ipsius esse signum, constanter defendunt laudatus Hesselius, Jacobus Pamellius in Notis ad Tertullianum, & in Notis ad undecimam Sancti Gregorii Nazianzeni orationem Jacobus Bellius. Ita non solè sacramentales species contenti in se invisibilis corporis, sed etiam hoc invisibile corpus est visibile & principali corporis figura & Sacramentum. Et quod idem possit sui ipsius esse imago, supra demonstravit laudatus Guibertus, & in quinto adversus Marcionem, simili argumento usum, libro demonstrat etiam Tertullianus.

Eucharistia non solum verum, sed etiam mysticum Christi Domini corpus significat: Universalem scilicet Ecclesiam, aut certè universam communionem Sanctorum. Sponsam cum tota sponsa, caput cum toto corpore. Principem cum omni suo circumstantiali populo. Insigniter hoc exponit in libris de Dei Civitate Sanctus Augustinus: *Profecit efficitur, ut tota ipsa redempta civitas, hoc est, congregatio societasque Sanctorum, universale sacrificium offeratur Deo per Sacerdotem magnum, qui etiam seipsum obulit in Passione pro nobis, ut raris capitis corpus essent secundum formam servi.* Pluribus elucidat hoc universale sacrificium, & concludit: *Hoc est sacrificium Christianorum. Multi unum corpus sumus in Christo. Quod etiam Sacramento Altaris fidelibus noto frequentat Ecclesia, ubi eidem demonstratur, quod in ea oblatione, quam offert, ipsa offeratur.* Et in alio ejusdem operis libro distinguit terrenam & cœlestem in hoc mundo civitatem, & pergit: *Illam quæ terrena est, fecit sibi quos voluit falsos Deos, quibus sacrificando serviret; illa autem quæ cœlestis peregrinatur in terra, falsos Deos non facit, sed à vero Deo ipsa fit, cujus sacrificium ipsa fit.* In libris de Evangelistarum consensu exponit Sancti Lucæ de duobus apud Emmauntem discipulis Evangelica verba, *Cognoverunt eum in fractione panis, & adjungit: Ne quisquam se Christum agnovisse arbitretur, si ejus corporis particeps non est, id est, Ecclesiæ, cujus unitatem in Sacramento panis commendat Apostolus, dicens, Unus panis, unum corpus multi sumus.* Et in sermone ad infantes, quem libro de Æthiopsis Baptismate subnexuit Sanctus Fulgentius, Eucharistiæ veritatem egregiè prædicat, verum Domini corpus prædicat esse in cœlo ad Dei Patris dexteram, & ad Neophytos, ex hoc capite cespitantes de reali intra Eucharistiam præsentia, prosequitur: *Quomodo est panis corpus ejus, & calix, vel quod habet calix, quomodo est sanguis ejus? Ista, fratres, ideo dicuntur Sacramenta, quia in eis aliud videtur, aliud intelligitur. Quod videtur, speciem habet corporalem; quod intelligitur, fructum habet spirituale. Corpus ergo Christi si vis intelligere, Apostolum audi dicentem fidelibus: Vos estis corpus Christi & membra. Si ergo vos estis corpus Christi & membra, mysterium vestrum in mensa Domini positum est, mysterium Domini accipitis. Ad id quod estis, respondetis Amen, & respondendo subscribitis. Audis ergo corpus Christi, & respondes, Amen. Esto membrum corporis Christi, ut verum sit Amen. Quare ergo in pane? Nihil hic de nostro adferimus.*

Cap. 10.

Lib. 10. cap. 6.

Lib. 18. cap. 54.

Lib. 3. cap. 25.

mus. Ipsum Apostolum item audiamus. Cum ergo de isto Sacramento loqueretur, ait: *Unus panis, unum corpus multi sumus. Intelligite, & gaude. Unitas, pietas, veritas, charitas, unus panis, unum corpus multi sumus. Recolite enim, quia unus panis non fit de uno grano, sed de multis. Quando exorocabamini, quasi molebamini: Quando baptizati estis, quasi conspersi estis, quando Spiritus Sancti ignem accepistis, quasi cocti estis. Estote quod videtis: Et accipite quod estis.* Hoc Apostolus de pane dixit: *Jam de calice quid intelligeremus, etiam hoc dictum satis ostendit. Sicut enim ut sit species visibilis panis, multa grana in unum consperguntur, tamquam illud fiat quod de fidelibus ait Scriptura sancta: Erat illis anima una, & cor unum in Deum. Sic & de vino fratres recolite, unde sit vinum. Grana multa pendunt ad botrum, sed liquor granorum in unitate confunditur. Ita Dominus JESUS Christus nos significavit, nos ad se pertinere voluit. Mysterium pacis & unitatis nostræ in sua mensa consecravit. Eadem docet in vigesimo sexto super Sancti Joannis Evangelium tractatu, & adjungit: *Propterea sicut etiam ante nos hoc intellexerunt homines Dei, Dominus noster JESUS Christus corpus & sanguinem suum in illis rebus commendavit, quæ ad unum aliquid rediguntur ex multis. Nam aliud in unum ex multis granis conficitur, aliud in unum ex multis acinis confuit.**

Inter istos Dei homines est gloriosus Martyr Cyprianus. In Epistola ad Cæcilium adfirmat Dominici calicis ex vino & aqua mixturam esse Christi Domini factum & Præceptum, addit per æquas in sacris litteris significari populum, & prosequitur: *Quod perspicimus & in Sacramento calicis contineri. Nam quia nos omnes portabat Christus, qui & peccata nostra portabat, videmus in aqua populum intelligi, in vino vero ostendi sanguinem Christi. Quando autem in calice vino aqua miscetur, Christo populus adunatur, & credentium plebs ei, in quem credidit, copulatur & conjungitur. Quæ copulatio & conjunctio aquæ & vini sic miscetur in calice Domini, ut mixtio illa non possit ab invicem separari. Undè Ecclesiam, id est, plebem in Ecclesia constitutam, fideliter & firmiter in eo quod credidit perseverantem, nulla res separare poterit à Christo, quo minus hereat semper & maneat individua dilectio. Sic autem in sanctificando calice Domini offerri aqua sola non potest, quomodo nec vinum solum potest. Nam si vinum solum quis offerat, sanguis Christi incipit esse sine nobis; si vero aqua sit sola, plebs incipit esse sine Christo. Quando autem utrumque miscetur, & adunatione confusa sibi invicem copulatur, tunc Sacramentum spirituale & cœlestis perficitur. Sic verò calix Domini non est aqua sola, aut vinum solum, nisi utrumque sibi miscatur, quomodo nec corpus Domini potest esse farina sola, aut aqua sola, nisi utrumque adunatum fuerit & copulatum, & panis unius compage solidatum. Quo & ipso Sacramento populus noster ostenditur adunatus: Ut quemadmodum grana multa in unum collecta & commolita, & commixta panem unum faciunt, sic in Christo, qui panis est cœlestis, unum sciamus esse corpus, cui conjunctus sit noster numerus & adunatus. Christ. Lupi Opera T.VI.*

Ep. 63.

natus. Et in Epistola ad Magnum: *Unanimitatem Christianam firma sibi atque inseparabili charitate connexam, etiam ipsa Dominica sacrificia declarant. Nam quando Dominus corpus suum panem vocat, de multorum granorum adunatione congestum, populum nostrum, quem portabat, indicat adunatum. Et quando sanguinem suum vinum appellat de botris atque acinis plurimum expressum, atque in unum coactum, gregem item nostrum significat, commixtione adunatæ multitudinis copulatum. Si Novatianus huic pani Dominico adunatus est, si Christi poculo & ipse plurimum expressum, poterit videri & unicus Ecclesiastici Baptismi habere gratiam posse, si eum consiterit Ecclesiæ unitatem tenere. Similia aliorum Patrum testimonia sunt densissima.*

Ep. 76.

Affirmant in Eucharistia contineri, per ipsam significari, in ipsa Deo Patri offerri & sacrificari, non solum Christi Domini corpus verum, sed etiam mysticum: Totam Ecclesiam, seu certè totam communionem Sanctorum. Affirmant Novatianum, alios cunctos hæreticos & schismaticos, immò & malos Catholicos non contineri illic, nec Deo offerri in quotidianum sacrificium, ideoque orari multo fructu Dominicæ Passionis. Offeritur & continetur istic solus Christo circumstantialis populus: Populus acceptabilis, sectator bonorum operum. Etenim uti in antiquo, ita & in novo testamento oblata Deo hostia debet esse sancta, integra, incontaminata. Et hinc insigniter lucet eminentia nostri novi sacrificii. In ipso non quis taurus aut agnus, sed ipse offeritur JESUS Christus: Et non solus, sed cum omni suo triumphante, militante, ac purgante corpore. Hæc est hostia, quam quotidie ex omni altari proferimus pro peccatis nostris ac aliis necessitatibus, & mediaticem mittimus ad Deum Patrem omnipotentem. Verùm aliter ibi continetur & offeritur caput, aliter corpus: Hoc in solo Sacramento & figura, illud etiam in plena realis præsentia veritate. Porrò istud Sacramentum & panis, & vino, & aquæ, ac etiam vero sub illis contento corpori adscribunt & Augustinus & Cyprianus. Et hic illud singulariter adscribit aquæ. Quod non solum in mixta vino, sed etiam in farina mixta aqua obtinere affirmat in Epistola ad Fratres Lugdunenses Beatus Alcuinus Flaccus. Istud tamen nullibi asseritur à Sancto Cypriano. Istam singularem in calicis aqua significationem nullibi laudat Sanctus Augustinus: *Quin tamen probet, non est dubitandum. Proficitur enim se sequi antiquos Dei homines: Sanctum utique Cyprianum. Et juxta hos tres modos, quorum nullus veritati adversatur, scribit Eucharistiam esse figuram Dominici corporis.*

Ep. 69.

P

CA-

CAPUT V.

Exponuntur quedam loca Sancti Anselmi
Archiepiscopi Cantuariensis.

Sanctum Anselmum scio à Sacramentariis Hæreticis contemni & abjici. Etenim de Joanne Wicleffo scribit in opere de Sacramentis Thomas Waldensis: *Wicleff Augustini quoque quosdam libros pro titulis increpat, Ambrosium Doctorem apocryphum, omnes de secundo millenario jam hæreticos didasculos nominat.* Rationem edicit in alio capite: *Dicit Augustinum tuum, & in dè Sedatores tui gloriantur te cognominant Joannem Augustini.* Et hic Joannes Augustini non solos Augustini titulos, sed & alia damnat adserita. Etenim hocce Hæresiarchæ Pelagii de Magno Ambrosio testimonium: *Beatus Ambrosius Episcopus, in cuius præcipuè libris Romana elucet fides, qui Scripturam inter Latinos flos quidam speciosus tenuit, cujus fidem & purissimum in Scripturis sensum ne inimicus quidem ausus est reprehendere.* Hoc, inquam, elogium Sanctus Augustinus assidue probat & firmat: & ecce scodus ille Joannes Augustini blaterat Ambrosium esse Doctorem apocryphum. Quòd nempe ejus de Sacramentis libros nequiret in suos errores detorque. Qua molestia ut se expediret Oecolampadius, illos proscriptis ad nescio quem Ambrosiastum. Mille annorum, quibus Christum Dominum regnaturum, & tunc ad seducendas iterum gentes solvendum diabolus scribit in Apocalypsi Sanctus Joannes Apostolus, pravus intellectus olim peperit hæreticos millenarios, & ridiculas atque canales ipsorum fabulas. Circumscriptis & Joannem Wicleffum. Hic enim istos annos numerandos censet à Christi Domini Nativitate, illis solis mansisse purum Evangelium, cum illis lapsis esse & lapsam Ecclesiam, ideoque omnes secundi millenarii Romanos Doctores esse hæreticos didasculos. Joannes Calvinus istum lapsum censet antiquiorem. Etenim in quarto Institutionum libro scribit de magno Papa Gregorio: *Gregorius, quem ultimam Romæ Episcopum fuisse jure dicere possis.* Uti que orthodoxum & Evangelicæ veritatis custodem Pontificem. Nihilominus Sanctus Anselmus est nobis per omnia venerabilis, ideoque audiamus ejus librum de Sacramento Altaris, & quedam ejus obscuriora loca exponamus.

Cap. 9. Audiamus hæc verba: *Dupliciter intelligitur caro Christi. Ut spiritualis illa sit ac Divina, de qua ipse dicit: Caro mea verè est cibus. Et caro illa, quæ crucifixæ est & sepulta. De carne enim illa priori, quæ crucifixæ est, hæc altera procedit, & secundum Psalmistam, Educit Deus panem de terra, cum è terreni corporis agro, quem à nobis assumpsit, mysterium profert celestis panis ac poculi salutaris, quo refectur Ecclesia. Et sicut Corpus Domini, quod mortuum est, in Evangelio granum frumenti vocat cadens in terram, sic in Psalmo adeps frumenti vo-*

catur illa mystica caro, ad quam Dominus discipulos hortatus dicebat: Nisi manducaveritis carnem meam, & biberitis sanguinem meum, non habebitis vitam in vobis. Laudare & firmare quibusdam videtur duplicis Domini Corporis distinctionem, quam supra tradidit Sanctus Hieronymus, & ex qua Sanctus Augustinus quandoque dixit ipsum de Virgine natum ac in Cruce passum corpus esse & manducari, quandoque dixit ipsum non esse nec manducari in Eucharistia. Laudare & firmare videtur adversus Berengarium. Etenim ista sunt Augustini loca, quæ olim hunc Errorem, & postea circumscripterunt Joannem Wicleffum ac Joannem Calvinum. Dum dicit carnem spiritalem procedere ex carne crucifixæ, videtur loqui ad sensum Guiberti Abbatis, qui illam vicariam, hanc carnem dixit esse principalem.

Respondeo tamen Anselmi sensum esse longè alium. Lucet ex verbis consequentibus: *In Sacramentis Corpus Domini facit sanctæ Ecclesie fides, cujus generaliter est sacrificium, cuiuscumque sit meriti, per quem fit. Spiritalem verò illam carnem per gratiam Dei vitæ meritum efficit, & effectum in cordibus ministrantibus & percipientibus.* Undè illud: *Ut nobis fiat corpus & sanguis Filii tui. Nobis, inquit, fiat. Fit enim procul dubio corpus Domini in mensa Altaris semper cum solempne illud celebratur mysterium, ritu quo debet, sed non semper eis fit, per quos fit.* Ad verum Domini corpus seu ad crucifixam & sepultam Domini carnem conficiendam, ac Sacramentalia elementa in ipsam transmutanda, affirmat non requiri ministrantis justitiam, sed solam Ecclesie fidem, solum, quod etiam malo ministro adest, adjutorium à communione Sanctorum. Addit hanc carnem semper fieri in legitimo sacrificio: *Etiã per ministerium iniqui Sacerdotis.* At verò spiritalem carnem affirmat nec confici, nec sumi posse sine ministrantis ac fumentis justitia, ideoque alteram carnem sumi posse sine altera: Spiritalem sine corporali. Quare clarum est, quòd per spiritalem carnem non intelligat Sacramentalem. Absit ut cum Berengario ac aliis Sacramentariis hæreticis affirmet ab iniquis non sumi veram Domini carnem, verumque Sacramentum. Crucifixam & sepultam Domini carnem lucide asserit esse Sacramentalem, ac etiam ab iniquis manducari in Sacramento. Lucida sunt verba: *Carnis illius vel corporis spiritualis Sacramentum est caro vel corpus Christi, quod in Ara Crucis & in Altari sacrificatur, & corporaliter manducatur.* Et iterum: *Aliter cogitanda est caro illa, vel corpus quod pependit in ligno, & sacrificatur in Altari, aliter caro ejus vel corpus, quod qui manducaverit, habet in se vitam manentem.*

Clarum est Anselmum hic non uti laudata superius distinctione Sancti Hieronymi. Per spiritalem Christi carnem intelligit datam nobis in Sacramento divinam gratiam. Probat ex Romani Canonis verbis: *Ut quotquot ex hac Altaris participatione sacrosanctum Filii tui corpus & sanguinem sumpserimus, omni benedictione celesti & gratia repleamur.* Et commentatur: *Non omnes, qui*

qui corporaliter corpus Domini sumunt ex participatione Altaris, spiritualiter illa benedictione celesti & gratia replentur. Et iterum: *Cum hac ratione dupliciter hæc caro intelligatur, sicut altera intelligi potest sine altera, sic & altera manducatur sine altera.* Multis confirmat hæc, & concludit: *De uno pane Judas accepit, & Petrus; sed tamen que pars fidei cum infidei? Petrus enim accepit ad vitam, Judas ad mortem. Uaque secundum diversum intellectum & diversum effectum, cum unus sit panis Christi, alter tamen quodammodo quæsumpsit Petrus, alter quem sumpsit Judas. Alterque sumi potest sine altero.* Spiritalem Christi carnem assidue vult esse ejus spiritalem effectum. Ubi certum est ipsum recta sentire, sed non rectè loqui. Etenim datam nobis ab hoc Sacramento gratiam nullus Evangelista, nullus Apostolus, nulla Synodus, nullus Romanus Episcopus, nullus Ecclesie Doctor appellavit Christi carnem. Hæc Domini verba, *Caro mea verè est cibus*, nulli unquam de effectu intellexerunt, sed omnes de causa.

Quæstio est, Undè Sanctus Anselmus in hanc incongruam locutionem sit lapsus? Respondeo ex affectu & zelo, quo Sancti Lanfranci, sui & in Becceni Abbatis & in Cantuariensi Cathedra Antecessoris, adversus Berengarium Scripta concordare studuit cum posteriori, per septimum Gregorium composita, ejusdem reducti Errores professione. A Sancto Hieronymo laudatam duplicis Domine carnis distinctionem norat Anselmus: *Norat eandem probari à Sancto Augustino, & ex ipsa nunc affirmari, nunc negari, quòd ipsa pro nobis crucifixæ caro esset ac manducaretur in Sacramento.* Norat hæc omnia per sententiam illam, quam Sancto Prospero adscripti Gratianus, fuisse à Sancto Lanfranco confirmata. Hinc & probatam à tantis Patribus distinctionem retinere voluit, & in Gregorii Decretum non impingere, atque ita fuit compulsus distinctionis membra aliter intelligere. Per spiritalem Christi carnem non ipsam ejus sub spirituali existentia substantiam, sed intellexit spiritalem ab ipsa datam gratiam & benedictionem. Iam Dominicæ carnis spiritalem in Sacramento existentiam nullo modo negavit. Etenim in quarto, quinto, & sexto istius libelli capite ipsam insigniter proficitur & exponit. Solummodo censet eam istius distinctionis non esse membrum.

Cap. 11. Eisdem principiis nituntur sequentia verba: *Sciendum est, quòd carnis illius vel corporis spiritualis, de quo jam multa diximus, Sacramentum est caro vel corpus Christi, quod in Ara Crucis & in Altari sacrificatur, & corporaliter manducatur.* Nemo autem novitatis me arguat præsumptorem, quòd corpus Christi appellem Sacramentum corporis Christi. Nam & Paulus ad Timotheum dicit: *Magnum esse pietatis Sacramentum, quod manifestatum est in carne.* Sed & beatus Ambrosius in libro ad Gratianum dicit apparuisse hominibus Unigenitum Patris per Sacramentum assumpti hominis. Et ceteri Ecclesie Doctores dicunt Sacramento tenus eos corpus Christi manducare, qui manducant indignè. Quos tamen manducare corpus Christi, jam supra præ-

struendum est, licet non manducant carnem illam, quæ vivificat per Spiritum vivificantem. Loquitur ex laudata distinctione Sancti Hieronymi: *ex laudata per Gratianum sententia.* Hæc enim asserit spirituale & Sacramentale Domini corpus esse Sacramentum veri, olim crucifixi, & nunc ad Patris dexteram gloriosi corporis. Et Sanctus Lanfrancus demonstrat istam loquendi speciem nec esse novam, nec inconvenientem. Hæc omnia sibi retinenda censuit Anselmus, at eisdem verbis alia significata supposuit. Per spiritalem Domini corpus non ipsam ejus substantiam intellexit, sed ejus Sacramentales effectus. Et hinc lapsus est in aliam loquendi incongruentiam. Etenim quòd Dominicum in Sacramento corpus dicatur datæ à se divinæ benedictionis & gratiæ Sacramentum, nulla est novitatis species; at quòd idem corpus ob varium existendi modum dicatur sui ipsius Sacramentum, præse fert aliquid incongruæ novitatis. Hinc istam apologiam rectè Sanctus Lanfrancus, Sanctus Anselmus non rectè usitavit. Ipsa uti debuerat ad membra suæ distinctionis.

Insignem instructionem continent hæc ejus verba: *Jam postquam ex confragosis locis hac usque evasimus, considerare libet attentius, cur super hac re in sanctorum Patrum tractatibus reperiantur sententiæ tam dubiæ, tam scrupulosæ, & quæ etiam sibi invicem nonnunquam contraria videntur, ut non solum qui contendendi intentione illas congregant, materiam in eis inveniant errandi, sed & qui ex eis adstruere volunt fidem Catholicam, non facile se inde queant expedire.* Hæc Patrum obscuritas est item causa, cur quidam hodiè molliques Calvinistæ & Romanam fidem & suam perfidiam censent esse probabilem. Hinc etiam Berengarius, alique Sacramentarii Hæretici proclamant assidue ad Sanctum Augustinum, uti ad firmissimam columnam sui dogmatis. Eandem in specie discrepantiam reperies in aliis Patribus. Et Sanctus Anselmus merito quærit causam. Et respondet: *Quia ab initio Ecclesie usque ad nostra penè tempora hæc ab hominibus quæstio intadarelictæ est. Sancti Patres quod non impugnabatur non defendebant, nisi quod ab quando in tractatibus suis hoc unum proferebant, quod res postulabat, & habebatur in manibus. Quod quia quæstionibus non respondebat, quæ necdum erant, parum modò sufficere videtur ad eas, cum exurgunt, compescendas.* Contra quia tunc non vigilabat eorum intentio, plurima de Sacramentis in scripturis suis reliquerunt, quæ loco suo, suo sensu benè dicta, ab eis qui contendere vel errare audent, eruta de locis suis per se videntur aliud sonare, quàm sonent undè assumpta sunt, & quam senserint qui scripserunt. Sed & multa de eadem re ab eis relicta sunt, quæ benè dicta, sed obscurius, utpotè ab eis, qui ut homines, venturas omnes Errorum calumnias non poterant prævidere, malè intellecta materiam errandi vel contendendi perditis videntur præstare.

Est ex Sancto Augustino desumpta responsio. Etenim & hinc Pelagianorum Principi Juliano, quedam adversus originale peccatum testimo-

nia venanti ex Sancto Joanne Chrysoftomo & aliis Ecclesie Patribus, reposuit in primo prioris contra illum operis libro: *Joannes disputans in Catholica Ecclesia, non aliter intelligi arbitratur. Tali questione nullus pulsatur. Vobis nondum litigantibus, securius loquebatur.* Et ejusmodi securis ac liberioribus Patrum vocibus abuti est antiqua venatio omnium hereticorum. Etenim quidam antiqui Patres dixerunt *Deum Filium arbitrio & voluntate genitum à Patre.* Et quod hæc voces ubique buccinarent, & ex ipsis triumphum canerent Ariani, testatur in quarta adversum ipsos oratione magnus Athanasius. Et adjungit: *Hoc si quis ex orthodoxis simpliciter diceret, nihil esset quod male suspicareris de hoc dicto. Quispe ubi bona mens superaret simpliciter loquendi modum. Nunc quia hereticorum ea vox, omniaque hereticorum verba suspecta sunt, non id faciunt sine perveritate animi.* De Antiochie Patriarcha in hæresim lapsa Paulo Samofateni scribit in libro de Ariminensi ac Seleucensi Synodis idem Athanasius: *Paulus sophisticari voluit, & dixit, Si Christus non ex homine Deus factus est, igitur consubstantialis est Patri, & necessarii sequitur tres esse substantias, unam quidem quæ Pater sit, ut Princeps, reliquas verò duas ex ea oriundas.* Et de facta adversus ipsum Antiochena Synodo: *Qui Samofatensem sustulerunt, hanc vocem, Consubstantialis, corporaliter acceperunt, ideoque merito vitantes illud sophisma Pauli, dixerunt Christum non esse consubstantialem. Non enim ita se habet Filius ad Patrem, ut ille cogitabat.* Superventuros Arianos ignoravit ista Synodus, ideoque simpliciter locuta est & liberius: Et ipsam etiam Sanctus Papa Dionysius, & omnis Romana Ecclesia confirmavit. Hinc nata fuit Arianorum exultatio. Dixerunt Nicenam Synodum adversari Antiochenam, ideoque prævaricatoricam esse, & damnandam. Et Athanasius denuò respondit tam Antiochie quam Nicenæ Synodi Episcopos fuisse Ecclesie Patres, non discordasse sensu, sed solo verbo, ideoque ipsos ab Arianis male committi inter sese, & nullum in ipsis esse Arianæ perfidie fomitem aut fundamentum. Duodecim Sancti Cyrilli adversus Nestorium Capitula quis nesciat esse plenè orthodoxa, probataque per Ephesinam Synodum & Chalcedonensem? Et tamen non solus Hæresiarcha Eutyches in ipsis suum fundari credidit, sed etiam de ipsis post utramque Synodum scripsit Sanctus Gennadius Patriarcha Constantinopolitanus: *Vae mihi à malis. Heu, heu. Unde enim quisquam in præsentia aliunde sumat exordium? Quales Cyrilli Egyptii, & quantas blasphemias incurri? Quantas blasphemias audiri? Cunctas Apollinarii & Eutychetis blasphemias credidit latere in istis Capitulis, & stabiliri. Nempè Sanctus Cyrillus, dum illa scriberet, existimabat Apollinarii hæresim abundè prostratam in Ecclesia, & citra resurgendi spem jacere sepultam apud inferos, ideoque in adversam Nestorii insaniam est rigidius ac liberius locutus. Adducta Sancti Gennadii verba existant apud Facundum Episcopum Hermianensem.*

Lib. 2. cap. 4.

Sanctis Ecclesie Patribus alia insuper ratio

persuasit de sacrosancto hoc Sacramento loqui obscurius. Apostolicus utique Canon, de quo in commentario super Numerorum librum Theodoretus: *Obscurè propter non Initiatos differimus; his verò semotis, Initiatos aperit docemus.* Canon iste est adeò antiquus, ut in Geneleos commentario Sanctus Joannes Chrysoftomus ponat inter matris nostræ Evæ delicta, quòd divini mandati mysterium serpenti enunciarit. Etiam Dominus noster regni mysteria solis discipulis aperiebat, turbis loquebatur in parabolis. Et quod Eucharistici mysterii enunciationem sancti Patres numerent inter scelera Judæ proditoris, est suo loco ostensum. Hinc & Græci & Latini Patres in suis libris, epistolis, ac præsertim habitis ad populum sermonibus frequentissimè habent: *Norunt fideles, aut, Norunt Initiati.* Nempè istis sermonibus etiam hæretici, pagani, & Judæi aderant, ideoque quoties alicujus mysterii incidebat mentio, ipsum alicujus circumlocutionis veste amiciebant Patres, dicebantque: *Norunt fideles.* Quòd præsertim fecerunt de sacrosancta Eucharistia. Etenim in libro anchorato scribit Sanctus Epiphanius: *Videmus Salvatorem ipsum accepisse panem in manus, ut in Evangelio legitur. Quòd à cæna surgens hæc accepit, & gratias agens dixerit: Hoc meum est hoc. Atqui videmus æquale illud non esse, nec simile: Non susceptæ carnis imagini, non Divinitati ipsi, quæ videri non potest, non membrorum linearum ac notis. Illud enim rotundum est, & quod ad vim attinet, sensus expertus. Et nihilominus ex gratia pronunciare voluit: Hoc meum est hoc. Neque quisquam est, qui ei sermone fidem non adhibeat. Nam qui verum illum esse non credit, à gratia & salute prorsus excidit.*

Qu. 15.

Cap. 17.

Hæc verba dimitti non possunt sine Commentario. Epiphanius illic affirmat hominem, licet Deo æqualis non sit, esse Dei imaginem. Nec id mirandum: Quoniam dantur imagines, quæ nec æquales sunt, nec similes. Etenim rotundus panis, quem Dominus in cæna dedit Discipulis, nec ejus Divinitati nec ejus humanitati erat æqualis aut similis, & tamen dixit illum esse suum corpus, seu potius suum corpus esse in illo pane, adeoque & hunc esse illius figuram. Epiphanius transponit Evangelii verba. Non dicit: *Hoc est hoc meum*, sed, *Hoc meum est hoc.* Voces, *Hoc*, utrobique supponunt pro Domini Corpore: Prima pro invisibili, secunda pro visibili. Hoc sensu: *Hoc meum corpus, quod in isto pane represento vobis invisibile, est istud ipsum, quod gesto visibile.* Affirmat panem fuisse Domini Corporis vestimentum & figuram. Hinc pergit: *Ex gratia pronunciare voluit.* Nec enim modica etiam ipsius panis gratia est adsumi in tale vestimentum. Omne Sacramentum est vas, adeoque & signum Domini sanguinis, & tamen de nullo, nisi de hoc solo dixit Dominus: *Hoc meum est hoc.* Quod est lucidum documentum Eucharisticæ veritatis. *Neque quisquam est, qui ei sermone fidem non adhibeat.* Certè si sola figura sit, non est opus singulari fide. Sacramentarii Errores attendant sequentia verba. *Qui verum illum esse non credit, à gratia*

Lib. 4. cap. 17.

à gratia & salute prorsus excidit. Quocirca fundamento carent hæc Joannis Calvinii in nos verba: *Fiducia illa transsubstantiatio, pro qua hodie acrius depugnant, quam pro omnibus aliis fidei capitibus.* Pro illa enim, uti pro immobili fidei capite, depugnandi debitum nobis imponit Sanctus Epiphanius.

Cap. 8.

Ep. 120. cap. 19.

Ista Epiphanius verba, *Hoc meum est hoc*, sunt ænigma. Et quis nisi doctus fidelis ipsum intellegat? Nempè suum librum timuit à Paganis, Judæis, ac præsertim à Catechumenis legendum, ideoque consensit ita obvolvendum mysterium. Eadem enim de causa Sanctus Papa Innocentius in litteris ad Decentium Eugubinum Episcopum noluit exprimere precationem five sacram formam Christianæ Confirmationis. In libro, quo Carthaginensis Ecclesie Diacono Deo-gratias formam catechizandi tradit Sanctus Augustinus, nec verbum facit de Sacramentis, præsertim de Eucharistia. Ibidem scribit de doctis Catechumenis: *Tales non eadem hora, qua Christiani sunt, sed ante solent omnia diligenter inquirere, & motus animi sui, cum quibus possunt, communicare atque discutere.* Addit tales longo Catechismo non fatigandos. Talis omninò fuit Honoratus, ad quem Augustinus scripsit longam illam ac eruditam Epistolam super Psalmum vigesimum primum. Exponit illic summa Christianitatis mysteria, & tamen addit de Eucharistico sacrificio: *Quòd ubi, & quando, & quomodo offeratur, cum fueris baptizatus, invenies.* Nec talibus Catechumenis poterat edici hoc mysterium. Ipsius cognoscendi & videndi curiositate Patres olim nostri inflammabant Catechumenos, atque ita incitabant anhelare ad sacrum fontem & festinare. Ex hoc egressis, & ad altare solemner deductis Neophytis ostendebant illud admirabile & diu desideratum Arcanum. Exponendi modum tradit Sanctus Augustinus in laudato libro de Catechizandis rudibus, scribens de plenè jam instructo Catechumeno: *Solemner signandus est, & Ecclesie more tractandus. De Sacramento sanè, quod accepit, cum ei commendatum fuerit, signacula quidem rerum divinarum esse visibilia, sed res ipsas invisibiles in eis honorari. Nec sic habendam esse illam speciem benedictione sanctificatam, quemadmodum habetur in usu quolibet. Dicendum etiam, quid significet & sermo ille, quem auditur. Quid in illo condatur, cujus illa res similitudinem gerit.*

Cap. 26.

Omnia hæc verba sunt admodum obscura. Affirmant Neophytum docendum, quod in sibi ostenso & dato Eucharisticæ Sacramento aliud sit signum visibile, aliud in ipso latens res invisibilis, honoranda, Divina. Honoranda illo honore, quem quidam Pagani scientes, existimabant à nobis coli Cererem & Bacchum: honore & adoratione latræ. Quia nempè latens illic res Divina est Homo-Deus, JESUS-Christus. Hæc verba, *Nec sic habendam speciem illam benedictione sanctificatam, quemadmodum habetur in usu quolibet, elucidari debent ex aliis Augustini verbis in secundo libro de peccatorum meritis ac remissione: Non unius modi est sanctificatio. Nam & Catechumenos secundum quemdam Christ. Lupi Opera T. VI.*

modum suum per signum Christi & orationem manus impositionis puto sanctificari. Et quod accipiunt, quamvis non sit Corpus Christi, sanctum est tamen, & sanctius quam cibi quibus alimur, quamiam Sacramentum est. Et ipsos cibos, quibus ad necessitatem sustentandam hujus vitæ alimur, sanctificari Apostolus dicit per verbum Dei & orationem, qua oramus utique nostra corpuscula refecturi. Distinguit tres benedicti panis species. Panem in communi mensa, panem in Catechumenorum Sacramentum, & panem benedictum in Eucharistiam. Et de hoc pane loquitur in Epistola ad Diaconum Deo-gratias. Etiam Catechumenorum Sacramentum haberi non posse ut communem panem, sciunt varii & Latini & Græci Canones. Quia nempè est figura Domini corporis. Longè ergo minùs ita haberi potest Eucharisticus panis: Quia est non solum figura istius sacro-sancti corporis, sed etiam veritas. Ejus continet veritatem. Dicendum etiam quid significet ille sermo, quem auditur. Quis hic sermo? Sermo, quem à Magno Papa Gregorio, dum populo Eucharistiam ministraret, fuisse dictum affirmat in ejus vita Joannes Romanus Ecclesie Diaconus: *Corpus Domini nostri JESU Christi conservet animam tuam.* Gregorius ita agebat ex Apostolica per omnem Ecclesiam consuetudine. Nam Eucharistiam ita tradi à quovis Episcopo, & à quovis accipiente responderi Amen, apud Romanum Clementem mandant Apostolicæ Constitutiones. Et juxta illas scribit in quinta mystagogica Catechesi Sanctus Cyrillus Hierosolymæ Episcopus: *Accedens ad communionem, concava manu suscipe corpus Christi, dicens, Amen.* Et in libro de spectaculis Tertullianus: *Ex ore quo Amen in Sanctum protuleris, gladiatori testimonium reddis?* Et in quarto de Sacramentis libro Sanctus Ambrosius: *Dicit tibi Sacerdos, Corpus Christi, & tu dicis, Amen. Hoc est, verum. Quod confitetur lingua, teneat affectus.* Et in hinc Divinæ Majestatis ad homicidam Cain verbis, *Vox sanguinis fratris tui Abel clamat ad me de terra,* latens Sacramentum exponit in libris contra Faustum Sanctus Augustinus: *Habet magnam vocem Christi sanguis in terra, cum eo accepto ab omnibus gentibus respondetur, Amen. Hæc est clara vox sanguinis, quam sanguis ipse exprimit ex ore fidelium eodem sanguine redemptorum. Quod ipsum scribit in pluribus locis. Hic igitur est sermo, quem à Neophyto recenter auditum vult eidem, antequam dimittatur, per Catechistam Augustinus exponi. Rationem dat in prima ad Corinthios Epistola Sanctus Paulus: Si benedixeris Spiritu, qui supplet locum idiotæ, quomodo dices, Amen? Spiritu benedicere est per benedictionem non declarata & per audientem non intellecta voce benedicere: Quod quàm maximè cavendum est in solemni voce, quæ distribuitur Eucharistia. Hinc in laudato loco addit Sanctus Ambrosius: *Ergo non otiosè cum accipis, tu dicis Amen, jam in spiritu confitens, quod accipias corpus Christi.* Ne quis ergo fidelis incidat in istam otiositatem, Augustinus laudatum sermonem omni Neophyto, antequam dimittatur, vult per Catechistam plenissimè exponi. Etiam exponi,*

Lib. 8. cap. 13.

Cap. 25.

Cap. 5.

Lib. 12. cap. 10.

quid in illo, utique pane & vino, condatur, cuius illa res similitudinem gerit. Petrus Martyr in opere adversus Stephanum Gardinerum Vintoniensem Episcopum pro voce, condatur, supponit vocem, credatur. Nempe Pseudo-martyr vult in Eucharisticis elementis Dominicum corpus & sanguinem dumtaxat credi, non condi. At Sancti Augustini lectio est certa: & ex consuetu hæreticis privilegio ille in ipsam ita grafatur.

Quod Augustinus Diacono Deo-gratias faciendum præscripsit, ipse fecit in dicto ad infantem ante altare sermone, quem suo de Æthiopia baptisinate libro inseruit Sanctus Fulgentius: Hoc quod videtis ad altare Dei, etiam transacta nocte vidistis. Quod nempe in Paschali nocte egressi de sacro fonte Neophyti, suam curiositatem explerunt, statim ab Episcopo ducuntur ad Altare. Sed quid esset, quid sibi vellet, quam magnæ rei sacramentum contineret, nondum audistis. Quod nempe de hoc tremendo & admirabili mysterio nulla in Catechismo facta esset, aut potuisset fieri expositio. Quod ergo videtis, panis est & calix: Quod vobis etiam oculi vestri renunciant. Quod autem fides vestra postulat instruenda, panis est corpus Christi, calix sanguis Christi. Breviter quidem hoc dictum est, quod fidei fortè sufficiat; sed fides instructionem desiderat. Dicit enim Propheta: Nisi credideritis, non intelligetis. Potestis ergo modo dicere mihi, Præcepisti ut credamus; exponere, ut intelligamus. Potest enim in animo cuiuspiam talis cogitatio suboriri: Dominus noster JESUS Christus in caelum ascendit, illic levavit corpus suum, quomodo est panis corpus ejus, & calix, vel quod habet calix, quomodo est sanguis ejus? Hoc est unum de palmaribus Joannis Calvinii adversus Romanam fidem argumentis. Adeo ejus arma non sunt nova. Sunt antiqua cespitatio Neophytorum. Et ad ipsam Augustinus pergit: *Ista, fratres, ideo dicuntur sacramenta, quia in eis aliud videtur, aliud intelligitur. Quod videtur, speciem habet corporalem; quod intelligitur, fructum habet spiritalem.* Est enim ipsa de Virgine nata, & ad Dei Patris dexteram exaltata Domini caro, quam esse nostri vivificatricem, seu ejus fructum esse nostram spiritualem vivificationem, definivit Ephesina Synodus. Corpus ergo Christi, si vis intelligere, Apostolum audi dicentem fidelibus: Vos estis corpus Christi, & membra. Si ergo vos estis corpus Christi & membra, mysterium vestrum in mensa Domini positum est, mysterium Domini accipitis. Ad id quod estis, Amen respondetis. *Esse membrum corporis Christi, ut verum sit Amen.* Exponit Augustinus jam laudatum Eucharistiæ fructum. Nostra enim spiritualis vivificatio est nostrum cum divina natura consortium, est nostri per inhabitantem Spiritum Sanctum unio in Christi Domini mysticum corpus, in populum ipsi circumsubstantialem, sectatorem bonorum operum. Hujus mystici figurae multis, veri autem corporis realem in Eucharistia existentiam paucissimis verbis Augustinus tradit; omnia hujus existentiae arcana noluit enucleare. Nempe simplicem populi fidem voluit hic esse contentam insigni regula, quam in libro de

Iniciandis laudat ejus Magister Sanctus Ambrosius: *Inarnationis exemplo adstruimus mysterii veritatem. Numquid natura usus præcessit, cum JESUS Dominus ex Maria nasceretur? Si ordinem quaerimus, viro mixta femina generare consuevit. Liqueat igitur quod præter naturæ ordinem Virgo generavit. Et hoc, quod conficimus, corpus ex Virgine est. Quid hic quaeris naturæ ordinem in Christi corpore, cum præter naturam sit ipse Dominus JESUS partus ex Virgine? Vera utique caro Christi quæ crucifixa est, quæ sepulta est: Verè igitur carnis illius sacramentum est. Ipse clamat Dominus JESUS: Hoc est Corpus meum. Ante benedictionem verborum caelestium species nominatur, post consecrationem corpus Christi significatur. Ipse dicit sanguinem suum. Ante consecrationem aliud dicitur, post consecrationem sanguis nuncupatur. Et tu dicit, Amen. Hoc est, verum. Quod os loquitur, mens interna fateatur: Quod sermo sonat, affectus sentiat. His igitur sacramentis nascitur Ecclesiam suam Christus, quibus animæ firmatur substantia. Ita jam dictæ Neophytorum cespitationi respondit Ambrosius. Etiam ipse arcana omnia noluit evolvere. Quem tractandi modum servarunt item alii Ecclesiæ antiqui Patres: & Latini & Græci.*

Et ex similibus tractatum pravo intellectu nata est antiquorum gentilium fabulosa in nos calumnia de Thyestæis epulis. Quas dum non crederet Imperator Numerianus, intrare voluit Antiochenam Basilicam, adesse nostro sacrificio, ac videre Eucharistiam. Cum Herode Rege sperabat aliquod corporale miraculum videre. Ex eodem principio alii gentiles crediderunt à nobis adorari Cererem & Bacchum. Eadem cæcitas Berengarium, Petrum Bruffium, Albigenes, Joannem Wicleffum, ac Joannem Calvinum ad abnegandam Eucharistiæ veritatem, meliorem Berengarianorum classem & Martinum Lutherum præcipitavit ad asserendam impanationem. Et in hoc posterius barathrum lapsi sunt quidam etiam Catholici. Etenim Waleramum Naumburgensem Episcopum, licet quandoque Henrico quarto Imperatori & laicis Antistitem investituris adhæserit contra Romanam Ecclesiam, fuisse tamen orthodoxum, & Paschali secundo Pontifici postea plenè reconciliatum, lucet ex ipsius Epistola ad Sanctum Anselmum. Et tamen ejus liber de Divinis officiis habet hæc verba: *Materia vel substantia sacrificii, quod tunc erat, & nunc est in manibus Pontificis nostri, non simpla est, sicut nec Pontifex solius Divinae vel humane solius est substantiæ. Est enim tam in Pontifice, quam in sacrificio Divina substantia; est & terrena. Terrena in utroque est illud, quod corporaliter vel localiter videri potest; Divina in utroque, Verbum invisibile, quod in principio erat Deus apud Deum. Nam cum diceret idem magnus Pontifex, panem & vinum tenens, Hoc est corpus meum, hic est sanguis meus; vox erat Verbi Incarnati, vox æterni principii, Verbum antiqui consilii, Verbum quod humanam acciperat naturam. Idem in carne manens panis & vini accipiebat substantiam; vita media panem cum sua carne, vinum cum suo jungebat sanguine. Vi-*

Cap. 9.

Cap. 65.

Cap. 64.

detur fuisse abusus autoritate Sancti Ambrosii, qui Eucharistiæ veritatem jam statim nobis explanavit per exemplum Dominicæ Incarnationis. Quod ipsum faciunt & alii Patres. Et istud Walerami dogma adeo placuit Joanni Wicleffo, ut ipsum quandoque Ambrosium, quandoque Ildorodum, quandoque titulaverit Magnum Ambrosii discipulum. Etiam de, nescio quo, Doctore Joanne Parisensi scribit in opere de Sacramentis Thomas Waldensis: *Alius post Waleramum Parisensis surrexit, ponens etiam impanationem corporis Christi, ut sibi videtur, modo distincto, per adsumptionem panis à Verbo, mediante corpore, parte, sicut albedo ab Æthiopo, mediante dentate. Et separat se ab opinione Walerami viis pluribus. Fabulosas Theologastri hominis ineptias non vacat exponere. Exponit laudatus Waldensis. Et addit: Joannes de Parisiis scribit hanc viam impanationis ad tantum placuisse Doctori Guidoni, nostri ordinis FF. Carmelitarum, tunc quidem Lectori sacri Palatii, ut si foret Papa, ipsam decerneret eligendam. Ita humana subtilitas, dum antiquos Ecclesiæ Patres non intelligit, titubat & cadit. Interim circa veritatem lapsus est longè gravior. Etenim studiosa & unanimis, qua Sancti Ecclesiæ Patres hæc mysteria semper velarunt etiam apud fidelem plebem, cura altè clamat ipsa esse tremenda, ineffabilia, incomprehensibilia, plenè Divina. Altè clamat Eucharistiæ veritatem. Nullibi dixit latere in aqua aut oleo, quod assidue clamat latere in pane & vino. Nostri Majores & veritatem prædicarunt & figuram: Erroris autem aliqui in hanc solam, aliqui in solam istam direxerunt oculos, atque ita se in oppositos scopulos præcipitarunt.*

Pergit ex his principiis Sanctus Anselmus: *Ubicumque prudens Lector in libris aliquid invenit de carne vel corpore Dei IESU; recurat ad illam triplicem definitionem carnis vel corporis ejus, quam supra non præsumptione inveni, nec meo sensu formavi, sed protuli ex Patrum sententiis, ut videat & discernat, scilicet quemadmodum illic agatur de corpore vel carne IESU, sicque ad Scriptoris sensum formet suum intellectum. Aliter enim est cogitanda caro illa vel corpus, quod pendit in ligno & sacrificatur in altari, aliter caro ejus vel corpus, quod qui manducaverit, habet in se vitam manentem, aliter caro vel corpus ejus quod est Ecclesia. Non quod tricolor à nobis Christus describatur, sicut de Geryone illo ferunt fabulæ, cum unum esse corpus Christi testetur Apostolus, sed quodam fidei respectu intellectus vel affectus facit hanc diversitatem. Res vero ipsa simplicitatis suæ puram obtinet veritatem. Hæc enim trinitas corporis Domini non est aliud intelligenda, quam ipsum Domini corpus cogitandum secundum essentiam, secundum veritatem, secundum effectum. Respondeo hanc triplicem Domini corporis distinctionem esse antiquis Ecclesiæ Patribus usitatissimam, sed ejus membra à Sancto Anselmo non rectè tradi. Etenim hæc apud Patres sunt Domini corpus verum visibile, corpus verum invisibile, & corpus ejus mysticum: At verò Sanctus Anselmus duo priora confundit, & pro secundo membro adducit sanctificantem gratiam, Sacramenti effectum. Nullus*

Pater ipsam titulavit Christi carnem aut corpus. Est veri corporis donum, & nostri transmissum in corpus mysticum, in populum Christo Domino circumsubstantialem. Et ista triplex distinctio intelligendis Patrum locis est penitus necessaria. Qui ipsam ignorat, non potest non cespitare & labi.

CAPUT VI.

Exponuntur quadam loca Græcorum Patrum.

Vera Ecclesia est Catholica, per omnia & tempora & loca universalis. Hinc de sua paucitate, & ad certa loca contractione semper erubuerunt hæretici: Viderunt istam præscriptionem esse peremptoriam. Hinc se unire cum aliarum gentium Sectariis semper conati sunt, atque ita se extendere. Ita de Joanne Wicleff scribit in opere de Sacramentis Thomas Waldensis: *Superest spes ejus truncare, quam ponit in homine. Quia in Græcis putat, vel alios putare desiderat, adesse sibi turmam testium longinquorum. Ad orbem alium nos transmittit, ne facile vincatur, id est, procul, quamvis in his partibus sit devotus. Et istam Wicleffi spem Waldensis rectè truncat: Non est necesse referre, quid ipsi literatissimi Græci, qui dudum cum Nuncio sui Constantinopolitani Imperatoris Emmanuelis, temporibus Regis Henrici quarti, in Anglia pervenerunt, nos de moderna Græcorum fide docuerint. Maximè de fide Eucharistiæ, quoad substantiam. Imperator iste Emmanuel fuit Emmanuel Palæologus qui etiam in Franciam misit Legatos pro auxilio adversum Turcas. Wicleffum imitatur Joannis Calvinii sectator Henricus Artopæus, & scribit: In Concilio Florentino & habito sub Eugenio quarto Romano Pontifice, ubi facta est unio Latina & Græcæ Ecclesiarum, tamen à Pontifice corrupti Orientales pleraque Romana Placita receperunt, nullis tamen argumentis percelli potuerunt ut monstrum transubstantiationis recipere. Cumque unionis literæ essent formandæ & publicandæ, diligenter caverunt, ut huius rei nulla mentio fieret. Nam si tanti momenti fuisset illa transubstantiatio, Ecclesia Romana nunquam voluisset cum Græca conjungi, quæ eam non susceperit. Nam hæresim dicunt hodie esse pestiferam, eam non admittere. Non autem credendum est Latinam Ecclesiam voluisse se cum hæreticis conjungere, & cum illis communicare. Garrit non solum Græcos, sed etiam Florentinam Synodum sibi consentite ac parocinari.*

Cap. 44.

Sanctus IRENÆUS Lugdunensis
Archi-Episcopus.

Nolo omnia Græcorum Patrum testimonia adducere: Effet infinitum opus. Ad.

Adducam tamen antiqua. Chorum ducat Sanctus Lugdunensis Antistes, & temporibus Apostolicis vicinus Sanctus Irenæus. Licet enim fuerit Latinorum Episcopus, fuit tamen vir Græcus. In primo sui operis libro hæc scribit: *Quomodo constabat Gnostici, cum panem, in quo actæ sunt gratiæ, corpus esse Domini sui, & calicem sanguinis ejus, si non ipsi fabricatoris mundi filium dicant, id est, Verbum ejus, per quod lignum fructificat, desuunt fontes? Et dat primum quidem fœnum, post deinde spicam, deinde plenum triticum in spica. Quomodo autem rursum dicunt carnem in corruptionem devenire, & non percipere vitam, quæ à corpore Domini & sanguine alitur? Ergo aut sententiam mutant, aut abstineant offendendo quæ prædicta sunt. Nostra autem consensio est sententia Eucharistiæ, & Eucharistia rursum confirmat sententiam nostram. Offerimus enim ei quæ sunt ejus, congruenter communicationem & unitatem prædicantes carnis & spiritus. Quemadmodum enim qui est à terra panis, percipiens vocationem Dei, jam non communis panis est, sed Eucharistia, ex duabus rebus constans, terrena & cœlesti; sic & corpora nostra, percipientia Eucharistiæ, jam non sunt corruptibilia, spem resurrectionis habentia. Offerimus autem ei non quasi indigenti, sed gratias agentes donationi ejus, & sanctificantes creaturam. Et in alio ejusdem libri capite: *Quomodo justè Dominus, si alterius Patris existit, hujus conditionis, quæ est secundum nos, panem accipiens, suum corpus confitebatur, & temperamentum calicis suum sanguinem confirmavit? Et in alio libro: Vani omnino sunt, qui universam Dei dispositionem contemnunt, & carnis salutem negant, & regenerationem ejus spernunt, dicentes eam non capacem esse incorruptibilitatis. Sic autem, secundum hæc videlicet, nec Dominus sanguine suo redemit nos, neque calix Eucharistiæ communicatio sanguinis ejus, neque panis, quem frangimus, corporis ejus est. Sanguis enim non est, nisi à venis & carnibus, & à reliqua quæ secundum hominem substantia, quæ verè factum Verbum Dei, sanguine suo redemit nos. Et quoniam membra ejus sumus, & per creaturam nutritur: Creaturam autem ipse nobis præstat, solem suum oriri faciens, & plures quemadmodum vult, eum calicem, qui est creatura, suum corpus confirmavit, ex quo nostra auget corpora. Quando ergo & mixtus calix & factus panis percipit verbum Dei, sic Eucharistia sanguinis & corporis Christi, ex quibus augetur & consistit carnis nostræ substantia; quomodo carnem negant capacem esse donationis Dei, qui est vita æterna, quæ sanguine & corpore Christi nutritur, & est membrum ejus?**

Duplicis Divinitatis fabulones Gnostici habuerunt hos capitales errores. Primò, quod essent duo Dii, bonus alter, alter malus. Secundò, quod malus Deus creasset omnem corporeum mundum, ex illo fuisset notus Judæis, & propter eundem ab hisse cultus & adoratus. Tertio, quod bonus Deus esset omnino incognitus & Judæis & Gentibus: Ut potè qui nihil creasset. Quarto, quod ipse in sæculorum fine ad nos esset mali Dei operibus & tyrannide liberandos mississet filium suum Christum Dominum. Quin-

tò, quod etiam caro & sanguis essent mali Dei opera, ideoque Christus ipsa nec assumpsisset ex matre, nec in novissimo die esset resuscitatus. A Christo Domino promissam Beatæ Resurrectionis gratiam spectare garriverunt ad solam animam: Carnem esse natura malam, ideoque hujus à bono Deo beneficii incapacem. Interim constanter prædicarunt Eucharistiæ veritatem, & realem præsentiam, & transubstantiationem. Palam hoc lucet ex nefando dogmate Marci Ægyptii, de quo idem Irenæus: *Marcus pro calice vino mixto fugens se gratias agere, & in multum extendens sermonem invocationis, purpureum & rubicundum apparere facit, ut putetur ea gratia ab iis, quæ sunt super omnia, suum sanguinem stillare in illius calicem per invocationem ejus, & valde concupiscere ex illo gustare poculo, ut & in eos stillet, quæ per Magum hunc vocatur gratia. Rursum mulieribus dans calices mixtos, ipsas jubet gratias agere se præsentem: Et ubi hoc factum est, ipse alium calicem multò majorem, quam est ille, in quo illa seducta Eucharistiæ facit, proferens, & transfundens à minori, qui est à muliere Eucharistia factus, in illum qui est ab eo allatus, multò majorem, statim dicens ita, illa quæ est ante omnia inexcogitabilis & inenarrabilis gratia, adimpleat tuum intus hominem, multiplicet te in agnitionem suam, in seminans granum sinapis in bonam terram. Et alia quædam dicens, & in insaniam mittens illam infelicem, admirabilia faciens apparuit, quando major calix adimpletus est de minori calice, ut ei supereffunderet de eo. Sceleratus hic impostor & Magus hinniebat ad omnem fœminam, ideoque ut cunctas ad omnem sibi libidinem obligaret, Eucharisticum vini elementum blateravit non in Christi Domini, sed in suum sanguinem transmutari. Etiam per fœminas jussit similem execrationem fieri, calicem calici miscuit, atque ita ad nefanda flagitia circumscriptis mulieribus studuit injicere necessitatem. Omnis Gnostica factio fuit professa transubstantiationis mysterium: Marcus, qui ipsum finxit fieri in suum sanguinem, istam offendit gravissimè, & novo schismate laceravit.*

Quòd & Sanctus Irenæus Eucharistiæ veritatem profiteatur, & pro palmari adversum Gnosticos fundamento assumat, clamant vel hæc sola verba: *Panis percipiens vocationem Dei jam non communis panis est, sed Eucharistia, ex duabus rebus constans, terrena & cœlesti. Quæ ista cœlestis res? Certè non alia, quam Dominicæ carnis & sanguinis substantia. Nullum purum signum constat aut componitur ex suo significato. Quis enim dixerit Sancti Petri imaginem componi ex pictura & cœlesti Sancti Petri substantia? Et vox, *Constare*, à nullo umquam Latino sumpta fuit pro *Significare*. Sanctus igitur Irenæus per ipsam denotavit realem præsentiam. Et quid est panem percipere Dei vocationem & verbum? Fateor esse phrasim non penitus manifestam, omnino tamen videtur aliud ab ipsa non importari, quam panis transelementatio, qua ille, vocanti ac jubenti Deo cedit suam substantiam, ac intra suorum restantium accidentium vestem admittat Christi Domini carnem & sanguinem.*

Quid-

Cap. 68.
& 72.

Quidquid sit, Nota Eucharistiæ non solum à Sancto Irenæo, sed etiam à sædissimo isto Marco fuisse titulatam *Gratiæ*. Etiam Sanctus Cyprianus in sermone de Lapsis titulat *Gratiæ salutarem*. Et in Lausiaca historia Palladius *Gratiæ Dei*. Et iste titulus lucidè includitur in voce, *Eucharistia*. Eadem significatione videtur usus Sanctus Judas Apostolus: *Subintrojerunt quidam homines impij, Dei nostri gratiam transferentes in luxuriam*. Omnino videtur notare è Simone Maggo, tamquam è terra fungos, tunc enatos & quotidie enascentes Gnosticos, inter quos non solus Marcus Ægyptius, sed & alii habuerunt fœdam ac nefandam Eucharistiæ, atque ita Dei nostri gratiam pessimè transfulerunt in luxuriam. Notandum etiam, quòd Sanctus Irenæus sacrosanctum calicem assidue dicat mixtum: Utique ex vino & aqua. Ob Domini exemplum atque Præceptum. Et certè tanti Patris autoritas est plenè irrefragabilis. Quare in carmine de Eucharistia Petrus Blesensis, affirmans Dominum in solo vino obtulisse, & aquæ mixturam esse dumtaxat Apostolicum Institutum, graviter deviat à sanctorum Patrum doctrina.

Porrò argumentum, quod ex Eucharistia Sanctus Irenæus deducit adversus Gnosticorum fabulas, lucidè supponit realem præsentiam. Sine ipsa est vanum & nullum. Gnosticos concedit, immò cum Catholica Ecclesia proficetur panem & vinum esse opera ac dona Dei Creatoris: Addit Christum Dominum, ex ipsis in novissima cœna confecisse & obrulisse, & etiamnum quotidie per Ecclesiæ, immò etiam per Gnosticorum Sacerdotes conficere & offerre suum corpus & sanguinem. Hinc infert ipsum esse, non nescio cujus ignoti, sed omnibus manifesti Creatoris Dei Filium, Creatorem esse ipsum Deum bonum, atque ita duplicis Divinitatis fabulam penitus evanescere. Et consequentia est firma. Etenim Eucharistia componitur ex duabus rebus, terrena, & cœlesti: Ex pane & vino, ac ex Sacrosancta Christi Domini substantia. Proinde si ab alio Christi corpus, ab alio Deo seu Principio sint panis & vinum, Eucharistia est monstrosam aggregatum ex bono & malo, ex rebus contrariorum Deorum seu Principiorum. Hinc Irenæus pergit: *Nostra autem conformis est sententia Eucharistiæ, & Eucharistia rursum confirmat sententiam nostram*. Nos etenim & Dominicam cum sanguine carnem, & cum vino panem adscribimus eidem Principio, asserimus omnia esse bona, adeoque nullam fabulam monstrosam mixturam boni & mali. Ex eodem principio probat corpora nostra non esse naturaliter mala, probat esse Dei boni opus, reparabilia in plenam sanitatem, immortalitatis capacia, ideoque non pendenda in æternum, sed in novissimo die omnino refuscitanda in gloriosam Resurrectionem. Etenim illa non solo communi, sed etiam in Eucharistiæ consecrato pane & vino, id est, immortalis Christi carne & sanguine pascuntur atque nutriuntur, & ita immortalitatis non possunt non esse capacia. Quæ omnia argumenta, si non sit Eucharistiæ veritas,

sunt frivola atque nugacia. Si Eucharistia realem Domini præsentiam non habeat, ejus panis, licet ob consecrationem fiat communi sanctorum, substantia tamen communis manet: Manet res terrena, nec proficit in mixtam ex terrena & cœlesti.

Sanctus JUSTINUS Martyr.

Sanctus Martyr Justinus in dialogo cum Tryphone Judæo demonstrat Eucharistiæ per varias antiquæ legis figuras fuisse humano generi prænuociatam atque promissam, solemnem ejus conficiendæ ac distribuendæ ritum exponit in secunda apologia, & de ejus veritate adjungit: *Alimentum hoc, quod apud nos appellatur Eucharistia, nulli alii participare licitum est, quam credenti veram esse doctrinam nostram, & lavacro propter remissionem peccatorum & regenerationem abluto, & ita ut Christus tradidit viventi. Non enim ut communem panem, neque communem potum, ista sumimus, sed quemadmodum per verbum Dei caro factus JESUS Christus Servator noster, & carnem & sanguinem salutis nostræ causa habuit, ad eundem modum etiam eam, in qua per preces verbi ejus ab ipso profecti gratiæ sunt actæ, alimoniam, undè sanguis & caro nostra per mutationem aluntur, Incarnati illius JESU carnem & sanguinem esse docti sumus. Nam Apostoli in scriptis à se commentariis, quæ Evangelia vocantur, ita tradiderunt præcepisse sibi JESUM. Eum enim pane accepto, cum gratias egisset, dixisse: Hoc facite in meam commemorationem. Hoc est corpus meum. Et poculo similiter accepto, & gratias actis dixisse: Hic est sanguis meus. Ac sibi solis tradidisse. Dominicæ Incarnationis & sacrosanctæ Eucharistiæ mysteria comparat, & hoc probat ex isto, atque ita in utroque asserit veram carnem & verum sanguinem. Affirmat utrumque mysterium constare duabus rebus: Terrena & cœlesti. Istud Deo Verbo & assumpto homine, hocce pane visibili & immortalis Christi corpore. Quam avitam doctrinæ & locutionis speciem assumpsit in libro de Initiandis Sanctus etiam Ambrosius. Et similia Patrum malè intellecta loca Joannem Parisiensem & Waltamum Episcopum Naumburgensem circumscripterunt in errorem impanationis. Et quidem admodum lucidè præter sui sæculi morem loquitur Sanctus Justinus. Non procul abest ab enunciatione mysterii. Nempè apud Augustum Romanorum Imperatorem perorat, Christianam Religionem purgat à vulgatissima Thyestæarum epularum calumnia, ideoque omnem, è qua calumniæ origo, Eucharistiæ seriem censuit revelata facie exponendam.*

ORIGENES.

Eadem veritatem proficetur in libris adversus Celsum Origenes: *Nos, qui verum omnium*

Lib. 8. fol. 399.

nium Conditori placere studemus, cum precibus & gratiarum pro beneficiis acceptis, adione oblatos panes edimus, corpus jam per precationem factos, Sanctum quoddam & sanctificans, utentes eo cum sano Proposito. Dicit oblatos panes per precationem fieri corpus: Hoc est, in Christi corpus transmutari. Et ipsum esse Sanctum quoddam atque sanctificans. Utique istud Sanctum, de quo ad sacrosanctam Virginem dixit Angelus Gabriel: *Quod nascetur ex te Sanctum, vocabitur Filius Dei.* Etenim præter Deum nemo est sanctus simul & sanctificans. Eucharistiam eodem titulo honoratur Sanctus Cyprianus, Tertullianus, & alii Patres. Porro laudatas ab Origene & Justino preces laudat etiam Sanctus Irenæus, scribens de Marco Gnostico: *Fingit se gratias agere, & multum extendit sermonem invocationis.*

L. I. C. 9

Notat Marcum quod fingeret Missam Catholicam Missa longiorem. Et de infante per parentum idololatriam maculata puellula scribit in sermone de Lapsis Sanctus Cyprianus: *Sacrificantiis nobis eam secum mater inulit. Sed enim puella mixta cum sanctis, precis nostræ & orationis impatientis cepit ploratu concuti.* Et in sermone de oratione Dominica: *Quando stamus ad orationem, vigilare & incumbere ad preces toto corde debemus. Cogitatio omnis carnalis & secularis abscedat: Nec quidquam tunc animus quam id solum cogitet quod precatur. Ideo Sacerdos ante orationem præfatione præmissa parat fratrum mentes, dicendo: Sursum corda. Ut dum respondet plebs, Habemus ad Dominum, admoneatur nihil aliud se, quam Dominum cogitare debere.* Per orationem lucidè intelligit Missæ Canonem. Et reverà hic est singulariter oratio. Ex quibus liquet hodiernam Missæ ritum esse omnino antiquissimum, atque Apostolicum Institutum. Ità disertè affirmat in commentario Apostolicæ ad Galatas Epistolæ Sanctus Joannes Chrysostronus. Et confirmat in libris adversum Nestorianos & Eucyrcianistas Leontius Scholasticus Byzantinus. Item liquet eos, qui à Dominico corpus consecrantibus Apostolis existimant fuisse adhibitam solam Dominicanam orationem, insigniter labi.

Etiam in tertia decima super vigesimum quintum Exodi caput Homilia scribit Origenes: *Nostis, qui Divinis mysteriis interesse consuecistis, quomodo cum suscipitis corpus Domini, cum omni cautela & veneratione servatis, ne ex eo parum quid decidat, ne consecrati muneris aliquid dilabatur. Reos enim vos creditis, si quid inde per negligentiam decidat. Quod si circa corpus ejus conservandum tanta utimini cautela, & meritò utimini, quomodo putatis minoris esse piaculi, verbum Dei neglexisse, quam corpus ejus?* Ibidem plura confirmant Eucharisticam veritatem. An ista homilia sint genuinum Originis opus, non constat: Interim sunt authoris eruditi & antiqui. Et ab ipso laudatum de custodiendis Eucharistiæ micis morem laudat etiam in libro de Corona militis Tertullianus, adducens varias Ecclesiæ antiquas consuetudines, atque adjungens: *Calicis aut panis etiam nostri aliquid decuit in terram accidit patimur.* Et in vigesima sexta homilia Sanctus Augustinus asserit Dei verbum non esse mi-

Cap. 3.

nus quàm Christi corpus, & prosequitur: *Et idè quanta sollicitudine observamus, quando nobis Christi corpus ministratur, ut nihil ex ipso de nostris manibus in terram cadat, tanta sollicitudine observemus, ut verbum Dei, quod nobis erogatur, dum aliquid aut cogitamus aut loquimur, de corde nostro pereat. Quia non minus reus erit qui verbum Dei negligenter audierit, quam qui corpus Christi in terram cadere sua negligentia permiserit.* Eucharistia enim tunc populo dabatur in manus. Consonat in postrema mystagoga Catechesi Sanctus Cyrillus Hierosolymæ Episcopus: *Concavam manu accipe corpus Christi, dicens Amen. Cave autem ne quid inde tibi excidat. Quod enim amittas, hoc tamquam ex proprio membro amiseris. Nam si quis tibi auri ramenta daret, nonne magna cum diligentia illa teneres, cavens ne quid ex illis periret, damnunquæ sustineres? Et non multò magis & diligentius de hoc, quod auro ac gemmis pretiosius est, ne mica aliqua ex ipso cadat, providebis? Quare famosum Pii primi Pontificis de ista re Decretum, licet suppositivum sit, non caret fundamento. Vide Cardinalem Jacobum de Vitriaco in postremo capite historię occidentalis. Et hinc eruditus Aurelianensis Episcopus Gabriel Albaspinaeus, in antiquis observationibus affirmans ac demonstrare studens Sepitimum non de Eucharistico, sed de communi calice & pane loqui, omnino videtur deviare. Nicolaus Rigaltius ad vocem, *Paris*, sic commentatur: *Etiam non Eucharistici, etiam prophani. Censet esse emphasim in voce, Etiam. Consuetudinem extendit ad utrumque panem. Et certè etiam hodiè pii fideles lapsa in terram communis panis fragmina non tantum levant, sed & osculantur. Rationem dat laudatus Episcopus: Hujus religionis aliam rationem non reperies, nisi quid ex hujusmodi rebus sacrosanctum Christi corpus conficiatur, atque res illa aliquo honore dignè Majoribus nostris visæ sint, quæ tanto mysterio inservirent.* Belgica plebs istam reverentiam potiùs refert in orationem Dominicam: *Panem nostrum quotidianum da nobis hodiè.* Rem, quam à nobis, quotidianis ante magni Patris familias januam mendicis, in dies postulari, & precatio accipi jussit Dominus, judicamus in terra sub calcantium pedibus non deferendam.*

Sanctus ATHANASIUS Alexandriæ Episcopus.

E Amdem fidem tenuit Orientalis Ecclesia etiam post datam à magno Constantino pacem. Etenim in circularibus ad omnes sub cælo Episcopos litteris de Sancto suo Patriarcha Athanasio, quem de effuso intra Ecclesiam sanguine accusabat Eusebiana Arianorum factio, scripsit Alexandrina totius Ægypti Synodus: *Cades & vincula sunt aliena à nostra Ecclesia. Sacraque nostra, ut in presentia, ita etiam semper pura & innocentia fuerunt, non nisi Christi sanguine ejusque cultu sanctificata.* Si Eucharistia non continet verum Christi sanguinem, ista apologia est

penitus

penitus ridicula. Est similis huic Tertulliani loco in libro de Spectaculis: *Vis & sanguinis aliquid? Habes Christi.* Ostendit etiam Christianis esse sua sanguinolenta spectacula, ac item istic fundi humanum sanguinem: non Gladiatorum aut Bestiarum, sed JESU-Christi.

Cap. 29.

Porro ipse Athanasius sacro-sanctæ Eucharistiæ raram facit mentionem. Atamen in prima ad Imperatorem Constantium Apologia suam Presbyterum Macarium, ab Eusebianis de fracto Ischyra Presbyteri sacro calice accusatum purgat, respondet Ischyram non fuisse Presbyterum, ideoque in ejus domo non potuisse reperiri calicem, & pergit ad Sacerdotes: *Solum vestrum est propinare sanguinem Christi, & præterea nullius. Ceterum ut impius est, qui hunc mysticum calicem frangit, ità multò magis impius est, qui sanguini Christi contumeliam facit, qui præter Ecclesiasticam institutionem calice illo abutitur.* Quod nempe oblatum in calice sanguis sit Dominici sanguinis non tantum figura, sed simul etiam veritas, ideoque ipso calice longè sanctior ac major. Lucidissimè hoc Athanasius proficitur in libello, quem scripsit de miraculo ad Christi Domini imaginem factò apud Berytenfes. Ab impio quodam Judæo crucifixæ & percussa hæc imago emisit copiosum sanguinem, rei seriem distinctè exponit Athanasius, ac pergit: *Hæc est vera,*

Cap. 7.

& vehementer credula ratio de cruce lateris Domini nostri Salvatoris, qui profuxit de sancta imagine ipsius, quæ crucifixæ est in Syria in civitate Beryto. Hic est etiam sanguis ille Dominicus, qui apud plebsque reperitus esse dicitur. Nec esse aliter estimandum est à verè Catholicis, præter id quod scribitur à nobis, quasi ex carne & sanguine Christi aliquid posse in mundo reperiri, nisi illud quod in ara altaris per manus Sacerdotum quotidie spiritaliter offertur. Quod de verà Dominici sanguinis substantia loquatur Athanasius, est luce meridiana clarius. Scio hunc libellum à quibusdam censeris suppositum & spurium, verum longè aliter censuit Petrus Nicomedienfis Episcopus, Bithyniæ Metropolitana, & cum illo omnis septima Synodus, in cujus quarta actione hæc habemus: *Petrus sanctissimus Episcopus Nicomediæ dixit, Librum de sero Sancti Athanasii, & sanctæ Synodo offero ad legendum. Sancta Synodus dixit, Legatur. Et accipiens Stephanus Diaconus ac Notarius legit. Legit hunc libellum. Ille ergo, cujuscumque sit, probatus est per septimum Concilium. Nec dubitandum, quin Petrus Episcopus ipsum acceperit ex suæ Ecclesiæ archivio, aut certè ex Bibliotheca Ecclesiæ Constantinopolitanæ.*

Verum hinc oritur quæstio, Quomodo Sanctus Athanasius assermet nullum Christi Domini sanguinem reperiri in terris præter illum, qui emanavit ex Berytensi imagine, aut qui quotidie conficitur in Eucharistia? Etenim nostri Flandrensis Comitès è terra sancta, dum sacra olim illic bestia gererent, verum de visibili & vero crucifixi Domini corpore sanguinem detulerunt, & perpetuò à nobis venerandum posuerunt in civitate Brugensi. Eundem thesaurum possidet formosa Regularium Clericorum Cella, celeberrimum Monasterium in agro civitatis. Iren-

sis. De eodem gloriatur etiam Francia. Et super omnes Anglia. Etenim anno supra millesimum ducentesimo quadragesimo septimo similem in crySTALLINA ampulla thesaurum, Patriarchæ Hierosolymitani & matorum Antistitem sigillatis testimoniis confirmatum, Henrico tertio Regi miserunt Magister Templi & Magister Hospitalis. Et ipsum Rex solemnissimè exaltavit in West-Monasteriensi Ecclesia. Et quoniam aliqui hæsitabant de veritate, ipsam Norvicensis Episcopus eruditò sermone asseruit atque stabilivit. Latè hæc refert Matthæus Parisiensis, & istius sermonis substantiam inseruit suis Additamentis. Porro ille Episcopus fuit Walterus de Sufeild, totius Divini & humani Juris peritissimus. Ita testatur in Anglicanorum Episcoporum Catalogo Franciscus Godvvinus Episcopus Landavenfis.

Respondet laudatus Walterus Episcopus Dominicum corpus, dum tepelendum è cruce deponeretur, fuisse ex vulneribus omnino sanguinolentum, & à Josepho apud Arimathiam Decurione ablutum, mundatum, unctum, involutum inticis, uti mos erat Judæis sepelire. Affirmat fuisse obductum quadruplici sanguine. Et hunc omnem à Josepho fuisse collectum. *Primò, Aquam rubicundam, scilicet loturam, quam Josephus amicorum infirmitatibus distribuit efficaciter medicinalem. Secundò, Sanguinem puncturatum cum sudore. Isti liquores dignoscuntur mixti ex pluribus. Tertio, Sanguis ex vulneribus manuum & pedum, qui fuit purus sine mixtura, emanavit. Quarto, ille formidabilis, tremende ac reverendissima recordationis cruor præcordialis, quem ex ipso corde Christi, vel saltem lateris, constat effluxisse. Præter quos quatuor liquores: aquam cum sanguine de ipso lateris emanasse.* Et omnem hunc sanguinem apud nos in terris mansisse existimant Walterus Episcopus & Matthæus Monachus: Ipsum esse quem nos cum Francis & Anglis Flandri veneramus. Et ipse Patribus Predicatoribus ac Fratibus Minoribus præbuit ansam digladiandi de Dominici sanguinis immediata ad Deum Verbum unione, & proruendi in tantas animositates, ut Pius secundus Pontifex ipsas censuerit per impositum utrique parti silentium compescendas. Et certè tanta mysteria sunt silentio honoranda. Immediatè unionis assertores latrariam, alii asserunt solum inferiorem cultum deberi istis sacrosanctis Reliquiis. An hæc ex isto vero & proprio, an sint ex solo sanguine Berythenfis imaginis, ego nolim disputare: Existimo etiam hanc quæstionem silentio & fraterna pace colendam. Quidquid sit, Sanctus Athanasius sanguinem, qui quotidie in nostro sacrificio conficitur, creditit & docuit esse Christi Domini verum, substantialem, & proprium.

San-

*Sanctus BASILIUS Archi-Episcopus
Cæsareaensis.*

- Reg. 21.
C. 3. **E**ucharistia veritatem insigniter proficitur in moralibus regulis etiam Magnus Basilius. Adduxit omnia novi Testamenti circa illam testimonia. Et in brevioribus Monachorum regulis affirmat hoc Sacramentum cum timore fumentum & fide, atque adjungit causam: *Fidem faciunt verba Domini, qui dixit, Hoc est Corpus meum, quod pro vobis datur.* Alium evidentem locum adduxit in scripta adversus Berengarium ad Henricum Francorum Regem Epistola Theodinus Leodiensis Episcopus: *O miraculum! O Dei in nos benevolentia! Qui sursum sedet ad dexteram Patris, sacrificii tamen tempore hominum manibus continetur, traditurque lambere cupientibus eum.* Et in ejus Liturgia Sacerdos orat, ut Divina omnipotentia Dominici Corporis & Sanguinis antitypa benedicat, sanctificet, & efficiat panem hunc ipsum pretiosum Corpus, hunc verò calicem ipsum pretiosum Sanguinem Domini, & Dei, & Servatoris JESU Christi. Utique per transubstantiationem. Vox, *Ipsium*, non caret emphasi. Affirmat ipsum, quod ad dexteram Dei Patris sedet, corpus esse presens etiam in Eucharistia. Et de consecrata per Magnum Basilium Eucharistia scribit in ejus vita Sanctus Amphilo-chius Metropolitae Iconiensis, aut quis alius Scriptor gravis & antiquus: *Cum res sacra ageretur, Hebraeus quidam, velut Christianus, seipsum populo immiscuit, officii & Missae ordinem, donumque communionis exploraturus. Videt verò in Basilii manibus puerulum velut membratim incidi. Et cum sumerent omnes, etiam ipse accessit, datumque, quod veritate caro esset, accepit. Tunc venit ad calicem & ipsum plenum sanguine: Eoque etiam participavit. Cum verò de utriusque servasset Reliquias, domum abiens uxori ad faciendam verbis fidem ostendit, narrans quae propriis ipse oculis vidisset. Persuasus ergo esse reverè horrendum & mirabile Christianorum Sacramentum, in crastinum adit Basilium, supplex orans, ut sine mora acciperet Christi signaculum. Qui nihil cunctatus, solitis verò gratiis ei habitis, qui vult omnes salvos fieri, credentem in Dominum cum omni domo sua baptizavit.*
- Cap. 7. Idem Author etiam hæc scribit: *Basilio elevante Sancta, non est factum signum, ut moris erat, ut nimirum columba moveretur. Ipso verò cogitante, quidnam rei esset, vidit unum de ventilantibus Diaconis adnumentem mulieri, aspicienti de Catechumenis deorsum, ac inclinanti in eum. Quem is gradu motum infra Ecclesiam servari præcepit. Eandem divinitus accepti signi gratiam laudat in vita Sancti Epiphanius Joannes Monachus: Epiphanius oblationis tempore nunquam perficiebat oblationem, donec vidisset visionem. Consueveratque beatus præfari verba quaedam, & statim ei revelabatur. Cum itaque aliquando ter dixisset sermonem, nulla ei se obtulit visio. Nempè è ventilantibus Diaconis unus proxima nocte fuerat sua uxore usus, ideoque Spiritus Sanctus volebat ipso præfente Eucharistiam consecrari, & istud*
- Cap. 25. *ipsum significavit Epiphanius per injectam lepram in Diaconi frontem. Et hæc est una causarum, ob quas Epiphanius suos Diaconos compulit ad plenam more Latino castitatem. Et de Abbate Joanne in consecratis jam oblationibus Missam celebrante scribit in spirituali Prato Sanctus Sophronius Hierosolymæ Patriarcha: Quas cum Abbas Joannes Presbyter offerret, qui postea Cæsareae Palestinae Episcopus fuit, non vidit, ut solitus erat, Sancti Spiritus adventum, contristatusque valde, & cogitans ne quid forte peccasset in mente, atque adeò se Spiritus Sanctus avertisset, ingressus est Sacrum plorans. Et apparense ei Angelus dixit ipsas jam esse consecratas. Ciliciæ villa Ægina regebatur à Mardardo Presbytero, quem sui Pagenses apud Episcopum accusarunt, quòd Dominicis diebus quandoque hora nona Missam celebraret contra Canones. Istam enim Missam Apostolicus Canon celebrari mandat hora tertia. Et Presbyter se purgavit: Die Dominico post novum hymnos propè sanctum altare sedeo, & quousque video Spiritum Sanctum altare obumbrantem, Sacra Missarum solemnia non incipio. Cum autem Spiritum Sanctum advenisse conspicio, tunc ego sacra Officia consummo. Ut Rumellinæ propè Romanam civitatis Episcopo Dominicalis sacrificii vices deferret, Agapetus Pontifex fuit iustus ab Angelo. Et pergit Sanctus Sophronius: Cum Episcopus compleisset orationem oblationis, antequam concluderet ipsam, coepit secundò, ac deinceps tertio, & quarto dicere ipsam sanctæ oblationis orationem. Cunctis verò eam moram moleste ferentibus, dicit ei Pontifex: Quid hoc est, quòd jam quarto hanc orationem dixisti, nec eam concludis? Tunc respondit Episcopus, Ignosce mihi, Sancte Papa, quia non vidi, juxta consuetudinem, sancti Spiritus descensum, idcirco non terminavi orationem. Sed Diaconum illum, qui stabellum tenet, ab altari remove: Ego enim illi dicere non audeo. Etiam coram isto Diacono Spiritus Sanctus nolebat consecrari Eucharistiam. Etenim ipso amoto, non solum Episcopus, sed etiam Papa continuò vidit sancti Spiritus adventum. Plura sunt authentica istiusmodi exempla. Et alè clamant ministrantem Diaconum debere esse integrum, seu in statu gratiæ, & classe Perfectorum. Porro finem, cur Spiritus Sancti adventus sit in sacrificio necessarius, exponit hæc Liturgia Sancti Joannis Chrysostomi oratio: *Dimitte Spiritum Sanctum in nos, & in hæc dona propostia, mutans Spiritu tuo sancto. Necessarius ergò erat adventus ad Eucharistica elementa transubstantianda. Et hinc consecrationis horam idem Sanctus Joannes passim vocat horam tremendam. Quod ipsum in oratione de sacra Synaxi faciunt Sanctus Anastasius Sinaita, & alii passim Græci. Quod nempè in ista hora peragatur tremendum ac terribile transubstantiationis mysterium.**
- Cap. 172. *Cap. 27. C. 150.*

*ipsum significavit Epiphanius per injectam lepram in Diaconi frontem. Et hæc est una causarum, ob quas Epiphanius suos Diaconos compulit ad plenam more Latino castitatem. Et de Abbate Joanne in consecratis jam oblationibus Missam celebrante scribit in spirituali Prato Sanctus Sophronius Hierosolymæ Patriarcha: Quas cum Abbas Joannes Presbyter offerret, qui postea Cæsareae Palestinae Episcopus fuit, non vidit, ut solitus erat, Sancti Spiritus adventum, contristatusque valde, & cogitans ne quid forte peccasset in mente, atque adeò se Spiritus Sanctus avertisset, ingressus est Sacrum plorans. Et apparense ei Angelus dixit ipsas jam esse consecratas. Ciliciæ villa Ægina regebatur à Mardardo Presbytero, quem sui Pagenses apud Episcopum accusarunt, quòd Dominicis diebus quandoque hora nona Missam celebraret contra Canones. Istam enim Missam Apostolicus Canon celebrari mandat hora tertia. Et Presbyter se purgavit: Die Dominico post novum hymnos propè sanctum altare sedeo, & quousque video Spiritum Sanctum altare obumbrantem, Sacra Missarum solemnia non incipio. Cum autem Spiritum Sanctum advenisse conspicio, tunc ego sacra Officia consummo. Ut Rumellinæ propè Romanam civitatis Episcopo Dominicalis sacrificii vices deferret, Agapetus Pontifex fuit iustus ab Angelo. Et pergit Sanctus Sophronius: Cum Episcopus compleisset orationem oblationis, antequam concluderet ipsam, coepit secundò, ac deinceps tertio, & quarto dicere ipsam sanctæ oblationis orationem. Cunctis verò eam moram moleste ferentibus, dicit ei Pontifex: Quid hoc est, quòd jam quarto hanc orationem dixisti, nec eam concludis? Tunc respondit Episcopus, Ignosce mihi, Sancte Papa, quia non vidi, juxta consuetudinem, sancti Spiritus descensum, idcirco non terminavi orationem. Sed Diaconum illum, qui stabellum tenet, ab altari remove: Ego enim illi dicere non audeo. Etiam coram isto Diacono Spiritus Sanctus nolebat consecrari Eucharistiam. Etenim ipso amoto, non solum Episcopus, sed etiam Papa continuò vidit sancti Spiritus adventum. Plura sunt authentica istiusmodi exempla. Et alè clamant ministrantem Diaconum debere esse integrum, seu in statu gratiæ, & classe Perfectorum. Porro finem, cur Spiritus Sancti adventus sit in sacrificio necessarius, exponit hæc Liturgia Sancti Joannis Chrysostomi oratio: *Dimitte Spiritum Sanctum in nos, & in hæc dona propostia, mutans Spiritu tuo sancto. Necessarius ergò erat adventus ad Eucharistica elementa transubstantianda. Et hinc consecrationis horam idem Sanctus Joannes passim vocat horam tremendam. Quod ipsum in oratione de sacra Synaxi faciunt Sanctus Anastasius Sinaita, & alii passim Græci. Quod nempè in ista hora peragatur tremendum ac terribile transubstantiationis mysterium.**

*Sanctus EPIPHANIUS Archi-Episcopus
Salamina.*

- E**T ex hisce patet etiam Sancti Epiphanius fides. Eandem lucidissime proficitur in libro anchorato. Tremenda Domini verba, *Hoc est corpus meum*, præ reverentia non vult exprimere, pro ipsis adducit hæc ænigmatica, *Hoc meum est hoc*, affirmat pronuntiata ex gratia, & adjungit: *Neque quisquam est qui ei sermone fidem non adhibeat. Nam qui illum non credit esse verum à gratia & salute prorsus excidit.* Eodem modo loquitur in libris de Sanctissima Trinitate Magnus Pictaviensis Antistes Hilarius: *Quisquis naturaliter Patrem in Christo negabit, neget prius non naturaliter vel se in Christo, vel Christum sibi inesse, quia in Christo Pater, & Christus in nobis, unum in his esse nos facit: Si verè igitur carnem corporis nostri Christum assumpsit, & verè homo ille, quia ex Maria natus fuit, Christus est, nosque verè sub mysterio carnem corporis sui sumimus, & per hoc unum erimus. Quia Pater in eo est, & ille in nobis, quomodo voluntatis unitas asseritur, cum naturalis per Sacramentum proprietates sit perfecta Sacramentum unitatis? Non est humano aut sæculi sensu in Dei rebus loquendum, neque per violentam atque impudentem prædicationem celestium dictionum sanitati alienæ atque impiæ intelligentiæ extorquenda pervertitas est. Quæ scripta sunt legamus, & quæ legerimus intelligamus, & tunc perfecta fidei fungemur officio. De naturali enim Christi in nobis veritate quæ dicimus, nisi ab eo discimus, stultè atque impiè dicimus. Ipse enim ait: Caro mea verè est esca, & sanguis meus verè est vinum. Qui edit carnem meam, & bibit sanguinem meum, in me manet, & ego in eo. De veritate carnis & sanguinis non relictus est ambigendi locus. Nunc enim & ipse Domini professione & fide nostra verè caro est, & verè sanguis est. Et hæc accepta atque hausta id efficiunt, ut nos in Christo, & Christus in nobis sit. Annè hoc veritas non est? Contingat planè id verum non esse, qui Christum Jesum verum esse Deum denegant. Eucharistia veritas, & Dominici corporis apud ipsam realis præsentia tunc non solum apud Orthodoxos, sed etiam apud Arianos erat adeò firma & certa, ut ex ipsa Magnus Hilarius convincat errorem, quo hi garriabant Patris & filii unitatem non esse substantiæ, sed solius consensus & voluntatis. Est locus adeò evidens, ut à scribente ipsum Hilario Berengarianam Hæresim fuisse prævisam, non male scribat venerabilis Durandus Abbas Troarnensis. Est ille locus, ad quem evadendum Berengarius tentavit Hilarium convincere erroris in alia materia, atque ita omnem ejus auctoritatem circumscribere. Nervosissimus locus est integrè legendus. Ipsum, licet Hilarius sit Latinus, hic adductum volui, quòd isti libri sint in Græcia & adversum Græcos scripti, statim post Synodum Seleuciensem.*
- Cap. 57. Lib. 8.

Sanctus GREGORIUS Nyssa in Cappadocia Episcopus.

Pergamus ad Sanctum Gregorium Nyssa Episcopum, fratrem Magni Basilii. In oratione de Domini Baptismo exponit Christiani Baptismi Sacramentalem virtutem, affirmat ipsam non esse simplicem, sed Sacerdotali prece, & advocato ac infuso per ipsam Spiritu Sancto fecundatam, adeoque insigniter transmutatam aquam, & ostendit variis exemplis: *Nam & altare hoc sanctum, cui assistimus, lapis est natura communis, nihil differens ab aliis crustis lapideis, ex quibus parietes nostri extruuntur, sed quoniam Dei cultus consecratum atque dedicatum est, ac benedictionem accepit, mens sancta, altare immaculatum est, quod non amplius ab omnibus, sed à solis Sacerdotibus, ipsique venerantibus, consecratur. Pans item, pans est initio communis, sed ubi cum mysterium sacrificaverit, corpus Christi fit & dicitur. Sic mysticum oleum, sic vinum. Cum sint res exigui pretii ante benedictionem, post sanctificationem, quæ à Spiritu procedit, utrumque eorum excellenter operatur. Eadem item verbi vis etiam Sacerdotem augustum & honorandum facit, novitate benedictionis à communitate vulgi segregatum. Affirmat benedictis & sanctificantis verbi vim esse à Spiritu Sancto, & ab ipsa lapidem, aquam, oleum, hominem, vinum, & panem è communibus transmutari in altare, Sacerdotem, Baptismum & alia Sacramenta. Et quidem panem sic transmutari, ut Christi corpus non tantum dicatur per figuram, sed etiam sit per veritatem. Hic lucidè est Gregorii sensus. Et adverte hæc omnia fieri per vim verbi: Hoc est, per ipsius opus operatum. Item adverte Altarium consecrationem, & sacri fontis benedictionem esse antiquissima. Nam & hanc lucidè laudat Sanctus Cyprianus.*

Idem Gregorius in prima oratione de Resurrectione Domini enumerat & exaggerat plura intra eandem Resurrectionem comprehensa miracula, prædicat Divinam omnipotentiam, illa hinc affirmat non impossibilia, demonstrat exemplis, inter quæ est & hoc: *Qui sua potestate cuncta disponit, non ex prodicione sibi impendentem necessitatem, non Judæorum quasi prædonum impetum, non iniquam Pilati sententiam expectat, ut eorum malitia sit communis hominum salutis principium & causa, sed consilio suo antevertit, & arcano sacrificii genere, quod ab hominibus cerni non poterat, seipsum pro nobis hostiam offert, & victimam immolat, Sacerdos simul existens, & Agnus Dei ille, qui mundi peccata tollit. Quando id præstitit? Cum corpus suum Discipulis congregatis edendum, & Sanguinem bibendum præbuit: Tunc aperit declaravit Agni sacrificium jam esse perfectum. Nam victimæ corpus non est ad edendum idoneum, si animatum sit. Quare cum corpus edendum, & sanguinem bibendum Discipulis exhibuit, jam arcana & non adspiciabili ratione corpus erat immolatum, ut ipsius mysterium peragentis potestati collibuerat. Et anima in illis erat, in quibus*

eadem illa potestas illam deposuit, simulque cum Divina virtute, quæ cum illa erat conjuncta, in ea regione cordis versata est. Itaque si quis inde tempus incipiat dimetiri, cum sacrificium Deo factum est à Magno illo Principe Sacerdotum, qui ratione, quæ nec verbis explicari, nec oculis perspicere potuit, seipsum pro communi hominum salute tamquam Agnum obtulit, non recedit à veritate. Affirmat Dominicum corpus fuisse bis immolatum: semel visibiliter & cruentè à Judæis atque Romanis in cruce, semel incruentè atque invisibiliter ab ipso Domino in cœna mysterii. Affirmat hanc esse singulare miraculum, Divinæ omnipotentia opus incomprehensibile, ac soli Deo notum Arcanum. Hanc immolationem censet adeo veram, ut ab ipsa inchoet Dominicæ mortis ac sepulturæ tres dies ac noctes. Ejus verba, si commentari velimus, obscurabimus.

Notanda sunt & verba sequentia: *Erat vespere, cum sacrum illud corpus comederunt. Quam quidem vespeream nox, quæ Parasceven antecedit, excepit. Huic successit Parasceve dies, quæ nocte illa propter solis obscuracionem interjecta in duos dies & noctem unam divisa est. Nam si Deus noctem appellavit tenebras, tribus autem horis tenebræ factæ sunt super universam terram, spatium illud in diei medio constitutum fuit nox, quæ singulis illius ex utraque parte sectionibus binos dies definiit: Unum quidem ab ortu solis usque ad sextam horam, alterum autem ab hora nona usque ad vespereum. Atque ita duas jam noctes habemus & totidem dies. Hinc Sabbathi nox est subsecuta, & Sabbathi dies. Ex quibus tres dies & totidem noctes consciuntur. Tres dies & noctes, quas Dominicæ sepulturæ assignant Prophetæ atque Evangelistæ, censet debere esse plenos ac integros, atque ita non à sextæ, in qua crucifixus & visibiliter in cruce mortuus, sed à quintæ, in qua invisibiliter ac mysticè Dominus fuit immolatus, feræ vespere computandos. Uti Dominum bis immolatum, ita censet bis fuisse sepultum: Semel in Arimatheus Josephi tumulo, semel in corde Apostolorum. Et ad tres cum tribus noctibus dies extendendos vult utramque sepulturam esse accumulandam. An hæc expositio sit legitima, est alia quaestio. Lucidè interim supponit, immò disertè proficitur in utraque immolatione ac sepultura fuisse veram Domini carnem, verum sanguinem, veram animam, veram Divinitatem. Certè quisquis Prophetas ac Evangelistas, à quibus certum est veram veri corporis sepulturam fuisse prædicatam, detorqueat ad solius figuræ ac imaginis sepulturam, nugæ garrat atque fabulas. Etiam Constantinopolitanum symbolum proficitur sepulturam veri corporis: Et unus ex ejus authoribus fuit Nyssenus Gregorius.*

Omnium lucidissimus, quem merito laudat in tractatu de essentiali Eucharisticæ consecrationis verbo Dominus Cardinalis Bessarion, hujus Gregorii locus est in magna Catechistica oratione. Affirmat aliud regeneratæ animæ, aliud regenerato corpori debere alimentum: Animam à Divinæ naturæ consortio, feu à sibi per sanctificantem gratiam unito ac inhabitante Spiritu

Sancto, corpus alendum ab aliquo vivifico & vivificante corpore. Etenim uti hoc corporeo Divinæ rebellionis cibo corruptum, & quasi veneno tabefactum fuit in Paradiso, ita nunc adversario similis formæ antidoto est omnino curandum. Porrò in Paradiso haustum ex inobedientia fructu venenum non solummodo læsit, sed penitus occidit omnia nostra corpora, ideoque sumendum antidotum esse oportet tantæ virtutis, ut omnibus vitam reddat, addatque perpetuam immortalitatem. Esse debet corpus devictæ mortis triumpho gloriosum: Ac insuper ita contemptum nostris corporibus, ut tamquam alimentum possit omnia ipsorum intima penetrare. Esse nequit aliud, quam corpus à Deo Verbo assumptum, in suæ Divinitatis atque omnipotentia hypostasim natum de Virgine, resuscitatum à mortuis, & nobis sub panis & mixti cum aqua vini speciebus accommodatum. Eleganter hæc deducit Gregorius, & proponit hanc magnam quaestionem: *Oportet considerare, quomodo fieri potuerit, ut unum illud corpus, quod tam multis fidelium millibus in universo terrarum orbe semper distribuitur, totum per partem sit in unoquoque, & ipsum in se totum maneat?* Est postmodum resumpta per Hæresiarcham Berengarium quaestio, qui ad innumerabilis Christiani populi quotidianam communionem sufficiens corpus blateravit debere esse quasi immensum, majus alta turri Ecclesiæ Andegavenis. Est item resumpta quaestio per Joannem Wicleffum, Joannem Calvinum, & reliquos circa Christi Sacramenta Errones, qui pertinaciter clamant idem corpus non posse esse in cœlo simul & in terra: Longè minùs in innumeris sub cœlo Altaribus.

Quaestioni solutioni Gregorius præmittit naturæ humani corporis alimentum esse panem ac mixtum aqua vinum, atque proficitur: *His à nobis hoc modo distinctis atque declaratis, ad ea quæ sunt proposita, revocanda est cogitatio. Quærebatur enim, quemadmodum quod est in illo corpus Christi, vivificat omnem hominum naturam, in quibus est fides, omnibus distributum, & ipsum minimè diminutum?* Fortasse ergò non procul absumus à probabili ratione. Nam si cujusvis corporis subsistentia nutrimento, nimirum cibo & potu constet, sit autem cibus ille panis, potusque aqua vino exhibarata, Dei autem Verbum humana est natura contemperatum, & cum esset in nostro corpore, non aliquam aliam humane naturæ innovavit constitutionem, sed per ea quæ sunt consueta & congruentia, suo corpori dedit permansorem, cibo & potu continens substantiam. Cibus autem erat panis. Quomodo ergò in nobis, qui panem vidit, humanum corpus videt quodammodo, quod cum ille in eo fuerit, hoc sit; ita illic quoque, quod Deum suscepit corpus, cum panis alimentum accepisset, quadam ratione idem erat quod ille, alimentum transeunte in naturam corporis. Nam quod est omnium proprium; id quoque pro certo & constanti est in illa carne: Nempè quod illud quoque corpus panem continebatur. Corpus autem Dei Verbi in habitatione ad Divinam transmutatam est dignitatem. Rectè ergò nunc quoque Dei verbo sanctifica-

tionem panem in Dei Verbi corpus credo transmutari. Etenim panis erat potestate illud corpus. Fuit autem sanctificatus habitatione Verbi, quod tanquam in tabernaculo habitavit in carne. Igitur undè in illo corpore transmutatam panis transit in Divinam virtutem, per idem nunc fit similiter. Nam & illic verbi gratia sanctum fecit corpus, cui ex pane erat substantia, & quodammodo ipsum quoque erat panis. Et hic similiter panis sanctificatur per verbum Dei & orationem, non eo quidem quod cibo mediante in Verbi corpus evadat, sed quod statim per verbum in corpus transmutetur, sicut dictum est à Verbo: *Hoc est corpus meum.* Cum autem omnis caro alatur etiam per humorem, neque enim nisi cum eo conjungatur, id quod est in nobis terrestre, in vita permanserit. Quomodo autem per durum & solidum alimentum soliditatem corporis fulcimus ac stabilimus, eodem modo etiam humori adjungimus accessionem ex natura ejusdem generis. Qui quidem cum fuerit in nobis, per alterandi facultatem fit sanguis, & maximè si per vinum acceperit virtutem transmutandi in calidum. Quoniam ergò hanc quoque partem accepit caro illa Dei susceptrix ad Dei constitutionem, manifestatum autem Verbum propterea se admiscuit interitui obnoxia hominum naturæ, ut communiōe Divinitatis simul etiam deificetur humanitas, ea de causa per suæ gratia dispensationem se per carnem inserit omnibus credentibus, commixtus contemperatus corporibus credentium, quibus substantia est ex pane & vino, ut unione cum eo quod est immortale, sit etiam homo particeps incorruptionis. Hæc autem dat virtute benedictionis in illud transelementata eorum quæ apparent natura.

Supponit atque afferat varia. Primò, Dei Verbum esse Deum verum de Deo vero, ideoque ejusdem cum Patre omnipotentia. Secundo, ipsum esse carni nostræ unicum in eandem Divinam hypostasim. Tertio, assumptam ab ipso carnem esse verè nostram, nostræ per omnia consubstantialiam. Quarto, etiam ipsum, dum hic nobiscum mortaliter viveret, fuisse panem & vini ac aquæ mixtura nutritum & alimentatum, ideoque ista tria in ejus naturam fuisse substantialiter transmutata. Quintò, humanam carnem & sanguinem esse in pane, aqua & vino per potentiam, ideoque hæc in illa posse etiam per naturæ vires converti, ac proindè Divinæ omnipotentia id esse multò facilis. Sextò, hanc ipsam, quæ in mortale adhuc Domini corpus facta fuit per naturam, panis & mixti vini transelementationem in cunctis sub cœlo Altaribus, per Dei omnipotentiam, quotidie fieri in eandem immortalem carnem, idque per Dominica verba: *Hoc est corpus meum.* Notanda sunt verba: *Statim per verbum in corpus transmutatur.* Adfirmant panis & mixti vini transelementationem, quæ in mortale Domini corpus fiebat successivo motu, nunc in istud ipsum immortale fieri instantaneè: Et hoc per Divinam omnipotentiam, qua Dominus suis, licet per nos Sacerdotes prolatis, verbis semper assisit, & usque dum veniat ad judicium, est semper adstiteris. Hanc infallibilem ad essentialia Sacramentorum verba, & per ipsa dandas sanctificationem. *Christi. Lupi Opera T.VI.*

affluentiam insigniter demonstrat in alio ejusdem Catecheseos capite. Eucharisticam veritatem ac transelementationem profiteri non possit verbis lucidioribus. Lucida sunt & hæc ejus verba: *Se per carnem inserit omnibus credentibus.* Affirmat gloriosam, quam in Sacramento sumimus, Domini carnem esse in innumeris locis: Et hoc esse opus Divinæ omnipotentia.

Per Serpentem Diabolus dixit de vetiti pomi virtute ad Evam: *Eritis sicut Dei.* Et per internam superbiam jam insatuata mulier credidit, atque ita in externam etiam prævaricationem fuit seducta. Isti pomo Divina Justitia opposuit sacrosanctam Eucharistiam, & sibi de ejus arcana virtute credi à nobis voluit, atque ita maternam stultitiam hac fidei sapientia reparari. Ita rectè docent quidam Latini Patres: Et hanc doctrinam Nyssenus Gregorius hic confirmat. Confirmat item Sancti Irenæi & Sancti Cypriani dogma, constanter tradentium sanctificationem à Christo Domino calicem fuisse vino & aqua mixtum, istamque mixturam esse omnibus nobis datam in Præceptum. Et ita docent omnes Ecclesiæ Patres: Nullus oppositum vel insinuavit. Istius Præcepti prævaritatores Armenios cuncti tractarunt uti plenos hæreticos. Etiam hodiernorum Græcorum, qui tremendum Transelementationis mysterium non per ipsa Dominica verba, sed nescio per quas illis adjunctas preces, tamquam per essentialia Sacramenti verbum, volunt perfici, schismaticum errorem manifestè revincit Gregorius: Lucidè docet tremendum mysterium peragi per prolata à nobis Dominica verba, *Hoc est corpus meum.* Isti igitur errori hunc locum Cardinalis Bessarion meritò opposuit. Et hinc lucet etiam Magnus Basilium, Nazianzenum Gregorium, aliosque Cappadocis & Ponticæ Ecclesiæ Doctores fuisse ejusdem sententiæ ac fidei. Posteriores Græcorum Patres, quos Saracenicæ servituti subjecit Divina Justitia, adversum infideles Tyrannos disputare de Eucharistia, & ejus possibilitatem ex naturalibus rationibus demonstrare, fuerunt frequenter rogati atque compulsi. Et ipsam demonstrantur ex naturali humanæ nutritionis opere, quo panis & vinum quotidie in nostram carnem & sanguinem transubstantiantur. Hocce argumento usi sunt Sanctus Joannes Damascenus, Sanctus Stephanus Martyr & Abbas Auxentianus in Bithynia Monasterii, Sanctus Nicephorus Patriarcha Constantinopolitanus, Venerabilis Zamonas Gazensis Episcopus, & plures alii. Quidam existimant horum unum esse primum istius argumenti authorem. Palam labuntur. Ipso enim hic apud suos Catechumenos, aut Neophytos, utitur etiam Nyssenus Gregorius.

Difficultatem faciunt hæc Gregorii verba: *Corpus Dei Verbi in habitatione ad Divinam transmutatam est dignitatem.* Rectè ergò nunc quoque Dei verbo sanctificatum panem in Dei Verbi corpus credo transmutari. Consueto Patrum more compositam ex pane & Dominico corpore Eucharistiam cum Christi Domini ex Verbo & ho-

mine composita persona comparat, & videtur docere impanationem. De variis circa magnum Dominicæ Incarnationis Sacramentum erroribus scribit in libro de dono perseverantiæ Sanctus Augustinus: *Non Deum tantum dicimus Christum, sicut heretici Manichæi; nec hominem tantum, sicut heretici Photiniani; Nec ita hominem, ut aliquid minus habeat quod ad humanam certum est pertinere naturam sive animam, sive in ipsa anima mentem rationalem, sive carnem non de femina sumptam, sed factam de Verbo in carnem converso atque mutato, quæ omnia tria vana & falsa hereticorum Apollinaristarum tres partes varias, diversasque fecerunt.* Duarum priorum factionum palmare fundamentum erat Sancti Joannis Evangelicæ testimonium: *Et Verbum caro factum est.* Ex ipso illi concluderunt solam sine mente & anima carnem fuisse à Deo Verbo assumptam. Utramque factionem potenter evertit in libro octoginta trium quæstionum Sanctus Augustinus, & pergit adversus tertiam: *Si minus hæc Sancti Joannis inveniuntur verba, potest alius non minus perversus ex istis ita calumniari fides nostræ, ut dicat ipsum Verbum conversum, & commutatum esse in carnem, & Verbum esse destitisse, quia scriptum est, Verbum caro factum est. Sicuti caro humana, cum sit cinis, non est caro & cinis, sed ex carne cinis. Et secundum loquendi modum, consuetudinemque celebriorem, quidquid fit quod non erat, desinit esse quod erat.* Ab hac Apollinarii blasphemiam Nyssenus Gregorius fuit alienissimus, ideoque Dominicum corpus non conversione, sed sola assumptione credit & docuit transmutatum ad Divinam dignitatem. Ergo idem credit de transmutatione panis, ideoque docuit impanationem. Respondeo Gregorii verba esse bene notanda. Etenim cum tertia Apollinarii factione non dicit Verbum in Divinum corpus, sed Dominicum corpus esse transmutatum ad Divinam dignitatem. Non dicit istud in hanc, sed esse transmutatum ad hanc, id est, assumptam ad Divinam hypostasim. At verò panem affirmat in Dominicum corpus non tantum transmutari, sed etiam transelementari: Quomodo nutritus panis quotidie transelementatur in nostrum corpus. Veram substantiæ conversionem manifestè profiteatur. Lucidis Patrum verbis ac sensus non est abutendum ad sophismata.

Sanctus CYRILLUS Hierosolymæ Episcopus.

Eandem fidem lucidissimè proficitur Sanctus Cyrillus Hierosolymæ Episcopus. In prima mystagogica catechesi exponit in Baptismo egeratas diaboli pompas, ad ipsas spectare affirmat gentilium spectacula, & demonstrat: *Tum verò & illa, quæ in Idolorum solemnitatibus suspendi solent, & panes, & carnes, & alia ejusmodi, sacrissimorum demonum invocatione contaminata, pompæ diaboli adscribunt. Quomodo enim*

panis & vinum Eucharistiæ ante sacram invocationem adorandæ Trinitatis panis erat & vinum merum, peracta verò invocatione panis quidem fit Corpus Christi; sic & cibi ejusmodi pompæ satanicæ suapte quidem natura puri sunt, invocatione tamen demonum impuri efficiuntur. De Mithræ spectaculis & Sacris scribit in Præscriptionum libro Tertullianus: *Diabolus ipsas quoque res Sacramentorum, Idolorum mysteriis æmulatur. Mithra signat illic in frontibus milites suos, celebrat & panis oblationem. Mithra, Persarum Deus, colebatur etiam in vicina Syria, ideoque existimo Cyrillum ad jus spectacula alluisse.* Affirmat inter Mithræ & Christi panem esse non solum sanctificationis ac immundationis differentiam, sed etiam hanc: *Panis fit Corpus Christi, vinum Christi Sanguis.* Affirmat panem & vinum per Divini Nominis invocationem, non qualitercumque, sed omnino transubstantiativè sanctificari. Hoc ipsum docet in tertia Catechesi, exponens sacro-sanctum Christianæ Confirmationis Christma: *Ceterum vide ne illud esse putes unguentum tantum. Quomodo enim panis Eucharistiæ post sancti Spiritus invocationem non amplius est panis communis, sed est Corpus Christi; sic & sanctum hoc unguentum non amplius est unguentum nudum, neque, si quis ita appellare malit, commune, postquam jam consecratum est, sed est Christma, quod Christi & sancti Spiritus, id est, Divinitatis ejus præsentiam efficit.* Cum Sancto Gregorio Nysseno Eucharistiæ & Christma sic comparat, ut tamen inter ipsa ponat grande discrimen. Unguentum dumtaxat ad nobis dandam sancti spiritus per septem Dona præsentiam, panem autem affirmat sanctificari, ut sit Corpus Christi.

Et hæc sunt Patrum loca, de quibus gloriatur in quarto Institutionum libro Joannes Calvinus. Sacro-sanctum Transubstantiationis mysterium profcindit convitiis, affirmat antiquis Ecclesiæ Patribus fuisse ignotum, atque profequitur: *Nemo est Veterum, qui sacra Cæne Symbola non fateatur disertis verbis panem & vinum esse, est variis epithetis illa interdum insigniunt ad commendandam Mysterii dignitatem. Nam quod dicitur in consecratione fieri arcanam conversionem, ut jam aliud sit quam panis & vinum, nuper admonui eo non significare in nihilum ipsa redigi, sed jam alio loco habenda esse, quam alios cibos, qui dumtaxat ad pascendum ventrem sunt destinati: Cum in iis nobis exhibeatur spiritualis animæ cibus & potus. Id neque nos negamus. Si converso est, inquit isti, necesse est aliud ex alio fieri. Si intelligant fieri aliquid quod prius non erat, adsentior. Si ad suam illam imaginationem trahere volunt, respondeant mihi, quam mutationem fieri censeant in Baptismo. Nam Patres hic quoque mirificam conversionem statuunt, cum dicunt ex corruptibili elemento fieri spirituale animæ lavacrum: Aquam tamen manere nemo negat. At nihil, inquit, tale in Baptismo habetur, quale illud est in Cæna: Hoc est Corpus meum. Quasi de verbis illis agatur, quæ factis expeditum sensum habent, ac non potius de illa voce conversionis, quæ nihil amplius in Cæna significare debet, quam in Baptismo. Valeant igitur cum*

istis syllabarum aucupis, quibus nihil aliud quam suam jejunitatem produunt.

Respondeo hæc non esse jejunæ syllabarum aucupia, sed lucida ac fundamentalia dogmata Patrum. Quòd Græci Patres aliter aquam aut oleum in Sacramentalia elementa; aliter panem & vinum per mysticas preces converti in Domini Corpus & Sanguinem crediderint, insigniter in quarta mystagogica Catechesi docet laudatus Cyrillus. Apostolicum ex prima ad Corinthios Epistola de Eucharistia contextum adducit, & commentatur: *Hæc Beati Pauli doctrina sufficere potest ad reddendum vos certiores de Divinis Mysteriis, quæ vobis donata sunt, qui facti estis Christi Corporis & Sanguinis participes. Cum igitur Christus ipse sic affirmet atque dicat de pane, Hoc est Corpus meum, quis deinceps audeat dubitare? Ac eodem quoque confirmante ac dicente, Hic est Sanguis meus, quis dubitet, & quis dicat non esse ejus Sanguinem? Aquam aliquando mutavit in vinum, quod est sanguini propinquum; in Cana Galilææ, sola voluntate: Et non erit dignus, cui credamus, quòd vinum in sanguinem transmutasset? Si enim ad nuptias corporeas invitatus stupendum miraculum operatus est, an non multo magis Corpus & Sanguinem suum filiiis Sponsi dedisse illum confitemur? Quare omni cum certitudine Corpus & Sanguinem Christi sumamus. Nam sub specie panis datur tibi Corpus, & sub specie vini datur tibi Sanguis: Ut sumpto Corpore & Sanguine Christi, efficiamur ei participes Corporis & Sanguinis. Sic Christophori erimus, hoc est, Christum ferentes, cum ejus Corpus & Sanguinem in membra nostra recepimus, atque ita ut beatus Petrus Apostolus dicit, Divinæ Naturæ consortes efficiemur. Ecce Cyrillus affirmat in Eucharistia esse non panem & vinum, sed panis & vini speciem: Affirmat panem & vinum non sola accidentali conversione mutari de communi in sacrum elementum, uti transeunt aqua & oleum; sed omnino substantiativè transelementari, uti aqua fuit apud Canam Galilææ transelementata.*

Et hæc omnia fundat in verbis: *Hoc est Corpus meum, Hic est Sanguis meus.* Hic apud ipsum est expeditus verborum sensus. Etiam apud omnes alios Græcos, Orthodoxos, Hæreticos, Schismaticos. Insigniter hoc apud publicatum à Jacobo Gretzero Anastasium Sinaitam docet Alexandrina Orthodoxi cum Gajanita disputatio. Orthodoxus rogat: *Dic mihi, si ut Divinitas, ita & Corpus Christi, & ab ipso unionis exordio immortalitatem habet, num communitio sacratissimi Corporis & Sanguinis Christi, quam offers & participas, verè est verum corpus & Sanguis Christi Filii Dei; vel nudus panis, qualis ostiatim venditur, vel vicem dumtaxat & figuram gerit corporis Christi, ut sacrificium hirci, quod Judæi offerunt?* Et Gajanita respondit: *Ab sit ut dicamus sacram communionem esse tantum figuram corporis Christi, aut nudum panem, sed ipsum corpus & sanguinem Christi Filii Dei incarnati, & ex sanctissima Deipara & semper Virgine Maria nati, verè accipimus. Et iterum Orthodoxus: Sic credimus, & sic constemur, juxta dictum Christi ad Discipulos, in cæna mystica dantis illis vivificum panem; Ac*

*cupite & comedite, Hoc est corpus meum. Similiter & calicem dedit illis dicens: Hic est sanguis meus. Non dixit: Hoc est figura, seu vices gerens corporis & sanguinis mei. Et pluribus ista confirmat. Et etiam Julianistas, Negranistas, Severianos, Jacobitas, Theodosianos, Dioscoristas, & omnem Eutyctetis fœcem ita credere affirmat laudatus Anastasius. Hoc ipsum docuit etiam in secundo Antirretico Sanctus Niciphorus Patriarcha Constantinopolitanus. Sanctus itaque Joannes Damascenus. Etiam Schismaticus Bulgarorum Archiepiscopus Theophylactus. Ad hæc Domini verba, Hoc est corpus meum, scribit in Sancti Matthei commentariis: *Porrò Dominus dicens, Hoc est corpus meum, ostendit quòd ipsum corpus Domini est panis qui sanctificatur in altari, & non respondens figura. Non enim dixit, Hoc est figura, sed, Hoc est corpus meum. Ineffabili enim operatione transformatur, etiam si nobis videatur panis, quoniam infirmi sumus, & abhorremus crudas carnes comedere, maxime hominis carnem. Et ideo panis quidem apparet, sed reverè caro est. Disertè affirmat non esse panem, sed solam panis speciem: Panis transformati in veram carnem: Transformati vi verborum: Hoc est corpus meum: Hic etiam apud illum est expeditus verborum sensus. Addit carnem velari panis specie: Ob humani generis naturalem à manducanda humana carne horriorem. Ad eadem Domini verba scribit in Sancti Marci Commentario: *Non figura & exemplar quoddam Domini corporis panis est, sed in illud ipsum convertitur Christi corpus. Dominus enim dicit: Panis quem ego dabo, caro mea est. Non dixit, Figura est carnis, sed, caro mea est. Et quomodo, inquit, caro non videtur? O homo, propter nostram infirmitatem illud fit. Quia enim panis & vinum ex his sunt quibus adsuevimus, ea non abhorremus, sanguinem verò propositum & carnem videntes non ferremus, sed abhorreremus, ideoque misericors Deus nostræ infirmitati condescendens, speciem quidem panis & vini servat, in virtutem autem carnis & sanguinis transelementat.* Badem repetit in Commentario ad caput sextum Sancti Joannis. Tanquam brevior loquitur ex Sancto Joanne Chryostomo: *Et hujus sententia statim aperiantur. Ex Domini verbis, Hoc est corpus meum, Eucharistiæ veritatem educunt & firmant etiam in supra laudatis testimoniis Sanctus Hilarius, Ambrosius, Augustinus, Epiphanius, Nyssenus Gregorius, pluresque Latini & Græci. Rationem dat in laudato superius libro octoginta trium quæstionum idem Augustinus, Evangelica verba, Verbum Caro factum est, defendens à varia calumniam adversum duas priores Apollinaristarum classes, & adjungens adversus tertiam: *Potest alius non minus perversus ex istis verbis ita calumniari fides nostræ, ut dicat ipsum Verbum conversum & commutatum esse in carnem, & Verbum esse destitisse. Sicuti caro humana, cum sit cinis, non est caro & cinis, sed ex carne cinis. Et secundum loquendi modum, consuetudinemque celebriorem quidquid fit quod non erat, desinit esse quod erat. Hinc panis, dum fit corpus Christi, desinit esse panis, nec est simul panis & corpus, sed ex pane cor-****

pus. Ita cogit loquendi modus, & consuetudo celebrior, nec aliud ulla hic ratio fuadet. Et ex his lucet, quod nos hodie Catholici non sectemur jejuia syllabarum aucupia.

Redeamus ad Sanctum Cyrillum. Carnalem Caparnaitarum de Eucharistia errorem, nec non & Judaicos Propositionis panes exponit, atque prosequitur: *At in Lege nova panis celestis, poculumque salutis animam & corpus sanctificant. Sicut enim panis corpori, sic & verbum menti convenit. Ne ergo consideres tanquam panem nudum, & nudum vinum; Corpus enim & Sanguis Christi sunt, secundum ipsius Domini verba. Quamvis enim sensus hoc tibi suggerit, tamen fides te confirmet. Ne ex gustu rem iudices, quin potius ex fide habeas pro certissimo, ita ut nulla subeat dubitatio, esse tibi donata Corpus & Sanguinem. Pluribus hæc illustrat atque prosequitur: Hoc sciens, & pro certissimo habens panem hunc, qui videtur à nobis, non esse panem, etiamsi gustus panem esse sentiat, sed esse Corpus Christi. Et vinum, quod à nobis conspicitur, tamen si sensus gustus vinum esse videatur, non tamen vinum, sed esse Sanguinem Christi. Sanctificata oleum & aquam nemo unquam dixit non esse aquam aut oleum. Et in parentis sui Gregorii Episcopi funebri elogio Sanctus Gregorius Nazianzenus memorat candidos imprimis, Cruce signatos, & more suo benedictos panes, & ipsorum non reali, sed sola spiritali manducatione matrem suam Nonnam affirmat fuisse à gravi morbo liberatam. Adeo sancta & potens erat benedictio. Et similes panis ac vini benedictiones Græci semper habuerunt varias. Et tamen ejusmodi panem & vinum nemo unquam dixit non esse panem & vinum. Nemo tantam mutationem non facit nisi illa benedictio, de qua Sanctus Cyrillus pergit in quinta mystagogica Catechesi: *Per Seraphicum hymnum nos ipsos sanctificantes, Deum benignissimum oramus, ut super proposita dona Sanctum Spiritum emittat, qui panem quidem faciat Corpus Christi, vinum verò Christi Sanguinem.* Et infra: *Sacerdos postea dicit, Sancta sanctis. Sancta scilicet ea, quæ in Ara proposita sunt, adventu Spiritus Sancti sanctificata. Audisti deinceps Divina quadam melodia psallentem, atque ad sacrorum Mysteriorum communionem vos adhortantem; Gustate & videte, quod suavis est Dominus. Num hoc corporeo palato ut istud dijudicatis, vobis præcipitur? Nequaquam. Sed potius fide certa, & omni dubitationis experte. Gustantes enim non panem aut vinum ut gustent jubeantur, sed quod sub specie est, videlicet panis & vini, Corpus & Sanguinem Christi. Est Eucharistica consecratio, qua panis & vinum non tantum de communibus in quampiam accidentalem sanctitatem, sed substantialiter in Domini Corpus & Sanguinem convertuntur. Et hoc secundum & propter solemniam Domini verba: *Hoc est Corpus meum.* Candidos Sancti Gregorii Nazianzeni panes quidam existimant fuisse azymos, ideoque Cappadociam tunc in azymo & Eulogiam & Eucharistiam confecisse. Nec est vana conjectura. Est tamen conjectura.**

Sanctus CYRILLUS Alexandriæ Patriarcha.

Eucharistia veritatem lucidissime docet etiam Sanctus Cyrillus Patriarcha Alexandrinus, Hæc Domini apud Sancti Joannis Evangelium verba, *Patres vestri manducaverunt manna in deserto*, commentatur: *Distinguit Dominus mysticam Eulogiam à manna largitione, & calicis communicationem ab aquis à petrarum scissura scaturientibus.* Adfirmat manna, licet spiritualis rei Sacramentum, tamen non fuisse nisi corporis alimentum, atque adjungit: *Non erat igitur cibus verus, & panis de celo nimirum; sanctum autem Christi corpus, ad immortalitatem ac vitam æternam nutriendum, cibus profectò verus erit.* Scaturientem è petra aquam demonstrat fuisse ejusdem rationis cum manna, atque prosequitur: *Illud igitur non erat potus verus, sed verus, ut verè loquamur, potus esse comperitur pretiosus Sanguis Christi, qui totam radicibus exspirat corruptionem, & mortem in humana carne habitantem subvertit. Sanguis enim est non vulgaris hominis, sed ipsiusmet vitæ secundum naturam. Quocirca nos corpus & membra Christi nuncupamus, ut qui per ipsam Eulogiam in nobis suscipiamus Filium.* Ex quo vides quod inter Judaicum manna & nostram Eucharistiam Sanctus Cyrillus firmet grande intervallum. Uti inter figuram & veritatem. Quod ipsum facit in quarto libro adversus Nestorium. Adducit laudata Domini verba, & prosequitur: *Quia ex genere Israel nati de manna suppeditatione Moysen admirabantur, quod cum per desertum ejus temporis hominibus demissum fuisset, typum gessit mysticæ benedictionis. Umbra namque erat lex. Ideò prudenter admodum Dominus noster JESUS Christus typum extenuat, ut ad veritatem transferat.* Demonstrat manna fuisse prænunciam solummodò ac promissivam Eucharistia figuram, merumque alimentum corporis, adducit Domini de suo cœlesti pane ac sua carne apud Joannem verba, atque adjungit: *Vide quemadmodum Dominus in nobis manet, & corruptionis victores efficit, dum se in nostra demittit corpora, etiam per suam carnem, quæ verus est cibus.* Non per solam carnis figuram, sed per ipsam ejus substantiam. Hinc pergit: *Ex Deo Patre Verbum, cum se corpori per Sanctam Virginem edito univisset, ipsum corpus reddidit vivificum, ut nos non spiritali tantum, verum etiam corporali modo sui participes effectos, corruptione præstantiores redderet.* Eadem Domini de Judaico manna & sua carne verba laudat in tertio libro commentariorum supra Sancti Joannis Evangelium, atque exponit: *Quidnam ergo Christus pollicetur? Nihil quidem corruptibile, sed Eulogiam potius illam, quæ est in participatione Sanctæ carnis ac sanguinis, quæ integrum hominem ad corruptionem revocat. Vivificat igitur Sanctum Christum corpus eos, in quibus fuerit, & in incorruptione conservat, nostris commixtum corporibus. Corpus enim non alterius cujusdam, sed ipsius vitæ secundum naturam intelligitur, totam habens in seipso*

uniti Verbi virtutem, & eadem, ut ita dicam, qualitate præditum, imò verò ejus vi & efficacia repletum, per quam omnia vivificantur, & in suo esse conservantur. In octavo libro hæc Domini verba, *Ego sum vita*, intelligenda afferit de divina Verbi substantia, atque adjungit: *Possumus & vitam accipere mysticam Eulogiam, per quam inserit Christus ipse vitam data propriæ carnis fidelibus participatione.* Quam phrasim etiam Africanæ Ecclesiæ, & quidem ex traditione Apostolica, fuisse familiare testatur in primo libro de peccatorum meritis ac remissione Sanctus Augustinus: *Optimè Punicè Christiani Baptismum ipsum nihil aliud quam salutem, & Sacramentum corporis Christi nihil aliud quam vitam vocant.* Et in primo ad Sanctum Papam Bonifacium libro post laudata Baptismi & Eucharistia Sacramenta concludit sine ipsis non posse esse salutem & vitam. Quod ipsum facit in secundo ac in octavo de verbis Apostoli, & in primo sermone de tempore: *Est inter varios magnus Eucharistia titulus: Quia nempe ipsa non est qualiscumque caro, sed caro ipsius vitæ, ideoque & ipsa est vita.*

Cap. 24.

Cap. 22.

Idem Cyrillus in decimo libro proficitur inter Dominum & nos esse habitudinem vitis & palmium, ideoque ab ipso nobis esse vitalem influxum, atque exponit: *Dicat nobis aliquis causam, & vim mysticæ Eulogiæ obiter doceat. Nam cur in nobis inseritur? Nonne ut Christum inhabitare faciat in nobis etiam corporaliter, participatione & communionem suæ sanctæ carnis? Præclare quidem. Scribit enim Paulus Gentes factas esse concorporales, & compartiales, & cohæredes Christi. Concorporales autem quoniam modo factæ sunt? Nempe Eulogiæ mysticæ participatione honoratæ, unum cum eo factæ sunt corpus, sicut & unuquique Apostolorum. Hinc enim animadvertere est operæ pretium, Christum non dicere se dumtaxat in nobis futurum secundum relationem quandam affectualem, sed per participationem naturalem. Ut enim si quis ceram cera inductam igne simul liquaverit, unum quid ex ambobus efficit; ita per corporis Christi & pretiosus sanguinis participationem ipse quidem in nobis, nos autem rursus in eo simul unimur. Nec enim aliter vivificari potest quod natura sua est corruptibile, quam si corporaliter unitum sit corpori ejus, qui secundum naturam suam est vita. Hæc est unio, de qua dixit etiam Sancta Agnes: *Jam corpus ejus corpori meo unitum est, & sanguis ejus ornavit genas meas.* Non per affectum aut figuram, sed manifestè per substantiam. Pergit Cyrillus in Epistola ad Nestorium Episcopum & Hæresiarcham Constantinopolitanum: *Quin illud quoque non possum hoc loco non adjicere, nempe dum unigeniti Filii Dei, hoc est, JESU Christi mortem, & ex mortuis resurrectionem annunciamus, ejusdemque in cælum ascensionem consistemus, invenientem in Ecclesia sacrosanctam nos celebrare, atque ad mysticæ benedictionis accedere, eaque ratione sanctificari, utpotè sacra carnis & pretiosus sanguinis Christi participes effecti. Neque enim illam ut carnem communem suscipimus: Absit hoc. Neque rursus tanquam viri cuiuspiam sanctificati, aut dignitatis tantum æqualitate verbo consociati, aut Divinam inhabitationem**

sortiti, sed tanquam verè vivificam, ipsiusque Verbi propriam. Nam cum vita sit, ut Deus secundum naturam, simulatque unum quiddam cum ipsa sua carne effectum est, mox vivificandi virtutem ipsi contulit. Quamvis ergo ad nos dicat, *Amen, Amen dico vobis, Nisi manducaveritis carnem Filii hominis & biberitis ejus sanguinem, nequaquam habent communem, hoc est, hominis cuiuspiam nostræ conditionis carnem esse existimare debemus.* Quomodo enim hominis caro secundum suam ipsius naturam vivifica esse queat? Sed verè illius propriam, qui nostri causa Filius hominis & factus est & appellatus. Et in duodecim adversus Nestorium Capitulis: *Si quis ipsam Domini carnem vivificam, ipsiusque Verbi, quod ex Patre est, propriam esse negaverit, sed alterius cuiuspiam ipsi Verbo secundum dignitatem tantum conjuncti, aut Divinam tantum inhabitationem sortiti, esse dixerit, neque verò potius vivificam confessus fuerit, eò quod Verbi, quod omnia vivificat, facta sit propria, anathema sit.* Et in istius Capituli declaratione: *Sanctum & vivificum, invenientemque in Ecclesiis sacrificium peragimus, corpus quod proponitur, similiter & pretiosum sanguinem, non communis ac nobis similis hominis cuiuspiam esse credentes, sed potius tamquam proprium corpus effectum, & sanguinem ejus Verbi, quod omnia vivificat, accipientes. Eiusdem communis caro vivificare non potest. Et hoc Salvator ipse restatum facit, inquit: *Caro non prodest quidquam, spiritus est qui vivificat.* Cum itaque Nestorius, & qui cum illo sentiunt, mysterii hujus virtutem temerè dissolvant, propterea, & quidem admodum convenienter, editus est hic anathematismus. Quæ omnia largiùs exponit in Capituli, seu Anathematismi Apologia adversus Theodoretum Cyrensem Episcopum, ac præsertim in Apologia adversum omnes Episcopos Patriarchatus Antiocheni. Emphasim habent hæc verba: *Quia vita secundum naturam est Verbum, vivificatricem effectum suam carnem, & hac ratione facta est nobis benedictio vivificatrix.**

Notanda sunt & hæc verba: *Nestorius mysterii hujus virtutem dissolvit.* Etenim avitam & universalem Ecclesiæ regulam, quæ ipsum à Christo Domino in suo visibili supposito gestatum corpus credit & docet esse ac sumi in Eucharistia Sacramento, constanter tenuit Nestorius, atque ex ipsa tentavit suum errorem confirmare. Evangelica & Apostolica de sacrosancto Sacramento testimonia conglomerat, & commentatur: *Cur autem etiam, si utraque, utique Divinitas atque humanitas, ut tu opinaris, commixta sunt, Dominus noster, cum mysterii vim Discipulis suis traderet, sic dicit; Accipite, comedite omnes, Hoc est enim corpus meum. Cur non dixit, Hoc est Divinitas mea, quæ pro vobis frangitur? Rursusque cum poculum mysteriorum daret, non dixit, Hoc est Divinitas, quæ pro vobis effunditur, sed, Hic est sanguis meus, qui pro vobis effunditur in remissionem peccatorum? Et iterum: Non dixit, Quoties manducabitis Divinitatem hanc; sed, Quoties manducabitis panem hunc. Vide de corpore Dominica illi esse propositum. Quotiescumque manducabitis panem hunc, cuius est ipsum*

ipsam corpus antitypum. Et ad Apostoli de Eucharistia perpetuitate verbum, *Donec veniat, commentatur: Quis autem venit? Videbunt Filium hominis venientem in nubibus caeli, videbunt in quem compuserunt. Quid igitur illud compunctum est? Latus vero est corporis, non Divinitatis.* In Eucharistia non Verbi Divinitatem, sed solum Domini corpus & sanguinem manducari & bibi garivit Nestorius, atque inde conclusit hæc etiam sola, non verò istam fuisse in visibili Domini supposito. Utrique ex laudata regula. Regula apud Majores nostros fuit adeò firma, ut ex ipsa adversus pessimam pessimorum Armeniorum Religionem scribat ipsorum Patriarcha Isaac: *Armenii terribilem Juliani Halicarnassi ac Aphtartodocitarum hæresin instaurantes, ac palam Christi Incarnationem abolentes, negant Christum substantiale nobis corpus, crassum ac mortale, terrenumque, necnon corruptibile & creatum, ex Maria Virgine adsumpsisse. Quinimò corpus non obnoxium corruptioni, subtile, impassibile, immortale, increatum. Ac, inquit, visus est homo ut voluit, emanavitque & bibit. Tum rursus hæc quoque incorpoream, ac materia expertem carnem penitus negantes, & ex immundo & Christi hoste ipsorum corde falsas fabulas comminantes, eandem ipsam invisibilem, immortalem, ac incorruptam carnem, in naturam Divinitatis demutatam ajunt, nec Christum humanam naturam in ipsa servare incolorem, non corpus ejusdem nobiscum substantiæ, non carnem & ossa, non caput, non manus ac pedes, non hominis figuram, sed factum simplicem, ac expertem compositionis, quomodo habebat ante Incarnationem. Atque ut mellis aut aceti gustu, non amplius oculis conspicua est, aut nec consistit; ita, inquit, & quod Christus assumpsit corpus, confusum & immersum Deitatis pelago, haud deinceps in ipso cernitur, aut consistit incolore, nec servat naturam suam, aut proprietatem retinet. Atque adeò non due, inquit, nature sunt in Christo Deitatis ac humanitatis, sed una dumtaxat, tota Deitatis. Quare etiam Ecclesie Catholice traditiones, & Christi Sacramentorum, pro unius illius nature ratione, quam blasphemant in Christo, mutantes, similiter novos moliri sunt, ac Sacramentorum communionem, id est, panis sacrificium, qui est Christi caro, haudquamquam Christi Dei corpus appellant, ut Christus ipse dixit, sed Deitatem.*

Halicarnassi in Caria Episcopus Julianus, ac cætera Eutychnæ Hydræ capita non solum figuram prædicarunt in Eucharistia, sed omnino etiam veritatem. Ità audivimus supra ab Anastasio Sinaita. At veritatem deviam & falsam. Talem carnem & talem sanguinem censebant in Sacramento, qualem credebant in visibili Domini supposito. Et quia Armenii ac alii Julianistæ in sedente ad Dei Patris dexteram Christo nullam amplius carnem aut sanguinem, sed delirabant solum supereffe Deitatem, ita & hæc solum delirabant in Sacramento. Et quidem Hydræ Principem, imperitum fenem Eutychem, hoc gladio aggressus fuit Magnus Papa Leo. Ejus imperitiam ab ipsætiâ

fidelibus pueris, qui veram Domini carnem quotidie profitentur in sumpto à se Sacramento, dixit posse aut corrigi aut confundi. Eodem argumento Armenios invadit Patriarcha Isaac. Errorem istum, qui solum Divinitatem in Sacramento adstruat, asserit esse nefandum ac detestabilem apud omnes Christianos, ideoque & hujusmodi esse illum, qui talem Christum sibi fingat in cælo.

Eodem argumento Sanctus Cyrillus invadit Nestorium. Dominicam in Eucharistia carnem affirmat debere esse vivificatricem, ac immortalitatis & incorruptibilitatis donatricem, ideoque non posse esse communis seu puri hominis, sed necessariò esse Dei-Hominis, hominis assumpti in Divinam Dei Verbi personam. Hinc infert ejusmodi hominem fuisse pro nobis natum ex Virgine, in cruce passum, excitatum à mortuis, & jam federe ad dexteram Patris. Quæ omnia insigniter confirmat aliud ejus ad Nestorii Asserta Responsum. Quòd in Eucharistia non Domini Divinitatem, sed solum carnem manducemus, multis blaterat Nestorius, & firmare tentat ex carnali Capharnaitarum errore: *Verborum sublimitatem non tulerunt Capharnaitæ, ex inscitia putabant Dominum suadere antropophagiam.* Affirmat nullam manducandæ Divinitatis suspensionem Capharnaitis incidisse, ideoque isti manducationi nullum à Dominicis verbis esse fundamentum aut fomentum. Et Cyrillus respondet: *Atqui ea res quomodo non certa sit antropophagia? Quo verò modo sublimè adhuc erit illud mysterium, si non ipsum ex Deo Patre Verbum esse missum dixerimus, & missionis modum confessi fuerimus esse ipsam humanationem?* Affirmat Nestorium manifestè altero pede labi in Capharnaiticam foveam: *Utpotè qui nudum hominem sentiat in Sacramento sumi, ideoque putam putam, licet non visibilem & apertam, tamen velatam ac invisibilem dogmatizet antropophagiam.* Et infra pergit. *Si esset qui diceret auderet ipsum Dei Verbum in corporis naturam esse mutatum, accusaret quispiam, & quidem jure, quòd Dominus non dixisset, cum corpus daret, accipite & manducate, Hoc est mea Divinitas, quæ pro vobis frangitur; Et, Hoc est, non sanguis meus, sed Divinitas, quæ pro vobis effunditur. Nunc verò cum ipsum Verbum, quod Deus erat, proprium sibi fecerit corpus natum ex muliere, neque ullam aut alterationem aut mutationem pertulerit, quomodo non æquum fuit sine ullo mendacio nobis dicere, Accipite, comedite, Hoc est corpus meum? Cum autem esset vita, tanquam Deus, vitam simul & vivificum illud effecit. Dei verbum esse mutatum in carnem dixerunt quidam Apollinaristæ. Quòd tamen in Eucharistia non vera caro, sed sola manducaretur Divinitas, videntur non blaterasse: Videntur timuisse lapides fidelis populi, qui carnem à se illic manducari audierat semper in Ecclesia, & constanter credebant. Quidquid sit, jam audivimus id postea fuisse ex adverso principio blateratum à Julianistis. Ex quibus omnibus vides veram ac realem Dominicæ substantiæ in Eucharistia præsentiam à cunctis tunc etiam Hæreticis fuisse concordi*

iter admittam, & solum fuisse pugnam de substantiæ modo & natura. Nestorius purum hominem, Julianus solum Divinitatem, Eutyches utriusque naturæ mixturam, Catholica Ecclesia plenum & confusum Deum-Hominem credidit illic esse præsentem. Quare Nestorium Sanctus Cyrillus meritò arguit, quòd *mysterii virtutem solveret.* Etenim uti ille, qui in visibili supposito, ita & qui Christum Dominum in mysterio solvit, est omninò Anti-Christus. Quid ergò isti, qui mysterium omni Domini præsentia spoliant, ac plene evacuant? Et istam Sancti Cyrilli doctrinam non sola Ephesina Synodus admisit in Canonem, sed etiam Chalcedonenfis, & omnis sub cælo Ecclesia.

CAPUT VII.

Exponitur sententia Theodoretii, Cyrensis in Euphratesia Provincia Episcopi.

Ademus Antiochenum Patriarchatum. Qui Sancti Cyrilli adversus Nestorium Capitula potentissimè illic impugnavit, fuit Theodoretus, atque ita quibusdam visus est de Eucharistia non in omnibus rectum sentire. Postquam hic sua in Ephesino Concilio delicta non dumtaxat apud Magnum Papam Leonem, sed etiam apud Chalcedonensem Synodum plenè purgaret, & ab infideli sibi per Ephesinum latrocinium vinculis absolutus, Cyrensem Ecclesiam denuò in pace regebat, ad illum, utpotè virum longè doctissimum, scripsit laudatus Pontifex: *Quòd superest, exhortamur, ut quia illic nonnullas Eutychnianæ ac Nestorianæ erroris reliquias cognovimus remansisse, nunc etiam Sedi Apostolicæ collabores.* Verum de Nestorianæ scabiæ reliquiis scribit in sua Ecclesie Annalibus Eutychnius Patriarcha Alexandrinus: *Nestorius ubi ab Ephesina Synodo degradatus, ac ab Imperatore Theodosio pulsus fuerat, ac deportatus in Oasin, in Ægyptum tendens, in ea ejus parte, quæ Said dicitur, loco Echmiu appellato, septem annos subsistit, dein de mortuus est, ac sepultus in vico Saklan dicto, in quo æstus ingens contigit, ac præcipuè in valle, in qua ipse sepultus fuerat, adeò ut nemo in ea incedere vel per eam transire tempore æstivæ posset. Nempè æstus ille mundo nunciabat infernalem Nestorii æstum. Atque ita oblitterata est sententia Nestorii, donec illam longo post ipsam temporis spatio resuscitaret Bursimas Metropolitæ Nisibensis, tempore Justiniani Romanorum Imperatoris, & Kabadi Phiruzii filii, Regis Persarum, eamque in Oriente, ac præcipuè apud Persarum incolas adstrueret. Undè est quòd multi sint Nestoriani in Oriente, circa Euphratem, ac in Mesopotamia. Imperator ille fuit Justinus primus. Hic enim fuit còxtaneus Kabado Persarum Regi. Hinc ergò Theodoretus omnes suæ scientiæ vires impendit contra Eutychnianos. Contra Nestorianos nihil scripsit.*

Contra Eutychnianam lepram scripsit tres inter Orthodoxum & Eranisten dialogos, quibus dedit hæc titulos: *Immutabilis, Inconfusus, Impassibilis.* Omnis quæstio erat de hæc verbis: *Verbum caro factum est.* Quòd ista phrasis sua vi conversionem importet, manifestum est, & in libro octoginta trium quæstionum profertur, ac Apollinario concedit Sanctus Augustinus. Et ita laudatas Evangelii voces esse accipiendas prætendebant Eutychnianistæ. Verum ab illis non conversionem, sed assumptionem importari, Ecclesia semper credidit & docuit. Et in priori dialogo Theodoretus insigniter demonstrat ex Apostolicis ad Hebræos verbis: *Non Angelos Deus-Verbum, sed semen Abrahæ apprehendit.* Ex sacris litteris demonstrat humanitatem esse Dei-Verbi velamen, vestem, stolam, ac pallium, ideoque nullam hic esse conversionis apparentiam, sed manifestam assumptionem. Inter alia adducit hæc Patriarchæ Jacob de Domino Prophetica verba: *Lavabit in vino stolam suam, & in sanguine uveæ pallium suum.* Per stolam & pallium non humani corporis, sed Dei-Verbi vestimenta ostendit intelligi, ideoque non ejus tunicam, sed ipsum ejus corpus. Hoc enim Dominus lavit in sanguine uveæ, hoc est, in proprio sanguine. Ipse enim est vitis vera, & nos ejus palmites, ideoque profluens ex istius vitis uva sanguis est sanguis Dei-Verbi.

Ita dialogus Eranisten induxit ad agendum Eucharistiæ mysterium. Et Orthodoxus admittit disputationem, atque præfatus est: *Orate, ut obscurius respondeat, adsum enim fortassis aliqui mysterii non initiati.* Hæc antiqua Secreti regula est magna causa, cur nostri Patres frequentibus amphibologiis & circumlocutionibus tremendum hoc mysterium circumvestiverint, atque ita Sacramentariis posteriorum sæculorum hæreticis dederint ansam delirandi & blasphemandi. Pergit Orthodoxus: *Sanguinem igitur uveæ Patriarcha Jacob appellavit Salvatoris sanguinem. Si enim Dominus vitis appellatus est, & fructus vitis vinum appellatur, sanguis verò & aque vivi, ex Domini latere profusus, per reliquum corpus deorsum manarunt, jure omninò & apposite vaticinatus est Patriarcha: Lavabit in vino stolam suam, & in sanguine uveæ pallium suum. Sicut enim nos mysticum vitis fructum post sanctificationem appellamus Dominicum sanguinem, sic vera vitis sanguinem nominavit uveæ sanguinem: Et Eranistes repouit: Obscurè simul ac ditactè, quòd propositum fuerat, demonstrasti. Reverà obscurè. Hic enim est primus locus, ex quo nostri Sacramentarii concludunt à Theodoretò fuisse in Eucharistia dogmatizatam solum figuram Dominicæ sanguinis. Et existimant se non carere fundamento. Etenim Theodoretus sanctificatum calicem asserit eo modo dici Dominicum sanguinem, quò Patriarcha Jacob vinum de vite titulavit eundem sanguinem. At verò hæc Prophetica locutio importat solum figuram.*

Respondeo nullum hic esse erroris fundamentum. Etenim Patriarchæ Prophetica locutio fuit mystica & metaphorica, similis huic: *Et*

Qu. 80.

Ep. 63
cap. 6.

Cap. 7.

Parte 2
fol. 12.

etc

ait Leo de Tribu Juda. Vox, Leo, non brutum animal, sed Christum Dominum immediatè significat. Ita & hæc propositio, *Messias lavabit stolas suam in sanguine uos*, habet hunc immediatum sensum: *Lavabit corpus suum in proprio sanguine*. Est similis huic: *Mittamus lignum in panem ejus*. Et Propheta Jeremias & Jacob Patriarcha per panem & vinum intellexerunt istud ipsum, quod nos intelligimus per panem & vinum à nobis sanctificatum: Utiq; proprium ac verum Domini corpus & sanguinem. Hic omnino est Theodoretus sensus, qui lucidè involvit ac supponit Eucharistiæ veritatem. Hinc Orthodoxus pergit: *Etsi hæc tibi ad fidem faciendam sufficiant, ad veritatem tamen confirmandam adjiciam & aliam probationem*. Scis quod panem Deus proprium corpus appellavit. Alibi verò carnem frumentum appellavit: *Nisi granum frumenti cadens in terram mortuum fuerit*. In mysterio verò institutione panem appellavit corpus, & quod mixtum erat, sanguinem. Atqui secundum naturam & corpus jure corpus, & sanguis vocabitur sanguis. *Salvator autem noster nomina permittit: Et corpori quidem id quod erat symboli nomen imposuit, symbolo autem quod erat corporis*. Sic vitem seipsum qui nominavit, sanguinis nomen symbolo tribuit. Pergit ostendere quod Patriarcha Jacob per pallium & stolam ac per vinum seu uvæ sanguinem intellexerit Domini Sanguinem & Carnem. Et imprimis asserit istam locutionis speciem reperiri etiam in Evangelio. Etenim ibi ipse Dominus suo corpori imposuit nomen frumenti. Etiam nomen panis. De accepto enim in manus, & Eucharisticè benedicto pane, palam dixit: *Hoc est Corpus meum*. Theodoretus affirmat panem non fuisse ipsum Corpus, sed corporis dumtaxat symbolum, ideoque Dominum usum hac famosa, per Sanctum Augustinum frequenter laudata, regula: *Sacramenta earum rerum, quarum Sacramenta sunt, quandam gerunt similitudinem*. Ex hac autem similitudine plerumque etiam ipsarum rerum nomina accipiunt. Ex hoc principio etiam ipse Dominus permittit nomina, & rei nomen transtulit in symbolum.

Et ad hæc Eranistes: *Hoc quidem verè dixisti. Vellem autem permutationis nominum causam ediscere*. Et Orthodoxus ei reposuit: *Manifestus est scopus istis, qui Divinis Mysteriis sunt initiati. Volèbat enim eos, qui Divinis Mysteriis participant, non attendere naturam eorum quæ cernuntur, sed per nominum mutationem mutationi, quæ ex gratia facta est, fidem adhibere. Qui enim corpus naturale appellavit frumentum & panem, & qui rursus seipsum nominavit vitem, is visibilia symbola corporis & sanguinis appellatione honoravit, non naturam mutans, sed naturæ gratiam addens*. Palam proficitur & veritatem Eucharistiæ, & trans-elementationem. Cum Sancto Cyrillo Hierosolymitano Episcopo affirmat non ampliùs elementa quæ videntur, hoc est, residuas elementorum species oportere attendi, sed factam ex gratia mutationem, & in hac fundatam mutationem nominum. Hinc mutationi adhibendam fidem. Et hoc omnibus initiatis esse manifestum. Et Eranistes: *Et mystica dicta sunt, & perspicue*

declarata, quæ non omnibus sunt nota. Omnia admittit & probat. Quod enim omnis Eutychniana, licet in plurimas factiones dissecta, Hydra Eucharistiæ veritatem fuerit constantissimè professæ, supra audivimus ab Anastasio Sinaita. Hæc verba: *Non naturam mutans, sed naturæ gratiam addens*, videntur adstruere impanationem. Eorum scopus & sensus statim exponantur.

Pergit Orthodoxus: *Quoniam igitur constat & stolam & pallium à Patriarcha Dominicum Corpus appellari, atque in sermonem de divinis Mysteriis ingressi sumus, dic per veritatem, cujus putas symbolum & figuram esse cibum sanctissimum? Divinitatis ne Christi Domini, an Corporis & Sanguinis? Et Eranistes: Non dubium quin eorum, quorum & nomen accipiunt. Et iterum Orthodoxus: Corporis & Sanguinis dicit? Et Eranistes: Ita dico. Orthodoxus: Ut veritatis amicum decet, locutus es. Nam Dominus accepto symbolo non dixit, *Hæc est Divinitas mea, sed, Hoc est Corpus meum*. Et rursus: *Hic est Sanguis meus*. Et Eranistes: *Hæc vera sunt, Divina enim sunt oracula*. Et Orthodoxus concludit: *Si ergo vera, corpus utique habuit Dominus*. Eutychnianum Eranisten invadit eo argumento, quo ipsum Eutychemet invaserat Magnus Leo Pontifex: *In quibus isti, Eutychniani, ignorantie tenebris, in quo hætenus desidia torpore jacuere, ut nec auditu discerent, vel lectione cognoscerent, quod in Ecclesia Dei in omnium ore tam consonum est, ut nec ab infantium linguis veritas Corporis & Sanguinis Christi inter communis Sacramenta Fidei teneatur? Quia in illa mystica distributione spiritualis alimonie hoc impartitur, hoc sumitur, ut accipientes virtutem celestis cibi, in Carnem ipsius, qui caro nostra factus est, transeamus. Hic est ille cibus, qui alicubi alloquitur humanum genus: Cibus sum grandium. Cresce & manducabis me. Nec tu me mutabis in te, sicut cibum carnis tuæ, sed tu mutaberis in me*. In mysticum meum Corpus: In tuo consubstantiali Principi circumsubstantiali & concorporalem populum. Et Theodoretus & Magnus Leo ex avita Patrum Regula affirmant idem per omnia corpus esse & in hoc Sacramento, & in visibili Domini supposito: Et quia omnis Ecclesia proficitur in Sacramento esse veram & nobis consubstantiali carnem, concludunt talem fuisse etiam natam de Virgine, passam in Crucis, resuscitatam à mortuis, & exaltatam ad dexteram Dei Patris. Et nota, quod Theodoretus hunc sanctissimum cibum appellet & figuram simul & veritatem: *Figuram ratione contentæ substantiæ. Et ejus verba nequaquam adsonant supra memorato errori Nestorii*. Nec enim cum Nestorio negant Divinitatem singulari modo esse in Sacramento, sed dumtaxat adversus Eutychemet negant ipsam esse solam, adeoque adsumpta carnem & sanguinem asserunt in ipsam non esse conversa.*

Et ad hæc Eranistes respondit: *Vera sunt hæc. Divina enim sunt oracula*. Fatetur in Eucharistia non solam contineri Divinitatem, sed insuper veram Domini Carnem ac Sanguinem. Et

hinc

hinc Orthodoxus concludit: *Si ergo vera, corpus utique habuit Dominus*. Videlicet in sua visibili persona. Et Eranistes: *Ego autem aio ipsum fuisse expertem corporis*: Negavit consequentiam. Hinc Orthodoxus perrexit cum stomacho: *In pertusum, quod aiunt, dolium, ut apparet, infundimus*. Nam post tot illas demonstrationes & objectionum solutiones, eodem revolveris. Indignatur avitam, & exploratam, ac ab omnibus Christianis comprobaram de Eucharistia regulam refutari. Et Eranistes dedit suæ refutationis rationem: *Non ego tibi verba mea, sed Evangelica profero*. Utiq; Sancti Joannis verba: *Et Verbum Caro factum est*. Affirmat ab illis importari conversionem, ideoque aliter non posse intelligi. Et Orthodoxus reposuit: *Ego verò an Evangelicorum dictorum interpretationem tibi ex Prophetis & Apostolicis verbis non attuli? Et Eranistes urgenti, Non sufficiunt ista ad dirimendam quæstionem, reddidit: Quoniam alia etiam audire cupis, audi Apostolum dicentem; Omnis Pontifex ex hominibus assumptus constituitur, ut offerat dona & sacrificia*. Unde etiam necesse est hunc habere aliquid quod offerat. Demonstrat oblatam à Christo Domino, non tantum in sacra Cœna, sed etiam in Cruce hostiam fuisse assumptam ab ipso corpus, ipsumque & fuisse & esse debuisse verum & nobis consubstantiali, atque ita laudatam de Eucharistia regulam pergit strenuè ac insigniter confirmare.

Eandem quæstionem tractat in secundo dialogo. Audi Eranistæ istic dogma: *Ego dico in Christo Domino post factam in Virginis utero hypostaticam unionem mansisse Divinitatem, ab hac verò absorptam esse humanitatem*. Ut mare mellis guttam si accipiat: *Statim enim gutta illa evanescit, maris aquæ permixta*. Prior Dei Verbum in carnem, hic posterior Eranistes vult carnem esse conversam in Verbum. Nec mireris hanc dissonantiam. Quod enim Eutychniana stultitia fuerit in diversas & adversas factiones divisa hydra, cunctis antiquitatis Ecclesiasticæ peritis est compertum. Quin & hic ipse Eranistes in sua fabula non perstitit. Etenim quod à versante nobiscum & nobis prædicante Christo Domino gesta opera talem humanitatis à Divinitate adsumptionem passa non essent, ideoque quod hæc in ipsa conceptione non potuisset fieri, Orthodoxi argumentis convictus & confusus reposuit: *Non redit tempus designavi*. Postquam enim à mortuis resurrexit, caro mutationem in Divinitatis naturam sortita est. Ex quo vides Julianum Halicarnassi Episcopum non fuisse primum hujus insanie fontem.

Etiam ipsam multis argumentis revicit Orthodoxus, atque adjunxit: *Dic ergo, mystica symbola, quæ Deo à Sacerdotibus offeruntur, quarum verum sunt symbola? Et Eranistes: Corporis & sanguinis Domini*. Et Orthodoxus: *Verinè corporis, an non veri? Eranistes: Veri*. Orthodoxus: *Optimè*. Oportet enim imaginis exflare archetypum. Nam & pictores naturam imitantur: *Et eorum, quæ videntur, pingunt imagines*. Sit igitur verum corpus repræsentant Divina mysteria, corpus ergo Domini nunc quoque corpus est, nec

mutatum in Divinitatis naturam, sed divina gloria repletum. Eranistem iterum invadit ex laudatâ omnium fidelium circa Eucharistiæ regulam. Affirmat sacrosancta symbola esse veri Domini corporis, verique sanguinis figuram: *Figuram non qualemcumque, sed quæ istud corpus ac istum sanguinem repræsentat*. Utiq; ad sensum supra adductum ex Tertulliano, Sancto Cypriano, & variis Romanorum Principum legibus. Et hæc omnia consistentem Eranistem concludit, atque intulit: *Ergo & nunc in cœlis Domini corpus est verum, ornatum beatis dotibus, sed non spoliatum sua natura, nec conversum in substantiam Divinitatis*.

Eranistes sensit se constrictum. Hinc mutavit vela istius argumenti, ac ipsum retorcit in Orthodoxum: *Opportune de Divinis mysteriis intulisti sermonem. Nam inde tibi ostendam corpus Domini in aliam mutari naturam*. Responde igitur ad mea interrogata. *Quid appellas danum, quod offertur ante Sacerdotis invocationem? Et Orthodoxus reddidit: Apertè dicendum non est. Verisimile est enim adesse aliquos mysteriis non initiatos*. Hinc ex Eranistæ consensu ænigmaticè respondit: *Cibum ex talibus seminibus*. Et de altero symbolo addidit: *Commune & hoc nomen est, poculi speciem significans*. Eranistes perrexit: *Post sanctificationem verò hæc quomodo appellas? Orthodoxus respondit: Corpus Christi & sanguinem Christi*. Et Eranistes: *Et credis te corpus Christi & sanguinem percipere? Orthodoxus, Ita credo*. Et Eranistes: *Sicut ergo symbola Domini corporis & sanguinis alia sunt ante Sacerdotis invocationem, post invocationem verò mutantur, & alia sunt, ita Dominicum corpus post ascensionem est mutatum in Divinam substantiam*. Palam proficitur trans-elementationem, seu Eucharisticorum elementorum substantialem conversionem. Affirmat Domini corpus & sanguinem per gloriosæ Resurrectionis virtutem transisse in Divinitatis naturam, sicut quotidie panis & vinum per tremendæ invocationis virtutem seu opus operatum transeunt in istud corpus, istumque sanguinem. Argumentatur à symbolo seu signo ad rem significatam. Argumentatur ex mutatione symboli admittit & explorata etiam apud Orthodoxum.

Et hic reposuit: *Retibus, quæ ipse texuisti, captus es. Neque enim symbola mystica post sanctificationem recedunt à sua natura. Manent enim in priori essentia, & figura, & forma. Et videri, tangique possunt, sicut & prius*. Intelliguntur autem ea esse quæ facta sunt. Et creduntur, & adorantur. Ut quæ sint illa quæ creduntur. Confer igitur imaginem cum archetypo, & videbis similitudinem: *Oportet enim figuram esse similem veritati*. Illud enim corpus priorem habet formam & circumscriptionem, & ut semel dicam, corporis substantiam. Immortale autem post resurrectionem, & immune à corruptione, factum est, sedemque à dextris adeptum ab omni creatura adoratur, quia Domini naturæ corpus appellatur. Loquitur cum Latino Tertulliano, ad uxorem suam scribente de variis incommodis contracti inter infidelem virum ac fidelem mulierem matrimonii: *Non sciet maritus, quid secretò ante omnem cibum gustes?*

Et

Et si sciverit panem, non illum credit esse qui dicitur. Ex quo vides Tertulliani tempore domesticam communionem fuisse quotidianam, factam à jejunis, & in sola specie panis. Porrò Theodoretus lucidè proficitur plenissimam Eucharistiæ veritatem. Etenim Dominicum corpus non tantum in paterna dextera, sed etiam in Eucharisticis symbolis affirmat intelligi, credi, atque adorari: Quia nempe est corpus Domini naturæ, seu à naturæ Domino assumptum in propriam Hypostasim. Laudatam de visibili ac invisibili Domini corpore regulam vult quoad omnia ambulare eisdem passibus.

Verum videtur docere impanationem. Hic est præcipuus lapis offensionis. Nam & supra in priori dialogo dixit: *Non naturam symbolorum Dominus mutat, sed naturæ gratiam addit.* Pergit verò hic Eranistes: *Atque symbolum mysticum priorem mutat appellationem. Non enim amplius nominatur quod prius vocabatur, sed appellatur corpus.* Oportet ergo etiam veritatem Deum, & non corpus vocari. Pergit urgere substantialem Eucharisticorum elementorum conversionem, atque exinde concludit etiam Dominicum corpus transisse in veritatem Deum. Et Orthodoxus denuò reposuit: *Ignorare mihi videris. Non enim corpus solum, sed etiam panis vitæ nominatur. Ità Dominus ipse appellavit. Et corpus porrò ipsum appellavit Divinum corpus, & vivificum, & Dominicum, adveniens non commune hominis cuiuspiam esse, sed Domini nostri JESU Christi, qui Deus est & homo.* Affirmat duo esse in Eucharistia: Et panem, & Domini corpus. Non qualemcumque panem, sed panem vitæ. Et corpus, quod ibi est, esse verum corpus, adeoque & tale esse in Patris dextera. Utique ex laudata jam regula. Addit utrobique esse corpus non communis hominis, sed Dominicum atque vivificum. Loquitur cum Sancto Cyrillo, atque evertit Nestorium. Verum videtur asserere remanentiam panis, atque ita impanationem docere.

Eodem modo loquitur in famoso adversus Eutychetem ac Nestorium libello nescio quis Gelasius. Dico, *Nescio quis.* Alii enim Sanctum Papam Gelasium, alii volunt esse Gelasium Cæsareensem in Palestina Episcopum, aut quem alium Græcum. Quisquis sit, est Scriptor antiquus & orthodoxus. Proficitur enim se scribere adversus recentem de Dominice Incarnationis Sacramento altercationem. Multis argumentis demonstrat in Domino semper à Conceptionis exordio fuisse, mansisse post gloriosam Resurrectionem, & in perpetuas æternitates mansuram veram carnem, atque proficitur: *Certa Sacramenta, quæ sumimus, corporis & sanguinis Christi, Divina res est. Propter quod & per eadem efficiuntur Divina consortes naturæ. Et tamen esse non desinit substantia vel natura panis & vini. Et certè imago ac similitudo corporis & sanguinis Christi in actione mysteriorum celebrantur. Satis ergo nobis evidenter ostenditur, hoc nobis in ipso Christo Domino sentiendum, quod in ejus imagine profitemur, celebramus, & sumimus: Ut sicut in hanc, scilicet in Divinam transeunt, Sancto Spiritu perficiente, substantiam, permanente tamen in sua proprietate*

naturæ, sic illud ipsum mysterium principale, cuius nobis efficientiam, virtutemque veraciter representat. Ex quibus constat propriè permanentibus, unum Christum, quia integrum verumque, permanere demonstrant. Palàm loquitur ex Theodoretò. Proficitur in Eucharistia & figuram & veritatem. Et quò Eranisten, conversæ & evacuatæ humanitatis assertorem evertat, affirmat Eucharistica elementa non evacuari per consecrationem, sed integra permanere.

Respondeo hæc testimonia non carere difficultate. Etenim hic Gelasius videtur esse ille ipse Gelasius Cyzicenus, qui Nicæni Concilii Acta coegit in compendium, & ab ipso affirmat emanasse etiam hoc Decretum: *Iterum etiam hic in Divina mensa ne humiliter intenti sumus ad propositum panem ac poculum, sed attolentes mentem, fide intelligamus positum in sacra illa mensa Agnum illum Dei, tollentem peccata mundi, incrementè à Sacerdotibus immolatum. Et pretiosum ipsius corpus & sanguinem verè sumentes, credere hæc esse nostræ Resurrectionis symbola. Propter hoc enim neque multum accipimus, sed parum: Ut sciamus, quòd non satietati, sed sanctimonie sumimus.* An decretum hoc sit Nicænum, est magna questio: Est tamen antiquum, & Græcum. Eucharistiæ veritatem manifestè proficitur, unaque laudat antiquam consuetudinem, quæ populo non magnam partem impartiebat, sed modicam Eucharistiæ margaritam. Et ita fieri affirmat ad implantandam populo firmam fidem de veritate. Et morem hodierni Græci etiamnum custodiunt. Porrò uti Theodoretus in Antiocheno, ita Gelasius floruit & docuit in Patriarchatu Hierosolymitano. Et quòd in hoc Sanctus Cyrillus, qui primus cum Acacio Lusco cepit de Metropolitanico jure contendere, & Sancti Jacobi Apostoli Cathedram exaltare, Eucharisticorum elementorum substantialem desicionem atque conversionem docuerit, abundè ac lucidè est supra demonstratum. Palàm proficitur consecrata panem & vinum non esse amplius panem & vinum, sed solas ipsorum species. Quòd istud ipsum Sanctus Joannes Chrysostomus docuerit in Antiochena Metropoli, statim patebit. Quomodo igitur Theodoretus, in Patriarchali Metropoli passim prædicare consuetus, aut in eadem Diocesi Metropolitana Gelasius aliud docuissent? Uti propter adstantes infideles unus obscurè ac ænigmaticè, ita Berengarius ac Lutheranis necdum pro impanatione litigantibus uterque adversum Eurychianistas est liberè locutus. Per panis naturam intellexit non intimam ac invisibilem substantiam, sed solam visibilem essentiam accidentium. Græcus Gelasii textus perit aut latet, Theodoretus autem utitur non voce *Hypostasis*, sed voce *Uta*. Et hæc utriusque istius rei essentia est communis.

CAPUT VIII.

Exponuntur quedam loca Sancti Joannis Chrysostomi.

Quin Sanctus Joannes Chrysostomus Eucharistiæ veritatem constanter ac patenter doceat, cuncti etiam adversarii fatentur.

Hinc ejus omnia loca nolim adducere. Lector grandi volumine esset fatigandus. Adducam pauca, quæ singulare aliquid possint nos docere. In vigesima igitur sexta supra Sancti Matthæi Evangelium homilia laudatus Pater extollit gratitudinis virtutem, ipsam Divinis beneficiis affirmat à nobis assiduam deberi, & proficitur: *Propterea & reverenda & salutaria illa Mysteria, quæ in omni certè Ecclesiæ congregatione celebramus, Eucharistia seu gratiarum actio computantur. Sunt enim beneficiorum recordatio plurimorum, caputque ipsum Divinæ erga nos charitatis ostendunt, nosque faciunt debitas Deo gratias semper exsolvere. Humanam Dei Verbi nativitatem asserit fuisse summum Dei in nos beneficium, & adjungit: In quo tandem loco beneficiorum ponemus, illum etiam mortuum esse pro nobis? Et crucifixum esse, & sanguinem fuisse, & semetipsum nobis in cibum dare, & spirituales illas præbere epulas, quid vocandum est? Hæc spirituales epulas rectè jungit cum Dominica morte & fuso per ipsam Sanguine: Quod nempe ab istis hic representetur, & in ipsis bibatur. Hoc est inter omnia divina beneficia maximum, maximum agendum à nobis gratiarum debitum. Hinc inter omnes, utique sublimissimos, hujus Sacramenti titulos Sanctus Joannes ponit hunc: *Eucharistia.* Quod ipsum usque huc & Latina & Græca Ecclesia confirmat. Istud apud utramque est proprium, ideoque & dignissimum istius Sacramenti nomen. Sepone ejus veritatem, & nulla profectò ratione poterit esse summum Divinæ Clementiæ in nos beneficium.*

In quinquagesima prima Homilia laudat fidem illorum infirmorum, qui ad recuperandam sanitatem plena fide accedentes Dominum, studebant vel simbriam ejus vestimenti tangere, atque adjungit: *Tangamus etiam nos simbriam vestimenti ejus, vel potius, si volumus, ipsum totum habeamus. Non enim vestis solùm, sed corpus ipsius nobis est propositum, non ut tangamus solummodò, sed ut comedamus & saturemur.* Dominicum in Eucharistia Corpus affirmat à nobis etiam tangi, atque ita confirmat professionem, quam coram Nicolai secundi Pontificis universa Synodo fecit Berengarius. Pluribus hæc exponit atque extollit, & pergit: *Audiamus, tam Sacerdotes quàm alii, quàm magna, quàm admirabilis res nobis concessa est. Audiamus, oro, & perhorrescamus: Carnes suas nobis tradidit, seipsum immolatum proposuit. Quam igitur satisfactionem offeremus, cum tali pabulo nutriti taliter peccemus, cum Agnum comedentes convertamur in lupos, cum ovinis carnibus saturati rapiamus ut leones.* Lupt Opera Tom. VI.

Si desit illic vera caro, omnia hæc sunt frivola. Ad dignam ejus sumptionem affirmari requiri non solam fidem, sed etiam opera, præsertim largam in pauperes beneficentiam, & dat rationem: *Qui dixit, Hoc est Corpus meum, & rem simul cum verbo confecit, idem dixit, Esurientem me vidistis, & non cibastis. Evertit cunctos Sacramentarios, qui ex laudatis Domini verbis nolunt evincit Eucharistiæ veritatem. Evertit item schismaticos Græcos, qui non per ista verba, sed per nescio quas alias preces volunt illam consecrari.*

In octogesima tertia Homilia laudat Dominica verba, *Hic est sanguis meus, & commentatur: Quomodo turbati non fuerunt Apostoli, cum hoc audissent? Quia multa jam & magna de hoc antea audierant.* Si solam figuram Dominus dederit, nullam dedit turbationis ansam. Audi igitur veram ansam: *Quemadmodum vetus testamentum pecudes & vitulos habebat, eodem modo novum possidet Dominicum sanguinem.* Non solum in visibili Domini persona, sed etiam in sacro calice, de quo pergit idem Doctor: *Ipsè Dominus bibit ex eo, ne auditis verbis illis dicerent, Quid igitur? Sanguinem bibemus? Et carnem comedemus? Ac idè perturbarentur. Nam & quando prius de his verba fecit, multi solummodò propter verba sunt passi scandalum. Ne igitur tunc id quoque accideret, primus ipse hoc facit, ut tranquillo animo ad communicationem induceret.* Etiam hæc omnia, nisi Dominus sui corporis & sanguinis veritatem tradiderit Discipulis, sunt frivola & vana. Pergit Chrysostomus. *Etiam hinc hæreticorum ora Dominus frenavit. Nam quando dicunt, Undè patet immolatum Christum fuisse, præter alia multa adferentes etiam hæc mysteria, ora ipsorum consumimus. Si enim mortuus JESUS non est, cujus symbolum ac signum est hoc sacrificium? Vides quantum ei studium fuerit, ut semper memoria teneamus ipsum pro nobis fuisse mortuum? Nam quoniam Marcion, Valentinus, Manichæus, eorumque sequaces erant negaturi hanc dispensationem, in memoriam Passionis per hoc semper ita reducit mysterium, ut nemo non insanus seduci possit. Ita per sanctissimam istam mensam & salvat & docet. Hæc enim caput omnium bonorum est. Gnostici & Manichæi, uti veram in Domino carnem, ita & veram negavere mortem. Ipsos per jam sæpius laudatam de Eucharistia regulam invadit Chrysostomus. Affirmat in Eucharistia esse & veram carnem ac verum sanguinem, ipsorumque immolationem ac separationem in Eucharistico sacrificio figurari ac memorari: Hinc concludit Dominum etiam in visibili sua persona fuisse veraciter carneum, sanguineum, ac defunctum. Adèd tunc Eucharistiæ veritas apud omnes erat notior & certior visibili Domini carne & morte.*

In centesimi quadragesimi quarti Psalmi commentario laudat hæc verba, *Tu das escam eorum in tempore opportuno, ipsa dicit à fidelibus assidue concini, & commentatur: Qui filius factus est, & mensa spiritali fruitur, meritò Patrem gloria & honore affecerit. Factus est filius, & mensa spiritali fruens, comedens carnem & sanguinem ejus.* R. Refer

Refer itaque gratiam pro tanto beneficio. In quadragesimo quarti Psalmi commentario affirmat Christo Domino variè per metaphoram à sacris literis adscribi nomina, & inter hæc esse *Vestimentum*, ac *Mensam*, & dat rationem: *Cur vocatus est vestimentum? Quòd eum sibi indutus in susceptione Baptismatis. Cur mensa? Quia ipsum edo, dum perfruo mysteriis.* In homilia de Seraphim hortatur populum ad dignam Eucharistiæ perceptionem, seriamque pro tanto opere præparationem, & pergit: *Quando igitur ad sacram mensam es accessurus, illic adesse Dominum tuum arbitrare. Siquidem adest reverè. Et quæ sit mens cuiusque cognoscit, Et videt, quis cum ea, qua par est, sanctitate, quis cum conscientia depravata accedat, cum immundis & sordidis cogitationibus, cum nefariis actionibus.* In quinquagesimo Psalmi commentario matres, quæ filios dant aliis lactandos, culpatur, & pergit: *At non ita Christus. Nam ut nos progenit, ita etiam alit. Ac propterea ciborum loco nos carne sua pavit, & poculi vice nos suo cruore potavit.* Est locus insignis in libris de Sacerdotio. Antiqui Sacerdotii dignitatem exponit ac extollit, nostri novi dignitatem esse multo eminentiorem ostendit ex secunda Sancti Pauli ad Corinthios Epistola, & dat rationem: *Nam dum conspicias Dominum immolatum, & illic situm Sacerdotem sacrificio incumbentem, ac preces fundentem, tum verò turbam circumfusam pretioso illo sanguine intingi ac rubescere, etiamne te inter mortales versari, atque in terra consistere censet? An non potius è vestigio tu in caelos transferis? An non carnis cogitationem omnem abiciens, nudo animo, mente pura circumspicias quæ in caelo sunt? O miraculum! O Dei benignitatem! Qui cum Patre sursum sedet, in illo ipso temporis articulo pertractatur omnium manibus, ac seipse tradit volentibus ipsum excipere & complecti. Id autem si nullis præstigiis, sed apertis & circumspicientibus omnium circumstantium oculis. Propheta Eliæ adversus Baal Sacerdotes contentiosum, quod missus è caelo ignis accendit, sacrificium exponit, prædicat ejus miracula, nostrum affirmat esse amplioribus*

Num. 3. infigne miraculis, & dat rationem: *Ab illis ergò Sacris ad nostratiam Sacra te transfer, nec ea intra modò esse videbis, sed etiam omnem stuporem excedentia. Adest enim Sacerdos, non ignem gestans, sed Spiritum Sanctum. Is preces diurnas fundit, non quòd flamma cælitus delapsa absumat Sacra adposita, sed ut gratia in sacrificium influens, per illud ipsum animos omnium inflammet, & puriores reddat argento igni excocto atque purgato. Hoc ergò mysterium maxime horrendum atque verendum quis tandem, qui non admodum sit insanus, qui que è potestate non exierit, fastidire ac despiciere poterit? Ignoras futurum nunquam fuisse, ut humanus animi captus illum sacrificii ignem sustineret, sed funditus omnes tum fuisse interituros, nisi magnum divinæ gratiæ auxilium adfuisset? Adeò tremendum est istud sacrificium. Et hora, in qua conficitur, adeò tremenda. Quæ omnia altissimè clamant veram transubstantiationem.*

Cap. 1. Notanda sunt verba: *Nullis præstigiis. Exponit in septimo de Divinis officiis libro Venerabi-*

lis Abbas Rupertus: *Ea quæ Baptismo celebrantur, quæ dicuntur, quæ aguntur, carmina sunt illa, propter quæ tanquam maleficia Martyres accusabantur, rapiabantur, occidebantur. Diabolus enim, cui per Christianæ fidei professionem in sacro fonte renunciat, in quem judiciales sententiæ proferuntur, habens iram magnam, serviebat in cordibus impiorum, & tuba Divini nominis offensus, illorum cæcitate & insania pro suis adversus Deum armis utebatur. Et sicut in Apocalypsi legitur, quia canente tuba magnus mons, ardens iracundia, confugiebat in profundum cordis impiorum, & Divinis exorcismis, per quos ejectus fuerat, maleficii crimen affingens, leges contradidit. Admirandos Baptismi in suis ad Christum conversi socii effectus Pagani non capiebant, ideoque calumniabantur de magia. Nec id mireris in ipsis. Etenim etiam de Baptizato & jam Christiano Simone Mago, quòd non Divina Spiritus Sancti Charismata, sed sua potentior magiam crediderit operari in Apostolis, atque hanc emere voluerit, disertè affirmat Sanctus Irenæus. Longè magis Pagani hanc blasphemiam intulerunt sacro sanctæ, cujus modicam habuere notitiam, Eucharistiæ. Nec item hoc mireris. Etenim adversus Eucharistiæ transubstantiationis fidem blasphemam etiam Joannes Calvinus: *Tam brutæ imaginationis causa fuit, quòd consecratio tantundem apud eos, utique Papiastas, valebat, ac magica incantatio. Adversum similes blasphemias calumnias declamat Sanctus Joannes nullas hic præstigiis fieri, sed firmissimam veritatem. Hic præstigiis agere spectat ad Gnosticas Marci Ægyptii fordes, proditas à Sancto Irenæo.**

Notanda item sunt verba: *Omnium manibus pertractatur.* Firmant Berengarii coram Papa Nicolao factam professionem. Affirmant illum, qui sedet ad dexteram Patris, non solius Sacerdotis, sed omnium sacrificio circumstantium fidelium tractari manibus: *Quòd nempe Eucharistia tunc populo daretur in manus. Et hinc Græcorum cochlear, cujus introductionem aliqui adscribunt Sancto Joanni Chryostomo, tunc adhuc fuit ignotum. Hofe enim libros Joannes scripsit non tantum ante Episcopatum, sed ante acceptum quemvis sacrum Ordinem. Notanda & hæc verba: Pretioso illo sanguine intingi & rubescere. Ostendunt in Antiochena Ecclesia viguisse morem, quem etiam in sua vigentem laudat in quinta mystagogica catechesi Sanctus Cyrillus Hierosolymæ Episcopus: *Post communionem corporis Christi accede & ad calicem sanguinis illius. Sanctificeris eo sanguine Christi, quem adsumis. Et cum adhibet humiditas in labiis tuis, manibus attingens, & oculos, & frontem, & reliqua sensuum organa consecra. Hierosolyma tunc adhuc suberat Antiochiæ, ipsam venerans ut Patriarchalem Metropolim, adeoque & habuisse videtur eundem modum tradendæ & uscandæ Eucharistiæ, Haud dubiè ex doctrina & traditione Sanctorum Apostolorum Petri & Jacobi. Et morem hunc adhuc viguisse temporibus Sancti Joannis Damasceni, videtur docere quartus de orthodoxa Fide liber: *Arden-***

Cap. 14.

cupiditate adcamus, manibusque in crucis formam compositis Crucifixi corpus suscipiamus, atque & oculis, & labiis, & frontibus impositis, Divini carbonis participes efficiamur. Quin & Sanctus Petrus eundem morem videtur tradidisse Romanæ Ecclesiæ. Ita suadent hæc Sanctæ Agnetis verba: *Et sanguis ejus ornavit hæc meas. Et hinc lucet tunc communicanti populo nullam fuisse ministratam abluitionem. Hæc postmodò introducta est post ablatum populo calicem.*

Notanda quoque sunt hæc Sancti Joannis Chryostomi verba: *Apertis & circumspicientibus omnium circumstantium oculis. Docent duo. Primum, quòd populus olim ad Eucharistiæ consecrationem steterit. Etenim sola tertia, quam Substratos vocabant, Pœnitentium classis in Ecclesia geniculabatur, & ex Substratationis gradu per Sacramentalem abluitionem transmittabatur ad Consistentiam, hoc est, ad facultatem audiendi & videndi Eucharistici sacrificii, in qua omnes erant iusti & consistentes. Erecta statione corporis prostabant se etiam stare erectos in mente. Hinc item proximè ante consecrationem monebat alta voce Diaconus: *Erecti stemus bonè.* Quem morem Latina dudum etiam servavit Ecclesia. Hinc enim etiam hodie in Missali Canone oramus: *Pro omnibus circumstantibus.* Laudata verba secundò docent & laudant morem, quem idem Sanctus Joannes lucidiùs exponit in tertia homilia super Apostolicam Epistolam ad Ephesios: *Quando videris trahi, quæ in ostiis sunt, cortinas, tunc existima cælum superne deduci, & descendere Angelos. Ad consecrationem deducebantur Altaris cortinæ, ut tremendum mysterium ab omnibus circumstantibus circumspiceretur. Quod etiam hodie Græci religiosè observant. A paucis annis nescio quæ novitas nostris Altaribus cœpit auferre cortinas. Pessimè. Est abusus per Episcopos omnino castigandus ac reformandus. Altarium enim cortinæ alias in super habent mysticas rationes.**

Ser. 46.

Eadem docet Sanctus Joannes Chryostomus in quinto tomo suorum operum. In sermone de alendis ab Ecclesia viduis strenuè commendat hanc elemosynæ speciem multis argumentis, & adjungit hoc: *Dicam & aliud præterea quiddam. Audiant qui mysteriis sunt initiati. Cum ali te opus fuerit, ne carni quidem suæ Christus ipse parcat. Cum tibi potum dari opus fuerit, ne sanguini quidem suo parcat, nec illum invidet. Tu verò ne panem quidem imperitis nec calicem? Quam tandem veniam obrinebis? Qui tot bonis tam pretiosis acceptis, tam vilibus parcas. In sermone de Prodizione Judæ laudat Dominica verba, *Hoc est corpus meum, Hic est sanguis meus, atque profertur: Et præsens Judas erat, ista Christo dicente. Istud est corpus, Juda, quod triginta denariis vendidisti. Iste est sanguis, de quo ante cum Pharisæis pacta fecisti. O Christi misericordia, o Judæ dementia! Hic enim triginta denariis paciscebatur ut venderet, & Christum ei sanguinem, quem vendidit, offerebat. Ad hanc terribilem mensam affirmat cum magna reverentia, vigilantia, & pura in omnibus mente accedendum, & dat rationem: *Et nunc ille præsto est Christus, qui illam***

Serm. 30.

Christi Lupi Opera T. VI.

ornavit mensam. Ipse istam quoque consecrat. Non enim homo est qui proposita de consecratione mensæ Domini corpus Christi facit & sanguinem, sed ille qui crucifixus est pro nobis Christus, Sacerdotis ore verba proferuntur, & Dei virtute consecrantur & gratia. Hoc est, ait, corpus meum. Hoc verbo proposita consecrantur. Et sicut illa vox, quæ dixit, *Crescite & multiplicamini, & replete terram, semel quidem dicta est, sed omni tempore sentit effectum, ad generationem operante naturâ; ita & vox illa semel quidem dicta est, sed per omnes mensas Ecclesiæ usque ad hodiernam diem, & usque ad ejus adventum præstat sacrificio firmitatem. Istud ipsum, quod Judas vendidit, & quod Judæi emunt & crucifixerunt, corpus profertur esse in Eucharistia. Et quidem per verba: *Hoc est corpus meum.* Hæc non dumtaxat in ultima cæna ex ore Domini prolata, sed in omnibus omnium sub cælo Ecclesiarum Altaribus usque nunc, & usque ad sæculi finem fuisse operata, operari, & esse operatura. Et Eucharistiæ veritatem, & de ipsa à Berengario factam coram Gregorio VII. professionem lucidè confirmat. Lucidè item evertit schismaticos hodiè Græcos, qui Eucharistica elementa garrunt non per laudata Domini verba, sed per nescio quas subseqentes preces à nobis transubstantiari.*

In sermone de Pœnitentia acerrimè increpat fideles sub tremendo sacrificio ausos fabulari. Reverentiam, qua hominem Regem accedimus, extollit, & profertur: *Hec ego dixi ad eos, qui Sanctorum communionem & congregationem relinquunt, & sub horam terribilissimæ & mysticæ mensæ in vaniloquentiæ conventiculis sunt occupati. Quid facis homo? Non promissisti Sacerdoti, qui dixit, *Sursum corda, & dixisti, *Habemus ad Dominum? Non revereris & erubescis, & illa hora mendax inveniris? Papæ! Mensa mysteriis structa est, & Agnus Dei pro te immolatur, Sacerdos pro te angitur, ignis spiritualis ex sacra mensa refuit, Cherubim adsunt, Seraphim advolant, & Spiritus sex alas habentes faciem tegunt, omnes incorporate virtutes pro te cum Sacerdote intercedunt, ignis spiritualis è caelo descendit, sanguis in cratere in tuam purificationem ex immaculato latere hausus est: Et non erubescis, non revereris, non confunderis, neque Deum tibi propitiū facis? Non conscientia judicat te, o homo? Centum sexaginta octo horas habente hebdomada, unam & solam horam sibi ipsi segregavit Deus, & hanc in opera secularia, & in ridicula, & in conventicula insumis? Cum qua postea fiducia ad mysteria accedes? Cum qua polluta conscientia? Nam si stercus in manibus haberes, crederes appropriare simbriæ Regis? Num vides panem? Num vitnum? Num sicut reliqui cibi in secessum vadunt? Absit. Ne sic cogites. Quemadmodum enim si cera igni adhibita illi assimiletur, nihil substantiæ remanet, nihil superfuit; sic & hic puta mysteria consumi corporis substantia. Propter quod & accedentes, ne putetis quod accipiat Divinum corpus ex homine, sed ex ipsis Seraphim forcipe ignem, quem scilicet Isaias vidit, vos accipere. Reputate salutarem sanguinem quasi è Divino & impolluto latere effluere: Et ita approximantes labiis puris accipite. Aliud est Re-***

Serm. 38.

R 2

gem,

gem, aliud accedere Regis imaginem. Si in Eucharistia sit sola Domini imago, cur opus tanta reverentia? Cur consecrationis momentum est hora tremenda? Cur Cherubim ac Seraphim tremunt, & suas velant facies? Sancti Joannis verba non egent commentario? Et ipsi vides panem & vinum post consecrationem non esse amplius panem & vinum, nihil ipsis remanere substantiæ, sed esse absumpta in substantiam corporis. Et hinc non ire in secessum. Hæc Joannes docuit in Antiochena Ecclesia. Quare certum est Theodoretum ab hac doctrina non deviasse. Educatus enim fuit in ista Ecclesia. Vides secundò, Præceptum de audiendo per singulas Dominicas Missæ sacrificio esse antiquissimum per omnes Ecclesias. Et ipsum auditum oportere cum summa reverentia. Et mixtas sub tremenda hora fabulas esse grave peccatum.

Sermo, qui docet non concionandum ad gratiam, videtur dictus Constantinopoli. Videtur enim invehi in Severianum Gabalensem & Antiochum Ptolomaidis in Syria Episcopos, quos quæstus causa fuisse concionatos in alienis Ecclesiis, ideoque graviter impetitos à Joanne Episcopo, scribunt Socrates, Hermias Zozomenus, & Palladius Episcopus Helenopolitanus. Sermo iste laudat Apostolica de indignè communicantibus verba: *Qui manducat & bibit indignè, iudicium sibi manducat & bibit, non dijudicans corpus Domini.* Et prosequitur: *Hanc vobis legem recitavimus, & verborum sensum exposuimus. Diximus quid sit, Reus erit corporis & sanguinis Domini. Easdem nimirum penas daturum, quas & illi, qui Christum crucifixerunt, sustinebunt. Nam quemadmodum homicidæ illi sunt facti rei sanguinis, sic & isti qui Sacramentis indignè communicant. Hoc enim est: Reus erit corporis & sanguinis Domini. Videbatur dictum istud plane modum excedere, atque intolerabiles minæ censebantur. Rationem adiunximus ductam ab exemplo, quæ mirificè quadrabat. Ut enim sive quis Regiam purpuram discindat, inquitur, sive luto coinquinat, ex æquo Regem, qui ea indutus est, afficit contumelia: Sic nimirum hoc loco cum illi, qui Dominicum corpus necarunt, tum qui immunda recipiunt anima, parem injuriam Dominico inserunt vestimento. Disciderunt quidem illud in cruce Judæi, coinquinat autem is, qui immunda suscipit anima. Itaque licet diversa sint peccata, æqualis tamen est injuria. Adsumptam humanitatem affirmat esse Regis nostri, utique Dei Verbi vestimentum & purpuram: Affirmat ipsam à crucifigentibus Judæis fuisse laceratam, fœdari autem à malè communicantibus, ideoque amborum esse æquale peccatum. Quæ Apostolica doctrina palam supponit Eucharistiæ veritatem. Et ex ipsa supra locutus est etiam Theodoretus in sermone de Lapis, Sanctus item Cyprianus:*

Adeamus sextum tomum. In sermone de librorum sigillis exponit Emmaunticam, ubi Dominum Discipuli agnoverunt ex fractione panis, cœnam, & addit: *Quoniam cibus ille Adami oculos perniciosè aperuit, nunc illius loco alius cibus institutus est, qui novo quodam & admirabili*

modo visum restituit. In vetito pomo latere admirabilem, quæ plenam libertatem ac immortalitatem impartiretur, virtutem mentitus est serpens: Et circumscripti Protoplasti crediderunt. Et ita utriusque suæ substantiæ & primæ & secundam comederunt mortem. Hinc alium, in quo ipse immortalitatis Author habitaret, & eam impartiret dignè sumentibus, cibum nobis providit Divina miseratio. A nobis, qui mentienti Diabolo credideramus, credi voluit etiam sibi vera promittenti. Uti trinam Petri negationem trina confessione, ità nostram temerariam credulitatem voluit vera fide purgari. Quod ipsum supra docuit Sanctus Gregorius Episcopus Nyssenus. Hunc cibum laudat in sermone de Filio prodigo idem Sanctus Joannes, & scribit de occiso istic faginato vitulo: *Quem tandem vitulum dicit saginatum? Quem juvenca Maria Virgo peperit. Proferte vitulum indomitum, qui nondum peccat jugum sustinuit; Virginem, & ex Virgine natum; qui sequitur eos qui sequuntur se, non ex necessitate, sed spontè; qui non utitur robore suo, neque cornibus, sed promptè cervicem inclinat eis, qui mactare ipsum volunt. Occidite itaque eum qui spontè occiditur; occidite eum, qui vivificat eos qui se occidunt; occidite eum qui occiditur, sed non moritur; occidite eum, qui membratim conciditur, & eos sanctificat qui se concidunt. Occidite eum, qui comeditur ab eis qui ipsum norunt, & nunquam consumitur. Occidite eum, qui comedentes beatos facit. Laudat conflatas ex occiso hocce vitulo epulas, & prosequitur: *Nostis spirituales delicias, qui eas degustatis, & recordamini tremendorum mysteriorum, ac ministrorum sacri officii, imitantium Angelorum alas tenuibus suis lineis velis, quæ sinistris humeris insident, & qui in Ecclesia discurrunt, & clamant: Ne quis ex Catechumenis, ne quis eorum qui non edunt, nullus ex exploratoribus, ne quis eorum qui non possunt spectare cœlestem sanguinem qui effunditur in remissionem peccatorum, ne quis indignus hostia vivente, ne quis non initiatus, ne quis eorum qui non possunt impollutis labiis tremenda mysteria attingere. Hæc omnia manifestè laudant non factam in Cruce, sed quotidie in Altari solitam fieri, & usque ad sæculi finem faciendam occisionem: In hac enim sola faginatus vitulus occiditur, sed non moritur. Affirmant istic occidi & membratim concidi ipsum de Virgine natum Dominum, ac effundi cœlestem eius sanguinem. Manifestè confirmant professionem, quam Berengarius fecit, & coram Nicolao secundo, & coram septimo Gregorio.**

Discimus hinc varia. Primò, quòd Dominus apud Emmauntem consecraverit Eucharistiam, & ex ejus ritu fuerit agnitus à Discipulis. Hi erant Lucas & Cleophas, quos certum est novissimæ cœnæ non adfuisse. Proinde ritum illum didicerant ab Apostolis. De Emmauntis cœna scribit ad Sanctum Paulinum etiam Sanctus Augustinus: *Quòd Dominus ab illis duobus in fractione panis est agnitus, Sacramentum esse, quo nos in agnitionem suam congregat, nullus debet ambigere. Quòd ipsum scribit in secundo tractatu super*

Ep. 59. qu. 8.

Sancti Joannis epistolam. Secundò discimus, quòd in sacro ministerio Diaconi stolum gestent in solo sinistro humero. Rationem dat quarta Toletana Synodus: *Si oraria duo nec Episcopo induere quidem licet, nec Presbytero, utique multò minus Diacono, qui minister eorum est. Unum ergò orarium oportet Levitam gestare in sinistro humero, propter quod orat, id est, prædicat; dextram autem partem oportet habere liberam, ut expeditus ad ministerium Sacerdotale discurrat.* Græcorum Diaconi stolum Latino more non ducunt perpectus & deorsum, nec ligant sub dextro brachio, sed liberè permittunt volare. Ut cœlestium Cherubimorum, quorum representant in tremendo sacrificio ministerium, etiam alas atque agilitatem representent. Et hinc ipsam gerunt, non infra, sed supra Dalmaticam. Quem morem olim viguisse etiam in quibusdam Galliciæ Ecclesiis, ac tandem introductum in omnes, demonstrat vigesimus septimus Canon primæ Synodi Bracarenensis: *Quia in aliquantibus hujus Provinciæ Ecclesiis Diaconos absconsis infra tunicas utuntur orariis, ita ut nihil differre à Subdiacono videantur, placuit ut de cætero superposito scapula, sicut decet, utantur orario.* Ante hanc Synodum quædam dumtaxat Ecclesiæ orarium Dalmaticæ supponebant. Quæ diversitas an fuerit etiam in aliis Hispaniarum Provinciis, non possum adfirmare. Hæc tamen omnes istum Canonem admiserunt. Lucret ex nato per ejus occasionem alio abusu. Quidam antiqui moris tenaces Diaconi cœperunt duplex gestare orarium: Aliud infra, aliud supra Dalmaticam. Et istud transtulerunt in sinistram humerum. Et hunc abusum jam damnari audivimus à quarta Synodo Toletana. Hæc fuit Diocesana totius Hispaniæ: Bracarensem Canonem supponit ubique admissum, & circumscripto abusu ipsum confirmat. Cur Græcorum stola non ex lana aut ferico, sed ex alba dumtaxat tela possit fieri, dicere possis ex undecimo Sancti Cyrilli Alexandrini libro de Adoratione in spiritu: *A mortuis operibus recedere necesse est. Signum autem mortalitatis est, quod ex corpore mortituro sumitur, ovis scilicet. Esse igitur lineis, non laneis vestibus indutum, figuratè significat opera mortuos deponere. Quem morem viguisse olim etiam apud Latinos, docet antiquus Ordo Romanus. Etenim ordinando Diacono dicit illic Episcopus: *Accipe stolum candidam.* Et apud Græcos non tantum Sacerdotalis, sed etiam Diaconalis stola habet sibi inscriptum, *Sanctus, Sanctus, Sanctus.* Ita in libro de Templo & Missa testatur Simeon Archiepiscopus Theffalonicensis.*

Et ex his vides Hispaniarum etiam Subdiaconòs fuisse utos stola: Contra morem omnis Latinæ Ecclesiæ. Immo & contra Orientalis Ecclesiæ morem. Nam & adversus quorundam illic Subdiaconorum præsumptionem statuit Laodicensis Synodus: *Non oportet Subdiaconum uti orario. Quin & tunicella utebantur Hispani Subdiaconi.* Etiam contra Romanæ ac omnis Latinæ Ecclesiæ morem, laudatum à Magno Gregorio in litteris ad Joannem Syracusæ Episcopum. Etenim quibusdam murmurantibus Christi Lupi Opera T. VI

bus, quòd Græcos Constantinopolitanæ, ubi Apocrisarium egerat ante Papatum, Ecclesiæ ritus Gregorius induceret in Romanam, atque ita ipsam humiliaret, & signanter quod Subdiaconos faceret spoliatos procedere. His, inquam, murmuratoribus Pontifex respondit: *Subdiaconos ut spoliatos procedere facerem, antiqua Lib. 7. in- consuetudo Ecclesiæ fuit. Sed quia placuit cuidam dict. 2. nostro Pontifici, nescio cui, ut eos vestitos procedere Ep. 64. re præcepit. Nam vestra Ecclesiæ numquid traditionem à Græcis acceperunt? Unde ergo habent hodiè, ut Subdiaconi lineis in tunicis procedant, nisi quia hoc à matre sua Romana Ecclesia perceperunt? An morem suum Hispani ab isto nescio quo Pontifice acceperint, ignoro. Videtur apud illos fuisse mos antiquus. Et ipsum postmodò Romana resumpsit, & assumpsit omnis Orientalis Ecclesia. Nam hujus Subdiaconi jam pridem utuntur Stychario. Est sacra tunicella, Diaconali Dalmatica minor. Ex Sancti Joannis Chrysostomi verbis insuper addiscimus, quòd etiam ista tempora habuerunt Paganos nostri sacrificii exploratores. Quo enim modo sui Christi carnem ederent, & sanguinem biberent Christiani, illi capere non poterant, ideoque semper conabantur nostris Sacris obrepere.*

Accedamus septimum tomum. In secunda ad Antiochenum populum homilia Sanctus Joannes duplicem in Prophetam Heliazum à Sancto Elia traductum spiritum extollit, novi Testamenti gratiam affirmat esse multò ampliore, ac demonstrat: *Helias melosum discipulo reliquit, ascendens autem Dei filius suam nobis carnem reliquit, & ipsam habens ascendit. Negitur animo concidamus, neque lamentemur, neque temporum difficultatem timeamus. Qui enim sanguinem suum pro omnibus effundere non recusavit, & carnem suam, & rursus ipsum sanguinem nobis communicavit, quid pro salute nostra facere recusabit! Fronto-Duceus merito apposuit hoc marginale scholion: *Locus insignis de Sanctæ Eucharistiæ veritate.* Etenim à loco hoc asseritur Dominus eam ipsam carnem, quam levavit in cælum, & istum ipsum sanguinem, quem effudit in cruce, nobis reliquisse in terris, sumenda in hoc admirabili Sacramento. Locus lucidè confirmat nostri Gregorii adversus Berengarium Decreta. In Sancti Philogonii, Patriarchæ Antiocheni, apud Nicænam Synodum defuncti, elogio exaltat Dominicæ Nativitatis festivitatem, ipsam affirmat esse omnium festivitatum caput atque Metropolim, Domini adoratores Magos laudat, & prosequitur: *Cum alienigenæ, Barbarique Magi ex Perside occurrant, ut Dominum videant in præsepi jacentem, tu qui Christianus es, ne breve quidem spatium emetiri sustines, ut hoc felici spectaculo perfruaris. Nam si cum fide accesserimus, procul dubio vidobimus eum in præsepi jacentem. Siquidem hæc mensa vicem sustinet præsepis. Nam & hic ponitur corpus Dominicum: Non quidem fasciis involutum, sicuti tunc, sed undequaque Spiritu Sancto convestitum. Qui mysteriis initiati sunt, intelligunt quæ dicuntur. Supponit atque ostendit istud ipsum corpus, quod fasciatum in præsepi jacuit, gloriosum existeret &**

adorari in altari. Affirmat Dominum à Magis fuisse adoratum in præsepi. Ubi nota Theophylactum, qui asserit id factum intra Bethleem in domo, à suo Chrysofostomo discedere.

Sanctus Joannes eadem docet in tomo octavo. Etenim in quadragesima sexta super Sancti Joannis Evangelium homilia extollit quinque panum admirandam multiplicationem, affirmat ipsam præcessisse ad nostram in Eucharisticum mysterium fidei parandam viam, hujus veritatem lucidè & amplè docet, ac pergit: *Christus ut majori nos charitate adstringeret, non se tantum videri permisisse desiderantibus, sed & tangi & manducari, & dentes carni suæ infigi, ei copulari, & sui desiderio omnes impleri.* Coram Nicolao secundo facta Berengarii professio non possit lucidioribus verbis stabiliri. Eadem homilia laudat Apostoli verba: *Qui manducat & bibit indignè, judicium sibi manducat & bibit.* Et commentatur: *Nam si qui Regiam purpuram coinquinant, haud secus ac qui scindunt, puniuntur; quid mirum, si qui imunda conscientia Christi corpus accipiunt, idem supplicium subeant, quod qui eum clavus cruci affixerunt?* Quod ipsum argumentum supra ipse adduxit, & ego exposui. Domini adversus Capharnaitarum errorem verba, *Spiritus est qui vivificat, caro non prodest quidquam, tractat eadem homilia, & commentatur: Sicut in hoc loco spiritus pro spiritualibus posuit, ita cum carnem dicit, non pro carnalibus, sed pro carnaliter audire, eos significans qui semper carnalia desiderant, cum spiritualia desiderare oporteat. Nam si carnaliter ea quis acciperet, nihil sanè lucraretur. Quid igitur? An caro non est caro? Maxime certè. Quomodo igitur ait, Caro autem non prodest quidquam? Non de sua carne dicit. Absit. Sed de his, qui carnaliter accipiunt quæ dicuntur. Proficitur omnino illic esse carnem, de qua dixit Dominus: *Qui non manducat carnem meam, non habet vitam in semetipso.* Multis demonstrat esse carnem veram, & Berengarianum errorem copiosè ac nervosè expugnat. Octogesima quarta homilia hoc de defuncto Domino verbum, *Exiit sanguis & aqua,* commentatur: *Non casu & simpliciter hi fontes scaturierunt, sed quoniam ex ambobus Ecclesia constituta est. Sciunt hoc Initiati. Per aquam enim regenerantur, sanguine & carne sunt nutriti. Hinc mysteria ortum habent: Ut quoties ad admirandum calicem accedis, tanquam ex ipso latere hauriens accedas. Quia nempe istum ipsum bibis sanguinem.**

Eadem docet in vigesima quarta homilia super primam Apostolicam Epistolam ad Corinthios. Verba, *Panis quem frangimus, nonne communicatio corporis Christi est?* commentatur: *Hoc licet videre fieri in Eucharistia, in cruce autem non itidem, sed utique ei contrarium. Os enim, inquit, ejus non conteretur. Sed quod non passus est in cruce, hoc in oblatione patitur propter te. Et patitur frangi, ut omnes impleat. Advertit, quod Apostolus non vocem, Participatio, sed vocem, Communicatio usurparit, ab hac miracam, qua in unum Christo Domino circumsubstantiale corpus conflatur, unionem impartiri affirmat, atque profequitur: *Neque solummodo corpus suum**

*Dominus dedit, sed quoniam prior carnis natura à terra facta, à peccato prius morte erat affecta, & vita privata; aliam, ut ita dicam, massam & fermentum induxit, suam carnem, quæ natura quidem erat eadem, à peccato tamen libera, & vita plena. Et dedit eam omnibus participandam: Ut ea nutriti, priori, quæ erat mortua, deposita, per hanc mensam in vitam immortalam contemperaremur. Illos semi-Christianos Corinthios, qui & Dominico Altari & simul demoniorum mensæ communicabant, vehementer exagitat, Eucharistiam affirmat esse terribile & formidandum sacrificium, illi sumendæ necessariam præparationem insigniter docet, & scribit inter cætera: *Accedamus ad ipsum & cum ardenti charitate, & indè effecti aquilæ ad ipsum cælum evolemus. Ubi enim cadaver, illic & aquilæ. Cadaver corpus vocans propter mortem. Aquilæ autem vocat, ostendens quod oportet eum, qui ad hoc corpus accedit, esse sublimem, & cum terra nihil esse commune, neque deorsum trahi & serpere, sed assidè sursum volare, & ad solem justitiæ adspicere, acutosque & perspicaces habere mentis oculos. Aquilarum enim, non graculorum est hæc mensa. Dominici corporis, quod è Virgine natum jacuit in præsepi, in stabulo fuit adoratum à Magis, in cruce pendit, resurrexit à mortuis, & jam ad Dei Patris dexteram sedet, eminentiam ac dignitatem, ipsique debitam ab omni creatura reverentiam emphaticè deprædicat, atque profequitur: *Nos calorum cives imitemur vel Barbaros. Utique tres Magos. Nam illi quidem, cum & in præsepi vidissent & in tugurio, neque tale quidpiam vidissent, quale tu nunc, cum magna accesserunt reverentia. Tu autem non in præsepi vides, sed in Altari. Non facinoram eum tenentem, sed Sacerdotem adstantem, & spiritum cum magna copia supervolantem ea quæ sunt proposita. Palam proficitur Christum Dominum illic & sumi, & à fumentibus esse adorandum. Palmare cujuslibet Regii Palatii ornamentum affirmat esse non marmoreos parietes, aut testa aurea, sed Regis in folio corpus. Addit cælestis Palatii Regem esse Christum Dominum, & pergit: *Hoc, utique hujus cælestis Regis corpus, nunc licet tibi videre in terra. Non enim Angelos, nec Archangelos, nec cælos & cælos colorum, sed istorum ipsorum ostendo Dominum. Vidisti, quemadmodum quod est omnium præstantissimum & maxime honorandum vides in terra. Neque solùm vides, sed etiam tangis, sed etiam comedis, & eo accepto domum reverteris. Hæc verba utramque Berengarii professionem lucidissimè confirmant. Et quidem Eucharistiam esse tremendum & formidandum mysterium frequentissimè asserit & inculcat. Et de nullo alio id dixit Sacramento. Hoc item in loco affirmat Dominum à Magis fuisse adoratum intra tugurium & præsepe.****

Eadem in homilia exponit Apostoli verba: *Calix benedictionis cui benedictus, nonne communicatio sanguinis Christi est?* Hunc calicem denuò affirmat esse terribilem & formidandum. Quin & istud Apostoli verbum affirmat esse non tantummodo fidelè, sed etiam terribile. Et

dat rationem: *Hoc est autem quod Apostolus dicit. Id quod est in calice est id quod fluxit à latere: Et illius sumus participes. Calicem autem benedictionis vocavit, quod eum habentes in manibus, sic cum hymnis & laudibus prosequimur admirantes, inefabile donum stupentes, benedicentes, bonisque verbis prosequentes, quod eum ipsum effudit, ne maneremus in errore. Et non solum effudit, sed etiam eum ipsis nobis impertit. Quamobrem si sanguinem, inquit, cupis, non idolorum aram brutorum sanguine, sed meum Altare meo cruenta sanguine. Quid est hoc horribilius? Quid autem amabilius? Berengarii coram nostro septimo Gregorio professionem lucidissimè etiam hic confirmat. Quod ipsum facit in tertia homilia super epistolam ad Ephesios. Mysticum Domini corpus exponit, membrorum mutuas in sese injurias exaggerat, atque profequitur: *Sed quoniam agitur de corpore Domini, agè illius etiam meminerimus, quod in cruce fuit actum, quod clavus confixum, & sacrificatur. Utique in Altari. Hinc pergit: De corpore à nobis agitur, & hoc quod ab illo nihil differt, nec distat. Quicumque sumus corpori participes, quicumque gustamus sanguinem, cogitemus quod illius sanguinem gustamus, qui supra sedet, qui adoratur ab Angelis, qui propè accedit ad illam virtutem, in quam non cadit interitus. Heu mihi quam multa ad salutem patent via. Nos corpus suum fecit: Utique mysticum: Nos corpore suo impertit: Utique vero. Et horum nihil nos avertit à malis.**

In vigesima septima super laudatam ad Corinthios epistolam homilia exponit Apostoli verba. *Qui manducat aut bibit indignè, reus erit corporis & sanguinis Domini.* Qualiter ad sumendam, & qualiter post sumptam Eucharistiam debeat se parare & gerere fidelis, eleganter ostendit, ac inter cætera scribit: *Tu autem priusquam communices, jejunas, ut quomodocumque dignus appareas. Quando autem communicaveris, cum te oporteret magis augere temperantiam, omnia perdis. Atqui non sunt paria esse sobrium ante & postea. Nam in utroque quidem oportet esse sobrium & temperantem; maxime autem postquam sorsum excessisti. Antè quidem, ut sis dignus accipere; postea autem, ne appareas indignus iis, quæ accepisti. Quid ergo? Oportetne jejunare postquam accepisti? Non hoc dico: Neque te cogo. Nam est quidem hoc quoque bonum, sed non ad hoc tibi vim facio, sed suadeo ne te deliciis ita impleas, ut sis inexplebilis. Eos qui diebus festis post sumptam Eucharistiam dant se commensationibus aut potationibus, durè insectatur, & concludit: *Tu autem pane vitæ accepto, facis rem mortis, & non horrescis? Nescis quam multa mala proficiantur & subeant ex deliciis? Risus intempestivus, verba insolentia, & incomposita urbanitas, & faciliæ exitio plena, nugæ inutiles, & ea quæ nefas quidem est dicere. Et hæc facis Christi mensa exceptus, illo die quo dignus es habitus, qui ejus carnis lingua tangeres. Quicumque ergo sis, manum tuam expurga, & castiga linguam, & labia, quæ ingressu Christi fuerit vestibula. Berengarii coram Nicolao secundò professionem denuò confirmat. Et nota hic avitatem pietatem: Majores nostri communicare**

non solebant, nisi præmissis jejunio. Nota & verba: *Manum tuam.* Evincunt Eucharistiam tunc Græcorum laicis fuisse adhuc datam in manus, adeoque cochlear tunc à Sancto Joanne necdum fuisse inductum. Si tamen ille hoc induxerit. Suo loco disquiretur. Nota item modestiam, quam toto post sumptam Eucharistiam die servari oportet. Legenda est integra homilia Longè plura à Sancto Joanne Chrysofostomo habemus testimonia. Adducta sufficiunt.

CAPUT IX.

Exponitur sententia, quam mediis sæculis tenuere Græci, & etiamnum hodie tenent.

UTi apud nos Petrus Lombardus, Parisiensis Episcopus, ita apud Græcos Sanctus Joannes Damascenus est sententiarum Magister, & antiquorum Patrum Compendiator. Floruit hic octavo Domini sæculo. Et in quarto Orthodoxæ fidei libro docet peccato lapsam ac deformatum, necnon è Paradiso ac à vitæ ligno profcriptum hominem indignis novis natalibus, novoque alimento; illos Baptismum, hoc affirmat esse cum vino panem cælestem, de quo dixit Dominus: *Hoc est corpus meum.* Hic est sanguis meus. Et exponit: *Quamobrem si sermo Dei vivus est & efficax, ac Dominus omnia quæ voluit fecit; si dixit, Fiat lux, & facta est, Fiat firmamentum, & factum est; si verbo Domini cæli firmati sunt, & spiritu oris ejus omnis virtus eorum; si cælum & terra, aqua item & ignis, & aer, & omne eorum ornamentum Domini verbo completum & absolutum est, atque hoc etiam nobilissimum animal, quod homo nuncupatur; si ipsemet Deus Verbum, posteaquam ita voluntas ipsius tulit, homo factus est, atque ex puris & immaculatis sanctæ ac semper Virginis sanguinibus carnem sibi ipsi sine semine condidit, quid tandem adferri potest, quin ex pane corpus suum, ex vino & aqua sanguinem suum efficere queat? Dixit antiquitus, Producat terra herbam virentem, atque ea etiamnum orto imbre fetus suos producit, Divino Præcepto impulsæ ac roborata. Dixit Deus, Hoc est corpus meum, & Hic est sanguis meus, & Hoc factæ in meam commemorationem: Atque omnipotenti ipsius Præcepto, donec ipse veniat, hoc efficitur. Hi enim verbis usus est: Donec veniat. Ac pluvia huic novæ segeti per consecrationem existit sancti Spiritus vis innumbrans. Admirabilem Dei Homini è Virgine conceptum affirmat factum omnipotentia sancti Spiritus, de quo dixit ad Virginem Archangelus Gabriel: *Spiritus Sanctus superveniet in te, & virtus Altissimi obumbrabit tibi.* Et pergit: *Tu quoque nunc queris, quomodo panis corpus Christi, & vinum cum aqua conjunctum fiat Christi sanguis? Tibi item respondeo: Spiritus Sanctus supervenit, eaque efficit quæ orationis facultatem ac mentis intelligentiam excedunt. Rationes, ob quas Divina providentia in Eucharisti-**

CAP. 144

charistica elementa assumpsit panem & vinum, exponit, atque prosequitur: *Sancti Divinitati verè unum est illud corpus, quod ex sancta Virgine ortum est. Non quod assumptum illud corpus à caelo descenderit, sed quia panis ipse ac vinum in corpus & sanguinem Dei immutantur. Quod si, quo pacto fiat, requiris, sat tibi sit audire, quod per sanctum Spiritum id fiat, quemadmodum & ex sancta Dei Matre per Spiritum Sanctum Dominus sibi ipsi & in se ipso carnem condidit.*

Lucidissimè docet Transubstantiationem. Lucidissimè item docet ipsam fieri non per nescio quas orationes, sed virtute horum verborum: *Hoc est corpus meum.* His à Domino prolatis affirmat ineffè virtutem horum item Divinorum verborum: *Fiat lux; Fiat firmamentum.* Eadem à nobis Sacerdotibus quotidie prolata affirmat esse quotidianam consecrationis pluviam, quam Divina institutio voluit sibi usque ad sæculi finem cooperari. Et consecratum à Domino calicem constanter asserit fuisse mixtum ex vino & aqua. Et hinc vides hodiernum Schismaticorum Græcorum, de consecrationibus verbis, errorem tempore Sancti Joannis fuisse adhuc ignotum. Sub Saracenis, omnem tunc Syriam occupantibus, in Damascena Ecclesia vixit Sanctus Joannes. Et inter alios, quos illi in Christiana fide culpabant, articulos fuit sacrosanctæ Eucharistiæ veritas & transubstantiatio. Censuerunt hanc impossibilem, & assidua ipsorum vox erat:

*Quomodo fiat istud? Hinc non solum Dominicæ, quam illi diffitebantur, Incarnationis exemplum, sed etiam solo Dei verbo factam totius mundi creationem adduxit Sanctus Joannes, ita conatus mysterii nostri possibilitatem persuadere. Et quia Mahometica Saracenorum cœcitas est carnis luto penitus infixa atque obtenebrata, addidit & aliud argumentum: *Quin ne hoc quoque alienum fuerit dicere, quod quemadmodum naturaliter panis per cibum, & vinum & aqua per potum, in comedentis & bibentis corpus & sanguinem immutantur, corpusque alterum sunt, atque à priori ipsius corpore diversum; sic propositionis panis, ac vinum & aqua per sancti Spiritus invocationem & adventum mirabili modo in Christi corpus & sanguinem vertuntur, nec sunt duo, sed idem & unum.* Quod argumentum in dialogo cum Saraceno etiam usurpavit Theodorus Abucara Charrarum in Mesopotamia Episcopus, ac insigniter ampliavit. Putatur Sancti Joannis fuisse Discipulus. Eodem argumento, ejus Authorem supra ostendi esse Sanctum Gregorium Nyssenum, etiam utitur Sanctus Nicephorus Patriarcha Constantinopolitanus.*

Eodem tempore Romanum Imperium rexit Leo Isaurus, Author Iconoclasticæ hæresis. Hic, quo se ostenderet non esse sine sacris imaginibus, asseruit Eucharistiam esse veram ac ab Evangelio prædicatam Christi Domini imaginem, ideoque solum posse ac debere honorari. De denegata veritate, ac asserta sola figura fuit suspecta ista hæresis. Hinc adversus ipsam adjungit Sanctus Joannes: *Nec verò panis & vinum corporis Christi figura sunt, absit hoc, verum ipsummet Domini corpus Divinitate affectum. Quippe*

*cum Dominus ipse dixerit: Hoc est, non corporis mei signum, sed corpus: Ne sanguinis signum, sed sanguis. Quod supra audivimus dici etiam à Jacobo Gretzeri Anastasio Sinaita, à laudato Nicephoro, ac à Bulgarorum Antistite Theophylasto. Et omnem hanc doctrinam confirmavit septima Synodus. Iconoclastarum sententiam audiamus ex Pseudo-Synodo, quam in Hierie Palatio celebrarunt sub Imperio Constantini Caballini: *Latentur & exultent, & fiducialiter agant ibi, qui veram Christi imaginem sincerissima anima faciunt, & desiderant, & colunt, & in salutem animæ & corporis offerunt, quam ipse sacratissimus immolator & Deus noster ex toto massam assumens, secundum tempus propriæ Passionis in typum & rememorationem evidentissimam tradidit ministris suis. Sese namque voluntariè traditurus memorabili & vivificæ morti suæ, acceptum panem benedixit, & gratias agens fregit, & dans dixit: Accipite & comedite in remissione peccatorum, Hoc est corpus meum. Similiter & calicem tradens dixit: Hic est sanguis meus. Hoc facite in meam commemorationem. Veluti nulla alia specie ab eo electa sub caelo, vel forma imaginari ejus incarnationem valente. Vide ergo quod imago vivifici corporis ejus preciosè ac honorabiliter facta sit. Quid enim argumentatus est in hoc sapientissimus Deus? Nonne ut ostenderet & exprimeret evidenter nobis hominibus mysterium, quod operatus est per suam dispensationem? Quia sicut id, quod ex nobis suscepit, materia sola est humanæ substantiæ per omnia perfectæ, non figurantis propriè substantem personam, ut non additamentum personæ Divinitatis intercedat; ita & imaginem materiam præcipuam, id est, panis substantiam præcepit offerri, non figurantem hominis formam, ne idololatria subintroducatur. Sicut ergo corpus Christi, quod secundum naturam sanctum est, utpote Deificatum; ita manifestum est, quod adoptione, id est, ipsa imago ejus sancta est, utpote per quandam sanctificationis gratiam Deificata. Hoc enim & industriè gessit Dominus Jesus, ut sicut carnem, quam suscepit, propria secundum naturam sanctificatione ex ipsa unctioe Deificavit; similiter & Eucharistia panem, ut non falsam imaginem naturalis carnis, per sancti Spiritus adventum sanctificandam, Divinum corpus fieri voluit mediante Sacerdote, qui oblationem de communi separans ad sanctificationem pertinere facit. Itaque Christi caro secundum naturam animata, & mente prædita, est unctæ per Spiritum Sanctum Divinitate, similiter & Divinitus tradita imago carnis ejus, Divinus videlicet panis, repletus est Spiritu Sancto, cum calice vitæ ferentis sanguinis lateris ejus. Hæc ergo demonstrata est vera imago dispensationis, quæ in carne facta est, scilicet Christi Dei nostri, quam ipse nobis verus natura vivificator & fætor voce propria tradidit.**

Palmaris difficultas erat de sacra crucifixi Domini imagine. Etenim veros Christianos sine ista non posse vivere, altè clamat ipsa per illam regenerata ac reformata natura. Et hinc Iconoclastæ retinuerunt sacre crucis imaginem: Verum sine crucifixio. Omnem humanam formam censuerunt esse idolum. Addiderunt se nequaquam esse

esse sine crucifixi imagine: Esse sibi Evangelicam ac Divinitus institutam ejus imaginem, Eucharisticum panem & vinum. Dominicæ Incarnationis veritatem profitentur ante omnia. Assumptum hominem profitentur fuisse perfectum & plenum, & non figuram divinæ personæ, sed ipsam divinam personam: Ne in Deo esset non Trinitas, sed quaternitas. Profitentur & adversus Eutychemem, & adversus Nestorium. Hinc pergunt ad Eucharistiam. Quod solum in ipsa figuram dogmatizarint, nunquam credidero. Etenim profitentur ipsam esse Deificatam per gratiam Sanctificationis, esse sanctificatam Spiritus Sancti adventu, esse Divinum panem, factum esse Divinum corpus mediante Sacerdote, id est, solemnium verborum virtute transubstantiatum. Et hanc sanctificationem non sine aliqua elegantia vocant *Adoptionem*. Etenim panis ante consecrationem est simplex, nudus, & ab hac tremenda gratia extraneus, adeoque per istam non malè dicitur in hanc adoptari. Interim hæc scelerata Synodus figuram magis prædicavit quam veritatem. Asseruit hanc ex Divino Christi Domini Instituto & justè esse unicam assumpti hominis imaginem, ultrà quam nulla possit fingi alia: Quoniam omnis figurans hominis forma introducit idololatriam. Fuit usà novo locutionis genere. Et Eucharistiam ad novos fines detorsit. Hinc & se & omnem suam factionem reddidit de negata veritate suspectam. Et gloriosus Martyr Stephanus, Auxentiani in Bithynia Monasterii Præfectus, illis respondit nullam hæresim unquam esse unico errore contentam, ideoque & Iconoclastas de errore pro volui in errorem, & pergit: Nullus aliquando tubarum Spiritus; sanctorum videlicet Apostolorum, aut illustrium Patrum nostrorum, incurrentium sacrificium nostrum, quod in commemorationem Christi Dei nostri ac omnis dispensationis ejus efficitur, dixit imaginem corporis ejus. Nequè enim à Domino acceptum sic dicere vel confiteri. Sed audiunt Evangelicè, dicente eo: *Nisi manducaveritis carnem filii hominis & biberitis ejus sanguinem, non intrabitis in Regnum celorum.* Et accepto pane gratias agens fregit & dedit discipulis suis, & ait: *Accipite & comedite, Hoc est Corpus meum.* Non dixit: *Accipite & comedite imaginem corporis mei.* Eucharistiæ veritatem pluribus Evangelicis ac Apostolicis testimoniis confirmat, & concludit: *Ergo liquidò demonstratum est, quod nusquam Dominus, vel Apostoli, aut Patres imaginem dixerunt sacrificium sine sanguine, quod per Sacerdotem offertur, sed ipsum corpus & ipsum sanguinem.* Et ante sanctificationis quidem celebrationem typos quibusdam Sanctorum Patrum hæc piè visum est nominare. Ita locutos affirmat Sanctum Eustatium Antiochiæ Patriarcham, & Magnum Basilium. Eustatius hunc Proverbiorum locum, *Comedite panem meum & bibite vinum quod miscui vobis,* ita commentatur: *Per panem & vinum prædicat typos corporalium Christi membrorum.* Magnus verò Basilium in sua Liturgia posuit hanc orationem: *Confidentes appropinquamus Sancto Altari, & proponentes typos Sancti corporis & sanguinis Christi tui, te*

deprecamur, & te rogamus, & te obsecramus Sancte sanctorum per tuæ bonitatis placitum, ut Spiritus Sanctus tuus ad nos veniat & ad hæc dona proposita, & ea benedicat & sanctificet, & efficiat Christi corpus & sanguinem. Posteriora hæc verba omittit Sanctus Stephanus, & de ipsis scribit: *Quod deinceps insertum, certiorum Patris hujus perfectè intellectum, qualiter antequam sanctificata fuerint, vocata sint typi, post sanctificationem autem corpus propriè & sanguis Christi dicuntur, sunt, & creduntur.* Et pergit adversum Iconoclastas: *Ipsi verò viri fortes volentes venerabilium imaginum demoliri visionem, aliam imaginem introduxerunt, quæ non est imago, sed corpus & sanguis. Porro, fatigatione & astutia depressi, schismate pravo semet offundentes, adoptione nominaverunt fieri hanc divinam oblationem. Et quemadmodum hoc dicere est aperta insania, sic & imaginem asserere corpus & sanguinem Domini habet amplioem indiscipline imperietatem. Deinde dimisso mendacio, tangunt paucillum quid veritatem, Divinum corpus dicentes fieri. Et si imago corporis est, non potest esse hoc Divinum corpus. Ergo hinc inde circumductis, invalida omnino manent ea, quæ ab illis suffurrata sunt. Sicut enim oculus turbatus non rectè videt, ita & ipsi nequam confusione cogitationum sensum suum turbantes, & turbatum reddentes, id ipsum patiuntur quod insanientes, alia scilicet pro aliis phantasticè passi: Aliquando quidem imaginem dicentes Sancti corporis Christi sacrum nostrum sacrificium, aliquando verò positivè corpus. Porro hæc passi sunt imaginalium formationum vultum ab Ecclesia volentes exterminare, gaudentes super everisionem Ecclesiasticarum traditionum.*

Docet varia. Primò, Eucharistiæ veritatem lucidissimè profitetur. Secundò, ipsam fundari asserit in hisce verbis: *Hoc est corpus meum.* Tertiò, quod ista verba non figuram importent, sed omninò veritatem: Eò quod Dominus non dixerit, *Hoc est figura mei corporis,* sed, *Hoc est corpus meum.* Palam loquitur cum Anastasio Sinaita ac Sancto Joanne Damasceno. Et postea ipsum fecerit sunt Sanctus Nicephorus Patriarcha, & Archiepiscopus Theophylactus. Quarto asserit, quod consecrata Eucharistiæ elementa nullus unquam Apostolus, nullusque Ecclesiæ Pater dixerit esse Dominici corporis aut sanguinis antitypa vel figuras. Quintò, quod sanctus quidem Eustatius ac Magnus Basilium ita sint locuti: Verum de elementis dumtaxat propositis, seu verbaliter oblatis, nequaquam de consecratis ac transubstantiatis. Sextò, quod Iconoclastæ stultè dicant hanc elementorum transmutationem fieri per adoptionem; Et reverà divina adoptio est divinæ filiationis species, ideoque cadere non potest nisi in creaturam intellectualem. Attamen Pseudo-Synodus per tropum locuta est, ideoque ista ejus phrasim non caret omni colore. Septimò, Iconoclastas Stephanus gravissimè arguit, quod Eucharistiam dicant Dominici corporis & sanguinis imaginem: *Affirmat esse veritatem solummodò, nullo modo figuram.* Et hanc ejus phrasim posteriores Græci sunt passim imitati: Octavò, eisdem arguit quod circa hoc My-

sterium

sterium utroque pede claudicent: Quòd modò figuram asserant, modò veritatem. Et hinc vides, quòd etiam Sanctus Stephanus certò non censuerit Iconoclastas errare circà hoc mysterium, sed dumtaxat habuerit suspensios.

Cap. 33.

Et omnem hanc doctrinam probavit septima Synodus, Etenim hunc laudatum Sancti Stephani librum, licet in Canonem non admiserit, tamen sibi legi iussit, & suo firmavit suffragio. Non quidem singulos apices, omninò tamen illa, quæ pro sacris imaginibus habet & pro Eucharistia. Quòd ipsum fecit Adrianus primus Pontifex. Etenim septimam Synodum olim penitus abiecerunt Francorum Episcopi, eique imposuerunt errores varios, inter quos fuit & hic: *Quòd magna sit temeritatis, ingensque absurditatis, sacras imagines corpori & sanguini Dominico equiparare velle.* Et Adrianus respondit: *Non equiparaverunt, utique Patres septimæ Synodi, sed magis scripturaliter dixerunt.* Adducit quædam ex memoratis Stephani verbis, & concludit. *Et alia plurima adducit Stephanus ex Domini doctrina & Beati Pauli Apostoli, quæ exarare noluit, quia in eadem per ordinem scribitur Synodo. Nam equiparare, ut dicunt Iconoclastæ hæretici in eodem pseudo syllogo, venerandas imagines corpori & sanguini Dominico, infensibiliter equiparaverunt.* Affirmat non à septima Synodo; nec ab istic lecto Stephani libro, sed ab Iconoclastis sacras imagines Dominico corpori & sanguini æquiparari. Addit errorem hunc damnari à septima Synodo. Ex quo vides quòd iste septimi Concilii Francus impugnator aut dormitantibus, aut alienis oculis legerit Acta Synodalia. Etenim hunc à Synodo damnatum Iconoclastarum errorem adscribit Synodo. Eiusdem Stephani librum laudavit & probavit Florentina Synodus. Et ad Imperatorem Michaellem tertium scripsit Nicolaus primus Pontifex: *Panis, qui super Altare offertur, panis est quidem communis, sed quando ipse Sacramento sacratus fuerit, corpus Christi in veritate fit & dicitur. Sic & vinum, modicum aliquid digna existentia ante benedictionem, post Spiritus sanctificationem sanguis efficitur.* Hæc verba sapiunt Græcam phrasim, videnturque omninò desumpta ex Sancto Stephano. Ad Græcos enim hæc Nicolaus scripsit pro sacris imaginibus, notarque hujus Patris esse apud istos summam auctoritatem. Quidquid sit, in octava ex solis Græcorum Episcopis constante Synodo fuit lecta ista Epistola, probata, & inserta Actis, atque ita etiam hæc Synodus Eucharistiæ veritatem patenter confirmavit.

Eandem fidem Græci constantissimè tenent etiam post schisma Michaelis Cerularii. De Theophylacto Acridensi apud Bulgaros Archiepiscopo scribit repertus Constantinopoli apud Patres Prædicatores Tractatus: *Theophylactus Bulgarorum Archiepiscopus est tempore schismatis à Photio missus in Bulgariam, ut ipsos Bulgaros, tunc temporis Romanæ Ecclesiæ devotos & obedientes, ad Græcorum ritum & obedientiam revocaret. Quod & factum est. Iste Theophylactus, cum omnia ferè scripta Beati Joannis Chrysostomi suo ingenio ab-*

breviaisset, quidquid pro Latinorum Ecclesiæ facere videbatur, aut omninò tacuit, aut de suo superaddendo verum intellectum corruptit. Verum longè aliter scribit ejus in eodem Archiepiscopatu successor Demetrius Chomatenus. Ad hanc Constantiniani Cabasilæ Metropolitæ Dyrrachiensis quæstionem, *Quo jure censentur consecrata Latinorum azyma, prophana, an sancta?* respondet ipsa esse adiaphora & tolerabilia, nec propter ipsa continuandum schisma. Addit plures à Græcis passim damnatas Latinorum consuetudines esse istiusmodi, damnandum solum articulum de processione Spiritus Sancti, ita sentire plures & graves etiam Græcorum Doctores, ac pergit: *Quorum unus est & sapientissimus Bulgariae Beatus Archiepiscopus Theophylactus.* Multis demonstrat ipsum non fuisse aversum à Latinis, nec alienum ab ineunda cum illis unione. Quòd ipsum in secunda sua Apologia scribit Joannes Veccus Patriarcha Constantinopolitanus, qui factam in Lugdunensi Gregorii decimi concilio unionem admittit, & est executus. Non ita pridem editæ, quarum plures undecimo suorum Annalium tomo indidit Dominus Cardinalis Cæsar Baronius, Theophylacti Epistolæ evincunt ipsum vixisse sub Pontificatu Gregorii septimi, ac sub Imperio Michaelis Parapinacii, ac etiam Alexii Comneni. Nempè dictus Michael, cujus iniquam degradationem jacto in Nicephorum Botoniatem anathemate vindicavit laudatus Gregorius, studuit schisma evellere ac reducere unionem, Theophylactum consuluit, & hic opus bonum est conatus adjuvare. Hinc & dictus Demetrius, & dictus Joannes Veccus, qui sub Gregorio nono tentant, & tandem sub Gregorio decimo factam unionem adjuverunt, ejus autoritate fuerunt usi. Hinc item ad Imperatorem Henricum quartum scribit idem Gregorius septimus: *Constantinopolitana Ecclesiæ de Sancto Spiritu à nobis dissidens, concordiam Apostolicæ Sedis exspectat.* Solam de Spiritu Sancto quæstionem memorat: Quòd nempè Græci omnes, Theophylacti judicium secuti, circa istam solam nos errare censent, ideoque de ipsa sola litigant. Non igitur sub Photii, sed sub Michaelis Cerularii schismate Theophylactus vixit & docuit. Lucidè docuit Eucharistiæ veritatem.

Quòd à Dominicis verbis, *Hoc est corpus meum*, non figuram, sed veritatem omninò importari docuerit, est supra demonstratum. Quòd ipsum docet in pluribus aliis locis. Audiamus unicum è commentario Evangelii secundum Joannem: *Attende quòd panis, qui à nobis in mysteriis manducatur, non est tantum figuratio quædam carnis Domini, sed ipsa caro Domini.* Non enim dicit: *Panis, quem ego dabo, figura est carnis, sed caro mea est.* Transformatur enim arcanis verbis panis ille, per mysticam benedictionem, & accessionem Spiritus Sancti, in carnem Domini. Et ne quem conturbet, quòd panis credendus sit caro. Etenim & in carne ambulante Domino, & ex pane alimoniam admittente, panis ille, qui manducabatur, in corpus ejus mutabatur, & similis fiebat sanctiæ ejus carni, & in augmentum & sustentatio-

Lib. 2.
Ep. 31.

Cap. 7.

neti conferēbat juxta humanum morem. Igitur & nunc panis in carnem Domini mutatur. Et quomodo, inquis, non apparet nobis caro, sed panis? Ut non abhorreamus ab ejus esu. Nam si quidem caro apparuisset, insuaviter affecti essemus erga communionem. Nunc autem condescendente Domino nostræ infirmitati, talis nobis apparet mysticus cibus, qualibus alioquin sumus assueti. Omnem Romanam de Eucharistia fidem lucidè proficitur. Nam & Transubstantiationem affirmat fieri arcanis Domini verbis, *Hoc est corpus meum.* Quòd nempè etiam de hoc articulo censeret cum Latinis non litigandum. Ad firmendam Transubstantiationem item utitur argumento, quo adversum Sarcenos fuerunt usi etiam Sanctus Joannes Damascenus, ac ejus discipulus Theodorus Abucara.

Eadem in fide alios etiam schismaticorum Græcorum Doctores fuisse semper constantissimos, est omnibus manifestum. Videri possit & Mystagoga Ecclesiasticarum rerum contemplatio, scripta per Germanum Patriarcham Constantinopolitanum. Scio opus hoc passim adscribi Sancto Germano, qui sub Leonis Isauri Imperio floruit. At esse Germani secundi, hominis Schismatici, qui cum Gregorio nono Pontifice vixit, multa firmissimè suadent. Opus istud Eucharistiæ veritatem in pluribus locis proficitur constantissimè, & adjungit: *Dominus conspicitur, & tangi se patitur per tremenda mysteria.* Berengarii coram Nicolao secundo professionem disertè confirmat. Quòd item Imperatoris Manuelis Paleologi ad Henricum quintum Anglorum Regem Legatio, de Sacramentariis Joannis Wicleffi erroribus interrogata, Romanam de Eucharistia & omnibus septem Sacramentis fidem fuerit lucidissimè professa, nobis supra dixit Thomas Waldensis.

Quòd Græci in Florentino Concilio disputarent aut tiubarint de Eucharistiæ veritate, est insignis fabula. Ipsam lucidissimè fuerunt professi. Græci adversum Latinos nullam penitus, Latini autem adversum Græcos moverunt plures de Eucharistia quæstiones. Hæc fuit prima: *Cur inclinatis capita, cum de minori Altari ad majus necdum consecrata deferuntur sacra munera? Græci ante Missæ offertorium faciunt magnum & solemnem introitum: Benedicta, & nondum consecrata panis ac vini elementa è Prothesi ac Diaconico deferunt cum solemnissima processione ad Altare, & omnis populus illis exhibet summam reverentiam. Quidam Latini dubitarunt, an illa Græci tunc latricè adorarent, ideoque istam proposuere quæstionem. Et hæc lucidissimè supponit Græcos de Eucharistiæ veritate non dubitasse. Supponit Eucharistiam à Græcis fuisse latricè adoratam. Hæc fuit altera quæstio: *Cur dicitis, quando necdum est corpus Christi, Unus autem militum lancea latus ejus aperuit, & continuò exiit sanguis & aqua? Tertia fuit hæc: Quare non contenti estis Dominicis verbis, Accipite & comedite, sed postea dicitis; Et fac panem quidem hunc pretiosum corpus Christi tui, transmutans ea Spiritu Sancto tuo, Amen, Amen? Nos Latini ab illis petivimus, an transubstantiationem crederent fieri**

per Dominica verba, *Hoc est corpus meum;* an per subsequentes in ipsorum Missa orationes? Et Acta Synodalia habent: *Hæc à Latinis objecta: Mitylenensis Episcopus canonicè omnia, legitimeque dissolvit. Demonstravit in hisce diversis ritibus Græcorum fidem à Latina non discordare.*

Eadem in fide constantissimi semper permanserunt, & usque hodiè permanent Græci etiam post Turcicam captivitatem. Lucet ex Synodalibus ipsorum Actis adversus Cyrillum Lucarum Patriarcham Constantinopolitanum, qui Hollandorum nummis intrusus ac seductus, Calvinianam hæresim conabatur intromittere ac seminare. Adversus illum Synodaliter statuit Patriarcha Cyrillus Berthæensis: *Anathema Cyrillo, dogmatizanti & credenti non transmutari panem propositionis, & insuper vinum per Sacerdotis benedictionem & Spiritus Sancti adventum, in verum corpus & sanguinem Christi. Scriptum enim est in decimo septimo hæreticorum ejus capitulum: Corpus Christi non est, quod in Sacris cernitur oculis, & accipitur. Ut transgressori certissimorum Spiritus oraculorum, & ex spontanea malitia Deum Hominem præceptorem non audienti: Nisi manducaveritis carnem Filii hominis, & biberitis ejus sanguinem, non habebitis vitam in vobis. Pluribus Evangelii ac Apostoli testimoniis suum anathematismum confirmat. Facta fuit hæc Synodus præsentis sæculi anno trigesimo quarto. Aliam anno quadagesimo secundo fecit Patriarcha, & inter cætera sanxit: *Divinam Eucharistiam Cyrillus ita convellit, ut ipsi nihil aliud, nisi nudam figuram relinquat, quasi adhuc in umbra veteris Testamenti servemus. Neque enim eum, qui videtur & comeditur, panem jam sanctificatum esse verum Christi corpus, sed spiritaliter tantum intellectum, aut potius imaginando fictum. Quod omni impietate plenum est. Neque enim dixit JESUS, Hoc est figura corporis mei, sed, Hoc est corpus meum. Hic est sanguis meus. Hic est cælestis quod videtur, & accipitur, & comeditur, & frangitur, sanctificatum jam & benedictum. Loquitur juxta Berengarii professionem factam coram Nicolao secundo. Quòd Græci omnem Calvinismum, & quovis illius sectatores detestentur acerrimè, copiosè demonstrat in Occidentalis & Orientalis Ecclesiæ concordia Leo Allatius.**

CAPUT X.

Quomodo Græcorum Patres utantur voce, Antitypa.

IN memoriam reduci oportet hæc Sancti Stephani Auxentiani verba: *Nusquam Dominus, vel Apostoli, aut Patres imaginem dixerunt sacrificium sine sanguine, quod per Sacerdotem offertur, sed ipsum corpus, & ipsum sanguinem. Et ante sanctificationis quidem celebrationem typos quibusdam sanctorum Patrum hæc piè visum est nominare; post sanctificationem autem corpus propriè & sanguis Christi dicuntur, sunt, & creduntur.*

Et

Et istum loquendi modum ostendit placuisse Sancto Eufatio Antiocheno, & Magno Basilio. Loquitur ex quarto Sancti Joannis Damasceni libro de Orthodoxa Fide: *Quod si nonnulli panem & vinum corporis & sanguinis Domini figuram esse dixerunt, quemadmodum ille Divinitus afflatus Basilius, non hoc post consecrationem dixerunt, sed antequam oblatio ea consecraretur, hoc vocabulum usurparunt.* Quod ipsum docent Sanctus Nicophorus Patriarcha Constantinopolitanus, & alii plures. Et hinc nascuntur aliquot quaestiones.

Prima est, An Graeci Patres consecrata Eucharistiae elementa nunquam appellaverunt Dominici corporis & sanguinis Antitypa, seu imagines & figuras? Anastasius Bibliothecarius in marginali ad Sancti Stephani Auxentiani librum Scholio respondet: *Graeci Patres jam sanctificata non raro vocant antitypa.* Et probat autoritate Sancti Gregorii Nazianzeni, & Sancti Cyrilli Episcopi Hierosolymitani. Et recte. Etenim sororem suam Gorgoniam in funebri ejus elogio Gregorius laudat, quod infirma se prostravisset ante domesticum altare, plenaque fide Christum Dominum interpellasset, atque adjungit: *Et si quid usquam antityporum pretiosi corporis & sanguinis manus recondiderat, cum id lachrymis admisicisset, statim se morbo liberatam sentit.* Per antitypa palam intelligit domum deferri a fidelibus, & domi consuetam servari & sumi, adeoque antea in Ecclesia consecratam Eucharistiam. Et nota quod venerabilis Gorgonia non solum panis, sed & vini speciem haberet in suo domestico altari. Praeter morem. Quod enim solam panis speciem deportari domum, ac ibidem servari & sumi permiserit olim omnis Ecclesia, cunctis antiquae disciplinae peritis est exploratum. Porro sacra Virgo Gorgonia erat & Episcopi dilecta soror, & alterius Episcopi dilecta filia: Hinc ab illis habuit singulare privilegium.

Sanctus Helladis Anachoreta Lucas olim interrogavit Corinthiorum Episcopum: *Amabo, o Domine, qua nos ratione, qui propter multa peccata nostra montes colimus & solitudines, qua, inquam, ratione possimus percipere horrenda mysteria? Vides enim, ut nedum Collecta, sed neque Sacerdos superpetat.* Et Episcopus respondit: *Bene, Pater, deque bona re ac maxima interrogasti. Nam bonum quodque, ut ajunt, non bonum est, si non bene fieri contingat. Primum igitur ac principaliter Sacerdotem adesse decet. Quod si ille necessaria omni ratione absit, imponendum sacrae mensae Praeficatorum vasculum, si quidem est oratorium; sin autem Cella, scamno mundissimo. Tunc explicans velum minus, propones in eo sacras particulas, accensoque thymiamate, typicorum Psalmos, aut Hymnum Ter-Sanctus cantabis cum simbolo Fidei, utraque genium flexione adorans manus quidem contrahas, ore autem sacrum pretiosi Christi ac Dei nostri corpus sumes, dicendo: Amen. Loco autem sacri calicis, vini poculum bibes, nec vero ultra calicem in aliorum communem usum assumes. Rursum vero reliquas particulas in vase linteolo coliges, omnem diligentiam adhibens, ut ne margari-*

ta decidat & conculcetur. Hic fuit antiquus modus, antiqua pietas, antiqua reverentia in sumenda domestica Eucharistia.

Notanda sunt hic varia. Primo, Quod quidam fideles haberent, quidam non haberent altare domesticum. Secundò, quod sumenda Eucharistia flexis genibus adoraretur. Tertiò, quod domestica Eucharistia esset sola panis species. Quartò, quod vice Eucharistici calicis sumeretur simplex vinum. Quod ipsum & nos Latini, dum populum à sacro calice coepimus abstinere, fecimus in multis Ecclesiis. Quintò notandum est, quod Graecorum populus communicet minutas Eucharistiae particulas, ipsasque tunc margaritas, qui titulus est antiquissimus ac eminentissimus, lucideque firmat Eucharistiae veritatem. Sextò notandum, quod avita fidelium circa panem & calicem, ne quid in terram decidat, per Tertullianum laudata cura fuerit circa Eucharistiam. Et quidem Sancta Gorgonia pro domesticis suis mysteriis habuit domesticum altare, & omnem à Corinthiorum Episcopo laudatam reverentiam & sumendi rationem ipsis exhibuit, ideoque & haec videntur esse antiquissima. Et olim Corinthiorum Episcopus spectabat ad Romanum Patriarchatum, atque ita possit illa esse Romana Institutio. Notandum item est, quod Sancta Gorgonia Dominicum sanguinem miseret suis lachrymis. Suos forsitan lachrymis tinctos oculos ac genas tingebat etiam istis mysteriis, juxta superius laudatum ritum Ecclesiae Hierosolymitanæ. Porro etiam hujus Episcopus Sanctus Cyrillus in quinta mytagogica catechesi scribit à nobis sumi in Eucharistia non panem & vinum, sed Dominici corporis & sanguinis antitypa. Lucide loquitur de consecrata Eucharistia, Eundem loquendi modum resumit Nazianzenus Gregorius in prima oratione Apologetica: *Quo tandem modo externum illud sacrificium, magnorum mysteriorum antitypum, offerre auderem?* Quod ipsum in quinto Apostolicarum Constitutionum libro facit antiquus Author, vulgò dictus Clemens Romanus.

Et hinc nascitur altera quaestio, An Magnus Basilius ac Magnus Eustatius Eucharistica elementa dumtaxat ante, non post consecrationem dixerint antitypa? Respondeo Magni Eustatii mentem esse mihi ignotam. Etenim ipse in Salomonis Parabolas commentaria non vidi usque huc, & ex illius paucis per Stephanum Auxentianum adductis verbis non potest firmari judicium. Etiam Magni Basilii mens est obnoxia dubietatibus. Etenim Basiliana Liturgia habet ista verba in precibus, quas post solemnitè recitata Dominica verba, *Hoc est corpus meum*, adeoque & post factam consecrationem & transubstantiationem recitant hodierna Graecorum Eucharistia, & per quas istam fieri errant Graeci schismatici. Quod omnes orthodoxi Graeci consecrationem semper censuerint per Dominica verba fieri etiam à nobis Sacerdotibus, est certum, ac utcumque demonstratum in superioribus. Quare videtur Basilius non proposita & verbaliter oblata, sed omnino consecrata elementa

menta appellasse antitypa. Et in opusculo de Eucharistiae consecratoriis verbis Dominus Cardinalis Bessarion liberè profitetur Sanctum Joannem Damascenum in hoc puncto errasse. Magnus Alexandria Patriarcha Dionysius Pepuzensis Montanistas, licet in sacrosanctae Trinitatis nomine non baptizatos, tamen docuit non rebaptizandos. Admiratus hoc fuit in Canonicis ad Sanctum Amphilochem litteris Magnus Basilius, atque ita gloriosi Martyris ac Doctoris auctoritatem non reveritus scripsit: *Miror quomodo hoc latuerit Dionysium, quamvis omnium Canonum peritissimum.* Hoc ipsum de Sancto Joanne Damasceno, primùm uti filius à patre precatus veniam, hoc nostro in puncto scribit Cardinalis Bessarion, scribit consecratam Eucharistiam esse Dominici corporis & sanguinis non tantum veritatem, sed etiam imaginem atque figuram, ideoque adjungit: *Non video, quid formidans Damascenus Praefigurativi seu Antityporum vocabulum timent, atque ita exponere sit conatus.*

Attamen non persistit in hoc Responso, sed adjungit hoc temperamentum: *Fortasse autem, quod impossibile non est, dixerit quisquam verba illa Basilii, quibus haec munera praefigurativa seu antitypa nominavit, Damasceni tempore locum ante verba Domini in Missa habuisse, ideoque eo modo & rectè exposuisse Damascenum; nunc vero nescio quomodo ea verba fuisse transposita. Multa enim huic similia tam longo temporum intervallo acciderunt.* Graecorum Liturgiis varias vario tempore factas esse mutationes & transpositiones demonstrat exemplis, ideoque & hanc censet possibilem. Et fuisse reverè factam suadet antiqua Hierosolymitanæ Ecclesiae Liturgia, cujus aliquod compendium suae quintae mytagogicae Catechesi inseruit Sanctus Cyrillus ibidem Episcopus. Canonis in ista Liturgia praefationem eleganter exponit, atque prosequitur de Cherubico hymno: *Propterea traditam nobis hanc Seraphicam Theologiam recitamus, ut in illa caelesti hymnodia cum supra-mundana militia communicemus, atque sic per ejusmodi hymnos nos ipsos sanctificantes, Deum benignissimum oramus, ut super illa, Eucharistica elementa, proposita Sanctum Spiritum emittat, & panem quidem faciat corpus Christi, vinum vero Christi sanguinem. Omnino enim quod attigerit Spiritus Sanctus, hoc sanctificatur & transmutatur. Deinde vero postquam confectum est illud spirituale sacrificium, & ille cultus incruentum super ipsa propitiatis hostia, obsecramus Deum pro communi Ecclesiarum pace, pro tranquillitate mundi, pro Regibus, pro militibus, pro sociis, pro aegrotis, pro afflictis, & summa pro iis qui egent auxilio.* Hinc dicit subsequi commemorationem ac orationem pro defunctis. Lucide affirmat post praefationem & Seraphicum hymnum proximè sequi Eucharisticae transelementationis exposultrices preces, & tunc fieri spirituale ac incruentum sacrificium, videlicet ipsam per ipsa Domini verba transelementationem. Quod ipsa verba non expresserit, fecit apposita tunc illis lex Secreti, ex quo tunc passim in suis scriptis & dictis Sancti Patres

Christ. Lupi Opera T. VI.

addebant: *Nerunt fideles.* Attamen verba disertè expressit, atque ipsorum ex opere operato virtutem abundè exposuit cum Sancto Gregorio Nysseno Sanctus Joannes Chryostomus. Laudata Hierosolymae Liturgia eundem planè cum cunctis Graecorum Liturgiis habet ordinem: Unica differentia est, quod illa postulatrices transelementationis preces praenonat Dominicis verbis; haec postponat. Et illi, qui Basilianam, omnino ita alterant etiam Liturgiam Sancti Joannis Chryostomi, immò & Sancti Apostoli Jacobi. Quod non soli Constantinopolitani Patriarchae, sed & ipsi Imperatores sacris Liturgiis addiderint, detraxerint, ac alias variationes intulerint, est omnibus notum. An praesens variatio processerit ab aliquo Schismatico, non possum constans affirmare. Quidquid sit, illa schismaticis praebuit novi erroris fundamentum atque fomentum.

Possint opponi duo. Primum autoritas Sancti Germani Patriarchae Constantinopolitani, qui Sancto Joanni Damasceno coetaneus, Liturgiae ordinem refert atque exponit ad hodiernum morem: Transmutationis postulatrices preces manifestè supponit esse Dominicorum verborum recitatione posteriores. Secundò opponi potest autoritas omnium hodie Graecorum Euchologiorum, in quibus & Sancti Jacobi, & Sancti Basilii, & Sancti Joannis Chryostomi Liturgia istas sibi preces insertas habent post sacrosanctae Christi Domini verba. Nec possit adduci aliud exemplar. Nec antiquum nec novum. At verò haec omnia vitiosa aut certè alterata asserere est in antiqua Ecclesiae documenta palam grassandi, & consuetæ Haereticorum audacia dare pessimum exemplum, & ab omni Christianitate damnatam licentiam. Respondeo praefatum opus esse valde ambiguum, ideoque modicæ autoritatis. Eruditi plures ipsum non Sancto Germano adscribunt, sed Germano secundo, viro schismatico, cujus de facienda Ecclesiarum unione ad Gregorium nonnum Epistolae habes apud Matthæum Parisiensem. Ad secundum respondeo Rituales Ecclesiarum libros non spectare ad Bibliothecas, nec passim in ipsis asservari. Nam & apud nos Latinos plurimi olim fuerunt Pœnitentiales, Missales, alique rituales libri, quorum nulla reperire est authentica exemplaria. Adeo ut nec habeamus antiquum Missale Sancti Gelasii. Nec accusari hic possum de usurpata grassandi licentia. Etenim me palam tueri irrefragabilis & clara autoritas Sancti Cyrilli. Et cuncti passim Graecorum Patres constanter profitentur duo: Primum, transelementationem fieri per singulare opus Spiritus Sancti. Secundò, Spiritum Sanctum ad istud patrandum per singulares preces à Sacerdote advocari. Profitentur & tertium: Quod nempe ista preces illud opus antecederent. Varia Patrum loca adduxi superius. Et hinc vides Franciscum Turrianum ac Jacobum Billium, dum adducta Sancti Joannis Damasceni de Magni Basilii sensu verba affirmant esse spurca atque intrusa, esse locutos sine fundamento,

S

Que

Quæ omnia insigniter confirmantur ex Sancto Fulgentio. Etenim inter quæstiones, quas illi Monimus proposuit, fuit & hæc: *Cur à Patre mittendus ad consecrandum sacrificium corporis & sanguinis Domini Spiritus Sanctus postuletur?* Et Fulgentius respondit: *Jam nunc illa nobis est de Spiritu Sancti missione quæstio revolenda.*

Lib. 2. cap. 6. *Cur scilicet, si omni Trinitati sacrificium offertur, ad sanctificandum oblationis nostræ munus Sancti Spiritus tantum missio postuletur? Quasi verò, ut ita dicam, ipse Pater Deus, à quo Spiritus Sanctus procedit, sacrificium sibi oblatum sanctificare non possit, aut ipse filius sanctificare nequeat sacrificium corporis sui, quod offerimus nos, cum corpus suum ipse sanctificaverit, quod obtulit, ut nos redimeret, aut ita Spiritus Sanctus ad consecrandum Ecclesie sacrificium mittendus sit, tanquam Pater & filius sacrificantibus desint.* Demonstrat nostrum sacrificium sanctificari ab omnibus tribus Personis, addit per Spiritum Sanctum frequenter in sacris litteris intelligi diffusa per ipsum dona in nostris cordibus, & concludit: *Cum itaque Ecclesie Spiritum Sanctum sibi cælitus postulat mitti, domum sibi charitatis & unitatis postulat à Deo conferri. Quando autem incongruentius, quam ad consecrandum sacrificium corporis Christi, sancta Ecclesia, quæ corpus est Christi, Spiritus Sancti deposcat adventum, quæ ipsum caput suum secundum carnem de Spiritu Sancto noverit natum? Sic enim Angelico Maria informatur eloquio: Spiritus Sanctus superveniet in te, & virtus Altissimi obrumbabit tibi, ideoque quod nascetur ex te Sanctum, vocabitur Filius Dei.* Affirmat Latinæ etiam Ecclesie Missalibus libris tunc in-fuisse preces Sancti Spiritus invitorias ad peragendum mysterium tremendæ consecrationis, & transelementationis. Et dat causam: *Quia idem Deus homo, qui semel natus est ex Virgine, quotidie nobis in altari nascitur, ideoque non minus hic & nunc, quam ibi & tunc opus est Spiritu Sancto.* Eadem preces respicit & laudat in libris de sanctissima Trinitate Sanctus Augustinus: *Quod per manus hominum ad illam visibilem panis speciem perducitur, non sanctificatur, ut sit tam magnum Sacramentum, nisi operante invisibiliter Spiritu Dei.* Quod istæ preces fuerint solemnissimæ, evincit proposita per Monimum quæstio. Et tamen ipsarum nullus aperte meminit antiquus Pater, nisi solus, cui multas debemus gratias, Sanctus Fulgentius. Quid ergo mirum est, quod etiam istius posteriores Græcos factæ transpositionis non habeamus aperta testimonia? Verumtamen Sancti Cyrilli testimonium est satis apertum.

Præterea & Latinæ & Græcæ Liturgiæ, licet in accidentibus differant, eadem est substantia, idem substantialis ordo: Et quin istas preces Latina olim Ecclesia ante solemnia Domini verba dixerit, non est dubitandum. Hæc semper credidit se per ista verba consecrare. Nicolaus Cabasilas, qui antiquam Latinorum Ecclesiam, & ipsum hodiernum Sancti Gregorii Missale studet vocare in suum errorem, manifeste perdit operam, & inaniter se fatigat. Etenim in Gregoriano Missali Sacerdos proximè ante

Divina Domini verba Deo Patri supplicat suam oblationem fieri ratam, rationabilem, atque acceptabilem, ut nobis corpus & sanguis fiat Domini nostri Jesu Christi. Hoc verborum compendium Magnus Gregorius posuit in locum longiorum precum, quas laudat Sanctus Fulgentius. Et Monimi quæstionem præcidit. Suum compendium dixerit non ad sancti Spiritus, sed ad nomen Dei Patris. Eadem verba habentur apud Sanctum Ambrosium in quarto libro de Sacramentis, ideoque quidam existimant ex Ambrosiano Missali mutata à Magno Gregorio. Alii tamen inde opinantur libros istos non esse veraciter Ambrosianos, sed Magno Gregorio posteriores. Quidquid sit, quin etiam Græca olim Ecclesia istas sancti Spiritus advocatorias preces eodem ordine dixerit, videtur non dubitandum. Etenim notanda sunt hæc Basilianæ Liturgiæ verba: *Confidentes sancto tuo altari appropinquamus, & propositis sancti tui corporis & sanguinis antitypis rogamus.* Altè clamant se dicenda esse, adeoque olim fuisse dicta in primo ex Protheli ad altare accessu, dudum ante consecrationem. Altissimè istud ipsum clamat Sancti Cyrilli Patriarchæ Alexandrini Liturgia. Etenim dudum post prolata Dominica verba rogat mitti Spiritum Sanctum super has oblationes venerandas, quas incipio apponere coram te. Quomodo ad Missæ finem dicat Sacerdos: *Incipio apponere?* Certum videtur preces istas à Sancto Cyrillo fuisse positas non diu post magnum introitum. Et etiamnum hodie similes preces eodem loco habent Sancti Basilii, & sancti Jacobi, & præsertim Sancti Joannis Chrysoctomi Liturgiæ. Similes item habent ante Dominica verba. Omnino credo omnes, & quas ante, & quas post laudata verba hodie videmus, preces olim fuisse conjunctas. Et ita etiamnum hodie est in Missa Æthiopum, quos certum est semper spectasse ad Patriarchatum Alexandrinum, & istius Ecclesie ritum fuisse secutos. Istæ preces sunt ibi ante prolata Domini verba, nulla post ipsa. Et ad prolata per Sacerdotem Dominica super panem verba populus statim exclamat: *Amen, Amen, Amen, credimus, & confidimus, & laudamus te, o Domine Deus noster. Hæc verè corpus tuum est.* Eodem modo exclamat ad Dominica verba prolata super calicem. Palam profitetur consecrationem per ipsa perfici. Ad eundem Patriarchatum & ritum olim spectavit etiam Orientalis India, utpote ad Christum Dominum conversa per Sanctum Frumentium, illi datum & consecratum Episcopum à Magno Athanasio. Hinc & istius gentis antiqua, quam vulgavit & à Nestorianis erroribus expurgavit in sua Angamallensi Synodo venerabilis Alexius Menezius, ex nostro Ordine Archiepiscopus Goanus & Orientalis Indiarum Primas, Missa in Sanctorum Patrum Catalogo primum locum dat Sancto Athanasio. Eadem Missa Spiritus Sancti invitorias ad consecrandum preces habet dudum ante Dominica verba, & nullas post ipsa. Per ipsa consecrationem fieri manifestè proficitur. Nempè schismatici Græci nullum cum istis Indis unquam habuere commercium, ideoque eorum Rituales libros non potuerunt corrumpere.

Tertia quæstio est, An adductæ Liturgiæ preces; licet post Dominica verba & peractam ab ipsis transelementationem dicantur, non possint habere legitimum sensum? Respondeo posse. Etenim ipsa eodem ordine habet antiquæ Basilianæ Liturgiæ Latina translatio, & interpretatur hoc modo: *Te postulamus, Sancte Sanctorum, beneplacita tibi benignitate venire Spiritum Sanctum tuum super nos, & super proposita munera ista, & benedicere ea, & sanctificare, & ostendere quidem panem istum, ipsum honorificum corpus Domini Dei & salvatoris nostri Jesu Christi, quod autem est in calice isto, ipsum sanguinem Domini Dei & salvatoris nostri JESU Christi, qui effusus est pro mundi vita.* Libri, quibus usus fuit Dominus Cardinalis Bessarion, pro ostendere habent facere. Et ita omnino habent etiam hodierna Græcorum Euchologia. Attamen Leo Allatus in libris de utriusque Ecclesie Concordia probat & sequitur priorem contextum. Preces istæ possint exposulæ, ut divina gratia jam factam transelementationem firmer, conservet, & nobis ostendat, seu nos in ejus fide illuminet atque stabiliat. Illustrat hæc noster adversarius Nicolaus Cabasilas: *Et Sacerdotis & Pontificis ordinatio perficitur per orationem. Oremus enim pro ipso, ut veniat in ipsum gratia sanctissimi Spiritus, post impositionem manus is qui ordinar, ad Clerum clamat.* Ita clamat post datum à manuum impositione Spiritum Sanctum. Nempè ejus jam factam donationem supplicat esse stabilem ac firmam. Eodem modo & sensu antiqui Græcorum Patres possint orasse pro jam sanctificatis & transmutatis Eucharistiæ elementis. Et hinc ad prolata per Sacerdotem Dominica tam super calicem, quam super panem verba circumstantans Græcorum populus respondet, *Amen.* Etiam in hodiernis Euchologiis. Factam consecrationem profitetur, ac ipsi consentit. Consecrationis enim verba Græci Sacerdotes dicunt alta voce: *Ex Instituto Imperatoris Justiniani.* Et hinc Græci à Florentina Synodo, licet priorem de istis precibus errorem deponere fuerint coacti, de illarum tamen faciendâ transpositione nullus fuit sermo, nulla memoria. Nec ipsam fieri suavit unquam Cardinalis Bessarion, potentissimus expugnator istius erroris. Quin immò tradidit varios modos, quibus istæ preces, licet dictæ post Dominica verba, possint habere sensum legitimum atque orthodoxum. Et hinc lucet nullum esse fundamentum, ex quo schismatici Græci Magnum Basilium, Sanctum Joannem Chrysoctomum, aut alium suæ Ecclesie Patrem advocent in sui erroris patrocinium. Attamen nunquam credidero hodiernum Ordinem fuisse in antiquis Liturgiis.

Quarta quæstio est, Qua ratione sancti Græcorum Patres consecratam Eucharistiæ appellent Dominici corporis & sanguinis antitypa? Respondeo quòd variis modis. Primum edicit in suo ad primam Sancti Gregorii Nazanzeni apologeticam orationem Elias Metropolitæ Cretensium. Primò audiamus ejus lucidam de Eucharistica veritate professionem: *Per æternum sacrificium Gregorius intelligit illud, quod per panem Christi. Lupi Opera T.VI.*

& vinum peragitur. Quæ quidem in sacra mensa proposita per ineffabilem quamdam Omnipotentis Dei vim ac facultatem in Christi corpus & sanguinem verè commutantur. Etenim ne carnem & sanguinem in sanctis Ecclesiarum mensis proposita conspicientes horrorem concipiamus, idcirco Deus ad infirmitatem nostram se demittens, propositis rebus visibilibus vim immittit, atque ea ad carnis suæ operationem transfert. Neque verò quin hoc verum sit, ullo pacto ambige: Cum ipse aperte dicat, *Hoc est corpus meum, Hic est sanguis meus. Quin potius Salvatoris sermonem fide accipe. Nam cum verus sit, minimè mentitur.* Hinc pergit ad nostri presentis vocabuli commentarium: *Per antitypum autem isotypum intelliges, si quidem de magnis illis mysteriis, hoc est, de sanctissimo Christi corpore ac pretioso sanguine istud accipias. Sic enim Magnus Basilius hoc quoque appellavit. Præpositio enim hæc, nonnumquam æqualitatem etiam significat. Si autem ad futura mysteria hæc referantur, nec enim desunt qui hæc verba ad hunc modum acceperint, non tanquam Christi corpus ac sanguis non verè sint, antitypa dicuntur, sed quia nunc quidem per ea Divinitatis Christi participes efficiuntur, nostris videlicet corporibus velut commixti & contemperati, tunc autem spiritaliter per solam contemplationem. Verum quoniam pacto, cum Salvator ipse per demonstrationis modum dixerit, *Hoc est corpus meum, Hic est sanguis meus, Divinitatis tamen hi Magistri, nempè Magnus Basilius & Gregorius Theologus, antitypa Dominici corporis & sanguinis appellant?* Nimirum eximus ille Joannes Damasci alumnus interventu suo dissensionem eam, cujus hic species quædam obijcit, dissolvit, his verbis utens. Adducit adducta superioris Sancti Joannis verba. Quæ omnia confirmat in undecimæ orationis commentario, & adjungit. *Sciendum est, quòd per antitypa hoc loco Gregorius intelligat isotypa. Id quod frequens est tum apud externos, tum apud Divinos nostros Magistros.* In quadragesima secunda oratione Gregorius affirmat Ecclesiam luminaria esse cælestium & supercælestium luminarium antitypa, & Nicetas Serronus commentatur: *Ea vox duplicem significationem habet. Nam & pro contraria figura accipitur. Sic serpens æneus suspenditur, non ut typus Christi, sed ut antitypus. Et pro æquali figura, ut hoc loco.* Affirmat uterque Commentator vocem, *antitypa*, accipi tribus modis: Pro contraria figura, pro isotypo seu figura æquali, & pro simplici signo seu similitudine. Affirmat ipsam dici posse & de consecratis elementis, & de propositis dumtaxat, seu simplici benedictione ad consecrationem præparatis. Priori modo acceptam vocem affirmat esse idem quòd isotypum: *Quia nempè tunc accipitur pro invisibili Christi corpore, quod corporis visibilis est æqualis & consubstantialis figura. Confirmat duplex Christi corpus, quod à multis etiam Latinis Patribus supra audivimus laudari. Per posteriori modo acceptam vocem affirmat importari simplex ac inæquale signum, & adjungit ita fuisse acceptam non tantum à Sancto Joanne Damasceno, sed etiam à Magno Basilio, & Nazianzeno Gregorio. Quòd nempè etiam Gregorius fuerit**

fuert usus Liturgia Basilii: Nec enim in suis Scriptis est usquam ita locutus. Et quidem Elias disertè profitetur transelementationem fieri per Dominica verba, adeoque etiam asserit Sancti Spiritus advocatrices preces non tantum in Basilii atque Gregorii, sed etiam in Sancti Joannis Damasceni Liturgia fuisse laudatis verbis anteriores.

Cap. 6.

Aliam insuper vocis *Antitypum* significationem adducit Hæresiarcha Nestorius. Laudat Apostoli testimonium, *Quotiescumque manducabitis panem hunc, & commentatur: Cujus est ipsum Domini corpus antitypum*. Exstant verba in quarto adversus dictum Erronem libro Sancti Cyrilli Alexandrini. Per *Antitypon* intelligit *Prototypon*. Dominicum corpus & sanguinem affirmat esse tremenda ac vera mysteria, quæ per transubstantiata panis ac vini elementa representantur. Circa Dominicæ Incarnationis ac Personæ unitatem Judaicè, circa Eucharistiæ contenta gravissimè, circa transelementationem nullatenus erravit Nestorius, atque ita omnino videtur juxta sui temporis morem fuisse locutus. Et hinc istam ejus phrasim Sanctus Cyrillus non redarguit. Attamen Magnus Basilii & Nazianzenus Gregorius videntur isto modo non locuti. Nec enim corpus & sanguinem esse panis & vini antitypa, sed hæc dixerunt antitypa istorum. Quod in Eucharistia sint simul figuræ & veritas, quod transmutata elementa istius corporis & sanguinis, in quæ sunt transmutata, sint signa & symbola, est abundè demonstratum. Et ab hac professione Sanctus Joannes Damascenus, Sanctus Stephanus Auxentianus, Sanctus Nicephorus Patriarcha Constantinopolitanus, alique Iconoclastis adversi Græcorum Patres sola voce, non sensu discesserunt. Quod dumtaxat voluerint Eucharistiam non esse solam figuram, affirmat atque demonstrat in superius laudato opusculo Cardinalis Besarion.

CAPUT XI.

Joannis Calvinii sententia breviter exponitur.

NOlo actum agere, nec ab aliis prostrati hostis spolia circumferre. Nolo abundè expugnatum Joannem Calvinum denuò impetere. Paucis dumtaxat volo ejus sententia aperire, ac demonstrare hominem in vitium ac repugnante conscientia lapsum, imò desperatè se præcipitasse in suas de sacrosancta Eucharistia blasphemias. Adeò lucida est hæc veritas, ut nec ipse hic Erro videatur de ipsa dubitasse. Eam pertractat in quarto libro Institutionum. Primò itaque hujus Sacramenti eminentiam insignitè exponit, adeoque extollit, ut Romanæ de ipso fidem videatur profiteri. Audi hæc ejus verba: *Statuendum est verè nobis exhiberi Dominicum corpus & sanguinem, non secus ac si Christus ipse præsens aspectui nostro objiceretur, ac manibus attraheretur*.

N. 17.

N. 1. 2. 3.

Hoc enim verbum nec mentiri, nec illudere nobis potest: Accipite, edite, bibite, Hoc est corpus meum, quod pro vobis traditur, Hic est sanguis meus, qui in remissionem peccatorum effunditur. Scribit ejusmodi plura, quæ versuti Hæretici scriptis ignorant lectori suadeant ipsum rectè sentire. Scribit non sola Eucharistica elementa, sed ipsum etiam sub illis Dominicum corpus & sanguinem edi ac bibi, & pergit: *Porro nobis hic duo cavenda sunt vitia. Ne aut in extenuandis signis, à suis Mysteriis ea divellere quibus quodammodo adnexa sunt, aut in iisdem extollendis immo-dici, Mysteria interim etiam ipsa nonnihil obscurare videamur.* Et statim infra: *Sunt enim qui manducare Christi carnem, & sanguinem ejus bibere, uno verbo definiunt nihil esse aliud, quam in Christum ipsum credere, sed mihi expressus quiddam ac sublimius videtur voluisse docere Christus in præclara illa concione, ubi carnis suæ manducationem nobis commendat. Nempe vera sui participatione nos viviscari.* Dominicum corpus & sanguinem docet à nobis non per solam fidem, sed re ipsa edi ac bibi. Ostendit Sanctum Augustinum istis Erroribus non patrocinari. Quod Augustinus hanc manducationem non oris, sed fidei esse aliquando doceat, admittit, atque prosequitur: *Quod neque ipse nego, sed simul tamen addo nos fide completi Christum non eminus apparentem, sed se nobis unientem, ut ipse caput nostrum, nos verò ejus membra simus.* Et post quædam: *Atque id ipsum est quod alicubi scribit Chrysostomus, Christum non fide tantum, sed re ipsa nos suum efficere corpus.* Ex iisdem principiis damnat eos, qui volunt cenam esse solam externæ professioni notam. Ipsos præterit ut alibi abundè refutat. *Quin & realem præsentiam disertè profitetur, ac Papis, qui ipsam ab illo affirmant negari, indignatur. Veritatem Dei, inquit, hic sine controversa amplector. Pronunciat Dominus carnem suam esse animæ meæ cibum, sanguinem esse potum. Talibus alimentis illi animam meam pascentiam offero.* In sacra sua cæna jubet me sub symbolis panis & vini corpus ac sanguinem suum sumere, manducare ac bibere: *Nihil dubito, quin & ipse verè porrigat, & ego recipiam.* Eucharisticæ veritatis professioni assuetum Christi populum, ac ipsius pias aures timet offendere, Sacramentarium lupum tegit intra ovinas Catholicæ atque avitæ locutionis lanas, & ita studet circumscribere, seducere, ac occidere.

N. 5.

N. 6.

N. 31. 32.

Dominicam carnem esse ex Verbi unione vivificatricem ac immortalitatis donatricem, & ex ipsa, uti ex vulgari pane corpus, nostram animam pasci profitetur, & prosequitur: *Est autem incredibile videtur in tanta locorum distantia penetrare ad nos Christi Carnem, ut nobis sit in cibum, meminimus quantum supra sensus omnes nostros emineat arcana Spiritus Sancti virtus, & quam stultum sit ejus immensitatem modo nostro velle metiri. Quod ergo mens nostra non comprehendit, concipiat fides.* Nequaquam Dominici corporis immensitatem seu ubi-quitatem docet: *Errorem hunc detestatur pessimè, acerrimè impugnat, affirmat longè plus quam Papis dogma à vero deviare.* Affirmat in cæna nobis exhiberi rem-figura-

N. 8. 9.

10.

signatam, verbo istic & precibus consecrari Dominicum sanguinem, & prosequitur: *Nec est quod objiciat quisquam esse figuratam locutionem, qua signata rei nomen signo deferatur.* Fateor sanè fractionem panis esse symbolum, non rem ipsam. Verùm hoc posito, à symboli tamen exhibitione rem ipsam exhiberi, ritè colligemus. *Nisi enim quis fallacem vocare Deum volet, inane ab ipso symbolum proponi nunquam dicere audeat.* Itaque si per fractionem panis Dominus corporis sui participationem verè representat, minimè dubium esse debet, quin verè præset, atque exhibeat. Atque omnino isthæc pius est tenenda regula, ut quoties symbola vident à Domino instituta, illic rei signatæ veritatem adesse cerè cogitent, ac sibi persuadeant. Et infra: *Dico igitur, quod & semper in Ecclesia receptum fuit, & hodiè docet quicumque rectè sentiunt, duabus rebus constare sacrum cæne mysterium; corporeis signis, quæ ob oculos proposita res invisibiles secundum imbecillitatis suæ captum nobis representant, & spiritali veritate, quæ per symbola figuratur simul & exhibetur.* Quis ex hisce verbis non credat ipsum rectè docere? Nam & plura illic adducit, quæ videantur profiteri Eucharistiam esse imaginem simul ac veritatem.

Papisticos Sophistas tandem accusare incipit: Præsertim de duobus. Nempè quod circa Eucharistiam doceant illa, quæ evertant humanam naturam, necnon æternam gloriam Dominici corporis. Et prosequitur: *Ceterùm his absurditatibus sublati, quidquid ad exprimentam veram, quæ sub sacris Cæne symbolis exhibetur fidelibus, facere potest, libenter recipio, atque ita ut non imaginatione dumtaxat, aut mentis intelligentia percipere, sed ut re ipsa frui in alimentum vitæ æternæ intelligantur.* Et infra: *Nos rationi humane ita additos esse jactant Papis, ut nihilo plus tribuamus Dei potentiam, quam naturæ ordo patitur, & dicat communis sensus.* A tam improbis calumniis provoco ad ipsam doctrinam quam tradidi, quæ satis dilucidè ostendit me hoc mysterium minimè rationis humane modo metiri, vel naturæ legibus subjicere. Nempè quod in Eucharistia sint Divinæ omnipotentis supra naturam opera, semper credidit omnis sub cælo Ecclesia: Et ab hac professione Calvinus, ne à fidei populo lapidaretur, non fuit ausus dissonare. Hinc miscet vera falsis, & spontaneos contra propriæ conscientis iudicium ex Romanæ Ecclesiæ odio assumptos errores ita velare tentat atque fucare.

N. 19.

N. 24.

N. 12.

E variis hujusmodi erroribus atque blasphemis audiamus unam: *Jam ad hyperbolicas mixturas, quas superstitio innoxerit, descendò.* Mira enim astita hic lustrat Satan, ut mentes hominum è cælo abstrahas perverso errore imbueret, ac si panis elemento adfixus esset Christus. Ac primò quidem, præsentia Christi in Sacramento minimè talis somnianda est nobis, qualem Romanæ Curie artifices confinxerunt, ac si locali præsentia corpus Christi manibus attrahendum, atterendum dentibus, ore deglutendum sissetur. Hanc enim palinodia formulam didicavit Berengario Nicolaus Papa, quæ potentia testis foret: *Verbis scilicet ed usque prodici-*

giosis, ut glossæ auctor exclamet periculum esse, nisi prudenter sibi caveant Lectores, ne hæresim inderant pejo rem, quam fuerit Berengarii. Respondeo istam formulam non ab ipso Papa Nicolao, sed à Cardinali Humberto fuisse compositam. Attamen ex mandato Papæ, & omni-istius Synodi: Ad formulæ verba, *Dentibus atteri*, hic est glossæ commentarius: *Nisi sanè intelligas verba, in majorem incidet hæresim, quam ipse Berengarius habuit.* Et idè omnia referas ad species ipsas, quia de Christi corpore partes non facimus. Est rectissimus commentarius. Etenim si verba ad ipsum Christi corpus referas, incidet in errorem Capharnaitarum, Berengariano longè fædiorem. Porro quod ista verba etiam Sancto Joanni Chrysostomo, aliisque Græcis ac Latinis Patribus fuerint familiaria, ideoque & rectè assumpta ac Berengarianæ professioni inserta per ipsam Synodum, est abundè demonstratum. Expositum est & nostri Gregorii de ipsi iudicium. Quod Calvinus hanc blasphemiam sit à Wicleffo mutuatum, videre possis apud Thomam Waldensem. Calvinus itaque, qui veram ac realem Christi Domini in Eucharistia præsentiam profiteretur, negat localem. Et hanc onerat plenius horrendorum elogiorum plaustris. Quasi vera & realis præsentia sit alia quàm localis. Ejus fundamentum est, quod hæc evertat & humanæ naturæ veritatem, & Dominici corporis cælestem gloriam. Exponit seipsum: *Dominicum corpus, ut finitum esse pro perpetua humani corporis ratione minimè ambigimus, celoque contineri, quo semel receptum est, donec ad iudicium redeat; ita sub hæc corruptibilia elementa retrahere ipsum, aut ubique præsens imaginari, prorsus ductus nefas esse.* Affirmat localem præsentiam fieri non posse, nisi Dominicum corpus ponatur ubique, aut saltem in diversis locis, vel certè detrahatur de cælo, ac in pane includatur. Primum naturæ corporis, alterum censeat cælesti Dominici corporis gloriæ adversari. Et in alio loco scribit: *Nos talem Christi præsentiam in Cæna statuere oportet, quæ nec panis elemento ipsum affigat, nec in panem includat, nec ullo modo circumscribat. Quæ omnia derogare cælesti ejus gloriæ, palam est.* Deindè quæ nec mensuram illi suam auferat, vel pluribus simul locis distrahat, vel immensam illi magnitudinem assignat, quæ per cælum & terram diffundatur. Hæc enim naturæ humane veritati non obscurè repugnant. Has duas exceptiones nunquam patiamur nobis eripi. Et iterum: *Longè falluntur, qui nullam carnis Christi præsentiam in Cæna concipiunt, nisi in pane sistant.* Ita enim arcana Spiritus operationi, quæ nobis Christum ipsum unit, nihil reliquum faciunt. *Christus præsens illis non videtur, nisi ad nos descendat.* Quasi verè si nos ad se evehat, non aequè potiamur ejus præsentia. Ergò tantum de modo quæstio est: *Quia Christum ipsi in pane locant, nobis autem non ducimus fas esse eum de cælo detrahere.* Eucharistiam ex panis ac vini elementis & ex sedenti ad Patris dexteram Dominico corpore componit. Ait hoc à nobis verè ac realiter sumi: *Ast ipsum non ad nos descendere, sed nos ascendere ad ipsum.* Hoc in puncto vult consistere Eucharistia

Cap. 42.

43.

N. 19.

N. 31.

ritiæ prædicatum à Patribus miraculum: Quod corpus in cælo existens pascat nostras animas existentes in terra. Audiamus ejus verba: *Obsecro, an ex Phisicis didicimus Christum perinde animas nostras à cælo pascere carne sua, atque corpora pane & vino aluntur? Undè hæc carni virtus, ut animas vivificet? Naturaliter non fieri omnes dicent. Humanæ rationi nihil magis placebit penetrare ad nos Christi carnem, ut nobis sit alimentum. Denique quisquis doctrinam nostram gustaverit, capietur in admirationem arcanae Dei potentiae. Isti autem boni ejus zelotæ miracula sibi fabricant, quo sublato evanescit Deus ipse cum sua potentia.* Prædicat duo miracula. Primò, quòd Dominica caro pascat etiam animas. Secundò, quòd ipsa in cælo posita pascat animas degentes in terra, nempe animas ad se per fidem ascendentes. Quod quid est aliud quàm impugnata à Calvino & damnata Dominicæ carnis manducatio per solam fidem? Ita Sophisticis, de quibus nos accusat, subtilitatibus simplicem populi fidem dolosus Erro circumscribit. Et Dominica caro, si nos ad ipsam ascendamus in cælum, quomodo ad nos penetrat in terras? Nempe fabula sibi ipsi non cohæret. Ficta est contra propriam conscientiam, cujus adversum se clamores nemo potest extinguere.

Unicum proinde erroris fundamentum est, quòd Dominica caro non possit includi intra panem & vinum. Quòd ista inclusio cogat aut ad Dominicum corpus detrahendum è cælo, aut ad ipsum donandum infinita & ubi quæritaria extensione, aut ad ponendum in plurimis discretis locis. Duo posteriora impossibilia, primum censet Dominici corporis gloriæ adversum. Dominicam sub pane ac vino existentiam varie calumniatur. Affirmat Dominicum corpus per nos ad se ipsi albedini, ut sub ipsa lateat & operiatur. Et concludit: Proinde hoc in Summa profectum videmus ista ingeniosa subtilitate, ut panis pro Deo haberetur. Ait quòd localis presentie Archicæsti corpus Christi substantiæ panis permisceant: Quòd Christi corpus pane includant: Quòd ipsum pani includant, insigant, circumscribant. Respondeo hæc omnia esse abunde in superioribus expedita. Adde tamen volo insignem locum publicati per Jacobum Gretzerum Anastasii Sinaitæ. Dominicum corpus ante passionem fuisse corruptibile & mortale, post resurrectionem esse immortale atque incorruptibile & multum diversis qualitatibus ornatum demonstrat insigniter, atque prosequitur: *Dominus ante passionem nunquam visus est in diversis locis, tamen si poterat, ne inane spectrum ac phantasma censeretur, sed communi corporum more de loco movebatur ad locum. At post resurrectionem ex mortuis, corpore jam agilitate, tenuitate, & incorruptibilitate prædedito, absque ullo obstaculo potuit & clauso sepulchro egredi, & per clausas januas ingredi: Et eadem hora illius diei, quo surrexit, cum jam serò esset, Hierosolymæ & Discipulis euntibus in Emmaus apparuit. Si autem ab ipso unionis exordio prorsus erat incorruptibilis, cur non etiam ante passionem omni carni eadem hora in diversis locis, formis ac figuris constituendum se exhibuit? Calvinus, ut*

invisibilem ac spiritualement Dominici corporis in mysterio existentiam persuadeat impossibilem, sepulchri lapidem & clausas januas negat à resuscitato Domino fuisse penetrata. Et negare debet. Etenim ejus unicum adversus Eucharistiam fundamentum est ista impossibilitas. Et ipsam laudatus Anastasius lucidè ac fortiter evertit. Nec de suo, sed ex unanimi omnium Christianorum, etiam tunc grassantium Hæreticorum sensu est locutus. Et quòd gloriosum Domini corpus etiam in consecratis per plurima quotidie altaria elementis doceat replicari, est supra demonstratum. Quod ipsum in authenticis de tempore sermonibus docet Sanctus Augustinus. In *Scr. 140. Emmauntis cæna affirmat à Domino fuisse consecratam, & à nobis quotidie consecrari Eucharistiam, & adjungit ad omnes Christianos: Consoletur te fractio panis. Absentia Domini non est absentia. Habeto fidem, & tecum est quem non vides. Utique occultus & operus sub consecratis elementis. Ita illic Augustinus fide ipsum pluribus exponit. Quod ipsum lucidè tradit in secundo sermone de verbis Apostoli, & in habito ante altare ad Neophytos sermone, quem nobis in libro de Baptismo Æthiops custodivit Sanctus Fulgentius. Et in litteris ad Anatholium Constantinopolitanum Episcopum Sanctus Leo Magnus ostendit veram & nobis consubstantialem carnem fuisse Mediatori necessariam, & pergit: *Aliter in Ecclesia Dei, quæ corpus est Christi, nec rata sunt Sacerdotia, nec vera sacrificia, nisi in nostra proprietate nature verus nos Pontifex reconciliet, verus immaculati Agni sanguis emundet. Qui licet in Patris sit dextera constitutus, in eadem tamen carne, quam sumpsit ex Virgine, Sacramentum propitiacionis exequitur.* Animalis Calvinus spiritales gloriose corporis dotes non intellexit, aut finxit à se non intelligi. Et certè caro & sanguis Dei Regnum, uti possidere non possunt, ita nec intelligere. Porro Dominicum corpus profitemur sub mysterii elementis contineri & operiri, non tamen affigi, includi, aut circumscribi. Hujusmodi voces laborant cacophonia, & sunt offensivæ piarum aurium.*

Audiamus & aliud palmare Calvinii argumentum. Nostram de Dominico intra Eucharistiam invisibili corpore doctrinam exponit, nescio quem paradoxum de visibili & adhuc in terris mortali corpore errorem affigit quibusdam Doctoribus scholasticis, atque prosequitur: *Alii paulò argutiùs elabuntur, corpus hoc, quod in Sacramento datur, gloriosum esse atque immortale. Itaque nihil esse absurdi, si pluribus in locis, si nullo loco, si nulla forma, sub Sacramento continetur. Sed quæro, quale dabit Discipulis Christus pridie quàm pateretur? An non verba sonant mortale illud, quod paulò post tradendum erat, dedisse? Jam ante, inquit, gloriam suam tribus Discipulis in monte conspiciendam præbuerat. Verum id quidem, sed ea claritate gustum immortalitatis ad horam præbere illis voluit. Interea non reperirent illic duplex corpus, sed unum illud, quod Christus gestabat, nova gloria ornatum. Cum verò corpus suum in prima cæna distribueret, imminere jam hora, qua à Deo percussus & humiliatus, sine decore, ut leprosus jaceret. Tantum abest, ut tunc gloriam*

*Resurrectionis proferre vellet. Et hic Marcioni quanta fenestra aperitur, si Christi corpus uno in loco mortale & humile videbatur, in alio immortale & gloriosum tenebatur? Quamquam si valeat eorum opinio, idem quovidiè accidit. Quia factè coguntur corpus Christi in se visibile invisibiliter late sub panis symbolo. Affirmat Domini corpus in novissima cæna fuisse adhuc passibile, ideoque poni non potuisse in Eucharistia. Deinde, ejusdem Dominici corporis in visibile ac invisibile distinctionem censet ficticiam, impossibilem, suspectam de Marcione. Spiritualement corporis existentiam addit suspectam etiam de Andrea Seretto, qui cum antiquis hæreticis deliravit Dominicum corpus per resurrectionis gloriam fuisse absorptum & exufflatum penitus à Divinitate. Istam existentiam acerrimè detestatur. Nempe vidit nullam scripturam, nullum Ecclesiæ Patrem, nullam traditionem sibi suffragari, ideoque ad naturam debuit confugere, & ad ejus impossibilitatem appellare. Emulatus est Joannem Wicleffum, cujus palmare adversus hæc tremenda mysteria fundamentum fuit similis hic articulus: *Accidentia per Dei omnipotentiam nequeunt existere sine subiecto.**

Dei omnipotentiam offendentibus Platonis rectè olim reposuit Sanctus Augustinus: Quasi vero Deus sit omnipotens, non quovisque Christiani credunt, sed dumtaxat quovisque Platonici volunt. Etiam ergo respondeo: Deus omnipotens est, non tantum quovisque Wicleffus & Calvinus volunt, sed quo usque Orthodoxi fideles semper crediderunt. Istam ejusdem corporis distinctionem esse vetustissimum Latinorum ac Græcorum Patrum, adeoque & Apostolorum dogma, est supra abundè demonstratum. An Dominus in novissima cæna passibile, an impassibile corpus posuerit in prima Eucharistia, etiam suo loco est examinatum: Adde hunc Sancti Augustini locum ex primo libro Evangelicarum quæstionum: *Quod Dominus sub Passionis tempore dicit discipulis, Non bibam amodo de hoc genimine vitis usque in diem illum, dum bibam illud vobiscum novum in Regno Patris mei, vult intelligi hoc esse vetus, cum illud novum dicit. Quia ergo de propagine Adam, qui vetus homo appellatur, corpus susceperat, quod in Passione morti traditurus erat, inde etiam per vini sacramentum commendat sanguinem suum. Videtur asserere primam Eucharistiam fuisse consecratam in corpus passibile. Oppositam tamen sententiam sequitur in libris de Eucharistia venerabilis Algerus ex Leodiensi Canonico Sanctus ac eruditus Monachus Cluniacensis. Et dat rationes: Non est mirum, si ille, qui ante Passionem transfiguravit se in tale corpus, quale post Resurrectionem habiturus erat, & post Resurrectionem ostendit corpus suum vulneratum & palpabile, quale ante Passionem habuerat, ita immortale dederit corpus suum in Sacramento, quod erat mortuum, sicut post Resurrectionem idem corpus suum, quod erat invulnerable, ostendit vulneratum. Sicut hoc, sic & illud divinæ potentie ascribitur. Eandem quæstionem versat in Speculo de Ecclesiæ mysteriis, & in secundo libro de Sacramentis Hugo de Sancto Victore.*

Profitetur esse rem inscrutabilem, sentit cum venerabili Algero, & solvit adversæ sententiæ argumenta. Quidquid sit, neutra sententia adjuvat Calvinum. Laudatus Algerus etiam præfatam ejusdem corporis distinctionem insigniter digerit atque exponit.

Calvinus etiam pessimè odit transubstantiationem, & horrendis impetit blasphemis. Residua transubstantiati panis accidentia affirmat esse vanum panis spectrum, & adjungit: *Voluit Christus externo symbolo testari carnem suam esse cibum. Si inane dumtaxat panis spectrum, non panem verum proponeret, ubi analogia vel similitudo, quæ deducere nos à re visibili ad invisibilem debet? Remanentem panis substantiam censet necessariam, & sola ejus accidentia esse inepta, ut sint elementum Sacramenti. Et prosequitur: *Bernardi quidem ætate, est durior involeverat loquendi ratio, transubstantiatio tamen necdum agnita erat. Ac omnibus retrò sæculis illa similitudo in ore omnium volitabat, panis & vino rem spiritualement conjunctam esse in hoc mysterio.* Respondeo hominem insigniter hallucinari. Etenim hæresiarca Berengarius toto ferè sæculo præcessit Sanctum Bernardum: Et nonne contra illum Leo nonus, Victor secundus, Nicolaus secundus, secundus Alexander, Gregorius septimus, necnon plures tunc & magnæ Synodi definierunt panis & vini substantias desinere, & manere sola accidentia? Nec de suo, sed ex perpetuo Ecclesiæ sensu definierunt. Et non sola res, sed & ipsa vox, *Transubstantiatio*, tunc famosa fuit, ac familiaris omni Latinæ Ecclesiæ. Etenim Stephanus Eudensis Episcopus, quem decimo sæculo floruisse censent passim Eruditi, hæc Missalis Canonis de propositis elementis verba, *Ut nobis corpus & sanguis fiant Domini nostri JESU Christi*, commentatur: *Oramus ut cibis hominum fiat cibum Angelorum, scilicet ut oblatio panis & vini transubstantietur in corpus & sanguinem JESU Christi.* Adeo errant etiam quidam Catholicæ Scriptores, qui existimant istam vocem esse inductam ab Alexandro tertio. Et quis nesciat vocem, *Transubstantiatio*, esse apud Græcos longè vetustissimam? Est omnino ab Apostolis: Et per omnia æquivalet voci, *Transubstantiatio*.*

Joannes Franciscus Commendonius, Zachynti Episcopus, & in nostro Belgio Apostolicus Legatus, olim nostro Lovaniensi Collegæ Joanni Hesselio proposuit hanc quæstionem: *An ulla ratione vox Transubstantiationis semel contra Berengarianos à Concilio Lateranensi recepta, possit propter Hæreticos vel quosdam Catholicos id postulantes taceri aut omitti, dum de veritate corporalis presentie Domini corporis in Eucharistia tractatur?* Et laudatus Doctor ad ipsam rescripsit: *Nec sat tibi fuit, quid tibi videretur audire, nisi etiam ad meæ sententiæ confirmationem latè tibi historias præcedentium temporum recitarem, ex quibus pateret Catholicos aut noluisse vel apicem ex præcedentibus definitionibus abolere vel subtrahere, aut si quando humana quadam ratione ad hoc declinarunt, rem fuisse infelicitissimi exitus.* Respondeo Hesselium optimè judicasse. Etenim à Nicæna

cena Synodo adversum Arianos inductam vocem, *Consubstantiale*, quidquid illorum molliores allegarent aut promitterent, numquam circumducere aut circumscribere voluit Mater Ecclesia: Ipsam habuit pro immobili contestatione orthodoxæ Christianitatis. Et Syrmienfis & Ariminenfis Synodorum unicus ferè lapsus fuit, quòd istam vocem tacuissent. Hinc omnes earum Episcopi fuerunt dejecti in laicam communionem.

Eadem constantia Mater Ecclesia adversum Nestorianos vocem *Deipara*, & adversum Eutyrianos tractavit vocem, *In duabus naturis*: Et adversum Græcos Schismaticos etiamnum hodiè tractat vocem Symboli, *Filioque*. Plura sunt istiusmodi exempla. Mater Ecclesia non tantum credendi, sed etiam loquendi leges debet præscribere Hæreticis, & hi ab ipsa accipere.

S. GREGORII VII.

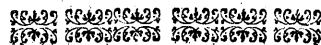
SEPTIMUM ROMANUM

CONCILIUM.

ANno ab Incarnatione Domini millesimo octogesimo, Pontificatus verò Domini Gregorii septimi Papæ anno septimo, indictione tertia, celebravit ipse Dominus Papa Synodum Romæ, ubi interfuerunt Archiepiscopi, Episcopi diversarum Urbium, nec non & Abbatum, ac diversorum Clericorum, & Laicorum innumerabilis multitudo. In qua Apostolica Constituta corroboravit, multa quæ corrigenda erant correxit, & quæ corroboranda firmavit. Inter cætera namque in fine Synodalis absolutionis hæc annexuit, & perpetuæ memoriæ pro posteris scribenda mandavit, ita dicendo,

C A N O N I.

SEquentes Statuta sanctorum Patrum, sicut in prioribus Conciliis, quæ Deo miserante celebravimus, de ordinatione dignitatum Ecclesiasticarum statuimus, ita & nunc Apostolica auctoritate decernimus, ac confirmamus, ut si quis Episcopatum vel Abbatiam de manu alicujus Laicæ personæ susceperit, nullatenus inter Episcopos vel Abbates habeatur, nec ulla ei ut Episcopo vel Abbati audientia concedatur. Insuper etiam ei gratiam Sancti Petri & introitum Ecclesiæ interdicimus, quo usque locum, quem sub crimine tam ambitionis quàm inobedienciæ, quod est scelus idololatriæ, cepit, resipiscendo non deserit. Similiter etiam de inferioribus Ecclesiasticis dignitatibus constituimus.

SCHO-

SCHOLIION.

REGIAS Antistitum & quorumvis Ecclesiasticorum graduum nominationes ac Investituras denuò damnat Gregorius juxta trigessimum primum è vulgaribus Apostolicum Canonem: *Si quis Episcopus secularibus Potestatibus usus, Ecclesiam per ipsos obtineat, deponatur. Et segregentur omnes qui ei communicant.* Quæstio est, an hæc Gregorii verba, *Nullatenus inter Episcopos aut Abbates habeatur*, statuunt impositam illis manum esse substantialiter irritam, ac repetendam? Partem affirmativam firmare videtur in Ecclesiastica sua historia Sanctus Theophanes, de Dioscuro secundo per Anastasii Imperatoris nominationem intruso in Sedem Alexandrinam, hæc scribens: *Dioscuro Episcopo creato, oppidanorum multitudo à reliquo Ecclesiæ cœtu segregavit se, dicens: Non sedet Episcopus, nisi qui, prout sancti Apostolici Canones præscribunt, fuerit institutus. Principis enim Magistratus eum ad thronum subvenerant. Igitur ad Sancti Marci Dioscuro profecto, convenientes Clerici vestibus iterum induerunt & ordinationis ritum circa eum iteratò perfecerunt. Quod ita ad Sancti Joannis progressus, sacram Synodum peregit.* Consonat in Ecclesiastica historia Anastasius Bibliothecarius: *Cùm Dioscorus manus impositionem accepisset, recessere multitudines rusticorum, dicentes; Quia nisi secundum quod san-*

ctorum continent Apostolorum Canones fiat, non recipietur Episcopus. Principes enim intronizaverunt eum. Dioscuro autem venit ad Sanctum Marcum, & venientes Clerici induerunt eum secundo, & iterum consecraverunt. Et ita veniens ad Sanctum Joannem perficit Collectam. Et electionem & consecrationem esse duas Episcopalis promotionis essentielles causas, adeoque uti sine hac, ita & sine ista validè creari non posse Episcopum, supra audivimus a Goffredo Abbate Vindocinensi. Respondeo hanc Goffredi doctrinam esse paradoxam, & suo loco abundè expugnatam. Porrò memoratum Dioscorum nequissimi Timothei Æluri nepotem Theophanes, confobrinum affirmat Anastasius, additque de ipso Liberatus Ecclesiæ Carthagenensis Diaconus: *Usque ad illum Dioscorum in divisione erat Alexandrina Ecclesia.* Hoc est, non solum in Catholicis & Eutyrianos, sed etiam in plures Eutyrianorum factiones lacerata. Hic dolosus Dioscorus totam reddidit unius spiritus Eutyrianam. Quare tumultuaria ejus reordinatio nullius est auctoritatis. Et sanè plurimos Regia nominatione intrusos Episcopos degradavit variis temporibus, ac postea pœnitentes reparavit Apostolica Sedes, & tamen nullum umquam legitur reordinasse. Interim omnes ad propria sponte deponendam dignitatem coegit hic noster Gregorius, alioquin reparationis spe carituros.

C A N O N I I.

ITEM si quis Imperatorum, Regum, Ducum, Marchionum, Comitum, vel quilibet sæcularium Potestatum aut personarum Investituram Episcopatum vel alicujus Ecclesiasticæ Dignitatis dare præsumpserit, ejusdem sententiæ vinculo se obstrictum esse sciat. Insuper etiam nisi resipiscat, & Ecclesiæ propriam libertatem dimittat, Divinæ animadversionis ultionem in hac præsentis vita tam in corpore suo, quàm in cæteris rebus suis sentiat, ut in adventu Domini spiritus salvus fiat.

SCHOLIION.

ANTISTITUM Investituram dimittere adeò noluit Henricus quartus Imperator, ut quovis sine ipsa promotos ejiceret, aut certè ipsorum possessiones invaderet ac dilapidaret. Quam insolentiam & alii exercebant Principes. Etiam Brabantia Dux, de quo gravia queritur in sui Cœnobii Chronico Rudolphus Abbas Sancti Trudonis. Hinc ergo ipsos degradationis pœna frænandos censuit præsens Canon. Porrò de Valciodorenfi Leodiensis Diocesis Abbate scribit ejusdem Monasterii Chronicon: *Abbas noster Investituram ab Episcopo Metensi accipit. Ab eodem ipsam olim accepit Abbas Trudonopolitanus.*

Et Lobienfis in Cameracensi Diocesi Abbas ab Episcopo Leodiensi. Et eruditus Lucas Dacherius nuper publicavit hocce pro Sancti Blasii apud Basileenses Abbatia instrumentum: *Controversiam, quæ agitata est inter Basileensem Ecclesiam & Monachos Sancti Blasii, nos Gregorius Presbyter Cardinalis, & Pontius Cluniacensis Abbas, vice fungentes Domini Papæ Calixti secundi, per Deum gratiam sic definimus audita utriusque partis causa. Si alii Archiepiscopi, vel Episcopi Regni, qui sunt Advocati in Abbatibus aliorum Episcopatum jure Ecclesiæ suæ, ex concessione vel ex tolerantia Sedis Apostolicæ, electis Abbatibus concessionem per virgam fecerint, Episcopus quoque Basileensis Abbatibus, qui in Ecclesia Beati Blasii præponendi sunt, post electionem hoc ipsum faciat. Quod si Romana Ecclesia*

ſia cæteris Episcopis concessionem per virgam contraxerit, sic se habeat Dominus Episcopus Basileensis, sicut & cæteri Archiepiscopi, vel Episcopi, dispositione Romanæ Ecclesiæ se habuerint. Hæc ergo Abbatum per alienum Episcopum Investitura fiebat titulo Advocatiæ. Alium adhuc ejus titulum

producit laudatum Valciodorensis Chronicon: Metensis Episcopus erat loci Dominus. Et hanc Investituram, dummodò tamen Canonicam electionem non læderet, præfenti, qui de Episcopis nullam mentionem facit, Canone nostro Gregorius nec prohibuit nec damnavit.

C A N O N I I I

Item si quis Nortmannorum terras Sancti Petri, videlicet illam partem Firmanæ Marchiæ, quæ nondum pervasa est, & Ducatum Spoletanum, & Campaniam, necnon Maritimas, atque Sabinum, & Comitatum Tiburtinum, necnon Monasterium Sancti Benedicti Montis Cassini, & terras sibi pertinentes, insuper etiam Beneventum invadere, vel deprædari præsumpserit, gratiam Sancti Petri & introitum Ecclesiæ ei usque ad satisfactionem interdiximus. Verumtamen si quis illorum adversus habitatores harum terrarum aliquam justam causam habuerit, prius à nobis, vel à Rectoribus, seu Ministris inibi constitutis justitiam requirat. Quæ si ei denegata fuerit, concedimus, ut pro recuperatione suarum rerum de terra illa accipiat, non tamen ultra modum, nec more prædonum, sed ut decet Christianum, & eum qui sua magis quærit accipere, quam aliena diripere, & qui timet gratiam Dei amittere, & maledictionem Beati Petri incurrere.

S C H O L I O N.

De nefcio quo agresti & moroso homine, qui domum suam ob præfensum à defuncto famulo debitum privato bello vexaverat ac spoliaverat, apud Candidianum Provinciæ Præfectum questus olim fuit Magnus Basilius: *Me non interpellato, præter omnem præfensam accusationem, immò etiam petitionem, ut quidquam à voluntario, cum viveret, acciperet, citra ulla etiam violentæ exactionis minas, si non accipiat debitum, ex insperato quibusdam parvis audaciæ complicitibus adjurus in ædes nostras irruit, mulierculas domus custodes percutiendo attrivit, fores domus effregit, omnia exspoliavit, alta ipse sibi sumens, alia quorumlibet rapina exponens.* Et in Narbonensi, quam nuper inter Domini Petri de Marca libros publicavit Stephanus Baluzius, adversum privata bella Synodo statuit Guisfredus Archiepiscopus: *Statuimus inter vos de contentione terrarum & de debitoribus ac fidejussoribus, Dei auctoritate & nostra, ut nemo ex eis vindictam sumat, donec ante sui proprii Episcopi, & Potestatis, cujus ditionis fuerit, præfentiam venient, causam suam exponat, ut*

alicujus eorum judicio terminetur atque definiatur. Episcopus autem & Princeps regionis ipsius, quibus eadem res pertinerit, ad distringendum, necesse resistenti, & adjuvet obedientem. Et Hugonem Puteacensem, quod nulla denegata justitia privato bello vexaret Ecclesiæ suæ possessiones, excommunicavit, & istud vinculum à suo Metropolita Daimberto firmari postulavit Sanctus Ivo Episcopus Carnutensis. Et de Philippo Francorum Rege, quod suis subditis nullam faceret justitiam, ideoque Regnum suum privatis bellis miserrimè lacerari permetteret, in litteris ad ejus Archiepiscopos gravissimè queritur noster Gregorius. Violentæ exactionis minas posterior ætas barbaro vocabulo dixit diffidationem, seu defuducationem, ipsamque etiam ad privati belli justitiam requiri scribit ad Paschalem secundum laudatus Ivo. Erat hostilitatis denuntiatio, sine qua bellum non possit esse justum. Inermem enim & improvisum invadere est latrocinium. Eadem principia secutus præfens Canon mandat neminem bello privato vexari, nisi post acceptam à legitima Potestate sententiam, aut denegatam justitiam. Hanc barbariem plenè eliminari, temporis iniquitas tunc non patiebatur.

Ep. 111.

Lib. 2. Ep. 5.

C A N O N I V.

Præterea admonemus omnes, qui aternæ damnationis poenas evadere, & veræ beatitudinis gloriam cupiunt intrare, ut à falsis sibi caveant poenitentis. Sicut enim falsum Baptisma non lavat originale peccatum, ita post Baptismum falsa poenitentia non delet nefas commissum. Ideoque valde necessarium est, ut qui se aliquod grave crimen commississe cognoscit, animam suam prudentibus & Religiosis viris committat, ut per veram poenitentiam peccatorum suorum certam consequatur veniam. Hæc est enim vera poenitentia, ut post commissum alicujus gravioris criminis, utpotè meditati homicidii, & spontè commissi, seu perjurii pro cupiditate honoris aut pecuniæ facti, vel aliorum his similibus, ita se unusquisque ad Dominum convertat, ut relictis omnibus iniquitatibus suis, deindè in fructibus bonæ operationis permaneat. Sic enim Dominus per Prophetam docet: *Si conversus fuerit impius ab omnibus iniquitatibus suis, & custodierit universa mandata mea, vita vivet, & non morietur.* In quibus verbis manifestè datur intelligi, quoniam qui aliena bona diripuit, & ea cum possit reddere vel emendare noluerit, vel qui armâ contra justitiam portaverit, aut odium in corde retinet, vel qui huiusmodi negotiationibus aut officiis implicatus fuerit, quæ sine fraude, sine falsitate, sine invidia, sine deceptione fratrum exercere non possit, nec ad Dominum conversus, nec de perpetratis facinoribus veram poenitentiam facere credendus est. Undè inter omnia vos hortamur atque monemus, ut in accipiendis poenitentis non ad illos curratis, in quibus nec religiosa vita, nec est consulendi scientia, qui animas hominum magis ad interitum, quam ad salutem, ducunt, teste veritate, quæ ait: *Si cæcus cæcum ducat, ambo in forream cadunt.* Sed ad eos qui religione & Scripturarum doctrina instructi, viam veritatis & salutis vobis ostendere valeant.

S C H O L I O N.

Servilis attritionis nullam hic Pontifex facit memoriam, quod peccatorem sine fide in Deum, spe, & charitate, quæ saltem affectu sit super omnia, non posse reponi in Divinam gratiam, usque tunc nemo vel cogitasset. Necdum nati erant Melchior Canus, aut Henricus Salmaticensis, de quibus rectè scribit in eruditis ad Robertum Cardinalem Pullum notis Hugo Mathoud: *Constat attritionem ex solo gebenna metu conceptam, ut veram Sacramenti partem, nec voce tenuis nec significato, veteribus & Pullo coætaneis auctoribus innotuisse, ut merito Lopez in Instructorio conscientie scripserit illius opinionem parentis fuisse Melchiorum Canum & Henricum quemdam Salmaticensis Academiæ Doctorem.* Adeo igitur nova est ista subtilitas, ut ejus auctores nuperrimè adhuc ambularent. Et sanè noster Gregorius veram poenitentiam disertè affirmat debere esse conversionem ad

Deum, quæ omnes iniquitates relinquit, & in bonæ operationis fructibus permaneat, seu permanere studeat. Quam quis non videat esse castam Dei charitatem? Etiam hodie cunctis necessaria est hæc admonitio: *Ut in accipiendis poenitentis eligant & vita & doctrina probatòs Sacerdotes.* Hoc ipsum inculcavit Sanctus Cyprianus, Sanctus Augustinus, Magnus Gregorius, & alii plures. Et ad hanc quæstionem, *An bonum sit nos confiteri peccata nostra viris spiritualibus, in Jure Græco-Romano respondit Petrus magnæ Constantinopolitanæ Ecclesiæ Chartophylax: Bonum est ac valde utile, sed non ita qui non experientes & rudes sint harum rerum, ne quis per alienam à ratione compassionem & dispensationem, vel per intempestivam & imperitam intensionem poenarum, se contemptorem, aut desidem, aut dissolutum reddat. Itaque si virum invenieris spirituales & experientem, qui medicinam tibi adhibere possit, absque veracundia & cum fide confitearis ei, tanquam ipsi Domino, non homini.*

Lib. 6. f. 397.

Part. 5. c. 31.

CANON V.

Quoties defuncto Pastore alicujus Ecclesie, alius est ei Canonicè subrogandus, instantia Visitatoris Episcopi, qui ei ab Apostolica vel Metropolitana Sede directus est, Clerus & populus, remota omni sæculari ambitione, timore atque gratia, Apostolica Sedis vel Metropolitanæ sui consensu Pastorem sibi secundum Deum eligat. Quod si aliquo vitio corruptus aliter agere præsumperit, electionis perperam factæ omni fructu carebit, & de cætero nullam electionis potestatem habebit, electionis verò potestas omnis in deliberatione Sedis Apostolicæ sive Metropolitanæ sui consistat. Si enim is ad quem consecratio pertinet, non ritè consecrando, teste Beato Leone, gratiam benedictionis amittit, consequenter is, qui ad pravam electionem declinaverit, eligendi potestate privatur.

SCHOLION.

Vacantem Episcopalem Cathedralam, non per Capitulum aut ejus Vicarium, sed per Visitatorem Episcopum regi est adeò vetustum, ut in Magni Gregorii vita Joannes Diaconus adfirmet esse antiquissimum Ecclesiasticæ consuetudinis ordinem, traditum ab Apostolis, & ad sua usque tempora solemniter conservatum. Etenim de Fortunio Tuburicensi Donatistarum Episcopo, & sua adversus illum disputatione scribit ad quosdam ejusdem factionis Episcopos Sanctus Augustinus: Narravit Fortunius etiam in ipsa schismatis novitate Majores suos, cum cogitarent culpam Cæciliani, ne schisma fieret, quocummodo velle sopire, dedisse quandam Interventorem populo suæ communionis apud Carthaginem constituto, antequam Majorinus adversus Cæcilianum ordinaretur Episcopus. Hunc ergo Interventorem in suo Conventiculo à nostris dicebat occisum. Volebat adversus Cæcilianum non temerè processum, nec statim fuisse degradatum, sed prius suspensum ab Episcopali officio, & Sedi interim datum Visitatorem seu Rectorem Vicarium, quem Africana Ecclesia passim vocavit Interventorem seu Intercessorem. Hinc habemus in quinta Carthaginensi Synodo: Nulli Intercessori licitum sit Cathedralam, cui Intercessor datus est, quibuslibet populorum studiis, vel seditionibus retinere, sed dare operam, ut intra annum eidem Episcopum provideat. Quod si neglexerit, Interventor alius tribuatur. Et Felici Viscenensis Catholicæ Ecclesiæ Episcopo dicenti, Præsumsum, Episcopum contra me non habeo, in Carthaginensi Collatione reposuit Victor Taborensis Donatistarum Episcopus: Proximè recessit, ego tibi intervenio. Et in Carthaginensi Bonifacii Archiepiscopi Synodo Petrus Abbas adseverat suum Monasterium nec vicinis Episcopis, nec proximæ Ecclesiæ Interventori unquam subfuisse, sed semper, respexisse ad Ecclesiam Carthaginensem. Exstant hæc fragmenta apud Lucam Da-

cherium. In libro tamen de Pastoribus scribit Sanctus Augustinus: Qui à Secundo Tigitano Episcopo ac Numidiæ tunc Primate missi sunt Clerici, extra congregaverunt ab Ecclesia, ad Clericos Carthaginis accedere noluerunt, Visitatorem posuerunt, à Lucilla recepti sunt. Agit de Donatistici schismatis exordio, & in suspenso Cæciliani sedem intruso Interventore: Ipsum ordinario vocabulo titulat Visitatorem. Quocirca hæc ejus ad supra adductam Fortunii Tuburicensis Episcopi relationem verba, Quod, fateor, nunquam antea prorsus audieram, non de intruso Visitatore accipienda sunt, sed de sola ejus per Catholicos patrata cæde. Donatistæ eodem modo tractarunt Sanctum Sylvestrum, aut nescio quem alium Pontificem. Etenim de Romam per ipsos missis Rupitanis & clanculariis Episcopis scribit in libro de unico Baptismo Sanctus Augustinus: In Romana Ecclesia nec damnare quemquam suo qualicumque judicio potuerunt, nec aliquem suorum velut in locum surrogare damnati, contra quem paucissimi Afris partis suæ primò Interventores adventitios sursum longèque mittebant, donec deceptæ plebecula quasi proprios Episcopos ordinarent. Sylvestrum clandestinè primùm suspenderunt, & contra ipsum miserunt clandestinum ac furtivum Interventorem; exindè etiam clandestinè & imaginariè degradarunt, & tunc ipsi suum in nescio qua rupe latitantem Tenebrionem & Catepiscopum superintruserunt. Quod re ipsa non poterant, imaginariè attentarunt. Hunc visitandi morem omninò respicit in litteris ad Sanctum Papam Cornelium etiam Sanctus Cyprianus. Nescio cujus in Africa civitatis Episcopum Novatum, accusat de multis, ejus cum quinque suis rebellibus Presbyteris factiones exponit, ac prosequitur: Idem est Novatus, qui apud nos primùm discordiæ & schismatis incendium seminavit, qui quosdam istic ex fratribus ab Episcopo segregavit. Ipse est qui Felicissimum, Satellitem suum, Diaconum, nec permittente me nec sciente, sua factione & ambitione constituit. Quinque illi Presbyteri adfirmabant Cyprianum

prianum Cathedræ intrusum contra Canones, parabant extrudere, ab ejus communione se separarunt, Novatum illi superposuere Visitatorem, atque ita ille suum congerronem Felicissimum ordinavit Diaconum. Adeò antiquum est Visitatoris officium. Est Apostolicum Institutum. Apud laudatum Lucam Dacherium extat Carturcensis Cleri de Guasberto Electo Decretum, in quo datum sibi à Dagoberto Bituricensi Archiepiscopo Visitatorem appellat viduata Ecclesiæ Consolatorem. Valentina Hispanorum Synodus vocat Ecclesiæ Commendatorem. Variæ de illo occurrunt quæstiones. Prima est, An Visitator debuerit semper esse Episcopus? Respondeo non debuisse. Etenim Cresconio Silemsilensi Donatistarum Episcopo dicenti, Traditores non habeo in plebe mea, in Carthaginensi Collatione respondit Aurelius Macomadiensis Catholicæ Ecclesiæ Episcopus: Presbyterum habemus, qui intervenit. Et Montano Ceme-rarianiensi dicenti, Adversarium non habeo, reposuit Fortunatianus Catholicorum Siccensis Episcopus: Constantinam illic habemus Ecclesiam, & Presbyterum Terentium. Ad quæ Adeodatus Donatistarum Episcopus Milevitanus: Interventit, dixisti, si ubique vestros spargere velitis, jam videmini habere nobiscum partem in eis locis, ubi Christiani sunt. Nequaquam negat posse intervenire Presbyterum, sed vult modicam Romanæ fidei communionem esse tanto officio indignam. Etiam adductus, qui Interventorem verat eligi in Episcopum, Canon lucidè supponit illum posse esse Presbyterum. Damnat quorundam Interventorum technas & artes, quas in quibusdam ad majorem Civitatem transire ambientibus Episcopis damnavit & Sardicensis Synodus: Si quis adeò insanus vel audax inveniat, ut de his videatur aliquam adferre excusationem, afferens sibi à populo allatas esse litteras, clarum est potuisse paucos aliquos mercede & pretio corruptos in Ecclesia seditionem movere, ut eundem utique postulare habere Episcopum. Interventorem non postulari, sed eligi vetat laudatus Afrorum Canon, & Episcoporum translationes non minus quam rebaptizationes abominata est eorumdem Ecclesia, idèoque lucidè non de Episcopo agit, sed de Presbytero. Et hic mos videtur Afris fuisse singularis. Verùm his obstare videtur Magnus Gregorius in litteris ad Balbinum Episcopum Rosselanum: Pervenit ad nos, quòd Populonenis Ecclesia ita sit Sacerdotis officio destituta, ut nec Pœnitentiæ decedentibus ibidem, nec Baptisma possit præstari infantibus. Hujus igitur tam pie rei, tamque necessariæ mole permoti jubemus Dilectioni tuæ, ut hujus præceptionis auctoritate communitus, memoratæ Ecclesiæ Visitator accedas, & unum illic Cardinalem Presbyterum, & duos debeas Diaconos ordinare. Eodem tenore scribit ad Felicem Sipontinum Episcopum de Canusina Ecclesia. Eis datur Visitatores Episcopos, quòd nec unum haberent Presbyterum, qui utique posset ipsas regere, atque ita supponit etiam Presbyterum posse esse Visitatorem. Scribit item ad Clerum & populum vacantis Ecclesiæ Vivantensis: Ecclesiæ vestræ curam, utilitatesque Honorato Presbytero committendas elegimus, quatenus res utilitatesque ejus per eum & procurari valeant, & modis omnibus custodiri. Ipsum instituit Visitatorem. Et Sancti Andree Abbates semper fuisse Lugdunensium Archiepiscoporum in administranda Ecclesia Vicarios, scribit ad Carolum Magnum Sanctus Ledradus ejusdem Sedis Episcopus, & adjungit: In tantum erat commissæ illis cura, ut si Ecclesia Lugdunensis viduaretur proprio Patrono, ipsi in cunctis adessent Rectores & Consolutores, quo usque Ecclesia à Domino illustraretur dignissimo Pastore. Viduatam quoque Leodisensium Ecclesiam fuisse olim à Lobiensibus Abbatibus administratam docet in istius Monasterii Chronico Abbas Folcuinus. Et de Viridunensi per Madelvei Episcopi mortem vacante Ecclesia scribit Hugo Flaviniacensis: Tunc fuit Episcopatus Viridunensis per duodecim annos vacuus, & quidam servus Dei Amelbertus nomine, juxta morem temporis illius factus Chorepiscopus, regabat ipsam Ecclesiam, & in quorundam Oratorio sub honore omnium Apostolorum quasi solitariam vitam ducebat. Et Hincmarum Remensem Metropolitanam laudat in ejusdem Ecclesiæ historia Flodoardus, quòd de vario Chorepiscoporum excessu fuerit questus apud Leonem quartum, præsertim quòd terrena Potestas hac materia sæpè offenderet, ut videlicet Episcopus qualibet defuncto, per Chorepiscopum solis Pontificibus debitum Ministerium perageretur, & res ac facultates Ecclesiæ secularium usibus expendere, sicut & in nostra Ecclesia secundò jam actum fuisse. Chorepiscopus de vario excessu notat etiam Meldensis Synodus, ac pergit: Si civitatis Episcopus obierit, nihil ex Episcopali ministerio specialiter Episcopis debet Chorepiscopus attentare, quia ex hoc magnum scandalum, & divisionem rerum Ecclesiasticarum, atque dilationem in Canonice ordinandis Episcopis, Dei Ecclesiis accidisse conspeximus. Nam si Episcopus civitatis propter infirmitatem, modum suum Chorepiscopus transgredere consenserit, sententiam Canonicam debet attendere, qua Decretum est, ut qui contra dicta Canonum fecerit, gradus sui periculo sine retractatione subiaceat. Chorepiscopi Gallicanis Episcopis erant generales in Pontificalibus Vicarii, & vacantem Sedem administrabant, atque ita Regibus vacantium Ecclesiarum proventus percipientibus dabant irrtamenta & fomenta ad Ecclesias in longa vacatione detinendas. Hinc eos ab omni Pontificali officio suspendit laudata Synodus. Hincmarus autem voluit penitus extinctos. Eandem formam viguisse in Cantuariensi Ecclesia, ostendit in Sancti Lanfranci illic Archiepiscopi vita Milo Crispinus: In Suburbio civitatis Cantuarie est quedam Ecclesia Sancti Martini, in qua, ut fertur, pristini temporibus fuit Sedes Episcopalis, & ut aiunt, Episcopum habuit, antequam ad illas partes transfret Lanfrancus. Sed quia auctoritate Canonum constat præceptum, ne in una civitate duo simul Pontifices habeantur, statuit Lanfrancus ne ulterius ipsi loco ordinaretur Episcopus. Rectius scribit in Cantuariensium Pontificum historia Gervasius Monachus: Chriff. Lupi Oper. T. VI.

Ep. 78. Ep. 1. Fol. 117. Lib. 3. cap. 10. Lib. 3. cap. 10. Cap. 13. Cap. 13. Ep. 51.

Cap. 3c. chus: *Habebat quondam Cantuariensis Archiepiscopus Chorepiscopum quendam, qui in Ecclesia Sancti Martini extra Cantuariam manebat, qui adventiente Lanfranco delectus est, sicut ubique terrarum factum audivimus. Et absentis & defuncti Archiepiscopi vices Chorepiscopus ille in omnibus supplebat. Atque ita lucet vacantes Ecclesias fuisse per Presbyteros, aut certe Chorepiscopos, non solum in Africa, sed in aliis etiam Regionibus administratas.*

Lib. 1. c. 1c. Respondeo antiquum Anglicanæ Ecclesiæ morem edici à Simeone Monacho Dunelmensi, qui in ejusdem Ecclesiæ historia scribit de ipsa vacante per mortem Sancti Cuberti: *Episcopatum Ecclesiæ illius servavit venerabilis Eboracensium Antistes Wilfridus, donec eligeretur qui pro Cuberto Antistes ordinari deberet. Addit de carcerato per Eadbertum Regem Cynulfus Lindisfarnensis Episcopo: Friothbertus Hagustaldensis Episcopus Lindisfarnensem Episcopatum administravit, donec placato Rege de captione relaxatus Cynulfus ad suam rediret Ecclesiam. Et de Aedgaro Rege scribit Radulphus de Dico: Rex Aedgarus Londoniensem Ecclesiam Pastore proprio viduatam commisit regendam Dunstano Vigornensi Episcopo, & sic Dunstano Londoniensem Ecclesiam commendatam habuit, & non titulatam. Proinde vacantium in Anglia Ecclesiarum Visitator solebat omnino esse Episcopus. Porro Cantuariensis Ecclesiæ proprium ab antiquo Capellanum Roffensis, Cantorem Vintoniensis, Decanum esse se allegat apud Gervasium Monachum Londoniensis Episcopus, & longam agunt litem de jure consecrandi Cantuariensem Electum. Quin etiam de visitandi jure olim litigaverint, non est dubitandum, ideoque ad istos motus evitandos voluerit Primatialis Ecclesia se viduatam per proprium Chorepiscopum administrari. Eandem, quæ in Sancti Thomæ Martyris consecratione contigit, litem memorat & Radulphus de Dico: *Electus ordinatus est in Presbyterium in Ecclesia Cantuariensi à Waltero Roffensi Episcopo, in ordinationibus & dedicationibus faciendis Ecclesiæ Cantuariensis Vicario. Sequenti die Dominica consecratus est ab Henrico Vintoniensis Episcopo, vice Londoniensis Ecclesiæ tunc vacantis. Quod ad jus suum spectare dicebat Roffensis Episcopus, sed non obtinuit. Bartholomæi Exoniensis Electi consecrationem eidem Waltero delegaverat in mortis lecto Sanctus Theobaldus Cantuariensis Archiepiscopus, pergitque laudatus Radulphus: Et licet morte mandatoris fuitum fuisset mandatum, tamen quia Richardus Londoniensis Episcopus laborabat paralyti, Henricus etiam Vintoniensis, Vicarius Londoniensis Ecclesiæ, morabatur apud Cluniacum tunc temporis, Roffensis Episcopus memoratum consecravit Electum. Addit de Balduino Archiepiscopo profecturo ad sacrum bellum: Balduinus ex communi consilio suorum Suffraganeorum vices suas Episcopo Londoniensi Richardo commisit. Roffensis Episcopus ab antiquo Vicarius Archiepiscopi tam in territorio Cantie, quam in Ecclesiis Maneriorum, Archiepiscopi curam Pastoralem suscepit. Consonat Gervasius Monachus Cantuariensis: *Est in Ecclesia Cantuariensi consuetudo***

L. 2. c. 2. *ab antiquis temporibus constituta, & à piis Patribus observata, quod vacante Sede Cantuariensi, vel absente Archiepiscopo, debeat Episcopus Roffensis in Cantuariensi Ecclesia ministrare, sicut proprius & privatus Cantuariensis Ecclesiæ Capellanus, si tamen à Cantuariensi Ecclesia fuerit vocatus. Ea de causa addit Roffensem Electum non à Rege, sed ab Archiepiscopo semper investitum, & defuncti Episcopi baculum, non ad Palatium, sed ad Cantuariensis Ecclesiæ Altare fuisse deportatum. Ex eodem principio adfirmat vacantis Roffensis Ecclesiæ bona nunquam per Regem, sed semper per Archiepiscopum fuisse custodita, adjungens hoc obtinere etiam in simultanea utriusque Ecclesiæ vacatione, atque pergens: *Recognitum est, in Londinensi Guilielmi Eliensis Episcopi & Apostolici Legati Synodo, Roffensem Episcopum Cantuariensis Ecclesiæ proprium ab antiquo fuisse Capellanum, eumque vacante Cantuariensi Sede ad vocationem Conventus debere Cantuariam accedere, Chrisma conficere, & cetera Sacramentalia ministrare, eumque in expensis procurare debere, qui Archiepiscopatum custodiret. Vivente autem Archiepiscopo, sed absente vel egrotante, ad vocationem ejusdem simul & procuratorem debet accedere. Venit igitur Cantuariam ad proximum Pascha à Conventu vocatus idem Episcopus, & in Curia Canonorum Sancti Gregorii hospitatus est, ne ignorantibus videretur ad expensas fuisse Monachorum, si in eorum Curia haberet hospitium. In Metropoli aliud est Metropolitanica, aliud Dioecesana Potestas: Et hujus solius vices in Cantuariensi Metropoli habebat Episcopus Roffensis. Ordinare Clericos, dedicare Ecclesias, conficere chrisma, aliaque id genus Pontificalia exercere potuit, nequaquam tamen consecrare Episcopos, nec ipsum Metropolitanam: Spectabant hæc ad Proto-Thronum Londonensem, aut ipso defuncto vel impedito, ad Vintoniensem. Et ista fuit antiquissima illius Ecclesiæ consuetudo. Per quem vel qua de causa inductus fuerit Chorepiscopus Visitator, usque huc non inveni. Quidquid sit, avitum morem reparavit Sanctus Lanfrancus, atque ita lucet antiquos de hac re Canones in Anglia omnino viguisse.**

An. 962. Eadem est ratio Gallicanæ Ecclesiæ. Etenim Rejenensis Synodus statuit, ut ad sepeliendum viduatæ Cathedræ Episcopum solus vicinioris civitatis Antistes accedat, qui Visitatoris vice disponat de rebus Ecclesiæ, idque intra septem dies, quibus lapsis recedat ad propria, & cum aliis suæ Provinciæ Episcopis expectet ulteriora Metropolitanæ mandata. Hilarius Arelatenensis Archiepiscopus de Primatiali jure disputabat tunc cum vicinis Provinciis, ad Jacobum Ebreduensem Metropolitanam sepeliendum duo accesserant Episcopi, & Hilarii factum averfatus Clerus & populus ipsos coegerat ad sine facta ad ipsum relatione consecrandum suum electum Armentarium. Ejusmodi ausus adductis Decretis conata est ista Synodus sistere. Et ad Sanctum Cæsarium Arelatensem item Archiepiscopum de Episcopalis electionis forma scripsit Symmachus Pontifex: *Decretum sine Visitatoris*

Cap. 6. 7. *Epist. 3. c. 6.*

Epist. 2. *Epist. 3.*

Epist. 1. *Tom. 8.*

Lib. 3. c. 23. *Lib. 4. c. 3.*

Tom. 8. *Lib. 3. c. 23.*

Lib. 3. c. 23. *Lib. 4. c. 3.*

Lib. 4. c. 3. *Tom. 8.*

Tom. 8. *Lib. 3. c. 23.*

Lib. 3. c. 23. *Lib. 4. c. 3.*

Lib. 4. c. 3. *Tom. 8.*

Tom. 8. *Lib. 3. c. 23.*

*vis presentia nemo conficiat, cujus testimonio Clericorum & Civium possit unanimitas declarari. Et post degradatum Contumeliosum Reiensem Episcopum Joannes secundus ad omnes Galliarum Episcopos: Ne ejus Ecclesiæ destituta videatur, in ejus loco Visitatorem dari presenti auctoritate decernimus, ut nihil de Ordinibus Clericorum, nihil de Ecclesiastica facultate præsumat, sed ea quæ ad sacro-sancta Mytheria pertinent exequatur. Et ad Reienensis Ecclesiæ Clerum: Necessaria vobis solatia credimus Visitatoris adjungere, ut Ecclesia sua privata Præsule summi nequeat Pontificis solatiis indigere. Et ejus successor Agaperus ad laudatum Metropolitanam Cæsarium, Patrimonio Ecclesiæ in gubernatione Archidiaconi constituto, Visitatoriam in Contumeliosi loco præcipimus ordinari personam. Visitatores etiam sub Francorum Regno Episcopos assidue laudant antiquæ, per Jacobum Sirmundum publicatæ, Episcopatum promotio formulæ, quibus elegantissimam aliam nuper adjunxit Lucas Dacherius. Quod Morinensi & Tornacensi viduatis Ecclesiis Visitatores etiam Hincmarus Remensis Metropoli dederit, laudat in ejusdem Ecclesiæ Historia Floardus, & addit de illius Successore Sancto Fulcone: Fulco Herilandum Terravanensem Episcopum, ejus Episcopo à Nortmannis depulato, ad se venientem suscepit, & Visitatorem cuidam viduatæ Ecclesiæ constituit, ut visitando sustentationem interim, dum Episcopus ibi ordinaretur, ex illa caperet. Plura sunt hujusmodi exempla. Verum quod Gallicanæ Episcoporum Parochiæ sint passim vastæ, à propria abesse, & alienæ frequenter adesse fuit difficile Visitatori Episcopo. Hinc quædam Ecclesiæ officium illius per Chorepiscopum expleverunt. Quod tamen nunquam sub Romano Imperio, sed factum dumtaxat reperies sub Regno Francorum. Nec fuit istud univertale. Etenim de Lupo Catalaunensi Episcopo habet sexta actio secundi Sueffionensis Concilii: *Quia Metropolis Rhemorum Ecclesia caret Pastore, jussus est Regis litteris Domini Caroli Calvi, ut in consecratione chrismatibus, & in aliis necessitatibus, videlicet ut suæ Matri Ecclesiæ, pro sua possibilitate in Ecclesiasticis negotiis consulere procuraret. Etiam Clericos ibidem Lupus ordinavit.**

An Sancti Andree Abbas aliquando fuerit viduatæ Lugdunenensis Ecclesiæ Visitator ignoro. Etenim aliud edicere videtur in suo, per Lucam Dacherium publicato, ad Eduensem Ecclesiam Edicto Francorum Rex Philippus Augustus: *Legitimorum hominum testimonio Lugdunenensis Ecclesiæ jus esse didicimus, ut quoties Eduensis sedes vacaverit, toties Lugdunenensis Archiepiscopus & Regalia nostra Eduensis, & alia quæ ad Episcopatum Eduensem pertinent, in manu sua habeat, & vice versa quoties Lugdunensem sedem vacare contigerit, toties Episcopus Eduensis in manu sua habeat & custodiat universa ad Archiepiscopatum Lugdunensem pertinentia. Et in litteris ad suum Clerum & populum Aymarus Lugdunenensis Archiepiscopus: *Nobis constat vacante sede Metropolitanæ Lugdunenensis Episcopum Eduensem debere de antiqua & approbata consuetudine dictam Metropolitanam sedem tenere, & omnem administrationem tam in temporalibus, quam in spiritualibus habere, & omnia castra & fortalitia, villas & domus prædictæ sedis tenere, & fructus levare, & suos integrè facere; sicut è contra idem jus per omnia de antiqua & approbata consuetudine Archiepiscopi Lugdunenensis sede Eduensis vacante obtinet in prædictis. Quod ipsum Radulphus Lugdunenensis Archiepiscopus & Hugo Eduensis Episcopus in suo desuper Concordato testantur ibidem atque confirmant. Lugdunenensis & Eduensis Ecclesiæ ultrò citroque videntur se habuisse, uti Roffensis se habuit ad Cantuariensem. Vacantium Regalium custodiam Rex illic non habuit, & uterque Episcopus fuit utriusque vacantis Ecclesiæ Vicarius ac Visitator. An Eduensis simul cum Sancti Andree Abbate habuerit istam potestatem, an ipsi ex illa extruso successerit, nequeo adfirmare. Vacantium Ecclesiarum facultates in omnibus Europæ Regnis passim subjacerunt Ducum & Comitum violentiis ac rapinis: An Sancti Andree Abbas ad ipsas resistendum sufficientes vires non habuerit, atque ita ejus in locum Lugdunenensis Ecclesiæ sub similis adjutorii debito assumpserit Eduensem Episcopum, permitto decidendum illis, qui plura & meliora habuerint ex antiquis Scriniis documenta. Quidquid sit, Abbas ille nequit fuisse Visitator. Alia est ratio Abbatum Lobensium. Horum primi habuerunt Episcopalem consecrationem, videntur Leodiensium Pontificum fuisse Chorepiscopos, atque ita poterant esse Visitatores. Verum hæc tangunt singularia archiva istorum Monasteriorum.**

Aymarus Archiepiscopus rectè distinguit inter Ecclesiarum temporalia ac spiritualia. Etenim supra nobis Agaperus Pontifex dixit etiam Reienensis Ecclesiæ temporalia per Archidiaconum, spiritualia per Visitatorem esse administranda. De eodem dixit Joannes secundus: *Quæ ad sacrosancta pertinent Mytheria exequatur. Et iterum: Ut vidua Ecclesiæ Summi Pontificis nequeat solatiis indigere. Vult per ipsum Pontificalia præsertim exercenda. Caturcensis Ecclesiæ in suo, quo ad decimi sæculi finem elegit Guasbertum, Decreto exponit: *Per Visitatorem Episcopum perficiatur Ecclesiasticarum rerum Inventarium, tunc verò prioribus viduatæ sedis dispositis Economis commendetur. Existat apud Lucam Dacherium. Et in Nemausensi Synodo statuit Urbanus secundus: *Quoties alicujus Ecclesiæ Antistes ex hac vita emigraverit, due de melioribus personæ eligantur ejusdem Ecclesiæ, qui res Episcopi defuncti, sicut ipse disposuerat, tractent fideliter, & quæ ad Episcopatum pertinent, successuro Pastori conferrent. Et ad Antonium Romanæ Ecclesiæ Subdiaconum, ac Apostolici in Dalmatia Patrimonii Rectorem, scribit Magnus Gregorius: *De rebus vel ornamento Ecclesiæ fideliter Inventarium factio te præsentem scribi. Et ne de rebus ipsis possit aliquid deperire, Respectrum Diaconum atque Stephanum Primitierum Notariorum, ut ipsarum rerum omnino gerant custodiam, admoneto, interminans eis de propria eos satisfacturos esse substantia, si quidquam exinde eorum negligentia****

Tom. 8. *Lib. 3. c. 23.*

Lib. 3. c. 23. *Lib. 4. c. 3.*

Lib. 4. c. 3. *Tom. 8.*

Tom. 8. *Lib. 3. c. 23.*

Lib. 3. c. 23. *Lib. 4. c. 3.*

Lib. 4. c. 3. *Tom. 8.*

Tom. 8. *Lib. 3. c. 23.*

Lib. 3. c. 23. *Lib. 4. c. 3.*

Lib. 4. c. 3. *Tom. 8.*

Tom. 8. *Lib. 3. c. 23.*

Lib. 3. c. 23. *Lib. 4. c. 3.*

Lib. 4. c. 3. *Tom. 8.*

politam sedem tenere, & omnem administrationem tam in temporalibus, quam in spiritualibus habere, & omnia castra & fortalitia, villas & domus prædictæ sedis tenere, & fructus levare, & suos integrè facere; sicut è contra idem jus per omnia de antiqua & approbata consuetudine Archiepiscopi Lugdunenensis sede Eduensis vacante obtinet in prædictis. Quod ipsum Radulphus Lugdunenensis Archiepiscopus & Hugo Eduensis Episcopus in suo desuper Concordato testantur ibidem atque confirmant. Lugdunenensis & Eduensis Ecclesiæ ultrò citroque videntur se habuisse, uti Roffensis se habuit ad Cantuariensem. Vacantium Regalium custodiam Rex illic non habuit, & uterque Episcopus fuit utriusque vacantis Ecclesiæ Vicarius ac Visitator. An Eduensis simul cum Sancti Andree Abbate habuerit istam potestatem, an ipsi ex illa extruso successerit, nequeo adfirmare. Vacantium Ecclesiarum facultates in omnibus Europæ Regnis passim subjacerunt Ducum & Comitum violentiis ac rapinis: An Sancti Andree Abbas ad ipsas resistendum sufficientes vires non habuerit, atque ita ejus in locum Lugdunenensis Ecclesiæ sub similis adjutorii debito assumpserit Eduensem Episcopum, permitto decidendum illis, qui plura & meliora habuerint ex antiquis Scriniis documenta. Quidquid sit, Abbas ille nequit fuisse Visitator. Alia est ratio Abbatum Lobensium. Horum primi habuerunt Episcopalem consecrationem, videntur Leodiensium Pontificum fuisse Chorepiscopos, atque ita poterant esse Visitatores. Verum hæc tangunt singularia archiva istorum Monasteriorum.

Aymarus Archiepiscopus rectè distinguit inter Ecclesiarum temporalia ac spiritualia. Etenim supra nobis Agaperus Pontifex dixit etiam Reienensis Ecclesiæ temporalia per Archidiaconum, spiritualia per Visitatorem esse administranda. De eodem dixit Joannes secundus: *Quæ ad sacrosancta pertinent Mytheria exequatur. Et iterum: Ut vidua Ecclesiæ Summi Pontificis nequeat solatiis indigere. Vult per ipsum Pontificalia præsertim exercenda. Caturcensis Ecclesiæ in suo, quo ad decimi sæculi finem elegit Guasbertum, Decreto exponit: *Per Visitatorem Episcopum perficiatur Ecclesiasticarum rerum Inventarium, tunc verò prioribus viduatæ sedis dispositis Economis commendetur. Existat apud Lucam Dacherium. Et in Nemausensi Synodo statuit Urbanus secundus: *Quoties alicujus Ecclesiæ Antistes ex hac vita emigraverit, due de melioribus personæ eligantur ejusdem Ecclesiæ, qui res Episcopi defuncti, sicut ipse disposuerat, tractent fideliter, & quæ ad Episcopatum pertinent, successuro Pastori conferrent. Et ad Antonium Romanæ Ecclesiæ Subdiaconum, ac Apostolici in Dalmatia Patrimonii Rectorem, scribit Magnus Gregorius: *De rebus vel ornamento Ecclesiæ fideliter Inventarium factio te præsentem scribi. Et ne de rebus ipsis possit aliquid deperire, Respectrum Diaconum atque Stephanum Primitierum Notariorum, ut ipsarum rerum omnino gerant custodiam, admoneto, interminans eis de propria eos satisfacturos esse substantia, si quidquam exinde eorum negligentia****

Tom. 8. *Lib. 3. c. 23.*

Lib. 3. c. 23. *Lib. 4. c. 3.*

Lib. 4. c. 3. *Tom. 8.*

Tom. 8. *Lib. 3. c. 23.*

Lib. 3. c. 23. *Lib. 4. c. 3.*

Lib. 4. c. 3. *Tom. 8.*

Tom. 8. *Lib. 3. c. 23.*

L. 2. in dict. 11. Ep. 24.

ita fuerit imminutum. Et ad Leontium Urbina-
tem Episcopum, Ariminensis Ecclesie Visita-
torem: Clero Ariminensis Ecclesie, *cujus Visita-
tor es, conquerente comperimus, quod remotis om-
nibus Clericis, Fraternalitas tua hominibus suis Pa-
trimonii ejus gubernationem, ceterasque utilitates
commissit peragendas. Quod si ita est, querelam
ineptam non esse credimus. Patrimonii istius dili-
gentem commendat curam atque custodiam,
ipsum tamen per propriae Ecclesie Clericos vult
regi: Visitatori Episcopo aliud non permittit,
quam ut hisce, dum ex causis suspecti fuerint,
aliquos de suis possit adjungere. Loquitur ex
Chalcedonenſi Synodo: Ecclesie viduatae red-
ditus penes Ecclesie Oeconomis integri referrentur.*
Unde dum Dioscorum Alexandriae Patriar-
cham eadem Synodus, & Nestorium Constanti-
nopolitanum Episcopum degradavit Synodus
Ephesina, istarum Ecclesiarum Oeconomis ean-
dem curam atque custodiam commendarunt.
Est antiquissima, immo Apostolica omnium
fidelium gentium consuetudo. Quare Visita-
tor Episcopus in solos Pontificales ordinis Actus
habebat Vicariam auctoritatem, nullam in fa-
cultates Ecclesie, aut alias ejus functiones.
Spectabant hac ad Oeconomos aut alios Ca-
pituli Vicarios. Et haec sunt, quae in Viva-
nensi Ecclesia Honorato Presbytero delegavit
Magnus Gregorius. Nullo modo ipsum creavit
Visitatorem.

Can. 25.

Ep. 32.
33.

L. 2. in
dist. 11.
Ep. 24.

L. 7. in
dist. 2.
Ep. 77.

Secunda quaestio est, An Visitator in com-
mendata sibi Ecclesia exercere potuerit quovis
Pontificales actus? Respondeo negativè. Nec
enim potuit Clericos ordinare. Hinc enim Cae-
lestino Histoniensis, & Sabino Grumentinae Ec-
clesiae Visitatoribus, dum Juliano Diacono in
Presbyterium, & Quarti Defensoris in Diaco-
num consecrandi fecit facultatem, addidit San-
ctus Papa Gelasius: *Novoriti Dilectio tua hoc se de-
legantibus nobis exequi Visitatoris officio, non potesta-
te proprii Sacerdotis.* Hoc est, ex singulari man-
dato. Exstant Epistolae apud Dominum Lucam
Holstenium. Et Joannem secundum Pontificem
audivimus supra edicentem de Reienſis Ecclesiae
Visitatore: *A se novoriti ita omnia exhibenda, ut
nihil de Ordinibus Clericorum praesumat.* Et in
litteris ad dictae Ecclesiae Clerum: *Clerus in eo
quo nunc est ordine constitutus, nullis gradibus pro-
moveatur, donec proprium Sacerdotem possit habe-
re.* Et ad Leontium Urbanem Episcopum,
Ariminensis Ecclesiae Visitatorem, scribit Ma-
gnus Gregorius: *Præter ordinationes Clericorum
cetera omnia tamquam Cardinalem & proprium
te volumus agere Sacerdotem.* Et ad Chrysan-
tum Spoletanum Episcopum, Vivanensis Ec-
clesiae Visitatorem; *Fraternalitati tuae Vivanensis
Ecclesie Visitatoris deputavimus officium, in quo
de more Scripti nostri nihil vos de profectionibus
facere volumus Clericorum.* Verum quod & Ca-
thedralium, & Pagenſium Presbyterorum inopi-
am ex longa vacatione postmodum incurri-
set eadem Ecclesia, Episcopi Electionem acce-
lerari iussit Pontifex, & dignos interim Presby-
teros à Chryſtano consecrari. Quod ipsum ferè
scribit ad Gaudiosum Eugubinum Episcopum,

Visitatorem Ecclesiae Tadinatis. Et de Neapoli-
tana, quod diu vacasset, Ecclesia scripsit ad
Paulum Visitatorem: *Clericos ex Laicis ordinari,
necnon & manumissiones apud te in eadem Ecclesia
solemniter celebrari concedimus.* Manumissiones
enim spectant ad temporalem administrationem,
ideoque fieri poterant per solum Cardinalem Epi-
scopum. Notanda sunt verba, *Clericos ex Lai-
cis ordinari*: Videntur stricte intelligenda, ideo-
que non dare facultatem evehendi Clericos in
altiorum gradum. Nam & istud Reienſis Ec-
clesiae Visitatori discretè interdixit Joannes se-
cundus. Et de vacantibus Sedibus generatim
statuit quinta Synodus Aurelianensis: *Nullus
Episcopus, utique Visitator, aut in Civitate,
aut per Parochias ordinare Clericos, aut Altaria
audeat consecrare.* Quem Canonem innovavit
& secunda Synodus Arvernensis. An illa Cano-
nis pars, quae & Altarium consecrationem in-
terdicit Visitatori, ubique gentium viguerit, fateor
me ignorare. Certè apud varias gentes etiam
Cardinalis Episcopus ipsum non poterat sine ve-
nia Metropolitanam. Quidquid sit, istam disci-
plinam in Italia adhuc viguisse sub saeculi noni
finem docet Joannis octavi Epistola ad Joannem
Ficoclenſem Episcopum, Visitatorem Ecclesiae
Faventinae.

Quaestio tertia est, Cujus auctoritas ad ordi-
nandos Clericos fuerit Visitatori necessaria?
Respondeo Episcopales Cathedras juxta antiquos
Canones vacare non potuisse nisi ad tres menses,
& de isto praesertim tempore loqui omnia jam ad-
ducta Decreta. Et hinc Sacrosancta Tridentina
Synodus, dum per Capitula intra primum va-
cantis Sedis annum noluit dari Dimissionales lit-
teras, novam non induxit Regulam, sed anti-
quam innovavit. Quis lapsu trimestri dare olim
potuerit istam auctoritatem, non ita constat.
Ecclesiae Italicae, quae ab Apostolica Sede Visita-
torem debebant accipere, ejusdem Sedis auctori-
tate indigebant ad Clericos seu faciendos seu pro-
movendos. Ita lucet ex adductis Sancti Gelasii ac
Sancti Gregorii testimoniis. Aliis in Regionibus
videtur suffecisse licentia & auctoritas Metropo-
litanae. Hinc enim postquam Reienſis Ecclesiae
Visitatori suos praefixisset limites Joannes secun-
dus, adjunxit: *Omnem hanc sollicitudinem Ca-
sario fratri & Coepiscopo nostro injungimus, ad
cujus curam, cuncta quae necesse sunt, pertinere
censuimus.* Adfirmat limites istos per Arelaten-
sem Metropolitanam posse & contrahi & prorogari.
Et Sigeboldo Narbonensi Archiepiscopo, Ru-
dolphum Primatem Bituricensem, quod Pri-
matuſ sui jure se miseret alienis Ecclesiis, ac-
cusanti respondit Nicolaus primus Pontifex fieri
istud non posse, nisi ex causa appellationis, aut
Sedis vacantis. Et de vacante Sede Gratiano-
politana scripsit ad Adonem Viennensem Archie-
piscopum Francorum, Rex Carolus Calvus:
*Quidquid neglectum fuerit, vobis imputabitur, qui
disponere ac ordinare ipsum Episcopatum, ac om-
nia ipsius Ecclesiae debuistis.* Omnem vacantis
Ecclesiae providentiam adfirmat ad Metropolita-
tam pertinere. Exstat Epistola apud Jacobum
Sirmondum in Regesto Adriani secundi. Et

Ep. 89.

L. 2. E.
pist. 7.

Can. 8.

Epist. 3.

Ep. 39.

Ep. 13.

Ep. 19.

Can. 4.

ad Constantium Episcopum de vacante ad Co-
nellii forum Ecclesia scribit Sanctus Ambrosius:
*Commendo tibi Ecclesiam, quae est ad forum Cor-
nellii, quo eam de proximo intervistas frequentius,
donec ei ordinetur Episcopus. Occupatus diebus in-
gruentibus Quadragesimae, tam longè non possum
excurrere.* Adfirmat omnem vacantis Ecclesiae
curam ad Metropolitanam respicere, & Visitato-
rem esse dumtaxat hujus quasi Vicarium. Pede-
tentiam tamen decreverunt coepit Metropolitanam
potestas, coeperuntque Visitatores ad solas va-
cantis Ecclesiae preces facere omnia, etiam Cle-
ricos ordinare. Ita Rossensem Episcopum ad in
vacante Cantuariensium Metropolitanam faciendum
omnia, non Comprovincialium auctoritate,
sed solius Cathedralis Monasterii invitatu eguiſ-
ſe, supra nobis dixit Gervasius ejusdem Ecclesiae
Monachus. Eadem ratione videntur in Gallia
Chorepiscopi vacantibus Ecclesiis Clericos ordi-
nasse. Quidquid sit, ista libertate post lapsum
vacationis annum gaudent etiamnum hodie om-
nia Capitula Cathedralia.

Quarta quaestio est, Quae fuerit ordinaria Vi-
sitatoris potestas? Respondeo fuisse variam. Pri-
ma olim fuit sepelire defunctum Episcopum. Lu-
cet ex Valentina Hispanorum Synodo: *Quia
sepeliendorum Antistitum, per absentiam Commen-
datoris Episcopi, exequia differuntur, ita ut vene-
randa Pontificis membra, dum tardius funerantur,
injuria omnino subjaceant, Episcopus qui post mor-
tem fratris ad sepeliendum eum solet invitatus occur-
rere, infirmum magis, & adhuc in corpore pos-
situm, admonitus visitare non differat, ut aut de
relevatione Consecrationis amplius gaudeat, aut cer-
tè de ordinatione domus suae fratrem admoneat,
ejusque probabilem voluntatem in effectum transmit-
tat, ac recedentem à saeculo, post oblatum in ejus
commendatione sacrificium Deo, mox sepulture tra-
dat diligentissime, & superius Constituta Canonica
non differat adimplere. Si autem, ut fieri solet,
Antistes obitu repentino decesserit, & cum limpani
Sacerdotes de longinquo minimè adesse potuerint,
uno die tantum cum nocte exantimatum corpusculum
Sacerdotis maneat, non sine fratrum ac Religio-
sorum frequentia, ut psallentium excubatione ser-
vatum, à Presbyteris cum omni diligentia in lo-
culo conditum seorsim, non statim humetur, sed ho-
norificè commendetur, donec sine mora invitato un-
decumque Pontifice, ab ipso, ut concedet, so-
lemniter tumuletur, & ut injuria tollatur occaso,
& mos antiquus in sepeliendis Sacerdotibus obser-
vetur.* Defunctum Episcopum ab Ecclesiae Visita-
tore seu Commendatore Episcopo lucidè adfir-
mat olim fuisse sepultum. Verum quod Visita-
toris designatio spectat ad longè quandoque di-
stantem Metropolitanam, Episcopale cadaver du-
dum subindè manebat insepultum, & pate-
bat injuriis: Hinc Synodus addit inductum,
ut quis vicinior Episcopus ad istud pietatis of-
ficiuſ à Capitulo invitaretur. Invitationem
hanc suadet ante mortem fieri, ut ægrotans
Episcopus non solum corporis post mortem,
sed & animae suae in vita exitu habeat à fratre
solatium. Sine hoc solatio defunctum vult à
Clero deponi solummodo, non sepeliri: *Mo-
Christi Lupi Opera T.VI.*

re antiquo vult Episcopum sepeliri ab Episcopo,
ideoque ad id quemvis Episcopum posse invita-
ri. Et pro suo Decreto adducit Reienſem Cano-
nem, mandantem ne quis ad vacantem Eccle-
siam accedat, nisi solus vicinior Episcopus, ad
Visitatoris vice defunctum sepeliendum. Quod
ipsum statuit septima Toletana Synodus, rigi-
dè mandans, ne quis invitatus Episcopus sese sine
fundamentis excuset ab hoc extremo pietatis
officio, alioquin in proxima Synodo castigandus.
Super vicinas aliquot Provincias, quem
non ita pridem Patroclus Arelatenſis Archiepi-
scopus invaserat, Primatum continuabat San-
ctus Hilarius, atque ita nullum illic Metropolita-
num aut Provinciale Episcopum permittebat
sine sua praevia venia & confirmatione consecra-
ri. Jugum istud omnes pessimè oderant, praesertim
Ebredunensis Ecclesia, Alpium Graarum
Metropolis, ideoque defuncto Episcopo suo Ja-
cobo statim elegit Armentarium, & per duos,
qui ad illum tumulandum advenerant, Episco-
pos fecit hunc inficium Hilario consecrari. Hinc
Reienſis Synodus, hinc punitus Armentarius,
hinc statutum ut solus deinceps vicinior Episco-
pus accederet viduatae Ecclesiam, & Visitato-
ris vice defunctum tumularet. Primatum istum
excussit postea & proſcripsit Sanctus Leo Ponti-
fex, perseverarunt tamen Gallicani Episcopi
non per Visitatorem, sed per viciniorum Colle-
gam sepeliri. Ita non obscurè habet quintus &
sextus Canon secundae Aurelianensis Synodi, ac
praesertim Trosleanae quartus decimus, laudatos
Reienſem, Valentinum, ac Toletanum Cano-
nes, innovans, & adjungens: *Quoniam in qui-
busdam opportunitas locorum se offert, ut ad obitum
vel exequias alicujus ex nobis duo vel tres Episcopi
convenire possint, decet ut sancta charitas se ostendat
in mortuorum funeribus, quae in vivorum flagrant
peccatoribus.* Nempè Reienſis Synodi motiva ra-
tio jam dudum desierat. Decretum, quod non
ita dudum post de Guasberti Episcopi Electione
fecit Caturcensis Ecclesia, habet apud Lucam
Dacherium: *Prisca modernaque Ecclesiarum mo-
deramina Theoloquelavii sanxere Canonibus, quo
arripientibus viam universae terrae quarumlibet se-
dium Praesulibus, per viciniorum Episcopum, aut
per quamlibet alium Episcopum, cui Archiepiscopus
injunxerit, extincti fratris tumulatorem, orbata-
que sedis Visitatorem atque Consolatorem, perficiat-
tur Ecclesiasticarum rerum Inventarium.* Defun-
ctum Episcopum adfirmat quandoque per vi-
ciniorum Collegam sepeliri, quandoque per
Visitatorem. Videtur tunc in viduati Cleri
fuisse arbitrio.

Can. 2.

Can. 3.

Tom. 8.

Ubi vides & secundam Visitatoris ordinariam
potestatem. Nempè conficere Ecclesiasticarum
rerum Inventarium. Quod ipsum illi olim com-
petisse profitentur, ast deinceps in tumulatorem
Episcopum transcribunt Hispanorum Valenti-
na, & secunda Synodus Aurelianensis. In-
ventarii enim confectio, uti & defuncti sepul-
tura, non patitur moram. Etiam ad Sanctum
Maximianum Syracusae Episcopum scribit Ma-
gnus Gregorius: *Si quispiam Episcoporum de hac
luce migraverit, vel pro suis fuerit remotus ex-
T 3*

cessibus, convenientibus Hierarchicis, cunctisque Cleri Primoribus, atque in tua presentia Inventarium Ecclesie rerum facientibus, omnia que reperta fuerint subtiliter describantur. Romana Provincia ac Metropolitica Pontificis Potestas olim fuit vastissima. Ei non solum Campania omnis, Apulia atque Calabria suberant, sed & Sicilia. Hinc suas istic, non Apostolicas, sed Metropolitanas vices Maximiano delegavit Gregorius, voluitque per ipsum fieri vacantium Ecclesiarum Inventaria. At verò de vacante Salonitana apud Dalmatas Metropolitana Ecclesia scripsit ad Antonium suum Subdiaconum, Apostolici ibidem Patrimonii Rectorem: De rebus vel ornamento Ecclesie fideliter Inventarium facias te presente conscribi. Variis in Ecclesiis videtur fuisse varia consuetudo.

Tertium Visitatoris officium exponit laudata Aurelianensis Synodus: Episcopus, qui ad sepeliendum Episcopum venerit, evocatis Presbyteris in unum, domum Ecclesie adeat, descripiamque idoneis personis custodiendam sub integra diligentia derelinquat, ut res Ecclesie ullorum improbitate non pereant. Mandat ut Visitator, seu potius Visitatoris vice tumulator Episcopus descripiis rebus det Economos seu Custodes. Nam & hoc Visitatoris officium & hæc, & laudata Valentina, Rejensem imitatur, Synodi transcribit in Tumulatoriem. Visitatori reddit supra laudatum Decretum Caturcensis Ecclesie, Inventarium fieri mandans per Visitatorem Episcopum, & adjungens: Tunc prioribus viduata sedes dispositis Economis commendetur. Hinc Leontius Urbianum Episcopus, ac Ariminensis Ecclesie Visitator, suos Clericos volebat dare Economos, verum interdixit Magnus Gregorius, affirmans istud officium spectare ad proprios Ecclesie filios, & adjungens: Si verò quedam de eis infidelitatis est fortasse suspicio, cum eis quoque homines tuos in adione constitue, ut alterna erga se sollicitudine debeant esse custodes, rationes tibi modis omnibus poscitur. Cur solos Visitatoris Clericos nolit impendi, addit causam: Ut nulla adversus te murmurandi, vel suspicandi justa relinquatur occasio. At verò de vacanti Salonitana Metropoli scripsit ad præfatum Subdiaconum Antonium: Ne de rebus aliquid possit deperire, Respectum Diaconum atque Stephanum Primicerium Notariorum, ut ipsarum omnium curam gerant, admoneto, interminans eis de propria satisfaciendo substantia, si quidquam exinde eorum negligentia fuerit imminutum. Ipse Pontifex constituit Economos. Fortasse quoddam Malchus Episcopus, qui videtur fuisse Visitator, suspectus esset, & ab ipso officio dejectus. Quidquid sit, aliter statuit Valentina Hispanorum Synodus, mandans Inventarium fieri intra octo dies, & adjungens: Debinc ad Metropolitanam notitiam habita ordinatè descriptio deferatur, ut ejus electione talis persona ordinandæ domui Ecclesiasticæ procuretur, &c. Economum vult constitui à Metropoli, & ipsi, si novi Episcopi creatio differatur, obligari ad rationes. Proinde & hic Ecclesiarum consuetudo fuit varia.

Quartum Visitatoris officium supra in litteris ad Constantium Foro-Cornelienis Ecclesie

Visitatorem expressit Sanctus Ambrosius: Ecclesiam, quæ est ad Forum Cornelii, invisas frequentius. Et ad Sanctum Maximianum Syracusæ Episcopum scribit Magnus Gregorius: Visitatores Ecclesiarum, Clericique eorum cum ipsis per non suæ Civitatis Parochias fatigantur. Utique sæpius visitando. Et ad Paulinum Liparitanum Episcopum, Taurinatensis Ecclesie Visitatorem: Ecclesiam Taurinatensem, quoties opportunum tempus credideris, visitabis. Ita Fraternalitas tua omnia disponere festinet, ut & sui presentia Liparitanam salubriter disponat Ecclesiam, & visitationis studio Taurinatensem congregare & fovere non desinat. Et ad Joannem Nepesinæ Ecclesie Visitatorem: Fraternalitas tua Nepesinæ Ecclesie visitationem non desinat assumere, quatenus exigente Paschali festivitate, quidquid Sacrorum solemnitas possit, te operante modis omnibus impleatur. Hinc Visitator solebat esse quis vicinior Episcopus, qui in tanto festo posset ista officia binare. Pergit in litteris ad Leontium Urbinatensem Episcopum, Ariminensis Ecclesie Visitatorem: Admonemus Charitatem tuam, ut ita efficaciter omnes utilitates Ecclesie exerceat, quatenus tui presentia proprium se, non absentem habere sentiat Sacerdotem. Quidquid autem tibi visum fuerit pro utilitate ejusdem Ecclesie ordinare, habebis modis omnibus, nostra permissione licentiam. Reditus verò, vel ordinamenta, ministeriaque ipsius, sollicitudinis tuæ intuitu & cura conservet. Et præter ordinationes Clericorum cætera omnia in prædicta Ecclesia tanquam Cardinale & proprium te volumus agere Sacerdotem.

Quintum & palmare Visitatoris officium edicit idem Pontifex in litteris ad Benenatum Visitatorem Cumanæ Ecclesie: Charitas tua ad Cumanam Ecclesiam ire properabit, & assiduis adhortationibus Clerum Plebemque ejusdem Ecclesie admonere te volumus, ut remoto studio diversarum partium, uno eodemque consensu talem sibi præficiendum expectant Sacerdotem, qui & tanto Ministerio dignus valeat reperiri, & à venerandis Canonibus nullatenus respuatur. Qui dum fuerit postulatus, cum solemnitate Decreti, omnium subscriptionibus roborati, & Dilectionis tuæ testimonio litterarum, ad nos sacrandus occurrat. Quod ipsum repetit & in aliis litteris. Et de Pontiano Thenitano Episcopo, per Sancti Fulgentii mortem ac duram Cleri & populi in electione discordiam dudum vacantis Ruspensis Ecclesie Visitatore, scribit in laudati Fulgentii vita Ferrandus Diaconus: Ibat secundum Præceptum Daitiani Primatis, ut Ruspensis Ecclesie eligeretur Antistes. Et quinta Carthaginensis Synodus statuit: Nulli Intercessori licitum sit Cathedram, cui Intercessor datus est, quibuslibet popularum studiis vel seditio-nibus retinere, sed dare operam ut intra annum eisdem provideat Episcopum. Quod si neglexerit, anno expleto Interventor alius tribuatur. Interventores enim ad procurandam sui ipsius electionem quandoque utebantur artibus damnatis per secundum Canonem Sardicensem. Eandem illis potestatem adscribit Rejenis Synodus, ac præsertim antiquæ Episcopaliæ electionum formulæ, publicatæ per Jacobum Sirmondum. Et enim ad Carolum Calvum Regem de vacante

Ep. 19. Ep. 2. Ep. 13. Epist. 10. L. 2. indi. c. 11. Ep. 24. Ep. 19. Cap. 38

per Erprumi Episcopi mortem Sylvanestensi Ecclesia scribit illic Hincmarus Metropolitani Remensis: Digneur mihi Dominatio vestra litteris suis significare, quem vultis de Coepiscopis nostris, ut ei ex more litteras Canonice dirigam, & Visitatoris officio fungens in eadem Ecclesia electionem Canonice faciat, & aut per se, aut per litteras suas, Vicario suo deferente, eandem electionem cum Decreto Canonico, singulorum manibus roborato, ad me referat, ut per me ipsa electio ad Dominationis vestre discretionem perveniat. Et ad Hedenulphum Laudunensem Episcopum, à se constitutum Cameracensis Ecclesie Visitatorem: Ad Cameracensem Ecclesiam quantocius studeas properare, & assiduis hortationibus Clerum & plebem publice admonere festines, ut uno eodemque consensu talem sibi præficiendum expectant ac eligant Sacerdotem, qui & tanto Ministerio dignus valeat reperiri, & à reverendis Canonibus minime respuatur. Et in litteris ad Cameracensis Ecclesie Clerum & Populum. De electione Decretum Canonicum unanimes voto agere, & sigillatim omnium vestrorum manibus in presentia Visitatoris roborare sagittæ. Et ad vacantis Belluacensis Ecclesie Clerum ac Populum: Decretum sine Visitatoris presentia nemo conficiat. Et infra: Electum ad nos mediante Visitatore adducite. Per Hincmari mortem vacans Remensis Ecclesia accusabatur sine Visitatore electionem attentasse, ideoque ad Hildeboldum Sueffionensem Episcopum, secundæ Belgicæ Proto Thronum, & reliquos Comprovinciales Collegas de tam præsumptuoso & stolido opere se expurgat, sponderque numquam attentare. Et Williberti Catalaunensis electionem, quod sine Visitatore fuisset attentata, cassavit idem Hincmarus. Quod Regiam eligendi licentiam Clero & Populo deferre Visitator etiam debuerit, ibidem docet formula, qua is solebat ipsos ad rectè eligendum adhortari. Proinde varium, ac penitus necessarium fuit hoc in opere Visitatoris officium. Quinta quæstio est, An Visitator habuerit aliquod sui laboris stipendium? Videtur aliquod olim habuisse, at postea per Magnum Gregorium in litteris ad Sanctum Maximianum Syracusæ Episcopum fuisse ablatum: Nec sicut antea fieri dicebatur, species quedam aut aliud quodlibet de rebus Ecclesie, quasi pro faciendi Inventarii labore tollatur. Sic namque ea, quæ ad munitionem pauperum facultatis pertinent, desideramus expleri, ut nulla penitus in rebus eorum ambitiosis hominibus venalitates relinquatur occasio. Respondeo Gregorio adversus solum Inventarii confectorem Episcopum loqui, non adversus Visitatorem, de quo statim subdit: Visitatores Ecclesiarum, Clericique eorum, qui cum ipsis per non suæ civitatis Parochias fatigantur, aliquod laboris sui, te disponente, capiant subsidium. Justum namque est, ut illic consequantur stipendium, ubi pro tempore suum commo-dare reperitur obsequium. Maximianus erat Metropoliticus Gregorii per Siciliam Vicarius, ideoque per ipsum voluit stipendium taxari. Et hinc

Epist. 1. Epist. 2. Epist. 3. Epist. 4. Epist. 5. Ep. 11. Epist. 6. L. 3. in dict. 11. Epist. 1.

vides istam taxationem spectasse ad Metropolitani. Et ad Leonem Corsicæ Episcopum, Alerienis Ecclesie Visitatorem, scribit idem Gregorius: Cunctis Ecclesie rebus ut propriura te volumus. Illi assignat omnes Episcopi proventus. Quod nempe inops esset Ecclesia & desolata. Quod ipsum repetit in litteris ad ejusdem Ecclesie Clerum & Populum, rogans Leoni nullum hac in re interponi obicem. Et pro Paulo Neapolitanæ Ecclesie Visitatore scribit ad Petrum suum Subdiaconum, Apostolici in Campania Patrimonii Rectorem: Paulo fratri & Coepiscopo nostro centum solidos, & unum puerulum orphanum, quem ipse elegerit, pro labore suo de eadem Ecclesia facias dari. Et ad Leontium Urbinatensem Episcopum, Ariminensis Ecclesie pro Castorio Episcopo infirmo Visitatorem: Quidquid de reditibus Ecclesie accesserit, quatuor juxta consuetudinem oportet fieri portiones. Unam scilicet quæ Clero præbenda sit, aliaque quæ pauperibus. De reliquis autem duabus partibus tres fieri volumus. Unam sartis rectis profuturam, aliam pro sustentatione sua Castorio Episcopo dirigendam, reliquam tibi retinendam. Quod nempe sola Episcopalis quarta duobus non sufficeret. Et adjungit Pontifex: Comperimus aliquid annonæ te de publico consequi, & hac ex te verecundia comprimi, atque in causis Ecclesie vel defensione pauperum, ut congruit, non esse efficacem. Propterea abstinendum est ab hoc quod verecundiam incutit, & stipendiis, quæ ab Ecclesia consequeris, debes esse contentus. Addit minas in hujus mandati prævaricationem. Multorum indignam Castorii infirmitatem miseratus Ariminensis Senatus Visitatori stipendium de publico adscripserat: Verum ob adductas rationes Pontifex judicavit non expedire. Et de vacante Salonitana Ecclesia scripsit ad Antonium suum Subdiaconum, Apostolici in Dalmatia Patrimonii Rectorem: Expensa, quæ necessaria fuerit, per Economum, qui tempore mortis Episcopi inventus est, erogetur, quatenus rationes suas futuro Episcopo exponat. Visitatoris impensas vult ex sola, dum quidem suffecerit, Episcopi portione desumendas. Cujus Regulæ tenaces adeo fuerunt Cathedrales Cantuariensis Ecclesie Monachi, ut suo Visitatori Rosensi Episcopo nec hospitium voluerint concedere. Ita supra audivimus ab authenticis testibus. Quem omnem morem vigiuisse etiam in Gallia, docet secunda Aurelianensis Synodus: Episcopus, qui defunctum advenit sepelire, præter expensam necessariam nihil pro fatigatione deponat. Et ejusdem loci quinta Synodus: Visitator nihil de rebus Ecclesie præter humanitatem, seu rationabiles impensas, præsumat auferre. Per res Ecclesie intelligit portionem Episcopalem. Quæstio sexta est, A quo Visitator sit dandus? Facundus Hermianensis Episcopus credit eligi posse ab ipsa vacante Ecclesia. A vacante Nazianzena Ecclesia, ac ejus olim Vicario Sancto Gregorio existimat fuisse electum Theodorum Episcopum Mopsuestenum: Cum ætate confectus Beatus Gregorius longa quoque ægrotudine laboraret, & ob hoc se causaretur onus Ecclesie sue ferre

Epist. 76. Ep. 79. L. 2. in dict. 11. Ep. 35. L. 4. Epist. 42. L. 2. in dict. 11. Ep. 22. Can. 5. Can. 8. L. 7. c. 7.

ferre non posse, neque Apollinarianis gregem Dei constantibus pro eadem gemina debilitate resistere, Episcopatus curam depositurus, & relicta sua civitate cum Monachis in rure visurus, ubi etiam defunctus est, Theodorum de toto Oriente in defensionem & visitationem Ecclesie sue delegit, non aliud caput illam Provinciam habere testificans, cujus flagitaret auxilium. Adducit Gregorii Epistolam, ex ipsa probat Theodorum etiam à tanto viro iudicatum Catholicum, ideoque in tanti nominis pace defunctum non posse vocari in iudicium, longè minus uti Hæreticum condemnari. Eiusdem sententia fuisse videtur Sanctus Petrus Damiani, vacantem Faventinam Ecclesiam adhortans ad bonam electionem, & subiungens: *Ego interim, si præcipiis, in vestrum servitium veniam, & vel in consignandis pueris, vel in aliis Episcopaliis officiis, pro charitate Dei & vestra, forsitan aliquantulum laborabo.* Lucidè supponit Visitatorem ab ipsa Ecclesia eligendum.

L. 5. Epist. 10.

Respondeo Facundum insigniter hallucinari. Neque enim Mopsuestiensis in secunda Cilicia: sed Thyrenensis Episcopus ac secundæ Cappadociæ Metropolitæ fuit iste Theodorus. Eum enim esse suæ Provinciæ Caput dicit Gregorius. Quod nempe nuper in Sancti Basilii odium Imperator Valens Cappadociam divisisset in duas, & secundæ, in qua Nazianzum, Metropolim sanxisset esse Thyrenam. Ex quo colore Cappadociæ ad Ponti Exarchatum spectantis Ecclesie è secunda ad Antiochenum Patriarchatum spectante Cilicia quæreretur Visitator? Numquam Nazianzenus, sed Sazimorum dumtaxat in prima Cappadocia Episcopus fuit Gregorius. Verum quòd illum à Sancto Basilio noviter erectum ac litigiosum Episcopatum nollet admittere, rediit Nazianzum, senis sui Patris Gregorii ibidem Episcopi egit Vicarium, ipsoque defuncto mansit Ecclesie Visitator. Hinc Constantinopolim abiit, Orthodoxam fidem ibidem reparavit, atque ab illa cura per generalem Orientis Synodum absolutus rediit in Patriam, ac in hæreditario Arianzi pagi fundo egit Monachi vitam. Et interim vacabat, & à graffantibus Apollinarianis ac Arianiis graviter perilitabatur Nazianzena Ecclesia. Hinc igitur ille Theodorum Metropolitam monuit, rogans tandem eligi Cardinalem Episcopum, ac interim dari defensorem ac Visitatorem. Nimius pro Mopsuestiensis Theodoro zelus fecit ex eiusdem nominis occasione doctissimum Facundum hallucinari. Nec mirum: Doctissimos enim duodecim libros scripsit sine libris ex sola memoria. Eundem errorem in Edicto suo etiam Justinianus Augustus, & in suis adversus Mopsuestiensem Actis quinta Synodus notarunt. Quòd Petri Damiani tempore vacantes Ecclesie sibi Visitatorem eligerent, facilè crediderim. Jacebat enim tunc Ecclesiastica disciplina, quam circa hunc quoque articulum reformavit septimus Gregorius, fanciens Visitatores à Metropolitana Sede dirigendos.

Et hanc esse antiquissimam Regulam docet per Facundum laudata Sancti Gregorii Na-

zianzeni Epistola. Etiam Ruspensis Ecclesie Visitatorem fuisse datum à Byfacii Primate, supra audivimus à Ferrando Diacono. Et vacanti ad Cornelli forum Ecclesie Visitatorem dedit Metropolita Sanctus Ambrosius. Et vacanti per Contumeliosi Episcopi degradationem Reiensis Ecclesie Visitatorem dari per Sanctum Cæsarium Metropolitam Arelatensem iussit Pontifex Joannes secundus. Quod ipsum supponunt Reiensis Synodus, quinta Aurelianensis, & Hispanorum Valentina. Et cunctis Siciliæ, Calabria, Apuliæ, Campaniæ, & vicinarum Provinciarum Ecclesiis Visitatores dedit Magnus Gregorius, quòd tunc Romanus Episcopus esset ipsarum Metropolitanus. Quod ipsum atidudè clamant antiquæ Episcopaliis promotionum formulæ apud Jacobum Sirmundum. Etiam Caturcensis Ecclesie de Gualberti electione Decretum. Adit Metropolitanæ Ecclesie Visitatorem ab omnibus Comprovincialibus dandum. Excipe tamen Visitatores natos, quales in Cantuariensi Rossensem, in Lugdunensi Eduensem, ac in Eduensi Ecclesia dixi fuisse Episcopum Lugdunensem. Hi nullius creatione aut delegatione indigebant. Porro de vacante per Erpuni Episcopi mortem Sylvanestensi Ecclesia scripsit in laudatis formulis ad Carolum Calvum Francorum Regem Hincmarus Metropolitæ Remensis: *Digneur mihi Dominatio vestra significare, quem vultis de Coepiscopis nostris ut ei litteras Canonicas dirigam, & Visitatoris officio fungatur.* Et per Hincmari mortem vacans Remensis Ecclesia, non solum apud Provinciæ Episcopos, sed etiam apud Regem fuit accusata, quòd sine Visitatore electionem attentasset. Et in formula, qua vacantem Ecclesiam ad Canonicam electionem solebat exhortari, Visitator Episcopus profiteretur se missum à Rege. Nempè Regum consensum, immò & personæ designationem etiam in hoc puncto vigere Francorum Reges voluerunt.

Epist. 1.

Epist. 5.

Epist. 6.

Quæstio septima est, Quomodo in præsentî Canone noster septimus Gregorius dicat Visitatorem à Sede Apostolica, vel à Metropolitana esse dirigendum? An hæc directio sit mixtæ jurisdictionis, & detur locus præventioni? Respondeo non dari. Romana Provincia ex Apostolico Canone fuit longè vastissima, comprehendens omnem Thusciam, Æmiliam, Campaniam, Picenum, Brutios, Apuliam, Calabriam, Corsicam, Siciliam: Harum omnium Provinciarum unicus Metropolitæ erat Episcopus Romanus. Romanus Episcopus omnium sub cælo Ecclesiarum ac Synodorum iudicia, appellationes, consultationes & quavis graviore causas discutere, ac probare vel improbare debet, ideoque amplissima eget Synodo. Eam primus contraxit Sanctus Leo Magnus, ad Valentiniani tertii Imperiales preces Ravennam, quòd Regia tunc esset Civitas, evehens in Ecclesiasticam Metropolim. Attamen salvis Romanæ Cathedræ antiquis in ipsam iuribus. Ea, inquam, lege ut nec novus hic Metropolitæ à suis Comprovincialibus, sed veteri more ordinaretur Romæ à Domino Papa, nec ipse suos ordinaret Comprovincia-

ciales, aut sanè non nisi ad præviam Papæ confirmationem. Uti laudatæ Regionibus ad Metropolitanam, ita omnes septemdecim Illyricianæ Dioceses Provincie ex Apostolico Canone spectant ad Patriarchicam Romani Episcopi potestatem. Et ita fuit usque ad Imperium & hæresim Leonis Itauri. Hic suam Iconoclastiam de Gregorio secundo vindicaturus, omnes istas gentes violenter abstulit, ac transcripsit in Patriarchicum jus Episcopi Constantinopolitani. Et quo novitatem firmaret, Syracusas erexit in Ecclesiasticam Siciliæ Metropolim, ac Italiam implevit novis & modicis Episcopis, quorum Metropolitæ accedere iussit ad Constantinopolitani Patriarchæ manus, & juxta vigesimum octavum Chalcedonensem Canonem in Regia urbe consecrari. Et licet apud septimam Adrianus primus, apud octavam Synodum Adrianus secundus, alique Pontifices frequentissimè reclamaverint, à Græcis tamen nihil obtinuerunt. A variis eorum Imperatoribus habemus Archiepiscopum Neapolitanum, Tarentinum, Rhegensem, Hydruntinum, & alios. Ejectis Græcis successerunt Nortmanni, qui Ecclesias quidem reddiderunt Pontifici, erectas tamen illic Cathedras non existinxerunt, nec ipsarum seu Provinciales seu Metropolitanas Episcopos per Papalem manum, sed à sese mutuo iusserunt consecrari. Ita fuit usque ad Regnum Guillelmi primi, de quo Robertus Abbas Montensis: *Guillelmus cum Papa Adriano quarto pacem fecit, concedendo ei consecrationes Episcoporum Regni sui & Ducatus, sicut antiquitus eas habuit Romana Ecclesia, unde discordia fuerat intra Patrem suum Rogerium Regem, & Innocentium ac Eugenium Romanos Pontifices.* Quod ipsum scribunt Radulphus de Diceto, ac Matthæus Parisiensis. Nec Innocentius secundus, nec Eugenius tertius erectas à Græcis Metropoles volvere dejectas: Permissum sustineri, verum salvis suæ Cathedræ Apostolicis iuribus, quæ omnes istos Episcopos jubent Romæ consecrari. Voluerunt ipsas esse quasi solo nomine & honore Metropoles, palmares autem Metropolitanæ potestatis articulos sibi ex antiquo more reservari. Et hoc concessit Rex Guillelmus. Et ejusmodi Metropoles in Italia ipsi etiam Pontifices postea erexerunt. Et inter reservados articulos omnino fuit donatio Visitatoris. Nam quòd Severo Ficoelino Episcopo Magnus Gregorius Ravennatis Ecclesie visitationem commiserit secundum præviam consuetudinem, ejus in vita testatur Joannes Diaconus. Quòd etiam suffraganeis istius Cathedræ Ecclesiis Visitatores dedit Magnus Gregorius, demonstrant ejus epistolæ. Et consecrati & Visitatoris donatio videntur spectare ad eundem. Hinc ista Regula longè magis valuit in istis Provinciis, quarum Suffraganeos Papa etiam consecrabat. His Visitatorem esse à Papa dandum edicit septimus Gregorius.

A. 1157.

L. 4. c. 5.

Octava quæstio est, An solis vacantibus Ecclesiis possit dari Visitator? Respondeo negativè. Consuevit dari etiam in tribus aliis casibus. Primus est, dum Episcopus est ab officio suspensus. Ita à Donatistis, dum Cæcilianum ante

damnationem suspenderent, Carthaginensi Ecclesie datum fuisse Visitatorem, supra nobis dixit Sanctus Augustinus. Et non solum Eulalius inavorem, sed & Sanctum Bonifacium primum legitimum Pontificem, quòd utriusque contentiosa electio videretur ambigua, ab officio cessare iussit Imperator Honorius usque ad datum Synodale iudicium, ac interim Achillem Spoletinum Episcopum direxit Romanæ Ecclesie Visitatorem. Latè hæc habes apud Symmachum Urbis Præfectum in epistolarum Austario. Et dum Symmachum per quatuor jam annos pacificum Pontificem quidam accusarent de multis, ideoque suum schisma adversus illum resumeret Laurentius, à Romanæ Ecclesie Clero & populo interpellatus Theodoricus Italiæ Rex fecit quod in libro Ponticali scribit Anastasius Bibliothecarius: *Festus & Probinus Senatores miserum relationem Regi, & coperunt agere ut Visitatorem Rex daret Sedi Apostolicæ. Tunc Rex dedit Petrum Altinæ civitatis Episcopum.* Alter casus est, dum per Synodum degradatus Episcopus Romam appellat. Licet enim huic appellationi suspensivum etiam effectum tribuant Sardicenses Canones, degradatio tamen non caret omni interim effectu. Degradatus usque ad definitivum Papæ iudicium manet ab officio suspensus, nec potest administrare. Et hinc Contumeliosi Rejenis Episcopi, qui Synodaliter damnatus Romam provocaverat, Ecclesie Visitatorem dari per Sanctum Cæsarium Arelatensem Metropolitam iussit Joannes secundus, ejusque Successor Agapetus confirmavit. Tertius casus est longa Episcopi infirmitas. Ita Ariminensi Ecclesie ob longam Castorii Episcopi infirmitatem dedit Visitatorem Leontium Urbinate Episcopum Magnus Gregorius.

Ep. 25. 26. 28.

Et hinc nascitur nona quæstio, Quare de Petro Altino Episcopo ac Romanæ Ecclesie dato Visitatore addat Anastasius Bibliothecarius? *Quod Canones prohibent.* Et infra: *Symmachus facta Synodo purgatus à crimine. Et damnatur Petrus Altinus, invasor Sedis Apostolicæ, & Laurentius Nucernus, quia vivo Episcopo Symmacho pervaserunt Sedem ejus.* Petrus, licet tantum Visitator, damnatur ante Anti-Papam Laurentium. Et primæ Symmachi Pontificis ad indicatam hac de causa Synodum preces fuerunt, *ut Visitator, qui contra Religionem, contra Statuta Veterum, vel contra Regulas Majorum, à parte Cleri vel aliquibus Laicis fuerat postulatus, ex ordinatione Antistitum, sicut decebat sanctum Propositum, prima fronte auferretur.* Quæstio est, Quisnam Canon veteri Romanæ Ecclesie dari Visitatorem? Severini Binii marginalis scholion habet. *Visitatorem Rex potestate abusus, usque ad electionibus occurreret, dederat.* Existimat non ipsum Visitatorem, sed ejus Laicam intrusionem damnari. Alii putant Romanæ Ecclesie, non unicum, uti Cantuariensi & Lugdunensi, sed septem fuisse Visitatores natos: Utique septem Cardinales Episcopos, quorum semper fuit Romæ Divina in dies officia per vices celebrare. Respondeo veram damnati Petri Altini causam edici à Præfatis Synodi

Epi-

Episcopus: Pontifex, quibus allegandi imminebat occasio, suggererunt ipsum, qui dicebatur imperitus debuisse Synodum convocare, scientes quia ejus Sedis primum Petri Apostoli meritum vel Principatus, deinde jussionem Domini secuta Conciliorum venerandorum auctoritas, singularem in Ecclesiis tradidit potestatem, nec antedictæ Sedis Antistitem minorum subjacuisse iudicio in propositione simili, facile forma antiqua testaretur. A quibusdam Clericis & Laicis post quatuor annorum pacificum Episcopatum passus fuit istud ipsum Symmachus, quod à quinque factiosis Presbyteris & universa Pseudo-Diaconi Felicissimi factione post triennii pacificam sedem toleraverat olim Sanctus Cyprianus. Uterque de variis & electionis & administrationis vitiis fuit accusatus. Et hujus in thronum intruserunt Fortunatum, istius in sedem seditiosi revocarunt nuperum Antipapam Laurentium, tunc Episcopum Nucerinum. Hinc factum est quod scribit Anastasius Bibliothecarius: *Et fecerunt schisma. Et divisus est iterum Clerus. Nam alii communicaverunt Symmacho, & alii Laurentio.* Hinc à Felto & Probino persuasus Rex, quo urbem servaret à turbis & seditionibus, indixit totius Italiæ Synodum, utrumque suspendit usque ad definitivum ab illa iudicium, ac interim Petrum Altinum Episcopum dedit Romanæ Ecclesiæ Visitatorem. Facere se credidit istud ipsum, quod in Bonifacii & Eulalii causa fecerat Imperator Honorius. Verùm intercedebat largum discrimen. Bonifacii hesternæ & turbida, Symmachi electio jam per quatuor annos erat pacifica, ipsamque & Laurentius agnoverat, misericordie intuitu donatus & contentus Episcopatu Nucerinum. Hinc ante Synodale iudicium extrudi, suspendi, spoliari non poterat Symmachus, Bonifacius à possessionis ingressu poterat impediri. Item per contentiosam & dubiam electionem nutante Bonifacio Honorius poterat, per quadriennii pacificum Episcopatum firma ac certa Symmachi sede Theodoricus non poterat convocare Synodum, sed lucidè id spectabat ad ipsum Pontificem. Deinde convocata erat solius Italiæ Synodus, de qua ad secundam suam Romanam dixit Felix Papa tertius: *Quoties intra Italiam propter Ecclesiasticas causas colliguntur Domini Sacerdotes, consuetudo retinetur, ut Successor Præfulum Apostolicæ Sedis ex persona cunctorum totius Italiæ Sacerdotum cuncta constituat, qui caput est omnium.* Quidquid sit de universali totius Ecclesiæ Synodo, Italicam Synodum pleno jure subesse Pontifici, ac sine ipso aut adversus ipsum nihil penitus posse, est longè certissimum, & nullus umquam de hoc hæsitavit. Et in hæc omnia Petrus Altinus Episcopus manifestè deliquit. Fecit istud ipsum Symmacho, quod Novatus fecerat Sancto Cypriano. Hinc non quamvis Romanæ Ecclesiæ, sed hanc ejus solam visitationem esse contra Canones, & ejus usurpatorem Episcopum esse Apostolicæ Sedis in vasorem, redè dixit Anastasius Bibliothecarius, & Petrum tamquam talem meritò laudata Synodus degradavit. Septem Cardinales Episcopos esse Romanæ Ecclesiæ Visitatores natos omninò

existimo. Verùm quòd Papalis electio sit in ipsorum præsertim manibus, in quavis circa illam discordia vix possint non esse suspecti, ideoque alium tunc Visitatorem dandum judicantur à Honorio & Theodorico. Nam simili ex causa Malchum Episcopum ad Salonitanæ Ecclesiæ visitationem declaravit inhabilem Magnus Gregorius. Præterea in ista Cardinalium Episcoporum potestas sit adeò antiqua, non plenè constat.

Quæstio decima est, Quando cessarint Visitatores, & quando vacantes Ecclesiæ cœperint per solum Capitulum aut ejus Vicarium administrari? Respondeo illos ad Regiæ nominationis ingressum cœpisse desicere. Palmare enim ipsorum officium, nempe novi Episcopi electionem dirigere, per Regiæ nominationes fuit penitus evacuatum. Et hinc vacantis Faventinæ Ecclesiæ Capitulo Sanctus Petrus Damiani obtulit semetipsum in Visitatorem. Quòd nempe Metropolitanus nullos tunc constituerent. Et hinc ipsos unà cum Canonicis electionibus reparare Gregorius noster est conatus. Verùm res non successit. Etenim in variis Alexandri tertii ac Innocentii tertii de electionum forma Synodis ac Decretis nullam habemus memoriam Visitatorum. Immo nec in Decretis Urbani secundi aut secundi Paschalis, qui nostro Gregorio proximè successerunt. Interim non fuisse plenè abolitos docet Bonifacius octavus, statuens defuncti aut captivi Episcopi Ecclesiam, non per Metropolitanam, sed administrandam per Capitulum, atque adjungens: *Ecclesiæ Cathedrali vacanti Visitator ab alio, quam à Romano Pontifice deputari non potest. Nisi fortè Capitulum in spiritualibus & temporalibus negligenter aut perperam administrat. Tunc enim Archiepiscopus ob negligentiam vel malitiam Capituli eo vocato causeque super hoc cognitione præmissa, Visitatorem seu Administratorem eidem Ecclesiæ licitè poterit deputare. Hujusmodi quoque Visitator, quamquam spiritualium & temporalium administrationem legitimam censeatur habere, beneficia tamen, quæ ad collationem pertinent Episcopi, conferre non potest, si ab alio quam à Romano Pontifice fuerit deputatus.* Et hoc quidem est Ecclesiæ novissimum de Visitatoribus Decretum. Licet illos cum Administratoribus confundere videatur Bonifacius, multa tamen inter ipsos est differentia, suo loco exponenda.

Non solum à Regibus invasum nominandi jus, sed & faciendæ electionis petendam ab ipsis licentiam præfens Canon abolet & circumducit. Eligendi licentiam mandat à Papa peti, vel à Metropolitana. Uti enim quorundam Provincialium Episcoporum confirmatio & consecratio ad hunc, quorundam ad istum spectat per Canonem aut consuetudinem, ita & donanda eligendi facultas. Episcoporum electiones ab omni Laica servitute emancipatas voluit optatus Pontifex, ac plenè redditas avitæ libertati. Nec sine fundamento. Quòd enim quavis Laica in Antistitem electiones violentia, ac præsertim Regia ipsorum nominatio, & Ecclesiam & Republicam involvat plurimis & gravissimis disciplinæ sordibus ac damnis, jam frequenter ostensum est, & videre possis apud Mar-

L. i. dist.
11. Ep. 22.

Leg. 123.
cap. 1.
Tit. 9. c. 1.

tinum Cromerum Warmiensem Episcopum in vigesimo quinto libro de rebus Polonorum. Hæc Ecclesiæ libertas fuit omninò digna, ut ob ipsam noster Gregorius excommunicaverit Henricum Imperatorem, & ipse post durissimas calamitates sit in exilio defunctus.

Eligendi vel confirmandi jus ob fixi à sacris Canonibus temporis lapsum, vel ob datum indigno suffragium devolvi ad superiorem Prælatum est antiqua Regula. Etenim in novella ad Petrum Officiorum Magistrum lege scribit Imperator Justinianus: *Si qui debent eligere Episcopum, citius ipsa Decreta intra sex menses non faciant, tunc periculo propriæ animæ ille, quem competit ordinare Episcopum, ordinet.* Quam legem laudat in Nomo-Canone Photius. In suis ad ipsum notis Theodorus Balsamon addit dictam legem non contineri in Basilicis, addit tamen innovatam & confirmatam à Constantinopolitano Patriarcha Michaele Cerulario, atque eundem in sensum fuisse interpretatum vigesimum quintum Canonem Chalcedonensem. Verùm hic negligentem Metropolitanam dumtaxat correctioni subjicit, non meminit devolutionis. Quidquid sit, legem suam Imperator Justinianus omninò desumpsit ex aliquo anteriori Canone. Eundem

laudat in Canonica ad Belluacensis Ecclesiæ Clerum & populum Epistola Hincmarus Metropolita Remensis: *Prænoscere vos volo, quia si personam à sacris Canonibus deviam scienter nobis adduxeritis, non solum ex ea Pontificem non habebitis, verùm etiam pro illicita electione ut contemptores Canonum iudicium incurretis. Sed & nostro & Coepiscoporum nostrorum iudicio refutata electione vestra incongrua, talem secundum Laodicenses Canones studebimus eligere, qui vestris vitiosis voluntatibus non valeat consentire.* Exstat Epistola apud Jacobum Sirmondum in Galliæ Conciliis inter Episcoporum promotionum formulas. Eadem de re, ac de eodem Clero & populo, qui imperitum ac improbum Fromondum elegerant in Episcopum, scribit cum universa apud Sanctam Macram Synodo idem Hincmarus: *Perdiderunt electionem, sicut ostensum est illis in Synodo, & per sacras Regulas non ulterius illorum, sed Episcoporum esse electionem, quam non præire scirent, sed subsequi, & non se ab ea debere excidere. Et nunc contra Regulas & leges sine Visitatore præsumperunt electionem.* Verbum, *scirent*, aut aliud simile est omninò supplendum. Hunc ergo antiquum Canonem hic innovat noster Gregorius.

Excommunicatio Regis HENRICI.

Beate Petre Princeps Apostolorum, & tu Beate Paule Doctor gentium, dignamini, quæso, aures vestras ad me inclinare, meque clementer exaudire. Quia veritatis estis Discipuli & Amatores, adjuvate, ut veritatem vobis dicam, omni remota falsitate, quam omninò detestamini, ut Fratres mei melius mihi acquiescant, & sciant, & intelligant, quia ex vestra fiducia post Dominum & Matrem ejus semper Virginem MARIAM pravis & iniquis resisto, vestris autem fidelibus auxilium præsto. Vos enim scitis, quia non libenter ad sacrum Ordinem accessi, & invitus ultra Montes cum Domino Papa Gregorio abii, sed magis invitus cum Domino meo Papa Leone ad vestram specialem Ecclesiam redii, in qua utcumque vobis defervivi. Deinde valdè invitus, cum multo dolore, & gemitu ac planctu, in throno vestro valdè indignus sum collocatus.

Hæc ideò dico, quia non ego vos, sed vos elegistis me, & gravissimum pondus vestræ Ecclesiæ supra me posuistis. Et quia super montem excelsum jussistis me ascendere, & clamare atque annuntiare populo Dei scelera eorum, & filiis Ecclesiæ peccata eorum, membra Diaboli contra me cœperunt insurgere, & usque ad sanguinem præsumperunt in me manus suas injicere. Adstiterunt enim Reges terræ, & Principes sæculares, & Ecclesiastici, & Aulici, & Vulgares convenerunt in unum adversum Dominum, & adversum vos Christos ejus, dicentes: *Dirumpamus vincula eorum & projiciamus à nobis jugum ipsorum.* Et ut me omninò morte, vel exilio confunderent, multis modis conati sunt in me insurgere.

Inter

Inter quos specialiter Henricus, quem dicunt Regem Henrici Imperatoris filium, contra vestram calcaneum erexit Ecclesiam, facta cum multis Episcopis Ultra-Montanis & Italicis conspiratione, annitens me dejiciendo eam sibi subjugare: Cujus superbia vestra resistit auctoritas, eamque nostra destruxit potestas. Qui confusus & humiliatus ad me in Longobardiam veniens, absolutionem ab excommunicatione quaesivit. Quem ego videns humiliatum, multis ab eo promissionibus acceptis de sua vitæ emendatione, solam ei communionem reddidi, non tamen Regno, à quo eum in Romana Synodo deposueram, instauravi: Nec fidelitatem omnium, qui sibi juraverant, vel erant juraturi, à qua omnes absolvi in eadem Synodo, ut sibi servaretur præcepi.

Et hæc ideò detinui, ut inter eum & Episcopos, vel Principes Ultra-Montanos, qui ei causa jussionis vestræ Ecclesiæ resistenterant, justitiam facerem, vel pacem componerem, sicut ipse Henricus per duos Episcopos mihi promisit.

Prædicti autem Episcopi & Principes Ultra-Montani, audientes illum non servare mihi quod promiserat, quasi desperati de eo, sine meo consilio, vobis testibus, elegerunt sibi Rudolphum Ducem in Regem. Qui Rex Rudolphus festinanter ad me misso nuntio indicavit se coactum Regni gubernacula suscepisse, tamen sese paratum mihi omnibus modis obedire. Et ut hoc verius credatur, semper ex eo tempore eundem mihi misit sermonem, adjiciens etiam filio suo obside, & fidelis sui Ducis Bertholdi filio, quod promittebat firmare.

Interea Henricus cœpit me precari, ut illum contra prædictum Rudolphum adjuvarem. Cui respondi me libenter facere, audita utriusque partis ratione, ut scirem, cui justitia magis faveret. Ille verò putans suis viribus eum posse devincere, meam contempsit responsum. Postquam autem persensit se non posse, sicut speravit, agere, duo Episcopi, Viridunensis videlicet, & Osemburgensis, de consentaneis suis Romam venerunt, & in Synodo ex parte Henrici me, ut eis justitiam facerem, rogaverunt. Quod & Nuntii Rudolphi fieri laudaverunt. Tandem adspirante Deo, sicut credo, statui in eadem Synodo, in partibus Ultra-Montanis fieri colloquium, ut illic aut pax statueretur, aut cui amplius justitia faveret, cognosceretur. Ego enim, sicut vos mihi testes estis Patres & Domini, usque hodie nullam partem disposui adjuvare, nisi eam cui justitia plus faveret. Et quia putabam, quod injustior pars colloquium nollet fieri, ubi justitia suum locum servaret, excommunicavi, & anathemate alligavi omnes personas, sive Regis, sive Ducis, aut Episcopi, aut alicujus hominis, qui colloquium aliquo ingenio impediret, ut non fieret. Prædictus autem Henricus cum suis fautoribus non timens periculum inobedientiæ, quod est scelus idololatriæ, colloquium impediendo excommunicationem incurrit, & seipsum anathematis vinculo alligavit, magnamque multitudinem Christianorum morti tradi, & Ecclesias fecit dissipari, & totum penè Theutonicorum Regnum desolationi dedit. Quapropter confidens de judicio & misericordia Dei, ejusque piissimæ Matris semper Virginis MARIE, fultus vestra auctoritate, sæpe nomi-

nominatum Henricum, quem Regem dicunt, omnesque fautores ejus, excommunicationi subicio, & anathematis vinculis alligo: Et iterum Regnum Theutonicorum & Italiae, ex parte Omnipotentis Dei & vestra interdicens ei, omnem potestatem & dignitatem illi Regiam tollo, & ut nullus Christianorum ei sicut Regi obediat, interdico, omnesque qui ei juraverunt, vel jurabunt de Regni dominatione, à juramenti promissione absolvo. Ipse autem Henricus cum suis fautoribus in omni congressione belli nullas vires, nullamque in vita sua victoriam obtineat. Ut autem Rudolphus Regnum Theutonicorum regat & defendat, quem Theutonici elegerunt sibi in Regem, ad vestram fidelitatem, ex parte vestra dono, largior, & concedo omnibus sibi fideliter adhærentibus absolutionem omnium peccatorum, nostramque benedictionem in hac vita & in futura, vestra fretus fiducia largior. Sicut enim Henricus pro sua superbia, inobedientia, & falsitate, à Regni dignitate justè abjicitur, ita Rudolpho pro sua humilitate, obedientia, & veritate, potestas & dignitas Regni conceditur. Agite nunc, quæso, Patres & Principes sanctissimi, ut omnis mundus intelligat & cognoscat, quia si potestis in Cælo ligare & solvere, potestis in terra Imperia, Regna, Principatus, Ducatus, Marchias, Comitatus, & omnium hominum possessiones pro meritis tollere unicuique & concedere. Vos enim Patriarchatus, Primatus, Archiepiscopatus, Episcopatus frequenter tulistis pravis & indignis, & Religiosis viris dedistis. Si enim spiritualia judicatis, quid de sæcularibus vos posse credendum est? Et si Angelos dominantes omnibus superbis Principibus judicabitis, quid de illorum servis facere potestis? Addiscant nunc Reges, & omnes sæculi Principes, quanti vos estis, quid potestis. Et timeant parvi pendere jussionem Ecclesiæ vestræ, & in prædicto Henrico tam citò judicium vestrum exercete, ut omnes sciant, quia non fortuito, sed vestra potestate cadet. Confundantur, utinam ad poenitentiam, ut spiritus sit salvus in die Domini. Acta Romæ, nonis Martii, indictione tertia.

S C H O L I O N .

Henrici Regis plena degradatio erat opus arduum. Hinc ipsum peracturus Gregorius invocat Sanctorum Apostolorum Principes Petrum & Paulum: Profitetur se non humano motu, sed acturum ex ipsorum auctoritate ac divino Privilegio, cui nemo Christianus possit obistere. Istam invocationem esse antiquissimum morem suadent verba Firmiliani Cæsariensis apud Cappadoces Archiepiscopi in litteris ad Sanctum Cyprianum: *Eos qui Romæ sunt, non ea in omnibus observare quæ sunt ab origine tradita, & frustra Apostolorum, utique Petri & Pauli, auctoritatem prætere, scire quis etiam inde potest.* Agit in Sancti Stephani Pontificis adversus rebaptismum Decreta, quæ ille Sanctorum Petri & Pauli auctoritate videtur munivisse. Et hinc forsitan Sanctus Irenæus, Eusebius Cæsariensis, Sanctus Epiphanius, alique antiqui Patres frequenter afferunt Romanos Pontifices Sanctis Apostolis Petro & Paulo succedere: Utique in prædicationem & doctrinam, è quo fonte sua isti Decreta & dogmata præsertim hauriebant. Nec enim ista loca suadent utrumque Apostolum fuisse Cardinalem Episcopum Romanorum. Apostolicarum Constitutionum Author affirmat in Antiochena Ecclesia Sanctum Evodium à Sancto Petro, Sanctum verò Ignatium fuisse ordinatum Episcopum à Sancto Apostolo Paulo. Et in primo Annalium tomo Dominus Cardinalis Cæsar Baronius commentatur: *Legimus apud Clementis Constitutiones, quibus interdum usi sunt viri sanctissimi, necnon eruditissimi, Antiochena Ecclesiæ à Petro Evodium, Ignatium verò à Paulo esse creatos Episcopos. Nec sanè unum post alium, ut de cæteris ibi dicitur, sed simul. Quod tunc quidem factum fuisse videtur, cum dissensio illa inter fideles qui ex circumcissione, & eos qui ex Gentibus ad fidem venerant, esset concitata. Quocirca quamdiu illa perduravit, illud remedium fuisse adhibendum, ut*

quenter afferunt Romanos Pontifices Sanctis Apostolis Petro & Paulo succedere: Utique in prædicationem & doctrinam, è quo fonte sua isti Decreta & dogmata præsertim hauriebant. Nec enim ista loca suadent utrumque Apostolum fuisse Cardinalem Episcopum Romanorum. Apostolicarum Constitutionum Author affirmat in Antiochena Ecclesia Sanctum Evodium à Sancto Petro, Sanctum verò Ignatium fuisse ordinatum Episcopum à Sancto Apostolo Paulo. Et in primo Annalium tomo Dominus Cardinalis Cæsar Baronius commentatur: *Legimus apud Clementis Constitutiones, quibus interdum usi sunt viri sanctissimi, necnon eruditissimi, Antiochena Ecclesiæ à Petro Evodium, Ignatium verò à Paulo esse creatos Episcopos. Nec sanè unum post alium, ut de cæteris ibi dicitur, sed simul. Quod tunc quidem factum fuisse videtur, cum dissensio illa inter fideles qui ex circumcissione, & eos qui ex Gentibus ad fidem venerant, esset concitata. Quocirca quamdiu illa perduravit, illud remedium fuisse adhibendum, ut*

uterque sederet, alterque eorum præesset illi qui ex Gentibus ad Ecclesiam venissent. Verum eo tandem sublati distinctionis pariete, sub uno eodemque Pastore utraque collecta Ecclesia, non amplius duobus, sed uno tantum fuit opus Episcopo. Diversa ac in speciem adversa Patrum de Evodii ac Ignatii Episcopatu testimonia hac via conciliant. Alii enim Evodium, alii Patres affirmant Sancto Petro in istam Cathedram successisse Ignatium. Quæ concordia an subsistat, est multæ quæstionis. Certè quod quævis Ecclesia ab ipso Divino jure jubetur habere dumtaxat unicum Episcopum, frequenter affirmat, ac lucidè demonstrat Sanctus Cyprianus.

Abiit Petrus & Paulus istam regulam læserint in ipso Evangelii exordio, aut dispensarint. Quidquid sit, talis idiviso numquam fuit Roma: Sanctus Paulus numquam fuit illic Episcopus. Hinc enim laudatus Cyprianus frequenter & constanter scribit universalem Ecclesiam non super Petri & Pauli, sed super solius Petri Cathedram fundari. Et de Sancto Stephano Papa scripsit ad eundem Cyprianum Firmilianus Cæsariensis in Cappadocia Primas: *Stephanus de Episcopatus loco gloriatur, & se successionem Petri tenere contendit*. Et in publicatis per Jacobum Sirmondum litteris ad Zenonem Imperatorem scribit Felix III. *Hæc ego, beati Petri qualicumque Vicarius, non auctoritate velut Apostolicæ Potestatis extorqueo, sed tanquam sollicitus Pater fidenter imploro*. Et infra: *In me qualicumque Vicario beatus Petrus Apostolus hæc exposcit*. Eodem modo in datis, quas item cum Theodosiani codicis appendice vulgavit idem Sirmondus, ad universalem Ecclesiam litteris semetipsum titulat Papa Vigilius. Porro esse Sancti Petri Vicarium, non est aliud, quam esse ejus in Romano Episcopatu successorem. Ita ad Sanctum Stephanum Papam scripsit Sanctus Cyprianus: *Vicarius & successor sanctorum Cornelii & Lucii factus es*. Et hinc Romani olim Pontifices sua Decreta atque judicia in solius Petri auctoritate passim fundarunt, atque solo ipsius nomine muniverunt. Hanc enim auctoritatem isti successioni admodum coherere docet adductum tertii Felicis testimonium. Eodem respicit in secundo de Apostolorum Principibus sermone Magnus Leo. Supremum Petri in Apostolica dignitate Primatum deprædicat insigniter, atque adjungit: *Manet ergo Petri privilegium, ubicumque fertur ex ipsius æquitate iudicium*. Petri privilegium est suprema illi data docendi ac iudicandi auctoritas, suprema potestas ligandi atque solvendi. Hæc claves solus Petrus accepit à Christo Domino, non Paulus, nec quis alius Apostolus. Et in ipsas succedit solus Episcopus Romanorum. Hinc eis sua Decreta atque judicia superædificare ille consuevit. Ita suas momentosissimas ad Antiochenam Eusebianæ factionis Synodum litteras Sanctus Julius primus firmat, & concludit hoc epiphonemate: *Quæ accepimus à beato Petro Apostolo, ea vobis significo*. Et suis ad Himerium Tarracensem Metropolitam ac omnem Hispaniarum Ecclesiam Decretis Siricius Pontifex apposuit hanc præstationem:

Portamus onera omnium, qui gravantur. Quin imò hæc portat in nobis beatus Apostolus Petrus, qui nos in omnibus administrationis suæ protegit & tuetur hæredes. Et suas ad Decentium Eugubinum Episcopum Decretales litteras sic præfatur primus Innocentius: *Quod à Principe Apostolorum Petro Romanæ Ecclesiæ traditum est, ab omnibus debet servari*. Et in diplomate, quo Rusticum ac Sebastianum Romanæ Ecclesiæ Cardinales damnavit, Vigilius Pontifex assidue utitur auctoritate solius Apostoli Petri, & concludit: *Universi nos hæc pro loco, in quo nos Deus esse voluit, auctoritate beati Petri Apostoli restè fecisse cognoscent*. Exstat diploma in quinta collatione quinti Concilii. Et in suo pro Monachis Constituto Magnus Gregorius: *Interdicimus in nomine Domini nostri JESU Christi, & ex auctoritate beati Petri Apostolorum Principis*. Primus qui mediis sæculis cepit Sancto Petro Sanctum Paulum adungere, videtur fuisse Sanctus Agatho in dogmaticis litteris ad Constantinum quartum Imperatorem: *Ut per ipsum Catholicæ atque Apostolicæ veræ nostræ fidei splendidissimum in omnium mentibus emicet lumen, quod ex veri luminis fonte, tamquam de radio vivifici fulgoris, per Ministros beatum Petrum & Paulum, eorumque discipulos & Apostolicos successores, gradatim usque ad nostram Parvitatem Dei opitulatione servatum est*. Utrique in Romana Ecclesia. At verò in dogmaticis ad Leonem Istarum Imperatorem litteris Gregorius secundus denuo utitur auctoritate solius Petri. Et exindè invenies Romanos Pontifices quandoque cum isto Gregorio, quandoque cum Agathone fuisse locutos. Et hinc ad Zachariam Pontificem scripsit noster Apostolus Sanctus Bonifacius: *Paternitatis vestra Responsum & consilium ex auctoritate Sancti Petri Principis Apostolorum mihi repræsentata*. Et in Tricassina Synodo ad Joannem VIII. Pontificem, qui latam à se in Lambertum & Adelbertum Comites excommunicationem firmari rogabat, responderunt Gallicani Episcopi: *Judicium vestrae auctoritatis, quod privilegio beati Petri & Sedis Apostolicæ protulistis, voto & voce prosequimur*. Quam phrasim in suis etiam Scriptis utat istorum Episcoporum os & lingua Hincmarus Metropolitæ Rhemensis. Nempè Gregorii II. ad nos Legatus fuit Sanctus Bonifacius, ideoque illius loquendi modum & ipse secutus fuit, & traduxit in omnem Francorum Ecclesiam.

Romani tunc Pontifices utraque phrasi sunt indifferenter usi. Etiam sæculo nostri VII. Gregorii. Etenim Sanctus Leo IX. suas adversum Episcopalia domorum spoliatores ad Auximanam Ecclesiam litteras sic concludit: *Ex parte Dei Omnipotentis, & auctoritate beatorum Apostolorum Petri & Pauli anathematizandum esse decernimus*. Data verò ad Joannem Salernitanum Metropolitanam epistola habet hunc finem: *Sciat se auctoritate beati Petri, Apostolorum Principis, nostrosque anathematis vinculo innodatum*. Et Nicolaus secundus ad Gervasium Rhensem Archiepiscopum scripsit: *Ex parte Omnipotentis Dei, auctoritate beati Apostoli Petri Episcopale officium interdixit*. At verò idem Pontifex suum de Ro-

de Romani Pontificis electione Decretum firmavit auctoritate Divina, ac Sanctorum Apostolorum Petri ac Pauli. Eadem varietate usus fuit Alexander secundus, itemque noster septimus Gregorius. Etenim uti præsentem Henrici Regis degradationem fecit ac firmavit auctoritate utriusque Apostoli, ita ejus suspensionem peregit ac munivit auctoritate solius Apostoli Petri. Eandem varietatem reperies in ejus epistolis. Ipsi contra simoniacos & conjugatos Clericos Decreta laudat Simeon Dunelmensis, & addit facta ex sententia Sancti Petri. Sigebertus Gemblacensis scribit facta ex banno Sancti Petri. Quod ipsum habent & alii istorum temporum Scriptores. Quia nempè Gregorius magis consueverat sua Decreta solius Petri auctoritate stabilire.

A. 1074.

Istam varietatem ambulasse quidam existimant usque ad Honorium secundum, qui plumbeam Apostolicæ Sedis bullam ornavit capitibus utriusque Apostoli. Cum ista imagine censent cepisse etiam constantem utriusque Apostoli in cunctis Apostolicis diplomatibus memoriam. Poldorus Virgilius affirmat Sanctum Agathonem fuisse usum cerea bulla, ideoque plumbeam à Stephano tertio aut Adriano primo fuisse assumptam atque inductam. Apostolica diplomata ceperunt tunc esse frequentiora: Ille censet, quod ad eorum diuturniorem auctoritatem Romana Ecclesia tunc plumbum adjunxerit. Quod ipsum firmat in litteris ad Leonem Allatum Antonius Carracciolus, censens istud plumbei sigilli genus non nisi nono, aut ad summum octavo Domini sæculo cepisse apponi Apostolicis litteris. At longè aliud scribit eruditus Vaticanæ Bibliothecæ, & Apostolici in Sancti Angeli Castro Archivi custos Dominicus Raynaldus, affirmans id esse Institutum Sancti Sylvestri, aut forsitan adhuc vetustioris Pontificis. Plumbeam Sancti Sylvestri bullam affirmat reperiri in Archivo Ecclesiæ Aretinæ. Et addit de didi Castri Archivo: *Vetustissima ex papyro & fruce confecta diplomata sub mea custodia asservantur, ubi inter alia bullæ plumbo obsegnatæ summorum Pontificum, Leonis primi, Gregorii magni, ac Sergii, repositæ sunt*. Hinc elicit fuisse Institutum Sancti Sylvestri. Et prosequitur: *Adversè tamen debet, in plumbo diplomatum vetustissimorum Pontificum non impressas fuisse imagines Petri & Pauli, sed tantum illius Pontificis nomen cujus litteræ obsegnabantur, quod hodie observatur à modernioribus Pontificibus, & in usu positum est*. Vetustissimum, quod ipse viderit, ita ornatum plumbum affirmat esse secundi Honorii. Addit extare Benedicti septimi plumbum, cui non insunt istæ imagines. Quia & extat Alexandri secundi ad Petrum Dioclonensem Episcopum, Dalmatiæ & Croatiae Metropolitanam, Archiepiscopalis Pallii collatrix, per Antonium Augustinum vulgata epistola, quam suis annalibus inserit Cardinalis Baronius, atque adjungit: *Subiacet his sigillum, nempè circulus quadrifidus in formam crucis, cum nomine ejusdem Pontificis Alexandri Papæ secundi, circumcirca habens hujusmodi inscriptionem; Exaltavit me Deus in virtute brachii sui*. Nulla hic memoria de insculptis Apostolorum iconibus. De istdem nulla item est memoria in litteris aut Actis septimi Gregorii. Earum tamen memoria omnino antecedit secundum Honorium. Etenim privilegio, quod Bantino apud Apulos Monasterio dedit Urbanus secundus, laudatus Cardinalis subnectit hæc: *Subsequantur subscriptiones atque sigilla. Porro Pontificum signum, in quo Apostolorum nomina, & à tergo imagines plumbo fusæ habentur, cum ejusmodi in extimo circulo inscriptione legitur, Benedictus Deus & Pater Domini nostri JESU Christi*. Idem privilegium firmavit Paschalis secundus, additque idem Cardinalis: *Exstat sigillum sub plumbo pendenti, in quo sunt effigies beatorum Apostolorum Pauli & Petri ab uno latere, ab alio nomen descriptum Paschalis Papæ secundi, in sigillis autem crepidine circumcirca verba ista: Verbo Domini celi firmati sunt*. Quocirca primus harum imaginum author videtur fuisse Urbanus secundus. Et ita mansit usque ad Paulum secundum, de quo in Citicensis Ecclesiæ Chronico Paulus Langius: *Hic Papale plumbum contra morem mutavit*. Exponit Historica incogniti Authoris compilatio: *Paulus secundus mutavit plumbeum sigillum Papale. Nam antea semper duo capita, scilicet Petri & Pauli, ex uno latere continebat, in alio autem latere nomen Papæ tantum; nunc verò stat in latere uno quasi imago Papæ insculpta coram populi multitudine, in alio duæ imagines oblongæ Apostolorum Petri & Pauli*. Et de proximo successore Sixto quarto pergit eadem compilatio: *Papa Sixtus statim reassumpsit sigillum antiquum Papæ, scilicet duo capita Apostolorum Petri & Pauli, quod suus prædecessor Paulus mutaverat*. Etiam Clementem sextum, quod quinque rosas, sua gentilitia arma Papali plumbo insuerit, contra morem suorum Antecessorum, meritò notat Albertus Argentiniensis. Etiam ipsum nullus successor fuit imitatus. Itaque cum hisce Apostolicorum capitum imaginibus quidam volunt fuisse firmatam, utriusque etiam Apostoli in Romanis diplomatibus memoriam, & utrumque morem exire de fuisse sacrosanctum. At certum est labi. Etenim in ipso superius laudato privilegio, quod Bantino Monasterio dedit, harum imaginum introduktor Urbanus secundus laudat, ac suum Edictum fundat in auctoritate solius Apostoli Petri. Quis Pontifex utriusque Apostoli auctoritatem semper invocari jufferit in diplomatibus, usque huc ignoro. Existimo morem non per aliquem Canonem, sed pedetentim invaluisse per consuetudinem. Et rectè. Etenim Romanorum Episcopus non tantum Sancto Petro succedit, sed & Sancto Paulo. Exponit repertus Constantinopoli apud Patres Prædicatores Orthodoxos tractatus: *Romanus Pontifex non solum Petri, sed etiam Pauli meruit esse successor*. Petro successit in potestate clavium, Paulo in discussione causerum. Nam sicut Petrus auctoritatem ligandi atque solvendi accepit à Domino, ita Paulus scientiæ plenitudinem.

A. 1088.
nu. 11.A. 1103.
nu. 14.

A. 1464.

A. 1475.

Ep. 52.
55. 69.

Epist. 4.

A. 1062.
nu. 117.

Exponitur causa Gregorii sexti Pontificis.

Laudatus in præfenti Decreto Gregorius est Gregorius sextus, qui schismaticis & Simoniacis Pontificibus Benedicto nono ac Sylvestro tertio successit, & quem congregata per Henricum tertium Imperatorem Sutrina Synodus deiecit, aut certe coegit cedere uti etiam Simoniacum. Antea vocabatur Joannes Gratianus, Romanæ Ecclesiæ Cardinalis, Archipresbyter Basilicæ Sancti Joannis ante portam Latinam. Et ipsum, & Theophylactum seu Benedictum nonum, & Laurentium Amalphanum Archiepiscopum Cardinalis Benno affirmat fuisse Gerberti, seu Sylvestri secundi in magica arte discipulos, & cunctos tres ista via semper adspirasse ad Papatum. Eadem via blaterat Gerbertum pervenisse ad istam Majestatem. Mendacissimas maledici hominis calumnias statim audiemus everti à gravissimis Scriptoribus. Theophylactus duobus patribus, Benedicto octavo & Joanni vigesimo successerat vocatus Benedictus nonus. Audiamus rem à Desiderio Cassinensi Abbate in tertio libro Dialogorum. Destructæ apud Italos Christianitatis, Sacerdotalium conjugiorum, & popularis in faciendis electionibus, & Episcopalis atque Clericalis in dandis consecrationibus Simoniaci, aliorumque coherentium vitiorum originem exponit, hac via adolescentem Theophylactum, Alberici Consulis filium, ostendit fuisse Apostolicæ Sedi intrusum, compendio refert ejus juvenilia crimina, & pergit: Denique cum rapinas, cedes, aliaque nefanda in Romanam populum aliquanta per tempora sine ulla dilatione Theophylactus ageret, congregati in unum populi, quia ejus nequitiam amplius ferre nequebant, eum à Pontificatus Cathedra exturbantes, urbe pellunt, alterumque in locum ejus, Joannem videlicet Sabinensem Episcopum, non tamen vacua manu, Canonica parvipendentes Decreta, substituant. Qui tribus non amplius mensibus Romanæ usus est Cathedræ successione, Benedicto undique suis cum propinquis infestante urbem, quia ex Consulibus terræ ortus erat, & in eis maxima virtus, urbe cum dedecore pulsus, suum ad Episcopatum reversus est. Benedictus igitur quod amiserat Sacerdotium recepit, pristinos verò mores minimè mutavit. Cumque se à Clero simul & populo propter nequitias suas contemni conspiceret, & suorum facinorum fama omnium aures impleri cerneret, tandem cuidam Joanni Archipresbytero, qui tunc in urbe religiosior careris Clericis videbatur, non parva ab eo accepta pecunia, summum Sacerdotium relinquens tradidit, ipse verò in propriis se Castellis recipiens urbe cessit. Interea Joannes, cui Gregorius nomen inditum est, cum duobus annis & octo mensibus Sacerdotium administrasset, Henricus Rex, qui tunc Germaniæ, Pannoniæ, & Italiæ imperabat, ad suscipiendam de manu Romani Pontificis Imperialem Coronam, quatenus deinceps Augustus appellari posset, Italiam ingressus Romanam adiit urbem. Sed antequam urbem ingrederetur, plurimorum Epi-

scoporum, necnon Abbatum, Clericorum quoque ac Religiosorum Monachorum in Sutrina urbe Concilio congregato, Joannem, qui Gregorius dictus est, missis ad eum Episcopis, ut de Ecclesiasticis negotiis, maximeque de Romana Ecclesiâ, quæ tres simul tunc Pontifices habere videbatur, ipso Præsidente tractaretur, venire rogavit. Sed hæc de industria agebantur. Jam enim dudum Regio animo infederat, ut tres illos, qui injus à Apostolicam Sedem invaserant, cum Concilio & autoritate totius Concilii justè depelleret, & unus, qui juxta sanctorum Statuta Patrum Dominico regi sollicitè præfesset, Clero & populo eligente, cæterisque Pontificibus, præficeretur. Sutrium, ubi Synodus congregata erat, ille allecltus spe, quòd aliis duobus depositis, sibi soli Pontificatus confirmaretur, gratanter perrexit. Sed postquam eò ventum est, & res agitari ac discuti à Synodo cæpta est, agnoscentes se non posse justè honorem tanti Sacerdotii administrare, ex Pontificali sella exiliens, & semetipsum Pontificalia indumenta exuens, postulata venia, summi Sacerdotii dignitatem deposuit. Et ita Svigiderus Bambergensis Episcopus fuit electus in Papam, & appellatus Clemens II. Rationem dat idem Desiderius: Quia in Romana Ecclesiâ non erat tunc talis reperta persona, quæ dignè posset ad tanti honorem sufficere Sacerdotii. Ex hac enim sola causa Canones permitunt Episcopum eligi ex aliena Ecclesiâ. Hæc omnia firmat atque illustrat in Cassinensis Monasterii Chronico Leo Hostiensis Episcopus: Apud Romam Papa Benedictus, cum per duodecim annos Romanam Cathedram sedisset, à Romanis expulsus est, & Joannes Sabinensis Episcopus, cui positum est nomen Sylvester III. non tamen gratis, in Romanum Pontificatum subrogatus. Qui cum trium ibi mensium spatio præfuisse, expulsus Benedictus, propinquis suis Tusculanis Proceribus adniventibus, Sylvestro repulso, Romanam Sedem iterum occupavit. Nec multò post invisum se cunctis adspiciens, cuidam Archipresbytero, Joanni nomine, qui quasi religiosior habebatur, Papatum tradidit, ipse liberè deinceps cupiditates suas exerciturus, in paternam domum recessit. Jam duobus annis & mensibus octo prædictus Archipresbyter, cui Gregorii nomen in Papatu est inditum, Apostolicæ Sedi præfederat, cum Henricus Imperator, Conradi filius, tot de Romana & Apostolica Sede nefandis auditis, cælitus inspiratus, anno Domini millesimo quadragesimo septimo, Italiam ingrediens Romam accederet. Addit ex ejus mandato convenisse Sutrinam Synodum, Gregorium vocatum adfuisse, deposuisse Papalia ornamenta, flexis genibus rogasse veniam, & dignitatis throno excessisse. Henrici in Apuliam & alias ibi Provincias expeditionem refert, & concludit: Ultra-Montes exinde est reversus, Gregorium secum adspontans.

Ejusdem rei meminit Hermannus Contractus: Romani Benedictum Papam, multis criminatum, sede sua pellunt, & Sylvestrum tertium quemdam in ejus locum statuunt, quem tamen postea Benedictus, quibusdam sibi faventibus, excommunicatum depulit, Sedi que sue redditus seipsum posse privavit, & alium pro se ob avaritiam contra Canones ordinavit. Et infra: Henricus Imperator Placentiam veniens, Gratianum, quem expulsus prioribus Roma-

Romani Papam staturant, ad se venientem honorificè suscepit, & sic cunctis prosperè cedentibus, juxta Natalem Domini non longè ab urbe Roma, apud Sutrium Synodo item acta, causaque erroneorum Pontificum diligentius ventilata, Gratianum Papam convictum baculo Pastoralis privavit. Deinde omnium, tam Romanorum quam aliorum, consensu Svigiderum Bambergensem Episcopum, nimium reluctantem, summum Romanæ Ecclesiæ elegit Pontificem. Romanus Pontifex non utitur Pastoralis Pede. Rationes hoc loco dixi. Proinde Hermannus loquitur ad morem suæ gentis, ubi degradato Episcopo solebat auferri pedum, ipsum deferri ad Principem, & hic novum Electum per istud investire. Certum tamen est, quod Henricus Clementem non investiverit. Primus hoc in Octavianum Anti-Papam attentavit Imperator Fredericus. Etiam Lambertus Schafnaburgensis breviter scribit: Rex Natalem Domini Romæ celebravit, ubi tribus depositis, qui Sedem Apostolicam contra Ecclesiasticas Regulas invaserant, Svigiderum Bambergensem Episcopum constituit Apostolorum Vicarium. Quod ipsum eodem compendio habet Marianus Scottus. Aliquid singulare habet Sigebertus Gemblacensis. Benedictus, qui simoniacè Papatum Romanum invaserat, cum esset rudis litterarum, alterum ad vices Ecclesiasticæ officii exsequendum secum Papam Sylvestrum consecrari fecit. Quod cum multis non placeret, tertius superducitur Gregorius, qui solus vices duorum impleverit. Et ad annum sequentem: Romæ uno contra duos, & duobus contra unum de Papatu contendentibus, Rex Henricus contra eos Romam vadit, & eis Imperiali & Canonica autoritate depositis, Svigiderum Bambergensem Episcopum, qui & Clemens, Romanæ Ecclesiæ præfides. Affirmat quòd Benedictus & Joanni Sabinensi Episcopo, & Gratiano Archi-Presbytero non Papatum, sed solas Episcopalis officii vices tradiderit, quòd hac de causa Joannem expulerit, ac Gratianum etiam expellere voluerit Benedictus, atque ita omnia turbis compleverit.

Et quidem Henricum Imperatorem fuisse zelosissimum ac strenuissimum grassantis tunc simoniæ extirpatorum, ideoque & purificandæ Romanæ Ecclesiæ singulariter studuisse, pluribus ostensum est suo loco, & videri possit in Virdunensi Chronico Hugonis Abbatis Flaviniacensis. Aliam insuper rationem adducit Cardinalis Benno: In diebus illis defuncto Conrado, legis & Religionis cultore fidelissimo, Romanorum Imperatore Augusto, Theophylactus, qui & Benedictus nonus, habito consilio cum familiari suo Laurentio Amalphaniano Archiepiscopo, & aliis suis complicibus, molitus est filium Imperatoris Conradi, Henricum Imperatorem successione Imperii exturbare, & in Ecclesiâ diversa schismata seminare. Miste igitur coronam Romanæ Imperii Petro Regi Hungarico. Sed ad Petrum expugnandum direxit Imperator Henricus Ducem Lotharingiæ Godefridum, virum fidelem, bello strenuum, & inter Regni Principes clarissimum. Qui primo consilio Petrum bello captum, & omnes vicinas nationes, ne in cum aliquid præsumerent, deterruit: Et ut digna factis tanti schismatis auctoribus Christi Lupi Opera T.VI.

ri Theophylacto redderet, Romam venire disposuit. Quo audio Theophylactus, timore perterritus, venit ad Papatum complici suo Joanni Gratiano, Archipresbytero Ecclesiæ Sancti Joannis de Porta Latina, Magistro Hildebrandi, acceptis ab eo libris mille quingentis. Qui ascendens sacram Sedem, tantò iniquitatis gradibus, nomine mutato dictus est sextus Gregorius. Quæ an subsistant, ignoro. Ipsorum nemo fidelis meminit. Et Benno adducit ista omnia, ut sibi scalam faciat ad pessimè calumniandum septimum Gregorium. Quidquid sit, manifestum est Henrici Patrem Conradum non fuisse fidelissimum legis & Religionis cultorem. Etenim Episcopatus, Abbatias, quævis Ecclesiastica beneficia palam vendidit, omni simoniæ genere Romanum Imperium maculavit usque ad extremæ ruinæ periculam, & semetipsum in sempiternam gehennas forsan præcipitavit. Quod istud de ipso timeur, ideoque omnibus Ecclesiis ac Monasteriis solemnes preces indixerit filius Henricus, cum aliis testatur laudatus Abbas Flaviniacensis.

Aliam, ex qua Imperator Henricus ita tractaverit dictos tres Pontifices, causam suggerit etiam Guilielmus Malmesberienensis Monasterii Bibliothecarius: Gregorius Romani Apostolorum statum per incuriam Antecessorum suorum ita diminutum invenit, ut præter pauca oppida urbi vicina, & oblationes fidelium, penè nihil haberet, quo se sustentaret. Civitates & possessiones in longinqua posita, quæ ad jus Ecclesiæ pertinebant, à prædonibus ablata. Tramites publici & strata viarum per totam Italiam à latronibus stipabantur, ut nullus peregrinus, nisi cum majori manu, impune transiret. Fervebant totis semitis infidatorum examina, nec inveniebatur viator, quo colludio evaderet. Ita in vacuum, sicut in pecuniosum furebatur, nec simplex habere gratiam, nec resistens pati poterat violentiam. Cessatum est ab omni Provincia Romanæ iter aggredi: Quia mallet quilibet per domesticas Ecclesias nummos suos dividere, quam latrunculos propriis laboribus pascere. Quid in urbe unico olim habitaculo sanctitatis? Ibi in medio foro scarii vagabantur, genus hominum infidum & versutum. Si quis semitarum observatores aliquo transisset artificio, capitis scilicet periculo Apostolice Ecclesiæ videre cupiens, in scariis incidens, nullo modo sine substantiâ vel salutis damno domum revertetur. Super ipsa corpora Sanctorum Apostolorum & Martyrum, supra sacra altaria gladii nudabantur, & oblationes accedentium vix dum appositæ de manibus abripiabantur, abreptæ in commensationes & scortorum abusiones consumebantur. Hæc mala primùm per excommunicationes & anathemata, & quòd illa non proficerent apud impios, tandem per collecti exercitus arma compulsus fuit Gregorius eliminare. Et è Romanis Pontificibus hic omnino videtur esse primus, qui armatos milites collegit & aluit. Hæc novitas videtur Henrico fuisse suspecta, atque ita illum excitasse ad intrandam Italiam, & Gregorium unâ cum aliis per Simoniam intrusis Pseudo-Pontificibus degradandum.

Prima quæstio est, An hic Gregorius fuerit
V 3 isto.

A. 1077.

A. 1045.

Lib. 2. c. 79.

Cap. 80.

A. 1044.

istorum trium Erroneorum tunc Pontificum unus, an verò quartus illis superpositus? Hermannus Contractus videtur hoc adferere. Etenim istos tres asserit fuisse Benedictum, Sylvestrum, & quemdam alium, atque subjungit de Gratiano: *Quem expulsi prioribus Romani Papam statuerant*. Et historica incogniti authoris compilatio scribit: *Imperator Henricus Svoigderum Bambergensem Episcopum, tribus invasoribus Apostolica Sedis & dignè & justè expulsi, quorum nomina ignorantur, Papam constituens, Clementem secundum appellavit*. At verò sexti Gregorii nomen est omnibus notissimum. Eandem sententiam sequitur Dominus Cardinalis Cæsar Baroni, affirmans tres istos Erraticos Pontifices fuisse Benedictum nonum, Sylvestrum tertium, & nescio quem Joannem; omnes tres existimat ejectos, aut potius cessisse, & ipsi per Canonice electionem successisse Gregorium. Et firmat autoritate Othonis Frisingensis Episcopi: *Hunc miserimum Ecclesie statum Religiosus quidam Presbyter, Gratianus nomine videns, zeloque pietatis matri suæ compatiens, animadvertens præfatos viros adit, eosque à Sede sancta cedere pecunia persuasit, Benedicto redditibus Angliæ, quia majoris videbantur esse autoritatis, relictis. Ob eam civis præfatum Presbyterum, tanquam Ecclesie Dei liberatorem, in summum Pontificem elegerunt, eumque mutato nomine Gregorium sextum vocaverunt*. Quòd Sanctus Bartholomæus Cryptæ Ferratæ Abbas Benedictum de penitentia admonerit, & malè acquisito Papatu exire persuaserit, affirmat istius authentica vita. Alios duos erroneos Papas eadem via fuisse à Gratiano ad cedendum inductos, censet laudatus Cardinalis. Eandem sententiam aliquando mihi non displicuit.

Respondeo tamen Gregorium omnino fuisse ex istis tribus, solisque Benedictum & Sylvestrum ab illo ad cedendum inductos. Quis ille secundus Joannes? Certè non alius, quàm sextus Gregorius, quem Cardinalis Benno testatur fuisse nominatum Joannem Gratianum. Et sanè Desiderii Abbatis autoritas, uti est lucida, ita est irrefragabilis. Harum enim tragediarum ille fuit oculatus spectator. Nec adversatur Hermannus Contractus. Licet enim priora ejus verba habeant aliquid ambigui, posteriora tamen sunt lucidissima. Disertè edicunt unum è tribus per Henricum ejectis Pontificibus fuisse Gratianum, seu Gregorium. Et Frisingensis Otho non tres, sed solos duos affirmat ab ipso inductos ad cedendum. Et ad noviter erectam Bambergensem Ecclesiam in litteris, quibus ejus confirmavit privilegia, scripsit Clemens secundus: *Ecce cum illud caput mundi, illa Romana Sedes, hæretico morbo laboraret, & charissimi filii nostri Domini Henrici Imperatoris Augusti præsentia ad hoc invigilaret, ad hoc instaret, ut hujusmodi aegritudinem propulsaret, explosis tribus illis, quibus idem nomen Papatus rapina dederat, inter tot agmina Sanctorum, qui aderant, Patrum, dignatio celestis gratiæ nostram indignissimam Me-diocritatem, cunctis nisibus refragantem, voluit eligi, & altissimi Apostolorum Principis vice fun-*

gi. Authentica est ista Epistola. Exstat enim in antiqua Sancti Henrici Imperatoris vita, publicata per Jacobum Gretzerum. Disertè affirmat solos tres fuisse ab Henrico ejectos, adeoque inter ipsos fuisse & Gregorium. Et nullus possit esse major testis, quàm iste Clemens, Gregorii successor. Etiam Lambertus Schafnaburgensis, ac Sieghertus Gemblacensis palàm consonant. Item in Citizenis Ecclesie Chronico Paulus Langius: *Henricus tertius anno Regni sui sexto, habita Synodo ob pessimum schisma, quod tunc scindebat Ecclesiam, Benedictum, Sylvestrum, Gregorium, tamquam tria terribilia monstra, abdicare se Papatu coegit, Syndigerum autem loco eorum Romanum Pontificem creavit, Clementem secundum appellatum, à quo & Imperii eodem anno accepit coronam*. Et antiquum Sancti Benigni Divionensis Chronicon: *Imperator Henricus perrexit Romam, ibique tunc suscepit coronam Imperii, die Natalis Domini, per manus Clementis Papæ. Quem ipse Imperator ordinari jussit, & fecit deponi Joannem, qui tunc Cathedra præsidebat, & Benedictum, atque Sylvestrum, qui in Concilio tunc habito, examinata eorum culpa, inventi sunt non solum Simoniaci, sed etiam pervertores Ecclesie Christi*. Joannes, qui tunc præsidebat Ecclesie, est omnino sextus Gregorius, proprio nomine Joannes Gratianus. Etiam Matthæi Palmerii Chronicon ait Benedicto Sylvestrum, Sylvestro successisse Gregorium, & adjungit: *Schisma & contentiones maxime in Ecclesia Dei fuerunt, tribus Pontificibus uno tempore discordantibus Romæ, propter quod universalis Ecclesia diminuta invenitur, & Pontifex ab Imperatore fuisse electi, in qua discordia Theophylactus alius Pontifex Joanni Sacerdoti Pontificatum vendidit. Pluribus de Pontificatu contententibus, Henricus Romam ad componendas discordias profectus coronatur. Nec Benedictus, nec Sylvester acquiescebant cessione, sed unus adversum duos, duo contendebant adversus unum, atque ita omnia erant in motu. Cardinalis Benno affirmat Sylvestrum non Benedicto, sed Gregorio fuisse superpositum: *Isdem diebus superpositus est in Papatum prædicto Archiepiscopo Sabinensi Episcopus, qui mutato nomine dictus est Sylvester tertius, & factum est, ut Romana Ecclesia in diversas partes scindi videretur*. Existimo Papatum, quo Sylvester per Benedicti consanguineos fuerat violenter exutus, adversus Gregorium fuisse ab illo resumtum. Quidquid sit, pergit Benno de omnium trium turbis: *Cum autem tanta perveritas Romam ludificaret, Divino nutu adfuit Imperator Henricus, & Religiosorum Cardinalium precibus efflagitatus, ipsis autoribus, pro loco officii sui, pro officio Imperiali, pro potestate sibi à sacris Canonibus concessa, ad purgandam Ecclesiam, ad exturbandum & ulciscendum vi sacrilegos, devotum se præbuit. Theophylactum in fugam coegit, sextum Gregorium in custodiam reclusit, quem postea in exilium misit; Sabinensem Episcopum, quem non ambitio, sed vis ad Papatum coegerat, ad sedem propriam redire compulsi. Romana verò Ecclesia, ejus respirans auxiliis, secundum Clementem Papam elegit, sub quo Ecclesia unita, &**

A. 1046.

quo & subsequenter Romanorum Imperator Augustus veneranda memoria Henricus coronatus est, & pro tanti meritis unice glorificatus triumpho singulari, unici amoris privilegium, pellendo idololatrias summiacos, & unitatem Ecclesie defendendo, promeruit. Cardinalis Benno est palàm mendax atque maledicus, interim hæc ejus dicta non carent fundamento. Etenim etiam Onufrius Paulinus, & sacre & prophanæ antiquitatis peritissimus, in Ecclesiastico Chronico affirmat tres per Sutrinam Synodum coactos ad cedendum Pontifices fuisse Benedictum nonum, Sylvestrum tertium, ac ex Joanne Gratiano Gregorium sextum. Quod ipsum in libro de Episcoporum Investitura firmat Waltramus Episcopus Naumburgensis.

Et hinc oritur secunda quæstio, An etiam sextus Gregorius fuerit simoniacus idololatra? Affirmari id jam audivimus, non tantum à Cardinali Benno, sed insuper ab aliis Scripturibus. Etiam ab ipso ejus successore Clemente. Respondeo non fuisse, aut certè postea in Papatu fuisse insigniter correctum. Etenim Otto Frisingensium Antistes, Scriptor gravissimus, disertè affirmat ipsum fuisse virum religiosum, Canonice electum in Papam, ac Ecclesie libertatem, utique à vitio Simonie. Et pergit: *Hunc Gratianum, Alpes transcendentem, secutum fuisse tradunt Hildebrandum, qui postmodum Summus Pontifex factus, ob ejus amorem, quia de Catalogo Pontificum semotus fuerat, se Gregorium septimum vocari voluit. Sicut in Luciano habes: *Victrix causa Diis placuit, sed victa Catoni*. Ita & huic Hildebrando, qui semper in Ecclesiastico vigore constantissimus fuit, causa ista, in qua sententia Principis & Episcoporum prævaluit, semper displicuit. Hildebrandus adeo censuit Gregorium fuisse purum, immaculatum, degradatum iniquè, & malè rasum de Romanorum Pontificum tabula, ut illum jam pridem defunctum ipse factus Pontifex statim reparavit in gradum, rescripserit in sacras tabulas, Sutrinæ Synodi judicium exfufflarit per omnia, & se non sextum, sed septimum Gregorium appellari voluerit, ideoque & sextum Gregorium pro integro & Canonico ac malè dejecto Pontifice per omnes sub cælo Ecclesias haberi. Sanctum Leonem nonum, quoniam octavi Leonis electio est dubia, quidam vocant octavum. Et idem est de quibusdam aliis Pontificibus. At septimum Gregorium nemo unquam vocavit sextum: Quòd nempe ab ipso factam sexti Gregorii reparationem omnes sub cælo Ecclesie unanimi suffragio comprobaverint. Consonat Glaber Rudolphus, Scriptor item gravissimus, & non satis æquus in Romanam Ecclesiam, ideoque ejus Pontifices ad omnem occasionem consuetus notare. Benedicti excessus exponit, ac prosequitur: *Tunc cum consensu Romani populi, atque Præcepto Imperatoris electus est à Sede Benedictus, & ejusdem loco subrogatus est vir religiosissimus, ac sanctitate præcipuus Gregorius, natione Romanus, cuius videlicet bona fama, quidquid prior sedaverat, in melius reformavit*. Affirmat Gregorium de lepra nequidem fuisse suspectum. Est adver-*

L. 1. Epist. 1. Epist. 2.

sarii testimonium, ideoque nulli obnoxium exceptioni. Et Guilielmus Malmesberienfis Monasterii Bibliothecarius scribit: *Gregorius Papa sextus, antea dictus Gratianus, erat magna religionis & severitatis. Demonstrat Romanam Ecclesiam ab ipso fuisse insigniter reformatam. Sexto Gregorio Pontificatum mox adgratulus fuit, plenum suum de tanta rerum apud Romanam Ecclesiam mutatione gaudium professus fuit, & summas Deo gratias cecinit Sanctus Petrus Damiani per solemnes ex sua eremo litteras, atque adjunxit: *Lætentur ergo cæli, & exultet terra, & antiquum sui juris privilegium se recepisse sancta gratuletur Ecclesia. Conteratur jam milleforme caput venenati serpentis, cesset commercium perverse negotiationis, nullam jam monetam falsarius in Ecclesia fabricet, nulla Giezi, præsentis providi Doctoris absentia, lucra reportet. Jam columba reveratur ad Arcam, & virentibus olive foliis pacem nunciet redditam terris. Reparetur nunc aureum Apostolorum seculum, & præsentis vestra Prudentia, Ecclesiastica restoret disciplina. Reprimatur avaritia ad Episcopales Insulas anbelantium: Evitentur Cathedre columbas vendentium nummulariorum. Antè omnia expurgari supplicat Ecclesiam Castellanam, Fanensem, ac Pisaurensem: Simoniacè intrusum Pisaurensem Episcopum degradari. Hæc omnia altissimè clamant Gregorium ab omni Simonia fuisse castissimum: Professum hostem Simonie. Sempronienis Ecclesie Clerus ac populus nescio quem suum Clericum elegerat in Episcopum: Canonice, & citra omnem Simonie lepram. Verum ille dignitatem ambiverat: Alioquin idoneus. Afflicta erat tunc Ecclesia, paucissimos habens integros Episcopos & Clericos. Hinc Electum, prius castigatum de ambitu, dispensatoriè confirmari, & consecrari à Gregorio supplicavit idem Petrus, atque adjunxit: *Unum est, unde Pietatis vestra depono clementiam, ut si hunc non consecraveritis, donec me seruum vestrum videritis, nulli prædicti Episcopatus Cathedram tribuatis*. Itaque Gregorius erat adeo rigidus Canonum custos, & reparator disciplinæ, ut non solum Simoniacos, sed etiam ambitiosos, licet Canonice electos & cætera idoneos, ab Episcopalibus Cathedris penitus profcriberet. Enitebatur Apostolicorum temporum sanctimoniam reducere.**

Et sanè aliud non fecerat, quàm Benedictum nonum ac Sylvestrum tertium, de Apostolica Cathedra litigantes, promissis & assignatis ex Apostolico patrimonio pensionibus, ad cedendum, istaque via pacificandam Ecclesiam inducere. Imo non ipse, sed Sanctus Bartholomæus Cryptæ Ferratæ Abbas istos induxit: Gregorius dumtaxat addidit pensiones. Et hoc esse licitum docent Chalcedonenis Synodi Acta circa Domnum Antiochiæ Patriarcham, circa Bassianum & Stephanum Ephesinos Episcopos, & circa Nonnum Archiepiscopum Edessenum. Ipsos cedentes, imò cedere compulsi, dicta Synodus est pensionibus consolata. Verum Gregorius Benedictum ac Sylvestrum ad sibi cedendum induxisse est visus, ideoque & de Simone

Epist. 2.

fuf-

suspectus. Et plures jam adductæ causæ suspitioni fomenta addiderunt. Nempe adversus ipsum perseverans Benedicti ac Sylvestri rebellio, collectus per ipsum exercitus, à rapinis frænatus Romanæ urbis populus. De Huberto Lofinga, Abbate Ramefienfi, quod primus à Guiljelmo Ruso Anglorum Rege Episcopatum Thetfordensem, ac Patri suo Roberto Vintoniensem Abbatiam emerit, scribit Guiljelmus Malmesberienfis. Et tunc prodiit non inelegans versus. *Surgit in Ecclesia monstrum genitore Lofinga, Simonidum Sella, Canonum virtute resecta. Petre nimis tardas: Nam Simon ad ardua tentat. Si presens esses, non Simon ad astra volaret. Pro dolor, Ecclesie nummis venduntur & ere. Filius est Præsul, Pater Abbas, Simon uterque. Quid non speremus, nummos si possideamus? Omnia nummus habet: Quod vult facit, addit, & auferit. Res nimis iniusta: Nummis fit Præsul & Abbas. Quod tamen Hubertus postè Romam ierit, Episcopatum posuerit ad pedes Urbani secundi, eundem ab ipso gratiosè receperit, mutatus tunc fuerit in virum alterum, atque in Angliam redux profecerit in durissimum atque perpetuum omnis simoniæ flagellum, affirmat idem Guiljelmus. Idem evenisse possit sexto Gregorio.*

Rem notandam scribit Hugo Abbas Flaviniacensis. Scribit omnem ubique simoniam fuisse ab Henrico Imperatore damnatam, ac pergit: *Puerulus itaque, qui Romanæ incubabat Ecclesie, Præcepto Imperatoris à sede dejectus est, & Gregorius sextus, natione Romanus, substitutus est, cuius bona fama, quidquid prior sedaverat, in melius reformavit.* Reformandæ Ecclesie necessarii antè omnia sunt religiosi & constantes Episcopi. Hinc pergit Hugo: *Gregorius Sanctum Odilonem, Abbatem Cluniacensem, instituens Lugdunensi Ecclesie ordinari Pontificem, misit ei pallium & annulum; sed vir religiosus, humilitati studens, hoc renuit. Pallium tamen & annulum retinuit, servans illud Pontifici, qui dignus esset. Quod usque hodie Cluniaci habetur.* Hugo affirmat sextum Gregorium non ex proprio ambitu, sed ex Principis jussu fuisse promotum. Porro Theophylactum, seu Benedictum nonum, rectè appellat puerulum. Etenim ipsum authenticè Scriptores affirmant decimo ætatis anno fuisse intrusum in Sedem Apostolicam. Et hæc omnia valde purgant Gregorium. Existimo ipsum ob solas à Benedicto ac Sylvestro resumtas turbas, & ad plenè pacandam Ecclesiam fuisse dejectum. Quod sentire videntur etiam Gemblacensis Sigebertus & Waltramus Naiburgensis. Res non est manifesta.

Quæstio tertia est, An Gregorius fuerit ad cendum iniquè & sine legitima causa compulsus? Fuisse iustè compulsus plures testes jam nobis dixerunt. Et ipsis ad stipulari videtur in litteris ad Clementem secundum Sanctus Petrus Damiani. Affirmat se ab Henrico Imperatore, dum in Germaniam hic rediret, ad fideliter Clementi assistendum fuisse rogatum, istam assistentiam fuisse à se promissam, ideoque etiam exhiberi. Et quidem Henricus tunc Gregorium abducebat secum in Germaniam. Certè Petrus si iniquè censuisset ejectum, debuerat instruere Princi-

pem, & ejus actibus resistere. *Quin & addit de Fanensis Ecclesie Episcopo: Videamus Fanensem laionem ab his etiam, qui non erant, sed dicebantur Apostolici, maledictum & excommunicatum.* Ipsum unà cum Castellano & Pisanensi Episcopo Gregorius ad Petri preces damnaverat, adeoque Petrus lucidè hic profitetur Gregorium non fuisse legitimum Papam, ac proinde legitime ejectum. Et adjungit: *Quid prodest, Domine mi, quod Apostolicam Sedem de tenebris ad lucem remeasse dicimus, si nos adhuc in isdem tenebris remanemus?* Lamentatur suæ Provinciæ Ecclesias per pravos Episcopos ac Abbates confundi, ideoque ipsos rogat per Clementem corrigi aut damnari. Gregorius fuisse intrusas tenebras, Clementem profitetur esse Canonicam lucem. Respondeo tamen hunc fuisse iniquè dejectum. Constante ac intrepidè id docuit venerabilis Wazo Leodiensis Episcopus. Etenim post Clementis secundi mortem Henrico Imperatori, circa eligendum successorem anxio, ideoque ejus & doctissimum & probissimum iudicium exquirenti, respondit. *Recognitis Severitas vestra, ne fortè Sedes summi Pontificis, iniuste à quibus non debuit deponi, ipsi Divinitus sit reservata, cum is, quem vice ejus intronizastis, vita decedens, priori adhuc superstiti restituendam reliquerit. Et quoniam vobis complacuit nostram super his efflagitare sententiam, liceat, quaeso, pace vestra, omnium Ecclesiasticorum Doctorum sententiis instructo, proferre quod justum esse perspexero.* Cum enim Juda traditoris loco legamus Apostolorum abque ulla seculari potentia Matthiam Apostolorum ordinasse, credimus hoc exemplo, per Ecclesiasticos Ministros, abque potentia seculari, electiones & promotiones Apostolicorum fieri debere. Sed & hoc liceat audacter protestari, electionem Apostolicam seu promotionem, Ecclesiastico ritu legitime celebratam, ordinatione Divina constare inveniri. Quapropter ut vestra saluti pariter & honestati congruum vobis præbeamus consilium, desinat Sublimitas vestra huic, qui superstes est, alium superordinare Pontificem, ne repugnare videamini ordinationi Divinae: Quia contestantibus tam Divinis Legibus, quam Ecclesiasticis Decretis, à nemine, nisi à solo Deo, judicari debet Christi Vicarius. Affirmat plura. Primò, Gregorium fuisse legitime electum. Secundò, fuisse iniuste dejectum. Tertio, debere reponi. Quarto, id commodè jam posse fieri ob brevi subsecutam mortem Clementis. Quintò, dejectionem fuisse iniquam, non tantum ex defectu causæ, sed insuper ex parte formæ: Quod nulla Synodus, sed solus Deus possit Romanum Episcopum judicare. Sextò affirmat nominando aut eligendo Romano, imò cuivis Episcopo Laicum Principem non posse misceri. Etenim hic Henricus ex Gregorii dejectione accepit ansam nominandi Pontificis, aut certè designandi eligendam personam. Et Episcoporum nominatio, semper damnata à melioribus Episcopis, tunc horrendè grassabatur. Existat ista Epistola apud Anselmum Leodiensem Canonicum in suæ Ecclesie Historia, qui & ipsam commentatur: *Wazo, ut erat in omnibus, & in talibus maximè, scrutator studiosissimus, vigilanter cum*

Epist. 3.

C. 106

illis,

illis, quibus laicis hujus partes expetterat, hinc gesta Romanorum Pontificum, hinc eorum Decreta, hinc authenticos Canones diligenter revolvens, nihil aliud, quam summum Pontificem, cujuscumque vitæ fuerit, summo honore debere attolli, à nemine prorsus debere judicari, nullius inferioris gradus accusationem adversus superiores debere recipi, invenire potuit. Ita est doctrina, quam de judicando ac degradando Romanorum Episcopo olim tenuerunt Leodiensis Ecclesia, nostra hic Brabantia, omnique Germanica & Gallicana Ecclesia. Wazonis litteræ seriùs pervenerunt ad Principem. Ante ipsarum adventum Poppo Brinxensis Episcopus erat promotus in Damafum secundum. Alioquin audiendum Wazonem & Gregorium fuisse restituendum, Anselmus constanter affirmat. De Wazone scribit Sigebertus Gemblacensis: *Wazo ex Clero Sancti Lamberti, vir spiritu sapientiæ & scientiæ, & fervore religionis insignitus, ordinatur Leodiensium Episcopus.* Et Hermannus Contractus: *Defuncto viro docto Wazone, Leodii Pontifice, Theodinus successit.* Ejus virtute confirmat positum ipsi Epitaphium: *Ante ruet mundus, quam surgat Wazo secundus.* Ejus igitur non est modica autoritas.

A. 1042.

A. 1043.

Et Wazonis iudicium confirmavit noster septimus Gregorius, sacris legitimorum Pontificum tabulis reddens ac deavò inscribens sexti Gregorii jam defuncti nomen, & femetipsum titulus septimum istius nominis Pontificem. Est vera ac plena malè degradati Episcopi reparatio. Hac enim via reparati fuerunt etiam Sanctus Eustatius Antiochiæ Patriarcha, Sanctus Joannes Chrysostomus, ejus in Constantinopolitano Episcopatu successores Sanctus Flavianus, & alii plures. Esse veram reparationis speciem discere possis ex mutuis hac de re litteris inter Sanctum Cyrillum Alexandriæ Patriarcham, & Atticum Regiæ civitatis Episcopum. Licet defunctos in Catholica pace Episcopos damnare hæsitaverit quandoque Ecclesia, iniquè tamen damnatos reparare post mortem semper studuit, ac frequenter reparavit. Et Wazonis iudicio Sanctus Petrus Damiani nullo modo adversatur. In datis ad Clementem secundum litteris locutus fuit, ac loqui debuit juxta Imperiale ac Synodale de Gregorio iudicium, quod tunc mistum erat in plenam executionem, & quasi transiverat in rem judicatam. Petrus erat tunc simplex Eremita, in Monasterio clausus tamquam in sepulchro: Ejus officii non erat Synodale de tanto negotio iudicium impugnare aut judicare. Erat vir liberi oris, præditus virtute laudata per Regium Prophetam: *Loquebar de testimoniis tuis in conspectu Regum, & non confundabar.* At forsan Imperator Henricus, ut ipsum obturaret, Clementem Pontificem illi adjuvandum commendavit. Quòd modicam de Clemente opinionem Petrus habuerit, ostendunt hæc ejus in laudatis litteris verba: *Nos sperabamus, quòd tu redempturus esses Israel.* Et consonat Cassinensium Abbas Desiderius. Affirmat secundum Clementem vixisse dumtaxat ad novem menses, Regia nominatione successisse Damafum secundum, & vixisse solummodo ad viginti

tres dies, ac pergit: *Hinc successit Leo nonus, vir per omnia Apostolicus, Regali genere ortus, sapientia præditus, religione conspicuus, omnique doctrina Ecclesiastica apprime eruditus, ut qui, quemadmodum scriptum est, cepit invocare nomen Domini.* A quo omnia Ecclesiastica studia renovata ac restaurata, novaque lux mundo visa est oboriri. Viventi adhuc Gregorio superordinatos Clementem ac Damafum parvi facit. Et reverà neutrius actiones habuere successum. Porro ante Leonis noni promotionem defunctus erat Gregorius. Etenim frater Hildebrandus, qui vivum non dereliquit, erat tunc Prior in Cluniacensi Monasterio. Hinc illius, utpotè jam plenè legitimi Pontificis, actiones Divina gratia direxit ac benedixit.

Quarta quæstio est, Quare Imperator Henricus sextum Gregorium deportaverit in Germaniam? Respondeo ad Romanam Ecclesiam liberandam à turbarum & novorum schismatum periculis. Et isto modo Christiani Imperatores temper consueverunt tractare Schismaticos, aut quavis de causâ degradatos Episcopos, etiam Romanos. Etenim Christianis temporibus primus Anti-Papa fuit adversus Liberium Felix secundus. Et de ipso ad Theodosium Imperatorem scripserunt Romanæ Ecclesie Presbyteri Faustinus & Marcellinus: *Tertio anno redit Liberius, cui obviam cum gaudio populus Romanus exivit, Felix notatus à Senatu vel populo, de urbe propellitur, & post parum temporis, impulsu Clericorum, qui perjuraverant, irrumpit in urbem, & stationem in Julii Basilica trans Tiberim dare presumit, quem omnis multitudo fidelium & Proceres ab urbe iterum cum magno dedecore proiecunt.* Projecerunt, quoniam sua violentia intrusum hominem fovebat Imperator Constantius, volebatque Liberio Coepiscopum assidere. Secundus Anti-Papa fuit adversus Sanctum Damafum Ursicinus, de quo ad Aquilinum Romanæ Urbis Vicarium scripserunt Imperatores Gratianus ac Valentinianus: *Ursicinum Gallia coercent, & ne motus aliquis inquietos exercent, cohibet Agrippina secessio.* Turbidum hominem in Agrippinam Coloniam relegarunt. Et hac occasione prodiit prudentissima lex, quæ degradatum, & sententiæ acquiescere nolentem Episcopum jubet exulare ad centum millia passuum à suæ olim sedis civitate. Et Benedictum quintum, quem in Joannis duodecimi degradati, ac Leonis octavi superordinati locum promoverat Romana Ecclesia, tamquam schismaticum Imperator Otto primus secum duxit in Germaniam, posuitque in civitate Hamburgensi. Attamen graves Scriptores affirmant Benedictum fuisse legitimum Pontificem, ideoque gravissimè culpant Ottonem. Eodem igitur modo Imperator Henricus tractavit sextum Gregorium. Etiam Benedictum nonum volebat secum ducere. Cur non fecerit, suprâ dixit Cassinensium Abbas Desiderius: *Benedictus in propriis se Castellis recipiens, urbe cessit.* Et Cardinalis Benno: *Henricus Theophylactum in fugam coegit.* Utique quòd non posset comprehendere. *Septimum Gregorium in custodia reclusit, quem postea*

A. 1025.

scilicet in exilium missi. Sabinensem Episcopum, quem non ambitio, sed vis ad Papatum coegerat, ad Sedem propriam redire compulsi. Quod hunc non ambitio, sed vis ad Papatum coegerit, videtur parum credibile. Videtur item Benedictus postea fuisse comprehensus. Etenim historica incogniti Authoris compilatio scribit: *Benedictus sedit annis quatuordecim, defunctus est, & sepultus in Hamborg Bremensis Diocesis*. At certum est errare. Etenim Cardinalis Benno affirmat Benedictum post multos inquietudinis motus egisse aut simulasse penitentiam, Hildebrandi opera admissum in gratiam Sancti Leonis noni, fuisse auctorem insaufi adversum Nortmannos belli, in quo ipse Leo armatum duxit exercitum, ac infelicissimè pugnavit. Videntur hæc non penitus ficta. Quare dicta compilatio Benedicti quinti sortem adscribit Benedicto nono.

Quinta questio est, Ad quam civitatem deportatus, & ubinam defunctus fuerit sextus Gregorius? Respondeo abductum in Germaniam, Civitatem verò aut locum ignorari. Cardinalis Benno affirmat degradatum Benedictum tunc fuisse in Italia adhuc tumulatuatum, & per litteras discipuli sui Hildebrandi, quæ in Palatio Imperatoris gerebantur, rescisse. Quod si verum sit, videtur Gregorius non certo loco circumscriptum, sed cum Principis comitatu ambulatorem habuisse exilium. Verum Benno toties mentitur splendide, ut etiam vera dicenti non possit credi. Quidquid sit, certum est Gregorium in Germania esse defunctum. Et quidem sub Pontificatu secundi Damasi. Quod secundo Clementi supervixerit, demonstrat laudata epistola Wazonis Episcopi Leodiensis. Non supervixisse Damaso evincit Frater Hildebrandi recessus ad Cluniacense Monasterium, & ejustem istic promotio ad officium Prioris. Vivum Gregorium fuisse ab ipso derelictum quis credit? Et hinc utcumque vera credo hæc Benno Cardinalis verba: *Hildebrandus relicto Monasterio, Sancti Joannis ante portam Latinam Archipresbytero Joanni Gratiano adhaesit. Henricus sextum Gregorium cum Hildebrando discipulo suo in Theutonicas partes deportatione damnavit. Defuncto in exilio sexto Gregorio, Hildebrandus perfidia simul & pecunie ejus heres fuit*. An cum Gregorio deportatus, an spontaneum in exilium dumtaxat comitatus fuerit Hildebrandus, ignoro. Et certum est solius pecunie, nullius perfidia fuisse heredem, si tamen pecunias habuerit Gregorius. Et hinc lucet Guilielmum Malmesberienfis Monasterii Bibliothecarium, qui Gregorium Romæ defunctum, & de reformanda Ecclesia affirmat multa ad Cardinales fuisse in lecto concionatum, omnino errare. Interim post Gregorii mortem redire Romam Hildebrandus timuit: Aut Augustum deportationis Edictum prævaricari noluit, aut certè suo Gregorio superordinatos Pontifices accedere. Ut postmodo cum Sancto Leone nono rediret Romam, exilii sententiam fuisse ad magnas preces relaxatam ab Henrico Imperatore affirmat Benno Cardinalis. Ast longè aliud scribit Orho Episcopus Frisingensis: Scribit

Hildebrandum tunc Cluniaci fuisse Priorem, laica nominatione promotum Leonem illac transfuisse Romam, ejus hortatu renunciassè nominationi, deposuisse ornamenta Papalia, ut privatam ivisse Romam, secum duxisse Hildebrandum, Romæ fuisse electum Canonice, Hildebrandum hæc omnia procurasse. Nullum verbum de relaxato exilio. Et certè hæc non sunt opera exulis.

Septimi nostri Gregorii, quem magno Gregorio non malè comparat, natales, studia, & mores edicit Hugo Abbas Flaviniacensis: *Gregorius natus est in urbe Roma, parentibus Civibus Romanis, & quod maximum est, religiosus, adscribens civibus Curia celestis. Et ab ineunte ætate Ecclesiasticis mancipatus officii, pueritiam suam non sine certis, quæ eum illustrem futurum jam tunc signarent, documentis, religiosus comitatus personis excoluit. Adolescentiam adsumpto Sanctitatis Proposito inter mundi contemptores non sine magnis perfectionis indicis perdomuit. Juventutem nihilominus militiæ Christianæ dedicatam, sicut ætate, ita sana doctrina & firmamento veritatis roboratam, sub præclaris totius Christiani nominis tutoribus & Præsulibus, publicis sanctæ Ecclesiæ mancipavit utilitatibus. Hic ob singularem excellentis ingenii prærogativam à Nicolao Papa in Archidiaconatum matris Ecclesiæ provocatus, strenua & laudabili bujus officii administratione in totius orbis notitiam, & Religiosorum dilectionem brevi devenit. Consonat in libro de Ecclesiasticis observationibus Guido Abbas Micrologus: *Romane Sedi Deus nostro tempore gubernatorem Gregorium imposuit, qui sub decem suis Antecessoribus, à puero Romæ nutritus & educatus, omnes Apostolicas traditiones diligentissimè investigavit, & investigatas studiosissimè in actum referre curavit*. Gregorius ergò non fuit Thuscus & Suanensis, sed Romanus. Nec fabri filius, sed honesto loco natus. Et liberaliter educatus ac eruditus. Hæc verba, *Adsumpto Sanctitatis Proposito*, significant professionem Monasticam. Jisdem utitur Sanctus Possidius, dicens à Sancto Augustino fuisse unà cum Baptismo susceptum Proposium serviendi Deo. More enim tunc usitato Sanctus Augustinus cum Baptismo suscepit Monachismum. Gregorius putatur fuisse professus in Monasterio Sancti Laurentii extra muros. Porro decem Pontifices, sub quibus Apostolicas traditiones didicit, sunt Benedictus nonus, Sylvester tertius, Gregorius sextus, Clemens secundus, Damasus secundus, Leo nonus, Victor secundus, Stephanus nonus, Nicolaus secundus, & secundus Alexander. Nescio tamen, an Clemens & Damasus, sub quibus exulavit Gregorius, sint adnumerandi. Adnumerari forsitan debent Benedictus octavus, ac Joannes vigesimus. Quis illum Clero adscripserit, ignoratur. Si Cardinali Bennoni sit ulla fides, ipsum ex Monasterio extraxit, ac in suam familiam retulit Cardinalis Joannes Gratianus.*

Hoc est antiquum privilegium, non tantum Episcoporum, sed etiam Romanorum Cardinalium. Etenim, quod Magnus Gregorius, Con-

Lib. 1.
cap. 26.
& 27.
Lib. 2.
cap. 1.
Ep. 195.
196.

Constantinopoli acturus Pelagii secundi Diaconum Apocriarium, solatii causa secum duxerit plures Monachos, testantur in ejus vita Joannes Diaconus, ac in Anglicana historia venerabilis Beda. Arnaldum Brixiensem Monachum, qui postea apostatavit ad pessimas hæreses, fuisse Guidonis Cardinalis Legati domesticum scribit Sanctus Bernardus. Plura sunt ejusmodi exempla. Etiam apud Græcos. Hi illos appellant Syncellos, inter quos fuit Protosyncellus magna dignitatis. Quare Joannes Gratianus in sextum Gregorium promotus possit Fratrem Hildebrandum creasse Romanæ Ecclesiæ Subdiaconum. Ipsum enim à prima juventute fuisse adscriptum Christianæ Clericorum militiæ, testatur Hugo Flaviniacensis. Alii malunt hunc gradum illi datum à Sancto Leone nono. Quod ipsum hic creaverit unum è custodibus Altaris Beati Petri, affirmat Cardinalis Benno. Ex isto igitur fonte Hildebrandus dilexit sextum Gregorium, & cum ipso profectus est in voluntarium exilium. Porro sexti Gregorii reparatio est unum è septimi Gregorii Decretis: Hinc ipsam duxi exponendam ac illustrandam.

Sacerdotalis Benedictionis antiquitas, forma, fructus exponuntur.

Cunctos hinc suis Decretis obediens Germaniæ populos Gregorius noster donat Apostolica benedictione, & in præsentis vita, & in futura. Hinc Sacerdotalis benedictionis virtus venit exponenda. Questio prima est, An istius benedictionis mos sit antiquus in Ecclesia? Respondeo esse antiquissimum, è Synagoga mutuatum per Apostolos, imò per ipsum Christum Dominum, ac introductum in Ecclesias. Etenim Melchisedech benedixit Abraham: Non quia Rex erat Salem, sed quia Sacerdos Dei Altissimi. Et Levitici liber habet: *Aaron extendens manum ad populum benedixit ei*. Et de moriente Moyse scribit liber Deuteronomii: *Hæc est benedictio, qua benedixit Moyses, homo Dei, filiis Israel ante mortem suam*. Etiam Heli Pontifex benedixit Elcanæ & uxori ejus. In pluribus antiqui instrumenti locis leguntur Sacerdotes, ac etiam Reges populo benedixisse. Quin & Gentiles Atheniensis Philippum Macedoniæ Regem, dum suæ Reipublicæ hostem declarabant, jusserunt per suos Sacerdotes maledici, & execrari cum suis liberis, Majoribus, exercitu, & omni populo. Per suos Sacerdotes, dum propriæ Reipublicæ in sacrificio benè precarentur. Habes hæc in quarta Decade Titi Livii. Etiam Balac Moabitum Rex, qui Ballaum Ariolum pretio conduxit ad maledicendum Israeli, erat Gentilis. Hæc benedictio est unum ex animæ testimoniis, quæ omni homini demonstrant Deum, & ipsum faciunt esse naturaliter Christianum. Ita loquitur Tertullianus in libro de testimonio Animæ. Inter ista testimonia ibidem po-

Cap. 9.

Lib. 1. c.
44.

Cap. 2.

nit etiam hoc cunctis gentilibus usitatum votum: *Benedicat te Deus*: Hocce testimonium affirmat apud nos Christianos esse summum disciplinæ & conversationis Sacramentum, & adjungit de gentibus: *Benedicat te Deus, tam facile pronuncias, quam Christiano necesse est*. Quod jurgantes Pagani sibi mutuò passim ingerent uti summum maledictum, *Jupiter sit tibi iratus*, testatur in libro de Idololatria. Et nescio quem Christianum, qui maledicto regesserat, *Immò tibi*, gravissimè increpat, uti falsæ Divinitatis comprobatores. Et prosequitur: *Æquè benedici per Deos nationum Christo initiatus non sustinebit, ut semper rejiciat immundam benedictionem, & cam sibi in Deum convertens emundet. Benedici per Deos nationum est maledici per Deum. Si cui dederò elemosynam, vel aliquid presitero beneficii, & ille mihi Deos suos, vel Colonia Genium, propitios imprecetur, jam oblatio mea vel operatio Idolorum honor erit, per quæ benedictionis gratiam compensat. Uti Christiani mendici pro accepta elemosyna reddunt, Dominus Deus, aut talis vel talis Sanctus tibi benedicat, ita gentiles reddebant, Benedicat tibi Jupiter, civitatis Genius, aut quis alius falsus Deus*. Nempe hæc benedictio est omni homini communis, omni animæ naturale de Deo testimonium, quod pagana cœcitas frequenter detorsit in sua dæmonia, & Christiana justitia reddidit Divinæ Majestati. Huc etiam facit noster Psalmus: *Et non dixerunt qui præteribant, Benedictio Domini super vos*. Exponit Sanctus Augustinus: *Nostis Fratres, quando transitur per operantes, est consuetudo, ut dicatur illis, Benedictio Domini super vos. Et magis ista consuetudo erat in gente Judæorum. Nemo transibat, & videbat aliquos facere aliquod opus in agro vel in vinea, vel in messe, vel aliquid ejusmodi: Non licebat transire sine benedictione. Non tantum per Sacerdotes, sed etiam per quævis hominem data benedictio est apud omne hominum genus adeò antiqua & familiaris*.

Quod hunc Sacerdotalis præsertim benedictionis morem ipse Sacerdos Deus in Ecclesiam induxerit, affirmat in Evangelio Sanctus Lucas, de ipso in Cælum ascendente scribens: *Elevatis manibus benedixit eis*. Et hæc Sancti Matthæi verba: *Tunc oblatis sunt ei parvuli, ut manus eis imponeret, & oraret, discipuli autem increpabant eos*. Commentatur Sanctus Hieronymus: *Non quò nollent Salvatoris & manu & voce benedici, sed quoniam necdum habentes plenissimam fidem, putarent eum in similitudinem hominum, offerentium importunitate lassari*. Proinde ista benedictio erat vocalis orationis species, fiebatque & manu & voce. Undè & in libris de Baptismo scribit Sanctus Augustinus: *Quid est manus impositio, nisi oratio super hominem?* Et ejusmodi est omnis ritualis Sacerdotalium manuum impositio. Et inter istos, quibus Dominus manum imposuit, parvulos fuisse Sanctum Martyrem Ignatium Græci constanter credunt, scribitque hæc de re in marginalibus ad octavam Synodum scholiis Anastasius Romanæ Ecclesiæ Bibliothecarius: *Tradunt Græci, quod parvulus, quem Dominus advocatum statuit in medio dicens, Nisi conversi fueritis,*

Cap. 19.

Lib. 3. c.

16.

vitis,

itis, & efflamini sicut hic parvulus, &c. Iste Ignatius fuit. Et idcirco hunc Deiferum nuncupant. Unde nec Apostoli ausi fuerunt ei, cum ad Ecclesie Præsulatum promoveretur, amplius manus imponere. Nimirum quem ore Dei laudatum, & ipsius tactu sanctificatum cognoverint. Dominum imitati sunt Apostoli etiam in benedictionis ritu. Etenim suis Epistolis Sanctus Paulus passim subjungit: Gratia Domini nostri JESU Christi sit cum omnibus vobis. Amen. Exponit in Apostolica ad Titum Epistolæ Commentario Sanctus Hieronymus: Tito & cæteris, qui cum eo erant, imprecatur gratia. Et quomodo Isaac Patriarcha benedixit filium suum Jacob, & ipse duodecim Patriarchas, Apostoli quoque ingredientibus domum dicebant, Pax huic domui, & si digna erat domus, requiescebat pax eorum super eam, si vero exhibebat se indignam, revertebatur ad eos, qui eam fuerant imprecati; ita & nunc in fine Epistolæ suæ Apostolus gratiam credentibus imprecatur, quæ cum voto habebat effectum, & erat in potestate credentium, si talem se benedictus, qualem benedicens, præbere voluisset. Et hoc omnino respicit in plurimis suorum contra Pelagianos operum locis Sanctus Augustinus, ubi ex Sacerdotum benedictionibus probat suam de vitricæ gratia doctrinam non esse novam, sed Apostolicam, Evangelicam, & perpetuam fidem omnium sub cælo Ecclesiarum. Sacerdotalis enim benedictio non est aliud, quam Divinæ gratiæ imprecativa oratio: Et omnis oratio altè clamat rem oratam non esse nostri arbitrii opus, sed Dei donum. Eodem modo ex præviis, quos omnino ab Apostolis institutos semper frequentavit omnis Ecclesia, Baptismo exorcismis probavit suam de originali peccato doctrinam esse dogma Evangelicum. Est firma probandi species. Eandem enim ipsi suo symbolo ad probandam Spiritus Sancti Divinitatem adversum Macedonios inferuit Constantinopolitana Synodus: Qui cum Patre & Filio simul adoratur & conglorificatur. Hunc glorificationis Hymnum, Gloria Patri & Filio & Spiritui Sancto, affirmat esse Apostolicum, & ab omnibus sub cælo Ecclesiis constantissimè & universalissimè usitatum, Spiritum Sanctum in ipso æuari, & prædicari consubstantiali Patri & Filio, ideoque istam æqualitatem omnino esse Dogma Apostolicum atque Evangelicum.

Et quidem Sacerdotales benedictiones in Ecclesia semper frequentarunt non tantum puericia & plebs, sed ipsum etiam Imperium: Eam à quibuscumque Episcopis semper petiverunt. Etenim de primi Christiani Imperatoris Constantini Magni in Sanctum Armeniorum Patriarcham Gregorium, intra ipsam Romanam urbem, reverentia scribit antiquus in Romano Sanctæ Mariæ Ægyptiacæ Archivo reservatus liber: Constantinus, flexis ante Gregorium genibus, benedictionem ab ipso humiliter expebat. Hujus libri fragmentum existat apud Clementem Galanum in opere de concordia Armeniæ Ecclesiæ cum Romana. Quod item à Sancto Nicolao Myrensi Episcopo, licet absente, & fe & suos filios benedici postularit idem Princeps, testa-

Cap. 2.

tur authentica illius vita. Et ad ejus filium ac successorem Constantium scribit Sanctus Hilarius Pictaviensis Episcopus: Osculo Sacerdotes excipis, caput benedictioni submittis. Et duos se se visitantes Episcopos ex secundo Theodosio gravis Imperatoris Arcadii Augusti uxor Eudoxia deprecatur: Benedicite Patres, & de Dominum orate pro me, ut quod est in utero, in lucem edam cum Dei benignitate. Et Episcopi benedixerunt: Qui benedixit uterum Saræ, Rebecæ, ac Elisabeth, benedixit & vivificet id quod est in tuo ventre. Describit hæc Marcus Gazentis in vita Sancti sui Episcopi Porphyrii. Et addit de eodem Principe jam puerpera: Eudoxia nos accersit, & nobis occurrit in porta cubuli, portans infantem in purpura. Inclinauit vero caput dicens: Benedicite mihi & filio, quem donavit mihi Dominus per sanctas preces vestras. Infantem quoque tradidit, ut ipsum signaret. Sancti autem Episcopi & ipsam & infantem signarunt signo crucis. Et ad Anastasium Imperatorem, qui Papalem excommunicationem spernebat, scribit in Apologetico libello Symmachus Pontifex: Tu Imperator à Pontifice Baptismum accipis, Sacramenta sumis, orationem poscis, benedictionem speras, penitentiam rogas. Hoc est, debes sumere, poscere, sperare, rogare. Et collationis, quam Constantinopoli coram Justiniano Imperatore fecerunt Episcopi Catholici cum Eutyrianiis, Acta habent: Imperator Epiphanium Patriarcham dimisit, secundum morem oratione facta pro ipsius pietate. Hoc est, data benedictione. Patriarcha, quotiescumque Principem accedebat, discedens ipsum benedicebat. Eidem Justiniano in incorruptibilium hæresim lapsa scripsit Sanctus Nicetius Trevirensis Archiepiscopus: Patres, à quibus benedictionem expectare debuisti, in exilium transmissisti. Lapsus enim ac seductus Justinianus egit tyrannum: Nec solos Provinciales Episcopos, sed etiam Sanctum Anastasium Antiochenum ac Sanctum Eutychium Patriarcham Constantinopolitanum ejecit ac deportavit. Quod idem Justinianus ac ejus uxor Theodora à Sancto Sabba Abbate benedictionem petierint, habet in ejus vita Cyrillus Monachus. Et Imperatorem Tiberium Constantinum, quod jam moribundum laudatum Patriarcham Eutychium accesserit ad postulandam ejus postremam benedictionem, laudat in ejus vita Eustatius Presbyter. Et Sanctum Theodorum Siceorum Archi-Mandritam non tantum Imperator Mauritius ac ejus Proceres, sed etiam Cyriacus Patriarcha advocarunt Constantinopolim, ut eis benediceret. Ita habes in ejus vita. Et in libro de Ecclesiæ & Auslæ Constantinopolitanæ officiis Georgius Codinus describit augustam coronationem, & addit de ejus fine: Postquam Imperator Antidorum participavit, & benedictionem à Patriarcha & cæteris Episcopis accepit, ipsorumque manus osculatus est, ascendit ad Catechumenia. Hanc ergo humilem pietatem Constantinopolitani Imperatores usque ad exitum à Turcis Imperium constanter retinuerunt. Nec tantum Patriarchis aut Episcopis, sed etiam simplicibus Monachis exhibuerunt istam

Epil. 7.

Cap. 27.

Cap. 17.

nu. 44.

pie.

pietatem. Lucet per exemplum Sabbe Abbatissæ, & Theodori Sicæotæ. Et de Joanne Monacho, apud Lycum urbem Anachoreta incluso, scribit in libro de agenda pro mortuis cura Sanctus Augustinus: Joannem Monachum de belli civilis eventus major Theodosius consuluit Imperator. Habebat quippe etiam Prophetiam. Rem latius exponit in Lausiaca historia Palladius Helenopolitanus Episcopus, addens quod cuncti accedentes ejus benedictionem peterent, & ipse illam impartiretur per fenestram. Nec aliter, quod ille suam cellam nemini referaret, Imperator accepit. Quod ejus filius & successor Arcadius ab Arsenio Monacho, quem suum olim Magistrum adolefcens offenderat, & veniam & benedictionem petierit, habes apud Simeonem Metaphrastem. Et de hujus filio & successore Theodosio scribit Evagrius Epiphaniensis: Imperator oravit aerium Martirem, primum styliem Leonem, ut nominatum pro ipso Deum obsecraret, atque sua ipsum impartiret benedictione. Et Leonem Augustum, quod in villi habitu Danielem Styliem accesserit, atque ejus benedictionem petierit, laudat Nicephorus Calixtus. Et de Odoacro Erulorum Rege scribit Sigebertus Gemblacensis: Odoacer cum multa multarum gentium multitudine ab extremis Pannoniæ finibus Italiam petiret, qui per Noricum iter faciens, Beati Severini, cujus nomen tunc ibi celebrabatur, benedictionem petiit, & ab eo ventura sibi didicit. Latius hæc describit Eutropius. Severinus erat Anachoreta. Et in ista pietate Odoacer Romanos Imperatores fuit imitatus.

Cap. 17.

Cap. 43.

Lib. 1.

cap. 13.

Lib. 15.

cap. 22.

An. 473.

Lib. 6.

cap. 3.

Ep. 61.

cap. 4.

Cap. 2.

Cap. 11.

Eandem constanter tenuerunt Romanorum Proceres & populi. Etenim adversus Joannem Hierosolymæ Episcopum scribit de Sancto Epiphanio Sanctus Hieronymus: Nonne cum de Anastasi pergeretis ad crucem, & ad Epiphanium omnis ætatis & sexus turba conflueret, offerens parvulos, pedes osculans, simbriam vellens, cumque non posset promovere gradum, sed in uno loco vix fluctus undantis populi sustineret, tu tortus invidia adversus gloriosum senem clamitabas, nec erubuisti in eo dicere, quod volens & de industria moraretur? Et de Acacio Berthænsi Episcopo ac Juliano Anachoreta, simul proficicentibus, scribit in Religiosa Historia Theodoretus: Divos muliercula, sacrum illum cætum venire audiens, obviam occurrit, eorum perceptura benedictionem, genibusque provoluta rogavit, ut domus suæ diversorio uterentur. Et de Sancto Aphrahate Monacho: Oculis illum ipse conspexi, sanctæque illius dextere benedictionem percepi, cum adolescentulus adhuc matrem ad eum profectam comitatus essem. Atque illam quidem, de more aperta janua, colloquio & benedictione dignatus est, me vero intromissum precum suarum opibus impertivit. Et de Sancto Petro Monacho: Sæpe me genibus impostum uva passa & pane aluit. Mater enim spiritalis ejus gratiam experta, semel in hebdomada benedictionem illum percipere me jubebat. Et de Juliano Monacho, ac semestipio Antiochenæ Ecclesiæ adhuc Lectore: Post multos habitos de Philosophia sermones, cum redire jam domum oporteret, orabam ut benedictionis viam

ticum daret. Et de superius laudato Simeone Scylita, & per ipsum conversis ad Christum Dominum Agarenis: Jussit ille, ut ad me accederent, & Sacerdotalem benedictionem acciperent, maximum illos dicens ex ea fructum percepturos. Quomodo paternam benedictionem ambierint, & de ipsa jurgati fuerint Jacob & Elau, omnes novimus. Eodem modo de Simeonis ad suos Phylarchos transmittenda benedictione certasse Agarenorum Tribus & Legatos referit ibidem Theodoretus. Et de Sancto Joanne Chrysofomo, per Theophili Patriarchæ Alexandrini factionem relegato, ac per pium populum violenter reducto, scribit Hermias Zozomenus: Compulerunt Lib. 8. illum & populo benedictionem impartiri, & in Episcopali Cathedra considerare. Utrique cives Constantinopolitani. Quinimmo quod etiam defuncti à successore Proclo honorificè reductum cadaver Episcopali throno locaverint, ab ipso petierint benedictionem, ac per miraculum impetraverint, affirmant gravissimi Scriptores. Quam ipsam fideles Alexandrinos à Sancti Petri Episcopi sui & Martyris cadavere obtinuisse testatur in libro de Sacris ordinationibus Simeon Archiepiscopus Theffalonicensis. Quod item Sanctus Narcissus Gerundensis Episcopus post multos sepulturæ annos fuerit integer, ad benedictoris morem extensa dextera, repertus, testatur Augustanus Chronicum. Et laudatus Joannes in vigesima super Apostolicam ad Ephesios Epistolam homilia declamat ad suum populum: Si sanctum quempiam inveniatis, qui possit domui vestræ benedicere, & pedum ingressu valeat universam inferre Dei benedictionem, illum voca. Quod nempe istiusmodi Clericorum aut Monachorum, dum ingrediuntur, sit efficacax atque prima vox: Pax huic domui. Ita illis mandat Canon Evangelicus. Quod omnem Imperatoris Justiniani bellicam classem, profecturam in Africæ occupatores Wandalos, Epiphanius Patriarcha Constantinopolitanus solemniter in littore benedixerit, scribit in libris de Wandalico ejusdem Principis bello Procopius Cæsariensis. Et adjungit: Epiphanius Deum precatus, militem quemdam à Baptismo recentem, & modò consortem factum nominis Christiani, in navem immisit. Eo ritu significavit omnem in Barbaros hæreticos pugnaturum militem debere esse similis sanctimonix: A solo tali exercitu posse sperari victoriam. Et quod ab exilio redeuntem Sanctum Fulgentium omnis Carthaginensis populus summo honore susceperit, & certatim ejus benedictionem accepturus accurrerit, testatur in ejus vita Ferrandus istius Ecclesiæ Diaconus. Et de Clericis atque civibus Tungrensibus, sanctum suum Episcopum Servatium usque Mosæ Trajectum, quod ille ex Divina revelatione moriturus abibat, comitantibus scribit Sanctus Gregorius Episcopus Taronensis: Accepta benedictione cum osculis, redierunt. Et de Stephano sexto scribit liber Pontificalis: Cum fama ejus nominis atque actuum tam per Orientales, quam Occidentales partes diffamaretur, penè omnes ad eum accurrerant, ut ejus benedictionem perciperent. Et de Sancto

Lib. 8.

cap. 18.

Cap. 9.

A. 1066.

Lib. 1.

cap. 11.

Cap. 29.

sto Theodoro Sicorum Archi-Mandrita scribit ejusvita: *Multæ turbæ accuebant, ut benedictionem susciperent.* Eadem de causa ipsum accessit cum suis custodibus illustri vir Georgius Cappadox, dum vincus ducebatur ad Imperatorem. Et Græcorum Proceres apud Ferrariam, antequam Eugenium quartum Pontificem accederent, à suo Patriarcha Josepho postulabant benedictionem. Quò nempè Divina Clementia illis daret benè-loquendi gratiam. Ita scribit in Florentini Concilij historia Sylvester Sguropolus. Et de equitante per Ferrariensem civitatem Patriarcha: *Obvius quibuscumque benedixit.* Et adjungit hanc querimoniam: *Non erant alii quam factores, calcearii, ac vilium gausapinarum confarcinatores.* Quòd nempè Constantinopoli non sola plebs, sed etiam suprema Nobilitas ad transeuntis Patriarchæ benedictionem accederet. Hinc de eodem ad Florentinam Synodum proficiscente Josepho scribit: *Patriarcha occursum multitudini benedixit pro more, faulta omnia comprecatus.* Et ita intravit navem. Etiam de Pappali, Constantinopolim intrante, Legato scribit: *Quacumque itabat, in plateis occursumque liberrimè benedixit.* Constantinopolitani populi pietatem exponit in Turco Græcia Martinus Crusius: *Laicus in publico Sacerdotem obvium habens, reverenter capite nudato, & corpore inflexo, ab eo petit, Benedicimibi Domine. Sacerdos autem manu capiti ejus imposta dicit, Dominus tibi benedicit.*

Eandem pietatem probarunt, admiserunt, & insigniter custodierunt etiam Barbarorum Reges, qui Romanum lacerarunt Imperium. Quòd ipsam Odoacer Erulorum in Italia Rex executus fuerit apud Sanctum Severinum Monachum, jam audivimus ab Eutropio & Gemblacensi Sigeberto. Et de Chilperico Francorum Rege scribit in eorundem historia Sanctus Gregorius Episcopus Turonensis: *Rex ad me conversus postulat, ut accepta benedictione discederet.* Dicam inquit, tibi, o Sacerdos, quod dixit Jacob ad Angelum, qui ei loquebatur: *Non dimittam te, nisi benedixeris mihi.* Nempè sine petita & obtemperata benedictione Chilpericus, licet non admodum Sanctus, numquam constiterat ab Episcopis discedere. Utique Romano more, quem supra audivimus observari etiam ab Imperatore Justiniano. Et de Guntramno Rege, cum Episcopis convivante apud Aureliam, scribit idem Gregorius: *Jam mediante epulo, Rex locutus est Sacerdotibus, qui aderant, dicens; Rogo ut in domo mea crastina die vestram promerear benedictionem, fiatque mihi salus in ingressu vestro, ut ex hoc salvus sim, cum super me humilem vestrarum benedictionum verba defluerint.* Hauserunt pietatem à primo Rege Clodovæo, quem quoties ad bellum procederet, à Sancto Remigio Rhemensium Episcopo fuisse benedictum scribit Presbyter Flodoardus. Ita illum hic docuerat in Baptismali Catechismo. Et de Clodovæi filio Theodorico, & qui ipsum ab oculo vitio curaverat, Abbate Theodorico idem Scriptor adjungit: *Rex venerabiles manus deosculans, Sacerdotis benedictionem devotè postulat, Lau-*

dato Turonensi Gregorio, Episcopalem benedictionem offerenti respondit Egilanes Levigildi, Gothorum in Hispania Regis Ariani, Arianus Legatus: *Ante anima ab hujus corporis vinculis emicet, quam ab ullo Religionis vestrae Sacerdote benedictionem accipiam.* Et Gregorius reposuit: *Nec nostram Dominus Religionem, sive fidem ita tepescere faciat, ut distribuamus Sanctum ejus canibus, ac presiosarum margaritarum Sacra porcis squallentibus exponamus.* Ex quo lucet etiam Gothis, licet Arianis, fuisse istam pietatem. Nempè Eudoxius Constantinopolitanus Episcopus, dum illis Christianam fidem, licet Arianis erroribus infectam, in Catechismo tradidit, unà tradidit istum Apostolicum Canonem. Et illi secum in Hispanias detulerunt. Et ipsum postea omnino firmavit eorum Apostolus Sanctus Leander Archiepiscopus Hispanensis.

Pietatem etiam in Magni Caroli genus tradidit Francorum Apostolus Bonifacius. Etenim de Stephano secundo Pontifice, qui ob ejectos è Sancti Petri patrimonio Longobardos acturus gratias Regi Pippino iverat in Franciam, scribit Sigebertus Gemblacensis: *Pippinus à Stephano Papa cum filiis suis Carolomanno & Carolo in Regem ungitur, & per eos generatio eorum in hereditatem Regalis successionis in perpetuum benedicitur.* Solemnes litteras, quibus id testatur ipse Stephanus, suis Annalibus inseruit Abbas Regino. Et addit de filio Pippini Magno Carolo: *Rex oratione ad limina Apostolorum completa, & benedictione percepta, in Franciam gressum dirigit.* Et infra: *Leo Papa Carolum data benedictione in Basilicam Sancti Petri Apostoli introduxit.* Quæ omnia confirmat Annalista Astrologus. Et addit de Caroli filio Ludovico Pio Imperatore moribundo: *Ludovicus, instante migrationis articulo, Drogonem Metensem Episcopum accersit, benedici petiit, & quæ solent agi in egressu animæ, fieri postularit.* Humani generis hostem videbat sibi adstantem, & adversum extremas ejus tentationes supplicabat Episcopali benedictione armari. Quòd moribundi fideles passim videant tentatorem, ideoque tunc quàm maximè indigeant isto clypeo, docent exempla plurima, & firmatque in Dialogorum libris Magnus Gregorius. Et ad Ludovici nepotem Lotharium Regem scripsit Nicolaus primus: *Apostolatus nostri Legatos Excellentia vestra digno honore suscipiat, & familiaritatis eis locum concedat, ut cum ad nos fuerint reversi, digna nobis de parte vestra nuntiantes, Apostolica vos benedictionis munere ditare possimus.* Spiritualium divitiarum adeo plena tunc censetur Apostolica benedictio, ut per ejus promissionem aut suspensionem Romani Pontifices cogerent Francorum Reges ad sibi obediendum. Quin & adversus Guilielmum, Adela Carnutensis Comitissæ ex Stephano Comite primogenitum, qui in Ecclesiasticam libertatem Herodianè conjuraverat, ad suum Metropolitanum Daimbertum scripsit Sanctus Ivo Carnutensis Episcopus: *Nolui postea in presentia hujusmodi conjuratorum Divina Sacramenta tractare, nec super eos benedictionem Episcopalem*

more solito dare. Et ad ejus Matrem Comitissam Adelam: *Nolui eis ultra dare benedictionem.* Utique omnibus conjuratis. Etiam Episcopalis dumtaxat benedictionis suspensio erat tunc nobilissimis Francorum Proceribus tremendum censuræ genus. Non sub Carolinis, sed sub Capetinis Regibus floruit Sanctus Ivo, atque ita vides avitam gentis pietatem etiam tunc non defecisse. Etiam posterioribus seculis Ludovicus undecimus Rex à Sancto Francisco de Paula humiliter petebat benedictionem. Et quòd noster Princeps Carolus Audas à suo domestico Presbytero benedictionem quotidie flexis genibus peteret, testatur Magnum Belgii Chronicon.

Ejusdem pietatis tenacissima semper fuit gens Anglorum. Primos eorum Doctores fuisse sanctissimos, & præsertim ab omni avaritia castissimos, ostendit in sua historia venerabilis Beda, atque concludit: *Undè & in magna erat veneratione tempore illo Religionis habitus, ita ut ubicumque Clericus aliquis aut Monachus adveniret, gaudenter ab omnibus tanquam Dei famulus exciperetur.* Etiam si in itinere pergens inveniretur, accurrebant, & flexa cervicè, vel manu signari, vel ore illius se benedici gaudebant. Quòd ipsum in Cantuariensium Pontificum Actis affirmat Gervasius ibidem Monachus, addens populum accipiendæ benedictioni non tantum cervicem, sed & genua inflexisse. Quæ pietas duravit etiam posterioribus sæculis. Etenim quòd Cantuariensi Archiepiscopo Huberto omnes, per quos transibat, pagi occurrerent, & flexis genibus peterent benedictionem, testatur Guilielmus Thorne. Et in litteris ad Leonem tertium Pontificem Scenulphus Merciorum Rex Adriani primi mortem graviter deplorat, & amplissimè profitetur Apostolicæ Sedi obedientiam, ac prosequitur: *Ego Scenulphus, gratia Dei Rex, Excellentiam tuam humiliter exoro, quatenus in gremium me Pietatis tuæ percipias, & quem meritorum nulla facultas erigit, larga benedictionis tuæ ubertate ad plebem suam regendam locupletet, ut unà mecum gentem, quam vestra Apostolica Autoritas fidei rudimentis imbuisti, per intercessionem tuam contra impetum exterorum Omnipotens erigat, & per se Regnum, quod ipse Deus dedit nobis, dilatare dignetur.* Hanc benedictionem omnes, qui ante me sceptro præfuerunt Merciorum, meruerunt ab Antecessoribus tuis adipisci: *Hanc ipse humilis peto, & à vobis impetrare cupio, quatenus imprimis adoptionis sorte me tibi filium suscipias, sicut te in patris persona diligo, & totis obedientiæ viribus semper amplector.* Non ex solius Regis, sed ex totius Regni nomine est scripta epistola. Exstat apud Guilielmum Malmesberienfis Monasterii Bibliothecarium in primo libro de gestis Regum Anglorum. Demonstrat hanc benedictionem per noviter inthronizatos Reges semper à Romano Pontifice fuisse postulatam. Etiam per jam dudum in throno firmatos Reges repostulatam à novo Pontifice. Et de Guilielmo primo è Nortmannis Rege, ac Aldredo Eboracensi Archiepiscopo scribit Guilielmus Neubrigenfis: *Contigit aliquando Eboracensem Pontificem in quadam petitione à Rege repulsam passum, Christ. Lupi Opera T. VI.*

iratum avertere scapulam, recedentemque maledictionem pro benedictione comminari. Cujus motus illo non sustinens, ad pedes ejus prociidit, veniam petiit, satisfactionem spondidit. Cumque optimates, qui aderant, suaderent ut Regem prostratum erigeret, Sinite, inquit, illum jacere ad pedes Petri. Plane in hoc & quanta fuerit ferocissimi Principis erga Præsulem reverentia, & quanta ejusdem Præsulis circa Principem auctoritas atque fiducia, satis declaratum est. Quòd idem scribunt in Eboracensium Pontificum Actis Thomas Stubbs, Guilielmus Malmesberienfis, & Joannes Bromtonus Abbas Jornalensis. Nempè & avitam Anglorum Regum pietatem audierat ab Episcopis, & juxta Gallicanam formam educatus erat Guilielmus Regni conquæstor, atque adeo hæc ejus humilitas non fuit nova. Etiam de ejus filio & successore Guilielmo Rufo, adversus fratrem suum Robertum bellante, ac de ejus exercitum benedicente, & adversarios anathematizante, Sancto Vulstano Vigornensi Episcopo scribit Radulphus Dicitanus: *Res miranda, & Dei virtus, & viri bonitas. Nam statim hostes tantam membrorum percuntur debilitate, ut vix arma ferre valerent, nec socios, nec hostes agnoscere. Caduntur pedites, capiuntur milites. Cæteris fuga elapsis, Regis fideles sine ulla diminutione suorum remeant ad propria, gratias Deo & Episcopo agentes.* Hoc ipsum habes apud Joannem Bromtonum. Et de Stephani Regis exercitu, quòd accepta venerabilis Turstini Eboracensis Archiepiscopi benedictione & generali à peccatis absolutione, evaserit generosus, & famosum sacri Standardii bellum felicissimè consecerit, testatur in Si-meonis Dunelmensis supplemento Joannes Prior Hagustaldensis, ejus successor Richardus in opusculo de eodem bello, & Aldredus Abbas Rievallensis, addens etiam Ranulphi Orcadensis Episcopi solemnem ex alto loco benedictionem accessisse. Et hanc pietatem etiam apud Britones, Burgundos, Polonos, Moravos, Bohemos, Bulgaros, Slavonicos, aliosque è Barbaris Christianos constantissimè semper viguisse, possit lucidè demonstrari.

Huc etiam facit ille pius omnium nunc fidelium mos, de quo in historiali Epitome scribit Siffridus Presbyter Miffensis: *Romæ pestis inguinaria fuit. Erat autem pestis inguinaria apostema, sive infatura in inguine, tam seva, ut homines in via, in mensa, in ludis, in colloquiis subito morerentur.* Itaque cum quis sternutabat, sæpè cum ipsa sternutatione spiritum exhalabat. Undè cum aliquem sternutantem quis audiebat, statim adcurrens, Deus te adjuvet, acclamabat. Et exinde adhuc consuetudo servatur, ut cum aliquem sternutantem audivimus, Deus te adjuvet, acclamemus. Rursus cum aliquis oscitabat, frequenter & continuè & subito spiritum exhalabat. Undè cum aliquis se velle oscitare sentiebat, continuè signum Crucis sibi imprimere festinabat. Et hæc consuetudo usque nunc servatur. Inguinaria Romanorum pestis extinxit Pelagium secundum Pontificem, ac per preces & merita Magni Gregorii fuit extincta: Quare ista lethalice sternutantium medicina possit esse ejusdem

pium Institutum . Fuit aviti atque Apostolici Instituti ad præsentem tunc necessitate applicatio . Quòd enim in quavis necessitate oculos in cælum dirigere , ac dicere , Deus adjuva , sit unum è naturalibus , ac omni etiã pagano communibus animã de uno ac vero Deo testimonio , testatur Tertulliani liber de animã testimonio . Alium insuper avitã pietatis morem exponit in Psalmorum Commentarijs Sanctus Augustinus : *Donatistæ etiã insultare nobis audent , quia Fratres , sive Monachi , cum viderint homines , Deo gratias dicunt . Quid est inquit , Deo gratias ? Itane surdus es , ut nescias quid sit Deo gratias ? Qui dicit Deo gratias , gratias agit Deo . Vide si non debet Frater Deo gratias agere , quando videt fratrem suum ? Num enim non est locus gratulationis , quando se invicem vident , qui habitant in Christo ? Et tamen vos nostrum Deo gratias videtis . Deo laudes vestrum plorat homines . Quod ipsum scribit in pluribus aliis locis . Videtur iste mos fuisse solis Monachis . Unde & hodie illi ferè soli ipsum retinent . Hunc cum ipso Monachismo Sanctus Augustinus hæud dubiè didicerat in Italia , atque ita deportarat in Africam . Notanda sunt hæc ejus de Donatistis verba : *Quid dicunt illi , qui nobis de nomine Monachorum insultant ? Nobis dicunt , Ostendite ubi sit scriptum nomen Monachorum . Usque ad Augustini ex Italia regressum Africa adeò non viderat Monachos , ut etiã ignoraret vocem , Monasterium . Monachismum ille unã cum Baptismo susceperat , atque ita secum detulerat in Africam . Quidquid in ipso erat , pessimè oderant Donatistæ : Dixerunt Monachorum nomen esse ignotum apud Sacras litteras , ideoque non tantum nova dogmata , sed insuper nova hominum monstra esse ab eo in patriam delata . Hinc & Monachale , Deo gratias , oderant , & ejus in locum volvere supponi , Deo laudes . Nam & hoc iustabant , & inter suas grassationes & publicas cædes turmatim horrenda voce cantabant ipsorum circumcelliones . Hinc Augustinus addit : *Deo laudes vestrum plorat homines .* Nostrum , Deo gratias , etiã in Divinis Ecclesiasticæ apparituræ officiis est apud omnes longè antiquissimum .**

Secunda quæstio est , Quis possit alterum benedicere ? Benedictio est duplex : Alia est solemnis & publica , consueta fieri in laudatis laudatæ apparituræ officiis , in alijs populi congregationibus , ac in processu per publicas plateas . Alia est secreta ac privata . Et primò respondeo hanc posse cuilibet impartiri à quolibet . Etenim quemlibet prætereuntem posse ad seminantes , merentes , & quovis operantes dicere , *Benedictio Domini super vos* , suprã testatur nobis est Propheticus Psalmus , & confirmavit Sanctus Augustinus . Et quòd non solum Christianus , sed etiã Paganus mendicus suo elemosynæ largitori soleat benedicere , item audivimus à Septimio Tertulliano . Et quid famosus & antiquus paterna ac etiã materna benedictione in filios ? Etenim Isaac & Jacob , licet Sacerdotes essent , dum tamen filios benedixerunt , nequam Sacerdotali , sed sola paterna sunt usi potestate . Et quoniam testibus Sancto Augusti-

Pf. 132.

no , & Sancto Joanne Chrystostomo , quisquæ pater-familias suæ domui esse debet quasi Episcopus , filii omnes quotidie , præsertim manè & vesperè , ejus debent benedictionem petere atque accipere . Hæc est avita consuetudo bonorum fidelium , habens exemplum à Sancto Propheta Job , & fundata in litteris Apostolicis . De suis Anglis scribit in vita Thomæ Mori Thomas Stapletonus : *Solent apud nos liberi manè & vesperè benedictionem flexo poplite ab utroque parente poscere .* Et adjungit de ipso Sancto Martyre : *Tametsi etiã apud nos viri jam facti , & vel conjugati , vel ad aliquam Ecclesiasticam vel secularem dignitatem evecti , præsertim Nobiles , hoc obsequii genus parentibus suis amplius non præsent , aut certè præsent rarius , tamen Thomas Morus insita sibi à teneris annis pietate & humilitate , etiã sceptrâ Regum Anglorum gerens , primus post Regem , senem patrem hoc honore prosequi non recusavit .* Regni Cancellarius , etiã in West-Monasterii palatio , publico judiciorum loco , flexis genibus , benedictionem à patre petebat .

Porò Propheta Moyses & moriens benedixit suo populo , & singulariter commendat benedictionem , quam in mortis lecto extremam suis filiis dederunt Isaac & Jacob . Non sine causa . Etenim non tantum à parentibus , sed à quibuscumque pijs fidelibus extremam hanc benedictionem accipere boni Christiani semper studuerunt . Venerabilis Stephani vitam compendio describit in Dialogorum libris magnus Gregorius , atque adjungit : *Hunc cum dies mortis egredi de corpore urgeret , convenerunt multi , ut tam sanctæ anime de hoc sæculo recedenti suas animas commendarent . Quòd ad moribundum Sanctum Eutychem Patriarcham Constantinopolitanum ipse etiã Imperator Constantinus Tiberius pro accipienda ejus extrema benedictione accesserit , in ejusdem vita testatur Presbyter Eustatius . Quod item Francorum Rex Clotarius Sanctum Medardum Noviomensem Episcopum in extremis accesserit benedictionem petiturus , scribit in illius vita Fortunatus Pictaviensis Episcopus , & addit causam : *Clotarius non diffidebat se contra diabolicas infestationes ejus benedictione muniri , & intercessione apud divinam Majestatem reconciliari .* Et in vita Sancti Malachie Dunensis Episcopi scribit de semetipso Sanctus Bernardus : *In extremis positus erat Malachias . Accurri ego , ut benedictio mortituri super me veniret . At ille , cum jam membra alia movere non posset , fortis ad dandam benedictionem , elevatis Sanctis manibus super caput meum benedixit mihi , ut benedictionem hereditatè possiderem .* De Sancto item Nortberto habet in Sigeberti Gemblacensis appendice Robertus Abbas Montensis : *Nortbertus , adstantibus fratribus benedictione data , moritur .* Quod ipsum de Sancto Leone nono habet venerabilis Bertholdus Presbyter Constantiensis . Et de Vigilio Pontifice , quem Theodoræ Augustæ Legatus Anthemius Scribon captivavit in Basilica Sanctæ Ceciliæ , conjecit in navim , ac ita deportavit Constantinopolim , scribit Liber Pontificalis : *Plebs & populus sequebatur Vigilium , adclamantes ut orationem**

Lib. 4. cap. 19.

A. 1051.

Lib. 2. cap. 22.

tionem ab eo acciperent . Dataque oratione respondit omnis populus , Amen . Et mota est navis . Et in opere de Francorum Gestis Aimoinus Monachus : *Populus Romanus proficiscentem Vigilium usque ad navim persecutus , postulabat ut benedictionem illi daret . Qua tradita , mota est navis .* Credebat populus Vigilium ab inimica & crudeli Theodora trucidandum , ideoque ipsum sibi jam esse in extremis . Et hoc firmant sequentia libri Pontificalis verba : *Videntes Romani , quòd mota esset navis , in qua sedebat Vigilium , cepit populus jaculare post eum lapides , fustes cum calcibus , & dicere , Fames tua tecum . Mortalitas tecum . Male fecisti Romanis , male invenias , ubi vadis .* Exponit laudatus Monachus : *Non desuere tamen , quos injusta expulso Sylvæ in odium ipsius excitavit . Hi lapides post illum , vel quelibet telorum genera fors obtulerat , & jacientes conviciabantur .* Populus erat divisus in duas factiones : Hinc à Pontifice , quem deinceps non videndum censebant , alii supplicabant benedicti , alii ipsum onerantur maledictionibus . Ad cœlestem vitam migrantibus Piorum animabus nos , Divinæ Majestati commendandos , ista humilitate commendamus . Sic suprã audivimus à Magno Gregorio . Eandem rationem apud Guilielmum Malmesberiensem confirmat Sanctus Lauxo , Prior Sancti Pancratii . Etenim in extremis benedicens omnibus suis Confratribus , & rogatus ut apud Dominum , ad quem ibat , eorum memor esset , caput inclinando benignissimè acquievit . Aliam rationem adduxit Fortunatus Episcopus Pictaviensis . Et plurima sunt ejusmodi exempla . Quòd enim etiã Sanctus Ildorus Hispanensis Archiepiscopus , Thomas Patriarcha Constantinopolitanus , Sanctus Livinus Flandrensis Ambianensis , Sanctus Stephanus Diensis , Sanctus Laurentius Justinianus , Sanctus Franciscus , aliique passim boni viri suo populo aut familiæ in extremis solemniter benedixerint , docent authentica ipsorum acta . Plures etiã scripto suo testamento indiderunt varias benedictiones . Insignem , quam sua mater moriens dedit omnibus suis prolibus , benedictionem exponit in vita fororis suæ Sanctæ Macrinæ Sanctus Gregorius Episcopus Nyssenus . Vide & epistolam , quam filia suæ Margareta novissimam scripsit Martyr Thomas Morus .

Respondeo secundo , solemnem & publicam benedictionem impendi olim potuisse à solis Episcopis . Palàm id lucet ex Rejenis Synodo . Hæc enim Armentario , quem in Ebredunensem , maritimarum Alpium Metropolitanam , Cathedralam duo solum Episcopi ordinarant contra Canones , inflixit degradationis pœnam , & simul impartiri aliquid gratiæ . Eam ipsam gratiam , quam conversis Novatianensium Episcopis fecit octavus Canon Nicænus . Et in aliqua extra illam Provinciam Parochiali Ecclesia indulsit donari locum Chorepiscopi cum hisce tribus Episcopalis officii functionibus : *Possit plebem sibi commissam benedicere , Neophytos confirmare , & in publica Ecclesiæ apud Divinam Majestatem Apparitura sedere ante Presbyteros .* In *Christi Lupi Opera T.VI.*

Cap. 3. 4.

Cap. 6.

Cap. 44.

Cap. 47.

Cap. 22.

Cap. 26.

Cap. 27.

Lib. 1. cap. 65.

Cap. 20.

folis ad ejus curam spectantibus vicis aut castellis , in nulla civitate . Et adjunxit Synodus : *Et interminutas has discussiones & indefinitas , visum est omni Presbytero per familias , per agros , per privatas domos , pro desiderio fidelium , facultatem benedictionis aperire , quòd nonnullas jam Provincias habere succurrit .* Huic autem etiã in Ecclesiarum Plebibus , per loca tamen magis quàm per urbes , hoc idem visum est tribuendum . Benedicti facultas usque tunc erat Episcopis usque adeò reservata , ut Presbyteri per familias , agros , ac privatas domos exercere ipsam tunc quidem inciperent , sed simul paterentur multam Episcoporum contradictionem . Nempè quòd Episcopi in agris ac privatis domibus raro apparent , benedictionem à suis Presbyteris postulare cepit Galliarum populus : Cœperunt & Presbyteri attentare . Et ex rationibus hæc Synodus inductam consuetudinem admittit ac probavit . Et Chorepiscopo Armentario indulsit aliquid amplius : Indulsit ipsum etiã Plebibus intra suorum vicorum & castellorum Basilicas benedicere publicè , atque ita fecit inferiori Episcopo , Presbytero superiori . Quocirca tunc Presbyteris etiã intra suas Ecclesias non licebat populo benedicere .

Eandem disciplinam firmat Agathensis Synodus . Et nocturna & diurna officia adfirmat pari modo celebranda & ab Episcopis & à Presbyteris , atque subjungit : *Et Plebs collecta oratione ad vesperam , ab Episcopo cum benedictione dimittatur .* Permittit id fieri à solo Episcopo . Lucet ex alio Canone : *Benedictionem super Plebem in Ecclesia fundere , Presbyteris penitus non licebit .* Quare & in hoc Canone : *Missæ die Dominico à Secularibus totas teneri , speciali ordinatione præcipimus , ita ut ante benedictionem Sacerdotis egredi populus non præsumat .* Hoc , inquam , in Canone vox , Sacerdos , accipitur pro solo Episcopo . Vel certè per Sacerdotis benedictionem intelligitur postrema Missæ Collecta . Canonem enim ita intellexit Walafridus Strabo : *Statutum est Aurelianensi Concilio , ut populus ante benedictionem Sacerdotis non egrediatur de Missa .* Quæ benedictio intelligitur illa ultima Sacerdotis oratio . Et in secunda ad suos de Ecclesiasticis Officiis libros præfatione Amalarius Fortunatus laudat postremam Missæ Collectam , & exponit ejus rationem ac scopum . *In ista novissima oratione benedicitur populus . Quid vult ista benedictio ? Pugnare vult , utique contra diabolum , & ejus insidias .* Quæ omnia latius exponit in tertio libro . Et in animæ gemma Honorius Augustodunensis : *Oratio , quam postea , utique post communionem ante Ite Missa est , Episcopus dicit , est benedictio , qua Dominus adscensusur fideles benedixit .* Et Guido Abbas Micrologus : *Communicatio populi typum gerit illius convivii , quòd non semel Dominus post Resurrectionem suam cum Discipulis iniisse legitur .* Hos etiã post ultimum convivium ab his discessurus in cælum benedixit : *Sicut & Sacerdos populum cum oratione post communionem benedicit , videlicet cum citò discessurus est ab eo .* Affirmat id fieri post orationem , quæ dicitur ante , *Ite Missa est .* An Walafridus Strabo , memora-

ria lapsus, Agathensem Canonem appellet Aurelianensem, vel an adductus à nobis Canon non sit Agathensis, sed Aurelianensis, non vacat disquirere. Quidquid sit, nostram doctrinam prima Aurelianensis Synodus manifestè confirmat: *Cum ad celebrandas Missas in Dei nomine convenitur, populus non ante discedat, quam Missæ solemnitas compleatur, & ubi Episcopus fuerit, benedictionem accipiat Sacerdotis.* Laudat benedictionem consuetam dari post, *Ite Missa est.* Ipsam permittit soli Episcopo, & hunc solum intelligit per vocem, *Sacerdos.* Et hunc forsitan Canonem Walafridus attendit. Consonat tertia Aurelianensis Synodus: *De Missis nullus Laicorum ante discedat, quam Dominica dicatur oratio. Et si Episcopus presens fuerit, ejus benedictio expectetur.* Gallicana Ecclesia videtur tunc Dominica oratione Missam conclusisse. Etenim apud varias Ecclesias fuit circa istam orationem mos varius. Africanæ Ecclesiæ morem edicit Serm. 83. Sanctus Augustinus in sermone de diversis: *Ubi est peracta sanctificatio, dicitur orationem Dominicam. Post ipsum dicitur, Pax vobiscum: Et osculantur se Christiani.* Et tunc fit communio. Lucidè est hodiernus Latinæ Ecclesiæ mos, quem à se inductum in Romanam Ecclesiam scribit Magnus Gregorius ad Joannem Syracusæ Episcopum: *Orationem Dominicam mox post preces dicimus.* Quod per preces intelligat Missæ Canonem, scribit in ejus vita Joannes Diaconus. Lib. 7. indict. 2. *Quare hunc morem non à Græcis, sed à Latinis Ecclesiis, si tamen iste sermo sit verè Augustinianus, Gregorius fuit mutuatus.* Hinc addit: *Dominica oratio apud Græcos ab omni populo dicitur, apud nos à solo Sacerdote.* Et de suis Armeniis scribit in secunda Invektiva Patriarcha Isaac: *Armenii sanxerunt, ne quis audeat dicere, Pater noster, in illa oratione, sive Sacerdos, sive Laicus, nisi solus sacrificans.* Quosdam Sacerdotes, quò istam orationem folis Dominicis diebus ad Missam dicerent, graviter arguit, ac deinceps quotidie dici mandat quarta Synodus Toletana. Alios item Sacerdotes arguit, quòd dicta hac oratione statim semetipsum, populum non nisi post alias orationes communicarent. Quem in Romano olim sacrificio locum habuerit ista oratio, usque huc ignoro. Etiam an per ipsam Gallicana Ecclesia sacrificium aliquando concluderit. Quidquid sit, præsentem disciplinam stabilivit quarta Parisiensis Synodus. Rhemensium Metropolitæ Ægidius in Durenensi Carnutenensis Diocesis Castro ordinarat Promotum Episcopum, atque ita de atroci in se injuria Pappolus Carnutenensis Episcopus est apud Synodum conquestus. Hæc degradavit Promotum, imaginarium Episcopatum suppressit, atque adjunxit: *Statuimus etiam, ut quicumque de populo illo benedictionem Promoti Presbyteri expetierit, aut accipere contentus fuerit, à communionis consortio arceatur.* Nempè solus Episcopus poterat populo benedicere, atque ita degradati Promoti benedictionem admittere erat Synodali judicio rebellare.

Eadem disciplina permansit sub Regibus Carolini generis. Etenim in Aquisgranensi Capitu-

lari statuit de audienda Missa magnus ipse Carolus: *Non exeant ante completionem benedictionis Sacerdotalis.* Per benedictionem intelligit ultimum Collectam. Ejus enim tempore viguit Walafridus Strabo. Et Capitulare pergit: *Audium est aliquas Abbatissas, contra morem sanctæ Dei Ecclesiæ, benedictiones cum manus impositione & signaculo Sanctæ Crucis super capita virorum dare. Quod omnino interdendum esse scitote.* Loquitur ad Episcopos. Ait, *Super capita virorum.* Etenim ut Abbatissæ maternam ac privatam sine manuum impositione benedictionem dent suis Monialibus, non est interdendum. Et ex isto Canone Sancta Maria Ægyptiaca, ab occurrente Sancto Zozima Abbate & Presbytero esse vir existimata, & benedictionem postulata, excepit de suo sexu, atque adjecit: *Tibi competit benedicere & orare. Tu enim Presbyterii honore suffultus es, & plurimis jam annis sancto assistis Altari.* Zozimas tamen perstitit: *Quia gratia non ex dignitate cognoscitur, sed ex animarum actibus significari consuevit, ipsa benedicere propter Dominum, & orationem tuæ perfectionis tribus intelligentiæ meæ.* Et illa perseverantiæ senis compassa dixit: *Benedictus Deus, qui solatium procurat animarum, &c.* Invita benedixit, nec abire voluit, nisi etiam accepta senis benedictione. Quin & ejusdem accipiendæ causa est sequenti anno reversa ad Zozimam. Laudati Caroli selecta adversum Chorepiscopos Capitula habent: *Nullus Chorepiscopus benedictiones in publica Missa populis tribuere presumat, quæ summis Pontificibus, id est, Cathedralibus Episcopis, & non Chorepiscopis vel Presbyteris debentur.* Nempè censet Chorepiscopos non esse Episcopos, sed simplices Presbyteros. Et Herardus Turonensis Archiepiscopus habet in suo Capitulari: *Ne Presbyter benedictionem publicè super populum fundere presumat.* Et inter quinque Episcopalis dignitatis, à Presbytero attentari vetitas, Prærogativas Stephanus Eduensis Episcopus ponit & hanc: *Super populum benedicere.* Et adversum Abbates, qui tunc passim postulabant ab Apostolica Sede atque impetrabant ornamenta Pontificalia, graviter & variè declamat in litteris ad Henricum Senonensem Archiepiscopum Sanctus Bernardus, atque adjungit: *Cur non & sacros ordines celebratis, & benedictiones datis in populis? Quòd nempè publica populi benedictio, non minus quam Sacrorum ordinum collatio, esset tunc Episcopis reservata.*

His obstare videtur Magnus Papa Leo in litteris ad Germaniæ & Galliæ Episcopos: *Coram Episcopo non licet Presbyteris Baptisterium ingredi, nec eo coram populo docere, vel benedicere, aut salutare.* Enumerat illic plura, quæ Presbyteri non possint, verum præsertim Episcopo. Quod ipsum multis demonstrat in litteris ad Rusticum Narbonensem Episcopum Sanctus Hieronymus, & affirmat istam formam servari Romanæ, in Italia, Africa, Hispania, Illyrico, Occidente toto, atque Oriente. Et addit: *Etiam ex parte per Gallias.* Quòd nempè jam adducti Canones non ab omni Gallicana Ecclesia servarentur. Hæc autoritates laudat in libro

de Ecclesiasticis observationibus Guido Abbas Micrologus, ipsis opponit adductum à nobis quadragesimum quartum Agathensem Canonem, & addit de secum sentientibus Doctoribus: *Hanc prohibitionem de Episcopis tantum benedictione factam interpretantur.* Et reverà inter simplicem Presbyteralem ac inter multa sacrorum rituum veste ornata Episcopalem benedictionem est ac semper fuit grande discrimen. Et Episcopalem benedictionem Guido exponit: *Quæ benedictio juxta decimum octavum Toletani Concilii Capitulum, & attestationem Sancti Augustini ad Paulinum Episcopum, ante communionem populo à solis Episcopis debet impendi.* Episcopalem benedictionem censet olim fuisse non illam, quæ datur post, *Ite Missa est,* sed illam Collectam super populum, quæ olim ante communionem fuit dicta. Hanc Guido censet olim fuisse reservatam Episcopis. Et dat rationem: *Idèd hujusmodi benedictio fortasse antiquitus Presbyteris interdita est, quia & ad Episcopale officium pertinere videbatur, & Ecclesiastico Conventui nondum adèd necessaria reputabatur.* Nam soli communicantes confessioni Sacramentorum antiquitus intererant: *Quibus & oratio post Communionem, quæ pro solis communicantibus instituta est, pro benedictione potuit satisfacere.* Apud modernos autem, cum jam populus communicare cessaret, nec tamen à Divinis Mysteriis se subtraheret, necessario permixtum est, ut à Presbytero benediceretur, ne tam benedictione quam communione privatus discedere videretur. Vidit se non stare in firmo fundo, ideoque subjunxit: *Si quis hoc, utique Agathense Capitulum, de hac ipsa benedictione, de qua agimus, nempè de danda benedictione post Ite Missa est, dictum putaverit, sententia tamen Provincialis Concilii tam generali Ecclesiastico consuetudini præjudicare non poterit.* Quæ ferè omnia confirmat in quinquagesimo primo ejusdem libri capite.

Respondeo Guidonem hic variè labi, & quædam rectè sentire. Primò, rectè sentit olim ante Communionem populum fuisse solemniter benedictum. Secundò, rectè sentit istam benedictionem fuisse institutam pro communicante populo. Hanc benedictionem laudat in secunda ad suos de Ecclesiasticis officiis libros præfatione etiam Amalarius Fortunatus: *In oratione, quam dicit Sacerdos post Communionem, dicit Sanctus Augustinus Sacerdotem benedicere, & transire populum ad manus Sacerdotis.* Hæc consuetudo non conservatur apud nos usquequaque, nisi fortè id sit transire populum ad manus Sacerdotis, quod est ab eo accipere Sacramenta corporis Domini. Quod penè omnis Romana Ecclesia & Orientalis per omnes solemnes dies agit. Et id sit benedici, quod comeditur cibus Dominicus. Sic enim canitur in Canone: *Ut quotquot ex hac Altaris participatione sacrosanctum Filii tui corpus & sanguinem sumpserimus, omni benedictione cælesti & gratia repleamur.* Postulationes & gratiarum actiones confundit. Quòd populum ad Sacerdotis manum accedere, licet hæc verba Augustinus istic non habeat, sit ad sumendam Eucharistiam accedere, rectè dicit; at errat quòd ab Augustino laudata populi benedictio fuerit facta post communionem. Omnino fuit facta ante ipsam.

Audiamus Sancti Augustini verba. Obsecrationes, orationes, postulationes, & gratiarum actiones, quas à Timotheo & omnibus sub cælo Sacerdotibus fieri mandat Apostolus, esse quatuor solemnes nostri sacrificii partes ostendit in litteris ad Sanctum Paulinum Nolæ Episcopum Sanctus Augustinus, & postulationes exponit: *Postulationes fiunt, cum populus benedicitur. Tunc enim Antistes, velus Advocati, susceptos suos per manus impositionem misericordissimè offerunt Potestati. Quibus peractis, & participato tanto Sacramento, gratiarum actio cuncta concludit, quam in his etiam verbis ultimam commendavit Apostolus.* Et Apostolus & Augustinus palàm discernunt inter postulationem & gratiarum actionem. Illam volunt tertiam, hanc esse quartam Missæ partem. Utraque erat populi benedictio: Prior ad Eucharistiam dignè sumendam, ad sumptæ effectus firmè conservandos posterior populum parabat & muniebat. Nec refert, quòd hæc fuerit gratiarum actio. Erat enim non Pharisæica, sed Christiana. Porro in Sancti Lucæ Evangelio famosum legalis justitiæ histionem Pharisæum, quòd tantummodò gratias ageret pro accepta sanctimonia, & eidem custodiendæ nova auxilia non supplicaret, frequenter & meritò damnat Sanctus Augustinus. Proinde hæc posterior populi benedictio numquam data fuit, nec dari potuit ante Communionem. Etenim gratiarum actio debet esse accepto dono posterior. Quare binas has benedictiones Amalarius Fortunatus malè confundit. Priorem benedictionem Gallicana Ecclesia adhuc usitavit ad exordium undecimi sæculi. Lucet ex Lemovicensi Synodo, celebrata ad Pontificatum Joannis decimi octavi: *Cum ad horam fractionis Domini corporis ventum esset, atque ex more Archiepiscopus benedictionem populo funderet, superinseruit Beati Martialis nominis mentionem, ita dicens; Benedicat & custodiat vos Omnipotens Deus, &c.* Cujus benedictionis memoria adhuc hodiè superest in Romano Missali. Etenim Sacerdos, dum hostiam frangit, dicit ad populum: *Pax Domini sit semper vobiscum.* Largiorem benedictionis formulam Magnus Gregorius contraxit in istud compendium. Eandem benedictionem, & laudatum Sancti Augustini locum elucidat adductus à Guidone Abbate Canon quartæ Toletanæ Synodi: *Nonnulli Sacerdotes post dictam orationem Dominicam statim communicant, & post benedictionem in populo dant. Quod deinceps interdiximus. Sed post orationem Dominicam, & conjunctionem panis & calicis, benedictio in populum sequatur, & tunc demum corporis & sanguinis Domini Sacramentum sumatur: Eo videlicet ordine, ut Sacerdos & Levita ante Altare communicent, in choro Clerus, extra chorum populus.* Dicta olim Dominica oratione apud Hispanos celebrans Sacerdos statim communicabat semetipsum, & tunc pr. mò dabat benedictionem populo. Utrique priorem benedictionem, quæ ab Apostolo titulatur postulatio, & ita populum ad Eucharistiam dignè percipiendam disponebat. Et istum morem Canon abolet, mandataque & Sacerdotem, & Clerum, & populum

communicare simul, suo tamen ordine & loco: Omnes communicare post laudatam benedictionem. Et ipsum abufum fuisse in Hispania correctum, docet antiqua Missa Mozarabum. Etenim illic dista Dominica oratione Sacerdos statim frangit hostiam, & Diaconus declamat ad populum: *Humiliate vos ad benedictionem*. Et tunc Sacerdos populo solemniter benedicit. Exindè semet ipsum communicat, deindè populum. Et hinc Guido Abbas labitur, quòd hæc postulatio seu benedictio fuerit olim reservata Episcopis. Etenim ista benedictio erat tunc Missalium rituum substantialis pars ex Apostolico Canone: Et plena publicè etiam Missæ celebratio numquam fuit reservata Episcopis, aut Presbyteris interdicta.

Alter Guidonis lapsus est, quòd dicat solos communicantes olim adfuisse Sacramentorum confectiohi, seu Missæ Sacrificio. Per communicantes intelligit eos, quibus Sanctus Cyprianus passim scribit esse *ius communicationis*, & quos antiqui Canones vocant. *Perfectos*, & *Communicantes cum oblatione*. Certum est non hosce solos, sed etiam *Consistentes* adfuisse conficiendis Sacramentis. Etenim è Substratione ad Consistentiam translatio transferebat è Narthece ad Ecclesiam, dabatque jus participandi solis orationibus, seu videndi & audiendi sacrificii, at non de ipso communicandi. Tertius error est, quòd omnes tunc sacrificio præsentem communicarent, aut communicare deberent. Etenim Consistentes communicare non poterant. Et quod Perfecti, quoties aderant sacrificio, debuerint de ipso communicare, nullo possit firmari authentico testimonio. Fateor in multis Ecclesiis communicasse: Verùm addo non debuisse. Hinc enim de quotidiana populi communione fuerunt olim disparatissimæ Sanctorum Patrum sententiæ. Nec aliud evincunt antiquæ, quarum plurimæ etiamnum supersunt in hodierno missali, post communionem Collectæ. Licet pleræque peractam populi communionem laudent, nulla tamen asserit omnem populum communicasse. Quartus lapsus est, quòd quadragesimum quartum Agathensis Concilii Canonem dicat esse dumtaxat Provinciale, ideoque ejus autoritatem non posse extendi ad omnem Ecclesiam. Etenim ipsum firmari audivimus etiam ab aliis Synodis totius Gallicanæ Dioceseos. Et in scripta adversum Chorepiscopos ad Africanæ Ecclesiæ Antistites Epistola Sanctus Damasus Pontifex inter reservatas Episcopis functiones etiam ponit: *Populum benedicere*. Scio Epistolam hanc esse stramineam & spuriam. Quod abundè constare possit vel ex eo solo, quòd ad Africanam Ecclesiam scribat contra Chorepiscopos: Illa enim hos nunquam habuit. Epistola interim est dogmate sana, atque antiqua. Est octavi sæculi fœtus. Et scripta videtur ab aliquo Hispano. Hæc enim merces nescio quis apud Hispanos Saracenos negotiator Isidorus detulit in Franciam, & cum aliis ipsam ubique per Francorum Regna feminavit Riculphus Moguntinæ Ecclesiæ tertius Episcopus post Sanctum Apostolum Bonifacium. Proinde Hispaniarum

disciplinam laudat Epistola, atque ita etiam illic benedictio populi erat solis Episcopis reservata.

Eundem fuisse omnem Latinæ Ecclesiæ morem demonstrat avitus ritus Latinæ Missæ, de quo Guido Abbas: *Hinc & illa consuetudo apud modernos, quæ non fuit apud antiquos, inolevisse videtur, ut in aliis temporibus etiam Presbyteri post finem Missæ benedicant, ne populum ita benedictione, ut communione privatum discedere permittant*. Agit de Quadragesimalium Missarum super populum benedictionibus. Quærit cur hæc solæ istam benedictionem habeant? Et respondet: *Orationem super populo in Quadragesima idèd frequentamus, quia cum majorem confictum in jejuniis & orationibus contra spirituales nequittas sumimus, necessariò nos instantius Deo commendare debemus. Nam oratio post Communionem pro solis communicantibus solet orare. Populus autem est quotidie in Quadragesima conveniat, non tamen quotidie, ut deberet, communicat. Ne ergo ita oratione, ut Communionem careret, adjecta est oratio super populum, in qua non de communicatione, sed pro populi protectione specialiter oratur. In Dominicis tamen diebus non dicitur, quia genuflexio vetatur, quæ huic orationi à populo antiquitus persolvebatur, vel potius idèd, quia omnes juxta attestatorem Sancti Ambrosii in diebus Dominicis communicare deberent, quibus & oratio post Communionem pro benedictione sufficere posset. Quæ ut confirmet, denuò asserit solos Communicantes seu Perfectos olim adfuisse sacrificio, & omnes de ipso semper participasse, ideoque orationem, quæ post communionem dicitur, de isto dono semper egisse gratias. Non tantùm ad quotidianam communionem, sed etiam ad quotidianam sacrificii auditionem censet populum fuisse olim adstrictum, & utramque legem pedetentim per contrariam consuetudinem defecisse. Prius legem de communicando, quàm legem de audienda missa. Etenim per mediorum sæculorum Quadragesimas, licet communicare in dies non debuerit, quotidie tamen ex Guidonis judicio populus debuit audire Missam. Et communicare singulis diebus Dominicis. Et quia tunc feriale Missarum post communionem oratio non erat populo proportionata, censet ille adjectam fuisse aliam. Exindè etiam faciendæ per singulas Dominicas communionis lex & consuetudo defecit, & novas quotidie orationes adjicere noluit Ecclesia. Hinc ne omni benedictione careret populus, inducta est benedictio post *Ite Missa est*. Etiam post communionem oratio hodiè spectat passim ad solum Celebrantem. Et hæc doctrina non caret fundamentis. Quidquid sit, certum est hanc novissimam Presbyteralem benedictionem fuisse antiquis ignotam. Ejus nec antiquus Romanorum Ordo, nec Valastridus Strabo, nec Amalarius Fortunatus, nec Alcuinus Flaccus, nec Remigius Antiodorensis, nec Abbas Rupertus, nec quis alius ipsis antiquior meminerunt. Guido Abbas affirmat esse recentium institutionem.*

Et hinc oritur tertia quæstio, Quis hanc benedictionem induxit? Respondeo ejus originem posse colligi ex Sancti Fulberti Carnutensis Episcopi

Ep. 79. scopi ad nescio quem Epistola de variis Ecclesiarum ritibus: *Presbytero benedicendi os non alligabis, nisi ex Præcepto Episcopi sui. Quod oblitus fueram, prohibetur tamen Agathensi Canone*. Ad undecimi sæculi exordium Fulbertus floruit, atque ita tunc videtur etiam hæc consuetudo cœpisse. Hinc Fulberti de ipsa judicium nescio quis postulavit, & nonobstante Agathensi Canone, Fulbertus respondit ipsam non impediendam. Agathensis Canon tunc abierat in tantam desuetudinem, ut tantus Doctor ipse non recordaretur. Opposita consuetudo paulatim invaluit per omnem Ecclesiam. Etenim Guido Abbas, qui eodem sæculo floruit & docuit in Italia, scribit: *Aded in usum jam usqueaque venit hæc benedictio, ut nequaquam absque gravi scandalo à Presbyteris in populo prætermitti possit. Nisi fortè Apostolica Sedes generaliter & Synodaliter prohibere voluerit*. Ejus tamen venerabilis Rupertus, qui ad duodecimi sæculi exordium docuit Coloniensem ac Leodiensem Ecclesiam, non meminit. Et ad ejusdem sæculi medium Sanctus Bernardus constanter affirmat ipsam etiam ab Abbatibus, licet Pontificalium ornamentorum ex Apostolico Privilegio haberent usum, non potuisse præsumi. Quocirca ejus usus tunc nondum erat univèrsalis. Quinimò in libris de Missæ sacrificio Innocentius tertius, hanc benedictionem laudans, semper dicit fieri ab Episcopo, Presbyteri nullam facit mentionem, Quare Presbyteralem benedictionem tunc necdum probat Romana Ecclesia. Ipsam jam pridem indidit suo Missali. Aded potens est consuetudo.

Cap. 21. Assiduè loquor de Presbyterali benedictione. Etenim Episcopalis, etiam post *Ite Missa est*, benedictio est omnino antiquissima. De ipsa scribit in animæ gemma Honorius Augustodunensis: *Benedictionem Episcopalem Martialis Episcopus, Apostolorum discipulus, ex magisterio Apostolorum tradidit*. Omnino ex Apostolorum magisterio. Etenim Simonem Pontificem, & oblatam per ipsum sacrificia laudat liber Ecclesiasticus, & adjungit de ipsorum conclusione: *Tunc descendens Simon manus suas extulit in omnem congregationem filiorum Israel dare gloriam Deo à labiis suis, & in nomine ipsius gloriosi*. Completo sacrificio, populum solemniter benedixit; ex avito more; & elevatis manibus. Quod benedicens Pontifex manus in quatuor mundi plagas moveret, atque ita crucis signum prophetice formaret, testantur gravissimi Interpretes. Etiam post suum in novissima Cœna incrementum sacrificium Christus Dominus dixit hymnum, qui haud dubie inclusit fufam in discipulos benedictionem. Hinc ergò à Synagoga usitatum, & à Christo Domino confirmatum morem Apostoli tradiderunt suis discipulis, & Sanctus Martialis traduxit in Ecclesiam Gallicanam. Quidquid sit, esse antiquissimam evincunt adducti Gallicani Canones. Hic præsertim Aurelianensis: *De Missis nullus Laicorum ante discedat, quàm Dominica dicatur oratio. Et si Episcopus præsens fuerit, ejus benedictio expectetur*. Vastas Dioceses habet Gallicana Ecclesia, ideoque oppidorum, ac præsertim pagorum sacrificio rarissimè aderant

Episcopi: Et tamen eorum benedictio est populis fructuosissima, immò subindè necessaria. Hinc statuit Agathensis Synodus: *Ut cives, qui Pascha, Natalis Domini, vel Pentecostes festivitibus cum Episcopis interesse neglexerint, cum in civitatibus communionis vel benedictionis accipiendæ causa positos se nosse debeant, triennio à communione priventur Ecclesiæ*. Et Epaonenfis Synodus. *Ut cives superiorum natalium nocte Paschæ ac Nativitatis Domini solemnitate Episcopos, nec interest in quibus civitatibus positos, accipiendo benedictionis desiderio noverint expectendos*. Quod ipsum, licet accipiendæ benedictionis non faciant expressam memoriam, sanciunt Synodus Arvernensis, quarta Aurelianensis, prima Matisconensis, & tertia Lugdunensis. Mandant ut omnes totius Dioceseos honorati cives tribus istis anni festivitibus conveniant ad solemne sui Episcopi sacrificium, atque ita non tantùm pro sese, sed etiam pro suis oppidis & pagis accipiant ejus benedictionem. Epaonenfis Synodus addidit: *Nec interest in quibus Civitatibus positos*. Quidam existimabant se non adstringi nisi ad civitatis & Cathedralis Basilicæ accessum. Hunc sensum improbat Synodus, mandatque Episcopum, in quocumque sua Dioceseos loco tunc synaxim celebraret, accedi. Et hinc intelliges quintum Canonem tertie Lugdunensis Synodi: *Ut nullus Episcopus Natalem Domini, aut Pascha alibi nisi ad Ecclesiam suam, præter infirmitatis incursum, aut ordinem Regum, celebrare præsumat*. Statuitur hoc non tantùm in Cathedralis civitatis, sed etiam in gratiam honoratorum in omni Diocesi civium, qui istis festis debebant benedictionem accedere. Verùm hic accessus fuit difficultatibus & incommodis obnoxius: Hinc pedetentim abiit in desuetudinem. Et tunc Parochiales Presbyteri cœperunt suæ plebi in Missa benedicere. Primò in magnis dumtaxat festivitibus, deindè ad singulas Missas publicas. Et iste mos tandem ubique obtinuit. Hanc credo esse veram Presbyteralis benedictionis originem.

Interim Episcopalis benedictio semper mansit in sua dignitate, semper retinuit plures characteres, quibus Presbyteralem benedictionem supermineret. Et tunc nata est famosa harum benedictionum distinctio. Et istorum characterum Episcopi semper fuerunt zelosissimi. Joannes decimus octavus, quem alii vigesimum dicunt, primus incœpit Abbatibus permittere ornamenta Pontificalia: Et quanto impetu Episcopi intercesserint, docent plura tragica exempla. Et tamen isti privilegio necdum inerat facultas Episcopalis benedictionis. Hinc enim adversum insulatos Abbates declamat in litteris ad Henricum Senonensem Archiepiscopum Sanctus Bernardus: *Cur non & sacros ordines celebratis, & datis benedictiones in populis?* Omnino videtur loqui non de Presbyterali benedictione, sed de Episcopali. Ipsam non mindis quàm sacrorum Ordinum collationem censet Episcopali dignitati reservatam. Primum hujus benedictionis dandæ privilegium Petro Cavenis apud Salernum celeberrimi Monasterii Prælo donavit Urbanus secundus. Hæc diploma

A. 1092. diploma apud Dominum Cardinalem Baronium. Et de sui ad Sanctum Albanum Monasterii Apostolicis privilegiis habet apud Matthæi Parisiensis additamenta antiquus Catalogus: *Cum à nobis esset petitum, quod Abbas post Agnus Dei, & per viros & plateas possit benedictiones solemnes dare, præciè ad hoc nobis erat responsum, quod frustra exquisivimus extra quod intus habebamus. Videlicet quod ex tenore privilegiorum nostrorum indistinctè & absolute est concessum, quod Abbas potest benedictiones dare, de omni benedictione erat intelligendum, rùm nihil exceperit quod excipere potuit. Unde dicunt quòd securè poterit benedictionem dare.* Et à Luca Dacherio vulgatum Dionysiani propè Parisios Monasterii breve Chronicon habet: *Concessus est Ecclesie Beati Dionysii usus Tunica & Dalmatica, & benedictionis super populum, à Domino Papa Gregorio, vivente Petro Abbate.* Quæ facultas tandem adeò invaluit, ut facta sit commune jus omnium Abbatum. Quisquis Abbas ornamentorum Pontificalium pleno usu gaudet, gaudet etiam jure Episcopalis benedictionis. Vide plura apud Ascanium Taurinum in primo tomo de jure Abbatum. Nolo tamen omittere, quod suo sexto libro ad titulum de Privilegiis inseruit Bonifacius octavus, quarti Alexandri Decretum: *Abbatibus, quos Apostolica Sedes in exhibitione benedictionis super populum speciali privilegio insignivit, in Ecclesiis quæ ad eos pertinent pleno jure, quando in eis Divina Officia celebrant, possunt post Missarum solemnia, & Vespertinas ac Matutinas laudes, benedictionem solemnem super populum largiri. Alibi autem publice, aut per vias, civitates, castra, & villas, populis & plebibus benedictionem facere vel impartiri non valeant, nisi hoc eis expresso Apostolico privilegio sit concessum.*

Etenim Episcopalis benedictio est jurisdictionis species, ideoque exerceri non potest extra territorium. Hinc Apostolicæ Sedis Legatum ad Constantinopolitanam Ecclesiam pro curanda Ecclesiarum unionè, quod occurrenti populo publice benediceret, admodum displicuisse, ac fuisse solemniter prohibitum, scribit in Florentini Concilii Historia Sylvester Sguropulus, & adjungit causam: *Quòd id à Legato Romano in aliena Provincia ac jurisdictione audacter nimis tentaretur.* Nempe juxta Eusebianæ factionis devia principia schismatici Græci jurisdictionem Romani Episcopi circumscribunt intra Occidentis Patriarchatum. Porrò Josephum Constantinopolitanum Patriarcham, qui Ferrariam advectus omni populo etiam benedicebat, simili modo Eugenius quartus rectè compescuit. Etenim Græcorum Patriarchæ numquam aliquid potuerunt extra suas Dioceses. Ex eodem principio de recens per Metropolitanam aut Patriarcham in quavis civitate consecrato Episcopo scribit in libro de sacris Ordinationibus Simeon Archiepiscopus Thessalonicensis: *Populus accedens, atque etiam Clerici sacrati osculantur Ordinari manum, & benediciuntur qui cum fide concurrunt. Cum enim sit recens ordinatus, rarus est purgatus ac illuminatus, gratiaque in hac nova consecratione abundantius ab eis suppeditatur, qui eam supernè acceperunt. Neque etiam tunc benedicere prohibetur, licet alterius sit*

urbis Episcopus, cum hujus rei, ut recens ordinatus, potestatem habeat. Hic est ferè unicus casus, in quo Episcopus extra suam Parochiam possit solemniter benedicere. Idem poterat, dum hospes invitabatur ad solemne sacrificium. Quod ab hospite Sancto Epiphanio Hierosolymitanus, & quod à reduce post exilium Sancto Fulgentio Carthaginensis populus solemnem benedictionem petierit, fecit grandis istorum Patrum sanctimonia. Et quidem Epiphanius non evasit Joannis Episcopi invidiam.

Objecta nobis Sancti Hieronymi Epistola est straminea, & manifestè spuria, indigna Sancto Hieronymo. Etiam Narbonensis Ecclesia nullum habuit Rusticum Episcopum usque ad tempora Magni Leonis Pontificis. Hujus ad Galliam ac Germaniam Antistites Epistola est etiam graviter suspecta de spuritis natalibus. Neutra interim Epistola nobis adversatur. Utraque firmat vitam Episcopi super Presbyteros & omnes ipsorum sacras functiones potestatem. Loquitur cum Laodicensi Concilio: *Non oportet Presbyteros ante processionem Episcopi introire Sacrarium & sedere, sed cum Episcopo debent introire vel sedere.* Presbyteri præter Episcopi consilium nihil agant. Et cum Apostolico Canone: *Presbyteri præter Episcopum nihil agere pertinent. Nam Domini populus ipsi commissus est.* Et cum Sancto Papa Gelasio in litteris ad Lucaniam Episcopos: *Presbyteri, præsentem quolibet Antistite, nisi fortasse jubeantur, vel orationis, vel sacra actionis supplendæ sibi non præsumant esse licentiam. Neque sub ejus aspectu, nisi jubeantur, aut sedere præsumant, aut veneranda tractare Mysteria.* Plurimi sunt hujusmodi Canones. Eorum substantiam frequenter laudat Martyr Ignatius, ideoque illa omninò est Institutum Apostolicum atque Divinum. Antiquum ejus observandi modum declarat in Magni Basilii vita Sanctus Amphilochius, de illo Parochialem nescio cujus venerabilis Presbyteri Anastasii Ecclesiam visitante scribens: *Cum perrexisset in Sanctam Dei Ecclesiam, Basilius præcepit Anastasio, ut Missam celebraret. Ille autem ait ad eum: Sancte Dei, ut doces, quod minus est à meliori benedicitur. Dicit ei Sanctus Pater noster: Ad reliquas tuas virtutes obedientia accedat. Consentiens autem Presbyter adstitit ad Sacra Missarum.* Adeò invitè tunc Presbyteri, præsentem Episcopo, miscebant se sacris functionibus, licet jussi. Et hanchierarchicam ipsorum etiam in benedicendo populo subjectionem firmat utraque ista Epistola. Neutra loquitur de benedictione ad sacrificium post *Ite Missa est.* Etenim constat ipsam tunc necdum fuisse.

Quarta quæstio est, Quæ sit virtus & quis effectus Sacerdotalis benedictionis? Respondeo Sacerdotalem benedictionem apud primitivam Ecclesiam fuisse Divinum Charisma, ideoque claruisse infallibili virtute dandi intentum à benedicente effectum. Etenim ipsam inter Charismata lucidè numerat in prioribus ad Corinthios litteris Sanctus Paulus Apostolus: *Si benedixeris spiritu, qui supplet locum idiotæ, quomodo dicit, Amen?* Responsum, Amen, altè clamat, benedictioni fuisse effectum infallibilem. Etenim

ibi non est optantis emphasis, significans, *Fiat*, sed est credentis assertio, ac significat, *Verum.* Ita & nos hodiè dum Eucharistiam accipimus, Sacerdoti dicenti, *Corpus Christi*, respondemus, Amen. Et apud Græcos idem Mysterium consecranti Sacerdoti, ac dicenti, *Hoc est corpus meum*, omnis populus respondet, Amen. Etiamnum hodiè. Etenim Schismatici, qui Spiritus Sancti advocatorias preces Dominicis verbis in Missa postposuerunt, istud Amen reliquerunt suo loco, atque ita palam professi sunt Eucharistiæ consecrationem per ista verba semper fuisse completam. Verùm & prophetiam evacuati, & linguas cessare, & cum aliis Charismatibus scientiam auferri oportuit suo tempore, atque ita etiam Sacerdotalem benedictionem suæ virtutis infallibilitate viduari. Remansit ipsa, & ad eam etiamnum hodiè respondemus, Amen. At hoc non est amplius firma credentis assertio, sed dumtaxat pium optantis ac sperantis votum. Ipsa interim adhuc robusta est atque efficax. Etenim de ea scribit in Canonibus ad Sanctum Amphilochium litteris Magnus Basilius: *Benedictio est sanctificationis communicatio.* Hinc sancit illam à maculoso Presbytero non posse attentari. Etiam peccantes Laicos ab accipiendæ Sacerdotis benedictione idem Basilius suspendit. Et hinc à Nicolao Mystico Patriarcha Constantinopolitano plures olim Monachi quaesierunt. *Quòd dicit Sanctus Basilius in parvis panis, Sit à benedictione alienus pro lapsus proportionem, quid est?* Et Nicolaus respondit: *Privari aliquem benedictione, quæ datur in Ecclesia.* Et Theodorus Balsamon commentatur: *Benedictiones Ecclesiasticae sunt omnia, quæ sunt vel dantur ab Episcopis vel Sacerdotibus in Ecclesiis ad preces & stabilimentum Christiani populi.* Quòd etiam Sanctus Ivo Carnutenfis Episcopus quosdam criminofos à sua Episcopali benedictione suspenderit, atque ita gradum fecerit ad ipsos excommunicandos, supra est demonstratum. Etiam ex Nicolai primi litteris adduxi hæc ad Lotharium Francorum Regem verba: *Ut Apostolica vos benedictionis munere ditare possimus.* Lotharium, nisi obediat, minatur à sua benedictione suspendere. Et notandum est verbum, *Ditare.* Edicit ab hac benedictione donari opulentos effectus. Et de Britanorum Proceribus scripsit ad eisdem gentis Episcopos Joannes decimus tertius: *Si inobedientes fuerint nostræ jussioni, sint excommunicati, & nostra benedictione Apostolica privati.* Videtur hanc privationem excommunicatione majorem censere. Plura sunt istiusmodi exempla.

Et hinc intellige mentem Hermiæ Zozomeni, scribentis de Sancto Joanne Chrysofomo, per Theophilum Alexandria Patriarcham iniquè degradato, iniquè relegato per Arcadium Imperatorem, at per indignitate facinoris indignatum populum violenter reducto in Regiam civitatem, atque Episcopale Palatium: *Ducant Joannem ad Ecclesiam, & compulerunt illum populo benedictionem impartiri, & in Episcopali Sede considerè.* Egerunt ex laudato Magni Basilii Canone. Hinc enim in leviori lapsum Presbyterum permittit esse participem suæ Cathedræ, &

à fundenda in populum benedictione dumtaxat suspendit. Joannes erat plenè degradatus, ideoque exutus utroque jure. Hinc ipsum populus & in Cathedra sedere voluit, & ab ipso sedente solemniter benedici. Ita demonstravit iniquum Theophili judicium à se contemni tanquam concivium, & exsufflari. Eidem principio nituntur quæ scribit in libro de sacris ordinationibus Simeon Archiepiscopus Thessalonicensis: *Hanc Divinam pacem, qui zelose sunt fidei, & verè Christiani, audire desiderant ab Episcopo. Et quos sciunt, quæ sit salutatio illa pacis, orant sacros Episcopos, quamdiu vivunt, sedere in throno, & pacem ipsi dicere & precari, ut scriptum est in vita Magni Petri Alexandrini, qui sæpè vererundabatur hoc facere, reverens virtutem quæ est in throno Episcopali, quam sæpius corde puro conspicebat. Post mortem etiam magno cum desiderio petierunt videre Pastores suos mortuos in throno suo sedentes, hoc modo credentes se Divina pace frui. Hoc ergò accidit Alexandriæ in Divino illo Petro post ejus eadem. Et in urbe Regia in Patria Sancto Chrysofomo, quem longo post mortem tempore in throno suo collocarunt, cuique tunc, ut dicunt, Divina gratia aperuit labia, & illud, Pax vobis, pronunciarit. Sancti Episcopi sui Joannis, licet jam pridem defuncti, degradationem fuisse ab Innocentio Papa legitime exsufflatam profiteri iterùm hoc modo voluit Constantinopolitanus populus, & Divina Clementia isto miraculo confirmavit. Factum id fuit, dum à Sancto Patriarcha Proclo persuasus Imperator Theodosius parentum suorum in tantum virum delicta conatus est purgare per penitentiam, & sanctum cadaver gloriosè reduxit in Regiam civitatem. Alia fuit causa Sancti Petri Patriarchæ Alexandrini. Gloriosum ille sub Diocletiano Principe consummavit Martyrium: Antequam sepeliretur, ejus postremam benedictionem flagitavit populus, ac impetravit.*

Notanda sunt grandia encomia, quæ Episcopali benedictioni adscribit memoratus Thessalonicensium Episcopus. Eam affirmat esse Divinam pacem, quam omnes fidei zelotæ & veri Christiani desiderant. A Sancto Gregorio Nazianzeno titulari dilectam pacem, re & nomine dulcem, quam ipse & dare & accipere semper dilexerit. Esse dictionem maximè potentem & efficacem, cujus virtus ignoretur ab hodierno populo. Ejus effectum esse nostram cum Christo Domino unionem. Addit etiam in Episcopali throno esse Divinam ac mirandam virtutem, ipsam quandoque fuisse revelatam Sancto Petro Alexandrino, ideoque illum præ reverentia frequenter timuisse in eo sedere. Et prosequitur *Episcopo sedente in throno, qui ei subsunt Sacratæ & Laici, stantes fixis oculis in eum velut in Christum celo insidentem intueantur.* Loquitur ex Sancto Martyre Ignatio. Qui in suis epistolis frequenter scribit insidentem suo throno, ac suo Clero & populo in solemni Ecclesiæ Apparitura præfidentem Episcopum esse typum atque imaginem Christi Domini, immò & Dei Patris. Et hujus benedictionis formula apud Græcos est: *Pax vobis*, vel, *Pax omnibus.* Et ad illam piè accipiendam,

dam, non minus quam ad perficiendam sacrosanctæ Eucharistiæ consecrationem, Diaconus populum solemniter parabat, alta voce declamans: *Attendamus*. Nostra Latina formula est sanctissimæ Trinitatis invocatio, & ad ipsam Episcopus præfatur: *Adjutorium nostrum in nomine Domini*. Et Chorus respondet: *Qui fecit caelum & terram*. Uti ad conficiendam Eucharistiam, ita etiam ad impartendam populo benedictionem nostri Episcopi implorant assistentiam Divinæ Omnipotentis. Ita profitentur, quod & Chorus suo Responso confirmat, magnam illi inesse virtutem, magna Myſteria. Pergit Simeon: *Omnes capita inclinantes respondent, Cum spiritu tuo*. Graviter lamentatur hujus benedictionis virtutes jam passim ignorari à populis, non attendi ad ipsam in Ecclesia, & quasi contemni. Affirmat id procurari à malignis Diaboli artibus. Et rectè.

Proindè super stantem, & sola capita inclinantem populum olim fundebatur ista benedictio. Rationem dat Agathensis Synodus: *In confusione Maurinarum vel Vespertinarum Missarum, post Hymnos capitella de Psalmis dicantur, & plebs collecta oratione ad Vesperam ab Episcopo cum benedictione dimittatur*. Mandat non solum in Matutinis, sed etiam in Vespertinis, quæ in jejuniis diebus fiebant, Missis benedicti populum, & cum benedictione dimitti. Porro soli Perfecti & Consistentes aderant Missis: Et hi stabant etiam ad consecrationem. Genuflexos benedicti erat Subtratorum. Hinc statuit etiam prima Arausiana Synodus: *A fidelium benedictione, etiam inter domesticas orationes, in quantum caveri potest, sequegandi, informandique sunt Catechumeni, ut se reverent, & signandos vel benedicendos semotim offerant*. De indisciplinatis hæreticorum Collectis scribit in Præscriptionum libro Tertullianus:

Cap. 20. *Quis Catechumenus, quis fidelis, incertum est. Pariter adeunt, pariter audiunt, pariter orant. Proindè & pariter benedicuntur*. Istam confusionem fuisse in Gallicana Ecclesia aliquando grassatam, numquam credidero. Quare Canon non de Episcopali intra Ecclesiam, sed de data per publicam aut privatam processione benedictione loquitur. Hinc addit: *Etiam inter domesticas orationes. Etiam illic vult inter fidelem & Catechumenum discerni*. Catechumeni, ut per Adamum lapsi, & per Christum Dominum necdum erecti, debebant prostrati benedictionem accipere. Notandus est & hic ejusdem Concilii Canon: *Diaconæ omnimodis non ordinandæ. Si quæ jam sunt, benedictioni, quæ populo impenditur, capita submittant*. Denuò affirmat Episcopalem in Ecclesia benedictionem fuisse impensam stantibus, inclinantibus sola capita. Item affirmat non Clero fuisse impensam, sed soli populo. Nempe Clerus intra sacrum tribunal affidebat aut adstabat Episcopo, ideoque ejus benedictioni cooperabatur, ipsam non accipiebat. Aiter tamen fuisse factum in Orientali Ecclesia, ostendunt hæc verba Simeonis Theſſalonicensis: *Episcopo sedente in throno, qui et subsunt Sacri & laici, stantes fixis oculis in eum, velut in Christum Dominum cælo insidentem, intuentur*. Et cum Diaconus profert, *Attendamus,*

Episcopus dicit alta voce: Pax omnibus, vel, Pax vobis. Omnes verò capita inclinantes respondent: Cum spiritu tuo. Et ita hodie servatur etiam à nobis Latinis. Solemniter benedicti Episcopo non tantum in Choro cantans, sed etiam ipsi Episcopo assistens ac ministrans Clerus inclinat caput. Notandus est Canon, quem in Barchinonensi Synodo edidit Serges Metropolitæ Tarraconensis: *Fidelibus benedictio in matutinis, sicut in vespera, tribuatur*. Aliud Gallia, aliud olim egit Hispania. Hæc è solis vespertinis precibus, illa è solis Missis populum dimittebat cum Episcopali benedictione. Et quidem plures Episcopi benedicebant post solas Missas matutinas. Gallia diurnas actiones. Hispania nocturnam populi custodiam attendebat, ac Divinæ Majestati commendabat. Postmodò hæc optimè vidit omne tempus indigere divino auxilio, ideoque sanxit Divinæ Majestatis nomen super populum esse etiam manè invocandum.

Eximios Episcopalis, ac etiam Monachalis benedictionis effectus adducit in Monastica historia Theodoretus. Etenim Sanctus ibi Jacobus Nisibenus Episcopus, qui deridentibus se transeuntem pueris & fontem exsiccaverat, & cæsariæ cantem induxerat, & aquas & capillis colorem, data per crucis signum benedictione, restituit. Acacius Berrheensis in prima Syria Episcopus, & Julianus Anachoreta submersum in puteo puerum data benedictione revocant ad vitam. Et de seipso Episcopo, Sancto Simeone Stylita, ac paganis Saracenis scribit ibidem Theodoretus: *Cum jussisset Simeon, ut Saraceni ad me accederent, & Sacerdotalem benedictionem acciperent, maximum illos dicens ex ea fructum percepturos, hi barbarico impetu irruentes alii à fronte, alii à tergo, alii à lateribus trabebant*. Addit quendam paralyticum Saracenorum Phylarchum Simeonis benedictione fuisse sanatum. Et in libris de Pœnitentia scribit Sanctus Ambrosius: *Cum Dominus Saulo reddere posset usum videndi, cum tamen ad Ananiam discipulum suum misisset, ut ejus benedictione Saulo resunderentur oculi, quos amiserat*. Et de Sancto Sabba Abbate, rogato ut sterilem Theodoræ Imperatricis uterum benediceret, scribit ejus vita, quòd ipsi salutem & sospitatem apprecatus fuerit, & addiderit de postulata benedictione uteri: *Deus non sine aliquem fructum ex eo edidit, ne ipse quoque gustet Severi dogmata, & deteriores, quam prius sub Anastasio, Eutychiano Imperatore, tumultus conturbent Dei Ecclesiam*. Nempe Sanctus Sabbas habebat benedicendi Charisma, & à Spiritu Sancto fuit vtitus ipsum in malignum Eutychianæ mulieris uterum expendere. Eandem gratiam habuit Sanctus Columba, Hyberniæ Abbas, ideoque Domnalum Aidonis Regis filium benedicens addidit: *Hic super omnes fratres suos superstes erit, & Rex valde famosus, nec unquam in manus inimicorum tradetur*. Quod etiam hominem tenacissimum sua benedictione liberarit ab avaritiæ vitio, in ejus vita testatur Adamannus. Etiam Sanctus Columbanus Lexovienſium Abbas quovis donabat postulata benedictione, additque ejus vita apud Laurentium Surium:

Tanta

Tanta fuit in vitro Dei gratia, ut quibuscumque benedixisset, in boni operis perseverantia extremam diem clauderent. Huc etiam spectat, quod de grvida Sancti Stephani Auxentiani matre, ad Sanctum Germanum Patriarcham Constantinopolitanum clamante, *Benedic Domine id quod est in meo utero*, apud Sanctum Joannem Damascenum scribit ejusdem Stephani vita: *Benedicat hunc Dominus per primi Martyris intercessionem*. Ita Germanus in ipsum transfudit Sancti Stephani Proto-martyris nomen & spiritum, fecit durissimum flagellum Iconoclasticæ impietatis, & paravit ad gloriosissimum martyrium. Hujusmodi exemplis plena sunt Acta Sanctorum.

Cap. 4. Et hinc infirmos visitanti Sacerdoti mandat Namnetensis Synodus: *Data benedictione recedat*. Quòd nempe illa & animam confirmet, & corpus quandoque impartiat sanitate. Quòd ipsa etiam durissimis infidelibus Divinæ gratiæ lumen frequenter impetraverit, multis in locis docet Sanctus Augustinus. Insigni exemplo hanc doctrinam confirmat in Sancti Hilarionis vita Sanctus Hieronymus: *Pervenit Hilarion Elusam, eo fortè die, quo Anniversaria solemnitas omnem oppidi populum in templum Veneris congregaverat, colunt autem illum ob Luciferum, cujus cultui Saracenorum natio dedita est. Sed & ipsum oppidum semi-barbarum est propter loci situm. Igitur audito quòd Hilarion præteriret, multos enim Saracenorum arreptos à demone frequenter curaverat, gregatim ei cum uxoribus & liberis obviam processere, submittentem colla, & voce Syria, Barach, id est, Benedic, inclamantes. Quos ille blandè humiliterque suscipiens obsecrabat, ut Deum magis quam lapides colerent, sinulque ubertim fiebat, cælum sperans, & pollicens, si Christo crederent, ad eos crebro se venturum. Mira Domini gratia. Non prius abire passi sunt, quam futura Ecclesie lincam mitteret, & Sacerdos eorum, ut erat coronatus, Christi signo denotaretur*.

Fuerunt tamen olim duæ, uti solemniores, ita & efficaciores, Episcopales benedictiones. Prima erat illa, quam in præcipuis anni festivitibus super omnem simul adunatum suæ Patriarchiæ populum dabant Gallicani Episcopi. Uti enim communis atque unanimis oratio, ita & similis benedictio pollet singulari virtute. Altera est, quam in sua consecratione dabat, ac etiamnum hodiè dat novellus Episcopus. Rationem suprâ audivimus à Simeone Archiepiscopo Theſſalonicensi: *Cum sit recens ordinatus, totus est purgatus & illuminatus, gratiaque in hac nova consecratione abundantius suppeditatur ab eis, qui eam superò acceperunt*. Addit ipsum tunc posse etiam extra propriam Parochiam benedicere, & profequitur: *Benedicit confidenter & publicè per solum hunc diem. Idè postquam ab alari recessit, equo insidens gyrat urbem, satelliium armatorum corona cinctus, crucisque signo signat omnes & benedicit. Urbem quoque signo crucis sanctificat. Et preces faciens, ut novus Episcopus factus Divinam insuper gratiam, qua per novam consecrationem donatus est, communicat, & sanctificationem benedictione largitur. Quapropter ut apud eum consecutus confitentiam, & ordinatione sua potens, ad Imperato-*

Christi Lupi Opera T. VI

rem mittitur, ipsi benè precaturus, & simul ut Christum Domini per spiritum Christum Domini Christum factum benedicit, & precibus corroborat. Hanc Augustus Principi à novello Episcopo impensam novellam benedictionem affirmat esse antiquissimam, laudari in vita Sancti Amphilochii ac Sancti Ambrosii, ejus solemnissimos ritus describit, & lamentatur suo tempore negligi. Apud nos Latinos prima novelli Episcopi intra suam Cathedralē Basilicam solemnissimā Missa est in pretio, & dives magnis indulgentiis. Quæ tamen de suo tempore lamentatur Simeon, etiam nos possumus de nostro lamentari. Et prima, quam merito extolli suprâ audivimus à Simeone, Patriarchalis benedictio omninò fuit intra primam ejus Pontificalem missam. Fiebat hæc solemnissima altero die post consecrationem.

Quinta quæstio est, An mos, quo Romanus Pontifex absentibus mittit Apostolicam benedictionem, sit novellus? Ita quædam hodiè existimant. Respondeo esse antiquissimum, immò Apostolicum Institutum. Etenim omnibus suis epistolis Sanctus Paulus Apostolus propria passim manu adjunxit hanc aut similem clausulam: *Gratia Domini nostri Jesu Christi vobiscum*. Fuisse Apostolicam, missam absentibus, benedictionem, disertè testatur in commentario super epistolam ad Titum Sanctus Hieronymus. Et suis ad Alexandrinam Ecclesiam litteris Julius Pontifex subdidit hanc solemnissimam benedictionem: *Deus omnipotens, & ejus Filius Dominus & Salvator noster Jesus Christus perpetuam suam gratiam vobis suppeditet, præmiumque vestræ eximie fidei, quam tam illustri testimonio adversus Episcopum vestrum declarastis, benignus largiatur, ut tum vos, tum Pastores vestros, tum hic tum in futuro seculo, multò præstabiliora præmia maneant, quæ nec oculus vidit, nec auris audivit, nec in cor hominis ascenderunt, quæ preparavit Deus diligentibus se per Dominum nostrum JESUM Christum, per quem omnipotenti Deo gloria in omnem eternitatem. Amen*. Et Sporacio Comiti, qui ejus per Ephesium latrocinium degradati causam potenter adjuvabat apud Theodosium Imperatorem, solemnæ gratiarum actiones scripsit Theodoretus Cyri Episcopus, & litteris adjunxit: *Apostolicam vobis benedictionem profero, quam beatus Onesiphorus à sancta illa lingua reportavit. Det misericordiam Dominus domui vestræ, quia sepe me refrigeravit, & catenam meam non erubuit. Det vobis Dominus invenire misericordiam à Domino in illa die. Hæc vobis exopto*. Ex quo vides quòd Sanctus Paulus non tantum integris Ecclesiis, sed etiam singularibus personis Apostolicam suam benedictionem transmisserit. Quòd suam Episcopalem etiam ad absentes Saracenorum Phylarchos transmisserit dictus Theodoretus, in ejus religiosa historia liquet ex vita Sancti Simeonis Stylitæ. Et suis solemnibus, per quas inductam à suo Antecessore Heraclio Monotheliticam hæresim abjuraravit, ad Joannem quintum Pontificem litteris addidit Imperator Constantinus tertius: *Rogamus ut nobis pacem præceris, atque ab omnibus malis incolumem servemur*. Per pacem intelligit Apostolicam bene-

Ep. 97.

Y

benedictionem. Ita hanc à Græcis titulari, supra audivimus à Simeone Thessalonicensi. Exstat ista epistola in Chronico Eutychie Patriarchæ Alexandrini. Plura sunt istiusmodi antiqua exempla.

Quæstio sexta est, Quibus temporibus & locis dari consueverit Episcopalis præsertim benedictio? Respondeo, in variis. Primò, ad finem Missæ. Etiam vespertinæ. Et hanc in Apostolicis Constitutionibus laudat item Romanus Clemens. Addit fuisse datam etiam ante Missæ exordium: Pontifex precatus populo pacem, benedicit ei. Exponit benedictionem, & adjungit. Postea fiat sacrificium. Erat apud nos Latinos etiam usitata benedictio, qua populum Episcopus & ad sacrificium & ad totum diem fructuosè impendendum Divino auxilio muniebat. Tertio, post orationem Dominicam dabatur hæc benedictio, disponens populum ad sanctam Communionem. Quarto, dabatur post vespertina officia. Quintò, in articulo mortis. Hinc enim Sacerdotes à populo honorandos commendans in sermone de Sacerdotio venerabilis Ephrem Syrus adjungit: Honora Sacerdotem, ut in novissimis benedictionem ab eo accipias. Nam qui Sacerdotem debonoraverit, neque benedictionem ab eo accipere in novissimis merebitur. Et quòd omni moribundo Sacerdos benedicere debeat, supra audivimus à Nannetensi Synodo. Laicus adhuc Sanctus Augustinus nobilem virum Innocentium, Vicariæ in Proconsulari Provincia Præfectorum Ex-Advocatum, gravissimè infirmum visitavit, adfuisse cum Gelofo Presbytero & Carthaginensis Ecclesiæ Clericis Saturninum Uzalensem Episcopum scribit in libris de Dei Civitate, atque adjungit: Surreximus, & accepta ab Episcopo benedictione discessimus. Ex quo lucet antiquos fideles, quoties alieno etiam Episcopo aderant, nunquam discessisse nisi accepta ejus benedictione. Quem morem etiam ab Augusto Principe fuisse observatum, supra demonstravit Imperator Justinianus, dum ex habita cum Severianis Episcopi collatione discessit ab ipso Epiphanius Patriarcha Constantinopolitanus. Eadem de causa Vigilii Pontifex, dum Constantinopolim abiit, Romano populo solemniter benedixit. Et de semetipso, Antiochenæ Ecclesiæ adhuc Lector, visitante Sanctum Zenonem Eremitam, scribit in religiosa historia Theodoretus: Cum redire jam domum oporteret, orabam ut benedictionis viaticum daret. Et de Sancto Theodoro, qui nobilem virum Meenam visitavit, habet ejus vita: Cum omnibus domesticis benedixisset, discessit. Ex quo vides hanc benedictionem non tantum ab Episcopo, sed etiam à Presbyteris ac Monachis fuisse petitam & impensam. Et abeuntibus fuisse viaticum. Quòd enim Walbertus Comes, sine benedictione discedens à Sancto Bertino Abbate, in foream ceciderit cum vitæ periculo, & tunc poenitens ipsam impetravit per Interuncios, habes in laudati Bertini vita. Et nota, quòd Sanctus Zeno adolescentem adhuc, quia Ecclesiæ Lector erat, Theodoretum benedicere delectavit, ab ipso se benedicendum fuerit protestatus, & non nisi cum

multis apologiis benedixerit. Operatus est ex Apostolico ad Hebræos Canone: Sine ulla contradictione, quod minus est, à meliore benedicitur. Antiqui Monachi fuerunt istius regulæ adeò observantes, ut etiam Abbas cuicumque inferiori Clerico, licet suo Monacho, locum cesserit non tantum benedicendi, sed etiam sedendi. Theodoretus Zenonis Sanctitatem attendit, ideoque cessit sui gradus privilegio. Quod ipsum Sanctus Zozimas fecit in Sanctam Mariam Ægyptiacam. Pauperes de Lugduno notarunt in Apostolico Canone non dici, à Majore, sed à Meliore benedicitur. Hinc intulerunt non justum Laicum à malo Sacerdote, sed hunc ab illo esse benedicendum. Errorem evertit Doctor Angelicus in commentariis ad caput septimum Apostolicæ epistolæ ad Hebræos.

Pius ille, quo abeuntes à remanente Episcopo, aut remanentes à recedente benedictionem petunt, mos maximè viguit in Monasteriis, & Græcis & Latinis. Etenim apud Sanctum Basilium antiqua Monachorum regula habet: Si quis egrediatur de Monasterio non accepta benedictione, aut non dimissus ab Archimandrita, sit excommunicatus. Et hanc communem Monasteriorum legem sua auctoritate confirmavit Trullana Synodus. Et in sua Monachorum regula sancit beatus Isidorus Archiepiscopus Hispanensis: Quando fratres foras profisciscuntur, vel redeunt, congregatis omnibus in Ecclesia, benedictionem accipiant. Et in sua regula Sanctus Benedictus: Dirigendi Fratres in via, omnium Fratrum & Abbatum orationi se commendent. Revertentes de via, prostrati solo Oratorii, ab omnibus petant orationem propter excessus: Ne quid fortè subripuerit in visus aut auditus male rei, aut otiosi sermonis. Statuta, quæ pro reformanda Narbonensis Provinciæ Benedictina Congregatione confirmavit Gregorius nonus, addunt: Tam ipse Abbas, quam Fratres, in viam dirigendi, benedictionem accipiant in eundo & redeundo. Exstant hæc in sexto tomo Spicilegii apud Lucam Dacherium. Adjunxit Sanctus Benedictus: Ubicumque sibi obviat, etiam intra claustrum, Fratres, junior à priore benedictionem petat. In litteris ad Sanctum Bernardum, qui istud regulæ caput apud Ciuniacenses non servari culpavit, exponit Petrus Venerabilis, Abbas hujus Monasterii: Ubicumque sibi obviat Fratres, junior à priori benedictionem petit, dicendo, Benedicite, si extra regularia loca fuerit; & humiliter inclinando, & nihil proferendo, si infra officinas regulares sibi occurrerint. Quod si semper loquendo hanc peti debere dicitis, viderint discreti, utrum superflue locutioni utile silentium imponi, an supponi debeat. Superflue verò idcirco dicimus, quia ad id quod æquè bene silentio potest fieri, linguam non esse necessariam, & ideo superflue existimamus. Maxime, cum nullus sermonis propter hanc salutationem proferendi in regula fuerit facta mentio. Et hæc omnia etiamnum servantur in disciplinatis Monasteriis. Obvii tamen Fratres non Benedicite passim dicunt, sed Deo gratias. Desumpta hæc sunt ex antiquis Christiani populi moribus. Etenim quòd transeuntes metentibus aut alia labo-

L. 3. c. 15.

Lib. 2. cap. 58.

Lib. 22. cap. 8.

Cap. 12.

Cap. 23.

Cap. 67.

Cap. 23.

Cap. 63.

Lib. 12. cap. 12.

Cap. 1.

Lib. 2. cap. 26.

laborantibus olim benedicerent, supra testatus nobis est Sanctus Augustinus. Et quòd Nectarius Constantinopolitanus Episcopus, dum adhuc Laicus Tharfo in Regiam urbem abiret, à suo Episcopo Diodoro benedictionem petierit, testatur Nicephorus Calixtus. Omnino fuit mos universalis. Nemo enim fidelis de Parochia ad Parochiam transire poterat sine formatis litteris, adeoque & sine benedictione sui Episcopi. Postmodò supra numerum multiplicata est Christianitas: Multiplicata gens, non in omnibus magnificata læticia. Ista omnis pietas, dum à tanto numero negligi cœpit, se contraxit ad sola Monasteria.

Exponitur Sacerdotalis Maledictio.

ETiam hæc est longè antiquissima. Etenim Noe filio suo Cham, & Jacob suo filio Ruben maledixit. Dicta ad hunc verba, Non crescas, omnino continent maledictionem. Et in Novo Testamento Sanctus Petrus Apostolus Ananiam & Sapphiram sua maledictione occidit. Et Sanctus Paulus Apostolus Hymenæum & Alexandrum, ut à blasphemandi audacia liberaret, tradidit Satanz: Quod non fuit aliud, quàm maledicere. Eos excommunicavit. Et excommunicationis elogium est omnino maledictionis species famosa apud Synagogam, & per Divinam Christi Domini auctoritatem tractata ad Ecclesiam. Possit tamen esse maledictio sine excommunicatione: Etenim de Sancto Jacobo Nisibeno Episcopo, quem prædicationis gratia ad Persas euntem nescio quæ impudentes, & suos pannon in fonte lavantes, puellæ deridebant, scribit in Religiosa Historia Theodoretus: Quod egre ferens homo Dei, opportunum ratus Dei virtutem ostendere: ut illustri miraculo ab impietate liberaret, fontem esse execratus. Et fluentium confestim evanuit. Puellas quoque execratus est ac impudentem earum juventam immatura cantie castigavit. Et verba confestim factum est consecutum, mutatusque est niger color pilorum, & similes evaserunt novellis arboribus, quæ vere aperta sunt foliis autumnalibus. Ex quo vides hanc maledictionem non impingere in Evangelicam Legem, quæ maledictum vetat etiam reddi maledicto. Nec enim fit ex odio aut nocendi libidine, sed ex charitate liberandi abiniquitate. Nam & Alexandrum ac Hymenæum Sanctus Paulus Satanz tradidit, at in interitum carnis, ut dicerent non blasphemare. Et Ananiam ac Sapphiram, quibus Sanctus Petrus maledixit, fuisse in vitam æternam salvatos affirmat cum aliis Sanctus Augustinus. Et de sua petulantia poenitentibus puellis laudatus Jacobus reddidit fontis aquam & colorem pilorum. Quod etiam Persarum Regis Saporis exercitum maledixerit, cyniphum & culicum nubem immitti in ipsum à Deo impetraverit, atque ita Nisibenam civitatem liberaverit ab obsidione, scribit in Ecclesiastica Historia idem Theodoretus. Et de Milli Persidis Episcopo scribit Hermias Zozomenus: Cum neminem in sua civitate possent ad fidem Christianam perducere, ipsam execratus est, statimque discessit. Non longo post tempore, cum Primarii viri illius urbis in Regem peccassent, exercitus cum trecentis Elephantis ad profectus urbem evertit. Pedum suorum pulverem Millis contra suam civitatem excussit. Hunc enim ritum esse maledictionis speciem ostendunt addita Domini verba: Tolerabilis erit terra Sodomorum & Gomorrhæorum in die judicii, quam illi civitati. Et de Sancto Machuto Episcopo Britones maledicente scribit Sigebertus Gemblacensis: Sanctus Machutus Britannos, propter suam maledictionem variis cladibus addictos, data rursùm benedictione absolvit ac sanavit. Infirmam Britonibus à maledictione plagam exponit idem Sigebertus in ejusdem Sancti vita: Terra in opere impiorum maledicta, tam in frugibus, quam in pomis omnium generum sterilis & infructuosa est reddita. Habitatores verò ejus mille morborum modis devorati. Enumerat morborum species, & concludit: Nec aliquis erat omnium, qui cœlestis vindictæ effugeret judicium. Tanta vexatio dedit intellectum, & compulsi ad postulantem à Sancto Episcopo veniam, & maledictionis absolutionem. Et apud Sanctum Gregorium Turonensem in libro de Sanctorum vitis Hortensium Comitem, quod in pauperem durè ageret, maledicit Sanctus Quintianus Arvernensis Episcopus: Et maledictionis effectus non cessavit, nisi ad poenitentem datam benedictionem. Maledictio habuit & hunc articulum: Quæso, Domine, nunquam de Hortensii generatione quisquam promoveatur ad Episcopale Sacerdotium, qui Episcopum non exaudit. Et apud Presbyterum Floardum Sanctus Remigius Rhemensis Episcopus Celtensium pagi ruricolis, quod suæ Ecclesiæ villam exulissent, maledixit in hanc formam: Omnes qui hoc egerint, & qui de ipsorum germine nati fuerint, viri ponderosi fiant, & femine gutturi calamitate plebsantur. Et maledictio effectum habuit utque ad Magni Caroli Imperium. Et de Cosma Patriarcha Constantinopolitano, atrocibus injuriis affecto per Imperatorem Manuelem Comnenum, scribit Nicetas Choniates: Patriarcha indignatione plenus Imperatricis uterum execratur, ne mares liberos pariat. Et infra: An verò Imperatoris Coniux ob istam Patris execrationem mares non pepererit, Deo servum suum honorante, atque efficiente, ut illa per omnem ætatem puellas tantum enteretur, equidem non satis scio. Cosmas fuit imitatus Sanctum Sabbam Abbatem, qui Augustæ Theodoræ uterum noluit benedicere. Quod etiam Sanctus Radbodus Ultrajectensis Episcopus gentilibus Danis maledixerit, & isti omnes malè perierint, habes in magno Belgii Chronico. Fuisse anathematis maledictionem, & contumaces Danos fuisse pestilentia percussos, affirmat Sancti Rabodi vita. Attamen pagani inflicto anathema nequit fuisse Ecclesiastica excommunicatio. Simile anathema flagitioso, ac in suis fordibus pertinaci Presbytero, nec non & quibusdam ejusmodi Laicis inflixit Sanctus Eligius Tornacensis Episcopus: Et istum, dum etiam sacrificare audeat, infelicissima morte percussus, hos à dæmonibus

An. 561.

Lib. 1. c. 17.

L. 2. c. 3.

Fol. 72.

Lib. 2. c. fuisse inavatos, testatur in illius vita Sanctus Audoenus Archiepiscopus Rothomagensis. Et de Goduino Comite per Sanctum Alfvvaldum Saresberiensem Episcopum maledictio scribit Henricus Knyghthonus: *Goduinus ab illa hora non quietavit à tortura viscerum, donec benedictionem ab Episcopo percepisset.* Addit nescio quem Nobilem, quod cum inimico reconciliari nollet, à Sancto Vulfano Vigornensi Episcopo maledictum fuisse inavatum à diabolo, nec nisi facta pace & accepta Episcopi benedictione liberatum. Et quod Aldredus Eboracensis Episcopus per solas infidelium & maledictionis minas Guilielmum Anglicani Regni Conqueritorem suis mandatis obedire compulerit, supra audivimus ab authenticis testimoniis. Quindecim juvenibus & tribus puellis, quæ suo ante Ecclesiam cantu & saltu impediabant Divina Officia, per Parochialem Presbyterum ad toto anno saltandum inflata maledictio est nota. Quod toto anno saltarint, non nisi per Sancti Heriberti Colonienfis Archiepiscopi absolutionem liberati fuerint, & tunc alique statim obierint, reliqui austeram pœnitentiam egerint, testantur gravissimi Scriptores. Factum fuit undecimi sæculi anno vigesimo. Duos Nobiles, quos Henricus Basileensis Episcopus maledixerat, fuisse lapsos in horrenda crimina, affirmat Albertus Argentinensis. Philippi Pulchri Francorum Regis familiam & stirpem quis nesciat fuisse deformissimam? Fuit plena discordiis, odiis, flagitiis, facinoribus. Et post quatuor, qui omnes regnarunt, improles filios infeliciter extincta, attamen non sine hereditate. Etenim Valefius in Regnum successoribus reliquit horrenda illa Anglorum bella, quæ duobus ferè sæculis protracta Galliam propemodum exciderunt. Hæc omnia in Philippo inflatam à Bonifacio octavo Pontifice maledictionem referunt Henricus Stero Althanensis Monachus, & Henricus Monachus Redbordensis. Referendum puto etiam in Sancti Remigii testamentum, quod depravatis Francorum Regibus, & suo circa ipsos officio non fungentibus Episcopis solemnissimè maledixit. Et hæc est antiquissima consuetudo. Nam & similes maledictiones Sanctus Ephrem Syrus suo testamento inseruit. Plurima exstant Sanctorum Patrum pia testamenta, quæ sui violatores in perpetuas æternitates proferunt ad Judam traditorem, aut ad Dathan & Abiron.

Notanda sunt nostri Gregorii septimi verba: *Ipse Henricus cum suis fautoribus in omni congressione belli nullas vires, nullamque in vita sua victoriam obtinere.* Eandem maledictionem in litteris ad omnes Teutonici Regni Episcopos & Proceres infixit illis, qui tunc indictum pro Henrici & Rudolphi, de Regno contententium, pacificationem Conventum impedirent. Eos percussit anathemate, atque adjunxit: *Adjecimus etiam anathemate, ut quicumque hujus iniquitatis præsumptor fuerit, non solum in anima, sed etiam in corpore, & in omnibus rebus suis vindictam Omnipotentis Dei sentiat, & in omni congressione belli nullas vires, nullamque in sua vita triumphum obtineat, sed duplici contritione prostratus, semper viscescat & confundatur: Ut sic saltem ad pœnitentiam redire ad-*

Lib. 3.
Ep. 15.

discat. Eadem de re scribit ad omnem Germaniæ Clerum & populum: *In Synodo jam omnes, qui istum Conventum tentarint impedire, sunt excommunicationis & anathematis vinculo innodati, & ut nullam victoriam possint obtinere, potestate Beati Petri sunt alligati, ut saltem coacti confundantur, & à morte animarum suarum, & desolatione Patriæ vestræ revocentur.* Etiam de aliis suarum Constitutionum prævaricatoribus scripsit ad Berengarium Gerundensem Episcopum: *Hoc illis debes firmiter inculcare, quia si nobis inobedientes existierint, & in fraterno odio remanere, diabolo instigante, maluerint, illi quidem, ex cujus culpa vel superbia pax illa remanserit, gratiam Sancti Petri auferimus, eumque sicut membrum diaboli, & desolatorem Christianæ Religionis, cum omnibus fautoribus suis festinabimus à communione Christianæ societatis abscindere, ita ut nullam deinceps victoriam in bello, nullam prosperitatem habere possit in sæculo.* Quas Episcopalis maledictionis minas non esse vanas, & hic & supra est demonstratum vario exemplo.

Etiam demonstratum est eorum, qui Episcopalis maledictionis absolutionem non accipiunt ante mortem, cadavera manere indissoluta, fœdissimè nigra, inflata ad instar tympani, horrenda spectacula. Ita & apud Latinos quandoque, & passim apud Græcos manere, donec legitime absolvantur. Volo aliquid addere. Ex incerti, qui se Joannis Jejunatoris Patriarchæ Constantinopolitani Canonibus adherere profitebatur, Authoris Nomo-Canonis: *Quidam Præsules suos homines justè, rationabiliter, & legitime, velut Divinæ Legis transgressores, excommunicaverunt, qui in excommunicatione diem obierunt, nec vivi respuerunt ad habendam absolutionem.* Eos sepelierunt, & non multo post inventa sunt eorum corpora dissoluta, & os ab ossibus separatum. *Responsio. O rem miram! Terribile est hoc, & reverè admirabile, cum eos legitime Antistes excommunicavit, quam ratione eorum corpora non inveniantur integra & indissoluta, quemadmodum & aliorum excommunicatorum, quæ etiam videntur. Res maxime mira & terribilis. Dominus verò noster dixit: Quæcumque ligaveritis super terram, erunt ligata. At hoc omnem admirationem superat, cum qui legitime excommunicatus est, post obitum inveniri corpore dissolutum, & compagibus omnibus separatis. Solutio Divinorum Magistrorum. Qui justè, rationabiliter, & legitime à suo Antistite excommunicatus est, & post mortem dissolutus reperitur, ipse spem salutis nullam habet. Non quod Divinæ Leges transgressus fuerit, sed ne conversus & pœnitentiam agens veniam ab eo, à quo excommunicatus est, Antistite consequatur. Propterea dissolutus inventus est, ideoque ultra ipse nullam spem habet veniæ consequendæ, quod jam particeps factus sit nunquam desinentis punitiois. Qui verò excommunicati compertuntur, hoc est, quorum corpora indissoluta & integra remanent, indigent absolutione, ut ab excommunicationis vinculo liberentur. Quemadmodum enim super terram corpus ligatum invenitur, ita & anima ejus ligata est, & sub potestate diaboli puniatur. Et cum corpus habuerit absolutionem & ab excommunicatione exsolutum fuerit, ita annuente Deo*

Lib. 6.
Ep. 1.

Ep. 16.

Cap. 80.

& anima illius à diaboli manibus liberatur, & fit composita vitæ sempiternæ, nunquam occidentis lucis, ac lætitiæ quæ verbis non potest exprimi. Excommunicatorum cadaverum fœda integritas erat tunc apud Græcos adeo ordinaria, ut eorum dissolutio esset admirabile & extravagans portentum. Porrò quod dissolutionem pro firmo æternæ damnationis, fœdam autem cadaverum integritatem pro superstitis spei signo Græci habeant, fundatur in alio iporum Dogmate, quo per impensam absolutionem, qua videtur cadaver resolvi, credunt etiam animam à gehennalibus flammis liberari. Quod Dogma etiam apud ipsos est omnino novum, ideoque iporum schismaticis erroribus adnumerandum. Fœdam item defunctorum in excommunicatione cadaverum integritatem nullus iporum antiquus Pater memorat: Istius rei origo ignoratur. Ad ductus Nomo-Canon profertur ipsam non esse universalem omni istius generis cadaveri. Nam & Cyrilli Lucaris Patriarchæ Constantinopolitani, in pessima excommunicatione ac maledictione defuncti, cadaver fuit statim dissolutum.

Christophorus Angelus in opere de recentiorum Græcorum moribus affirmat fœdam istam integritatem memorari ab antiquo Historico Cassiano. Cassianus est Græcus antiquus Historicus, refertque aliquando particularem Synodum centum Episcoporum fuisse coactam, rectè omnes unà consensisse præter unum, hunc fuisse percussum anathemate, in ipso defunctum, & ejus cadaver manisse instar ferri ligatum per centum annos. His elapsis eodem in loco fuisse celebratam aliam totidem Episcoporum Synodum, & hos sibi mutuo dixisse: *Anathemate istus Episcopus in Ecclesia peccavit, & excommunicavit ipsum Ecclesia; Nos quoque Ecclesia sumus, & condonemus illi, cum humanum sit peccare, & sic eum absolvisse, & peractis supplicationibus, qui per centum annos insolutus permanserat, in pulverem abiisse.* Antiqui Historici Cassiani meminit in Clemente Alexandrino Sancti Hieronymi catalogus de Scripturis Ecclesiasticis: *Clementis meminit Cassiani cujusdam Chronographi, quod opusculum invenire non potui.* Si hunc Cassianum laudet Christophorus Angelus, in qua Bibliotheca reperit istud opusculum? Rectè tamen scribit ista cadavera esse dura instar ferri. Horrendum similis in reperto apud Insulam Chium cadavere duritiæ exemplum refert oculus testis Leo Allatius in Epistola ad Paulum Zacchiam de quibusdam modernorum Græcorum opinionibus. Addit tamen se nescire, an fuerit excommunicati cadaver. Et pergit: *Ipse nihil tale usquam in Græcia vidi. Audivi tamen sæpius ab Athanasio Imbri Metropolitano, homine frugi, & qui rem factam mendacio non contaminasset, cum Ibas moraretur in regione Theologi extra urbem in Ecclesia Sancti Georgii, exoratum à civibus, ut super cadavera, quæ ibidem pleraque conspiciantur indissoluta, excommunicationis absolutionem recitaret, morem gessisse, nequedum finita absolutione cadavera ea omnia in pulverem abiisse.* Referebat idem Constantini cujusdam cognomento Christi Lupi Opera T.VI.

Recepti, qui ex Turca Christo nomina dederat, quod vitam viveret omnibus flagitiis inquinatam, excommunicati cadaver tumulatum fuisse in Ecclesia Sanctorum Petri & Pauli nationis Græcorum Neapoli, & per plures annos indissolutum mansisse, & ab eodem postea, & aliis Metropolitani duobus, Athanasio Cypri, & Chrysanto Lacedæmonio, benedictione subactum, ut alia mortuorum cadavera pulverem factum. Et quod admirabilis est, dum Raphael in Patriarchatu præsidere, postea compulsu demonis Christum ejurat, excommunicati licet Christiani demortui cadaver mansit indissolutum. De eodem certior factus Patriarcha, accessitum Turcam, qui excommunicatam, monet ut absolutionem impartiat. Primum ille renuere, factum detestari, nihil esse Turcis cum Christiana Religione commune dicere, quare Christiani Christianum absolvent. Cum verò pertinacius exoraretur, obedit, & absolutionem super excommunicatum recitat. Oculatum se testem fateatur, qui perhibet. Prope finem absolutionis tumor cadaveris cessat, & omnia in cineres convertuntur. Rei novitate Turca attonitus, oculus ad Magistratum advolat, rem uti facta est narrat, edicit omnibus veram Religionem Christianam, quam ipse per summum nefas deseruerat, eam se denuò amplecti, Mahometanum detestari. Monetur à Turcis ut sapiat, ne tormentis se objiciat. Ille se Christianum velle mori contendit. Quid plura? Pertinacem condemnant. Ducitur ad supplicium, & Christianam Religionem prædicans morti deditur, summo supplicio mactatus. Captivos sub Turcica tyrannide Christianos Divina bonitas consolatur per talia miracula, & in Evangelica fide confirmat. Raphael fuit octavus Patriarcha post captivitatem.

Nec tantum quoad ossa & carnes, sed etiam quoad pilos ista cadavera manent integra. Hinc præfatus Nomo-Canon proponit hanc quæstionem: *De mortuo, si inventum fuerit ejus corpus integrum, & prorsus depile? Et respondet: Dubitari potest atque ambigi, an illud sit excommunicatum, an non. Nihilominus cadaver illud extrahendum est de sepulchro illo in quo quiescit, & in alio reponendum.* Et cum aliquantulum temporis clausum fuerit, si corpus illud dissolutum est, bene, si indissolutum remanserit, scito illud excommunicatum esse, ac indigere absolutione, ut à vinculis excommunicationis liberetur. Addit varias notas, ex quibus excommunicationis etiam qualitas dignoscatur: *Si quis Præcepto aut maledictioni obstrictus fuerit, partes anteriores corporis habet. Si quis anathemate istus est, citrinus appareret, digitisque contractis. Qui verò albidus est, ille à sacris legibus est excommunicatus. Quæ omnia an subsistant, Græcorum rerum peritioribus relinquo discutiendum.*

Quædam item istiusmodi cadavera non tantum manent integra, sed & suis sepulchris exeunt, vagantur per civitates & villas, præsertim de nocte, vivos terrent & quandoque occidunt, nec cessant donec comprehendantur & flammis exurantur. Horrenda apud Anglos exempla adduxi superius ex Guilielmo Neubrigenfi: De hisce Græcorum cadaveribus scribit in lauda-

Cap. 81.

Cap. 78.

ta Epistola Leo Allatus: *Et pessimi hominis, & facinorosi, & sapiens ab Antifite suo excommunicati cadaver, quod non ut reliqua demortuorum cadavera desossa dissolvitur atque in pulverem abit, sed quasi ex firmissima pelle consistat, per omnes sui partes intumescit atque distenditur, ut vix flecti aliqua sui parte possit, sed cuius tanquam tympanum extensa eundem ut tympanum, si pulsatur, sonum edit. Corpus sic deformatum demon ingreditur, & miseris mortalibus infortunium parit. Sæpe enim sub eo cadaver è sepulchro egressus, & per urbem & alia loca habitata circumiens, & noctu potissimum, ad quam sibi libuerit ædem confertur, pulsatisque foribus aliquem ex accolis ædis voce sonora compellit. Si responderit, ædum jam est de eo: Altero enim die obit mortem. Si non responderit, saluus est. Hinc in ea Insula cives omnes, si noctu ab aliquo compellerentur, nunquam prima vice respondent. Nam si secundò compellatur fuerit, jam qui querit Bulcolaca non est, sed alius. Eamque pestem ad eò exitio mortalibus esse dicunt, ut interdum etiam, & ipso meridie, non intra ædes tantum, sed in agris, & in viis mediis & in Sepibus vinearum prætereuntes aggrediatur, & ad spectu solo & visu conficiat, non verbis tantummodo & contactu enecat. Homines ipsi, qui viderunt, si alloquantur, spectrum disparet; qui locutus est, moritur. Quare cives, cum vident homines nulla grassante infirmitate, in tanta copia emori, suspicant quod est, sepulchra, in quibus recens defunctus est sepultus, aperiunt, aliquando statim, aliquando etiam tardius cadaver nondum corruptum inflatumque compertunt. Quod è sepulchro extractum, precibusque effusus à Sacerdotibus, in rogum ardentem conjiciunt, & nondum completa supplicatione cadaveris junctura sensim dissolvuntur, & reliqua exusta in cineres convertuntur. Aliqui ista cadavera non à dæmone invadi & deportari existimant, sed à propria anima, quæ taliter à Divina justitia puniatur in proprio corpore. Græci ipsa appellat Bulcolacas.*

De iisdem cadaveribus præfatus Nomo-Canon proponit hanc quæstionem: *De homine mortuo, si integer fuerit inventus, quem Bulcolacam nuncupant, si verum est quod de eo refertur, & quid agendum sit? Et respondet: Hoc non est mortuum fieri Bulcolacam, sed diabolus nonnullis imponere cupiens ad absconda perpetranda, ut Dei iram incurrant, hæc signa operatur, & sæpe noctu in imaginatione aliquorum hominum ponit mortuum illum advenire, quem prius agnoscebat, & cum eo conversabatur. Et inter somniantium vident aliqua spectra. Alio tempore eum in via conspiciunt, sive ambulantes, sive stantes. Neque hoc solummodo, sed etiam homines suffocat. O miseram hominum sultitiam! Qui mortuus est, obambulat, & vivos necat? Absit hoc. Dum Imperator Constantinus Caballinus in sacras Sanctorum imagines, in omnem Ecclesiæ disciplinam, in fundamentales Christiani Dogmatici articulos, ac in ipsam Divinam Majestatem insaniebat tanquam novus Julianus Apollata, omnia mundi elementa fuerunt perturbata, & pugnarunt contra insensatos. Inter cetera scribit in historico Breviario Sanctus Nicephorus Patriarcha Con-*

stantinopolitanus: *Ostenta quædam ac prodigia An. 747. repenti visa sunt, & Crucis effigies partim in privatis hominum vestibus, partim in sacris apparuit. Ea denique in januis ac postibus conspedit. Quidam rebus percussi & consternati hominum animi ad imminens cladem atque exitum pertinere non dubitabant. Tanta verò terroris magnitudo fuit, ut à sensibus alienati varias sibi species atque imagines offerri, seque cum peregrinis & deformibus hominibus iter facere & colloqui putarent. Quos ubi tanquam sibi notos salutarant, atque, ut moris est, in via sibi invicem occurrentibus usitata officia præstiterant, eadem illa aliis postea referabant. His atque aliis id genus spectris exagitati plerique infestis in se gladiis incurrebant. Affirmat hac via plurimos fuisse infeliciter extinctos. Quod ipsum scribunt in Ecclesiastica historia Anastasius Bibliothecarius, Martyr Theophanes, & Georgius Cedrenus. Qui existimant hæc monstra fuisse reales Bulcolacas, palam falluntur: Fuerunt imaginaria per diaboli artem spectra. Et hoc ipsum istius Nomo-Canonis author censet de omni Bulcolaca. Et pergit: *Nihilominus homines perturbantur, & ad sepulchrum festinant, & effodiunt, ut cadaver illud conspiciant. Et cum pura fide destituuntur, diabolus transformatur, & veluti indumentum induit demortui illius cadaver: Et demortuus ille, qui tanto tempore in sepulchro jacuerat, apparere illis carnem habens & sanguinem, & unguis & pilos. Quam ubi conspexerint imaginatione miseri illi homines, ad malum properant, ligna exaggerant, ignem succendunt, & corpus illud comburunt & penitus delent. In hoc cadaverum exultores accerrimè invehitur, damnat gravissimi criminis, & inflata ac alia fœda cadavera, quæ excommunicata censet, vult non per flammam, sed per absolutionem & sacros exorcismos esse cogenda ad dissolutionem.**

Istam tamen exustionem probat & suadet Guilielmus Neubrigenfis, atque adjungit: *Sanè quod mortuorum cadavera de sepulchris egredientia nescio quo spiritu ad viventium terrorem & perniciem circumferantur, & ad eadem sepulchra spontè se eis aperientia revertantur, non facillè in fidem reciperetur, nisi & crebra nostri temporis exempla suppeterent, & testimonia abundarent. Mirum planè si talia olim contingere. Cum nihil in libris Veterum tale reperitur, quibus utique ingens studium fuit memorabilia quæque litteris mandare. Attamen aliquam hujus rei imaginem nobis exhibet Sanctus Joannes Chryostomus. Gerasenorum, quos in mortuorum sepulchris fuisse moratos scribit Sanctus Matthæus, demoniacorum liberationem exponit in vigesima nona super laudatum Evangelistam homilia, atque adjungit: *Sed cur nam illi dæmones in sepulchris versantur? Quia videlicet perniciosam opinionem ingerere hominibus conantur, quod hominum, qui obierunt, animæ sicut dæmones. Quod etiam à cogitatione nostra utinam absit. Sed quid respondebis, objiciet quispiam, cum multi incantatores pueros nati eos jugulant, ut habeant animam sibi subservientem, & ipsos juvantem? Sed unde hoc patet? Quod quidem jugulent, multi asserunt, quod verò im-**

Cap. 8.

*molorum puerorum animæ ipsis cooperentur, undè mihi persuadebitur? An quia ipsos demoniacos clamare nonnunquam audisti, Ego sum talis anima? Verum hæc quoque oratio est à fraude atque deceptione diabolica. Demonstrat animas nec mutari, nec posse mutari in dæmones, atque adjungit: *E multis scripturæ locis comprobari potest non errare hic post mortem justorum hominum animas. Quod ipsum demonstrat de animabus impiorum. Affirmat ambas recipi in congrua sibi loca ac stipendia, & istic usque ad extremum iudicium adservari. Idem scribit in secunda concione de Lazaro: *Hic malum quemdam morbum volo animis vestris eximere. Sunt enim plerique simplices, qui animas violenta morte decedentium putant fieri dæmones. Hoc autem non fit: Non fit istud. Non enim animæ violenta morte decedentium sunt dæmones, sed potius animæ in peccatis viventium. Non quod mutetur illarum substantia, sed quod ipsarum voluntas dæmonum pravitate imitetur. At cujus rei gratia diabolus istam perversam opinionem invenit? Conatus est defodere ac obruere Martyrum gloriam. Etenim cum illi violenta morte deceperint, cupiens pravam de illis gignere suspensionem, hoc fecit. Verum quod voluit non potuit. Perseverant enim Martyres proprium obtinent splendorem. Quin aliud multò crudelius perpetravit, maleficus ipsi inservientibus per has opiniones persuasit, ut tenera mulorum adolescentium corpora trucidarent, sperantes futurum, ut fierent dæmones, rursumque ipsi inservirent. Verum non sunt ista vera. Quid igitur est quod dæmones dicunt, Anima sum illius Monachi? Sanè propter hoc ipsum non credo, quia dæmones dicunt. Decipiunt enim auditores. Denuò demonstrat animas non posse mutari in dæmones, nullaque in hoc mundo vagari aut morari, sed mox à deserto corpore transferri in sua loca, stipendia, atque custodia.***

Cap. 57.

Quod violenta morte exclusas de suo corpore animas transmutari in dæmones errare fœda gentilitas, affirmat etiam atque refutat in erudita adversus ipsam oratione Tatianus Assyrius, & in libro de anima Tertullianus, addens quod etiam suo tempore dæmones ex obfessis corporibus clamarent se esse hujus aut istius animam. Violenta morte extinctos gentili phrasi appellat Biothanatos, & adjungit errorem fuisse extensum etiam ad Achoros, id est, extinctos immatura morte. Præsertim id fenserunt de Autothanatis, qui sibi ipsis animam violenter extorquebant. Quod hæc omnes animas à Beatorum sedibus excluderent, testatur ad quartum Virgiliæ Aeneidos librum Servius. Et hinc de gloriosis Martyribus Sanctæ Symphorose septem filiis habet Martyrologium venerabilis Bedæ: *Adrianus Imperator præcepit corpora eorum in foveam altam projici. Et templorum Pontifices posuerunt nomen loci illius: Ad septem Biothanatos. Et de fœdo Imperatore Antonino, Heliogabalo scribit Aelius Lampridius: Prædictum ei erat à Sacerdotibus Syris Biothanaton se futurum. Eadem phrasi utitur in septimo Monasticarum Institutionum libro Joannes Cassianus, scribens de traditore Juda: *Vitam Biothanati morte conclusit. Nequissimi dæmones, uti gentilibus & prioribus Chri-**

Cap. 14.

stianis sæculis viva obfessorum corpora, ita posterioribus temporibus quorundam defunctorum cadavera in suam carnificinam acceperunt à Divina Justitia, ut in ipsa, & per ipsa in superstitibus exerceret immisiones per Angelos malos. Quod enim nullæ animæ, sed soli Angeli hic nobiscum versentur, adeoque ista tam mortuorum quam viventium corporum tortura fiat per malos Angelos, Divinæ Justitiæ consueta ad similia Ministros, jam audivimus constanter afferri à Sancto Joanne Chryostomo. Et quia sola excommunicatorum, aut Sacerdotum maledictorum cadavera sunt isti calamitati obnoxia, haud dubiè illa infligitur per illam potestatem, qua contumaces prævaricatores Ecclesia tradit Satane in interitum carnis.

Et uti per Sacerdotes, ita etiam per parentes inflicta maledictio habet tremendos effectus. Etenim de Guilielmo Anglicani Regni Conqueritore scribit in accessionibus ad Sigebertum Gemblacensem Robertus Abbas Montensis: *Rex Wilhelmus seditione militari agens contra Robertum filium suum primogenitum, equo suo propulsus est, & filius ejus Wilhelmus vulneratus, & multi ex suis occisi. Maledixit igitur Rex Roberto filio suo, quam maledictionem, antequam moreretur, perpassus est. Roberti tunc Normandiæ Ducis cum fratre suo juniori Henrico primo Anglorum Rege bella exponit in appendice ad eundem Sigebertum, atque profequitur: *Mole magnitudinis in brevi satis spatio gens Ducis oppressa est, dissoluta, & victa. Mira res: Cui pater ejus maledixerat, & qui Regnum Jerusalem renuerat, durare non potuit. Captus est igitur Dux fortissimus Normannorum. Reddiditque Dominus ei vicem. Quia cum gloriosum reddidisset eum in actibus Hierosolymitanis, Regnum Jerusalem sibi oblatum renuit, magis eligens quieti & desidiæ in Normandia deservire, quam Domino Regum in sancta civitate desudare. Damnavit igitur eum Dominus desidia perenni, & carcere sempiterno. A moriente patre exclusus Regno, & solo Normandiæ Ducatu jussus esse contentus Robertus, cum Godefrido Lotharingæ Duce, & aliis Francorum Proceribus abiit ad sacrum Urbani secundi Pontificis bellum, ejecit Saracenos è sancta Civitate, & fuit gloriosissimus. Vigeat tunc illic Divina Clementia, quæ quotannis communibus precibus advocata Paschale lumen miraculo accendebat in Ecclesia Sancti sepulchri: Et dum in primo suo Paschate istud lumen implorarent Franci victores, Divina Bonitas accendit cereum Roberti Ducis, atque ita ille, tanquam à cælo designatus, omnium suffragio fuit electus in primum Hierosolymæ Regem. Verum ille Anglicanam coronam gerebat in pectore, atque ex ejus spe noluit in sancta Terra regnare. Offendit omnes, atque ita Godefridus Lotharingæ Dux ascendit Regale solium. Nempè paterna maledictio Robertum persequeretur, & præcipitabat de miseria in miseriam. Etenim defuncto Guilielmo Rufo, Anglorum Proceres ejus fratrem Henricum exaltarunt: Et hic rebellem sibi Robertum bello cepit, privavit oculis, & clausit in perpetuo carcere.**

A. 1075.

re. Quæ omnia latè referunt vetusti Anglicarum rerum Scriptores.

Res est altiùs repetenda. Etenim inflicta Roberto paterna maledictio non caruit causis. Harum præcipuam adducit in opere de Anglorum Pontificum gestis Guilielmus Malmesberienfis Monasterii Bibliothecarius, scribens Guilielmu Anglicani Regni Conquæstorem à Cantuariensium Archiepiscopo Stigando, quòd à Romanæ Ecclesiæ communionem efflet suspensus, noluisse ungi in Regem, atque adjungens: Aldredus Eboracensis Archiepiscopus consecrationem egit, exacto priùs coram omni populo jurejurando, quòd se modèstè erga subditos ageret, & æquo jure Anglos, quo Francos, tractaret. Et ita illum, quamdiu erga suos subditos temperiem habuerat, dilexit ut prolem, veneratus est ut Regem. Sed cum importabilis Tributi pensum à Provincialibus exigeret, convenit cum per Legatos Antistes, quos egrè admisso cum turbulento Responso abegisset, non moratus ille maledictionis telum in illum & in omnem ejus vibrabat progeniem. Præfatus posse se maledictionem dare merito, qui benedictionem dedisset immerito. Quod cum relatum esset Regi; amicorum admonitione delinquit misit qui Episcopum exorarent. Veruntamen prævenerat Nuncios mors Antistitis, qui ex ægritudine animi contracto morbo decubuerat & obierat. Non solum populum, sed etiam Clerum Guilielmus vexabat immodicis exactioibus. Hæc compendio exponit Matthæus Parisiensis: Rex Guilielmus, pessimo usus consilio, omnia Anglorum Monasteria auro spoliavit & argento, insatiabiliter appropriavit, & ad majora sanctæ Ecclesiæ opprobria calicibus & ferebris non pepercit. Episcopatus quoque & Abbatis omnes, quæ Baronias tenebant, & ceteris ab omni servitute seculari libertatem habuerant, sub servitute statuit militari, inrolulans singulos Episcopos & Abbatis pro voluntate sua, quot milites sibi & successoribus suis, hostilitatis tempore, voluit à singulis exhiberi. Huic constitutioni pessimè reluctantes à Regno fugavit. Solum inter omnes Angliæ Prælatos Egelwinus Dunelmensis Episcopus, exil & proscripius, zelum Dei habens, excommunicavit universos Ecclesiæ invasores, & rerum Ecclesiasticarum raptores. Etiam Aldredus Archiepiscopus ob hoc præsertim facinus illum maledixit. Nec tantummodò ipsum, sed & omnem ejus progeniem. Et maledictionis vires cognoscens Rex absolvi studuit, at non impetravit. Et hinc non revocata maledictio ipsum compulsi ad proprio primogenito maledicendum, & suam scabiem traducendam in omnes suos posteros. Quales enim hi fuerint, demonstrare possit ipsorum series deducta à Guilielmo Ruffo usque ad Henricum octavum. Audiamus quid compendio scribat de ipsis Joannes Bromtonus Abbas Jor-

nalensis: Richardus primus Angliæ Rex referre solebat, afferens non esse mirandum, si de tali genere procedentes se mutuo infestent, tamquam de diabolo venientes, & ad diabolum transeuntes. Undè & Clericus quidam à Rege Henrico secundo ad filium suum Gaufridum Britannicæ Comitum pro pace reformanda missus, hoc à filio audivit: Nunquid venisti exheredare me de jure meo nativo?

Num ignoras hoc nobis naturaliter fore proprium, & ab atavis insertum, ut nostrum nullus alterum diligit? Noli ergò frustra laborare, ut naturam expellas. De isto quoque Rege Henrico, quondam infantulo, & in Curia Regis Francorum nutrito, beatus Bernardus Abbas Rege presente sic propbetavit: De diabolo venit, & ad diabolum ibit. Notans per hoc tam tyrannidem Patris sui Gaufridi Comitum Andegavensis, qui Sagiensem Episcopum eunuchizaverat, quam etiam istius Henrici futuram atrocitatem, qua in beatum Thomam Cantuariensem Archiepiscopum deseruit. Eidem Henrico, extremis Terræ sanctæ periculis auxilia deneganti, & culpam referenti in suos filios, reposuit Patriarcha Hierosolymitanus: Non mi-

De eodem Henrico moriente scribit Rogerus Hovedensis: Henricus tactus dolore intrinsecus, maledixit diei, in qua natus fuit, & maledictionem Dei ac suam dedit filiis suis, quam nunquam relaxare voluit, licet Episcopi & ceteri viri religiosi eum ad relaxationem maledictionis sue sæpius commovissent. Et quid hæc maledictio fuerit operata in istis filiis, præsertim in Joanne Anglorum Rege, norunt Anglicanarum rerum periti. Etiam quid operata sit in Joannis posteros. Ex hac enim maledicta radice tandem prodiit Henricus octavus, per quem Anglorum, quos tanquam Angelos intuebatur Magnus Gregorius, terra demutata est in schismaticam atque hæreticam speluncam dæmoniorum. Et horum omnium primam originem Gaufridus Britannicæ Comes rectè retulit in suos atavos. Etenim venit ex maledictione, quam Guilielmo Conquæstori ob læsam Cleri & populi libertatem inflixit venerabilis Aldredus Archiepiscopus Eboracensis. Accessit & maledictio, quam Guilielmo Aquitanicæ Duci, dum sui Vice-Comitis rapuit & duxit uxorem, inflixit nescio quis Sanctus Episcopus: Nunquam proles de vobis veniens fructum faciet felicem. Ex isto enim adulterino conjugio prodiit Eleonora, quæ primùm Ludovico septimo Francorum Regi nupsit, & postmodum propter consanguinitatem ab illo separata transiit ad Henricum secundum Angliæ Regem, atque ita multorum bellorum fuit causa, & mater infelicium filiorum. Guilielmus iste est Sanctus Guilielmus Eremita, qui horrenda sua flagitia & facinora postmodò purgavit per duram & longam pœnitentiam. Proindè Aldredi Archiepiscopi maledictio istud ipsum egit in genus Guilielmi Regis, quod Bonifacii octavi maledictio operata fuit in genus Philippi Pulchri Regis Francorum. Istius adulterini conjugii maledictionem refert idem Joannes Bromtonus.

Quod parentum in filios maledictio frequenter exaudiatur à Divina Justitia, & horrendos patriat effectus, demonstrari possit pluribus exemplis. Adducam unum de nobili apud Cappadocum Cæsarem Vidua, septem filiorum & trium filiarum matre, quæ à seniore filio percussa, omnibus per impatientiam maledixit. Audiamus rem ex Pauli, qui Hippone ad Sancti Stephani Proto-martyris memoriam sanatus fuit à sibi inflicta

infectis divinitus plagis, recitato ad omnem Hipponensem populum libello: Cum adhuc in Patria Cæsarea Cappadociæ morarer, frater noster natus major gravibus atque intolerandis communem Matrem affectit injuriis, ut ei etiam manus non dubitaret inferre. Quod nos omnes filii pariter congregati patienter tulimus, ut ne verbum quidem fratri nostro pro matre nostra, cur hoc faceret, dixerimus. Illa autem feminei doloris stimulis incitata, injuriosum filium maledicendo punire constituit. Cumque ad sacri Baptismatis fontem post gallorum cantus memorato filio suo iram Dei imprecatura properaret, tunc ei nescio quis in patris nostri similitudine, ut intelligitur, demon occurrit, & ab ea prior quo pergeret requisivit. Cui illa, ad maledicendum filio suo ob intolerabilem contumeliam se ire respondit. Tunc autem ille inimicus, quoniam in mulieris corde insaniente locum facile invenire potuit, ut omnibus malediceret, persuasit. Illa autem viperis inflammata consilii, sacrum Fontem provoluta corripuit, & sparsis crinibus, nudatisque uberibus hoc à Deo potissimum postulavit, ut extorres patria, & circumvires alienas terras, omne hominum genus nostro terveremus exemplo. Max maternas preces efficacè vindicta persequitur: Eundemque contumud fratrem nostrum, etate culpaque majorem, tremor membrorum tantus invastit, quantum in me usque ad hoc triduum vestra Sanctitas vidit. Servato autem ordine, quo nati eramus, intra unum annum eadem nos pœna omnes corripuit. Videns autem mater maledictiones suas ad tantam efficaciam pervenisse, impletatis suæ conscientiam & opprobrium hominum diutius ferre non potuit, sed laqueo guttur adstringens, lucuosam vitam termino suavitore conclusit. Egressi ergo nos omnes, opprobrium nostrum non ferentes, & communem patriam relinquentes, passim sumus per diversa dispersi. Ad inter parricidæ Cain fuerunt omnium membrorum tremore percussi, factique vagi super terram, atque ita horrendum maternæ maledictionis spectaculum præbuerunt toti Romano Imperio. Ipse matris percussor Ravennæ ad Sancti Laurentii Martyris memoriam, Paulus ordine sextus filius apud Hippone à Sancto Protomartyre Stephano, alii ad alias Sanctorum memorias fuerunt sanati. Exstat iste libellus apud Sanctum Augustinum in sermone de diversis. Et ipse idem refert in libris de Civitate Dei. Et adjungit in sermone ad suum populum: Discant filii obsequi, timeant parentes irasci. Etenim per iram inflicta filiis maledictio est parentibus grave crimen. Et ex his vides, quòd olim filiis maledicturi parentes sacrum fontem accederent, & quidem ad galli cantum. Ea hora, qua solemnissimus tunc celebrabatur. Ut scilicet datam in Baptismo benedictionem exsufflari impetrarent à Divina Majestate; ac verti in maledictionem.

Parentum maledictionis æquivaleret per quemvis Superiorem inflicta maledictio, paritque eosdem effectus. Etenim de Guilielmo Cantuariensi ad Sanctum Augustinum Monacho, qui patrum suum & Abbatem Hugonem ad Metropolitanam illic Ecclesiæ rebellandum instigaverat, scribit in libro de natis inter eandem Ecclesiam & Balduinum Archiepiscopum discordiis Gervasius Cathedralis Monachus: Abbas Hugo VVilhelmo nepoti suo imprecatu est, cum Dathan & Abiron participaret, eò quod ipsum contra Matrem Ecclesiam Cantuariensem incitasset. Quæ maledictio ipsi VVilhelmo non cessit in vanum. Etenim durissimè atque infelicissimè est defunctus. Et in Citizenfis Ecclesiæ Chronico Paulus Langius multis lamentatur Scholasticam Theologiam Aristotelicis argutiis & questionibus dialecticis, opinionibusque ambiguis, technis denique fallacibus esse per quosdam oppletam, affirmat Fratres præsertim Minores laborare hoc vitio, & adjungit: Quàm fideliter & Desicè id fecerint, videant ipsi. Potissimum cum & Legislator eorum divus Franciscus gravissimè & horribiliter maledixisset legatur fratri Joanni Ordinis Ministro, qui ejus sine licentia Bononiæ litterarum inchoaverat studium, & aded quidem ut infirmitate correptus, paulò post terribili morte interierit, ita quod neque in extremis vir Dei maledictionem illatam, etiam rogatus, revocare voluerit, afferens eam in celo fore confirmatam, seque male Fratres suos magis orare, quam legere. Suos furores exordienti Martino Luthero convixit, & multum favit Paulus Langius, ideoque in Scholasticam Theologiam est justo acerbior.

A. 1185.

Fol. 654.

A. 1070

A. 1155.

Serm. 31.

Lib. 22.

Serm. 32. cap. 1.

cap. 1.

cap. 1.

cap. 1.

cap. 1.

cap. 1.

cap. 1.

cap. 1.

cap. 1.

cap. 1.

Etiam fraterna, qua quis suo proximo maledicit, maledictio non caret effectu. Hinc enim de Imperatore Theodosio secundo, ac nescio quo Monacho scribit in Ecclesiastica Historia Theodoretus: Venit ad Imperatorem vir quidam, Monasticam quidem vitam ducens, sed animo præfractor, ut aliquid postuleret. Quod cum sæpius faceret, nec impetraret, Ecclesiasticam illi communionem interdixit, & injecto vinculo discessit. Fidelissimus verò Imperator ad palatium reverfus, cum tempus esset convivii, & adessent convivæ, cibum se priùs capturum negavit, quàm vinculo solveretur. Atque hac de causa familiarissimum quemdam misit ad Episcopum, orans ut ei, qui ligarat, solutionem impetraret. Cumque Episcopus diceret non debere à quovis injectum vinculum admitti, & solum eum esse significaret, solutionem non admisit, donec is qui ligarat, multo cum labore quæstus, communionem restituit. Usque aded Divinis Legibus obtemperavit. Per excommunicationem Theodoretus omnino intelligit fraternam maledictionem. Nec enim rei Christianæ adeò imperitus erat Imperator Theodosius, ut nesciret hierarchicam excommunicandi potestatem spectare ad solos Episcopos. Similem excommunicationem memorat in Dialogorum libris Magnus Gregorius, de quodam Monacho, duabus nobilibus Sanctimonialibus serviente, & frequentes ab ipsis tolerante contumelias, scribens: Qui dum ista tolleraret, perrexit ad Dei hominem, quantasque patretur verborum contumelias, enarravit. Vir autem Dei hæc de Sanctimonialibus audiens, eis protinus mandavit, dicens: Corrigitè linguam vestram. Quia si non emendaveritis, excommunico vos. Quam videlicet excommunicationis sententiam non proferendo intulit, sed minando. Ille autem à pristinis moribus nihil mutata, intra paucos dies defunctus est, atque in Ecclesia sepultus. Addit defunctas non potuisse quiescere, donec ab ista excommuni-

A. 1254.

Lib. 5. cap. 26.

Lib. 2. c. 23.

muni-

Cap. 36. municatione per eundem Dei hominem, utique Monachum, absolventur. Etiam Sanctus Columbanus, laicus Monachus, Theodorico Francorum Regi, nisi à publico adulterio cessaret, fuit minatus excommunicationem. Ita habes in Chronico Fredegarii Scholastici. Et in scripta ad suos Regulares Clericos regula statuit Sanctus Crodogangus Metensis Episcopus: *Nulli liceat quemquam patrem suum excommunicare aut cedere, quamvis aliquis sua presumptione ipsum ad hoc incitet. Non est suum advindicare aut in verbis aut in factis. Sed ad Priorem veniat, et ille ipsam causam secundum Ordinem definiat.* Hæc omnis excommunicatio non est aliud, quam fraterna maledictio. Quod item maledictio, qua jurgantes sibi invicem mala imprecantur, horrendos quandoque pepererit effectus, docent authentica exempla. Quin & mendica mulier Mathildi Hollandorum Comitissæ, à qua de inito matrimonio & susceptis prolibus increpabatur, imprecata est, ut toto uno partu proles ederet, quot sunt in anno dies: & fuisse exauditam testatur magnum Belgii Chronicon.

De eadem maledictione quæsit olim nescio quis Antiochus: *Si sanctus aliquis vir immiserit disciplinam, aut cruciatum, aut demonem, vel mortem, aut aliquam aliam castigationem in domum aut in aliquos liberos, potestne ille homo exorare Deum, & effugere hanc supplicii sententiam, quam tulit servus Dei?* Hi enim sunt consueti fraternæ

ac etiam Sacerdotalis maledictionis effectus. Et nescio quis apud Sancti Athanasii appendicem antiquus & incognitus Scriptor respondit: *Si sanctus sit ille vir, qui hominibus cruciatum immisit, constat consilium istud à Deo profectum esse. Quisnam autem est, qui Dei consilium velit irritum facere? Ne ipsi quidem Angeli inter sese unquam digladiantur, cognoscentes mutue dilectionis spiritualis vinculum. Nec exaudiretur quidem, etiam si per deprecationem suam alterius Sancti preces aliquis irritas reddere vellet. Non enim conveniens est, ut famulorum suorum Deus alium affligat, alium vero foveat.* Confirmat hæc exemplis, & concludit: *Ergo quemadmodum apud Sanctos Angelos alius contra alium nihil committit, sic etiam de sanctis hominibus est sentienda.* Est antiquissima disciplina. Hinc enim Imperator Theodosius non à Constantinopolitano Episcopo, sed ab ipso maledictionis autore Monacho voluit absolvi. Etiam istis contumeliosis Monialibus ab ipso eodem Dei servo debuit impendi absolutio. Et Guilielmus Angliæ Conqueror ab ipso Aldredo Eboracensi Episcopo studuit sibi solvi injectum vinculum. Quod ipsum lucet ex aliis jam adductis exemplis. Attamen prophani ante Ecclesiam Saltatores non à maledicente Presbytero, sed à Colonienſi Episcopo, suo Metropolita, fuerunt absoluti. In sua Saxonia Albertus Grantzius affirmat id evenisse in Holbecke, Villa Diocesis Halberſtadiensis.

DISSERTATIO

De peccatorum ac satisfactionum Indulgentiis.

REGORIUS SEPTIMUS cunctis Sancti Petri fidelibus, sua adversus Henricum quartum Imperatorem Decreta reverentibus atque observantibus, non solummodo Apostolicam benedictionem impertit, sed etiam

iam absolutionem omnium peccatorum, seu plenariam Indulgentiam. Quidam existimant ipsum similes, præsertim tam universalis, Indulgentiæ esse primum autorem. Malè. Etenim nonnemo rectè scripsit: *Dicemus pauca de Indulgentiis, non tantum propter hereticos, qui eas ex professo insectantur, sed etiam propter nonnullos Catholicos, qui eas sic conati sunt adserere, ut præter suam intentionem videantur Adversariorum studia non parùm adjuvissè.* Dixerunt enim, quod ante sexcentos annos eas prorsus ignoravit Ecclesia, quodque postea à Recentioribus in Scripturis sacris animadvertæ sint, & in Ecclesiæ usum conversæ. Perversa est ista assertio. Etenim nihil possit spectare ad

Evangelicum Dogma, nisi quod nos accepimus à nostris Episcopis, hi à suis Antecessoribus, hi ab Apostolis, à Christi, Christus à Deo. Quidquid in Dogmate novum est, est devium atque falsum. Hæc est avita atque Apostolica contra quasvis hæreses præscriptio. Etenim quasvis vocum novitates damnat Apostolus.

CAPUT PRIMUM.

Exponitur Tertulliani Error circa Indulgentias.

Septimius Tertullianus, sumum Ecclesiæ lumen, ad Montani hæresim delapsus fuit primus hostis ac hæreticus impugnator Indulgentiarum. Omne virus latet in postremo capite libri de Pudicitia, ideoque ipsum hic integrè ponendum

endum est, atque exponendum. Nec enim caret scabrosus difficultatibus. En ejus textum: *At tu jam & in Martyres tuos effundis hanc potestatem, ut quisque ex confessione vincula induit adhuc mollia, in rovo custodia nomine, statim ambiant mœchi, statim adeant fornicatores. Iam preces circumsonant, jam lacrymæ circumflagnant maculati cuiusque. Nec ulli magis aditum carceris redimunt, quam qui Ecclesiæ perdidit. Violantur viri & femine in tenebris, planè ex usu libidinum notis, & pacem ab his quaerunt, qui de sua periclitantur notis. Alii ad metalla conſugiunt, & inde communicatores revertuntur, ubi jam aliud martyrium necessarium est delictis post martyrium notis. Quis enim in terris & in carne sine culpa? Quis Martyr seculi incola, denariis supplex, mendico obnoxius, aut senerator? Puta nunc sub gladio jam capite librato, puta in patibulo jam corpore expanso, puta in stipe jam leone concesso, puta in axe jam incendio astructo, in ipsa dico securitate & possessione Martyrii, quis permittit homini donare, quæ Deo reservanda sunt? A quo ea sine excusatione damnata sunt, quæ nec Apostoli, quod sciam, Martyres & ipsi, donabilia judicaverunt. Denique jam ad bestias depugnaverat Paulus Epheſi, cum interitum decevit incestus. Sufficiat Martyri propria delicta purgasse. Ingrati vel superbi est in alios quoque spargere, quod pro magno fuerit confectus. Quis alienam mortem sua solvit, nisi solus Dei Filius? Nam & in ipsa passione liberavit ratonem. Ad hoc enim venerat, ut ipse à delicto purus, & omnia sanctus, pro peccatoribus obiret. Proinde qui illum emularis donando delicta, si nihil ipse deliquisti, planè patere pro me: Si verò peccator es, quomodo oleum facule tue sufficere & tibi & mihi poterit? Habeo etiam nunc quo probem Christum. Si propterea Christus in Martyre est, ut mœchos & fornicatores Martyr absolvat, occulta cordis edicat, ut ita delicta concedat, & Christus est. Sic enim Dominus JESUS-Christus potestatem suam ostendit: Quid cogitatis nequam in cordibus vestris? Quid enim facilius est, dicere paralytico, Dimittantur tibi peccata, an, Surge & ambula? Igitur ut sciatis Filium hominis habere dimittendorum peccatorum in terris potestatem, tibi dico, paralytice, surge & ambula. Si Dominus tantum de potestatis suæ probatione curavit, uti traduceret cogitatus, & ita imperaret sanitatem, ne non crederetur posse delicta dimittere, non licet mihi eandem potestatem in aliquo sine eisdem probationibus credere. Cum tamen mœchis & fornicatoribus à Martyre expositulas veniam, ipse consisteris ejusmodi crimina non nisi proprio Martyrio diluenda, qui præsumis alieno. Quod si ita est, jam & Martyrium aliud erit Baptisma. Habeo enim, inquit, & aliud Baptisma. Unde & ex vulnere lateris Dominici aqua & sanguis, utriusque lavacro paratura, manavit. Debeo ergo & primo lavacro alium liberare, si possum secundo. Ingeram usque in sinum necesse est: Quæcumque autoritas, quæcumque ratio mœcho & fornicatori pacem Ecclesiasticam reddit, eadem debet & homicidæ & idololatæ penitentibus subvenire. Certè negatori, & utique illi, quem in prælio confessionis tormentis colluctatum sæ vitia deiecit. Cæterum indignum Deo, & illius misericordia, qui penitentiam peccatoris morti præverrit, ut facilius in Ecclesiam redeant, qui subando, quam qui dimicando ceciderunt. Urget nos dicere indignitas. Contaminata*

potius corpora revocabis, quam cruentata? Quæ penitentia miserabiliter, titillatam proſternens carnem, an verò laniatam? Quæ justior venia in omnibus causis, quam voluntarius, an quam in vitis peccator implerat? Nemo volens negare compelliatur, nemo nolens fornicatur. Nulla ad libidinem vis est, nisi ipsa. Nescit, quod libet, cogi. Negationem porrò quanta compellunt ingenia carnisificæ & genera pœnarum? Quis magis negavit, qui Christum vexatus, an qui delictatus amisit? Qui cum amitteret doluit, an qui cum amitteret lusus? Et tamen illæ cicatrices prælio Christiano insculptæ, & utique invidiosæ apud Christum, quia vicisse cupierunt, & sic quoque gloriosæ, quia non vincendo cesserunt, in quas adhuc & diabolus ipse suspirat, cum sua infelicitate, sed casta, cum penitentia mœrente, sed non erubescendo ad Dominum de venia. Denud dimittitur eis, qui piaculariter negaverunt. Solis illis caro infirma est. Atqui nulla tam fortis caro, quam quæ spiritum elidit.

Tria olim peccata Mater Ecclesia fuit singulariter detestata: Idololatriam, mœchiam, & homicidium. Eis Sacramentalis Reconciliationis pacem negavit etiam in articulo mortis: Etiam post peractam tota vita penitentiam. Ea reservavit Divinæ Majestati. Ad summum nostrum in Dei Patris dextera Pontificem Jesum Christum judicanda remisit, solvenda aut tenenda. Ita fuit utique ad Zephyrinum Pontificem, de cujus Edicto scribit idem liber de pudicitia: *Audito Edictum esse propositum, & quidem peremptorium. Pontifex scilicet Maximus, quod est, Episcopus Episcoporum, edicit: Ego & mœchiæ & fornicationis delicta penitentia sanctis dimitto. Id est, deinceps dimittenda per omnem Ecclesiam decerno atque jubeo. Non tantum fornicationis, sed etiam mœchiæ delicta. Etiam monſtruoſæ in septem naturam mœchiæ. Hinc pergit Tertullianus: Superest specialiter de mœchiæ & fornicationis statu examinare, in quam delictorum partem debeant redigi.* Respondet sub illis comprehendi omnem illegitimum concubitum, & adjungit: *Idèd penes nos occultæ quoque conjunctiones, id est, non prius apud Ecclesiam professæ, juxta mœchiam & fornicationem judicari periclitantur. Ne indè confectæ obtentu matrimonii crimen eludant. Reliquas autem libidinum furias, impias & in corpora & in sexus ultra jura naturæ, non modò limine, verum omni Ecclesiæ recto submovemus. Quia non sunt delicta, sed monſtra. Videtur comprehendere etiam simplicem immunditiam: Hæc enim licet non in sexum, impia tamen est in proprium corpus, ideoque & monſtrum. Montanisticam, quæ omne monſtrum proſcribebat ad Hyemanes, disciplinam lapsus Septimius exaltat: Quod nempè Zephyrini Edictum ipsa etiam comprehenderet. Et de clandestinis matrimoniis nota has voces: *Penes nos. Suaſent ipsa tunc apud Psychicos, id est, apud Catholicam Ecclesiam viguisse & valuisse, adeoque quidem fuisse verita, non tamen fornicaria aut flagitiosa. Nota & vocem: Periclitantur.* Edicit etiam Montanistas de ipſorum valore cespitasse, & inter ipſos fuisse quæſtionem. Clandestini matrimonii abusus & valor sunt adeo antiqui.*

Porro Zephyrini Edictum mœchis & fornicatoribus portam aperit non tantum ad Sacramentalem

Cap. 1.

Cap. 2.

talem Reconciliationem, sed etiam ad ambien-
dam atque sperandam impositæ penitentia relaxa-
tionem ac indulgentiam. Etenim addit: *Pœ-
nitentia fundis*. Et quidem longissima atque du-
rissima ad multos annos. Et penitentia actio-
nem esse non, rasum, non scalptum, non adul-
terum nummum, quo reconciliationis gratiam
debeamus emere à Divina Majestate, scribit Se-
ptimius in libro de Pœnitentia. Hinc passim age-
batur ante istam gratiam, De quibusdam peccatis.
Qui hanc disciplinam fuisse olim ad omnia
peccata extensam existimant, omnino fallun-
tur. Interim ubicumque est obtinendæ pacis seu
absolutionis spes, est & spes mitigandæ peniten-
tiæ, seu obtinendæ Indulgentiæ. Hinc ergo Ze-
phyrii Edictum mœchis & fornicatoribus fecit
animos accedendi Martyres & carceratos Con-
fessores, & ab ipsis supplicandi litteras commen-
datitias ad suos Episcopos, quæ illis impositam
penitentiam remitti, aut certe contrahi; & sta-
tim dari aut certe accelerari absolutionis pacem
expoſtulant. Hodie Romanus Pontifex in San-
ctorum festivitatibus dat Indulgentias: Et inter
conditiones ponit, ut accedamus istius Sancti
Basilicam, nonmetipſos commendemus illi, &
ejus imploremus preces, quæ nos Divinæ Ma-
jestati offerant, & factam nobis à Romano Pon-
tificæ gratiam impetret ab illa confirmari. Nos
accedimus Sanctos defunctos, primitivi fideles
addebant adhuc vivos, & per ipsos postula-
bant non tantum Domino Deo, sed suæ etiam
Episcopo ac Ecclesiæ clavibus commendari.
Hinc designatos Martyres in scripto ad ipsos
libro, ut in carcere fraternam concordiam ser-
vent, serio hortatur Catholicus adhuc Tertul-
lianus, & adjungit causam: *Quam pacem, qui-
dam in Ecclesia non habentes, à Martyribus in car-
cere exorare consueverunt*. Hanc postulandam ac
impetrandam pacis fiduciam factus Montanista in-
dignatur communicari mœchis & fornicatori-
bus, ideoque scribit in jam adducto capite: *At
tu jam & in Martyres effundis hanc potestatem*.
Hanc mœchis & fornicatoribus factam fiduciam
affirmat esse pessimum circa Indulgentias abu-
sum. Proceſſit iisdem passibus, quibus elapſo
seculo processit & Martinus Lutherus. Primò
solos prætenſos abusus impugnavit, & tandem
profecit ad ipsam etiam indulgentiarum sub-
stantiam & clavium potestatem hostilissimè in-
vadendam.

Catholicam Ecclesiam circa Indulgentias arguit
& damnat de variis. Primum caput est in
his verbis: *Ut quisque ex confessione vincula induit
adhuc mollia, in novo custodia nomine, statim ambi-
uiunt mollia, statim adeunt fornicatores*. Aliqui
legendum putant: *Ex confessione*. Et Gabriel
Albaspinæus scribit: *Si mutare aliquid liceret,
legerem, Ex concussione*. Hoc enim lucri genus mi-
lites habebant, ut à Christianis, ne Prætori refer-
rent, aut in carcerem eos conjicerent, pecuniam ex-
sorquerent. Igitur si ex concussione & spe prædæ ali-
quis Christianorum interceptus esset, & cum nondum
esset conjectus in carcerem, eum mox fornicatores ad-
ire, orare præcibus, & lacrymis suam non prius fa-
cere, quam delicti sui poenam ab Ecclesia deprecare-

tur. Matrem Ecclesiam, quod verorum Marty-
rum auctoritatem communicaret ac profunderet
etiam in falsos Martyres, Septimius manifestè
arguit. Porro solos veraciter carceratos pro ve-
raciter designatis Martyribus semper habuit Chri-
stianitas. Et non solis his, sed etiam à Romano
Officio dumtaxat concussis & apprehensis, quin
& carcerem pecunia redimentibus auctoritatem
dandi indulgentiales litteras Catholica Ecclesia
tunc forsan permittebat. Et hunc novum exceſ-
sum à Tertulliano argui cenſet Albaspinæus. At
ipſum labi sequens contextus lucidè demonstra-
bit. Omnino legendum est: *Ex confessione*. Ex-
ponit in Carthagenensis collationis Breviculo
Sanctus Augustinus. Epistolæ, quam grassante
Imperatoris Diocletiani persecucione Mensurii
Carthagenensis Archiepiscopus scripserat ad fe-
cundum Tigiltanum Episcopum ac Numidiæ
tunc Primate, varia capita exponit, & adjun-
git: *In iisdem litteris etiam lectum est, eos qui se
offerrent persecutoribus non comprehensi, & ultra di-*
cerent se habere Scripturas, quas non traderent, à
quibus hoc nemo quaesierat, displicuisse Mensurio, &
ab eis honorandis eum prohibuisse Christianos. Qui-
dam etiam in eadem Epistola arguebantur facinorosi.
& fisci debiores, qui occasione persecucione vel care-
re vellet onerosa multis debitis vita, vel purgare
se putarent, & quasi ablucere facinora sua, vel cer-
te acquirere pecuniam, & in custodia deliciis perfu-
de obsequio Christianorum. Ejuſmodi fuit ille pe-
regrinus, quem Protea Lucianus appellat: Spon-
tè intravit carcerem, ventrem & bursam opimè
istuc impinguavit, atque ita è mendico dives
rediit in patriam. Et ejusmodi nebulones tunc
fuisse plures etiam in Africa, testatur Septi-
mius in libro de Jejunii. Affirmat verum Mar-
tyrem ita debere intra carcerem vivere, ut so-
la arida cute loriceatus, & contra unguas tor-
tus corneus procedat ad certamen, atque ad-
jungit: *Planè vestrum est in carceribus popinas*
exhibere Martyribus incertis, ne consuetudinem qua-
rant, ne tædeat vita, ne nova abſtinentiæ disci-
plina scandalizentur. Quam nec ille Prifinus vester
non Christianus Martyr atigerat, quem & facultate
custodiæ liberæ aliquamdiu farium omnibus bal-
neis, quasi Baptismate melioribus, & omnibus
luxuriæ secessibus, quasi Ecclesiæ secretioribus, &
omnibus vitæ istius illecebris, quasi æternæ digno-
ribus, hoc puto obligatum, ne mori vellet, postre-
mò ipſo Tribunalis die luce summa, condito mero,
tamquam antidoto, præmedicatum ita enervastis,
ut paucis unguis titillatus, hoc enim ebrietas sentie-
bat, quem Dominum conficeretur, interroganti Præ-
sidi respondere non potuerit amplius, atque ita de
hoc jam extortus, cum singulis & ructus solos habe-
ret, in ipsa negatione digessit. Conditum illud
merum, quod usque ad alogiam fumpſit Pseudo-
Martyr, erat myrrhatum vinum, quod sibi in
cruce oblatum bibere noluit, atque ita ejusdem
abſtinentiæ exemplum suis Martyribus dedit
Christus Dominus. Eo largius hausto capitales
rei ad faciliorem tormentorum & mortis toleran-
tiam parabantur. Itaque Catholicam Ecclesiam,
quòd non solos veros, sed etiam istiusmodi
Pseudo-Martyres honoraret, & circa Indulgen-
tias

Cap. 10.

Cap. 1.

Lib. 3. cap. 13.

Cap. 12.

Lib. 2. cap. 5.

Lib. 3. cap. 14.

tas auctoritate fulciret, Tertullianus calumnia-
tur. Hunc enim respiciunt & hæc ejus verba: *Vin-
cula induit adhuc mollia, novo custodia genere*.
Nempè isti spontanei & Pseudo-Martyres mol-
liùs tractabantur, idque in libera custodia.
Quòd homo Montanista calumniatur Eccle-
siam, lucet ex adducto Sancti Augustini testi-
monio. Etenim uti Mensurii Carthagenensis,
ita quivis alius in Ecclesia Catholica Episcopus
istos Pseudo-Martyres fuit semper detestatus. Et
hæc disciplina est una ex originibus Donatistici
Schismatis. Ex ipsa enim Cæcilianus, laudati
Mensurii adduc Archidiaconus, opulentam mu-
lierem Lucellam, quod necdum vindicati Mar-
tyris ossa veneretur, arguit, atque ita incur-
rit illius odium. Quòd Catholica Ecclesia carce-
ratis Martyribus popinas exhiberet, est etiam
in ignis calumnia. Carceratos Martyres illa sem-
per honoravit atque aluit. Ex hac enim regula
ipſe adhuc orthodoxus Septimius, gentiles nu-
prias fidelibus interdicens, scripsit ad propriam
uxorem: *Quis gentilis in carcerem ad osculanda*
vincula Martyris reptare uxorem patietur? Nota
voce, Reptare. Et orthodoxum ad Martyres
librum sic inchoat: *Inter carnis alimenta, bene-*
dicti Martyres designati, quæ vobis & Domina Ma-
ter Ecclesia de uberibus suis, & singuli fratres de
opibus suis propriis in carcerem subministrant, ca-
pite aliquid & à nobis, quòd faciat ad spiritum quo-
que educandum. Carnem enim saginari, & spiri-
tum esurire non prodest. Et ad suæ Ecclesiæ Pæ-
byteros ac Diaconos scribit exul Sanctus Cy-
prianus: *Si fratres pro dilectione sua cupidi sunt ad*
conveniendum & visitandum Confessores bonos, quos
illustravit jam gloriosis initiis Divina dignatio, ta-
men cautè hoc, & non glomeratim, nec per mul-
titudinem simul junctam puto esse faciendum, ne
ex hoc ipſo invidia concitetur, & introeundi adi-
tus denegetur, & dum insatiabiles multum volu-
mus, totum perdamus. Consultite ergo & provi-
dete, ut cum temperamento hoc tutius agi possit,
ita ut Presbyteri quoque, qui illic apud Confesso-
res offerunt, singuli cum singulis Diaconis per vi-
ces alterent. Quia & mutatio personarum, &
viciſſitudo convenientium minuit invidiam. Erga
carceratos Martyres erat aded zelosa omnium
pietas, ut turmatim singuli accederent cum
muneribus, ac Episcopali Præcepto deberent
temperari. Et hinc inter crimina, ob quæ Cæ-
cilianum Carthagenensem Archiepiscopum de-
gradare attentavit factioſa Donatistarum Syno-
dus, fuit & hoc: *Quia cum esset Diaconus, vicium*
adferri Martyribus in custodia constitutis prohibuisse
dicebatur. Ita in collationis breviculo scribit San-
ctus Augustinus. Apud Gabrielem Albaspinæum
exstat fragmentum ex historia Passionis sancto-
rum Dativi, Saturnini, Felicis, Ampelii, &
aliorum Martyrum Africanorum sub Anulino
Proconsule, scripta per quendam Donatistam.
Hæc Mensurium Episcopum accusat de tradi-
tionis crimine, & adjungit: *Qui combustorum*
librorum veniam à Martyribus poscere ac implora-
re debuerat, ut delicta sua majoribus flagitiis cu-
mularet, eo animo sevebat in Martyres, quo Di-
vinas tradiderat leges. Etenim hic Tyranno seve-
Christ. Lupi Opera T. VI.

rior, carnifice crudelior, idoneum sceleris sui mini-
strum Diaconum suum elegit Cæcilianum, idemque lo-
ra & flagra cum armatis ante fores carceris ponit, ut
ab ingressu atque aditu cunctos, qui vicium potumque
in carcerem Martyribus afferbant, gravi affectos in-
juria propulsaret. Et cadebantur à Cæciliano passim,
qui ad alendos Martyres veniebant: *Sitientibus intus*
in vinculis Confessoribus, pocula frangebantur ante
carceris limina, cibi passim lacerandi canibus sparge-
bantur. Hujusmodi plura affirmat patrata ab Ar-
chidiacono Cæciliano. Existimo quòd grandes
turmatim multitudines ad carceratos Martyres ac-
cedere Cæcilianus prohibuerit. Præsertim ad
Pseudo-Martyres, quorum popinas & alias ine-
prias nobis supra descripsit ex Mensurii litteris S.
Augustinus. Et istud omnino spectabat ad Cæci-
liani Archidiaconale officium. Quòd enim Dia-
coni, præsertim Archidiaconus, carceratis Con-
fessoribus præsentent, eorum spiritualia ac tempora-
lia dirigerent, & ipsis singulariter de victu provi-
derent, testantur plura Martyrum Acta, antiqua
Gesta contra Syllvanum Cirrhensem Episcopum,
unum è Schismaticis Majorini Ordinatoribus, va-
riis in Epistolis Sanctus Cyprianus, & antiquus
Author Constitutionum Apostolicarum. Et cer-
tè ex Apostolico Constituto Diaconi sunt Eccle-
siasticæ substantiæ dispensatores, ac Præfeti Ec-
clesiasticarum mensarum. Et ad has nemo plus
juris habet, quàm carcerati Confessores.

Notanda sunt Sancti Cypriani verba: *Bonos*
Confessores. Contra Tertullianum calumniam affir-
mant Pseudo-Confessores apud Cyprianum fuisse
nullius ponderis. Quòd eodem loco fuerint apud
Mensurium, testatur jam adducta Donatistarum
in Cæcilianum calumnia. Pergit Cyprianus: *Quor-*
um illustravit jam gloriosis initiis Divina dignatio, ta-
men cautè hoc, & non glomeratim, nec per mul-
titudinem simul junctam puto esse faciendum, ne
ex hoc ipſo invidia concitetur, & introeundi adi-
tus denegetur, & dum insatiabiles multum volu-
mus, totum perdamus. Consultite ergo & provi-
dete, ut cum temperamento hoc tutius agi possit,
ita ut Presbyteri quoque, qui illic apud Confesso-
res offerunt, singuli cum singulis Diaconis per vi-
ces alterent. Quia & mutatio personarum, &
viciſſitudo convenientium minuit invidiam. Erga
carceratos Martyres erat aded zelosa omnium
pietas, ut turmatim singuli accederent cum
muneribus, ac Episcopali Præcepto deberent
temperari. Et hinc inter crimina, ob quæ Cæ-
cilianum Carthagenensem Archiepiscopum de-
gradare attentavit factioſa Donatistarum Syno-
dus, fuit & hoc: *Quia cum esset Diaconus, vicium*
adferri Martyribus in custodia constitutis prohibuisse
dicebatur. Ita in collationis breviculo scribit San-
ctus Augustinus. Apud Gabrielem Albaspinæum
exstat fragmentum ex historia Passionis sancto-
rum Dativi, Saturnini, Felicis, Ampelii, &
aliorum Martyrum Africanorum sub Anulino
Proconsule, scripta per quendam Donatistam.
Hæc Mensurium Episcopum accusat de tradi-
tionis crimine, & adjungit: *Qui combustorum*
librorum veniam à Martyribus poscere ac implora-
re debuerat, ut delicta sua majoribus flagitiis cu-
mularet, eo animo sevebat in Martyres, quo Di-
vinas tradiderat leges. Etenim hic Tyranno seve-
Christ. Lupi Opera T. VI.

Ep. 37.

A. 261.

Ep. 22.

Ep. 77.

Z

lic

hic exiguis. Nempè Fiscalis inopiæ sordes erant aqua & panis in mensura. Romana Respublica aliud non dabat carceratis Confessoribus. Tantam inopiam p̄i fideles adjuvabant suis oblationibus: Et has, ne in popinam degenerarent, Diaconi moderabantur. Et laudatus Confessor Celerinus præfatum Lucianum laudat, quòd pro Christo semper optarit mitti in carcerem, atque adjungit: *Et nunc super ipsos*, utique carceratos Confessores, *factus Antistes Dei*. Exponit in litteris ad Sergium & alios carceratos Confessores Sanctus Cyprianus: *Sequimini in omnibus Rogatianum Presbyterum, gloriosum Senem, viam vobis ad gloriam temporis nostri religiosa virtute & Divina dignatione facientem, qui cum Felicissimo fratre nostro, quieto semper & sobrio, excipiens ferocientis populi impetum, primum hospitium vobis in carcere præparavit, & metator quodammodo vester, nunc quoque vos antecedit*. Ad Martyres rectè scribit Tertullianus: *Domus quidem diaboli est carcer, in qua familiam suam continet. Sed vos idem in carcerem pervenistis, ut illum etiam in domo sua conculetis. Jam enim foris congressi convalesceratis. Martyres sceleratum carcerem convertebant in Ecclesiam, aut ipsi eligebant sibi, aut ab Episcopo per litteras accipiebant gravem aliquem, quietum & sobrium, Episcopum aut Presbyterum in suum Præfatum ac Antistitem. Hic & popinas, & quasvis morum sordes è Christiano carcere proscribebat. Efficiebat ut quidam etiam à fiscali pane & aqua jejunarent, sua portione saginarent alios, atque ita ad extremum pro Christo Domino supplicium prodirent coram, & sola arida cute loricati. Hujusmodi Martyres desuisse Ecclesiæ est manifesta Tertulliani calumnia.*

Ejus præsentem calumniam Nicolaus Rigaltius exponit hoc modo. *Septimius notat quorundam Pſebicorum technas, qui ex compacto sese in carcerem dabant, & vincula induebant, ut incepti Martyrii fama simplices fidelium, seu viros seu feminas, ob fornicationem fortè ab Ecclesia relegatos, consolandi Martyris affectu in carcerem ventitantes fallerent, ut novis libidinum maculis contaminatos ad Ecclesiam remitterent cum litteris pacis & communicationis*. Respondeo hæc carere fundamento. Quòd isti Pseudo-Confessores ad dandas pacis litteras, atque ita à supplicibus sibi mœchis aliquid emungendum intrantem carcerem, nullo fulciri possit antiquo testimonio. Nec enim illi cum nummis veniebant ad Martyres, sed cum circumsonantibus precibus & circumflagnantibus lachrymis. Quod & in danda & in accipienda pace ac aliis Sacramentis antiqua Christianitas fuerit longè castissima, est omnibus manifestum. Non ergò ad dandas pacis litteras, sed ob memoratas in Mensuri Archiepiscopi litteris causas isti Pseudo-Martyres inducunt mollia vincula, & carcerem ex confessione intrabant. Et quis unquam audivit ipsi supplices mœchos aut mœchas majoribus libidinum maculis fuisse contaminatos intra carcerem, & ita remissos ad Ecclesiam; Hocce facinus atque flagitium nec ipsa Tertulliani hæretica maledicta illis adanxit. Nota voces: *Preces cir-*

cumsonant, lachrymæ circumflagnant. Demonstrant istos etiam Pseudo-Martyres in dandis Indulgentiarum libellis fuisse difficillimos, & nonnisi ad humillimas pœnitentiæ preces & carceribus circumfusis lachrymarum, stagna fuisse permotos. Quòd nempè ita haberet inconcussa Ecclesiæ disciplina. Nota & verba: *Aditum redimunt*. Demonstrant carceris ingressum debuisse emi à corrupto Commentariensi. Etenim non solum Epist. 2. hos vilissimos, sed etiam supremos Romanæ Reipublicæ Ministros fuisse tunc venales & omnino fordidissimos, testatur Sanctus Cyprianus in epistola ad Donatum.

Aliud accusationis caput est in his Tertulliani verbis: *Violantur viri ac feminae in tenebris, plamè ex usu libidinum notis, & pacem ab his querunt, qui de sua periclitantur*. Nicolaus Rigaltius interpretatur: *Quæ ab Ethnicis olim adversum Christianos jactabantur, atrociora non erant istis, quæ Septimius Pſebicis suis infligit*. Hæc verba combinari debent cum superioribus: *Novis libidinum maculis contaminatos ad Ecclesiam remitterent cum litteris pacis*. Censet quòd Montanista Tertullianus blateret & mœchos & mœchasetiam cum ipsis Pseudo-martyribus fuisse mœchatos in ipso tenebroso carcere: Cum ipsis Pseudo-martyribus, à quibus pacis litteras impetrabant. Consonat Gabriel Albaspinæus: *Quantum conjectura possum consequi, de alio Martyrum genere loquitur. Mempe de iis, qui verè in carcere custodirentur, ad quos ait viros & feminas reptare magis, ut libidinem suam in tenebris carceris expererent, quam ut veniam impetrarent. Reptare enim est per tenebras ambulare*. Respondeo nullum hic esse verbum *Reptare*. Nescio quem codicem eruditus Episcopus habuerit. Et omnem hunc commentarium elidunt voces: *Qui de sua periclitantur*. Etenim si pacis expositulatores cum pacis donatoribus fuissent intra carcerem scortari, debuisset Tertullianus dicere: *Qui & suam amiserunt*. Proinde aliud hic non agit, quàm accusare Pſebicos, quod & viri & feminae nefanda tenebrarum opera passim agerent, & cuncta ista flagitia etiam per Pseudo-Martyres permitterent indulgeri. Quod de nocte mœcherentur, & proxima luce impetrarent veniam etiam à Pseudo-Martyribus, quorum salus adhuc penderet in multo incerto. Nam & in aliis libris Pſebicos frequenter accusat de libertina libidine, nullibi tamen de maculatis Martyrum carceribus.

Tertium accusationis caput est in his verbis: *Alii ad metalla confugiunt, & inde communicatores revertuntur, ubi jam aliud Martyrium necessarium est delictis post Martyrium novis*. Nicolaus Rigaltius commentatur: *Alii ob mœchiam aut fornicationem ejecti, Ethnicis metallorum procuratoribus corruptis, ad metalla confugiunt, ac pro Christi nomine raptos se ad ea fuisse simulant; unde mox, tanquam degustato Martyrio, ad Ecclesiasticam communionis pacem revertuntur. Inde autem revertuntur, ubi jam aliud Martyrium necessarium est: Ob ea nimirum delicta, quæ dum apud metalla per fraudem illicitè passionis agerent, forma negationis non levissima contraxerunt*. Respondeo eruditum virum divinare de suo, & palam

lãm deviare. Neque enim hic adversum mœchos, qui in metallis Martyrii histrionatum agebant, sed adversum illos scribit Septimius, qui à damnatis ad metalla Confessoribus pacis litteras impetrabant. Quapropter longè melior est Gabrielis Albaspinæi commentarius: *Alii fornicatores ad Martyres, qui ad metalla damnati essent, confugiunt. Et inde communicatores redeunt. Pace scilicet impetrata per Martyrum commendationem, Sacrorum participes erant. At verba sequentia: Quàm absurdum sit eos, qui in fodinis agerent, peccata condonare, vel inde probat, quòd novis quotidie peccatis delinquerent, & venia magis indigerent, quàm ii, quibus eam indulgebant*. Hæc, inquam, verba etiam deviant. Nam quo fundamento, aut quo colore Septimius damnatos ad metalla Confessores de novis quotidie delictis calumniaretur? Confessorum in metallis vitam describit in litteris ad Nemesianum, aliosque in metallis damnatos Episcopos Sanctus Cyprianus: *Quantum vult hic vel invida crudelitas vel maligna, nexibus vos suis & vinculis teneat, cito à terris & penis istis ad colorum Regna venietis. Non sovetur in metallis lecto & culcitris corpus: Sed refrigerio & solatio Christi foretur. Humi jacent fessa laboribus viscera: Sed pœna non est cum Christo jacere. Squallent sine balneis membra, situ & sorde deformia: Sed spiritualiter intus abluitur, quod foris carnaliter sordidatur. Panis illic exiguis: At non in solo pane vivit homo, sed in sermone Dei. Vestis argentibus deest: Sed qui Christum induit, & vestitus abundanter & cultus est. Semitonis capitis capillus horrescit: Sed cum sit caput viri Christus, quaecumque illud caput deceat necesse est, quod os Domini nomen insigne est. Omnis ista deformitas detestabilis & tetra gentilibus, quali splendore pensabitur? Hanc metallorum vitam Tertullianus habuit notissimam, ideoque de novis quotidie delictis non potuit calumniari. Porro damnati istis Confessores rarò occidebantur à Romanis Præfectis, & frequenter istam damnationem pecunia redimebant. Et quòd ista confessio deinceps non redderet impeccabilem, Cyprianus multis ostendit in libro de unitate Ecclesiæ, atque adjungit: *Confessor est, sed post Confessionem periculum majus est. Quia plus adversarius provocatus: Quod ipsum scribit in litteris ad Pomponium Episcopum, ac in litteris ad Rogatianum Presbyterum, & cum ipso è carcere alios liberatos Confessores, atque adjungit: Quosdam audio inspicere numerum vestrum, & laudem præcipui nominis prava sua conversatione destrueret. Etiam per mœchiam. Hinc ergò scribit: Ubi jam aliud Martyrium necessarium est delictis post Martyrium novis. Affirmat hocce Martyres necdum esse de sua salute certos, necdum firmos in justitia, adhuc labiles etiam in mœchiam, ideoque ineptos ad aliis dandis pacis libellos. Hunc sensum confirmant verba sequentia: *In ipsa dico securitate & possessione martyrii quis permittit homini donare, quæ Deo reservanda sunt? Damnatis ad metalla, ideoque à martyrii possessione ac securitate adhuc remotissimis Confessoribus vult istam auctoritatem non esse adscribendam. Verba, Ubi jam aliud Martyrium necessarium est***

Christ. Lupi Opera T. VI.

delictis post Martyrium novis, edicunt & aliud: Montanisticè edicunt mœchiam non posse hac in vita remitti per claves Ecclesiæ, sed per solum Martyrium.

Hinc ab indulgentiarum præsentis abusibus homo Montanista pergit ad substantiam: Per tinaciter asseverat ipsas à Martyribus nec dari posse nec postulari. Ugitatam usque tunc in omnibus sub cœlo Ecclesiis consuetudinem damnat, tentatque abolere & circumscribere. Prima ejus ratio est: *Quis in terris & in carne sine culpa? Asserit peccata remitti non posse à peccatoribus: Et omnem in hac vita hominem esse peccatorem. Etiam Martyrem. Et probat: Quis Martyr sæculi incolat, denariis supplex, Medico obnoxius & fenerator ac? Affirmat omnem Martyrem, licet justum ac Dei filium, esse adhuc filium etiam hujus sæculi, ideoque non sine peccato. Quæ est frequentissima Sancti Augustini doctrina adversum Pelagianos. Verum quæ est hæc coniectura: Omnis homo est peccator, ergò nullus potest peccata donare? Præsertim quia hic non agitur de remissione reatum, sed dumtaxat de satisfactione pro peccatis alienis, seu de expunctione restantium pro remissis alienis peccatis satisfactione. Respondeo consequentiam non esse paradoxam, utpotè fundatam in hac Evangelica regula, quam in Tractatibus super primam Sancti Joannis epistolam laudat Sanctus Augustinus: *Iu quo non est peccatum, ipse venit auferre peccatum. Nam si esset & in illo peccatum, auferendum esset illi, non ipse auferret*. Quod præsertim verum est de originali peccato. Hoc enim est adeò horrendum, adeoque durum jugum iniecit omnibus Adæ filiis, ut cuncta nostra etiam voluntaria passio videatur esse justum illius supplicium, ideoque nullus ultraquam, quo aliena debita possit expungere, ultra proprium demeritum patiatur. Hac de re scribit in inchoata Apostolica ad Romanos epistola expositione Sanctus Augustinus: *Divina Justitiæ tanta constantia est, ut cum pœna spiritualis & sempiterna pœnienti fuerit relaxata, pressuræ tamen cruciatu quo corporales, quibus etiam Martyres exercitatos novimus, postremò mors ipsa, quam peccando meruit nostra natura, nulli relaxetur. Quòd enim etiam justis homines & pii tamen exsolvant ista supplicia, de justo Dei judicio venire credendum est. Ipsa est quæ in Sacris Scripturis etiam disciplina nominatur, quam nemo justorum effugere sinitur. Neminem quippè excepit, cum diceret: Quem diligit Deus, corripit; flagellat autem filium, quem recipit. Unde etiam ipse Job, qui propterea tam multa illa passus est, ut hominibus, quis vir esset, & quantus Dei servus, eluceret, pœnas tamen corporis pro peccatis suis se exsolvere sæpè testatur. Et hæc omnia pluribus Sacrarum litterarum testimonio confirmat. Verum scabrosa, & multi examinis indiga est ista doctrina. Ipsam nimio, & ad propria etiam quorumvis justorum venialia peccata ampliato rigore testatur Tertullianus, atque exinde pertinax asserit dimissæ, si quidem per Ecclesiæ claves dimitti possit, mœchiæ restantes satisfactiones etiam per preciosas Martyrum mortes non posse expungi.**

Pro verbis, *Denarius supplex*, Nicolaus Rigalius legendum putat: *Damnatis supplex*. Et commentatur: *Nempè hostibus Dei & Christi*, Et infra: *Conjecturam protuli, quam tanti facio, quanti esse per exemplaria videbitur*. At omnino legendum est, *Denariis*. Et Gabriel Albaspinæus rectè exponit: *Martyres elemosynis sibi victum ab Ethnicis querunt*. Rectè, si demas, ab Ethnicis. Non enim ab his suis persecutoribus & osoribus, sed à fraterna fidelium charitate denarios, aliaque contra fiscalis inopie fordidas angustias subsidia carcerati Martyres expectabant. Ad voces, *Medico obnoxius*, spergit Albaspinæus: *Julii unguenta, si Divum Cyprianum audiamus, in fodinis convenire non videntur*. Respicit supralaudatas Sancti Cypriani litteras ad damnatos in metallis Confectores. Verum non de folis fodinis, sed omnino etiam de carceribus Tertullianus agit: Et his unguenta & Medicus non fuerit superflua. Quis enim nesciat lacerata unguis, usulata facibus, & carastis distenta Martyrum corpora illis indignissime, & per ipsos etiam tyrannos quandoque fuisse impartita? Nec enim omnes Martyres habuerunt hanc Sanctæ Agathæ gratiam: *Medicinam carnalem corpori meo nunquam exhibui, sed habeo Dominum JESUM Christum, qui solo sermone restaurat universa*. Attamen è sacro Capuccinorum Ordine Frater Georgius Ambianensis pro Medico legit *Mendico*. Nec sine omni penitus fundamento. Etenim uti hodiè sub Turcis captivi Græcorum Patriarchæ habent Exarchum, qui omnes circumit Ecclesias, & ad Pescisum atque Charatium solvendum colligit elemosynas, ita quoque olim carcerati ac ad metalla damnati Martyres possint similem habuisse Ministrum. Nam & similem hodiè habent Latini fideles ab eisdem Turcis capti, & redacti in servitutem. Eorum magni Ministri sunt Ordo Sanctissimæ Trinitatis, & Ordo Sanctæ Mariæ de Redemptione captivorum, Eodem sensu Tertullianus istos Martyres appellat feneratori obnoxios. Quia nempè quidam, ut se liberarent, quavis via corradebant nummos, atque ita se & sua bona feneratoribus obligabant. Gabriel Albaspinæus scribit: *Si liceret aliquid mutare, legem, Mæcho obnoxius & fornicatori*. At sine fundamento. Etenim quod mæchi & fornicatores cum nummis aut aliis muneribus accesserint metalla aut carceres, atque per ejusmodi sordes impetraverint Indulgentiales litteras, nemo antiquus Scriptor memorat. Et castissima istorum sæculorum disciplina non tolerasset. Quidquid fit, Martyrum sanctitatem ac merita extenuat devius Tertullianus, atque ita omnem ipsorum ad dandas Indulgentiales litteras auctoritatem conatur circumscribere, immo penitus evacuat.

Hinc pergit: *Putat nunc sub gladio jam capite librato, putat in patibulo jam corpore expanso, putat in stipite jam leone concessio, putat in axe jam incendio adstructo, in ipsa dico securitate & possessione Martyrii, quis permittit homini donare, quæ Deo reservanda sunt?* Affirmat nec his ad plenam & securam Martyrii possessionem perditis, ideoque longè minus adhuc intrà carceres

aut metalla versantibus, longè distantibus ab illa gloria, ac insuper de sua propria salute etiamnum periclitantibus Confectores esse similitudinem litterarum auctoritatem. Et suum antecedens probat ex eo quod mæchiæ & fornicationis remissio sit reservata Christo Domino ac ejus Divinæ Majestati, ideoque nec postulari possit à Martyribus nec per Episcopos donari. Disciplinam, quæ usque tunc tribus peccatis Sacramentalis reconciliationis pacem negaverat in mortis articulo, censet esse non humanam, sed Evangelicam & Divinam, atque ita Zephyrinum Pontificem esse hæreticum Evangelii prævaricatorem. Et probat: *A quo ea sine excitatione damnata sunt, quæ nec Apostoli, quod sciam, Martyres & ipsi, donabilia judicaverunt*. Denique jam ad bestias depugnaverat Paulus Ephepsi, cum interitum decernit incesto. Voces, *Quod sciam, altè clamant hominem fuisse mente cœcaturum, aut splendide mentiri*. Rem lucidam Doctor quomodo possit ignorasse? Etenim isti ipsi incestuoso Corinthio, quem Satanæ in carnis interitum tradidit, ac perpetuæ poenitentiae addixit, Sanctus Apostolus Paulus postea non tantum Sacramentalis absolutionis pacem, sed insuper multam inflicte poenitentiae indulgentiam impartit, ac jussit impartiri. Imitatus est Christum Dominum, qui & deprehensum in adulterio mulieri, immò etiam Samaritanæ, quæ adulterum aiebat in secreto cubiculo, pellici fecit eandem gratiam. Et in Apocalypsi Sanctus Joannes Apostolus non tantum Nicolaitis scortatoribus, sed etiam idololatris, si poenitentiam egerint, spondet veniam. Quod suo item in publicum latronem perverso, ideoque & homicidiis maculato discipulo pacem dedit, apud Ecclesiasticam Cæsariensis Eusebii Historiam testatur Clemens Alexandrinus. Quocirca disciplinæ, quæ tria ista peccata reservavit Divinæ Majestati, plenus rigor nequaquam est ab Evangelio, aut Apostolis, sed ab horum successoribus. Suo loco conabor ipsos edicere. Et hinc luceat Montanicum Tertulliani errorem niti caducis fundamentis.

Arguit Zephyrinum Pontificem de duplici excessu, de duplici in Ecclesiis indulta novitate. Primò, quod mæchis & fornicatoribus Sacramentalis absolutionis pacem; secundò, quod etiam Sacramentalium poenitentiarum remissionem impartiretur, & utramque gratiam permetteret postulari ac adjuvari per Martyrum litteras. Et reverà utrumque tunc fuit in Ecclesia novum. Uti istarum culparum, ita & poenitentialium satisfactorum remissio fuerat utque tunc Christo Domino reservata. Reservatio istarum involvit & harum reservationem. Nam hæ non possunt sine istis remitti. Et his expletis aut remissis debent & illæ remitti. Expleta enim, adeoque & legitime remissa poenitentia est non rarus, non falsus, non adulter nummus, quo emitur, adeoque & cui debetur remissio quarumlibet culparum. Hinc prior disciplina mæchos & fornicatores compulit ad perpetuam & continuam totius vitæ poenitentiam, nec erat spes remissionis, aut expletionis. Etenim

enim si expleta aut remissa poenitentia Ecclesia negasset absolutionis pacem, violasset justitiam, & ipsa sibi contradixisset. Hanc omnem disciplinam devius Tertullianus censuit Evangelicum atque Divinum Canonem, ideoque non tantummodò Zephyrinum Pontificem ac reliquos illius Edictum admittentes Episcopos, sed etiam mæchis & fornicatoribus gratiam ab istis supplicantes Martyres esse sequaces novorum Dogmatum, ac Evangelicæ legis infraactores. Et hoc est ejus palmare adversum has Indulgentias fundamentum. Dico, *Adversum has*: Etenim ad datas ab Episcopis, aut à Martyribus postulas alii, quæ tunc remittebat Ecclesia, peccatis Indulgentias non se extendit.

Et hinc homo pergit: *Sufficiat Martyri propria delicta purgasse. Ingrati vel superbi est in alios quoque spargere, quod pro magno fuerit consecutus. Quis alienam mortem sua solvit, nisi solus Dei Filius? Nam & in ipsa Passione liberavit latronem. Ad hoc enim venerat, ut ipse à delicto purus, & omnia sanctus pro peccatoribus obiret. Proinde qui illum emularis donando delicta, si nihil ipse deliquisti, planè patere pro me. Si verò peccator es, quomodo oleum facule tue sufficere & tibi poterit? Habeo etiam nunc quo probem Christum. Si propterea Christus in Martyre est, ut mæchos & fornicatores Martyr absolvat; edicat cordis occulta, ut ista delicta concedat, & Christus est. Hæc non solas mæchis & fornicatoribus, sed quibuscumque peccatoribus postulas à Martyribus, ac propter ipsorum merita ab Episcopis donatas Indulgentias impetunt, & conantur evertere. Indulgentiarum fundamentum est Ecclesiæ ex Christi Domini & omnium Sanctorum satisfactionibus & meritis conflatus thesaurus. Uti nunc ob defunctorum Sanctorum merita Episcopi per Sancti Petri claves in suos fideles subditos dispensant & applicant istum thesaurum, ita tunc id faciebant ad instantiam & preces ipsorum adhuc viventium Sanctorum. In carceribus aut metallis designati Martyres hunc vel istum poenitentem commendabant Episcopo, & istorum merita Episcopus his applicabat, atque ita donabat Indulgentiam.*

Et hanc praxim Tertullianus damnat. Et fundat se in Evangelica parabola, in qua fatuæ Virgines dicunt ad prudentes: *Date nobis de oleo vestro, quia lampades nostræ extinguuntur*. Et accipiunt responsum: *Ne forte non sufficiat nobis & vobis, ite potius ad vendentes, & emite vobis*. Tertullianus per prudentes vult Martyres, per fatuas Virgines intelligi poenitentes, ideoque istarum responsum ab his amplectendum: nec poenitentes posse petere, nec Martyres posse dare Indulgentiarum litteras. Quod nempè purus homo, præsertim peccator, nequeat pro altero satisfacere, sed privativè id spectet ad Majestatem Mediatoris. Tertullianus repetit primum jam supra expositum argumentum. Et hanc ejus doctrinam confirmat in Tractatibus super Sancti Joannis Evangelium Sanctus Augustinus. Sanctorum Martyrum eminentiam ac merita insigniter exaltat, atque profequitur: *Etsi fratres pro fratribus moriamur, tamen in fratrum Christi. Lupi Opera T.VI.*

peccatorum remissionem nullius sanguis Martyris funditur, quod fecit Christus pro nobis. Quatenus ergo Martyres pro fratribus sanguinem suum fuderunt, hætenus talia exhibuerunt, qualia de mensa Dominica perceperunt. In cæteris Martyrum Christi longè impar est Christo. Quod si quisquam se non dico potentia Christi, sed innocentia comparabit, non dicam & alium se putando sanare, sed suum saltem nullum habere peccatum, etiam sic avidior est, quam ratio salutis exposcit. Salutare monitum, quod pauperi ad divitis mensam sedenti dat Sapiens in Proverbiis, *Noli extendere, cum sis pauper, contra divitem*, laudat & commentatur: *Dives est, qui nec hereditario, nec proprio unquam debito obnoxius. Et ipse justus est, & alios justificat Christus. Noli contra eum te extendere, in tantum pauper, ut remissionis peccatorum appareas quotidianus in orationem menducus*. Et hac paupertate laborant etiam Martyres. Etenim etiam sub ipso gladii ictu debent dicere: *Demitte nobis debita nostra*. Hinc Tertullianus infert ipsos non posse alio remittere peccata, nec sibi necessarias satisfactiones aliis elargiri.

Istud ipsum principium profitetur in duodecimo sermone de Dominica Passione Sanctus Leo Magnus: *Quamvis in conspectu Domini multorum Sanctorum pretiosa mors fuerit, nullius tamen insontis occisio propitiatio fuit mundi. Acceperunt justi, non dederunt coronas: Et de fidelium fortitudine exempla sunt nata patientiæ, non dona justitiæ. Singulares quippè in singulis mortes fuerunt; nec alterius quisquam debitum suo funere solvit. Cum inter filios hominum solus Dominus noster JESUS-Christus exsisteret, in quo omnes sunt crucifixi, omnes mortui, omnes sepulti, omnes resuscitati. Quæ verba tanti fecit, ut ipsa repetat in Dogmaticis litteris ad Palæstinæ Episcopos, & in litteris ad Leonem Imperatorem. Eorum substantiam habet etiam in sermone de Sancto Laurentio, & in sexto sermone de festo Epiphaniæ. Et sanè quod aliis suas satisfactiones ac merita impartiri, seu pro alio satisfacere de condigno & mereri, spectet ad solam nostræ reparationis Radicem, ad solam dignitatem Capituli, seu ad solum Deum-Hominem, est unanimis Sanctorum professio, immobilis articulus fidei Christianæ. Et hinc Tertullianus censuit Martyrum satisfactiones non posse per Episcopos applicari poenitentibus, neque ab his aut istis tales applicationes, seu Indulgentiales litteras postulari.*

Respondeo Sanctorum Augustini & Leonis doctrinam esse longè verissimam, ac immobile dogma totius Ecclesiæ. At longè aliud est Indulgentiales litteras ab Episcopo, aliud postulare suas illi satisfactiones applicari. Hoc posterius est omnino superbi atque ingrati, & palam impingit in prudentium Virginum edictum: *Ne forte non sufficiat nobis & vobis*. Proinde pacis postulatrices litteræ aliud non erant, quam seria pro poenitentibus intercessio, qua non suas, sed infinitas Christi Domini satisfactiones Martyr supplicabat in poenitentem dispensari. Insigniter hoc docet in sermone de lapsis Sanctus Cyprianus, Sacramentalis satisfactionis necessi-

Ep. 37.
cap. 4.
Ep. 97.
cap. 20.

tatem animosè exaggerat, ac pergit de Martyrum litteris: *Credimus quidem posse apud Judicem plurimum Martyrum merita, & opera iustorum, sed cum iudicium daretur, cum post officium seculi hujus & mundi ante Tribunal Christi populus ejus adstiterit. Ceterum si quis præpropera festinatione temerarius remissionem peccatorum dare se cunctis putat posse, aut audeat Domini Præcepta rescindere, non tantum nihil prodest, sed & obest lapsis. Provocasse est iram, non servasse sententiam: Nec misericordiam prius Dei deprecandam putare, sed contempto Domino, de sua facultate præsumere. Sub ara Dei animæ occisionum Martyrum clamant, magna voce dicentes: Quousque Domine sanctus & unus non iudicas & vindicas sanguinem nostrum de his qui in terris inhabitant? Et requiescere ac patientiam adhuc tenere jubentur? Et quemquam posse aliquis existimat remittendis passim donandisque peccatis dignum fieri contra Judicem velle, aut prius quam vindicetur, ipse alios posse defendere? Mandant aliquid Martyres fieri? Si iusta, si licita, si non contra ipsum Dominum, à Dei Sacerdote facienda sunt. Obtemperantis facilis & prona consensus, si petentis fuerit religiosa moderatio. Mandant aliquid Martyres fieri? Sed si scripta non sint in lege Domini quæ mandant, ante est ut sciamus illos de Deo impetrasse quod postulant, tunc facere quod mandant. Neque enim statim videri potest de Divina Majestate concessum, quod fuerit humana pollicitatione promissum. Nam & Moyses pro peccatis populi petit, nec tamen peccantibus veniam, cum petisset, accepit. Etiam Hieremiam, Ezechielem, Daniellem, Job, aliosque sanctissimos Prophetas & Patriarchas pro sui populi peccatis deprecantes demonstrat non fuisse exauditos, & concludit: Aded non omne quod petitur, in præiudicio petentis, sed in dantis arbitrio est. Agit in Martyres, quorum ad Episcopos pro pœnitentibus litteræ modum quandoque non immodicè excedebant. Affirmat ipsorum litteras esse precibus sanctorum Prophetarum ac Patriarcharum, necnon & sub cœlesti Altari existentium animarum supplicationibus similes, ideoque non esse satisfactionum applicationes de condigno, sed congruas, quarum exauditio sit benigna gratia, ex postulationes. Nam neque Moyses, neque ullus Propheta suo peccatorum populo proprias satisfactiones ut condignum pretium applicavit. Ertonea est istiusmodi doctrina: Ex eodem principio scribit ad Sanctum Cyprianum vacantis Romanæ Ecclesiæ Clerus: *Quantò meliores ipsorum, utique Martyrum, litteræ fuissent, si pro ipsis preces stantium humilitate ipsorum adiutæ fuissent, quoniam & facilius impetratur quod petitur, quando is, pro quo petitur, condignus est, ut quod petitur impetretur. Martyrum preces, ut pacem impetrent, volunt deinceps à totius Stantis Ecclesiæ adiunctis precibus adjuvari: Quod nempe essent congrua dumtaxat supplicatio, non condigna satisfactio. Hinc & ipse Cyprianus contra Lucianum Confessorem, qui pluribus lapsis Indulgentiam postulaverat in nomine Pauli, consummati Martyris, & ita sibi asserbat ab illo**

Ep. 27. iustum, scribit ad laudatum Clerum: Lucianus

circa insellectum Divinæ lectionis minus peritus, & circa invidiam verecundiæ nostræ relinquendam est molestus. Nam cum Dominus dixerit In nomine Patris & Filii & Spiritus Sancti gentes tingi, & in Baptismo præterita peccata dimitti, hic Præcepti & legis ignarus mandat pacem dari & peccata dimitti in Pauli nomine, & hoc sibi dicit ab illo esse mandatum. Paulus Martyr Christi Domini gratiam & satisfactiones dumtaxat ab Ecclesiæ clavis supplicare poterat, nequaquam suas in ullum hominem traducere. Hunc enim traducem omnino important voces: In nomine Pauli. Et adversus similem Corinthiorum præsumptionem scripsit etiam Paulus Apostolus: Numquid in nomine Pauli baptizati estis? Erat error, qui postea transit in Donatistas. Quocirca Catholicam suam matrem, necnon designatos Martyres Lucianus fuit per errorem calumniatus, Nec hi in suis libellis postularant lapsis communicari suas superfluas satisfactiones, neque has Episcopi applicarant. Ambo noverant omne satisfactionis oleum, licet forsitan non debeatur propriis peccatis, non posse effundi in aliena. Quod pro aliis facta satisfactionis opera sint dumtaxat congruam suffragium, semper credit omnis Ecclesia.

Hanc doctrinam insigniter confirmat dicta in iniquitatis Economum homilia Sancti Asterii Amaseni Episcopi, per Helenopontum Metropolitanæ: *Hinc nobis illustre exemplum traditum est, quinque illud fatuarum Virginum, quæ cum oleum ipsis deesset, impudenter oleum à sapientibus petierunt. Nec quidquam tamen sunt consecrata, sed re infecta abierunt. Quod docemur neminem alieno uti oleo in adventu sponsi, id est, alienis meritis ad suum ipsius commodum & fructum. Quam quisque gessit vitæ rationem, eam vestem induit, sive splendidam illam ac pretiosam, sive vilem ac pauperino sagulo similem, nec exuere eam fas est, aut alia commutare: Nec amodò vel ex dono, vel ex commodato, iudicii tempore, ornatam mundamque adsciscere. Manet quisque qualis revera est, sive bonorum egenus, sive dives & copiosus. Unde hæc sapientium Virginum ad fatuas verba, Ne forte non sufficiat nobis & vobis, ite potius ad vendentes, & emite vobis, non consulentium, sed irridendum fuisse voces, docet in sermonibus de Domini verbis Sanctus Augustinus. Illæ has deridebant, quod ex alienis meritis se crederent posse salvari. Interim omnino verum est etiam hoc Domini verbum: *Facite vobis amicos de Mammona iniquitatis, ut cum defeceritis, recipiant vos in æterna tabernacula.* Laudat Sanctorum pro peccatoribus, à quibus acceperant temporalia officia, in extremo iudicio intercessiones. Quod hisce intercessionibus plures peccatores donandi, & propter ipsas gratiosa peccatorum remissione ac sempiterna vita sint impartiendi, insigniter demonstrat in libris de Dei Civitate Sanctus Augustinus. Eodem modo Episcopi olim tractabant sanctorum Martyrum pro pœnitentibus litteras, Habebant uti efficaces ac omni reverentia dignas preces & intercessiones. Omnis enim nostra satisfactio, dum alteri applicatur, non est nisi congrua intercessio. Condigna pro*

pro aliis satisfactio est eminentia solius Dei-Hominis.

Quod ad quasvis quorumvis Martyrum aut Confessorum litteras Episcopi tunc statim pacem dederint, est altera Tertulliani calumnia. Quod enim cuncta Martyrum desideria discutere, & immoderata temperare aut etiam refutare deberet Episcopus, jam nobis dixit in sermone de lapsis, ac in variis epistolis Sanctus Cyprianus. Et in datis ad suum Clerum ex exilio litteris quinque sibi rebelles Presbyteros gravissimè arguit, quod in quovis lapsos profunderent Indulgentias. Ipsos arguit de pluribus vitiis, inter quæ fuit & hoc: *Ante extinctum persecutionis metum, ante reditum nostrum, ante ipsum penè Martyrum excessum communicant cum lapsis, & offerunt, & Eucharistiam tradunt.* Martyrum litteras & preces non nisi post consummatum ipsorum Martyrium poterat Episcopus explere. Quod ipsum Cyprianus repetit in data ad suam plebem Epistola. Et pro Candida ac Numeria, de suo in idololatriam lapsu pœnitentibus matronis, scripsit ad Lucianum Carthagine incarceratum Confessorem Celerinus Romæ incarceratus Confessor: *Rogo & peto per Dominum JESUM Christum, ut Collegis tuis referas, ut quicumque pacem petierit coronatus fuerit, istis Sororibus nostris tale peccatum remittat.* Profitetur quod datos pacis libellos Episcopus ante Martyris coronationem non posset exequi. Et hinc de Paulo Martyre ad Celerinum Lucianus rescripsit: *Cum benedictus Martyr Paulus adhuc in corpore esset, vocavit me, & dixit mihi; Luciane, coram Christo dico tibi, ut si quis post accessionem meam abs te pacem petierit, des in nomine meo.* Ecclesiæ, quæ pacis litteras ante dantis consummationem non permittebat expleri, disciplinam noscens Paulus noluit illas in vita dare, sed post suum excessum rogavit dandas in suo nomine. Quin Paulus per voces; *In suo nomine, nihil aliud quam suas vices intellexerit, adeoque senserit recta, existimo non dubitandum.* Nihilominus istam praxim graviter & merito culpavit Sanctus Cyprianus: *Quod nempe esset suspecta, scandalosa, offensiva piam auriem. Et enim ille, in cujus nomine datur, aut postulatur aliqua Divina gratia, est ejus non supplicator aut minister, sed author atque donator.* Lucet ex Sancti Apostoli Pauli verbis: *Numquid in nomine Pauli baptizati estis? Et ex Domini verbis: Petite in nomine meo.* Dominum Deum orare non possumus in nomine Sancti Petri aut Sancti Pauli. Proinde distinctio, quam inter detentum adhuc in carcere aut metallo Confessorem, ac inter fixum jam sub gladii ictu Martyrem facit Tertullianus, est vacua ac inutilis ad præsentem questionem.

Omnis sequens Tertulliani contextus vix facit ad Indulgentias: Probare studeat Sacramentalis reconciliationis pacem mœchis & fornicatoribus non posse donari per Episcopos. Et quedam ejus verba sunt omnino notanda. Primò hæc: *Cum mœchis & fornicatoribus à Martyre exposulas veniam, ipse confiteris ejusmodi crimina non nisi proprio Martyrio diluenda, qui præsumis alieno.* Affirmat mœchiam ac fornicationem, itemque idolola-

triam ac homicidium, licet non possint per Ecclesiæ claves, posse tamen remitti per proprium Martyrium. Et ita utque ad Zephyrini Pontificis Edictum omnino observavit avita disciplina. Hinc item de idololatriis, dum de danda ipsius pace necdum firmiter decrevisset Ecclesia, ad suum Clerum scripsit exul Cyprianus. *Qui si nimium pro-*

Ep. 14.

perant, utique ad Sacramentalis reconciliationis pacem, habent in sua potestate quod postulant, tempore ipso sibi plusquam postulant largiente. Acies adhuc geritur, & agon quotidie celebratur: Si commissi verè & firmiter pœnitent, & fidei calor prævalet, qui differri, utique à dicta pace, non potest coronari. Usque ad plenam pendentium tunc questionum definitionem vult circa quosdam lapsos servari antiquam disciplinam, quæ ipsos omnes non per Sancti Petri claves, sed per solum Martyrium censebat reparandos. Vide Calidonii Episcopi ad Cyprianum litteras, & hujus ad ipsas Responsum. Zephyrini Edictum videtur ad dandam mœchis & fornicatoribus pacem prærequisivisse non solum pœnitentiæ actionem, sed insuper solemnes Martyrum litteras: Aut certe videtur à pluribus in Africa Episcopis fuisse ita observatum. Hinc Tertullianus desumpsit argumentum ad hominem: Vos Pŷchici palam profitemini mœchiam & fornicationem non posse dimitti sine Martyrio. Et enim nullum mœchum aut fornicatorem reconciliatis, nisi ad litteras Martyrum. At verò illa dimitti non possunt per alienum Martyrium. Et enim omnis Martyr de suorum meritorum oleo debet dicere: *Ne forte non sufficiat nobis & vobis.* Ergo cogimini admittere remitti non posse nisi per proprium Martyrium.

Ep. 19. & 20.

Notanda sunt & hæc verba: *Quæcumque auctoritas, quæcumque ratio mœcho & fornicatori, eadem debet homicidæ & idololatræ pœnitentibus subvenire. Certè negatori, & utique illi, quem in prælio confessionis tormentis colluctatum servitia dejecit.* Paterna usque tunc disciplina tria peccata summo ad Dei Patris sedentis Episcopo JESU Christo reservat: Nempè idololatriam, mœchiam, ac homicidium. Et Zephyrinus Pontifex edixerat solum mœchiam per Ecclesiæ claves Sacramentali pace donandam. Hinc idololatriæ, præsertim per tormenta extortæ, lapsum esse mœchia & fornicatione longè leviolem demonstrare multis argumentis conatur Tertullianus, atque inde concludit istud Edictum peccare in omnem consequentiam, rationem, atque auctoritatem. Proinde Tertullianus Edicto parentem Ecclesiam arguit de duobus. Primò, quod mœchis & fornicatoribus figeret pœnitentiæ modum ac tempus, & his expletis istos per claves admitteret in pacem & communionem. Secundo, Quod impositæ pœnitentiæ modum ac tempus ad Martyrum litteras etiam mitigari permitteret. Mœchorum quippè ac fornicatorum pœnitentiæ usque tunc fuerat perpetua usque ad mortem. Citra omnem spem, uti reconciliationis, ita & mitigationis. Hic est proprius Tertulliani scopus. Et ad ipsum evincendum dilapsus est ad exagitaudos, immò & ad fingendos quosdam abusus & excessus Martyrum: Et tandem ad omnes istas Martyrum supplicationes, adeoque & ad omnes

nes

nes Indulgentias exsufflandas. Eodem modo postea lapsus est in sua deliria Martinus Lutherus.

CAPUT II.

Alii antiqui circa Indulgentias errores exponuntur.

Zephyrinus Pontifex soli mœchorum & fornicatorum fragilitati, haud dubiè ob grandem & miserabilem lapsorum multitudinem, fecit gratiam, atque adeo homicidii & idololatriæ delicta manserunt Divinæ Majestati reservata. Ita mansit usque ad Sancti Fabiani Martyrium. Tunc per Imperatores Decios inchoata, ac per successores Gallienum & Volusianum continuata persecutio omnem Ecclesiam implevit Sacrificatis, Thurificatis, Libellatis, & alia multa lapsorum specie. Accessit & nova persecutionis species. Etenim Romani Pontificis creationem horrendo Edicto suspendit & interdixit Imperator Decius, atque ita Sedes vacavit per biennium. Lapsorum plurimi erant per tormentorum violentiam præcipitatis in crimen: Spiritus fuerat promptus, caro autem infirma. Hinc illis evenit, quod de lapsis in Domini sui negationem Petro Apostolo evenisse scribit

Cap. 22. Evangelista Lucas: *Conversus Dominus respexit Petrum. Et egressus foras Petrus flevit amarè. Ità & isti lapsi, tyrannorum manibus egressi, dederunt se in classem Flentium, commiserandis lachrymis pulsarunt pietatem & fores Matris Ecclesiæ, proiecerunt se ad pedes carceratorum Martyrum, & Sacramentalis reconciliationis pacem atque communionem assiduo gemitu ab Episcopis supplicarunt. Hinc misericordia motus vacantis Romanæ Ecclesiæ Clerus, quod Episcopi creatio esset desperata, fecit Synodum ex vicinis & advenis Episcopis, ac de ipsa scribit ad Sanctum Cyprianum. Divinæ Majestatis, quæ semper justitiam misericordia temperat, sapientiam atque clementiam exponit & laudat, ac prosequitur: Cujus temperamenti*

Ep. 31. *moderamen nos hic tenere querentes, diu & quidem multi, & quidem cum quibusdam Episcopis vicinis nobis & appropinquantibus, & quos ex aliis Provinciis longè positis persecutionis istius ardor exegerat, ante constitutionem Episcopi nihil innovandum putavimus, sed lapsorum curam medicriter temperandam esse credimus, ut interim dum Episcopus dari nobis à Deo sustinetur, in suspensio eorum, qui moras possunt dilationis suscinere, causa teneatur, eorum autem, quorum vitæ suæ finem urgens exitus dilationem non potest ferre, acta poenitentia & professio frequenter suorum detestatione factorum, si lachrymis, si gemitibus, si stertibus dolentis ac poenitentis animi signa prodiderint, cum spes vivendi secundum hominem nulla subsisterit, ita demum cautè & sollicitè subveniri. Ipso Deo sciente quid de talibus faciat, & qualiter iudicii sui examinet pondera, nobis tamen anxie curantibus,*

ut nec pravam nostram improbi homines laudent stultitatem, nec verè poenitentes accusent nostram quasi duram crudelitatem.

Scripta est Epistola à solis Presbyteris ac Diaconis Romæ consentientibus. Et ita titulatur omnes aliæ à Romano Clero ad Sanctum Cyprianum, ac etiam ab hoc ad illum scriptæ Epistolæ. Et omnia Primitivæ Ecclesiæ monumenta, quoties de Hierarchico Romano Clero agunt, laudant solos Presbyteros ac Diaconos. Nulla est mentio Cardinalium Episcoporum. Et in hac ipsa Epistola Presbyteri ac Diaconi adserunt à se celebratam Synodum cum vicinis Episcopis: Inter quos omninò sunt illi septem, quos posterior ætas titulat Cardinales, & qui jam pridem sunt Romani Cleri Primates ac supremi Proceres. Afferunt non se cum illis, sed hoc secum celebrasse Synodum, adeoque apud se esse Romani Cleri Primatum. Quocirca horum Episcoporum in istum Clerum adscriptio videtur non esse ab Apostolis: Esse videtur à Sancto Sylvestro. Et hinc illi in Romanæ Provinciæ Synodo dudum non habuerunt digniorem locum ante alios Comprovinciales Episcopos, sed cum ipsis federunt juxta suæ consecrationis ætatem: Etiam Romani Pontificis Consecrator, & Pallii honore insignitus, Hostiensis Episcopus. Quod nempè Sanctus Sylvester, & ejus per plura sæcula successores, avitum de ipso confessu Canonem noluerint lædere, vel auferre. Isti Synodo aderant etiam alii è longè positis Provinciis Episcopi, quos persecutionis ardor exegerat. Ex quo vides Romanam urbem persecutionum temporibus fuisse aliis securiorem. Haud dubiè ob innumeram populi multitudinem. Extranei Episcopi securius illic laticabant. Romanus enim populus semper dilexit extraneos, & habuit insignem benignitatem, quam etiam in aliis Gentilibus laudat in epistola ad suos Monachos magnus Athanasius: *Ego à Patribus audivi, & verum arbitror, cum persecutio esset nata sub Maximiano Constantii avo, Ethnicos homines fratres nostros Christianos, cum quaererentur latrobris abdidiisse, eosque sepè pecunia multatos, & carceri mancipatos fuisse, non ob aliud, quam quod profugientes ad se prodere nollent, eosque eadem fide, qua se ipsos, tuendos putarent, non veriti ob id se periculis objicere. Quam benignitatem quaesito ad necem Sancto Cypriano fuisse etiam à Carthagenensium nobilissimis Gentilibus oblatam scribit in ejus vita Pontius Diaconus. Laudatæ Synodo adfuisse possint & alii Episcopi, qui suas illic appellatas causas prosequerantur. Nam quod Privatus Lambestanus Episcopus, non tantum à Donato Carthagenensi in prima instantia, sed etiam à Sancto Fabiano Pontifice in appellatorio iudicio damnatus, post utriusque iudicii mortem accesserit Romam, & à vacantis Cathedræ Clero suam causam retractari exposularit, adeoque quod iste Clerus quorumvis Episcoporum appellationes audiret ac finiret, testatur ipsemet in alia ad Sanctum Cyprianum epistola. Undè omnia sua de majoribus ac dubiis causis Acta ad illum non minus quam ad ipsum Pontificem Sanctus Cyprianus retulit,*

Ep. 30. sua

sua Decreta ipse Clerus plena autoritate misit ad omnes sub cælo Ecclesias, ac in omnem Christianitatem exercuit plenum Principatum. Ex quibus etiam lucet labi in opusculo de Constantinopolitani Patriarchatus institutione Dominum Petrum de Marca, ubi scribit: *Quia jus nullum Synodi Patriarchalis cogendæ Constantinopolitani competeat Episcopis, ut illius aliquo modo vices implerent, ingentioso commento minutionem istam sarciverunt. Commento Synodi ex Episcopis advenis. Existimat Episcopi Constantinopolitani ambitum esse primam originem similitum Synodorum, ideoque has nullo Canone niti, sed sola consuetudine. Ex dictis lucet esse omninò antiquissimas. Nec tantum à Romano Pontifice aut aliis Patriarchis, sed etiam à viduato Romanæ Ecclesiæ Clero fuisse usitatas. Suum Synodale Decretum Clerus elucida in datis ad Carthagenensium, cujus Episcopus Cyprianus tunc exulabat, Ecclesiæ Clerum literis: *Videtur Fratres, quoniam & vos hoc facere debetis, ut illi, qui ceciderunt, hortatu vestro corrigentes animos eorum, si apprehensi fuerint iteratò, confiteantur, ut possint priorem errorem corrigere. Et alia, quæ incumbunt vobis, etiam subditimus, ut si qui in hanc tentationem inciderunt, cœperint apprehendi infirmitate, & agant poenitentiam facti sui, & desiderent communionem, utique subveniri eis debet. Decrevit duo. Primò, ut lapsi, qui ob professam poenitentiam & resumtam Christianitatem denuò apprehenderentur à durante persecutione, plena constantia confiterentur, atque ita apud Deum & homines suum crimen expurgarent. Et hanc Decreti partem respicit in litteris ad suum Clerum exul Cyprianus: *Actes adhuc geritur, & agon quotidie celebratur. Si verè commissi & fortiter poenitent, & fidei calor prævaleat, qui differri non potest, potest coronari. Quam sententiam laudat ac firmat etiam in epistola ad Anthonianum Episcopum. Quosvis corpore sanos, quantacumque agant poenitentiam, & qualescunque à Martyribus habeant litteras, lapsos vult non per Ecclesiæ Claves, sed per novum Martyrii Baptisma esse Deo reconciliandos. Altera Decreti pars ex quavis corporis infirmitate moribundos lapsos permittebat in ipso exitu per Ecclesiæ Claves reconciliari. Non quosvis infirmos, sed solos illos, quorum vitæ finem urgens exitus dilationem non poterat ferre. Et addidit Synodus: *Deo ipso sciente quid de talibus faciat, & qualiter iudicii sui examinet pondera. Statuit cum summo tremore: Quòd rem novam statueret contra veterem disciplinam. Hinc statuere etiam non præsumpsit solus Clerus sine numerosa Episcoporum Synodo. Item addidit: *Acta poenitentia, & professio frequenter suorum detestatione factorum. Elucida in literis ad Anthonianum Episcopum Sanctus Cyprianus: Et idcirco poenitentiam non agentes, nec dolorem delictorum suorum toto corde & manifesta lamentationis suæ professione resistentes, prohibendos omninò censuimus à spe communicationis & pacis, si in infirmitate atque periculo cœperint deprecari. Quia illos non delicti poenitentia, sed mortis urgentis admonitio compellit. Nec dignus est in morte accipere solatium, qui se*****

Ep. 14.

Ep. 52.

*non cogitavit esse moriturum. Eadem epistola addit, quòd Novatianus, Romanæ tunc Ecclesiæ Presbyter, adfuerit condendis his Decretis, & ipsa suo suffragio comprobaverit. Edidit item causam hujus novæ clementiæ: *Ne lapsi plus desperatione deficerent, & eò quòd sibi Ecclesia clauderetur, secuti sæculum gentiliter viverent. Quam rationem in pluribus suis literis adducit etiam Romanus Clerus. Antiqua poenitentia erat horroris & confusionis plena. Hinc quòd aliqui redire ad gentilem vitam, quàm tota sua vita ad istam, & quidem sine reconciliationis spe, cogi maluerint, docent plura authentica testimonia atque exempla. Erant Decreta dumtaxat interlocutoria: A creando post sopitam persecutionem Pontifice synodaliter discutienda, & confirmanda aut infirmanda.**

Et tandem in Papalem Cathedram electus & consecratus fuit Sanctus Cornelius. Qui ista Decreta confirmavit omnia: Immodè & ampliavit. Ejus electio fuit passa discordias. Etenim à quibusdam factiosis contra illum intrusus est Presbyter Novatianus. Et hic, quo suam intrusionem ac factionem foveret, non tantummodò Sancti Cornelii iudicium, sed etiam proprium in supra laudata Synodo datum suffragium impugnare cœpit, & palàm delirare cum Tertulliano & Montanistis. Delirare quòd prior Ecclesiæ in lapsos rigor non ad disciplinam spectaret, sed ad dogma. Quòd idololatriæ crimen per Evangelicam legem esset reservatum Divinæ Majestati, quòd Petri Apostoli claves non extendentur ad ipsum, adeoque quòd Cornelius & ipsi adhærens Ecclesia ab Evangelio apostataissent. Porro uti ob Sancti Zephyrimi Edictum omnes ubique mœchi & fornicatores, ita ob Romani Cleri & Sancti Cornelii Decreta cuncti ubique sacrificati, libellati, ac alii lapsi cœperunt obsidere Martyrum carceres, & metalla Consecratorum, profusis poenentialium lachrymarum stagnis ipsa inundare, per miserandos gemitus extorquere ab ipsis pacis litteras, & tunc harum vigore ipsam Sacramentalis reconciliationis pacem ante mortis exitum sperare & postulare. Et uti illos Tertullianus, ita hos damnavit Novatianus: Ex iisdem principiis. Ille mœchorum, hic idololatrarum poenitentiam voluit esse perpetuam, & alienam ab omni pacis spe, ideoque per Ecclesiæ Claves nec remitti posse nec mitigari.

Secundus ac directè oppositus circa indulgentias error fuit Novati Africani Episcopi, Felicissimi Archidiaconi Carthagenensis, & quinoque illis adherentium ibidem Presbyterorum. Sanctum Cyprianum fuisse ex Neophyto promotum Carthagenensem Episcopum scribit in ejus vita Pontius Diaconus, atque adjungit: *Ille fuit primus, & puto solus exemplo, plus fide posse quàm tempore promoveri. Existimo illum loqui de sola Carthagenensi Ecclesia. Et hinc in Vitorum Illustrium catalogo labitur Sanctus Hieronymus: *Cyprianus post non multum temporis electus in Presbyterum, etiam Episcopus Carthagenensis constitutus est. Etenim è paucorum adhuc dierum Neophyto fuit immediatè in Episcopum electus.**

Ep. 40. stus. Et hinc contra ejus promotionem, uti adversam Apostolico Canoni, quidam Presbyteri dure intercesserunt. Et pergit Pontius: *Quibus quanta lenitate, quam patienter, quam benevolenter indulget, quam clementer ignovit? Amicissimos eos postmodum, & inter necessarios computans, mirantibus multis.* Quæ omnia scribit etiam ipse Cyprianus in litteris ad suam plebem, & adjungit: *Hi fomenta olim quibusdam Confessoribus & hortamenta tribuebant, ne concordarent cum Episcopo suo.* Ne Neophyti electionem admitterent. Res ita cucurrit usque ad Sancti Cypriani exilium. Duravit hoc ad biennium. Quod ille prævidens, Ecclesiæ suæ administrationem commisit Calidonio & Herculano Episcopis: Eos dedit quasi Visitatores aut Interventores. Erat tunc in Africa nescio quis Novatus, ob crimina olim degradatus Episcopus, atque hic occasione hac abusus fecit quod Sanctus Cyprianus scribit ad Sanctum Papam Cornelium: *Idem est Novatus, qui apud nos primum discordiæ & schismatis incendium seminavit, qui quædam isic ex fratribus ab Episcopo segregavit, qui in ipsa persecutione ad everendas fratrum mentes alia quædam persecutio nostris fuit. Ipse est qui Felicissimum, Satellitem suum, Diaconum nec permittere me, nec scient, sua factione & ambitio constituit.* Cum quinque illis Presbyteris novam conjurationem Novatus iniit, blateravit Cyprianum esse intrusum Pseudo-Episcopum, ejecit Calidonium & Herculanium, invasit ipse Visitatoris officium, tanquam Visitator Felicissimum consecravit Archidiaconum, tandem degradavit Cyprianum, ac in ejus Sedem intrusit Fortunatum, unum è quinque Presbyteris. Nec solum Africanam, sed etiam Romanam ita turbavit Ecclesiam. Pergit enim de ipso Cyprianus: *Et cum sua tempestate Romam navigans, similia illic & paria molitus est, à Clero portionem plebis avellens, fraternitatis sibi bene coherentis & se invicem diligentis, concordiam scindens. Planè quoniam pro magnitudine sua debeat Carthaginem Roma præcedere, illic majora & graviora commisit. Qui isic adversus Ecclesiam Diaconum fecerat, illic Episcopum fecit. Illic excitavit & complevit schisma Novatiani. Quæ omnia quidam distinctè ignorantes, pessime confundunt Novatianum cum Novato. Et suo officio Cyprianus non desuit. Etenim omnem illam factionem communiione privavit & gradu, ac per plurimum Episcoporum, sui que fidelis Cleri ac populi auxilium ejecit civitate Carthaginensi. Et hinc in litteris ad Calidonium & Herculanium Episcopos post enumerata Felicissimi facinora atque flagitia scribit: *Felicissimus comminatus est fratribus nostris potentatu improbo & terrore violento, quod secum in monte non communicarent, qui nobis obtemperare voluissent.* Civitate pulsus Felicissimus in nescio quo prope Carthaginem monte erexit novum Altare, manifesto schismate laceravit Ecclesiam, illic se ostentavit Archidiaconum, & cepit novum Evangelium prædicare. Quod Pseudo-Episcopus Fortunatus etiam illic suæ pphiliæ Cathedralam crexerit, testatur Cypria-*

nus in alia ad Sanctum Cyprianum Epistola. Et id ipsum insinuat in sermone de lapsis. Quinque Presbyteri erant viri fenes, & eximie apud omnem plebem autoritatis. At occultè insiguit criminosi. Hujusmodi enim paleæ solent foras extra Ecclesiæ aream avolare. Et hi sunt primi Astorum hæretici Montenses. Donatistarum Montenses non fuerunt intra Africam, sed in nescio quo monte seu rupe circa urbem Romanam. Istius schismatis series est deduci ac elucidari digna: At longa est, & petit alium locum.

Novatus & Novatianus, licet fuerint ad lacerandam Ecclesiam colligatæ vulpes, nullo tamen modo convenerunt in dogmate. Fuernat sibi mutuo capitaliter & hostiliter adversari. Etenim de Novati ac Felicissimi factione scribit ad suam plebem exul Cyprianus: *Nunc se ad lapsorum perniciem venenata sua deceptione vertunt, ut egros & sanctos, & ad capienda fortiora consilia per calamitatem ruinæ suæ minus idoneos, & minus solidos, à medela vulneris sui avocent, & intermissis precibus & orationibus, quibus Dominus longa & continua satisfactione placandus est, ad exitiosam temeritatem mendacioris pacis inverteant.* Hanc novam predicationem affirmat esse novam Ecclesiæ persecutionem, & dat causam: *Eadem quæ nuper per persecutionem, nunc ratio per quinque Presbyteros Felicissimo copulatos ad ruinam salutis inducitur, ut non rogetur Deus, nec qui negavit Christum, eundem Christum, quem negaverat, deprecetur. Post culpam criminis tollatur omnis penitentia, nec per Episcopos & sacerdotes Domino satisfiat, sed relictis Domini Sacerdotibus contra Evangelicam disciplinam nova traditio sacrilegæ institutionis exurgat. Cumque semel placuerit, tam nobis quam Confessoribus & Clericis urbis, item universis Episcopis, vel in nostra Provincia, vel trans mare constitutis, ut nihil innovetur circa lapsorum causam, nisi omnes in unum convenierimus, & collatis consiliis cum disciplina pariter & misericordia temperatam sententiam fixerimus, contra hoc consilium nostrum rebelletur, & omnis sacerdotalis auctoritas ac potestas sacrilegæ conspirationibus destruat. In datis ad Sanctum Papam Cornelium litteris varia factioforum crimina enumerat per præteritionis figuram, atque adjungit: *Unum illud, in quo non mea nec hominum, sed Dei causa est, de eorum facinore non puto esse reticendum, quod à primo statim persecutionis die, cum recentia delinquentium facinora fervorerent, & sacrificiis nefandis non tantum diaboli altaria, sed adhuc manus ipsæ lapsorum atque ora fumarent, communicare cum lapsis, & penitentia agende intercedere non desisterunt.* Exaggerat hoc facinus, iperni lamentatur jam laudatum Romanz Synodi decretum, & protequitur: *Elaborant ne Divina clementia vulneratos in Ecclesia sua curet, miserorum penitentiam mendaciorum suorum fraude corrumpunt, ne Deo indignanti satisfiat, ac Christum Dominum suum, qui Christianus esse vel erubuit ante vel timuit, postmodum querat, ne ad Ecclesiam, qui de Ecclesia recesserat, redeat. Datur opera, ne satisfactionibus & lamentationibus justis delicta redimantur, ne vulnera lachrymis ab-**

luantur. Pax vera falsæ pacis mendacio tollitur, salutaris sinus matris noverca intercedente præcluditur, ne de pectore atque ore lapsorum fletus & gemitus audiat. Ibidem scribit ipsos esse perditæ fæditionis conventiculum, catervam malè sibi conscientium, & Deum rogare ac satisfacere nolentium, quorum studiosus conatus sit, ut sublata penitentia, nec ulla exomologesi criminis facta, despectis Episcopis atque calcatis, à Presbyteris pax verbis fallacibus prædicetur, & ne lapsi surgant, aut foris positi ad Ecclesiam redeant, communicatio non communicantibus offeratur. Eundem errorem exponit & damnat in sermone de lapsis: *Emergit novum genus cladis, & quasi parum persecutionis procella sævierit, accessit ad cumulum sub misericordiæ titulo malum fallens, & blanda perniciens. Contra Evangelii vigorem, contra Domini ac Dei legem temeritate quorundam laxatur incautis communicatio: Irrita & falsa pax, periculosa dantibus, & nihil accipientibus profutura. Penitentia de peccatoribus excussa est, gravissimi extremique delicti memoria sublata est. Quod lapsis citra omnem moram & satisfactionem non tantum communiõ, sed etiam Eucharistia daretur, lamentatur gravissimè & multifarè, atque concludit: *Non concedit pacem facilitas ista, sed tollit. Nec communicacionem tribuit, sed impedit ad solatium. Persecutio est hæc alia, & alia tentatio, per quam subtilis inimicus impugnandis adhuc lapsis occulta populatio ne grassatur, ut lamentatio conquiescat, & dolor sileat, ut delicti memoria evanescat, ut comprimatur peccatorum gemitus, statuat fletus oculorum, nec Dominum graviter offensum longa & plena penitentia deprecetur.* Quæ omnia confirmat etiam in aliis Epistolis.*

Innumera tunc lapsorum multitudo anhelabat ad pacem. Porrò Romana Synodus hanc in solo mortis extremo periculo dari præceperat: Et solis illis, qui statim à lapsu egerant seriam penitentiam. Et Sanctus Cyprianus religiosissime observabat Decretum. Hinc schismatici Felicissimi & Novati factio, quo multitudinem ad se traherent, atque ita Cyprianum facerent Episcopum sine populo, omnibus generatim lapsis dederunt pacem ac plenam Indulgentiam: Citrà omnem satisfactionem cunctos lapsos Sacramentaliter reconciliarunt. Præsertim illos, quibus supplices Martyrum libelli suffragabantur. Hinc in litteris ad suum Clerum exul Cyprianus affirmat etiam in minoribus peccatis satisfactionem præmittendam absolutioni, istius factionem præmittendam absolutioni, istius factionis, quæ sine omni satisfactione non tantum absolutionem & Consistentiam, sed etiam Perfectiõnem & Eucharistiam dabat, audaciam dure notat, atque prosequitur: *Exponunt deinde invidia beatos Martyres, & gloriosos Domini servos cum Dei Sacerdote committunt, ut cum illi, memores loci nostri, ad me litteras direxerint, & petierint tunc desideria sua examinari, & pacem dari, quantum ipsa ante Mater nostra Ecclesia Pacem de misericordia Domini prior sumpsit, & nos Divina protectio reduces ad Ecclesiam suam fecerit, hi sublato honore, quem nobis beati Martyres cum Confessoribus ferant, contempta Domini lege & observatione, quam eidem Martyres & Confessores tenendam man-*

dant, ante existimatum persecutionis metum, ante reditum nostrum, ante ipsum penè Martyrum excessum, communicant cum lapsis, & offerant, & Eucharistiam tradant. Quod ipsum scribit in alia ad suum Clerum Epistola, in Epistola ad suum populum, in Epistola ad Martyres & Confessores, ac in sermone de lapsis. Addit ejusmodi Presbyteros esse non pastores, sed lanios, & gratificando deceprores animarum.

Eos arguit de tribus excessibus. Primò, Quòd idololatriæ lapsum sine omni satisfactione absolverent, atque ita Evangelicam legem manifestè prævaricarentur. Etenim Evangelica lex sanxit satisfactionem esse Sacramentalis penitentia partem, & unicum nummum, quo reconciliacionis gratiam à Divina Clementia emeremus. Jus sit esse nummum justum, non rasum, non scalptum, non adulterum. Disertè enim edicit: *Agite fructus dignos penitentia.* Eleganter scribit in libro de Penitentia Tertullianus: *Quam incertum, quam iniquum, penitentiam non adimplere, & veniam delictorum suscipere? Hoc est, pretium non exhibere, & ad mercem manum emittere. Hoc enim pretio Dominus veniam addicere instituit. Hoc penitentia compensatione redimendam proponit impunitatem. Si ergo qui venditant, prius nummum, quo paciscuntur, examinant, ne scalptus, ne rasus, ne adulter, etiam Dominum credimus penitentia probationem prius inire, tantam nobis mercem, pereuntis scilicet vitæ, concessurum. Hoc est, gratiam justificationis. Ex hoc enim principio primitiva Ecclesia non tantummodò ante reconciliacionem, sed etiam ante Baptismum exquisivit dignos fructus penitentia. Divinæ justitiæ restans pro peccatis penitentia quibusdam in casibus potuit mitigari aut etiam plenè remitti, atque ita ad aliquam ejus portionem impartiri absolutio: Verùm non nisi ex gravissimis rationibus. Et hinc factionem Cyprianus arguit, quòd passim cunctis, & citra causam tantum munus impartiretur.*

Secundò arguit, quòd etiam sine potestate id attentaret: quòd id ageret non tantummodò per Episcopos, sed etiam per Presbyteros. Hinc scribit ad suos Presbyteros atque Diaconos: *Quod non periculum metuere debemus de offensa Domini, quando aliqui de Presbyteris, nec Evangelii nec loci sui memores, sed neque futuram Domini judicium, neque nunc sibi præpositum Episcopum cogitantes, quod nunquam omnino sub Antecessoribus nostris factum est, cum contumelia & contemptu Præpositi totum sibi vindicent.* In Epistola ad Martyres & Confessores scribit ab istis Presbyteris nec Dei timorem, nec Episcopi honorem cogitari. In Epistola ad suum populum queritur ab eis nec Sacerdotii nec Cathedralæ honorem Episcopo reservari: In Epistola ad lapsos affirmat Ecclesiæ claves à Domino esse datas solis Episcopis, & hunc esse ipsorum ex Divina lege honorem. In alia ad suum Clerum Epistola Gajum Diddensis Ecclesiæ Parochialem Presbyterum, quod lapsis pacem dare attentasset, arguit durissimè; suos Presbyteros ac Diaconos, quòd ab ejus se communiõne separassent, plurimum laudat; & omnes Presbyteros, qui deinceps simi-

Ep. 40.

Ep. 49.

Ep. 55.

Ep. 38.

Ep. 101.

Ep. 14. Ep. 12.

Cap. 6.

Ep. 10.

Ep. 11.

Ep. 12.

Ep. 27.

Ep. 28.

lem

Ep. 40. lem audaciam præsumperint, minatur Ecclesia ejicere. Nempe Gajus aut factiosus adhaerens, aut certe ipsorum audaciam imperite attentat. In alia ad suum populum Epistola scribit: *Relictis Domini Sacerdotibus, contra Evangelicam disciplinam nova traditio sacrilegæ institutionis exurgit.* Et in Epistola ad Sanctum Papam Cornelium: *Despectis Episcopis atque calcatis, pax à Presbyteris verbis fallacibus prædicatur.* Quod ipsum in suis ad Sanctum Cyprianum litteris confirmant Romani Clerici, itemque Romani Martyres & Confessores. Et hi omnes datam à Presbyteris pacem constanter adleverant esse attentatam, irritam, nullam, seductoriam, quæ non sanet, sed gravius lædat. Nempe Apostolicæ Canon omnem publicæ poenitentia vindicandorum peccatorum absolutionem reservavit Episcopis. Et hanc disciplinam plurimi posteriores Canones stabilierunt. Apostolicus item Canon omnem poenitentiam remissionem seu indulgentiam reservavit Episcopis. Etenim incauto Corinthio nemo præsumpsit indulgere, nisi Paulus Apostolus. Et hinc intelliges Synodales Sancti Cypriani ad Fidum Episcopum litteras, quæ Therapium Bullensem Episcopum, quod *in maturo tempore ac præpropterea festinatione pacem dedisset, durè increpat, atque adjungit: Librato apud nos diu consilio satis fuit obviare Therapium Collegam nostrum, quòd temerè hoc fecerit, & instruxisse, ne quid tale de cætero faciat. Pacem tamen quomodocumque à Sacerdote Dei semel datam non putavimus auferendam.* Contra Romanæ Synodi ab Africana Ecclesia probatum Decretum excefferat Therapius: Quia tamen Episcopus erat, per ipsum data Indulgentia & pax fuerunt judicate validæ & firmæ. Quòd nempe tunc nullius, nisi forsitan solius hæresis, culpæ abolutio esset subtracta Episcopis, & Apostolicæ Sedi aut Provinciali Synodo reservata. Proinde utriusque laudati Apostolici Canonis prævaricatio fuit secundus istius factionis excessus.

Ep. 55. Tertius excessus fuit, quòd à Martyribus directas ad Episcopos litteras factiosi Presbyteri exequerentur. Etenim & Evangelii legem & Ecclesiæ disciplinam scientes ac observantes Martyres, satisfactionis moderationem ac reconciliationis pacem supplicabant à solis Episcopis: Et quidem juxta Decretum Romanæ Synodi. At verò isti factiosi ad se non directas litteras rapiebant, referabant, exequabantur, ac ipsarum limites horrendè excedebant, atque ita non tantum Evangelii legem & Ecclesiæ disciplinam, sed ipsas etiam litteras pessimè prævaricabantur. Dabant pacem ante extinctam persecutionem, ante Synodalem hujus quæstionis decisionem, ante Martyrum consummationem. Et hinc de variis, quos in sui montis communionem admiserat factio, lapsis scribit ad Sanctum Cornelium Beatus Cyprianus: *Scire debes, Frater charissime, Fortunatum, postquam Pseudo-Episcopus ab hæreticis factus est, jam penè ab omnibus esse desertum. Namque illi, quibus in præteritum præstigia prætendebantur, & dabantur verba fallacia, quòd simul ad Ecclesiam regressuri dicerentur, posteaquam viderunt illic Pseudo-Episco-*

pum factum, frustratos & deceptos se esse didicerunt, & remeant quotidie, atque ad Ecclesiam pulsant. Aperitur hic fundamentum, ex quo factiosi Presbyteri præsumperint Martyrum litteras exequi, satisfactiones remittere, & ipsam etiam pacem citra Cypriani auctoritatem impartiri. Sed enim sine aliquo furo præsumpsissent Apostolicos Canones palàm violare. Eos populus lapidasset. Itaque blaterarunt sese solos esse legitimum Carthaginensis Ecclesiæ Clerum, cæteros intruso Cypriano adherentes Clericos fordere ex vitiosa communione, & omni prædendi jure excidisse. Et Novatum Episcopum sibi intruserunt Visitatorem, spondentes brevi Cyprianum majori auctoritate dammandum, & cuncta sua Acta firmanda. Proinde ex scelerati istius Visitatoris Præcepto præfatos Episcopales actus attentarunt. Ita sibi visi sunt non impingere in Apostolicum Canonem. Et lapsorum multi crediderunt. Crediderunt se non in schisma recipi, sed in Ecclesiam. Ast ubi viderunt contra omnem regulam & disciplinam consequentiam, & per manifestas prævaricationes in Cypriani Cathedram intrudi Fortunatum, ac factionis temeritates damnari ab omni Africana, ipsaque etiam Romana Ecclesia, deseruerunt schisma, & acceptam ab ipso pacem duxerunt novum lapsum, & poenitentes ad matrem Catholicam redierunt. Proinde & in Evangelicum dogma, & in Apostolicam disciplinam excessit ista factio. Et videtur intra solam Carthaginensem Ecclesiam fuisse grafata.

CAPUT III.

Exponuntur alii antiqui abusus circa Indulgentias.

Ep. 10. Ep. 11. **E**Martyribus & Confessoribus quidam in promittenda lapsis pace, & dandis illius postulatricibus ad Episcopos litteris etiam excefferunt olim modum, & abusus induxerunt. De hisce ad suum Clerum scripsit Sanctus Cyprianus: *Etiamsi Martyres per calorem gloriæ Scripturam minus contemplantes, contra legem Domini plus aliquid cuperant, à Presbyteris & Diaconis suggerentibus admoneri deberent, sicut semper in præteritum factum est.* Et in Encyclicis ad ipsos Martyres & Confessores litteris: *Quoniam audio, fortissimi & charissimi Fratres, impudentia vos quorundam premi, & voracundiam vestram vim pati, oro vos, quibus postum præcibus, ut Evangelii memores, & considerantes quæ & qualia in præteritum antecessores vestri Martyres concesserint, quam sollicitè in omnibus fuerint, vos quoque sollicitè & cautè petentium desideria ponderetis, ut potè amici Domino, & cum illo postmodum judicaturi, inspiciatis & actum & opera, & merita singulorum: Ipsorum quoque delictorum genera & qualitates cogitetis. Ne si quid abruptè & indignè vel à vobis permissum, vel à nobis factum fuerit, apud*

Ep. 23. *apud gentiles quoque ipsos Ecclesia nostra erubescere incipiat.* Etenim Gentiles datam à nobis peccatorum remissionem, dum plena vindicta & satisfactio non præcederet, ridebant acerbissimè, & rodebant. Hinc & Magnum Imperatorem Constantinum ob ipsam ei à se denegatam garriverunt ad nos confugisse, & Ecclesiam comparabant cum asylo Romuli. Etiam ob hos excessus castigari Ecclesiam affirmat Sanctus Cyprianus in sermone de lapsis, & profequitur: *Hoc totum potest fieri, si ea quæ à vobis petuntur, ne facile tribuantur, religiosa contemplatione moderemini, intelligentes & comprimentes eos, qui personas accipientes in beneficiis vestris, aut gratificantur aut illicitæ negotiationis nundinas aucupantur.* Nicolaus Rigaltius commentatur: *Quam fæda labe etiam illius Ecclesiæ Martyres prostravit! Nam hoc significat Cyprianus, etiam inter Martyres existisse, qui venales haberent pacis libellos.* Est devius commentarius. Etenim Cyprianus manifestè loquitur non de ipsis Martyribus, qui suis beneficiis, sed de aliis, qui ipsorum beneficiis abutentur. Et hos rogat inquiri per Martyres, & compefci. Non Martyr Martyrem debebat aut poterat compefere, sed solos sibi supplicantes. Martyres ab excessibus compefere, aut adversum ipsos instruere spectabat ad carceri præfectum Presbyterum aut Diaconum. Ita jam statim nobis dixit ipse Cyprianus. Et hinc adducta verba etiam non taxant Episcoporum in exequendis Martyrum litteris nundinas aut Simoniam. Non semper ipsi lapsi accedebant carcerem supplicaturi pacis litteras, sed frequenter utebantur interventoribus. Possint fuisse tales ex officio. Et hi quandoque gratificando, quandoque nundinando accipiebant personas. Et hos, ne circumscribant in excessum, & Cyprianus hortatur inquiri à Martyribus, & compefci. Proinde hi erant frequens causa excessuum.

Ep. 15. Eadem de re scribit Cyprianus ad Clerum vacantis Romanæ Ecclesiæ: *Cum comperissem, qui sacrilegis contactibus manus suas atque ora maculassent, vel nefandis libellis nihilominus conscientiam polluisent, exambire ad Martyres passim, Confessores quoque importuna & gratiosa deprecatione corrumpere, ut sine ullo discrimine atque examine singulorum daretur quotidie libellorum millia contra Evangelii legem, litteras feci, quibus Martyres & Confessores consilio meo, quantum possem, ad Dominica Præcepta revocarem.* Et infra: *Postmodum verò, cum quidam de lapsis, sive sua sponte, sive aliquo incitatore, audaci flagitatione proruerent, ut pacem sibi à Martyribus & Confessoribus promissam extorquere violento impetu niterentur, de hoc etiam bis ad Clerum litteras feci, & legi ei mandavi, ut ad illorum interim violentiam quoquo genere mitigandam, si qui libello à Martyribus accepto de sæculo excederent, exomolegesti facta, & manu sibi in poenitentiam imposta, cum pace sibi à Martyribus promissa ad Dominum remitterentur.* Incitator ille possit fuisse quis jam dictus interventor, indignatus obtentos à se pacis libellos per nimiam Episcopi & Cleri duritiam privari promisso effectu. Similem lapsorum violentiam refert Cyprianus in litteris ad Clerum Romanæ

Ecclesiæ: *Denique hujus seditionis origo jam cepit. Nam in Provincia nostra per aliquot civitates in Præpositos impetus multitudinum factus est, & pacem, quam semel cunctis à Martyribus & Confessoribus datam clamitabant, confestim sibi representari coegerunt, territis & subactis Præpositis suis, qui ad restitendum minus virtute & robore fidei prævalebant. Apud nos etiam quidam turbulenti, qui vix à nobis in præteritum regebantur, & in nostram presentiam differebantur, per hanc Epistolam, velut quibusdam facibus accensi, plus exardescere, & pacem sibi datam extorquere coeperunt.* Utique per Epistolam, qua ex omnium Martyrum nomine scripta Lucianus Martyr omnibus ubique lapsis dederat plenam ac generalem pacem. Istam lapsorum audaciam culpata etiam in aliis Epistolis, additque ejus fundamentum fuisse indifferetas Martyrum preces. Unde & in Ep. 27. Sermone de lapsis mandat Martyres esse religiose moderatos, atque adjungit: *Non potest Evangelium in parte consistere, & in parte nutare. Aut utrumque oportet valeat, aut utrumque vim veritatis amittat. Si negantes rei criminis non erunt, nec confidentes premium virtutis accipient. Porro si fides, quæ vicierit, coronatur, necesse est ut vicia perfidia puniatur. Ita Martyres aut nihil possunt, si Evangelium solvi potest; aut si Evangelium non potest solvi, contra Evangelium facere non possunt, qui de Evangelio Martyres sunt.* Affirmat idololatricam, omnemque alium lapsum non posse dimitti sine poenitentia, & hanc esse Evangelicam legem, ideoque istud postulantes Martyres Evangelio adversari. Per ejusmodi indifferetas petitiones affirmat infamari Martyrum dignitatem, eorumque gloriam & coronas destrui. Pluribus hæc stabilis, atque concludit: *Martyres, ut ab Episcopis contra mandatum Dei fiat, auctores esse non possunt.*

Ep. 11. Inter hosce indifferetos Martyres fuit in Africa jam dictus Lucianus, quem & de imperitia, & de vario excessu Cyprianus culpata. Etenim imperitia est mater audaciæ. Primus excessus fuit, quòd quotidie citra personarum & causarum examen darentur libellorum millia: Quòd cunctis generatim lapsis quotidiana & universalis indulgentia daretur. Ipsam adeò averfatus fuit Sanctus Cyprianus, ut ad Martyres & Confessores scribat: *Sed & illud ad diligentiam vestram redigere & emendare debetis, ut nominatim designetis eos, quibus pacem dari desideratis. Audio enim quibusdam sic libellos fieri, ut dicatur: Communicet ille cum suis. Quod nunquam omnino à Martyribus factum est, ut incerta & cæca petitio invidiam nobis postmodum cumulet. Latè enim patet, quando dicitur: Ille cum suis. Et possunt nobis vicini & triceni, & amplius offerri, qui propinqui, & affines, & liberti, & domestici esse asseverentur ejus qui accipit libellum. Et ideo peto, ut eos, quos ipsi videtis, quos nostis, quorum poenitentiam satisfactioni proximam conspiciatis, designetis nominatim libello, & sic ad nos fidei & discipline congruentes litteras dirigatis.*

Porro Epistola, quæ ex omnium Confessorum & Martyrum nomine cunctis generatim per Africam lapsis dabat pacem, & à qua non

tantum Carthaginensem, sed plures Africanas Ecclesias fuisse seditionis lapsum violentiis turbatas queritur Sanctus Cyprianus apud Romanum Clerum, fuit omnino istius Luciani, & habet hanc epigraphen: *Universi Confessores Cypriano Papæ.* Hic est ejus tenor: *Scias nos universis, de quibus apud te ratio confiterit quid post commissum egerint, dedisse pacem. Et hanc formam per te & alios Episcopis innotescere volumus. Optamus te cum Sanctis Martyribus pacem habere. Præsentem de Clero & Exorcista & Lectore, Lucianus scripsit.* Hæc litteras voluit cunctis in Africa Episcopis per Cyprianum innotescere. Quod nempe hic esset totius Africanæ Dioceseos Primas atque Exarchum. Quod Carthaginensis Episcopus istum Primatum semper gesserit, clamant plurimæ Cypriani Epistolæ ac Synodi: Nec desunt alia testimonia. Et quidem Cyprianus etiam in aliis Actis titularum Papa. Romani Cleri ad Carthaginensem Epistola habet: *Benedictus Papa Cyprianus.* Et ejusdem Cleri ad ipsum Epistola: *Beatissime ac gloriosissime Papa.* Et cunctas ad ipsum Epistolæ inscribit idem Clerus: *Papæ Cypriano.* Et in antiquis atque authenticis Actis Africanæ Proconsul Galerius Maximus Sanctum Cyprianum interrogat: *Tu es Thascius Cyprianus, qui te Papam sacrilegæ mentis hominibus præbuisi? Thascius erat gentile Cypriani nomen: Cæcilii nomen in Baptismo assumpsit à Presbytero Cæcilio, qui illi persuasit Christianam fidem. Et gentilis Proconsul illius nullam habuit rationem. Et tunc nullus in Africa Episcopus, nisi solus Carthaginensis Exarchus, legitur Papæ titulo fuisse insignitus. Ratio hauriri possit ex illis, quæ de Papalis tituli origine scribit in Alexandrinæ Ecclesiæ Annalibus Eutyechius ibidem Patriarcha: *Querunt nonnulli, Quare Patriarcha Alexandrinus vocetur Papa? Hujus nominis significatum est Avus.* Quod hoc nomen Alexandriæ cœperit, ac inde devenit ad Romanum Episcopum, etiam alii affirmant. Quidquid sit, etiamnum hodie omnes Græci solos Romanum Pontificem ac Patriarcham Alexandrinum titulantes Papas. Pergit Eutyechius: *Sciendum est ab Anania, quem constituit Marcus Evangelista Patriarcham Alexandriæ, usque ad tempora Demetrii ibidem Patriarchæ, is fuit Alexandrinus Patriarcha undecimus, nullum fuisse in Provinciis Ægypti Episcopum, nec Patriarchæ ante eum creaverunt Episcopos. Ille autem factus Patriarcha tres constituit Episcopos. Et primus fuit hic Patriarcha Alexandrinus, qui Episcopos fecit. Mortuo Demetrio successit Heraclas Patriarcha Alexandrinus, qui viginti Episcopos constituit. Ex his unus erat Ammonius dictus, religionis defensor. De quo simul ac ad Heraclam delata est fama, congregavit Synodum Episcoporum, & in Ammonii urbem perrexit, ubi re satis cognita & perspecta, eum ad veritatem reduxit. Cum verò homines audierant Episcopos Patriarcham vocare Abba, seu Patrem, inter se dixerunt: *Nos quemlibet Episcopum appellamus Abba, seu Patrem, & Episcopi Patriarcham appellant Abba. Unde sanè oportet, ut nos Patriarcham vocemus Papam, id est, Avum, cum sit Pater Patrum. Ita à tempore Heraclæ Patriarchæ***

Alexandrinus dictus est Papa, id est, Avus: Et infra: *Heraclii Patriarchæ tempore Patriarcha Alexandrinus est appellatus Papa, id est, Avus.* Quod ipsum compendio scribit Orientale de Alexandrinis Patriarchis Chronicon: *Heraclas primus fuit, qui Papa cognominatus est.* Africana Diocesis est Ægyptiæ contermina, ideoque possit ejus mores adsumpsisse: Solum suum Exarchum titulasse Papam. Verum Heraclas Patriarcha & Sanctus Cyprianus fuerunt cœtanei, & simul sederunt Episcopi. Et Papæ titulus erat tunc famosissimus, Romanæ & Africanæ Ecclesiæ notissimus, ac ipsis etiam gentilibus. Quare est Heracla Patriarcha longè antiquior. Et Eutyechii narratio non caret periculo caducitatis. Ignoro primam tituli originem. Existimo apud prima sæcula fuisse communem omnibus Patriarchis, Primatibus, ac fortè etiam Metropolitanis, & postea devenisse ad omnes Episcopos. Plura dixi ad Dictatum septimi Gregorii.

At verò ista Luciani Epistola omnibus per Africam Episcopis gravissimè displicuit. De tanta re solus decernere non ausus Primas Cyprianus, ipsam transmisit ad omnes Episcopos, & de ipsis scripsit exul ad suæ Ecclesiæ majorem Clerum: *Episcopi rescripserunt placere sibi quod statuimus, nec ab eo recedendum esse, donec pace nobis à Domino reddita in unum convenire, & singulorum causas examinare possimus. Sed & quid Calidonius Collega meus scripserit, & quid ego ei rescripserim, ut sciretis, utriusque Epistolæ exemplum litteris meis junxi. Quod totum peto fratribus meis legatis, ut magis ac magis ad poenitentiam componantur, nec delicto priori adjiciant adhuc aliud delictum, dum nec nobis nec Evangelio volunt servire. Nec secundum universorum Confessorum litteras examinari causas suas permittunt. Romana Synodus sanxerat lapsis, licet Indulgentiales Martyrum libellos habentibus, Sacramentalium satisfactionum remissionem & Sacramentalis reconciliationis pacem non nisi in extremo vitæ exitu dandam, reliquorum causam differendam usque ad sopitas Principum persecutiones, tunc singulatim examinandos omnes, & de ampliori faciendâ gratia discernendum. Ab hoc Decreto cuncti Afrorum Episcopi censuerunt etiam ob eundem Martyrum & Confessorum nomine armatas Luciani litteras non recedendum. Censuerunt Indulgentias non ita generatim, sed singulatim postulandas à Martyribus, & dandas ab Episcopis: Et antequam darentur, singulorum causam discutiendam. Ejusmodi indiscriminatas Indulgentias censuerunt adversari Evangelio, ideoque per ipsas non dimitti peccata, sed addi delictum delicto. Quod nempe agenda pro peccatis satisfactio sit Evangelica Lex, ideoque sine gravi causa non possit mitigari per Ecclesiæ claves, longè minùs expungi.*

Hanc Epistolæ clausulam, *De quibus ratio confiterit quid post commissum egerint,* respiciunt hæc Cypriani verba: *Nec secundum universorum Confessorum litteras examinari causas suas permittunt.* Laudatur clausula, quod singulorum lapsum examen permitteret Episcopis: Qualiter nempe illi post commissum idololatricæ delictum

Ep. 23. gessissent sese, quantis gemitibus & lachrymis pulsassent maternas Ecclesiæ fores, qualiter sese ad reconciliationis gratiam præparassent. Eandem tamen clausulam Cyprianus arguit in litteris ad Clerum Romanæ Ecclesiæ: *Postquam ad eos, nique ad Lucianum & alios cum ipso Martyres, litteras misi, ut quasi moderatius aliquid & temperantius ferret, universorum Confessorum nomine Lucianus Epistolam scripsit, qua penè omne vinculum fidei, & timor Dei, & mandatum Domini, & Evangelii sanctitas & firmitas solverentur. Scripsit enim omnium nomine, universi eos pacem dedisse, & hanc formam per me alios Episcopis innotescere velle. Adidit ep. planè: De quibus ratio confiterit quid post commissum egerint. Quæ res majorem nobis constat invidiam: Ut nos, cum singulorum causas audire & excusare cœperimus, videamur multis negare, quod se nunc omnes jactant à Martyribus & Confessoribus accepisse. Denuò culpam istiusmodi generales Indulgentias: Quod nempe in tanto numero non possent non esse, quibus nulla esset causa remittendæ satisfactionis. Et memoratam clausulam addit esse invidiosam Episcopis: Quod nempe ipsa Episcopos cogeret negare lapsis, quod Martyres videbantur concessisse. Hinc enim lapsi non solummodò Provinciales Ecclesias, sed & ipsam Primatalem Carthaginensem Cathedralam impleverunt violentiis. Promissam à Martyribus pacem statim sibi repræsentari ab Episcopis cœgerunt.*

Hæc Cypriani verba, *Ut quasi moderatius aliquid & temperantius ferret,* demonstrant hunc post alios longè graviore fuisse leviori Luciani excessum. Audi graviore excessus: *Frater noster Lucianus, & ipse unus de Confessoribus, fide quidem calidus & virtute robustus, minùs tamen Dominica lectione fundatus, quædam conatus est, imperiti jam pridem se vulgi auctorem constituens, ut ejus manu scripti libelli gregatim multis nomine Pauli darentur. Cum Mappalicus Martyr cautus & verecundus, legis ac disciplina memor, nullas contra Evangelium litteras fecerit, sed tantum domestica pietate commotus, matri & sorori, quæ lapsæ fuerant, mandaverit pacem dari. Saturninus quoque post tormenta adhuc in carcere constitutus nullas ejusmodi litteras emisit. Lucianus vero, non tantum Paulo adhuc in carcere posito, nomine illius libellos manu sua scriptos passim dedit, sed & post ejus excessum eadem facere sub ejus nomine perseveravit, dicens hoc sibi ab illo mandatum: Nesciens Domino magis quam conseruo obtemperandum. Aurelii quoque adolescentis, tormenta perpeffi, nomine libelli multi dati sunt, ejusdem Luciani manu scripti, quod litteras ille non nosset. Istius Pauli mandatum exponit ipse Lucianus in litteris ad Celerinum, Romanum Confessorem:*

Ep. 22. *Seire debuisti, quid circa nos actum sit. Cum benedictus Martyr Paulus adhuc in corpore esset, vocavit me, & dixit mihi: Luciane, coram Christo tibi dico, ut si quis post accersitionem meam abs te pacem petierit, des in nomine meo. Et adjungit: Sed & omnes, quos Dominus in tanta tribulatione accersiverit dignatus est, universi litteras ex compacto universis pacem dimisimus. Laudat & firmare conatur jam improbatas à Sancto Cypriano litteras, Christi Lupi Opera T. VI.*

& ab ipsis datam generalem Indulgentiam. Proinde Lucianus in solius Pauli, ac etiam in solius Aurelii Martyris nomine dederat primò Indulgentias: Et variè hic excefferat. Primò, Quod illegitimè aliorum Martyrum postulationibus miscuisset se, atque ita alienis excessibus se maculasset. Secundò, Quod in Pauli, ac etiam in Aurelii nomine dedisset pacis libellos. Hanc enim formulam esse suspectam, scandalosam, & offensivam piarum aurium, est supra demonstratum. Tertiò excefferat, quod ex unici Martyris nomine dedisset omnibus generaliter pacem. Et à Sancto Cypriano admonitus studuit hunc excessum moderari. Ex omnium Martyrum & Confessorum adunato nomine cœpit istam gratiam continuare. Et ipse etiam Cyprianus profuturum hunc excessum fuisse leviori. Quidam Scholastici Doctores censent Indulgentiarum donationem quotidie fieri faciliorem Sancti Petri clavibus, & posse in dies esse largiorem: Quod nempe assidue crescat cœlestis Sanctorum numerus, ideoque & conflatur ex ipsis meritis thesaurus. Quod rectè censeant, evincit laudata Sancti Cypriani epistola. Illa interim improbat quasvis generales Indulgentias. Et hinc laudat Mappalicum Martyrem, quod solam matrem & sororem Episcopo commendasset. Pietas, qua primi gradus consanguineis Indulgentias hodie supplicamus à Romano Pontifice, adeò antiquis fulcitur exemplis. Cyprianus magis adhuc laudat Saturninum Martyrem, qui omnino nullum commendarat Episcopo. Malebat ille huic rei non misceri Martyres, & Apostolicas claves plenè permitti suo arbitrio & libertati. Imitatur Magistrum suum Tertullianum in libro de pudicitia: *At tu & in Martyres tuos effundis hanc potestatem.* Quod hic errat nec licere nec valere, ille censet non expedire. Quod nempe multi legitima gratia abuterentur.

Secundus Luciani excessus fuit, quod etiam plenas omnium peccatorum Indulgentias postulare ab Episcopis, & statim juberet repræsentari. Hinc enim lapsi, dum istam repræsentationem statim facere noluerunt Cyprianus & alii per Africanam Episcopi, fuerunt horrendè tumultuati. Adversum illos Cyprianus scripsit plures epistolæ, quarum una ad suum Clerum habet: *Magis ac magis ad poenitentiam componantur lapsi, nec delicto priori adjiciant aliud delictum, dum nec nobis nec Evangelio volunt servire. Nolebant Canonice satisfactiones explere, immò nec suas causas examinari ab Episcopis, sed sibi volebant statim impendi reconciliationis gratiam, atque ita Evangelium, avitam Ecclesiæ disciplinam, Romani Synodi Decreta, & fuorum Episcoporum mandata prævaricabantur, & addebant delictis delicta. Quin & ipsos prævaricabantur Luciani litteras. Hæc enim, licet plenam imperarent Indulgentiam, causas tamen examinari permittebant, per clausulam: *De quibus ratio apud te confiterit.* Et Cyprianus, licet hisce violentiis generosè resistere, tamen apud Romanam Ecclesiam fuit de conniventia accusatus, & compulsus scribere apologeticas litteras.*

teras. Ista generalis Indulgentiarum plenitudo tunc adeo displicebat Romanæ Ecclesiæ. Quidam tamen Episcopi obedierunt litteris, & lapsos ipsarum vigore statim admiserunt non tantum ad Consistentiam, sed etiam ad Perfectiorem, ad communionem cum oblatione, ad oblationem nominis, ad Sacrosanctam Eucharistiam. At audaciam sibi gravissimè displicuisse Divina Majestas demonstravit per varia miracula, per multam vindictam in tales sacrilegos Eucharistiæ præsumptores. Exempla plura refert Sanctus Cyprianus in sermone de lapsis. Ibidem demonstrat Martyres apud Dominum posse multa, sed non omnia: Non posse repugnare Evangelio, ideoque nec postulare, ut lapsis delicta remittantur citra omnem satisfactionem, ut illis passim dentur plenariæ Indulgentiæ. Suum sensum insigniter expressit in datis contra hoc excessum litteris ad omnes Martyres & Confessores:

Ep. 11. *Peto ut eos, quos ipsi videtis, quos nostis, quorum poenitentiam satisfactioni proximam conspiciatis, designetis nominatim libello, & sic ad nos fidei ac disciplinæ congruentem litteras dirigatis. Quod ipsum confirmat in sequenti ad suam plebem epistola, addens æterna pœnæ non esse decerpenda. Hoc est, illos quorum poenitentia necdum est satisfactioni proxima, non admittendos ad pacem & communionem. Vult Indulgentias nec universales esse, nec ex integro plenarias. Et hanc amplitudinem non tantum disciplinæ adyerfari, sed etiam Evangelio.*

Tertium Luciani excessum exponit Sanctus Cyprianus in epistola ad lapsos. Ecclesiæ claves demonstrat soli Petro Apostolo, ac ejus in Episcopatu successores datas, atque profequitur: *Cum hoc Divina lege fundatum sit, miror quosdam audaci temeritate sic mihi scribere voluisse, quando Ecclesia in Episcopo, & Clero, & in omnibus stantibus sit constituta. Absit enim, nec Domini misericordia & potestas ejus irridenda patiatur, ut Ecclesia esse dicatur lapsorum numerus, cum scriptum sit, Deus non est mortuorum, sed vivorum. Si autem quidam lapsi Ecclesiam se volunt esse, & si apud illos, atque in illis est Ecclesia, quid superest, nisi ut ipsi rogentur à nobis, ut nos ad Ecclesiam dignentur admittere? Submissos ergo & quietos, & verecundos esse oportet eos, qui delicti sui memores satisfacere Deo debent, nec Ecclesiæ nomine litteras facere, cum se magis sciant Ecclesiæ scribere.* Carthaginensis etiam Ecclesiæ magna pars erat lapsa. Hinc illa turba promissam sibi à Martyribus pacem statim representari postulat per communes litteras, ipsisque posuit hunc titulum: *Ecclesia Carthaginensis Cypriano Episcopo.* Quæ audacia cunctis ubique Episcopis & stantibus populis meritò & gravissimè displicuit. At quod ejus fuit fundamentum? Quod Lucianus illis Sacramentalis reconciliationis pacem non promississet dumtaxat, ac postulasset dandam ab Episcopis, sed ex Pauli ac Aurelii consummatorum Martyrum nomine jam dedisset. Hinc illi sese censuerunt non adhuc lapsos & prostratos, sed plene reparatos, integros, ac Perfectos, ideoque tanquam tales prætenderunt admitti in Ecclesiam. Etenim Luciano Martyr

Paulus proximè ante suam consummationem dixerat: *Luciane coram Christo tibi dico, ut si quis post accersitionem meam abs te pacem petierit, des in nomine meo.* Et suprâ adductus Martyrum libellus habuit: *Communicet ille cum suis.* Et de peccatorum per claves remissione scribit in libro de pudicitia Tertullianus: *At tu & in Martyres tuos effundis hanc potestatem.* Et in libro ad Martyres: *Quam pacem quidam non habentes, à Martyribus in carcere exorare consueverunt. Hujusmodi loca conglomerat in primo antiquarum observatorum libro eruditus Aurelianensium Episcopus Gabriel Albaspinæus, & adjungit: Testimonia equidem nullo pacto refellenda, quibus convincitur Martyres, Sacerdotes purè & absolutè culpas mortales remississe. Atque in omnibus his locis, aliisque etiam Patribus, quamvis non sit distinctum inter Martyres Presbyteros & Laicos, tamen crediderunt Sacerdotes poenam & culpam, Laicos verò poenam dumtaxat & poenitentiam tempore remississe.* Affirmat quòd antiqua disciplina ante expletas satisfactiones non impartiret Sacramentalem reconciliationem, atque adjungit: *At Martyres, si essent Sacerdotes, utrumque perficere poterant, & à culpa simul & à poena absolvere; si verò tantum essent Laici, à poenis & ab ipso tempore diminuerunt multum poterant.* Urget præsertim hæc Tertulliani verba: *Ad metalla confugiunt, & in dæmunicatores revertuntur.* Et commentatur: *Non poterant redire in communionem Ecclesiæ, nisi absoluti.* Et certè vox, *Communicator*, omnino importat aut integrum fidelem, aut certè reparatum.

Respondeo tamen istam doctrinam carere fundamento. Etenim præcipuus horum insolentium libellorum author fuit Martyr Lucianus, quem certum est fuisse Laicum. Fuisse enim Divinæ legis imperitum Cyprianus aliquoties testatur. Et ipsum nullibi titulavit Presbyterum. Nec item Celerinus Martyr in suis ad ipsum litteris. Certè si erat Presbyter, passus fuit insignem injuriam, & adversum ambos potuit imitari Sanctum Hieronymum, qui adversus Joannem Hierosolymæ Episcopum, quòd sine Presbyteri titulo Hieronymum vocitasset, fuit protestatus: *Ego misellus, dum in solitudine delitisco, à tanto Pontifice truncatus, Presbyteri nomen amisi.* Etiam Aurelius Martyr, cujus nomine ad dandam pacem Lucianus abutebatur, fuit Laicus adeò imperitus, ut nesciret scribere. Et tamen ille non tantum poenas attentavit remittere, sed etiam culpas. Attentavit lapsos in Pauli ac Aurelii nomine transmutare in Ecclesiam, & in perfectos Ecclesiæ Communicatores. Et quæ Evangelica aut Apostolica regula permittit Indulgentiam donari, aut satisfactiones remitti à Laico? Uti harum impositio, ita & remissio spectat privatè ad claves Sancti Petri, ideoque neutri Laicus se possit sine sacrilego Attentato miscere. Et hinc adversum memoratas suorum Carthaginensium lapsorum ad se litteras Sanctus Cyprianus laudavit dictas claves, protestatus est spectare ad solos Episcopos, & adjunxit: *Scripserunt autem mihi nuper quidam de lapsis humiles, & mites, & trementes, & metuentes Deum, & qui in Ecclesia semper gloriose & granditer operati sunt, & opus*

& opus suum Domino imputaverunt, scientes illum adixisse, & cum hæc omnia feceritis, dicite, ser-vi supervacui sumus, quod debuimus facere fecimus. Quæ illi cogitantes, & quamvis libello à Martyribus accepto, ut tamen à Domino satisfactio sua admitti posset, orantes scripserunt mihi, se delictum suum cognoscere, & poenitentiam veram agere, nec ad pacem temerè aut importunè properare, sed expectare præsentiam nostram, dicentes pacem quoque ipsam, si eam nobis presentibus acceperint, dulciorem sibi futuram. Hi humiles lapsi intelligebant Dogma Evangelicum ac Apostolicam disciplinam: Norant pacem sibi à Luciano non potuisse dari, ideoque ipsam supplicabant humiliter à Cypriano, parati differri usque ad ejus ab exilio reditum, obedire Romanæ Synodi decretis, ac interim pergere in poenitentia & satisfactionibus. Notanda sunt etiam hæc ejusdem epistolæ verba: *Peto discernatis desideria vestra, & quicumque estis qui has litteras nunc misistis, nomina vestra libello subjiciatis, & libellum cum singulorum nominibus ad me transmittatis. Ante vestri enim scire, quibus rescribere habeam: Tunc ad singula quæ scripsistis, pro loci & actus nostri mediocritate rescribam.* Lapsi, uti à Luciano pacem generatim acceperant, ita ejus executionem à Sancto Cypriano generatim flagitabant. Utrumque hic improbat: Nulli lapsi vult vel à Martyre postulari, vel ab Episcopo donari pacem, nisi ad maturam cujuslibet causæ cognitionem.

Illustrat hæc in litteris ad Clerum Romanæ Ecclesiæ: *Postquam ad vos litteras fecit de quorundam prospecta temeritate, qui poenitentiam agere & Deo satisfacere detrectant, litteras ad me fecerunt, pacem non dandam sibi postulantes, sed quasi jam datam sibi vindicantes, quod dicant Paulum omnibus pacem dedisse. Prodit radicem, ex qua Lucianus pacem lapsis non supplicavit ab Episcopis, sed ipse dedit in Pauli nomine. Lucianus non se fundavit in suo, quem nullum habuit, sacro Ordine, sed in nescio quo singulari ac divino Pauli Martyris privilegio, quo cunctis ubique lapsis poterit tantum donum impartiri. Et Evangelio & disciplina repugnabat istud privilegium. Etenim & Evangelium & disciplina pacem, quam permittunt suppliciter rogari per Martyres, donari faciunt per solos Episcopos. Non solummodo pacem culpæ, sed etiam dimissivam solius satisfactionis & poenæ. Hinc Cyprianus constanter edixit Luciani nugæ fundari in sola ipsius imperita temeritate. Quod Lucianus in divino Pauli privilegio se fundaret, discretè edicit in suo ad Cypriani relationem Rescripto Romanus Clerus, *Immoderatam istorum lapsorum perulantiam & periculosam temeritatem dicit notat, atque adjungit: Quos satis mirari sumus ad hoc usque proficere voluisse, ut pacem sibi non tam peterent, quam vendicarent. Immo jam & in caelis se habere dice-rent. Qui si habent, quid petunt quod tenent? Si autem non habere illos probatur, hoc ipso quod petunt, cur non judicium eorum sustinent, à quibus petendam pacem, quam utique non habent, putaverunt? Quod si aliud prærogativam Communicationis habere se credunt, cum Evangelio illam conferre**

conentur, ut ita demum firmiter valeant, si ab Evangelica Lege non dissonant. Ceterum quo pacto Evangelicam poterit præstare communicationem, quod contra Evangelicam decretum videtur veritatem? Istud singulare & cœlestè Pauli privilegium constanter affirmat adversari Evangelio, ideoque esse nugax commentum. Multis demonstrat pacis donationem ex Evangelica Lege spectare ad solos Sacerdotes, ideoque veros Martyres huic non posse refragari.

Isto sæculo divinum cœlestium revelationum Charisma erat frequens. Eximia ejus exempla habemus & in Sancto Cypriano, & in ejus Magistro Tertulliano, & in aliis Scriptoribus. Grafabatur item & variis æmularum præstigiis fucus. Adversus Prophetam passim intercessit Pseudo-Propheta. Et iste fucus non tantummodo Montanum præcipitavit, sed etiam Tertullianum. Eadem igitur illusio possit & Paulum Martyrem circumscriptisse. Attamen Romanus Clerus & ipsum & Lucianum conatur purgare, affirmat Luciani libellos fuisse perperam intellectos, ac omnem excessum transcribit in lapsos: *Nam si dandam lapsis pacem Martyres putaverunt, cur ipsi non dederunt? Cur illos ad Episcopum, ut ipsi dicunt, remittendos censuerunt? Is enim, qui jubet fieri, potest utique facere, quod fieri jubet. Sed ut intelligimus, imò ut res ipsa loquitur & clamat, sanctissimi Martyres utrobique adhibendum putaverunt temperamentum & pudoris & veritatis. Nam & quia à multis urgebantur, dum ad Episcopum illos remittunt, verecundiæ propriæ, ne ulterius inquietarentur, consulendum putaverunt: Et dum illi non ipsi communicant, Evangelicæ Legis illibatam sinceritatem custodiendam judicaverunt. Quòd Lucianus lapsis pacem non dederit, sed ipsam dumtaxat ab Episcopis dandam supplicavit, probat Clerus ex duobus libellorum articulis. Primò, Quòd cunctos lapsos cum suis libellis miserit ad Episcopos. Secundo, Quòd ipsis communicare noluerit. Utique ante impartitam pacem ab Episcopis. Et nota, quod Martyres pacem non tantum dare, sed etiam ab Episcopis dandam jubere non potuerunt. Debuerunt Ecclesiæ Clavibus humiliter supplicare. Hinc in alio ad Sanctum Cyprianum Rescripto pergit idem Clerus: *Lapsi maxime congruit verecundia, quorum in delictis damnatur mens inverecunda. Pulsent sanè fores, sed non utique confringant. Adeant ad limen Ecclesiæ, sed non utique transiliant. Castrorum cœlestium excubent portis, sed armati modestia, qua intelligant se desertores fuisse. Resumant precum suarum tubam, sed qua non bellicum clangant. Arment se quidem modestè telis, & quem negando mortis metu fidei dimiserant clypeum, resumant: Sed ut contra hostem diabolum vel nunc armati, non contra Ecclesiam, quæ illorum dolet casus, armatos esse se credant. Multum illis proficiet petitio modesta, postulatio verecunda, humilitas necessaria, patientia non otiosa. Mittant Legatos pro suis doloribus lacrymas, adoratione fungantur ex intimo pectore prolati genitus, dolorem probantes commissi criminis & pudorem. Immo si dedecoris admissi magnitudinem perborrescunt, si peccatoris & conscientie suæ letalè plagam & sinuosi**

vulnera alios recessus verè medica manu tractant, erubescant & petere: Nisi quia majoris rursus est & periculi & pudoris, auxilium Patris non petiisse. Ostendunt hanc humilitatem esse lapsis per necessariam, ideoque ipsorum Advocatis ac intercessoribus Martyribus etiam competere.

CAPUT IV.

Exponuntur recentiores errores circa Indulgentias.

Cap. 39.

PAlmare fundamentum, ex quo posteriorum sæculorum Errones cœperunt Indulgentias rodere, edicit in opere contra Waldenses Petrus Pilichdorffius; Quare non solum Waldenses Hæretici, immò multi Catholici quandoque turbant de indulgentiis, hoc facit indiscreta pronuntiatio quaestuariorum Sacerdotum, qui indifferenter omnibus hominibus, hoc & illud faciunt, Indulgentias promittunt. Et hoc non est de mente Domini Papæ aut aliorum Prælatorum, qui non dant eas, nisi verè poenitentibus, & confessis, & contritis. Quòd indispositis impartita Indulgentia sit prodiga, falsa, ac nociva Pax, abundè jam audivimus à Sancto Cypriano. Hanc ille censuit non dandam, nisi satisfactioni proximis Poenitentibus. Et cerè peccata citra omnem poenitentiam non possint indulgeri. Porrò elemosyna est omnino verum poenitentiae opus. Et quòd ipsa sola poenitentem reddat satisfactioni proximum, ideoque Indulgentiæ aptum, multi olim censuerunt. Præsertim mediis Christianis sæculis, dum cœpit nummaria seu elemosynaria poenitentiarum redemptio. Lucas Dacherius in quarto Spicilegii tomo vulgavit Epistolam, qua Gregorius septimus apud omnes Sancto Petro fideles queritur Romanæ Ecclesiæ patrimonia esse invasa ac detineri à Regibus, sacras ejusdem civitatis Basilicas jacere ruinosas, Guilielmum Aquitaniam Ducem & alios Principes, quòd ipsi reparandis larga subsidia miserint, amplè commendat, atque prosequitur: Quorum nos videntes devotionem, & laudabilem erga communem matrem dilectionem, tam per nos, quam etiam per Successores nostros, ter in anno cum omnibus Romanis Ecclesiis generaliter Missam celebrare, & septies illorum specialiter memoriam inter sacra Missarum solemnitas habere promissimus, ut omnipotens Dominus meritis Dei genetricis, quæ singulari pietate Romanam semper tuetur Ecclesiam, & beatorum Apostolorum Petri & Pauli auctoritate, omnium Sanctorum, maximè Romæ quiescentium, oratione, à cunctis eos peccatis absolvat, & ad vitam æternam perducatur. Eorum piis elemosynis reddidit has pietatis vires. Et litterarum titulus habet: Gregorius Episcopus, servus servorum Dei, omnibus qui Christiana fide censentur, & beati Apostolorum Principis Sedem, Ecclesiarum omnium Matrem recognoscunt, salutem & absolutionem omnium peccatorum, per benedictionem & merita Beatorum Petri & Pauli, Principum Apostolorum. Cunctis

similem pietatem Romanæ Ecclesiæ exhibentibus videtur largiri plenam Indulgentiam. Etiam de Sancto Leone nono Pontifice scripsit ad Nicolaum secundum Sanctus Anglorum Rex Eduardus: Leo injunxerat nobis sub nomine obedientiæ & poenitentiae propter votum, quo veneramus ire Romam, ut in remissionem omnium peccatorum meorum construerem Monasterium in honorem Apostoli Petri. Et istam gratiam Nicolaus confirmavit. Exstant Epistolæ apud Dominum Cardinalem Cæsarem Baronium. Et ad nescio quem Episcopum scribit Sanctus Petrus Damiani: Non ignoras, quia cum à Principibus terras accipimus, juxta mensuram muneris eis de quantitate poenitentiae relaxamus. Sicut scriptum est: De vitæ hominis redemptio ejus. Et ad Clerum Florentinæ Ecclesiæ: Cum Sacerdotes Ecclesiæ annosam indicunt quibusdam peccatoribus poenitentiam, nunquid non aliquando certam pecunie poenitentiam pro annorum redemptione mensuram, ut nimirum facinora sua elemosynis redimant, qui longa jejunita perhorrescunt? Sed quia hæc pecunie redemptio in antiquis Patrum Canonibus minime reperitur, absurdum esse & frivolum judicabitur? Hæc elemosynarias Indulgentias, licet fateatur novas, constanter adferebat legitimas. Quod ipsum confirmat in aliis suis operibus.

Et Arelatensis Ecclesiæ Archiepiscopus, qui ad decimi sæculi finem fedit, Pontius Montis majoris Ecclesiæ dedit summas Indulgentias, & addidit de publicè poenitentibus: Hic talis ad istam Ecclesiam si venerit in die dedicationis ejus, aut semel in anno cum sua vigilia, & adjutorium dederit ad opera Ecclesiæ sanctæ Mariæ, quæ modo noviter construitur in prælibato monte, ex parte Domini nostri JESU Christi, & ex nostra, sit absolutus de tertia parte majorum peccatorum, unde poenitentiam habet acceptam. Exstat Diploma apud Lucam Dacherium in sexto tomo Spicilegii. Similes Indulgentias Magalonensi Ecclesiæ Synodallyter dedit ad undecimi sæculi exordium Gaufridus Archiepiscopus Narbonensis. Ita apud Philippum Labbæum habet antiquus Catalogus Episcoporum Magalonensium, ad Episcopatum Arnaldi. Ex quibus vides non tantum singulares, sed etiam generales elemosynarias Indulgentias esse admodum antiquas. Et quin ex æquis rationibus, & incertis Ecclesiæ necessitatibus sint legitimæ, non est dubitandum. Hinc illas ad invenientias pro Græcorum ad Synodum itinere necessarias expensas dedit, & multis argumentis defendit etiam Concilium Basileense. Vide ejus Epistolam, seu responsonem quintam & octavam. Et quòd elemosynæ sint magnum & eminentis Christianæ poenitentiae opus, & satisfactioni non tantummodo faciant proximum, sed ipsam quandoque etiam compleant, clamant omnes utriusque Testamenti Scripturæ, & insigniter demonstrat Sanctus Cyprianus in sermone de elemosyna.

His obstatè videtur in litteris ad Zozimum Pelusienfis Ecclesiæ Presbyterum Isidorus Pelusiorum: Vir quidam, cum ad eum fuisset illatum, te paucis piscibus à quodam, qui falsum jurat, acceptis eum, quantum quidem in te erat,

A. 1060.
n. 9.

Lib. 4.
Ep. 12.

Lib. 3.
Ep. 260.

erat, crimine solvere minime dubitasse, magnopere ingemuit. Ejus dolorem affirmat fuisse iustissimum, ac prosequitur: Neque enim hoc perjurum crimine liberat, quòd muneribus placatus sis; verum si sua recuperet, qui ob perjurium læsus est. Quamobrem sordidi quaestus causa Divina oracula ne depraves, aut sinistra interpretatione pervertas. Neque enim ea injuriam quidem inferre, Sacerdotibus autem munera offerre præcipiunt, sed læsus se defendere rebus ipsis præscribit. Etenim illud, Si ligaveritis, de iis qui peccant est dictum; atque item: Si solveritis, de iis qui poenitentia ducuntur. Crimini autem solvitur, non qui Sacerdotem delinunt, sed qui eum, cui illata est injuria, placat. Nam si Sacerdotibus hujusmodi potestatem concessam esse arbitraris, iis qui peccant, delicta sua propellerent, atque abstergere minime studeant, tum tyrannicam hoc oraculum videbitur, atque Sacerdotum duntaxat commodum spectans, eorum autem, quibus injuria facta est, nullam rationem habens. Crudelissimi item ac inhumanissimi, qui Sacerdotii munere funguntur, quòd non omnes criminibus solvant. Multis ostendit has quaestuarias absolutioes ac remissiones adversari Evangelio, esse Pharisaicas fordes, & lepram Simoniacam, quæ Spiritum Sanctum non reddat peccatoribus, sed longissimè ab ipsis abigat. Respondeo Zozimum fuisse sceleratissimum spiritualium rerum nundinatorem, & hic de tribus præsertim argui. Primò, quòd pro se munera accepisset. Secundò, quòd imponenti perjurio fecisset gratiam. Tertiò, quòd injuriosum perjurium citra restitutionem attentasset remittere. Quæ omnia tria damnantur ab Evangelio, & ab omnibus sub cælo Ecclesiis semper fuerunt condemnata. Porro duriorè satisfactionis speciem commutare in mitiorem, atque ita ob faciendas veris Christiani pauperibus aut aliis verè piis causis elemosynas donare Indulgentiam, omnino permittit Evangelium. Dummodò fiat ex legitimis rationibus.

Cap. 62.

Est tamen res periculosa, & obnoxia multis abusibus. Etenim in sua Lateranensi Synodo statuit Innocentius tertius: Elemosynarum quaestores, quorum quidam se alios mentiendò, abusiones nonnullas in sua prædicatione proponunt, admittit, nisi Apostolicas aut Diocesani Episcopi litteras veras exhibeant, prohibemus. Et infra: Qui ad quaerendas elemosynas destinantur, modesti sint & discreti, nec in tabernis aut aliis locis incongruis hospitentur, nec inutiles faciant aut sumptuosas expensas, caventes omnino, ne falsæ Religionis habitum gerant. Elemosynaria Indulgentia post institutum ab Urbano secundo sacrum bellum cœpit admodum frequentari. Dari cœpit omnibus, qui sanctum illum Domini exercitum suis elemosynis adjuvant. Extendi item ad sustentanda pauperum hospitalia, reparandas Basilicas, aliasque causas similes. Et tam à Romano Pontifice, quàm ab aliis Episcopis instituti sunt Prædicatores, qui per singula oppida & pagos adjuvant Indulgentias suis concionibus, & poenitentium oblationes colligerent. Et hos ista ætas titulavit Elemosynarum Quaestores ac Prædicatores Quaestuarios. Et hi pedecentim fuerunt

lapsi in jam dictos excessus. Et in ipsis fuerunt adeo pertinaces, ut corrigi debuerint per generabile Concilium. Notanda sunt verba: Alios se mentiendò. Ne falsæ Religionis habitum gerant. Quo populum in largas elemosynas circumscriberent, isti parafiti affluebant Monasticum habitum: Simulabant curios, & ex alienis peccatis vivebant Bacchanalia. Quos abusus denuò compescere debuerunt Bonifacius octavus, & in Viennensi Concilio Clemens quintus. Nec soli quorundam hinc indè Episcoporum, sed etiam Romanorum Pontificum Quaestores commiserunt gravissimos excessus. Etenim inter articulos, ob quos Constantiensis Synodus degradavit Joannem vigesimum tertium, fuit & hic: Dominus Joannes Papa Nicolaus Mercatori, in legatione existenti, concessit ut quibuscumque hominibus utriusque sexus ad sua libitum voluntatis deputare posset Confessores. Et quòd hujusmodi Confessores absolvere possent à pœna & culpa, certis tamen pecuniis taxatis mediantibus. Quas quidem præsentas Indulgentias idem Mercator publicavit, & publicari fecit in certis locis, civitatibus, & villis: Ut potè Trajecti, Mecliniæ, Antwerpæ, & alibi. De quibus maximas pecuniarum summas exhausit & extorsit, Christi fideles seducendos, & statum ac vitam Ecclesiæ Catholice enormiter scandalizando. Ita habes in undecima Sessione laudati Concilii. Eadem in re excessisse Bonifacium nonum tradunt authenticè Scriptores. Quin immò in Mediolanensi Ducatus historia Bernardinus Corius affirmat, quòd ad Joannis Galeatii Mediolanensem Vice-Comitis preces dederit elemosynarium Jubilæum cum hac amplissima clausula: Ut in Vice-Comitis ditione unusquisque à quocumque absolveretur peccato, etiamsi nec contritus esset, nec confessus. Quòd unum verum sit, ignoro. Etenim dum Robertum secundum Flandriæ Comitem ad Apostolicæ Sedi rebelles Cameracenses ac Leodienfes armata manu mandos induxit Paschalis secundus Pontifex, & didit suo Diplomati: Hoc tibi ac militibus tuis in peccatorum remissionem, & Apostolicæ Sedis familiaritatem præcipimus, ut his laboribus & triumphis ad cælestem Hierusalem pervenias. In Apologeticis adversus Paschalem litteris Leodienfis Ecclesiæ Clerus horrendè damnat has Indulgentias ex vario capite, & concludit: Undè hæc nova auctoritas, per quam reis sine confessione & poenitentia offertur præteritorum peccatorum impunitas, & futurorum libertas? De horrendo Clavium excessu Paschalem manifestè calumniantur. Aliud enim Paschalis non fecit, quàm sacro adversum Turcas & Saracenos bello datas ad Urbano secundo Indulgentias extendere ad hoc bellum Catholicæ pietatis. Extendere ad solos poenitentes & confessos. An etiam Bonifacium nonum calumniatur Bernardinus Corius, relinquo aliis examinandum. Quidquid sit, ex isto, qualicumque fuerit, Bonifacii lapsu Joannes Launojus in epistola ad Christophorum Favæum sine fundamento conatur stabilire sua de Apostolicæ Sedis fallibilitate commenta. Etenim non ex Cathedra egit ista Bonifacius. Romana Ecclesia ejus infirmitates, ingemuit & damnavit. Fuerunt delicta non

non prædicationis, sed conversationis. Parentum nostrorum miseria silentio honoremus. Eas corrigendas Constantiensis Synodus curavit. Etenim inter varios, quos per eligendum novum Pontificem voluit correctos, excessus fuit hic decimus septimus: *De Indulgentiis*.

Ex similibus interim Pontificum ac Episcoporum excessibus plures posteriorum sæculorum hæretici arripuerunt ansam impugnandi quaslibet Indulgentias. Imitati sunt Montanistam Tertullianum. Eorum primi videntur fuisse Waldenses; de quibus scribit Petrus Pilichdorffius: *Hæretici Waldenses reprobandi Indulgentias Prælatorum Ecclesie*. Et apud Anonymum, qui ipsos non inerudite revocit, auctorem hic est eorum notus error: *Indulgentie & remissiones, quæ per Episcopos sunt, nullius sunt utilitatis & momenti*. Audi primum & palmare erroris fundamentum: *Si benefactoribus alicujus loci remittitur tertia pars, vel hujusmodi injunctarum pœnitentiarum, ergo remissiones illæ sunt venales*. Si quis enim ovum vel obolum dederit, erit benefactor. Et si datur illi remissio pro pecunia, venalis erit remissio, & remissionis gratia. Alterum fundamentum: *Si duobus vel pluribus annorum pœnitentia in unius oboli obligationem commutatur, & annorum plurimorum in horam brevissimam, ergo Deus defraudatur*. Tertium fundamentum: *Si verum est quod de Indulgentiis dicitur, ergo eodem pretio longæ & gravæ pœnitentiæ, quæ leves & brevæ, redimuntur*. Quartum fundamentum: *Hujusmodi Indulgentias datus dat impunitatem peccandi*. Quia homines impune peccant, si tam levis, immò ridiculosa sit remissio peccatorum. Quintum fundamentum: *Si Indulgentiæ essent in terra, tunc insansissimi sunt, qui transfrætationes & alias longas peregrinationes suscipiunt, si tres oboli tantum eis profunt*. Proinde Indulgentias, quas propter sacri transmarini belli susceptionem, aut alias laboriosas ad Sanctorum limina peregrinationes tunc dabat Ecclesia, videntur Waldenses admisisse, & improbasse solas quæstuaras. Ab indiffereta abusus damnatione videntur fuisse abrepti ad damnandam simul substantiam.

A. 1146.

Alterum contra Indulgentias errorem adducit Conradi Abbatis Upergensis supplementum: *Hoc tempore fuerunt in Suevia Prædicatores, qui in Pontificem Romanum & Cardinales magnæ dicendi libertate os aperirent, Frederici secundi & Conradi filii causam justificantes, ausi dicere apud Summum Pontificem, Cardinales & Episcopos nullam residere auctoritatem, quoniam omnes una labæ Simonie maculati essent, nec quidquam tenere à Christo potestatis*. Et quod Sacerdotes in mortali constituti peccato neque ligarent, neque solverent, neque consecrarent. Quod nemo in orbe Christiano interdiceret posse Divinis officiis: Quodque sine discrimine ea audirentur, & celebrarentur impune. Et in fine sue prædicationis Indulgentiam, inquit, quam annuntiamus, non à Papa consistam, non à Prælatibus compositam, sed ex Deo Omnipotentis vobis annuntiamus. Conrardus Rex, cum tuere-tur hos Conclonatores, penè incidit in capitis periculum. Hæc prædicatione cepit statim post Lugdunensæ Concilium, in quo Innocentius quartus

ab antecessore suo Gregorio nono excommunicatum Imperatorem Fredericum secundum degradavit. Facta enim fuit ista Synodus decimi tertii sæculi anno quadragesimo quinto. An Simoniaci, quoniam Gnostica laborant hæresi, & Spiritu Sancto sunt penitus vacui, valida præter Baptismum conficiant Sacramenta, est antiqua quæstio: Eam pluribus in Synodis Sanctus Leonon ac ejus successores discussissent, at non definiunt. Quanta insolentia ac violentia Florentini Monachi suum Episcopum Petrum, & data per ipsum Sacramenta isto tempore tractaverint, & quomodo ipsos multi populi fuerint imitati, est alibi declaratum. Sub quarto Innocentio adhuc pendebat quæstio eadem: Et Petrus Lombardus, aliique Scholastici Doctores favebant turbulento errori. Ipsum enim exstinxit tandem ac plenè sepelivit Doctor Angelicus. Et hoc est omnino unum & magno ejus in Ecclesiam beneficiis. Eundem igitur errorem arripuerunt turbidi illi defensores Imperatoris Frederici, Romanam Ecclesiam infamarunt ac damnarunt de Simonia; blaterarunt ab ipsa amissum Spiritum Sanctum, exutam omni potestate clavium, nullum ab ipsa posse dari Sacramentum, nullam ferri censuram, nullam donari Indulgentiam, ideoque ab ipsa infictam Frederico degradationem, & varia hinc inde ad ipsam firmandam & exequendam lata Ecclesiastica Interdicta esse frivola & vana Attentata. Garriverunt Fredericum adhuc esse legitimum Imperatorem, datum in Imperiali unctione Sanctum Spiritum, & ipsi & ipsius defensoribus adhuc assistere, ideoque datas ab illo Spiritu Indulgentias à se prædicari: Sacrum bellum contumaci Frederico inferre & cunctis hujus militibus plenarias Indulgentias elargiri parabat Innocentius: Turbines illi has blasphemabant, & meliores Frederici defensoribus datas ab ipso Deo blaterabant. Blaterabant cum imperio Luciano: Et ex pejoribus fundamentis. Et adversum ipsos Doctor Angelicus docuit quævis per Simoniacos etiam & quovis Hæreticos data præter pœnitentiam Sacramenta esse firma & rata. Et veritatem admittit omnis Ecclesia.

Nihilominus ex prava ista radice prodiit & tertius error circa Indulgentias. Error Flagellantium, quorum apud Ganguenhuysen in Misnia author fuit Conrardus Smidt, & qui sese appellarunt Fratres Crucis. Ipsorum errores enumerat Magnum Belgii Chronicon, & hic est primus: *Eorum Secta dicitur Fratres Flagellantes, seu Fratres Crucis, & originem ex quibusdam scripturis habet, per Angelos sanctos super Altari Beati Petri Romæ delatis circa annum Nativitatis Christi millesimum trecentiesimum quadragesimum octavum*. Undè illi primò illo tempore per mundum discurrerent, se flagellis cæderunt, & dixerunt Deum illo tempore Romanum Pontificem, ceterosque Prælatos, ne deinceps populo Christiano præessent, sustulisse, eosque omni auctoritate ligandi & solvendi, & quascumque res consecrandi privasse. Et ut in expulsiōe negotiatorum de templo advenit Christi propter malitiam Sacerdotum abiecit & repudiavit Sacerdotium Judaicum, ita in adventu Fratrum

Cru-

Crucis propter Sacerdotum nequitiam Deum sustulisse & abiecit Sacerdotium Evangelicum. Eoque modo sex Sacramenta Ecclesie cessavisse. Nempè omnia Sacramenta præter Baptismum, de quo fuit secundus articulus: *Quod in transitu Fratrum Crucis, videlicet quando primum cum flagellis per mundum, Cruce eos præcedente, & ipsi se flagellantibus, transeunt, legem tum Baptismi in aqua extinctam à Deo, & legem Baptismi in proprio sanguine institutam*. Aiunt enim, quòd Christus in Cana Galilee circa finem convivii nuptialis aquam mutavit in vinum rubrum: Eo significari, quòd circa finem mundi Baptismus aque in Baptismum sanguinis mutari deberet. Et sicut vinum rubrum præ omni vino prius posito convivantibus magis placuit, ita novam legem Baptismi sanguinis Deo præ omnibus legibus placere dicunt. Nec post prædictum transitum fuisse verum Christianum, nec intrare quemquam potuisse in Regnum celorum, nisi qui proprio sanguine de corpore suo per flagellum in memoriam passionis Christi spontè excusso fuerit baptizatus. Alia sex Sacramenta non transmutarunt, sed penitus exstularunt, & hic fuit tertius articulus: *Ad remissionem peccatorum nihil prodesse confessionem Sacerdoti factam, nec per eundem absolutionem, sed quantumcumque enormia sint peccata, sufficere cum cordis contritione solam flagellationem proprii corporis*. Undè omnes Indulgentiæ, per quemcumque concessæ, nullæ sunt. Spontanea per proprii corporis flagellationem pœnitentia non est antiquissima apud Ecclesias. Ejus primus auctor ad undecimi sæculi exordium fuit Sanctus Dominicus Loricatus, sanctissimus in Sancti Benedicti Ordine Anachoreta. Et passus multarum contradictionum obices, accusatus de novitate. Ipsum verò defendit Sanctus Petrus Damiani, adeò potenter ac feliciter, ut istud pœnitentiæ genus omnis tandem Ecclesia probavit. Et omnia ferè Monasteria in suos mores admiserunt. Quare Flagellantium error fuit, quòd omnibus fidelibus garrere necessarium ad vitam æternam. Et quidem sua hypocriti turbant omnem Europam. Vagati sunt etiam per Italiam, Galliam, atque Angliam. Et cum ipsis cucurrerunt etiam Episcopi. Etiam scemina suas turmas habuerunt. Et sedentem Avenione Clementem sextum Pontificem insigniter terruerunt. Nec tantum Ecclesiasticis censuris, sed etiam armata manu debere compesci, & fugari. Quòd fuerit duplex Flagellantium Secta, alia sub Frederico secundo Imperatore ac Innocentio quarto Pontifice, alia sub sexto Clemente, rectè scribit in suis Annalibus Henricus Monachus Rebdorffiensis. Videntur eadem prædicasse. Turbidi illi pro degradato Frederico Prædicatores videntur fuisse Flagellantes. Quòd posteriores non statim ab exordio, sed paulatim sint lapsi in suos fæditissimos errores, atque ita in populi odium devenierint, idem Henricus testatur. Longa est hæc historia; Nec spectat ad hunc locum. Omnium horum errorum fons fuit Abbas Joachim, & ejus defensor Joannes de Pervia, de quo Magnum Belgii Chronicon: *Joannes adfirmat, quòd Evangelium Christi & doctrinam novi Testamenti ad perfectionem perdu-*

A. 1249.

xerit, & evacuari illa post mille ducentos sexaginta annos, & anno millesimo ducentesimo sexagesimo debeat inchoari doctrina Joachimi, quam nominavit Evangelium æternum, totam perfectionem hominum salvandorum illi attribuendo. Ejus librum damnavit, & exuri jussit Alexander quintus. Novum Joachimi Abbatis, quod postea Petrus Joannis Bitterrensis resumpit, ac in multis alteravit, Evangelium largè exponit in Hæreticorum catalogo Guido Carmelita, Episcopus Majoricensis. Ex isto igitur pessimo fonte suos Sacramentarios errores habent etiam Flagellantes. Et quia se videbant omni legitima missionis auctoritate destituti, sibi à celesti Epistola factam Legationem nugacissimè garriverunt.

Quartus circa Indulgentias Erro fuit Joannes Wicleffus, cujus per Gregorium undecimum damnatis discipulis Henricus Chnyctonus adscribit hos articulos: *Quòd Papa modernus Urbanus sextus non gerit vices Beati Petri in terris, sed est filius Anti-Christi*. Nec erat verus Papa à tempore Sancti Sylvestri. Quòd Papa non potest concedere aliquas Indulgentias: Nec Episcopi quicumque. Et quòd omnes confidentes in hujusmodi Indulgentiis sint maledicti. Episcopali perfectioni temporales possessiones adferari censuit Wicleffus cum Arnaldo Brixienfi, ideoque omnem Episcopalem potestatem à Magni Constantini, qui istis ditavit Ecclesias, Baptismo credidit evanuisse. Hinc & hos ejus articulos damnavit Constantiensis Synodus: *Ditare Clerum est contra regulam Christi*. Sylvester Papa & Constantinus magnus erraverunt ditando Ecclesiam. Et alios similes. Etiam hunc: *Post Urbanum sextum non est recipiendus aliquis in Papam, sed vivendum more Græcorum sub legibus propriis*. Wicleffus videtur non tantummodo Sanctum Sylvestrum, sed etiam sextum Urbanum agnovisse legitimum Pontificem, atque ita à suis discipulis insigniter dissonare. Immo etiam à semetipso. Etenim si Ecclesiæ ditatio sit contra Christi regulam, Sanctus Sylvester ac omnes ejus Successores sunt professi hæresim, in ipsa perdurarunt, adeoque non fuerunt Pontifices. Etiam hos articulos ille docuit: *Consulendum est fidelibus, quòd non petant Curiam Romanam, vel Avenionem ad Papales Indulgentias, vel absolutiones à pœna & culpa sibi vel aliis impetrandas*. Quia Dominus totius mundi non vult in tali brevi vel angusto loco coarctari, sed in cælo existens perpendiculariter cuilibet vigilanti est paratus ad lumen sue gratiæ infundendum. Censet Indulgentias non petendas ab Episcopis, sed à solo Deo. Audi alium articulum: *Quantum ad Indulgentias, privilegia, & regulationem Ecclesie in lege nova, patet quòd foret expediens toti Ecclesie, quòd omnes novitates ejusmodi sint sopite*. Omnia enim talia videntur esse phantasmata, nec fundata rationibus, nec scripturis. Et hunc: *Sicut Christus injunxit adulteræ, quòd nolit amplius peccare, ita videntur & Confessores debere injungere pœnitentiam confitentibus*. Quia nulla est Pœnitentia, à qua capi potest certior pœnitentia injungenda. Agit Martini Lutheri Magistrum, docet optimam pœnitentiam esse novam

Lib. 5.

vi.

vitam, adeoque nullis opus esse satisfactionibus ac Indulgentiis.

Quintus circa Indulgentias Erro fuit Magister Joannes de Wefalia, Concionator Ecclesie Wormatiensis, cujus hi fuerunt errores: *Joannes Indulgentias nihil esse credit*. Docuit & hunc articulum: *Si quis confiteatur, injungitur illi ardua penitentia, ut peregrinetur Romam, vel ad alia remotiora loca, strictum jejunium, & quod dicat multas orationes. Quod Christus non fecit, sed solum dixit: Vade, noli amplius peccare. Sic gravata est Christianitas per humanas leges & constitutiones*. Etiam ipse censuit optimam penitentiam esse solam novam vitam. Porro quale isto tempore apud Germanos fuerit Concionatoris officium, exponit Conrardi Abbatis Uspersensis Supplementum: *Institutum est officium predicaturæ in templo Argentoratensi, sub Ruperio Duce Bavarie, Episcopo Argentoratensi. Ad quam rem Petrus Scullius, Consul Argentoratensis, vir integerrimus, impensas non mediocres præstitit, supra septingentos florenos. Et operam dedit, ut Joannes Gylser de Keyserpergh Theologie Doctor ad munus illud primus vocaretur, qui triginta annis præfuit & profuit. Et quod de Origene fertur, qualem habuit sermonem, talem habuit & vitam. Istud ergo munus ad eisdem sæculi annum septuagesimum nonum Joannes de Wefalia habuit in Ecclesia Wormatiensi, & illic non scripto, sed verbo effudit suos errores. Et per Gerardum Elten, & Jacobum Springer, ex Prædicatorum Ordine Doctores Theologos, & contra hæreticam pravitate Inquiitores, fuit prohibitus & castigatus. Nempè tunc Joannis Wicleffi virus incipiebat spargi per Germaniam.*

Sextus circa Indulgentias Erro fuit Magister Joannes Wesselus, Friso, Groningensis, Doctor Parisinus, vulgò dictus. *Lux mundi: Ob eminentem scientiam. Edidit plures reverà eruditos libros, enumeratos per dictum Uspersensis Abbatis Supplementum, & inter ipsos fuerunt hi: De Sacramento Penitentiae. Et que sint claves Ecclesie? De potestate ligandi & solvendi. Que sit vera communio Sanctorum? De thesauro Ecclesie. De participatione ac dispensatione hujus thesauri. De Fraternalibus. Utpotè quæ passim gaudeant multis ac magnis Indulgentiis. Reverà fuit vir eruditus. Affirmat varia, Primò, Indulgentiarum nullam esse memoriam in sacris litteris, nullam in Sancto Hieronymo, Ambrósio, Augustino, aut aliis Patribus. Omnes Sancto Thoma Aquinate, & Magno Alberto vetustiores Magistros affirmat ab hac nova Indulgentiarum assertionem discessisse, asserentes nihil esse aliud, nisi piam fraudem, & dolum non malum, quo Plebs officioso errore tractatur ad pietatem. Indulgentias, quas Magnus Gregorius passim dicitur dedisse Romanis Stationibus, proscribit ad Apocrypha. Secundò affirmat ipsarum omnino esse in sacris litteris memoriam, sed quæ ipsas improbet & damnet. Etenim in secunda Epistola Sanctus Petrus Apostolus affirmat nostram vocationem non fieri certam, nec nobis in Christi regnum dari in-*

troitum, nisi per bona Christianæ Justitiæ opera, ideoque Indulgentias non prodesse. Affirmat illam esse primam Romani Pontificis Indulgentialem Bullam, cui nullus posterior adversari possit aut prævalere. Tertiò asserit Indulgentias non spectare ad Apostolicas jurisdictionis Claves, sed ad potestatem & opus operatum sacri Ordinis. Et probat ex quarta consideratione Joannis Gerson in tractatu de Indulgentiis: *Potestas clavium Ecclesie Sacramentalis & in foro conscientie est eminentior, utilior, ac eligibilior in collatione Indulgentiarum, quam sola potestas judicialis. Quia nempè per sacramentalis Reconciliationis ex opere operato virtutem æterna peccati pœna commutatur ac mitigatur in temporalem, & per eandem Christianæ Regenerationis virtutem plenissimè aufertur. Hanc censet unicam, veram, ac omni per Papales Bullas data firmiorem Indulgentiam: Et in ipsa danda omnem Parochialem Presbyterum esse Romano Pontifici æqualem. Quartò asserit temporalis pœnæ, non minus quàm ipsius culpæ remissionem esse privativè reservatam Divinæ Majestati. Et probat: *Quæ immediatè inter Deum & hominem geruntur, hæc sibi Deus dijudicanda reservavit. At verò hujusmodi sunt peccatorum remissio, ad ipsam requisita cordis conversio, & pro remissis peccatis satisfactio. Hinc infert Papam non amplius posse super peccatis relaxandis quàm super peccatis remittendis. Addit & aliud argumentum: *Qui quæ intra hominem se aguntur, ut nullis iudicis foris pateant, scire non potest, dijudicare non potest. Quando purgandus oculus, aut quam purus esse debeat, quo dignus inveniat vide Deum, oculus mortalium definire non potest. Quæ Papa de se ipso definire non potest, hæc non potest in aliis judicare. Qui neque potest, neque debet, si vul judicare, peccat & errat: Et judicium est nullum, velus à non suo iudice latum. Omnis dictus ex taliter nullo iudicio sequens est etiam nullus. Plenaria remissio prærequirit iudicium de perfectè purgato mentis oculo: Undè non efficacior illa remissio, quàm sit illa præcedens dijudicatio. Agit in plenaria Indulgentia, quibus legitimis ac validis credimus citra omnem obicem patere januas Regni. Regni ingressus prærequirit plenam ex toto corde dilectionem, & ab omni terreno amore mundatum cordis oculum: Hæc secretissimè, ac omnino insensibiliter aguntur in homine, ideoque Magister Wesselus censet illa ad Indulgentiale Pontificis iudicium non pertinere.***

Huc etiam spectant ejus sequentes articuli: *Multos verè confessos, contritionem & Indulgentialem conditionem executos, esse verè parvulos in Christo, verè ad huc valde informes Christo, multo partu opus habentes, antequam in eis Christus formetur. Papam nulla potestate arbitraria posse perfectè Christum formare in parvulis ac imperfectis. Papam non posse evacuari quod ex parte est, & non posse facere, ut veniat quod perfectum est: Non posse facere de viatore comprehensorem, nec posse viatorem perfectum etiam in termino vite constitueri. Pergit impugnare plenarias Indulgentias. Persistit adserere, quod ad Regni ingressum plena requiratur dilectio, plenaque mundi-*

tia ab omnibus terrenis amoribus: Hinc infert Papam, qui ista dona non possit infundere, etiam donare non posse plenas Indulgentias. Quæ sua sensa confirmat per multos articulos. Etiam per hos: *Neque Prælatorum auctoritas, neque Sacramentorum veritas in hac vita immunem constituunt à peccato. Qui non potest immunem à peccato reperire, non potest immunem decernere. Utique donando plenas Indulgentias. Hinc ex ista donatione sic infert & argumentatur: Potest igitur Papa per suas Indulgentias Divinæ Justitiæ, Divinæque Misericordiæ derogare. Sed hoc est impossibile, nisi Deus præjudicet Divinæ Sapientiæ. Sed hoc non nisi per propriam stultitiam & errorem. Quod si faciat, scandalum præbet pusillis. Nostras pro peccatis satisfactioes affirmat Divinæ Majestati deberi ex rigida justitia, ipsas non nisi per ipsam Divinam Misericordiam remitti posse aut temperari, ideoque hoc attentantem Papam in utrumque Divinæ gloriæ Atributum excedere. Qui libri perierunt, præter Apologiam adversus Jacobum Angularem, Naelduicensis Ecclesie Decanum qui Indulgentias contra ipsum defendebat. Hanc, ac etiam desumptos ex aliis ejus libris plures devios articulos vulgavit Melchior Goldastus.*

Martini Lutheri hæresis est omnibus abundè nota. Grassabantur tunc plures Indulgentiarum abusus. Ex his ille arripuit ansam ad impugnantiam ipsarum etiam substantiam. Hinc lapsus est & in alios errores. Rem describit in libro de bello Smalcaldico Joachimus Camerarius: *Motum est hoc Lutherani schismatis negotium ab initio ex improbis & ad quæstum paratis mundinationibus; cum nonnulli audaces, vel potiùs impudentes homines, nomine Papæ abuterentur ad decipiendos simplices & religiosos Germanos, ex quorum superstitione mercedem spontè oblatam illi tanquam fructum aliquem colligerent. Horum Quæstorum insolentia exponit, atque prosequitur: Venales proponebantur defunctorum animæ, quas licebat redimere certo soluto pretio, & peccatis suis quisque qualibuscumque hanc veniam impetrare poterat numerata pecunia, quantam insistor petebat. Ac nummi collecti ab illis negotiatoribus insumebantur in varias voluptates, cum de Germanorum solidorum opibus animo illi quieto delicatissimè viverent. Hæc autem mercatura vocabatur venia peccatorum. Quæ omnia etiam adducit in sua ad Adrianum sextum Pontificem legatione & querimonia Nurembergensis Germanorum Procerum Conventus. Affirmat harum, & quidem sæpius iteratarum, Indulgentiarum fucum fuisse Romanæ urbis reparandas Basilicas, au inferendum Turcis bellum, per ipsas omnem Germaniæ & pecuniam & pietatem esse exhaustam, inductam omnem criminum impunem licentiam, & omnem hunc quæstum in Romanorum Pontificum consanguineos malè periisse. Eisdem excessus acerrimè insectatur in Citizenis Ecclesie Chronico Paulus Langius, circa Martini Lutheri doctrinam cespitat, atque adjungit: *Sed cum sui, & ego, more suspensus multorum, qui usque per œcumenicum Concilium, quid in tam ardua re tenendum sit, decreverunt fuerit, paratus nihilominus & modò & sem-**

per à rectè sapientibus doceri, quorum etiam, & potissimum Romanæ Ecclesie iudicio scripta mea examinanda & corrigenda subijcio. Omnes præsertim queruntur circa excessus in defunctorum Indulgentiis. Quos ipsos contra Calixti tertii & Julii secundi excessus paucis ante Lutherum annis fecerat Legatio Imperatoris Maximiliani. Excessus videtur incœpisse à Clemente quinto, de quo scribit Joannes Wesselus: *Doctores Parisenses temeritatem illam Angelis in vobis præcipientem, reprehenderunt & correxerunt, qui cruce signatis ad eorum vota tres vel quatuor animas ex purgatorio, quas vellet, elargiebatur. Et in alio ejusdem adversus Jacobum Angularem libri capite: Palam Reverendissimus ille Florentinorum Archiepiscopus, & magnus Indulgentiarum defensor Antoninus conscribitur copias Bullarum Clementis totam continere exorbitantiam, quod non credat fuisse bullatas. Quæ tamen hodiè Viennæ, Lemovicis, Pictavis, plumbatæ in thesauro privilegiorum reservantur. Plures exstant similes etiam Catholicorum querimoniarum.*

CAPUT V.

Demonstratur Indulgentiarum donatio fuisse usitata etiam ab Apostolis.

Quæstio prima est, An in Sacris Novi Testamenti litteris nulla sit Indulgentiarum memoria? Rationem dubitandi facit idem Sanctus Antoninus, de quo Joannes Wesselus pergit: *Studiofissimus ille Chronographus Antoninus planè conscribit se nondum invenisse, quando Indulgentia habuerint initium. Et cum aliis Jurisconsultis Joannes Andreas censet illas cœpisse ab octavo Bonifacio. Etiam Jacobus Angularis fatetur nec in Sacris litteris, nec in antiquis Ecclesie Patribus reperiri ipsarum memoriam, ideoque ipsas nititur fundare in Traditione. Respondeo ipsas omnino laudari in Sacris litteris. Etenim de inæstusoso Corinthio in prima ad Corinthios epistola scripsit Apostolus: *Tradidi Satanae in interitum carnis, ut spiritus salvus sit in die Domini nostri JESU Christi. Exponit in quinta decima homilia Sanctus Joannes Chryssostomus: Non dixit Apostolus ipsum dedere Satanae, sed tradere, ei aperiens portas penitentiae, & tanquam pædagogus eum tradens. Et ad verba, In interitum carnis, scribit: Quomodo factum est Beato Job. Sed non pro eadem causa. Nam illic quidem pro splendidioribus coronis, hic autem pro solvendis peccatis. Ut eum flagellet malo vulnere, aut alio morbo. At verò alibi dicit: A Domino judicamur hic patientes. Sed hic eum vetans magis tangere, tradit Satanae. Et in quarta super secundam epistolam homilia scribit: Cum inæstusosum amputari jubebat Apostolus, ei indulgenti arbitrium Corinthiis non permisit. Ei infixit perpetuam totius vitæ penitentiam, & Spiritus salutem remisit ad diem**

diem Domini, ad supremi in Patris dextera Pontificis JESU Christi tribunal. Nefandam istam mœchiam reservavit Christo Domino, & nec in exitu voluit per Sancti Petri claves absolvi. Ex quo vides hanc praxim & rigidam Patrum disciplinam ducere originem ab Apostolis. Et tamen de eodem mœcho scripsit idem Paulus in secunda epistola: *Sufficit illi, qui ejusmodi est, objuratio hæc qua fit à pluribus, ita ut è contrario magis donetis, & consolemini, ne fortè abundantiori tristitia absorbeat qui ejusmodi est. Propter quod obsecro vos, ut confirmetis in illum charitatem. Cui autem aliquid donastis, & ego quod donavi, propter vos, in persona Christi, ut non circumveniamur à Satana. Non enim ignoramus cogitationes ejus. Et laudatus Chrysofomus commentatur: Non solum id Apostolus jubet, ut objuratori finis imponatur, sed ut etiam ad priorem statum reducatur. Etenim si quis eum, qui verberibus cæsus est, tantummodò missum faciat, nec ei medeatur, nihil fecit. Vide autem quoniam rursus modo illum quoque coerceat, ne ob condonatum peccatum fiat deterior. Nam quamvis peccatum confessus fuerit, ipsiusque eum pœnituerit, ostendit tamen eum non tam pœnitentiæ opera, quam gratia & beneficio veniam consequi. Ob id ait: Donetis & consolemini. Et quod sequitur, idem declarat. Non enim, inquit, quod id promeretur, nec quod eam, quam par est, pœnitentiæ præstiterit, sed quia infirmus est, ideo hoc peto. Affirmat varia. Primò, quod per objuracionem Apostolus intelligat publicam pœnitentiæ. Secundò quod ipsa fieret à pluribus. Hanc enim pœnitentiæ non à solo Episcopo, nec item à solo Clero, sed etiam à cunctis Stantibus Laicis fuisse suo adhuc tempore taxatam & fixam, frequenter scribit Sanctus Cyprianus. Tertiò dicit Chrysofomus, quod isti pœnitentiæ finem imposuerit Apostolus, ac restantem adhuc partem remisit. Quartò, quod gratiosè remisit. Quintò, quod mœchum curaverit Sacramentaliter absolvi ac reponi in communionem Ecclesiæ. Sextò, quod id fecerit cum tanta moderatione, ut exindè nec ipse mœchus, nec quis alius arriperet impunitatis spem aut occasionem peccandi. Septimò, quod hanc gratiam fecerit ex mera commiseratione infirmi hominis.*

Ad dandas, inquam, Indulgentias Apostolus in hoc pœnitente mœcho attendit duo: Pœnitendi studium, ac humanam infirmitatem. Hinc ad ejus verba, *Ne fortè abundantiori tristitia absorbeat*, pergit Doctor Chrysofomus: *Quæ verba sunt hominis magnæ pœnitentiæ testimonium ipsi tribuentis, nec eum finentis ruere in desperationem. Quid est autem, absorbeat? Nempe vel hoc faciens quod à Juda factum est, vel etiam, si vitæ usura fruatur, deterior factus. Etiam si enim vestiet, inquit, quod contractum ex longiori objuracione dolorem non amplius ferre queat, ac desperata salute, aut in laqueum, aut in majorem deinceps improbitatem ruet. Itaque occurrendum est, ne ulcus ingravescat, neve id quod rectè atque ex virtute fecimus, ob neglectum modum amittamus. Hæc autem ed dicebat, ut & illum coerceret, & admoneret, ne post impetratam veniam ignavior fieret.*

*Non enim, inquit, cum ita excepti, quasi contractas sceleris sordes penitus abstergerit, sed quod verear, ne gravius aliquid in se admitteret. Ex quo illud discimus, non ex scelerum tantum natura, sed etiam ex eorum animo atque affectione judicandam esse pœnitentiæ, quemadmodum tum quoque fecit Apostolus, quod ipsius imbecillitatem pertimesceret. Affirmat ad rectè faciendam pœnitentiæ impositionem aut remissionem non solum criminis gravitatem aut levitatem, sed etiam criminosi infirmitatem aut robur esse attendenda. Quam regulam secutus est etiam Sanctus Cyprianus. Etenim inter varias, ob quas lapsis indulgendum censuit, causas frequenter ponit & hanc: *Ne Ecclesiam deserant, ac gentiliter vivant. Ne mireris quod isti pœnitenti Apostolus timuerit Judæ desperationem & laqueum. Etenim hæc Apostoli verba, Ut firmetis in eum charitatem, exponit Chrysofomus: Hisce verbis summæ virtutis testimonium Corinthiis tribuit. Siquidem ille, qui hominem usque ad eum amabant ac tuebantur, ut etiam animis inflarentur, ad eum rursus eum averfati sunt, ut tantopere laborandum Paulo fuerit, ut in eum firmarent charitatem. Hic est igitur ille homo, cujus causa scripsit in prioribus litteris Apostolus: Et vos inflati estis, & non magis luctum habuistis, ut tollatur de medio vestrum, qui hoc fecit. Erat grandis Corinthiorum Presbyter & Doctor, de cujus gloria inflabantur, ideoque ejus flagitium volebant dispensatoriè dissimulatum. Et hinc non malè educitur, quod in primo Apostolicæ prædicationis exordio majores Clerici novas etiam post sacrum Ordinem nuptias possent inire. Nec enim conjugium, sed solum inccestum damnavit in isto homine Apostolus. Et quia ille ex tanto Ecclesiæ gradu deciderat quasi in nihilum, per nimium merorem fecit se de Judæ Traditoris desperatione suspectum. Nam quod olim quidam etiam ad publicam pœnitentiæ damnati, & ad ipsam peragendam in custodia conclusi Hispani semetipsos desperati ferro aut laqueo peremerint, testatur ac damnat decima sexta Synodus Tolentina.**

Has Apostoli voces, *Donavi in persona Christi*, Chrysofomus variis modis commentatur: *Hoc est, ad gloriam Christi, vel tanquam Christo hoc etiam imperante. Id quod summum ad permovendos eorum animos momentum habebat. Propterea quod jam Indulgentiam non adhibere in negotio, quod ad Christi gloriam pertineret, ac ipsi placeret, reverentur. Et iterum: Hoc est, secundum Deum, vel ad Christi gloriam. Per Christi personam alibi intelligit Christi Domini nomen, virtutem, ab ipso datam Apostolicam potestatem. Et ex his vides Corinthi Episcopum & Clerum ad dandam Indulgentiam fuisse difficiles. Hinc addit Apostolus: *Propter quod obsecro vos. Laudatus Joannes exponit: Non jam imperat Apostolus, sed obsecrat, non ut Præceptor, sed ut equalis, atque illis, utique Corinthiorum Episcopo & Clero, in judiciario subsellio positus & constitutus ipse in patroni ordine atque loco se collocavit. Quoniam enim id, quod in animo habebat, consecerat, præ gaudio jam modum in supplicando excedit. Et adjunxit Apostolus: Ideo enim & scripsi, ut cognoscam ex-**

*petimentum vestrum, an in omnibus obedientes sitis. Lapsus Presbyterum ad perpetuam ac solemnem pœnitentiæ dejicere Corinthi primo detrectant, & ad Apostoli jussu tandem admiserant. Nunc vela vertebat Apostolus, ipsumque mandabat recipi in fratrem. In ejus judiciis videbatur esse est & non. Hinc laudat Corinthios, quod in omnibus sibi obediant. Huc etiam spectant hæc verba: Cui autem aliquid donastis, & ego. Doctor Chrysofomus elucida: *Vides quo pacto Apostolus rursus posteriores sibi tribuit, illos videlicet duces atque auspices, se verò comitem dumtaxat ostendens. Sic nimirum exacerbatus animus mitigatur: Sic durus animus emollitur. Ipse nec per semetipsum indulgere, nec Episcopum compellere ad indulgendum voluit: Exemplum dedit, quod circa sibi subditos Episcopos Patriarchæ & Primate debeant imitari. Pergit Apostolus: Nam & quod donavi, si quid donavi, propter vos. Et Joannes Chrysofomus: *Postea ne supinos & ignavos eos reddat, ut penes quos negotii summa sit, atque illum baudquaquam missum faciant, ad hoc ipsos impellit, dum ait se quoque illi condonasse. Et infra: Illius qui peccarat absolutionem Apostolus sibi & illis arrogat. Quæ omnia Sanctus Joannes Chrysofomus confirmat in oratione, qua exponit verbum Apostoli: *Sufficit tibi gratia mea. Et ex his manifestè lucet hic ab Apostolo donatas fuisse Indulgentias, & hanc omnino esse Bullam indulgentiæ. Magister noster Joannes Wesselus primò formalis, deinde realis, tandem nominalis fuit Theologus, atque ita in istis quiescens, quam in Evangelicis ac Apostolicis litteris versatior. Indulgendi potestas spectat ad remissionem peccatorum, ideoque nobis data est à resuscitato è mortuis Domino per verba: *Quorum remisistis peccata.*****

Secunda questio est, An proximi Apostolorum Successores Episcopi, ac alii Ecclesiæ Patres sint hac potestate constanter usi? Respondeo fuisse ufos. Lucet ex adductis supra testimoniis, præsertim Terulliani, Sancti Cypriani, Romani Cleri, ac etiam Sancti Pontificis Corneli. Quæ omnia insigniter apud Eusebii Cæsariensis Episcopi Ecclesiasticam Historiam confirmat antiquus, quem Sanctus Hieronymus merito appellat disertissimum, Ecclesiæ Scriptoris Apollonius, de Montanistarum Pseudo-Prophetis Maximilla, ac ipsorum Pseudo-Martyre Alexandro scribens: *Dicat nobis ipsa Prophetissa de Alexandri familiaribus, qui se Martyrem prædicat, & quem ipsa convivio excipit familiariter, quem etiam alii complures adorant, cujus atrocitas & alia flagitiorum genera, pro quibus debitas pœnas persolverent, nihil nostra interest commemorare, præsertim cum in ipsas tabulas publicas satis accuratè relata sint. Igitur quisnam istorum alterius condonabit peccata? Prophetanè Martyri atrocitas, an Martyr Prophetissæ avartiam? Quod enim Montanistæ munera non tantum acciperent, sed etiam exigent à seducis populis, idem Apollonius demonstrat. Laudat antiquam Ecclesiæ formam, qua lapsi à Martyribus Indulgentiales libellos impetrabant. Eofdem apud eundem Eusebium laudat in litteris ad Fabium Antiochiæ Patriarcham Sanctus Dionysius.*

Christi Lupi Oper. T. VI.

sius Patriarcha Alexandrinus. Diversos suæ Ecclesiæ sub Decio Tyranno Martyres enumerat, atque adjungit: *Illi divini Martyres, qui jam Christi tanquam Assessores sunt, & Regni ejus consortes, participes judicii, & illius in judicandis hominibus sententiam approbantes ferunt, dum erant apud nos, nonnullos è fratribus, in quibus crimen sacrificandi Idolis hærebat, quique à fide excidissent, cum eorum conversionem ac pœnitentiæ perspicerent, ipsamque posse acceptam fore ei, qui omnino non vult mortem peccatoris, satis exploratum haberent, ad se de novo admittunt, recipiunt in Ecclesiam, conventus cum illis celebrant, inveniunt societatem, precum & epularum unione una utuntur. Quid igitur constituit nobis datis? Quid censetis nobis agendum? Pendebat tunc Novatianensis contra Romanam Ecclesiam schismatica atque hæretica de lapsis recipiendis questio. Et non tantum in Italia & Africa, sed etiam in Egypto & Oriente lapsi adhærebant Apostolicæ Sedis clementi judicio, indulgentiales libellos supplicabant à Martyribus, ipsos Martyres dabant, Episcopi passim exequabantur, & omnis populus comprobabat. Hinc Fabii de tanta questione judicium exquisivit Dionysius. Nota hæc ejus ibidem verba: *Institutum refringemus? Omnino respiciunt novellum tunc Romanæ Ecclesiæ Decretum.**

Questio tertia est, An etiam adeundi carceris, & illic à Martyribus Indulgentiam supplicandi mos sit antiquus & Apostolicus? Respondeo affirmativè. Etenim Terullianus, temporibus Apostolicis vicinus, in libro ad Martyres laudat hunc morem, uti antiquum. Quod ipsum palam facit in devio libro de pudicitia. Hunc esse antiquum morem, disertè scribit etiam Sanctus Cyprianus. Et Indulgentiæ, quam lapsi Corinthiorum Doctori dedit, Apostolus addidit: *Donavi propter vos. Et Sanctus Joannes Chrysofomus exponit: Quid igitur? An ut ab hominibus gratiam iniret, ipsi ignovit? Minime. Ideò adjecit: *In persona Christi. Hoc est, secundum Deum vel ad Christi gloriam. Harum litterarum tempore quidem apparuerant varia Gentilium in Christianos odia & persecutiones, necdum tamen plena à Romano Imperio Martyria. Et Corinthiorum cum Episcopo Clerus erat alienus ab hac Indulgentia, & per multa Apostoli argumenta debuit ad ejus impartitionem parari ac induci. Proinde honorati ejusdem Ecclesiæ Laici Apostolo supplicarant, & meruerunt exaudiri. Et lapsus Presbyter istis Laicis pro isto inventu haud dubiè supplicarat. Post hanc Epistolam statim successit Nestoriana persecutio, plurimosque nobis dedit Martyres: Christianæ fidei Proceres, Heroes, atque Primate. Hinc ad ipsos statim cœperunt lapsi confugere, & commendaticias, quales isti Corinthio dederat Apostolus, litteras ad suos Episcopos suppliciter flagitare. Et hunc morem durasse usque ad Constantini tempora, docent antiqua Sancti Daviti, ac aliorum sub Anulino Africæ Proconsule passorum Acta, in quibus scribitur de Mensurio Carthaginensi Archiepiscopo: *Combustorum veniam librorum à Martyribus poscere & implorare debuerat. Iste est Anulinus, in Donatistarum***

B b

Actis

Aetis & Sancti Optati ac Sancti Augustini scriptis notissimus, ad quem Magnus Constantinus dedit varias litteras & leges.

Et hinc prodiit Christianorum temporum mos, quem in libro adversum Waldenses laudat Petrus Pilichdorffius; *Has Indulgentias, licet ad diversa loca, & pro diversis operibus pietatis Praelati Ecclesiae dare valeant, tamen crebrius eas conferunt in locis, ubi sanguis plurimus Martyrum effusus, ut factum est Roma, & alibi. Ergo Romipetae & alii peregrini, pia intentione & recta illuc venientes, mereantur eas. Nam illa Romana Civitas specialiter à Domino est electa, ubi non solum plurimum plurimorum Martyrum sanguis, sed etiam gloriosorum Principum Petri & Pauli est effusus. Uti primi fideles ad designatos Martyres & ipsorum metalla confugiebant & carceres; ita nos peccatores ad consummatos Martyres habemus confugium, & per ipsos à nostris Episcopis, & praesertim ab ipsa Divina Majestate, ac ejus ad dexteram exaltato nostro supremo Episcopo veniam peccatorum supplicam atque impetramus. Nostri Episcopi, de ipsorum in nos pietate confisi, aperiant Ecclesiae thesaurum, ac nobis impendant. Qui mos est omnino antiquissimus. Etenim in quinto Sancti Joannis Chrysoptomi tomo exstat Sermo, cui hic titulus: *Cum Episcopus Martyrum diem ruri celebratum abisset, habitus est in urbe sermo ad Martyres. Extollit Martyrum merita, & adjungit de ipsorum reliquiis: Thecas igitur illas cum fide complectamur, inardescamus mente, gemitus profundamus. Multa sunt à nobis admissa delicta, & magna sunt nostra peccata. Propterea multa medicina, & diligenti confessione indigemus. Effuderunt sanguinem sancti Martyres, oculi tui lacrymas tibi effundant. Possunt & lacrymae peccatorum signa exstinguere. Multis exhortatur ad seriam apud Martyrum thecas penitentiam. Antequam populum ad suburbanam Martyrum Basilicam educeret, declamavit istum sermonem, atque ita populum ad ejusmodi confessionem & penitentiam preparavit. Lucidius se exponit in sermonibus ad Antiochenum populum. Etenim in Sanctorum Martyrum, quos Imperator Julianus trucidarat, Juvenini & Maximini festo declamat: *Heri beatus Babylon, ab Imperatore Numeriano trucidatus Antiochia Patriarcha, cum tribus pueris nos hic congregabat, hodie vero par sanctorum militum in acie Christi exercitum ostendit. Heri quadriga Martyrum, hodie biga se ostendit. Impar eorum est aetas, sed par fides; varia certamina, sed eadem fortitudo. Illi tempore superiores, hi recentiores. Ejusmodi est thesaurus Ecclesiae, novas & veteres habet margaritas; sed una est omnium gratia. Eorum flos neque languescit, neque desinit tempore. Nescit vetustatis rubiginem splendoris istius natura. Temporis accessione opes quae ad corpora spectant, facile intereunt, sed non sic se res habet in spiritualibus thesauris. De Martyribus, inquam, qui semper in eodem juveniunt flore sunt, semper suae gloriae virtutem emittunt & radios. Quod scientes vos, non aliter prisca, aliter recentiores colitis Sanctos. Spiritualem Ecclesiae thesaurum adserit componi ex cunctis simul adunatis Martyrum meritis, ho-***

rum nullum exhauriri tempore, ideoque thesaurum istum nunquam diminui, sed quotidie augeri. In alia homilia Sanctum Patriarcham & Martyrem Ignatium affirmat Romae passum, & Antiochia sepultum, ita profuisse utriusque civitati, etiam cunctis per quas ejus reliquiae transferunt civitatibus, & prosequitur: *Quemadmodum thesaurus quidam perpetuus, qui quotidie exhauritur & nunquam desinit, sic etiam beatus Ignatius cunctis ad se accedentibus benedicens fiducia, & strenua alacritate, magnaue fortitudine plenos remittit domum. Itaque non hodie tantum, sed quotidie ad ipsum confuimus, spirituales ex eo fructus percipientes. Quisquis enim cum fide ad illum accedit, magnis afficitur beneficiis. Sanctorum Martyrum ad Divina nobis promerenda beneficia vires insigniter commendat, & concludit: *Utilis igitur cunctis hic thesaurus est, & refugium salutare, tam illis qui rebus duris atque asperis & peccatis constitantur, ut ab eis liberentur, quam illis qui prospere ac feliciter degunt, ut diu fruantur illis bonis. Ecclesiae thesaurum, ac ejus in donanda peccatorum remissione indefectibilem virtutem lucide proficitur. Peccatores lucide hortatur, ut pro remissionis gratia accedant consummatorum Martyrum Basilicas, uti olim ipsorum parentes accesserant Confessorum metalla, & designatorum Martyrum carceres.**

Quod isti accessui Apostolicas Claves tunc aliquando adjunxerint Episcopi, accedentium satisfactiones per apertum thesaurum adjuverint atque mitigaverint, licet evidenter demonstrare non possim, existimo tamen apud omnes esse indubitatum. Etenim non tantum ante, sed etiam post Magni Constantini tempora, & ab illo datam Ecclesiae pacem Episcopi constanter perrexerunt dare Indulgentias, & lapsorum penitentias mitigare. Duodecimum Niceni Concilii Canon in Liciniana persecutione lapsos milites damnat ad decem annorum penitentiam, & hoc sic distribuit: *Post triennii tempus, quo inter Audientes erunt in afflictione permanent. Hoc est, septem annis subternantur. Substratio erat veraciter afflictio. Et Canon adjungit: *Sed in his omnibus Propositum & speciem penitentiae oportet explorare. Quotquot enim metu, & lacrymis, atque patientia, vel bonis operibus, rebus ipsis conversionem suam sine simulatione demonstrant, hi desinitum tempus Auditionis implentes, tum demum fidelibus in oratione communicent. Postmodum vero licebit Episcopo de his aliquid humanius cogitare. Quatuor palmares & quasi substantiales antiquae satisfactionis partes erant Fletus, Auditio, Substratio, & Consistentia. Et omnium durissima erat Substratio. At ecce Nicenum Concilium permittit, ut verè intra Auditionem penitentibus omnem Substrationis afflictionem plenè remittat Episcopus, ipsosque immediatè transmittat ad Consistentiam. Et etiam illic cogitet de ipsis aliquid humanius, hoc est, etiam istud tempus abbreviet, ipsosque impartiat Perfectione. Est Canon Sancto Cypriano longè clementior. Ille enim solos plenae satisfactioni proximos voluit donari gratia; Et manifestum est Audientes ab ista plenitudine plurimum abesse. In Maximini persecutione**

Can. 4. &
5.

ne lapsos ad plenam omnium graduum penitentiam damnat etiam Ancyra Synodus, atque adjungit: *Statuimus ut Episcopi, modo conversationis examinato, potestatem habeant vel utendi clementia, vel plus temporis adjiciendi. Ante omnem autem & praecedens vita, & quae consecuta est, examinetur, & sic eis clementia impartietur. Secundas, licet improbarit, cum levi tamen penitentia permittit, tertias non nisi ex gravissimis indulsit causis, quartas autem nuptias ad fornicationes semper proscripsit Orientalis Ecclesia, ideoque Neocaesariensis Synodus statuit: *De his qui in plurimas nuptias inciderunt, tempus quidem praesentium est manifestum. Sed conversatio eorum & fides tempus abbreviat. Hoc est, propter animi fidelem in peragenda penitentia diligentiam Episcopus possit singularum classium tempus abbreviare. Et hosce Canones repperit, ipsorumque partim verba, partim sensum inseruit primo sui Capitularis titulo Isaac Lingonensis Episcopus: *Penes Episcopos erit potestas, modum conversationis penitentium probantes, vel humanius erga eos agere, vel amplius tempus adjicere. Ante omnia verò praecedens eorum vita & posterior inquiratur: Et ita eis impartiat humanitas. Conversatio penitentium & fides tempus abbreviat. Satisfactio penitentiae non est tam temporis longitudine, quam cordis compunctione pensanda. Quod ipsum frequenter scribit Sanctus Augustinus. Et de Eriath Franco, qui Monachum Presbyterum occiderat, & pro Indulgentia accesserat Apostolicam Sedem, ad Hincmarum Remensem Archiepiscopum scribit in exstantibus apud Jacobum Sirmondum fragmentis Nicolaus primus Pontifex: *Uique ad moriem penitentiae ejus quantitas extendi debuerat, sed devotionem ejus fidei, sive quia ad suffragia Apostolorum festinaverit, humanius cum illo peregrimus. Quia ad consummatos Martyres Apostolos accesserat, uti olim lapsi accedebant ad designatos Martyres. Plura sunt hujusmodi antiqua Decreta atque exempla.****

FR 35. 7.

Quarta quaestio est, An homicida ille Romanus sanctorum Apostolorum Basilicam pro accipienda Indulgentia accesserit, adeoque datae Basilicis Indulgentiae sint ita antiquae? Respondeo affirmative. Licet enim haec Nicolaus Pontifex non asserat, & ego non valeam demonstrare, constanter tamen asserit in epistola ad Rixfridum Trajectensem Episcopum Sanctus Lugdunus Episcopus Monasteriensis: *Sanctus Leo Papa tertius, anno Dominicae Incarnationis octingentesimo tertio, cum magna suorum Cardinalium, Archiepiscoporum & Praelatorum multitudine ad Imperatorem Carolum in Germaniam veniens, & ab eodem Imperatore imperialiter cum suis susceptus, inter multa pietatis suae opera, instantia ejusdem Serenissimi Imperatoris & Regis, Aquiligrani in Palatio dedicavit Ecclesiam perpetuae Virginis Mariae, donans eandem Ecclesiam multis Indulgentiis. Etiam apud Agrippinam Coloniam & alias Germaniae civitates affirmat ab ipso fuisse dedicata plura Altaria atque Ecclesias, & omnes honoratas magnis Indulgentiis. Easdem addit datas omnibus celebrantibus festum Sancti Guiberti, Verdenensis in Rheno Insulae Apostoli, & Christi Lupi Opera T. VI.*

populis ad Divina tunc officia confluentibus. Exstat epistola apud Laurentium Surium post vitam laudati Guiberti. Habet quasdam spuriae suppositionis notas. Etenim Romanos Cardinales contra istam saeculi morem proponit Archiepiscopis & Episcopis. Ejus interim de Indulgentiis assertionem confirmat magnum Belgii Chronicon, & extendit ad varias apud nos Ecclesias. Quidquid sit, certum est hanc Indulgentiae formam esse septimo Gregorio longè antiquiorem. Etenim sub Joannis vigesimi Pontificatu celebrata Lemovicensis Synodus cunctis adversum privata bella sancitam pacem servantibus dedit absolutionem peccatorum ac benedictionem aeternam, atque concludit: *Concedat propitius Deus, ut omnes, qui ad solemnitatem anniversariam dedicationis hujus Basilicae hodierna die convenissent, intercedente beato Martiale Apostolo, & ceteris Sanctis suis, quorum Reliquiae hic pio venerantur amore, vobiscum hinc veniant peccatorum vestrorum reportare valeant. Non ipsa dat, sed jam antea in istius Ecclesiae dedicatione datam supponit Indulgentiam. Ejus perceptionem ac fructum cunctis isto anno praesentibus apprecatur. Et quod Sanctus Anglorum Rex Eduardus Romam ad percipiendas Indulgentias accedere vovent, & quod istud votum in Monasterii edificationem cum eadem Indulgentia commutaverit Sanctus Leo nonus, supra nobis dixit Nicolaus secundus. Proinde ad Romanae Ecclesiae Basilicas pia peregrinatio gaudebat tunc Indulgentiis. Et in diplomate, quo Cavenensis Monasterii dedicationem honoravit, haec habet Urbanus secundus: *Quicumque in statu penitentiae positus fuerit, & ad hunc locum accedens fuerit ibi uno die ante ipsius Basilicae consecrationem, & per totum diem sequentem, nec non & die Jovis sancto, atque per totum diem Veneris sanctum sequentem, de omnibus peccatis, de quibus verè contritus fuerit & confessus, illam Indulgentiam & veniam à Domino consequatur, quam mereretur in eundo & redeundo ad Sanctum Jacobum Compostellanum. Ergo Compostellana Ecclesia habebat tunc amplas Indulgentias. Remensium Archiepiscopus Turpinus cunctis Carolum magnum ad sacrum contra Hispaniae Saracenos bellum comitantibus dedit plenas Indulgentias: Et Compostellanam Ecclesiam variè exaltavit. Forfan per plenas Indulgentias. Quidquid sit, certum est istam indulgenti formam esse antiquam, & hinc in Decreto, quo saeculare Jubilaeum instituit, habet Bonifacius octavus: *Antiquorum habet fida relatio, quod accedentibus ad honorabilem Basilicam Principis Apostolorum de urbe, concessae sunt magna remissiones, & Indulgentiae peccatorum. Post septimi Gregorii tempora coepit ista forma esse frequentior.***

CAPUT VI.

Plenariæ Indulgentiæ antiquitas demonstratur.

Quæstio prima est, An primitivæ Ecclesiæ Episcopi aliquando dederint plenarias Indulgentias? Respondeo dedisse. Etenim Romanæ per Sancti Fabiani Pontificis mortem vacantis Ecclesiæ ex vicinis & advenis Episcopis adunata Synodus statuit: *Ante constitutionem Episcopi nihil innovandum putavimus, sed lapsorum curam mediocriter temperandam esse credimus, ut interim dum Episcopus dari nobis à Deo susinetur, in suspensio eorum, qui moras possunt dilationis suscinere, causa teneatur; eorum autem, quorum vitæ suæ finem urgens exitus dilationem non potest ferre, acta pœnitentia & professio frequenter suorum detestatione factorum, si lachrymis, si gemitibus, si steribus dolentis ac verè pœnitentis animi signa prodiderint, cum spes vivendi secundum hominem nulla subsisterit, ita demùm cautè & sollicitè subveniri.* Agit præsertim de habitibus Indulgentiales Martyrum libellos: Eis non solum Sacramentalis reconciliationis, sed etiam omnium adhuc debitæ satisfactionum remissionem pacem sanxit impartendam. Postulatam à Martyribus pacem impatiendam: At verò Martyres utramque postulaverant. Et gravioribus peccatis ante expletam aut plenè remissam satisfactionem paternam istius temporis disciplina non dabat pacem Sacramentalis reconciliationis. Quod ipsum aperte luce ex quorundam circa hanc pacem dubio, quod adducit in litteris ad Antonianum Episcopum Sanctus Cyprianus: *Si qui infirmitatibus occupantur, illis, sicut placuit, in periculo subvenitur. Posteaquam tamen subventum est, & periclitantibus pax data, suffocari à nobis non possunt aut opprimi, aut vi & manu nostra in exitum mortis urgeri, ut quoniam morientibus pax datur, necesse sit mori eos, qui acceperint pacem. Quò magis in hoc iudicium Divinæ pietatis & paternæ lenitatis appareat, quod qui pignus vitæ in data pace percipiunt, hic quoque ad vitam percepta pace teneantur.* Istud dubium non de Sacramentali reconciliatione fuit, sed de sola restantium satisfactionum Indulgentia: Istam enim reconciliationem posse ad reincidentiam dari nemo unquam docuit in Ecclesia, nec potuit docere. Et reverà dubium non caruit fundamento. Hinc enim posterior disciplina ipsum attendit, omnem in mortis articulo dandam Indulgentiam sanxit dari ad reincidentiam, ideoque convalescentes esse etiam ex acceptæ Perfectionis & Oblationis gradu reducendos ad Consistentiam, & illic cogendos ad plenam expletionem restantium satisfactionum. Hinc etiam Romana Synodus non quibuscumque indulgit moribundis, sed solis illis qui usque ad morbum egerant pœnitentiam, & criminis sui detestationem fuerant frequenter professi. De aliis scripsit ad eundem Antonianum idem Cyprianus: *Non*

est dignus in morte accipere solatium, qui dum viveret, non cogitavit se moriturum. Non omni evocanti, licet instantissimè supplicaret, tunc dabatur pœnitentiæ actio simul & reconciliatio. Hæc in moribundos clementia est longè posterior. Et ista Romanæ Synodi Decreta non solum Sanctus Cyprianus, sed omnis tunc Ecclesia probavit atque admisit.

Quæstio secunda est, An extra mortis articulum tunc Ecclesia nemini dederit plenas Indulgentias? Respondeo dedisse. Etenim ipsas ex omnium Collegarum adunato nomine postulavit Martyr Lucianus, plurimi lapsi ad eas sibi statim repræsentandas violenter coegerunt suos Episcopos, & plures hinc inde Episcopi, vel ipsi ob Catholicæ Confessionis exilium absentibus Presbyteri succubuerunt. Inter illos fuit Therapius Bullensis in Proconsulari Afrorum Provincia Episcopus, de quo ad Fidum Episcopum rescriptit Primas Cyprianus: *Legimus litteras tuas, Ep. 59. Frater charissime, quibus significasti, de Victore quodam Presbytero, quòd ei, antequam pœnitentiam plenam egisset, & Domino Deo, in quem deliquerat, satisfecisset, temerè Therapius Collega noster immaturo tempore & præpropere festinatione pacem dedit. Quæ res nos satis movit recessum esse à Decreti nostri autoritate, ut ante legitimum & plenum tempus satisfactionis, & sine peccato & conscientia plebis, nulla urgente infirmitate, ac necessitate cogente, pax ei concederetur; sed librato apud nos diu consilio, satis fuit objurare Therapium Collegam nostrum, quòd temerè hoc fecerit, & instruxisse ne quid tale de cætero faciat. Pacem tamen quomodocumque à Sacerdote Dei semel datam non putavimus auferendam, ac per hoc Victori communicationem sibi concessam usurpare permisimus. Perfectam cum oblatione communicationem Victori Therapius dederat, ipsam Cyprianus ratam censuit, ideoque non auferendam, nec Victorem rejiciendum ad Consistentiam, in qua restantes satisfactiones expletet. Et ratio fuit, quòd illa pax, licet quomodocumque & contra Romanæ Synodi Decretum, tamen esset data ab Episcopo. Quòd enim datas à Presbyteris Indulgentias Cyprianus exsufflaverit & cassas declaraverit, est supra ostensum. Et de Therapii facto ita censuit non solus Cyprianus, sed Synodus sexaginta sex Episcoporum. Nempè licet temerè, tamen simplici fide & ex causis egerat Therapius, ideoque ista Synodus secuta est regula quam in sermone de lapsis firmat Cyprianus: *Pœnitenti, operanti, roganti potest Deus clementer ignoscere, potest in acceptum referre, quicquid pro talibus & perierint Martyres & fecerint Sacerdotes.**

Cyprianus ista scripsit ante Pontificatum Sancti Cornelii. Ab interlocutorio Romanæ Synodi Decreto usque tunc censuit non recedendum. At verò post electum & consecratum Cornelium fuit liberalior, duobus extra mortis articulum casibus censuit plenè indulgendum. Primus fuit in causa Nini, Clementiani, & Flori, Capensis in Byzaciæ Ecclesiæ filiorum, qui in Proconsulari persecutione primùm generosè congressi, ac tandem per tormentorum violentiam lapsi, statim pœnitentes redierant ad Eccle-

Ep. 53.

Ecclesiæ, & toto triennio diligenter infiterant satisfactionibus. De his Fortunatus Thucaborensis Episcopus cum quibusdam Collegis censuit consulendum, an eos ad communicationem jam fas esset admittere? Et Sanctus Cyprianus respondit: *Et quidem quod ad mei animi sententiam pertinet, puto his Indulgentiam Domini non defuturam, quos constat steterisse in acie, nomen confessor esse, violentiam Magistratum & populi furentis incursum immobilis fidei obstinatione vicisse. Eorum in primo congressu constantiam, & de subsecuto lapsu triennalem pœnitentiam facundè commendat, atque concludit: *Existimamus ad deprecandam clementiam Domini posse sufficere, quod triennio jugiter ac dolenter cum summa pœnitentiæ lamentatione planxerunt. Certè non puto incautè & temerè his pacem committi.* In persecutione lapsi tunc ad plenam totius vitæ pœnitentiam obstringebantur. Hinc de quibusdam pacem prætendentibus scripsit olim ad suum Clerum exul Cyprianus: *Actus adhuc geritur, & agon quotidie celebratur, si commissi verè & firmiter pœniteat, & fides calor prævaleret, qui differre non potest, potest coronari. Avertit eos, nec per Martyrum libellos, nec per Ecclesiæ claves, sed per solum resumptum certamen & consummatum Martyrium esse Deo reconciliandos. At verò nunc censet diligentissimè triennii pœnitentiam, licet plena non sit, tamen esse sufficientem dispositionem, ut lapsis pax, seu plena restantium satisfactio remissio, nec temerè, nec incautè indulgeatur. Ita ipse censuit, solus autem non ausus definire, post instans Pascha celebrandæ Synodo proposuit referre & commendare.**

Ep. 14.

Ep. 51.

Alter casus est in litteris ad Sanctum Pontificem Cornelium: Affirmat oves in periculo non deferendas à Pastoribus, colligendum dispersum gregem, Domini exercitum armandum ad certamen cœlestis militiæ, atque prosequitur de jam scriptis laudato Romanæ Synodi Decreto: *Meritò traheretur dolentium pœnitentia tempore longiori, ut infirmis in exitu subveniretur, quamdiu quiete & tranquillitate aderat, quæ differre diu plantentium lachrymas, & subvenire serò morientibus in infirmitate pateretur. At verò nunc non infirmis, sed fortibus pax necessaria est, nec morientibus, sed viventibus communicatio à nobis danda est, ut quos excitamus & hortamur ad prælium, non inermes & nudos relinquamus, sed protectione Sanguinis & Corporis Christi muniamus. Et cum ad hoc fiat Eucharistia, ut possit accipientibus esse tutela, quos tutos esse contra adversarium volumus, munimento Dominiæ saturitatis armemus. Nam quomodo docemus aut provocamus eos in confessione nominis sanguinem fundere, si eis militaturis Christi sanguinem denegamus? Aut quomodo ad Martyrii poculum idoneos facimus, si non eos prius ad bibendum in Ecclesia poculum Domini iure communicationis admittimus? Interesse debet inter eos qui vel apostataverunt, & ad sæculum, cui remunciarerant, reversi gentilitate vivunt, vel ad hereticos transfuga facti contra Ecclesiam parricidalia quotidie arma suscipiunt, & inter eos qui ab Ecclesiæ limine non recedentes, & implorantes jugiter ac dolenter Divina & paternæ solatia, nunc*

se ad pugnam paratos esse, & pro Domini sui nomine ac pro sua salute stare fortiter & pugnare profitentur. Hoc in tempore pacem non dormientibus, sed vigilantibus damus. Pacem non delictis, sed armis damus. Pacem non ad quietem, sed ad actum damus. Rursus per pacem non solum Sacramentalem abolutionem intelligit, sed etiam restantium satisfactionum, sine qua prævia dari illa non poterat, plenam remissionem. Etenim pœnitentes lapsos non ad solum Consistentiam admittendos suadet, sed ad perfectam cum oblatione & Eucharistiæ perceptione communicationem: At verò hæc impendi non poterat, nisi post plenè expletas aut plenè remissas satisfactiones.

Sanctus ergo Cyprianus Romanum de naturaliter moribundis Decretum censuit extendendum ad violenter moribundos, qui novum in nova persecutione certamen spondebant aggredi, certare felicius, & consummari victores. Uti in Claromontano Concilio Urbanus secundus Pontifex omnibus, etiam sceleratis, contra Saracenos in Syriam profecturus & pugnaturus dedit, ita cunctis lapsum suum novo certamine correcturis Sanctus Cyprianus dandam censuit plenam Indulgentiam. Omne restantis illis pœnitentiæ debitum censuit in istius certaminis labores commutandum. Urbani Decretum adeò non caruit fulcro antiquissimorum exemplorum. Quinimò Cypriani gratia fuit Urbaniana longè amplior. Etenim Urbanus gratiam plenam fecit solis in isto bello morientibus, Sanctus autem Cyprianus ipsam fieri voluit cunctis, licet morte non consummarent Martyrium, generosè certantibus. Et adversum naturaliter moribundos mota difficultas, *Quid si convalescant & supervivant, mota etiam fuit adversum hosce certaturos: Si, quod Dominus avertat à fratribus nostris, aliquis lapsorum fefellerit ut pacem subdole petat, & impendentis prælii tempore communicationem non præliaturus accipiat, seipsum fallit & decipit, quod aliud corde occultat, & aliud voce pronunciat. Nos, in quantum nobis & videre & judicare conceditur, faciem singulorum videmus, cor scrutari & mentem perspicere non possumus. De his judicat occultorum scrutator & cognitor citò venturus, & de arcanis cordis atque abditis judicaturus. Obesse autem mali bonis non debent, sed magis mali à bonis adjuvari. Nec ideo Martyrium facturis pax neganda est, quia sunt quidam negaturi, cum propter hoc pax danda sit omnibus militaturis, ne per ignorantiam nostram ille incipiat præteriri, qui habet in prælio coronari. Affirmat duo. Primò, dolosè citra præliandi mentem postulantibus impartita pax sit irrita & nulla. Utpote extorta per obreptionem. Secundo, quòd sincerè pœnitentibus, at per carnis infirmitatem in certamine iterum labentibus facta gratia fit firma & rata, & quòd ipsius fructus sit reservatus Divino iudicio. Censet ipsam non esse ad reincidentiam, sed absolutè donari, ideoque esse irrevocabilem. Urbaniana gratia fuit ex alia parte amplior. Etenim non solis pœnitentiam professis, & ipsam sedulo exequentibus, sed etiam cunctis ipsam professuris & amplexuris fuit concessa.*

Pergit Cyprianus in sua Epistola: *Nec quisquam dicat, Qui Martyrium tollit, suo sanguine baptizatur, nec illi pax ab Episcopo necessaria est habitura gloriae suae pacem, & accepturo maiorem de Divina dignatione mercedem.* Est argumentum ad hominem. Etenim vacante adhuc Romana Cathedra, lapsorum quidam indulgentialibus Martyrum libellis fulti, afferbant persecutionem adhuc fervere, quotidie imminere novi certaminis periculum, pacem sibi esse necessariam, ideoque volebant sibi statim ab Episcopo representari. Et Romanae Synodi Decreto insistentes Cyprianus constanter respondit: *Qui differri non potest, potest coronari.* Dixit certaturis & victuris pacem à Deo dandam, ideoque Ecclesiae claves illis non esse necessarias. Hoc argumentum jam aliqui retorquent in praesentem Cyprianum sententiam. Et ille reposuit: *Primo idoneus esse non potest ad Martyrium, qui ab Ecclesia non armatur ad praelium. Et mens deficit, quam recepta Eucharistia non erigit & accendit.* Dominus enim in Evangelio dixit: *Cum vos tradiderint, nolite cogitare quid loquamini, dabitur enim vobis in illa hora quid loquamini. Non enim vos estis qui loquamini, sed Spiritus Patris vestri qui loquitur in vobis.* Quando autem dicat in traditis atque in confessione nominis constitutis Spiritum Patris loqui, quomodo potest ad confessionem paratus aut idoneus inveniri, qui non prius pace accepta receperit Spiritum Patris, qui corroborans servos suos ipse loquitur & consistit in vobis. Addit persecutionis tempore non omnes praeparari aut esse aptos ad praeliandum, sed multos suae infirmitati diffidentes fugere in montes & desertas, & illic non raro emori morbo aut fame, occidi à latronibus, aut à belluis devorari. His dicit pacem necessariam, & edicit causam: *Nonne nobis imputabitur, quod tam bonus miles, qui omnia sua dereliquit, & contempta domo & parentibus & liberis, sequi Dominum suum maluit, sine pace & sine communicatione decedit? Nonne nobis vel negligentia segnis, vel duritia crudelis adscribitur in die iudicii, quod Pastores creditas & commissas nobis oves nec curare in pace, nec in acie voluerimus armare?* Haec animarum pericula facundè exaggerat, & tandem concludit: *Ne igitur ore nostro, quo pacem negamus, quo duritiam magis humanae crudelitatis, quam Divinae & paternae Pietatis opponimus, oves nobis commissae à Domino repositantur, placuit nobis, Sancto Spiritu suggerente, & Domino per visiones multas & manifestas admonente, quia hostis nobis imminere praenunciatur & ostenditur, colligere intra castra milites Christi, & examinatis singulorum causis, pacem lapsis dare, imò pugnaturis arma suggerere. Quod credimus vobis quoque Paternae misericordiae contemplatione placiturum. Quod si de Collegis aliquis exstiterit, qui urgente certamine pacem fratribus & sororibus dandam non putat, reddet ille rationem in die iudicii Domino vel importuna censurae, vel inhumanae duritiae suae.*

Ex quibus verbis addiscimus plura. Primo, Quod data per Episcopos & Ecclesiae claves pax seu reconciliatio nobis peccatoribus reddat Spiritum Sanctum, ideoque virtutem habeat ex opere operato, & sit verum novi Testamenti Sacra-

mentum. Secundo, Quod sit necessarium salutis medium. Hinc enim de illorum Confessoribus, qui in montibus aut desertis sine ipsa moriebantur, aeterna salute Sanctus Cyprianus dubitat, affirmatque ipsorum animas à crudelibus Pastoribus per Divinam iustitiam repetendas. Est duras sententia. Etenim similibus Confessorum charitas, licet non perfecta aut robusta, fuit tamen adulta: Et ipsa formatam contritionem Cyprianus censuit nec in mortis articulo citra Sacramenti adiutorium iustificare. Quod iustificet, clementius & rectius docuit in quarto libro de Baptismo contra Donatistas Sanctus Augustinus. Tertio discimus, quod Sacramentalis reconciliatio non tantummodo nobis restituit Spiritum Sanctum, sed etiam addat arma & vires ad denuo contra saeculi ac diaboli illecebras ac violentias pugnandum. Quarto, quod propter huius effectus & doni necessitatem non conveniat infirmis lapsis negari absolutionem. Et quod ipsam periculi tempore negare sit ipsos praecipitare in novos lapsus. Et hoc non de secretis aut minoribus delictis, sed de publica idololatria Cyprianus censuit. Quinto discimus, quod sua Synodalia non tantum de fide, sed etiam de disciplina ac moribus Decreta Cyprianus retulerit Romano Episcopo, ejus iudicio subjecerit, & supplicaverit approbari. Huiusmodi relatio semper secum ducit jus appellationis. Hinc ergo & talia non tantum Provincialium, sed & Dioecesanorum Synodorum Decreta per appellationem potuerunt devolvi Romam, & ibidem exsufflari. Quod nota adversus novum Dogma Domini Petri de Marca. Sexto discimus, quod non tantum plenarias, sed etiam generales indulgentias Sanctus Cyprianus & omnis Africana Ecclesia dederit. Septimo, quod Romana tunc Ecclesia admiserit haec omnia, & probavit. Lucet ex aliis Sancti Cypriani ad Cornelium litteris: *Nec Ecclesia istis cuiquam clauditur, nec Episcopus alicui denegatur, patientia, & facilitas, & humanitas nostra venientibus presso est. Opto omnes in Ecclesiam regredi, opto universos commisiones nostros intra Christi castra, & Dei Patris domicilia concludi. Remitto omnia, multa dissimulo, studio & voto colligendae fraternitatis, etiam quae in Deum commissa sunt, non pleno iudicio Religionis examino: Delictis plus quam oportet remittendis penè ipse delinquo. Purgat se adversus Felicissimi Diaconi factionem, quae ipsum Romae de nimia in lapsos ac alios poenitentes duritia acufarat: Quod nempe tunc etiam Romana Ecclesia in lapsos effect clementior. Etenim & Novatianensis factio accusavit ipsum Sanctum Cornelium, quod lapsum Episcopum Trophymum receperit in communionem. Et in litteris ad Antonianum Episcopum Sanctus Cyprianus respondit: *De Trophymo non ita res habet, ut ad se pertulit rumor & mendacium malignorum. Nam sicut Antecessores nostri saepe fecerunt, colligendis fratribus nostris charissimus frater noster Cornelius necessitati succubuit, & quoniam cum Trophymo pax maxima plebs abscesserat, redeunte nunc ad Ecclesiam Trophymo, & satisfaciendo, & poenitentia deprecationis errorem pristinum consiente, & frater-**

Ep. 55.

nitatem, quam nuper abstraxerat, cum plena humilitate & satisfactione revocant, audita sunt ejus preces, & in Ecclesiam Domini non tam Trophymus, quam maximus fratrum numerus, qui cum Trophymo fuerat, admissus est: Qui omnes ad Ecclesiam regressuri non essent, nisi cum Trophymo comitante venissent. Traditum ergo illic cum Collegis plurimis habito, susceptus est Trophymus, pro quo satisfaciebat fratrum reditus, & restituta multorum salus. Sic tamen admissus est Trophymus, ut Laicus communicet, non secundum quod ad te malignorum littera pertulerunt, quasi locum Sacerdotis usurperet.

Ex his iterum habemus plura. Primo, quod etiam haec Romana Sancti Cornelii Synodus dederit & plenariam & generalem Indulgentiam. Etenim dedit cuncto, cujus Trophymus fuerat Episcopus, civitatis populo. Totus cum suo Episcopo fuerat lapsus, ac ejus pravo exemplo in lapsum circumscriptus. Et iste populus, & ejus praesertim Episcopus debebant tota vita poenitere, & non nisi in exitu accipere Sacramentalis reconciliationis Viaticum. Quanto tempore poenituerit, ignoro. Interim omnem illis restantem satisfactionem gratiosè remisit Cornelius, omnes admisit ad Christianae communionis pacem, atque ita & plenam & generalem dedit Indulgentiam. Secundo discimus, quod antiquus, idololatriae nec in exitu dans Sacramentalis pacis Viaticum, Ecclesiae Canon fuerit semper dispensabilis. In uno casu. Dum nempe plena aliqua lapsa communitas poeniteret, & maternam Ecclesiae pietatem imploraret. In talem civitatem nequibat induci novus populus: Hinc aut omnis turba erat reconcilianda, aut exstinguenda illic Ecclesia. Ita fuit disciplina Antecessorum: Et ipsam in Trophymo secutus est Cornelius. Tertio habemus, quod ista Antecessorum disciplina etiam plenas ac universales dedit Indulgentias. Etenim omnes isti lapsi debebant per omnem vitam poenitere, & ipsorum quidam etiam in futuro saeculo. Qui nempe hic fuissent negligenter executi poenitentiae officium. Omnes has satisfactiones expungebat tunc Ecclesia. Quarto habemus, quod lapsos Episcopos & Clericos, licet omnem lapsum plebem secum reducerent, Ecclesia numquam reparaverit in suum gradum, sed in laicam dumtaxat communionem. Demonstrari hoc possit lucidis & multis exemplis. Et hinc Cornelium esse indispensabilis paternae disciplinae praevicatorum, ideoque irregularem demonstrata Novatianensis factio irregulare de reparato in Episcopalem communionem Trophymo fuit calumniata. Hinc pleno impetu Sanctus Cyprianus restitavit communionem.

Tertia quaestio est, An haec plenaria Indulgentia apud Divinae Majestatis tremendum Tribunal semper habuerint plenum ac infallibilem effectum? Respondeo non semper habuisse. Etenim in datis ad Sanctum Cyprianum litteris suum, quod poenitentibus lapsis cautè & sollicitè jubebat in exitu subveniri, Synodale Decretum laudat Romanus Clerus, & de data tunc absolutione subiungit: *Deo ipso sciente, quid de talibus faciat, & qualiter iudicii sui examine*

Ep. 31.

pondera, nobis tamen anxie curantibus, ut nec pro nam nostram improbi homines laudent facilitatem, nec verè poenitentes accusent nostram quasi duram crudelitatem. Agit de data in extremis pace Sacramentalis absolutionis, & restantium satisfactionum Indulgentia: Et palam profertur ejus fructum & applicationem pendere à gratioso & incerto Divinae miserationis arbitrio. Proinde id longè potiori jure profertur de datis ante mortis articulum Indulgentiis. Hinc etiam de Nino, Clementiano, & Floro, qui per nimiam tormentorum crudelitatem dejecti fuerant, & toto triennio egerant feriam poenitentiam, Sanctus Cyprianus scripsit ad Fortunatum Tuccaborensem Episcopum: *Et quidem quod ad mei animi sententiam pertinet, puto his Indulgentiam Domini non defuturam.* Sperat illis dandam per Ecclesiae claves Indulgentiam à Divina Clementia fore comprobendam: Solvenda in terris vincula fore soluta, & in caelis. Et in sermone de lapsis scribit: *Potest Dominus Deus Indulgentiam dare, sententiam suam potest ille desistere. Poenitenti, operanti, roganti potest clementer ignoscere, potest in-acceptum referre quidquid pro talibus petierint Martyres, & fecerint Sacerdotes.* Affirmat Divinam Clementiam posse facere, non debere. Hinc prosequitur: *Vel si quis plus cum suis satisfactionibus moverit, si ejus iram, si indignationis offensam iusta deprecatione placaverit, dat ille & arma rursus, quibus victus armetur, reparat & corroborat vires, quibus fides instaurata vegetetur. Repetet certamen suum miles, iterabit aciem, provocabit hostem, & quidem factus ad praelium fortior per dolorem. Qui sic Deo satisfecerit, qui poenitentia facti sui, qui pudore delicti, plus & virtutis & fidei de ipso lapsus sui dolore conceperit, exauditus & adutus à Domino, quam contristaverat nuper, letam faciet Ecclesiam, nec jam solam Dei veniam merebitur, sed coronam.* Mavult lapsos per plenam satisfactionem, quam per Indulgentiales Martyrum libellos reparari: Et hanc reparationis viam affirmat apud Divinum Tribunal esse multò securiorem.

Quaestio quarta est, An haec & plenas & generales Indulgentias impartiri Ecclesia semper perrexerit? Respondeo, perrexisse. Quae enim ratio suavisse possit interpolationem? Haec tamen forma magis frequentari coepit mediis Christianae fidei saeculis. Etenim Rhemensium Metropolitana Turpinus cunctis Magnum Carolum ad Hispanicum contra Saracenos bellum comitatus Francis dedit plenarias Indulgentias. Quin & Graecorum Imperator Nicephorus Phocas cunctos in tali bello morientes voluit non tantum isto donari beneficio, sed etiam Martyres declarari. Et Graecorum plures istam sententiam comprobant. Ex quibus vides Urbanum secundum similis Indulgentiae non esse primum auctorem. Exinde tamen pleae ac generalis Indulgentia coepit esse frequentior. Praesertim post institutum à Bonifacio octavo in singulis saeculis, & à Clemente sexto ad singulos quinquaginta annos extensum Jubilaeum. Tunc enim Romani Pontifices, quod totus mundus non

Fol. 334

Fol. 193

non possit Romam accedere, ceterum istam gratiam sequenti anno dare Primatialibus fidelium gentium Ecclesiis, tandemque ad omnes civitates, oppida, & pagos extendere. Quin & alias dare Indulgentias. Etenim de Bonifacio nono scribit Magnum Belgii Chronicon: *Bonifacius concessit multis locis Alemannie, ut visitantes certas istorum locorum Ecclesias consequerentur Indulgentias similes, quae erant quondam concessae tali vel tali loco, seu tali vel tali Ecclesiae, quae in ipso concessione privilegio exprimebatur. De quibus locis vel Ecclesiis fama vulgaris erat, quod visitantibus ea vel eas concessae essent olim à Sede Apostolica Indulgentiae plenissimae. Praedictae vero Indulgentiae non solum concedebantur in locis insignibus, sed in villis etiam non muratis, & in Monasteriis, vel Ecclesiis suis in campis.* Et in Anglicana Historia scribit Thomas Monachus Wallinghamensis: *Henricus per hoc tempus pares esse cupientes Norwicensibus, qui in festo Trinitatis, & Buriensibus, qui in festo Sancti Edmundi Indulgentias impetraverant, à Sede Apostolica obtinuerunt peregrè adventantibus & Ecclesiae suae beneficiariis, in festo Trinitatis à primis ipsius Vesperis usque ad posteriores Vesperas feriae Martis in hebdomada Trinitatis, verè contritis & confessis, plenam remissionem.* Ita plena & generalis per singulos annos Indulgentia paulatim devenit ad qualvis Ecclesias & Monasteria. Etiam in pagis & campis. Quae tanta clementia nunquam fuit apud Graecos. Apud ipsos tamen hodie sunt quaedam Indulgentiarum. Etenim Patriarchalis Exarchus, dum ad Pefcesium & Charatzium mendicandum circumit, habet potestatem donandae Indulgentiae omnibus contribuentibus. Ita habes apud Martinum Crusium in Turco-Graecia. Quare mos ille non videtur fuisse ante Turcicam captivitatem. Nullum scio exemplum.

CAPUT VII.

Indulgentiarum thesaurus & potestas exponantur.

Insuper ac inexhaustibilem Ecclesiae thesaurum laudari supra audivimus à Sancto Joanne Chryostomo. Eundem in litteris ad Tarraconensis Provinciae Episcopos elucidat Clemens sextus Pontifex: *Dominicae Passionis meritum exponit, atque prosequitur: Quantum exinde, ut nec supervacua, inanis, aut superflua tantae effusionis miseratio redderetur, thesaurum militantis Ecclesiae acquisivit, volens suis thesaurizare filiis, plus pater, ut sic sit infinitus thesaurus hominibus, quo qui usi sunt. Dei amicitiae participes sunt effecti. Assimilat hujus thesauri fidelem ex causis dispensationem esse Sancti Petri clavibus creditum & commissum à Domino Deo, ac pergit: Ad cuius quidem thesauri cumulum, Beatae Dei Genitricis, & omnium Elektorum à primo facto usque ad ultimum merita adminiculum praestare videntur, de cuius consumptione seu minutione*

non est aliquatenus formidandum, tum propter infinita Christi merita, tum pro eo, quod quanto plus res ex eius applicatione trabuntur ad justitiam, tanto magis accrescat ipsorum cumulus meritorum. Distinguit duplicem, alium ex folis Christi Domini, alium ex omnium aliorum Sanctorum meritis conflatum thesaurum, affirmat neutrum posse exhauriri, & priori adminiculum praebere à posteriori. Et hinc quaestio est, Quale sit istud adminiculum? Respondeo ipsum insigniter in libris de poenitentia exponi à Sancto Ambrosio. Sanctus Paulus Apostolus, dum incestuosum Corinthiorum Doctorem justit redigi in poenitentiam, atque ita parari ad Divinam reconciliationem, adjunxit: *Expurgate veter fermentum.* Et hoc ejus verbum Ambrosius commentatur: *Velut enim operibus quibusdam totius populi purgatur, & plebis lacrymis abluitur, qui orationibus & fletibus plebs redimitur à peccato, & in homine mundatur interiori. Donavit etiam Christus Ecclesiae suae, ut unum per omnes redimeret, & per unum omnes redimerentur.* Et infra: *Tota Ecclesia suscipit onus peccatoris, cui compatiendum est & fletu, & oratione, & dolore, & quasi fermento ejus se totam conspergit, ut per universos ea, quae superflua sunt, in aliquo poenitentiam agente, virtutum misericordiae aut compassionis velut collativa quadam admixtione purgentur.* In sequenti ejusdem operis libro laudat fratrem Lazarum ad fororum preces fuisse resuscitatum à Domino, & pergit ad peccatorem: *Veniat ad monumentum tuum Christus, & si viderit pro te flere Martiam, boni faminam ministerii, flere Mariam, quae attentè audiebat verbum Dei, sicut sancta Ecclesia, quae optimam sibi partem elegit, movebitur misericordia, cum viderit in tuo obitu lacrymas plurimorum, & dicit, Ubi posuisti eum? Hoc est, In quo rerum statu est, in quo poenitentium ordine? Videam quem fletis, si lacrymis suis ipse se movet. Videam si jam peccato ei, cuius ventis poscitur, defunctus est. Dicit plebs: Veni & vide. Quid est, Veni? Hoc est, veniat peccatorum remissio. Ad sinceram ac seriam Confessionem & poenitentiam hortatur ibidem peccatorem, & prosequitur: *An testes precationis & consocias refugis, cum si homini satisfaciendum sit, multos necesse est ambias, obsecres ut dignentur intervenire, ad genitricem ipse prosternas, osculeris vestigia, filios offeras culpae adhibe ignaros, paterna etiam venia precatores? Hoc in Ecclesia facere fas est, ut Deo supplices? Fleat pro te Mater Ecclesia, & culpam tuam lacrymis lavet, videat te Christus marentem, ut dicat: Beati tristis, quia gaudebitis. Amat ut pro uno multo roget, Denique in Evangelio motus viduae lacrymis, quia plurimi pro ea flebant, filium ejus resuscitavit. Ideo citius exaudivit JESUS Petrum, ut Dorcas resurgeret, quia pauperes morte mulieris ingemiscerant. Laudat antiquam poenitentiae disciplinam, quam edicit in libro de poenitentia Tertullianus: *Exomologestis prosternendi & humiliandi hominis disciplina est, mandat ingemiscere: lacrymarum, & mugire dies noctesque ad Dominum Deum suum, Presbyteris advocti, charis Dei adgeniculati, omnibus fratribus legationes deprecationis sua***

Lib. 1. cap. 15.

Cap. 7.

Cap. 10.

Cap. 9.

Cap. 2.

Seff. 6. cap. 7.

injungere. Has injungere praesertim designatis Martyribus, aut damnatis ad metalla Confessoribus. Proinde hi omnes, & ipsa etiam mater Ecclesia, seu universa Sanctorum communio istud ipsum impendunt resuscitandis peccatoribus, quod fratri Lazaro Maria & Martha, quod defuncto filio consensu matri viduae turba, & quod defunctae Dorcadi impendit flens pauperum multitudo. Fuerunt validi apud Divinam Majestatem deprecationis legationem ad imperandas à Divina Majestate Indulgentias confert caelestis societas Sanctorum. Uti olim lapsi accedebant designatis Martyres, ipsisque injungebant suae deprecationis legationem ad suos Episcopos, ita hodie Episcopi accedunt consummatos Martyres, aliosque omnes Sanctos, & ipsis eandem injungunt pro lapsis legationem ad Divinam Majestatem.

Ad omnem Sacramentalium effectum concurrunt tres causae: Ipsius Sacramenti opus operatum, justificandi fides, & universa Sanctorum communio. Quod sine hac nullum Sacramentum possit esse validum aut ratum, adeoque longè minus fructuosum, est supra abundè demonstratum. Nec sola militans, sed etiam, & quidem potiori jure, triumphans communio ad ista concurrunt. Non tantum Sacramentalis absolutio, sed etiam Sacramentalis poenitentiae impositio est grande Dei donum, de quo scribit duodecima Toletana Synodus: *Sicut Baptismus, quod nescientibus parvulis sine ulla contentione in fide tantum proximorum accipitur, ita & poenitentiae donum, quod nescientibus illabatur, absque ulla repugnantia involubiliter hi, qui illud exceperunt, observabunt.* Uti Baptismus ad accipiendam Christianae regenerationis gratiam, ita poenitentiae impositio ad laxae per peccata Divinae Majestati satisfaciendum nobis applicat & Christi Domini & totius illi circumsubstantialis corporis merita: Utraque per Sancti Petri claves Sacerdos applicat etiam à se impositis in poenitentiam actionibus, atque ita non tantum ex operantis, sed etiam ex operato opere facit ipsas esse satisfactorias. Qui per Novi Testamenti Sacramenta solum Domini passionem, Sanctorum autem passionem existimant ad Ecclesiae clavibus dispensari per solas Indulgentias, insigniter labuntur. Et quidem de applicatis Christi Domini meritis rectè sanxit Tridentina Synodus: *Justificationis causa meritoria est dilectissimus Dei Unigenitus, Dominus noster JESUS Christus, qui cum essemus inimici, propter nimiam charitatem qua dilexit nos, sua sanctissima in ligno Crucis passione nobis justificationem meruit, & pro nobis Deo Patri satisfecit.* Proinde aliter tanti capitis, aliter illi circumsubstantialis, quod est Sanctorum communio, corporis merita nobis per Sacramenta applicantur, ac in nobis operantur: Illa ut causa de condigno meritoria, haec dumtaxat ut impetratorium ac de congruo adminiculum & meritum. Eodem modo fit in Indulgentiis. Et capitis & corporis satisfactiones Episcopos nobis applicat: Illas ut superabundans pro totius mundi peccatis pretium, has ut istius applicandi impetratorium seu de congruo meritorium admini-

culum. Istud omne per Apostolicas claves invocatum corpus jam pro nobis peccatoribus postulat à Christo Domino ac ejus Patre Deo, quod olim designati Martyres pro lapsis per Indulgentiales libellos ab Episcopis postulabant.

Obesse videntur duo per Pium quintum Pontificem aboliti & circumscripti articuli: *Quando per elemosynas, aliaque poenitentiae opera Dea satisfactio pro peccatis nostris offerimus, non dignum pretium Deo pro peccatis nostris offerimus, sicut quidam errantes autumant, nam alioquin essemus saltem aliqua ex parte Redemptores, sed aliquid facimus, cuius intuitu Christi satisfactio nobis applicatur & communicatur.* Per passionem Sanctorum in Indulgentiis communicatas non proprie redimuntur nostra delicta, sed per communionem charitatis nobis eorum passionem impartiuntur, ut digni simus, qui pretio sanguinis Christi à peccatis pro peccatis debitis liberemur. Respondeo primum articulum esse manifestè scandalosum, & suspectum de Lutherano & Calviniano errore, ideoque merito circumscriptum. Quod enim nostra pia satisfactionis opera sint ad emendam à Divina Majestate peccatorum remissionem non rarus, non scalptus, non adulter, sed per omnia justus nummus, proficitur in libro de poenitentia Tertullianus: *Poenitentiae lacrymas, conversionis laborem, & elemosynam modum esse solvendorum peccatorum pretia, tam ex lege quam ex Evangelio demonstrat in libris de adoratione in spiritu Sanctus Cyrillus Patriarcha Alexandrinus.* Et in quarto sermone de Elemosyna & Collectis scribit Magnus Papa Leo: *Cibus egeni est caelestis Regni pretium.* Ecce certè Sancto Cypriano usitatissimum, & omnibus Ecclesiae Patribus laudatum satisfactoris nomen altissimè istud ipsum clamat. Offensa per peccata Divinae Majestati non quovis modo, sed plenè usque ad novissimum quadrantem, & hoc per bona opera, esse satisfaciendum assidue predicant Scripturae omnes atque inculcant. Porro inter Gilberti Porretani Pictaviensis Episcopi errores Ortho Frisingensis Episcopus in libris de Gestis Frederici primi Imperatoris ponit & hunc: *Quod meritum humanum extenuando, nullum mereri diceret nisi Christum.* De Gilberto Lib. 1. cap. 50. quod esset moribus integer Episcopus, varii censuerunt varia. Errorem manifestè docuit, & suum sensum exponit in tertio Institutionum libro Joannes Calvinus, hac commentans de veteri lege: *Qui sit ut nullis prorsus operibus admista delicta procurari jubeat, sed sola in expiationem sacrificia requiratur, nisi quod ita testari vult unicum esse satisfactoris genus, quo iudicium suum placatur? Nam quae tunc immolabant sacrificia Israelitica, non hominum opera censebantur, sed à sua veritate, hoc est, unico Christi sacrificio estimabantur.* Adducit haec Danielis Prophetæ ad Regem Nabuchodonosor verba, *Peccata tua elemosynis redime,* atque exponit: *Non voluit significare justitiam & misericordiam esse Dei propitiationem, & penarum redemptionem. Absit enim ut alia nunquam fuerit apolytroffis, quam sanguis Christi.* Et Calvinistæ & Lutherani nobiscum omnino profitentur Christiana pietatis

Lib. 7. & 8.

Lib. 1. cap. 50.

Cap. 4. nu. 30.

Nu. 36.

tatis opera esse sancta, Deo grata, utilia ad vitam æternam, immò & necessaria. Verùm negant meritoria istius vitæ, aut pro peccatorum pœnis vel culpis apud Deum satisfactoria. Utramque istam dignitatem adscribunt solis Christi Domini operibus, nostra quævis bona opera gariunt esse dumtaxat conditiones, per quas Dominicum meritum & satisfactio nobis applicentur. Audi insignem ignorantiam aut calumniam Philippi Melanchthonis in apologia Augustinæ confessionis circa articulum de Confessione & Satisfactione: *Fatenur adversarii, quod satisfactiones profint ad remissionem culpæ, verum fingunt satisfactiones prodesse ad redimendas pœnas, seu Purgatorii, seu alias.* Garrit inania. Etenim satisfactiones non tantum ad pœnarum, sed etiam ad culpæ remissionem esse non rasum, non scilicet, non ad alterum numerum, constanter cum Tertulliano professâ semper fuit omnis sub cælo Ecclesia. Istorum blateronum errorem omnino olet, ac præ se fert adductus articulus: Hic omnino dignus fuit aboleri atque circumferri.

Secundus articulus habet plus difficultatis. Etenim in primo de Indulgentiis libro scribit Dominus Cardinalis Robertus Bellarminus: *Damnatio Pius quintus multos articulos quorundam Lovaniensium, quorum unus erat solus Christi, satisfactionibus remitti pœnam temporalem, Sanctorum autem passionibus offerri Deo; ut Deus illarum intuitu applicet nobis merita Christi.* Addit istam opinionem repugnare Constitutioni Clementis sexti, Constitutioni Leonis decimi damnantis Martini Lutheri articulos, & communi sensui Theologorum; Censet non tantum Christo Domino, sed etiam multis aliis Sanctis fuisse superflua satisfactionum merita, ex ambo- bus confici thesaurum, ambo simul nobis applicari in pretium, redemptionem, ac satisfactionem restantium à remissis peccatis temporalium pœnarum. At hunc sensum, uti sædum errorem, Catholicæ Ecclesiæ improperat in quarto Institutionum libro Joannes Calvinus: *Martyres plus morte sua præstitisse Deo, quam sibi opus esset, tantamque illis meritorum largitatem superfluisse, quæ in alios redundaret.* Ne igitur supervacuum sit tantum bonum commiseri eorum sanguinem sanguini Christi, & ex utroque thesaurum Ecclesiæ confici ad remissionem & satisfactionem peccatorum. Atque ita accipiendum, quod ait Paulus Colossensibus: *Suppleo in corpore meo ea quæ desunt passionum Christi pro corpore ejus, quod est Ecclesia.* Hunc affirmat esse sensum Papistarum. Affirmat ipsum adversari antiquo per sanctos unanimiter Patres præsertim per Sanctum Leonem Papam prædicato Dogmati: *Quamvis multorum Sanctorum in conspectu Domini pretiosa mors fuerit, nullius tamen infontis occisio fuit propitiatio mundi. Accepere iusti, non dedere cœvenas.* Et de fortitudine fidelium nata sunt exempla patientiæ, non dona justitiæ. Singulares quippe illorum mortes fuerunt, nec alterius quisquam debitum suo sine persolvit, cum unus existerit Dominus Christus, in quo omnes crucifixi, omnes mortui, omnes sepulti, omnes sunt resuscitati. Est istud

ipsum argumentum, quod olim Indulgentiis objecit etiam Montanista Tertullianus. Si authenticus Ecclesiæ Doctor aculeatos ejus dentes tunc repressisset, de Ecclesiæ thesauro non cogemur hodie & contra hæreticos, & contra Catholicos disceptare.

Dominus Cardinalis Magni Leonis doctrinam reveretur & admittit, additque Calvinum in Ecclesiam vomere calumnias. Hæc est prima: *Non docemus Martyres morte sua plus Deo præstitisse, quam sibi opus esset absolutè, sed quam sibi opus esset ad satisfactionem pro reatu pœnæ temporalis.* Quod quidem addo verum est, ut cæcus sit oporteat, qui id non videat. Hæc est secunda calumnia: *Quod Calvinus addit non dicere Sanctos plus esse meritos apud Deum, quam sibi necesse esset, & meritorum largitatem ita illis superfluisse, ut in alios redundaret, non agnoscimus ut nostra Placita, sed ut ipsius commenta.* Nos enim, ut concedimus satisfactiones multis superfluisse, ita negamus superfluisse merita, vel ipsa merita in alios redundare. Verùm Calvinus non de solo æternæ vitæ, sed etiam de satisfactionis merito loquitur: Etiam hoc vult nulli Sancto superabundasse. Et quidem hæc est alia ad intimam humanæ per Christum Dominum satisfactionis Arcana spectans quæstio: *Et utroque fidelis mentis aperto oculo possit quis palpitare hic, & non videre ejus abyssum.* Quidquid de ipsa sit, hic quæritur, An superflua, si quidem sint, Sanctorum satisfactiones cum Christi Domini satisfactionibus in Ecclesiæ thesauro misceantur, & ambæ per Ecclesiæ claves nobis communicentur in restantium pro remissis peccatis pœnarum redemptionem, pretium, ac satisfactionem? Et ad hanc quæstionem hæret ipse etiam Dominus Cardinalis. Etenim ad hoc argumentum: *Satisfactio Christi est infinita, non igitur opus est ut adjungantur satisfactiones ex passionibus Sanctorum:* Ad hoc, inquam, argumentum respondet: *Non est quidem opus, ut adjungantur Sanctorum passiones passionibus Christi, quasi hæc per se non sufficiant, sed adjunguntur tamen, quia æquum est ut passiones illæ coram Deo non sint inanes, præsertim cum id sit tum gloriosum Christo, à quo manat omne bonum Sanctorum, tum ipsi etiam Sanctis perhonorificum.* Quomodo autem concurrant in hac applicatione satisfactiones Christi cum passionibus Sanctorum, id est, An applicetur pars una satisfactionis ex passionibus Christi, pars alia ex passionibus Sanctorum, an verò integra satisfactio accipiatur semper ex passionibus Christi, & ad satisfactionis cumulum superaddantur passiones Sanctorum, non videtur nimis curiosè investigandum. Illud videtur certum, passiones Christi, quæ sunt infiniti pretii, per Indulgentias applicari finito modo, & ideo aliquid reverè superaddi, cum passiones Sanctorum illis adjunguntur.

Est congrua responsio. Etenim certum est Sanctorum passiones non esse inanes. Quisquis ipsas ab Ecclesiæ thesauro excludere, aut fructu privare attentarit, lucidè impinget in laudatas Clementis sexti ac Leonis decimi constitutiones, nec non in Symboli articulum, quo profitentur sanctorum Communionem. Et quidem quo-

quomodo Capitis & corporis satisfactiones in Ecclesiæ thesauro, ac in ejus per Indulgentias dispensatione misceantur, revera non est curiosè investigandum. Interim præfata Joannis Calvini calumnia nos cogit investigare. Et certum est non sic miseri, ut ex ambabus applicetur sua portio, & sic fiat una integra Indulgentia. Hanc etiam mixturam Calvinus impugnat: Et ex firmo fundamento. Ejusmodi devizæ quorundam Scholasticorum sententiæ frequenter dederunt ansam hæreticis in Ecclesiam calumniis. Istorum nugæ hi suis vendiant ut fidem totius Catholicæ Communionis. Præterea certum est cujuscumque Sancti mortem, licet pretiosam, esse tamen singularem, & quòd præter Dominum nullus sua morte solverit alterius debitum. Hoc est, quòd nullus pro alio satisfecerit de condigno, nec possit satisfacere. Hæresiarcha Nestorius Christum Dominum, licet communem & purum, tamen ab omni & actionis & contagionis peccato immunem, & per omnia sanctum docuit esse hominem, atque ita aptum credidit ad satisfaciendum pro aliis. At quid de isto commento Ecclesiæ censuerit, edicunt Acta Ephesini Concilii, ac præsertim probata Scripta Sancti Cyrilli Patriarchæ Alexandriani. E plurimis locis audiamus pauca. E primo libro ad Reginas: *Illorem mors generi humano nihil omnino consulit.* Et infra: *Si Christus verus Deus non esset, quam utilitatem illius Sanguis nobis potuit adferre? Aut quomodo conscientias nostras ab operibus mortuis potuit expiare? Quid enim vulgaris hominis sanguis virtutis aut efficacitatis habet, quòd non etiam sanguis hircorum? Omnino nihil.* Et iterum: *Multis ex Sanctis Prophetis interempti sunt, at nemo illorum omnium aut peccatorum causa appetiuit, aut sua nos morte Deo obtulisse dicitur.* Præstitit hoc autem Christus. Quocirca certum est Sanctorum passiones nobis non esse, aut applicari posse ut condignum satisfactionis pretium. Mediis Ecclesiæ sæculis viguit mos, quo magnis satisfactionibus gravati peccatores accedebant sanctiora Monasteria, & istas explendas imponebant alicui Sanctiori Monacho: Quòd hic pro illis de condigno satisfaceret, nemo unquam docuit, aut potuit docere. Hæc virtus privativè spectat ad Majestatem Capitis. Proinde Sanctorum passiones nonnisi impetrando, seu nonnisi de congruo possunt prodesse. Nec aliam virtutem habent in Ecclesiæ thesauro. Et hinc Clemens sextus optimè definiuit ipsas esse Dominicis satisfactionibus adminiculum. Leo decimus solummodo dixit ipsas unà cum Dominicis satisfactionibus contineri in Ecclesiæ thesauro.

At cur igitur Pius quintus circumscriptis præfatum articulum? Respondeo circumscriptum ob justissimas rationes. Primò, quia videtur Sanctorum Martyrum passionibus omnem nobis merendi & pro nobis satisfaciendi virtutem aufere. Etenim illæ, licet non de condigno, pro peccatis nostris omnino satisfaciunt. Sancti præsertim Martyres sunt veri de iniquitatis mammo-

na nobis facti amici, qui nos, cum defecerimus, recipient in æterna tabernacula. Eorum apud Deum merita sunt tanta, ut etiam in extremo tremendo die quòsdam æternæ damnationis reos sint ab illius sententia liberaturi. Ita in libris de Dei Civitate palàm docet Sanctus Augustinus. Et de redeunte cum Trophymo Episcopo lapsa plebe scripsit ad Antonianum Episcopum Sanctus Cyprianus: *Pro quo satisfacerebat fratrum reditus.* Nempè non tantum pro semetipsa, sed etiam pro suo Trophymo faciebat lapsa plebs, quod pro lapso in latrocinia discipulo fecisse Sanctum Joannem Apostolum scribit in Ecclesiastica Eusebii Cæsariensis historia Clemens Alexandrinæ Ecclesiæ Presbyter: *Crebris precibus pro illo Deum invocavit, continuis jejuniis unà cum eo se maceravit.* Non lapsa plebs, nec unus Apostolus, sed tota triumphantium Sanctorum communio pro nobis fundit & offert assidua suarum orationum atque satisfactionum odoramenta ante thronum Dei & Agni, & ipsa nobis per Sancti Petri claves applicantur: *Quis ergò dubitet, quin pro nobis satisfaciant? Præterea malè olent hæc articuli verba: Non propriè redimuntur nostra delicta.* Quid articuli author per vocem, *propriè*, intellexerit, ignoro. Interim articulum palàm discedit à superioribus laudata Ambrosiana phrasi de pœnitentibus: *Velut operibus quibusdam totius populi purgatur, & plebis lacrymis abluitur, qui orationibus & fletibus plebis redimuntur à peccato, & in homine mundatur interiori.* Nec enim ille tantummodò redimit, qui condignum redemptionis pretium donat, sed etiam qui ipsum impetrat & procurat. Nonne illi, qui redimendis apud Barbaros captivis elemosynas colligunt, in dies dicunt: *Nos illum aut illum redimimus?* Et rectè dicunt. Eodem, immò majori sensu peccata nostra per sanctorum Martyrum passiones redimuntur. Nec ideo illi sunt nostri redemptores. Dei Ecclesiæ nunquam sic est locuta. In solum condigni pretii largitorem quadrat iste titulus. Proinde dictus articulus sanctorum Martyrum passiones depressit, & palàm recessit à phrasi sanctorum Patrum. Hinc passiones istas ab Ecclesiæ thesauro excludere fuit suspectus, ideoque optimo jure abolitus & circumscriptus.

Porro dandæ Indulgentiæ potestas est penes solos Episcopos. Ita omnis Ecclesia semper credidit, ex ista fide semper egit. Et ad solos Apostolos, ac ipsorum successores Episcopos dictum est à Domino: *Accipite Spiritum Sanctum, quorum remiseritis peccata, remittuntur eis, & quorum retinueritis, retenta sunt.* Hanc illi potestatem committere possunt & suis Presbyteris: Eam tamen quæ Indulgentias continet, partem nulli unquam, nisi quibusdam ad posteriora sæcula Abbatibus commiserunt. Quinimò adstantes sui populi fideles scripsit adversum quosdam, Martyrum libellos exequi, & Indulgentiam dare auctos Presbyteros exul Sanctus Cyprianus: *Audiant, quæso, patienter nostrum consilium, expectent regressionem nostram, ut cum ad vos per Dei misericordiam venerimus, convocati Coepiscopi plures, secundum Domini disciplinam & Confessorum præsentiam, Beatorum Martyrum litte-*

Ep. 52.

Lib. 9. cap. 17.

Ep. 12.

vas & desideria examinare possimus. Lapsos, qui sibi promissam à Martyribus pacem volebant statim repræsentari, compesci, & usque ad Ecclesiæ pacem, & suum ab exilio reductum differri mandat in litteris ad suum Clerum, & adjungit causam: *Hoc enim & verecundiæ, & disciplinæ, & vitæ ipsi omnium nostrum convenit, ut Episcopi plures in unum conveniant, præsentis & Stantium plebe, quibus & ipsis pro fide & timore suo honor habendus est, disponere omnia consilii communis religione possimus.* Quod ipsum firmat in litteris ad Romanæ Ecclesiæ Clerum. Censet Indulgentias non à se solo Primato totius Africanæ Dioceseos, ideoque nec à quovis alio Episcopo dandas, sed à Synodo: Et quidem præsentis Clero, & Stantium plebe. Agit & de danda Indulgentia, & de taxanda pœnitentia: Ad utrumque actum affirmat Cleri & populi non consentium, sed consilium fuisse necessarium.

Hinc enim scripsit ad Sanctum Pontificem Cornelium: *O si posses, Frater charissime, illic interesse nobiscum, cum pravi isti & perversi de schismate revertuntur. Videres quis mihi labor sit persuadere fratribus nostris, ut animi dolore sopito recipiendis malis curandisque consentiant. Namque ut gaudent & letantur, cum tolerabiles & minus culpabiles redeunt, ita contra fremunt & reluctantur, quoties inemendabiles & protervi, vel adulterii & sacrificii contaminati, & post hæc insuper & superbi, sic ad Ecclesiam redeunt, ut bona intus ingenio corrumpant. Vix plebi persuadeo, immo extorqueo ut tales patientur admitti. Et justior factus est fraternitatis dolor, ex eo quod unus atque alius, obnitente plebe & contradicente, mea tamen facilitate suscepti, peiores existerint, quam prius fuerant, nec fidem pœnitentiæ servare potuerint, quia nec cum vera pœnitentiâ venerant.* Ex posterioribus verbis lucet Cleri, vel saltem populi consilium potius quam consentium fuisse necessarium: Quam disciplinam viginisse etiam in Romana Ecclesia, docent bina Romani Cleri ad Cyprianum Rescripta. Et mos omnino ducit originem ab Apostolis. Etenim incestuoso Corinthiorum Presbytero indulgere non nisi de stantibus Cleri & populi consilio atque assensu voluit Sanctus Paulus Apostolus. Multis id in secunda super secundam ad Corinthios epistolam homilia demonstrat Sanctus Joannes Chrysostomus.

Notanda sunt Sancti Cypriani verba: *Adulterii vel sacrificii contaminati.* Respiciunt Sancti Zephyrini pro mœchis, & Sancti Cornelii pro idololatriis Decreta. Zephyrinus omnibus non tantum fornicantibus aut immundis, sed etiam adulteris, immo & monstris, dummodo imponendam illis pœnitentiam explerent, sanxerat donandam pacem Sacramentalis reconciliationis. Factam fornicatoribus, & aliis similis infirmitatis lapsibus gratiam probavit atque admisit Carthaginensis Ecclesia, at ægerrimè passa est extendi ad adulteria aut monstra. Radicem aperit Sanctus Cyprianus in litteris ad Episcopum

Ep. 52. Antonianum: *Et quidem apud Antecessores nostros quidam de Episcopis illic in Provincia nostra dandam pacem mœchis non putaverunt, & in totum pœnitentiæ locum contra adulteria clausurunt.* Non

contra omnem impudicitiam, sed contra solum adulterium. Etenim adulterium esse homicidio gravius passim censuit Africana Ecclesia. Hinc Decalogum legit juxta Apostolicum ad Romanos contextum: *Non adulterabis, non occides.* Et Cap. 13. quia homicidis pacem tunc necdum dabat etiam Romana Ecclesia, etiam adulteris non dandam isti Episcopi censuerunt. Et ab ipsorum sensu Carthaginensis Ecclesia non plenè recessit. Censuit etiam adulteris dandam pacem, verum difficillimè, & non nisi post longam & probatissimam pœnitentiam. Eodem modo tractavit novellam tunc erga idololatrias clementiam. Libellatos & similibus leviorum lapsuum reos admisit ad gratiam, verum in publicis gentilium sacrificiis contaminatos fuit severissima, ac similiter non nisi post plenam ac probatissimam pœnitentiam censuit admittendos.

Quin in administrando pœnitentiæ Sacramento hodie utamur nimia clementia, & quidam pœnitentiales Presbyteri variè excedant, non est dubitandum. Omnino opus est correctione. Verum & hæc indiget moderamine. Quidam illam exordiri tentant, & censent nullam olim satisfactionem fuisse pœnitentialem Presbyterorum, imò nec unius Episcopi arbitrio creditam, sed ad ipsam taxandam fuisse opus relatione ad Metropolitanam aut Primatem, ac etiam Synodali iudicio. Et probant ex adductis Sancti Cypriani, Romani Cleri, & similibus aliorum Patrum testimoniiis. At certum est ipsos deviare, & Patrum scopum ab eis non perspicere. Omnis in idololatriam lapsus usque ad Sancti Cypriani tempora erat extra spem accipiendæ per claves absolutionis, sed post totius vitæ feriam pœnitentiam debebat abire ad tremendum summi nostri in Dei Patris dextera Pontificis JESU Christi tribunal, & illic judicari. Cum Romano Clero Cyprianus moribundis fecit gratiam, reliquorum lapsorum causas distulit in reddendam Ecclesiis pacem. Erant plures lapsorum species, ideoque & varia erat singulis figenda pœnitentia. Hoc novum & arduum iudicium & Cyprianus & Romanus Clerus censuerunt non nisi in magna Synodo peragendum. Et restè. Quin & post varias variarum Synodorum decisiones quotidie emerferunt novæ factorum species, quæstiones difficiles & dubiæ. Et ipsas Episcopi ex Apostolico Canone retulerunt ad Metropolitanam, Metropolitanam ad Primatem aut Patriarcham, Patriarcham ad Papam. Hinc apud Cyprianum habes plures Episcopales relationes de imponenda præsertim idololatriis pœnitentia, plura ad ipsas Synodalia Rescripta. Verum extra similes casus nulla requirebatur relatio, nullum Rescriptum. Quisque Episcopus aut Presbyter agebat juxta Canones istius temporis, & consuetam suæ Ecclesiæ disciplinam. Agebat ex fidei arbitrio, sui actus rationem Domino redditurus. Eadem est ratio de Indulgentiis. Ipsas passim dabat solus Episcopus. Etenim Indulgentiales Martyrum libelli non ad Synodum dirigebantur, sed ad solum Episcopum. Nec referre, nec Rescriptum expectare debebat Episcopus, nisi in casibus difficilibus ac dubiis.

Et

Et quidem non solas dierum aliquot aut annorum, sed etiam plenas Indulgentias dabat olim Episcopus. Abundè lucet ex usque huc adductis exemplis. Et ita fuit usque ad Lateranensem Innocentii tertii Synodum, à qua habemus hunc Canonem: *Quia per indiscretas & superfluas Indulgentias, quas quidam Ecclesiarum Prælati facere non verentur, & claves Ecclesiæ contemnuntur, & pœnitentiæ satisfactio enervatur, decernimus, ut cum dedicatur Basilica, non extendatur Indulgentia ultra annum, sive ab uno solo, sive à pluribus Episcopis deducatur, ac deinde in anniversario dedicationis tempore, quadraginta dies de in-junctis pœnitentiis indulta remissio non excedat. Hunc quoque dierum numerum Indulgentiarum litteras præcipimus moderari, quæ pro quibuslibet causis aliquoties conceduntur, cum Romanus Pontifex, qui plenitudinem obtinet potestatis, hoc in talibus moderamen consueverit adhibere.* Uti que in dedicandis Ecclesiis. Est mos antiquus. Etenim de Rotrodo Rothomagensi Archiepiscopo, Becensis Monasterii Ecclesiam variacane cum multis Episcopis, scribit ejusdem Monasterii Chronicon: *Archiepiscopus largitus est quadraginta dies Indulgentiarum omnibus verè pœnitentibus & confessis, qui prædictam Ecclesiam visitaverint in anniversario ipsius dedicationis.* In ipso tamen dedicationis die plures olim Episcopi dabant plenam Indulgentiam. Hoc igitur correxerit tertius Innocentius. Et ex illo tempore plena Indulgentia fuit Summo Pontifici reservata. Adeo ut nec Legatis à suo latere Cardinalibus majoris Indulgentiæ potestatem Papa soleat credere. Et hinc Pileum, Sanctæ Præxedis Cardinalem, Urbani sexti in Anglia Legatum, quod biennales ac triennales daret Indulgentias, omnibus fuisse stupori, & de Attempta suspensum, scribit Thomas Walsinghamensis.

Quæstio est, An Indulgentiæ donatio spectet ad Episcopalis Ordinis & consecrationis, an ad potestatem Jurisdictionis? Joannes Wesselus affirmavit spectare ad consecrationem. Etenim hæc donatio spectat ad ligandi & solvendi potestatem, quam in suæ Resurrectionis die Dominus dedit Apostolis, & cujus fundamentum posuit in hisce verbis: *Accipite Spiritum Sanctum.* At verò ista verba omnino important Sacramentalem consecrationem. Præterea, Sacramentalis satisfactionis impositio & ejusdem remissio videntur spectare ad eandem potestatem. At verò impositio lucidè spectat ad potestatem Sacramentalis Ordinis. Etenim talem satisfactionem imponere, uti supra audivimus à duodecima Tolerana Synodo, est pœnitentiæ donum infundere. Est injunctis Christianæ pietatis officii operati operis ad Deo satisfaciendum virtutem adnectere. Quod manifestè non possit fieri, nisi per potestatem Sacramentalis Ordinis. Licet non consecratus Episcopus possit injungere pœnitentias, illæ tamen non sunt Sacramentales. Quare videtur etiam hujusmodi à Sacerdotibus injunctas pœnitentias non posse remittere. Per eandem quippe causam res incipit & desinit. Et certè olim electus & confirmatus Episcopus ante consecrationem non administrabat, præsertim spiritualia. Respondeo hæc argumenta non carere omni fundamenti. *Christi Lupi Opera T. VI.*

damento. Nihilominus istam donationem esse non ordinis, sed jurisdictionis actum, jam passim docent omnes Doctores: Et à vulgata via non est ullatenus recedendum. Quidquid sit, eadem potestate uti possit & generale & Provinciale Concilium. Qui de hac re dubitant, graviter labuntur. Quod enim Sanctus Cyprianus, Romanus Clerus, & omnes tunc meliores sub cælo Episcopi de Indulgentiis Martyrum libellis non nisi per Synodos quandoque desuiverint, est omnibus notum. Et posterioribus sæculis etiam Constantiense ac Basileense Concilium exercuerunt istam potestatem.

CAPUT VIII.

Legitima Indulgentiarum causa exponitur.

Indulgentiam concedens Episcopus passim imponit alicujus Basilicæ piam cum orationibus visitationem, confessionem peccatorum, jejunia, ac elemosynas. Et hæc pietatis opera quidam existimant esse causam Indulgentiæ. Errant. Est ad Indulgentiam ac ejus effectum necessaria præparatio. Ecclesia enim etiamnum hodie non recedit ab Apostolica regula, quam laudat in litteris ad Martyres & Confessores Sanctus Cyprianus: *Peto ut eos, quorum pœnitentiæ satisfactionem proximam conspiciatis, libello nominatim designetis.* Etiam Moyses & Maximus, Romanæ Ecclesiæ Presbyteri & incarcerati Confessores, ad Sanctum Cyprianum scripserunt pacem non faciliè præstandam peccantibus, sed fovendos ipsorum animos, nutriendos ad maturitatis tempus, & à Sanctis Scripturis de sui peccati qualitate instruendos. Omnino omnem pro remissis peccatis debitam satisfactionem sine gravissimis causis non potest, & passim non vult mater Ecclesia remittere: Pœnitentibus imponit orationem, jejunium, & elemosynam, tria cardinalia pœnitentiæ opera, ita ipsos conatur facere satisfactioni proximos aut certè vicinos, paratque & nutrit ad fructum Indulgentiæ. Quare pœnitentiales Presbyteri, qui Indulgentiali tempore gravibus peccatis imponunt levissimas pœnitentias, hallucinantur insigniter, & peccatoribus plurimum nocent. Quod major his pœnitentia imponitur, eo fuit viciniore satisfactio, & ad Indulgentiæ fructum aptiores.

Proinde veram Indulgentiæ causam exponit in secunda ad Corinthios epistola Sanctus Paulus Apostolus, scribens de incestuoso pœnitente: *Ita ut à contrario magis donetis & consolamini, ne forte abundantiori tristitia absorbeat.* Et infra: *Nam & ego quod donavi, propter vos.* Hominem istum & seriò pœnitentem, & graviter animo dejectum videns Corinthiorum populus supplicavit Apostolo: Et istas causas hic considerans donavit. Ipsas supra nobis abundè exposuit Sanctus Joannes Chrysostomus. Et ejus commentarium confirmat in libris de Pœnitentia

C c

tia

Lib. 1.
cap. 17.
tia Sanctus Ambrosius: *Si satis ad condemnationem est objuratio quæ fit à pluribus, satis est quoque ad remissionem peccati obsecratio quæ fit à pluribus.* Moralit Magister, & nostræ infirmitatis conficius, & pietatis Divinæ Interpres, vult donari peccatis, vult consolationem adhiberi, ne tristitia pœnitentem tædio longæ dilationis absorbeat. Idè ergo donavit Apostolus. Nec solum donavit, sed etiam in eum voluit confirmari charitatem. Nec solum donavit ipse, sed voluit etiam omnes donare. Et se propter alios donasse dixit, ne multi propter unum diutius contristarentur. Proindè donandæ Indulgentiæ causa non debet esse communis, sed possit esse privata. Dum nempe illa non est generalis, sed alicujus unici pœnitentis singulare beneficium. Et adductam ab Apostolo causam probat etiam Synodus Ancyrana, Neocæsariensis, ac Nicæna. Pœnitentis conversationem mandant attendi ab Episcopo, & cum diligenti agi humaniùs: *Ne nempe à tristitia absorbeat.*

Ep. 13.

Et hæc causa, licet quàm maximè legitima, non est tamen unica. Altera igitur apud Ecclesias semper probata Indulgentiæ causa est articulus mortis. Hinc enim omnibus etiam Idololatris eam dari iussit Romana Synodus, sanctusque postea Cornelius confirmavit. Et ipsam fuisse non ad reincidentiam, sed plenè absolutam, ideoque per subsecutam sospitatem non evanuisse scripsit Sanctus Cyprianus ad Episcopum Antonianum. Et ipsa nullum moribundum privari adeo voluit, ut exul scripserit ad suos Presbyteros atque Diaconos: *Quoniam video facultatem veniendi ad vos nondum esse, & iam ætatem cœpisse, quod tempus infirmitatibus assiduis & gravibus infestat, occurrendum puto fratribus nostris, ut qui libellos à Martyribus acceperunt, & prærogativa eorum adjuvari apud Deum possunt, si incommodo aliquo, & infirmitatis periculo occupati fuerint, non expectata presentia nostra, apud Presbyterum quemcumque presentem, vel si Presbyter repertus non fuerit, apud Diaconum quoque exomologesim delicti sui facere possint, ut manu eis in pœnitentiam imposita veniant ad Dominum cum pace, quam dari Martyres litteris ad nos factis desideraverunt.* Indulgentia prodesse nequit nisi remissis peccatis. Hinc pœnitenti ad ejus effectum necessaria est exomologesis, manus impositio in pœnitentiam, donatio pacis. Hoc est, Sacramentalis confessio, satisfactio impositio, & absolutio. Et hanc, ne Indulgentiæ effectus perderetur moribundis, Cyprianus permittit ac iussit impendi etiam à Diacono: *Quod enim olim apud quasdam Ecclesias Diaconi attemptant etiam absolutionem impartiri, cunctis Ecclesiasticam antiquitatem callentibus est manifestum. Suo loco demonstrabitur. Interim vide eruditum de pœnitentia opus Joannis Morini. Nota etiam moribundis, licet plenam haberent Indulgentiam, à Cypriano passim imponi manum pœnitentialem, seu Sacramentalem pœnitentiam. Quo nempe & ipsi sic fierent satisfactio vicini, atque ita ad Indulgentiæ fructum aptarentur.*

Et hinc de Clemente sexto Pontifice scripsit

meritò in Neustriæ Hypodigmate Thomas Walsinghamensis: *Fuit tanta mortalitas hominum, ut multi periti putarint decimam partem humani generis relictam fuisse superstitem.* Saviente in Anglia tanta peste hominum, Dominus Clemens Papa concessit plenam remissionem omnibus verè confessis & contritis, morientibus in hac epidemia pro totum Regnum. Etiam in Anglorum Annalibus scribit de Gregorio undecimo: *Papa Gregorius, bonus vir & justus, ob amorem Domini Simonis de Langham, Cardinalis & Episcopi Prænestini, quondam Cantuariensis Archiepiscopi, dum pestilentia invaluisse in hac terra, per Bullas suas omnibus tunc morientibus, verè contritis & confessis, plenam remissionem de thesauris Ecclesiæ indulxit, exceptis his qui ære alieno gravarentur. Magnum utique beneficium, & omni acceptione dignissimum, & quo majus non potuit impendisse.* Rectissimè egit uterque Pontifex. Imitatus est Sanctum Cyprianum. Nam & mortalitas, cujus causa hic omnibus lapsis voluit in exitu etiam per Diaconos subveniri, fuit horrenda illa pestis, cujus occasione scripsit librum de mortalitate, omnibus de vita periclitantibus prælegendum. Et certè pestilentialis morbi tormenta, dum pia patientia acceptantur, sunt insignis Christiana pœnitentia, ac omnino faciunt satisfactio proximum. Hinc omnibus ex ipso morientibus rectè datur plena Indulgentia. Successores Pontifices fuerunt liberaliores: Ad quamvis mortem quandoque extendunt beneficium. Et de ipso scribit laudatus Thomas: *Adami Cardinalis Anglici petitione declaratum est per Papam Bonifacium nonum, quod Bulla de Indulgentiis plenariis concessa quibuslibet in extremis, tantum valent eas obtinentibus in confessione, quæ mortem immediatè præcedit, qui licet multoties propter diversa pericula confiteantur, & convalescant, usque ad extremum articulum nullum sortiuntur effectum.* Fuit recta declaratio. Secuta est antiquos Canones, qui datas in extremis Indulgentias sanxerunt deinceps fore ad reincidentiam. Et hinc vides, quod inter Martini Lutheri articulos Leo decimus rectè damnavit etiam hunc: *Indulgentiæ mortis seu morituris, & infirmis nec necessariae sunt, nec utiles. Nullis quam morituris esse utiliores, omnis olim cum Sancto Cypriano judicavit Ecclesia.*

Nec tantum utiles, sed omnino existimo esse passim fructuosas & efficaces. Dum nempe immixta per Divinam Providentiam mors patienter acceptatur, & ad ipsam fidelis peccator se piè disponit. Ejus tormentum est inter omnia terribilia terribilissimum, ideoque pia ipsius acceptatio omnino reddit satisfactio proximum, quin & esse possit plena satisfactio, etiam pro gravissimis peccatis. Insigne exemplum habemus apud eundem Thomam Walsinghamensem: *Hoc anno in Ecclesia de Edilich, Diocesis Vintoniensis in die Palmarum, post prædicationem cujusdam Sacerdotis litterati, Joannis de Vecca nomine, mulier quædam Joanna, coram populo, à juventute sua corpus suum libidini & obscenitati fuisse expositum, ac alia facinorosa lacrymabiliter confessis est inaudita, omninè flagitans pœnitentiam à Sacerdote prædicto sibi imponi salutarem. Sacerdos quoque de*

A. 1344.

A. 1378.

A. 1390.

A. 1335.

Divina misericordia confidens, post sacræ Scripturæ nominata ne desperaret, sed in Domino peccatores misericorditer ad pœnitentiam expectante spem poneret, sex dierum in pane & aqua jejunium in suorum remissionem indixit delictorum. Illa pœnitentiam talem suorum respectu facinorum parum seu nihil fore asserente, pœnitentiam qualemcumque agere posset, sibi injungi suppliciter exoravit. Ille verò diebus postea tribus, in petitione muliere perseverante, in expiationem omnium peccatorum suorum indixit jejunium. Prostrata verò illa coram imaginibus Ecclesiæ, flets & ejulans, ac preces ad Deum devotè fundens, pronamque in terra se prosternens, in Corporis Christi elevatione exanimis & albissima est reperiata. Nempe ejus contritum cor respexit Divina clementia, & mortis tormentum ipsi dedit in plenam satisfactionem.

Lutheranus Scholiastes posuit ad marginem: *Commentum de muliere pœnitentiam agente.* Respondeo commentum firmari ab ipso Apostolo ad Corinthios scribente de indignè communicantibus: *Idè inter vos multi infirmi & imbecilles, & dormiunt multi. Quod si nosmetipsos judicavimus, non utique judicemur. Dum judicamur autem, à Domino corripiamur, ut non cum hoc mundo damnemur.* Affirmat istam à Domino inflictam mortem esse Divinæ clementiæ correptionem, & ita nos à mundi damnatione liberari, satisfacere pro isto grandi peccato, & transmitti in vitam æternam. Etiam à Sancto Petro Apostolo percussos Ananiam & Sapphiram fuisse per temporalem mortem transmissos in regnum, scribit in tertio adversus Parmenianum libro, ac in decimo sermone de diversis Sanctus Augustinus. Et ad Lincolnensem Episcopum scripsit olim Theobaldus Stampensis: *Augustinus de Sodomitis in lacu submersis tradens dicit, quod quidam ex illis salvati sunt per bonam compunctionem & verum cordis gemitum. Quia non solum superba cogitationes, sed etiam pravae actiones ante vim compunctionis fugiunt.* Exstat Epistola apud Lucam Dacherium. In sexta sententiarum parte Cardinalis Robertus Pullus est multò liberalior: *Qui inspiciens ante ætam vitam suam corde conterritus & humiliatur, is si penam quamlibet pro culpa sibi oblatam patienter suscipit, futuram eadem de culpa effugit. Sic Sodomitas, sic mari rubro submersos, sic denique in deserto prostratos punivit in presenti, ne puniret in æternum. Quam Divinam pietatem confirmare, quin & ad quosvis extremo pro humanam justitiam supplicio pro suis criminibus punitos extendere videtur in Nahum Prophetae commentariis Sanctus Hieronymus. Quidquid sit, dum per Divinam Justitiam inflicto, & per pœnitentem pietatem acceptato cujuscumque mortis tormento accedit donata per Sancti Petri Claves Indulgentia, quibuscumque peccatis est firma spes plenæ remissionis.*

Cap. 1.

Tom. 3.

Cap. 55.

Etiam dum ob grassantem pestem, & ab ipsa natum generale mortis periculum Clemens sextus & undecimus Gregorius dederunt generales Indulgentias, à Patrum traditione non recesserunt. Imitati sunt Sanctum Cyprianum. Nec enim solis in idololatriam lapsis fecit hic istam gratiam, sed extendit ad omnes moribundum.

dos. Antè in mortis articulo nec absolutio nec pœnitentiæ actio poterat istis impendi: Exindè voluit etiam ipsos perfectè seu cum plenissima Indulgentia reconciliari. Etiam aliæ causæ nostras Majores ad similem generalem gratiam quandoque permoverunt. Gregorius septimus in præfenti Decreto adducit hanc: *Ut Rudolphus Regnum Theutonicum regat & defendat ad vestram fidelitatem, ex parte vestra dono, largior, & concedo omnibus ei fideliter adherentibus absolutionem omnium peccatorum.* Verùm hanc causam graviter improbavit olim Clerus Leodiensis Ecclesiæ. Hic, uti & Cameracensis, adversus Apostolicam Sedem pertinaciter defendit Henricum Imperatorem, ideoque ad Robertum Flandriæ Comitem post dictas de ejus in sacro apud Syriam bello gestis laudes scripsit Paschalis secundus: *Gratias agimus Prudentiæ tuæ, quod Præceptum nostrum in Cameracensi Parochia executus es. Robertus in Syria generosè adeo se gessit, ut exindè etiamnum hodie dicatur Robertus Hierosolymitanus. Flandriæ Comes semper fuit Protector Cameracensis Ecclesiæ, ideoque ejus Clerum, quem Sancti Petri gladio non petierat, per Roberti gladium reduci ad obedientiam rogavit Paschalis: Et Robertus reduxit. Hinc Paschalis pergit: *Id ipsum de Leodiensibus excommunicatis Pseudo Clericis præcipimus. Justum enim est, ut qui semetipsos à Catholica Ecclesia segregant, per Catholicos ab Ecclesiæ beneficiis segregentur.* Henricum Ex-Imperatorem affirmat esse hæreticorum caput, & tandem concludit: *Hoc tibi ac militibus tuis in peccatorum remissionem, & Apostolicæ Sedis familiaritatem præcipimus, ut his laboribus & triumphis ad cœlestem Hierusalem, Domino præstante, pervenias.* Et ad hæc Leodiensis Clerus respondit: *Hactenus Evangelicis, Apostolicis, & Proprietariis testimoniis innitebamur, & quod minus habebat materia, augebat exemplorum copia. Hic verò quid dicam nescio, quod me verum non video. Si enim utriusque legis rotam bibliothecam, si omnes totius bibliothecæ veteres expositores revolvam, exemplum hujus Apostolici Præcepti non inveniam. Solum Hildebrandus Papa ultimam manum Sacris Canonibus impositus, quem legitimum præcepisse Matbildi Marchionisse in remissionem peccatorum suorum, ut debellaret Henricum Imperatorem. Quod justè necne ipse vel alii fecerint, nulla auctoritate discimus. Hoc solum dicimus, quia non potest aliquis aliquem indiscretè solvere vel ligare. Multis hoc, rem licet claram, demonstrat, atque concludit: *Hunc morem discretè ligandi & solvendi hactenus tenebas, & nobis teneandam mandabas, o sancta Mater Romana Ecclesia. Vnde ergo hæc nova auctoritas, per quam reis sine confessione & pœnitentia offertur præteritorum impunitas, & futurorum libertas? Te, o Mater, liberet Deus ab omni malo. Censent Henricum fuisse à Gregorio septimo inique degradatum, ideoque ejus expugnationem non esse justam causam Indulgentiæ. Addunt Gregorium etiam in modo peccasse: *Utpotè qui peccatoribus sine Sacramentali confessione ac absolutione dederit istam gratiam. Aiunt Paschalem incedere eadem via, ideoque similiter deviare.****

C c 2

Et

Lib. 4. *cap. 17.* *Stia Sanctus Ambrosius: St satis ad condemna-*
tionem est oburgatio quæ fit à pluribus, satis est
quoque ad remissionem peccati oburgatio quæ fit à
pluribus. Moralit Magister, & nostræ infirmitatis
consocius, & pietatis Divinæ Interpres, vult do-
nari peccatis, vult consolationem adhiberi, ne tri-
stia pœnitentem tædio longæ dilationis absorbeat.
Idè ergò donavit Apostolus. Nec solum donavit,
sed etiam in eum voluit confirmari cõvritatem. Nec
solum donavit ipse, sed voluit etiam omnes donare.
Et se propter alios donasse dixit, ne multi propter
unum diutius contristarentur. Proinde donandæ
Indulgentiæ causa non debet esse communis,
sed possit esse privata. Dum nempe illa non est
generalis, sed alicujus unici pœnitentis singu-
lare beneficium. Et adductam ab Apostolo cau-
sam probat etiam Synodus Ancyrana, Neocæ-
sariensis, ac Nicæna. Pœnitentis conversatio-
nem mandant attendi ab Episcopo, & cum di-
ligenti agi humaniùs: Ne nempe à tristitia absor-
beat.

Et hæc causa, licet quàm maximè legitima,
non est tamen unica. Altera igitur apud Eccle-
sias semper probata Indulgentiæ causa est arti-
culus mortis. Hinc enim omnibus etiam Idolo-
latriæ eam dari iussit Romana Synodus, fan-
ctusque postea Cornelius confirmavit. Et ipsam
fuisse non ad reincidentiam, sed plenè absolu-
tam, ideoque per subsecutam sospitatem non
evanuisse scripsit Sanctus Cyprianus ad Episco-
pum Antonianum. Et ipsa nullum moribun-
dum privari adeò voluit, ut exul scripserit ad
suos Presbyteros atque Diaconos: Quoniam vi-
deo facultatem veniendi ad vos nondum esse, & iam
estatem coepisse, quod tempus infirmitatibus assiduis
& gravibus infestat, occurrendum puto fratribus
nostris, ut qui libellos à Martyribus acceperunt, &
prærogativa eorum adjuvati apud Deum possunt,
si incommodo aliquo, & infirmitatis periculo occu-
pati fuerint, non expectata presentia nostra,
apud Presbyterum quemcumque presentem, vel si
Presbyter repertus non fuerit, apud Diaconum quo-
que exomologesim delicti sui facere possint, ut manu
eis in pœnitentiam imposta veniant ad Dominum
cum pace, quam dari Martyres litteris ad nos fa-
ctis desideraverunt. Indulgentia prodesse nequit
nisi remissis peccatis. Hinc pœnitenti ad ejus
effectum necessaria est exomologesis, manus
impositio in pœnitentiam, donatio pacis. Hoc
est, Sacramentalis confessio, satisfactiois im-
positio, & absolutio. Et hanc, ne Indulgentiæ
effectus perderetur moribundis, Cyprianus per-
misit ac iussit impendi etiam à Diaconis: Quòd
enim olim apud quasdam Ecclesias Diaconi at-
tendant etiam absolutionem impartiri, cunctis
Ecclesiasticam antiquitatem callentibus est ma-
nifestum. Suo loco demonstrabitur. Interim
vide eruditum de pœnitentia opus Joannis Mo-
rini. Nota etiam moribundis, licet plenam ha-
berent Indulgentiam, à Cypriano passim im-
poni manum pœnitentialem, seu Sacramenta-
lem pœnitentiam. Quo nempe & ipsi sic fierent
satisfactiois vicini, atque ita ad Indulgentiæ
fructum aptarentur.

Et hinc de Clemente sexto Pontifice scripsit

meritò in Neustriæ Hypodigmate Thomas Wal-
singhamensis: Fuit tanta mortalitas hominum, ut
multi periti putarint decimam partem humani generis
relictam fuisse supersitem. Sæviente in Anglia tan-
ta peste hominum, Dominus Clemens Papa concessit
plenam remissionem omnibus verè confessis & contri-
tis, morientibus in hac epidemia per totum Regnum.
Etiam in Anglorum Annalibus scribit de Grego-
rio undecimo: Papa Gregorius, bonus vir & ju-
stus, ob amorem Domini Simons de Langham, Car-
dinalis & Episcopi Prænestini, quondam Cantua-
riensis Archiepiscopi, dum pestilentia invaluisset in
hac terra, per Bullas suas omnibus tunc morientibus,
verè contritis & confessis, plenam remissionem
de thesauris Ecclesiæ indulgit, exceptis his qui ere-
aliò gravarentur. Magnum utique beneficium, &
omni acceptione dignissimum, & quo majus non
potuit impendisse. Rectissimè egit uterque Pon-
tifex. Imitatus est Sanctum Cyprianum. Nam
& mortalitas, cujus causa hic omnibus lapsis
voluit in exitu etiam per Diaconos subveniri,
fuit horrenda illa pestis, cujus occasione scripsit
librum de mortalitate, omnibus de vita peri-
clitantibus prælegendum. Et certè pestilentia-
lis morbi tormenta, dum pia patientia acce-
ptantur, sunt insignis Christiana pœnitentia, ac
omniò faciunt satisfactioi proximum. Hinc
omnibus ex ipso morientibus rectè datur plena
Indulgentia. Successores Pontifices fuerunt libe-
raliores: Ad quamvis mortem quandoque exten-
derunt beneficium. Et de ipso scribit laudatus
Thomas: Adami Cardinalis Anglici petitione declar-
atum est per Papam Bonifacium nonum, quod Bul-
la de Indulgentiis plenariis concessæ quibuslibet in
extremis, tantum valent eas obtinentibus in confes-
sione, quæ mortem immediatè præcedit, qui licet
multoties propter diversa pericula confiteantur, &
convalescant, usque ad extremum articulum nullum
sortiuntur effectum. Fuit recta declaratio. Secuta
est antiquos Canones, qui datas in extremis In-
dulgentias sanxerunt deinceps fore ad reinciden-
tiam. Et hinc vides, quòd inter Martini Lu-
theri articulos Leo decimus rectè damnaverit
etiam hunc: Indulgentiæ mortis seu morituris, &
infirmis nec necessariae sunt, nec utiles. Nullis
quam morituris esse utiliores, omnis olim cum
Sancto Cypriano judicavit Ecclesia.

Nec tantum utiles, sed omnino existimo esse
passim fructuosas & efficaces. Dum nempe immis-
sa per Divinam Providentiam mors patienter ac-
ceptatur, & ad ipsam fidelis peccator se piè di-
ponit. Ejus tormentum est inter omnia terribi-
lia terribilissimum, ideoque pia ipsius accepta-
tio omnino reddit satisfactioi proximum, quin
& esse possit plena satisfactio, etiam pro gravis-
simis peccatis. Insigne exemplum habemus apud
eundem Thomam Walsinghamensem: Hoc anno
in Ecclesia de Edilich, Diocesis Vintoniensi in die
Palmarum, post prædicationem cujusdam Sacerdo-
tis litterati, Joannis de Vecca nomine, mulier quæ-
dam Joanna, coram populo, à juventute sua cor-
pus suum libidini & obscenitati fuisse expositum,
ac alia facinora lacrymabiliter confessæ est inia-
udita, omninè flagrans pœnitentiam à Sacerdote
prædicto sibi imponi salutarem. Sacerdos quoque de
Divi

Divina misericordia confidens, post sacræ Scripturæ
nominata ne desperaret, sed in Domino peccatores
misericorditer ad pœnitentiam expectante spem pone-
ret, sex dierum in pane & aqua jejunium in suorum
remissionem indixit delictorum. Illa pœnitentiam ta-
lem suorum respectu facinorum pariam seu nihil fore
asserente, pœnitentiam qualemcumque agere posset,
sibi injungi suppliciter exoravit. Ille verò diebus po-
steà tribus, in petitione muliere perseverante, in
expiationem omnium peccatorum suorum indixit je-
junium. Prostrata verò illa coram imaginibus Ec-
clesiæ, flens & ejulans, ac preces ad Deum devotè
fundens, pronamque in terra se prosternens, in Cor-
poris Christi elevatione exanimis & albissima est re-
perta. Nempe ejus contritum cor respexit Divi-
na clementia, & mortis tormentum ipsi dedit in
plenam satisfactionem.

Lutheranus Scholiasies posuit ad marginem:
Commentum de muliere pœnitentiam agente. Res-
pondeo commentum firmari ab ipso Apostolo ad
Corinthios scribente de indignè communicanti-
bus: Idè inter vos multi infirmi & imbecilles, &
dormiunt multi. Quod si nosmetipsos judicaremus,
non utique judicaremur. Dum judicamur autem, à
Dapino corripimur, ut non cum hoc mundo dam-
nemur. Affirmat itam à Domino inflictam mor-
tem esse Divinæ clementiæ correptionem, &
ita nos à mundi damnatione liberari, satisface-
re pro isto grandi peccato, & transmitti in vi-
tam æternam. Etiam à Sancto Petro Apostolo
percuttos Ananiam & Sapphiram fuisse per tem-
poralem mortem transmissos in regnum, scribit
in tertio adversus Parmenianum libro, ac in
decimo sermone de diversis Sanctus Augustinus.
Et ad Lincolnensem Episcopum scripsit olim
Theobaldus Stampensis: Augustinus de Sodomitis
in lacu submersis tradens dicit, quòd quidam ex
illis salvati sunt per bonam compunctionem & ve-
rum cordis gemitum. Quia non solum superbiæ co-
gitationes, sed etiam pravæ actiones ante vim com-
punctionis fugiunt. Existat Epistola apud Lucam
Dacherium. In sexta sententiarum parte Cardi-
nalis Robertus Pullus est multò liberalior: Qui
inspiciens ante ætam vitam suam corde conteritur
& humiliatur, is si penam quamlibet pro culpa sibi
oblatam patienter suscipit, futuram eadem de culpa
effugit. Sic Sodomitas, sic mari rubro submersos,
sic denique in deserto prostratos punivit in presenti,
ne puniret in æternum. Quam Divinam pietatem
confirmare, quin & ad quosvis extremo per hu-
manam justitiam supplicio pro suis criminibus
punitos extendere videtur in Nahum Prophetæ
commentariis Sanctus Hieronymus. Quidquid
fit, dum per Divinam Justitiam inflicto, & per
pœnitentem pietatem acceptato cujuscumque
mortis tormento accedit donata per Sancti Pe-
tri Claves Indulgentia, quibuscumque peccatis
est firma spes plenæ remissionis.

Etiam dum ob grassantem pestem, & ab ipsa
natum generale mortis periculum Clemens sex-
tus & undecimus Gregorius dederunt genera-
les Indulgentias, à Patrum traditione non re-
ceperunt. Imitati sunt Sanctum Cyprianum.
Nec enim solis in idololatriam lapsis fecit hic
istam gratiam, sed extendit ad omnes moribun-
Christi. Lupi Opera T.VI.

dos. Antè in mortis articulo nec absolutio nec
pœnitentiæ actio poterat istis impendi: Exindè
voluit etiam ipsos perfectè seu cum plenissima
Indulgentia reconciliari. Etiam aliaz causæ no-
stros Majores ad similem generalem gratiam
quandoque permoverunt. Gregorius septimus in
præsenti Decreto adducit hanc: Ut Rudolphus
Regnum Theutonicum regat & defendat ad vestram
fidelitatem, ex parte vestra dono, largior, & con-
cedo omnibus ei fideliter adherentibus absolutionem
omnium peccatorum. Verum hanc causam gravi-
ter improbat olim Clerus Leodiensis Ecclesiæ.
Hic, uti & Cameracensis, adversus Apostoli-
cam Sedem pertinaciter defendit Henricum Im-
peratorem, ideoque ad Robertum Flandriæ Co-
mitem post dictas de ejus in sacro apud Syriam
bello gestis laudes scripsit Paschalis secundus:
Gratias agimus Prudentiæ tuæ, quod Præceptum
nostrum in Cameracensi Parochia executus es. Ro-
bertus in Syria generosè adeò se gessit, ut exin-
dè etiamnum hodie dicatur Robertus Hieroso-
lymitanus. Flandriæ Comes semper fuit Prote-
ctor Cameracensis Ecclesiæ, ideoque ejus Cle-
rum, quem Sancti Petri gladio non peterat, per
Roberti gladium reduci ad obedientiam rogavit
Paschalis: Et Robertus reduxit. Hinc Pascha-
lis pergit: Id ipsam de Leodiensibus excommunica-
tis Pseudo Clericis præcipimus. Justum enim est,
ut qui semetipsos à Catholica Ecclesia segregant,
per Catholicos ab Ecclesiæ beneficiis segregentur.
Henricum Ex-Imperatorem affirmat esse hæreti-
corum caput, & tandem concludit: Hoc tibi ac
militibus tuis in peccatorum remissionem, & Aposto-
licæ Sedis familiaritatem præcipimus, ut his labo-
ribus & triumphis ad cœlestem Hierusalem, Domi-
no præstante, pervenias. Et ad hæc Leodiensis
Clerus respondit: Hactenus Evangelicis, Aposto-
licis, & Prophetis testimoniis innitebamur, & quòd
minus habebat materia, augebat exemplorum copia.
Hic verò quid dicam nescio, quòd me veriam non
video. Si enim utriusque legis totam bibliothecam,
si omnes totius bibliothecæ veteres expositores revol-
vam, exemplum hujus Apostolici Præcepti non in-
veniam. Solus Hildebrandus Papa ultimam ma-
num Sacris Canonibus imposuit, quem legitimus
præcepisse Matildi Marchionisse in remissionem pec-
ccatorum suorum, ut debellaret Henricum Impera-
tolem. Quòd justè necne ipse vel alii fecerint,
nulla auctoritate discimus. Hoc solum dicimus,
quia non potest aliquis aliquem indiscretè solvere vel
ligare. Multis hoc, rem licet claram, demon-
strat, atque concludit: Hunc morem discretè il-
gandi & solvendi hæcenus tenebas, & nobis tenean-
dam mandabas, o sancta Mater Romana Ecclesia.
Vndè ergò hæc nova auctoritas, per quam reis
sine confessione & pœnitentia offertur præteritorum
impunitas, & futurorum libertas? Te, o Mater,
liberet Deus ab omni malo. Censent Henricum
fuisse à Gregorio septimo inique degradatum,
ideoque ejus expugnationem non esse justam cau-
sam Indulgentiæ. Addunt Gregorium etiam in
modo peccasse: Utpotè qui peccatoribus sine Sa-
cramentali confessione ac absolutione dederit
istam gratiam. Aiunt Paschalem incedere ea-
dem via, ideoque similiter deviare.

Et quidem quod dicunt Indulgentiam dari non posse non confessis & contritis peccatoribus, est omnino verissimum. Neque id fecit aut Gregorius, aut Paschalis. Exantlandos in istis bellis labores uterque censuit esse sufficientes poenitentiae actionem, quae qualemcumque peccatorem faceret satisfactioni vicinum, atque ita mediante legitima confessione & absolutione meretur plenam indulgentiam. Et huic largitati sufficientem causam judicavit esse dandam per ista bella pacem, turbatae Ecclesiae necessitatem, & hujus expansionem. Etenim Rex Henricus non tantummodo libertatem, sed & Ecclesiae castitatem conculcabat pedibus: Canonicae Antistitutur selectiones exufflabat, invadebat nominationem ac investituram, & quasvis Ecclesiae dignitates palam vendebat indignis etiam hominibus. Eisdem fordibus foedabat Rempubicam. Praeterea legitimum Papam Gregorium extrudere praesumpserat atque in Sancti Petri thronum intrudere idolum foedissimum, saepe anathematizatum Ravennae Archiepiscopum Guibertum. Non tantum à Paganis, Saracenis, aut Haereticis Ecclesia persecutionem patitur, sed etiam à falsis Fratribus. Insigniter hoc in literis ad Sanctum Cornelium demonstrat Sanctus Cyprianus. Et quod illius ab infidelium injuriis liberanda necessitas sit dandis plenis ac generalibus indulgentiis sufficiens causa, in Claro-Montano Concilio judicavit omnis Latina Ecclesia: Et Graeca comprobavit. Et Leodientis Clerus de hoc articulo nunquam dubitavit. Existimavit Henricum non fuisse degradatione dignum, cum septimo Gregorio & Urbano secundo etiam secundum Paschalem deviasse ipsum ac ejus fautores persequendo, ideoque in dispensandis Indulgentiis indifferetè agere, & abuti Apostolicis clavibus. An porro Gregorius cunctis Rudolphi Regnum adjuvantibus, an verò solis pro ipso in bello morientibus dederit plenam Indulgentiam, ignoro. Certè Paschalis dedit solis morientibus. Etenim & his solis, licet sacri adversum Saracenos belli labor esset longè durior, dedit in Claro-Montana Synodo Urbanus. Et hanc tunc fuisse consuetam sacri belli gratiam, supra audivimus à secundo Gelasio. Etiam Honorius secundus, dum Nortmannorum Principi Rogerio indixit sacrum bellum, solis morientibus dedit plenam indulgentiam. Eugenius tertius fecit primus hanc largiorem gratiam: Omnibus, qui sacrum contra Saracenos bellum inceperint ac perfecterint, licet in ipso non moriantur, omnium peccatorum, quae corde contrito fuerint confessi, & ab ipsis absoluti, dedit plenam Indulgentiam.

Posteriores Pontifices fuerunt longè liberaiores. Etenim non solis in Syriam proficiscentibus, sed cunctis ad sacrorum militum sustentationem contribuentibus dederunt plenas Indulgentias. Largam, quam quisque juxta suas vires faceret elemosynam, judicaverunt esse tantae virtutis apud Divinam clementiam, ut peccatorem redderet satisfactioni proximam. Processerunt juxta vigentem tunc Theologiam de redimendis poenitentis. Et hinc alii Pontifices, ac

multi etiam ante Innocentium tertium Episcopi gratiam ampliarunt ad manus adjutrices edificandarum aut reparandarum Ecclesiarum. Item ad reparaciones civitatum, aut publicas istiusmodi necessitates. Et hæc clementia tandem fuit obnoxia multis abusibus. Et hinc quasvis quæstuaris Indulgentias merito proscripsit jam pridem Romana Ecclesia. Nec sunt his praesertim novissimis & corruptis sæculis resumdæ. Duodecimi sæculi annus septuagesimus septimus fuit placabilis, & illuster multis Divinae Misericordiae beneficiis. Exstinctum tum fuit durum & longum schisma adversus Alexandrum tertium: Et Imperator Fredericus primus ei est solemniter Venetiis professus obedientiam. Hinc in Dominicae Adcesionis festo cunctis ibidem fidelibus laudatus Pontifex fecit plenam ac generalem gratiam. Anconitana civitas eidem Pontifici semper manserat fidelissima, longamque & duram à Frederico sustinuerat obsidionem. Hinc illi Alexander dedit eandem Indulgentiam. Ex aliis item causis alii Pontifices fuerunt ita liberales,

CAPUT IX.

Exponitur origo & varia forma Jubilæi.

Famosa est Bonifacii octavi liberalitas, qui tunc sub celo fidelibus, qui sancta Principum Apostolorum limina visitarent, & verè contriti Sacramentalem absolutionem acciperent, dedit plenissimam omnium peccatorum Indulgentiam. Secutus est Majorum vestigia: Antiquorum habet fida relatio, quod accedentibus ad venerabilem Basilicam Principis Apostolorum de urbe concessæ sint magnæ remissiones & Indulgentiæ peccatorum. Has omnes confirmat, ipsas singulariter extendit ad faciendum in quovis sæculari anno accessum, & concedit non tantum plenam aut plenioram, sed omnium peccatorum plenissimam veniam, atque adjungit: Statuentes, ut qui voluerint hujusmodi Indulgentiæ à nobis concessæ fieri participes, si fuerint Romani, ad minus triginta diebus continuis, seu interpolatis, & saltem semel in die; si verò peregrini fuerint, aut forenses, simili modo quindecim diebus ad Basilicam eandem accedant. Unusquisque tamen plus merebitur, & Indulgentiam efficacius consequetur, qui Basilicam ipsam amplius & devotius frequentabit. Hanc toties ex vera pietate repetitam frequentationem censuit esse poenitentiam satisfactioni proximam. Romanos ad triginta, peregrinos ad solos quindecim visitationis dies adstrinxit: Quod nempe laboriosa ad urbem peregrinatio sit in satisfactionis partem computanda. Ex eodem principio procedunt hæc verba: Unusquisque plus merebitur, &c. Etenim amplior ac devotior frequentatio poenitentem reddit satisfactioni viciniorem. Ejus varietas facit Indulgentiam esse plenam, plenioram ple-

plenissimam. Glossator exponit: Quomodo ista comparantur, Plenam, largiorem, & plenissimam? Dico Papam interpretatum fuisse in Consistorio, me presente, hanc Indulgentiam adde plenam, prout verbum potestas se extendit. Quod intelligo, prout verba patuerunt.

Communis sententia existimat, quod istarum vocum primus auctor Bonifacius totius junctæ poenitentiae per plenam, totius quæ per Canones injungi poterat poenæ gratiam per plenioram, per plenissimam Indulgentiam intellexerit remissionem totius satisfactionis, quæ à Divina justitia postest exigi. Et hoc Bonifacii opus laudat Rothomagensis à Philippo Labbæo publicatum A. 1300. Chronicon: Papa Bonifacius concessit hoc anno visitantibus limina Apostolorum Petri & Pauli Romæ peccatorum Indulgentiam generalem, statuens & concedens Indulgentiam consimilem ipsa limina visitantibus quolibet anno centesimo. Et ita fuit concursus maximus populorum. Et Nicolaus Trivetius: Papa Bonifacius indulgentiam faciens omnibus verè poenitentibus & confessis, qui per anni hujus spatium, ac per quemlibet annum centesimum futurum, Romam ad Beatorum Apostolorum Petri & Pauli Basilicas voto peregrinationis humiliter accesserint & devotè, cunctorum suorum concessit Indulgentiam peccatorum.

Bonifacii liberalitatem auxit Clemens sextus. Jubilæi Indulgentiam dedit quovis anno quinquagesimo. Et adjungit: Si etiam qui pro ea Indulgentia consequenda ad Romanas Sanctorum Apostolorum Basilicas & Ecclesias accedent, post iter arreptum legitime impediti, quominus ad urbem illo anno valeant pervenire, aut in via, vel dierum preatato numero non completo, in dicta urbe decesserint, verè poenitentes & confessi, eandem Indulgentiam consequantur. Hujus liberalitatis duplex fuit causa. Primò, quia Judaicum Jubilæum non quovis centesimo, sed quovis quinquagesimo anno fuerat factum: Et ipsum fuerat imago Jubilæi Christiani. Secundo, quia è natis intra unius sæculi cursum hominibus plurimi nec ejus exordium videant nec finem, ideoque ab ista Divina gratia sint penitus alieni. Hujus gratiæ originem exponit Magnum Belgii Chronicon: Primo anno Papæ Clementis Beata Birgitta revelatum sibi per visionem à Deo dixit, ut Papa Avenione Romam redeat, quo se à universalem Ecclesiam reformet, & annum Jubilæum indicat. Sed Papa Romam venire non maturavit. Annum tamen Jubilæum, maxime ad instantiam Romanorum, de centesimo anno ad quinquagesimum reduxit. Et inter Ecclesias pro consequendis Indulgentiis anni Jubilæi visitandas connumeravit Ecclesiam Lateranensem, concedens ut ii, qui post iter arreptum in ipso anno Jubilæo legitime impeditentur, quominus ad urbem Romanam pervenirent, seu etiam qui numero dierum in ipsis Indulgentiis consequendis adscripto necdum expleto decederent, dummodo verè poeniterent, Indulgentias ipsas consequerentur. Bonifacius solam Vaticanam, Clemens insuper Lateranensem Basilicam iussit visitari. Duplici hac pietate censuit poenitentes fieri satisfactioni viciniore. Adjungit idem Belgii Chronicon: Anno sequenti, scilicet millesimo trecentesimo quinquagesimo, fuit an-

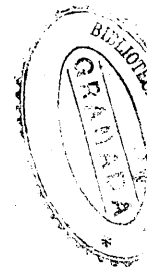
Christi. Lupi Opera T. VI.

nus Jubilæus per Papam Clementem ordinatus & constitutus in urbe Roma, tanquam loco dignissimo, in quo, ut ait Beatus Gregorius, ultra sex millia corporum Sanctorum in quolibet die anni requiescunt, prout in prologo dicti Jubilæi Clemens asserit. Prædicto igitur anno Jubilæo instituto & publicato per totam Christianitatem, innumerabilis populus utriusque sexus turmatim Romam perrexit pro prædictis Indulgentiis impetrandis. Cujus tanta fuit multitudo, sicut quidam fide dignus ex peregrinantibus narravit, ut quotidie infra dictum annum ad 5000. peregrinorum intrantes & exeuntes urbem Romam computarentur. Romæ requiescens tanta Sanctorum multitudo pro cunctis peregrinantium ac etiam incolarum peccatis omnino potenter intercedit apud Dominum, atque ita Jubilæi Indulgentiam facit validam & ratam.

Liberalitatem denuò auxit Urbanus sextus. Scribit enim Thomas Wallinghamensis: Dominus Papa Urbanus considerans vires hominum & aetates imminutas, constituit Jubilæum fieri, quod inciperet à Natali sequenti, & in æternum postea semper revolutus triginta tribus annis, cunctis Christianis volveretur, indicans videlicet annos aetatis plenitudinis Christi mysticos & idoneos ad renovandum Jubilæum. Et in libris de Clementini schismatis origine Theodoricus à Niem: Urbanus ultimo anno Pontificatus annum Jubilæi abbreviavit, scilicet ad singulos triginta tres annos, & constituit quod tunc anno Domini millesimo trecentesimo octogesimo octavo in festo Natalis Domini inciperet annus Jubilæus in urbe, & duraret per annum inclusivè. Prout & factum fuit. Sed ipse Urbanus illum non vidit: Quia prius ab hac luce migravit. Et innumerabiles peregrini toto illo anno, postquam incepti. Jubilæus, præsertim de Alemannia, Hungaria, Polonia, Bohemia, Anglia, & aliis Regnis ac Provinciis, quæ fuerunt de obedientia Urbani, ad Urbem venerunt: Undè & maxima offerentia Ecclesis & Basilicis urbis per visitatores data fuerunt, sed residuum & major pars ad manus Bonifacii noni, & quorundam aliorum devenit. Et Magnum Belgii Chronicon hæc omnia confirmat, etiam adductam à Thoma Wallinghamensi, quæ Urbanum movit, rationem. Et adjungit de proximo Urbani successore Bonifacio nono: Anno Pontificatus Bonifacii primo, juxta ordinationem Domini Urbani Papæ sexti, & ex hujus approbatione, plurimi qui obedientiam Bonifacio præstabant, pro indulgentiis anni Jubilæi consequendis de universis mundi partibus ad Urbem Romanam confluerunt. Ille verò qui de Regno Francia erant, & alii ejus obedientiam repudiantes, hoc anno pro hujusmodi Indulgentiis Romam non venerunt, sed juxta primam ordinationem Clementis sexti, anno Domini millesimo quadringentesimo, in maxima multitudine pro eisdem Indulgentiis obtinendis Romam venientes limina Sanctorum visitabant. Grassabatur tunc schisma Clementinum, & Clementis successor Petrus de Luna sedebat Avenione, se ostentans Benedictum decimum tertium. Hinc Gallia nec Urbanum nec Bonifacium pro legitimis Pontificibus, sed habebat pro intrusis Idolis, ideoque & ab ipsis alteratum Jubilæi tempus refutabat. Et quidem post Con-

C c 3

stan-

stantiense Concilium & extinctum schisma etiam Romana Ecclesia abiecit istam Urbani novitatem, rediitque ad Decretum Clementis. Et ita fuit usque ad Paulum secundum, qui Jubilæi Indulgentias esse voluit quovis anno vigesimo quinto. Et ita etiamnum vivimus.

Laudatum Belgii Chronicon addit de nono Bonifacio: Postquam annus Jubilæus juxta constitutionem Urbani & approbationem istius Bonifacii transiit, Dominus Bonifacius unum annum sub anni Jubilæi urbis Romæ Indulgentiarum forma Coloniensis civitati concessit, ita ut venientes Coloniæ, vel ibidem habitantes, hoc anno mediante visitantes certas Ecclesias ad hoc directas cum oblationibus suis, possent consequi Indulgentias, quæ visitantibus urbem Romanam in anno Jubilæo concessæ erant, videlicet plenissimam remissionem omnium peccatorum. Quo anno elapso, similis annus ab eodem Bonifacio sub eadem forma concessus est civitati Magdenburgensi. Et ad utramque hanc civitatem missus est Collector Papæ, qui certam partem recepit oblationum. Deinde Indulgentias similes concessit visitantibus alias nonnullas civitates Germaniæ ad certos menses. Unde in Misnia & Praga ex hujusmodi concessione concursus magnus populorum fuit. Deinde idem concessit multis locis Alemanniæ, ut visitantes certas ipsorum locorum Ecclesias consequerentur Indulgentias similes, quæ erant quondam concessæ tali vel tali loco, seu tali vel tali Ecclesie, quæ in ipso privilegio concessionis exprimebantur. De quibus locis vel Ecclesiis fama vulgaris erat, quod ea vel eas visitantibus concessæ olim essent à Sede Apostolica Indulgentiæ plenissimæ. Prædictæ verò Indulgentiæ non solum concedebantur in locis insignibus, sed in villis etiam non muratis, & in Monasteriis vel Ecclesiis sitis in campis. Et in omnibus privilegiis concessionum prædictarum ponebatur clausula: Porrigentibus manus adiutrices. Ita, ut hujusmodi Indulgentias, nisi qui ipsi locis vel Ecclesiis manum porrigeret adiutricem, nemo consequi videretur. Unde quidam hujusmodi concessiones non magni faciebant, ut quas lucro magis, quam ex zelo institutas à Papa suspicabantur.

Eandem gratiam habuerunt Leodiensis civitas, & Cameracensis. Addit Erfordienfis de Thuringiæ Lantgraviis historia: Anno millesimo trecentesimo nonagesimo tertio, in octava Paschæ, inchoatus est annus Jubilæus in civitate Misnensi, ad preces Domini Wilhelmi Marchionis Misnensis, & duravit sub omni modo, sub plenissima remissione omnium peccatorum & poenarum, sicut in Roma tempore suo, usque ad festum Sancti Andreae Apostoli. Etiam Theodoricus à Niem scribit: Bonifacius ad diversa Regna misit Quæstores, vendendo Jubilæi Indulgentiam offerentibus tantum, quantum essent expensuri in via, si properare vissent ad urbem. Addit plura, quæ satis est silentio tegere. Nolim omittere hæc de Quæstoribus verba: Omnia peccata etiam sine poenitentia consentibus relaxantur. Fuit Quæstorum excessus, ideoque illum Joannes Launoius iniquè traducit in ipsum Bonifacium. Octavus ergo Bonifacius Jubilæi Indulgentias folis Romam pervenientibus, Clemens sextus cunctis,

licet ob legitimum impedimentum non pertingerent, ejus iter ingredientibus, nonus Bonifacius dedit etiam domi remanentibus, dummodò donare itineris impensas. Et ad hanc partem recipendam misit Quæstores, at post lapsum Jubilæi annum. Et cuius Regno aut Provinciæ deputavit suam civitatem. Et istud ipsum fecerunt Successores. Etiam cum excessu. A Constantiensi Synodo damnatus Joannis vigesimi tertii excessus supra audivimus. Notanda sunt Synodi verba: *Christi fideles seducendo.* Sunc desumpta ex Sancto Cypriano. Quod enim illegitimè profusa Indulgentia sit Poenitentium seductio, laudatus Pater constanter ac frequenter adfirmat.

Et hinc inter abusus, quos in Romana Ecclesia corrigendos iussit laudata Synodus, fuit & hic: *De Indulgentiis.* Et ibidem promotus Martinus quintus est fideliter ac insigniter executus. A nono Bonifacio cœptam, quæ Jubilæi Indulgentias proximo anno extendebat ad Regna & Provincias, gratiam continuavit, verum cum summa castitate & moderamine. Etiam de illius successore Nicolao quinto scribit Margnum Belgii Chronicon: Anno Domini millesimo quadringentesimo quinquagesimo fuit annus Jubilæus Romæ, & magnus populus ex omni natione perrexit Romam pro Indulgentiis. Reverè celeberrimum fuit istud Jubilæum. Etenim ad ipsum Thomas Palæologus, Peloponnesi Despotus, Constantini Palæologi Imperatoris, à Constantinopolitanæ urbis expugnationibus Turcis nuper occisi, germanus frater, & Sancti Andree Apostoli caput detulerat, & ipsum solemnissimè Pontifex in processione circumtulera, Omnem solemnitatem accuratè describit Pius secundus in octavo libro rerum memorabilium sui temporis. Pergit Belgii Chronicon: Anno sequenti Dominus Nicolaus Papa ad instantiam illustri Ducis Burgundiæ Philippi, unum annum sub anni Jubilæi urbis Romæ Indulgentiarum forma concessit oppido Mechliniensi, ita ut venientes Mechliniam, vel ibidem habitantes, si illo anno durante certas Ecclesias ad hoc directas cum oblationibus suis visitarent, consequi Indulgentias omnium peccatorum possent. Eodem anno Reverendissimus in Christo Pater, Dominus Nicolaus de Cusa, tituli Sancti Petri ad Vincula Presbyter Cardinalis, per Alemanniæ Legatus, ad suæ Legationis terminos fuit honorificè susceptus. Omnibus ergo, qui in suæ Legationis terminis habitabant, verè contritis & confessis, & qui ad certas in diversis Alemanniæ partibus Ecclesias, de consilio suo & loci Episcoporum ac Prælatorum ordinatas, certam pecuniæ summam juxta honorum suorum facultatem voluntariè in pios illius Patriæ usus mox convertendam contribuerent, concessit Jubilæum, id est, plenam omnium peccatorum remissionem, non autem à poena & culpa absolutionem. Quia, ut ipse in Synodo Provinciali nobis audientibus Magdeburgi per ipsum celebrata dicebat, Sedes Apostolica sub his verbis, A poena & culpa, Indulgentias nunquam dare consuevit, sed bene omnium peccatorum remissionem.

Et idem Cardinalis adjecit: *Si quis pro una simplici*

simplici peccato mortali septennem ageret poenitentiam juxta Canonum Decreta, in forma per Bartholomæum descripta, & pro duplici peccato mortali, ut est adulterium & similia, quatuordecim annis juxta præmissa poeniteret, nullam & tunc post hanc vitam subiturum poenam. Si autem prædictam non ageret poenitentiam, quod tunc in presenti vita non perficeret, id postmodum in Purgatorio usque ad ultimum quadrantem debere persolveri. Quia verò multis obnoxius criminibus talem pro peccatis mortalibus agere poenitentiam vix posset, idcirco dicebat dari Indulgentias, ut vel sic de thesauris Ecclesie suppleat, quod pro digna satisfactione sibi sentit deesse. Valde ergo est utilis homini Christiano tales Indulgentias promereri libenter, quibus purgata anima post vitam hanc mortalem possit sine macula vultui Divinæ gloriæ in celo presentari. Ut autem omnem Clerum & devotum populum suæ Legationis redderet aptum ad hujusmodi Indulgentias promerendas, certos Confessores in civitatibus constituit, qui sine pecunia, auctoritate Sedis Apostolicæ, etiam in casibus reservatis confitentes absolvent, dicens non esse absolutos, nec Jubilæi gratiam promereri, qui suis Confessoribus contra mandatum dare quidquam præsumerent: Quibus tamen in suo discessu plenam laboris mercedem ex præmissis cistis dari mandavit. Ipse etiam ab omni munere manus suas puras servavit, quod tamen terræ Magnates & alii divites copiosè offerebant, esculentis & pecuniis, sine quibus vita præsens transigi non potest, dumtaxat exceptis. Quæ omnia eisdem verbis habes apud Joannem Burchium in Chronico Capituli Windeshemensis.

Et ex ipsis habemus varia. Primò, quòd Indulgentia non donet absolutionem à culpa & poena, sed à sola post culpæ remissionem restante, & per ipsam de æterna in temporale commutata poena. Culpæ remissio fieri debet per Sacramentum Sacerdotalis Reconciliationis. Cardinalis Cusanus improbat Bonifacii noni Quæstores, qui Indulgentiis adscribebant etiam remissionem culpæ. Secundò habemus, quòd pro unico adulterio agenda sit septem annorum poenitentia, & quòd hæc ad plenam satisfactionem omnino sufficiat. Quod postèrius unum verum sit, ignoro. Etenim primitiva usque ad Zephyrinum Pontificem Ecclesia unicum etiam adulterium coegit ad perpetuam totius vitæ in cinere & sacco poenitentiam, & neque tunc absolutionem dedit, sed sedenti ad Patris dexteram summo Pontifici nostro reservavit, ac remisit judicandum. Et Magni Basilii ad Sanctum Amphiloichium scripta mollior disciplina unicum adulterium subjicit poenitentia quindecim annorum. Cardinalis tamen Cusanus locutus est ex decimo nono Ancyrano Canone. Quin & sexagesimus nonus Eliberinus Canon istud crimen cogit ad poenitentiam solius quinquennii. Et hinc tertio discas, quid in Apostolicis Diplomatum sit mille, centum, aut quinquaginta annorum Indulgentia. Est remissio agenda per tot annos poenitentia. Quòd enim quidam horrendis & multis criminibus circumducti peccatores ad tot ac plurium annorum poenitentiam obligentur, ac usque ad extremi judicij

diem sint cruciandi in Purgatorio, possit demonstrari authenticis documentis. Quarto discimus, quòd Nicolai quinti tempore Jubilæi Indulgentia necdum ad omnes civitates, oppida, & pagos extenderetur sequenti anno, sed dumtaxat ad unam Regni aut Provinciæ civitatem. Et quidem ob preces Regias, ac de singulari gratia.

Hanc generalem extensionem primus fecisse, ac semper faciendam sanxisse videtur Paulus secundus. Etiam ipse ad dandas quibuscumque Ecclesiis, Monasteriis, Sodalitatibus, & Confraternitatibus amplissimas Indulgentias cœpit facillimus esse ac largissimus. Et quoniam poenitentialem disciplinam non parum per hæc lædi videbat, largitatem suam est postea insigniter moderatus. Ejus constitutio existit in Extravagantibus communibus ad titulum de Poenitentia ac Remissionibus. Eadem liberalitas fecit Jubilæum annum negligi. Etenim multi patriis Indulgentiis contenti neglexerunt Romam accedere. Hinc Pauli Successor Xistus quartus anno Jubilæo suspendit omnes Indulgentias datas extra aliam urbem: Etiam datas per modum Jubilæi. Et ita usque hodie servatur. Quæ tamen suspensio non habet locum in Indulgentiis pro defunctis. Xistus disertè loquitur de folis vivorum Indulgentiis. Porro quidam existimant datas ad Jubilæi modum Indulgentias esse Institutum noni Bonifacii. Labuntur. Gratia est antiquior. Etenim quòd Clemens sextus Basileensi, in quo Frater Thomas Argentensis fuit electus in Priorem Generalem Fratrum Augustinianorum generali Capitulo dederit plenas in Jubilæi forma Indulgentias, testatur gravis Scriptor Albertus Argentensis. Factum id est anno quinquagesimo primo quarti decimi sæculi: Proximo anno post Romanum Jubilæum. Videtur Clemens hoc in istud Capitulum extendisse, atque ita extensio ista nono Bonifacio etiam esse antiquior. Posteriores Pontifices plenæ Indulgentiæ gratiam jam pridem dant omnibus etiam Provincialibus Fratrum Mendicantium Capitulis. Quinimò de Erfordienfis Patrum Prædicatorum Capitulo scribit Erfordienfis Lantgraviarum Thuringiæ historia: Anno millesimo trecentesimo nonagesimo sexto Fratres Prædicatores in Erfordia celebrarunt Capitulum Provinciale cum anno Jubilæo, absolventes advenientes contritos & confessos ibidem, auctoritate Dei & Apostolica à poena & à culpa. A culpa per Sacramentalem reconciliationem, à poena per Papalem Indulgentiam. Et hæc gratia non caret fundamentis. Ista enim Capitula sunt quasi quædam Synodi. Et has spiritualibus gratis foveri est antiquissima Patrum consuetudo. Hinc de Martino quinto Pontifice scribit Magnium Belgii Chronicon: Martinus Papa dedit gratiam Jubilæi semel in vita, & semel in morte omnibus illis, qui Constantiensi Concilio interfuerunt, dummodo feriam unam in hebdomada per septimanam jejunarent. Laboriosum fuerat Constantiense Concilium: Hinc istos labores cum dicto jejuniis sufficientes credidit Pontifex, qui poenitentem faceret satisfactioni proximorum. Ab eodem Concilio Ecclesia accepit sum.

summum fructum & gaudium : Hæc Pontifex credidit esse sufficientem causam, ob quam aperiret thesaurum Ecclesiæ. Eadem ratio locum suo modo habet in Regularium Comitibus.

CAPUT X.

Indulgentiæ effectus, & ad ipsam necessaria dispositio exponuntur.

Martinus Kemnitius fatetur publicas & duras pœnitentias fuisse olim gravibus peccatis impositas ab Episcopis, easdemque ab ipsis relaxatas, & p̄sequitur: *Hæ fuerunt veteres Ecclesiæ sue relaxationes sue Indulgentiæ, à quibus quemadmodum Pontificiæ Indulgentiæ per omnia causarum genera sunt diversæ, ex hac narratione & descriptione Indulgentiarum in principio exposita, si fiat collatio, manifestum est, atque idè nudam tantum pono recitationem, relinquens lectori collationem diversitatis.* Pontificiæ Indulgentiæ non tantum impositas aut imponendas à Sacerdotibus pœnitentias remittunt, sed etiam in futura vita debitas remissis peccatis pœnas: Eas omnes pœnas, quæ per istas pœnitentias deberent expungi. Hoc Dogma admittere non vult Kemnitius: Vult solas in humano, nullas in Divino iudicio debitas pœnas fuisse remissas à primitivæ Ecclesiæ Sacerdotibus, ideoque inter nostras ac illorum Indulgentias esse immensum intervallum. Nec admireris. Audi quid de nostris pœnitentiis ac satisfactionibus sentiat: *Nec verò nescius sum veteres aliquando nimis largiter, & verbis nimium magnificis disciplinam illam Canonicam commendare, ut quod Tertullianus dicit, satisfactionibus illis peccata explari. Cyprianus illis dicit peccata redimi, abluï, sanari; & Judicem placari. Augustinus Deum illis de peccatis præteritis propitiari. Eas talia sunt, quæ salva fide nec possunt, nec debent, sicut sonant, accipi & intelligi.* Palam profitetur horum Patrum Dogma à suo Martini Lutheri Dogmate esse penitus alienum. Nostras pœnitentias vult nullius ponderis aut satisfactionis esse apud Divinam iustitiam, ideoque per Episcopales istarum remissiones nobis nullum donari fructum in futuro sæculo. Et ita passim sentiunt Lutherani omnes & Calvinistæ.

Et quidem quod nostræ, tam spontaneè assumptæ, quam per Sacerdotes impositæ pœnitentiæ sint vera apud Divinam iustitiam merita, quod per ipsa omnium culparum impetremus Sacramentalem condonationem, quod per ipsa uti per legitimas satisfactiones expungamus cunctas remissis peccatis debitas in futuro sæculo pœnas, quod sint istius satisfactionis atque expunctionis legitimum pretium, est certa ac manifesta Sanctorum Patrum, Apostolorum, ac ipsius Evangelii doctrina. Est demonstratu longè facillimum. Sed non spectat ad hunc locum. Hæc dumtaxat assero non solas Canonicas aut Sacramentales pœnitentias remitti per

Indulgentias seu Sancti Petri claves, sed etiam remissis peccatis debitas in futuro sæculo pœnas. Proinde Indulgentia habet duplicem effectum: Immediatum, ac mediatum. Immediatus est remissio Canonice aut Sacramentalis pœnitentiæ. Hoc est, & illius quam quis Sacerdos injunxit, & illius quam secundum Canones posset injungere. Qui solas injunctas pœnitentias censent posse remitti per claves, palam hallucinantur. Etenim in Deciana persecutione lapsus nulla erat imposita pœnitentia: Omnem Idololatriæ lapsum, uti à Sacramentalis absolutionis pace penitus excludebat, ita pœnitentiæ actione non donabat tunc Ecclesia. Omnem lapsum jubebat flere, ac in cinere & sacco pœnitere usque ad extremum vitæ spiritum, & nulli faciebat illam gratiam, quam tertia-decima Toletana Synodus titulat *Pœnitentiæ donum*. Perpetuam lapsorum pœnitentiam non imponebat per claves, ideoque per operis operati virtutem non adjuvabat. Ipsam volebat facere Sacramentalem. Ita illos compellebat ad rigidius pœnitendum. Et tamen his Romana Ecclesia, Sanctus Cyprianus, & omnes passim Episcopi in quibusdam casibus dabant plenam Indulgentiam: Non injunctas, sed illas, quas potuissent injungere, pœnitentias remittebant. Eiusdem Sancti Cypriani, item Tertulliani, ac aliorum Patrum tempore non soli Audientes aut Substrati, sed etiam Flentes accedebant Martyrum carceres & Confessorum metalla, ab ipsis supplicabant Indulgentiales libellos, ac ipsas etiam Indulgentias accipiebant ab Episcopis: Et tamen illis nulla adhuc erat injuncta pœnitentia. Hæc enim non injungebatur nisi in transmissione à Fletu ad Audientiam. Pluribus documentis posset isthæc Ecclesiæ potestas demonstrari. Et sanè etiam laicus Princeps non solas jam inflicta à se, sed etiam infligendas pœnas potest remittere. Et hinc Indulgentiarum in vivos distributio est vera absolutio. Est absolutio à vinculis injunctæ aut injungendæ pœnitentiæ. Quapropter illi, qui Purgatorii pœnas credunt immediate remitti per Episcopos, aut qui credunt ita doceri ab Ecclesia, graviter deviant & errant.

Harum igitur pœnarum remissio est mediatum clavium & Indulgentiarum effectus. Claves ac Indulgentiæ remittunt non solas injunctas aut injungendas pœnitentias, sed etiam futuri sæculi pœnas, quæ per istas deberent remitti atque expungi. Alioquin Indulgentiæ non in solatium & ædificationem animarum cederent, sed in gravamen ac destructionem. Pœnitentiam destruerent, lapsos à danda Deo satisfactione deducerent, & ipsos Divinæ iræ traderent castigandos in futuro sæculo. Essent obnoxii cunctis excessibus, de quibus erroneam Felicissimi satisfactionem frequenter arguit Sanctus Cyprianus. Porro assertam hic à nobis veritatem ipse docet in litteris ad suum clerum: *Qui libellos à Martyribus acceperunt, prærogativa eorum adjuvari apud Deum possunt.* Et in proxima ad eundem Clerum Epistola: *Qui libellum à Martyribus acceperunt, auxilio eorum apud Dominum adjuvari in delictis suis*

suis possunt. Et istud auxilium atque prærogativam statim exponit: *Cum pace sibi à Martyribus promissa ad Dominum remittantur.* Hoc est, cum plena & à culpis & à pœnis absolutione. Hæc enim erat pax lapsis postulata per Martyres. Et in sermone de lapsis affirmat Martyres plurimum posse apud Divinam Majestatem, addit ipsorum libellos debere sacris litteris, & Ecclesiasticæ disciplinæ Canonibus conformari, & post multa concludit: *Deus pœnitenti, operanti, roganti potest clementer ignoscere, potest in acceptum referre, quidquid pro talibus & petierint Martyres, & fecerint Sacerdotes.* Omnis hic sermo, & cunctæ Sancti Cypriani Epistolæ per postulatam à Martyribus, & ab Episcopis datam pacem lucidè intelligunt plenam, quæ etiam apud Divinam iustitiam in futuro sæculo suffragetur, peccatorum remissionem: Affirmant per legitimum Indulgentiam donari istud ipsum, quod donatur per plenam satisfactionem. Qui per hanc agnoscit expungi in futuro sæculo restantes dimissis peccatis pœnas, agnoscit easdem expungi per legitimas Indulgentias. Ubi istud Lutherani & Calvinistæ agnoverint, etiam de hoc statim desinent dubitare. Eadem de causa unus Indulgentiæ effectus nequit dari aut valere sine alio. Etenim ut quis purgatorias futuri sæculi pœnas, & non pias in hac vita satisfactiones, aut has debeat, & non illas, est penitus impossibile. Et hinc Episcopale pro pœnitentibus factum, dum ipsum Divina miseratio non refert in acceptum, est etiam irritum ac nullum.

Et ad hos effectus requiritur varia in pœnitente conditio ac dispositio. Prima est Sacramentalis confessio & absolutio, ac per ipsam obtentam remissio omnium culparum. Hanc assidue laudat & necessariam affirmat Sanctus Cyprianus. In litteris ad suum clerum: *Qui libellos à Martyribus acceperunt, & prærogativa eorum apud Deum adjuvari possunt, exomologesim delicti sui facere possunt, ut manu eis in pœnitentiam imposita veniant ad Dominum cum pace, quam dari Martyres litteris ad nos factis desideraverunt.* Ita loquitur in cunctis passim suis de hac re Epistolis. Requirit exomologesim, manus impositionem in pœnitentiam, & impartitionem pacis: Quæ palam sunt confessio, pœnitentiæ impositio, & absolutio. Etenim culpa non per Indulgentiam, sed per operatum Sacramenti opus debet condonari. Per idem debita peccato pœna, dum tota non expungitur, ex æterna debet mutari in temporalem. Et hanc solam remittit Indulgentia. Et hinc Bonifacii noni Quæstiones, qui & culpas & pœnas omnes suaserunt per Indulgentiam remitti, etiam non confessis, merito arguerunt Theodoricus à Niem & Nicolaus Cardinalis Cusanus. Uti gravibus peccatis ante absolutionem passim imposita, ita & passim remissa fuit olim pœnitentia: Et ante illam Indulgentia nec habuit nec habere potuit ullum effectum.

Secunda conditio sunt vera cordis contritio, ex ipsa procedentes lachrymæ, & varia piæ pœnitentiæ opera, quibus peccator redditur vicinus satisfactioni. Hisce enim dumtaxat vicinis esse

indulgendum constanter docuit Sanctus Cyprianus. Quod peccata citrà omnem pœnitentiam remittere spectet privatè ad Divinam Majestatem, scribit in sermone de lapsis. Etiam agonizantibus, quos ob Martyrum preces gratia donabant Episcopi, censuit Sacramentalem manum imponendam in pœnitentiam. Per hanc manum aliqui malè intelligunt Sacramentalem absolutionem. Erat manus, quæ ex Audientia transmittet in Substrationem, difficillimam pœnitentiæ classem, & à quorundam Sacramentalis pœnitentia olim etiam incipiebatur: Plenam & non plenam pœnitentiam distinguit ipse item Cyprianus: Plena omnibus quatuor, non plena constabat folis duabus posterioribus, atque ita à Substratione ducebat exordium. Habebat dispensatoriam duorum priorum gratiam. Quocirca etiam agonizantes, licet ob Martyrum preces faceret plenam Indulgentiæ gratiam, sine pœnitentia non absolvit tunc Ecclesia, sed coegit ad Substrationem, consuetasque manuum impositiones in pœnitentiam. Et folis illis, qui statim à lapsu pulsasset Ecclesiæ fores ac pœnituisse ferio, fecit in agone gratiam, alios etiam à Sacramentalis Reconciliationis Viatico exclusit, judicans esse indignos in morte accipere solatium, qui viventes non cogitarent se morituros. Et hinc pœnitentiales Presbyteri, qui plenæ Indulgentiæ diebus nullas aut modicas pœnitentias imponunt magnis peccatoribus, gravissimè exorbitant, & plurimos frustrantur Indulgentiæ fructu.

Eadem de causa ad lucrandam Indulgentiam Apostolica Sedes pœnitentibus passim imponit etiam orationes intra certam Basilicam, elemosynas, atque jejunia: Ut ipsos ita faciat vicinos satisfactioni. Hinc item ad Remigium Lincolnensem Episcopum rescripsit Gregorius septimus: *Absolutionem peccatorum tuorum, sicut rogasti, autoritate Principum Apostolorum fulsi, tibi mittere dignum duximus, si tamen bonis operibus inberendo, commissos excessus plangendo, quantum valueris, corporis tui habitaculum Deo mundum templum exhibueris.* Et Dominus Cardinalis Cæsar Baronijs rectè interpretatur: *Apparet Sedis Apostolicæ Indulgentias illis communicari, qui quantum suppetunt vires, benè operari non prætermittunt; non autem ignavis, otiosos, ac negligentia torpescenibus.* In Cæsar-Augustianæ à Saracenis detentæ civitatis expugnatione morientibus militibus plenam Indulgentiam dedit etiam Gelasius secundus, & de reliquis ibidem in obsidione laborantibus adunxit: *Qui pro eodem Domini servitio vel laboraverint, & qui præfate Urbis Ecclesiæ à Saracenis dirute, undè resciantur, & Clericis ibi Deo famulantibus, undè pascantur, aliquid donant vel donaverint, secundum laborum suorum & beneficiorum Ecclesiæ impensorum quantitatem ad Episcoporum arbitrium, in quorum Parochiis degunt, pœnitentiarum suarum remissionem & Indulgentiam consequantur.* Ita habet epistola Apostolica ad Christianum exercitum. Et Petri Cæsar-Augustani Episcopi ad omnes sub cælo fideles epistola: *Alii iuxta beneficiorum suorum quantitatem, & operum suorum*

Lib. 1. E. tit. 34.

A. 1073. nu. 71.

rum meritum consequantur delictorum suorum remissionem. Exstant epistolæ apud Annales laudari Cardinalis. Eodem modo in anno Jubilæo aut quavis alia Indulgentia non omnes plenam, sed plurimam solam iuxta suam pœnitentiæ & aliorum bonorum operum meritum & quantitatem consequuntur remissionem. Prout nempe plenæ satisfactioni magis aut minus per ista accesserint.

Quæstio est, An per Romanos Pontifices data plenariæ Indulgentiæ sint semper legitima, validæ, ac apud Divinam Majestatem rata? Præsertim illæ, quæ jam passim ac ferè in dies dantur in festivitatibus quorumcumque Sanctorum? Quidam existimant unius sancti, exempli gratia Sancti Petri, apud Deum merita non esse tanta, ut ob illa quotannis detur omnibus sub cælo pœnitentibus plena remissio omnium peccatorum. Et ipsis favere omnino videtur Sanctus Cyprianus. Etenim hic ex Pauli Martyris nomine Indulgentialis libellus Communicet ille cum suis, non quotannis, sed dumtaxat semel, nec pro tota Ecclesia, sed pro unica dumtaxat postulabat familia, & tamen ipsum uti nimis generalem Sanctus Cyprianus omnino projecit. Eadem de materia scribit in libro de lapsis: *Nemo se fallat, nemo se decipiat, solus Dominus misereri potest. Veniam peccatis, quæ in ipsum commissæ sunt, solus potest ille largiri, qui peccata nostra portavit, qui pro nobis doluit, quem Deus tradidit pro peccatis nostris. Homo Deo non potest esse major. Nec remittere aut donare Indulgentia sua servus potest, quod in Dominum delicto graviori commissum est. Ne adhuc lapsus & hoc accedat ad crimen, si nesciat esse prædictum: Maledictus homo, qui spem habet in homine. Dominus orandus est, Dominus nostra satisfactione placandus est, qui negantem negare se dixit, qui omne iudicium de Patre solus accepit. Credimus quidem apud iudicem posse plurimum Martyrum merita, & opera iustorum: Sed cum dies iudicii venerit, cum post occasum seculi huius & mundi ante Tribunal Christi populus ejus adluerit. Ceterum si quis præpropere festinatione temerarius remissionem peccatorum dare se cunctis putat posse, aut audeat Domini Præcepta rescindere, non tantum nihil prodest, sed & obest lapsus. Provocasse est iram, non servasse sententiam: Nec misericordiam prius Dei deprecandam putare, sed contempto Domino de sua facultate presumere. Sub ara Dei anime occisorum Martyrum clamant magna voce dicentes: Quousque Domine sanctus & verus non iudicas & vindicās sanguinem nostrum de his, qui in terris inhabitant? Et requiescere ac patientiam tenere adhuc jubentur. Et quemquam posse aliquis existimat remittendis passim donandisque peccatis dignum fieri contra iudicem velle, aut prius quam vindicetur ipse alios defendere? Mandant aliquid Martyres fieri? Si iusta, si licita, si non contra ipsum Dominum, à Dei Sacerdote faciendæ sunt: Obtemperantis fragilis & prona consensus, si petentis fuerit etiam Religiosa moderatio. Addit etiam Noe, Moysem, ac Danielem, tres iustitiam eminentissimos gigantes, in multis pro suo populo precibus non fuisse à Divina Majestate exauditos.*

Et consumatos in cœlesti vita Martyres nec pro semetipsis semper exaudiri. Longè igitur minus designatos Martyres ab Episcopis per omnia exaudiendos. Agit præsertim in istos Martyres, qui non uni personæ aut familiæ, sed toti alicui civitati aut Diocesi Indulgentias postulabant. Hæc preces affirmat exorbitare, esse pœnitentiæ everivas, ideoque adversari Evangelio. Quæ omnia videntur habere locum etiam in Indulgentiis, quas cunctis sub cælo pœnitentibus dant hodiè Romani Pontifices quotannis in festo alicujus Sancti.

Adversam tamen sententiam inuenit in quinto adversum apostaticas Juliani Imperatoris blasphemias libro Sanctus Cyrillus Patriarcha Alexandrinus. Patriarchæ Moyse pro duræ cervicis populo intercessionem demonstrat à Divina clementia fuisse frequenter exauditas, atque profequitur: *Reges interdum aliquos in terris videre est præ animi impotentia servire in eos, à quibus vel incautus offensiois aliqui acceperunt. Nec ullorum supplicationi cedere, quamvis maxima in dignitate constituti sint. Non Ducibus, non aliis summi honoris insignibus ornatis. Hic autem supremus omnium Deus unius iusti preces accipit. Et infra: At qui nos Moyse posteri discere debuimus summam Dei clementiam, & quantum apud ipsum virtus valeat, oratioque Sanctorum. An non ea res bona spe vitam implet? Nam si iusti unius preces suscipit, cum vulgus interdum tam gravibus sceleribus obstrictum sit, numquid omnes bono animo esse oportet, licet humanis infirmitatibus capiti, sacrisque legibus violatis videant suis capitibus imminere suspitium? Sufficit enim ipsis, ut serventur, iusti unius oratio, si modo scelerum pœnitent. Unius adhuc viatoris Moyse orationibus adscribit tantas apud Divinam Majestatem vires, ideoque Sancti Petri aut Sancti Pauli, aut cuiuscumque alterius gloriosi comprehensoris preces omnino censet esse multò efficaciores.*

Respondeo istas Indulgentias esse omnino validas ac ratas. Abundè patet ex supra adductis Tertulliani, Sancti Cypriani, ac aliorum Patrum testimoniis. Ille sanctus, in cuius festo Romanus Pontifex dat omnibus Ecclesiæ pœnitentibus plenas Indulgentias, non apud Episcopos, uti olim agebant designati Martyres, sed apud Divinam Majestatem potentissimas pro illis preces interponit: Attamen istarum quoad varios pœnitentes sunt varii effectus. Locum hic habet laudata per Gelasium secundum regula: *Quilibet Indulgentiæ fructum percipit iuxta modum suæ pœnitentiæ ac meritum. Et duodecima Joannis Gersonis in tractatu de Indulgentiis confideratio habet: Indulgentiarum concessio non est parvipendenda, seu contemnenda, sed amplectenda devotè in fide, spe, & charitate Domini nostri JESU Christi, qui potestatem talium clavium Ecclesiasticarum dedit hominibus. Constat enim, quod fructuosior est, & acceptabilior Deo & hominibus, operatio talibus innitens indulgentiis, quam altera, & hoc cæteris paribus, non innitens. Consilium est igitur solum vel sanum, quod absque curiosa discussione de præcisa, vel evidenti, & certa mensuratione seu quantificatione huiusmodi Indulgentiarum studeat*

deat homo prius tales acquirere secundum qualitatem suæ vocationis. Pondus autem valoris illi relinquere, qui omnia facit & fecit in numero, pondere, & mensura. Postremò concedentes Indulgentias, taliter & in intentione, & in verbis, & in scriptis suas concessiones moderentur, ut nec Divinæ justitiæ cum misericordia derogetur, nec scandalum, maxime pusillorum, præbeatur, vel ne facilis concessio majoris Indulgentiæ pro minimis vel exiguis causis pariat in arduis & legitimis pro Ecclesia vel Republica negotiis detrimentum. Quisque & plenæ pro suis peccatis satisfactioni studeat, & hoc studium quotidianis etiam Indulgentiis conetur adjuvare. Quò istud studium fuerit diligentius, eò hic conatus erit fructuosior. Istud namque studium nos assidue facit vicinioris satisfactioni, ideoque Indulgentiarum capaciores. Plures de hac materia quæstiones relinquo scholasticè Theologia Professoribus.

Restant argumenta Joannis Wesseli, qui censuit solos in charitate perfectos esse aptos Dei Regno, & addidit istam perfectionem conferri non posse per Indulgentias. Ista enim perfectio est omnium cupiditatum, licet non quoad motum, saltem quoad adhæssivum assensum evacuatio, quam clarum ac certum est non nisi à solo immediate Deo posse donari. Hinc ille intulit nullas, saltem plenas, Indulgentias posse donari per Episcopos. Respondeo istam majorem esse longè falsissimam. Etenim in primo libro de Baptismo adversum Donatistas scribit Sanctus Augustinus: *Sicut in Sacramentis veteris Testamenti vivebant quidam spirituales, ad novum scilicet Testamentum, quod tunc occultabatur, occultè pertinentes, sic & nunc in Sacramento novi Testamenti, quod jam revelatum est, plerique vivunt animales. Qui proficere se nolunt ad percipiendæ quæ sunt spiritus Dei, quò eos hortatur sermo Apostolicus, ad vetus Testamentum pertinebunt. Si autem pro-*

ficiunt, & antequam capiant, ipso profectu & accessu ad novum pertinent. Et si prius quam spirituales fiant, ex hac vita rapiantur, custoditi per Sacramenti sanctitatem in terra viventium computantur, ubi est spes nostra & portio Dominus. Nos invenio quid verius intelligatur quod scriptum est: Imperfectum meum viderent oculi tui. Quandoquidem sequitur: Et in libro tuo omnes scribentur. Quod præsertim verum est in illis, qui post criminolam vitam baptizantur in ipso mortis exitu, & ita cum bono Latrone audiunt: Hodie mecum eris in Paradiso. Errorem enim continet hæc Sancti Gregorii Nysseni verba in oratione adversum illos, qui Baptisma in finem differunt: Trifariam dividuntur res hominum in ea quæ expectantur vita. Et primus quidem erit ordo eorum, qui sunt laudabiles & iusti. Secundus eorum, qui neque honorantur, neque puniuntur. Tertius autem eorum, qui pro peccatis dant pœnas. Ubi ergò corponemus, qui in exequiis accipiunt lavacri beneficium? Constantè affirmat ipsos esse in secundo dumtaxat ordine: Esse donatos solâ remissione peccatorum, ideoque & immunes à gehenna, verùm alienos à gloria Regni. Et multis hæc confirmat. Verùm solus hæc docet in Ecclesia, ideoque & errat. Ubi est plena, utique & à culpa & à pœna futuri sæculi, peccatorum remissio, non potest non esse gloria Regni. At verò talis remissio datur multis etiam in charitate imperfectis. Et ejus complementum dari omnino possit etiam per Indulgentias. Plena charitas illis non est meritum, sed erit præmium. Per imperfectam hic vivunt, & viam sibi parant ad perfectam, quam accipiunt in alterius vitæ exordio, atque ita inchoabunt & intrabunt Dei gaudium & regnum. Res hæc est alterius loci, & pluribus indiget elucidari. Agendum hic esset etiam de defunctorum Indulgentiis. Has item relinquo Doctoribus scholasticis.

Ultrajectense, Moguntinum, & Brixinense Conciliabulum.

Brixinensis Conciliabuli Acta compendio describit Conradus Abbas Uspergensis: *Anno Domini millesimo octogesimo, cum apud Brixiam Noricam triginta Episcoporum Conventus, nec non & Optimatum exercitus, non solum Italiae, sed & Germaniæ, jussu Regis Henrici congregaretur, factus est omnium consensus adversus Hildebrandum Papam, cognomento Gregorium septimum, quem Pseudo-monachum, totiusque vesaniæ pestiferum principem, & præcipuè sanctæ Romanæ Sedis invasorem affirmantes, ab Apostolica Sede depellendum, quamvis absentem, deprecabant, & Guibertum Ravenensem Archiepiscopum ipsi subrogandum eligebant. Hujus Decreti conclusio hæc est: Quia, inquit, illum constat non à Deo electum, sed à seipso in fraude ac pecunia impudentissimè obje-*

ctum, qui Ecclesiasticum subvertit ordinem, qui Christiani Imperii perturbavit Regnum, qui Regi Catholicæ ac pacifico corporis & animæ intemat mortem, qui perjurum defendit Regem, qui inter concordat. seminavit discordiam, inter pacificos lites, inter fratres scandala, inter conjuges divortia, & quidquid quietè inter piè viventes stare videbatur, concussit; Nos auctore Deo congregati in unum, Legatis ac litteris freti decem & novem Episcoporum, die sancto præteritæ Pentecostes Moguntia congregatorum, contra eundem Hildebrandum procacissimum, sacrilegia & incendia prædicantem, perjuriam & homicidia defendentem, Catholicam & Apostolicam fidem de corpore & sanguine Domini in quæstione ponentem, heretici Berengarii antiquum discipulum, divinationum & somniorum cultorem, mani-

manifestum Necromanticum, Pythónico spiritu laborantem, & idcirco à vera fide exorbitantem, judicamus Canonice deponendum & expellendum, & nisi ab ipsa Sede bis auditis descenderit, perpetuo condemnandum. Facta hæc sunt septimo Kalendas Junii, feria quinta, indictione tertia.

Istam, in qua se fundavit Brixinensis, Moguntinam Pseudo-Synodum memorat etiam Sigebertus Gemblacensis: Henricus Imperator in Pentecoste conventu habito Moguntiae, decrevit Hildebrandum à Papatu esse deponendum, & Longobardiam petens, Guibertum Ravennae Episcopum pro Hildebrando Papam designat. Praecesserat & alia Ultrajectina Pseudo-Synodus, de qua Hugo Abbas Flaviniacensis: Ubi ad aures Henrici Regis & fautorum ejus anatema à Domino Papa factum personuit, infremuit factiosorum strepitus, ac in Beati Petri Vicarium turpia & nefanda concrepans inonuit, dicentium magum esse, impostorem, haereticum, homicidam, fornicarium, & si quid aliud adverteretur sanæ doctrinae. Non debere Regem, Imperatoris filium, qui non sine causa gladium portaret, qui Romanae Reipublicae Patricius, tutor, & defensor esse deberet, tantam pati sanctae Dei Ecclesiae conculationem, ut homo omnium peripsema, pro suis sceleribus justè puniendus, & meritò ab Ecclesia exurbanus, summam illam Regii nominis Majestatem impugnet. Maledictum frustra prolatum in eum, à quo processerat, retorquendum. Ut qui Domino suo & Regi foveam paraverat maledictionis, eo immuni remanente, ille qui caput & causa mali erat, prior incidere in eam. Cum in hoc omnis periret Aula, decretum est communi consilio, ut ille, qui reverendam à saeculis Regiam Majestatem ab Ecclesia extorrem pronuntiaverat, ab Ecclesiae corpore segregaretur. Et Romanae Ecclesiae Pontifex, qui supra omnes est, ab his, qui ei subesse debebant, excommunicationi adjudicatus est. O dementia incomparabilis! furor indicibilis! insania mirabilis! Quis, rogo, Imperatorum, quis Regum ad tantam proflire ausus est protervam audaciam, insanamve proterviam, ut Clavigeri caelestis Vicarium, cujus lingua est clavis caeli, Canonice electum, ab omni Christi civitate susceptum, bene viventem, recta docentem, ab Ecclesia alienandum pronuntiaverit? Conventus hic apud ulcerius Trajectum habitus est, ubi contra Deum & hominem est disputatum. Dies erat Sabbathi, & vespere Sabbathi ipsa nocte Dominicae diei illucescente, in Concilio malignantium constitutum est & deliberatum, ut in crastino ad Missas in omnium audientia Papa excommunicaretur, quia ausus fuisset Regem & Dominum suum excommunicare. Justam esse hanc sententiam, ut in quo peccaverat, puniretur. Aderat in consessu illo iniqua gerentium Viridunensis Theodoricus, & Poppo Tullensis, & alii plures, qui etsi favebant Regii negotiis, hoc tamen, quia Sanctorum Patrum obviabat Decretis, & sanctionibus repugnabat Canonice, aversati sunt. Et quidem Tullensis id officii à Rege impostum fuit, eò quòd esset mentis timidae, & multae inconstantiæ, ut id negotium exsequeretur. Sed ille, dum pavet ad singula, nec audet reniti, noctu cum Viridunensi assumptis sociis fugæ se credit consilio. Solus Guillelmus Trajectensis inventus est, qui dum bo-

sternam ructat crapulam, posuit in caelum os suum, & lingua ejus in Dominum & Magistrum suum maledictionis intorsit jaculum. Sed non impunè. Nam cum hoc inter sacra Missarum peregrisset solemnia, & peracto scelere datus in reprobum sensum ad eadem perexplenda accingeretur, ne vel in hoc à Judae proditoris consortio & merito separaretur, ubi Corpus Dominicum, in quod peccaverat, male sibi conscius sumpsit, ultio Divina manifestata est. Percussus est enim à Deo plaga insanabili, ita ut cum horrore & stupore mirabili clamaret: Ardeo, ardeo. Quia corpus, quod vivificat, incendium illi poenamque pariebat, quod exarserat in eo, sicut ignis in spinis, ut manifesta in eo fieret ultio Domini. Nec datum est illi tempus, ut pœniteret, sed mox ut sensu ignem in se grassantem, in sede corpore inclinato, dum clamasset, Sancta Maria, miseram vitam miserabili morte finivit. Quòd in sempiternas gehennas descenderit, est supra demonstratum. Et ipse post mortem apparens est illud ipsum flebiliter professus. Quòd in ignem transmutata Sacrosancta Eucharistia etiam alium indignum sumptorem adufferit, testatur in sermone de lapsis Sanctus Cyprianus.

Porro hæc Pseudo-Synodus non hoc anno, sed antè fuit facta. Interim fuit preparatio ad hanc Brixinensem. Et de hac scribit etiam Marianus Scotus: Apud Brixiam Noricum triginta Episcoporum, magnaeque partis Optimatum Regni conventus contra Hildebrandum Papam habetur. Et Hugo Abbas Flaviniacensis: Guibertus invasit Sedem Apostolicam, à damnatis & excommunicatis, sui que similibus, in Apostolicum, non in Apostolicum electus. Quæ conspiratio primum facta est apud Brixiam, ubi congregati aliqui Episcoporum à Synagoga Satanae, traditi in reprobum sensum, & contra fidem, quæ est confessio Petri, & Sanctam Sedem ejus Romanam Ecclesiam turpia & nefanda jacentes, ad plenitudinem damnationis suæ elegerunt Guibertum Hæresiarum de sui similibus, & desperata superbia Apostolicum eum vocantes, Apostatam, non Apostolicum effecerunt. Qui idcirco omnium fidelium odio dignior est, quia cum à Principibus, Henrico scilicet Rege deposito, & ceteris hujus perditionis Ministris, quaesitum esset, quis ad impugandum sanctum virum, Papam videlicet Gregorium, falsitatis vexillum susciperet, nemo omnium tam audax, tam presumptor, tam desperatus vel perditus inventus est, qui naufragium fidei subire deligeret, præter eum solum. Qui idcirco, credimus, Antichristi negotium suscepit, ut ruinam Archiepiscopatus Ravennensis, quem pro suis criminibus eodem Rege presidente Synodali judicio perdidit, susceptione oblatis periculi compensaret. Aderat in Conventu illo numerus multus damnatorum, quos ad persequendum amatorem justitiae communicatio criminum & amor Principis illexerat. Eum solum invenit diabolus promptiorem, cui malitiae suæ omnem principatum committeret. Suscepit itaque Sedem Satanae, & in Cathedra pestilentiae sublimatus, impiorum mentes ad expugnandum nomen Domini exacuebat, factus omnibus fovea peccandi. Quæ autem fuerit ejus promotio seu imbronzatio, quomodo ad hanc dejectionem, &

108a.

quam precipitanter ascenderit, & à quibus execratus sit, quæve eorum fuerit vita vel conversatio, & quid de Ordinato vel Ordinatoribus ejus sentiendum sit, Geberardus Salzburgenfis Episcopus, qui cuiusvis Speculum erat bonorum, interrogatus edicat.

Audiamus Geberardi litteras ad Herimannum Merentem Episcopum, virum fidelis sanctimoniam: Guibertus, quondam Ravennas Archiepiscopus, cum obedientiam, quam Apostolicæ Sedi juramento promiserat, non attendere, sed contra ipsam omnimodis superbitur studisset, in Romana Synodo irrecoverabiliter depositus & anathematizatus est ab Apostolica Sede, & ab Episcopis totius Ecclesiae. Nec hoc semel in una Synodo, sed in omnibus Synodis, quotquot jam septennio Romæ celebratae sunt. Hic igitur ita in perjuriis invertebatur, & pro isdem irrecoverabiliter depositus & anathematizatus, Sedem Romani Pontificis, cui obedientiam juravit, per manus anathematizatorum, utpotè sibi similitum, invastit, legitimo Pastore adhuc eidem Sedi praesidente. Ipsorum autem excommunicatorum nullus eum consecrare, vel potius execrare praesumpsit, præter Mutinensem & Aretinum Ex-Episcopos, qui ambo pro suis criminibus jam annis tribus officio & communione caruerunt. Sed hi, etiam officium & communionem haberent, & Romana Sedes Pastore vacaret, nullum tamen eidem Sedi Pontificem ordinare possent. Hujus enim ordinationis privilegium solis Cardinalibus Episcopis, Albanensibus, Ostiensibus, Portuensibus, à Sanctis Patribus est concessum. Ergò Mutinensis & Aretinus Episcopi, juxta testimonium sanctissimi Papæ Innocentii, non benedictionem, sed damnationem, quam habuerunt, suo Ravennati imponere potuerunt. Nec illum in Romanum Patriarcham, sed in perditissimum Hæresiarum promovenerunt. Caveat igitur omnis Christianus caput Anti-Christo inclinare, statuum quam Nabuchodonosor crexit adorare, seque se ipsius Hæresiarum perniciosissimo anathemati innodare. Nam quicumque illi obedierit, qui dixit, Ponam sedem meam ad aquilonem, & ero similis cum ipso. Amen. Laudata Innocentii verba habes in litteris ad Rufum Thessalonicensem ac alios Illyrici Episcopos, quæ adfirmant per hæreticæ manus impositionem vulnerari nobis caput, & adjungunt: Qui quod non habuit dare non potuit, damnationem utrique, quam habuit, per pravam manus impositionem dedit.

Quòd Romani Pontificis consecratio non per quosvis, sed per solos Hostienses, Portuenses, & Albanenses Episcopos possit fieri, est antiquissimus Romanae Ecclesiae mos, & haud dubie Apostolicum Institutum. Ipsum laudat in Carthaginensis Collationis Breviculo Sanctus Augustinus. Donatistis, qui Cæcilianum Carthaginensem Primatem non à Felice Aptungensi Episcopo Provinciali, sed à Numidiae Primate, uti Principem à Principe, debuisse ordinari, ideoque perperam fuisse ordinatum contendebant, respondet: Aliud habet Ecclesiae consuetudo, ut non Numidæ, sed propinquiores Episcopi Episcopum Ecclesiae Carthaginis ordinent, sicut nec Romana Ecclesiae ordinat aliquis Episcopus Metropolitanus, sed de proximo Hostiensis Episcopus. Pergit

Lib. 3. cap. 16.

Christ. Lupi Opera T.VI.

Augustinus de Donatistis: Hoc autem dicentes de sua consuetudine, quam nescio quando instituerunt, Ecclesiae Catholicae præjudicare conabantur, quæ consuetudo si antiqua esset, hoc ipsum obijcerent Cæciliano, quando eum absentem damnaverunt. Secundus Tigistanus Episcopus, ac tunc Numidiae Primas, quidem Cæciliano superordinavit, ac in Carthaginensem thronum intravit Majorinum, attamen ob solam Provincialium, qui omnes Cæciliano manebant fideles, Episcoporum inopia, non ex animo inducendæ istius novitatis. Hanc postea, ut suis in Cæcilianum & Catholicam Ecclesiam odiis fomenta adderent, Donatistæ sibi confinxerunt. Ut enim Patriarcha, & quivis à Patriarchali manu exemptus Primas aut Metropolita consecratur à propriis Suffraganeis, mandat antiquissima, ideoque à Apostolica consuetudo. In quibusdam Provinciis spectavit ad seniores, in quibusdam ad digniores, aut etiam vicinioris civitatis Suffraganeum. Porro de Hostiensis civitate, Anci Martii Régis opere, quam Almæ Urbis clientem & alumnam appellat Florus, scribit in libris de Gothico Imperatoris Justiniani bello Procopius Cæsariensis: Hostia urbs quondam magni nominis, nunc manibus planè nuda. Nempè ipsi spoliatæ per Gothos.

Lib. 3. cap. 21.

Lib. 1. cap. 26.

Eam vocat Romanorum Navale. Rationem dat in Chronico Cæsariensis Eusebius: Portum Hostiae Claudius exstruxit, dextra levaque duobus quasi brachiis obijcit. Fuisse amplissimam civitatem docent in Theodosiano Codice lex quarta tituli de frumentario Romanae urbis Canone, & lex unica tituli de pane Hostiensis. Hisce de causis Sanctus Petrus Apostolus suos in supremo Romanorum Episcopatu Successores voluit per istius Episcopos consecrari. Et hinc inter alia Novatiani, primi Anti-Papæ, crimina ponitur, quod se per tres agrestes, ab urbe remotos, vi & dolo ac ebrietate circumscriptos & compulsos Episcopos fecerit consecrari. Ita apud Ecclesiasticam memorati Eusebii historiam habes in litteris Sancti Cornelii Pontificis ad Fabium Patriarcham Antiochenum. Nempè ista consecratio tunc adeò spectabat ad Hostiensis Episcopum, ut isti etiam simplices Episcopi alia via non potuerint seduci ad alienum jus invadendum. Et de Ursicino, Sancti Damasi Anti-Papæ scribit Socrates: Persuasi quibusdam obscuris & abjectis Episcopis, ut in occulto ipsum crearent Episcopum. Ipsorum unum educunt in praesentem Theodosio Imperatori porrectis Romani Presbyteri Faustinus ac Marcellinus: Ursicinum Paulus Tiburtinus Episcopus benedicit. Et Sancti Bonifacii primi Anti-Papæ Eulalium fuisse à violentè attracto Hostiensis Episcopo consecratum, ideoque Bonifacium debuisse consecrari ab alio, habes in Actuario Symmachi, Urbani tunc Praefecti. Et de Liberii Anti-Papæ Felice secundo habet per Constantinum Cajetanum descripta ex Sancti Petri Archivo, & per Martium Milegium publicata Sancti Damasi vita: In Liberii locum Felix Diaconus subrogatur, quem Acacius Cæsareæ Palaestinae Episcopus consecravit. Quod ipsum in Illustrium virorum catalogo insinuat Sanctus Hietonymus. Nempè Hostiensis Episcopus.

Lib. 6. cap. 35.

Lib. 4. cap. 24.

Ep. 22.

D d sco.

Cap. 24.

scopos Imperatori Constantio nolebat in hanc pravitatem cooperari. Et de Pelagio primo habet liber Pontificalis: *Dum non essent Episcopi, qui eum ordinarent, inventi sunt duo Episcopi, Joannes de Perusa, & Bonus de Ferentino. & Andreas Presbyter de Hostia, & ordinarunt eum Pontificem. Tunc enim non erant in Clero, qui eum possent promovere. Et multitudo Religiosorum, Sapientum, & Nobilium subtraxerunt se à communione ejus, quia in morte Vigilii Papae se miscuisset, ut tantis penis affligeretur. Nempè Pelagius, Vigilii adhuc Diaconus & apud Justinianum Imperatorem Apocriarius, cum Theodoro Caesariensi apud Cappadoces Archiepiscopo conspiraverat adversum tria Chalcedonenis Concilii Capitula, & quinto, ob cuius denegatam confirmationem Vigilii fuit à Principe relegatus & tractatus crudelissimè, Concilio faverat, ideoque de ipso scribit in Nestorianæ ac Eutylianæ hæresis Breviario Liberatus Carthaginensis Ecclesiae Archidiaconus: *Illud liquere omnibus credo, per Pelagium Diaconum & Theodorum Casarea Cappadociae Episcopum hoc scandalum fuisse in Ecclesiam ingressum. Quod etiam publicè ipse Theodorus clamitavit, se & Pelagium vivos incendendos, per quos hoc scandalum introivit in mundum. Ita clamavit in lecto mortis. Ista igitur de causa omnis Romanus Clerus & populus Pelagii electi communionem & consecrationem est averfatus, atque ita ille debuit consecrari per alienos Episcopos. Et quidem per solos duos: Contra Canones. Cur hi Hostiensis Ecclesiae Presbyterum sibi adjunxerint, edicit Cencius Gamararius in opusculo de ritu Papalis consecrationis: *Electus ab Episcopo Hostiensis specialiter, & aliis Episcopis de Curia consecratur. Hoc addito, quòd si fortè Hostiensis Episcopus presens non fuerit, Archiepiscopus interesse debet consecrationi.* Exstat opusculum apud Dominum Cæsarem Cardinalem Baronium. Et ad vocem, *Archiepiscopus*, additur: *Portuensis seu Velitrensis.* Hæc verba omnino redundant. Quid enim privilegii possit Portuensis aut Velitrensi Archiepiscopo competere ex absentia Hostiensis Episcopi? Istud est omnino divilegium Archiepiscopateri Hostiensis. Et ità differetè affirmat Hermannus Contractus. Errat tamen ipsum tunc esse tertium consecrantem. Ex eodem privilegio processit quòd ad Henricum Ravennæ Archiepiscopum scribit de Parmensis Episcopi Cadalo in Apostolicam Sedem intrusionem Sanctus Petrus Damiani Hostiensis Episcopus: *Nobis Episcopi per diversa latibula fugientibus, Presbyter Hostiensis Ecclesiae, ut Cadaloum ad Apostolatus culmen proveberet, raptus est à satellitibus Satanae, & violenter attractus. Adjungit Presbyterum procul dubio deponendum: Quia sui sibi privilegium Pontificis usurpavit. Videtur asserere à Presbytero illo tale quid etiam ob Episcopi absentiam non potuisse attentari: Quòd nempè istud ejus privilegium tunc abiisset in desuetudinem. Quidquid tunc fuerit, jam pridem abolitum est iste mos: Iste Archiepiscopus est à tanto honore jam pridem remotissimus. Pergit liber Pontificalis de Sancto Leone secundo: *Sanctissimus vir ordinatus est****

A. 1091.

A. 554.

Lib. 3.
Epit. 4.

à tribus Episcopis, Andrea Hostiensis, Joanne Portuensis, & Placentino Velitrensis, eò quòd Albanensis Ecclesia Episcopum minime babeat. Et de Joanne quinto: *Hic consecratus est à tribus Episcopis, Hostiensis, Portuensis, Velitrensis, sicut Praedecessor ejus Leo Papa.* Et de laico in Papatum intruso Constantino: *A Georgio Episcopo Praenestino, & aliis duobus, Eustratio Albanensi, & Citonato Portuensi consecratus est.* Quòd nempè Hostiensis Episcopus tantæ iniquitati nollet cooperari. Habes hæc in vita Stephani quarti. Etiam Benedictum tertium fuisse ab Hostiensis & Albanensi Episcopis consecratum scribit Anastasius Bibliothecarius, & adjungit: *Ut mos est, & antiqua traditio dicitur, consecratus est Pontifex. Portuensis verò Episcopus prohibitus ab Ecclesia ordinationem, quam debuerat, super eum nullatenus fecit, quòd anathemati sese junxerat, ac in perjurii voragine ceciderat, atque manebat.* Et de Adriano secundo scribit Guilielmus Romanæ Ecclesiae Bibliothecarius: *Per Episcopos Reverendissimos, scilicet Petrum Cavensem, Leonem Sylva candida, denique tertio loco Donatum Hostiensis, quia Episcopus Albanensis obierat, Formosus verò Portuensis Episcopus ad prædicationem Bulgarorum destinatus existerat, benedictionem Summi Pontificatus suscepit.* Etiam Leonem octavum fuisse à Sicone Hostiensis, Benedicto Portuensi ac Gregorio Albanensi Episcopo ordinatum, testatur Romana Synodus Joannis duodecimi. Et de Gregorio septimo scribit in Viridunensis Ecclesiae Chronico Hugo Abbas Flaviniacensis: *Licet Papalis ordinationis & consecrationis privilegium solis Cardinalibus Episcopis, Albanensi, Hostiensis, & Portuensi, sit commissum, Giraldu Hostiensis, quia aberat, expectatus non est, sed qui ejus vices exsequeretur, subrogatus est.* Quòd nempè Gregorii consecratio ex causis non pateretur moras. Quòd horum trium Episcoporum privilegium laudant etiam in litteris ad Alexandrum secundum Pontificem Sanctus Petrus Damiani, Bertoldus Presbyter Constantiensis, & in Sigeberti Gemblacensis appendice Robertus Abbas Montensis. Et adjungit: *Hostiensis Episcopus ex antiqua consuetudine ordinat & sacrat Romanum Pontificem. Quæ consuetudo exinde accidit, quòd martyrizato Beato Sixto & Sancto Laurentio ejus Diacono, Beatus Justinus Presbyter cum Clero Romano elegit Dionysium in Pontificem Romanum, quem sacrauit Maximus Hostiensis Episcopus. Ex hac consuetudine exinde Hostiensis Episcopus ordinat & sacrat Romanum Pontificem, & habet Pallium solummodo ad ea, quæ pertinent in ordinatione & consecratione Romani Pontificis.* Hæc ex quo fonte Robertus habeat, ignoro. Fuit & sacræ & prophanae Antiquitatis peritissimus, & dives multis eruditus codicibus: Ex horum aliquo forsitan hausit. Ego malim istud fundari in Apostolico Canone, qui quemvis Patriarcham ac Autocephalum Primatem jussit ab aliquo suo Comprovinciali Episcopo consecrari. Quis Pontifex Hostiensis Episcopo Pallium dederit, etiam ignoro. Vaticanus & authenticus de Alexandri tertii Actis Codex laudat hunc Pontificem fuisse consecratum ab Hostiensis Episcopo.

Lib.
Ep. 10.

A. 1182.

A. 1164.

Lib. 1.
Ep. 20.

Episcopo, & adjungit: *Ad hunc solum Romanum Pontificis consecratio pertinet.* Et ejus Anti-Papam Octavianum, seu Pseudo-Victorem quartum affirmat fuisse consecratum ab Episcopo Malphitano, Ferentinensi, & Tusculano, additque fuisse ausum temerarium. Etiam Octaviani successorem Pseudo-Paschalem tertium, quòd à Leodiensi Episcopo Henrico consecratus fuerit, culpant Albericus, & Godefridus Colonæ Monachus ad Sanctum Pantaleonem. Eodem igitur meritissimo jure Geberardus Salisburgensis Episcopus damnavit ordinationem Guiberti.

Guibertus erat tunc pridem consecratus Episcopus, ideoque per ordinationem intelligi debet Papalis coronatio seu inthronizatio. Nam & hæc spectat ad Hostiensis Episcopum. Guilielmus Romanæ Ecclesiae Bibliothecarius exponit hujus conventiculi Acta, ac præsertim Guiberti inthronizationem: *Hunc talem, utique Guibertum, Henricus Rex adoravit pronus in terram, cui etiam, suadente Dionysio Placentino Episcopo, jurasse asseritur, ut ab eo Imperii coronam acciperet. Quid plura? Ita peccatis exigentibus, omnes qui aderant presentes, mente excocati sunt, ut non respicerent eolum, sed ad ejus vestigia osculanda, prob dolor, sese pariter ter incurvarent. His ita peractis, Rex in apertam hæresim lapsus, ad propria in Octavii Apostolorum regressus est; Guibertus verò hæresarcha, insignitus Papalibus insignibus, cum complicibus suis pomposè intravit Italiam. Etiam in avitum Papalis consecrationis locum hic conventus impexit. Papa enim, nisi gravissima necessitas impediat, consecrari debet Romæ in Vaticana Basilica, ad corpus Sancti Petri. Victorem tertium, Guiberto Romanam Urbem occupante, fuisse electum scribit Magnum Belgii Chronicon, atque adjungit: *Victorem innotuit pauci de Romanis ad culmen summi Sacerdotis trahunt, corruptisque pecunia Leonianæ Urbis custodibus, ob metum Schismatis, nocte consecrandum in Ecclesia beati Petri inducunt.* Tanta est necessitas, ut consecratio accipiatur in ista Ecclesia. Et non de nocte accipi debet, sed hora diei tertia. Victor maluit horam, quam locum dispensatoriè præteriri.*

Duravit hic Conventus à die vigesima quinta Junii usque ad diem sextam Julii. Interfuerunt triginta Episcopi. Verum Romani Pontificis ad ipsos non spectabat electio. In opere de Romanæ Ecclesiae privilegiis Presbyter Cardinalis Deus-dedit affirmat Guibertum fuisse Cadaloicæ intrusionis Ante-signanum, & de hac ad ipsum Cadaloum scribit Sanctus Petrus Damiani: *Quid tibi de Cardinalibus videtur Episcopi? Qui videlicet Romanum Pontificem principaliter eligunt.* Cadaloum notat, quòd non à Romanæ Ecclesiae Clero ac populo, sed electus fuerit à solis Placentino & Vercellensi Episcopis, adeoque esset manifestè intrusus. Hoc ipsum in Guiberto damnat Sancti Anselmi Lucensis Episcopi vita, scripta per ejus Presbyterum Pœnitentiarium: *In Guiberti promotione Roma non quaritur, nec Romanus Clerus aut Populus.* Brixinensi enim conventiculo adfuit unicus Presbyter Cardinalis Hugo Blancus, de quo idem scriptor: *Unicus adfuit Christ. Lupi Opera T. VI.*

Hugo nomine, candidus facie, nigerrimus mente. Cardinalis olim, sed dudum pro suis sceleribus justè excommunicatus & abjectus. Hic damnatus damnatum, perjurus perjurus, parricida laudat parricidam. In loco si quidem horrido & asperissimo, in mediis nivocalibus Alpibus, ubi fames assidua, frigus penè sempiternum, locus iste vicus est pro Civitate, qui Brixinorum vocatur, altissimis circumdatus scopulis, ubi etiam vix nomen obtinetur Christianitatis, promovetur. Hic principalis Ecclesiae privilegia, hic summi Sacerdotis jura, hic Sanctorum Patrum instituta, hic omnia evacuantur Canonica Decreta. Nimirum si qui rogaissent, ut alium Cælis imponeret Deum, quantum in ipso erat, existimo, faceret & confirmaret. Utique Ex-Cardinalis Hugo. Infame adeò spectrum, ne sine Cardinalibus viderentur eligere, triginta Episcopi sibi adjunxerunt.

Quæstiones variae circa Brixinense Conventiculum.

PRIMA quæstio est, An Guibertus ab hoc conventiculo fuerit reverè electus? Respondet non fuisse. Fuit Regia excommunicati ac degradati Henrici nominatione intrusus. Disertè hoc scribit in libris de Guibertino Schismate Sanctus Anselmus Lucensis Episcopus: *Deinde, quia cum in eodem Decreto cautum esset, ut Romæ Pontificis electio à Romano Clero & populo generetur, & postea Regi notificaretur, ipsi præfatum Decretum violantes, elegerunt, quòd eis non licebat, prius Cadaloum Parmensem, postea Guibertum Ravennatem, induentes eos Apostolicis insignibus vocantes Apostolicos, Apostatas Antichristi prædecessores.* Laudat Synodale Nicolai secundi de Romani Pontificis electione Decretum, in quo sunt hæc verba: *Eligatur salvo debito honore & reverentia dilecti filii nostri Henrici, sicut jam ei concessimus, & Successoribus illius, qui ab Apostolica Sede personaliter hoc jus impetraverint.* Henricus Rex Nicolai tempore erat adhuc puer, & Guibertus Parmensis Clericus agebat ejus Cancellarium. Hic Decretum corrupit, & ita transformavit, ut non solius Regii consensus, sed plenæ nominationis jus Henrico adscriberet, atque hæc pessima arte effecit in Basileensi Conventu nominari in Papam, ac intrudi Cadaloum Parmensem Episcopum in vacante Cathedrali defuncti Nicolai. Nam & Guibertus erat homo Parmensis. Meliora per Sanctum Annonem Coloniensem Archiepiscopum edoctus Henricus hæc Attentata correxerat, nihilominus ob inflicitam sibi à Gregorio septimo degradationem actus in rabiem rediit ad eundem rabidum sensum, atque istum eundem jam Ravennæ Archiepiscopum Guibertum in hoc Brixinensi Conventiculo nominavit, atque violenter in Papatum intrusit. Quòd ipsum in Cassinensi Monasterii Chronico testatur Leo Hostiensis Episcopus Germanorum ac Longobardorum, qui Henricum in schismatica adversus septimum Gregorium expeditione seque-

bantur, Episcoporum cum Desiderio Cassinensi Abbate & Romana Ecclesie Cardinale de Guiberti intrusione disputationem refert, atque inter Lib. 3. alia scribit: *Episcopi illi privilegium Nicolai Papae*, quod cum Hildebrando Archidiacono & centum vigintiquinque Episcopis fecerat, proferebant, quo statutum fuerat, ut nunquam in Romana Ecclesia sine Imperatoris nutu Pontifex ferret, quod si contingeret fieri, sciret se huiusmodi non pro Papa habendum, sed anathematizandum. An integrum & sanum, an verò corruptum à Guiberto Decretum allegaverint, infra discutiam. Quidquid sit, asseruerunt Pontificis nominandi Indutum Henrico fuisse à Nicolao datum, atque ejus vigore Guibertum esse promotum. Addiderunt plures Pontifices fuisse ita promotos, exemplis demonstrare conati sunt, atque ita tam hujus promotionis, quam ipsius etiam Decreti justitiam evincere. Ejusdem Desiderii aliam cum ipso Anti-Papa Guiberto de eadem re disputationem exponit idem Leo. Et de Apostolicae Sedis invasione redargutus Hæresarcha, se invitum id fecisse respondit. Nam si facere id renuisset, jus suum profecto ab Imperatore adimendum offererat. Utique jus nominandi Pontificis. Et hoc tanto zeli impetu defenderunt isti Episcopi, ut ad Papalis electionis ex Apostolico Canone libertatem provocanti, & Germanorum Imperatoribus nequidem Regium consensum deinceps permittendum asserenti Desiderio Astensis Episcopus indignationem Regis & omnium ultra montes habitantium fuerit cum stomacho minatus. Et tamen hic, licet Henrico adhæretet, non erat alienus à septimo Gregorio.

Secunda quaestio est, An Guibertina & Henriciana factio fuerit circa hoc punctum fundata? Respondeo nec ullum fundamenti fucum illi adfuisse. Lucet ex Sancti Anselmi Lucensis Episcopi variis ad ejus nugas responsionibus. Hæc est prima: *Quod si admittendum est, ut ratione factum dicatur, obijcimus ad hoc consuetudinem, præfatam Regem & ejus Optimates, se ea constitutione indignos fecisse. Primum, quia postea præfatum Nicolaum, Coloniensem Archiepiscopum pro suis excessibus corripuisse, graviter tulerunt, eumque hujus gratia, quantum in se erat, à Papatu deposuerunt, & nomen ejusdem in Canone consecrationis nominari vetuerunt, ideoque Decretum ejus de jure irritum esse debet. Quia cum à toto orbe Papa haberetur, juxta eorundem sententiam eisdem Papæ non fuit. Quasi non ex Dei, sed ex eorum tantum penderet voluntate, quempiam quilibet esse vel non esse. Romanus enim Pontifex, ut sapientes norunt, non modo deponi, sed etiam nullo Christiano jure potest à quolibet judicari. Colonienfis ille Archiepiscopus fuit sanctus Anno. Ejus à Nicolao Pontifice castigatum delictum usque huc ignoro. Forsan fuerint ejus lites cum populo Colonienfi. Porro Nicolai Decretum erat precaria & ad nutum revocabilis in Henrico Regem gratia. Lucet ex adductis ejus verbis. Et ista in Nicolaum audacia erat atrocissima injuria atque ingratitudo. Hinc Anselmus rectè scribit precariam gratiam ab ipsa fuisse exsufflatam. Insigniter hæc illustrat in disputatione cum Regio Advo-*

cato Sanctus Petrus Damiani: *Ecce compellis me vulgato sermone depromere, quod ob Imperialis Palatii reverentiam decreveram silentio præterire, sed juxta vestra scilicet exactionis instantiam jam in medium proferetur opus egregium vestrum, sæculis omnibus inauditum. Rectores enim Aulae Regiae cum nonnullis Teutonici Regni Sanctis, ut ita loquar, Episcopis conspirantes contra Romanam Ecclesiam, Concilium collegistis, quo Papam per Synodalem sententiam condemnastis, & omnia, quæ ab eo fuerant statuta, cassare incredibili prorsus audacia præsumpsistis. In quo nimirum non dicam iudicio, sed præjudicio id ipsum quoque privilegium, quod Regi prædictus Papa contulerat, si dicere liceat, vacuastis. Nam dum quidquid ille constituit, vestra sententia decernente destruitur, consequenter etiam id, quod ab eo Regi præstitum fuerat, aboletur. Sceleratum hunc conventum fuisse actum Basileæ, affirmat Hermannus Contractus. Verum hæc ejus Acta, utpotè pudenda, præterivit silentio.*

Sanctus Anselmus adducit & secundam responsionem: *Deinde, quia cum eodem Decreto cautum esset, ut Romæ Pontificis electio à Romano Clero & populo ageretur, & postea Regi notificaretur, ipsi præfatum Decretum violantes, elegerunt, quod eis non licebat, prius Cadaloum Parmensem Episcopum, postea Guibertum Ravennatem. Affirmat non nominandi Pontificis facultatem, sed solam Regii in factam electionem ac Electi personam consensus gratiam fuisse indultam à Nicolai Decreto, ideoque Regem & nuper in Cadaloi, & tunc in Guiberti intrusione graviter excessisse. Quod sit & verissima, & peremptoria responsio, palam claret ex ipso Nicolai Decreto. Et istud in libro de unitate Ecclesie advertit Venericus Vercellensis Episcopus, ideoque post multa in septimum Gregorium enuctata convicia pergit: *Atque ideo ipsa, quæ verè erat & est Romana Ecclesia, cum sit Mater omnium Ecclesiarum, quæ aliquo pravo dogmate nec aliquando fessellit, nec aliqua hæresi unquam falli potuit. Talis, inquam, sancta Mater Romana Ecclesia, cum non posset non misereri filiis viscerum suorum, qui per disensionem Regis Henrici & Hildebrandi Papæ traherentur, elegit summa necessitate Guibertum Ravennatis Ecclesie Episcopum ad Pastoralem curam Romani Pontificatus, consentiente pariter & agente Rege Henrico, pariterque Patricio Romano Ecclesie. Necessitas autem non habet legem. Igitur factum non est hereticæ pravitatis errore, quod consensit Guibertus adhuc Hildebrando viventi subrogari: Summa scilicet necessitate. Quoniam constat eum viasse ad interitum Ecclesie pariter & Reipublicæ. Blaterat Hildebrandum fuisse hæreticam Ecclesie ac Reipublicæ perniciem, ideoque omnem illi communicantem Clerum & populum excidisse à Romana Ecclesia, degenerasse in prophanam Synagogam, & illam migrasse ad solam Regis Henrici communionem. Quoniam verè Romana Ecclesia labi non potest in hæresim, longè minùs ipsam docere. Cum omnibus hæreticis garric veram Christianitatem perisset de toto terrarum orbe, & contractam esse ad suam Conventicula: Ad solam Africam, ad**

ad solam Phrygiam, aut etiam ad solam Masticam Sardorum. Garric cunctos verè Romanæ Ecclesie Episcopos sedisse in Brixinensi Synodo, ab his electum Guibertum, Henricum Regem conscripsisse electioni, atque ita ipsam factam Canonicè juxta Decretum Nicolai. Schismatica pertinacia eruditum virum coegit ita delirare. Manifestum enim est Brixinensi conventiculo nullam adfuisse Romanam Ecclesiam, ideoque Guibertum Regiæ nominationis violentia fuisse intrusum.

Sanctus Anselmus addit tertiam responsionem: *Præterea præfatus Guibertus, aut sui, ut suæ parti favorem adscriberent, in eodem Decreto quedam addendo, quedam mutando, ita illud reddiderunt à se dissidens, ut aut pauca aut nulla exemplaria sibi concordantia valeant inveniri. Quale autem Decretum est, quod à se ita discrepare videtur, ut quid in eo credi potissimum debeat, ignoretur? Cardinalis Deus-dedit hæc omnia indidit suo operi contra Simonicos & Schismaticos invasores, atque adjunct: Excommunicatio autem, quæ in præfato Decreto terribiliter profertur, à Guiberto aut à suis fautoribus indita solummodò creditur, quoniam in antiquioribus hujus Decreti exemplaribus longè aliter habetur. Et hæc quidem super eos venit, qui eam in sui favorem ibidem indidit: Et super eos, qui eam timentam dicere præsumunt. Super illos quidem, ut incidant in foveam, quam fodere, & ut apprehendant eos captio, quam occultaverunt. Ita corruptio putatur facta statim post mortem Nicolai Pontificis. Guibertus tunc erat Regis Henrici Cancellarius. Et hac de re scribit Hermannus Contractus: Romæ Nicolao Papa defuncto, Romani coronam & alia munera Henrico Regi transfuderunt, eumque pro eligendo summo Pontifice interpellaverunt. Qui ad se convocatis omnibus Italiae Episcopis, generalique Conventu Basileæ habito, eadem imposta corona Patricius Romanus appellatus est. Deinde cum communi omnium consilio Parmensem Episcopum in summum Romanæ Ecclesie elegit Pontificem. Regia autoritate nominavit. Quod ipsum lucidè affirmat Lambertus Schafnaburgensis: Gerardus Papa, qui & Nicolaus, obiit. In cujus locum per electionem Regis & quorundam Principum Parmensis Episcopus est substitutus. Utique Cadalous. Per Italiz Episcopos Hermannus intelligit solos Episcopos Longobardie. Hi enim soli spectabant ad Germanicum Imperium. Eadem de re scribit in Collectaneis de antiquis Pontificum Gestis Nicolaus Aragonensis: Cum in urbe Romana hæc, jam nobis dicta per Hermannum Contractum, agerentur, Longobardorum Episcopi, tam Simoniaci & incontinentes, quam alii facinorosi, auctore Guiberto Parmensi, convenerunt in unum, & consimilium Clericorum multitudine congregata, communiter statuerunt, ut aliunde non deberent Papam accipere, quam de paradiso Italiae, & talem personam, quæ eorum infirmitatibus compateretur & condescenderet. Quo facto aliquos ex ipsis ad Imperatricem ultra montes miserunt, qui ejus animum quibusdam verosimilibus figmentis allicerent, & sibi propitiam facerent. Venientes autem ad eam, suggererunt quædam filii ejus ita in honorem Patriciatus deberet*

A. 1061.

A. 1063.

Christi. Lupi Opera T. VI.

succedere, sicut in Regia dignitate. Præterea impudenter asserent, quod Nicolaus Papa statuerat Decretis suis, quod nullus deinceps haberetur Romanus Episcopus, nisi prius eligeretur à Cardinalibus, cui postea accederet consensus Regis. Conjugatos & Simonicos, in Longobardia præsertim grassantes, Episcopos & Clericos Nicolaus Pontifex durissimis Decretis compescuerat, & redegerat ad avitam disciplinam. Etiam Gerardum Galeriz Comitem excommunicaverat ob gravia crimina, & exstinctis facibus traderat perpetuo anathemati. Ita in præfata disputatione affirmat Sanctus Petrus Damiani. Et Longobardorum Episcopus favebat Guiberto Cancellarius, Longobardus & ipse, utpotè Parmensis. Hæc igitur vulpes post Nicolai mortem conjunxerunt caudas, & conjurarunt deinceps non admittere Papam nisi de paradiso Italiae, id est, de Longobardia: Et non nisi talem, qui suis infirmitatibus miserando condescenderet, id est, ipsis permetteret uxores & Simoniam.

Hunc in finem puero Regi Henrico miserunt Regia insignia, creantur Romanorum Patricium, ac ejus matri piissimæ Principi Agneti persuaserunt Romano Patricio fuisse à Nicolao Papa indultam Romani Pontificis nominationem. Et hac via Agnes ex sui filii nomine nominavit Cadaloum, utique commendatum à Guiberto. Et ille statim sacrilega Clericorum conjugia instaurare promissit, atque ita suos sectatores facere non tantum Cadaloitas, sed etiam Nicolaitas. Nicolaus Aragonensis rectè dicit à Longobardia Episcopos quosdam fuisse à suo gremio Legatos ad Imperatricem. Quod solus cum Vercellensi Episcopo Dionysius Placentinus fuerit Legatus, atque hi soli duo Cadaloum inthronizarint, diserte in suis ad hunc literis testatur Sanctus Petrus Damiani. Et quod hi Augustæ Agneti suaserint ad Papæ promotionem ex Nicolai Decreto requiri Cardinalium suffragia & Regium consensum, est penitus devium à vero. Quomodo enim piissima Princeps tunc nominasset? Proinde certum est, quod isti turbines suaserint ac persuaserint à Nicolai Decreto esse Principi indultam Pontificis nominationem. Alè id clamant hæc Lambertus Schafnaburgensis verba: *Causabantur Romani Principes, quod Rex eis inconsultis Romanæ Ecclesie Pontificem constitisset. Et ob eam injuriam meditari defectionem videbantur. Propter quod placuit Coloniensem Archiepiscopum Romam mitti. Qui veniens eò, cum aliud turbatis rebus invenire non posset remedium, judicavit ordinarionem, quæ inscio Senatu Romano facta fuisset, irritam fore. Et sic amoto Parmensi Episcopo, per electionem eorum Anselmum Lucensem Episcopum pro eo ordinari constituit. Ita Anselmus Lucensis Episcopus factus est Alexander secundus.*

Proinde Guibertus Cancellarius tunc corrupti Nicolai Decretum. Ita ipsum transformavit, ut Romano Imperatori ac etiam Patricio permetteret Romani Pontificis nominationem. Et hinc meliora edoctus Sanctus Anno, & per ipsum instructi Regina mater ac omnes Procetes statim

statim discesserunt à factæ nominationis Attentato, deseruerunt Cadaloum, & eligi permiserunt Alexandrum secundum. Et sic hodie in Synodorum tomis existans, & supra à nobis explanatum, quod Romano Imperatori ac Cæsari Regium consensum permittit in Papalem electionem, Nicolai Decretum nullo modo esse fictum aut depravatum, sed legitimum atque integrum. Lucet ex laudata Sancti Petri Damiani disputatione: *Privilegium irrevocissimo Regi nostro ipsi quoque defendimus, & ut semper plenum illibatumque possideat, vehementer optamus.* Et infra: *Absit à nobis, ut propter cuiuslibet hominis insolentiam Rex, qui innocens erat, quantum ad nos, rem sui juris amittat, & quem, auctore Deo, votis omnibus præsolamur ad Imperiale fastigium, non permitimus ob alienam culpam incurere Regiæ dignitatis detrimentum.* Agit de privilegio Regii consensus, & de Basileensis conventiculi in Nicolaum secundum Pontificem insolentia. Porro Romani, quos adversus Cadaloi intrusionem intercessisse scribit Lambertus Scafaaburgensis, Principes erant moti à Dominis Cardinalibus & omni Romana Ecclesia. Et horum potius, quam istorum jus ille debuerat urisse.

Audiamus & quartam Sancti Anselmi responsum: *Sed ut tandem invincibili gladio feriamus, præfatus Nicolaus, unus scilicet Patriarcha, cum quolibet Episcoporum Concilio non potuit abrumper, immò nec mutare non obviavit fidei Decreta Sanctorum quinque Patriarcharum, scilicet Romani, Alexandrini, Antiocheni, Hierosolymitani, Constantinopolitani, & ut ex numero præfatis Synodis apostolice colligi potest, Sanctorum Patrum numero ducentorum quinquaginta, & eo amplius.* Episcoporum, ac præsertim Romani Pontificis, Regiam nominationem affirmat ac demonstrat damnari fermè à cunctis, quibus omnes quinque adfuerunt Patriarchæ, generalibus Conciliis, præsertim à secundo Nicæno, cui adfuerunt plusquam ducenti & quinquaginta Episcopi. Affirmat hæc omnia per Patriarchalem Nicolai Synodum evacuari non potuisse, aut immutari. Adducit & alia Romanorum Pontificum contra Regiam in Canonicas Episcoporum electiones violentiam Decreta, atque concludit: *His itaque decursis, patet præfatum Decretum nullius esse momenti, neque unquam aliquid virium habuisse. Hæc dicens non præiudicio beatæ memoriæ Papæ Nicolao, nec quidquam ejus honoris derogando, Patrum sententias Dei spiritui conditas sequendo. Homo quippe fuit, eique ut contra fas ageret, surripi potuit. Nec mirum hoc eidem contigisse, cum quidam ipse Decessor invenitur decrevisse, & meliori usus consilio postea immutasse. Siquidem Bonifacius secundus legitur ex Decreto constituisse Vigiliam Diacorum sibi in Pontificatu succedere. Quod quia Romano Clero visum est Canonibus adversari, præfente Clero ab eodem suppositum est igni ante confessionem Beati Petri Apostoli. Et cerè præfatus Nicolaus, si tot Patrum sententias tunc in unum collectas vidisset, eas suo Decreto tam concorditer adversari perpenderit. Bonifacii secundi Decretum, & circa ipsum Acta sunt nota Eruditiss. Eiusdem sententiæ fuit Desiderius Cassinensis*

Abbas, Romanæ Ecclesiæ per Gregorium septimum creatus Cardinalis, & post ipsum Victor tertius. Etenim de ejus cum Germanorum Episcopis disputatione pergit Leo Hostiensis Episcopus: *Cum illi ostendissent privilegium Nicolai Papæ, quod cum Hildebrando Archidiacono & Episcopis centum viginti quinque fecerat, ut nunquam in Romana Ecclesia sine Imperatoris nutu fieret, quod si contingeret fieri, sciret se hujusmodi non pro Papa habendum, sed anathematizandum; Desiderius hujusmodi rationibus occurrit, dicens neque Papam, neque Archidiaconum, neque Episcopum aliquem, seu Cardinalem, vel quemlibet omnino hominem, licet id facere potuisse. Sedes enim, inquit, Apostolica Domina est nostra, non ancilla, nec alicui subdita, sed omnibus præfata: Et ideo nulla omnino ratione sub jugum à quoquam mitti potest. Quod à Nicolao Papa factum est, injustè profectò ac temerè præsumptum est. Non tamen cuiusque stultitia vel temeritate amittit Ecclesia dignitatem suam, neque vos id sentire ulla ratione debetis. Neque, favente Deo, ultra continget, ut ex Alemanni Regis nutu Papa ordinetur.*

Nodosa sunt hæc testimonia. Videntur non solum Romani Pontificis personam, sed etiam Patriarchalem ipsius Synodum affirmare fallibilem in generalibus morum Decretis, ideoque eidem infirmitati etiam Apostolicam Sancti Petri Cathedram subicere. Hinc ad hæc evadenda aliqui respondent Anselmum ac Desiderium non de integro ac sano Nicolai Decreto loqui, sed de vitio per Guibertum Cancellarium. At certum est errare. Etenim & Anselmus & Desiderius palàm loquuntur de Decreto, quod Imperatori Henrico indulgit non Papalem nominationem, sed solum Regium consensum. Præterea vitium à Guiberto Decreto non erat Synodale Nicolai, & ob istud Nicolaus non poterat argui. Proinde respondeo primò, Papalis electionis formam nec ad Christianum dogma, nec ad generalem Christiani populi disciplinam pertinere, sed esse rem indifferentem, mutabilem ex rationibus, vario tempore mutatam, & adhuc fortè mutandam, ideoque in ipsa valere hanc à Sancto Augustino in libris de Baptismo contra Donatistas scriptam regulam: *Ipsa plenaria Concilia sæpè priora posterioribus emendantur, Lib. 2. cum aliquo experimento rerum aperitur quod clausum erat, & cognoscitur quod latebat.* Affirmat non Romanum tantummodò Pontificem, sed etiam Generale Concilium in similibus posse circumscribi ac errare. Respondeo secundò, circa istud Decretum non Nicolaum secundum aut ejus Synodum, sed Sanctum Anselmum ac etiam Cardinalem Desiderium fuisse circumscriptos. Nicolaum ab illis sine fundamento culpari. Fateor Regium in factas electiones consensum adversari Ecclesiasticæ libertati: Equam tamen à Barbaris Erulorum Regibus inchoatum Imperatori Justiniano ac ejus usque ad Constantinum quartum Successoribus permittit Romana Ecclesia. Sine ipso Magni Gregorius noluit consecrari. Eundem exstinctum

resumpsit Imperator Ludovicus Pius, & ejus Successores dudum continuarunt. Ad eundem Henrico Regi indulgendum Nicolaus secundus fuit inductus à magnis rationibus. Et cur istud sine omnium quinque Patriarcharum assensu, id est, sine generali Concilio non potuerit facere? Hinc interim nota, quod Sanctus Anselmus non nisi quinto loco ponat Patriarcham Constantinopolitanum. Quia nempe tertium Constantinopolitanum & vigesimum octavum Chalcedonensem Canonem Romana Ecclesia usque tunc non admiserat.

Quæstio tertia est, An istud Nicolai Decretum fuerit cassatum à Gregorio septimo? Respondeo fuisse. Hinc enim ad adherentes Henrico Regi Episcopos dixit Abbas & Cardinalis Desiderius: *Non ultra continget, ut ex Alemanni Regis nutu Papa eligatur.* Et Regis actoties Germaniæ indignationem comminanti Asteni Episcopo reposuit constantiam consueta, neque Regem, neque totum simul orbem, si in unum conveniret, se ab hac depellere posse sententia. *Potest quidem, inquit, Imperator ad tempus, si tamen id permittat Deus, vim libertati Ecclesiasticæ inferre, nostrum tamen ad hoc nunquam poterit inclinare consensum.* Sed ubi est hoc Gregorii Decretum? Quidam existimant ipsum esse septimi Gregoriani Concilii primum Canonem. Et inter hos est Sanctus Anselmus Lucentis Episcopus. Verum iste Canon non Regium consensum damnat, sed solum investituram. Et de solis Episcopis atque Abbatibus agit, non de Romano Pontifice. Proinde respondeo Nicolai Indultum in Henrico degradatione fuisse à Gregorio circumductum. Erat enim non Decretum, sed dumtaxat personale Indultum, ideoque cum civili Regis morte exstinctum & sepultum. Et hinc Desiderius constanter affirmavit nulli Alemanno Regi deinceps permittendum. Undè & Calixtus secundus, licet Henrico quinto circa Episcopales electiones aliquid dederit, Romani Pontificis electionem servavit in plenissima, qua & hodiè gaudet, libertate.

Quarta quæstio est, Quæ Henricum Regem occasio permoverit ad hanc schismaticam Guibertine intrusionis audaciam? Respondeo fuisse permotum à sibi inflicta per septimum Gregorium degradatione. Henricum, quod crimina sua non corrigeret, tandem plenè degradavit Gregorius, & Rudolpho Sueviæ Ducem Germanicum, ad quod ipsum Saxones elegerant, Imperium confirmavit, misitque Imperialem coronam inscriptam hoc versu: *Petra dedit Petro, Petrus diadema Rudolpho.* Hanc pœnam digerere non valens Henricus, primò Moguntinam, deindè Brixinensem celebravit Curiam, & hocce horrendum jam pridem Wormatiæ inchoatum facinus complevit. Audiamus rem ab Othone Frisingensi Episcopo in libris de Gestis Frederici primi Imperatoris: *Cum sub Imperatore Henrico, qui inter Reges quartus, inter Imperatores tertius hujus nominis invenitur, Imperium gravissimè scissum fuisset, par-*

teque maxima Optimatum Principi suo rebellante, tota pene Regni latitudo ferro & flamma fedaretur, Gregorius septimus, qui tunc urbis Romæ Pontificatum tenebat, eundem Imperatorem, tanquam à suis destitutum, anathematis gladio feriendum decernit. Cujus rei novitatem eò vehementius indignatione motum suscepit Imperium, quò nunquam ante hæc tempora hujusmodi sententiam in Principem Romanorum promulgatam cognoverat. Eapropter pluribus ex Italia, Gallia, Germania apud Boiarie civitatem Brixinorum, in ipso Pireneo bayd procul à valle Tridentina sitam, coadunatis Episcopis, Princeps Curiam magnam celebravit. Ubi omnibus advenientibus, injurias sibi à Romana Ecclesia irrogatas affectuose conqueritur, quòd videlicet ipse inconsulto, qui tanquam Rex & Patricius, primus in electione sua urbis Episcopi esse deberet, Romani sibi Pontificem præfēcissent, cum à patre suo Imperatore plures ibidem quasi sine electione inbromizati fuerint. Hac querimonia omnium animi eò facilius contra Romanam Ecclesiam inclinari poterant, quò & laici secularis honoris consideratione accensi, & Episcopi consilio Clericorum suorum, quibus recenter connubia ab eodem Pontifice inhibita fuerant, inflammati, voluntati Principis accedebant. His igitur acclamantibus, præfata electio ab eis cassanda judicatur, Guibertusque Ravennatenis Archiepiscopus, Clemeus vocatus, assensu Principis creatur Urbis Episcopus, Gregoriusque septimus ab ipsis Pseudo-Monachus & Necromanticus appellatus exsufflatur. Quod ipsum affirmat in libro de unitate Ecclesiæ Venericus Vercellensis Episcopus, ac alij passim Scriptores. An porro Reges degradare primus cœperit septimus Gregorius, est supra discussum.

Quod ad hocce facinus conjugati & Simoniaci Clerici & Episcopi sint potentissimè cooperati, authentici item Scriptores affirmant. Calcar addidit Simoniaca ipsius Henrici avaritia, de qua ad Anti-Papam Guibertum declamat Sanctus Anselmus Lucentis Episcopus: *Rex tuus sine intermissione vendit Episcopatus suos, Edicta proponens, ut nullus habeatur Episcopus, qui à Clero electus, vel à populo fuerit expetitus, nisi præcesserit honor Regius. Quasi ipse sit hujus officii ostiarius, de quo veritas dicit: Hinc ostiarius aperit. Et infra: Vos Ecclesiæ Catholicæ, quam invasistis per totum Regnum, quod quia intrus occidit, foris diu stare non poterit, membra distrabit, & in servitutem redacta, quasi vile mancipium in vestrum dominum redigitis, & Divini juris libertatem vestro obsequio mancipatis, dicentes omnia Imperatoris juris esse subiecta, Episcopatus, Abbatias, omnes omnino Ecclesias, cum Dominus dicat, Ecclesiam meam, Columbam meam, Oves meas. Paulus dicit: Nemo assumit sibi honorem, nisi qui vocatus est à Deo tanquam Aaron. In parte tua qui præficitur, nisi quem aut gratia ex hausto favore, aut munus à manu, aut munus à lingua, aut munus ab obsequio attraxerit? Quis moribus, quis honestate, quis vitæ integritate eligitur? Persequendi sunt itaque lupi; vitandi sunt universi, qui ad hoc, ut hæretici fiant, promoventur.*

jur: Qui lepram Giezi cum divitiis suis possident, & mala quaesita mercede non tam patrimonium facultatum, quam thesaurum criminum congregant.

Quibus ex verbis discimus varia. Primum, quod post intrusum Guibertum Rex Henricus non tantum Episcopatus & Abbacias vendere perrexerit, sed istam iniquitatem insuper Edictis firmavit & legibus. Utique ad Gregorii contra Simoniam Decreta exsufflata. Et huc fortasse respicit in litteris ad Comitissam Mathildem Hugo Lugdunensis Archiepiscopus, scribens de Cassinensium Abbate Desiderio, jam promotum in Victorem tertium: *Decreta Domini sui Papae Gregorii, aliorumque sanctorum Patrum, non solum verbo aperta improbarit, verum etiam manifestis operibus postea destruxit*. Post ejectionem a sede Gregorium grassantem per omnem Italiam Henrico placere studuit Desiderius, atque ita ut ejus sacrilegis praesumptionibus non refragaretur, videtur Gregorii adversum Simoniacos & conjugatos Clericos sanctissima Decreta improbasse ac infregisse. Attamen Desiderio adversatus fuit Hugo, ideoque loqui possit ex affectu aut suspitionibus. Ejus Epistola existit apud Hugonem Flaviniacensem. Secundum discimus, quod Henricus, quod Episcopatus & Abbacias securius posset vendere & expilare, dixerit omnia ipsorum temporalia spectare ad Principem, rem propriam a se exigii, ideoque nullam hic esse Simoniam speciem. In tantas errorum tenebras solet pravas mentes Simonia dejicere. Tertium discimus Simoniam Regna jam intus cecidisse, ideoque brevi etiam foris lapsura. Nam & hoc Francorum Regibus olim imitatus fuit Magnus Gregorius. Quarto discimus, quod per Regiam Simoniam passim intrudantur homines vilissimi. Quinto, quod hi non sint Pastores, sed lupi ab omni populo vitandi. Sexto, quod exinde congregati nummi sint thesauri criminum. Ut ergo hanc mercaturam dimittere non cogeretur, Henricus Rex censuit nostrum Gregorium ex Apostolica sede extrudendum.

Quinta quaestio est, Quas causas & quae crimina allegaverit contra Gregorium? Respondeo palmarem causam esse nobis jam dictam ab Othone Frisingensi Episcopo: *Ubi omnibus advenientibus, Henricus injurias sibi a Romana Ecclesia irrogatas affectuosis conqueritur, quod videlicet ipso inconsulto, qui tanquam Rex & Patricius, primum in electione sua urbis Episcopi esse deberet, Romani sibi Pontificem praefecissent, cum a Patre suo Imperatore plures ibidem, quasi sine electione, intronizati fuerint*. Legitime creatum Pontificem Henricus scivit nec a se posse ejici, nec per ullam Synodum degradari: Hinc dixit Gregorium esse illegitime intrusum, ideoque quibusdam criminibus accedentibus posse extrudi. Addidit a se non Patri suo permissam ac usitatam nominandi Pontificis facultatem, sed praetendi solum Regium consensum, ideoque Gregorii intrusionem esse manifestam. Et hinc criminosis cum Proceribus Episcopi assumpserunt ipsam Guibertianam corruptelam de novo intrudendam

in Decretum Nicolai Pontificis, atque ita Regis non tantum in Regii consensus, sed in Papalis nominationis audaciam circumscribendi. Verum fabula non fuit nixa firmis fundamentis. Etenim Regis Henrici Apologus longe aliter scribit. Affirmat Henricum a Gregorio fuisse excommunicatum, atque prosequitur: *Cernens Rex Apostolicum ad hoc tendere, ut se Regno privaret, nec alia sua obedientia contentum, nisi ut Regno renunciaret, ex obedientia in rebellionem, ac ex humilitate in tumorem relabi coactus, hoc Apostolico facere parabat, quod Apostolicus sibi facere intendere. Cessa obsecro, Rex gloriose, cessa ab hoc molimine, ut Ecclesiasticum caput de suo culmine dejicias, & in reddenda injuria te reum facias. Injuriam pati, felicitatis est; reddere, criminis. Querebat itaque Rex causas & occasiones, qualiter eum ejiceret, inventumque est cum Romanam Sedem olim abjuratam insedisse. Quam idcirco abjuraverit, quia ad eam, dum Archidiaconus esset, adhuc vivente Domino suo per ambitionem aspirare voluerit. Utrum haec vera sint, an falsa, parum comperi. Alii asserunt, alii figmentum esse dicebant. Utrisque Roma fuit in argumentum. His, quod Roma mundi Domina nunquam pateretur tale nefas; illis, quod ea cupiditatis ancilla facile ob pretium permitteret omne nefas. Schismaticam degradandi Pontificis audaciam damnat ac detestatur, de Gregorii adversus Nicolai secundi Decretum intrusionem nec unum verbum adducit. Erat enim fabula. De danda nominandi Pontificis facultate Nicolaus nec somniavit, & in Canonicam Gregorii electionem Henricus omnino derat Regium consensum. Apologus aliud adducere nequirit, nisi damnatum in Formoso etiam Pontifice perjurum ambitum. Etenim hic a Portuensi sede degradatus jurat Episcopatum nunquam resumere. Hinc Sergius tertius ipsum judicavit intrusum, ideoque licet jam defunctum, extrudendum. At in Gregorium nostrum fuit manifesta calumnia. Lucet ex ejus in degradatorio Henrici diplomate ad Sanctos Apostolos Petrum ac Paulum juratis verbis: *Valde invitatus, cum multo dolore, & gemitu, & planctu in throno vestro valde invitatus sum collocatus*. Unde & hic ipse Apologus non praesumpsit calumnia ad stipulari. Est enim una ex calumniis & mendaciis Cardinalis Bennonis.*

Porrò crimina, quae Gregorii praetextu intrusionis Brixinensis Conventus voluit ad ipsum extrudendum adminiculari, supra audivimus ab Abbate Uspergensi. Fuerunt mendacissima somnia praefati Bennonis. Otho Frisingensis Episcopus ipsa appellat convitia & detractiones. Et praefatus Henrici Apologus nullam penitus ipsorum fecit mentionem. Et insensu Gregorii hostis Venericus Vercellensis Episcopus haec dumtaxat scribit: *Constat Hildebrandum vixisse ad interitum Ecclesiae pariter ac Republicae*. Praecipuum crimen, ex quo illum censet Papatu indignum, continuo asserit esse fugam, qua invasam ab Henrico Romam deferuit Gregorius, & fugit ad civitatem Salernitanam. Ab Henriciana trucidari Pontifex non sine causa timuit, ideoque

Orat. 10.

ideoque secutus est hoc Nazianzeni Gregorii Praeceptum: *Lex nostra sancit, ut urgente quidem tempore pro veritate periculum adeamus, nec pietatem prodamus per ignaviam, quamdiu autem licet, pericula ipsa ne provocemus, sive animarum nostrarum metu, sive ut iis consulatur, qui periculum nobis inferunt*. Ob hanc legitimam fugam Venericus clamat Gregorium non Pastorem fuisse, sed mercenarium, ideoque ejiciendum. Verum non respondet ad rem. Etenim haec fuga fuit Brixinensi conventu posterior, & nos hic quarimus causas Brixinensis Attentati. Et de cunctis istis calumniis Gregorius se solemnissime per sumptam Eucharistiam olim apud Canusium expurgavit. Purgationis feriem exponit Lambertus Schafnaburgensis.

A. 1077.

De Brixinensi Conventu addit Otho Frisingensis Episcopus: *Communi consilio Pontifici Scripsum corvittis & detractionibus plenum dirigere praesumpserunt, inter caetera dicentes; Sicut haecenus solebas dicere, quia nullus nostrum esset Episcopus, ita scias quia nulli nostrum deinceps eris Apostolicus*. Reynerus Reynecius vulgavit istius Conventiculi litteras, quibus est haec epigraphe: *Henricus non usurpative, sed pia Dei ordinatione Rex, Hildebrando, jam non Apostolico, sed falso Monacho*. Et hoc est exordium: *Hanc talem pro consensione tua salutationem promeruit, qui nullum in Ecclesia ordinem praetermissi, quem confusoris, non honoris, maledictionis, non benedictionis partem non feceris*. Est scurrile scomma, & libellus famosus, ideoque non recitandus. Interim nec necromantiam, nec concubinatum, nec homicidia, nec haesim impropere Gregorio, ideoque profiteri illum ab istis fuisse immunem. Ipsum solummodo notat de invasa per Simoniam Sede Apostolica, de Tyrannico in Episcopos ac omnem Clerum dominatu, & de sui Regis attentata degradatione. Et cur hoc Attentatum sit crimen, edicit: *Regem sanctorum Patrum traditio soli Deo judicandum docuit, nec pro aliquo crimine, nisi a fide, quod absit, exorbitaverit, deponendum asseruit, cum etiam Julianum Apostatam providentia sanctorum Episcoporum non sibi, sed soli Deo deponendum commiserit*. Et tandem Epistola concludit: *Tu igitur omnium Episcoporum nostrorum judicio damnatus descende, vindicatum tibi Sedem Apostolicam relinque, alius in solium Sancti Petri ascendat, qui nulla violentia Religionem palliet, sed Beati Petri sanam doctrinam doceat*. Ego Henricus Rex Dei gratia, cum omnibus Episcopis nostris tibi dicimus: *Descende, descende*. Similes litteras scripsit Henricus ad Romanam Ecclesiam Clerum & populum, quarum haec est conclusio: *Exurgite in Hildebrandum, fidelissimi, & primus in fide sit primus in ejus damnatione*. Non autem ut sanguinem ejus effundatis dicimus, quippe cum major et post damnationem poena sit vita quam mors; sed ut eum, si nolit, descendere cogatis, & alium communi omnium Episcoporum & vestro consilio a vobis electum in Apostolicam Sedem recipiatis, qui quod iste in Ecclesia vulneravit, curare velit & possit. Brixinense Attentatum mandat mitti in executionem.

Notanda sunt prioris Epistolae verba: *Qui nul-*

la violentia Religionem palliet. Damnant Gregoriana adversum Simoniacos & conjugatos Clericos Decreta, & potentem ipsorum executionem. Ea laterant sanae Sancti Petri doctrinae adversari. Nempè Henricus ad haec omnia praesumentia erat a Simoniacis & conjugatis Episcopis seductus. Notanda item sunt haec verba posterioris Epistolae: *Alium communi omnium Episcoporum & vestro consilio a vobis electum*. Demonstrant Henricum de facta Guiberti per Regiam nominationem intrusionem erubuisse. Guibertum jam intruserat, & tamen Romano Clero ac populo addidit Canonicam electionem. Nempè novem Romanam Ecclesiam a Regiae nominationis violentia esse alienissimam, ideoque ipsam circumducit per mendacia. Verum adducta per Othonem Frisingensem verba, *Sicut haecenus solebas dicere, &c.* in neutra sunt Epistola, ideoque scripta fuit & alia. Et haec later, aut interit. Henriciana ad Sanctum Annonem Coloniensem Antistitem Epistola habet quid simile: *Nullum Hildebrandi judicio licet esse Sacerdotem, nisi qui hoc a fastu ejus emendicaverit*. Quidam existimant Gregorium argui, quod sanxerit nullum Episcopum sine sua praevia confirmatione posse deinceps a Metropolitanis consecrari. Et certe hoc ex Apostolico Canone est avitum jus cujuslibet Patriarchae, ideoque per Gregorium omnino potuerat reparari. Attamen ipsum Gregorius non fecit: Et ista Epistola esse spuria & ficta. Et licet maledicentissima sit, tamen nec necromantiam, nec concubinatum, nec haesim impingit Gregorio, ideoque licet haec calumnias esse impudentissima mendacia solius Bennonis. Et adducta per Frisingensem Othonem verba impetunt sanctiones, quibus quoslibet Simoniacos & conjugatos Episcopos Gregorius degradavit. Utraque lepra maximè tunc grassabatur in Clero Germaniae atque Longobardiae.

Sexta quaestio est, An haec Gregorii degradatio & Guiberti intrusio statim habuerint effectum & executionem? Respondeo non habuisse. Etenim ipse etiam Henricus de ista intrusionem erubuit in adductis ad Romanum Clerum ac populum litteris, dumtaxat retulit degradatum Gregorium, & ipsis addixit Canonicam novi Pontificis electionem. Et Brixinensis Conventus Guiberto non mutavit nomen, ideoque ipsum necdum habuit pro suo Pontifice. Guibertus adhuc mansit Guibertus, non amplius Ravennas, & necdum Romanus Pseudo-Episcopus, sed factus militum Dux in Henrici exercitu. Audi rem a Bertholdo Constantiensi: *Henricus in Italiam, assumpto Apostata suo Guiberto, iterum Romanam invasurus, proficiscitur, adunata multitudine schismaticorum*. Ibiq; ea estate moratus, pend in cassum laboravit, nisi quod milites suos quibusdam castellis, ut facerent guerram Romanis, imposuit. Quia cum nec hac vice Romanam intrare permiserunt. Ignem quoque in domum Sancti Petri per quemdam traditorem immittere voluit, sed Dei misericordia protegente non potuit. Cogitavit enim ut de improvisis portas irrumperet, si Romani de velis propugnaculis ad incendium restringendum concurrerent. Unde ignem domibus quibusdam

dam Sancti Petri immitti fecerunt. Sed Dominus Apostolicus huic versutiae obviavit. Nam primum viso incendio, omnes milites Romanos ad propugnacula defendenda transmisit, ipseque solus, fiducia Sancti Petri fretus, factosigno Crucis contra incendium, ignem progredi ulterius non permisit. Igitur Henricus, capto venerabili Episcopo de Sutria, aliusque nonnullis, suoque Apostata Guiberto in Tiburrina urbe ad infestandos Romanos delictio, ipse Longobardiam reveritur. Post Brixinense conventiculum, Ex-Rex Henricus assiduis armis studuit Romam capere, ejicere Gregorium, ac intrudere Guibertum. Sed dudum non potuit. Et interim ipsum secutus est Guibertus non ut Papa, sed ut miles. Bertholdus adiungit: Porro Henricus totam Italiam adeo conturbavit, ut nullus securus ad limina Apostolorum ire posset, qui non prius abjuraret, quod ad Papam Gregorium non esset diversurus. Et ita fuit usque ad istius seculi annum octogesimum tertium. Tunc Divina Providentia Romam permisit ejus Schismaticis violentiis, sequenti anno Gregorius fugit Salernum, Guibertus fuit intrusus in Lateranense Palatium, vocatus Clemens tertius, & se offentans uti Episcopum Romanum. Ita profertur in libro de unitate Ecclesiae Venericus Vercellensis Episcopus, & alii passim Scriptores. Et in decursu ostenditur.

Septima quaestio est, Quid Ecclesia de isto Brixinensi Attemptato judicaverit? Respondeo Geberardi Salisburgensis Archiepiscopi sensum lucere ex adducta ejus epistola. Sancti Anselmi Lucensis Episcopi sensum jam item audivimus. Apud Conradum Abbatem Uspersensem exstat fragmentum epistolae, qua Guibertum de audacia constanter corripit idem Anselmus, atque adiungit de Gregorio: *Ut ergo de beato Gregorio Patre nostro dicam, quod de Cornelio scripsit beatus Cyprianus, factus est Episcopus de Dei & Christi ejus iudicio, de Clericorum penes omnium, & ut verius dicam, omnino omnium testimonio, de plebis quae tunc aderat suffragio, de Sacerdotum antiquorum & honorum virorum collegio, cum nemo ante eum factus esset, cum Alexandri locus, id est, cum locus Petri & gradus Sacerdotalis Cathedrae vacaret. Quo occupato, & de Dei voluntate atque omnium nostrum consensu ordinato, quisquis jam Episcopus fieri voluerit, foris fiat necesse est, nec habet Ecclesiasticam ordinationem, qui Ecclesia non tenet unitatem. Quisquis ille fuerit, licet multum de se jactans, sibi plurimum vindicans, prophanus est, alienus est, foris est. Et cum post primum secundus esse non possit, quisquis post unum, qui solus esse debet, factus est, jam non secundus est ille, sed nullus.* Anselmus haec verba desumpsit ex Sancti Cypriani ad Antonianum Episcopum epistola, quae demonstrat Sanctum Cornelium fuisse legitime promotum ad Sancti Petri Cathedram, ideoque illi superior ordinatum Novatianum patenter esse intrusum idolum. Et addit haec vera esse etiam in Gregorio & Guiberto. Et de ipso pergit dictus Abbas: *Haec priori, utique Brixinensi, sententiae valde contraria scripsit Anselmus Episcopus, qui litteris apprime eruditus, ingenio acutissimus, facun-*

dia praecipuus, & quod omnibus majus est, in Dei timore & sancta conversatione nominatissimus, adeo ut tam in vita quam post mortem referatur miraculis clarus. Quae omnia constanter praedicaverunt etiam Sanctus Petrus Igneus Albanensis Episcopus, Otho Episcopus Ostiensis, aliique per Italiam & Galliam, ac ipsam etiam Germaniam similes viri, atque ita Ecclesiam firmarunt in obedientia Gregorii.

At verò Wecilo Moguntinus, Venericus Vercellensis, aliique in Germania praesertim ac Longobardia Episcopi docuerunt Imperatorem non posse degradari, nec illi praestita fidelitatis Sacramenta solvi per Romanam Ecclesiam, ideoque Gregorium esse Ecclesiae ac Reipublicae perturbatorem, auctorem perjuriarum, Papalis potestatis abusorem, turbulentum falsi Dogmatis praedicatorum, ideoque Papatu legitime ejectum. Quam doctrinam suscepit etiam Clerus Leodiensis Ecclesiae. Lucet ex ejus litteris apologeticis adversus Paschalem secundum. Quin & aliqui eundem errorem conati sunt persuadere venerabili & constanti Ecclesiasticae potestatis vindici Herimanno Metensi Episcopo, ideoque is gravem hanc quaestionem retulit Gregorio, & accepit hoc Rescriptum: *Quod postulasti te quasi nostris Scriptis jurari & praemuniri contra illorum insaniam, qui nefandam ore garrunt auctoritatem Sanctae atque Apostolicae Sedis non potuisse Regem Henricum, hominem Christianae legis contemptorem, Ecclesiarum videlicet & Imperii destructorem, atque hereticorum auctorem & consententem, excommunicare, nec quemquam a Sacramento fidelitatis ejus absolovere, non adeo necessarium nobis videtur, cum hujus rei tam multa ac certissima documenta in sacrarum Scripturarum paginis reperiantur. Laudat coelestes Sancti Petri Apostoli claves, illi datam universalem ligandi, solvendi, & ascendendi potestatem, atque concludit: Numquid sunt Reges hic excepti? Aut non sunt de ovibus, quas Filius Dei Beato Petro commisit? Papalem hanc potestatem antiquis testimoniis atque exemplis erudite confirmat. Erroris auctor fuisse videtur Cunibertus Bambergensis Ecclesiae Clericus, qui Romanae Ecclesiae Primatum blateravit non datum à Deo, sed usurpatum & invasum à Romanis Pontificibus, ideoque ipsum adversus Imperialem aut Regiam Majestatem non posse praevallere.*

Fuerunt tunc etiam aliqui circa utrumque Pontificem haesitantes. Sic enim solet in quovis Romanae Ecclesiae schismate. Et inter ipsos fuisse videtur Anglicana Ecclesia. Ita suaedet haec epistola Sancti Lanfranci Cantuariensis Archiepiscopi: *Litteras tuas quas mihi per portitorem mearum misisti, suscepi & legi, & displicuerunt mihi quaedam, quae in eis inveni. Non probo quod Papam Gregorium vituperas, quod Hildebrandum eum vocas, quod Legatos ejus spinulos nominas, quod Clementem tot & tantis praeconiis tam praeproperè exaltas, Scriptum est enim non esse laudandum in vita sua hominem, nec detrahendum proximo suo. Adhuc incognitum est humano generi, quales nunc sint, & quales futuri sint in conspectu Dei. Credo tamen, quod Imperator sine magna ratione non est tantam rem ag-*

Lib. 8. epist. 21.

Lib. 9. epist. 5.

Lib. 1. cap. 30.

A. 1081.

gressus patrare, nec sine magno auxilio Dei tantam potuit victoriam consummare. Non laudo ut in Anglicam terram venias, nisi à Rege Anglorum licentiam veniendi prius accipias. Nondum enim insula nostra priorem refutavit, nec utrum huic obedire debeat, sententiam promulgavit. Auditis utrimque causas, si ita contigerit, perspicacius quid fieri oporteat, provideri valebit. Scripta est epistola post captam ab Henrico Romam, post ejectionem Gregorium, post plenè ibi intrusum Guibertum. Antea enim Guibertus non profecerat in Clementem. Scripta est ad nescio quem Clementis Legatum. Ex quo vides, quod factionem ac intrusionem suam firmaturus Guibertus Legatos miserit ad omnes Christianos Reges. Ita enim consueverunt Anti-Papae. Isti Legato, nisi antea Regis licentiam accipiat, Angliae ingressum diffuadet Lanfrancus. Quia nempe Guilielmus Anglicae Conqueror Rex plures contra Ecclesiasticam libertatem induxerat articulos, quorum unus fuit hic: *Nullus Romanae Ecclesiae Legatus sine Regis venia possit Regnum intrare, aut in ipso Jurisdictionem exercere.* Etiam hic fuit: *In Romana Ecclesia schismate neuter à Regno agnosceretur in Papam, nisi quem Rex declaraverit.* Juxta istos articulos Lanfrancus loquitur. Et hinc Henricus secundus, dum similes consuetudines stabilire studuit, ejus autoritate atque exemplo Sanctum Archiepiscopum Thomam conatus est circumscribere. Pseudo-Legatum Lanfrancus rectè arguit, quod Gregorium nominaret Hildebrandum, atque ita affirmaret plenè degradatum. Nam & Constantiensis Synodus Joannem vigesimum tertium, postquam degradarat, non amplius nominavit Joannem, sed Balthasarem de Cossa. Lanfrancus voluit utrimque causas audiri. Et illis auditis constanter adhæsit Gregorio. Etiam totum Angliae Regnum, atque ab illo tunc dependens Normandia. Lucet ex Gregorii litteris ad Hugonem Dientsem Episcopum, suum in Gallia Legatum. Quod etiam Franciae, Siciliae, & Hispaniae Reges, nec non & cuncti, qui esse perfectiores & columnae videbantur in domo Dei, adhæserint Gregorio, & soli Palatini per timorem aut favorem circumscripti forices sint sectati Pseudo-Clementem, testatur in Sclavorum Chronico Presbyter Hemboldus.

In epistola ad Christophorum Fauveum Joannes Launojus hanc rem memorat. Adducit ex historico Joannis Victorini Memoriali haec verba: *Roma facta est dissensus magna, his qui pro Imperatore erant dicentibus Hildebrandi depositionem esse justam, quia reus erat Majestatis ob hoc, quod contra Imperatorem ordinaverat alium, rebellandique contra ipsum audacitè adsumpsit; aliis dicto Papae faventibus, quod licet dictum crimen commississet, tamen non poterat de jure deponi, nisi in Concilio generali.* Et commentatur: *Tunc ergo arbitrabantur, qui Gregorii septimi partes sequebantur, generale Concilium supra Papam esse, qui deponendi Papae auctoritatem generali Concilio tribuunt.* Respondeo hujus schismatis radice & seriem à Launojo non percipi. Nec enim ob crimina, sed ob intrusionem Brixinensis

Conventus degradare attentavit Gregorius. Ei crimina affinxit in solum intrusionis adminiculum. Brixinensis per Henricum Regem indictus Conventus Gregorium tractavit eo modo, quo Parisiensis per Philippum Pulchrum Francorum Regem, sub quo scriptis Joannes Victorinus, indictus conventus tractavit, ac postea idem Rex per Clementem quantum tractari voluit octavum Bonifacium. Uterque Conventus utrumque Pontificem dixit violenter intrusum, ac insuper variè criminofum, ideoque omnino extrudendum. Et inter articulos, quos nominato à se Clementi quinto praescripsit Philippus Rex, hic fuit unus: *Ut Clemens Bonifacii memoriam damnaret, ac ejus utri intrusi nomen raderet de Papalibus tabulis, atque Parisiensis Conventus de illo iudicium faceret ratum & firmum.* Et Bertrandus Burdigalensis Archiepiscopus promisit facere. Sed è Bertrando in quintum Clementem mutatus mutavit & mentem: Respondit hoc iudicium à se non posse fieri, sed opus esse generali Concilio. Et hæc est germana origo Concilii Viennensis. Sic & septimi Gregorii fautores asseruerunt praesentem ejus intrusionem non à Brixinensi conventiculo potuisse judicari, sed à solo generali Concilio: Omnis tunc, etiam Gallicana, sub cælo Ecclesia constanter censuit intrusum quoque Pseudo-Pontificem extrudi non posse nisi per generale Concilium. Proinde nec Joannes Victorinus, nec septimi Gregorii fautores favent Joannis Launoji cogitationibus. Joannes enim Launojus agit non de illegitimo extrudendo, sed de legitimo Pontifice judicando atque damando. Hoc nemo tunc praetendit aut attentavit. Et fieri non posse omnes constanter docuerunt. Abundè lucet ex jam adductis circa hanc facti speciem testimoniis.

Octava quaestio est, Quis & qualis fuerit Guibertus? Respondeo ejus natales & primam professionem edici à Nicolao Arragonensi in vita Nicolai secundi Pontificis: *Eodem tempore Imperatoris Henrici relicta uxor cum parvulo filio gubernacula Italiae Regni tenebat, quae inter cætera famine & levitatis Acta, cuidam Parmensi Clerico Guiberto, nobili progenie orto, curam ipsius Regni & Cancellariam commisit.* Guibertus igitur fuit civitate Parmensis, genere nobiliss, professione Clericus, ab Henrici tertii Imperatoris Augusta vidua Agnete, quæ cum parvulo filio Henrico quarto administrabat Imperium, promotus in Regni Cancellarium. Factum id fuit anno post millesimum sexagesimo secundo. Verum promotio non placuit Germaniae Episcopis & Proceribus. Hi puerum dolose subriperunt Agneti, omnem Regni administrationem transfulerunt in Sanctum Annonem Coloniensem Archiepiscopum, & Cancellarii dignitas data est Gregorio Episcopo Vercellensi. Hæc esse isto ipso anno gesta scribit Lambertus Schafnaburgensis. Et in isto sui officii modico tempore Guibertus vitia Synodale Nicolai Decretum de Electione Romani Pontificis. Et uti cum officio non deposuit maliciam, ita nec omnem potestatem. Etenim defuncto Nicolao, cum Simoniacis & con-

jug-

jugatis Longobardiæ Episcopis & Clericis con-
spirationem inicit, & Regiæ nominationi violentia
intrudi in Apostolicam Sedem curavit suum
Parmensem Episcopum Cadaloum. De ipso,
licet Ex-Cancellario, & quarti Henrici Palatio
iudici quæst, quod de Acacio Lusco Cæsariensi
capud Palæstinus Episcopo & Imperatore Constantio
scribit in Illustrium virorum catalogo Sanctus
Hieronymus: *Acacius in tantum sub Imperatore
Constantio claruit, ut in Liberii locum Romæ Felice
Arianum Episcopum constitueret.* Et hinc li-
quet Guibertum fuisse conjugatum Clericum,
aut sanè istis sacrilegis conjugis potenter favisse.
Nam & talis erat Cadalous.

Hic tandem fuit ejectus, & in Petri Cathedralam
promotus Anselmus Lucensis Episcopus, vocatus
Alexander secundus. Et tunc moritur Henricus
Archiepiscopus Ravennæ, de quo scribit in vita
Sancti Petri Damiani Joannes Monachus: *Erat tunc
temporis defunctus Ravennæ Archiepiscopus, qui pro
sua protervia, sententia Romanæ Synodi fuerat olim
communione privatus. Qui tamen nimia temeritate,
neque ob illatam sibi sententiam tremefactus, ab
Archiepiscopali se non temperavit officio, consentaneum
sibi populum suam conagione miserè sedavit,
totamque Ecclesiam illicitis ausibus prophanavit.*
Ravennatum Ecclesia, ex quo per Græcorum Imperatorum
Exarchos inflata cœpit ambire Autocephaliam, frequenter
rebellavit Apostolicæ Sedi. Ad ipsam Henrici
defuncti contagio undequaque pollutam Alexander
secundus legavit ejus civem, Sanctum Petrum
Damiani: Et hic eam purgavit ab omni scabie,
& reduxit ad Matris obedientiam. Conservandæ
saluti necessarius erat sanus Episcopus. Verùm
Regiæ nominationis violentia tunc adhuc vexabat
Ecclesias. Hinc factum est quod habent Acta
laudati Alexandri: *Defuncto Ravennate Archiepiscopo,
Guibertus Cancellarius per interventum Imperatoris
electus est in ipsa Ecclesia, & postmodum ab
Alexandro Papa, licet immeritò, instantibus precibus,
consecrationem obtinuit. Cui priusquam consecra-
tionis manus imponeret, Prophetico spiritu repletus
idem Pontifex sic quidem fertur dixisse: Ego quidem
delibor, & tempus resolutionis meæ instat, tu verò
hujus sacrosanctæ Sedis acerbam senties ultionem.*
Factum id est anno istius sæculi septuagesimo
secundo, qui Alexandro fuit vitæ ultimus. Et hinc
tertia septimi Gregorii epistola est ad hunc Guibertum: Et
Alexandri mortem, & suam electionem illi refert
Gregorius, necnon & Romanam commendat
Ecclesiam. Ex quo lucet Guibertum fuisse tunc
eminentem Episcopum. A Regiæ nominationis
virtute semper exempta & libera fuit Ravennæ
Ecclesia. Suo loco adduxi rationes. Hinc Guibertus
non per nominationem, sed per eligendæ personæ
designationem videtur fuisse intrusus. Electus enim
est per interventum Imperatoris.

Septimus Gregorius, quod Ecclesiasticam disciplinam
intrepidus repararet, passus est multas calamitates:
Præsertim post excommunicatum Regem Henricum.
Istarum unam refert Conradus Abbas Uspergensis:
Cencius quidam,

*civis Romanus, ex favoribus Henrici, in Nativitate
Domini Gregorium Papam in galli cantu Missam
celebrantem, de Altari vulneratum graviter rapuit,
& in turri sua in custodiam misit. Unde populus
iratus, eodem die turre Cencii destruxit, eique
vita viæ impetrata, suo loco Pontificem restituit.
Prius tamen Missa ad Alcare sustentatus percantata,
quam prius inceperat, sed nondum finierat.*
Cencius fuit Romanorum potentissimus, Romanæ
Urbs Præfectus, Stephani Præfecti filius. Factum
id fuit tertio Gregorii Pontificis anno. Quod
ipsum largiori stilo describit Lambertus Scaf-
naburgensis. Et Guibertum, quod ex tunc speraret
intrudi in Gregorii thronum, fuisse facinorosi
cooperatum testatur in ejusdem Pontificis vita
Guilielmus Bibliothecarius. Et exinde homo
insolens non desit insidiari Gregorio, conjurare
cum ejus hostibus, & palam rebellare. Nam
quod anno septuagesimo septimo Henricum Regem
instigaverit ad Gregorium simul cum Comitissa
Mathildi captivandum, in suis versibus affirmat
Domnizo Presbyter.

Audiamus quid de Guiberto scripserit & fensit
ipse septimus Gregorius. In litteris ad Apuliam
& Calabriæ Episcopos affirmat Henricum Regem
& Longobardiæ Episcopos semper sibi fuisse
hostiliter adversatos, ab illis olim procuratum
schisma Cadaloi, nunc denuò intrusum Guibertum,
Ravennatis Ecclesiæ devastatorem, Anti-Christum
istius temporis, & Hæresiarum, atque profequitur
de Brixinensium Conventuali Episcopis: *In quo nimirum
Satanæ conventu illi interfuere, quorum vita est
desperabilis, & ordinatio hæretica immensitate
multimodi criminis. Siquidem ad hanc insaniam
illa demum eos desperatio traxit, quod neque
precibus, neque servitorum aut munerum
promissionibus scelerum suorum veniam apud nos
valuerint impetrare, nisi forte vellet iudicio
Ecclesiastico, nostræque censuræ se, mediante
misericordia, sicut decet officium nostrum
submittere. Hos itaque nullis rationibus fultos,
immò omnium criminum conscientia perditissimos,
tantò magis vilipendimus, quantò ipsi se
altiora conscendisse confidunt. Per misericordiam
quippè Dei, & orationem Sancti Petri, quæ
Simonem Magum, eorum utique Magistrum, ad
altiora tendentem mirabiliter dejecit, speramus
eorum ruinam non diu remoraturam, & quietem
sanctæ Ecclesiæ, victis & confusis hostibus suis,
more solito gloriosissimè dilatandam.* In litteris
ad omnes Sancti Petri in Italia fideles affirmat
sibi à Roberto, Jordano, & aliis Nortmannorum
Principibus, necnon à Thuscis ac aliarum
vicinarum Provinciarum Dynastis promissa
militaria auxilia, & concludit: *Undè post
Kalendas Septembris, postquam tempus
frigescere cœperit, cupientes sanctam
Ravennatem Ecclesiam de manibus impiis
eripere, & Patri suo Beato Petro restituere,
partes illas armata manu, sicut de Domino
speramus, petemus, ac per ipsius
auxilium nos eam liberavimos haud
dubie credimus.* Cunctos Sancti Petri
fideles hortatur ad sibi auxiliandum. Verùm
res non successit. Henricus enim Rex
multo cum milite intravit Italiam, & omnem
Gregorii conatum est fru-

frustratus. Ex his interim vides, quod Guibertus,
licet à Brixinensi conventu electus in Anti-Papam,
non valedixerit Ravennati Ecclesiæ, quia nempè
adhuc manebat Guibertus, necdum erat
Clemens tertius.

Interim Gregorius non desistit studere existinguendo
schismati. Etenim in litteris ad Marchiæ Firmam,
Thusciam, & Ravenatis Exarchatus Clerum &
populum affirmat Ravennatem Ecclesiam fuisse
olim opulentissimam, & plenè subjectam
Apostolicæ Sedis, atque profequitur: *Cujus
antiquum decus in spiritualibus & secularibus
professò cum reminiscimur, non sine gravi
mœrore eam tanta devastatione laborantem
nunc cernimus. Et ut apertius intelligatur,
certè perverforem, destrucloremque ejus
Guibertum, dictum Archiepiscopum, ita Religionem
ejus disperdidisse, & bona dilapidasse non
minori ferè dolore sufferimus, quam si idem
sanctæ Romanæ Ecclesiæ pro sua audacia
fecisset. Verùm cum cetera facta illius
perpenduntur, hæc non tamoperè miranda
videntur. Quippè qui perjurium de inobedientia
& infidelitate committere non timuit, quique
contra ipsam Apostolicam Sedem, cui perjuraverat,
conspirare pro minimo habuit, eamque
invadere cogitans, eodem modo dissipare
vehementissimè cupit, homo superbissimus,
nefandorum scelerum sibi conscius, cui
mirum videri debet, si adcepta potestate,
ubi licuit, ita se habuit? Sed illius
facinora commemorare supersedeo, quæ per
totum Romanum orbem se prodiderunt,
pro quibus ipse in sancta Synodo Romæ
celebrata omnium Episcoporum qui ad-
erant consona sententia, jam ex triennio,
gladio anathematis sine spe recuperationis
percussus est. Ea non præterierit
notitiam vestram. Quæ omnia
Gregorius repetit in duabus sequentibus
epistolis. Et in epistola ad Desiderium
Cassinensem Abbatem, ac Romanæ
Ecclesiæ Cardinalem Presbyterum, adjungit:
*Tu verò ipse cognoscis, quia si nos
amor justitiæ & honor sanctæ Ecclesiæ
non teneret, tamque præcæ voluntati
Regis & suorum vellemus favere,
nullus aliquando Prædecessorum
nostrorum ab Antecessoribus Regibus,
seu etiam Archiepiscopis, utique
Ravennatibus, jam amplum & devotum
servitium, sicut nos ab hoc Rege &
hoc Archiepiscopo, habere potuerunt.*
Verùm quoniam illorum minas &
servitia pro nibilo ducimus, magis,
si necesse fuerit, mortem suscipere
parati erimus, quam impietatibus
eorum assensum præberimus. Quibus
ex verbis habemus duo. Primò, quod
Gregorius, & conati in omnibus placere.
Quòd Domino suo Gregorio septimo
Papæ fidelitatis Sacramenta Guibertus
præstiterit, & obedientiam novem
annis exhibuerit, scribit in Cassinen-
si Monasterii Chronico Leo Ostiensis
Episcopus, quòd assumptum in
Brixinensi Conventu Papatum
Guibertus circumtulit ad solum
Gregorii terrorem, paratus deponere,
si placuisset Gregorio ad ejus &
Henrici Regis crimina connivere.
Ejus mores ibidem insigniter
depingit Leo, addens Dementis
quàm Clementis nomine fuisse
digniorum.*

Nec tantum propriæ Ecclesiæ, sed etiam
subditorum sibi Monasteriorum bona
invasit Guibertus. *Christi Lupi Opera T. VI.*

Sanctus Petrus Damiani, nimis pro
reparanda Ecclesiæ disciplina laboribus
lassatus & fractus, Ostiensis Episcopatum
deposuit, & se clausit in nescio quo
paupere Ravennatis Diocesis
Monasterio, illic se parans ad
tremendum Dei judicium. Videtur à
Guiberto fuisse invitatus, verùm
postea tractatus pessimè. Etenim
in datis ad ipsum litteris lamentatur
se nec ad ejus faciem admitti, flagellari
in dies, pati acres verborum plagas,
atque adjungit: *Ecce, Clementissime
Domine, cetera Lib. 3. Monasteria sub
alio misericordiam vestræ illese
persequuntur, & cum securitate &
immunitate Deo deseruiunt; hoc
autem solum, ex quo in illud ingredi
precepisti, tot patet inraosionibus
& rapinis obnoxium, ut nisi mens
vestra vel nunc stetur ad misericordiam,
jam videatur funditus desolandum.
Sic itaque domus Dei per te videtur
in ima dejici, per quem sperabatur,
Deo vobis cooperante, celo tenus
exaltari. Quapropter, gloriosissime
Domine, fuis lacrymis ad vestigia
vestra corruo, sanctæ Pietatis viscera
imploro, ut secundum Gravitatis
vestræ prudentiam meminertis
retinere flagellum, jam ponatis
tot persecutionibus modum, dicente
Domino per Prophetam: Dum
conturbatus fueris, in ira
misericordie memor eris. Nec
gravetis sanctum locum ad hoc
auferendo pecuniam, quem tantam
Ecclesiasticarum rerum nostris jam
perulisse jamcturam. Tantæ
dignitatis & tantæ humilitatis
virum excruciare, ejusque sanctum
& inops Monasterium expilare
homo improbus non erudit.*

Porro Geberardus Salisburgensis
Archiepiscopus rectè scripsit
Guibertum non in unica, sed in
pluribus Romanis Synodis fuisse
damnatum. Prima fuit quarta
nostri Gregorii Synodus: *The-
baldum dictum Archiepiscopum
Mediolanensem, & Ravennatem
Guibertum, inaudita heresi &
superbia adversus hanc sanctam
Catholicam Ecclesiam se extol-
lentes, ab Episcopali officio
suspendimus, & olim jam factum
anathema super ipsos innovamus.*
Anathematis causam exponit
in Cassinenis Monasterii
Chronico Leo Ostiensis Episcopus:
*Anno Domini Incarnationis
millesimo septuagesimo septimo
Mathilde Comitissa Liguriæ &
Thuscie, iram Imperatoris
Henrici sibi metuens, Liguriam
& Thusciam Provincias Gregorio
Pape & sanctæ Romanæ Ecclesiæ
devotissimè obtulit. Hæc ergo
causa inter Pontificem &
Romanum Imperium diffensionis
& odii fomitem ministravit.*
Tunc Henricus intravit Italiam,
studuitque & Mathildem &
Gregorium capere, ac hujus
in thronum intrudere Guibertum.
Et hæc quidem Synodus non
inflixit, sed solummodò innovavit
anathema: Utique à tertia
Synodo inflidum in omnes
generatim Regis Henrici fautores.
Secunda ejus damnatio fuit
plena depositio, inflicta per
quintam Gregorii Synodum.
Istam, licet Synodalia Acta
nullam faciant mentionem,
exponit Pontifex atque
exsequitur in litteris ad
Ravennatem Ecclesiam.
Tyrannicas Guiberti
deprædationes, aliæque
facinorosa commemorat,
atque profequitur: *Sed quia
his malis, aliisque Lib. 6. quam
plurimis flagitiis irretitus
atque pollutus, epist. 10. ne
argui posset atque convinci,
superbie faustu*

Iu elatus contra Apostolorum Principem calcaneum erexit, & in inobedientia, quæ sceleri comparatur idolatriæ, perseverat, cum sine spe recuperationis, Spiritus Sancti iudicio, Apostolicæ Sedis auctoritate, in sancta Romana Synodo esse depositum presentium iudiciis indubitanter cognoscite. Quapropter ut nullam ei deinceps, quæ Episcopo debetur, obedientiam exhibeatis, omnibus vobis Beati Petri Apostolorum Principis auctoritate precipimus. Eiusdem tertia damnatio habetur in actis septimi Gregoriani Concilii: Sententiam depositionis & excommunicationis jam plerumque datam in Thebaldum Mediolanensem dictum Archiepiscopum, & Guibertum Ravennatem confirmamus & corroboramus. Et hoc tot elogiis insigne monstrum Brixinensis conventus sibi exaltavit in idolum.

Notanda sunt Venerici Vercellensis Episcopi de Guiberto verba: *Quoddam si Clemens Papa, verè pius & pacificus, videtur his, qui sunt ex contentione, vel in hoc esse culpabilis, quod antea Episcopus alterius Ecclesiæ nunc factus est Pontifex Romanæ Ecclesiæ, sciant hoc licitum esse ex Canonum constitutione, præcipuè autem ex Decretis Antheri Pape, si non fuerit ambitus causa, sed factum aut necessitate aut utilitate. Juxta quod Petrus Sanctus & Princeps Apostolorum de Antiochia, utilitatis causa, translatus est Romam, ut ibidem proficere posset. Affirmat Guiberti Papatum etiam translationis causa fuisse à quibusdam Catholicis damnatum. Ex eadem enim causa Imperator Basilius Macedo tentavit Marini primi Papatum, & ejus pro octavo Concilio Acta evertere. At sine fundamento. Etenim Marinus non fuerat translatus.*

Et usque ad Formosum Pontificem Romana Ecclesia omnem translationem ignoravit. Et exinde natos tumultus cuncti novimus, & etiamnum deploramus. Interim neque tunc plenè dormivit translatio. Quin & Sanctum Leonem nonum, Damasum secundum, Victorem secundum, Nicolaum secundum, & secundum Alexandrum novimus fuisse translatos. Ipsos dispensatorie admittit Romana Ecclesia, quod in proprio gremio non reperiret aptam personam. Omnino dispensatorie. Ita lucet ex adducto Catholicorum adversus Guibertum argumento. Quin & plures Romanæ Ecclesiæ Cardinales istud ipsum adduxerunt adversus Papalem electionem Othonis Hostiensis Episcopi. In mortis lecto Gregorius septimus ad sibi succedendum commendavit quatuor: Desiderium Cassinensis Monasterii Abbatem, Othonem Hostiensis Episcopum, Sanctum Anselmum Lucensem Episcopum, & Hugonem Archiepiscopum Lugdunensem. Et Desiderius impetravit eligi Othonem. Addit autem in Cassinensis Monasterii Chronico Hostiensis Episcopus: *Cum jam jamque de Hostiensi Episcopo decernerent Electores, repente quidam de Cardinalibus contra Canones esse hanc electionem affirmans, nequaquam se consensurum clamavit. Quod nempe Otho promoveri non posset, nisi per translationem. Ita impedita fuit ejus promotio, & electus fuit Desiderius, vocatus Victor tertius. Nichilominus huic successit Otho, appellatus Urbanus secundus. Ita Apostolicus adversum translationes Canon apud nos cepit paulatim dormire.*

Lib. 3.
cap. 66.

S. GRE-

S. GREGORII VII. OCTAVUM ROMANUM CONCILIUM.

Anno ab Incarnatione Domini millesimo octogesimo primo, Pontificatus verò Gregorii septimi anno octavo nondum exacto, præside eodem Apostolico, celebrata est Synodus Romæ in Basilica ejusdem Salvatoris & Redemptoris nostri Jesu Christi, in qua inter cætera sententiam depositionis Archiepiscoporum Arelatensis & Narbonensis, atque excommunicationis per Legatos Apostolicæ Sedis promulgatam Dominus Papa, his qui aderant collaudantibus, firmavit. Henricum quoque dictum Regem, & omnes fautores ejus, qui in præterita excommunicatione animum induraverant, iterum excommunicavit. Anathematizavit item Ildimundum & Landum Campanicos tyrannos, omnesque adjutores eorum. Præterea suspendit ab officio quosdam Episcopos, qui ad Concilium invitati, neque ipsi, neque nuncii ipsorum pro ipsis venerunt.

SCHOLIUM.

Facta est hæc Synodus anno post millesimum octogesimo primo. Dies & mensis ignorantur. Facta videtur in exordio Aprilis. Etenim facta est octavo Gregorii anno necdum expleto: At verò Gregorius fuit electus anno post millesimum septuagesimo tertio, die decimo Kalendas Majas. Porrò damnatus hic Arelatensis Archiepiscopus fuit Aicardus, magnus Regis Henrici fautor, ideoque per Gregorium ac ejus Legatos variis in Synodis damnatus. Exitat Gregorii Epistola, qua Arelatensis Ecclesiæ Clerum ac populum cum stomacho increpat de nimium diuturna Episcopalis sedis vacatione, hortatur ad tandem eligendum novum Episcopum, ad electioni præsidendum legat Leodegarium Episcopum Vapincensem, & eligi mandat cum consilio Hugonis Diensis Episcopi, sui in Gallia Vicarii. Quæ omnia scribuntur adversus degradatum Aicardum. Videtur tamen ille tandem poenituisse, ac rediisse in Apostolicæ Sedis gratiam. Ipsam enim usque ad illius sæculi annum nonagesimum sedisse Antistitem, ac in Cathedrali Basilica fuisse Episcopaliter sepultum, in Gallia Christiana ostendunt Fratres Sannarhani.

Lib. 6.
epist. 2.

Damnatus hic Archiepiscopus Narbonensis, videtur esse ejusdem farinae Guifredus, de quo habet tertia Gregorii Synodus: *Agathensem Episcopum Berengarium, quia Narbonensi Archiepiscopo excommunicato communicavit, & vices Episcopales pro illo fecit, excommunicamus. Et quarta Synodus: Renovamus excommunicationem à Prædecessoribus nostris factam super Guifredum Archiepiscopum Narbonensem, & absque ulla recuperationis spe ab Episcopali officio eum submovemus. Et quinta Synodus: Narbonensis Archiepiscopus iterum excommunicatur. Et sexta Synodus: Excommunicatus est sine spe recuperationis Archiepiscopus Narbonensis. Verùm hujus Synodi tempore Guifredus erat mortuus: Anno post millesimum septuagesimo nono esse in anathemate extinctum, affirmant tabulæ Narbonensis Ecclesiæ. Proinde Gregorius hic fulminat in ejus Successorem Petrum, de quo septima ipsius Synodus: *Petrum olim Rubenensem Episcopum, nunc autem Narbonensis Ecclesiæ invasorem, pari sententia damnamus. Adversus eundem habemus in Gregorii ad nescio quos nobiles Comites litteris: Salutem vestram præcipuè providentes rogamus, & ex parte Beati Petri precipimus vobis, ut Narbonensi Ecclesiæ, jam ex longo tempore à Diaboli membris pervasæ, promptè subvenientes, fratrem nostrum Dalmatium Archiepiscopum,**

Lib. 8.
epist. 16.

scopum, quem tandem Canonicè electum meruit accipere, modis omnibus studeatis adjuvare. Illi autem persuasori, qui non per ostium ut Pastor, sed abundè ut fur & latro ingressus, oves Christi matas, & perdit, immò Diabolo tradit, modis quibus potestis resistite, si gratiam omnipotentis Dei, desideratis accipere. Igitur Gregorio tandem obediit Narbonensis Ecclesia, sibi intrusum Petrum extruxit, Canonicè sibi elegit Dalmatium, & Romæ à Gregorio consecratum inthronizavit. Attamen Petrus non desit latronem agere, & Ecclesiasticarum possessionum partem violenter detinere, immò & in alios profundere. Lucet ex Urbani secundii ad Narbonensis Ecclesiæ Clerum & populum litteris, exstantibus in Gallia Christiana fratrum Sammarthianorum. Et profani detentores videntur Urbano obtemperasse.

Quin hac in Synodo etiam Guibertum damnaverit Gregorius, licet Synodalia acta non expriment, non est dubitandum. Disertè id affirmat Presbyter Domnizo in carmine de Actis Comitissæ Mathildis. Existimo hunc fuisse palmarem scopum hujus Synodi. Ejus acta edicit Gregorius in litteris ad omnes Sancti Petri in Italia fideles: *Norum sit Dilectioni vestrae, nos tam per nos ipsos, quam per Legatos nostros, cum Duce Roberto, & Jordano, ceterisque potentioribus Nortmannorum Principibus fuisse locutos, qui profectò unanimiter promittunt, se sicut jurati sunt, ad defensionem Sanctæ Romanæ Ecclesiæ, nostrisque honoris contra omnes mortales auxilium impensuros. Id ipsum quoque nobis, & qui circa urbem longe lateque sunt, & in Thustia, ceterisque regionibus Principes firmiter pollicentur. Undè post Kalendas Septembris, postquam tempus frigescere cepit, cupientes sanctam Ravennatem Ecclesiam de manibus impiis eripere, & Patri suo Beato Petro restituere, partes illas armata manu, sicut de Domino speramus petemus, ac per ipsius auxilium nos eam liberaturos baud dubitè credimus. Omnes Sancti Petri fideles animat ad hoc sacrum bellum. Inter Italiæ Principes eminebat Domina Mathildis, ideoque tunc factum est, quod in Apologeticis adversus Paschalem secundum Pontificem litteris scribit Leodiensis Ecclesiæ Clerus: Legimus Hildebrandum Papam præcepisse Mathildi Marchionissæ in remissionem peccatorum suorum, ut debellaret Henricum Imperatorem. Omnes hosce sacros milites Gregorius donavit plena Indulgentia omnium peccatorum. Et hocce exemplum postea in Claro-Montano Concilio imitatus fuit Urbanus secundus.*

Lucem accipere hæc debent à Chronico Cassinensis Monasterii. Guilielmus Romanæ Ecclesiæ Bibliothecarius hæc habet de fine & conclusione Brixinensis Conventiculi: *Rex ad propria in oclavis Apostolorum regressus est, Guibertus verò Hæresarcha, Papalibus insignibus insignitus, cum complicibus suis pompasè intravit Italiam. Laudatum Chronicon addit Imperialem Coronam à Gregorio tunc fuisse missam Rudolpho Duci, & denuò confirmatum Imperium, atque adjungit: Quod ubi Cesari in Italia nuntiatum est, & vestigio in Gallias transiens, anno Do-*

*minicæ Incarnationis millesimo octogesimo primo, contra eundem Ducem bellum iniens, in quo primò publico Marte superatus, deinde victor effectus eundem Ducem gladio trucidavit. Victor igitur Imperator effectus, suæ injuriæ ulciscendæ memor, congregato exercitu, Romam advenit, sed obstitentibus Romanis cum eodem Pontifice, sine effectu reversus est. Hoc etiam anno Robertus Dux cum quindecim millibus armatorum transito mari, Romaniam debellaturus ingreditur: Contra quem Alexius Imperator cum centum septuaginta millibus adveniens bellum inivit, à quo idem Imperator devictus est. Multa involvit compendio. Soluta Brixinensi Conventu Henricus in Germaniam, Guibertus abiit in Italiam, ad civitatem Ravennatem. At sibi metuens revo-cavit Henricum. Et tunc videtur Gregorius Nortmannos ac alios Italiæ Procures animasse ad expugnandam Ravennam, & Henricum Italia ejiciendum. At interim Sævix Dux Rudolphus solemniter agebat Imperatorem, & omnia liberè pervadebat. Hinc ille Guibertum reliquit, ei prætulit salutem Imperii, ac rediit in Germaniam. Ita ad antecedentem annum scribit etiam Marianus Scotus: *Bellum juxta Ælstram committitur à Rege Henrico in quo Rudolphus Rex occiditur, & Merseburg sepellitur, Saxones verò victoriam reportarunt. Et Lamberti Schafnaburgensis supplementum: Ortum bellum juxta Ælstram fluvium committitur, in quo Rudolphus Rex occiditur. Et Sigebertus Gemblacensis: Hildebrandus Papa quasi Divinitus revelatum sibi prædixit hoc anno falsum Regem esse moriturum. Et verum quidem prædixit, sed fefellit eum de falso Rege conjectura, secundum suum velle super Henrica Rege interpretata. Rex enim Henricus Saxonibus gravi prælio congregatur, & in congressu falsus Rex Rudolphus cum multis Saxonie Principibus occiditur. An circa annum hi tres, an autem Leo Hostiensis Episcopus scribat veritatem, est longa quæstio. Quidquid sit, in Sclavorum Chronico Presbyter Hemboldus, scribens Rudolphi eadem contigisse ante Brixinense Conventiculum, & ad hujus patranda audaciam Henricum fuisse ab illa victoria animatum, palàm labitur, Eodem tempore Robertus Sicilia Dux fuit compulsus transfretare in Epirum ac Macedoniam, & Græcorum Imperatori Alexio Comneno inferre bellum: Ita expugnandæ Ravennæ conceptus evanuit, & Gregorius debuit inire alia consilia.**

Consilia hæc habes in Papalibus ad Ravennatis Ecclesiæ Clerum ac populum litteris, quæ avitam istius Cathedræ dignitatem, Guiberti facinora, & isti per hæc illatam ignominiam exaltant, ac prosequuntur: *Igitur illo putrido membro, utique Guiberto, gladio excommunicationis excelsis, atque ita ut inter Sacerdotes in æternum non debeat numerari depositio, Dilectionem vestram monemus, ac pro salute vestra rogamus, ut toto mentis affectu ac intentione talem personam unà cum Confratribus nostris Episcopis & Archidiacono, ceterisque Diaconis, quos propterea ad vos nostra vice direximus, studeatis eligere, quæ tanto honori, scilicet vestri Archiepiscopatus regimini videatur secundum Deum competere. Non ulterius Ecclesiam vestram ancillari, servitute opprimi ab impiis manibus patiamini.*

mini, sed sicut boni filii eam nobiscum in maternam, hoc est, Romanæ Ecclesiæ libertatem vindicare satagite. Guibertus videtur sese apud Ravennam non credidisse, ideoque Henricum fuisse secutus in Germaniam. Hinc aliquos Episcopos, & cum quibusdam Diaconis etiam suum Archidiaconum Gregorius solemniter legavit ad istam Ecclesiam, ipsam studuit inducere ad faciendam novi Episcopi electionem, atque ita Guibertum penitus extrudere. Et addidit pro causa: *Quòd Guibertus esset ita depositus, ut in æternum non posset inter Sacerdotes numerari: Quæ sententia omnino emanavit ab hac præfenti Synodo.*

Verùm divisa in partes erat Ravennatum Ecclesia, ideoque electio non potuit succedere. Proxima Gregorii epistola scripta est ad omnes Ravennatis Parochias, Regionis Pentapolitanæ, Firmanz Marchiæ, & Ducatus Spoletini Episcopos, Abbates, Comites ac Milites, ipsorum pro Sancto Petro Apostolo ac ipsius Romana Ecclesia zelum & devotionem prædicat, atque pergit: *Est autem in quo devotionem vestram egregiè potestis ostendere, si Decreta atque Statuta Sedis Apostolicæ pro posse vestro studeatis adjuvare. Igitur Ravennatem Archiepiscopum fratrem nostrum Richardum, quem post longas & innumeratas Perversorum occupationes nuperimè, sicut olim à Sancto Petro Apollinarem, ita hunc Ravennam ab Ecclesia Romana meruit accipere, studium vobis sit, tum propter amorem sanctissimi Martyris, cujus Sede & reliquiis illa decoratur Ecclesia, tum propter Apostolicæ Sedis debitam reverentiam, consiliis & auxiliis vestris confirmare, atque ei contra illius sancti loci sacrilegum damnatumque devastatorem Guibertum modis omnibus subvenire. Quoniam novam electionem celebrare non audebat Ravennas Ecclesia, Apostolicæ Sedis jure usus est Gregorius, nescio quem Richardum dedit illi Episcopum, ipsum Romæ consecravit, unà cum Apostolico Legato misit Ravennam, admitti rogavit in thronum, & per Sancti Petri fideles in cunctis adjuvari. Quòd Romanus Pontifex in degradatorum à se Episcoporum thronos posuit alios Antistites imponere ex Apostolico Canone, lucet ex Sancti Cypriani ad Sanctum Papam Stephanum epistola, scripta in causâ Martiani Episcopi Arelatensis.*

Sed neque hoc consilium optimo nostro Gregorio successit. Etenim Ex-Rex Henricus in Saxonico adversus Rudolphum Imperatorem bello evasit victor. Audiamus rem ab Hemboldo Lib. 1. Presbytero: *Henricus congregavit exercitum grandem, ut expugnaret Rudolphum, fuitque cum eo famosissimus ille Dux Godefridus, qui postea liberavit Hierusalem, multique Potentum. Saxonum verò atque Suevorum exercitus erant cum Rudolpho. Pugnarunt ergo Reges mutuo, & victa est pars Rudolphi, cecideruntque Saxones & Suevi. Porro Rudolphus vulneratus est in manu dextera, fugit Marcipolim, mortique jam proximus dicit ad famulos suos. Videtis manum dexteram meam de vulnere sauciam? Hac ego juravi Domino Henrico, ut non nocerem ei, nec infidiarer gloriæ ejus. Sed jussio Apostolica, Pontificumque petitio me ad id deduxit, ut juramenti transgressor honorem mihi indebitum Christi. Lupi Opera T. VI.*

*usurparem. Quis igitur finis nos exceperit, videtis. Viderint ergo illi, qui nos ad hoc instigaverunt, qualiter nos duxerint, ne forte seducti finis in præcipitium æternæ damnationis. Et hoc dicens cum gravi molestia, diem clausit extremum. Godefridum Ducem fuisse Henriciani exercitus Primicerium, & Rudolphum fuisse ab ipso occisum, testatur in sacri belli historia Guilielmus Metropolitae Tyriorum. Quòd tamen postea Henricianam ac Guibertinam factionem reliquerit, docent ejus Acta in Claro-Montano Concilio. Et quidem Rudolphum fuisse læsum in dextera, alii etiam Scriptores notarunt. Eos inter est Conradus Abbas Uspergensis: *Inter Henricum Regem & Rudolphum vursus bellum geritur juxta fluvium Ellestram, in quo idem Rudolphus cecidit, sed à suis Merseborgh vicinum delatus, & brevi defunctus, honorificè est ibidem humatus. Fertur autem in extremis positus, & abscissam dexteram intus, ad Episcopos qui fortè aderant, graviter suspirans dixisse: Ecce hæc est manus, qua Domino meo Henrico fidem Sacramento firmavi. Ecce ego jam ejus Regnum & vitam derelinquo præsentem. Videte qui me ejus solum conscendere fecistis, ut recta via vestra monita sequentem duxeritis. Adfirmat dexteram fuisse abscissam. Hinc Hemboldus scribit istud vulnus fuisse mortale. Solemnis, quam hodie Hominium vocant, Procerum apud Regem professio fiebat per implexam dextera dexteram. Item grassabatur tunc error adfirmans istam professionem non posse solvi per Ecclesiam. Erat palmare Brixinensis audaciæ adversus nostrum Gregorium, & totius Henricianæ factionis fundamentum. Hinc illi sperarunt suam veritatem esse confirmatam à Divina Justitia: Perjurum Rudolphum fuisse percussum in ipsa dextera, & non solum cum sui perjurii, sed & cum nostri Gregorii & aliorum Episcoporum, qui ipsum in ista seduxerant, detestatione fuisse defunctum. Ex eodem fonte prodiit supra adductus sarcasmus Sigeberti Gemblacensis, arguens Gregorium de Pseudo-Prophecia. Est è Cardinali Bennone, & quidem non fideliter, mutuata fabula, indigna refutari. Hac interim victoria inflatus Henricus rediit in Italiam cum suo Guiberto, & fecit quod habet Appendix Lamberti Schafnaburgensis: *Henricus Rex obsidet Romam. Et Sigebertus Gemblacensis: Henricus Imperator ad debellandum Papam Hildebrandum petit Italiam, contra quem Papa urbis & castellis munitis se ad rebellandum accingit, cumque hostiliter Romam advenit non recipit. Henricus autem Imperator, expugnatis urbis & castellis, quæ contra se pro Hildebrando erant, Romam Leonianam obsidet. Marianus Scotus addit: Henricus cum magno exercitu Romam profectus, eam obsidet. Papa audiens multos Romanos favere schismaticis, desperans se recipit in domum Theodorici, vel Crescentis, ut quidam dicunt. Sed nec ibi se tutè sciens, cum paucis noctu Salernum abiit, ubi usque ad obitum suum habitavit. Confundit res disparatissimas. Etenim Gregorii fuga & plena Romæ captivitas est annis posterior. Rei veritatem supra audivimus à Cassinensis Monasterii Chronico: *Victor Imperator, suæ ulciscendæ****

Lib. 8. epist. 7.

Lib. 8. epist. 13.

Lib. 3. cap. 49.

Lib. 9. cap. 8.

A. 1081.

Injuria memor, congregato exercitu, Romam advenit. Sed obsessentibus Romanis cum Pontifice, sine effectu regressus est. Consonat Conradus Abbas Uspergensis: Anno Domini millesimo octogesimo primo, Rex Henricus Italiam cum exercitu petiit, Romamque perveniens in vigilia Pentecostes, resistente sibi Hildebrando Papa cum Romanis, ante castrum Sancti Petri castra petiit, ubi etiam crebris per bien-

nium incurfibus Urbanorum infestatus, pauca manu multa viriliter peregit. Uti Imperatorem Rudolphum ejecerat, ita studebat etiam Gregorium ejicere, ac intrudere Guibertum. Devastavit omnem Italiam. Ex his vides omnem Gregorii pro Ravennate Ecclesia conatum tunc contigisse inter Pascha ac Pentecosten. Proximè post præsentem Synodum.

S. GREGORII VII. NONUM ROMANUM CONCILIUM.

ANno ab Incarnatione Domini millesimo octogesimo quarto, Pontificatus verò Domini Gregorii Papæ septimi anno undecimo, duodecimo Kalendas Decembris, præside eodem Apostolico celebrata est tribus diebus in Lateranensi Basilica Synodus, in qua fuerunt Archiepiscopi, Episcopi, & Abbates Campani, & de Principatibus, atque Apulia, pauci quoque Gallicani. Nam plurimos Henrici tyranni perfidia iter retrò vertere compulit, qui Ostiensem Episcopum de Apostolica Legatione redeuntem, contra fas & juramenti fidem capi jussit sive permisit. Tres autem Synodos Quadragesimales ejusdem Henrici persecutio impedivit. Qui semel Beatum Paulum, bis Beatum Petrum adgressus, demum post multum fusi sanguinis, non tam suorum fortitudine, quàm negligentia civium, portici muros surripuit. Romanum siquidem vulgus, pars videlicet copiosior civitatis, biennii bello fatigatum, acri inedia laborabat: Cùm nec ipsis ad vicina oppida, vel castra exire liceret, nec illi jurati Henrico urbem vellent negotiatum venire. Multi quoque fame abacti urbem reliquerant. Proinde cæteri bello remissius attenti rem ex animo minùs gerebant, & à custodiis, prout cuique licebat, sine timore negligentius abierant. Hæc super Henrici tyrannide, quia se occasio præbuit, præstrinxisse sufficiat. Cæterùm Dominus Apostolicus in eadem Synodo de fidei forma, & Christianæ religionis conversatione, sed & de robore animique constantia ad præsentem pressuram necessaria, ore non humano, sed Angelico patenter edisserens, die tertia totum ferè Conventum in gemitus & lacrymas compulit. Sicque Concilium Apostolica benedictione latificatum in pace dimisit.

SCHO-

S C H O L I O N .

AD annum millesimum octogesium secundum scribit Bertholdus Constantiensis: Henricus in Italiam, adsumpto Apostata suo Guiberto, iterum Romam invisurus proficiscitur, adnata multitudine Schismaticorum, ibique ea æstate moratus, penè in cassum laboravit, nisi quòd milites suos quibusdam castellis, ut facerent guerram Romanis, imposuit, quia cum nec hac vice Romani intrare permiserunt. Ignem quoque in domum Sancti Petri per quendam traditorem immittere voluit, sed Dei misericordia protegente non potuit. Cogitavit enim ut de improviso portas irrumperet, si Romani derelictis propugnaculis ad incendium restinguendum occurrerent. Unde ignem domibus quibusdam Sancto Petro contiguis immitti fecerunt. Sed Dominus Apostolicus huic versutæ obviavit. Nam primum viso incendio, omnes milites Romanos ad propugnacula defendenda transmisit, ipseque solus, fiducia Sancti Petri fretus, facto signo crucis contra incendium, ignem progredi ulterius non permisit. Igitur Henricus, capto venerabili Episcopo de Sutria, aliisque nonnullis, suoque Apostata Guiberto in urbe Tiburtina ad infestandos Romanos derelicto, ipse Longobardiam revertitur. Quod ipsum scribit Guilielmus Bibliothecarius: Anno quoque secundo per Spoletinum Ducatum Henricus ad Urbem iterum rediit, & per totum Quadragesimale tempus ipsam Romam cum multa hostilitate obsedit. Adveniente verò tempore Paschali, ut æstivum calorem devitaret, per civitates exercitum distribuit, & ipse in Longobardiam cum paucis reverti studuit, Guibertum verò apud Tiburtinos dimisit, & exercitui suo præfecit, qui postposito Sacerdotio, per incumbentem æstatem agros & segetes Romanorum devastavit, & alia mala tanquam vir sanguinum eisdem Romanis intulit. Hæc fuit secunda Romanæ urbis obsidio & impugatio. Noster porrò Gregorius imitatus est Sanctum Marcellinum Anconitanum Episcopum, à quo publicum civitatis incendium fuisse eodem modo extinctum, scribit in primo dialogorum libro Magnus Gregorius. Quòd isto modo etiam Sanctus Hilarion iratum mare placaverit, testatur in ejus vita Sanctus Hieronymus. Et hinc lucet insignis sanctimonia nostri septimi Gregorii.

De tertia Romanæ urbis obsidione scribit ad annum millesimum octogesium tertium Conradus Abbas Uspergensis: Henricus Rex Pascha celebravit apud Sanctam Ruffinam, moxque Romam tendens castra posuit, ubi & prius, ad Occidentalem partem Castellum Sancti Petri, captaque est urbs quarto nonas Junii, feria sexta ante octavam Pentecostes. Hoc tempore Hildebrandus Papa in Castello Crescentii, quod vulgò domus Theodorici appellatur, inclusus expectabat eventum rei. Rex verò in Palatino monte munitionem instituens, non paucos, quos in presidio posuerat, ingravescente super eos æstatis insuetu fervore amisit. Sed & alios de exercitu multos eadem mortalitas absumpsit. Eodem tempore Legati Græcorum venerunt, munera multa & magna in auro & argento, vasisque ac sericis adferentes. Roma-

ni autem viginti obsides Regi dantes ex nobilibus petierunt diem constituit, in quo Papa & omnes Senatores in præsentiam ejus venirent, qui diem statuens Kalendas Novembris, ipse ad montana conscendit intrante Iulio, ibique commorans usque ad statutum tempus Romam rediit, sed Papa in ejus præsentiam non venit. Undè Romani commoti manus Regi dederunt, Hildebrandum verò Papam unanimiter abdicaverunt. Qui occultè fugiens, Salernum secessit. Ibidem ad diem mortis suæ permansit. Ad eundem annum scribit Appendix Lamberti Schafnaburgensis: Roma capta est ab Henrico Rege, & pestilentia gravis facta. Et Marianus Scotus: Roma capta est ab Henrico Rege, & in ejus exercitu maxima pestilentia facta. Et Siebertus Gemblacensis: Hoc anno Henricus Imperator, Roma Leoniana capta, Romam obsidet. Condictio inter Imperatorem & Papam die ad causam inter eos decernendam, cum pax dissimulante Papa inter eos non conveniret, Romani & multi Italianæ Episcopi à Papa desciscunt, qui fugiens ad Northmannos se contulit. Et ad annum sequentem: Romani Imperatorem Henricum recipiunt in urbe, & eorum judicio Hildebrandus Papatu abdicatur, & Guibertus Ravennæ Archiepiscopus in Sedem Apostolicam inthronizatus, Clemens nominatur. Et in Cassinensis Monasterii Chronico Leo Ostiensis Episcopus: Henricus Imperator, exercitum congregans, Romam advenit, & porticum Sancti Petri per vim cepit, & ex magna parte destruxit, atque Archiepiscopum Ravennatem, invasorem Apostolicæ Sedis, absque consilio & voluntate totius Romanæ Ecclesiæ constituit.

Sunt brevia multarum & magnarum rerum compendia. Et Uspergensis Abbas addit manifesta mendacia. Gemblacensis Siebertus rectè distinguit Leonianæ urbis & antiquæ Romæ captivitatem, dicens hanc octogesimo quarto, illam contigisse istius sæculi anno octogesimo tertio. Res elucidari debet ex accuratis Annalibus Bertholdi Constantiensis, scribentis ad octogesium tertium annum: Henricus statim iuxta Sanctum Petrum quendam monticulum, nomine Palatiolum, in castellum erexit, in quo milites multos, ut impugnaverent Romanos, imposuit, qui cum trans-Tyberinas urbis regiones intrare nullo modo permittebant. Multi tamen jam ex Romanis consenserant, partim pretio inducti, partim multis seducti promissionibus, omnes tamen equaliter jam trienni impugnatione nimium fatigati. Quid plura? Omnes penè Romani præter Principem Salernitanum hoc laudaverunt, ut Papa Gregorius Synodum in medio Novembri colligeret Romæ, cujus Synodi Statuta de causa Regni nec Henrico, nec Romanis, immò nulli penitus liceret prævaricari. Henricus quoque iturus ad illam Synodum & redituris securitatem jure-jurando fecit. Undè & Papa omnes religiosos Episcopos & Abbates ad Synodum litteris suis vocavit.

Et adjungit de grassante tunc in exercitum pestilentia: Reverso Henrico Longobardiam, milites ejus, quos in Castello illo prope Sanctum Petrum dimisit, repentina mors penè omnes invasis. Inter quos & Udalricus Goscezeheim absque Ecclesiastica communione, beu miser, interit, auctor hujus schismatis & incensor conspirationis. Ex quadringentis autem militibus, qui in illo Castello pro custodia dimissi sunt, vix triginta gladium Sancti Petri, ut ajunt, concessa

sa vita evaserunt. Ipsum autem Castellum à Romanis penitus solo adaequatum est. Henricus ergò Ravennate suo interim Ravennam transmissio, ad praedictam Synodum profectus est. Quò & Legati Theutonicoꝝ Principum ire debuerant, sed ab Henrico in via ad forum Cassi capti & sedati sunt circa festum Sancti Martini, licet omnibus Synodum illam petentibus securitatem juramento promiserit. Undè & Romani contra Henricum murmurare ceperunt. Erant autem religiosissimi Monachi & Clerici, quos in captivitate fecit cruciari: Cum quibus & Othonem venerandum Ostiensem Episcopum captivatum, videlicet ad ipsum ab Apostolica Sede transmissum. Multi tamen è Francigenis ad illam Synodum tam Episcopi quam Abbates pervenerunt. Meliores autem Episcopi, & Domino Apostolico magis necessarii, id est, Hugo Lugdunensis, Anselmus Lucensis, Reginaldus Comanus, specialiter ab Henrico ad Synodum pervenire prohibiti sunt. Dominus tum Papa Synodum tribus diebus solemniter celebravit: Et ne Henricum iterum specialiter anathematizaret, vix à Synodo exoratus, omnes tamen excommunicavit, quicumque aliquem ad Sanctum Petrum & Papam venientem impedirent quoquo modo.

Triennalis itaque Romanae civitatis obfidio Gregorium impedit ab omni Synodo. Et Leonianam civitatem ac Sancti Petri Basilicam Henricus tunc tantum obtinuit, omnes autem trans Tyberinas regiones, ac praesertim Lateranensem cum Basilica Palatium retinuit Gregorius. Anno post millesimum octogesimo tertio. Et tunc factum est quod scribit laudatus Bertholdus: Iterum Henricus cum multitudine schismaticorum sive excommunicatorum ante Pentecosten Romam impugnaturus egreditur, sicque Guibertum Ravennatem, perjurum, depositum, & anathematizatum, apud Sanctum Petrum inthronizat, non per Ostiensem & Albanensem & Portuensem Episcopos, qui hoc privilegium habent ut Papam consecrent, sed per Mutinensem & Ariminensem Episcopos, ut pote multis annis depositos & anathematizatos. Guillelmus Bibliothecarius affirmat inthronismum fuisse factum per Bononensem Episcopum, Vicentinum, & Cervinensem. Nempe loquitur de inthronismo postremo apud Lateranensem Basilicam. Ad istam rem etiam respicit Leo Ostiensis Episcopus: Henricus Romam advenit, porticum Sancti Petri per vim cepit, magna ex parte destruxit, & Archiepiscopum Ravennatem, Apostolicæ Sedis invasorem, absque consilio & voluntate Romanae Ecclesiae instituit. Et tunc Romæ ceperunt sedere duo Pontifices. Gregorius apud Lateranensem, Guibertus apud Ecclesiam Vaticanam. Attamen tunc necdum accepit nomen Clementis.

Hiscè igitur malis fracti Romani, & sibi nullum ex ipsis videntes exitum, rogare Gregorium, ut Henrici causam, & suas in ipsum sententias retractari Synodaliter permetteret, paternam clementiam audiret eundem, atque ita Ecclesia & Respublica tandem pacificarentur. Et Gregorius annuit. Synodum indixit in mensem Novembrem. Ita affirmat Abbas Uspergensis. Hujus suæ clementiæ causam edicit Gregorius in litteris ad Altmannum Passaviensem Episcopum: Notificamus Dilectioni vestræ, penè omnes nostros fideles, audita morte Rudolphi, beatæ memoriæ

Regis, niti ad hoc nos crebris adhortationibus flectere, ut Henricum jam dudum, sicut nostis, plura facere nobis conatum, cui fermè omnes Italici favent, in gratiam nostram recipiamus, adjicientes, si ille in Italiam, pro velle & conatu suo non valens nobiscum habere pacem, contra sanctam Ecclesiam venerit, ex vobis frustra sperandum fore auxilium. Variæ igitur rationes Gregorio persuaserunt istam clementiam. Primò, quòd Rex Rudolphus esset in bello occisus, ideoque pateret via reparandi Henrici. Secundò, quòd Henricus Gregorio multa promitteret. Tertiò, quòd omnis ferè Italia illi faveret. Quartò, quòd ipsum armis subjugare videretur difficile. Aliud ab ipso non exegit Gregorius, nisi veram deinceps penitentiam atque obedientiam. Hinc addidit: Nisi ita obediens & sanctæ Ecclesie humiliter devotus ac utilis, quemadmodum Christianum Regem oportet, & sicut de Rudolpho speravimus, fuerit, procul dubio ei non modò sancta Ecclesia non favebit, sed etiam contradicet.

Hæreticos, Schismaticos, quovis anathematizatos, & praesertim hæresium aut schismatum Authores, nonnisi cum solemnibus libello seu professione admitti in Ecclesiam, ac reparari in gradum mandant Apostolicus Canon ac perpetua Ecclesiarum consuetudo. Hinc etiam ab Henrico faciendam professionem concepit Gregorius, transmisit Altmanno, & adjunxit: Quoniam Religionem tuam Apostolicæ Sedi fidelem & promissis tenemus & experimentis non dubitamus, de his si quid minuendum vel augendum censueris, non tamen prætermisso integro fidelitatis modo & obedientiæ professione, potestati tuæ & fidei, quam Beato Petro debes, committimus. Rediurus Eronibus professionis libellum præscribere spectavit semper ad Romanam Ecclesiam. Hoc jure uti noluit Gregorius: Profitendum ab Henrico libellum submisit iudicio Episcoporum Germaniæ. Tanta in Henricum fuit usus benevolentia. Professio habuit hæc verba: Et eo die, quando illum, utique Dominum Papam Gregorium, primitus videro, fideliter per manus meas miles Sancti Petri, & illius efficiar. Ex ipsis desumpti sunt hi versus, quos in Lotharii Imperatoris coronatione inscripsit Lateranensi Palatio Innocentius secundus: Rex venit ante fores, jurans prius urbis honores. Hinc homo fit Papæ, sumit quo dante Coronam. Hæc præsertim verba, Homo fit Papæ, pessimam in partem accepit Imperator Fredericus primus, utrumque versum voluit abrasum, & ex hac ejus adversus Adrianum quartum controversia tandem erupit horrendum schisma Cardinalis Octaviani adversus Alexandrum tertium. Rei seriem latè habes apud Radevicum Presbyterum Frisingensis Ecclesiae. An etiam Henricus hæc verba, Illius miles efficiar, indignè tulerit, ignoro.

Adducenda est Epistola, quam de hac Synodo & tractandis in ipsa rebus scripsit Gregorius ad omaem Latinam Ecclesiam: Notum facimus vobis, charissimi fratres & filii, nos admodum desiderare, & Apostolica auctoritate velle sancire, ut generalis Synodus congregetur in loco tuto & securo, sicque opportuno, ut ad eum possint undique terrarum Clericalis Ordinis & Laicalis, amici vel inimici, sine timore

timore convenire. Disponimus enim tractare, & diligenti excussione defectum in faciem orbis ex oculis tergiversationum suarum antris extrahere, quicumque ille est, qui tantorum malorum, quæ jam pridem in Christianam Religionem grassantur & sevirunt, causa & auctor existit. Cujus etiam impietas, & inaudita temeritas hæcenus obstiterit & protrahavit, ne inter Pontificatum & Regnum Divina pax & recta concordia fieret. Quam pacem, optulante Deo, sicut Christiana devotio cupit & postulat, in eodem Concilio instaurare, & confirmare optamus. In qua Synodo præterea, Deo auctore, ad honorem Beati Petri, secundum sanctorum Patrum Decreta parati erimus quod justum est facere, & iniquorum nequitiam revelantes, de his quæ Sedi Apostolicæ obijciuntur, & undè quidam fratrum submurmurant, ipsius innocentiam evidenter ostendere: Ita tamen, ut ante omnia res Sanctæ Romanæ Ecclesie, quibus expoliata cognoscitur, si dignum est, restituantur. Verum illud admodum vestræ Dilectioni notificare non dedignamur, Deo teste, Rudolphum, qui Rex ab Ultramontanis ordinatus est, non nostro Præcepto sive consilio Regnum tunc suscepisse: Insuper etiam nos in Synodo decernentes firmavisse, nisi Archiepiscopi & Episcopi, qui illum ordinarerant, hoc factum suum rectè defendere potuissent, tam ipsos à dignitatibus suis, quam & præfatum Rudolphum à Regno deponere. Enim verò interim quis hanc nostram dispositionem inturbaverit, & multi vestrum sciunt, & nostram scientiam fugere nequaquam potest. Si enim Henricus, Rex dictus, & pars ejus obedientiam, quam promiserat, nobis, immo Beato Petro, servasset, confidenter dico, Deo juvante, non tot mala, videlicet homicidia, perjuria, sacrilegia, simoniace hæresis pestilentia, ac proditionis evenissent. Vos itaque, quos aut tantæ calamitates movent, aut Divini timoris respectus ad Deo dignam pacem & concordiam animat, nitimini & summo perè laborate, ut Synodus, qualem supra memoravimus, fieri possit: Quatenus sanctæ Ecclesie caput, totumque corpus, quod impiorum procellosi fraudibus & machinationibus fluctuat nimium & titubat, communium bonorum consensu & robore quiescat de cætero, & stabiliter consideretur. Hæc Epistola altissime clamat omnia Gregorii vota, nervos, & studia seriò cucurrisse ad Henricum omnino reparandum.

Et ille quidem Romam venit, ast Germaniæ Procere & variarum gentium Episcopos, Abbates, Clericos, & Monachos prohibuit ab accessu Synodi, ipsorum multos cepit captivos, & coniecit in vincula. Præsertim prohibuit Hugonem Lugdunensem, Sanctum Anselmum Lucensem, & Reginaldum Episcopum Comensem: Gregoriò maxime necessarios. Quin & Othonem Hostiensem Episcopum, Legatum Gregorii ad se Henricum, qui postea fuit Urbanus secundus Pontifex, coniecit in carcerem. Hinc ipsum nec ad Synodum, nec ad suum conspectum admittere Gregorius voluit, cum solis Campaniæ, Apuliæ, & Calabriæ Episcopis fecit Synodum, cujus præcipua Acta refert Bertholdus Constantiensis: Dominus Papa, ne Henricum iterum specialiter anathematizaret, vix à Synodo exoratus, omnes tamen excommunicavit, qui-

cumque aliquem ad Sanctum Petrum & Papam venientem impedirent quoquo modo. At qualem obedientiam huic Decreto exhibuerit Henriciana & Guibertina factio, docet idem Bertholdus: Morabatur Henricus in Lateranensi Palatio cum Ravennate suo, nec à fidelibus Papæ ad Sanctum Petrum transire permittebatur, sed in ipsa Paschali hebdomada fideles aggreditur. Agit de sequenti anno, dum Gregorius sese abderat in Castrum Sancti Angeli. Et in variis litteris Goffredus Abbas Vindocinensis affirmat Urbanum secundum latuisse pauperem in domo Joannis Frangipani, se tanquam Nicodemum accessisse ad illum de nocte, ter fuisse captum, & omnem Catholicum Romipetam fuisse periclitatum non de tunica, sed de vita.

Et hinc calumniam continent hæc Abbatis Uspergensis verba: Henricus diem statuentem Kalendas Novembri, ipse ad montana conscendit intrante Julio, ibique commoratus usque ad statutum tempus, Romam rediit, sed Papa in presentiam ejus non venit. Etiam hæc verba Venerijci Vercellenfis Episcopi: Henricus Rex non ut dispergeret oves Christi, sed ut congregaret eas in unum, profectus est Romam, præcipue studens aut cum Hildebrando redire in gratiam, aut si id fieri non posset, substituere alium Papam, qui amaret & evangelizaret pacem, cum jam per plures annos bellum undique vastaverit Romanum orbem. Sed ille noluit Regem recipere, immò respuit eum alloqui vel videre, nisi offerret sibi Regale sceptrum, & in suas manus rediret Regiam potestatem, & honorem & Regnum. Et post quædam: Ergò Rex cum obstinatum Papæ animum non posset inclinare ad studium pacis alia pacis conditione, nisi cederet Regno, quod Deo ordinante obvenerat sibi avita patris & paternæ successione, tunc demum usus est belli necessitate. Cum etiam idem Hildebrandus introitum Romanae civitatis obstruxisset, & Romanos ad repugnandum animasset, qui deinde conversi ad studium pacis, vel quòd bello undique urgerentur, vel quòd contra Patricium suum repugnare arbitrarentur fore impium, legationem miserunt, rogantes ea quæ pacis sunt, persisterent Hildebrando Papa in obstinata mentis intentione, qua Regem Henricum judicaverat dignum esse odio omnium, atque excommunicatum à se, ideoque esse indignum aliquorum, qui rectè colerent Deum, visu & allocutione. Uterque Scriptor præsentis Synodi convocationem Regi Henrico, & ejusdem frustraneum successum adscribit Papæ Gregorio, per manifestam calumniam. Etenim ejus convocatio per Gregorium, frustratio palam facta est per Henricum, qui non solos venientes ad hanc Synodum Episcopos, sed etiam Othonem Papalem ad se Legatum coniecit in vincula, atque ita & sua juramenta & commune omnium gentium jus fuit prævaricatus. Hinc illi à se inflictam cum anathemate degradationem valere Gregorius meritò voluit.

Hac in Synodo Gregorius item videtur firmasse hoc suum Rescriptum ad Altmannum Passaviensem Episcopum: Quod de Sacerdotibus interrogastis, placet nobis ut in presentiarum, tum propter populorum turbationes, tum etiam pro-

pter bonorum inopiam, scilicet quia paucissimi sunt qui fidelibus Christianis officia Religionis persolvent, pro tempore rigorem Canonum temperando, debeat sufferré. De his namque pacis & tranquillitatis tempore, quod Domino miserante cito futurum credimus, convenientius tractari, plentiusque poterit Canonicus ordo servari. Nectantum in Germania, sed etiam in ipsa alma Urbe Gregorius quibusdam videtur hanc dispensationem tolerasse. Probant ex verbis Guilielmi Bibliothecarii: Erant cives Romani, uxorati, sive concubinarij, barba rasi, & mitrati, peregrinis oratoribus, precipue vero rusticanæ Longobardorum multitudini mentientes, asserentes se Cardinales presbyteros esse, quique oblationibus receptis indulgentiam & remissionem omnium peccatorum usu nefario impadenter præstabant. Hi & occasione custodiendæ Ecclesiæ consurgentes intempestæ noctis silentio, intra & extra eandem Ecclesiam impunè homicidia, rapinas, varia supra, & diversa latrocinia exercebant, quos Beatus Pontifex ab eadem Ecclesia non sine multa difficultate removit, & custodiæ curam honestis Sacerdotibus & Clericis commisit & tradidit. Dominus Cardinalis Cæsar Baronius existimat eos fuisse intrusos in Vaticanam Basilicam Guiberti Pseudo-Cardinales. Sed ipsum labi evincunt verba: Rusticanæ Longobardorum multitudini mentientes. Etenim uti Parmensis Anti-Papa, ita ejus Pseudo-Cardinales non poterant Longobardis esse ignoti. Et usque tunc Guibertus necdum erat Clemens tertius, ideoque necdum creaverat Cardinales. Ista igitur fax erant ob sacrilega conjugia & duram in ipsis pertinaciâ degra-

dati à Gregorio Cardinales. In ista urbis confusione hi resumebant amissum gradum, & non Romanis civibus, sed peregrinis oratoribus, ac præsertim Guibertum sequentibus Longobardis suadebant se esse legitimos Cardinales. Spondebant adhærere Guiberto, & ab ipso sperabant recipere dignitatem, nec non cum ipsa retinere uxores. His enim sacrilegis conjugij favebant cum Guiberto plures Longobardorum Episcopi. Proinde tales Ecclesiæ sordes Gregorius in urbe nunquam toleravit.

Notanda sunt Guilielmi verba: Barba rasi, & mitrati. Demonstrant tunc omnem Latinum Clerum fuisse barba rasum, & Dominis Cardinalibus fuisse usum mitræ. Haud dubiè & aliorum Pontificalium ornamentorum. Cujus rei primam originem ignoro. Notanda sunt & hæc verba: Receptis oblationibus. Docent nos plura. Primo, quòd plenariæ indulgentiæ consuetudo esset tunc Romanæ Ecclesiæ familiaris. Secundo, quòd daretur accedentibus Vaticanam Sancti Petri Basilicam. Tertio, quòd daretur facientibus ibidem oblationes. Quarto, quòd Domini Cardinales nequirent istas oblationes sibi ipsis adscribere. Quinto, quòd ista avaritia sit impudens atque nefaria. Ab hac Synodo emanarunt alia insuper Decreta. Lucidè hoc affirmant Acta Synodalia. Verùm illa usque huc non inveni. Et quidem post hanc Synodum Gregorius sibi ab Henrico Rege, & ab Apostatis ad illum Romanis, & à turbata urbe timuit, ideoque sese recepit & addidit in Castrum Sancti Angeli,

S. GREGORII VII. DECIMUM ET UNDECIMUM ROMANUM CONCILIUM.

Decimi Concilii originem exponit Bertholdus Constantiensis: Sed jam advenit terminus, ad quem Romani, nesciente Papa, hæc Henrico se effecturos juraverunt, ut aut Gregorius Papa eum incoronaret, aut alius, quem ipsi Gregorio expulso eligerent. Quod juramentum, licet in præterita æstate factum fuerit, omnes tamen intimos Papæ usque ad terminum penè latuit. Adveniente ergo termino Romani Papæ de juramento manifestaverunt, dicentes se hoc jurasse, non ut Papa solemniter Regali unctione încoronaret, sed ut tantum simpliciter coronam ei daret. Henricus usque tunc fuerat dumtaxat Germaniæ Rex ac Romanorum Patricius, Augustam coronationem semper ambiverat, sed meruerat excommunicationem ac degradationem. Hinc jam Romanæ urbis victor voluit à Gregorio coronari. Et quia coronatio nequit excommunicato impendi ob rationes varias, postulavit rem impossibilem. Hinc pergit Bertholdus: Annuit ergo Papa Romanorum votis, ut eos à juramento absolveret, videlicet Henrico, si vellet, cum justitia, sin autem, cum maledictione coronam daret. Unde Romani mandaverunt, ut veniret ad accipiendam coronam cum justitia, si vellet, sin autem, de castello Sancti Angeli per virgam sibi demissam à Papa reciperet. Sed Henrico utrumque recusante, alium Legatum illi direxere, qui eos bello defenderet, si necesse esset. Se bene attendisse quid juraverint, nec se amplius eo juramento teneri obnoxios. Igitur Domino Papæ multò firmitus, quàm pridem, consilio & auxilio adhasere. Henricus autem multò instantius pro eis suæ parti applicandis, nunc minando, nunc promittendo laboravit. Multumque tempus circa Romam moratus, huic negotio invigilavit.

Interim Gregorii Clerus adhuc tenebat Lateranense Palatium, Guibertus verò Vaticanam Basilicam. Erat miseranda rerum facies. Nec enim sola Italia, sed etiam Alma urbs erat in duos Dominos & duas factiones lacerata. Hinc pergit Bertholdus: Sed jam septennio totum Romanum Imperium civili bello & nimio schismatis dissidio laboravit, aliis quidem Domino Apostolico, aliis autem Henrico faventibus, & ob hoc urrimque totum Regnum præda, ferro, & igne miserabiliter

devastantibus. Paucissimi Catholici Episcopi ex parte Apostolici remanserunt, qui à propriis sedibus expulsi suis gradibus providere non permittebantur. Quapropter omnes penè religiosi Clerici sive Laici in aliqua Monasteriorum latibula fugientes, hujusmodi mala declinaverunt, ne videlicet devastationem sanctæ Ecclesiæ cernerent, cui in nullo adminiculari possent. Satiùs illis videbatur, ut saltem seipsos deltescendo salvarent, quàm pro aliis in cassum laborando, cum eis dem perirent. Hoc item tempore à latebris eruperunt uxorati, ac per Gregorium degradati Pseudo-Cardinales: Et hæc turbæ strenuè adjuverunt.

Interim Henricus, licet in Brixinensi Conventiculo degradasset Gregorium, non cessavit Augustam Coronationem ab ipso sperare. Norat ipsum esse legitimum Pontificem. Hinc ad Farsense Monasterium evocavit Desiderium Cassinensem Abbatem, Cardinalem Presbyterum Romanæ Ecclesiæ, amicum Gregorio. Verùm ille cum Rege, Proceribus, ac Episcopis excommunicatis, & cum ipso præsertim Hæresiarcha Guiberto communicare dudum detrectavit, tandemque advenit in civitatem Albanensem. Et illic cum istis omnibus, etiam cum ipso Guiberto amplè disputavit de Nicolai secundi Pontificis circa Papalem electionem Decreto, de intrusione Guiberti, de cunctis hinc motibus. Disputationem latè describit in Cassinensis Monasterii Chronico Leo Hostiensis Episcopus, Lib. 3. atque adjungit: Henricus Desiderio mandabat, ut sibi facultatem faceret, & homo ipsius per manus deveniret, & Abbatiam de sua manu acciperet. Quæ Desiderius omnia fortè animo contemnebat, dicens se non modò pro Abbatia, sed nec pro honore totius mundi id esse facturum. Cumque tam rigidum & inflexibilem Imperator cerneret, iratus est valdè, & præcepit Capuano Principi, quatenus nuncios suos acciperet, & cum eis ad Monasterium veniret, illisque ipsum assignaret. Hoc est, Cassinensem Abbatiam, ac omnes ejus possessiones redigeret in fiscum. Sed cum Princeps multa illi bona de Desiderio frequenter locutus esset, & eum ad illum duxisset, ita flexit se, ut ipse coram Principe amicitiam ei promitteret, ut de corona Imperiali acquirenda illum pro suo posse adjuvaret, salvo tamen ordine suo.

quo. Utique apud Papam Gregorium. Quæ quoniam ad comparationem superiorum Desiderio levita visa sunt, quia aliter nequirit, consensit, & coram Principe hoc ei promisit. Cumque adhuc exigeret ut Abbatia virgam ab illo reciperet, respondit, quia cum Romani Imperii coronam habere cum vidisset, tunc si sibi videretur, Abbatiam ab ipso reciperet, si verò nollet, dimitteret. Et hoc colloquium graviter damnat in litteris ad Comitissam Mathildem Hugo Archiepiscopus Lugdunensis: Quis Desiderium, nisi ex ipsius ore audisset, unquam crederet Henrico dicto Regi fidem dedisse, ut de obtinenda Romani Imperii corona fideliter eum adjuvaret? Aut cuius accusatio contra talem virum reciperetur, nisi ipse quasi ad cumulum gloriæ suæ describendo nobis narrasset prædictum Regem ad invadendas terras Beati Petri nunquam, nisi suo consilio & persuasione animaretur, Romam transisse? Et infra: Decreta Domini sui Papæ Gregorii, aliorumque sanctorum Patrum, non solum verbo aperte improbat, verum etiam manifestis operibus postea destruxit. Hugo ex rationibus fuit ulcerato animo in Desiderium, ideoque viri ita possit non scripsisse veritatem. Quidquid sit, Desiderius ab Henrico, ubi coronam accepisset, non potuerat accipere Abbatia Investituram, ideoque nec potuit promittere. Gregorianis, quæ ipse Desiderius condi adjuverat, Decretis id hostiliter adverbatur.

Interim Henricus videns nullam coronæ spem superesse à Gregorio, anno post millesimum octogesimo quarto fecit quod scribit Bertholdus Constantiensis: His temporibus Constantinopolitanus Imperator Alexius Comnenus maximam pecuniam Henrico quondam Regi transiit, ut Robertum Guiscardum Ducem Calabriae & Apuliae, conjuratum militem Domini Papæ in ultionem ejusdem Regis, bello appeteret. Nam Robertus jam dudum fines Constantinopolitanorum invasit, iterumque illuc expeditionem movere disposuit. Sed Henricus acceptam pecuniam non in prociendum contra Robertum, quod juramento promisit, sed ad conciliandum sibi vulgus Romanum expendit, cuius adjutorio Lateranense Palatium feria quinta ante Palmas cum suo Guiberto Ravennate intravit. Nobiles autem Romani præter admodum paucos eum Domino Papa tenuerunt, qui & quadraginta obsides ei dederunt. Papa autem in Castellum Sancti Angeli se recepit, omnesque Tyberinos pontes & firmiores Romanorum munitiones in sua obtinuit potestate. Videtur Pontifex dudum antea fuisse in Castro Sancti Angeli. Pergit Bertholdus: In die Resurrectionis Dominicæ Henricus ab Hæresarcha suo Ravennate coronam non gloriæ, sed confusionis accepit. Nam hujusmodi Coronator, juxta attestationem sanctorum Patrum, non benedictionem, quam perdidit, sed damnationem, quam habuit, suo Coronato imposuit. Consonat Sigebertus Gemblacensis: Romani Imperatorem Henricum recipiunt in urbe, & eorum iudicio Hildebrandus Papatu abdicatur, & Guibertus Ravennæ Archiepiscopus in Sedem Apostolicam intronizatus, Clemens nominatur. Henricus Rex constituitur Patritius Romanorum, & à Clemente Papa in Imperatorem benedicatur. Labitur in duobus. Primò, quòd Guiberti in Cle-

mentem promotio fuerit facta ante coronationem Henrici. Facta enim prius est post fugam Gregorii. Secundò errat, quòd Henricus fuerit tunc creatus Romanorum Patritius. Creatus enim fuit ante promotionem Alexandri secundi. Pergit Bertholdus: Morabatur Henricus in Lateranensi Palatio cum Ravennate suo, nec à fidelibus Papæ per civitatem ad Sanctum Petrum transire permittebatur, sed in ipsa Paschali hebdomada fideles aggreditur. In qua congressione quadraginta penè inter mortuos & vulneratos perdidit: Nam reliqui fugerunt. Ex parte autem Domini Papæ nec unus cecidit.

Bertholdus non sine causa notat Henricum, quod in ipsa Paschali hebdomada belligeravit. Etenim omnis illa hebdomada erat tunc Romæ adhuc festiva, & antiqua Patrum disciplina fanxit festivos dies etiam à bello feriari. Hinc etiam Magnus Henrici defensor Venericus Vercellensis Episcopus in libro de unitate Ecclesiæ scribit Saxones anno post millesimum octogesimo octavo pugnavisse contra Henricum in vigilia Dominicæ Nativitatis, addit hanc isto anno incidisse in diem Dominicam, atque profequitur: Ecce quid faciunt hæreses & schismata, ut dicat in corde suo cognatio eorum simul, Quiescere faciamus omnes dies festos Dei à terra. Istud crimen multis insectatur. Pietatis originem edicit in Alexandrinæ Ecclesiæ Chronico Euty chius ibidem Patriarcha: Constantinus Magnus decrevit, ut die Dominicæ Passionis & ipsum sequente die Veneris, ab omni opere absterentur homines, neve in eisdem prælium ullum committerent. Exponit in Constantini vita Eusebius Cæsariensis Episcopus. Affirmat diem Dominicam & sextam feriam lata per Constantinum legè coli & feriari iusta & à populo & ab exercitu, etiam à cunctis adhuc paganis militibus, & adjungit legis causam: Non enim oportere aiebat Constantinus bastis tunc uti, & rerum suarum spem in armis aut corporum viribus ponere, sed universitatis Deum, rerum omnium bonarum, & ipsius victoriæ aurorem agnoscere. Et hinc ad Valentinianni primi Imperium scribit Ammianus Marcellinus: Alemannorum Regalis, Rando nomine præstruens diu quod cogitabat, Moguntiacum præsidii vacuum cum expeditis ad latrocinandum latenter irrepit. Et quoniam casu Christiani ritus invenit celebrari solemnitate, in præditiè cuiusque modi fortune virilem & muliebrem sexum cum supellestie non parva indefensum abduxit. Quia nempe Christiani in suis festivitatibus etiam ad defensivum bellum erant imparati. Et in suo Chronico habet Idatius Lemicensis in Gallicia Episcopus: Per Suevos Luco habitantes in diebus Paschæ Romani aliquantum Rectore suo, honesto natu, repentino securi de reverentia dierum occiduntur incursum. Nempe Suevi licet Christiani, inductam à Constantino pietatem necdum admiserant. Et de Perfarum Duce Cardariga, die Sabbati omnia ad confictum necessaria parante, scribit Theophylactus Simocata: Quod ubi Romani resciverunt, suspicio Duce incesit hostes die crastina ipsi invadendis fortunam experturos. Romanis nempe propter diei Dominici venerationem, & numinis eo colendi rever-

L. 4. fol. 451.

Lib. 4. c. 13. 39.

Lib. 27. cap. 21.

rentiam ferias acturis. Etiam Chaganum Abarrum Ducem laudat, quod per Dominicæ Passionis ac Resurrectionis festa cum Romanis, licet ipsos fame laborantes haberet in manu, inducias fecerit. Quòd nempe illi sua festa securi peragerent. Et inter articulos, ob quos Gallicani Episcopi Imperatorem Ludovicum pium degradarunt, fuit & hic: Quia contra Christianam religionem, & contra votum suum, sine ulla utilitate publica, aut certa necessitate, pravorum consilio delusus, in diebus Quadragesimæ expeditionem generalem fieri iussit. Media enim sæcula istam pietatem exhibuerunt etiam Quadragesimæ. Pagani adhuc Bulgari solebant quosdam dies sibi censere infantos, ideoque illis non præliari. Hinc quæstionem hanc reulerunt Nicolao primo Pontifici. Et hic respondit dierum observationem esse damnatam ab Evangelica lege superstitionem, addens Dominicos nostros & alios festivos dies esse præliorum abstinentia honorandos, nisi cogat inevitabilis necessitas. Utique ad bellum defensivum. Quod ipsum respondit de Quadragesima. Et Ovoni Hungarorum Regi, quòd Quadragesimam cædibus polluisset, Regni amissionem prædixit Sanctus Gerardus Chanodensis Episcopus. Et Prophetia venit. Ita habes in hujus vita apud Laurentium Surium. Quòd etiam dominantes in Italia Nortmanni per Quadragesimam non bellarent, testatur in litteris ad Desiderium Cassinensem Abbatem noster septimus Gregorius, rogans illos suaviter induci, ut adversus Hentricianam ac Guibertinam factionem velint dispensatoriè hanc pietatem nunc interpolare. Ob extremam Romanæ Ecclesiæ necessitatem. Istam illi pietatem secum ex Gallia detulerunt. Et de sui temporis ac gentis calamitate scribit in generali historia Otto Frisingensis Episcopus: Apud nos tam tetra jam videtur confusio, ut non solum reliquo anni circulo milites præda & incendio cuncta permisceant, sed & in ipso Quadragesimali ac Pœnitentiæ tempore contra humanas ac Divinas leges deservire non pertimescant. Et de Frederico primo Imperatore, rebellem Terdonam obsidente, scribit in opere de ejus Gestis: Appropinquabat Paschale festum, & Princeps Religionis intuitu quatuor diebus, id est, à quinta Cæne Domini feria, usque ad proximam Paschalis hebdomadæ secundam feriam, ab arcis impugnatione cessandum statuit. Et de Stephano Anglorum Rege scribit Rogerus Hovedensis: Stephanus in Vigilia Natalis Domini, & in toto Natali obsedit Bedefordiam. Quod etiam multis displicuisse Deo visum est, quia solemnitates solemnitatum parvi vel nihil pendebat. Reynoldum Coloniensem Archiepiscopum, hominem schismaticum & plene Martialem, quòd tamen in Pentecostes festo noluerit committere prælium, laudat Godefridus Monachus Sancti Pantaleonis. Et Imperatorem Fredericum secundum, quod in festivis diebus offensiva prælia egerit, graviter arguit Monachus Paduanus. Et de Erfurtenibus contra Fredericum suum Langravium bellantibus scribit antiqua Langraviorum historia: Nec festivis diebus pepercerunt. Princeps noster Carolus Audax in festo Pentecostes invasit civitatem Leodiensem: Christ. Lupi Opera T.VI.

Lib. 9. Epist. 4.

Lib. 7. cap. 34.

F. 482.

A. 1164.

Et intercepti. Leodienses tunc ob festivitatis reverentiam non timuissent affumc Philippus Comnenus. Plurima sunt hujusmodi exempla. Avita pieras est nobis resumenda.

De facta, & per Abbatem Uspergensem ac Bertholdum Constantiensem laudata Imperatoris Alexii Comeni ad Henricum Regem Legatione addit in Cassinensis Monasterii Chronico Leo Hostiensis Episcopus: Hoc audito, utique plena Romanæ civitatis captivitate & Guiberti intrusione, omnes ferè istarum partium homines uno animo, unaque voluntate contra Nortmannos conspirarunt, ut cum Imperator Romam transisset, omnes in illos unanimiter conjungerent. Quòd illi cognoscentes, & malum timentes, acceperunt consilium inter se, ut si quo modo possent, fœdus cum Henrico Imperatore componerent, dicentes, Quia postquam Imperator Romam habuerit, nullam ulterius ab eo spem habebimus, sed junctus Romanis & cæteris circa mantentibus, omnes nos de partibus illis expellet. Quòd postquam tractatum inter eos & positum est, & nuntii eorum ob hoc ad Imperatorem ierant & redierant, demum vocaverunt Patrem Desiderium, & quia neminem alium in his partibus invenire poterant, in quo confidere potuissent, & de eo satis fideliter præsumebant, omnia ei, que consilia fuerant, crediderunt, secumque ad Imperatorem ire hortati sunt. Et licet propter securitatem suam finem cum Imperatore componerent, eo tamen animo veniebant, ut causa fidelitatis Romanæ Ecclesiæ de pace inter Pontificem ac Imperatorem saterent. Hoc ubi Gregorio Papæ nuntiatum est, supra dictum Imperatorem cum omnibus suis sequacibus à liminibus Ecclesiæ separavit. Hoc ubi Nortmanni persenserunt, omnes qui supradictum Pontificem antea sinceriter ac fideliter diligebant, ab eo ex tunc corpore & animo recesserunt. De utraque Sicilia dudum contenderunt Græci, Saraceni, Romanus Pontifex, & Latinus Imperator: Et singuli illic habuerunt aliquid. Robertus Guiscardus expulit omnes: Et post longa bella accepit istas ditiones de manu Nicolai secundi Pontificis in beneficium, & fecit illi ligiam professionem. Et sic mansit sub aliorum trium odio. Bellabat tunc in Græcorum Imperio, omnem ferè Epirum subjugarat ac Macedoniam, & imminabat urbi Constantinopolitanæ. Hinc Henrici adversus septimum Gregorium progressus audiens Alexius Comnenus, cum illo pacto inire per Legatos studuit, Nortmannos ejicere ex Italia, ipsorum ditiones dividere inter utrumque Imperium, & præsertim suas Provincias liberare ab ipsorum armis. Et Nortmanni timuerunt. Hinc cogitarunt ligiam professionem suam posthabere, Gregorium aut cum Henrico conciliare aut deserere, & tunc ipsi cum isto Principe ac Germanico Imperio redire in gratiam.

Et ad hæc omnia dissipanda Gregorius celebravit suam decimam Synodum, cujus Acta jam nobis breviter edixit Leo Hostiensis Episcopus, & parumper largius describit Bertholdus Constantiensis: Dominus Papa, collecta Synodo iterum Sententiam anatrematis in Guibertum Hæresarcham, & Henricum, & omnes eorum fautores promulgavit, quod & in festo Sancti Joannis Baptistæ præ-

F f

rito

rito jam dudum Romæ fecit, cum Henricus ad huc ibidem moraretur. Hanc sententiam Legati Sedis Apostolicæ, videlicet Petrus Albanensis Episcopus, cognomento Igneus, in Francia, Otho Hostiensis Episcopus in terra Theutonicorum usquequaque divulgaverunt. Laudat duas Gregorii Synodos: Decimam & undecimam. Et hæc fuit ultima.

Lib. 1. cap. 53. Eius tempus edicit præfatus Leo: *Alio præterea anno Henricus Imperator Romam cum exercitu venit, & Papam Gregorium, qui in arce Sancti Angeli se contra eum muniverat, cum diversis bellorum machinis oppugnare modis omnibus cepit. Hoc ubi Roberto Duci, qui eo tempore Constantinopolitanum Imperatorem expugnabat, relatum est, Boadmondum filium suum in ipsa expeditione relinquens, Italiam citissime rediit, ac immensum valde exercitum congregans, ad Papæ liberationem contra Imperatorem ire disposuit. Quod ubi Desiderio nuntiatum est, nuntium Romæ illic destinavit, qui & Papæ liberationem & Ducis adventum Imperatori nuntiaret. Tunc Imperator Urbe egrediens, ob id scilicet quia sine militum præsidio erat, civitatem Castellanam ingressus est. Robertus autem Dux cum exercitu ad Ecclesiam quatuor Coronatorum intempestæ noctis silentio dum advenisset, ex consilio Cencii Romanorum Consulis ignem in Urbem immisit. Romani igitur re inopinata percussi, ac in igne exstinguendo dum essent intenti, Dux confestim cum exercitu ad arcem Sancti Angeli properans, Pontificem inde abstrahens, Roma sine mora egressus, Papam Gregorium ad hoc Monasterium usque deduxit, quem Apostolicum noster Abbas usque ad ipsius exitum, cum Episcopis & Cardinalibus, qui eum secuti fuerant, sessentavit. Decima igitur ante Roberti adventum, undecima Gregorii Synodus fuit celebrata post Henrici egressum.*

Porro Nortmanni illi, quos ob priorem Henrici excommunicationem recessisse à Gregorio affirmat Leo Hostiensis, non fuit ipse Dux Robertus. Hic enim tunc bellabat in Macedonia, & Constantinopolitanam civitatem habebat in sua manu. Et audita Gregorii, cui ligiam professionem fecerat, captivitate, statim reliquit omnia, Boadmondo filio credidit ibi suas fortunas, armatus venit Romam, & Papam liberavit. Proinde à solis, qui domi remanserant, timidis Proceribus fuit desertus Gregorius. Nec mireris has contra Henricum sententias fuisse ab Othone Hostiensis Episcopo divulgatas in Germania. Hæc enim ob Rudolphi Regis mortem non defecit à Gregorio. Fecit quod habet Conradus Abbas Uspergensis: *Anno millesimo octogesimo secundo Hermannus quidam, vir præpotens ac nobilis ex Germania, à Saxonibus & Allemannis Rex constituitur. Et hic strenuè pro Gregorio certavit contra Henricum. Porrò Gregorius, licet rectè Cassinum montem adjerit, ibi tamen non mansit, sed perrexit Salernum. Salerni Princeps erat ipsi amicissimus. Et ibi mansit usque ad mortem, vivens impensa Cassinensis Monasterii. Hinc post ejus è Romana civitate decessum Guibertus istuc egit omnia, de novo inthronizatus est in Sancti Petri Cathedram, & tandem appellatus Clemens tertius. Ita cum variis hucusque adductis Scriptoribus lucidè testatur Venericus Vercellensis Episcopus. Tunc primum Gregorius à Schismaticis habitus est fugitivus mercenarius, ideoque plenè degradatus. At ejus fugam fuisse legitimam, est omnibus manifestum.*

Romanum Conciliabulum.

Hoc Conciliabulum refert Marianus Scotus: *Papa audiens multos Romanos favere schismaticis, desperans recepit se in domum Theodorici, vel Crescentii, ut quidam dicunt. Sed nec ibi se tutè sciens, cum paucis noctu Salernum abiit: Ubi usque ad obitum suum habitavit. Videns autem Henricus Papam aufugisse, congregatis triginta Episcopis fautoribus suis, in ipsa Romanæ Urbis oblatione jussit haberi Synodum, in qua Gregorius Papa falsis & inauditis criminacionibus, per Henrici fautores falsè compositis, absens accusatur. Denique dicebant eum prophanum, scelestum, amatorem discordiæ, virum sanguinum, Sedem Apostolicam occupasse per Necromantiam. Conspirantes ergo qui convenerant in unum adversus Dominum, & adversus Vicarium ejus Papam Gregorium, damnaverunt eum, & facta damnationis ejus Epistola comminando mandaverunt ei, ne amplius Apostolicam Sedem pro rantis criminibus condemnatus intraret. Et quia in proximo erat sacratissima Paschæ solemnitas, inebriati profunda diabolici furoris insaniam Guibertum Ravennæ civitatis Archiepiscopum rapuerunt, ac Papam consecraverunt, quem Clementem nominave-*

runt: A quò ipse Henricus in sancto die Paschæ una cum uxore sua Bertâ, Cæsaris imposta appellatione coronatus est. Dominus itaque Apostolicus Gregorius, audiens ab insipientibus Guibertum hereticum & invasorem sibi in Romana sede superpositum, potestate sancti Spiritus & auctoritate Sancti Petri Apostoli, anathematis mucrone eum multavit. Deinde Henricum cum omnibus fautoribus suis, Episcopis & Abbatibus, Monachis & Clericis, Laicis quoque potentibus cum infimis quibusque personis, sub interminatione terribili generaliter communiione privavit.

Commiserat varia. Etiam vera falsis. Hic enim conventus non post Gregorii fugam ex urbe, sed post fugam in Sancti Angeli castrum debet esse factus. Post Gregorii ex urbe fugam Henricus non erat in urbe, sed in civitatem Castellanam abierat, & inde restè in Germaniam. Facta igitur fuit hæc Synodus anno istius sæculi octogesimo tertio, statim post captam urbem Leonianam. Tunc enim Henricus fuit à Guiberto coronatus. Verùm Guibertus tunc necdum profecit in Clementem. Neque tunc in sua Synodo Gregorius excommunicavit Henri-

Henricum. Ista enim fuit nona ejus Synodus. Et hinc lucet ejus nomen, decimam, ac undecimam Synodos fuisse celebratas in castrò Sancti Angeli. Olim enim fuit illic insignis Ecclesia, dicta Basilica Sancti Archangeli Michaelis in Cælo. Otho Frisingensis Episcopus in primo libro de Gestis Frederici Imperatoris etiam exponit Henrici coronationem, ac pergit: *Venerabilis autem Sacerdos Gregorius persecutionem fugiens, ad tutoria montana Tuscie in terram Comitissæ Mathildis, quæ Imperatoris consanguinea fuit, se contulit, ibique per aliquot dies manens, senten-*

tiamque anathematis renovans, Episcopis, quæ multis in locis habentur, Principes regni adversus Imperatorem suum concitavit. Quæ unde hauserit, ignoro. Alii omnes affirmant Gregorium Roma ad Cassinense Monasterium, & inde abiisse Salernum. Alexii Comneni cum Henrico Tractatum multis exponit istius filia Anna: Et quia ob Gregorii amorem Robertus Guiscardus dissipavit omnia ista consilia, loquax mulier imputat omnia Gregorio, & in sanctissimum Pontificem evomit plena plaustra convitorum. Quasdam ejus schismaticas nugas supra discussi.

Moguntinum Conciliabulum.

Hanc Pseudo-Synodum exponit in Mariani Scoti supplemento Dodechinus Abbas Sancti Dyfiodori: *Synodus Moguntia apud Sanctum Albanum jussu Henrici habetur, cui ipse cum Legatis Guiberti, qui & Clemens, interfuit, cui omnes obedire contra Gregorium potentialiter compulsi. Wicelo ipsius civitatis Episcopus hanc Synodum regebat. Et Sigebertus Gemblacensis: Henricus Imperator Moguntia Regali & Synodali conventu coactus, exegit ab omnibus, ut Hildebrandi depositionem & Guiberti ordinationem sub Scripto approbent, cui aliqui manu & ore faventes, corde tamen Hildebrandi adhaerebant. Herimannus Metensis Episcopus sibi absenti adjudicato Episcopatu item urbe pellitur. Imperator in Episcopatu Metensium alterum mercenarium supposuit, sed oves Christi non audierunt voces alienorum. Et Conradus Abbas Uspergensis: Anno Domini millesimo octogesimo quinto Synodus Moguntia habetur, cui interfuit Imperator, ubi presentibus Legatis Romanorum omnes Episcopi rebelles Imperatori deponendi judicantur, ceteri verò anathemate, ut videbatur, condemnantur. Ibi etiam communi consensu atque consilio constituta est pax Dei. Adversum bella privata. Non multo post substitutus ab Imperatore per Parochias abdicatorum Presulibus, in locum Adelberonis Meginhardus, conversatione probabilis, litteris etiam & ingenio atque facundia nulli penè secundus, Wirzburgensi Ecclesie Presul ordinatur, dignus qui alius temporis esset Episcopus.*

Per hanc latrocinalem Synodum incæpit persecutio, quàm describit Leo Hostiensis Episcopus. *Henricus tam non faventibus quàm non communicantibus sibi, & Romæ & in omni Romano Imperio sævissimam & diuturnam intulit persecutionem. Hujus rei causa & Ecclesie penè totius Romani Imperii desolata, & Christiana Religio propemodum dispersa, & viginti millia hominum, & eo amplius in diversis regionibus, Cato-Papa Guiberto cooperante, cæsa sunt. Qui etiam pulsus Catholicis Episcopis & Abbatibus, & aliis Ecclesiarum Præpositis, scientia pariter & religione pollutibus, sceleratos & idiotas singulis civitatibus, & Cænobiiis, vel Ecclesiis, singulos, interdum autem binos, vel annuos Prælatos, damnabili prioris sui Magistri Simonis mercimonio sublituens, in deprædationibus sanctorum locorum, & Christianorum sibi non faventium, immò faventium, Christi Lupi Opera T. VI.*

dum non esset qui armato resisteret, longè latèque, voluntate quidem Neronis & Decii, sed minùs possibilitate grassatus est. Et inter degradatos ab hoc latrocinio Episcopos fuerunt duo sanctissimi ac doctissimi, Adelbero Heripolenis, ac Herimannus Metensis. Etiam Sanctus Geberardus Archiepiscopus Salisburgensis. Porrò Henricus perrexit non tantum nominare ac investire Antistites, sed etiam Episcopatus ac Abbatis vendere.

Hujus latrocinialis Synodi meminit in sui Monasterii Chronico etiam Rudolphus Abbas Trudonopolitanus: *Hildebrandus Papa, qui & Gregorius septimus est appellatus, & Henricus quartus Romanorum Imperator, qui Leodii obiit sui filii persecutionem fugiens, gravissimis dissidiis Regnum & Sacerdotium hac illacque miserabiliter distrahebant. Quare Imperator, faventium sibi Episcoporum Moguntia habito Concilio, sui que Papæ Clementis appellati, Ravennensium scilicet Archiepiscopi, auctoritate, ut sibi videbatur, roborato, Herimannum Metensem Episcopum adjudicari fecit hostem Imperii publicum in eodem Concilio, totoque alienari Metensium dominio, Abbate quoque Sancti Arnulphi Metis, Gualone dicto, Episcopo pro eo supposito. Et infra: Abjudicatum Herimanno Episcopatum Imperator cum omnibus appendiciis ejus, simul etiam & Abbatiam nostram eadem lege habebat in manu sua. Sancti Trudonis Abbatia tunc quoad quædam dependebat à Metensi Episcopo. Rudolphus demonstrat etiam suum istud Monasterium fuisse ab hoc latrocinio præcipitatum in multas calamitates. Causas, ex quibus damnatus fuit Herimannus, largius exponit in libro de unitate Ecclesie Venericus Vercellensis Episcopus: *Anno millesimo nonagesimo obiit Herimannus, dictus quondam Metensis Ecclesie Episcopus, qui & ipse cum recessisset fugiens ab Ecclesia sua, damnatus est in Moguntina Synodo atque depositus, quoniam sæpè vocatus per Imperatorem, sæpè etiam vocatus per oves paschæ suæ, noluit reverti ad Pastoralem curam Ecclesie suæ, non aliam prætendens excusationis occasionem, nisi quòd nollet videre vel alloqui excommunicatum Imperatorem. Hoc ex fonte natas istius etiam Ecclesie turbas & calamitates amplè describit.**

Venericus fuit pessimus hujus schismatis fautor, ideoque operose laudat hoc latrocinium, & accuratè exponit: *Hac de causa & Clemens Papa, cui more Apostolico, præter illa quæ extrinsecus sunt instantia, quotidiana est sollicitudo omnium Ecclesiarum, decrevit desertis Ecclesiis Pastores constituere, si ipsi desertores Episcopi vel admoniti nolent redire ad societatem unitatis Ecclesiæ. De seditiosorum quoque Episcoporum causa & damnatione præcepit Germaniæ Episcopis in generali Synodo agere, qui proprio, ut ait Apostolus, iudicio condemnati essent, utpotè exercentes prælia & seditiones, & dominationem spernentes, Majestatem autem blasphemantes, qui extulissent se super altitudinem Regiæ potestatis, & resistissent ordinationi Divinæ dispositionis, transferentes Regna, & negligentes Sacerdotia. Qui etiam pessimo suo exemplo, quo essent perjuri, docuissent obediens sibi esse infideles atque fallaces. Qui etiam, utpotè transgressores Divinarum humanarumque legum, instituisent suos quoque sectatores Divinis humanisque legibus esse inobedientes. Qui etiam, utpotè violatores Ecclesiasticorum privilegiorum, permisissent fautores partium suarum rapere & diripere bona & res Ecclesiarum: Ut ejusmodi homines essent sibi promptiores ad omne nefas audendum, quibus ex consuetudine jam quasi in naturam versa est dulcedo conjugationum, rapinarum, atque homicidiorum, Quales scilicet Episcopi non essent Pastores Ecclesiarum, sed duces bellorum; non custodes Dominicarum ovium, sed ut graves lupi & persecutores earum, interfectores animarum pariter & corporum, cum ipsi ad tuendas partes suas diu multumque usi fuissent manibus impiorum ad occisionem multorum hominum.*

Priora verba tangere videntur non hocce latrocinium, sed solos Italiæ Episcopos, de quibus supra dixerat idem Venericus: *Sacerdotes Hildebrandi, æstimantes suo more Ecclesiam Dei aut immittem esse, aut non posse ea quæ ligata sunt absolvere, discesserunt ab universali Ecclesia, & reliquerunt proprias quoque Ecclesias absque Pastoralis cura, ne ex occasione suæ in Ecclesia perseverantiæ contingeret se videre vel alloqui Imperatorem Henricum, quem jam audissent à suo Papa Hildebrandi esse perpetuò damnatum, quasi tam sacrosancti anathematis vinculum Ecclesia Dei deinceps non posset solvere. Ubi post Gregorii fugam Henricus Romam & Guibertus Apostolicam Sedem quasi pacificè detinebant, multi Episcopi Catholici aufugerunt: Nec Guiberto nec Henrico voluerunt communicare, timentes sceleratæ communionis contagium. Hos omnes per terribile Edictum Guiberti revocavit ad suas Ecclesias ac suam communionem, & in redire nolentium Cathedras intrusit alios. Hanc violentiam Venericus titulat sollicitudinem omnium Ecclesiarum.*

Edicit & rationes, ob quas præfens latrocinium damnavit varios Germaniæ Episcopos. Primò, quòd adhuc propriis manibus in bello pugnant, nec obediunt Decretis Sancti Leonis noni. Secundò, quòd Episcopale officium exindè negligenter. Tertiò, quòd Majestatem Henrici Regis spernerent. Hoc est, quòd à Gregorio in Henricum fulminatæ degradationi obediunt. Quarto, quòd essent perjuri. Hoc

est, quòd Sacramentorum, quæ Henrico olim fuerant professi, factam à Gregorio solutionem ducerent ratam & observandam. Quintò, quòd hos errores docerent etiam suos populos. Sextò, quòd suis militibus permitterent omnem rapiendæ licentiam, etiam in bona Ecclesiarum. Præcipuum fundamentum fuit in tertio & quarto articulo. Etenim Imperatorem degradari, & facta illi Sacramenta non posse solvi per Papam, Henriciana ac Guibertina factio pertinacissimè credit & prædicavit.

Venericus etiam edicit causam, ex qua Adelbero Herbipolensis Episcopus fuit hic singulariter damnatus. Inter Henricum & Saxones commissa prælia enumerat, & adjungit: *Junctio Saxonum & Thuringorum, atque Sueavorum agmine pugnatum est in Orientali Francia contra Imperatorem Henricum quinta jam vice, de qua pugna dicere decernimus in sequentibus, quando de Adelberone Wirzburgensis Ecclesiæ Episcopo, quæ ad ipsum quoque pertinent, enarrabimus. Cujus præcipuè causa tunc effusus est sanguis multorum in circuitu illius civitatis: Qui scilicet sanguis occisorum clamat quodammodo ad Dominum pro vindicta tanti sceleris. Superiore etiam tempore tentaverat idem Adelbero expugnare Episcopatum suum, quem sub Rege suo Rudolpho recipere cupiebat contra Regem Henricum, ideoque secundum jam prælium, atrox nimis & crudelis, pugnaverunt Saxones contra eundem Regem Henricum in Orientali Francia, anno scilicet millesimo septuagesimo octavo ab Incarnatione Domini, die septima mensis Augusti, ubi Rudolphus Rex fugatus est, & Sigefridus Moguntinæ Ecclesiæ Archiepiscopus in fuga captus, & vix de suspendiis liberatus atque dimissus est.*

Eodem in opere Venericus edicit hujus latrocinii multa singularia: *Indicta est Synodus apud Moguntiam secundà hebdomadà post Pascha securum constitutionem Sedis Apostolicæ. Ubi conveniunt cum Imperatore Legati ipsius Sacrosanctæ & Apostolicæ Sedis, Petrus scilicet Episcopus Portuensis Ecclesiæ, & duo Cardinales Romanæ Ecclesiæ. Aderat etiam omnium Episcoporum consensus, sive de Italia, sive de Gallia, in quorum alternis cordibus vivit amor & gratia. Præsidebant quoque huic Synodo Wezelinus Moguntinæ Archiepiscopus, & Gilbertus Trevirensis Archiepiscopus, atque Seguinus Colonienfis Archiepiscopus. Liemarum autem Bremensis Archiepiscopus, quia non poterat adesse, miserat illum Legatos suos sua vice, promittens se ad omnia consensurum, quæ pertineant ad fidem Catholicam, & ad pacem atque unitatem Ecclesiæ. Reliqui verò Episcopi qui illic tum fuerunt, hi sunt, quorum nomina subscripta sunt: Theodoricus Viridunensis Ecclesiæ Episcopus, Henricus Episcopus Leodiæ, Conradus Episcopus Trajectensis Ecclesiæ, Udalricus Eistensis Ecclesiæ Episcopus, Meinhardus Frisingensis Ecclesiæ Episcopus, Ottho Episcopus Ratisbonæ, Robertus Episcopus Bambergensis Ecclesiæ, Hermannus Spirensis Ecclesiæ Episcopus, Ottho Constantiensis Ecclesiæ Episcopus, Burchardus Episcopus de Losanna, Sigefridus Episcopus ex Augusta, Geberardus Episcopus Bebenensis de Praga, Udo Hildesbemensis Ecclesiæ Episcopus, Henricus Paderbornensis Episcopus,*

Erpo Episcopus Monasterii, Folmarus Mindensis Ecclesiæ Episcopus, Poppo Tullensis Ecclesiæ Episcopus, quia per se ipsum adesse non potuit, per Legatos suos, qui vice sua intererant, huic Synodo consensit & subscripsit. Burchardus quoque Basileensis Ecclesiæ Episcopus, & Ottho Stratzburgensis Ecclesiæ Episcopus per Legatos suos consenserunt & subscripserunt: Qui propter hostes Ecclesiis suis crudeliter imminentes, domum dimissi sunt. Et multi simul Presbyteri atque Diacones interfuerunt huic Synodo congregata in civitate Moguntia. Ubi & omnium Episcoporum aderat consensus, sive de Italia, sive de Gallia, immò de omni Catholica Ecclesia, in quorum alternis cordibus vivit spiritualis amor & gratia, ut sicut unitatem teneri firmiter & vindicare debent, maximè Episcopi qui in Ecclesia præsidet, ita Episcopatum quoque unum atque indivisum probent. Sed aliquid Episcoporum exierunt ab illorum communionem, quorum conventus sive consensus ibi fuerat pro recuperanda pace vel Ecclesiæ vel Reipublicæ, qui etiam ex multo tempore noluerunt usque adhuc communicare Sedi Apostolicæ, sive ne cuius autoritate nec ipsi quidem possunt alicuius Episcopalis officii ministerium habere. Ideo ipsorum hereses & schismata ab omnibus Catholicis reprobata sunt atque damnata cum ipsis auctoribus pariter & consortibus externæ communionis atque perfidiæ. Hi autem sunt, qui aut fugiendo Episcopatus suos dimiserunt, aut eos per bella maxima sibi vindicando usurpaverunt, ne communicarent eis qui communicant Catholico Imperatori, vel Sedi Apostolicæ. Geberardus Salzburgerensis Ecclesiæ Archiepiscopus, Hartuicus Magdeburgerensis Ecclesiæ Archiepiscopus, Adelbero Wirzburgensis Ecclesiæ Episcopus, Altmannus Patavienfis Ecclesiæ Episcopus, Adelbertus Wormatiensis Ecclesiæ Episcopus, Burchardus Halberstadiensis Ecclesiæ Episcopus, Wernerus Merseburgerensis Ecclesiæ Episcopus, Guntherus Citizensis Ecclesiæ Episcopus, Benno Misnensis Ecclesiæ Episcopus, Herimannus Metensis Ecclesiæ Episcopus, Leginbarus Mindensis Ecclesiæ Episcopus per studia partium subintroductus, Wigoldus Augustæ Episcopus per studia partium subintroductus, Geberardus Constantiensis Ecclesiæ Episcopus per studia partium subintroductus, Henricus Paderbornensis Episcopus per studia partium introductus, sed ne adhuc quidem initiatus. Ipsi quindecim præferentes nomen Sacerdotii, sæpè antè admoniti, nunc autem regulariter vocati, quia noluerunt ad pacem Christi & Ecclesiæ reverti, ex auctoritate Sedis Apostolicæ sunt dejecti atque damnati. Post varias in septimum Gregorium & communican-

tem illi Ecclesiam calumnias Venericus denuò prosequitur: *Igitur Clemens Papa cupiens gregem Domini & oves Christi ex rapina ac devoratione bestiæ agrum eripere, constituit Apostolica auctoritate supradictam Synodum fieri in Regno Teutonico, apud Metropolitim civitatem Moguntia, ut ageretur ibi de Fide Catholica, & pace Ecclesiarum atque concordia, ideoque aderat ibi omnium consensus Episcoporum de omni Catholica Ecclesia, in quorum alternis cordibus vivit spiritualis amor & gratia. Aderat etiam Imperator Henricus, præcipuus auctor hujus Synodi: Quia nihil tutum neque firmum poterit esse in his quæ sunt ejusmodi, nisi defendat & prober ea Regalis auctoritas pro Majestate Imperii. Episcopo Venerico, licet nequissimo schismatis patrono, magnas debemus gratias, quod hujus latrocinii Acta tam accuratè ad nos transtulit.*

Præfatos quindecim Episcopos orthodoxos non solummodò degradavit hoc latrocinium, sed insuper in quorundam sedes postè intrusit alios. Etenim in Hartuici Magdeburgerensis Archiepiscopii Sedem intrusit Hartuicum Herosfeldienfis Monasterii Abbatem. Audiamus rem ab eodem Venerico: *Igitur fugitivo illi & heretico Hartuico successit Catholicus Hartuicus in Episcopatum Magdeburgerensis Ecclesiæ, quem post electionem Cleri & populi ordinavit Suffraganeus ejus Dedito Episcopus, anno millesimo octogesimo quinto, tertio idus Julii. Ad ejus ordinationem præfens erat Imperator Henricus. Ibi & præfens erat Wezelinus Moguntinæ Ecclesiæ Archiepiscopus, & Seguinus Colonienfis Ecclesiæ Archiepiscopus, atque alii plures Episcopi. Hartuicus ille Abbas fuit vir doctissimus ac nequissimus, cui eruditio erant arma in manu furiosi. De illo enim addit congero Venericus: *Quod Imperator non potuit perficere totis viribus Regni, hoc Hartuicus perfecit ex industria sapientis ingenii, scilicet ut divideretur unitas perverborum, cum non posset per disciplinam rei militaris emolliri duritia Saxonum, vel rescindi societas Thuringorum. Hartuicus inter istos optimos Ecclesiæ filios suscitavit schisma, atque indè horrenda facinora. Duo hi Hartuici, eodem tempore ejusdem Ecclesiæ Episcopi, sunt sicut Jacob & Esau discernendi. Istorum quindecim Episcoporum crimina etiam edicit Venericus. Est calumnia: Attamen scitu digna, ideoque legenda. Et ille addit: *Hermannus Fol. 24. Saxonum Rex, utpotè reus Majestatis, atque hostis Ecclesiæ pacis, damnatus est in Moguntinæ Synodo.***

Conventus Berchacensis.

Conventum hunc exponit Conradus Abbas Ulspurgerensis: *Eodem anno, conditio tam ab inimicis quàm amicis Imperatoris colloquio, in Thuringiæ loco qui Berchbach dicitur, conventebant ex utraque parte quicumque sapientissimi de Optimatibus judicabantur, Canonum auctoritate Christi. Lupi Opera T. VI.*

probatum, cui parti iustitia faveret, Imperatore tamen absente. Sic enim ipse consensus. Electus igitur factis litteçatis & eloquentibus viris, hinc Weclione Moguntino, illinc Geberardo Salzburgerensi Archiepiscopis, disputatio coepit. Affirmat Geberardus, proponente hoc prius Weclione, Imperatorem non injusto.

judicio tam Regno quam communione, Apostolici sententia privatum, contra Verulo Dominum suum præjudicium non minus à Papa quam à Principibus passum contendit, dum ipso apud Canum in satisfactione posito, immò jam à Papa in communionem recepto, alterum super se Regem elevarunt. Adiecit etiam idem Moguntinus, quòd Imperator diu jam à Saxonia depulsus, & regnandi copia etiam ab illa defensione, quæ ante Rudolphum facta præscribitur, spoliatus, nec vocari, nec judicari, nec damnari Canonice debuisset. Hoc Geberardus improbare nitens asseruit neminem per hoc Divinis absolutum legibus, si forte sua qualibet familiariter fuerit spoliatus, quando minus Rex; qui Saxonia, quæ non suum duntaxat prædium, sed Domini sit Regnum, qui Daniele, vel ipso Nabuchodonosor teste, cuiusque voluerit dat illud, cum etiam ante amissam Saxoniam prius ab Alexandro, de hinc ab Hildebrando vocatus satisfacere contempsisset. Sic itaque utrimque parte sua favente atque acclamante discessit. Notum tamen est, quòd eandem sententiam adversarij Imperatoris tanto insequerantur zelo, ut habito postmodum in Quintilino Concilio, ubi Otho Episcopus Hostiensis interfuit, Legatus Hildebrandi Papæ, ipsam nimium ventilitantibus, hæresim Verulonis, ipsiunque Herefarcham appellarent, contra fidem scilicet illum dogmatizasse culpantes, quod quamdiu quis suis spoliatus sit rebus, Divinis non subiaceat legibus. Latas in Henricum à Gregorio sententias Petrus Igneus in Francia, Otho Hostiensis Episcopus publicavit in Germania. Sic supra audivimus à Bertholdo Constantiensis. Et Henrico fidelis Germania se Othoni opposuit: Et excommunicationem & degradationem dixit nullam. Et pro ratione adduxit leges & Canones, quæ spoliatum mandant ante omnem iudicii ingressum restitui, atque ita ante factam restitutionem vetant judicari ac damnari. Et omne istiusmodi iudicium damnant atque exsufflant uti Attractari Papales sententias. Et Gregorio fideles Saxones dudum obstitunt. Affirmant istam retractionem attentari non posse sine venia Sedis Apostolicæ. Ita iuberi per Leges & Canones. Ita scribit Bertholdus Constantiensis. Pacandi tamen Imperii causa tandem fuit admittis hic qualificumque conventus & Tractatus. Et habuit istum exitum, nullum fructum.

Hunc Conventum etiam memorat & exponit Venericus Vercellensis Episcopus. Post exposita Moguntini Latrocinii Acta, & damnatorum istic Episcoporum crimina præsequitur: Sed cum tales certè fuerint Episcopi Saxoniae & defensores Hildebrandi, sui scilicet Papæ, præsumebant tamen frequentibus Conciliis se suosque sectatores iustificare, & Henricum Regem, quem ipsi potissimum de Regno Saxoniae expulerant, damnare, ejusdemque damnationis notam imponere Episcopis atque Principibus, & omnibus qui communicarent ei, & qui ei essent subiecti. Idè tandem aliquando constitutum est, consentientibus utrimque Episcopis, ut causa longæ concertationis, quæ non posset confici gladiis, terminaretur libris, letantibus admodum Laicis, quorum sanguis effusus est tot præliis, quod ad hoc perventum sit, ut per ipsos bellum auctores contra Regem Henricum decerni debeat, quòd ibi iustitia sit, unde victoria fuerit,

cum tale iudicium veritatis, quod facillimè ex libris cognoscitur, non possit vel falli vel fallere. Fit conventus in loco, qui dicitur Gerstongen, decimo tertio Kalendas Februarias, anno scilicet millesimo octogesimo quinto ab Incarnatione Domini. Tum primò Conrardus Traiectensis Ecclesiæ Episcopus inquit: Ecce venimus ut probemus ex testimonio Sanctorum Canonum non damnatum esse vel excommunicatum Regem nostrum Henricum, cui si non poterunt prodesse apud vos ea quæ legitime ordinata sunt à Deo circa honorem Regium, saltem hoc concedite, ut eo utatur jure, quo ex regulis Ecclesiasticis concessum est uti vel infirmæ in Ecclesia personæ. Et dixit ad Vezelinum Moguntinæ Ecclesiæ Episcopum, ut surgeret & legeret Capitulum quoddam ex Decretis Romanorum Pontificum, & legit, Quomodo rebus suis aliquis expoliatus, aut à Sede propria vi aut terrore pulsus non potest accusari, vocari, judicari, aut damnari, antequam omnia ei ablata ex integro restituantur, & cum omni privilegio suo jus proprium reformetur, & ipse pacificè diu suis fruatur honoribus, propriæ sedi regulariter restitutus. Ad hæc cum obmutuisset Geberardus Salisburgensis Ecclesiæ Episcopus, qui causam adversæ partis erat adurus, utpote apud suos maximè vel senectute sua, vel scientia scripturarum, sive eloquentia reverendus, tum quidem intulit Vernerus Merseburgensis Ecclesiæ Episcopus, ubi in Canonibus scriptum esset aliquid ejusmodi de mulieribus? Et Vezelinus Archiepiscopus porrigens ei librum, inquit: Ecce ipsi legitè consequens huius rei testimonium, quomodo huic quoque sexus oporteat justum iudicium fieri, & quomodo ne mulier quidem debeat objectis respondere, donec permittatur ei rem familiarem liberè diutius ordinare. Tum omnes adversæ partis Episcopi ita sunt confusi, & ita devicti, ut non haberent quid ad hæc respondere possent, manente apud Ecclesiam Dei victoria, quoniam obstructum est os loquentium iniqua. Sed hinc resonabant laudes Deo, illinc autem erat murmur multum in turba de sermone illo. Quidam enim dicebant, Quia bonus est, alii autem dicebant, Non, sed seducit turbas.

Celebrato, sicut dictum est, conventu Episcoporum atque Principum, citius abierunt Catholici à Concilio malignantium, ne fortè incidere in manus inimicorum suorum. Quibus enim parcerent, qui de suorum cæde quidem sociorum sese non abstinuissent? Sed his ita gestis, deinde indicta est Synodus apud Moguntiam secunda hebdomada post Pascha. Videtur palam asserere Moguntinum latrocinium fuisse hoc Conventu posteriori. Ejus tamen superiora verba plane innotuit fuisse antè. Et ita diserte affirmat Conrardus Abbas Uspergensis. Etiam alii harum rerum antiqui Scriptores. Quidquid sit, de isto VVeclione Moguntino Archiepiscopo scribit idem Abbas Conrardus: Defuncto Sigefrido Archiepiscopo Moguntino VVeclio successit. Quod ipsum A. 1084. scribunt appendix Lamberti Schafnaburgensis, & in Mariani Scoti supplemento Abbas Dodechinus. Et Bertholdus Constantiensis: Henricus congregata multitudine schismaticorum, VVeclionem Clericum Halberstadiensis Episcopi fugitivum Moguntinensium Episcopatu remuneravit, eò quòd illi in omni pertinacia contra Dominum Papam & Sanctum Petrum indefessus cooperator adfuit. Qui ipse jam dudum anathematizatus, & ab anathematizatis electus, nihilominus etiam ab anathema-

sizatis juxta Pelagium Papam, non consecratus, sed execratus est. Fuerat Apostata Clericus Burchtunck Halberstadiensis Episcopi, Sancto Petro Apostolo & Romanæ Ecclesiæ fidelissimi. Intrusus fuit per nominationem Regiam, ac per Simoniam in muneris à sacrilego & facinoroso obsequio. Eum adeò detestata fuit Romana Ecclesia, ut Urbanus secundus datos per ipsum ordines exsufflarit, & Daimbertum, qui postea Pisanus Archiepiscopus ac tandem Latinus Hierosolymæ Patriarcha fuit, ab illo ordinatum Diaconum reordinavit. Ita testatur apud Gratianum ipse Urbanus in litteris ad Petrum Pistoriensem Episcopum, & Rusticum Umbrosæ Vallis Ab-

bate. Etenim circa Simoniacè datorum Ordinum exsufflationem ac repetitionem Romana tunc Ecclesia permittebat unumquemque in suo sensu abundare. Hic igitur facinorosus homo præfedit & huic Berchacensi colloquio & præfatio Moguntino latrocinio. Abbatess Dodechinus & Conrardus errant ipsum successisse Sigefrido. Quod inter ipsos Erkenbaldus mediavit, affirmat in Chronico Albericus. Quòd postea Romanæ Ecclesiæ reconciliatus, ac piè defunctus fuerit, malè affirmant Fratres Sammarthani. In Henriciana & Guibertina adversus Romanam Ecclesiam perduellione fuisse defunctum palam affirmat Venericus Vercellensis.

Quest. 7.
cap. 24.

QUINTILINOBURGENSE CONCILIIUM.

Hujus Concilii originem & occasionem edicit idem Venericus. Moguntini latrocinii Acta exponit, & prosequitur: Sed adversæ partis Episcopi cupientes hanc indictam Synodum præoccupare aut prævertere, convenerunt infra hebdomadam Paschæ in Castello quodam Saxoniae, Quintilino burch nomine, ubi locus est congregationis seminarum Deo servientium sub Canonica institutione. Et ut conspiratio eorum plus valeret, & deciperet columba simplicitatem, quam serpentis astutia non temerasset, adduxerunt quemdam sub specie Legati Sedis Apostolicæ, qui dictus est Otho Episcopus Oltiensis Ecclesiæ, cum jam Clemens Papa Romana præficeret Ecclesiæ. Intererat etiam huic Conventui Hermannus, cui ne apud suos quidem attribuebatur honor Regius, à quo nunc & illius Synodi cepit Tractatus. Et infra: Hæc quoque sententia cum non placuisset Episcopis, tunc rogabant ipsi, rogabant & alii Principes Saxoniae, ut his atque huiusmodi omittis, Otho consentiret cum eis ad ea quæ cepissent agere. Se quidem convenisse, ut tractarent, quomodo defendere possent partes ac studia sui Gregorii Papæ, ejusque anathema circa Henricum Regem renovare, ac populo indicare, quòd excommunicatus sit omnis, & salvus esse non possit, quisquis Henrico Regi in aliquo communicaverit. Tunc ille Otho flexus est ad voluntatem eorum, & consentit. Quia ventro agitata arundo exstitit. Damnaverunt iterum omnes, qui aderant, Episcopi Henricum Regem, & iustificaverunt multis modis sui Gregorii partem, agentes ipsi omnia contra Regulas & Instituta Ecclesiæ, utpote qui non convenissent ad Synodum in loco celebri, in civitate scilicet Episcopali, qui convenissent in festis diebus Paschæ, in diebus scilicet gaudij & lætitiæ: Ut miseras miserorum auferent, ut seditiones ac prælia renovarent, ut etiam fidem destruerent. Quæ omnia sunt plena calumniis: Præsertim in Othonem Gregorii Legatum. De ipso addit Venericus: Otho præ-

cipitanter ambivit ac invasit Sedem Apostolicam, usus manu, & auxilio pessimorum, apud quos nec humanarum nec Divinarum valet aliquid constitutio legum. Ita hujus Synodi auctoritatem conatur circumferbere. Dum hæc scribebantur, Otho ex Oltiensis Episcopo erat post Viatorum tertium Urbanus secundus.

Legitima ac veracia Synodi Acta audiamus à Bertholdo Constantiensis: Hermannus Rex in Quintilino burch Pascha celebravit, ubi & Legatus Domini Apostolici in ipsa Paschali hebdomada generalem Synodum cum Archiepiscopis, Episcopis, & Abbatibus, Sancto Petro fidelibus, solemniter celebravit. Interfuit autem huic Synodo Geberhardus Reverendissimus Javanensis Archiepiscopus. Item venerabilis Hartnicus Magdeburgensis Archiepiscopus cum Suffraganeis suis. Item Suffraganei Moguntinae Sedis de Saxonia: Nam Wirzeburgensis, & Wormatiensis, Augustensis quoque, & Constantiensis de Allemannia, quique ipsi Canonici necessitate impediti venire non potuerunt, per legationem suam se sancto Concilio representaverunt, seque per omnia ejusdem Synodi Statutis assensuros mandaverunt. Rex etiam Hermannus cum suis Principibus eidem Synodo interfuit. Ex his vides huic Synodo adfuisse etiam Bennonem Milnensem Episcopum. Hic enim est Magdeburgensis Ecclesiæ suffraganeus. Et ille erat unus ex Episcopis damnatis in Moguntino latrocinio. Verum postea lapsus. Ejus lapsum describit præfatus Venericus: Ex his omnibus Episcopis, qui vel damnati fuerunt vel depositi, unus tantum, scilicet Benno Misenensis Episcopus, venit ad Sedem Apostolicam, pro suo errore petiturus veniam, quam & promeruit accipere, juxta quòd ipsa mater omnium Ecclesiarum Romana Ecclesia solet appellantis quidquid pietatis est semper offerre. Ergo Clemens Papa penitentem benigne suscepit, & confessum pro errore suo honorificè tractavit, abeuntemque cum litteris Apostolicæ Sedis ad Henricum Imperatorem misit, & ipse libenter accipiens correctum, dimisit liberè abire in Episcopatum suum.

C.A.

CANON I.

Cum omnes juxta ordinem suum confedissent, prolata sunt in medium Decreta sanctorum Patrum de Primatu Sedis Apostolicæ, quod nulli unquam liceat ejus judicium retractare, & de ejus judicio judicare. Quod de totius Synodi publica professione laudatum & confirmatum est. Et hoc utique contra Henricianos, qui fideles Sancti Petri constringere voluerunt, ut excommunicationem Domini Papæ Gregorii super Henricum cum illis retractare præsumerent. Quidam autem Bambergensis Clericus, nomine Cunibertus, Romani Pontificis Primatui derogare volens, in mediam Synodum se contulit, asserens Romanos Pontifices hunc sibi Primatum adscripsisse, non aliundè concessum hæreditasse, videlicet ut nullus de eorum judicio judicare debeat, nec illi alicujus judicio subiaceant. Qui cum apertè à tota Synodo confutaretur, præcipuè tamen à quodam laico convictus est per illud Evangelicum: Non est discipulus supra Magistrum. Cum enim hoc generaliter in omnibus Ecclesiasticis ordinibus observandum deputetur, ne major à minore judicetur, quis hoc Vicario Sancti Petri denegare potuit, quem omnes Catholici pro Domino & Magistro venerantur?

SCHOLIION.

Canon demonstrat Bercbacensem Conventum non fuisse judicialem Apostolicarum sententiarum retractationem, sed dumtaxat familiare de ipsis colloquium. Item demonstrat sententiam, quæ Romani Pontificis personam ac judicia censeat à nulla Synodo posse judicari, fuisse tunc in omni Germanica Ecclesia adeo certam, ut meruerit synodaliter confirmari. Oppositus error est novellum commentum Joannis Gersonis, ipsam ob causam pessimè meriti. Porro Bambergensis Cunibertus censuit Romanum Primatum esse humanam usurpationem, non Institutum Divinum. Quod ipsum censent Schismatici Græci. Alia enim via nesciunt suum schisma fucare. Ita docet in libris de Romano Primatu Nilus Cabasilas Archiepiscopus Theffalonicensis. An Sanctus Petrus fuerit Apostolorum Primas, non vult discutere, atque prosequitur: *Sit Petri jux tantum, quantum quis voluerit, illud tamen non dico, quod Papa id juris à Petro accepit, ut aliorum Episcoporum Primas esset. Cum enim duo circa Papam consideranda sint, quod & Romæ Episcopus sit, & præterea quod sit primus aliorum Episcoporum, prius illud à Petro accepit, quod scilicet sit Romæ Episcopus, alterum verò à sanctis Patribus & piis Regibus, multo post tempore, quod æquum esset in Ecclesiasticis quoque rebus, & multo magis quam in politicis, ordinem statui. Et sua sententia probat ex vigesimo octavo Chalcedonenfii Canone: Antiquæ Romæ throno, quod urbs illa imparet, jure Patres privilegia tribuerunt. Et*

eadem consideratione moti, centum quinquaginta Decemantissimi Episcopi sanctissimo novæ Romæ throno æqualia privilegia tribuerunt. Pergit Nilus: Quid ex his discimus? Quidnam aliud, quam non ab Apostolis, sed à Patribus datum esse Papæ Primatum aliarum Ecclesiarum? Et quidem idcirco, quod scilicet urbs Roma reliquis urbibus imperaret. Si verò, quia caput Imperii urbs illa erat, Primatum obtinet Papa, certè non eo nomine ipsum est consecutus, quod sit successor Petri. Si autem à Patribus hoc habet, non ergo ab Apostolis. Hoc ipsum probat ex centesima novella lege Imperatoris Justiniani: Sancimus, juxta sanctorum Synodorum Decreta, sanctissimum veteris Romæ Episcopum esse primum omnium Sacerdotum. Urget verba, Juxta sanctorum Synodorum Decreta, & prosequitur: Si Decretum est sanctorum Synodorum, quo passio Papa Primatum Sacerdotum à Petro accepit? Pertinaciter asserit Papam Petro non succedere, nisi in Romanæ urbis Episcopatum. Quod ipsum ex iisdem principiis tradit in opusculo de Papæ Principatu Barlaamus Monachus fuisse pares, Petro nullum Præfecturæ, sed solum prioris loco sedendi & loquendi fuisse Primatum, proximos ipsorum successores Episcopos fuisse cunctos pares per omnia, omnes alligatos ad suæ Parochiæ terminos, etiam Clementem Petri successorem, atque prosequitur: Verum postea, cum Dei providentia jus Imperii ad nostros pervenisset, piissimorum Regum & sanctorum Patrum Decretis, ut Romana Sedes esset prima ideo sanctum est, quod urbs illa rerum potiretur, Ecclesiæque

ecclesiæque alias terrarum unius imperio subiecti videretur consentaneum, cum antea Romanus Episcopus, ut nec cæterorum quicquam, nec primus esset, nec postremus. In laudata Imperatoris Justiniani lege urget verbum, Decernimus, & concludit: Si Romanus Episcopus antea primus fuisset, orbisque terrarum Pastor à Petro constitutus, nunquam procul dubio Divinissimi Imperatores Constantinus & Justinianus ut de re sui juris sic promulgassent sanctionem; Decernimus ut Romanus Episcopus sit primus omnium Sacerdotum. Idque ideo primum, quia nulla opus fuisset lege. Deinde, impietate se obstringere videri possent, si Petri potestatem ac jurisdictionem sibi arrogarent, quodque tot ille antea seculis sanxerat, id ipsi decernere præsumerent superciliosè. Quod ipsum docet Macarius Ancyrae Metropolitæ: Senioris Romæ Episcopus privilegia honoris reliquarum Sedium non habuit per Petrum, sed causa hæc est, quod ea urbs tunc imperaret. Nilus Doxopatrius laudat adductum Chalcedonenfem Canonem, atque pergit: Vides quomodo ex hoc Canone manifeste tanquam delirantes resellantur, qui dicunt propter Divinum Petrum Romanum Primatum habuisse. Ecce enim palam hic sanctæ Synodi Canon dicit, quod Roma Regina esset, habere Primatum honoris. Hinc addit eundem Primatum per Gothicam captivitatem fuisse amissum. Gabriel Severus Metropolitæ Philadelphiensis censet Primatum hunc esse Magno Constantino posteriorem: Privilegia & Primatum thronus veteris Romæ non accepit ab Apostolis per Petrum, ut Romani dicunt, sed centum quinquaginta Episcopi in secunda Synodo congregati illa tribuerunt. Schismatici Græci passim ita sentiunt. Repertus Constantinopoli apud Patres Prædicatores Tractatus hæc habet de Romana Ecclesia: Suam potestatem aut habuit à Deo, mediante Petro, aut à Principibus secularibus, aut à Conciliis generalibus, aut simul ab istis tribus, aut nullo istorum, sed usurpato sibi honore utitur Romana Ecclesia violenter & indignè. Et istam ultimam partem concedunt quidam Græci. Et dicunt quod Apostolorum nullus fuit major altero, sed fuerint æquales & fratres. Verum hæc insania & cæcitas paucorum. Eundem errorem ferè sequuntur Martinus Lutherus, Joannes Calvinus, & novissimè Marcus Antonius de Dominis Archiepiscopus Spalatenfis. Omnes garrunt Romanum Primatum non esse Divinum Institutum.

Errorem abundè revincere studui in superioribus. Libet hic eundem ex Sancto Cypriano, qui ante datam Ecclesiis à Magno Constantino pacem vixit & docuit, revincere. Adversum suos quinque rebelles Presbyteros, qui in nefcio quo prope Carthaginem monte novum altare exerant, & Para-Synagogam, scribit ad suum populum laudatus Cyprianus: Deus unus est, & Christus unus est, & una Ecclesia, & Cathedra una supra Petrum Domini voce fundata; Aliud altare constitui, aut Sacerdotium novum fieri præter unum altare & unum Sacerdotium non potest. Quisquis alibi collegerit, spargit; adulterum est, impium est, sacrilegum est, quodcumque humano furore constituitur, ut dispositio Divina

violatur. Ecclesiæ unitatem affirmat fundari in unica Sancti Petri Cathedra, & hanc esse foundationem Dominicæ vocis, ac Divinam dispositionem. In litteris ad Sanctum Papam Cornelium damnat schismaticum Novatianum Papatum, & adjungit: Hoc vel maximè & laboramus & laborare debemus, ut unitatem à Domino, & per Apostolos nobis successoribus traditam, quantum possumus, obtinere curemus. Ecclesiæ unitatem asserit fundari in Romano Episcopatu, & hanc esse nobis à Domino traditam per Apostolos. Eadem de re scribit ad Maximum Presbyterum ac Nicofratrum Romanæ Ecclesiæ Archidiaconum: Gravata me atque contristata, cum vos illic comperissem contra Ecclesiasticam dispositionem, contra legem Evangelicam, contra Institutionis Catholicæ unitatem, alium Episcopum fieri concessisse, id est, quod nec fas est, nec fieri licet, Ecclesiam alteram institui, Christi membra discerpi, Domini gregis animum & corpus unum discissa emulatione lacerari. Per Ecclesiam non solum urbicam intelligit, sed omninò universalem. Affirmat per Romanæ Sedis schisma lacerari omnem Ecclesiam. Quod nempe ejus Episcopatus sit plene universalis. Hinc ejus schisma affirmat esse contra Ecclesiasticam dispositionem, contra Evangelicam legem, contra Catholicam unitatem. Certè qui aliam Ecclesiam per discordem electionem lacerant, dummodo utraque pars in Romana obedientia persistat, peccant quidem contra Apostolicos Canones, non tamen contra legem Evangelicam: Nulla Evangelica lex vetat in eadem, præterquam in Romana, Ecclesia esse simul duos Episcopos. Hinc ad Novatianum lapsi Romani quidam Presbyteri, dum pœnitentes redirent ad Cornelium, fecerunt hanc professionem: Eisdem videbatur quandam communicationem cum schismatico & heretico homine habuisse, sincera tamen mens nostra semper in Ecclesia fuit. Nec enim ignoramus unum esse Deum, unum Christum esse Dominum, unum Episcopum in Catholica Ecclesia esse debere. Utrique in Ecclesia universali. Certè qui singularis Ecclesiæ schisma sectatur, non est extra Catholicam Ecclesiam. Exstat ista professio in litteris Sancti Cornelii ad Sanctum Cyprianum. Sanctus Cyprianus scribit item ad Antonianum Episcopum: Scripsisti ut exemplar litterarum tuarum ad Cornelium transmitterem, ut scires te secum, hoc est, cum Catholica Ecclesia communicare. Potest quis cum superordinato communicare Episcopo, & esse in Ecclesia Catholica. In hac autem esse non potest, qui communicat Anti-Papæ. Quæ causa? Nulla alia, nisi quia Romanus Episcopatus est plene universalis. Pergit eadem epistola adversus Anti-Papam Novatianum: Cum sit à Christo una Ecclesia per totum mundum in multa membra divisa, item Episcopatus unus Episcoporum multorum concordantia numerofitate diffusus, ille post Dei traditionem connexam & ubique conjunctam Catholica Ecclesiæ unitatem conetur humanam Ecclesiam facere, & per plurimas civitates novos Apostolos suos mittat, ut quædam recentia institutionis suæ fundamenta constituat; cumque jam pridem per omnes Provincias, & per urbes singulas ordinati sint Episcopi, ille super eos creare

Ep. 42.

Ep. 46.

CANON III.

Secta VVecilonis Moguntini inuasoris, ejusque Sociorum, sub anathemate damnata est, quæ afferit sæculares suis rebus exspoliatos Ecclesiastico non subjacere iudicio, nec excommunicari posse pro suis excessibus. Quique excommunicatos absque Reconciliatione recipi posse contendit.

SCHOLIION.

In quinta sua Synodo dixit Symmachus Pontifex: Nullos Episcopos suis rebus exspoliatos, vel à sedibus suis vi aut dolo, aut quocumque ingenio pulsos, sicut & vos de nobis iudicatis, aut ad Synodum tam Provincialem quam Generalem posse convocari, aut in aliquo iudicari, antequam cuncta, quæ eis ablata sunt, legibus potestati eorum pacificè per omnia redintegrentur, decernimus. Prius ergo oportet illis omnia legibus redintegrari, & Ecclesias, quæ eis sublatae sunt, cum omni privilegio suo restitui, & postmodum non sub angusto temporis spatio, sed tantum temporis spatium eis indulgeatur, quantum exspoliati vel expulsi esse videntur, antequam ad Synodum convocentur. Nam nec convocari ad causam, nec ad iudicari potest exspoliatus vel expulsus. Et demonstrat istud esse antiquum Ecclesiæ Decretum. Notanda sunt verba: Sicut vos de nobis iudicatis. Italæ Episcopi Theodorico Gothorum Regi, qui spoliatus Symmachum iudicari iusserat, constanter se opposuerunt, & illum ante omnem iudicii ingressum voluerunt plenè restituiri. Hoc ipsorum iudicium laudat Pontifex, confirmat, atque demonstrat esse antiquum Ecclesiæ Canonem. Eadem de re ad Carolum Calvum Francorum Regem scripsit Nicolaus primus Pontifex: Ne quæsumus dicatur de nobis procedente tempore, quod nunc Scripto de Theodorico profertur. Qui ante patrimonii vel Ecclesiarum, quas amiserat, receptionem Papam Symmachum, utpotè Arianus & sceleratissimus Rex, cum impugnatoribus suis in disceptationem confingere iussit, cum potestati ejus omnia, quæ per suggestionem inimicorum suorum amiserat, reddenda ab honorabilium Italarum Episcoporum concilio iussa fuissent, ut legaliter statui pristino redditis, tunc veniret ad causam, & si ita rectè videretur, accusantium propositionibus responderet. Agit de Rothaldo Sueffionensi Episcopo, quem à degradationis sententia appellatam ad Romanam Ecclesiam Hincmarus Metropoli Rheimensis omnibus suis rebus spoliatus contra Sardicenses Canones: Ipsum ante retractatorii iudicii ingressum mandat plenè restituiri. Etiam in libello, quo ad eundem Pontificem appellavit, habet Sanctus Ignatius Patriarcha Constantinopolitanus: Postulavimus ut Epistola legentur, quæ Canonicas Innocentii Papæ pro Sancto Chrysostomo sanctiones continebant, Joanni concilium iudicium non prius esse subeundum, quam in loco & throno suo esset restitutus. Et Joannis de hac re querimonias, & Innocentii pro ipso

sanctiones habes apud Palladium Helenopolitanum Episcopum in Dialogo cum Theodoro Diacono Romanæ Ecclesiæ. Et Joannes non postulavit rem novam, sed provocavit ad antiquas Ecclesiæ regulas: Protestatus est ipsas à Theophilo Alexandriæ Patriarcha fuisse in sua causa violatas. Proinde antiquissimus est iste Canon. Et posteriora sæcula ipsum non neglexerunt. Lucet ex litteris Goffredi Vindocinensis Abbatis ad Goffredum Carnutensem Episcopum: Novimus, ^{Lib. 2. p. 39.} qui presentes eramus, Dominum Papam Urbanum in Arvernensi Concilio super hoc diffinitivam, & ab omnibus, qui aderant, Episcopis & Abbatibus laudatam dedisse sententiam, ut quicumque sine vocatione & iudicio exspoliarentur, etiam sine vocatione & iudicio investirentur. Et hinc oritur quaestio, Quomodo spoliatus Henricum Regem iudicaverit septimus Gregorius? Quomodo VVecilonis, qui illum dixit esse antiquum revesiendum, sententiam præfens Synodus dicat esse Sectam & hæresim? Respondeo antiquum Ecclesiæ Canonem sancire pro solis iniquè, sine vocatione & iudicio, aut contra quemvis Juris ordinem spoliatis: Henricus autem Rex fuerat spoliatus juxta istum ordinem. Porro assertio, quæ censet legitimè spoliatum non posse ante restitutionem puniri per Ecclesiasticas censuras, est palam Sectaria atque hæretica.

Altera VVecilonis hæresis fuit, quod tales Henrici Regis, ac ipsi ad hærentium excommunicationes sperneret, doceretque ipsis citra Ecclesiasticam conciliationem posse communicari. Ista in Ecclesiasticas censuras irreverentia atque sub nullitatis furore violentia est vera hæresis, grassata etiam antiquitùs, & à Patribus damnata. Etenim suam ab Eusebiana factione ejectionem refert in litteris ad suos Monachos Sanctus Athanasius, & prosequitur: Mox ab istis insidiis Arianos in suam communionem recepere, sine omni cura respectuque tot iudiciorum, quibus illi damnati erant, iterumque Imperatoris mandatum causificati sunt. Nec eos puduit in Epistolis subscribere, post Athanasium adflicti omnia odia desisse, & jam inde se Arianos suscipere, & ad terrorem audientium, ita sibi ab Imperatore mandatum esse jactant. Quin & illud ausi sunt sine omni fronte adicere, Arianos rectè sentire. Eodem modo post ejectionem nostrum Gregorium Rex Henricus dixit jam cessare odia, Guibertinam factionem esse veram Ecclesiam, ideoque cunctos iussit illi communicare. Et hæc omnia VVecilo probavit atque adjuvit. Paulinum Trevirensis, Luciferum Calaritanum, Dionysium Mediolanensem, ac Eusebium Vercellensem Episcopum, quod istis

Con-

Constantii Edictis parere constanter recusarint, infra laudat Athanasius, ac pergit: His ad se vocatis iussit Imperator ut contra Athanasium subscriberent, & cum Hæreticis communionem inirent. Quibus admirantibus novum ejus studium, dicentibusque id non esse Ecclesiastici Canonis, statim subjicit: At quod ego volo sit pro Canone. Ita enim me loquentem Syria Episcopi sustinent. Aut igitur obtemperate, aut vos quoque exules abite. Id cum audissent Episcopi, magnopere admirantes, & ad Deum manus tendentes, multa cum libertate suas illi rationes proposuerunt, docentes Regnum non ipsius esse, sed Dei, à quo acceperat, eumque metuendum, ne illud, quod dederat, repente adimeret. Denunciabant illi diem iudicii, suadebantque ne Ecclesiastica corrumpere, neve Romanum Imperium Ecclesiasticis Constitutionibus immiseret, neve Arianam hæresim induceret in Ecclesiam. Verum nec ille audivit, nec eos plura dicere permisit. Cunctos proscriptis in varia exilia: Et huc respicit in Eusebiani Chronici supplemento Sanctus Hieronymus: Omnes toto orbe penè Ecclesie, sub nomine pacis & Regis, Arianorum consortio polluuntur. Muta Constantium in Henricum, Athanasium in Gregorium, Syria Episcopos in VVecilonem, Arium in Guibertum: Erit eadem facti species. Nam & hoc Guibertino tempore omnes fermè Germanorum ac Italarum Ecclesiæ fuerunt per contagiosam communionem pollutæ. Et uti Constantius, ita & Henricus ob similes violentias amisit Imperium. Nam & ipsum Arium fuisse à Nicæna Synodo iniquè damnatum censuit, ideoque sine penitentia & reconciliatione ad communionem suscipi ab Alexandro Constantinopolitano Episcopo iussit Constantius. Excommunicatis Ithacianæ conspirationis Episcopis etiam Sanctum Martinum communicare iussit Imperator Maximus. Et quod Martinus ab Angelo correptus fuerit, ac exinde miraculorum gratiam senserit sibi suspendi, testatur in ejus vita Sulpitius Severus. Et litteris, per quas Imperatorem Arcadium excommunicavit, Innocentius primus addidit: Si vim, quod equidem abominor, aliquibus inferre ausi fueritis ad abrogandam hanc Apostolicam sanctionem, eritis in posterum universo cætui orthodoxo tanquam Publicani & Pagani. Timuit censuræ contemptum ac violentiam. Exstat Epistola in nono libro juris Græco-Romani. Et excommunicationem, quam Hæresiarcha Nestorio per Apostolicas vires inflixit Sanctus Cyrillus Alexandriæ Patriarcha, licet non exsufflarit, tamen usque ad Ephesini Concilii examen suspendit Imperator Theodosius. Hinc impurus ille Judeus fuit ad Synodi exordium invitatus uti religiosissimus Episcopus. Augustus item Zeno Petro Mogo, excommunicato Alexandrinæ Sedis invasori, omnes istic orthodoxos iussit communicare. Ita habes in Sancti Gelasii tomo de sententia anathematis: Manifestè approbatur Alexandrinum Petrum per Imperialem tantummodò sententiam nullo prioris modo potuisse absolvi. Ubi si Pontificum quoque sociatur adensus, quarimus utrum præcesserit, an fuerit subsecutus? Si subsec-

Christi Lupi Opera T. VI.

cutus est, nihilominus ad id rediit, ut absolutio sæculari potestate præcepta, & principaliter inchoata valere non possit, Pontificumque securus adensus adulationis potius fuerit, quam legitime sanctionis. Si præcesserit, doceatur à quibus & ubi ille sit gestus. Quæ verba in suis ad omnes Constantinopolitanæ Dioceses Antistes & Clericos litteris adducit Nicolaus primus, & ex ipsis ostendit Gregorium Asbestam, Syracusæ Archiepiscopum, cujus vincula Imperator Michael tertius cassarat, fuisse magis innodatum ac macularum. Et istas litteras probavit, ac suæ septimæ Actioni inseruit octavum Concilium. Etiam Theodora Augusta, Justiniani imperiosa mulier, Sylvorio ac Vigilio Pontificibus iussit, ut Anthymo Trapezuntino Episcopo, hæretico ac damnato, sine penitentia ac absolutione communicarent. Et hinc processit horrenda illa persecutio in utrumque Pontificem.

Eandem violentiam à suis Regibus frequenter passa est item Latina Ecclesia. Etenim Otho nem primum Imperatorem, quod sibi à proprio filio Frederico Moguntino Episcopo infictum ob pravas nuptias anathema sperneret ac exsufflaret, fuisse infelici morte à Deo percussum scribit ad Desiderium Cassinensem Abbatem Sanctus Petrus Damiani. Et de Philippo Francorum Rege, ob similes nuptias damnato per Pictaviense Concilium, habet Hugo Abbas Flaviniacensis: Jezabelis furor, usus novitate profana, manus impias in Deum extendens, missis Apertioribus Ecclesiam fregit, & in ea sibi Missam à sui similibus dici coegit. Et in litteris ad omnes Sanctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinales, exstantes apud Cardinalem Cæsarem Baronium, Sanctus Thomas Cantuariensis Regem suum Henricum ^{Lib. 2. p. 15. F. 260. A. 1168.} secundum accusavit etiam de hoc articulo: Rex mandat Clericos se non habere excommunicatos, cum ritè fuerint excommunicati. Et inter articulos, de quibus Anglicani Episcopi pugnarunt cum Rege Henrico tertio, fuit & hic: Rex mandat suis litteris, quod non videntur excommunicati, licet per Ordinarios publicè denunciarentur excommunicati. Et fuerunt ibi plures similis farinæ articuli. Eos habes in Addicamentis Matthæi Parisiensis. Hujus Regiæ violentiæ habemus plurima exempla. Et ipsa etiamnum hodie viget in quibusdam supremis Senatibus, ausis non tantummodò Episcopales, sed etiam Papales anathematis sententias examinare, judicare, cassare, absolvere. Joannis Patriarchæ Antiocheni factio etiam post Ephesinum Concilium non cessavit favere Nestorio, & Sancti Cyrilli damnare Capitula. Hinc ejus apud Constantinopolim Legatos Maximianus Episcopus exsufflavit ab omni Basilica, privavit omni facultate synaxeos. Et istius vinculi cassationem flagitantes Imperator Theodosius remisit ad Episcopum, & adjunxit: Equidem Episcopo imperare non possum. Ita testatur Legatorum unus Theodoretus Cyrenensis Episcopus, in Relatione ad Alexandrum Hierapolis Episcopum, suum Euphratesiæ Provinciae Metropolitam. Nempè varii Adseffores ^{Cont. P. p. 46.} fecerunt mobilem Principem ita variare. Oran-

G g

viti

viri integri, suæ Catholicæ Matris cultores, qui prophanas Theodoretæ preces non audiant. Etenim Divinam Ecclesiæ protefatem Reges non solent lædere, nisi ad sacrilegas damnatorum Episcoporum aut Clericorum preces, qui

sub Regiæ protefionis fucio diligunt fordere in suis cupiditatibus, atque anathemate, & quandoque etiam mori. Est sacrilega VVecilonis Moguntini audacia, per præsentem Canonem merito damnata de hæresi.

CANON IV.

STatutum est, ut quicumque ab Episcopo suo, nec officio, nec communione privato, excommunicatus esset, etsi injustè, nullatenus tamen reciperetur ad communionem, nisi absolutus Ecclesiastico more,

SCHOLIUM.

Lib. 3.
Ep. 259.

EXcommunicationem de injustitia accusare, ac sub isto fucio contemnere, est antiqua quorundam audacia, adversus quam in litteris ad Hermogenem Episcopum graviter declamat Ildorus Pelusiotæ. Et in populo & præsertim in Clero grassantia Christianæ Discipulæ vulnera deplorat, addit adversum illa Episcopis vix ullam esse potestatem nisi solum excommunicationis gladium, atque prosequitur: *Id quidem, utique ex Ecclesia proscibere, est promptum ac facile, sed emendationem non habet. Nam si ei, qui optimo jure ab aliquo condemnatus est, ad omnes etiam alias Ecclesias aditus clauderetur, cunctique una cum eo, qui sententiam tulisset, indignationem conciperent, fortasse ille castigatus meliorem mentem indueret. Nunc autem simul atque quisquam ab aliquo condemnatus est, ab alio persèpè solitur & observatur, aliaque ei Ecclesia patet, & satellitium, & munera: Eique qui ejectus est, in quæstum cedit loci commutatio. Ac deinde quod criminis convictus sit ejectus, non commemorat; quod autem sponte sua discesserit, hoc effingit. Ac si quis causam percunctetur, multa & gravia narrat, quæque Ecclesiæ, à qua susceptus est, alubescant.* Affirmat hinc omnem Episcopalem autoritatem sperni, jacere omnem disciplinam. Et quidem excommunicatio tunc spernebatur apud alienas dumtaxat Ecclesias: Non ita ob injustitiæ fucum, quam quod esset aut fingeretur ignota. Nostri Gregorii tempore spernebatur etiam in propriis Ecclesiis, ante oculos proprii Episcopi. Ob allegatum iniquitatis fucum. Et malum adeo crevit, ut in prima sua Lateranensi Synodo Paschalis secundus ediderit hanc à cunctis fidelibus faciendam professionem: *Anathematizo omnem hæresim, & præcipue eam, quæ statum præsentis Ecclesiæ perturbat, quæ docet & astruit anathema contemnendum, & Ecclesiæ ligamenta esse spernenda.*

Porro præsentem Canonem firmat vigesimus septimus Arabicæ Ecclesiæ Canon: *Quicumque fuerit à Sacerdote ligatus, quavis calumniam passus sit, non est, ab eo accipienda oblatio, nec ulla alia res, quam ad Ecclesiam adferat, nec ulla fidelium debet cum eo prandere, nec in ejus*

domum ingredi, nec eum in domum suam recipere, priusquam sit ab excommunicatione absolutus. Et qui hoc non servaverit, parvi faciens excommunicationem, & fidem contemnens, oportet eum quoque excommunicare, quia fuit participes & consentiens. Quod verum est etiam de excommunicatione nulla ob manifestam injustitiam. Quæ enim poterat esse manifestior injustitia, quam Joannis Patriarchæ Antiocheni, & illi in Ephesino Concilio conspirantium Episcoporum audacia in Sanctum Cyrillum, Alexandria Patriarcham, & Apostolicum Concilii Præsidem? Eruditus Melitina Episcopus ac secundæ Armeniæ Metropolita Acacius constanter affirmabat istiusmodi excommunicationem non esse Ecclesiasticum judicium, sed impotentis animi convitium, ideoque ab omnibus spernendum. Nihilominus Sanctus Cyrillus ipsum nullo pacto audiit: Gessit se excommunicatum, iniquum vinculum fuit plenè reveritus, nec communicare præsumpsit, nisi per novam Sancti Cælestini Pontificis legationem canonicè absolutus. Etiam Domno Patriarchæ Antiocheno, Eusebio Doryleensi, Iba Edeffeno, Theodoreto Cyrensi, Athanasio Parensi, ac aliis Episcopis per Ephesinum latrocinium inflicta damnatio fuit penitus ac manifestè iniqua: Non minùs quam damnatio Sancti Flaviani Constantinopolitani Episcopi, quem Ecclesia ob innocentiam passim titulat secundum Abel. Et tamen istorum nemo ante obtentam à Sancto Leone Pontificis absolutionem fuit ausus spernere vinculum, aut Episcopalem communionem sibi retinere. Quin & laudatus Pontifex Domno Patriarchæ, quod in alia causa deliquisset, injectum vinculum fecit ratum, & confirmavit. Vinculum item, quod Sancto Joanni Chryostomo injectit Synodus ad Quercum, fuit per omnia iniquum: Et tamen ille se gessit ex eadem regula. Quid fuit iniquius; quam à nescio quo monacho in Theodosium Imperatorem eructata excommunicatio? Et tamen ille ad prædium considerare noluit, nisi absolutus. Etiam in nobilium virum Clasticianum lata per Auxilium Episcopum excommunicatio erat injusta. Lata erat per iram, quæ justitiam Dei non operatur. Ita in scriptis ad Auxilium litteris supponit Sanctus Augustinus. Et tamen adjunctat: *Aufer Gesta*

Ep. 75.

Lib. 1.
qu. 30.

*Ecclesiastica, quæ perturbator fortasse fecisti. Mandat injustum vinculum non sperni, sed canonicè absolvi. Circa Jonathæ, qui contrà Regium Patris Saul anathema comederat agreste mel, querit in quæstionibus ad Regum libros etiam Theodoretus: Si Saul stultè subjecit anathemati, cur Deus confirmavit anathematismum? Et respondet: Primò quidem eum arguit, quod præter rationem esset execratus. Deinde docet, ne ejusmodi quidem anathemata esse contemnenda. Famosa est Magni Gregorii in vigesima sexta homilia super Sancti Joannis Evangelium sententia: *Sub magno moderamine Pastores Ecclesiæ vel solvere studeant vel ligare. Id autem, qui sub manu Pastoris est, ligari timeat vel justè vel injustè. Nec Pastoris sui judicium temerè reprehendat. Ne est injustè ligatus est, ex ipsius tumidæ reprehensionis superbia culpa, quæ non erat, fiat.* Quam sententiam laudat in libris de Laica institutione Joannes Aurelianus Episcopus, quæstus excommunicationis vinculum suo etiam tempore fuisse contemptum. Et adversus Gregorium Asbestam Syracusæ Archiepiscopum, qui à Sancto Ignatio Patriarcha Constantinopolitano inflictam sibi damnationem spernebat uti injustam & nullam, ad omnes Constantinopolitani Patriarchatus Episcopos & Clericos scripsit Nicolaus primus: *Quod, utique communicare Ecclesiæ, Gregorius agere omnino non debuit, etiamsi nulla Commissa existerent pro quibus damnari potuisset. Quoniam Prælati judicium semper inferioribus formidandum est, ne si ei non obediunt, licet ab eo fortassis injustè ligentur, ipsam obligationis suæ sententiam ex alia culpa, id est, ex inobedientia mereantur.* Palam loquitur ex Magno Gregorio. Et istam Epistolam probavit, ac septimæ suæ Actioni inseruit octava Synodus.*

Eandem Magni Gregorii sententiam Leodienfi Clero, qui Henricum Regem affirmabat iniquè excommunicatum, & pertinaciter ei dem communicabat, objecit Paschalis secundus Pontifex. Et Clerus reposuit: *Dicimus & nos cum Gregorio, Ligandi & solvendi potestate se privat, qui subjectos pro suo velle, & non pro eorum merito ligat & solvit. Dicitis quoque: Excommunicatus, si morte prævenitur, damnatur. Hic nobis succurrit Romana Ecclesiæ autoritas. Gregorius enim verbo & Scripto autorizavit, quod potest Romanus Præsul absolvere excommunicatum injustè ab aliquo. Si hoc potest Romanus Præsul, quis neget etiam Deum posse absolvere, si quem Romanus Præsul injustè excommunicaverit? Nemo enim lædi potest ab alio, nisi prius ledatur à semetipso.* Clerus dogmatizat iniquam excommunicationem esse nullam, solvi immediatè à Deo, ideoque non indigere absolutione humana. Quocirca & ipse est ex illis, adversum quos processerunt & præsens Canon, & laudatum Decretum secundi Paschalis. Idem error grassatus olim fuit in Orientali Ecclesia, & ejus fundamentum exponit Theodoros Balsamon in Scholio ad trigessimum secundum Carthaginensem Canonem: *Si datum fuerit Episcopo, seu rectè seu perperam Clericos & Laicos segregare, & necesse habere eos, qui segregantur, segregationem servare, tyrannice.* Lupi Opera T. VI.

*dem exercebunt Episcopi, & in omni re dominium exercebunt. Et nemo erit qui eis resistet, propter metum segregationis. Et ipsi etiam pietati insulcabant. Et Divini Canones erunt multorum malorum auctores. Quod est absurdum. Utriusque partis rationes adducit, & concludit: Ego autem non habeo quemnam eorum sequar. Nam & à pietate trahor, sed ab eo quod sit contra Canones, retrahor. Cupio ergo discere quid agendum: Ut qui tota vita cupiam esse puer & discipulus. Canonum Doctor fatetur istam opinionem adversari Canonibus, & hæsitat an sit sequenda. Parùm Doctoraliter. Eundem errorem sequi videtur Imperator Joannes Cantacuzenus: *Divinum Numen non sequi Episcoporum à recta ratione alienas affectiones, præclare dictum est à Magno Dionysio. Addit tamen etiam istiusmodi sententias esse terribiles, & merito.**

Porro noster Canon rectè addit: *Ab Episcopo suo.* Etenim extra territorium jus dicenti non paritur impunè. Et hinc Joannis Antiocheni excommunicationem Sanctus Cyrillus potuisset omnino contemnere. Verùm quod ille Synodi auctoritatem sibi adscriberet, hic censuit parandum. Et hinc vides, quod exempti & Apostolicæ Sedi immediatè ac plenè subjecti Clerici & Monachi Diocesanorum Episcoporum sententias rectè contemnunt. Diocesanus enim Episcopus non est eis Episcopus: Nullus eis est Episcopus nisi Romanus. Canon item rectè addit: *Nec officio nec communione privato.* Etenim in Decreto, quo Joannem Antiochiæ Patriarcham, & illi in patratò adversus Sanctum Cyrillum facinore cooperatos Episcopos ab officio Episcopali suspendit, addidit Ephesina Synodus: *Ab Ecclesiastica communione alieni sint, nullam habentes facultatem, tanquam ex autoritate Sacerdotali, qua aliquibus vel detrimentum vel adjuvamentum adferre queant.* Et in relatione ad Imperatorem Theodosium: *Decrevimus eos tantisper excommunicationi subjacere, absurdam eorum temeritatem coercentes.* Proinde Episcopo injecta ab officio aut communione suspensio est capistrum, quo ille Ecclesiasticas censuras nulli possit auferre vel inferre. Utramque hanc clausulam existimo additam ab hujus Synodi Episcopis ad sui defensionem adversum Moguntinum latrocinium. Omnes fermè illic fuerant degradati. Præterea Hartuiciana Magdeburgi Metropolitam, quod ex septimi Gregorii delegatione consecrasset Reginhardum Mindensem Episcopum, degradarat in sua etiam Synodo Seguinus Metropolitam Colonienfis. Verùm neutra Synodus respectu damnatorum Episcoporum erat sua Synodus. Deinde, neutra erat Synodus, sed schismatica excommunicatorum conjuratio: Conjuratio Henriciana & Guibertiana. Hinc utraque ista clausula absolvit hujus Synodi Episcopos, & data in ipsos judicia demonstavit fuisse attentata convicia.

Hunc esse utriusque clausulæ scopum & sensum profiteretur Venericus Vercellensis Episcopus: *Ceterum prævaricatores Ecclesiasticæ legis Episcopi, qui in Maguntina Synodo sunt decessi, & omni Ecclesiastica dignitate privati, sententiam depositionis suæ à Sede Apostolica prolatam parvipendunt.*

& superbie spiritu inflati, non solum vetitum sibi officium ausu temerario usurpant, sed etiam secundum Canones concessam Sedi Apostolicæ potestatem abnuantur eripere, & sibi eam contra Canones contendunt usurpare. Ideo frequentibus conventibus pariter & scriptis firmaverunt sibi hunc sermonem nequam, ut non possit Romana Ecclesia alium habere Papam, nisi ex parte sui Gregorii, qui velit restituere Henrico Regi, immò Divinæ ordinationi,

qui etiam velit Sedem Apostolicam invadere contra Guibertum Pontificem ipsius Romanæ Ecclesiæ. Nequam sermones Venericus vocat Synodalia Decreta, quæ tunc afferebant Guiberti factionem non esse veram Ecclesiam, & Moguntinum conventum non fuisse legitimum Concilium, sed latrociniale Conciliabulum, ideoque inflictam ab ipso damnationem non esse timendam. Et istos inter sermones est omnino præfens Canon.

C A N O N V.

Similiter & pro sacrilegio excommunicatos decrevit sancta Synodus non recipiendos absque solita reconciliatione, & nisi dudum, quæ sacrilegè sibi vendicaverant, reddidissent.

S C H O L I O N.

Inter calumnias, quas Catholicis Gregorium septimum observantibus Episcopis imposuit Moguntinum latrocinium, Venericus Verceilensis Episcopus ponit & hanc: *Seditiosi Episcopi, utpote violatores Ecclesiasticorum privilegiorum, permiserunt suarum partium fautores rapere & diripere bona & res Ecclesiarum, ut ejusmodi homines essent sibi promptiores ad omne nefas audendum, quibus ex consuetudine jam quasi in naturam versa est dulcedo conjugationum, rapinarum, homicidiorum. Henricianæ & Guibertianæ factionis facinora Venericus transcribit in nostros Episcopos & milites. Quod enim & Henricus & Guibertus in diripiendis Ecclesiarum bonis fuerint promptissimi, est omnibus notum. Quod & nostri milites eandem artem tunc exercuerint, non est incipiendum. Verum quod nostri Episcopi ista permiserint, est dura calumnia. Hanc ut illi à se avertant, omnes istiusmodi raptores excommunicant, & ipsorum nullum ante factam resti-*

tionem præfens Canon permittit absolvi. Hinc talumnam denuò continent hæc Venerici verba: *Otho Ostiensis Episcopus, hac utrique in Synodo, Fol. 71. intulit se judicare bonum & justum esse, ut res Ecclesiarum, quas Saxones atque Thuringi usurpaverunt in proprios usus, restituerentur spoliatis Ecclesiis atque Monasteriis, quibus fuissent oblata & consecrata. Hæc sententia cum non placuisset Episcopis, utpote timentibus offendere præsentiam noxiorum, qui pariter convenerant ad roborandas partes conjugationis suæ, tunc rogabant ipsi, rogabant & alii Principes Saxonie, ut bis atque ejusmodi omiſſis, consentiret cum eis ad ea quæ cepissent agere. Se quidem convenisse, ut traderent, quomodo defendere possent partes & studia sui Gregorii Papæ, ejusque anathema circa Regem Henricum renovare, ac populo indicare, quod excommunicatus sit omnis, & salvus esse non possit, quisquis Henrico Regi in aliquo communicarit. Tunc ille Otho flexus est ad voluntatem eorum, & consentit. Quia vento agitata arundo exstitit. Est manifesta in Othonem & omnem hanc Synodum calumnia.*

C A N O N VI.

In eadem Synodo Presbyteris, Diaconibus, Subdiaconibus perpetua, iuxta Decreta sanctorum Patrum, indicta est continentia.

S C H O L I O N.

Dispensatorias, quibus sua adversum conjugatos Clericos Decreta suspendi ad tempus jussit per Altmannum Passaviensem Episcopum ac suum in Germanica Legatum Gregorius septimus, litteras supra audivimus. Hanc dispensationem non esse ulterius tolerandam Legatus Otho ex causis cepit, ideoque edidit præfentem Canonem. Et ipsum exinde Germania

custodivit. Etiam de Geberardo Constantiensis Episcopo, uno ex hujus Synodi Patribus, quem in Urbanum secundum promotus Otho sibi dedit in Germanica Legatione successorem, scribit Bertholdus Constantiensis Ecclesiæ Presbyter; *Geberardus Constantiensis Ecclesiæ Episcopus magnam Synodum Constantiæ in hebdomada majori ante Pascha cum Abbatibus & Clericis innumerabilibus, & cum Ducibus & reliquis Alemanniæ Principibus canonicè celebravit. Ibi que multa, que corrigenda erant, correxit. Ibi etiam incontinentiam Pres-*

bytero-

byterorum & violentiam Simoniacorum adeò prohibuit, ut etiam populum ab eorum officio sub banno & jus ministrare presumpſissent.

C A N O N VII.

Item statutum est, ne Laici pallas Altaris, & sacra vasa contingant.

S C H O L I O N.

Canon innovat antiquam disciplinam, de qua Laodicense Concilium: *Non oportet Ministros locum habere in Diaconico, & Dominica vasa contingere.* Per Ministros lucidè intelliguntur Subdiaconi. Nam quomodo Diaconi possint non habere locum in Diaconico? Et ad ipsos ex universali Canone tunc spectabat populo ministrare sacro-sanctum Calicem: Quomodo igitur queant Dominica vasa non tetigisse? Subdiaconi officium apud Græcos non est tantæ dignitatis, quantæ apud Latinos. Græci passim nec Ostiarios, nec Acolythos, nec Exorcistas, sed solos Lectores habent; Minorum Ordinum ministeria sibi passim exhibent per Subdiaconos. Hinc de ipsis pergit Laodicensis Synodus: *Non oportet Ministros ostia relinquere.* Et ex Canone priori lucet, quod sacra apud Græcos vasa longè minùs poterint tangi per Laicos. De ipsis statuit Trullana Synodus: *Nulli omnino liceat, qui sit in Laicorum numero, intra sacri Altaris septa ingredi, nequaquam tamen ab eo prohibita Potestate & Autoritate Imperiali, quando quidem voluerit Creatori dona offerre, ex antiquissima consuetudine.* Extra hunc oblationis casum ipse etiam Imperator nequit sacros Ciborii cancellos ingredi. Et hinc à Nicolao Mystico Patriarcha Constantinopolitano postularunt olim quidam Monachi: *An oporteat Monachum ad sacrum Altare ingredi?* Et ille respondit: *Sine manuum quidem impositione fungi Monachum Lectoris officio, perindè ac si esset Lector, est prohibi-*

tum; ad Altare autem accedere pro accendendis cereis vel candelis Monachum, qui nulli est affinis crimini, non existimo prohiberi oportere, propter Monachalis habitus honestatem. Agit de Angelico seu majori professorum Monachorum habitu, ideoque Novitiis non permittit istum ingressum. Ita hoc Responsum rectè interpretatur Theodorus Balsamon. Proindè Altaris candelas longè minùs possit apud Græcos Laicos accendere. Longè minùs tangere sacra vasa. Apud nos Latinos Subdiaconi officium est sublimius, ideoque ille semper potuit sacra vasa tangere. Verùm vacua à Dominico Corpore & Sanguine. Porro de Laicis statuit in suo Capitulari Herardus Archiepiscopus Turonensis: *De mulieribus & Laicis ut ad Altaria non accedant, & ut Sacramenta & panes Sanctorum, exceptis quæ offerunt, non tangant.* Plures sunt hujusmodi Canones præferim de mulieribus. Et tamen etiam his Eucharistia olim dabatur in manus. Quædam tamen Ecclesiæ jufferunt illam ab istis accipi per Dominicale linteam. Et Sanctus Joannes Chrysostomus etiam à viris accipi voluit per cochlear. A quibus sacra vasa non poterant tangi, tangi noluit ipsum Sacro-Sanctum.

Quod etiam Græcorum Laici sacra vasa tangere olim non poterint, lucidè tradit in Oracione adversum Arianos Sanctus Gregorius Nazianzenus: *Quæ vasa ministerio sacro destinata, nec vulgi manibus atrectanda, iniquorum manibus dediti, nempe vel Nabuzardæ Cogorum Principi, vel Balbazaro, qui malè in sanctis poculis perbaccatus est, atque ideo dignas amentia sua pœnas persolvit?* De isto crimine arguit Arianos.

C A N O N VIII.

Item ne Laici decimas sibi vendicent in proprietatem, nec etiam in Beneficium, sine concessione legitimorum Possessorum.

S C H O L I O N.

Decimale onus inducere apud quosdam Germaniæ populos fuit admodum difficile. Etenim anno post millesimum vigesimo secundo novellam fidem apud Polonos graviter cepitasse scribit Longinus Cracoviensis Ecclesiæ Canonicus, & edicit causam: *Nonnulli Poloniæ Nobiles, Christi Lupi Opera T. VI.*

Sathana suggerente, ob onerosam Declinarum manipularium solutionem onerosos Christianos ritus dicentes, hi præsertim qui in spurcitiis genitalibus emtriti jugum Orbodoxum non facile tolerabant, ad ritum redire profanos, & vetustam sacrilegamque resumere vitam, & Decimas non reddere tempore instituto, nec Ecclesias frequentare, Ministrosque & Sacerdotes de eorum Ecclesiis pellere, frequenti conspiratione disponebant. Id cum ad Boleslai Poloniæ Regis

Regis aures perductum esset, non tulit fidelissimus Catholicae fidei propugnator gliscentem conspirationem consurgere, sed in ipso suo ortu illam mox exstinxit. Auctores enim illius missis militibus comprehendit, & capita conspirationis partim capitali supplicio exstinxit, partim verberibus multavit, ceteris minus reis, & sola contagione foedatis, aliorumque solutionem secutis, parcendum decrevit. Fuit is Boleslaus primus. Quod item Dani, Sclavi, Norvegi, ac alii Boreales populi Decimas admittere noluerint, ac illam ob rem Adebertus Hamburgensis Archiepiscopus summos sustinuerit labores, scribunt Adam Bremenfis, Hemboldus Presbyter, ac Arnoldus Abbas Lubecensis. Episcopi cum illis iare debuerunt varia pacta & moderamina, quae late exponit idem Arnoldus. De Sancto Canuto Danorum Rege scribit etiam Saxo Grammaticus. *Canutus populares adhibe Sacrorum*

rudis Decimarum Religioni assuefacere conabatur, sed irrita suasio fuit. Quippe maturitatem rerum capere novella cultus rudimenta nequibant. Et Demetrius Dalmatiae Rex coram Gregorii septimi Legatis fecit hanc Synodalem professionem: *Primitiae, Decimae, omniumque ad Ecclesiam pertinentium procurator existam.* Quod nempe populus isti oneri refragaretur. Et quid dicam de novellis Christianis? Antiqui Christiani Thuringi quantas cum Sigefrido Moguntinensi Archiepiscopo lites de hac re habuerunt? Parum abfuerunt ac cruentissimo bello. Rei feriem large habes apud Lambertum Scafnaburgensem. Ifo tempore adhuc etiam vivebat sacilega Caroli Martelli violentia: Quidam Laici adhuc possidebant Decimas, easque aliis vel in proprietatem, vel in Beneficium vendebant aut donabant. Haec omnia praefens Canon studet corrigere.

A. 1076.

C A N O N IX.

Item ut vernal Jejunium in prima hebdomada Quadragesimae, aestivum in Pentecoste semper celebretur.

S C H O L I O N.

HAec de re in sua Constantiensis Synodo statuit etiam Geberardus Constantiensis Episcopus, unus ex huius Synodi Patribus, ac Urbani secundi in Germania Legatus: *Juxta Statuta sanctorum Patrum, jejunium Martii in prima hebdomada Quadragesimae, & jejunium Junii in hebdomada Pentecostes semper celebretur.* Habes istam Synodum apud Bertholdum Presbyterum Constantiensis Ecclesiae. Huius nostrae Synodi praefens Canon necdum erat tunc admittus in mores. Hinc Geberardus studuit illum adjuvare. Quod solemne per quatuor anni tempora jejunium fit Latina pietas, Graecis ignota, est supra demonstratum. Edixi & ejus apud nos originem. Apud Isidorum Mercatorem Sanctus Papa Calixtus haec scribit ad nescio quem Benedictum Episcopum: *Jejunium, quod ter in anno apud nos celebrare didicisti, convenientius nunc per quatuor tempora fieri decernimus, ut sicut annus per quatuor voluit tempora, sic etiam nos quaternum solemne agamus jejunium per anni quatuor tempora.* Verum parvi ponderis sunt istae Epistolae. Verius est omnium quatuor temporum religionem simul cepisse. Porro Romana Ecclesia vernal jejunium in prima Quadragesima hebdomada, aestivale in hebdomada Pentecostes, autumnale in tertia septimana Septembris, hyemale olim celebravit in septimana, cujus Sabbatum praecedebat Vigiliam Dominicam Nativitatis. Lucet ex octavo Sancti Leonis Magni sermone de jejunio: *Jejunia ita per totius anni circulum distributa sunt, ut lex abstinentiae omnibus sit adscripta temporibus. Si quidem jejunium vernal in Quadragesima, aestivale in Pentecoste, autumnale in*

mensis septimo, hyemale autem in decimo celebramus. Quod aestivale celebretur in Pentecoste, scribit etiam in primo sermone. At vero Caroli Magni Capitularia habent: *Constituimus ut quatuor anni tempora ab omnibus cum jejunio observentur. Id est, in mense Martio hebdomada prima. Et feria quarta, & sexta, & Sabbato veniant omnes ad Ecclesiam, hora nona cum Litania ad Missarum solemnia. Similiter in mense Junio, hebdomada secunda, feria quarta & sexta, & Sabbato jejunetur usque ad horam nonam, & a carne ab omnibus abstineatur. Similiter in mense Septembri hebdomada tertia. Et in mense Decembri, hebdomada quae fuerit plena ante vigiliam Natalis Domini. Sicut est in Romana Ecclesia traditum.* Est trigesimus quartus Canon Moguntinae Synodi, celebratae per Riculphum Archiepiscopum. Et hinc intelliges Abbatialem in Aquilgranenfi conventu sub Ludovico Pio Canonem. *In hebdomada Pentecostes non flectantur genua, nisi statuti fuerint jejunii dies.* Hoc est, nisi tunc occurrerit secunda septimana mensis Junii, Clausulam, *Sicut in Romana Ecclesia traditum est, quidam intelligunt de solo Septembris jejunio, alii censent de omnium quatuor temporum jejunio intelligendum.* Censent Romanam Ecclesiam nescio quo tempore discessisse a laudato per Leonem Magnum more, & accessisse ad laudatam a Moguntina Synodo consuetudinem. Augiensis Monasterii venerandus Abbas Berno in libello de quibusdam ad Missam spectantibus scribit in cunctis quatuor temporibus esse cum quarta & sexta feria jejunandum & Sabbatum, de dictis feriis dat causam, & pergit de Sabbato: *Sabbato ex auctoritate sanctae Romanae Ecclesiae concluditur jejunium, propter tristitiam Apostolorum, quam de morte nostri Redemptoris habuerunt, sicut In-*

Cap. 7.

nocentius

nocentius Papa in suis Decretalibus mandat. Affirmat istam clausulam, non ad aliquod è quatuor temporibus, sed ad solum omnium quatuor temporum Sabbatum esse referendam. Vult ab illa faciri, ut illae Ecclesiae, quae Sabbatis passim non jejunant, jejunent Sabbata quatuor temporum. Berno verba illa mutuatus est ab Amalario Fortunato, cujus temporibus Romana Ecclesia adhuc omnino servabat antiquum morem.

Romana certe Ecclesia avitum suum morem ante istam Synodum non mutavit. Insigniter hoc demonstrat Guido Abbas Micrologus: *Gregorius Papa septimus, cum Apostolicae Sedis praesideret, constituit ut jejunium, quod dicitur Martii, in prima hebdomada Quadragesimae omnino celebretur, sicut & Sancti Patres illud instituisse leguntur.* Nam Sanctus Gregorius Papa primus, tam in Sacramentario quam in Graduali libro, sive Antiphonario, officia ejusdem jejunii adscripsit primae Quadragesimali hebdomadae. Item in libro Comitum Sancti Hieronymi Lectiones & Evangelia de eodem jejunio injunxit eidem hebdomadae. Ipsa enim vacans Dominica, quam Sanctus Gregorius in Quadragesima secundam esse voluit, evidentissime insinuat, quod jejunium Martii nihilominus omni anno ipsam in prima hebdomada praecedere debeat. Non enim eadem Dominica proprie vacans diceretur, si non Sabbatum duodecim Lectionum è vestigio subsequeretur, quod proprium est omnium Dominicarum vacantium, quae cum proprio careant officio, ex praecedenti hebdomada inofficiantur. Unde & haec Dominica, de qua agimus, ex quarta feria praecedenti jejunii Officium mutuavit. Necessè est ergo, ut illud illam praecedat, cum non aliunde, nisi ex ejus praesensione eadem Dominica nomen & officium obtineat. Sed & junior Papa Gregorius, scribens de ordinatione Sancti Bonifacii Archiepiscopi ad Moguntiacenses, praecipit ut ordinator, quae jejunio Martii adscribitur, in ingressu Quadragesimae cum eodem jejunio semper celebretur. Beatissimus quoque Papa Leo primus in sermone de jejunio septimi mensis, vernal in quadragesima, aestivum in Pentecoste, autumnale in septimo mense celebrandum esse denuntiavit. Item Beatus Gelasius Papa in Decretalibus suis constituit, ut ordinationes Presbyterorum & Diaconorum non nisi certis temporibus fiant, quippe in jejunio quarti, & septimi, & decimi mensis, id est Junii, Septembris, atque Decembris, nec non Quadragesimalis jejunii initio, quod procul dubio Martii intelligitur. Videsne ergo, cum aperte idem jejunium cum ordinatione sua primae Quadragesimali hebdomadae adscribitur, cur tam signanter Quadragesimalis initii jejunium cognominetur? Hoc autem initium Quadragesimae non à capite jejunii, sed à subsequenti Dominica est computandum. Nullum autem commoveat, quod tempore Henrici secundi Imperatoris, duodecim Episcopi Moguntiae congregati aliter de hoc jejunio statuisse leguntur. Cum enim apud ipsos modica varietas de hujusmodi jejunii accideret, eò quod antiquam sanctorum Patrum traditionem in hac re minus attenderent, pro hujusmodi confusione corrigenda banc sibi regulam proposuerunt, ut deinceps in prima quarta feria Martii, & in secunda Junii, & in tertia Septembris, omni anno jejunarent. Sed haec regula Apostolicae auctoritati praepredicare nec potest nec debet. Praesertim cum evidentissime Statutis sanctorum Patrum videatur repugnare. Si enim praedictam

regulam annuatim observamus, multoties non solum in Quadragesima, sed etiam ante Quadragesimam jejunabimus. Cum & Statuta Apostolicorum virorum, & officiorum institutio illud infra Quadragesimam, imò in prima Quadragesimae septimana semper celebrare decernant. Indubitanter ergo refutare debemus quidquid tam evidenter Apostolicae auctoritati contraire videmus, unde totius Christianae Religionis & ordinis exordium & formam accepimus. Et Guido haec pluribus confirmat.

Quod longo item tempore Romana Ecclesia secundum quatuor temporum jejunium celebraverit in Pentecostes hebdomada, idem scriptor demonstrat: *Beatissimus Leo Papa in libro sermonum quarti mensis jejunium non nisi hebdomada Pentecostes celebrandum esse denuntiavit. Nec hoc tantum in uno sermone, sed in pluribus, quos de Pentecoste in diversis annis fecisse legitur. Ibi enim evidentissime docetur ex Apostolica traditione hujus jejunii observantiam descendere, nec divisam, sed continuam post diem Pentecostes celebrari debere. Sed ne aliquis cum hoc de Quadragesimali jejunio, quod post Pentecosten agitur, non de jejunio quarti mensis praecipisse putaret, subsequenter decernendo admonet, ut infra eandem hebdomadam quarta & sexta feria jejunetur, & in Sabbato apud Sanctum Petrum vigilia celebretur. Quem denuntiavit modum penè in omnibus suis sermonibus obtinuit, cum jejunia quatuor temporum denuntiaret. Nam illa Quadragesima post Pentecosten non omnibus, ut hoc jejunium, sed solis poenitentibus imponitur. Nec hoc tantum triduo infra Pentecosten, sed in omnibus triduis, vel etiam diebus sex hebdomadarum custodiri jubetur. Praeterea idem vir Apostolicus in sermone de jejunio septimi mensis inquit: *Jejunium vernal in Quadragesima, aestivum in Pentecoste, autumnale in septimo mense celebramus. Ubi evidentissime judicavit jejunium quarti mensis non nisi in hebdomada Pentecostes esse celebrandum. Si enim istud in Junio mense, sicut aut autumnale in Septembri, semper jejunandum decerneretur, non minus Junium quam Septembrem nominare posset. Ergo juxta sententiam hujus Apostolici, sicut autumnale semper in Septembri, ita aestivum in Pentecoste semper celebrare debemus.* Et hunc morem etiam posteriorum Pontificum auctoritate confirmat, atque ita ostendit dudum, etiam post Riculphi Synodum, viguisse in Romana Ecclesia.*

Quaestio prima est, An Romana Ecclesia istum morem nunquam mutavit ac intermisit? Partem affirmativam suadent adducta Guidonis verba: *Gregorius Papa septimus, cum Apostolicae Sedis praesideret, constituit ut jejunium, quod dicitur Martii, in prima hebdomada Quadragesimae omni anno celebretur, sicut & Sancti Patres illud instituisse leguntur.* Et infra scribit idem Guido: *Gregorius Papa septimus constituit ut aestivale jejunium infra octavam Pentecostes annuatim celebraretur.* Certè Gregorius non tantum pro Germanica aut Gallicana, sed etiam pro Italica, ac ipsa Romana Ecclesia videtur sanxisse. Et de hujus praesertim moribus Guido scripsit. Et ultimum, quod pro Romanae Ecclesiae antiquo more adduxit, testimonium est Rescriptum Gregorii secundi, qui per suum apud Germanos Apostolum Sanctum Bonifacium iussit factos Ordines dari in prima septimana Quadra-

glesi-

gesimæ. Postea igitur Romana Ecclesia videtur deseruisse istum morem, & admisisse Francorum Canonem, editum à Ricalpho Archiepiscopo in Synodo Moguntina. Nam & aliis Francorum moribus se accommodavit. Partem tamen negativam suadent hæc ejusdem Guidonis verba: *Denique jejunium Martii & ante Statutum nostri Papæ Gregorii, cum aliquando ante Quadragesimam juxta Moguntiacense Concilium eveniret, propter Quadragesimale tamen officium usque ad Quadragesimam differebatur. Incongruum enim esset, ut ejusdem jejunii lectiones, specialiter Quadragesimam intimantes, & orationes super populum, extra Quadragesimam dicerentur.*

Hæc debent elucidari. Per Moguntinum Concilium Guido non intelligit sub Caroli Magni Imperio celebratam à Riculpho Archiepiscopo Synodum, sed sub Conrardi primi Imperio celebratam ab Aribone Archiepiscopo Concilium, de quo scribit in Cameracensis Ecclesiæ Chronico Baldricus Episcopus Tornacensis: *Triburiae secus Moguntiam Imperator Conrardus de diversis partibus Episcopos convocavit, ut quæ utilitatis & Religionis sunt, ad invicem conferrent. Qui post aliqua Dieborum suorum habuerunt hoc Capitulum, ut si quando jejunium primi mensis in hebdomada, qua constat caput jejunii, sicut solet, eveniret, amborum jejuniorum celebritas una officii expletionem completeretur. In hoc moderatissimus Pastor Sanctus Gerardus Cameracensis Episcopus antiquam Patrum consuetudinem servari monebat, & in altera hebdomada officium primi jejunii celebrandum pro consuetudine antiqua censebat, cujus oblata sententia visa est congrua, & ab eis decreta est tenenda.* Consonat Sigebertus Gemblacensis: *Hoc tempore jussu Conrardi Imperatoris Regali & Synodali conventu apud Triburiam inter cætera Episcopi hoc Capitulum decernere voluerunt, ut si quando jejunium primi mensis eveniret infra hebdomadam, qua caput jejunii in quarta feria constat, amborum jejuniorum celebritas unius officii expletionem completeretur. Sed Gerardus Cameracensis & pauci cum eo huic multorum Decreto contradicentes obtinuerunt, ut jejunium primi mensis in altera hebdomada, in qua habetur officium, celebraretur secundum antiquam consuetudinem. Quod ipsum scribit Magnus Belgii Chronicon. Prima Quadragesimæ hebdomada quandoque incidit in Februariarium. Antiqui Franci tunc noluerunt celebrare vernum jejunium, sed distulerunt in septimanam, in qua occurrit prima quarta feria Martii. At verò hæc feria est quandoque feria quarta Cinerum. Et tunc antiqui etiam Franci non egerunt istud jejunium, sed distulerunt in sequentem hebdomadam, primam Quadragesimæ. Quia nempe quatuor temporum officium isti septimanæ non quadrabat. Mutare hoc voluit Triburiensis Synodus, & deinceps simul cum capite jejunii celebrare quatuor tempora. Verùm Sanctus Gerardus intercessit, provocavit ad reverentiam antiquæ consuetudinis, & obtinuit causam. Hujus autoritate Guido ostendit primam Quadragesimæ septimanam ab antiquis etiam Francis fuisse judicatam aptissi-*

mam quatuor temporibus, atque ita septimi Gregorii sanctionem conatur defendere. Verùm inde non sequitur quòd Romana Ecclesia ab avito suo more non recesserit. Dumtaxat sequitur, quòd defensionem à Sancto Gerardo consuetudinem semper tenuerit cum aliis Francorum Ecclesiis.

Secunda quæstio est, Quo tempore & quibus de causis Franci induxerint istam mutationem? Respondeo mutationem inductam à Riculpho Moguntino Archiepiscopo in sua adducta Synodo, cujus Canonem confirmavit Magnus Carolus, & inseruit suis Capitularibus. Ego nescio antèrius exordium. Hanc esse primam originem suadet vox Canonis: *Constitutimus.* Et certè avitum suum morem tunc tenebat Romana Ecclesia. Quomodo Apostolus Bonifacius, Romanos mores in Francia plantare ac firmare solemnius professus Romæ ad corpus Sancti Petri, præsumpsisset prævaricare? Porò Imperatorem Carolum, Archiepiscopum Riculphum, ac alios Francorum Episcopos & Proceres moverunt variorum rationes. Primam edicit in libello de quibusdam ad Missam spectantibus Venerabilis Augustinus Abbas Berno: *Quæstio tua talis erat, ut scire optares, utrumne statim in primo Sabbato Martii sit jejunandum, etiamsi idem mensis quinta, sexta, aut septima feria incipiat; an ad aliud Sabbatum propter quartam feriam sit differendum? Ad quod tibi ex consuetudine Sanctæ Ecclesiæ, quæ pro maxima autoritate tenenda est, respondeo quòd absque ulla refragatione semper ejusdem mensis quarta feria debeat expectari, quoniam idem jejunium, quod quarta feria incipitur, Sabbato finitur, nequaquam Februario, sed totum Martio deputetur, ea videlicet ratione, ut in eo mense primum nostrum jejunium Domino consecratur, in quo principium anni, ac ipsa creatio mundi cæpit. Undè iste terminus firmiter est observandus, ut nec ante quartum nonas Martii, nec post sextum idus ejusdem mensis aliquis statuat jejunandum, sed in his septem diebus ubicumque primum eveniret, jejunare licitè valebit.* Hoc primum tempus Sanctus Leo, & cum illo omnis Romana Ecclesia passim appellat primi mensis jejunium. Hinc Franci censuerunt non posse celebrari in Februario. Verùm hæc ratio est frivola. Ipsam insigniter refutat Guido Abbas: *Nec mireris hoc jejunium potius Martio quàm Februario adscribi, quamvis in Februario cum ipsa Quadragesima nonnumquam occurrat. Semper enim idem jejunium aut Kalendarium aliquando, aut lunationem Martii, aut utrumque simul incurrit; Februarii Kalendarium aliquando, lunationem verò nunquam attingit. Ergò multò congruentius adscribitur Martio, quem nunquam relinquit, quàm Februario, quem multoties penitus non attingit. Observatur sanè hoc jejunium cum ipsa Quadragesima secundum lunationem, sicut & Pascha. Undè non incongruè ipsum Martio propter lunationem adscribitur, quamvis in Februario occurrat. Sicut & Pascha Aprilis semper adscribitur, quamvis in Martio sæpè contingat.* Notanda sunt Bernonis verba: *Ex consuetudine Sanctæ Ecclesiæ, quæ pro maxima autoritate tenenda est.* Alia-

Aliarum, quibus Romana adversatur, Ecclesiarum consuetudo est parvi ponderis. Proinde Berno Romanam hic omnino comprehendit. Et asserit Francorum consuetudinem etiam ab ipsa fuisse admittam.

Pergit Guido, & edicit ac solvit secundam Francorum rationem: *Nec hoc utique probabili exemplo carebit, si sacrorum Ordinum dispensatio nonnumquam fiat in Februario, dum hoc exegerit Quadragesimalis jejunii permutatio. Nam Reverendissimi Patres nostri, sanctitate & Apostolica auctoritate præcipui, videlicet Simplicius, Gelasius, Symmachus, Felix, in Februario ordinationes fecisse leguntur. Cum jam Sancta Romana Ecclesia jejunia quatuor temporum in ordinatione observare decreverit, & hoc aliis quoque Ecclesiis ita observandum promulgaverit, ergò absque omni dubio observare debemus, undè tam certa Præcepta & exempla Sanctorum Patrum, Apostolica auctoritate prædictorum, sufficienter habemus, præsertim cum & facilius observetur, quod provida antiquitas & auctoritas instituit, quàm quod inconsiderata novitas & infirmitas adinventi. Nulli enim dubium est, quin facilius sit omni anno idem Martii jejunium in eadem hebdomada cum eisdem officiis inconfusè celebrare, quàm de hebdomada in hebdomadam non sine confusione officiorum, ut multi solent, illud annuatim mutare.* Et hæc est una ratio, quæ septimum Gregorium permoverunt ad inductam à Francis consuetudinem circumducendam. Et ut sacri Ordines non dentur in Februario, nullus antiquus Canon interdixit Latinis Episcopis.

Tertiam rationem adducit Amalarius Fortunatus, & eandem stabilire studet Abbas Berno. Christi Domini ex Patriarcha Abraham origo apud Sanctum Matthæum constat tribus classibus quatuordecim generationum: Et in tertia classe non exprimentur nisi generationes tredecim. Est Sacramentum. Et ipsum in Clericorum consecrationibus Francorum Episcopi centuerunt repræsentandum. Audiamus Amalarium: *Per tres Tesseradecades annuales sunt hebdomadæ quadragesimæ due. Tot generationes secundum Mattheum Christi sunt cum ipso. Tot etiam hebdomadæ inveniuntur à primo Sabbato primi mensis usque ad quartum Sabbatum decimi mensis. Et hæc septimanæ sunt exordium & finis sacrorum ordinationum. A primo Sabbato Martii usque ad secundum Junii, & ab hoc usque ad tertium Septembris sunt septimanæ quatuordecim, & à tertio isto Sabbato usque ad quartum Sabbatum Decembris sunt quandoque quatuordecim hebdomadæ, quandoque dumtaxat tredecim. Hæc Amalarius & Berno applicant Christi Domini ex Abraham generationibus repræsentandis. Applicatio nequit exponi uno verbo: Apud ipsos videatur. Et ad ipsam rectè respondet Guido Abbas: *In hac causa Amalarius non adeò notandus est, qui non tam aliquam consuetudinem instituit, quàm de instituta competentem aliquam figuram eliceret censerit.* Affirmat hanc rationem non fuisse agentam à Moguntina Riculphi Archiepiscopi Synodo, sed postea ab Amalario adinventam. Et addit ipsam non esse firmam. Quoniam singulis*

annis inter primum Martii ac secundum Junii, item inter secundum Junii & tertium Septembris Sabbathum non sunt semper quatuordecim septimanæ. Abbas Rupertus rectè asserit esse novam & parvi ponderis allegoriam.

Quæstio tertia est, An Romanorum antiquus & Francorum novus circa hæc jejunia mos differat quoad solum primum mensem? Respondeo distulisse etiam circa mensem Junium. Etenim Romana olim Ecclesia semper in Pentecostes hebdomada, Franci autem quandoque ante, quandoque post Pentecosten celebrarunt istud jejunium. Et in sua novitate non fuisse constantes. Scribit enim Abbas Berno: *Sicut præveniendo istud, quartum Decembris Sabbathum anticipamus, ita secundum Sabbathum mensis Junii, cum Vigilia Pentecostes sic provenerit, prolongandò in proximum differimus, licet nostri Antecessores, utrumque in ipsa Vigilia sancta simul celebrarent, sicut à prætulatione librorum evidens habemus testimonium. Quid adeò opus est nunc inquiri, quod tam longo tempore cæpit dedisci? Attamen ne hujusmodi scientia frauderis, talis inscriptio super hac re habetur in libris. Ex antiquis Ricalibus demonstrat Junii jejunium, dum ita anni revolutio juberet, ab antiquis Francis fuisse servatum in septimana ante Pentecosten, atque ita Pentecostes vigiliam & istius jejunii Sabbathum concurrisse. Et adjungit: *Qui mos usque hodie, ut compertum habemus, in sancta servatur Romana Ecclesia.* Ex quibus verbis lucet, quòd Romana Ecclesia avitum suum morem deseruerit, & sit amplexa morem Francorum. Nam & in decantando ad Missarum solemniam Symbolo, & tandem etiam in admittendo ipsius additamento Francicum, cui dudum fortissimè restiterat, est morem amplexa. Ex amore unanimi-tatis in ritibus Ecclesiasticis.*

De decimi mensis jejunio hæc ex Amalario habet Berno: *Clericorum consecratio habet finem in Nativitate Christi, sicut quorundam Italarum, nescio an omnium, adhuc mos est agere, ut ego ipse ibidem positus cognovi. Sed usus in nostris Ecclesiis excrevit, ut in anteriori hebdomada anticipetur. Quia illa duo officia jejunii & Natalis Domini non conveniunt simul celebrari. Et in ista: *Quòd si vigilia Natalis Domini in Sabbato venerit, in hebdomada priori istud jejunium decet anticipari.* Agit de istis annis qui Dominicæ Nativitatis festum habent in Dominica aut in secunda feria. Et hinc plura addiscimus. Primò, quòd istius festivitatis vigilia olim non fuerit celebrata in die Dominico. Etiam apud Romanos. Secundò, quòd istius tunc mensis jejunium fieret in secunda hebdomada mensis. Quoties nempe festum caderet in secundam feriam. Tertio, quòd Bernonis etiam tempore sic fieret. Et erat res incongrua. Quartò discimus, quòd ad istud incommodum evitandum Romana Ecclesia illam vigiliam cæperit celebrare in Dominica. Existimo hoc inductum etiam à septimo Gregorio.*

Et hæc ferè omnia Aribone Archiepiscopo Moguntinus & Sanctus Imperator Henricus confirmarunt in Salegunstadiensi Synodo: *De inserto jejunio quatuor temporum hanc consuetudinem statum-*

annum scribit Hugo Abbas Flaviniacensis de Henricianis in Germania Episcopis: *Præcepta Sedis Apostolicæ parvi pendere non timuerunt, & se non Pastores ovium, sed mercenarios evidenti iudicio probaverunt. Constantiensis hic unus eorum Otho dicebatur Episcopus, quem de huiusmodi ausu temerario Romani Pontificis corripuit auctoritas, mittens ei & Archiepiscopo Moguntino litteras, quas cum Otho parvi pendisset, obstinatam ejus animositatem Papa corripuit secundo, missis litteris in hæc verba. Hæc est litterarum epigraphe: Gregorius servus servorum Dei Othoni Constantiensi Episcopo salutem & Apostolicam benedictionem. Et conclusio habet: Quapropter tibi Apostolica auctoritate præcipimus, ut ad proximam Synodum nostram prima hebdomada Quadragesimæ te præsentem exhibeas, tam de hac inobedientia & Apostolicæ Sedis contemptu, quam de omnibus, quæ tibi obijciuntur, Canonice responsurus. Proinde isto tempore Otho necdum erat degradatus. Anno septuagesimo nono Pontifex Hirsgauensis Monasterio dedit ampla privilegia, & in datis ad Guillelmum Abbatem litteris adjunxit: Adjicimus ut si aliquo tempore Constantiensis Ecclesiæ Præsens ab Apostolica Sede discordarit, atque inobediens fuerit, liceat Abbati, sibi suisque à quocumque Religioso Antistite placuerit, Ordinationes expetere atque suscipere. Hæc clausula omnino notat Othonem, atque ita ille videtur tunc quidem fuisse contumax in Apostolicam Sedem, attamen Constantiensis Ecclesiæ adhuc præfedit. Degradationis ejus annum & diem ignoro.*

Hæc possunt lucem accipere à Lamberto Schaflnaburgensi. Ad annum istius sæculi septuagesimum sextum exponit tertiam Gregorii Synodum, ostendit Henricum Regem cum quibusdam Episcopis ac Proceribus fuisse istic excommunicatum, atque adjungit: *Porro Othonem Ratisbonensem Episcopum, & Othonem Constantiensem Episcopum, & Eribardum Losannensem Episcopum, quibus Rex potissimum Consiliarius utebatur, Pontifex jam pridem excommunicaverat. Existimo quod Constantiense Chronicon hanc excommunicationem appellet Othonis destitutionem ab Episcopali officio. Quidquid sit, hæc postmodò fuit ablata. Haud dubiè apud Canusium, ubi & Henricum absolvit Gregorius. Et non nisi post annos Otho fuit degradatus. Nec tantummodo ob præstitum impio Regi favorem, sed etiam ob pertinacem adversus sanctissima Gregorii in Simoniacos & conjugatos Clericos Decreta contumaciam fuit ita percussus. Lucet ex laudatis per Hugonem Flaviniacensem Papalibus ad ipsum litteris: Tibi, cui est plurimus Constantiensis Ecclesiæ Clerus & populus amplissime dilatatus, speciales litteras credere bulla nostra impressas collibuit, quali fulvis auctoritate tutius animosiusque Præceptis nostris obtemperares, & de Sanctuario Domini hæresim Simoniacam & sedam libidinosæ contagionis pollutionem expelleres. Hic laudatam epistolam habes apud Anonymum ac eruditum nostri Gregorii Apologum. Sua Decreta esse ex Apostolicis ac avitis Canonibus hausta demonstrat Gregorius, ac pergit: *Cum hæc omnia Pastoralis providentia observanda transmitteremus, tu non sursum cor, sed deorsum in terra ponens, prædi-**

ctis Ordinibus, utique sacrorum Clericorum, sicut accepimus, libidinis fræna laxasti, ut qui mulierculis se junxerant, in flagitio persisterent, & qui necdum duxerant, tua Interdicta non timerent. O impudentiam, & audaciam singularem! Videlicet Episcopum Apostolicæ Sedis Decreta corvellerent, Præcepta sanctorum Patrum contemnere, immò verò Præcepta contraria, & fidei Christianæ repugnantia de superiori loco, & de Cathedra Pontificali subjeclis ingerere. Quæ omnia Gregorius itidem exaggerat in litteris ad Clerum & populum Constantiensis Ecclesiæ. Ob hæc igitur crimina Otho fuit tandem degradatus.

Pergit Constantiensis Ecclesiæ Chronicon: *Circa dicti Othonis Episcopi tempora magnum in Imperio schisma erat. Henrici demeritis exigentibus, certi Principes Imperii, Gregorii summi Pontificis consensu, contra Henricum elegerunt Rudolphum de nobilissimo Principum Habsburg genere, Ducem Sueviæ. Erat etiam schisma in Ecclesiæ, quia dictus Henricus, contra præfatum Gregorium intruse alium, videlicet Guibertum, quem Gregorius maledictionis & excommunicationis sententia condemnavit. Mutilis textus sic est supplendus. Et pro huiusmodi sententiæ executione duo Legati, videlicet Udalricus Albanensis Episcopus, & Otho Ostiensis Episcopus, qui undique sententiam hanc publicarent, missi sunt. Et circa illa tempora duo etiam Constantienses Episcopi eliguntur. Primus nomine Rupertus, secundus Bertholdus, Canonicus in Boncham: Quorum neuter permansit. Quare vera & legitima electio Geberardum Ducem de Zuringhen, Monachum in Hirsgau, attingit, ut sequitur. Geberardus Dux de Zuringhen, Conventualis in Hirsgau, trigessimus sextus anno Domini millesimo octogesimo quinto Episcopus creatur. Nam cum antè dictus Otho Ostiensis Episcopus Constantiam veniens intellexeret Diocesim huiusmodi propter Othonis quondam demerita viduatam, & maximo in morore statutam esse, ipse cum nonnullis maturis viris atque Patribus consilio inito, de alio Ecclesiæ sponso tractare cepit. Aderat tunc & religiosus Pater Guillelmus Abbas in Hirsgau, vir siquidem doctrina, moribus, & religione præstans: & cum eo dictus Geberardus, vir multum devotus. Itaque dum inter eligendum Reverendi Patres, quilibet juxta suæ conscientiæ exigentiam, de utili Pastore, seu Ecclesiæ sponso eligendo consulerent, tandem sancti Spiritus instinctu dictus Geberardus est unanimi voto electus. Quod cum ei apud altare Beatæ Virginis Mariæ oranti insinuaretur, ipse in tantum stupefactus est, ut in terram cadens tanquam mortuus amplius penitus nesciret loqui. Sed Divina assistente gratia resuscitatus, decima tertia mensis Decembris Sacerdos, & immediatè subsequenti die Episcopus ordinatur. Et præfedit annis septemdecim. Itaque Cardinalis Otho discordem de Rupertò & Bertholdo electionem cassavit, indixit novam electionem, & electum Geberardum Apostolica auctoritate consecravit. Porro istud Chronicon rursus miscet vera falsis. Primus error est, quod Rudolphus Dux fuerit de Gregorii consilio electus in Regem. Gregorius enim frequenter & sanctè protestatus est se istius electionis fuisse penitus ignarum. Alter error est quod*

Otho

Otho habuerit Collegam Udalricum Albanensem Episcopum. Etenim Petrus Igneus erat tunc Albanensis Episcopus. Quod ad istius sæculi annum octogessimum octavum vixerit, disertè scribit Conradus Abbas Uspergensis. Et quod hoc tempore non in Germania, sed in Gallia egerit Gregorii Legatum, supra nobis dixit Bertholdus Constantiensis. Et quod solus Otho præfederit huic Synodo, habent Acta Synodalia.

Audiamus quid hac de re scribat in libro de unitate Ecclesiæ Venericus Vercellensis Episcopus. Hildebrandum Papam accusat de multis Apostolicæ potestatis excessibus, addit ipsum Fol. 73. exinde Papatu exutum, & prosequitur: *Ecce Hildebrandus Colonensem Ecclesiam suis privilegiis spoliavit, qui Hartuico Magdeburgensis Ecclesiæ Episcopo hoc concessit, & hoc iussit, ut terminos Patrum transgrediendo invaderet Parochiam alterius Metropolitanæ Episcopi, & ordinaret Episcopum quendam Reginhardum in Mindensi Ecclesia, ad contemptum & injuriam Seguini Colonienfis Archiepiscopi. Hoc etiam exemplo Otho Episcopus Ostiæ Moguntinam Ecclesiam suis privilegiis spoliavit, atque ipse transgrediendo simul terminos Patrum, Parochiam Metropolitanæ Episcopi invasit, & ad contemptum atque injuriam Vitzelini Moguntini Archiepiscopi Geberardum quendam in Constantiensi Ecclesia Episcopum ordinavit, cum adhuc etiam vixisset Otho Episcopus ipsius Constantiensis Ecclesiæ. Sed jam pridem ab ea expulsus est, quia noluit in parte Hildebrandi esse, & esse communionis externæ. Sic verò sanctorum Canonum regulæ custodiuntur, & observari mandantur, vel ab Hildebrando, vel ab Othone. Utiq; Ostiensis Episcopo. Quod nullus Metropolita aut Primas alienæ Provinciæ Episcopales consecrationes possit invadere, ostendit etiam infra ex Sancti Papæ Calixti Isidorianis Decretis, affirmat ut excessum damnari ab omni Ecclesia, atque prosequitur:*

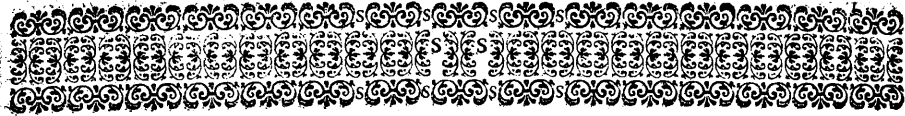
Fol. 77. *Quod & factum est de Hartuico Magdeburgensi Episcopo. Quia Seguinus Colonienfis Episcopus damnavit eum, consentiente in idipsum Comprovincialium Episcoporum iudicio, postquam nullo modo potuit adduci ut satisfacere vellet Ecclesiæ pro injusta ordinatione cujusdam Reginardi in Episcopatu Mindensi. Præterea autem ille Hartuicus potestatem sui Gregorii Papæ, quæ talem sibi possit concedere ordinationem juxta auctoritatem Sedis Apostolicæ, ideoque sibi curæ non esse super aliquorum vel vocatione vel damnatione. Ecce apponit peccatum super peccatum, & justæ damnationi addit pariter peccatum, & justæ vocationis & regularis disciplinæ contemptum. Igitur præter illam damnationem damnatus est cum cæteris Gregorii communionem retinentibus Episcopis in Moguntiacensi Synodo, jubente id fieri Apostolica Sede, cum nollet reverti ad pacem & concordiam Catholicæ Ecclesiæ. Per Apostolicam Sedem intelligit Guibertum. Et ex istis verbis item discimus aliquid spectans ad Moguntinum latrocinium. Cardinalis Otho postea evectus fuit in Urbanum secundum, sub ejus Papatu virulentum hunc librum scripsit Venericus, blateravit illum esse sacrilegum, & edixit causam: *Furatus est Ecclesiarum privilegia, ordinationes faciens in alienis Parochiis contra sanctorum Cano-**

Christi Lupi Opera T. VI.

num Decreta, ut ejusmodi sacrilegii exemplo aditus januaque pandatur omnibus hæreticis, sicutis fuerit non Pastor, sed invasor Sedis Apostolicæ, qualis certè fur fuit & Hildebrandus, qui & præcipiens aut consentiens illicitas atque furivas ordinationes fieri in Metropolitanorum Episcoporum Parochiis, spoliavit Ecclesias suis privilegiis. Hinc denuò affirmat Gregorium fuisse Papatu justè ejectum.

Affirmat varia. Primò, quod Romanus Pontifex, ad morem cujusque alterius Metropolitanæ, alienæ Provinciæ Episcopales consecrationes non possit invadere, peragere, aut delegare. Secundò, quod eas nec suis Legatis delegare possit. Tertiò, quod tales consecrationes sint illegitimæ atque furivæ, quoniam hoc ipsum fenserunt & Guibertus Anti-Papa & ejus Moguntinum latrocinium. Hoc enim ex illius Præcepto ob similem excessum damnavit Hartuicum Archiepiscopum Magdeburgensem: Damnatum antè à Synodo Seguini Archiepiscopi Colonienfis. Et certè Anti-Papæ, ut suis factiosis placeant, & ipsos in sua factione firmet, consueverunt Apostolicæ Sedis non tantum Decreta, sed & privilegia prævaricari. Quartò, Venericus Othonem Legatum damnat ob eundem excessum. Quintò, addit & alium ejus excessum. Quod nempe vivo, & ob justam causam exuli Othoni Constantiensis Episcopo superordinasset. Et hæc omnia, quod aliqui etiam Catholici de ipsis ceptarent, discussit præfens Synodus, ac tandem cuncta Cardinalis Othonis apud Constantiensem Ecclesiam gesta probavit, rata habuit, confirmavit. Etiam cassationem electionis factæ de Ruperto ac Bertholdo. Etiam publicatâ Gregorii adversum Simoniacos & conjugatos Clericos Decreta. Quin Cardinalis Otho eadem publicavit ac in executionem miserit, non est dubitandum. Porro Reginardus vel Raymundus, quem ex Gregorii jussu consecravit Hartuicus Magdeburgensis, fuit decimus octavus Mindensis Episcopus, ac de ipso scribit Mindensis Ecclesiæ Chronicon: *Sub isto Episcopo successor Folmarus Sedem Episcopalem frivole invasit. Nempe intrusus per Seguini Colonienfis Archiepiscopi Pseudo-Synodum, ausam degradare Hartuicum Magdeburgensem. Interim dicto Reginardo ad istius sæculi annum octogessimum octavum successit Folmarus, & Chronicon pergit: *Iste Episcopus propter frivolum invasionem Episcopalis Sedis, ut asseritur, à Sancto Gorgonio Martyre & Patrono hujus Ecclesiæ est occisus circa annum millesimum nonagesimum quartum. Et ideo memoria illius fieri non consuevit. Accidit enim, ut eadem nocte, qua Folmarus occisus est, beatus Gorgonius custodiens majoris Ecclesiæ appareret, imperans ut signum pro mortuo Episcopo facerent. Illis autem credere nolentibus, ostendit eis pro insigni pallam altaris cruentatam & sanguinolentam, in qua gladium occisionis absterferat. Quæ multis annis postea pro miraculo servabatur. Qui statim surgentes omnia eis imperata fideliter & cum timore perfecerunt. Ita Divina Majestas nostris Gregorii Acta confirmavit etiam miraculis. Et ejus rebelles horrendè castigavit.**

H h DIS.

DISSERTATIO

An Romanus Pontifex possit omnibus sub cœlo Ecclesiis consecrare, aut consecrandos jubere Episcopos?

CAPUT I.

Exponitur status questionis.

Uod Romanus Episcopus ex quavis, ac in quavis, etiam ad alium Patriarchatum spectante, Ecclesia possit ordinare Clericos, supra demonstratum est in Scholiis ad nostri Gregorii Dictatum. Quæstio nunc est de consecrandis Episcopis. Et quidem quod auidacia, qua alii Metropolitæ aut Patriarchæ invadunt mutuas consecrationes, repugnat Apostolico Canoni, & olim plurimis litibus vexaverit Ecclesias, est cunctis Ecclesiasticam Hierarchiam callentibus manifestum. Porro Romanum Episcopum contingere videtur sextus Canon Nicenus: *Antiqua consuetudo servetur per Ægyptum, Libyam, & Pentapolim, ita ut Alexandrinus Episcopus eorum omnium habeat potestatem, quia & urbis Romæ Episcopo parilis mos est.* Adversum Meletii Lycopolitani Metropolitæ invasions mandat cunctos totius Ægyptiæ Diocesis non tantum Metropolitanos, sed etiam Provinciales Episcopos deinceps consecrari per Alexandriæ Patriarcham. Sanxit Metropolitis nullam consecrationem competere. Addit hanc esse avitam consuetudinem. Est singularis consuetudo. Aliis enim in Diocesisbus Metropolita passim consecrat suos suffraganeos. Et quidam censent etiam istud fieri ex Apostolico Canone. Ægyptiæ singularitatis originem & fundamentum aperit in suæ Ecclesiæ Chronico Epytychis Patriarchæ Alexandrinus: *Ab Anania, quem constituit Marcus Evangelista Patriarcham Alexandriæ, usque ad tempora Demetrii, undecimi ibidem Patriarchæ nullus in Ægypti Provincibus fuit Episcopus, nec ante eum Patriarchæ creaverunt Episcopos. Ille autem factus Patriarcha tres constituit Episcopos. Et primus hic*

fuit Patriarcha Alexandrinus, qui Episcopos fecit. Mortuò Demetrio successit ei Heraclas Patriarcha Alexandrinus, qui Episcopos constituit viginti. Et Demetrius & Heraclas hos Episcopos erexerunt salvis suæ Ecclesiæ iuribus: Salvis sibi omnibus consecrationibus. Porro hæc adducti Canonis verba, Quia & urbis Romæ Episcopo parilis mos est, Presbyter Ruffinus affirmat intelligenda de solis Apostolicæ Cathedræ suburbicariis Ecclesiis. Affirmat istud consecrandi jus per totam Ægyptum à Canone adscribi Alexandrino Patriarchæ, quod Romanus Papa habet per suas suburbicarias Ecclesias. Quid hæc sint, non est operosè disputandum, nec inquirendum ex suburbicariis Romani Imperii Provinciis: Sunt Romanæ Ecclesiæ Metropolitana Provincia, omnes civitates spectantes ad Metropolitanicam Romani Episcopi potestatem. Canon affirmat eandem in omnes Ægypti Episcopos potestatem Alexandrino Episcopo deberi per antiquam consuetudinem, quæ est Romano Pontifici in suos suburbicarios Episcopos. Hinc simul affirmat hosce solos spectare ad consecrationem Pontificis. Hanc esse vetustam consuetudinem. Et hinc aliqui censent aliorum in Romano etiam Patriarchatu Episcoporum consecrationem non posse attentari à Pontifice.

Ita sensisse videtur Sanctus Hilarius Arelatensis Archiepiscopus in sua famosa lite cum Magno Papa Leone. Quin & ipse Papa Leo videtur non dissensisse. Scripsit enim ad Viennensis Provinciæ Episcopos: *Non nobis ordinationes vestrorum Provinciarum defendimus, quod potest forsitan ad depravandos vestra Sanctitatis animos Hilarius pro suo more mentiri, sed vobis per nostram sollicitudinem vindicamus, ne quid ulterius liceat novitatis, nec præsumptioni locus ultra jam pateat Privile-*

Ep. 89. cap. 8.

*gia vestra cassandi. Nostræ enim gratulationi hoc solum crescere profitemur, si Apostolica Sedis diligentia apud vos illibata servatur, & per Sacerdotalis disciplinæ concordiam honori vestro perire, quod suum est, improbis usurpationibus non sinamus. Apostolicas vices, quas Patroclo Arelatensi Metropoliti per Viennensem, ac primam & secundam Narbonensem Provincias detulerat Zozimus Pontifex, ab hujus Successore Bonifacio excussas istius Successor Hilarius proprii arbitrii ausu resumpsit, ac demutare tentavit in Primatum, atque ita tanquam Primas Episcopales istarum Provinciarum ordinationes per Apostolicam Sedem sibi interdicitas resumpsit. Nec solummodo Metropolitanarum ordinationes, sed etiam Episcoporum Provincialium. Potenter intercessit Magnus Leo, & Divali impetrata lege cohibuit Hilarium. Hinc ille, quo istarum Provinciarum Episcopos incenderet contra Pontificem, sparit hæc omnia agi arte & dolo, ut cunctæ istæ consecrationes invadantur à Sede Apostolica. Et atroci calumnia permotus Sanctus Leo rescripsit mentiri Hilarium, aliud à se non intendi, quam ut istæ consecrationes suis Metropolitanis restituantur & permaneant. Earum jus profitetur esse ipsorum honorem ac privilegium. Proinde non solus Hilarius, sed ipse etiam tantus Pontifex censuit alienarum Provinciarum consecrationes invadi non posse à Romana Ecclesia. Leo usus est hac per Magnum Gregorium usitata regula: *Mibi ipsi injuriam facio, dum fratrum meorum jura perturbo.* Et hæc quidem pro Episcoporum consecrationibus fuit prima lis Gallicanæ Ecclesiæ adversus Romanam.*

Ep. 287. 292.

Duriorem litem habemus in Regesto Joannis octavi Pontificis. Ottramus Viennensium Metropolitanus sequebatur partes Botonis Regis Burgundiæ, ideoque Genevensis Ecclesiæ Electum Optandum consecrari per ipsum noluit Imperator Carolus Crassus, misit Romam ad Joannem Pontificem, illum hic consecravit, remisit Genevam, jussit inthronizari, & suis litteris adjunxit: *Salvo deinceps privilegio antiquo propriæ Metropolitanis.* Verum his non contentus Ottramus ejecit Optandum, & Genevensi Ecclesiæ consecravit alium Episcopum. Circa idem tempus Lugdunensium Metropolitanus Aurelianus nescio quem Monachum Lingonensi Ecclesiæ consecravit & intrusit Episcopum, ejusdem autem civitatis Clerus & populus ipsum abiecit, Canonice elegit Theutboldum Diaconum, & consecrandum misit Romam ad Stephanum sextum Pontificem. Et de hac lite scribit in Rhemensis Ecclesiæ historia Presbyter Flodoardus: *Sed ille, Papa Stephanus, uniuscujusque Ecclesiæ privilegium inconcussum servare volens, id agere, Theutboldum consecrare, distulit, eumque Aureliano direxit, scribens ad eum, ut si Cleri populique vota in eum concordarent, & sacri Canonis illi non obviant, manus huic imponere nequaquam differret. Quod fieri si ratio prohiberet, id ipsum sibi rescriberet: Interim tamen alterum inibi ordinare, se inconsulto, nullo modo præsumeret. Simul & Germanum Senogalliensis Episcopum à suo latere dire-*

*xit executores. Quem deludens Aurelianus ad Lingonensem præmisit urbem, pollicitus se citissime subsecuturum. Quod, cum diu expectaretur, nec ipse advenit, nec mora suæ causam innovit, nec Papæ remandare providit. Quocirca iteratò Clerus & populus cum Decreto omnium manu roborato præfatum Electum Romam remisserunt, obnixè rogantes sibi illud consecrari, sed nec tunc id agere acquivit, volens Lugdunensi Ecclesiæ collatum privilegium consistere immutatum, ideoque Aureliano iteratò rescribens mandavit, ut quia concordati voto Clerus & populus jam dictum Diaconum experebat, aut ipsum consecraret, aut quid in eo reprehensibile judicaret, rescribere maturaret. Sed is priori inobedientiæ contumaciam adjiciens, non solum oblatum consecrare, vel quid in eo reprehensibile judicaret rescribere contempsit, verum etiam contra Interdicta, & sacrorum Canonum Instituta quemdam extraneum, & eidem Ecclesiæ ignotum, in angulo ordinatum, illis ingerere nitii præsumpsit. At hi potius laborem subire, quam subijci ignoto eligentes, ad illum redierunt, implorantes ne pateretur Ecclesiastica jura violari. Quare Stephanus tandem consecravit Theutboldum, & ejus inthronizationem Sancto Fulconi Rhemensium Metropolitanæ delegavit per hæc litteras: *Nos qui omnium Ecclesiarum in Beato Petro Apostolorum Principe curam suscepimus, scientes inter Episcopos non haberi eum, qui nequè à Clero electus, nequè à populo est expetitus, dictum Theutboldum, venerabilem Diaconum, ipsorum lamentabilibus precibus inclinati, Lingonensi Ecclesiæ Episcopum consecravimus, condigna sententia prævaricatoribus illata, licet & aliis prævaricationibus fuerint impediti. Quapropter tuæ injungimus Sanctimonie, ut his nostris Apostolicis litteris susceptis, postposita dilatione, ad Lingonensem accedas Ecclesiam, & eundem Theutboldum, à nobis solemniter consecratum Episcopum, extindit reverentias, omnibusque Archiepiscopis & Episcopis innovescas, pro tantæ contumaciæ ultione nos ejusdem Ecclesiæ specialem sollicitudinem suscepisse, pro tanti laboris maceratione, & illatæ opprobrii relevatione. Quidquid autem Venerabilis Episcopus Theutboldus vobis ex nostra parte retulerit, credite & effectui mancipare nullo modo ambigite. Ut potè tuam Reverentiam circa nos devotam sententiam credimus. Pergit Flodoardus: *Ad hæc Præsul Fulco rescribens gratias egit pro consolatione litterarum ipsius, asserens se paratum fuisse & esse, quæcumque sibi ab ipsius Papæ Celsitudine injuncta fuerint adimplere; præfatam verò præceptionem de Theutboldo Episcopo explere sine mora voluisse, sed Odonis Regis sui consulti interim intermissurum, dum Rex idem suos Legatos ad eundem Papam dirigeret, ac per eos jussionem ipsius certissimè cognosceret. Super his autem, quæ litteræ ipsius Papæ profectæ, velle scilicet se omnibus Ecclesiis sua Instituta & privilegia inconcussis ordine intemerata servare, valde gavisos universos Episcopos, in quorum presentia hæc recitari fecerat. Stephanus sextus fuit doctus, sanctus, ac Apostolicæ auctoritatis zelosus Pontifex, & tamen Theutboldum, licet instantissimè rogatus à Lingonensi Ecclesia, bis remisit ad suum Metropolitanam, & non nisi in tertia instantia consecravit. Quod***

DISSERTATIO

An Romanus Pontifex possit omnibus sub cælo Ecclesiis consecrare, aut consecrandos jubere Episcopos?

CAPUT I.

Exponitur status questionis.

Uod Romanus Episcopus ex quavis, ac in quavis, etiam ad alium Patriarchatum spectante, Ecclesia possit ordinare Clericos, supra demonstratum est in Scholiis ad nostri Gregorii Dictatum. Quæstio nunc est de consecrandis

Episcopis. Et quidem quod auidacia, qua alii Metropolitanæ aut Patriarchæ invadunt mutuas consecrationes, repugnat Apostolico Canoni, & olim plurimis litibus vexaverit Ecclesias, est cunctis Ecclesiasticam Hierarchiam callentibus manifestum. Porro Romanum Episcopum contingere videtur sextus Canon Nicænus: *Antiqua consuetudo servetur per Ægyptum, Libyam, & Pentapolim, ita ut Alexandrinus Episcopus eorum omnium habeat potestatem, quia & urbis Romæ Episcopo parilis mos est.* Adversum Meletii Lycopolitani Metropolitanæ invasiones mandat cunctos totius Ægyptiæ Diocesis non tantum Metropolitanos, sed etiam Provinciales Episcopos deinceps consecrari per Alexandriæ Patriarcham. Sanxit Metropolitanis nullam consecrationem competere. Addit hanc esse avitam consuetudinem. Est singularis consuetudo. Aliis enim in Diocesis Metropolitanis passim consecrat suos suffraganeos. Et quidam censent etiam istud fieri ex Apostolico Canone. Ægyptiæ singularitatis originem & fundamentum aperit in suæ Ecclesiæ Chronico Eutychni Patriarchæ Alexandrinus: *Ab Anania, quem constituit Marcus Evangelista Patriarcham Alexandriæ, usque ad tempora Demetrii, undecimi ibidem Patriarchæ nullus in Ægyptii Provinciis fuit Episcopus, nec ante eum Patriarchæ creaverunt Episcopos. Ille autem factus Patriarcha tres constituit Episcopos. Et primus hic*

fuit Patriarcha Alexandrinus, qui Episcopos fecit. Mortuo Demetrio successit ei Heraclas Patriarcha Alexandrinus, qui Episcopos constituit viginti. Et Demetrius & Heraclas hos Episcopatus exerebant salvis suæ Ecclesiæ iuribus: Salvis sibi omnibus consecrationibus. Porro hæc adducti Canonis verba, Quia & urbis Romæ Episcopo parilis mos est, Presbyter Ruffinus affirmat intelligenda de solis Apostolicæ Cathedræ suburbicariis Ecclesiis. Affirmat istud consecrandi jus per totam Ægyptum à Canone adscribi Alexandrino Patriarchæ, quod Romanus Papa habet per suas suburbicarias Ecclesias. Quid hæc sint, non est operosè disputandum, nec inquirendum ex suburbicariis Romani Imperii Provinciis: Sunt Romæ Ecclesiæ Metropolitana Provincia, omnes civitates spectantes ad Metropolitanam Romani Episcopi potestatem. Canon affirmat eandem in omnes Ægypti Episcopos potestatem Alexandrino Episcopo deberi per antiquam consuetudinem, quæ est Romano Pontifici in suos suburbicarios Episcopos. Hinc simul affirmat hosce solos spectare ad consecrationem Pontificis. Hanc esse vetustam consuetudinem. Et hinc aliqui censent aliorum in Romano etiam Patriarchatu Episcoporum consecrationem non posse attentari à Pontifice.

Ita sensisse videtur Sanctus Hilarius Arelatensis Archiepiscopus in sua famosa lite cum Magno Papa Leone. Quin & ipse Papa Leo videtur non dissentisse. Scripsit enim ad Viennensis Provincie Episcopos: *Non nobis ordinationes vestrarum Provinciarum defendimus, quod potest forsitan ad depravandos vestre Sanctitatis animos Hilarius pro suo more mentiri, sed vobis per nostram sollicitudinem vindicamus, ne quid ulterius liceat novitati, nec præsumptioni locus ultra jam pateat Privilegia*

Ep. 89. cap. 8.

gia vestra cassandi. Nostra enim gratulationi hoc solum crescere profitemur, si Apostolica Sedis diligentia apud vos illibata servatur, & per Sacerdotalis disciplinæ concordiam honori vestro perire, quod suum est, improbis usurpationibus non sinamus. Apostolicas vices, quas Patroclo Arelatensi Metropolitanæ per Viennensem, ac primam & secundam Narbonensem Provincias detulerat Zozimus Pontifex, ab hujus Successore Bonifacio excussas istius Successor Hilarius proprii arbitrii ausu resumpsit, ac demutare tentavit in Primatum, atque ita tanquam Primas Episcopales istarum Provinciarum ordinationes per Apostolicam Sedem sibi interdicitas resumpsit. Nec solummodo Metropolitanarum ordinationes, sed etiam Episcoporum Provincialium. Potenter intercessit Magnus Leo, & Divali impetrata lege cohibuit Hilarium. Hinc ille, quo istarum Provinciarum Episcopos incenderet contra Pontificem, sparit hæc omnia in arte & dolo, ut cunctæ istæ consecrationes invadantur à Sede Apostolica. Et atroci calumnia permotus Sanctus Leo rescripsit mentiri Hilarium, aliud à se non intendi, quàm ut istæ consecrationes suis Metropolitanis restituantur & permaneant. Earum jus profitetur esse ipsorum honorem ac privilegium. Proinde non solus Hilarius, sed ipse etiam tantus Pontifex censuit alienarum Provinciarum consecrationes invadi non posse à Romana Ecclesia. Leo usus est hac per Magnum Gregorium usitata regula: *Mibi ipsi injuriam facio, dum fratrum meorum jura perituro.* Et hæc quidem pro Episcoporum consecrationibus fuit prima lis Gallicanæ Ecclesiæ adversus Romanam.

Duriorem litem habemus in Regesto Joannis octavi Pontificis. Ottramus Viennensium Metropolitanæ sequebatur partes Bofonis Regis Burgundiæ, ideoque Genevensis Ecclesiæ Electum Optandum consecrari per ipsum noluit Imperator Carolus Crassus, misit Romam ad Joannem Pontificem, illum hic consecravit, remisit Genevam, iussit inthronizari, & suis litteris adjunxit: *Salvo deinceps privilegio antiquo propriæ Metropolitanæ. Verùm his non contentus Ottramus ejecit Optandum, & Genevensi Ecclesiæ consecravit alium Episcopum.* Circa idem tempus Lugdunensium Metropolitanæ Aurelianus nescio quem Monachum Lingonensi Ecclesiæ consecravit & intrusit Episcopum, ejusdem autem civitatis Clerus & populus ipsum abiecit, Canonice elegit Theutboldum Diaconum, & consecrandum misit Romam ad Stephanum sextum Pontificem. Et de hac lite scribit in Rhemensis Ecclesiæ historia Presbyter Flodoardus: *Sed ille, Papa Stephanus, uniuscujusque Ecclesiæ privilegium inconcussum servare volens, id agere, Theutboldum consecrare, distulit, eumque Aureliano direxit, scribens ad eum, ut si Cleri Populique vota in eum conquirent, & sacri Canonis illi non obviarent, manus huic imponere nequaquam differret. Quod fieri si ratio prohiberet, id ipsum sibi rescriberet. Interim tamen alterum inibi ordinare, se inconsulto, nullo modo præsumeret. Stimul & Germanum Senogallensem Episcopum à suo latere dire-*

Ep. 281. 292.

*xit executorem. Quem deludens Aurelianus ad Lingonensem præmisit urbem, pollicitus se citissime subsequeturum. Quò, cum diu expectaretur, nec ipse advenit, nec mora sua causam innovit, nec Papis remandare providit. Quocirca iteratò Clerus & populus cum Decreto omnium manu roborato præfatum Electum Romam remisit, obtinèdè rogantes sibimet illum consecrari, sed nec tunc id agere acquivit, volens Lugdunensi Ecclesiæ collatum privilegium consistere immutatum, ideoque Aureliano iteratò rescribens mandavit, ut quia concordia voto Clerus & populus jam dictum Diaconum expetebat, aut ipsum consecraret, aut quid in eo reprehensibile judicaret, rescribere maturaret. Sed is priori inobediencia contumaciam adjiciens, non solum oblatum consecrare, vel quid in eo reprehensibile judicaret rescribere contempsit, verùm etiam contra Interdicta, & sacrorum Canonum Instituta quendam extraneum, & eidem Ecclesiæ ignotum, in angulo ordinatum, illis ingerere niti præsumpsit. At hi potius laborem subire, quàm subjecti ignoto eligentes, ad illum redierunt, implorantes ne pateretur Ecclesiastica jura violari. Quare Stephanus tandem consecravit Theutboldum, & ejus inthronizationem Sancto Fulconi Rhemensium Metropolitanæ delegavit per hæc litteras: *Nos qui omnium Ecclesiarum in Beato Petro Apostolorum Principe curam suscepimus, scientes inter Episcopos non haberi eum, qui nequè à Clero electus, nequè à populo est expetitus, dictum Theutboldum, venerabilem Diaconum, ipsorum lamentabilibus precibus inclinati, Lingonensi Ecclesiæ Episcopum consecravimus, condigna sententia prævaricatoribus illata, licet & aliis prævaricationibus fuerint impediti. Quapropter tuæ injungimus Sanctimoniam, ut his nostris Apostolicis litteris susceptis, postposita dilatione, ad Lingonensem accedas Ecclesiam, & eundem Theutboldum, à nobis solemniter consecratum Episcopum, exinde revestias, omnibusque Archiepiscopis & Episcopis innotescas, pro tantæ contumaciæ ultione nos ejusdem Ecclesiæ specialem sollicitudinem suscepisse, pro tanti laboris maceratione, & illatæ oppressionis releuatione. Quidquid autem Venerabilis Episcopus Theutboldus vobis ex nostra parte retulerit, credite & effectui mancipare nullo modo ambigite. Ut potè tuam Reverentiam circa nos devotam sententiam credimus. Pergit Flodoardus: *Ad hæc Præsul Fulco rescribens gratias egit pro consolatione litterarum ipsius, asserens se paratum fuisse & esse, quæcumque sibi ab ipsius Papæ Celsitudine injuncta fuerint adimplere; præfatam verò præceptionem de Theutboldo Episcopo explorare sine mora voluisse, sed Odonis Regis sui consulti interim intermissurum, dum Rex idem suos Legatos ad eundem Papam dirigeret, ac per eos jussionem ipsius certissimè cognosceret. Super his autem, quæ litteræ ipsius Papæ profectæ, velle scilicet se omnibus Ecclesiis sua Instituta & privilegia inconcussis ordine intemerata servare, valde gavisos universos Episcopos, in quorum presentia hæc recitari fecerat. Stephanus sextus fuit doctus, sanctus, ac Apostolicæ auctoritatis zelosus Pontifex, & tamen Theutboldum, licet instantissimè rogatus à Lingonensi Ecclesia, bis remisit ad suam Metropolitanam, & nonnisi in tertia instantia consecravit. Quòd***

semper non nisi in extrema Ecclesiarum necessitate Pontifex valeat uti suo Primatu.

Similem rei feriem olim vidit Cameracensis Ecclesia. Arnulphus & Gerbertus dudum litigarunt pro Archiepiscopatu Rhemenfi. Ille à Synodo degradatus, verum Romæ in appellatorio iudicio restitutus, hic autem ibidem damnatus erat de institutione, ac interim Regiæ violentiæ auxilio retentabat Ecclesiam. Hinc Cameracensium Electus Herluinus ab Arnulpho non potuit à Gerberto consecrari noluit, ideoque accessit Romam, petens consecrari à Gregorio quinto. Ob diuturnam vacationem laicis rapinis laniabatur Cameracensis Ecclesia; hinc illum consecravit Pontifex, & ad Sedem remisit cum hisce litteris: *Quoniam, sicut omnibus penè notum est, interveniente hac re, quæ inter Arnulphum Rhemenfis Ecclesie Archiepiscopum, & Gerbertum eius in vasorem excrevit, Herluinus Præsul, illorum odiis Rhemis consecrari Canonico more nequivois, ejus consecratio ad Apostolicam Sedem usque ad nos haud injustè pervenit. Profitetur Herluinum non nisi ob devolutum jus potuisse à se consecrari. Habes hæc apud Baldricum Tornacensem Episcopum in Chronico Cameracensis Ecclesie. Herluino proximè successit Sanctus Gerardus. Electum Sanctus Imperator Henricus ad se evocavit Neomagum, & coram se fecit consecrari in Presbyterum. Instabat tunc Bambergensis, per diuturnum Principem fundati, Episcopatus dedicatio, & pergit Baldricus: *Post hæc monuit Gerardum Imperator, ut secum ad novum Episcopum dedicandum unà proficisceretur, ibique in sua presentia à Missis Apostolicis, multisque Coepiscopis sive Abbatibus, qui illuc ad encensiam templi convenire deberent, ordinaretur Episcopus. Qui est honorabilis & disciplinatus coram Regia pompa & Lothariensi solertia sciret se ordinandum, tamen loci amore, quo nutritus erat, captus, à nullo quidem nisi à Metropolitanò Rhemensium Archiepiscopo se ordinatum iri velle respondit. Quippè satis providè & providenter causam considerans, ne forte videlicet eo etiam ipse consuetudini Sedis Metropolitanæ contraire videretur, quod Dominus Herluinus Episcopus ob supra dictam contentionem Romæ ordinationem susceperat. Quo audito Imperator, altioris consilii illum advertens, libenter acquievit. Sanctus Gerardus censuit se non nisi ob extremam necessitatem posse à Romano Pontifice consecrari.**

Etiam post septimi Gregorii tempora habemus plurima similia exempla. Gaufridum Carnutensem Episcopum degradavit ille Gregorius, mandavit à Richerio Senonensium Metropolita permitti novam electionem, Electum consecrari, & minatus est ipsum alioquin à se consecrandum. Verum nulla fuit facta executio. Hinc Gregorii mandata firmavit ac innovavit Urbanus secundus: Et tunc electus fuit Sanctus Ivo. Verum Gaufrido favere precepit Richerius, ideoque cum suæ electionis Decreto Romam Ivo adiit, & consecratus est à dicto Urbano. Et ecce hinc majores motus. Reducem Ivonem Richerius noluit agnoscere Episcopum, ipsum dixit dismembratorem Metropolitanæ Sedis, & da-

tam à Papa consecrationem non simpliciter benedictionem, sed hostili irrisione appellavit qualemque benedictionem. Addit Ivo in litteris ad Urbanum Pontificem: *Notum facio Beatitudini vestræ, quod Senonensis Archiepiscopus, consilio Parisiensis Episcopi infatuatus, adhibito sibi eodem Parisiensis Episcopo, & duobus aliis non dissimilis recordiæ, Meldensis & Tricassino, hoc anno Stampis de Ordinatione, quam à vobis acceperam, me inordinatè satis accusavit, dicens me in Majestatem Regiam offendisse, qui à Sede Apostolica consecrationem præsumperam accepisse. Cum itaque sonarentur in me depositionis sententiam proferre, Sedem Apostolicam appellavi. Galliarum Rex est Ecclesiarum ac Ecclesiasticorum privilegiorum protector: Hinc Richerius asseruit Ivonem non solummodo in suæ Sedis privilegia excessisse, sed insuper in Regiam Majestatem. Et de Huberto Sylvanectensi Episcopo, Romæ per Paschalem secundum consecrato, scribit idem Ivo ad eundem Pontificem: *Filius vester, & confrater noster Sylvanectensis Episcopus pro Romana Ecclesia contra Romanam Ecclesiam absque audientia & iudicio de propria Sede pulsus, rerumque suarum damna perpeffus, quamvis hoc anno redierit à Sede Apostolica munitus litteris Apostolicis, tamen nec apud Regem tribulationis suæ aliquid invenit remedium, nec apud Metropolitanum suum patrum suffragium, nec apud Comprovinciales suos fraternum solatium. Rex misit violentas manus in cunctas Episcopales possessiones, ac insuper Præbenda, quam ante habuerat in Parisiensis Ecclesia, illum iussit spoliari. Hinc miserandum exulem Sanctus Ivo aluit, juxta Canones Sardicenses. Et edicit hujus persecutionis causam: *Filius vester, creatio vestra. Etiam in alia Epistola scribit ad eundem Pontificem: *Hubertus Sylvanectensis Episcopus, creatio vestra. Affirmat hujus persecutionis causam fuisse Romanam consecrationem. Ex iisdem verbis lucet labi in novis ad Sancti Ivonis Epistolis Notis Joannem Baptistam Souchetum, qui censet istum Sylvanectensem Episcopum fuisse Hugonem aut Letholdum. Non hos, sed Hubertum fuisse Paschali cœvum, ostendunt in Gallia-Christiana fratres Sammarthani. Qua de causâ Hubertus fuerit Romæ consecratus, discere possis ex alia Sancti Ivonis ad eundem Pontificem Epistola: *Ego & Dominus Theobaldus, Beati Martini Monasterii Parisiensis Prior, audientes miserabilem & mirabilem Remensis Ecclesie desolationem, ausu familiaritatis Regem Francorum opportunè & importunè interpellavimus, quatenus prædictæ Ecclesie expulso invasore Gervasio pacem restitueret, & Dominum Radulphum, in gratiam suam receptum, eidem Ecclesie præesse concederet. Profanum Gervasium in Trecenti Synodo ad duodecimum sæculi annum octavum damnaverat, & ejciendum mandaverat Paschalis secundus, & consecraverat Radulphum. Factum id fuit sine Regio assensu. Hinc Ludovicus Rex Radulphum est dure persecutus. Et durante hac lite, Sylvanectensium Electus Hubertus, quod Remis consecrari non posset, consecrandus ivit Romam, ibidem consecratus est, & redux coeivit in eadem*****

Ep. 12. 8.

Ep. 244

Ep. 103.

Ep. 190

persecutiones. Etiam in persecutionem Radulphi. Et ad undecimi sæculi octogesimum secundum annum scribit in Sancti Petri vivi Chronico Clarius Monachus: *Kalendis Novembris obiit Waltherus Meldensis Episcopus. Et in sequenti septimana Hugo Dieffis Episcopus, Romana Ecclesie Legatus, congregavit Concilium in eadem urbe, & ordinavit Episcopum Robertum Abbatem Ecclesie Resbacensis. Quod quia sine presentia & assensu Richerii Archiepiscopi Senonensis & Coepiscoporum ejus factum est, excommunicaverunt eum. Ecclesie Atrebatensi, quoniam Cameracensis Henrico quarto Ex-Regi pertinaciter adhaerebat, Urbanus secundus dedit, aut potius reddidit proprium Episcopum, illaque sibi in primum Episcopum elegit Lambertum, Abbatem Remensis Monasterii. Et ipsum, quod Remensium Metropolita Rainaldus recusaret, Romæ consecravit idem Pontifex. At ob læsum jus Metropolitanum tanti hinc sunt nati motus, ut etiam per Claromontanam, in cujus itinere Lambertus vult ferè trucidatum, Synodum vix potuerit componi. Varia variorum de hac re litteras habes apud Ferreolum Locrium, & apud Lucam Dacherium.*

Avitum Gallicanæ Ecclesie sensum edicit Glaber Rudolphus. Andegavensium Comes Fulco, è terra sancta reversus, apud Turones prope Castrum Lucassense extruxit novum Monasterium, & Turonensium Archiepiscopus Hugo dedicationem rogatus denegavit. Quædam à Fulcone invasa Ecclesie suæ prædia voluit antea restitui. Ex quo vides, quod suas res ante sacrum ministerium repetere non sit simonia. Interim Fulco ad Joannem decimum octavum misit Legatos & munera, Pontifex cum istis remisit Petrum Cardinalem Episcopum, & hic Apostolica auctoritate Monasterium dedicavit. Scribit verò dictus Glaber: *Quod audientes Gallicani quique Præsules, præsumptionem sacrilegam cognoverunt ex cæca cupiditate processisse, dum videlicet unus rapiens, alter captum suscipiens, recens in Romana Ecclesia schisma creavissent. Universi etiam pariter detestantes, quoniam miramur indecens videbatur, ut is qui Apostolicam vegebat Sedem, Apostolicum primitus & Canonicum transgrediretur tenorem. Cum insuper multiplici sit antiquitas auctoritate roboratum, ut non quisquam Episcoporum in alterius Diocesi istud præsumat exercere, nisi Præsule, cujus fuerit, compellente seu permittente. Et iterum: Licet Pontifex Romanæ Ecclesie ob dignitatem Apostolicæ Sedis cæteris in orbe constitutis reverentior habeatur, non tamen ei licet transgredi in aliquo Canonici moderaminis tenorem. Sicut enim unusquisque Orthodoxæ Ecclesie Pontifex, ac sponsus propriæ Sedis uniformiter speciem gerit Salvatoris, ita generaliter nulli convenit quidpiam in alterius prævicer patrare Diocesi. Ad hunc locum scribit in opere de Sacerdotii ac Imperii concordia Dominus Petrus de Marca: *Laudatur sæpè locus Rudolphi Glabri, Monachi Cluniacensis, qui anno millefimo quinquagesimo scribebat, ut docetur ea tempestate persuasum Gallis Episcopis fuisse, nihil à Romano Pontifice in Gallis contra Canones tentari debere. Ex eodem principio de Innocentio secundo**

Lib. 4. cap. 8.

Lib. 4. cap. 8.

Pontifice, Sancti Medardi apud Sueffione s Ecclesiam dedicantes, scribit in Sancti Petri vivi Chronico Clarius Monachus: *Papa ante dedicationem Ecclesie Odonem Abbatem nolente, sed contradicente Episcopo Sueffionensi Aurelianus benedixit. Sueffionensis ille Episcopus fuit Joslenus, celeberrimus antea apud Parisienses Magister: Censuit Pontificem in alienis Parochiis & in alienos subditos non posse ministrare. Et inter varias querelas, quas adversus Bonifacium octavum & Romanam tunc Ecclesiam adduxit Francorum Rex Philippus Pulcher, fuit & hic articulus: *Consecrationes Archiepiscoporum & Episcoporum ademptæ sunt Episcopis Comprovincialibus.**

Idem olim censuit Germanica, Anglicana, ac etiam Italica Ecclesia. Possit exemplis demonstrari. Consonat & Orientalis Ecclesia. Etenim in libris de Primatu Papæ Nilus Cabasilas Archiepiscopus Theſsalonicensis affirmat Papam non esse Apostolum, sed Romanæ civitatis dumtaxat Episcopum, & subjungit: *Et Petrus quidem alium in Antiochia, alium in Alexandria ordinat Episcopum, & alium alibi. Romæ autem Episcopo hæc non permittuntur. Et in libro de Principatu Papæ Barlaamus Monachus ex vigesimo octavo Chalcedonenſi Canone & Imperatoris Justiniani legibus profitetur Romanum Papam esse primum, Constantinopolitanum Patriarcham esse dumtaxat secundum Catholicæ Ecclesie Episcopum, & adjungit: *Canon & lex huic decreverunt esse ordine secundum, neque tamen ita secundum ut ab illo crearetur. Quandoquidem nec hic nec alius quisquam Patriarcharum à Papa ordinabatur. Etenim leges sanxerunt, ut ordinationis Episcoporum summa plenaque auctoritas prius singulis Metropolitanis esset, isti autem à Patriarchis constituerentur. Patriarchas verò à Papa ordinari nulla lex iussit. Affirmat Patriarcharum consecrationem à nullo Canone permitti Papæ, ac pergit: *Quod si ullum uspiam Canonem repereris, qui Patriarchas ordinandorum summam auctoritatem Papæ tribuat, indica modò nobis illum, & illicò viceris. Sin hæc nunquam reperire poteris, qua tandem necessitate cogimur, ut ea, que tu è proprio sensu depromis, admittamus? Præterea, Hierosolymitani Episcopi qua ratione debent à Papa ordinari? Neque enim aut Dei frater Jacobus à Petro ordinatus est; aut hujus successorem par fuit neminem fuisse, nisi Papa illum creasset. Multis hæc demonstrare studet, ac tandem concludit: *Nulla lege præcipitur, aut consuetudine obtinet, ut Patriarchæ à Papa constituerentur. Neque verò ita fuit faciendum aliquando. Ab alieno Metropolita patratis Episcoporum consecrationes hodierni Græci adeo averſantur, ut censeant irritas & nullas. Etiam factas à Papa. Quam sententiam apud ipsos non esse novam, est suo loco demonstratum. Et hæc quidem sunt præcipuæ rationes, ex quibus Papa quibusdam videtur alienarum Provinciarum Episcopos non posse consecrare.****

A. 1137.

cap. 6.

CAPUT II.

*Romanus Pontifex potest ubique consecrare
Episcopos, etiam in alienis
Patriarchatibus.*

Respondeo istum errorem esse manifestè Eusebianum atque Schismaticum. Est Schismaticis hodiè Græcis palmare fundamentum, ex quo sperant Romanum Primum evertere, atque stabilire Eusebianas ineptias Philippo-Politani Conciliabuli. Longè aliud in litteris ad Antonianum Episcopum proficitur gloriosus Martyr Cyprianus. Schismaticam Novatiani Anti-Papæ intrusionem nervosè exagitat, atque profequitur:

Ep. 52. *Cum sit à Christo una Ecclesia per totum mundum in multa membra divisa, item Episcopatus unus, Episcoporum multorum concordia numerositate diffusus, Novatianus post Dei traditionem, post connexam & ubique conjunctam Catholicæ Ecclesiæ unitatem, humanam conetur facere Ecclesiam, & per plurimas civitates novos Apostolos suos mittat, ut quædam recentia sue institutionis fundamenta constituat. Cumque jam pridem per omnes Provincias & per urbes singulas ordinati sint Episcopi, in ætate antiqui, in fide integri, in pressura probati, in persecutione proscripti, ille super eos creare alios Pseudo-Episcopos audeat. Quasi possit aut totum orbem novi conatus obstinatione peragrare, aut Ecclesiastici corporis compaginem discordiæ suæ seminatione rescindere. Quæ verba altè clamant Romanorum Episcopo esse plenam potestatem, qua totum orbem ipsemet peragret, aut quaqua versum destinet Legatos, & aut per hos aut per semetipsum consecret ubique Episcopos. Et ista potestate videtur Novatianus ad suum Schisma firmandum voluisse uti: Et hanc vanitatem videtur Sanctus Cyprianus in ipso arguere. Est enim vanitas Hæresiarum familiaris. Ita de Hierosolymitanæ Ecclesiæ impio invasore Theodosio, quod novos Episcopos sacrare tentarit atque cœperit per omnem istum Patriarchatum, testatur in suis, post Chakedonensem Synodum exstantibus, Edictis Imperator Martinus. Et confirmant Epiphaniensis Evagrius, ac Nicephorus Calixtus. Quod ipsum tentavit & Hæresiarum Guibertus.*

Et ista sua potestate Romani olim Pontifices frequenter circa cujusquam contradictionem fuerunt usi. Non tantum in Provinciales aut Metropolitanas Antistites, sed etiam in Patriarchas. Etenim in Eusebiana Chronici supplemento scribit Sanctus Hieronymus: *Eusebius & Lucifer de exilio revertuntur. E quibus Lucifer adscitis aliis duobus Confessoribus Paulinum Eustatii Episcopi Presbyterum, qui se nunquam hæreticorum communione polluerat, in parte Catholica Antiochiæ Episcopum facit.* Sanctum Eustatium Antiochiæ Patriarcham, quem in Sancti Philogonii apud se defuncti locum exegerat Nicæna Synodus, dejecit Eusebiana factio, & istam Ecclesiam redegit

in suam servitutem. Verum hæretici, licet ejusdem Sectæ, sunt passim Cadmaei fratres. Istiusmodi etiam fuerunt Ariani. Nam & ipsa Eusebiana factio non fuit nisi frustum totius Ariani corporis. Etiam illa in Seleuciensi Synodo semetipsam laceravit in alia frusta, atque ita factum est quod in eodem supplemento scribit idem Hieronymus: *Meletius, Sebastia Armeniorum Episcopus, ab Acacio & Georgio, Ariani Episcopis, Antiochiam transfertur. Et post non grande temporis intervallum, cum Presbyteros, qui ab Eudoxio Antecessore suo depositi fuerant, suscepisset, exilii justissimam causam subita fidei demutatione delulit.* Acacius Lufcus, Cæsariensis in Palestina Episcopus, erat magnus in Antiocheno Patriarchatu Metropolita, Georgius autem Laodicensis Episcopus erat Antiocheni Patriarchæ in primæ Syriæ Provincia nobilis Suffraganeus: Et ad ipsos omnino spectabat Patriarchæ promotio. Hinc in Eudoxii, cujus omnem factionem damnaverant Seleuciæ, locum intrudere Meletium. Acacianæ factionis apud Seleuciam Acta profecutus est Meletius, atque ita ob dogma degradatos ab Eudoxio Presbyteros reparavit uti gloriosos Confessores. Eudoxiana factio apud Antiochiam erat potentior. Hinc & ipsa abiecit Meletium, & ipsi superordinavit Euzojum. Erat illic & Eustatiana communio: Catholica sub Presbyteris & Clericis sine Episcopo Christianitas, quæ intrusus per Arianos Episcopos nunquam voluerat communicare. Hanc sibi conciliare studuit extrusus Meletius, Catholicam fidem cœpit profiteri, & conatus est illi esse Episcopus. Et plures ipsum fuit secuti. Cum ipso in suburbanis campis, utpote civitate ejecti, sunt compulsi agere Synaxes: Et hinc dicti Campenses. Verum quod Arianus fuisset, & ab Arianis esset intrusus, multi sunt ipsum averfati. Hinc Lucifer Calaritanus Episcopus illic consecravit Paulinum, virum per omnia integrum, Eustatianæ seu Catholicæ communionis immaculatum sectatorem. Ordinationis, quæ & ipsa multis quæstionibus ansam præbuit, ferriem habes apud Socratem, Hermianum Zozomenum, Theodoretum, ac alios authenticos Scriptores.

Quæstio est, Qua autoritate Lucifer id attemptaverit? Erat latinus Episcopus, proscriptus & exul, nihil commune habens cum Antiocheno Patriarchatu. Respondeo illum egisse ex autoritate Apostolicæ Legationis. Fateor hanc lucido testimonio non posse demonstrari: Attamen firmæ ipsam stabiliunt conjecturæ. Etenim totius Orientalis, ac præsertim Antiochenæ Ecclesiæ calamitates exponit in litteris ad Sanctum Athanasium Magnus Basilium, & profequitur: *Viros aliquos Ecclesiæ tuæ, potentes in doctrina sua, ad Occidentales Episcopos mitte, quibus calamitatibus occupemur & premamur, illis exponant. Instrue illos forma narrandi, qua utantur. Esto Samuel Ecclesiæ. Scio quàm langueant epistolæ ad conferendam operam tanto negotio.* Hinc vulè mitti Legatos ab Athanasio: Quod is Romanæ Ecclesiæ esset notus & gratus. Eisdem calamitates amplè exponit in litteris ad Occidentales Episcopos, &

Ep. 71.

pro-

profequitur: *Cum itaque ad hunc modum se habeant res nostræ, debebant continuo à Dilectione vestra ex fucris fratribus aliqui mitti, qui nos afflictos & oppressos inviserent, & multò crebrius amicæ ad nos vestra destinari litteræ, quibus vel in Proposito confirmaremur, vel si qua in re offendimus, corrigemur. Quod ipsum reperit in variis epistolis.*

Ep. 229. *Una sic habet: Profus nihil intempestivum cupimus, sed quod beatis olim viris in more positum fuit, & omnium in primis familiare vobis ipsis. Novimus enim partim beneficio memoriæ per successorem verum à Patribus ad nos deducarum, partim per litteras edocti intelligimus, quæ sunt etiamnum apud nos custodiæ, & Dionysium illum beatissimum Episcopum, qui olim apud vos celeberrimus erat, tum ob fidem sinceram, tum virtutes reliquas egregias, per litteras suas Ecclesiam nostram Cæsareensem curasse; mississeque huc de suis, qui fratres liberaret à captivitate. Hæ omnes litteræ scriptæ sunt ad Damasum Pontificem, post Paulini promotionem, obnatas vel certè auctas ab ipsa turbas. Etenim Paulinus & Damasus sunt promoti eodem anno. Et eodem anno Eusebius Vercellensis Episcopus ac ejus Collega Lucifer redierunt in Italiam. Ex exilio, & non ex exilio. Etenim ipsorum proscriptor Constantius Augustus obiit istius sæculi anno sexagesimo primo, & ejus Successor Julianus statim omnia Episcopalia exiliorum Constantiana Edicta circumdixit. Et anno sexagesimo quarto regnare cœpit Orthodoxus Jovinianus, & statim post hunc Orthodoxus Valentinianus, atque ita Eusebius & Lucifer anno sexagesimo sexto, quo redierunt in suas Ecclesias, jam dudum erant liberi ab exilio. Cur igitur tam diu hæserunt in Oriente, cur suas oves tam diu deseruerunt? Certè alia non fuit causa, quàm Apostolica ipsis per Liberium imposta Legatio. Et hinc statim post ipsorum reditum & Magnus Basilium, & Sanctus Athanasius, & alii Orientalium Episcoporum Primates instantissimè cœperunt novos Legatos postulare. Laudatus Basilium & alii plures per Orientem Magni Episcopi pertinaciter contra Paulinum faverunt Meletio, & ejus ordinationem impugnaverunt ex omni latere: Et tamen ipsorum nullus adduxit Luciferum non fuisse legitimum Consecratorem. Quia nempe non sua, sed delegata Liberii potestate consecraverat. Et Romanas Legationes apud Orientem fuisse semper familiares, jam dixit Sanctus Basilium. Et nota hæc ejus verba: *Si qua in re offendimus, corrigemur.* Edicunt Romanis Legatis tunc fuisse proprium in Oriente Tribunal.*

Eadem consecrandi autoritate usus fuit Agapetus Pontifex. Quomodo Theodatus Gorchorum in Italia Arianus Rex ipsum legarit Constantinopolim, & quomodo ipse illic Anthimum Trapezuntinum Episcopum, quem Imperatrix Theodora intruserat in Regiæ civitatis Cathedrali, degradaverit atque ejecerit ob Eutychiæ hæresim, refert in Breviario Liberatus Diaconus, & adjungit: *Tunc Papa Principis favore*

Cap. 21. *Mennam pro eo ordinavit Antistitem, consecrans eum manu sua in Basilica sanctæ Mariæ. In Constantinopolitana istius Mennæ Synodo exstat post*

Agapeti mortem exhibitus Imperatori Justiniano libellus, quo omnes Orientales Archi-Mandritæ profitentur hæc esse facta ad suas preces, magnis præconiis ornant Agapetum, ac de ipso pergunt: *Iste honorabilis vir, sciens per libellos plurimorum nostrorum, ea quæ iniquè contra Ecclesias præsumpta fuerant, neque ad visum suscipere voluit Anthimum, furentem adversus Canones, sed nunc justè ejecit de Sede civitatis suæ, & cooptulante & coadunato Catholice fidei & Divinis Canonibus vestro Imperio, præfexit ipsi Ecclesiæ sanctissimum Mennam.* Non tantum Anthimi damnationem, sed & Papalem novi Patriarchæ consecrationem profitentur à se fuisse postulatam, & factam secundum Canones. Fuisse postulatam etiam ab Imperatore Justiniano testatur liber Pontificalis: *Tunc piissimus Augustus Justinianus rogavit beatissimum Papam Agapetum, ut in locum Anthimi consecraret Episcopum Catholicum, nomine Mennam.* Certè contra Canones tantus Canonum executor non postulasset. Et hinc eandem consecrationem laudant in Ecclesiastica historia Anastasius Bibliothecarius, ac Martyr Theophanes, ambo Græci, ac eximie eruditi. Proinde Barlaam Monachus Canonem, qui Patriarcharum consecrationem permittit Romano Pontifici, possit ab istis Archi-Mandritis, ac ipso etiam Imperatore Justiniano petere ac dicere. Eum edicit ipse Papa Agapetus in extantibus ibidem litteris ad Petrum Hierosolymæ Patriarcham. Mennæ personam ac electionem facundè laudat, atque adjungit: *Et hoc ejus dignitati addere credimus, quod à temporibus Petri Apostoli nullum alium Orientalis Ecclesiæ suscepit Episcopum manibus nostræ Sedis ordinatum. Et forsitan vel ad demonstrationem laudis ipsius, vel ad destructionem inimicorum instans res tanta pervenit, ut illis ipsis similis esse videatur, quos in his quandoque partibus ipsius Apostolorum Primi electio ordinavit. Commune itaque gaudium, Fratres, pia exultatione suscipite, & quantum vos Apostolicæ Sedis nostræ judicium comprobatis, consueta rescriptione significate. Habentes duplicem exultationis causam: Et quod mala sine mora corrigantur, & pro his optata subsequuta fuerint. De cætero præcauentes, ne rursum Canonicis sanctionibus quid contrarium per vos fiat, vestro accedente consensu.*

Notanda est vox, *Fratres*. Evincit Epistolam non ad solum Petrum, sed scriptam esse ad omnes Orientales Patriarchas atque Episcopos. Et hinc rectum est ejus marginale Scholion: *Encyclica Epistola Agapeti Papæ.* Et ex ipsa discimus varia. Primo, quod uti Anthimi translatio fuit adversa Canonibus, ita Mennæ consecratio eidem fuerit conformis. Secundo, quod Papatibus manibus data consecratio fit magna consecrati, etiam Patriarchæ, dignitas. Et hinc inter ampla Magdeburgensis Ecclesiæ privilegia, quod ejus Archiepiscopus possit à solo Romano Pontifice consecrari, numerat Ditmarus Episcopus Merseburgensis. Nam & ex ista consecratione plures olim Episcopi prætulerunt esse exempti ab omni potestate Metropolitanica. Tertio discimus, quod Sanctus Petrus Apostolus etiam in

Lib. 1.

Orient-

Orientalibus Ecclesiis consecraverit plures Episcopos, ideoque eandem auctoritatem esse ejus in Romana Cathedra Successoribus. Quod enim Apostolorum Acta sint nobis & exempla & Canones, docet in libris de cordis compunctione Sanctus Joannes Chrysostomus. Quarto discimus, quod hanc consecrationem omnis Orientalis Ecclesia non tantum suo suffragio, sed etiam communi gaudio comprobaverit. Certè Mennam, uti Canonicum per omnia Patriarchas, etiam quinta generalis Synodus admittit ac honoravit. Ejus consecrationem nullus unquam legitur fuisse calumniatus.

Schismaticus Ancyrae Metropolitanus Macarius blaterat Romano Episcopo in Patriarchas nullam esse potestatem, hanc nullo fulciri Canone, & prosequitur: *Nam quod fortuito per Vigilum, sanctissimum veteris Romae Pontificem, tunc Byzantii commemorantem, cum quinta Synodus cogere, ordinatus est Mennas sanctissimus Patriarcha in Regiae Civitatis Sedem, non ideo existimandum est, quod vel sub eo esset, vel quod ita mos obtinebat, nempe à veteris Romae Pontifice, vel suo ipsius consilio, junioris Romae Praesulem ordinari, ordinationem illam fuisse factam. Etenim si id esset, ut multa silentio involvam, cum & Theophilus Sanctum Joannem Chrysostomum, & Dioscorum Divinum Anatolium in Sedem Constantinopolitanam promoverint, qui ambo Alexandrini erant Episcopi, & Dioscoro praeterea maxima cum Sancto Leone Romano similitas erat, sequeretur & Alexandrinum sibi subditum habere Constantinopolitanum, vel eum in posterum ordinare, aut suo consilio ordinari. Verumtamen hoc esse praeter rerum ordinem, sacrosque Canones, res ipsa clamat.* Respondeo Macarium variè hallucinari. Etenim Mennas non in quinto Concilio, sed die ante illud, nec à Vigilio consecratus fuit, sed ab Agapeto. Malè item Anatolium titulat Divinum. Longè enim aliud de ipso censuit Magnus Papa Leo. Redè tamen Macarius asserit Dioscorum ob attentatam Anatolii consecrationem fuisse ab eodem Leone increpatum. Addo & à Chalcedonensi Synodo fuisse damnatum. Attamen non per Alexandrini Patriarchae auctoritatem Dioscorum illud attentavit. Hic est alius Macarii error. Dioscorus à secundi Ephesini Concilii Praesidentia exclusit Legatos laudati Pontificis, per Hæresiarchæ Eutychetis appellationem garrivit hunc à Judice demutatum in reum aut accusatorem, & praesidentis jus ad se, utpotè secundum Ecclesiae Episcopum, esse devolutum. Hujus devolutæ auctoritatis fucio celebravit generalem Synodum, omnia hujus privilegia usurpavit, degradavit Sanctum Flavianum Constantinopolitanum Episcopum, atque ita in ejus locum consecravit Anatolium, suum Archidiaconum, & nuperrimum in Regia civitate Apocrisarium. Etenim Oecumenica Synodus in degradatorum à se Episcoporum Sedes potest per suum Praesidem consecrare alios. Immo & in Cathedras apud se morientium. Nam Nicæna Synodus in Sancti Philogonii Patriarchæ Antiocheni, apud se defuncti, locum promovit Sanctum Eustatium. Adeo antiquis fundamentis nititur hodierna Romanæ

Ecclesiae regula de Beneficiis morientibus in Curia. Isto igitur jure usus fuit Dioscorus. Et ob istud Attentatum meritò damnatus est à Chalcedonensi Concilio.

Sanctum Joannem Chrysostomum fateor fuisse sacratum à Theophilo, Patriarcha item Alexandrino. Et hac de re scribit in istius vita Alexandrinus Patriarcha Georgius: *Joannem ordinat invitus Theophilus Alexandriae Praesul. Timendi enim ei erant accusationum libelli, nisi ordinationi annuisset.* Nempè Joannis promotionem impedire omnibus nervis studuit Theophilus, ideoque ejus consecrationem non invasit, sed fuit ad ipsam compulsus. Causam addicere possumus ex Socrate: *Quo Joannis ordinatio plus haberet auctoritatis, aderant de Imperatoris mandato cum aliis complures Episcopi, tum Theophilus Alexandrinus.* Et de Synodo ad Quercum habet idem Scriptor: *Theophilus callidè molitus est, ut de Heraclidis ordinatione primum quaereretur, quod ansam arripere ad Joannem denuò abdicandum.* Et infra: *Joannes Serapionem, cujus causa odium in ipsum fuerat ante incensum, Episcopum Heracleæ, urbis Tbraticæ, designavit.* Isti Synodo praesedit Paulus Heracleæ Episcopus. Disertè id habes in Synodalibus Actis apud Bibliothecam Photii. Nempè Heraclides, quem statim in sui Episcopatus exordio Joannes consecravit, fuerat in primo istius Pseudo-Synodi judicio degradatus, ac in ejus Sedem intrusus Paulus. Proinde electi Joannis tempore Heracleensis, per cujus Antistitem debet Constantinopolitanus consecrari, Ecclesia vacabat, atque ita Theophilus, utpotè dignior inter praesentes Episcopos, fuit compulsus ad Joannem consecrandum & honorandum. Quotiescumque Heracleensis Metropolitanus fuit defunctus, absens, aut impeditus, quivis Episcopus ex Principis aut Synodi arbitrio fuit assumptus ad istam consecrationem. Proinde Sanctum Joannem Theophilus ordinavit eo jure, quo Theodoretus Cyrensis in Eufatesia Provincia Episcopus scribit à se ordinatum Irenæum Tyri Metropolitanam: *Adductus Phœnicæ Episcoporum Decreto, Episcopum Irenæum ordinavit.* Alioquin Theophilus si invasisset, omnino fuisset ab ipso Joanne, vel ab Innocentio Papa, vel à Palladio Helenopolitano Episcopo, vel alio simili Scriptore, tanquam Attentator redargutus. Certè ejus Antecessorem Petrum, quod ibidem ordinasset Maximum Cynicum, gravissimè arguit Constantinopolitana Synodus. Et praetatum Anatolium, quod Maximum Antiochiae Patriarcham consecrare praesumpisset, durissimè increpavit Sanctus Papa Leo. Etiam istius Successorem Acacium, quod Calendionem Antiochiae item Patriarcham consecrasset, damnavit Felix tertius. Ita habent antiqua Acta de nomine Acacii. Nempè unum Patriarcham ab alio consecrari vetant Nicæna Synodus & perpetua consuetudo. Repugnat eorum Autocephalia. At verò Mennæ consecrationem non ob Heracleensis mortem vel absentiam, sed ex Sancti Petri privilegio fecit Agapetus. Et ipsam comprobavit omnis Oriens. Nam & Rituales ejus libri habent ad vigesimum quintum diem Augusti: *Beatus Men-*

Lib. 6.
cap. 6.

Cap. 19.

Ep. 110.

Ep. 53.
cap. 2.

nas, etate Justiniani Imperatoris, Constantino-politane sanctae Ecclesiae Presbyter, promotus est ad Archiepiscopatum ab Agapeto Papa Romano, qui Constantinopolim advenerat. Hic Antimum Hæreticum Trapezuntinum, in Constantinopolitanam Sedem ab hæreticis translatus, deposuit, & Beatum Mennam ordinavit. Ordinationem manifestè laudant & probant. Notanda sunt Macarii Ancyrani verba: *Vel cum ordinare, vel suo consilio ordinari.* Prosentitur quòd ille, qui alicujus ordinationem suo consilio regere seu confirmare debet, eundem etiam possit ordinare. At verò omnium Patriarcharum consecrationem Papa confirmare debet. Res est lucida apud peritos Ecclesiasticæ Hierarchiæ & perpetuæ consuetudinis. Ergò potest & ipsos consecrare. Porro Barlaamus Monachus, dum Sanctum Jacobum Hierosolymæ Episcopum negat à Sancto Petro consecratum, auctaster loquitur. Etenim fuisse consecratum disertè affirmat famosa epistola Papæ Anacleti. Ejus author loquitur ad sensum sui temporis.

CAPUT III.

Eadem Romani Pontificis potestas demonstratur ex Actis Sancti Martini Papæ & Martyris.

Eodem jure per omnem Orientem usus est Sanctus Papa & Martyr Martinus. Graffante hæresi Monothelita, & Imperatore Heraclio potius ad ejus quam ad Reipublica tutelam attendente, Saracenorum Princeps Homar invasit Antiochiam, Hierosolymam, Damascum, omnem ferè Syriam: Et devastavit omnes Ecclesias. Rei compendium audiamus à Sancto Theophane: *Hoc anno, utique Christi Domini sexcentesimo vigesimo, vel potius trigésimo, septimo, Homarus in Palestinam suscepit expeditionem, & obsidione per annos duos ad sanctam Civitatem continuata, tandem fide data eam in potestatem accepit.* Sophronius autem Hierosolymorum Antistes fidem ab eo pro totius Palestinæ incolumitate cepit. In ea rerum calamitate Sophronius praclaris verbis & Gestis Hierosolymorum Ecclesiam olim amplificans, de Heraclio & Monothelitarum ipsi adductorum pravitatibus & Commentis, deque Sergio & Pyrrò confutatis, clarissima trophea referens, defunctus est. Eodem anno Homarus Jasdum in Syriam misit, qui totam illam Provinciam in Saracenorum potestatem redegit. Et ad ejusdem sæculi annum trigésimum nonum scribit: *Hoc anno Arabes Antiochiam armis expugnarunt.* Sequenti anno invaserunt Mesopotamiam, ac tandem universam Syriam. Et ad hæc tempora rectè scribit in Ecclesiastico Chronico Onuphrius Paninius: *Hierosolymorum Episcoporum successio obscura.* Etiam Antiocheorum. Aliud enim non scimus, nisi quòd Sergio, ad decimum Heracliani Im-

perii annum legitimo Antiochenum Patriarchæ, post Saracenicam captivitatem successerint Macedonius, Jaribus, & Macarius, intrussit per Patriarchas ac Imperatores Constantinopolitanos. Ita & per Monothelitas hereticos, & per paganos Saracenos Christianitas illic fuit miserimè lacerata. Interim non cessavit ambitio. Etenim ad Joannem Philadelphiae Episcopum, Arabiæ Metropolitanam, ac suum istic Vicarium scripsit Sanctus Papa ac Martyr Martinus primus: *Ejus qui falsò sibi Episcopatus nomen adfixit, Ep. 5. Macedonii dico, importunas litterarum minas sine protestationem fortiter despuo, ut rabidi & tenerarii canis latravim.* Hunc enim Episcopum Catholica Ecclesia nullo modo novit. Non solum quòd is praeter Canones in externa regione sine consensu & absque ullo certo Decreto sibi appellationem usurparit, sed & quòd consentiat hæreticis, qui hæreses suæ appendicem, ejus electionem per contemptum tumultuariè fecerunt. Quemadmodum & Petri, qui ab iis nominatus est & assimilatus Episcopus Alexandriae, ut per plures & adscriptitias personas hæresim suam munitionem reddant. De isdem Macedonio & Petro scribit idem Pontifex ad omnem Antiochenæ & Hierosolymitanæ Dioceseos Clerum ac populum: *Hortamur dilectionem vestram, ut nobiscum semper credatis & tenentis, devitantes omnem hæresim, insanosque hæresum Authores, unicum veteris & novum, qui temporibus nostris à vera doctrina aberravit, Macedonium hæreticum, quem contra Canones sibi finxerunt falsum Antiochie Episcopum prædicti heretici. Quemadmodum & Petrum Alexandriae tumultuariè creaverunt. Hos enim sibi consentientes nacti, concurrentesque in propria hæreses exitum, & similiter ipsi expositionem novæ doctrine, formulamque super inducitur accipientes mercedem injustam hujusmodi eorum impiæ consensuosis & vanitatis, fidem Sacerdotii ipsi imposuerunt appellationem, non ab ullo legitimo suffragio aut Ecclesiastica successione ad hoc induiti, sed à prava & hæretica excogitatione, ut per plures & adscriptitias personas, ut quidem putant, constituent inconstituentem suam & damnatam hæresim, De quo verò Catholicam & Apostolicam Ecclesiam vastent.*

Destructis aut desolatis per Saracenos, Turcas, & alios infideles Ecclesiis titulares Episcopos hodie dant & Constantinopolitana Ecclesia & Romana. Est mos antiquus. Ipsum enim laudant ac probant, atque istiusmodi Episcopos privilegiis augent Trullani Canones. Quapropter omnino cepit ad Saracenorum in Ecclesiam primas grassationes. Et forsitan hæc Macedoniiæ Petri promotio fuit prima istiusmodi provisio. Quidquid sit, per hæc tempora Antiochenæ & Alexandrinæ vacantibus Ecclesiis Paulus Patriarcha Constantinopolitanus aut nominavit aut cum suo Clero elegit Episcopos Macedonium ac Petrum, & Constantinopoli consecravit. Monothelita Monothelitas. Alexandrino Patriarchæ, qui Monotheliticam pestem plantavit apud Ægyptios, Cýrò successit Petrus, quem in Ecclesiastica Historia Anastasius Bibliothecarius & Martyr Theophanes, & in suo Chronico laudat Sanctus Nicephorus Patriarcha Constantinopolitanus, adferens sedisse decem annis. Beia hujus

Ep. 11.

Hujus Petri locum memoratus Paulus intrusit
sum Petrum. Nominis unitas neminem fal-
lat. Et hanc intrusionem Martinus Pontifex me-
rito damnavit. Primò, quòd esset facta de hæ-
reticis per hæreticos, & in hæresis adiutorium:
Ut per plures adscriptitias personas possent suis
erroribus auctoritatis pondus addere. Secundo,
quòd facta esset in externa regione. Quis enim
Canon Antiocheni aut Alexandrini Patriarchæ
electionem aut consecrationem permittat fieri
Constantinopoli? Tertio, quòd facta esset sine
legitimo electionis Decreto. Ista enim adflicta
Ecclesiæ, quamdiu fidelem Clerum ac populum
habent, spoliari non possunt jure Electionis.
Defuncto Macedonio successit Jaribus, Jaribo
Macarius, eadem via intrusi.

Eumdem Joannem Philadelphiam Episcopum
Sanctus Papa monet, ut cum magna dilectione
hortetur eos, qui depositi sunt, converti ad Do-
minum. Et de ipsis adjungit: *Si virtuti gratiam
mentem obsequentem habebunt, confirma unum-
quemque eorum in proprio gradu, scriptos libellos
ipsis dantibus de orthodoxa fide. Et iterum: Hortamur
Canonem observari in eis, qui præter men-
tem & scientiam seipsos elegerunt, vel desecti sunt
in Patriarchia beate memorie Sophronii. Qui sive
ante ipsius Patriarchiam, vel post decessum in Do-
mino, à quibusdam non convenienter electi sunt,
propter angustiam temporis, vel quòd ejus copia
non adesset qui iudicio adhibito, sive juxta Cano-
nes eligere deberet, vel permittere. Tales datis li-
bellis confirmari mandamus, nullatenus inde Can-
oni præjudicio factis. Novit enim Canon adflicto-
rum temporum persecutionibus veniam tribuere, in
quibus contemptus non præcessit. Eadem de re scri-
bit ad nescio quem Pantaleonem: De iis, qui non
Canonice illic electi sunt in Patriarchia beate me-
morie Sophronii, eum canonem inviolabiliter decer-
nimus custodiri, qui à Sanctis Apostolis & Patri-
bus nostris constitutus est de iis, qui in alia civitate
præter sententiam scientiamque Pontificis, qui ei
civitati præest, vel elegerint vel eliguntur, vel con-
sentiant, vel connovent. Canones enim Ecclesiasti-
cos solvere non possumus, qui defensores & custodes
Canonum sumus, non transgressores. Tametsi
utramque Sedem illi violaverint. Hanc quidem Aposto-
licam Sedem, quòd creationum Præcepta non dede-
rit; Sedem verò Sancti Jacobi, quòd Sophronium
explere studuerint, ut ceteri liberè, sicut ipsi volunt,
non sicut sanctus Spiritus jubet, electiones sibi arro-
gent. Tales propterea Ecclesiæ Canon castigat. Non
enim confusionis & turbationis Deus est, sed ordinis
& pacis. Qui verò ante ipsius Patriarchiam, aut
post ipsius dormitionem creati sunt, de iis scripsi-
mus: Propter temporis angustiam, quæ sic creatis
defensionis locum præbet, eum inde Ecclesiastico
Canon non præjudicetur, ut cum libellum sinceræ
penitentia sive orthodoxæ fidei dederint, qui nuper
ad id istuc à nobis directus est; utique Joannes
Philadelphiam Episcopus, eos in proprio ordine
conservet, modò hi ex aliis peccatis non prohibean-
tur conservari.*

Agit in duplicis generis Episcopos: In legiti-
mo, & in illegitimo modo promotos. Et cun-
ctos Monothelitas, aut certe de ista lepra suspe-

ctos. Et inter illegitimè promotos aliqui ante,
aliqui post Sophronii Episcopatum, aliqui post
ejus mortem fuere intrusi. Et isti omnes intrusi
ac intrudentes peccarunt in Apostolicum à sex-
to Nicæno innovatum & confirmatum Cano-
nem, qui sine Metropolitanis, id est, Patriar-
chæ aut Autocephali Exarchi sententia & præ-
via confirmatione vetat consecrari Episcopum,
& omnem sine ipsa consecratum abjici atque
exufflari. Præterea omnes sub Sophronii Epi-
scopatu intrudentes ac intrusi deliquerunt non
tantummodò in istum Canonem & Sancti Jaco-
bi Cathedralam, sed etiam in Sancti Petri Roma-
nam, quæ talium creationum non dedit Præ-
cepta. Quæ sunt hæc ænigmata? Quis in vi-
ventis & videntis Sophronii Patriarchatum fuit
ausus sine ejus prævio adfensu consecrare Epi-
scopos? Cur & consecrantes & consecratos So-
phronius non castigavit? Respondeo Saracenos
ante Sophronii Episcopatum fuisse grassatos in
Palaestina, & hujus quasdam civitates fuisse ab
ipsis subjugatas. Et harum etiam post Sophro-
nii promotionem Cathedralis Paulus Patriarcha
Constantinopolitanus statim dedit Episcopos.
Et ita Sanctus Sophronius nec intrudentem nec
intrusum potuit castigare. Et istos tam intru-
dentes quam intrusos Pontifex adferit deliquisse
etiam in Cathedralam Sancti Petri: Eò quòd hæc
ipsis non dederit creationum Præcepta. Ex quo
discimus duo. Primò, quòd destructis per Paga-
nos Ecclesiis nullus providere possit, nisi pro-
prius Patriarcha, aut Romanus Pontifex. Quo-
niam in istas alieni Patriarchatus Ecclesias Con-
stantinopolitanus Patriarcha nihil habet vel de-
voluti juris, ideoque nec olim potuit, nec hodie
potest nominare Episcopos, vel consecrare.
Alieno enim territorio nullus se potest mis-
cere. Secundo discimus, quòd ad talium Ec-
clesiarum provisionem Romanus Pontifex possit
concurrere cum Patriarcha aut Exarcho, & sic
locus præventioni. Præsertim in casu negligenti-
æ. Et hinc omnes in Sancti Sophronii Pa-
triarchatu ita intrusos Episcopos Sanctus Marti-
nus dejecit. Et dejectos dispensatorie permisit
reparari, dummodò orthodoxæ fidei libellos
conscriberent, & ipsos solemniter in Apostolici
Vicarii manibus profiterentur.

Post Sancti Sophronii mortem, & omnem à
Saracenis occupatam Syriam Paulus Patriarcha
Constantinopolitanus cœpit in attentandis istis
consecrationibus esse longè audacior. Hinc illi
potenter obviavit Sanctus Pontifex, & Aposto-
licas per Antiochiæ & Hierosolymæ Patriarchas
vices delegavit Stephano, quem scripta ad
Pantaleonem Epistola appellat Episcopum Dory-
lensem. Est manifestum mendum. Etenim
Dorylenfis Ecclesia est in Phrygia salutari, Asia-
ticæ Dioceseos Provincia, libera tunc à Sarace-
nis. Ejus proinde Episcopus tunc apud Syros
non poterat explere vices Apostolicas. Respon-
deo Stephanum fuisse Dorensis Episcopum
Olim Sancti Sophronii Legatum ad Honorium
Pontificem. Lucet ex litteris, quas hic Step-
hanus per Gregorium Sancti Theodosii Abbatem
misit ad Lateranensem Sancti Martini Syno-
dum:

dum: *Sophronius quondam Patriarcha, sub cujus
Diocesei fungebar Sacerdotale officium, studuit meam
Humilitatem ad hanc Apostolicam dirigere Sedem.
Et hæc epistolæ subscriptio: Stephanus per Dei
misericordiam Episcopus Dorensis, & primus san-
ctæ Synodi sub Hierosolymitani Patriarchæ Sede con-
stitutus. Ad epistolæ caput se titulat Primum sub
Sacerdotali Sede Hierosolymitanæ Dioceseos; Istitus
Patriarchatus Proto-Thronum. Existimo illum
fuisse seniore Province Suffraganeum. Nam
& hi in Latinis Provinciis passim fuerunt Pro-
to-Throni, seu Primates. Ut ut sit, ista Le-
gatio Stephani virtutes fecerat notas Romanæ
Ecclesiæ. Ei Martinus injunxit, ut sua in istos
intrusos ac titulares Episcopos Decreta exleque-
retur, ac insuper in cunctis utriusque Patriar-
chatus Ecclesiis consecraret novos, atque Car-
dinales Episcopos & Clericos. Hac de re scri-
bit ad Joannem Philadelphiam Episcopum: *Hanc,
utique novorum & realium Episcoporum & Cle-
ricorum consecrationem, & prius Apostolica Se-
des hæc fieri per Stephanum dilectum Coepiscopum
jussit, sed hoc salutare Propositum ad effectum ve-
nire prohibuerunt, qui talia prohibere dignos seipsos
perhibuerunt. Qui pro arbitratu suo ea, quæ edi-
ficationis sunt, nota ei omnino non fecerunt. Nempe
Præcepta demandatæ vicis Apostolica hujus Ca-
thedre, quibus jussus est electiones ibi facere eorum,
qui ad curam Christianissimi populi eligendi sunt.
Solummodò autem ei significaverunt de depositione,
timore Domini minime cogitantes. Quoniam igitur,
ut nostri dilecte Frater, in edificationem magis quam
in destructionem à Domino potestatem accepimus,
studio tibi sit ea, quæ edificationis sunt, operari
dato tibi per nos ejus Discipulos Apostolica Præcepto
& potestate, & gratia dignos promovere nequaquam
dubites, ad incolumitatem & securitatem Ecclesiæ
Catholicæ. Et in epistola ad Pantaleonem: *Cha-
ritas tua non debuit ita se gerere adversus eum,
qui ab Apostolica Sede missus esset, Stephanum Deo
amabilem Episcopum Dorylensem civitatis, aut ejus-
modi de eo ad nos per propriam relationem trans-
mittere, cum Salvatoris nostri mandatum id non
facere jubeat, sed præcipiat invicem sincerè dili-
gere. Etenim illa diligenter expendentis, vana
provisus invenimus, nec ullis argumentis demonstra-
tum, atque idcirco eum merito ex Apostolica justifica-
vimus auctoritate, iis autem qui contra eum scripse-
runt, crimen dimissimus, Canonis rigorem tempe-
rantes, & ad respicientiam ipsis sufficere existiman-
tes fabulæ revelationem. Universam, quæ istic est,
Catholicam Ecclesiam clausurunt, ne memorato Epi-
scopo redderentur missa ad eum ab Apostolica Sede
Præcepta, quibus ejus Vicarius constitutus est, ac
jussus propter temporis angustias, id est, propter
pressuram irruentium in nos gentium, ea novè insti-
tuere, ad supplementum Ecclesiastici Ordinis, Epi-
scopos, & Presbyteros, & Diaconos, quoad potestas
nobis defuit ad promovendum Patriarcham Hierosoly-
morum. Ea fecerunt, quæ nec Hæretici unquam
sunt ausi facere: Abscindentes ea quæ ad creationem
& institutionem pertinebat, ea verò tradentes quæ ad
destitutionem. Nescio qui Syrorum Episcopi aut
Clerici patrarunt duo facinora. Primò, Papale
scilicet in Stephanum delegationis Diploma muti-***

larunt: Eam partem, quæ creandorum Episco-
porum potestatem ac mandatum dabat, abstule-
runt ac raserunt; reliquerunt sola in intrusos ac
depositos Episcopos Decreta. Hæc sola Step-
hanus non tradiderunt. Secundo, exceperunt adversus
Stephani personam, & ipsum de magnis ac fa-
bulosis criminibus apud Pontificem sunt calum-
niati. Et horum unus fuit iste nescio quis Pan-
taleon.

Quæ omnia, & ex ipsis natam desolationem
considerans Theodorus Sancti Theodosii Abbas,
cum Joanne, Stephano, ac Leontio, suis Mo-
nachis, accessit Romam, & cuncta retulit Mar-
tino Pontifici. Hic eos suæ adversum Monothe-
litas Lateranensi Synodo adhibuit, purgavit Ste-
phanum Episcopum, & tamen ex causis illi abstulit
Apostolicas vices, eas transtulit in Joannem
Archiepiscopum Philadelphiam, munivit encycli-
cis ad omnem Antiochiæ ac Hierosolymæ Pa-
triarchatum litteris, has misit per dictum Theo-
dorum, & insuper scripsit ad laudatum Joannem:
*Non dedit nobis Deus Spiritum timoris, sed fortitudi-
nis, & dilectionis, & prudentiæ. Sic prospicimus
in Domino, ea quæ desunt corrigas, & constituas per
omnium civitatum Ecclesias, quæ Sedes tam Hierosoly-
mitanæ, quam Antiochenæ subsunt, Episcopos, &
Presbyteros, & Diaconos. Hoc tibi omni modo facere
præcipientibus nobis ex auctoritate Apostolica, quæ
data est nobis à Domino per Petrum sanctissimum, &
Principem Apostolorum. Propter angustias temporis
nostri & pressuram gentium, Ne usque in finem in
illis partibus desiciat Sacerdotalis decoris eximius
Ordo, ac inde de cetero nostræ Religionis magnus
& venerandus mysterium ignoretur. Encyclica Pon-
tificis epistola laudat celebratam adversus Mono-
thelitas Lateranensem Synodum, reverendam ac
observandam commendat, ejus executionem
adfirmat commissam Joanni Episcopo ac Aposto-
lico Vicario, atque adjungit: *Ad majorem fidei
stabilitatem studuimus percipere, secundum potesta-
tem nobis à Domino in gratia datam per Sanctum Pe-
trum Apostolorum Principem, Joanni dilecto fratri
nostro, ut locum nostrum in omnibus Ecclesiasticis ar-
ticularis in partibus Orientis suppleat, & creet in om-
nibus civitatibus, quæ Antiochenæ Sedi, quæque
Hierosolymitanæ Sacerdotaliter subsunt, Episcopos,
& Presbyteros, & Diaconos, ne, sicut dicit Prophe-
ta, desiciant à comestione oves, eò quòd non sint bo-
ves in præsepibus, id est, fideles & orthodoxi populi,
quòd Ecclesiæ Catholicæ Episcopos non habeant,
qui spirituales ipsis cibum existant & præbeant.*
Omnes seriò hortatur, ut dicto Vicario in cun-
ctis obtemperent. Quod ipsum per singulares litem-
teras commendat Theodoro Esbuntiorum Episco-
po, Antonio Episcopo Bacathorum, & Gregorio
Abbati Sancti Theodosii. Erant plura istius
Sancti Monasteria.*

His obtare videtur laudati Stephani Dorensis
episcopi ad Lateranensem Sancti Martini Syno-
dum, lecta & probata in hujus secundo Secreta-
rio, epistola: *Sed & hoc doceo Sanctitatem vestram,
quia temporis attendentes perturbationem, utique
Episcopi Monothelitarum, multos in Oriente per am-
bitionem decepsisse noscuntur. Sergius namque quon-
dam Joppenfis Episcopus, post recessum gentis Pene-
sarum,*

farum, Locis-Servatorem Sedis Hierosolymitanæ, seu Visitatoris in ipsa officium, arripens, non quidem per Ecclesiasticam auctoritatem, sed per secularem Potestatem contra Canones, ibidem sub Sede Hierosolymitana pertinentes aliquos Episcopos ordinavit, & cum ipse minime fuerit confirmatus, alios ordinare præsumpsit. Hi autem propterea scientes inane esse ordinationem eorum, per propria scripta consentientes, applicuerunt se adfectatæ novitati, quæ à Paulo Constantinopolitano Episcopo defenditur, quasi ex hoc sperantes enormiter, quod impossibile est, confirmari. De quibus & antea Apostolica Sedi innotuit, id est, beatæ memoriæ Decessori vestro Theodoro. Jussitque mihi indigno per sacram suam præceptionem, ordinans me Locis-Servatorem per Apostolica ejus scripta, quatenus tum ea, quæque fuissent, Ecclesiastica Capitula peragere debuissent, & Canonicè, si nullatenus emendarentur, qui sub denominato prætextu ordinati sunt Episcopi, deponerent eos. Quod & fecisse me certum est. Et præcipue quoniam in errorem à veritate recedentes, sponte delapsi sunt. Et tantum illos recepti secundum jussionem ejus, qui libellum penitentiae obtulerunt, & professi sunt in scripto, conservare indesinenter & amplècti prædicare sanctorum Patrum & Synodorum doctrinas, quorum libellos nuper deferens obtuli sacratissimæ præsentii Sanctitati vestræ, Martino ter beatissimo Papæ, ab eo, quod aliqui eorum meriti recepti, & confirmati sunt, aliqui verò proditione Catholica Ecclesiæ condemnati. Hæc epistola disertè ac lucidè adfirmat ipsos Episcopos non à Paulo Patriarcha Constantinopolitano, sed à Sergio Joppeni Episcopo fuisse consecratos.

Respondeo notanda esse Stephani verba de Hierosolymitanæ Ecclesiæ per Sergium in vasa visitatione: Per secularem Potestatem contra Canones. Non per Homarum Saracenorum, sed per Heraclium Romanorum Principem. Hæc enim est una ex quorundam Imperatorum in Ecclesiasticam libertatem violentiis. Etenim de Imperatore Constantio, quod nescio quem Flicem jufferit in Palatio consecrari Episcopum, atque ita tamquam Anci-Christi Præcursor ex Palatio Ecclesiam fecerit, lamentatur in epistola ad suos Monachos Sanctus Athanasius. Et de Valente Augusto, quod Lucium Pseudo-Patriarcham Alexandrinum à similis facis Antiochæno Patriarcha Euzoio jufferit consecrari, scribit Hermias Zozomenus. Quod Calendonem Antiochenum Imperator Zeno jufferit Constantinopoli consecrari contra Canones, affirmat in Ecclesiastica historia Anastasius Bibliothecarius. Quod Imperator Justinianus Mediolanensem Electum, quia Gothi adhuc grassabantur per Italiam, jufferit apud Ravennam consecrari, testatur in litteris ad Narsetem Comitem Pelagius primus Pontifex. Eadem de re Imperatorem Arcadium, qui Sanctum Joannem Chryostomum jufferat consecrari per Theophilum Alexandrinum, quidam arguunt. Eadem violentia Theodoricus Italiæ Rex Petrum Altinum Episcopum intrusit Romanæ Ecclesiæ Visitatorem. Ita ergo plenam & visitandi, & consecrandi potestatem in Hierosolymitano Patriarchatu Heraclius Im-

perator dedit Sergio Joppeni Episcopo. Nec ipsi defuit delegatio Pauli Patriarchæ Constantinopolitani. Quomodo non delegarit consecrandos Episcopos, qui ipse Patriarchas consecravit? Etenim in Alexandrinæ suæ Ecclesiæ Chronico Euty chius Patriarcha scribit Homarum fuisse tertium Mahometicæ Sectæ Calyphum, atque adjungit: Anno Calyphatus ejus quinto constitutus est Macedonius Patriarcha Antiochenus in urbe Constantinopolitana, qui Maronita fuit. Constantinopoli sex annis substitit, deinde è vivis excessit, antequam Antiochiam vel ingressus esset, vel vidisset. Et pergit de proximo Homari Successore Ottomanno: Anno Calyphatus ejus tertio constitutus est Jarius Patriarcha Antiochenus, qui Maronita fuit. Ei autem muneri præfatus est Constantinopoli, ubi quinque annos substitit, neque Antiochiam pervenit. Mortuus est autem Constantinopoli, ac ibi sepultus. Anno Calyphatus ejusdem decimo Macarius est factus Patriarcha Antiochenus, qui & Maronita fuit. Hic etiam Constantinopoli creatus, cum ibi octo annos permanisset, neque Antiochiam accessisset, mortuus est, & ibi sepultus. Anno Calyphatus ejusdem quarto Petrus est factus Patriarcha Alexandrinus. Maronita fuit. Cum annos novem sedisset, mortuus est.

Affirmat non solum Macedonium, sed etiam Jaribum ac Macarium fuisse Constantinopoli electos, consecratos, habitasse semper, ac esse defunctos. Et hinc discimus varia. Primò, quod non solum Paulus Patriarcha Constantinopolitanus, sed etiam ejus Successores perrexerint destructis per Saracenos Ecclesiis nominare & consecrare Episcopos, præsertim Patriarchas. Secundò, quod ista electio atque consecratio statim cœperit cum ipsis Saracenorum in Ecclesiis irruptionibus. Theodorus Balsamon in Meditato de Patriarcharum juribus affirmat sine quinque Patriarchis non constare Ecclesiæ corpus, atque adjungit: Ob hanc ipsam causam, ut credi par est, jam dudum sanctum est, ut haud dubiè per electionem instituantur etiam in Patriarchæ, qui ceterò quin sacros sibi destinatos thronos ob Paganorum hostiles incursum non possident. An etiam sub Heraclii Imperio fuerint electi, an autem nominati, & qualiter ista electio fuerit celebrata, est longa quæstio. Quidquid sit, istas electiones, uti fucos & figmenta, Romana Ecclesia sprexit, & ejusmodi Patriarchas dudum noluit agnoscere. Probavit Sancti Martini judicium de ista electione Macedonii. Et hinc tertio discimus intellectum sexti Concilii. Post degradatum in duodecima Actione Macarium Patriarcham Antiochenum Episcopi ac Venerabiles Clerici, qui sub Sede sunt Antiochiæ civitatis, accedunt ad gloriosissimos judices, & dicunt: Petimus vestram Gloriam suggerere piissimo nostro Domino & magno Imperatori, alterum pro Macario, qui fuerat Archiepiscopus noster, ad Pontificalem Sedem Antiochiæ provenire, ut non sit vidua hujusmodi Sedes. Et gloriosissimi judices respondent: Secundum ea, quæ considerata sunt à sancto & universali vestro Concilio, & juxta petitionem Reverendissimorum Episcoporum ac Religiosorum Clericorum, qui sunt sub jure Sedis Antiochiæ civitatis, agemus. Et ab istis Episcopis & Clericis fuit electus &

Lib. 2.
f. 271.

Cap. 37.

Lib. 2.
fol. 291.

& consecratus Theophanes, Monachus Cœnobii ad Baïas. Et hic est primus post Saracenicam captivitatem legitimus Patriarcha Antiochiæ. Apostolici Legati, licet Macarium titulari Patriarcham, & uti talem sibi adfidere permiserint causa pacis, ejus tamen electionem habuerunt pro fucò: Et hinc Theophanes voluerunt eligi secundum Canones. Et univèrsa Synodus permittit. Et quod illic similes ordinationes fuerint damnatæ atque proscriptæ, non est dubitandum. Verùm post Romanæ Legationis abitum Græci manserunt Græci: Ista ordinationes pertinaciter continuarunt. Et ipsas confirmarunt, ac privilegiis honorarunt in Trullana Synodo. Quia nempe ipsorum quidam meliores & prudentiores censebant non recedendum à sextæ Synodi & Romanæ Ecclesiæ judicio. Adversum hos fenserunt plures, atque ita iste Canon prodit. Et hinc quartò discimus istum Canonem esse ex illis, quos Romana Ecclesia noluit admittere. An etiam Petrus Alexandria Patriarcha fuerit electus Constantinopoli, Euty chius non exprimit. Existimo illic electum. Ejus enim electionem cum Macedonii electione comparat Sanctus Martinus: Et ambas eodem tenore damnat. Existimo ipsum abuisse Constantinopoli Alexandria, & illic sedisse.

Pergit Euty chius: Porro mortuus est Sophronius Patriarcha Hierosolymitanus postquam illo munere quatuor annis functus esset. Post mortem autem ipse manserunt Hierosolymæ absque Patriarcha annis viginti novem. Et infra: Anno Calyphatus Moavia septimo constitutus est Joannes Patriarcha Hierosolymitanus, qui annis quadraginta sedit. Manserat autem Sedes Hierosolymitana post mortem Sophronii, usque dum sufficeretur Joannes, sine Patriarcha per annos viginti novem. Hinc sexti Concilii tempore Visitator Hierosolymitanæ Ecclesiæ fuit Theodorus Presbyter, & ipse suo loco ad Synodum legavit Georgium Monachum, ac Presbyterum in Ecclesia Dominicæ Resurrectionis. Quæ Chronologia an subsistat, est alio loco discutendum. Inerim cur post Sophronii mortem Patriarchalis Ecclesia tot annis vacaverit, ignoro. Ex hac porro vacatione vides causam, ob quam Sergius Joppeni Episcopus in solo Hierosolymæ, non autem in Antiochiæ Patriarchatu ordinaverit Episcopos. Quia nempe Antiochia habebat Constantinopoli Patriarcham Macedonium: Et hic suas consecrandi vices alicui Episcopo delegarat. Hinc Imperator Heraclius Sergio detulit Visitatorem solius Hierosolymitanæ Ecclesiæ. Porro Sergius dumtaxat consecravit post mortem Sophronii. At verò Sanctus Martinus lucidè affirmat tales consecrationes non solum post Sophronii mortem, sed etiam in ipsius vita, ac item ante ejus Patriarchatum fuisse grassatas. Etenim inter Modesti Patriarchæ mortem & Successoris Sophronii promotionem, si quidem dicto Euty chio credimus, intercesserunt sex vacationis anni: Et tunc fuit grassata etiam ista audacia. Ejus non fuit alia origo, quam Constantinopolitani Patriarchæ, qui partim sua, partim Augusta Auctoritate talia in istas Ecclesias attentarunt.

Christ. Lupi Opera T.VI.

Existimo hac de re nec dubitandum. Et ista audacia Sergius, Paulus, ac alii Monothelitæ Patriarchæ fuerunt abusi ad suæ heræsis stabilitamentum. Hinc ad ipsam eliminandam Theodorus Pontifex Stephano Doreasi Episcopo dedit Visitatorem Hierosolymitanæ Ecclesiæ, Sanctus Martinus addidit Visitatorem Antiochenæ Sedis, & insuper per utrumque Patriarchatum Apostolicas ordinandi vices. Et hæc tandem ex causis transtulit in Joannem Archiepiscopum Philadelphiensem. Et hæc omnia affirmat esse secundum Canones, & spectare ad Sancti Petri privilegium. Et scripsit ad Joannem: Ejus, qui falsè sibi nomen Episcopatus affinxit, Macedonii dico, importunas litterarum minas, sive protestationem fortiter despuo, ut rabidi & temerarii canis latraverim. Nempe ut nunc cum suis Symmyctis Venericus Vercellensis Episcopus adversum septimi Gregorii, ita tunc Pseudo-Patriarcha Macedonius adversum Sancti Martini delegationem protestabatur, atque insaniebat: Et quidem Sanctus Martinus ista omnia sanxit & scripsit ex judicio sui Lateranensis Concilii. Etiam de Constantino Papa, Constantinopolim profecto ad Imperatorem Justinianum secundum, scribit in libro Pontificali Anastasius Bibliothecarius: Hic fecit ordinationes Episcoporum in eundo & redeundo, per diversa loca Episcopos duodecim. Et nemo contradixit.

CAPUT IV.

Papa ostenditur eandem potestatem habuisse in omni Occidentis Patriarchatu, nominatim in Illyriciana Diœcesi.

Eodem consecrandi jure Romanus Pontifex semper fuit usus per omnes Diœceses ac Provincias sui Occidentalis Patriarchatus. Immo longè majori. Utpotè inducto palam per Apostolicum, & stabilito per sextum Nicænum Canonem. Illyriciana Diœcesis inter Romanum & Constantinopolitanum Patriarchatum frequenter cessavit, ideoque illum est quandoque minus venerata, & tamen ad Sanctum Anysum Archiepiscopum Thesalonicensem, suum istic Vicarium, in publicatis per Dominum Lucam Holstenium litteris scripsit Siricius Pontifex: Etiam dudum, Frater charissima, per Candidianum Episcopum, qui nos præcessit ad Dominum, hujusmodi litteras detulimus, ut nulla licentia esset sine consensu tuo in Illyrico Episcopos ordinare præsumere. Quæ utrum ad te pervenerint, scire non potui. Multa enim gesta sunt illic per contentionem ab Episcopis in ordinationibus faciendis: Quod tunc melius Charitas novit. Et ideo sollicitè agere te oportet, ne, ut factum est, certatim in una Ecclesia, dum ordinare præsumunt indignos, veluti tres Episcopos

Epist. 3.

scopos fecisse videantur. Ad omnem hujusmodi auctoritatem comprimendam vigilare debet constantia tua, Spiritu in te sancto fervente, ut vel ipse ordines, si potes, vel quos judicaveris Episcopos idoneos cum litteris dirigas dato consensu, qui possint in ejus locum, qui defunctus vel depositus fuerit, Catholicum Episcopum, & vita & moribus probatum, secundum Nicæna Synodi Statuta, vel Ecclesie Romanæ Clericum, de Clero meritum ordinare. Ex quo Byzantium, Heraclensis in Europæ Provincia Metropolæ suffraganea Parochia, profecit in Regiam Constantinopolim & novam Romam, ejus Episcopi statim cæperunt non dumtaxat Metropolitanam, sed & Patriarchalem dignitatem ambire, ideoque non solum Thraciæ Dioceseos, sed etiam Orientalis Illyrici Provincias sollicitare, rodere, invadere. Hinc enim Sanctus Anysius, Metropolita Thessalonicensis, invitatus adfuit utrique, ex qua secunda Eucumenicam conflamur, Constantinopolitanæ Synodo. Hinc item eadem civitas quandoque accepit tres simul Episcopos, nempe duos à duobus de eadem suffraganea civitate litigantibus Metropolitanis, tertium à Constantinopolitano Episcopo. Quis enim credat tres quandoque Metropolitanos de eadem civitate concertasse? Etiam possint certasse duo Electi, & à diversis Metropolitanis fuisse consecrati. Possit item occurrere casus, ex quo Sanctus Ambrosius Illyrici caput Syrmium accedere debuit, & ibidem Episcopum ordinare. Quidquid sit, adversum similes excessus ac rapinas Sanctus Damascus Pontifex istic erexit novum Apostolicæ delegationis Magistratum: Archiepiscopo Thessalonicensi dedit Apostolicas vices per omnem Illyrici Diocesim. Dedit personæ, non Sedi. Hinc novus semper Episcopus debuit novum semper Diploma accipere. Etiam idem Episcopus à novo semper Pontifice.

Et usque tunc quisque illic Metropolita consecrabat suos Suffraganeos, & ab ipsis consecrabatur, more aliarum Occidentalium Provincialium, gratiosè inducto atque indulto per ipsos Apostolos. Etenim Tito, Cretenis ad Illyrici Diocesim spectantis Provinciæ primo Metropolita, mandavit Sanctus Paulus Apostolus, ut per omnes civitates constitueret Presbyteros, id est, Episcopos consecraret. Hunc morem mutavit Damascus. Omnes totius Diocesis etiam Provinciales Episcopos voluit consecrari per suum Vicarium. Omnium istic Episcoporum consecrationes reddidit Sedi Apostolicæ. Et ejus Decretum Siricius in jam adductis litteris innovavit & confirmavit. Et ita videtur fuisse usque ad Sancti ac Magni Leonis Pontificatum. Durum quippe id visum est Metropolitanis, ideoque non minus quam Hilarius Arelatensis illi adversus Sedem Apostolicam murmurarunt. Quæsti sunt se esse solo nomine Metropolitanas, omnem ejus sibi ablatam rem transisse ad Pontificem.

Ep. 24. Hinc ad Anastasium Thessalonicensem Episcopum, suum istic Vicarium, scripsit laudatus Leo: Nullus te inconsulto per illas Ecclesias ordinatur Antistes. Ita enim fiet, ut sint de eligendis maturata judicia, dum tuæ Dilectionis examen formidatur. Quisquis verò de Metropolitanis Episcopis

contra nostram præceptionem præter tuam notitiam fuerit ordinatus, nullam sibi apud nos status sui esse noverit firmitatem, eosque usurpationis suæ, qui hoc præsumpserint, rationem reddituros. Singulis autem Metropolitanis, sicut potestas illa committitur, ut in suis Provinciis jus habeant ordinandi, ita ejus Metropolitanos à te volumus ordinari, maturo tamen & decocto judicio. Quamvis enim omnes Antistites probatos & Deo placitos deceat consecrari, hos autem præcellere volumus, quos præfuturos his, qui ad se pertinent, Consecratoribus noverimus. Et ad cunctos istius Diocesis Metropolitanas scripsit: Ita vos ad illum, Episcopum ac Vicarium Thessalonicensem, pertinere volumus, ut ad vos Provinciarum vestrarum pertinent Sacerdotes. Qui ergo jure sibi debito uti cupiunt, Apostolicæ Sedis auctoritate concessa per suam contumaciam imminuere non nitantur. Ut verò Dilectioni vestræ Provincia ordinatio permittitur Sacerdotum, ita Fratrem & Coepiscopum nostrum Anastasium de ordinando Antistite volumus consulatis, cui Metropolitanus Episcopus consecrationem statim reservari, ut eo inquisitore atque custode, cum certæ licentiæ modus imponitur, Ecclesiasticæ disciplinæ in omnibus ordo servetur. Sancit varia. Primò, ut Provincialium Episcoporum electio per Vicarium examinetur & confirmetur. Secundò permittit, ut isti Electi & Confirmati per suos Metropolitanos consecrentur. Tertio, Metropolitanam electionem vult longè strictius per Vicarium examinari, & ante consecrationem confirmari. Quarto ipsorum consecrationem Vicario privativè reservat. Quintò permittit Vicario, ut ipsorum consecrationem possit Comprovincialibus delegare. Ea subjectione, qua Provinciales Episcopi Metropolitanæ subsunt, vult Metropolitanas subesse Vicario. Existant istæ epistolæ in Bonifacii secundi Romana Synodo, publicata per Dominum Lucam Holstenium.

Et hæc omnia Sanctus Leo confirmat in alia ad eundem Anastasium epistola. Decernit primò. Secundum Sanctorum Patrum Canones, Spiritu Dei conditis & totius mundi reverentia consecratos, Metropolitanos singularum Provinciarum Episcopos, quibus ex delegatione nostra Fraternitatis tuæ cura præstenditur, jus traditæ sibi antiquæ dignitatis intemeratum habere decernimus, ita ut à regulis præstitutis nulla aut negligentia, aut præsumptione decedant. Per istos Divinos Patrum Canones intelligit sexti Nicæni Canonis clausulam: Suis privilegia servantur Ecclesiis. Affirmat per Apostolicas in Illyrico vices nec exsufflari, nec castrari jus Metropolitanicæ: Metropolitanas manere Metropolitanas, non solo nomine, sed & re. Palam obviat illorum querimoniis. Et adjungit: A præstitutis regulis non decedant. Uti que à præstitutis regulis circa Apostolici Vicarii auctoritatem. Secundò decernit: Cum de Summi Sacerdotis electione tractabitur, ille omnibus præponatur, quem Cleri populique consensus concorditer posularit. Itaut si in aliam foris personam partium se vota diviserint, Metropolitanam iudicio is alteri præferatur, qui majoribus & studiis juratur & meritis. Tantum ut nullus invitis & non petentibus ordinetur, ne plebs invita Episcopum non optatum aut

Ep. 25.

con-

contemnat aut oderit, & fiat minus religiosa quam convenit, cui non licuit habere quem voluit. Thessalonicenses Vicarii excefferant mandati limites. Quomodo enim Atticum Nicopolitanum Episcopum, veteris Epiri Metropolitanam, tractaverit hic ipse Anastasius, docet hæc ipsa epistola. Etiam aut ipse, aut quis ejus Antecessor ceciderat in violentias, quas in suo per Gallias Vicario ac Arelatensium Metropolita Hilario damnavit etiam Sanctus Leo: Quia Provinciales Episcopos consecrare solus poterat, præsumpsit solus eligere, ac nominare, atque ita invitis populis obrudere. Hunc excessum Pontifex damnat, & omnino vult omnem Episcopum Canonicè eligi. Et natam in electione discordiam decidi non per Vicarium, sed per Metropolitanam. Et hos excessus planè opinor fuisse causam, ex qua Sanctus Leo Provincialium Episcoporum consecrationem reddidit Metropolitanis. Tertio decernit: De persona consecrandi Episcopi, & de Cleri plebique consensu Metropolitanus Episcopus ad tuam Fraternitatem referat, quodque in Provincia bene placuit, scire te faciat, ut ordinationem ritè celebrandam tua quoque firmet auctoritas. Quæ rebus dispositionibus nihil moræ aut difficultatis debet adferre, ne gregibus Domini diu desit cura Pastorum. Provincialium Episcoporum electiones vult primò à Metropolitanis, deinde à Vicario discuti & confirmari. Hanc enim auctoritatem Metropolitanæ quartus, Patriarchæ autem dat sextus Canon Nicænus. Et Anastasius, ne legitimas electiones vexet, Papa meritò mandavit: Hæc enim fuerunt artes quorundam Vicariorum. Hos frenat & limitat Pontifex, Metropolitanas autem reparat & ampliat. Et pergit: Metropolitanis defuncto, cum in ejus locum alius fuerit subrogandus, Provinciales Episcopi ad civitatem Metropolitanam convenire debent, & omnium Clericorum atque civium voluntate discussa, ex Presbyteris ejusdem Ecclesie, vel ex Diaconibus optimus eligatur, de cujus nomine ad tuam notitiam Provinciales referant Episcopi, impleturi vota poscentium, si quod ipsis placuit, tibi quoque placuisse cognoverint. Sicut enim justas electiones nullis dilationibus volumus fatigari, ita nihil permittimus te ignorante præsumi. Rigide vetat electos Metropolitanas sine prævia Vicarii confirmatione consecrari.

Notanda sunt verba: Impleturi vota poscentium. Omnino videtur electi Metropolitanæ consecrationem permittere Provincialibus Episcopis. Non possum negare. Quapropter hæc Epistola videtur esse anterior jam adductis duabus aliis. Quòd si verum sit, Siricii Decretum Illyriciani Metropolitanæ penitus excusserant, suos consecrabant Suffraganeos, ab ipsis consecrabantur, & antiquum morem plenè reparaverant. Et sic Provincialium Episcoporum consecrationem ipsis non reddidit, sed dumtaxat reliquit Magnus Leo. Et eorum Metropolitanam consecrationem denuò eripuit ipsorum Synodo, ac sibi reservavit. Respondeo tamen hanc epistolam istis duabus esse potius posteriorem. Existimo quòd Metropolitanam ac Provincialium item Episcoporum querimoniis tandem fractus Leo

Christ. Lupi Opera T.VI.

permiserit etiam istos à suis Synodis consecrari. Persuadeor à Sixti tertii, Apostolicas Anastasio vices innovantis, ad Thessalonicensem Synodum litteris: Nos fratri & Coepiscopo nostro Anastasio tantum tribuimus, quantum Decessoribus ipsis à Decessoribus nostris est attributum Priorum iudicium sequimur. Habeant honorem suum Metropolitanæ singularum Provinciarum, salvo hujus privilegio, quem honorare debeant magis honorari. In Provincia sua jus habeant ordinandi. Sed hoc inscio vel invito, quem de omnibus volumus ordinationibus consulti, nullus audeat ordinare. Ad Thessalonicensem majores cause referantur Antistitem. Ipsum major cura respectet eos, qui ad Episcopatum vocantur, discutiendi sollicitius & probandi. Loquitur generatim de cunctis Episcopis: Etiam Metropolitanas vult per Vicarium dumtaxat confirmari. Et hinc in litteris, quas Bonifacio secundo Pontifici ac ejus Romanæ Synodo misit, ac per Theodosium Echinensem Episcopum obtulit Stephanus Larissæ Episcopus ac Thessaliæ Metropolita, ostendit se fuisse Canonicè electum, & adjungit: Et quia ordinationem secundum præcæm consuetudinem non alibi, sed in eadem civitate fieri oportebat, convenit Sancta Provincie Synodus, & totius civitatis Possessores, omneque corpus Ecclesie, & communi omnium testimonio nihil consuetudini detrachente, in Ecclesia sum ordinatus Episcopus. Et Joannes Nicopolitanus Episcopus, veteris Epiri Metropolita scripsit ad Hormisdam Pontificem: Patre nostro atque Archiepiscopo Alesione ad supernas mansiones evocato, in me Sancta Synodus bonorum actuum, & Clerus Pastorum transfudit sortem. Affirmat se consecratum à sua Synodo, consecrationem suam referat Pontifici, & affirmat hanc esse antiquam consuetudinem. Antiqua consuetudo mandabat ejus consecrationem præviè per Provinciales Episcopos referri ad Vicarium Thessalonicensem, & illius faciendæ ab hoc postulari facultatem, ac factæ electionis confirmationem. Verùm Dorotheus Thessalonicensis Episcopus tunc fovebat Acacianum schisma Constantinopolitanæ Ecclesie, atque ita Catholicus Joannes fuit consecratus sine ejus venia. Hinc suam consecrationem retulit ad Pontificem. Et hæc omnia Hormisdas probavit. Et profertur istius Provincie Suffraganeos à Joanne legitime etiam consecrari. Quòd item Salonitanus Episcopus, Dalmatiæ Metropolita fuerit olim consecratus à sua Synodo, lucet ex variis Magni Gregorii epistolis, scriptis in causa Maximi istic Archiepiscopi. Hæc omnia evincunt, quòd Magnus Leo omnes Illyrici Episcopos à suis Metropolitanis, & Metropolitanas à suis Synodis permiserit consecrari.

Verùm his obstat videtur undecima ad Castellianum primæ Justinianæ Episcopum scripta Imperatoris Justiniani novella lex, quæ Acridensem civitatem exaltat in primam Justinianam, ei dat Primatum ac Patriarchale jus in aliquot Illyrici Provincias, atque adjungit: Et idè tu Beatitudo, & omnes primæ Justinianæ sacrosancti Antistites, Archiepiscopi, id est, Primatis atque Exarchi, habeant Prærogativam, & omnem licentiam, auctoritatem suam eis, istarum Provincia-

Relat. 3. post ep. 6.

Epist. 7. Epist. 9.

rum Episcopis, impartiri, & eos ordinare, & in omnibus illis Provinciis primam habere dignitatem, summum Sacerdotium, summum fastigium; à tua Sede creentur, & te solum Archiepiscopum habeant, nulla communione ad eum Thessalonicensium Episcopum servanda. Acridensem Episcopum ab Apostolicis Thessalonicensium Episcopi vicibus eximit, illique adscribit omnem in quaedam Provincias potestatem, quam in ipsas antea habuerat Thessalonicensis. Ei adscribit auctoritatem ordinandi istuc omnes Episcopos, & Metropolitanos & Provinciales. Ergo eandem usque tunc habuerat Thessalonicensis. Et ex hac lege suas ad Felicem Sardicensem Metropolitanam litteras formavit Magnus Gregorius. Affirmat primam Justinianæ Episcopum esse ejus Ordinatorem. Ipsi contra illum frangit contumaciam, & jubet in omnibus obedire. Nempe Justiniani legem Vigilium Pontifex confirmaverat, & donaverat auctoritate Canonis. Respondeo Justinianum, vel potius ad ejus preces Vigilium Acridensem Ecclesiam dedisse plura, quam tunc haberet Thessalonicensis Vicarius: Ei enim dedit Autocephalam, & supra quaedam Provincias juxta Patriarchicum, ad quod palam spectat consecratio Episcoporum omnium, & Metropolitanorum & Provincialium. Patriarchale illic jus antea omnino pertinebat ad Romanum Pontificem: Eius partem alienavit Vigilium, & dedit Acridensi Episcopo. Et hinc etiam lucet quod per omnes Illyricianæ Diocesis Provincias Romanus Pontifex potuerit omnes Episcopos consecrare.

Lib. 4. epist. 10.

Lib. 3. c. 11.

Quod Ariani, nede sancti Spiritus consubstantiali Divinitate convincerentur, hæc Dominica verba, Deus spiritus est, raserint de Sancti Joannis Evangelio, testatur in libris de Spiritu Sancto Sanctus Ambrosius, atque adjungit: *Eo tempore, quo à Valente & Ursacio, mutantibus Sacerdotibus suis, incursabatur Ecclesia Syrmienensis, falsum hoc & sacrilegum in Ecclesiasticis codicibus deprehensum est. Syrmienensis Ecclesie incurflationem exponit in Sancti Ambrosii vita Paulinus Presbyter: Syrmium cum ad ordinandum Anemium Episcopum pervexisset Ambrosius, ibique Justina tunc temporis Regina potentia & multitudine coadunata de Ecclesia pelleretur, ut non ab ipso, sed ab hæreticis Ariani Episcopus ordinaretur in eadem Ecclesia, essetque constitutus in Tribunali, nihil curans eorum, quæ à muliere excitabantur, una de Virginibus Ariatorum, apprehenso vestimento Sacerdotis, cum illum attrahere vellet ad partem mulierum, ut ab ipsis casus de Ecclesia pelleretur, ait ei; Etsi ego indignus tanto Sacerdotio sim, tamen te non convenit vel professionem tuam, in qualemcumque Sacerdotem manus injicere, unde debes vereri Dei iudicium, ne tibi aliquid mali eveniat. Quod dictum exitus confirmavit. Nam alio die mortuum ad sepulchrum deduxit, reddens gratiam pro contumelia. Et hoc factum non levem adversarii incussit metum, pacemque magnam Ecclesie Catholicæ in ordinando Episcopo tribuit. Ordinato itaque Catholico Sacerdote, Mediolanum revertitur. Syrmium erat tunc caput Illyrici, Sedes Præfati Prætorio ac prima Metropolis. Hinc quæstio est, Qua auctoritate*

Sanctus Ambrosius consecraverit illius Episcopum? Respondeo ordinasse ex delegata auctoritate Sancti Damasi Pontificis. Factum namque id fuit ante illic erectas vices Apostolicas. Et similes Ariatorum ausus forsitan fuerunt una caularum, ob quas Romana Ecclesia istum novum Magistratum ibi induxit. Quidquid sit, lucet istum Metropolitanam etiam tunc ex causis potuisse consecrari à Romano Pontifice, ac item ab ipsius Legato.

Postquam Imperator Leo Isaurus Illyricianam Diocesim violenter subtraxit Romano Patriarchatu, & transcripsit in Patriarchatum Constantinopolitanum, etiam Salonitana Ecclesia, Dalmatiæ Metropolitanam, respicere cepit Regiæ civitatis Cathedralam, ac ipsius Episcopus, juxta vigesimum octavum Chalcedonensem Canonem, illic consecrari. Hinc etiam, licet tunc Schlavis pareret quoad temporalia, secuta fuit schisma Photii. At tandem meliora didicit, redire voluit non tantummodo ad communionem & obedientiam, sed etiam ad Patriarchalem curam Romanæ Ecclesie, & suum Electum consecrandum non Constantinopolim mittere, sed Romam. Obstabat timor violentiæ à Græcis & Schlavis. Hinc ad ejus Clerum & Comprovinciales Episcopos scripsit Joannes Octavus: *Monemus atque hortamur, ut ad gremium sanctæ Romanæ Ecclesie redire ovanter attendatis, & Electus à vobis Canonicè Archiepiscopus ad nos veniens, gratiam Episcopalis consecrationis, sacramque Pallium à nobis, more pristino, incunctanter percipiat. Et intrâ: Ep. 190.*

Porro si aliquid de parte Græcorum vel Sclavorum super vestra ad nos reversione, vel consecratione, aut de Pallii perceptione dubitatis, scitote pro certo, quoniam nos, secundum sanctorum Patrum & Deceptorum nostrorum Pontificum Statuta, vos adjuvare auctoritate conabimur. Et iterum: Quod si forte ad Sedem Apostolicam Romanæ Ecclesie redire, & inde, secundum antiquam normam, Episcopalem consecrationem, sacramque Pallium recipere contempseritis, omni Ecclesiastica vos communionem scitote penitus excommunicandos. Lucidè affirmat Salonitanos Metropolitanos debere Romam ad Papales manus accedere. Et hunc esse antiquum Canonem. Et hinc oritur secunda quæstio, Quis sit ille antiquus Canon? Etenim nullus unquam Salonæ Episcopus legitur fuisse olim Romæ consecratus. Nam & Maximus, quem prævaricatore titulat Magnus Gregorius, fuit consecratus Salonæ à suis Suffraganeis. Et hoc laudatus Gregorius nunquam arguit.

Respondeo istum Canonem esse Canonem Apostolicum, ex quo ad Alexandrum Antiochiæ Patriarcham scribit primus Papa Innocentius: *Revolventes auctoritatem Nicænæ Synodi, quæ censuit de Antiochena Ecclesia, cunctis fidelibus esse necessarium custodire, quam super Diocesim suam prædicitam Ecclesiam, non super aliquam Provinciam recognoscimus constitutam. Itaque arbitramur, ut sicut Metropolitanos auctoritate ordinas singulariter, sic & ceteros non sine permisso conscientieque tuæ sinas Episcopos procreari. In quibus hunc modum rectè servabis, ut longè postis litteris datis ordinare censeas ab his, qui nunc eos suo tantum arbitrato ordi-*

cap. 1. Ep. 18.

*nant, vicinos autem, si æstimas, ad manus impositionem tua gratiæ statuas pervenire. Quorum enim te maxima expectat cura, præcipue tuum debent mereri iudicium. Eustatianum schisma Antiochenam Ecclesiam longo tempore laceraverat in plures Episcopos: Et hi, dum suam quisque partem sibi advincire studet, Patriarchalia istius eminentis Cathedræ jura decurtari, ac à Metropolitanis invadi permiserant. Consecraverant solos sibi adherentes Metropolitanos, Provinciales Episcopos permiserant, & quidem sine suo prævio examine & confirmatione, ab istis consecrari. Et ita fuit usque ad extintum schisma, & Patriarchatum Alexandri. Hic de suis juribus consuluit Romanam Ecclesiam. Et Papa Innocentius rescripsit non solos Metropolitanos, sed etiam Provinciales Episcopos debere ab ipso confirmari, consecrari, ad ejus manus accedere. Hoc esse jus Patriarchicum. Addit ejus executionem esse difficilem: Præsertim quoad remotiores Episcopos. Hinc suadet solos viciniore ad Patriarchalem manum cogi; remotiores permitti Metropolitanorum manibus, salvo tamen Patriarchali examine, & prævia confirmatione. Hoc suadet de solis Provincialibus Episcopis, Metropolitanis omnino vult antiquo more ad Patriarchæ manus accedere. Eodem Patriarchali jure per omnes suas Dioceses omnino gaudet Romanus Episcopus. Verum ob istarum vastitatem fuit in suos Metropolitanos liberalior. Eis indulgit, non tantum ut consecrarent suos Suffraganeos, sed etiam ut ab ipsis consecrarentur. Ne distantem Urbem cogerentur accedere. Et ne per assiduas consecrationes Apostolica omnium Ecclesiarum sollicitudo nimium distraheretur. Hinc sibi non retinuit nisi consecrationem suorum Suburbicariorum seu Comprovincialium Antistitum. Attamen solam precariam functionem abdicavit, non ipsum jus. Nec potuit abdicare. Quocirca hæc Joannis Octavi verba, *Secundum sanctorum Patrum Statuta, More pristino, Secundum antiquam normam*, jus important, & Apostolicum atque Nicænum Canonem, non usum & executionem. Affirmat Salonitani Archiepiscopi consecrationem ex Apostolico atque Nicæno Canone spectare ad Pontificem. Hinc & Papa Syricius, dum cunctos & Metropolitanos, & Provinciales Illyrici Episcopos iussit consecrari per Vicarium Thessalonicensem, alta voce dixit se sancire ex Nicænis Canonibus. Quia nempe sextus, Apostolicum innovans, Nicænum Canonem omnes istas consecrationes adscribit Patriarchæ. Hinc infert Syricius istud suum jus à se posse derivari in suum Vicarium.*

Quæstio tertia est, *Qua de causa Joannes octavus mutat antiquam praxim, quare jubeat Salonitanum Metropolitanam consecrationis causa deinceps Romam accedere?* Respondeo ita sanxisse ob vigesimum octavum Chalcedonensem Canonem, & ob rapinam Imperatoris Leonis Isauri. Leo Isaurus, dum omnes Illyrici atque Italiæ Ecclesias transcripsit in Patriarchicum jus Constantinopolitani Episcopi, ab omnibus istarum Metropolitanis voluit servari dictum Cal-

Christi. Lupi Opera T. VI.

cedonensem Canonem: Eos omnes accedere Regiam civitatem, & per Patriarcham consecrari. Hinc in Sicilia, Calabria, Apulia, Campania, aliisque Provinciis, eo usque ad Romani Episcopi Metropolitanam potestatem immediatè spectantibus erexit varias Ecclesiasticas Metropoles. Et istum Canonem tunc omnino servare cepit etiam Salonitana Ecclesia, servarunt eum omnes Illyricianæ Metropoles, exceptis paucis, quæ aut tunc habebant, aut postea acceperunt Autocephalam. Joannes ergo octavus istam reverentiam, quam Salonitana Ecclesia per multos annorum circulos exhibuerat Constantinopolitanæ Sedi, ab eadem deinceps voluit impendi Cathedralæ Romanæ. Nec sine rationibus. Etenim norat molestias, quas pro recuperanda Bulgaria non tantum à turbulento Photio, sed etiam à Sancto Patriarcha Ignatio fuerat passa, & tunc adhuc patiebatur Romana Ecclesia. Ad has præcendendas voluit Salonitanum Episcopum deinceps non dumtaxat præviè confirmari per Pontificem, sed etiam consecrari.

Vigesimus octavus Chalcedonensis, & vigesimus octavus Canon Trullanus Patriarchæ Constantinopolitano assignant consecrandos Thraciæ, Ponticæ, ac Asiæ, nequaquam verò Illyricianæ Diocesis Metropolitanos. Nempe tunc necdum apparuerat violentia Leonis Isauri. Et ad priorem Canonem scribit Theodorus Balsamon: *Et si nonnulli Thraciam ad Macedoniæ usque terminos in angustum redegerint, & dixerint Macedoniæ Metropolitanos, Thessalos, Hælladicos, porro & Peloponnesos, ab urbe Roma quandoque fuisse ordinatos, & hoc utique ex eo probari, quod non concessum sit Constantinopolitano Patriarchæ eos ordinare. Quod concessum non sit per jam dictos Canones. Sed tu his fidem ne adhibueris. Thraciæ enim nomine comprehenduntur Metropoles usque ad Dyrrachium. Quidam autem male dicunt Papam aliquando ordinasse Thessalonicenses, & alios occidentales Metropolitanos. Hos enim habuit Legatos. Lucidius se exponit in Commentario ad præfationem Trullanæ Synodi: *Quod Papa Romanus jus ordinationis in nostris regionibus non habet, ut nonnulli hallucinantur, dicentes Thessalonicenses & alios ab eo ordinari; sed eos quando habuit Legatos à facie, qui Synodis interesse, quando opus erat, debebant, probatur quidem certè & ex aliis Synodis, & quod aliquando quidem ut Pape Legati adessent Athenarum & Corinthi Episcopi, aliquando verò Cretæ, Patrarum, Ravennæ, & ceteri, nonnullam verò & alii, ut manifestum sit eos esse Pape Legatos, quos scilicet elegit, non tamen cum sub se habere tot Episcopos extra suam Diocesim. Ut autem Papa ex nostris etiam regionibus Legatos haberet, excogitatum est propter viam longitudinem. Hinc oritur quarta quæstio, An Thessalonicensis Vicarius debuerit olim consecrandus Romam accedere? Eius quippe consecratio nulli alteri Illyriciano Metropolitanæ legitur unquam fuisse delegata.**

Respondeo Theodorum in paucis verbis multa errare. Quod Illyricianæ Diocesis Administrationi, & cunctorum ibi Metropolitanorum

consecratio olim pleno jure spectaverit ad Patriarchicum jus Romani Episcopi, est meridiana luce clarius. Ita fuit usque ad rapinam Leonis Mauri. Et istud lucidè clamant etiam duo adducti Canones. Et istud lumen coegit schismaticum Theodorum fugere in tenebras, & ibi delirare. Quis enim unquam vel somniavit Dyrrachium, novæ Epiri Metropolitam, & cunctas Achaïæ ac Macedoniæ Provincias olim spectasse ad Thracicam Diœcesim, atque ita Metropolitanarum illuc consecrationes fuisse ab adductis Canonibus adscriptas Episcopo Constantinopolitano? Quis unquam audivit Thessalonicensem Episcopum dumtaxat ad Synodos fuisse Romani Pontificis Vicarium? Fuit Vicarius Patriarchicæ administrationis per omnem Diœcesim. Ex erroneis tamen nugis videmus isto tempore fuisse etiam Græcos, qui docerent omnes istius Diœceseos Metropolitanas, præsertim Thessalonicensem, spectasse ad consecrationem Romanam. Non dixerunt cunctos fuisse Romæ consecratos, sed ad Romanam consecrationem spectasse. Quod nempe in Papæ arbitrio esset aut ipsos evocare ad suas manus, aut ipsorum consecrationem Suffraganeis permittere, vel alicui delegare. Utiq; ex sexto Nicæno, atque ex Apostolico Canone, qui à Patriarchis omnes Episcopos non tantum præviè confirmari volunt, sed & consecrari. Et hoc sensu Joannes octavus dixit Salonitani Metropolitanæ consecrationem semper spectasse ad suam Sedem. Ex isto jure voluit illum deinceps Romam venire. Porro Thessalonicensis Vicarius nunquam legitur eo venisse. Ejus consecratio ob viæ longitudinem fuit permissa Episcopis Comprovincialibus.

CAPUT V.

Romanus Pontifex ostenditur eadem potestate fuisse usus in Diœcesi Gallicana.

EAdem potestate Romani olim Pontifices per Apostolicam vicem quam Patroclo Arelatensi Archiepiscopo detulit Papa Zozimus, fuerunt usi in Gallicana Ecclesia. Ad Domini annum trecentimum nonagesimum septimum Proculus Massiliensis & Cidonius Aquensis de secundæ Narbonensis, Simplicius Viennensis, & Constantius Arelatensis Episcopus de Viennensis Provinciæ Metropolitica potestate litigant, & Proculus omnia à se præsentia obtinuit, Constantius partem suæ Provinciæ: Viennensis Provincia fuit divisa in duas. De Constantii Successore Patroclo scribit in Chronico Sanctus Prosper: *Heros vir Sanctus, & Beati Martini discipulus, cum Arelatensi Oppido Episcopus*

*presideret, à populo ejusdem civitatis insons & nullis insimulationibus noxius pulsus est, inque ejus locum Patroclus ordinatur, amicus & familiaris Constantii Magistri militum, cuius per ipsum gratia quærebatur. Proinde Patroclus erat ambitiosus ac Simoniacus Palatii forex, intrusus per munus à lingua. Hinc adversum Taurinensis Synodi Acta intercessit apud Zozimum Pontificem, asseruit omnes per Viennensem ac utramque Narbonensem Provinciam Episcopales consecrationes ac Apostolicas in administrando vices, ex dato per ipsum Sanctum Petrum Apostolum privilegio, spectare ad Arelatensem Episcopum, istud privilegium repetiit, atque obtinuit. In datis ad Viennensis ac secundæ Narbonensis Provinciæ Episcopos litteris Proculus de vario in consecrandis Episcopis Attentato accusat Zozimus, & adjungit de Simplicio Viennensi: *Non dissimili impudentia postulavit Simplicius, ut sibi in Viennensem Provinciam creandorum Sacerdotum permitteretur arbitrium. Indecens ausus, & in ipso vestibulo rescandus, hoc ab Episcopis ob certas causas Concilium agitantibus extorquere, quod contra Statuta Patrum & Sancti Trophimi reverentiam, qui primus Metropolitanus Arelatensis civitatis ex hac sede directus est, concedere vel mutare, ne hujus quidem Sedis possit auctoritas. Adversus Zozimi Statutum Hilarius primæ Narbonensis Provinciæ Metropolitæ generosè intercessit, asseruit nullum Metropolitanam posse consecrari in aliena Provincia, addidit suæ Provinciæ circa hæc esse antiquum ab Apostolica Sede privilegium, & tamen obtinuit hoc Rescriptum: *Devebas non quid rectum tibi videatur, sed quid habuerit antiqua consuetudo, suggerere. Ideoque vacuato eo, quod à Sede Apostolica subreptitiè obtinuisse comprobatis, quia satis constitit Arelatensis Ecclesiæ Sacerdoti prisca id institutione concessum, ut non solum in Provincia Viennensi, sed etiam per duas Narbonenses faciat Episcopos. Nam sanctæ memoriæ Trophimus, Sacerdos quondam Arelatensi urbi ab Apostolica Sede transmissus, ad illas regiones tanti nominis reverentiam primus exhibuit, & in alios non immeritò ea quæ acceperat auctoritate transfudit. Atque hanc ordinandi consuetudinem, & Pontificatum loci illius, quem obtinuerat primus, Gestis apud nos habitis, multorum Consecratorum testimonio approbatur.***

Habemus hinc varia. Primò quòd Sanctus Trophimus fuerit primus Arelatensium Episcopus. Trophimus Asiaticus Gentilis cum Sancto Paulo Apostolo ivit Mileto Hierosolymam, accusatus ibi à Judæis fuit de ingressu in templum, rediit Melitam cum viato Apostolo, & ibi est infirmus relictus. De illo habet secunda ad Timotheum Epistola: *Trophimum reliquit qui infirmum Mileti.* Omnino legendum est, *Melitæ.* Ita insigniter demonstrat Dominus Cardinalis Cæsar Baronius. An ille Trophimus fuerit primus Arelatensium Episcopus, est longa quæstio. Secundò habemus, quòd Trophimus fuerit Episcopus Metropolitanus. Tertiò, quòd fuerit consecratus & in Galliam missus à Sancto Petro. Et hoc confirmat litteris à Decen-

Decentium Eugubinum Episcopum Sanctus Innocentius Pontifex: *Manifestum est in omnem Italiam, Gallias, Hispanias, Africanam atque Siciliam, insulasque interjacentes, nullum instituisse Ecclesias, nisi eos quos venerabilis Apostolus Petrus aut ejus Successores constituerint Sacerdotes.* Quarto habemus, quòd Apostolicas vices in tribus Provinciis, & omnium istic Episcoporum consecrandorum potestatem Trophimus acceperit à Sancto Petro Apostolo. Quintò, quòd ipse Sanctus Petrus coeperit privilegia dare etiam adversum invitos Episcopos. Sextò, quòd tunc Gallicana Ecclesia hanc Apostolicam auctoritatem fuerit venerata in Petri Successoribus. Septimò, quòd nescio qui aliud hodiè cantantes palam deviant ab antiquo sensu suæ Ecclesiæ. Octavò, quòd etiam Narbonensis Hilarius suam Metropolitanam consecrandorum Episcoporum auctoritatem sit professus esse Romanum privilegium. Quòd nempe hæc omnis potestas ex Apostolico atque Nicæno Canone spectet ad Patriarcham, ideoque à Metropolitanis non nisi per privilegium possit obtineri.

Horum quædam deviant à vero. Primò, Quòd Sanctus Trophimus fuerit Metropolitanus. Etenim Sanctus Petrus Ecclesiasticam Hierarchiam conquadravit Romanæ Reipublicæ, ideoque Metropolitanus non posuit nisi in Romanarum Provinciarum Metropolibus. At verò Arelatensis civitas tunc necdum erat Metropolis. Etenim vigeat tunc per Julium Cæsarem facta Galliæ divisio: Et hanc fuisse in quatuor Provincias seu Jurisdictiones, nempe in Galliam Narbonensem, Aquitaniam, Germaniam, & Belgium, testatur Ammianus Marcellinus. Et Narbonensis Jurisdictio continebat Provinciam Viennensem ac Lugdunensem. Quam formam laudat etiam Cornelius Tacitus. Etenim in primo historiarum libro scribit inter Lugdunenses & Viennenses esse antiquam usque ad arma & bella contentionem, utique de jure Metropolitico. Dicit Ammiani tempore Gallia erat divisa in plures Provincias. Harum una erat Viennensis: Et inter ejus suffraganeas civitates ille ponit Arelaten. Quod ipsum facit antiqua notitia Romani Imperii. Proinde lex, quam in libris de Catholica Concordantia adducit Nicolaus Cardinalis Cusanus, & quæ Arelatensem civitatem sancit esse Metropolim septem Provinciarum, non potest esse Magni Constantini. Dominus Petrus de Marca rectè asserit esse legem Imperatoris Honorii. Tunc enim, quòd omnium Galliarum mater civitas Trevirensis esset excisa à Barbaris, Gallicani Prætorii Præfectus migravit Arelaten, atque ita hæc magno isto titulo coepit honorari. Habes hæc in supplicibus Episcoporum, illam Metropolim diligentium, litteris ad Sanctum Papam Leonem. Et tunc ejus Episcopi primò coeperunt cum Viennensi contendere de jure Metropolitico.

Etiam falsum est, quòd Sanctus Petrus Trophimo dederit privilegium tot Episcopatum consecrationum. Nullo id possit ostendi authentico testimonio. Et hinc Zozimi Pontificis Successor Bonifacius datum ab illo privilegium

statim circumduxit. Etenim Hilarius Narbonæ Metropolitam, qui Lutubensem suæ Provinciæ Episcopum questus est ordinatum à Patroclo, potenter exaudivit, & addidit veteri à Nicænis Canonibus, ut unus Metropolitæ habeat duas Provincias. Insuper Patrocli Ordinatam jussit extrudi, & alium Episcopum ibidem consecrari. Nempè Hilarius ad Apostolicum suæ Ecclesiæ privilegium denuò provocarat. Notanda sunt verba, quibus Zozimus supra dixit data à Sancto Petro privilegia nec per ipsam Apostolicam Sedem posse everti aut mutari. Hinc Patrocli post Sanctum Honoratum Successor Hilarius non solummodo resumpsit, sed etiam extendit circumductum & fictum privilegium, atque coepit etiam per maritimarum Alpium, & Sequanorum Provincias consecrare Episcopos. Nempè per Julium Cæsarem facta Narbonensium Provincia istas etiam regiones comprehendebat. Interim non in Apostolico aut Synodali Canone, sed in dato per Sanctum Petrum privilegio sua Acta fundantur Zozimus, Patroclus, atque Hilarius. Suam quoque consecrandi jus ex eodem fonte petivit Hilarius Narbonensis. At quodnam fuit, ubi & quando datum istud Narbonensis Ecclesiæ privilegium? Respondeo datum ab inducta per Romanorum Pontificum conniventiam consuetudine, quæ omnes Gallicanos Episcopos à suis Metropolitanis, & hos ab illis indulgè consecrari. Pontifices id indulserunt ob duas causas. Primò, ob locorum distantiam. Deindè ob Apostolicæ Sedi impostam omnium Ecclesiarum sollicitudinem. Uti enim Sanctum Paulum Apostolum non baptizare, sed evangelizare, ita Romanos Episcopos Divina Majestas non misit consecrare tantum, sed præsertim omnem Christianitatem regere & gubernare. Et ex hoc principio Arelatensis Hilarius ad depravandos Gallorum Episcoporum animos sparit, quod Sanctus Papa Leo istarum Provinciarum ordinationes tentaret sibi defendere, hoc est, ad suum Patriarchale jus revocare. Et ille ex Apostolico ac sexto Nicæno Canone istud omnino poterat, semper potuit, ac etiamnum potest. Verùm Magnus Leo antiquam, & bonis rationibus nixam consuetudinem noluit lædere.

Quòd consuetudinem, qua Metropolitanæ suos Suffraganeos passim consecrant, in suo ob locorum distantiam gratiose Indulto Romani Pontifices passim fundent, potest demonstrari multo testimonio. Exemplum Sancti Dionysii prope Parisios Monasterium, quoniam ab Episcopo, in quorum Parochiis possidebat Altaria, multis & graves patiebatur vexationes, ab Apostolica Sede accepit proprium Episcopum. Et hic, qui nec civitatem nec Metropolitam habebat, lucidè spectabat ad Romanam consecrationem. Et erat plenè exemptus, non minus quam ipsum Monasterium. Et tamen de ipso ad Magisterium Sancti Dionysii Abbatem scripsit Adrianus primus: *Pro longitudine itineris, à vicinis Episcopis, sicut mos existit, consecratur.* Exstat epistola apud Jacobum Sirmondum in Conciliis Galliarum. Et Bulgaris de futuro suo Archiepiscopo

Ep. 71.
cap. 73.

po vel Patriarcha, ubi & à quo foret consecrandus, postulantibus respondit Nicolaus primus: Vos scite Patriarcham, sive Archiepiscopum, sive Episcopum vobis ordinari posuletis, à nemine nunc velle congruentius, quam à Pontifice Sedis Beati Petri, à quo & Episcopatus, & Apostolatus sumpsi initium, hunc ordinari vobis. In quo hic est ordo servandus: Ut videlicet à Sedis Apostolicæ Præsule sit nunc vobis Episcopum consecrandus, qui si Christi plebs, ipso præstante, crescit, Archiepiscopatus privilegia per nos accipiat, & sic demum Episcopos sibi constituat, qui ei decedentem Successorem eligant, & propter itineris longitudinem non jam hic qui electus est veniat, sed hunc Episcopi, qui ab obeunte Archiepiscopo consecrati sunt, simul congregati constituent: Sanè interim in throno non sedentem, & præter corpus Christi non consecrantem, priusquam Pallium à Sede Romana percipiat, sicut Galliarum omnes, & Germania, & aliarum Regionum Archiepiscopi agere comprobantur. Bulgaricum Regnum erat Illyrici pars, Patriarchica Diocesis Romani Pontificis. Hinc ejus cum Episcopis futurum Archiepiscopum Nicolaus asserit spectare ad suam consecrationem: Et tamen propter itineris distantiam dat eis istud ipsum privilegium, quod habebant Gallicani, Germani, ac aliarum ad Romanum Patriarchatum spectantium Diocesium Metropolitanæ ac Episcopi, ut à sese mutuò consecrentur. Proinde omnes etiam Gallicani Episcopi id merè habent ex gratia Apostolica.

Dif. 24.
cap. 33.

Etiam Metropolita Mediolanensis ac Aquilejensis. Lucet ex Pelagii primi Pontificis apud Gratianum exstantibus litteris: Mos antiquus fuit, ut quia pro longinquitate vel difficultate itineris ab Apostolico illis onerosum fuerit ordinari, ipsi se invicem Mediolanensis & Aquilejensis ordinare Episcopi debuissent. Eos à suis Suffraganeis consecrari Romana tunc Ecclesia noluit, ne illis esset vel umbra Autocephaliæ. Postea verò id mutavit, & utrumque iussit consecrari à suis Suffraganeis. Lucet ex litteris Magni Gregorii ad Joannem suum Subdiaconum, scriptis in causa Constantii, Electi Mediolanensis: *Eum à propriis Episcopis, sicut antiquitatis mos exigit, facias consecrari.* Hunc antiquitatis morem exponit in Epist. 30. litteris ad Mediolanensis Ecclesiæ Clerum & populum: *Joannes Subdiaconus Electum vestrum secundum morem Decessoris ejus faciat Episcopum consecrari.* Mutatio facta est ob schisma trium Capitulum, grassatum maximè in Mediolanensi ac Aquilejensi Ecclesia, & præsertim fundatum in utriusque potentissimæ Ecclesiæ conspiratione. Socrates scribit Sanctum Ambrosium fuisse consecratum à præsentibus Episcopis. An Aquilejensis adfuerit, non exprimit. Potest adfuisse. Quòd enim inter hosce duos Consecrator debuerit Consecrandi civitatem accedere, Papa Pelagius in præfatis literis disertè testatur.

Lib. 2. in-
dictio. 2.
Epist. 30.
Ep. 29.

Hanc rem tangit in opere de Sacerdotii ac Imperii Concordia Dominus Petrus de Marca Lib. 6. Archiepiscopus Parisiensis: *Ambrosii sanè Mediolanensis Episcopi Electi & Ordinatio, quæ facta est à Synodo totius Italiæ, Decreto Valentini*

Imperatoris coacta, evincit nihil juris per illas tempestates Romano Pontifici competivisse in Ordinatione Metropolitanæ Mediolanensis, à qua manus abstulit per multum ævi, serò usurpata ejus ordinatione. Colligi id abundè potest ex epistola Pelagii primi, anno quingentesimo quinquagesimo quinto in Petri Sede præsentis, qui docens Episcopos Aquilejensem & Mediolanensem consuevisse invicem sibi manus imponere, quando alterutra harum Sedium Pastore proprio viduata erat, insinuare tamen nititur hanc consuetudinem introductam esse vitandis sumptibus, qui Electo incumbere, si Romam pro ordinatione accedere cogeretur, cum vera hujus Institutum ratio in eo consistat, quòd cum Mediolanum esset caput Dioceseos Italiæ, ut constat ex Concilio Aquilejensi, ordinatio Metropolitanæ Aquilejensis ad Episcopum Mediolanensem optimo jure pertinebat. Primatis verò Mediolanensis ordinatio ad Aquilejensem Episcopum, quòd primus esset inter Metropolitanos Synodi generalis Dioceseos Italiæ. Ex epistola tamen quadam Gregorii primi colligitur, jam ejus ævo, id est, quinquaginta octo annis post Pelagium, invaluisse, ut necessarius esset Summi Pontificis consensus ad hoc ut Episcopis Provinciæ Mediolanensis libera esset ordinatio Metropolitanæ. Ejus verba minimè ambigua sunt ad Italiæ Exarchum de Electione Episcopi Mediolanensis. Ait enim se, ut consuetudinem servet, missurum esse Ministrum Romanæ Ecclesiæ, qui Electum ab Episcopis Comprovincialibus, sicut vetus mos exigit, cum assensu quoque Romani Pontificis faciat consecrari. Distinguit autem illic accuratè jus Canonicum Episcoporum Comprovincialium, quòd veteri mori adscribit, ab Ecclesiæ Romanæ possessione, quam simpliciter consuetudinem appellat absque ullo epitheto. Quæ consuetudo haud dubiè introducta erat post schisma Ecclesiarum Mediolanensis & Aquilejensis.

Errores varii & magni. Primus est in his de Pelagio Pontifice verbis: *Insinuare tamen nititur.* Etenim Pontifex nec insinuare nititur, nec insinuat, sed constanter affirmat utrumque Metropolitanum juxta Canones debere consecrari Romæ, verum ob longi itineris molestias esse permittos consecrari in suis Ecclesiis. Et hanc esse vetustam consuetudinem. Verba jam adduxi. Et sunt ipso sole lucidiora. Dominus Archiepiscopus, ut suas cogitationes fulciat, asserit Pontificem circumscribere, & falsa fari. Secundus error est in his verbis: *Vitandis sumptibus.* Etenim hæc sunt verba Pontificis: *Pro longinquitate vel difficultate itineris.* At verò longi itineris difficultas non oritur ex solis sumptibus. Tertius error est, quòd Mediolanensis Episcopus respectu Aquilejensis esset Primas. Etenim quod antiquum testimonium, aut antiqui testimonii vestigium asserit hunc Primum? In Synodis, in Papalibus litteris, ac in aliis Ecclesiæ monumentis assidue videmus nunc hunc, nunc illum Metropolitanam priori loco scribi aut federe. Et ipse Pontifex Pelagius scribit ad Valerianum Patricium: *Postulamus ut Paulinum Aquilejensem Pseudo-Episcopum, & illum Mediolanensem Episcopum ad clementissimum Principem dirigas.* Primo loco ponit Aquilejensem. Proinde certum est utramque istam Ec-

cle-

clesiam fuisse sores, ideoque nunc hujus, nunc istius Episcopum fuisse digniorem, juxta majorem ætatem acceptæ Episcopalis consecrationis. Quartus error est, quòd istius Primatus causa Mediolanensis Episcopos deberet consecrari ab Aquilejensi. Est turbidus error Secundi Tigistani Episcopi ac per Numidiam tunc Primatis, qui Cæcilianum Carthaginensem Episcopum à se, utpotè primo ipsius subdito Primatè, præterit consecrandum. Et quid illi Sanctus Augustinus reposuerit, est supra ostensum. Nullus unquam Patriarcha, Exarchus, aut Primas à subdito Metropolita fuit consecratus, nisi ab Heracleensi Constantinopolitanus, & Hierosolymitanus à Cæsariensi. Et nota est singularis ratio. Et uti Aquilejensis Mediolanensem, ita hic illum debuit consecratur accedere. Hoc autem à Primatu est alienissimum. Est lucidus character fraternitatis. Quòd hic mos in Laurentii, qui memoratum Constantium immediatè præcessit, Metropolitanæ Mediolanensis consecratione mutatus fuerit, jam ostendi ex Magno Gregorio. Id omnino factum fuit propter schisma trium Capitulum. Aquilejensis in schismate perstitit durissima, Mediolanensis autem Ecclesia rediit ad Romanæ Matris obedientiam: Hinc ista consecrationis germanitas omnino debuit intercedi. Exindè Mediolanensis Metropolita cœpit consecrari à suis Suffraganeis: Exindè Romanus Pontifex cœpit Mediolanum legare Subdiaconum, qui Electi personam & factæ Electionis formam discerneret, discussam infirmaret aut confirmaret nomine Pontificis, & Suffraganeis faceret facultatem consecrandi. An prævis confirmationis necessitas etiam primò tunc cœperit, est longa quæstio, nec spectat ad præsentem locum.

Quintus error est, quòd Magnus Gregorius distinguat inter Canonicum Comprovincialium Episcoporum jus, ac inter simplicem consuetudinem Romanæ Ecclesiæ. Etenim de Canonico Episcoporum jure nec verbum habet aut apicem. Permissam illis consecrationem simpliciter affirmat esse morem, qui primò cœpit in consecratione nuper defuncti Laurentii. Sextus error est, quòd Sanctus Ambrosius fuerit electus & consecratus à plena totius Italiæ Synodo. Etenim hujus rei nullum est antiquum testimonium. Paulinus Presbyter insinuat solum Clerum & populum Electioni adfuisse. Et sicut pluribus Provinciis unum Metropolitanum, ita & unam Synodum interdicunt Nicæni Canones. Proinde horrendum errorem continet Domini Archiepiscopi conclusio: *Nihil juris per illas tempestates Romano Pontifici competit in ordinatione Metropolitanæ Mediolanensis.* Etenim illi competit & prævis confirmationis, & consecrationis dandæ jus, quòd omni Patriarchæ confirmat ex Apostolico Canone sextus Canon Nicænus.

Josephus Ripamontius in Mediolanensis Ecclesiæ historia scribit varia spectantia ad nostrum propositum. Primò, quòd à Pelagio Papa notatus Mediolanensis Episcopus fuerit Datis, quem ob pertinacem trium Capitulum defensionem

Imperator Justinianus multis annis apud Constantinopolim detinuit in exilio, proximus Successor Vitalis. Secundò, quòd Vitalem Pelagius in Datis locum suffecerit. An à Pelagio electum ac nominatum, an verò dumtaxat consecratum intelligat, ignoro. Ut tantam Ecclesiam à Datianæ pertinaciæ ac adversus quintum Concilium & Romanam Ecclesiam perduellionis periculo liberaret, potuit Pontifex Mediolanensis Ecclesiæ Electionem sibi reservasse, vel etiam Electum vocasse Romam, compulisse ad variam professionem, & profusum consecrasset. Neutrum est alienum à disciplina istius temporis. Ripamontius asserit tertiò, quòd in Macedonici Aquilejensis Episcopi defuncti locum fuerit electus Paulinus, vir nobilis & doctus, atque adjungit: *Cum dies instaret, quo Paulinum à Pontifice maximo, vel ab eo quem ille nominasset, oporteret ritè consecrari.* Videtur asserere quòd Pelagius etiam Paulinum non nisi ad suam jussionem voluerit consecrari. Utique eadem de causa. Quartò dicit, Paulinum noluisse sacrari nisi à Vitali, & ab ipso contra Papale Edictum fuisse sacram, & adjungit causam: *Vetus erat Institutum jam inde à Barnaba & Marco, ut Mediolanensis Archiepiscopus Aquilejensem Patriarcham, atque hunc ille vicissim initiare posset.* Sanctus Barnabas Mediolanensem, Sanctus Marcus passim putatur fuisse primus Antistes Aquilejensem. Verum hic ibi non fuit Patriarcha. Ripamontius quintò dicit commune Vitalis & Paulini Attentatum fuisse originem Palalis iracundiæ. Quæ omnia an subsistant, graviter ambigo. Etenim Ripamontius sine authenticis testimoniis loquitur. Certè hic non sufficit: *Ipse dixit.* Possit tamen, quia fuit Doctor Ambrosiani Collegii, loqui ex Archivis istius Ecclesiæ. Quidquid sit, certum est, quòd Paulini ordinationem Pelagius suspenderit, & ad novam formam voluerit cogere. Item certum est Vitalem fuisse Paulino seniore Episcopum. Et tamen illum Papa in suis litteris postponit Paulino. Hinc tertio certum est, quòd Mediolanensi Episcopo in Aquilejensem tunc nullus fuerit Primatus.

Romano Episcopo per sextum Canonem Nicænum competens jus exponit in memorato loco Dominus Archiepiscopus, atque prosequitur: *Possit tentari ex iis quæ dicta sunt, ordinationem omnium Metropolitanorum Occidentis pertinere ad Romanum Pontificem, cum præsertim Episcoporum Alexandriae & Antiochiæ auctoritatem Nicæna Synodus constituit ad exemplum Episcopi urbis Roma.* Equidem id necessariò consequitur ex iis quæ dicta sunt, sed ita tamen ut auctoritas illa ordinandorum Metropolitanorum coercatur intra limites Synodi Patriarchalis ordinariæ Episcopi Romani, id est, de Metropolitanis tantum accipiat, qui Dioceseos Urbicariæ finibus continentur. Quapropter Justinianus formam præscribens Synodorum, quæ à Patriarchis convocari debent, ait disertis verbis ad illas convenire debere Episcopos, qui pertinent ad eorum ordinationem. Undè sequitur idem proinde significari, si quis dicatur ad Synodum Patriarchæ cujuspiam, aut ad ejus ordinationem pertinere. In quibusdam verò ceteri Patriarchæ cum Romano

mano

mano componi possint, in quibusdam discrepant. Alexandrinus enim & Antiochenus unam tantum Diocesis Ecclesiasticam obtinebant, ex decem Metropolitanis constatam, quamquam postea Constantinopolitano tributa sint tres Dioceses, in quibus viginti octo Metropolitanis numerabantur. At Episcopi Romani cura præter Patriarchatum ordinatum, qui saltem ex Diocesi Urbicaria decemque Metropolitanis constabat, porrigebatur in reliquis omnes Occidentis Metropoles, quæ sexagenarium numerum egrediebantur. Majoris itaque Italie partis Metropolitanis à summo Pontifice ordinabantur in ipsa urbe, aut postquam Episcoporum Conprovincialium consensus electionem firmaverat, si permissu ejus ordinationem Metropolitanis celebrabant. Sed in Diocesi Urbicaria receptum erat, ut Episcopi aliis Metropolitanis subiecti ab eo consecrarentur. In quo similis erat Episcopo Alexandrie, juxta Concilium Nicænum. Cæterum id à nemine ante me observatum.

Utinam à remine hucusque sic fuisset erratum. Et hic denuò est primus Domini Archiepiscopi error. Hos enim plerisque errores jam dudum antea docuit, & propter ipsos ab octava Synodo notari meruit Hincmarus Metropolita Remensis. Exstat Imperatoris Caroli Calvi ad Joannem octavum Pontificem famosa Epistola, quæ Episcoporum, ac præsertim Clericorum Transalpinorum appellationes dogmatizat non posse deduci Romam, istos omnes suorum Metropolitanarum, aut certe electorum iudicium sententia oportere esse contentos, & adjungit. *Potest fieri, ut illi qui in vicinis Parochiis sunt hujus sanctæ Romanæ Ecclesiæ, quique juxta sacras regulas ad manus impositionem, & ad Synodos huc convenire solent, ipsi pro reclamazione contra Presbyterorum suorum examinationem conveniant, sicut sacri Canonis ac leges præcipiunt, ut ad Primatem uniuscujusque Provinciæ, qui negotia videntur habere, concurrant, vel ad Synodum, qui se læsos existimant, quo non sit difficile testes producere, inventur. Trans-Alpinis autem, & aliis qui similiter in longinquis regionibus commorantur, Apostolica Sedes, & Sacrorum Canonum promulgatores, loquente in eis Spiritu Sancto, quæ sunt unicuique Provinciæ possibilia, & auctoritati convenientia, atque paci Ecclesiæ congruentia, tenenda & exsequenda discretissimè præfixerunt. Palàm dogmatizat solos almæ Urbis vicinos Episcopos spectare ad Pontificis Synodum & manus impositionem, ideoque solas horum Ecclesiæ esse ejus ordinarium Patriarchatum, reliquas transmarinas, aut transmontanas in Occidente Ecclesiæ spectare quidem ad ejus curam, non tamen ad Patriarchatum, nec ad Synodum, nec ad manus impositionem. Est omninò Hincmari epistola. Versatilis ingenii homo, quæ proprio nomine non præsumpsit effundere, eructavit sub nomine L. 123. obnoxii sibi Imperatoris. Et hæc fœda principia reformet Dominus Archiepiscopus Petrus de Marca, & gloriatur esse sua inventa. Porrò Imperatoris Justiniani novellas leges, quæ spectare ad alicujus Patriarchæ Synodum & spectare esse eadem aut indivulsè connexa, etiam laudat ac in ipsis se fundat ista epistola. Est*

omninò firma regula. Et tam Hincmari quàm Domini Archiepiscopi cogitationes potentissimè destruit.

Secundus igitur Domini Archiepiscopi error est in his verbis: De Metropolitanis tantum accipiatur, qui Diocesis Urbicariæ finibus continentur. Et in his: Qui saltem ex Diocesi Urbicaria & decem Metropolitanis constabat. Est duplex in ipsis error. Primus est, quòd singulæ in Italia politica Provinciæ fuerint etiam Provinciæ Ecclesiasticæ, habuerintque suam Episcoporum Metropolitanam. Etenim Italica Diocesis olim non habuit nisi quatuor Metropolitanas: Romanam, Mediolanensem, Aquilejensem, & Calaritanam. Quidquid Italiæ aut adjacentium Insularum non spectabat ad unum è tribus posterioribus, proximè spectabat ad curam Metropolitanam Romani Episcopi. Flaminia, Æmilia, Picenum, Thuscia, Umbria, Campania, Valeria, Sicilia, Calabria, Apulia, Lucania, Brutii, Samnites. Et ita fuit usque ad Valentianum tertium Imperium, ob cujus preces Sanctus Leo Pontifex Ravennam erexit in Ecclesiasticam Metropolim, & ipsum cum aliquot suffraganeis Sedibus à sua Metropolitanica potestate emancipavit. Reliquæ Provinciæ non habuere Metropolitanam Episcoporum usque ad rapinas Imperatoris Leonis Isauri. Res certa est, & alibi abundè demonstrata. Secundus error est, quòd istæ solæ sine Ecclesiasticis Metropolitanis civiles Provinciæ fuerint propriæ & totius Romanæ Ecclesiæ Patriarchatus. O miserandum & nominalem sine Metropolitanis Patriarcham! Omnia quæ Hincmarus adversum Antegisti Senonensis Episcopi Apostolicas in Gallia vices, & adversum Romanas inferioris præsertim Cleri appellationes pro Metropolitanarum jure scripsit, eò tendunt ut quisque Gallicanus Metropolita sit Autocephalus suæ Provinciæ Primas, nulli subiectus Patriarchæ aut Exarcho. Est Ravennatum Metropolitanarum antiqua superbia, damnatissima apud omnes Ecclesias. Nec enim illi fuerunt Schismatici. Non à Papali, sed à solo Patriarchico Romanæ Ecclesiæ jugo ambierunt esse exempti. Ambierunt istud ipsum, quod ad Imperatoris Justiniani preces Papa Vigilius dedit Ecclesiæ Acridentis. Hoc ipsum cunctis extra Romanam Provinciam Metropolitanis adscribere tentat Dominus Archiepiscopus, atque ita Romanæ Patriarchatum penitus deplumare. Facere rem solius tituli.

At longè aliud altissima voce clamat omnis Ecclesiastica antiquitas. Audiamus Arelatenis, quam Sanctus Augustinus non sine causa appellat magnam, Synodi vocem ac relationem ad Sanctum Sylvestrum Pontificem: *Majores Dioceses tenes. Utique Patriarchales. Nempè Italianam, Illyricanam, Africanam, Hispanicam, Gallicam, Anglicanam.* Has omnes intelligit in litteris ad Sanctum Gregorium Nazianzenum, etiam Magnus Basilii: *Quale nobis auxilium ab Occidentalium fastu aderit? Volebam ad eorum Antesignanum scribere.* Palàm profertur Romanum Episcopum esse Antesignanum totius Occidentis. Non utique per Papalem dignitatem: Sic enim est Antesignanus etiam Orientalium.

lium. Sed per jus Patriarchicum. Et quid per Occidentales intelligat Basilii, edicunt hæc ibidem verba: *Illam nunc faciunt, quæ prius in Marcello patravant.* Notat Sardicensem Synodum, quæ Marcellum Ancyræ Metropolitanam purgavit ac reparavit. Eam non pro generali, sed dumtaxat pro Occidentis Patriarchali habet: Et quis nesciat illi adfuisse Episcopos Italos, Hispanos, Afros, Gallos, Illyricianos? Et dogmatica ac ab omnibus Ecclesiis probata, quæ sextam Synodum instruxit Sanctus Agathon Pontifex, epistola habet hunc titulum: *Agathon Episcopus, Servus servorum Dei, cum universis Synodis subiacentibus Concilio Apostolice Sedis.* Et inter rationes, quæ postulatos ab Imperatore Constantino quarto Legatos fuetant moratæ, adducit & has: *Primum quidem, quòd numerosa nostrorum Episcoporum multitudo usque ad Oceanum Regionem extenditur, cujus itineris longinquitas in multi temporis cursum protelatur. Sperabamus deinde de Britannia Theodorum Consamulum atque Coepiscopum nostrum, magnæ Insule Britannie Archiepiscopum & Philosophum, cum aliis qui ibidem demorantur, exinde ad nostram Humilitatem conjungere, atque diversos hujus Concilii Episcopos in diversis Regionibus constitutos, ut à generalitate eorum Concilii nostra servilis suggestio ferret, ne si tantum pars quod agebatur recognosceret, partem lateret. Et maxime quia in medio gentium, tam Longobardorum, quàm Sclavorum, nec non Francorum, Gallorum, atque Britannorum, plurimi Consamulorum nostrorum esse noscuntur. Diserte profertur Gallos, Germanos, Francos, Hispanos, Britannos, Illyricianos pertinere ad Patriarchale Concilium Romanæ Ecclesiæ. Et quid opus multis? In primo sui operis libro Dominus Archiepiscopus habet hanc conclusionem: *Cordatus Lector, si curiosus rimetur, statim inveniet quod eodem modo, quo quinque Orientis Dioceses ita suis Primatibus erant commisse, ut Egypto præfesset Alexandrinus Patriarcha, Orienti Antiochenus, Asianæ Diocesi Ephesus Exarchus, Pontice verò Cæsarea in Cappadocia Episcopus, & Thracica Constantinopolitanus, ita Dioceses Occidentis ea ratione Metropolitanis suis concreditæ fuerint, ut Romano Episcopo, tanquam totius Occidentis Patriarcha, subessent. Et eruditè probat. Etiam ex laudato jam Magni Basilii testimonio.**

Quòd nominatim Mediolanensis atque Aquilejensis Metropolitanæ Patriarchico Romanæ Ecclesiæ jugo olim subfuerint, Dominus Archiepiscopus etiam in alio sui operis libro profertur: *Attamen affirmare licet duas Dioceses Italicas Sedis Apostolicæ Constitutis omninò paruisse per illas tempore, quòd Synodum ejus Patriarchalem constituerent, ut alibi ostendi. At cæteræ Occidentis Provinciæ tenebantur ad eam mittere relationes tanquam ad Sedem, in qua residebat Principium Sedis Apostolicæ, undè fides manaverat in Provincias Roma ergò erat velut matrix fidei, Ecclesiæ verò cæterarum Occidentis Provinciarum erant velut colonie quædam ab ea urbe pendentes. In quo similes erant Ecclesiis Italici.* Et infra: *Subiectio illa Provinciarum Occidentis, quæ ad Synodum Patriarchalem Romanam non pertinebant, non versaba-*

*tur tantum in reverentia quadam & obsequio erga Sedem Apostolicam, sed in eo præcipuè, quòd illæ tenerentur referre ad Pontifices Romanos de questionibus difficultioribus & ambiguis, quæ incidebant. In quo Romanus Pontifex utebatur jure quodam Imperiali, quòd probat supremam ejus auctoritatem. Frustra enim sunt qui ea querunt in Appellationibus Episcoporum, quæ in veteri Ecclesia non recipiebantur. Quid per duas Italicas Dioceses intelligat Dominus Archiepiscopus, edicit in alio Lib. 7. ejusdem operis libro: *Italia in duas Dioceses erat divisa; Italiam nempè & Suburbicariam.* Porrò Italica seu Transpadana comprehendebat Aquilejam & Mediolanum. Et quòd utriusque civitatis Metropolita semper spectauerit ad Patriarchalem Romani Episcopi Synodum, Dominus Archiepiscopus nervosè ac eruditè ibidem demonstrat. Proinde fabula sibi ipsi non cohæret: Nunc omnem Occidentem, nunc utramque dumtaxat Italianam Diocesium, nunc solam Italianam Urbicariam affirmat spectare ad istam Synodum. Tendunt hæc omnia, ut in Ravennatibus Episcopis frequenter damnata, & tandem potenter evulsa Autocephalia resurgant in Metropolitanis Galliæ. Nam & hic fuit scopus Hincmari Remensis. Certè Dominus Archiepiscopus palàm prædicat Sedi Apostolicæ nihil ab istis Metropolitanis deberi, nisi solam difficultium & ambiguarum causarum relationem. Et quis nesciat hunc esse propriissimum Autocephaliæ characterem? Porrò fabula, quæ Episcoporum appellationes affirmat fuisse ignotas antiquæ Ecclesiæ, est abundè retuta in superioribus.*

Omnium Occidentalium Diocesium Episcopi non tantummodò spectantur semper ad Patriarchalem Romani Episcopi Synodum, sed & ipsam constanter frequentarunt. Etenim Patriarchali, quam formando suo ad sextam Synodum suffragio adhibuit Sanctus Agathon, Synodo adfuerunt non solum cum Suffraganeis Mansuetus Mediolanensis, ac Agathon Aquilejensis Metropolitanis, sed etiam Adeodatus Episcopus sanctæ Ecclesiæ Leucorum, Legatus venerabilis Synodi per Galliarum Provincias constituta. Felix Episcopus Arelatenis Ecclesiæ, Legatus venerabilis Synodi per Galliarum Provincias constituta. Taurinus Diaconus venerabilis Synodi per Galliarum Provincias constituta. Etiam adfuit Wilfridus Episcopus sanctæ Ecclesiæ Eboracens, Legatus venerabilis Synodi per Britanniam constituta. Et quis nesciat primam Arelatensem, cui adfuerunt omnium Occidentalium Diocesium Episcopi, fuisse dumtaxat Patriarchalem? Plurima sunt ejusmodi exempla. Et inter multa, quæ Romani Imperii per Barbaros laceratio intulit Ecclesiæ, incommoda Sanctus Avitus Viennensis Metropolita in litteris ad Faustum & Symmachum Romanorum Senatores ponit & hoc: *Primum fuerat talis rerum status desiderandus, ut ipsi per nos urbem orbem venerabilem pro dependendis Divinis humanisque expeteremus officiis. Sed quæ istud jam dudum per rationem temporum fieri cessavit, vellemus vel eo securitatis accedere, ut quæ in causa communi supplicari oportet, Ampulido vestra congregatorum Gallie Sacerdotum relatio-*

ne cognosceret. Palam agit de Patriarchalibus Romanæ Ecclesiæ Synodis. Affirmat ipsas olim frequentatas à Gallicanis Episcopis, hos ad ipsas obligari, sed jam per Barbaros impediri. Et hæc est causa, ob quam etiam Sanctus Leo Magnus, suas ad Chalcedonensem Synodum dogmaticas litteras formaturus, Gallicanos Episcopos non evocavit ad suam Synodum, sed fuerit contentus Synodali ipsorum suffragio. Quam veritatem altissimè prædicant etiam Apostolici per Illyricum, Galliam, ac alias Dioceses Vicarii. Erant Vicarii Patriarchalis potestatis, & Vicarias faciebant Synodos, ut ad remotæ urbis accessum Episcopi quotannis non cogerentur. Quod Thessalonicensis Episcopus fuerit Romani Pontificis dumtaxat Patriarchalis Vicarius, Græci omnes, etiam hodierni Schismatici, constanter profitentur. Hinc enim scribit Martyr Theophanes: *Theodorus Historicus Thessalonice Episcopum appellat Patriarcham, sed nulla prorsus ratione, nec cur ista scripserit, ipse satis novit. Theodorus favit Dorotheo Thessalonicensi Episcopo, qui Acaciano schismate fretus Apostolicas vices tentavit vertere in Autocephaliam ordinarii Primatus. Theophanes asserit fuisse dumtaxat Vicarium. Perdo verba & tempus in res claras.*

Verùm quæ est prima hujus erroris origo? Respondeo esse Hincmarum Remensem Archiepiscopum. Photiano Constantinopolitanæ Ecclesiæ schismate vexatus Sanctus Papa Nicolaus primus scripsit ad dictum Metropolitanam, & ad reliquos Gallicanos Episcopos: *Pro his & similibus causis canonicè discutiendis, & ritè desinendis, tam vestram quam aliorum fratrum & Coepiscoporum nestrorum reverendam ad nos convocare vellemus presentiam, nisi nos diversæ mundi calamitates & pressuræ id gerere vetuissent. Et insit: Alioquin vestram ad nos Eraternitatem convocandi, & pariter de hujusmodi questionibus tractandi nobis erit omnino necessitas, ut videlicet juxta pristinam consuetudinem nobiscum in id ipsum apud Sanctum Petrum convenientes, communes Ecclesiæ contumelias reparemus. Constantè asserit Gallicanos Episcopos spectare ad suam Patriarchalem Synodum, & ipsorum in ea presentiam esse antiquam consuetudinem. Et hinc tandem Carolus Regem rogavit, ut ex quavis Provincia unus ad minimum Legatus Episcopus adveniret. At Metropolita responderunt: Episcopus Romam ad Synodum mittendi necessitas non postulat. Dominus Archiepiscopus exponit. Superius adducta Caroli Regis, seu potius Hincmari ad Joannem octavum Pontificem verba laudat, atque prosequitur: *Exceptio illa, nimirum Ecclesiam Gallicanam non pertinere ad specialem Diocesim Romanam, id est, neque ad consecrationem Romani Episcopi, neque ad ejus Synodum, tametsi Sedem Apostolicam coleret velut particulare Caput Occidentis, & etiam tanquam Caput Ecclesiæ universæ; exceptio; inquam, illa prorsus legitima erat. Prudentè igitur Nicolaus primus effecere conatus est, ut Episcopi Gallicani ad Concilium Romanum convenirent, ut ea ratione in Gallia & in universo Occidente Patriarchalis jurisdictionis amplitudinem constitueret,**

quam Patriarchæ Orientis possidebant in suisque Diocesi. Hi autem Metropolitanos omnes evocabant ad Synodum Patriarchalem. Ad hanc exceptionem stabilendam multa confarminat. Damnatam Ravennatis Ecclesiæ Autocephaliam lucidè conatur traducere in Gallias. Etenim Romanum Episcopum, uti totius Occidentis singulare Caput, & uti Caput Ecclesiæ universæ, venerata semper fuit etiam Ravennatum Ecclesia. Eodem modo illum venerata fuit etiam post datum à Vigilio Pontifice Primatum Ecclesia primæ Justinianæ. Et Antiochenum Episcopum, ut totius Orientis singulare Caput, venerata semper fuit Cypriorum Ecclesia, & tamen duæ posteriores fuerunt, prior præcedit esse Autocephala. Nempe Autocephalia non est aliud quam exemptio à jugo Patriarchalis consecrationis & Synodi. Et Dominus Archiepiscopus, ut suas cogitationes firmet, asserit Magnum Papam Nicolaum prudenter conatum efficere, id est, astutè conatum circumscribere.

Audiamus quid in Hincmarum statuerit octava Synodus. Innovat sextum Nicænum Canonem, & pergit: *Sed quoniam sunt quidam Metropolitanorum, qui ne secundum vocationem Apostolici Præsulis occurrant, à mundi Principibus se detineri sine ratione causantur, placuit talem excusationem omnimodis esse invalidam. Cum enim Princeps pro suis causis conventus frequenter agat, impium est ut summus Præsules ad Synodos pro Ecclesiasticis negotiis celebrandum impediatur, vel quosdam à Conciliis eorum prohibeat, licet tale impedimentum & fictam prohibitionem Metropolitanorum suggestione diversis modis fieri didicerimus. Consueverunt autem Metropolitanam bis in anno Synodos facere, ideoque, sicut dicunt, ad Patriarchale penitus non posse concurrere Caput. Sed sancta hæc & universalis Synodus nec Concilia, quæ à Metropolitanis sunt, interdicens, multò magis illa novit rationabiliora esse ac utiliora Metropolitanorum Conciliis, quæ à Patriarchali Sede congregantur, & idcirco hæc fieri exigit. A Metropolita quippe unius quidem Provincie dispositio efficitur, à Patriarcha verò sepe totius causa Dioceses dispensatur. Ac per hoc communis utilitas providetur. Propter quod & speciale lucrum propter generale bonum postponi convenit, cum à majoribus super hæc facta fuerit advocatio. Quamvis apud quosdam Metropolitanorum antiqua consuetudo, & Canonica traditio pro contemptum ipsorum postposita videantur, non currentibus eis ad communem profectum. Quos leges Ecclesiæ severe condemnantes, omni excusatione remota, subjacere vocationibus proprii Patriarchæ, sive cum communiter, sive cum singularim factæ fuerint, exigunt. Quisquis ergo Metropolitanorum proprium Patriarcham contempserit, & vocationem ejus, quæ sive ad unum solum, sive ad plures, sive ad omnes sit, absque validissima agrotatione, vel Paganorum incursum non obederit, & per totos duos menses post notificationem vocationis ad proprium venire Patriarcham minime festinaverit, vel si quocumque modo latitare, aut non cognoscere nuntium ab illo missum tentaverit, segregetur; si verò intra unum annum eandem contumaciam & inobedientiam demonstraverit, deponatur omnibus modis, & ab omni Sacerdotali operatione*

CAN. 17.

ne decidat, atque à dignitate & honore, qui Metropolitanis convenit, propellatur. Is autem, qui huic definitioni non obederit etiam, & anathema sit. Hæc omnia pro Patriarchalibus Romani Episcopi Synodis innovari & sanciri adversus Domini Archiepiscopi dilectum Magistrum Hincmarum, est suo loco demonstratum. Proinde certum est omnes etiam Gallicanos Episcopos spectare ad Synodum & consecrationem Romani Patriarchæ. Eorum igitur consecrationem ad se retrahere omnino potuisset Magnus Leo: Sed avitum consuetudinem noluit circumducere. Est consuetudo precaria: Gratosè indulta ob distantiam ab alma Urbe.

CAPUT VI.

Romanus Episcopus ostenditur eandem potestatem habere in aliis suis Diocesisibus.

Horum omnium veritas lucet etiam ex litteris Honorii primi Pontificis ad Honorium Cantuariensem, & Paulinum Episcopum Eboracensem. Londinensem, cujus Cathedra ex causis est per Sanctum Augustinum fixa Cantuariæ, & Eboracensem Ecclesias Magnus Gregorius, ad instar Mediolanensis ac Aquilejensis, voluit esse sorores, ac earum Episcopos à se mutuo consecrari. Hoc Privilegium postea innovavit & firmavit laudatus Pontifex Honorius, & addidit causam: *Quia ut hæc vobis concederemus, longa terrarum marisque intervalla, quæ inter nos & vos obstruunt, ad hæc nos condescendere coegerunt, ut nulla possit Ecclesiarum vestrarum jactura per cujuslibet occasionis obtentum quoquo modo provenire, sed potius commissi vobis populi devotionem passitis plenius propagare. Has litteras suæ Anglorum Historiæ inseruit venerabilis Beda, & commentatur: Ne sit necesse ad Romanam usque civitatem per longam prolixam terrarum & maris spatia pro ordinando semper Archiepiscopo fatigari. Palam profitetur utramque sedem spectare ad ordinationem Romani Pontificis, & ipsarum Electos debere Romam accedere. Honorius edicit se privilegium concedere ad preces utriusque Archiepiscopi, & Regum. Exstant plura istiusmodi testimonia.*

Lib. 2. cap. 10.

Ep. 52.

Omitti nequit lucidum Sancti Cypriani testimonium, qui adversus Antipapam Novatianum, novos ubique sub celo aut certè in Romano Patriarchatu Episcopos sacrare meditantem, scribit Antoniano Episcopo: *Quasi possit totum Orbem novi conatus obstinatione peragere. Palam asserit omnes ubique Episcopos ob loci distantiam nec posse apud Romam, nec in suis Sedi- bus à Romano Episcopo consecrari. Romani Pontifices suis passim Metropolitanis & horum Provincialibus Episcopis indulserunt, quod ab Antiochenis Patriarchis fuisse solis Metropolitanis*

Christ. Lupi Opera T. VI

indultum ob regionum distantiam, adivimus supra à primo Papa Innocentio. Nescio quis Antiochenus Patriarcha in Cypri Ecclesia fuit liberalior. Imitatus est Romanam liberalitatem, non tantum Provinciales à Metropolitanis, sed etiam hos permisit consecrari à Provincialibus. Quod esset Ecclesia transmarina. Verum indulgentia nocuit. Ipsam Cyprii Metropolitanam tandem verterunt in jus: Tandem obtinuerunt plenam Autocephaliam. Hoc ipsum ex eodem principio obtinere Galliæ & Germaniæ Metropolitanis tentavit olim Hincmarus, & hodie tentat Dominus Archiepiscopus.

Insignes Pelagii Pontificis ad Walbertum Aquilejæ Patriarcham de hac re litteras in suo Decreto custodivimus nobis Sanctus Ivo Carnuten- sis Episcopus: *Miramur Prudentiam tuam Cumen- si Ecclesiæ denegare consecrare Pastorem, cum jam te ad hoc provocatum noveris Apostolica exhortatione. Si enim in ejus electione quid tibi displicuit sacris Canonibus interdictum, Apologeticis litteris tuis respondere nobis debueras. Nunc verò tibi iteratò scribimus, nolentes alicujus Ecclesiæ Privilegium infringere, licet Apostolica Prærogativa possimus de qualibet Ecclesia Clericum ordinare. Desine jam cuspiam zelo electum à Clero & expetitur à populo Lintvvardum Cumeni Ecclesiæ Antistitem protelare. Quia si protelaveris, & eum consecrare toties monitus non maturaveris, cum ad nos venerit, procul dubio consecratus abit. Quia licet id Apostolica auctoritate facere valeamus, tuo tamèn incitatur exemplo, qui transgressis terminis tibi commissis, in Ecclesia Saloneni Episcopum ordinare ad indecentiam Apostolicæ Sedis presumpseris. Quod quantæ prævaricationis sit, ipse perpende. Est error in nomine ac titulo Aquilejensis Episcopi. Isto enim tempore Aquilejensis Ecclesia nullum habuit Episcopum nomine Walbertum. Et Aquilejenses Episcopi tunc nondum sibi arrogaverant titulum Patriarchæ. Existimant aliqui Epistolam scriptam ad Paulinum Episcopum: Hic enim potenter studuit dilatare novum tunc schisma trium capitulorum, atque ita etiam Saloni- tani Metropolitanam consecrationem invadere. Alii censent non esse credibile, ut Pelagius Orthodoxum Episcopum bis remiserit ad Schismaticum Metropolitanam, & per ipsum jufferit consecrari. Hinc credunt Epistolam non esse primi aut secundi Pelagii, sed alicujus Pontificis, qui post extinctum schisma federit. Et certè Walbertus & Lintvvardus non sunt Latina nomina, sed Longobardica. Quidquid sit; Epistola nos docet plura. Primò, quod Romanus Pontifex in quavis ac ex quavis Ecclesia possit non tantum Episcopos, sed etiam Clericos consecrare. Secundo, quod Occidentalium Metropolitanarum in consecrandis Episcopis potestas sit privilegium Apostolicum atque Indultum. Tertio, quod Pontifex sine rationibus non consueverit illi derogare. Et sane ita convenit. Et Romani olim Pontifices constanter observarunt. Nam & hic- vides Lintvvardum electum à Pontifice ad suam Metropolitanam fuisse bis remissum. Quomodo etiam cum Theutboldo Lingonensium Electo processit Stephanus sextus. Videtur tunc Papa*

K k

alic-

alienarum Provinciarum Episcopos non nisi in tertia instantia consecrasse. Rogandus est Pontifex, ut Electis non facile det facultatem accipiendæ consecrationis à quolibet Catholico Antistite, sed Provinciales à propriis Metropolitibus, hos à propriis Suffraganeis aut Primatibus jubeat consecrari.

Quidquid sit de istarum litterarum auctore, omittere nolim quod de primo Pelagio scribit ad Constantium Metropolitanam Mediolanensem Magnus Gregorius. Constantium Electum, nisi prius de dammandis tribus Capitulis & admittendo quinto Concilio solemnem & scriptam professionem faceret, confirmare noluit Gregorius, & ad queritamentum de hac re eumdem jam consecratorum rescriptit: *Decessor Fraternalitatis tue Laurentius districte cautionem Sedi Apostolicæ emisit, in qua viri nobilissimi in legitimo numero subscripserunt. Inter quos ego quoque, tunc Urbanam Præturam gerens, subscripsi.* Assurmat Laurentium non dumtaxat ad solemniorem professionem fuisse compulsam, sed & evocatum Romanam, ibi profiteri iustum coram Magistratu, & à Pelagio Pontifice consecratum. Et hæc omnia Gregorius adeo probavit, ut ex ipsis sum in Constantio factum stabiliverit. Pelagium imitatus est Joannes octavus. Etenim Asperum Mediolanensem Archiepiscopum degradavit, procedi jussit ad novam electionem, Electum vetuit consecrari à Suffraganeis, jussit mitti Romam, & adjunxit: *Nos secundum morem pristinum, & secundum Regiam concessionem volumus Archiepiscopum consecrare.* Secundum morem antiquum, quo Romanus Pontifex quorumvis in Occidente Episcoporum consecrationem ex causis potest sibi reservare. Recentiora exempla possint adduci plurima. Et quoties Metropolitæ adversum similes consecrationes intercesserunt, Sanctus Petrus Apostolus semper triumphavit. Porro Glabri Rudolphi in loquendo & scribendo licentia avitæ ac manifestæ veritati non potest præscribere. Est imperita loquacitas. Etenim Metropolitanarum ac Provincialium Episcoporum in danda & accipienda à sese invicem consecratione morem, quem certum est esse gratuitum beneficium ac privilegium, censet esse Apostolicum & Canonicum tenorem. Est ab Hinemaro mutuatus error. Quocirca præfens Canon per omnia rectè definit.

Quod Episcopales etiam per Africanam Diocesim consecrationes spectent ad Romanam Ecclesiam, & non nisi ob itineris molestias sint Carthaginensi Archiepiscopo ac aliarum Provincialium Primatibus indultæ, abundè lucet ex supra laudatis litteris Sancti Cypriani ad Antonianum Episcopum. Etiam ex litteris ad Sanctum Papam Cornelium: *Quod tibi de Fortunato isto Pseudo Episcopo, à paucis & inveteratis hereticis constituto, non statim scripsi, frater charissime, non ea res erat, quæ in notitiam tuam deberet per nos festinatè perferri. Maxime quando & Fortunati nomen jam satis nosces, qui est unus ex quinque Presbyteris, jam pridem de Ecclesia profugis & sententia Coepiscoporum nostrorum nuper absentis. Et*

infra: Quando hæc omnia contemnantur à nobis, & miserim tibi proxime nomina Episcoporum istæ constituendum, qui integri & sani in Ecclesia Catholica fratribus præsumt. Omnium recenter consecratorum per omnem Africanam Episcoporum nomina & qualitates Romam festinatè referre adeo debebat Carthaginensis Archiepiscopus, ut de omisso hoc etiam circa Anti-Episcopum Fortunatum, à Felicissimi Diaconi factioneturbulenter intrusum in Carthaginensem Cathedralam, officio Sanctus Cornelius fuerit conquestus. Quæ hujus festinatæ relationis necessitas? Ut singulorum in Africa Episcoporum qualitates, electionem, & consecrationem discerneret Pontifex, atque tunc aut infirmaret aut confirmaret. Apostolicis per sextum Nicænum postea confirmatus Canon ei deferebat prævium consecrationi examen & confirmationem, etiam ipsam consecrationem; verum transmarini itineris difficultas Romanos Pontifices permovit ad istam indulgentiam. Interim factæ post consecrationem relationi noluerunt ullo modo renunciare.

Quin & post Nicænam Synodum voluerunt præviam confirmationem sibi restitui. Lucet ex Syricii Pontificis Decretali, multam disciplinam reformante, ad omnes Africæ Antistites epistola, cujus hic est primus reformans articulus: *Nemo extra conscientiam Sedis Apostolicæ, hoc est, Primatis audeat ordinare. Integrum enim judicium est quod plurimorum sententia consequitur, Sextus Nicænus Canon consecrandos Provinciales Episcopos mandat confirmari non tantum à Metropolitana, sed etiam à Patriarcha aut Exarcho. Porro per omnem Africanam & Carthaginensem Exarchus ordinabat Episcopos, & quicquid etiam Primas in sua Provincia. Consecrandi habebant electionem inter Exarchum & Primates. Dabatur locus præventioni. Interim Primas sine prævia Exarchi confirmatione nequebat consecrare. Et omnes antiqua sua consuetudine freti censebant præviam Primatis & Exarchi confirmationem sufficere, nec esse opus simili confirmatione Sedis Apostolicæ. Hanc tertiam confirmationem censebant non solummodo adversam suis antiquis moribus, sed & superfluum. Nihilominus antiquos mores Syricius voluit corrigi, regi deinceps juxta sextum Nicænum Canonem, ideoque etiam Apostolicæ Sedis judicium ante consecrationem expectari. Et addidit ipsum nullo pacto esse superfluum: *Quia integrum judicium est, quod plurimorum sententia consequitur.**

Notanda sunt verba: *Sedis Apostolicæ, hoc est, Primatis.* Africani Episcopi allegarunt sibi præter singularum Provincialium Primates seu Præfectos esse totius Dioceseos Primatem, seu Exarchum: Et horum dumtaxat confirmationem exigi à Nicæno Canone. Allegarunt sui Exarchi Autocephaliam, ideoque se non spectare ad Romani Pontificis confirmationem aut consecrationem, sed dumtaxat ad relationem obligari. Etenim Africana Ecclesia semper dilexit atque ambivit sui Exarchi Autocephaliam: Et habuit anfas. Etenim apud antiquam Ecclesiam solæ quatuor Dioceses habuerunt: Exarchum &

Thracica, Asiatica, Pontica, & Africana. Et trium priorum Exarchi erant omnino Autocephali. Hinc ad idem fastigium aspirabat Exarchus Carthaginensis. Et ex quo tempore Sanctus Cyprianus, & Sanctus Firmilianus, Cæsariensis in Cappadocia Episcopus, Exarchus Ponticæ Dioceseos, contra Sanctum Pontificem Stephanum, & datum aut acceptum in hæresi Baptisum, conjunxerunt & erexerunt cornua, ambitus insigniter excrevit. Igitur adversus illum edixit Syricius: *Apostolicæ Sedis, id est, Primatis.* Edixit Africanæ Ecclesiæ nullum esse Exarchum, seu Autocephalum Primatem, nisi solum Episcopum Romanorum. Proinde Africani Episcopi omnino spectant ad ordinationem Romanam, ideoque ipsos Pontifex non tantum prævite confirmare potest, sed & consecrare. Interim illi antiquum morem non correxerunt. Pertexerunt citra præviam Romani Pontificis confirmationem consecrare. Lucet ex variis locis Sancti Augustini, ac Sancti Possidonii, item ex variis Africanis Synodis. Nempe suarum consuetudinum Afri erant pertinaciter tenaces, & Syricii Successores dissimulare maluerunt, quam litigare.

Apostolicæ Sedis jus insigniter proficitur Magnus Afrorum Doctor Sanctus Optatus Milevitanus Episcopus. A Romana Sancti Melchiadis Pontificis Synodo factam Donati in Casinigris Episcopi damnationem exponit, atque profequitur: *Eodem tempore idem Donatur petit, ut ei revocati ad Carthaginem contingeret. Tunc à Fulvio, ejus Suffragatore, Imperatori suggestum est, ut bono pacis Cæcilianus Brixia retineretur. Et factum est. Tunc duo Episcopi ad Africanam missi sunt, Eunomius & Olimpius, ut remotis duobus unum ordinarent. Venerunt Carthaginem: Fuerunt per quadraginta dies, ut pronuntiarent ubi esset Catholica. Hoc seditiosa pars Donati fieri non est passa. Quæ verba rectè commentatur Magnus Gallicanæ Ecclesiæ Doctor Gabriel Albaspinæus Aurelianensis Episcopus: *Necesse est fateri hos duos Episcopos, Eunomium ac Olimpius, à summo Pontifice fuisse missos. Alioquin potestatem non habuissent alium in Africa ordinandi. Sed nota, quemadmodum ordinatio in aliis Provinciis & longè distans potest celebrari à summo Pontifice. Quia nempe ex Apostolico Canone spectat ad Pontificem. Hic eam ob itineris molestias gratiosè indulget Provincialium Episcopis, ideoque ex causis potest ipsam revocare ad se, vel aliis delegare. Et quidem Sanctus Optatus loquitur de ipsa Primatiali Carthaginensi Ecclesia. Etiam nota, quod laudatæ, quam clarum est fuisse Patriarchalem, Melchiadis Synodo adfuerint Melecus Mediolanensis, Maternus Agrippinensis, Rheticius Augustodunensis, ac Marinus Episcopus Arelatenensis. Ex quo vides & Italicam, & omnem Gallicanam Diocesim tunc spectasse ad Synodum, ideoque & ad consecrationem Romani Pontificis.**

Istud Romanæ Ecclesiæ jus laudat etiam Magnus Gregorius. Dominicum Carthaginensem Primatem de factis quibusdam relationibus laudat, atque adjungit: *Scientes præterea, unde in Christi Lupi Opera T. VI.*

*Africanis partibus sumpserit Ordinatio Sacerdotalis exordium, laudabiliter agitis, quod Sedem Apostolicam diligendo, ad officii vestri originem prudenter recordatione recurritis. Quod Africana Ecclesia ab ipsis Apostolis non acceperit Evangelium, sed serius crediderit, aliquoties proficitur Sanctus Augustinus. Quod à Romana Ecclesia acceperit primos Doctores atque Episcopos, gloriatur in Præscriptionum libro Tertullianus: *Habet Romam, unde nobis quoque auctoritas præsto est. Per auctoritatem omnino intelligit originem.* Proinde Africana Ecclesia est Romanæ tradux & colonia, ac illi fecit nescio quis antiquus Pontifex quod Bulgarorum Ecclesiæ fecit Nicolaus primus: *Vos sive Patriarcham, sive Archiepiscopum, sive Episcopum vobis ordinari possuletis, à nemine hunc velle congruentius, quam à Pontifice Sedis Beati Petri, à quo & Episcopatus & Apostolatus sumpsi initium, ordinari valeatis. In quo hic est ordo servandus, ut videlicet à Sedis Apostolicæ Præsule sit nunc vobis Episcopus consecrandus, qui, si Christi Plebs ipso præstante crescit, Archiepiscopatus privilegia per nos accipiat, & ita demum Episcopos sibi constituat, qui ei decedenti Successorem eligant, & propter longitūdinem itineris non jam huc consecrandus, qui electus est veniat, sed hunc Episcopi, qui ab obeunte Archiepiscopo consecrati sunt, simul congregati constituant.* Cunctis, dum admittunt Evangelium, remotis gentibus primum Episcopum consecrare consuevit Romanus Pontifex, & quivis Patriarcha, ac Successorem consecrationem Provincialibus ob itineris molestias indulgere. Demonstrari hoc potest plurimis exemplis.*

Eandem Romanæ Ecclesiæ potestatem nostri septimi Gregorii tempore insigniter professi sunt Cyriacus Carthaginensis Primas, ac Anzir Saracenorum Rex in Sitifensi Mauritania. Adde desolata tunc erat Africana Ecclesia, ut non haberet nisi duos Episcopos: Nempe ipsum Cyriacum, & nescio quem alium consecratum à Gregorio. Hunc Cyriacus, quia solus consecrare non poterat, Romam miserat consecrandum. Interea Anzir etiam sibi subditis Christianis permisit eligi Episcopum, atque electus fuit Servandus Presbyter. Et quia etiam duo Episcopi consecrare non possunt, similiter hunc & Cyriacum Archiepiscopos & Anzir Rex miserunt Romam, & postularunt consecrari à Gregorio. Sitifensis Mauritania est vicina Hispaniæ, remota ab Italis: Et isto adhuc tempore Saraceni dominabantur Hispaniis. Cur ergo Anzir Rex Servandum non misit ad Hispaniarum Episcopos? Quia peritus erat Christianorum Canonum, qui cunctas Afrorum Antistitum consecrationes deferunt Episcopo Romanorum. Et hinc de ob-

Cap. 36.

Ep. 70.
c. 73.Lib. 3.
Epist. 2.

Lib. 1.

Ep. 55.

Lib. 3.
Ep. 19.
20. 21.

CAPUT VII.

Mediolanensis Ecclesie supra Aquilejensem Primatus largius refutatur.

Mediolanensis Cathedralis supra Aquilejensem Metropolitam ac alias Veneticæ Provincie Ecclesias Primatum Illustrissimus Dominus Petrus de Marca firmare possit ex authentica Epistola, qua Sanctus Ambrosius Felicem Comensem in ista Provincia Episcopum invitavit ad novæ, quam sub Sanctorum Apostolorum nomine extruxerat Sanctus Bassianus Laudensis Episcopus, Basilicæ Dicationem. Affirmat Felicem esse consecratum suis manibus, ipsum ex imperio tractat, ut filium, & adesse non rogat, sed jubet. Quo jure possit Ambrosius in aliena Provincia consecrasse Episcopum? Certè non alio quàm Primatus. Nempè id fecerat vacante Metropolitica Aquilejensis Ecclesie Cathedrali. Isto casu variæ apud Latinos Provincie habuerunt varias consuetudines. Quædam omnes consecrationes futuro Metropolitæ reservarunt, quædam detulerunt Provincie Protothrono, aut seniori, quædam vicinam Metropolitam invitarunt. In Aquilejensem Provinciam Mediolanensis Episcopus videtur tunc fuisse usus jure sui Primatus. Quod enim non sororio aut fraterno jure usus fuerit Magnus Ambrosius, demonstrat epistola, quam Francorum Legatis, Constantinopolim proficiscentibus post quintum Concilium, dedit Clerus Italicæ. Datium Mediolanensem Archiepiscopum, quod tria Caputula damnare pertinacissimè nollet, ad sedem ferè annos Imperator Justinianus exulem Constantinopoli detinuit, ipsum remitti supplicat dictus Clerus, & adjungit causam: *Quia cum penè omnes Episcopi, quos ordinare solet, sic bene scitis, mortui sint, immensa populi multitudo sine Baptismo moritur.* Quod nempè in Italia quævis Episcopalis Parochia olim haberet unicum dumtaxat Baptisterium, & solus Episcopus omnem populum baptizaret. Aquilejensis Metropolitæ nec ob tantam necessitatem potuit in Mediolanensi Provincia consecrare novos Episcopos: Quod nempè illius Archiepiscopo non esset frater, sed subditus ac filius.

Respondente hæc omnia non esse fundata. In laudata epistola id disertè proficitur ipse Sanctus Ambrosius: *Erit mihi fructus dulcissimus, quod meum in te judicium comprobabitur.* Ordinatō non reprehenditur, quam accepisti per impositionem manuum mearum, & benedictionem in nomine Domini JESU. Ad Basilicarum Dicationes olim solebant invitari plures Episcopi, ista occasione fieri Synodus, & occurrentes quæstiones definiri. Ita tunc factum fuit etiam in Laudensi civitate. Hinc Felix Episcopus advenit: Timuit datam sibi ab alieno Metropolitæ consecrationem discuti atque damnari. Et

ipsam approbandam, quo virum sistat, ei spondet Ambrosius. Ipsam spondet non admittendam sine examine, sed probandam & firmandam. Et haud dubiè fuit ita gestum. Et hinc oritur quæstio, qua auctoritate istam consecrationem Sanctum Ambrosius attentaverit. An jura aliena invaserit ac fuerit prævaricatus? Et hoc posterius quibusdam videtur non incredibile. Etenim Nestorio Constantinopolitano Episcopo, ac ejus Successori Sancto Joanni Chrysofomo Ambrosius fuit author, ut in Pontica Diocesi attentarent non tantum consecrationes Episcoporum, sed & degradationes. Suum à se damnatum atque Apostatam Diaconum Gerontium, quem Helladius Cæsariensium Primas consecravit Nicomediensem in Bithynia Archiepiscopum, per laudatos Episcopos rogavit ejici. Et tandem ejecit Sanctus Joannes, ac ejus in locum consecravit Pantophium. Et hic illi in Synodo ad Quercum fuit unus è gravioribus accusationis articulis. Rei seriem habes apud Hermiam Zozomenum. Etiam adducta Ambrosii verba, *Meum in te judicium comprobabitur*, quibusdam videntur altè clamare, istam consecrationem fuisse propriam usurpationem.

Respondendo occultæ rei fundum posse penetrari ex consequentibus Sancti Ambrosii verbis: *Multa messis Christi, sed pauci operarii. Et discretè reperuntur qui adjuvent. Verum hoc vetus, sed potens est Dominus, qui mittat operarios in messem suam.* Certè in illo ordine Comensium jam plerique cæperunt credere Magisterio tuo, & Doctrina tua verbum Dei receperunt. Sed qui dedit credentes, & adjuvatores dabit. Inter seductos ab Imperatore Constantio, & ejusdem Principis seductores Episcopos fuit Aquilejensis Metropolitæ Fortunatianus, de quo scribit in virorum Illustrium catalogo Sanctus Hieronymus: *Fortunatianus in hoc habetur detestabilis, quod Liberium Romanæ urbis Episcopum, pro fide ad exilium pergentem, primus sollicitavit ac fregit, & ad subscriptionem hæresos compulit.* Non fuit Arianus hæreticus, sed Palatinus forex, & omni Palatii vento circumlata arista, ideoque egit servilem in Catholica fide vertumnum. Et omnes suæ Provincie Ecclesias aut hæresi, aut ejus communione fœdavit. Nam & Ursatium ac Valentem, fœdissimos Arianæ fœcis Circumcelliones Episcopos, liberè permisit per ipsas grassari. Porro ad Christi Domini trecentiesimum septuagesimum sextum, & undecimum Imperatoris Valentinianum annum scribit in Chronico laudatus Hieronymus: *Post Auxentii seram mortem, Mediolani Ambrosio Episcopo constituto, omnis ad fidem restam Italia convertitur. Aquilejensis Clerici, quasi Chorus Beatorum habentur.* Posteriora verba laudant proximum Fortunatiani Successorem Sanctum Valerianum, qui factus Episcopus non tantum in dogmate, sed etiam in disciplina fecit statim illic nova omnia atque sanctissima. Videtur eodem anno post Sanctum Ambrosium factus Episcopus. Et vacante adhuc ista Metropoli defunctus est Comensis è Fortunatiani grege Episcopus, ejus in locum electus Felix, eodivit Ambrosius, electionem probavit, & consecravit

cravit Electum. Eos qui hoc post Valeriani mortem contigisse opinantur, existimo non audiendos. Nam quomodo tantus Augusta orthodoxy Principis autoritate stipatus Metropolitæ suas civitates non expurgasset? At manet quæstio, Quæ potestate Ambrosius ista patriverit. Ea ipsa, qua Anemium consecravit in Metropoli Syriensium. Apostolica delegatione Sancti Damasi Pontificis. Ejus verba, *Meum in te judicium comprobabitur*, nequaquam important attentatum, sed solam Electi ac electionis confirmationem. Ambrosius fuit rigidissimus Canonum custos, de ulla ipsorum prævaricatione numquam vel notatus. Ex his interim lucet quod Felicem non ex suæ Sedis jure aut privilegio consecraverit. Si enim Mediolanensi Cathedrali fuisset talis consuetudo aut Prærogativa, ista consecratio non poterat in quæstionem devocari ad Synodum.

Quod Mediolanensi Cathedrali super Veneticæ Ecclesias nullus umquam Primatus fuerit, demonstrari potest etiam ex aliis principiis. In Aquilejensi Concilio, unico Domini Archiepiscopi fundamento, clarè habemus: *Episcopi qui huic Concilio interfuerunt, Valerianus Episcopus Aquilejensis, Ambrosius Episcopus Mediolanensis.* Et infra: *Stagrio & Eucherio, viris clarissimis Consulibus, Aquilejæ in Ecclesia confidentibus cum Episcopis, Aquilejensium civitatis Valeriano, Mediolanensis Ambrosio.* Et iterum, *Episcopi & Presbyteri, qui Concilio subscripserunt, Valerianus Episcopus Aquilejensis, Ambrosius Episcopus Mediolanensis, Eusebius Episcopus Bononiensis.* Valerianus, licet consecratione junior, in omnibus præfertur Ambrosio, quod nempè Sororum Ecclesiarum essent fratres Episcopi, & ille esset in propria civitate. Adeo fida sunt Domini Archiepiscopi fundamenta. Nec refert quod Sanctus Ambrosius Aquilejæ egerit quasi omnia, os & lingua Concilii. Egit enim per Doctrinæ excellentiam, non per Prærogativam Sedis. Et antiqua Romani Imperii noticia inter septendecim Italicæ Provincias primo Venetias, secundo Æmiliam, tertio loco ponit Liguriam, atque ita Apostolicus Canon non patitur, ut Liguriæ Archiepiscopus in Venetiarum Cathedras habuerit Primatum. Et quid opus multis? Etiam in laudata, quæ hocce Metropolitæ ab invicem ex more consecrari affirmat, ad Joannem Patricium epistola Pelagius Pontifex disertè addit: *Ita tamen ut in ea civitate, in qua erat ordinandus Episcopus, alterius Civitatis Pontifex occurrere debuisset, ut ordinandi electio à presenti Ordinatore ex consensu Universalis, cui præferebatur, Ecclesie melius ac facilius potuisset agnosci, & in sua qui ad Episcopatum provehendus erat, nec tamen Ordinatori suo subdendus fuerat, ordinaretur Ecclesia.* Lucida sunt verba: *Nec tamen Ordinatori suo subdendus fuerat.* Quod ut palam profiteretur antiquus mos, justè non Ordinandum ad Ordinatorem, sed hunc ad istum accedere. Accedere ad istius civitatem. Quæ omnia Primatui lucidissimè adverfantur. Porro istius moris originem denuò fateor à meignorari.

Obstare videtur ejusdem Pelagii ad Valerianum Patricium Epistola: *Istud est quod à vobis Chrib. Lupi Opera T.VI.*

iterum postulamus, ut Paulinum Aquilejensem Pseudo-Episcopum, & illum Mediolanensem Episcopum, ut clementissimum Principem sub digna custodia dirigatis, ut & iste qui Episcopus nullatenus esse potest, quia contra omnem Canonicam consuetudinem factus est, alios non perdat, & ille qui contra morem antiquum ordinare præsumpsit, debita Canonibus vindictæ subiacet. Prior ad Joannem Patricium Epistola affirmat esse antiquum morem, ut hi Metropolitæ sese mutuo consecrent: Hæc verò Epistola à Vitali factam Paulini consecrationem affirmat esse contra Canonicam consuetudinem & antiquum morem. Eam adeo detestatur, ut asseveret Paulinum esse Pseudo-Episcopum, & nullatenus posse Episcopum esse: Quomodo hæc coherent? Respondeo coherent. Verum res est altius repetenda. Et notanda sunt verba posterioris Epistolæ: *Recolere debet Celsitudo vestra, quid per vos Deus fecerit tempore illo, quo Histriam & Venetias Tyranno Totila possidente, Francis etiam cuncta vastantibus, non ante tamen Mediolanensem Episcopum fieri permisisset, nisi ad clementissimum Principem exinde retulissetis, & quid fieri debuisset, ejus iterum Scriptis recognovissetis, & inter ubique ferventes hostes Ravennam tamen & is qui ordinabatur, & is qui ordinaturus erat, providentia Culinis vestri deducti sunt.* Antiquum morem, qui duos hos Metropolitæ ab invicem consecrari jufferat, Pelagius ad dirumpendas ipsorum contra quintum Concilium conjurationes circumscripterat atque aboleverat: Utrumque jufferat deinceps à propriis Comprovincialibus consecrari. Verum Vitalis & Paulinus Papale Decretum spreverunt, garrientes eoufque non tendi Apostolicam Potestatem. Et per ipsos in cespitationem adducto Patricio Papa respondit in Sancti Petri arbitrio esse ista omnia, demonstratque lucido ac nupero exemplo. Etenim antiquus mos non tantum Metropolitam à Metropolitæ, sed insuper utrumque jubebat consecrari in propria civitate: Et istius nuper ad Apostolicæ Sedis & Imperatoris Justiniani Decretum factam mutationem ipse Patricius Valerianus fuerat exsecutus, utrumque Metropolitam cogens Ravennam accedere in alienam Provinciam, ac ibi consecrare & consecrari. Apostolicam potestatem etiam sibi adesse asseruit Pontifex, atque ita morem, qui illos ab invicem consecrari voluit, item à se posse mutari. Et in litteris ad Joannem Patricium edicit intimam hujus suæ Potestatis radicem: *Videamus utrum vel ipsarum consuetudinem partium in sua Ordinatione conservaverint. Nempè is mos antiquus fuit, ut quia pro longinquitate vel difficultate itineris ab Apostolico onerosum illis fuerit ordinari, ipsi se invicem ordinare debuissent.* Affirmat duo. Primò, quod uterque Metropolitæ juxta Canones debeat ordinari ab Apostolico. Deindè, quod ob itineris molestias factum illis sit gratiosum mutæ consecrationis Indultum. Et hinc infert Paulinum esse consecratum contra omnem Canonicam consuetudinem & antiquum morem, ideoque esse Pseudo-Episcopum. Quia nempè post istius indulti legitimum & efficacem revocationem consecratus fuit

contra Apostolicum ac sextum Nicænum Canonem: illud autem generaliter clarum est, quod si quis præter sententiam Metropolitanæ fuerit factus Episcopus, hunc magna Synodus deservit Episcopum esse non oportere. Per Metropolitanam intelligit Patriarcham. Et hinc vides istum morem fuisse precariam gratiam, & illius primum immutatorum fuisse primum Pelagium.

Quod ipsum insigniter lucet ex privilegio Ticinensis Ecclesiæ. Ejus Episcopum fuisse à Sancto Ambrosio consecratum testatur in illius vita Paulinus Presbyter, & tamen in Constantini Pontificis vita scribit Anastasius Bibliothecarius: Romam venit & Benedictus Mediolanensis Archiepiscopus orationis voto, & suo se Pontifici præsentare. Altercavit verò & pro Ecclesiæ Ticinensi, sed victus est, eò quod à præfatis temporibus Sedis Apostolicæ, ejusdem Ticinensis Ecclesiæ Antistes ad consecrandum pertinebat atque pertinuit. Quia nempe quis post Sancti Ambrosii tempora Pontifex Ticinensium Episcopis dederat honorem Pallii, & privilegium plenæ exemptionis. Hinc etiam Lintardum Ticinensem Episcopum fuisse à Nicolao primo consecratum testatur in hujus vita idem Anastasius. Et ita fuit usque ad Alexandrum tertium, qui Papienses Episcopos, quod Octaviani schisma & Imperatoris Frederici violentias sectarentur, honore Pallii & sancto Crucis Vexillo privavit, ac reddidit Metropolitanis Mediolanensibus. Etiam de Joanne quinto Pontifice scribit liber Pontificalis: Joannes post multorum annorum curricula propter transgressionem Ordinationis Ecclesiæ Turriganæ, quam sine auctoritate Pontificis fecerat Citonatus Archiepiscopus Calaritanus, pro eo quod antiquitus Ordinatio fuit Sedis Apostolicæ, & ad tempus concessa fuerat ipsa Ordinatio eidem Ecclesiæ. Postmodum protervia faciente Archiepiscoporum, per Præcepta Pontificum ab eadem Ordinatione suspensi

sunt juxta determinationem sanctæ memoriæ Martini Papæ. Et factò Concilio Sacerdotum, novellum Episcopum, qui ab eodem Archiepiscopo ordinatus fuerat, sub ditione Sedis Apostolicæ redintegravit atque firmavit, quorum Chirographus Archivum Ecclesiæ detentus est. Turriganam Ecclesiam per ipsum Sanctum Petrum fuisse à suo Metropolita exemptam aliqui affirmant. Ejus sanè exemptio est antiquissima. Illius Episcopum, quod Saraceni omnem cum vicinis Insulis infestarent Italianam, nescio quis Pontifex indulserat consecrari à Metropolitanis Calaritanis. Et ab horum aliquo passus ille est quod à Vitali Mediolanensi & Paulino Aquilejensi passus fuerat primus Pelagius. Et Joannes quintus similiter vicit. Nempe non tantummodò Metropolitanarum, sed & Provincialium Episcoporum consecrationes & indulgere potest ex arbitrio Pontifex, & indulgas auferre. Sancti Petri tempore Arelatenensis civitas non fuit Metropolis: Et tamen quod ipsi idem Apostolus trium Provincialium Episcopales consecrationes dederit, atque ita trium Metropolitanarum privilegium in eam transtulerit, supra audivimus à Zozyro Pontifice, Sancto Hilario, ejus Antecessore Patrolo, & multis aliis Gallicanis Episcopis. An verum asseruerint, est alia quæstio; interim constanter asseruerunt. Ex quo vides eos, qui hodie sine fronte & mente blaterant similia privilegia adversari Canonibus, ideoque Romanæ Ecclesiæ nullam esse ipsorum impartendorum potestatem, garrere inania, esse indignos Gallicanæ Ecclesiæ abortus, & latrare contra Lunam. Quædam privilegia profiteor esse contra Canones: Addo tamen eadem secundum Canones dari. Canones à donante Pontifice lædi secundum Canones. Ita se ab illo lædi Canones permittunt & gaudent. Ad factiosas linguas plenè compescendas exspecto opportuniorem locum.

CANON XII.

Item ibi mota est quæstio de consanguinitate Regis & uxoris suæ. Undè & Rex in media Synodo surrexit, seque de hac re iudicium sanctæ Synodi per omnia observaturum est professus. Sancta autem Synodus hanc causam in præfenti Canonicè examinari non posse iudicavit, eò quod legitimi accusatores non essent.

SCHOLION.

DE hoc Canone scribit Venericus Vercellensis Episcopus: Intererat huic Convencui Rex Saxonum Hermannus, cui ne apud suos quidem servabatur honor Regius, à quo tunc & istius Synodi cœpit Tractatus. Nam memora-

tus Episcopus Orbo inquit: Audiens ego, quod Rex vesler legitimum non habeat conjugium, sed ex consanguinitate sociatum, iudicio inter eum & uxorem ejus fieri divorcium. Hujus iudicij sententiam non approbarunt Episcopi, dicentes hujus rei tempus non esse. Afferit quod hujus negotii Tractatus fuerit præfenti Synodi exordium, ac primus Canon. Et possit esse. Quoniam

niam adducti per Bertholdum Canones non sunt originales & veri, sed sola perditorum aut latentium Canonum formata per illum compendia. Interim hinc vides, quod tunc etiam

Regum non solum contrahendis, sed insuper bona fide contractis in vetito gradu conjugii nulla esset spes dispensationis. Separabantur.

CANON XIII.

IN fine autem Synodi sententia anathematis cum ardentibus candellis promulgata est in Guibertum Hæresiarum Sedis Apostolicæ pervasorem, & in Apostatas Sancti Petri, Hugonem Album cognominatum, Joannem Portuensem Ex-Episcopum, Petrum Ex-Cancellarium. Item in Liemarum Bremensem, Othonem Hildeshemensem, Othonem Constantiensem, Burchardum Basileensem, Huzmannum Spirenses Episcopos. Item in Vvecilonem Moguntinum invasorem, Sigefridum Augustensem, Norbertum Curiensem. In hos, & in omnes eorum complices inevitabilis sententia anathematis promulgata est.

SCHOLION.

Ille Portuensis Episcopus fuit vocatus non Joannes, sed Petrus. Etenim de Moguntino Latrocinio scribit præfatus Venericus; Conventur Petrus Episcopus Portuensis Ecclesiæ, & duo Cardinales Romanæ Ecclesiæ. Hic est omnino Portuensis Episcopus, quem præfens Synodus damnavit: Petrum Cancellarium etiam Cardinalis Benno numerat inter Cardinales nostri Gregorii adversarios, addens illum ante hujus Papatum fuisse Cardinalem. Eum Bertholdus appellat Ex-Cardinalem, quod jam antea esset à Gregorio degradatus. Ob varia præsertim in Legationibus facinora degradatus fuit etiam Hugo Albus, quem supra audivimus fuisse ex Coryphæis etiam Brixinensis latrocinii. Petri Portuensis Episcopi Apostasiam exponit Hugo Abbas Flaviniacensis. Affirmat Juratonem Sancti Benigni Divionensis Abbatem à clauso intra Sancti Angeli Castrum Gregorio fuisse legatum ad postulanda à Roberto Nortmannorum Duce auxilia, atque prosequitur: Abbas obedientiam non segniter executus, Principem adduxit, & data urbi obsidione, patefactoque ingressu, Rege Henrico fugato, Papa liberatur, & ad Lateranensem Palatium cum gloria reducit. At quia Nortmannorum instabilitas, urbe capta & præda data, multa mala perpetraverat, nobilium Romanorum filias suprando, & nocentes pariter ac innocentes pari pœna affligendo, nullumque modum, uti victoribus mos est, in rapina, crudelitate, di-reptione habendo, veritus ne Duce recedente infidelitas Romana exagitata recrudesceret, & quos antea habuerat quasi fidos amicos, pateretur infidos, cedendum tempori arbitratus, Salernum se contulit. Rex verò, hoste adventante, fugæ præsidium requirens, sigillum Domini Papæ, quod

furto subripuerat, secum tulit, & Portuensem Episcopum, quia olim familiaris Papæ fuerat, sibi conciliatum secum duxit. Hinc ergo ille Portuensis Episcopus exindè conspiravit cum Guiberto & Henrico, & est merito damnatus. Hisce de rebus ad omnes Sancti Petri in Germania fideles scripsit Comitissa Mathildis: Notum vobis factum, quod falsus Rex Henricus furto subripuit sigillum Domini Papæ Gregorii. Unde si quid audieritis quod discordet à nostra allegatione, falsum arbitremini, neque mendacis ejus acquiescatis. Prætereà Episcopum Portuensem secum duxit: Quoniam olim fuit familiaris Domini Papæ. Si igitur aliquid vobiscum, vel contra vos vult per eum operari, eum falsum testem nolite dubitare. Existat epistola apud eundem Hugonem. Et ex his discimus, quod non ex castro Sancti Angeli, sed ex Lateranensi Palatio Gregorius fugerit Salernum.

Porro de Sigefrido Augustensi Episcopo scribit præfatus Venericus: Anno millesimo octogesimo nono defunctus est VVigoltus Augusta alter Episcopus, qui Sigefrido ejusdem civitatis Episcopo adhuc vivente, per partium studia est subintroducendus. Qui furtivè ad ordinationem ingressus, per Sigefridum Moguntinæ Ecclesiæ Archiepiscopum ordinatus est Goslaris in Saxonia, cum Augusta civitas sit juxta Alpes in Rhetia. Qui certè non juxta solemnem aliorum Episcoporum morem intravit cum Clero & populi suffragiis, sed cum hostibus ejusdem civitatis, quæ primò quidem per prodicionem capta, & per Imperatorem liberata, deindè etiam capta est, similiter per prodicionem, & ad solum usque destructa. Tum verò ingens præda facta est ibi ex rebus atque bonis tam Cleri quàm populi, quibus apud hostes prodesse non potuit templum Dei, & Ecclesia Sanctæ Mariæ Virginis, ubi hæc recondita sunt propter metum hostibus incursum. O quam bonus Pastor, & quam prudens familia Dei Dispensator

fator fuit ille *VVigoltus* ! Qui, utpote fur, intravit ipse in civitatem cum furibus, & homicidiis, atque raptoribus, ut raperet, mactaret, & perderet. Quod cum factum sit feria quarta ante cenam Domini, postera die accessit ad Altare Domini, & manibus sanguine & iniquitate plenis præsumpsit sacri Christiani consecrationem sibi usurpare. At post completum officium infirmari cepit, & post aliquot dies cum magno tormento vitam finivit. Capta autem civitate captus est & Sigefridus Episcopus juxta Altare Dei, quem *VVelpo* Dux quondam *Bavariæ*, persecutor Ecclesiæ, fecit in sua custodia teneri, donec sese redemisset tanti estimatione thesauri, quanta suppleret avaritiam hostis iniqui. Habemus hinc varia.

Primò, quòd Episcopi consecratio fieri non possit in pago aut vili oppido, sed in civitate Cathedrali aut Metropolitana. Secundò, quòd hæc Sigefridi damnatio videatur non esse prima. Etenim *Wigoltus* fuit consecratus à Sigefrido Moguntinensi Metropolitana, dudum defuncto ante præsentem Synodum. Pròinde prima Sigefridi damnatio videtur facta per septimum Gregorium. Respondeo tamen hanc esse primam illius damnationem. Audiamus rem ab Augustensis Ecclesiæ Chronico. Ad istius sæculi annum septuagesimum septimum exponit Embriconis Episcopi mortem ac prosequitur: *Sigefridus in schismate electus Augustæ preponitur Episcopus. VVigoltus Canonicus ex familia Ecclesiæ Episcopus constituitur.* Et ad annum octogesimum tertium pergit: *Magister Henricus Canonicus cum VVigolto Anti-Episcopo expulsus in Canobio Sancti Magni obiit, & ibi est sepultus.* Perstitit maledicere *Wigolto*, & scribit ad annum octogesimum quintum: *Sigefridus Augustensis Episcopus, & Norbertus Præpositus Curienfis Ecclesiæ Pastor à Moguntino Episcopo sunt ordinati.* Electum *Wigoltum* Metropolitanam Sigefridus statim confirmavit & consecravit, atque ita exufflavit electionem Sigefridi. Et quoniam Sigefrido favebat Rex *Henricus*, *Wigolti* consecratio debuit apud septimo Gregorio fideles Saxones peragi. Sigefridus ipso Gregorio fideles Saxones peragi. Sigefridus ipso præsentis Synodi ac Moguntini Latrocinii anno est consecratus ab intruso, *Simoniaco*, atque Schismatico Moguntinensi Metropolitana *Wecilone*, atque ita à præsentis Synodo damnatus. Ob duas præsertim causas. Primò, quòd cassatæ electionis vigore se curasset consecrari. Secundò, quòd id fieri permisisset ab improbo *Wecilone*. Eadem de causa damnatus est *Norbertus Curienfis Episcopus*: Erat enim simul cum Sigefrido consecratus. *Wecilonis* damnati causas supra exposui. Istud Chronicon addit & aliam: *Rex Ecclesiæ Moguntinæ Episcopum VVecilonem præfecit. Qui statim ab Episcopo B. ordinatus, à Legato Guiberti fuit Palliatus.* Existimo fuisse ordinatum à Roberto Bambergensi Episcopo. Isto enim tempore Moguntina Ecclesia nullum habuit Suffraganeum, cujus nomen à littera *B.* inciperet. Ex præfatis *Venerici* verbis habemus tertio, quòd Ecclesiæ, in quibus fideles contra hostile incursum deponunt suam suppellectilem, spoliare sit Christianis

indigna impietas. Porro an crimina, quæ *Wigolto* impingit *Venericus*, sint vera, non solum discutere. Nec item crimina *Sigefridi* nec aliorum hic cum ipso damnatorum Episcoporum. Augustanæ urbis à *Wigolto* invasionem *Conradus Abbas Upergenfis* scribit factam istius sæculi anno octogesimo octavo: *Augusta urbs insidiis Suevorum in Cæna Domini capta, secunda feria Paschæ destruitur. Et Sigefridus ejusdem urbis Episcopus custodiae mancipatur. Wigoltus verò ejusdem Ecclesiæ invasor intra paucos dies moritur.* *Conradus* in multis favit *Ex-Regi Henrico*. Præfens Canon confirmat secundum. Hic enim *Wecilonis*, *Sigefridi*, & *Norberti* exufflavit ordinationes, ille damnat personas.

Porro candelas ad pronuntiatam excommunicationis sententiam solemniter extinguere est mos solius Latine Ecclesiæ, à Græcis numquam usitatus. Lucet ex *Georgii Pachymeris* historia. De Latino Achajæ Principe cum Græcis pacem stipulante scribit: *Celebrata conventio est mutuo jurejurando, horrificis etiam, ut ajunt, utrimque sancito ritibus. Nam funale accessum præferentes, ubi suum quisque caput, si à pacto resliret, diris quàm maximè formidolosè devorvit, illud exstinguunt, cujusmodi cæremonia putant Itali execrationibus seu excommunicationibus more ipsorum in quospiam intortis efficacitatem & firmitatem adjungi maximam.* Ritus laudat in Synodali disceptatione cum Regio Advocato Sanctus *Petrus Damiani*: *Gerardus Galariæ Comes à plenaria Nicolai secundæ Synodo excommunicatus est, & exstinctis luminaribus sub perpetuo anathemate condemnatus.* Et *Lemovicensis* sub *Benedicti noni Pontificatu* celebrata Synodus excommunicat quosdam alienarum rerum raptores, atque adjungit: *Sicut hæc lucernæ exstinguuntur in oculis vestris, ita gaudium eorum exstinguatur in conspectu sanctorum Angelorum, nisi ante mortem ad satisfactionem venerint.* Integra Synodi Acta publicavit *Philippus Labbæus*. Pacem ab *Alexandro tertio Pontifice* cum Imperatore *Frederico primo* factam laudat in Chronico *Romualdus Salerni Archiepiscopus*, affirmat fuisse firmatam cum Anathemate, & adjungit formulam: *Sicut hæc candelæ exstinguuntur, sic eorum, qui pacem violarint, anime lumine æternæ visionis & claritate priventur.* Ex quibus vides ritus rationem & Sacramentum. Non est antiquissimus. Ego ignoro vetustiorum ejus memoriam, quàm à laudata *Lemovicensis* Synodo. Hæc tamen non est prima auctrix. Postmodum adjuncta est etiam solennis campanarum pulsatio.

Matthæus Parisiensis ostendit *Henricum* tertium Angliæ Regem ad lapsas Ecclesiæ libertates, pro quibus Sanctus *Thomas Archiepiscopus Cantuariensis* mortem obiit, reparandas, ac solemnibus juramentis & anathemate confirmandas fuisse compulsam à suis Episcopis, & adjungit: *Dum Rex sententiam audisset, tenuit manum suam ad pectus suum sereno vultu, voluntario, & alacri. Et cum in fine Episcopi projecissent candelas exstinctas & fumigantes, & diceretur à singulis, Sic exstinguantur & tæteant hujus sententiæ incursores in inferno, & campanæ pulsarentur, dixit*

dixit ipse Rex, Sic me Deus adjuvet, hæc omnia illibata servabo fideliter, sicut sum homo, sicut sum Christianus, sicut sum miles, sicut sum Rex coronatus & inunctus. Et sciendum, quòd in principio sententiæ ferendæ, cum traderentur omnibus accense candelæ, tradita fuit Regi una, & cum accepisset eam, noluit eam tenere, sed tradidit cuidam Prælatorum diceas: Non decet me candelam talem tenere, non enim sum Sacerdos. Et ex tunc tenuit manum expansam ad pectus, donec tota sententia finiretur. Ex quo vides hæc ter-

ribiles faces à solis excommunicantibus Prælati fuisse tentas, projectas, exstinctas. Et hinc de *Hardeberto Ultrajectensi Episcopo*, *Hollandiæ Comitem* solemniter excommunicato, scribit *Magnum Belgii Chronicon*: *Processit univèrsus Clerus secundum gradus sui ordinem in abbas, quem Hardebertus Antistes novissimè sequebatur in Pontificalibus ornamentis, fulmineum ignem gerens in manibus, ut Comitem anathematizaret cum suis complicitibus. Fulmineum ignem gerebat solus Episcopus.*

Moguntinum Conciliabulum.

Hoc Conciliabulum exponit *Bertholdus Constantiensis*: *Hi omnes aduersarij Ecclesiæ Dei, excommunicati scilicet in Synodo Orthodoxorum, utique Quintilino Burgensi, in tertia hebdomada post finitam Synodum suam Moguntie collegerunt non Synodum, sed Conciliabulum, in quo umbratilem sententiam excommunicationis contra fideles Sancti Petri deprompserunt, utpotè nequaquam illos excommunicare valentes, sed apertissimè semetipsos à communionem Catholicorum sequestrantes, ut non tantum iudicio sanctæ Ecclesiæ, sed & proprio etiam iudicio, sicut omnes heretici, à Catholicis essent separati. Sedes quoque Catholicorum Episcoporum vivendum temeraria cupiditate cæcati sibi vindicare non timuerunt. A Quintilino Burgensis Concilii Decretis in rabiem acti schismatici Episcopi redierunt Moguntiam, sua illic Acta innovarunt, & miserunt in executionem. Et tunc Hartuicus Herosfeldensis Abbas videtur primùm fuisse intrusus in Magdeburgensem Cathedralam. Etenim Quintilino Burgensis Synodus facta fuit in septimana Paschali, paucis diebus post Moguntiam*

factum est hoc secundum latrocinium, *Hartuici* intrusionem *Venericus* affirmat factam in mense Julio.

Hic item decreta fuit *Gualonis* in *Metensem*, & *Meginhardi* in *Herbipolensem* Ecclesiam intrusio. Horum enim neuter adfuit primo latrocinio. Quin *Gualonis* intrusio prius sequenti anno fuit patrata. Disertè hoc scribit *Hugo Abbas Flaviniacensis*: *Anno sequenti, persecutione Henrici, Herimannus Metim exiit. Et Sedem Cathedræ ejus Gualo Abbas Sancti Arnulphi illicitè usurpavit. Actum est illic iudicio Dei, ut cum ad consecrationem ejus Chrisma quereretur, & allatum esset Chrisma ab Herimanno confectum, Episcopus *Viridunensis* reprobatum Chrisma, quòd sanctum erat, projeceret, & allato suo, quòd ipse contra jus & fas sacraverat, inde perficeret *Gualonis* sacrationem, ne benedictionem patris filius impudens mereretur. Gualo tamen, quia patris cubile ascendit, publicam poenitentiam egit. *Henricus* in loco ejus *Benonem* quemdam *Ex-Episcopum* creavit, quia postea ab Urbe cum dedecore & ignominia pulsus est.*

Quædam alia Sancti Gregorii septimi Decreta.

Conon Prænestinus Episcopus, ac Paschalis secundus per Galliam Legatus, duo Belluacensi Concilio indidit duos Gregorii nostri Canonos, ignotos in ejus Synodis. Hic est primus: *Presbyterorum filios à sacri Altaris ministerio removendos decernimus, nisi aut in Canonibus aut in Canonicis Regularibus religiose probati fuerint conversati.* Hunc Canonem passim secundo Urbano adscribimus, sed hinc lucet esse

Gregorii Institutum ab Urbano dumtaxat confirmatum. Est suo loco expositus. Et ubi ad Urbani Decreta pervenerimus, aliquid addetur. Hic est secundus per Cononem adductus Canon: *Qui sacros Ordines transiunt, suspendantur ab officio, & si meruerit vita eorum, indulgentiam consequantur, & intersint ordinibus, quos omiserunt.* An per quatuor minores & Subdiaconatum ac Diaconatum gradato sit Evangelicum aut Apostolicum Institutum, est operosa questio.

ffio. De ipsa scribit in sermone ad Sacerdotes ac Prælatos Petrus Blefensis: *Notandum occurrit, quia productior nunc est adscensus ad sacerdotalem gradum, quam in primitiva Ecclesia, in qua quantum fidelis erat, Diaconus fiebat vel Sacerdos. Introducti postea sunt quidam minorum ordinum gradus, per quos tanquam per Cantica graduum ascenditur ad sacerdotium.* Et certe Ildoriana Canonum collectio hodiernum adscensum affirmat esse Institutum Cui Pontificis. Et hoc ejus opus laudat etiam Romanum Breviarium. Quin & dudum post varii sancti viri, & apud Latinos & apud Græcos, leguntur ex Laicis proximè erecti in Diaconos. Quidquid sit, omnis per saltum ordinatio fuit semper damnata apud omnes Ecclesias. Hinc enim primus Græci schismatis author Photius pro summa calumnia nobis Latinis impropertavit, quod ex Diaconis immediatè crearem Episcopos. Erat calumnia nata ex Latinarum rerum ignorantia. Latina quippe Ecclesia ex Diaconis semper elegit Episcopos, nunquam consecravit. Istud crimen videtur per Arianos primùm apparuisse. Etenim de Ischyra, nequissimo Sancti Athanasii accusatore, habemus in fragmentis Sancti Hilarii Episcopi Pictaviensis: *Ischyra de Diacono assertit Episcopum ordinatus.* Et consonat Sardicenis Concilii ad omnes sub cœlo orthodoxos Antifites Epistola: *Ariani Ischyra in Sycophantiæ præmium dederunt bonorem Episcopatus homini, qui ne Presbyter quidem fuit.* Erat enim merè Laicus. Utpotè ordinatus à Colluto, quem Hosius Cordubensis Episcopus & Sancti Sylvestri per Ægyptum Legatus Synodallyter pronuntiavit nunquam fuisse Episcopum, sed dumtaxat Presbyterum. Quinimodò quod nec à Colluto consecratus, sed istam inanem consecrationem mentitus fuerit, testatur Alexandrinæ Synodi pro Sancto Athanasio Apologetica epistola, & Mareotici Cleri relatio ad Tyriam Synodum. Etiam Petrus Fullo, Eutychianus Antiochiæ Patriarcha, Xenajam hominem non baptizatum consecravit Episcopum. Verùm an per saltum consecraverit, ignoratur. Etiam Ariani possunt Ischyram per ignorantiam consecrasse. Hoc enim crimen fuit omninò rarissimum apud antiquam Ecclesiam. Ejus non reperio exempla nisi post Christi Domini annum millesimum.

Ad istius sæculi medium Herphrastus Thefordiensis in Anglia Episcopus nescio quem Clericum inordinate ordinavit. Ex laico Diaconum. Et Sanctus Lanfrancus Cantuariensis Archiepiscopus & totius Angliæ Primas consultus respondit: *Diaconatum ei auferre, ad cæteros ordines minores congruis cum temporibus promovete, Diaconatus verò ordinem nunquam recipiat, nisi castè vivat, nisi de reliquo se castè victurum Canonica attestazione promittat. Si verò castibem vitam egerit, & acturum se omni tempore respondere voluerit, non quidem eum ad ordinem Diaconatus iterum ordinabit, sed ipsum officium per textum Sancti Evangelii, vel in Synodo vel in multorum Clericorum conventu deditis.* Proinde illegitima, tamen rata & valida est istiusmodi consecratio. Verba, *Nisi castè vivat,* respiciunt novella tunc Roma-

næ Ecclesiæ contra conjugatos Clericos Decretis inordinate ordinatum Diaconum, nisi illa solemniter profiteretur, Lanfrancus voluit perpetuò manere degradatum, & omni vita communicare ut Laicum. Et quia ante Gregorii septimi tempora Anglorum gens vix admisit illa Decreta, videtur ista epistola esse scripta sub Pontificatu nostri Gregorii. Quod si verum sit, Lanfrancus respondit ex Alexandri fecurid ad Rumoldum Constantiensem in Germania Episcopum Rescripto: *Sollicitudo Dilectionis tuæ studuit consulere, utrum portitor istarum litterarum Diaconatus & Presbyteratus officium sit idoneus peragere, necne, cum ad id præpropere cursu, videlicet sine Subdiaconatus ordine, negligentia potius quam superbia cognoscatur adscendisse. Undè nos consulendo Charitati tuæ mandamus, ut ab officio eum Sacerdotali prohibeatis, donec proximo quatuor temporum sejunio Subdiaconatus ministerium ei ritè imponas, & sic deinceps ad majora officia eum redire concedas.* Ex quibus lucet inflictam tali ordinationi suspensionem tunc non fuisse reservatam summo Pontifici. Exstat epistola in Decreto Sancti Ivonis Episcopi Carnutensis.

Ejusdem sæculi anno septuagesimo septimo Hugo Dienis Episcopus, septimi Gregorii per Galliam Legatus, celebravit Synodum Pictaviensem, & in Synodali Actorum ad Pontificem relatione scripsit: *Pestis & dedecus Sanctæ Ecclesiæ, Archiepiscopus Turonensis, & cum eo Episcopus Redonensis, totum penè occupaverunt Concilium. Redonensis namque comprobatus est reus, quia non prius ordinatus in Clericum est ordinatus in Episcopum.* Ejusdem alia crimina enumerat, ac pergit: *Nos multorum precibus inclinati, nondum depositum, sed tamen suspensum, quia suæ utilis erat Ecclesiæ, vestræ misericordiæ presentandum & judicandum reliquimus.* Et hac forsitan occasione noster Gregorius emisit præsentem Canonem. Est Canon conformis Rescripto Alexandri. Iste Redonensis Episcopus fuit nomine Silvester. Laudata relatio exstat apud Hugonem Flaviniacensem. De nescio quo, qui necdum in Clericum benedictus se permisit consecrari in Subdiaconum, Sanctum Ivonem consuluit Guilielmus Rothomagensis Archiepiscopus: Et Ivo respondit partim ex Rescripto Alexandri, partim ex hoc Canone Gregorii. Integrum Rescriptum inseruit suis litteris, & addidit similes per saltum promotos dispensari posse, si honorifica eorum vita, aut Ecclesiæ utilitas ita exigat, alioquin nec adscendere posse, nec ministrare. Hæc posterior Responsi pars palàm desumpta est ex præsentem Canone. Vide plura apud Gregorium nonum sub titulo de Clerico ordinato per saltum. Hæc est novissima Tridentinæ Concilii sanctio: *Cum promoti per saltum, si non ministraverint, Episcopus ex legitima causa possit dispensare.* Ipsos esse à solo per saltum suscepto ordine suspensos sentit cum variis Augustinus Barbosa.

Alia nobis necdum laudata aut exposita Gregorii Decreta refert Guido Abbas in libro Micrologo de Ecclesiasticis observationibus: *De signis, quæ super oblationem à diversis diversè sunt, nos* Cap. 14

ab Apostolica Sede formam sumere præsertim decrevimus, undè totius Christianæ Religionis ordinem & originem suscepimus. Nam & illi Sedi nostro tempore talem Deus Gubernatorem, reverendè, inquam, memoriæ Gregorium Papam imposuit, qui sub decem suis Antecessoribus à puero Romæ nutritus & eruditus, omnes Apostolicas traditiones diligentissimè investigavit, & investigatas studiosissimè in actum referre curavit. Hunc ergo Doctorem, religione & auctoritate præcipuum, immò Apostolicam traditionem per ipsum in consecrandis mysteriis potissimum imitari decrevimus. Sicut nos ipsi per ipsum, & per Episcopos, qui ipsum imitati sunt, accepimus, imparem numerum semper in dispensatione signorum super oblationem observamus: Videlicet unam Crucem, vel tres, vel quinque faciendos. Et hoc utique non sine causa Mysterii. Nam in una & tribus unum & trinum Deum intimamus, in quinque autem quinquepartitam Domini Passionem significamus. Meritò autem impar numerus in Ecclesiasticis officiis frequentatur, quia nunquam in dua equalia unitate impediendè dividitur, Sicut unitas sanctæ Ecclesiæ nullatenus eam in duo secari patitur. Pergit Guido de alio Missæ ritu: *Postea cum Corpore Dominico quatuor Cruces super calicem facimus dicendò, Per ipsum, & cum ipso, & in ipso, & quintam in latere Calicis, videlicet vulnus Dominici lateris significando. Undè & Calicem ex eodem latere cum Oblata tangimus, juxta Romanum Ordinem. Multi tamen tres tantum Cruces super Calicem, & duas in ejus latere faciunt. Sed videtur incongruum, cum Christus nullum vulnus in latere habuerit, nisi unum. Sed reverendè memoriæ Gregorius Papa fecit, quod beatus Anselmus Lunensis Episcopus ab eo se didicisse testatus est, & hoc*

ita semper observavit, nobisque item observandum firmissimè inculcavit. Ut tamen tres super Calicem, & duæ Cruces ad ejus latus fiant cum Oblata, hodiè mandant Rubricæ Romani Missalis. Haud dubiè plura sunt hujus Gregorii Decreta. Latent aut perierunt.

Ipsius sanctissimam in Salernitano exilio vitam, Apostolicum de afflictâ Ecclesiâ moerorem, & sanctissimam mortem referunt in Cassinensis Monasterii Chronico Leo Ostiensis Episcopus, ac in Virdunensis Ecclesiæ Chronico Hugo Abbas Flaviniacensis. Leo addit illum etiam in monte Cassino, dum Missam celebraret, coruscasse miraculis. Hugo illum meritò titulat Confessorem & Martyrem. Fuit novus & verus istius sæculi Athanasius. Defunctus est die vigesima quinta Maii, undecimi sæculi anno quinto post octogesimum. Et Salerni sepultus in Ecclesia Sancti Matthæi Apostoli. Romana Ecclesia suo ipsum Martyrologio inscriptum ornat hoc titulo: *Beatus Gregorius Papa sextimus, Ecclesiastica libertatis propugnator ac defensor acerrimus.* Quocirca Henricianorum & Gubertinorum de ejus finali circa suas sanctiones calumniæ sunt ab omni fidei corde & ore profcribendæ atque damnandæ. Ejus in Seculari ac Regulari Clero, nec non in fidei populo ad Apostolicam disciplinam reducendo ac reformando zelum ac ex pectore conatum Divina bonitas dignetur nobis infundere; *Excitet in cordibus nostris Spiritum, cui Beatus Gregorius Papa servavit, ut eodem nos repleti studeamus amare quod amavit, & opere exercere quod docuit. Amen.*

FINIS TOMI SEXTI.

INDEX PRIMUS

Qui Synopsis instar quidquid in Canonibus ac Capitulis hoc quinto Tomo explanatis decernitur, comprehendit.

A

A Bbas nullus Decimas, & Primitias, & reliqua, quæ secundum Statuta Canonum ad Episcopos pertinent, sine autoritate Romani Pontificis, seu Episcopi, in cujus Diocesi habitat, detineat. 88.
Abbatiam de manu alicujus laicæ personæ suscipiens, nullatenus inter Abbates habeatur, nec ulla ei ut Abbati audientia concedatur. 212.
Eidem gratia Sancti Petri, & introitus Ecclesiæ interdicitur, quousque locum sub crimine tam ambitionis, quam inobedienciæ acquiritur respiscendo non deserit. 212.
Abbatibus nullum gravamen, seu servile servitium Episcopus imponat. 96.
In Arelatensem Archiepiscopum sententia depositionis atque excommunicationis per Legatos Apostolicæ Sedis promulgata à Gregorio septimo in Romano Cocilio octavo firmatur. 327.
Artes litterarum Episcopi omnes in suis Ecclesiis doceri faciant. 116.

B

Baptisma falsum non lavat originale peccatum. 215.
Bellare non est licitum militi pœnitenti. 74.
Bello non licet Nortmannis sua repetere, nisi iustitia prius requisita. 214. Quæ si denegata fuerit, licebit, sed non ultra modum, nec more prædonum, sed ut decet Christianum, & eum qui sua magis querit accipere, quam aliena diripere, & qui timet gratiam Dei amittere, & maledictionem Beati Petri incurrire. 214.
Beneficia Ecclesiastica, si quis vendiderit, ab officio suspendatur. 71.
Berengarii secunda professio fidei de Eucharistia. 148.
Bona Ecclesiastica non sunt militibus in beneficium danda. 64.
Burchardus Basileensis Episcopus in Quintilino-burgensi Concilio excommunicatur. 391.

C

Cassinenfis Cœnobii prædia si quis invaserit, & bis vel ter admonitus non emendaverit, excommunicationi subiaceat, &c. 65.
Clerus & populus, Ecclesia vacante, Pastorem

sibi secundum Deum eligant, remota omni seculari ambitione, timore, atque gratia, de Apostolicæ Sedis, vel Metropolitanæ consensu. 216.
Clerus & populus aliquo vitio corruptus aliter agere præsumens, de cætero nullam Electionis potestatem habebit. 216.
Collectæ ex usu sanctorum Patrum ad Missarum solemniam faciendæ. 100.
Continentia perpetua juxta Decreta sanctorum Patrum indicta est Presbyteris, Diaconibus, & Subdiaconibus. 353.
Cunibertus Bambergensis Clericus Romani Pontificis Primatui derogare nititur. 344.
Cunibertus Romanus Pontifex asseruit sibi Primatum adscripsisse, non aliunde concessum hæreditasse, ut videlicet nullus de eorum iudicio judicare debeat, nec illi alicujus iudicio subiaceant. 344.
Cunibertus à tota Synodo Quintilino-burgensi confutatus, & præcipuè à quodam Laico convictus per illud Evangelicum; *Non est discipulus supra Magistrum.* 344.

D

Decimæ in usum pietatis concessæ, à Laicis possideri prohibentur. 77. Sacrilegii crimen committunt, & æternæ damnationis periculum incurrunt Laici, contrarium attentantes. 77.
Decimas & Primitias, & reliqua, quæ secundum Statuta Canonum ad Episcopos pertinent, sine autoritate Romani Pontificis, seu Episcopi consensu, in cujus Diocesi habitat, nullus Abbas possideat. 88.
Decimas Laicis sibi vindicare in proprietatem, vel in beneficium sine concessione legitimum possessorum, interdictum. 353.

E

Ecclésiastica prædia non sunt ab Episcopis vendenda, nec in beneficium tribuenda sine consensu Papæ, vel Archiepiscopi, & fratrum suorum, &c. 116.
Ecclesiæ oportet reddi, quod venditum vel datum fuerit in beneficium. 116.
Ecclesiæ ornamenta sine certa utilitate, aut gravi necessitate Episcopi Ecclesiis non subtrahant. 119.
Electio Episcopi ad Clerum & populum pertinet. 216. Electio

Electio Episcopi perperam facta omni fructu carebit. 216.
Eligendi potestate privatur, qui ad pravam electionem declinaverit. 216.
Episcopatum de manu alicujus Laicæ personæ suscipiens nullatenus inter Episcopos habeatur, nec ulla ei ut Episcopo audientia concedatur. 212.
Eidem gratia Sancti Petri, & introitus Ecclesiæ interdicitur, quousque locum sub crimine tam ambitionis, quam inobedienciæ acquiritur respiscendo non deserit. 212.
Episcopi ad Romanum Concilium VIII. invitati, neque per se, neque per nuntios venientes ab Officio suspenduntur. 327.
Episcopo alicujus Ecclesiæ defuncto, quid agendum? 216.
Episcopus ab officio suspenditur, qui in fornicationem Presbyterorum, &c. precibus, vel pretio interveniente consenserit, vel commissam, sibi que compertam non impugnaverit. 99.
Episcopus firmamentum faciat, ne prædia Ecclesiarum vendat. 116.
Episcopus interdictum Sacerdotale officium pretio interveniente non restituit: Quod si fecerit, officii sui periculum subeat. 96.
Episcopus nullus gravamen, seu servile servitium Abbatibus, seu Clericis suis imponat. 96.
Episcopus visitator olim deputatus ad regendum vacantem Episcopalem Cathedram. 216.
In Eucharistia panis & vinum substantialiter convertuntur in veram, & propriam, ac vivificantem Carnem & Sanguinem Jesu-Christi. 148.
In Eucharistia post consecrationem est verum Christi Corpus, quod natum est de Virgine, & quod pro salute mundi oblatum in Cruce pendit, &c. & verus sanguis qui de ejus lateribus effusus est: Non tantum per signum & virtutem Sacramenti, sed in proprietate naturæ, & veritate substantiæ. 148.
Excommunicatus ab Episcopo suo, nec officio, nec communione privato, etsi injustè, nullatenus tamen recipitur ad communionem, nisi absolutus Ecclesiastico more. 350.
Excommunicatio Gregorii VII. super Henricum Imperatorem non est retractanda. 344.
Excommunicati absque reconciliatione recipi non possunt. 348.
Excommunicationis causa multi pereunt. 60.
Excommunicationis sententia temperata. 60.
Excommunicati pro sacrilegio non sunt recipiendi absque solita reconciliatione, & nisi sacrilegè vindicata reddiderint. 352.
Excommunicatis præstita fidelitas vel Sacramentum servari inhietur. 58.
Excommunicatorum ordinationes & consecrationes penitus irritæ juxta Decreta Sanctorum Patrum Innocentii, Leonis primi, atque ejus successoris Gregorii. 352.
Excommunicatis pro sustentatione humanitatis causa aliquid dare non prohibetur. 60.
Excommunicationis sententia cum ardentibus candelis promulgata in Guibertum Hæresarcham Sedis Apostolicæ perversorem, & in Apostatas Sancti Petri Hugonem Albium, Jobrifi. Lupi Opera T. VI.

annem Portuensem Ex-Episcopum, Petrum Ex-Cancellarium, &c. 391.
Excommunicationis vinculo subtrahuntur uxores, liberi, servi, ancillæ, seu mancipia, nec non rustici, & servientes, & omnes alii, qui non Curiales sunt. 60. Item qui ignorantèr excommunicatis communicant. 60.

F

Fornicatio Presbyterorum, Diaconorum, vel Subdiaconorum ab Episcopo non est toleranda precibus, vel pretio interveniente. 99.

G

Geberardi Constantiensis Episcopi ordinatio Synodali judicio confirmata & laudata est. 359. Immo omnia, quæ Otho Apostolicæ Sedis Legatus, cum esset Constantiæ, ordinavit. 359.
Gregorius VII. Henrici Regis plenam Degradationem peracturus, Sanctorum Apostolorum Petri & Pauli opem invocat. 227.
Gregorius VII. non libenter ad sacrum ordinem accessit, & invitatus ultra Montes cum Domino Papa Gregorio sexto abiit, sed magis invitatus cum Papa Leone IX. ad Ecclesiam Romanam rediit. 227.
Gregorius VII. valdè invitatus cum multo dolore, & gemitu, ac plangente in Throno Apostolorum Petri & Pauli collocatus. 227.
Gregorius VII. Reges terræ & Principes seculares, &c. resistunt, ut eum morte, vel exilio confunderent. 228.
Gregorius VII. Henricus Rex, facta cum multis Episcopis Ultramontanis & Italicis conspiratione, vult sibi subjugare. 228.
Gregorius VII. Henrico Regi communionem reddit, non tamen Regno, à quo eum in Romana Synodo deposuerat, inflauravit. 228.
Gregorius VII. subditos Henrici Regis à juramento fidelitatis absolutos, non vult pristinæ obligationi restituere. 228.
Gregorius VII. controversiam inter Rudolphum & Henricum indicto colloquio in partibus ultramontanis frustra nititur componere. 228.
Gregorius VII. Henricum excommunicat, eique omnem potestatem, & dignitatem peccati tollit, omnesque subditos à juramento promissione absolvit. 228.
Gregorius VII. Henrico infelicem in omni con-gressione belli eventum à Sancti Apostolis Petro & Paulo expostulat. 228.
Gregorius VII. Rudolpho Regi Regnum Theutoniarum adjudicat, & omnibus ei fideliter adherentibus absolutionem omnium peccatorum, suamque benedictionem in hac vita, & in futura largitur. 229.
Gregorius VII. Henricum dictum Regem & omnes fautores ejus, qui in præterita excommunicatione animam induraverant, in Concilio Romano octavo iterum excommunicat. 327.
Item Ildimundum & Landum Campanicos Tyrannos, omnesque adutores eorum. 327.

Gregorius VII. sententiam depositionis Archiepiscoporum Arelatenfis & Narbonenfis, atque excommunicationis per Legatos Apostolicæ Sedis promulgatam, his qui aderant collaudantibus, firmat. 327
Gregorius VII. suspendit ab officio quosdam Episcopos, qui ad Concilium invitati, neque ipsi, neque Nuntii ipsorum pro ipsis venerunt. 327
Gregorius VII. non tantum de fidei forma & Christianæ Religionis conversatione, sed etiam de robore atque constantia ad pressuram necessaria, ore non humano, sed Angelico patenter edisserit, totumque cæcum in gemitu & lachrymas compellit, sicque Concilium Apostolicæ benedictione latificatum in pace dimittit. 330
In Guibertum, tamquam hæresiarum & Sedis Apostolicæ perversorem, cum ardentibus candelis Anathematis sententia promulgatur. 391

H.

Henicriciani confringere voluerunt fideles Sancti Petri, ut excommunicationem Gregorii VII. super Henricum cum illis retractare præsumerent. 344
Henicricus Rex contra Ecclesiam Romanam calcaneum erigit. 228
Henicricus Rex excommunicatur, & in Longobardiam veniens à Gregorio VII. absolutio nem ab excommunicatione humiliatus petit & obtinet: Non tamen Regno, à quo in Romana Synodo depositus fuerat, instauratur: Neque subditi à juramento fidelitatis absoluti, & pristinae obligationi restituntur. 228
Henicricus Rex pacem componere per duos Episcopos Gregorio VII. promittit: Sed non servat, quod promiserat. 228
Henicricus Rex à Gregorio VII. petit supplicat adversus Rudolphum electum à Germanis Proceribus Theutonicorum Regem. 228
Henicricus Rex indistum à Gregorio VII. pacis causa colloquium recusat. 228
Henicricus Rex à Gregorio VII. excommunicatur, & omni potestate & dignitate Regia privatur, omnesque ejus subditi à juramenti promissione absolvuntur. 228
Henrico Regi infelicem in omni congressione belli successum ab Apostolis Petro & Paulo expostulat Gregorius VII. 228
Henicricus dictus Rex & omnes fautores ejus, qui in præterita excommunicatione animum induerant, iterum excommunicantur. 327
Henicrici Tyranni perfidia Gallicanos impedit interesse Concilio Romano nono. 330
Henicricus Ostiensem Episcopum de Apostolica Legatione redeuntem contra fas & juramenti fidem capi jussit, sive permisit. 330
Henicrici persecutio tres Synodos Quadragesimales impedit. 330. Semel Beatum Paulum, bis Beatum Petrum adgressus, demum post multum fusi sanguinis, non tam suorum fortitudine, quam negligentia civium Portici muros surripuit. 330
Hermannus Regis Saxonum de consanguinitate

causa in Synodo Quintilino-burgensi proposita: Quod tamen legitimi accusatores deessent, Canonice non judicata. 390
Hostiensis Episcopus de Apostolica Legatione rediens contra fas & juramenti fidem capitur, 330.
Hugo Albus excommunicatur. 391
Hufmannus Spirensis Episcopus in Quintilino-burgensi Concilio excommunicatur. 391

I.

Iejunii Quadragesimalis tempore ne quis caesum vel ova comedat. 359
Iejunium sabbatum observandum. 80
Iejunium vernum in prima hebdomada Quadragesimæ, æstivum in Pentecoste semper celebratur. 354
Ildimundus Campanicus Tyrannus, omnesque adjutores ejus à Gregorio VII. in octavo Romano Concilio anathematizantur. 327
Imperator Constantinopolitanus. 133
Investituram Episcopatus, vel Abbatie vel Ecclesie de manu Imperatoris, vel Regis, vel alicujus Laicæ personæ, viri, vel feminae, nullus Clericorum suscipiat. 66
Investituram Episcopatus, vel alicujus Ecclesiasticæ dignitatis, dare præsumentes quilibet secularium Potestatum, Imperatorum, Regum, &c. degradationis poena puniuntur. 213. Insuper nisi resipiscant, & Ecclesie propriam libertatem dimittant, divinæ animadversionis ultionem in hac præsentis vita, tam in corpore quam in cæteris rebus suis sentiant, ut in adventu Domini spiritus salvus fiat. 213.
Joannes Portuensis Ex-Episcopus excommunicatur. 391

L.

Laici Decimas in usum pietatis concessas possidentes sacrilegii crimen committunt, & æternæ damnationis periculum incurrunt. 77
Laici Decimas sibi vendicare in proprietatem, vel in beneficium sine concessione legitimorum possessorum non audeant. 353
Laicis pallas & sacra vasa contingere, interdictum. 353
Landus Campanicus Tyrannus, omnesque adjutores ejus à Gregorio VII. in octavo Romano Concilio anathematizantur. 327
Sanctus Leo docet, quod gratiam benedictionis amittatis, ad quem consecratio pertinet, non ritè consecrando. 216
Liemarum Bremenensis Episcopus in Quintilino-burgensi Synodo excommunicatur. 391

M.

Milles pœnitens non potest veram pœnitentiam peragere, per quam valeat ad æternam vitam pervenire, nisi arma deponat. 74
Missæ Sacrificium oblatio populi honorare debet. 100

Mo-

Monachi de Monasterio exeuntes sine suorum Abbatum licentia, non recipiantur. 126

N.

In Narbonensem Episcopum sententia Depositionis, atque Excommunicationis per Legatos Apostolicæ Sedis promulgata, à Gregorio VII. in octavo Romano Concilio firmatur. 327
Naufragorum bona sub Anathematis vinculo usurpari prohibentur. 55
Negotiator Pœnitens non potest veram pœnitentiam peragere, per quam valeat ad æternam vitam pervenire, nisi negotium derelinquat. 74
Norbertus Curienfis Episcopi ordinationes omnes & consecrationes penitus irritæ judicatæ sunt, juxta Decreta sanctorum Patrum, Innocentii, Leonis I. Pelagii, atque ejus successoris Gregorii I. 346
Norbertus Curienfis Anathematis sententia cum ardentibus candelis in Quintilino-burgensi Synodo percutitur. 391
Normannis terras Sancti Petri, &c. invadere, vel depradari præsumptibus gratia Sancti Petri, & introitus Ecclesie usque ad satisfactionem interdicatur. 214. Si quis adversus habitatores harum terrarum aliquam justam causam habuerit, prius à Sede Romana, vel à Rectoribus, seu Ministris inibi constitutis justitiam requirat, &c. 214

O.

Oblatio à quolibet Christiano in Missæ sacrificio fieri debet. 100
Ordinationes illorum, qui ab excommunicatis sunt ordinati, irritæ censentur. 57
Ordinationes, quæ interveniente pretio, &c. sunt, irritas & infirmas esse statuitur. 71. Idem dicendum de ordinationibus, quæ non communi consensu Cleri & populi sunt, & ab his ad quos consecratio pertinet, non comprobantur. 71
Ornamenta Ecclesie sine certa utilitate, aut gravi necessitate Episcopi Ecclesiis non subtrahant. 119
Otho Hildeshemensis Episcopus, & Otho Constantiensis Episcopus in Quintilino-burgensi Synodo excommunicantur. 391

P.

Pastore alicujus Ecclesie defuncto, alius est ei Canonice subrogandus instantia Vistatoris Episcopi, qui ei ab Apostolica vel Metropolitana Sede directus est. 216
Patriarcha Aquilejensis, & Gradenfis. 111
Peccator, qui se aliquod grave crimen commississe cognoscit, animam suam prudentibus & Religiosis viris committat, ut per veram pœnitentiam peccatorum suorum certam consequatur veniam. 215
Peregrino in terra Excommunicatorum, ubi *Cristi Lupi Opera T. VI.*

non potest emere, vel non habet unde emat, ab Excommunicatis accipiendi licentia conceditur. 60

Petrus Ex-Cancellarius in Quintilino-burgensi Synodo excommunicatur. 391
Petri & Pauli Apostolorum in re ardua præsidium implorat Romanus Pontifex. 227. Eorum fiducia post Dominum, & Matrem ejus semper Virginem, pravis & iniquis resistit. 227
Petri & Pauli Apostolorum fultus autoritate Romanus Pontifex Reges excommunicat, Regno privat, subditosque à juramento fidelitatis absolvit. 228
Petrus & Paulus Apostoli, sicut possunt in celo ligare, & solvere, ita possunt in terra Imperia, Regna, Principatus, &c. pro meritis tollere unicuique & concedere. 229
Pœnitentiæ falsæ quid sint? 74
Pœnitentiæ falsæ cavendæ ab iis omnibus, qui æternæ damnationis poenas evadere, & veræ beatitudinis gloriam cupiunt intrare. 215
Pœnitentiæ falsæ non delent vetus commissum. 215.
Pœnitentiæ non sunt ab iis petendæ, in quibus nec Religiosa vita, nec est consulendi scientia, qui animas hominum magis ad interitum, quam ad salutem ducunt: Sed ab iis, qui Religione, & scripturarum doctrina instructam viam veritatis & salutis ostendere valeant. 215
Pœnitentia vera post commissum alicujus gravioris criminis ita se unusquisque ad Dominum convertat, ut relictis omnibus iniquitatibus suis, deinde in fructibus bonæ operationis permaneat. 215
Pœnitentiam veram de perpetratis facinoribus facere non est credendus, qui aliena bona diripuit, & ea, cum possit, reddere vel emendare noluerit: Vel qui arma contra justitiam portaverit, aut ordium in corde retinet, vel qui hujusmodi negotiationibus, aut officiis implicatus fuerit, quæ sine fraude, sine falsitate, sine invidia, sine deceptione fratrum, exercere non possit. 215
Pœnitens nullus suscipiatur sine litteris Episcopi sui, nisi forte fuerit Episcopus mortuus, aut excommunicatus. 112
Pœnitens publicus non potest arma gestare, neque negotiari. 74
Presbyteris, Diaconibus, & Subdiaconibus perpetua, juxta Decreta Sanctorum Patrum, indicta est continentia. 352

R.

Romanæ Sedis nunquam licet judicium retrahere, & de ejus judicio judicare. 344
Romanæ Sedis prædia in proprietatem usurpantes, vel scienter occultantes, &c. iram Dei, & Sanctorum Apostolorum velut sacrilegi incurant. 99
Romanæ Sedis Primatus totius Synodi (Quintilino-burgensis) publica professione laudatus, & confirmatus. 344
Romanus Pontifex Apostolorum Petri & Pauli autoritate fultus Reges excommunicat, Re-

- igno privat, & subditos à juramento fidelitatis absolvit. 228
- Romani Pontificis maledictio infelices bellorum exitus causat. 228
- Romanorum Pontificum festivitates celebranda. 108
- Romanum Pontificem omnes Catholici pro Domino & Magistro venerantur: Ac proinde major à minore judicari non potest. 344
- Rudolphus Dux in Regem Theutonicorum à Germanis Proceribus eligitur. 228. Affirmat invitum se Regni gubernacula suscipere paratum tamen in omnibus Sedis Romanæ obedire. 228
- Rudolphi Nuntii justitiam in Synodo fieri laudaverunt. 228
- Rudolpho Gregorius VII. Regnum Theutonicorum adjudicat, & omnibus ei fideliter adherentibus absolutionem omnium peccatorum, suamque benedictionem in hac vita, & in futura largitur. 229
- S
- Sabbati die ab esu carnis, nisi majori festivitate interveniente, vel infirmitate impediente, abstinendum. 80
- Sabbati dies apud sanctos Patres in abstinentia celebris est habitus. 80
- Sacerdotes sine licentia sui Episcopi alibi non recipiantur. 126
- Seculares suis rebus legitime exspoliati Ecclesia-

sico subjacent judicio, possuntque pro suis excommunicari. 348

Satisfactio pœnitentialis pro qualitate criminum imponenda. 74

Sigefridi Augustensis Episcopi ordinationes & consecrationes penitus irritæ judicatæ sunt, juxta Decreta SS. Patrum. 346

Sigefridus Augustensis Anathematis sententia cum ardentibus candelis percutitur in Quintilinoburgensi Concilio. 391

V

Visitor Episcopus ab Apostolica, vel Metropolitana Sede dirigitur ad Ecclesiam vacantem. 216

W

Wecilonis Moguntini Episcopi ordinationes & consecrationes penitus irritæ judicatæ sunt, juxta Decreta sanctorum Patrum. 346

Wecilonis Moguntini infautoris, ejusque sociorum Secta, sub Anathemate damnata, quæ asserit sæculares suis rebus (legitimè) exspoliatos Ecclesiastico non subjacere judicio, nec excommunicari posse pro suis excessibus. 348

Wecilo Moguntinus infautor Anathematis sententia cum ardentibus candelis à Concilio Quintilinoburgensi percutitur. 391

INDEX SECUNDUS.

Qui res omnes atque doctrinas memorabiles, in Notis ac Scholiis hoc Tomo pertractatas, complectitur.

A

- Abbatibus Hospitalitas necessaria. 92. 1
- Abbatum Hospitalitas magis in pauperes, quam in nobiles exercenda. 92. 1
- Abbatis utriusque consensus requiritur, ut Monachus ad aliud Monasterium transeat. 128. 2
- Abbatibus ornamenta Episcopalia primus permittit Joannes decimus octavus, resistentibus Episcopis. 249. 2
- Abbati gaudenti ornamentis Pontificalibus concessa est facultas benedicendi. 250. 1
- Abbas per vias non potest benedicere. ibid.
- Abbatibus prohibentur benedictiones cum manus impositione, & signaculo Crucis super capita virorum dare. 246. 2
- Absolutio à peccatis, absentibus data. 45. 2. Non fuit sacramentalis. 46. 2. Absentium confessionem & absolutionem merito interdixit Clemens octavus. ibid.
- Absolutio sacramentalis olim dabatur per formam deprecativam. 45. 2
- Absolutio publicis criminibus olim ante peractam pœnitentiam non impendebatur. 114. 2
- Absolutio à peccatis per publicam pœnitentiam vindicandis reservata Episcopo 275. 2. Data à simplici Presbytero irrita, & nulla. Ibid. Tenet tamen data ab Episcopo quamvis contra Ecclesie Decretum. 276. 1
- Absolutio sacramentalis olim denegata tribus criminibus, idololatriæ, mœchiæ & homicidio. 263. 2. Rigor ille duravit usque ad Zephyrinum. Ibid. Tertullianus malè putat disciplinam illam esse Evangelicam & Divinam. 264. 1. Falsum id ostenditur ex facto Christi, S. Joannis, Clementis. &c. 264. 1
- Absolutio Sacramentalis impendi olim solita lapsis in Idololatriam, quando integra civitas lapsa fuerat, & pœnitebat. 295. 1
- Absolutio vim habet ex opere operato, & juxta Sanctum Cyprianum est necessarium salutis medium. 294. 2
- Absolutio ad cautelam olim dari solita. 72. 2
- Absolutio ne quidem in hora mortis data lapsi in ido-

- idololatriam qui dolorem delictorum suorum toto corde & manifesta lamentationis suæ professione non testaretur. 273. 1
- Acacius Episcopus pro redemptione captivorum Ecclesie vasa conflanda curavit. 124. 2. Ejus pietas à Chosroe Persarum Rege collaudata. ib.
- Accidentia Eucharistica sine subjecto existunt. 150. 2.
- Accidentia Eucharistica negare videntur Iconoclastæ. 152. 1
- Accidentia Eucharistica, utrum redeant in suam pristinam naturam, seu an suam annihilatam substantiam recipiant? 155. 1
- Accidentia Eucharistica quibusdam videntur incorruptibilia. 155. 2. Hæc sententia non videtur destitui fundamento. 155. 2. &c. Vide Eucharistia.
- Adelais Sabaudie Comitissa, quod Ecclesias non diriperet, plurimum commendata à Sancto Petro Damiani. 65. 1
- Adrianus quartus utramque Siciliam in Regnum evexit. 141. 1
- Adrianus quarto à Guilielmo Siculo captivus consentit in sedissimos pacis articulos. 141. 1
- Africana Ecclesia à Romana Ecclesia accepit primos Doctores, atque Episcopos. 383. 1
- Africani in exponendis sacris Scripturis non raro recedunt à littera. 166. 2
- Africa totius Primas, atque Exarchus Carthaginensis Episcopus. 278. 1
- Agapetus Pontifex Mennam Constantinopolitanum Episcopum ordinat, postulantibus Orientalibus Archimandritis. 367. 1. Factum id secundum Canones, & ex Sancti Petri privilegio. 367. 2. Ordinatio illa fuit etiam à Justiniano Imperatore postulata, & à quinta Synodo admittitur & comprobata, totoque Oriente in suis Ritualibus. ibid.
- Aicardus Arelatenfis Archiepiscopus variis in Synodis damnatus: Postea tamen restitutus. 327. 1
- Anno Colonienfis Episcopus Simoniacæ pravitate profigator. 3. 2
- Albaspinus in explicatione Tertulliani videtur deviare. 178. 2. 266. 2. 280. 2
- Alexander secundus communem Clericorum vitam dilexit. 36. 1. Lucensem suum Episcopatum dedit Anselmo Monacho sanctissimo. ibid.
- Alexius Comnenus Imperator Constantinopolitanus maximam pecuniam Henrico Imperatori transmisit, ut Robertum Ducem bello appetere. 336. 1. At Henricus pecuniam illam contra juramentum ad conciliandum sibi vulgus Romanum expendit. ibid.
- Alexius Comnenus punitus. 134. 2
- Alexius Menezius Ordinis Eremit. Sancti Augustini, Archiepiscopus Goanus, & Orientalis Indis Primas, in Angamallensi Synodo antiquam Missam istius gentis edidit. 206. 2
- Altaria vulgari vocabulo in Galliarum partibus Ecclesie vel Decimæ vocantur. 89. 1
- Altare unicum in Ecclesia qualibet olim habebant Latini, sicut etiamnum Græci. 89. 1
- Altarium Cortinæ antiquissima, & in Ecclesia retinenda. 195. 1
- Altaris sacri Septa non Sacrii Cancellus, sed Christi Lupi Opera T.VI.

- solum Ciborium comprehendunt. 104. 2
- Altarium consecratio antiquissima. 181. 2
- Altaria consecrare apud varias Gentes non licuit, etiam Cardinali Episcopo sine venia Metropolitanani. 220. 2
- Altare domesticum, in quo reconderent Eucharistiam, quidam fideles olim habebant. 204. 1. 2
- Amalarii natura phlegmatici scrupulus de sumpto Christi Corpore. 155. 1
- S. Ambrosii de Eucharistia doctrina orthodoxa. 165. 2.
- S. Ambrosii de Sacramentis libros esse legitimos, quidquid aliqui contradicant rectè demonstrat Joannes Hesselius. 166. 1
- S. Ambrosius à quibus fuerit ordinatus? 380. 1
- Fictum, quod ordinatus fuerit à plena Italia Synodo. 381. 1
- S. Ambrosius ex delegata autoritate S. Damasi Pontificis Syrmientem Episcopum Anemium ordinavit. 376. 2. 389. 1
- S. Ambrosius quo jure attentaverit Felicem Comensem ordinare in aliena Provincia? 389. 1
- S. Ambrosium in Concilio Aquilejensi egit omnia, fuit os, & lingua Concilii, propter doctrinæ excellentiam, non per Sedis Prærogativam. 389. 1
- S. Ambrosius Ticinensis Ecclesie Episcopum consecrat. 390. 1
- Amulæ, quidquid sint? 103. 1. A Fidelibus oblata in unum calicem coniecta. ibid.
- Ananias & Sapphira ex Augustini doctrina per temporalem mortem transmissi in Regnum. 255. 1. 303. 1.
- S. Andrea Abbates, an fuerint Lugdunensium Archiepiscoporum in administranda Ecclesia Vicarii? 217. 2. 219. 2
- S. Andrea Apostoli caput in Jubilæo Romam delatum. 306. 2
- Angli Reges noviter intronizati semper à Romano Pontifice benedictionem postularunt. 243. 2.
- Anglorum Gens benedictionis Ecclesiasticæ amans. 243. 1.
- Animæ nostræ non possunt in Dæmones mutari; mentiunturque Dæmones dicentes se esse animas monachi, &c. 259. 1
- Animæ nobiscum non versantur, sed Angeli mali. 259. 2
- Annæ Comnenæ in scribendo errores, & calumnias. 135. 2
- Annæ Comnenæ in Gregorium septimum odii causa. 146. 2
- Annæ Comnenæ in Gregorium septimum convitia. 339. 2
- S. Annonis obitus. 40. 2
- Annuntiationis festum occurrens in Quadragesima Græcorum Ecclesie non consueverunt celebrare, ideoque Hispana olim Ecclesia istud festum non in Quadragesima, sed in Decembri celebrabat. 84. 2
- S. Anselmi autoritas à Sacramentariis contemnitur. 170. 1
- S. Anselmi de Eucharistia sententia. 170. 2. Rectè sentit, sed non rectè loquitur: Et cur? 171. 1
- Anti-Papa primus Novatianus. 313. 2
- Anti-Papæ solent mittere Legatos ad omnes Christianos. L 1 3

- rianos Reges. 323. 1
Antitypa: Quo sensu utantur hac voce Græcorum
 Patres loquentes de mysterio Eucharistiæ? 203. 2. Hanc vocem attribuant Sacramento etiam post consecrationem 204. 1. Quo sensu? 207. 2.
 Apocriphariorum officium. 144. 2
 Apollinari error à S. Augustino confutatus. 184. 1
 Aquæ benedictæ apud Græcos duplex species. 155. 2.
 Aquæ benedictæ consecratio miraculosa. 156. 1
 Archipresbyter Hostiensis, quid privilegii habeat in consecratione Romani Pontificis? 314. 2
 Arelatenfis Synodus tantum fuit Patriarchalis. 383. 2.
 Ariani, ne de sancti Spiritus consubstantiali Divinitate convincerentur, hæc Dominica verba, *Deus Spiritus est*, raserunt de Sancti Joannis Evangelio. 276. 1
 Arianorum consortio omnes penè toto Orbe Ecclesiæ sub nomine pacis & Regni polluuntur. 349. 1.
 Armeniorum de Incarnatione errores. 188. 2
 Armenii solam Divinitatem ponunt in Sacramento Eucharistiæ. 188. 2
 Arnaldistarum adversus Eugenium III. factio. 140. 1.
 Asprum Turcicæ monetæ genus. 8. 1
 S. Athanasii libellus de miraculo ad Christi imaginem facto apud Berytenfes tamquam legitimus à septima Synodo habitus. 179. 1
 Attritionis servilis, seu ex solo gehennæ metu conceptæ nullam Gregorius VII. mentionem facit, quòd sententia, quæ docet hujusmodi attritionem sufficere cum Sacramento, istius temporis Authoribus nondum innotuerat. 215. 1
 Attritionem hujusmodi sufficere cum Sacramento primi docuerunt Melchior Canus, & Henricus Salmanticensis Academiæ Doctor. ibid.
 Doctrinæ istius Authores nuperrimè adhuc ambulabant. ibid.
Vide Pœnitentia.
 S. Augustini Regulam Clericis Canonicis tradit Sanctus Petrus Damiani. 37. 2
 S. Augustini doctrina de peccatorum per Baptismum fidè susceptum dimissione examinatur. 74. 2.
 S. Augustino falsò à Lovanienfibus adscripti sermones. 215. 216. 219. De tempore. 78. 1
 S. Augustini sermo quadragesimus primus de Sanctis est spurius, & cujusdam Franci Episcopi. 84. 1.
 S. Augustini Tomus decimus scæter spurii, ac imperitis sermonibus, adeoque diligentiori oculo est corrigendus. ibid.
 S. Augustinum Rupertus dicens non esse in Canone, tamquam Hæreticus est diffamatus. 150. 1. Augustini de Eucharistiæ doctrina 161. 1
 S. Augustini adversus veritatem Eucharistiæ testimoniâ objecta. 157. 1. & seq. Exponuntur. 162. 2. & seq.
 S. Augustini textus à Petro Martyre falsificatus. 174. 1.
 S. Augustinus Apollinari errorem confutat. 184. 1
 S. Augustinus de more tum consueto simul cum

- Baptismo Monachismum suscepit. 238. 2
 S. Augustinus suam de victrici gratia sententiam probat esse Apostolicam ex benedictione, seu oratione Sacerdotali. 240. 1
 S. Augustinus ex Exorcismis Baptismo præviis probat suam de originali peccato doctrinam esse dogma Evangelicum. ibid.
 S. Augustinus ex Italia in Africam deportavit morem dicendi: *Deo gratias*. 244. 1
 S. Augustinus Monachismum simul cum Baptismo suscepit. ibid.
 S. Augustini sermo 83. de Diversis manifestè tradit hodiernum in Missa pacem dandi modum. 246. 1. Non est certum, quòd iste sermo sit verè Augustinianus. ibid.
 Autocephalia quid sit? 384. 2
 Autoritas sanctorum Patrum. 44. 1. Sanctorum Patrum, licet non sensus, tamen voces ex causa circumscribere potest, & solet Ecclesia. 153. 2
 Azyma Latinorum adiphora & tolerabilia censet Demetrius C. omatenus apud Bulgaros Archiepiscopus. 202. 2
 Vide *Eucharistia*.

B

- B** Alduini Ferrei conjugium cum filia Caroli Calvi. 114. 2
 Baptismalis Fontis benedictio antiquissima. 156. 1
 Baptismi effectus Magiæ adscriptus. 194. 2
 Baptismo olim præexigebantur fructus Pœnitentiæ. 275. 2
 Barbæ rasura ignominiosa. 143. 2
 Barlaami Monachi de potestate Papali consecrandi Constantinopolitanum Patriarcham, & Hierosolymitanum Episcopum sententia. 365. 2. Confutatur. 367. 2. Audacter loquitur, dum Sanctum Jacobum Hierosolymæ Episcopum negat à Sancto Petro consecratum. 369. 1
 Basilicæ magnificæ quomodo ædificandæ? 121. 2
 S. Basilii de Eucharistia fides orthodoxa. 180. 1
 S. Basilii Legatos ab Occidentalibus Episcopis petit. 366. 2
 Bellare non est licitum militi publicam pœnitentiam agenti. 76. 2
 Bellarmini de satisfactionibus Sanctorum in Ecclesiæ thesauro doctrina examinata. 298. 2
 Belligerare festis diebus olim illicitum Christianis. 336. 2. Saxones graviter redarguti, quòd die Dominico pugnant. ibid. Constantinus Magnus venit in die Dominicæ Passionis, & sequenti die Veneris prælium committi. 337. 1. Christiani ad bellum defensivum diebus festis imparati. ibid. In Quadragesima non pugnavit. ibid. Nicolaus I. non permisit diebus festis præliari, nisi cogat inevitabilis necessitas. ibid.
 Bello privato nullus vexandus nisi post acceptam à legitima potestate sententiam, aut denegatam justitiam. 214. 2
 Bellum sine prævia Denunciatione est injustum. ibid.
 Benedictione cur prosequamur sternutantes? 243. 2
 Benedictio olim data à morituris, ut à Venerabili Stephano, à S. Eutychio Patriarcha Constantinopolitano, à S. Medardo, à S. Malachia, à S. Nor-

- Norberto, &c. 244. 2. 251. 2. & seq.
 Benedictio solemnisi olim à solis Episcopis impendi potuit. 245. 2
 Benedictio solemnisi quando cœperit à Presbyteris impendi. ibid.
 Benedictionem à Presbyteris ruri impendi postulat Galliarum populus. ibid.
 Benedictio data per Sanctam Mariam Ægyptiacam. 246. 2
 Benedictio solemnisi olim ante communionem populo impensa. 247. 1
 Benedictio instituta pro cōmunicante populo. ibid.
 Benedictionem Hispani dabant populo post communionem: Sed mos ille aboleretur. 247. 2. Constat ex antiqua Mozarabum Missa. 248. 1
 Benedictionem in Missa fuisse Episcopis olim reservatam docet Guido Abbas Micrologus. 247. 1
 Sed turpiter labitur. 248. 1
 Benedictio populi apud Latinos Episcopis reservata. ibid.
 Benedictio Presbyteri in fine Missæ antiquis ignota. 248. 2. Cur fuerit introducta quorumdam opinione? ibid.
 Benedictio Presbyteri post *Ite Missa est* quando incœperit? ibid.
 Benedictio Episcopalis post Missam est antiquissima. 249. 1
 Benedictionis Presbyteralis in Missa origo. ibid. 2
 Benedictio Episcopalis est species jurisdictionis, & ideò exerceri non potest extra territorium. 250. 1
 Benedictio extra Diocesim permittitur Episcopo recens ordinato. ibid.
 Benedictionis Sacerdotalis effectus in primitiva Ecclesia fuit Divinum Charisma. 250. 2.
 Benedictio data post mortem à S. Joanne Chrysofomo. 251. 2
 Benedictio impertienda cum Divini nominis invocatione. 252. 1
 Benedictio olim fundebatur super populum stantem, & sua capita inclinantem. ibid.
 Benedictio olim non impendebatur Clero, sed populo. 252. 2
 Benedictio tamen apud Græcos etiam Clero impenditur, & etiamnum apud nos. ibid.
 Benedictionis Episcopalis, ac Monachalis varii effectus. Primò canitici expulsi. Secundò revocatio ad vitam. Tertiò Paralytici curatio. Quartò ab avaritiæ vitio sanatio, &c. ibid.
 Benedictio Divinæ gratiæ lumen impetrat. 253. 1
 Benedictio olim duplex solemnior, & efficacior. Prima in præcipuis anni solemnitatibus: Altera quam in sua consecratione dabat, ac etiamnum hodie dat novellus Episcopus. ibid.
 Benedictio Apostolica à Romano Pontifice absentibus mittitur, estque mos ille antiquus. 253. 2
 Benedictio prima Episcopi apud nos magno in pretio, & dives magnis Indulgentiis. ibid.
 Benedictio Episcopalis quibus locis & temporibus dari consueverit. 254. 1.
 Benedictio etiam ab alieno Episcopo petenda. ibid.
 Benedictio non tantum ab Episcopis, sed etiam à Presbyteris ac Monachis petita & impensa. ibid. 2
 Benedictio abeuntium à remanente Episcopo, vel remanentium à recedente petita, maxime in Monasteriis: ibid.

- Benedictio Episcopi olim petenda priusquam fidelis de Parochia ad Parochiam transfret. ibid.
 Benedictio Sacerdotalis ex more antiquissimo Ecclesiæ. 239. 1
 Benedictio est unum ex animæ testimoniis, quæ juxta Tertullianum omni homini demonstrant Deum. ibid.
 Benedictio per Deos Nationum, seu Gentilium non est licita. ibid. 2
 Benedictio quædam per quemvis hominem data. ibid.
 Benedictio Sacerdotalis à Christo in Ecclesia inducitur. ibid.
 Benedictio Sacerdotalis non est aliud, quam Divinæ gratiæ imprecativa oratio. 240. 1. Ex hac Augustinus suam de victrice gratia sententiam docet esse Apostolicam & Evangelicam. ibid.
 Benedictio Sacerdotalis ab Imperatoribus, Constantino, Constantio, Justiniano, &c. semper expetita. ibid.
 Benedictio à simplicibus Monachis etiam expetita ab Imperatoribus Theodosio, Arcadio, Theodosio juniore, Leone Augusto. 241. 1
 Benedictio Ecclesiastica Romanis Proceribus & populis grata. ibid.
 Benedictio data à cadavere S. Joannis Chrysofomi, aliorumque post mortem. ibid. 2
 Benedictio Clavis à S. Epiphanio Patriarcha Constantinopolitano. ibid.
 Benedictio moribundis necessaria, quòd passim videant tentatorem. 242. 2
 Benedictio Sacerdotalis victorias est largita. 243. 1. 2
 Benedictio secreta ac privata potest cuilibet à quolibet impendi. 244. 1
 Benedictio paterna mane & vespere petenda. 244. 2. Anglorum hac in parte consuetudo. Item Thomæ Mori, etiamnum Cancellarii, erga patrem pietas. ibid.
 Benedictionis Ecclesiasticæ amantes Barbarorum Reges Chilpericus, Gruntamnus, Clodoveus, &c. 242. 1
 Benedictionis Ecclesiasticæ amans Caroli Magni genus, Pippinus, Ludovicus Pius, &c. 242. 2
 Benedictionis Episcopalis suspensio gravis pœna. 243. 1.
 Benedictionis Ecclesiasticæ amans Gens Anglorum. ibid.
 Benedictionis Ecclesiasticæ amantes Britones, Burgundi, Poloni, Moravi, Bohemi, Bulgari, &c. 243. 2
 Benedictus V. in Germania ab Ottone asportatus, quamvis graves scriptores Benedictum fuisse legitimum Pontificem affirmant. 237. 2
 Benedictus IX. schismaticus decimo ætatis anno intrusus in Sedem Apostolicam. 236. 1
 Beneficiorum in Curia morientium regulâ hodierna Romanæ Ecclesiæ antiquis fundamentis nititur. 368. 1
 Beneficium Ecclesiasticum ab Officio non separandum. 71. 2. Vide *Simonia*.
 Benno Cardinalis perperâ irritet institutas à Gregorio VII. pro quorundâ hestitatione preces. 147. 2
 Bennonis mendacia. 50. 1. Adversus Decretum Gregorii VII. accusationes. 60. 1. Toties mentitur splendè, ut etiam vera dicenti non possit

...it credi. 238. I
Benno Metensis Episcopus ab Henrico creatus. 393. 2. Postea cum dedecore & ignominia ab urbe pulsus. ibid.
Berbachensis Conventus. 321. 2. Ad eum ex utraque parte tam Henrici, quam Gregorii VII. convenerunt: At fructum nullum habuit. 342. 1
Berbachensis Conventus non fuit judicialis Apostolicarum sententiarum retractatio, sed dumtaxat familiare de ipsis colloquium. 344. I
Berengarii relapsus unde duxerit originem? 147. 2
Berengarius Joannem Eriegenam deserit, postea rursum defendit. 147. 2
Berengarius Hæresim suam abjurat. 148. 1. Cur in secunda professione fidei omisum fuerit: *Corpus Domini frangi, & fidelium dentibus atteri*. 149. I
Berengarius in Concilio Pictaviensi ferè interemptus. 148. I. Et cur? ibid.
Berengarius professionem secundam fidei in qua Synodo fecerit? 149. I
Berengarius à Gregorio VII. post absolutionem commendaticias litteras accipit. 149. 2
Berengarii tertius relapsus. ibid.
Berengarius pœnitens, & Catholicus decessit ex hac vita. ibid.
Berengarius non omnes à se perverfos convertit. 150. I.
Berengarius Sanctum Hilarium sibi manifestè de Eucharistia contrarium accusat erroris in alia materia. 228. I
Berengarius toto seculo præcessit S. Bernardū. 211. 2
Boleslaus Poloniæ Rex Ecclesiasticorum jurium protector. 354. I
Bona Ecclesiastica non sunt indignè diripienda. 65. I
 Vide *Decime, Simonia*.
Bonifacius II. an erraverit sibi successorem eligendo? 318. 2
Bonifacius IX. in concedendis Indulgentiis elemosynariis quibusdam videtur excessisse. 283. 2. 306. 2. Res incerta est. 282. 2. Quidquid sit, non ex Cathedra egit ista Bonifacius. ibid.
Bonifacius IX. in concedendo Jubilæo liberalis. 306. 1. Donat Jubilæi Indulgentias etiam domi remanentibus, dummodò itineris expensas penderent. ibid. Quæstiones ejus graviter excesserunt. 306. 2
Bonifacius IX. non est primus Author Indulgentiarum ad modum Jubilæi datarum. 307. I
Brancaus, vide *Franciscus Maria Brancaus*.
Brixinense Conciliabulum. 311. 1. & seqq. Quamdiu duraverit? 315. I. Conclusio. ibid.
Brixinensis Conciliabuli contra Gregorium VII. litteræ. 321. I
Brixinensis Conciliabuli Attemptatum ab Ecclesia damnatum. 305. 2
Bulcolaca quid sit Græcis? 258. I
Bulla plumbea Apostolicæ Sedis, quando nam cœperit ornari capitibus Apostolorum? 231. I.
Bulla plumbea à S. Sylvestro videtur instituta, sed sine capitibus Apostolorum. ibid.
Bullas plumbeas Clemens VI. contra morem Antecessorum gentilitiis suis armis, quinque rosis insignivit. 231. 2. Eum nullus Successorum imitatus fuit. ibid.

Cadalous in Apostolicam Sedem per Guibertum violentè intrusus. 324. I
 Calvinus, vide *Joannes Calvinus*.
 Canonici debent communem vitam vivere. 36. I
 Rationes cur Romana Ecclesia communem Clericorum vitam adeò promoverit. 36. 2
 Canonorum Pictaviensium præsentio adversus Ecclesiam Sancti Hilarii. 28. 2. An bene fundata? 29. I
 Canonici Regulares magnum in Ecclesia fructum adferunt. 37. I
 Cardinalis antiquum privilegium Religiosi ex Monasterio extrahendi, & in suam familiam referendi. 238. 2
 Cardinalium Episcoporum in sua inscriptione ad Clerum Romanum non meminit S. Cyprianus. 272. I. Eorum in Clerum Romanum adscriptio videtur non esse ab Apostolis, sed à Sancto Sylvestro. 272. 2. In Romanæ Provinciæ Synodo dudum non habuerunt digniorem locum ante alios Comprovinciales Episcopos, sed cum ipsis federunt juxta Consecrationis ætatem, etiam Hostiensis Episcopus. ibid.
 Cardinales olim Archiepiscopis & Episcopis postpositi. 291. I
 Cardinales tempore Gregorii VII. erant mitrati. 334. 2
 Cardinalium translationem non nisi post extinctum Clementinum schisma admisit Romana Ecclesia. 127. I
 Carolus Audax à suo domestico Presbytero benedictionem quotidie flexis genibus petebat. 243. I
 Carolus Martellus Ecclesiarum, ac Monasteriorum bona militibus suis in beneficium donare cœpit. 64. I. Ipsum idcirco cum anima & corpore in perpetuis gehennis ardentem vidit S. Eucherius Aurelianensis Episcopus. ibid.
 Carthaginensis Episcopus est Primas, atque Exarchus totius Africæ. 278. I
 Cencius Romanorum potentissimus Gregorium VII. graviter vulnerat. 324. I
 Censura Ecclesiastica, quamvis injusta, semper timenda. 59. I
 Censurarum irreverentia, atque sub nullitatis fisco violentia, est vera hæresis. 348. 2
 Censurarum pro pecuniis absolutio damnata. 98. 2 vide *Excommunicatio*.
 Charatzium, quid sit Turcis? 5. 2. 6. 2. Charatzii auctio, & per quem? 7. I
 Charismata non nisi certo tempore durant. 17. I.
 Quibusdam in locis viguerunt tempore SS. Chrysofomi & Irenæi: Imò etiam nostro seculo. 17. 2
 Caritas perfecta non requiritur, ut quis sit apud Dei regno. 311. 1. Maxime id verum in illis, qui baptizantur in mortis exitu, qui cum bono Latrone audiunt: *Hodie mecum eris in Paradiso*. ibid.
 Caritas, quæ saltem affectu sit super omnia, requiritur ut quis reponatur in divinam gratiam. 215. I
 Vide *Attritio, Contritio, Pœnitentia*.
S. Chrysofomi de Eucharistia fides. 193. I. Invehi-

vebitur in fabulantes tempore sacrificii. 195. I
 Missam per singulas Dominicas audiendam tradit. ibid. 2. Impanationem expugnat. ibid.
 Adversus quos scripserit Sermonem, qui docet non concionandum ad gratiam. 196. I.
 Post mortem benedixit dicens, *Pax vobis*. 251. I. Ordinatus fuerat à Theophilo Patriarcha Alexandrino. 368. 2
 Christus à Magis in præsepi adoratus, non autem intra Bethleem in domo. 198. I. & seqq.
 Christi Domini merita infinita. 296. I
 Chor-Episcopi officio hodie fungitur Decanus Christianitatis. 130. I. Chor-Episcopis concessa triplex Episcoporum functio 245. I. Chor-Episcopus inferior Episcopo. 245. 2
 Ciborium ingrediendi privilegium inter Laicos soli Augusto Principi apud Græcos concedebatur. 104. 2
 Cisterciensis ordinis origo. 90. 2. Sitne Decimarum capax? 91. I. Eiusdem ordinis sanctitas. ibid.
Clemens VI. quinque rosas, gentilitia sua arma, Papali plumbo inseruit, contra morem suorum Antecessorum 231. 2. Eum nullus successor fuit imitatus. ibid.
 Clerici cujuslibet cum Ecclesia spirituale atque immobile conjugium. 127. I
 Clerus omnis Latinus tempore Gregorii VII. barba rasus. 334. 2
Cæcilianus Diaconus accusatur, quòd victum Martyribus adferri in carcere prohiberet. 265. I
Commendonius, vide *Franciscus Commendonius*.
 Communio domestica Tertulliani tempore quotidiana. 192. I. Facta à jejuniis etiam tempore Chrysofomi. 192. I. 199. 2. Tempore Tertulliani facta in sola specie panis. 192. I
Concilium œumenicum in degradatorum à se Episcoporum Sedes potest per suum Præsidem consecrare alios. Immo & in cathedras apud semortientium. 368. I
 Concilium generale apud Sedem Apostolicam singulis annis tenendum. 39. I. Non est supra Pontificem. 48. I. Generale Pontificem legitimum judicare atque damnare non potest. Quamquam possit de Pseudo-Pontifice intruso agere. 323. 2
 Concilii tempore preces instituire antiqua consuetudo. 147. I
 Vide *Pontifex*.
 Confessoriorum nimia in pœnitentes indulgentia taxatur 75. 2. 76. I. Sanctus Chrysofomus hac de re accusatur. 75. 2
 Confectio sacramentalis faciendâ probatis vita & doctrina Sacerdotibus. 215. 1. 2. Vide *Pœnitentia*.
 Consecratio perficitur verbis Christi, non precibus subsequenteribus. 206. 2
 Consecrationis tempore olim stabat populus 195. I. Vide *Eucharistia, Sacrificium*.
 Consistentes olim adhaerent sacrificio, quamvis non communicarent. 252. I
 Constantinopolitanus Episcopus non est universalis, 136. 2
Constantinus M. benedictionem sacerdotalem flexis genibus expetebat. 240. I. Die Dominicæ passionis, & ipsum sequente die Veneris, venit Christianos prælium committere. 336. 2

Plurima Ecclesiis ornamenta donavit. 120. I.
 Antiochiæ pretiosissimam Basilicam edificavit. 120. 2
 Contritionem sine confessione & absolutione sufficere ad remissionem peccatorum, docent Flagellantes. 285. I
Cornelius Pontificis electio. 273. 2. Parit varias discordias. ibid.
Cornelius Pontifex electus, Decreta quæ fuerant facta vacante Sede, non tantum confirmat, sed etiam ampliat. 273. I
Corpus Christi, quod natum est de Virgine, & sanguis Christi, qui de ejus latere fusus est, verè & propriè est in altari. 149. I. & seqq.
Corpus Christi an frangatur manibus Sacerdotum? ibid.
Corpus Christi in Eucharistia, sitne illud, quod de Virgine natum est? 151. I. Quidam veteres affirmant, quidam negant. Uterque loquendi modus suis nititur fundamentis, fuitque Augustino familiaris. 152. 2. Rectè Gregorius VII. voluit, ut affirmarem, idque conformiùs ad Augustinum. 153. 2
Corpus Christi an possit dici imago sui ipsius. 152. I
Corpus Christi non est secessui obnoxium. ibid.
Corpus Christi peracta sumptione in fumento desinit, & accidentia redeunt ad suam substantiam. 155. 2
Corpus Christi sub speciebus contentum dici potest imago Corporis Christi. 168. I. 200. I
Corpus Christi juxta Gregorium Nyssenum bis immolatum, & sepultum. 182. I
Corpus Christi quomodo in diversis locis simul esse possit? Opus est Divinæ omnipotentis. 182. 2
Corpus Christi imaginem vocant Iconoclastæ. 200. I. 2.
Corpus Christi posse dici imaginem negant Patres, qui adversus Iconoclastas scripserunt. 201. I
Corpus Christi potuit simul esse in diversis locis. 210. I.
Corpus Christi sepulchri lapidem, & clausas januas penetravit. ibid.
Corpus Christi replicatum in Eucharistia. 210. 2
 Non tamen affigitur, includitur, aut circumscribitur. ibid.
Corpus Christi, utrum in ultima cœna fuerit passibile? 211. I
Cortina altarium antiquissima, & in Ecclesia retinenda. 195. I
Cosmas Monachus paupertatis Monasticæ etiam in Patriarchatu observantissimus, prophetiæ dono clarus, &c. 145. 2
Cunibertus Bambergensis, Romanum Primum censuit esse humanam usurpationem, non institutum divinum. 344. I
S. Cypriani electio impugnata. 273. 2. Eiusdem mansuetudo & exilium. ibid. Quibus in absentia commiserit regimen Ecclesiæ suæ, & difficultates inde ortæ. 274. I. Novati factionem omnem communionem privat, & gradu, ejicitque Carthagine. ibid.
S. Cypriani male adscribitur sermo de Cardinalibus Christi operibus. 199. 2
S. Cyrilli Alexandrini de Eucharistia fides orthodoxa. 186. 2
 S. Cy-

- S.** Cyrilli Hierosolymitani de Eucharistia fides orthodoxa. 184. 1
- D.**
- S.** Damasceni de Eucharistia fides orthodoxa. 199. 2
- S.** Damascenus apud Græcos est sententiarum magister, & antiquorum Patrum compendiator. ib.
- S.** Damasi Epistola adversus Chor-Episcopos straminea est. 248. 1
- S.** Damasi ad Hieronymum Epistola fictitia. 242
- P.** Damiani à Guiberto affligitur. 325. 2
- Decimale onus** apud quosdam Germaniæ populos, quàm difficile fuerit Gregorio VII. introducere. 353. 1
- Decimarum quarta pars** stricto jure pertinet ad pauperes. 91. 2
- Decimarum capacia** Monachorum cœnobio. 90. 1
- Decimarum spirituale jus** Laici possidere nequeunt. 93. 2
- Decimas à Laicis** quomodo liceat emere? 95. 1
- Decimas an possidere possint** Fratres Mendicantes. 95. 2
- Decimas militibus** in beneficium dare cœpit Carolus Martellus. 78. 1. Pessimè. 79. 1
- Decimas possidentia** Monasteria tenentur ex justitia dare elemosynas pauperibus. 91. 1
- Decimas suas integras** quædam Monasteria pauperibus largiuntur. 91. 2
- Decimas vendere** sine Simoniacum. 94. 2
- Decimæ à Constantino magno** introductæ. 78. 1
- Decimæ, ac plebes** non sunt sæcularibus in beneficium dandæ. 64. 1
- Decimæ Monachis & Clericis** regularibus, propter florentem apud eos Ecclesiasticam disciplinam, datæ. 89. 1
- Decimæ non sunt** consanguineis conferendæ. 79. 1
- Decimæ solis Basilicis, Clericis, atque pauperibus** debentur. ibid.
- Decimæ sunt** antiquissimæ. 77. 1
- Decimæ ut ad Monasteria** transeant, requiritur consensus Episcopi, non tamen Capituli. 95. 2. Consensus Episcopi datus non potest per Successorem revocari. ibid.
- Decimis possintne** divites Clerici sustentari? 90. 1
- Dens Christi** fueritne in Sancti Medardi Monasterio? 154. 2
- Deo gratias** unde à Monachis dicatur? 244. 1. Motum illum loquendi Augustinus cum Monachismo ex Italia in Africam deportavit ibid.
- Donatistæ loco** *Deo gratias* dicunt *Deo laudes*. ib.
- Desiderius Cassinensis Abbas** Henrico Imperatori viriliter resistit. 335. 2. Malè tamen Abbatie suæ investituram admisit. 336. 1
- Diaconatus** possitne conferri absque ordinibus inferioribus. 394. 1
- Diaconi carceratis** Confessoribus præerant, & devotum providebant. 265. 1. Moderabatur ne ex fidelium oblationibus fieret popina in carcere. 265. 2
- Diaconi extra statum gratiæ** ministrantes adventum Spiritus Sancti impediunt. 180. 2
- Diaconi Græci** utuntur stola linea 197. 1. Olim etiam latini. ibid.
- Diaconi olim** in quibusdam Ecclesiis abolitionem impetire attentarunt. 302. 1

- Diaconis in ministrando** status gratiæ necessarius. 180. 2
- Diaconi stolam** in sinistro humero gestant. 197. 1
- Diaconos suos** ad plenam, more latino, castitatem cur compulerit Sanctus Basilius? 180. 2
- Diaconus eligi potest** in Episcopum, non tamen immediatè consecrari. 394. 1. Oppositam doctrinam Photius mendaciter affingit Latinis. ibid.
- Diei & noctis partes, seu stationes** olim quatuor. 32. 2. Quævis statio dividebatur in tres horas. ib.
- Discretio spirituum** primævæ Ecclesiæ charissima. 16. 2. Etiam hoc sæculo viguit in S. Philippo Nerio. 17. 2
- Doctoribus assignata** per Alexium Comnenum privilegia. 118. 2
- Doctores ecumenici** dignitas antiquissima. 117. 2
- Dominus vobiscum & Cum spiritu tuo** dicuntur ex Instituto Apostolico. 16. 1
- Donatistarum doctrina** nullum sacramentum esse informe. 76. 1

E.

- E**cclesia, est plebs sacerdoti adunata, scilicet Romano. 346. 2
- Ecclesiæ subbucariæ, quid sint?** 362. 2
- Electionis, vel confirmationis jus, ob fixi à sacris Canonibus** temporis lapsus, vel ob datum indigno suffragium devolvitur ad superiorem Prælatum. 227. 1
- Elemosynæ Monasticæ** genus, ut pro quolibet defuncto Monacho unus toto anno pauper alatur. 92. 1
- Sancti Epiphani de Eucharistia doctrina.** 181. 1
- Episcopalis Cathedra** vacans, non per Capitulum, aut ejus Vicarium, sed per Visitatorem Episcopum olim regebatur. 216. 1. Mos est antiquissimus, traditus ab Apostolis. 216. 1. 217. 1
- Episcopi cum fornicariis Presbyteris** dissimulantes reprehensi. 99. 1
- Episcopi Gregorii VII.** calumniosè dicuntur à Venerico permisisse bonorum Ecclesiasticorum depradationem. 352. 1
- Episcopi Monasticæ substantiæ** administratione privati, annuæ pensionis xenium à Religiosis postulant. 97. 2
- Episcopi quidam** annuam pensionem à Monasteriis exigentes compefcuntur. 98. 1
- Episcopi per solos duos Episcopos** consecratio est contra Canones. 314. 1
- Episcopis olim** subiecta Monasteriorum bona. 96. 2
- Episcopis reservata** est omnis absolutio peccatorum publica pœnitentia vindicandorum. 276. 1
- Episcopo cuius** degradandi Principis potestas olim competens, est in Ecclesia antiquissima. 77. 2
- Episcopo lapsio** sola Communio laicalis concessa. 295. 1
- Episcoporum Metropolitanorum, & Provincialium** consecrationes spectant ad Patriarcham. 116. 1
- Episcoporum superbia** redarguitur. 98. 1
- Episcoporum translationes** non minùs, quàm re-baptizationes, abominata est Africana Ecclesia. 217. 1
- Episcoporum Diocesanorum** sententiis non tenentur exempti, & Apostolicæ Sedi immediatè, ac plenè subiecti Clerici & Monachi. 351. 2
- Episcopus ab Episcopo** more antiquo sepeliendus. 221. 2
- Episcopus ab officio** vel communionem suspensus Ecclesiasticas censuras nulli potest auferre, vel inferre. 351. 2
- Episcopus degradatus** reparatur in gradum per honorificè assumptum à Successore defuncti nomen. 237. 1
- Episcopus degradatus** sententiæ non acquiescens exulat ad centum millia passuum à suæ olim Sedis civitate. 237. 2
- Episcopus ex aliena Ecclesia** eligi non potest, nisi in defectum personæ idoneæ. 232. 2
- Episcopus peregrinus** ad solemne Sacrificii, & Verbi ministerium admittendus. 31. 1
- Episcopus unicus** divino jure debet esse in qualibet Ecclesia. 229. 1. Absit, ut Apostoli Petrus & Paulus banc Regulam in ipso Evangelio exordio læserint. ibid.
- Eriath Francus** Monachi Presbyteri occisor à Nicolao I. accipit indulgentiam 291. 1. Basilicam Apostolorum pro accipiendâ indulgentia accedit. 291. 1
- Eucharistiæ veritas** miraculo per Divum Gregorium confirmata. 102. 2
- Eucharistiæ sacrificium** ex pane & vino à fidelibus oblato. ibid.
- Eucharistiæ materia** panis azymus in formam denarii oblatum. 107. 2
- In Eucharistia, utrum Corpus Christi, an accidentia** frangantur? 107. 2
- In Eucharistia** quidam docent panem manere, eodè accidentia non possint sine subiecto subsistere. 149. 2
- Eucharistiæ mysterium, an possit dici** Vicarium Christi? 154. 1
- Eucharistia, an à Sancto Nicephoro, Græcisque** Patribus rectè dicatur non esse Dominici corporis figura? 156. 2
- Eucharistiæ veritatem** Gnostici profitentur. 161. 1. 176. 1.
- Eucharistiæ cultus** latræ adhibendus. 162. 1
- Eucharistiæ mysterium** olim Catechumenis occultatum. 163. 1. 172. 1
- Eucharistia est** signum continens corpus & sanguinem Christi. 164. 2
- In Eucharistia** aquæ mixtio ex Christi Domini mandato. 165. 1. 169. 1. 177. 1. 183. 2
- Eucharistia etiam** significat mysticum Christi Domini corpus, universale scilicet Ecclesiam. 168. 2
- Eucharistia** tribus modis est signum Dominici corporis. 169. 2
- Eucharistia** verè sumitur ab iniquis. 170. 2
- De Eucharistia** SS. Patres ante exortas hæreses minùs accuratè locuti sunt. 172. 1
- De Eucharistia** cur SS. Patres locuti sunt obscure. 172. 1. Quid sibi velit illud Epiphani. *Hoc nomen est hoc?* 172. 2
- Eucharistia** olim in manibus suscipiebatur. 173. 2. 178. 2.
- De Eucharistia** fabulose Gentilium calumniæ. 174. 2
- De Eucharistia** Græcorum Patrum sententiæ fusè examinantur. 175. 1. & seqq.
- Eucharistiæ micæ** custodiendæ he in terram cadant. 178. 1. 2

- Eucharistiæ veritas** comprobata miraculo pueruli apparentis in manibus Sancti Basilii. 180. 1
- Eucharistiæ mysterii** possibilitatem posteriores Græcorum Patres ratione naturali demonstrant. 183. 2
- Eucharistiæ veritatem** ex verbis consecrationis probant omnes Græci, Orthodoxi, Hæretici, Schismatici. 185. 1. Et Latini Scriptores. 185. 2
- Eucharistia, & Eulogiæ** apud Cappadoces in Azy-mo probabiliter confectæ. 186. 1
- Eucharistia** rectè vocatur vita. 186. 2
- De Eucharistiæ veritate** Nestorius rectè sensit. 187. 2
- Eucharistia, & Manna** quomodo differant? 186. 2
- Eucharistiæ mysterium** Catechumenis occultatum. 189. 2. 190. 2
- Eucharistiæ antiquitus** modica tantum pars populo dabatur. 192. 2
- Eucharistia** juxta S. Chrysostomum verbis Christi consecratur, non autem per nescio quas preces, quibus utuntur Græci Schismatici. 193. 1. 195. 2. 200. 1.
- Eucharistiæ suscipiendæ dispositio** requisita. 194. 1. 198. 2.
- Eucharistia** an manibus tangatur? 194. 2. 197. 1
- Apud Græcos** cochleari distributa, nondum tamen tempore S. Chrysostomi. 194. 2
- Eucharistiam** olim qui suscipiebat, oculos & frontem & reliqua sensuum organa manibus consecrabat, quando adhuc erat humiditas in labiis ex sanguine sumpto. 194. 2. Mos ille videtur viguisse tempore Damasceni ibid. Item in Romana Ecclesia, ex verbis S. Agnetis: *Et Sanguis ejus ornavit genas meas.* 195. 1
- In Eucharistia** non manet panis & vini substantia. 196. 1
- Eucharistia** an tangatur? 197. 2. 199. 1
- Eucharistia** sumpta cavendum à comestationibus. 199. 1.
- Eucharistiæ sumptioni** jejuniu olim præmissum. ibid.
- Eucharistia** in manus Laicis porrecta. ibid.
- Eucharistia** sub specie panis domum fidelium deferri solita, non item sub specie vini, nisi ex Privilegio. 204. 1
- Eucharistia** quo ritu, & reverentia à fidelibus domi sumenda? ibid. Loco Eucharistici Calicis vinum simplex fumebant. ibid.
- Eucharistiæ particula** à SS. Patribus vocantur *Margaritæ*. ibid.
- Eucharistiæ particula** ne in terram decident sollicitè cavebant antiqui. 204. 2
- Eucharistia** est dominici corporis & sanguinis imago, & figura. 205. 1
- Eucharistiæ consecratio** non est adscribenda precibus consecrationem subsequenter. 205. 2 & seqq.
- Eucharistiæ consecrationi** postpositæ preces possunt habere legitimum sensum. 207. 1
- Eucharistiæ consecratæ, quo sensu** attribuat vox: *Antitypa?* 207. 2
- In Eucharistiæ sumptione** populus apud Græcos respondet *Amen*. 251. 1
- Eucharistia** indignum sumptorem adurit. 312. 2
- Eucharistia** olim mulieribus dabatur in manus 353. 2. Quædam tamen Ecclesiæ jusserunt illam accipi per Dominicale linteam. Et S. Chrysostomus,

mus, etiam à viris accipi voluit per cochlear. ib.
 Eugenius III. investituram Regi Siciliæ nunquam concessit, sed dispensatoriæ solam Regiam nominationem. 140. 1
 Epilogia neque à Catechumenis, neque à Laicis, vel mulieribus, sed à solis Clericis sumebantur. 103. 1
 Epilogia consecrabantur ex pane & vino, qui non erat communicaturis necessarius. 102. 2. 103. 1
 Eutyches senex imperitus, & delirus. 160. 2
 Eutychianorum error. 190. 2
 Excommunicatio minor. 63. 2
 Excommunicatorum cadavera apud Græcos non resolvuntur, sed quasi tympana scædè intumescunt. 8. 2. Non resolvuntur nisi post datam absolutionem. 54. 1. Hujus rei memorabile exemplum. 53. 2. Similia exempla reperimus etiam apud Latinos. 54. 2
 Excommunicatio etiam temporales victorias impedit, adfertque in bello maledictionem. 51. 1
 Milites in bello reddit enerves, atque infelices. 52. 2
 Excommunicatum non conferre validè ullum Sacramentum excepto baptismo, quidam docuerunt. 58. 2
 Excommunicationis vinculo possint Pontifex quempiam eximere? 61. 1
 Excommunicans Prælati habet potestatem indulgentiæ communionis, cum suis excommunicatis. 61. 2
 Excommunicatis quando liceat communicare? 62. 1. Variæ quæstiones de Excommunicatione Sancto Jvoni propositæ. 62. 2
 Excommunicationem non participat, qui communicat cum eo, qui communicavit Excommunicato. ibid.
 Excommunicatio maledictionis species. 255. 1
 Excommunicatorum corpora indissoluta, scædissimè nigra, inflata ad instar tympani. 256. 2
 Excommunicatorum cadavera è sepulchris vagantia, non tantum nocte, sed etiam de die. 257. 2. Nonnulli putant ista cadavera non à Dæmone, sed à propria anima in punitionem deportari. ibid. Alii putant fuisse tantum imaginaria per Dæmonis artem spectra. 259. 2. Exustionem hujusmodi cadaverum nonnulli improbant, sed alii probant. 258. 2
 Excommunicatio simplicem maledictionem, etiam Laici, quandoque designat. 262. 1
 Excommunicandi Hierarchica potestas spectat ad solos Episcopos. 261. 2
 Excommunicationis contemptus, ac violentia timenda. 349. 1. Parit infelicem exitum. ibid.
 Excommunicationis solvendæ nulla potestas, aut imperium competit Imperatoribus. ibid.
 Excommunicatio Episcopalis, aut Papalis non potest à supremis Senatibus examinari, judicari, cassari, absolvi. 349. 2. Theodosius Imperator hujusmodi causas remittit ad Episcopos adiungens: *Episcopo imperare non possum*. ibid.
 Excommunicationem de iniustitia accusare antiqua est audacia. 250. 1. Excommunicatio nulla ob manifestam injuriam timenda, & servanda multis exemplis ostenditur. ibid.
 Excommunicationis sententiæ dum profertur,

candelas extinguere mos est Latine Ecclesiæ & Græcis nunquam usitatus. 392. 2. Mos ille commendatur. ibid. Postmodum adjuncta est solemnis campanarum pulsatio. ibid. Fulmineum ignem gerebat solus Episcopus. ibid.
 F

FAbulari tempore sacrificii grave peccatum. 195. 2.
 Facundi Hermianensis insignis hallucinatio. 224. 1. Ejus in Theodorum Mopsuestiensem nimius zelus hallucinationis occasio. ibid.
 Duodecim libros doctissimos scripsit sine libris ex sola memoria. ibid.
 Favonis nomine quid olim intellexerint? 105. 2
 Felicissimus Archidiaconum se ostentat, & contra Cyprianum in monte prope Carthaginem erigit novum altare. 274. 1
 Felix secundus fuit Schismaticus Anti-Papa. ibid.
 Fides apud Apostolum subindè sumitur pro spirituali Ecclesiæ charismate. 15. 1. Est firma in Deum fiducia, qua poscimus, & impetramus ea, quæ à Domino postulamus. ibid.
 Fides sola non justificat. ibid.
 Flagellantium errores. 284. 2. Romanum Pontificem dicunt sublatum, excepto Baptismo cessasse Sacramenta omnia, Baptismum in sanguine conferri, Indulgentias rejiciunt. 285. 1
 Flagellantium Secta. ibid. Omnium istorum errorum fons Abbas Joachim. ibid.
 Flagellationem omnia fere Monasteria in suos mores admiserunt. ibid.
 Flagellatio sui ipsius pœnitentialis non est antiquissima apud Ecclesias. ibid. Ejus primus Author Dominicus Loricatus, à S. Petro Damiani feliciter defensus. ibid.
 Flentibus nulla erat injuncta pœnitentia. 308. 2
 Fornicarii Presbyteri tolerati ab Episcopis. 99. 1. Quidam fornicationis pœnam pretio redimunt. ibid.
 A S. Francisco de Paula Ludovicus XI. humiliter petiit benedictionem. 243. 1
 Franciscus Commendonius in Belgio Apostolicus Legatus Joannem Hesselium S. T. Doctorem Lovaniensem de voce *transubstantiatio* consulit. 165. 2
 S. Franciscus cunctis suis filiis imponit Romanum officium. 111. 2
 S. Franciscus maledicis cuidam argutis Aristotelicis nimis dedito. 261. 2
 Franciscus Maria Brancatius eruditissimum opusculum edidit de Cardinalium seniorum opinione, ejusque origine & justitia. 127. 1
 Franci semper arma plus quam cibum & potum dilexerunt. 77. 1
 Fratres Minores usque ad annum 1372. non fuerunt usi sericis ornamentis. 122. 2
 Fredericus primus Religionis intuitu à quinta Cœnæ Domini feria, usque ad proximam Paschalis hebdomadæ secundam feriam, ab Arcis Terdonensis impugnatione cessandum statuit. 337. 1
 Fredericus primus Siciliæ Regnum destruxit. 146. 1
 S. Fulgentius à Carthaginensi populo summo honore suscipitur. 241. 2. Certatim ejus benedictionem expetunt. ibid. Ejus vitam scripsit Ferrandus Ecclesiæ Carthaginensis Diaconus. ibid.
 S. Ful-

S. Fulgentius preces Eucharisticas consecrationi præmitti docet. 206. 1

G

GAius Presbyter graviter redarguitur, quod lapsis pacem dare attentasset. 276. 1
 Gallicanæ Ecclesiæ abortus latrant contra Lunam. 390. 2
 Gallicanæ Ecclesiæ, quæ prima lis adversus Romanam? 363. 1
 Gallicanæ Ecclesiæ spectant ad Synodum & consecrationem Romani Patriarchæ 383. 1. & seq. Item 387. 1.
 Galli Metropolitæ nolunt, ad Synodum Romanam vocatos, mittere. 384. 1
 Geberardi in Constantiensem Episcopum electio. 360. 1. & seq.
 Gelasius Famosi adversus Eutychetem & Nestorium libelli author, quis fuerit? 192. 1
 Georgius Ambianensis Capuccinus pro medico apud Tertullianum legit *mendico*: Non sine fundamento. 268. 1
 S. Gerardus, utrum non nisi ob extremam necessitatem promeruerit à Romano Pontifice consecrari? 364. 1
 Germani Patriarchæ Constantinopolitani *Mythologica rerum Ecclesiasticarum contemplatio*, non est opus S. Germani, sed Germani secundi schismatici, qui cum Gregorio IX. vixit. 203. 1. Rectè sentit de Eucharistiæ veritate. 386. 1.
 Glabri Rudolphi in loquendo & scribendo licentia. ibid.
 Gnosticorum fabulæ. 176. 1. Constantè tamen prædicarunt Eucharistiæ veritatem, realem præsentiam, & transubstantiationem. 176. 2
 Godescalcus de vanitate ac præsumptione rectè arguitur. 17. 2
 Godescalcus miserabilis Monachus rectam causam agebat, & verum dogma tuebatur. 18. 1
 Gorgonia soror S. Gregorii Nazianzeni habuit domesticum altare, in quo recondebatur Eucharistia sub utraque specie. 204. 1. Fuit singulare privilegium. Ibid. Dominicum sanguinem miscebat suis lacrymis. 204. 2
 Gothicarum litterarum origo. 26. 1
 De gratia victrice doctrinam probat S. Augustinus esse Apostolicam & Evangelicam ex benedictione, seu oratione Sacerdotali. 240. 1
 Græca Ecclesia usque ad tempora Michaelis Cæsararii cum Latina concors. 358. 2
 Græci etiam post Turcicam captivitatem de veritate Eucharistiæ rectè sentiunt. 203. 2. Anathema dicunt cuidam Cyrillo volenti Calvinianam de Eucharistia hæresim introducere. ibid.
 Græci in Florentino non disputarunt de veritate Eucharistiæ. 203. 1
 Græci habent duplicem aquæ benedictæ speciem. 155. 2
 Græci solent circa Latinorum res scædè hallucinari. 141. 2. Tempore Gregorii VII. non omnes Schismatici. 144. 1
 Græcorum antiqua iniquitas Augustus suos Principes in Monasterium conjiciendi. 133. 2
Christ. Lupi Opera T. VI.

Græcorum error, qui per impensam cadaveribus excommunicatorum absolutionem, animam à gehennalibus flammis liberari putant. 257. 1
 Græcorum mediis sæculis fides de Eucharistia. 199. 2.
 Græcorum posteriorum fides de Eucharistia. 202. 1.
 Gregorii Nysseni lapsus de non baptizatis, de quibus solus è Patribus docet, quod neque honorentur, neque puniantur in altera vita. 311. 1. 2.
 Gregorii V. de Herluini ordinatione causa discutitur. 364. 2
 Gregorius VI. antea vocatus Joannes Gratianus, ab Henrico III. Imperatore in Sutrina Synodo cedere coactus. 232. 1. 234. 1. Ultra montes ab Henrico Imperatore asportatur. 232. 2. Videtur primus è Romanis Pontificibus armatos milites collegisse, & aluisse. Non fuit Simoniacus, aut certè postea in Papatu insigniter correctus. 235. 1. Fuit adeo rigidus Canonum custos, & reparator disciplina Ecclesiasticæ, ut non solum Simoniacos, sed etiam ambitiosos, licet cetera idoneos, ab Episcopalibus Cathedris proferberet. 235. 2
 Gregorii VII. sanctitas. 331. 1. Quando creatus Pontifex? 1. 1. Mittit Legatos in Germaniam procurandæ pacis causa, sitque oppositio. 51. 2
 Interdicit Divinum officium in Cassinensi Cœnobio. 65. 1. Ejus Acta miraculis confirmata. 361. 2. Omnes Apostolicas traditiones diligentissime investigavit, & investigatas studiosissime in Acta referre curavit. 395. 1
 Gregorius VII. ab omni in Episcopos violentia fuit alienus, & de hac re ab Henrico IV. malè accusatus. 98. 2
 Gregorius VII. Lectiones de vita SS. Pontificum, & Martyrum Breviario inseruit ex Epistolis Isidori Mercatoris, nec non ex libro Pontificali. 109. 1.
 Gregorius VII. ab oppressione Henrici per Robertum liberatus. 137. 2. Roma abstrahitur, & in Salernitana civitate exul defungitur. 138. 1. 338. 1. 2. Non ex Castro S. Angeli, sed ex Laterano fugerat Salernum. 391. 1. 2
 Gregorius VII. Robertum Guiscardum ex Duce in Regem non evexit, nec evehere promisit. 138. 1. Neque, ut illum sibi conciliaret, ejus progressus adjuvit. 137. 1
 Gregorius VII. ad Michaelem Ducem Imperatorem tamquam orthodoxum scribit. 145. 1. Ad eundem solemnem, eamque utilem Legationem mittit. 145. 2. Quinquaginta millia militum colligit ad succurrendum Constantinopolitano Imperio. 146. 1
 Gregorius VII. cunctis Fidelibus Decreta sua observantibus plenariam largitur Indulgentiam. 262. 1. 280. 1. Fueritne primus similis, præsertim tam universalis, Indulgentiæ, Author? 262. 1. Habueritne justam causam concedendi generales Indulgentias? 303. 1. & seq. Eas impugnat Clerus Leodiensis Ecclesiæ. 303. 2
 Gregorius VII. Henricianorum calumniis impetitus. 316. 2. 320. 2. & seq. Ab impostis sibi criminibus per sumptam Eucharistiam. 316. 2
 M m expur

expurgat. 320. 2. Eiusdem calamitates. 324. 2.
 Graviter vulneratur in Missa, quam inchoatam, & nondum finitam, ad Altare sustentatus perficit. *ibid.*
 Gregorii VII. degradatio, & Guiberti intrusio non habuerunt statim effectum & executionem. 321. 2
 Gregorius VII. quatuor ad sibi succedendum commendat. 326. 2. Ignem facti Crucis signo extinguunt. 331. 1. Quae de causa in Henricum clementior? 332. 2
 Gregorius VII. Synodum indicit. 332. 2. Ita tamen, ut ante omnia res S. Romanae Ecclesiae, quibus exspoliata cognoscitur, si dignum est, restituantur. *ibid.*
 Gregorius VII. an Sacerdotes conjugatos tolerare coactus fuerit? 333. 2. Ejus erga Clericos conjugatos dispensatoria dissimulatio non ulterius permittenda. 352. 2. Episcopos sui Cleri facriliga conjugia permittentes, aut dissimulantes suspendit ab Episcopali officio. 360. 1
 Gregorius VII. sese abdere cogitur in Castrum Sancti Angeli. 303. 2
 Gregorius VII. Gregorio Magno non male comparatus. 238. 1. Ejus natales, studia & mores. 238. 2. Non fuit Thufcus & Senensis, sed Romanus: Neque Fabri filius, sed honesto loco natus. *ibid.* Assumpsit sanctitatis propositum, seu Monasticam professionem. *ibid.* Ex Monasterio extractus à Cardinali Joanne Gratiano. *ibid.*
 Guibertus quis & qualis fuerit? 323. 2. Quid de eo scribat Gregorius VII. 324. 2. Quondam Gregorio VII. amicus. 325. 1. Militum Dux in Henrici Imperatoris exercitu. 321. 2. 331. 1
 In Papam à Pseudo-Synodo eligitur. 312. 2. 315. 1
 Causa cur electio nulla fuerit? *Ibid.* Non fuit in Brixinensi Conciliabulo reverè electus; sed in Papam ab Henrico Imperatore violenter intrusus. 315. 2. Inthronizatur, & Clemens III. dicitur. 332. 1. 338. 1. Dementis quam Clementis nomine dignior. 325. 1. Subditorum sibi Monasteriorum bona invadit, ac dilapidat. 325. 2. Episcopis, & Clericis conjugatis favet. 317. 2. Vult ubique Episcopos consecrare. 366. 1. In plurimis Romanis Synodis damnatus. 325. 2. Cancellarius Nicolai II. Decretum corrumpit. 318. 1
 Guilielmi de Sancto Amore adversus Apostolicas Delegaciones, & privilegia Fratrum Mendicantium devia phantasmata. 115. 2
 S. Guilielmus Pictaviensis Comes ex admirabili poenitentia Sanctus. 138. 2. Horrenda sua flagitia & facinora per duram & longam poenitentiam purgavit. 260. 2

H

Hartuicus Herosfeldensis in Magdeburgensem Cathedralam quando intrusus? 393. 1.
 Vir doctissimus & nequissimus. 341. 2
 Haereticus solius culpa, fortassis olim, Apostolicae Sedi, aut Provinciali Synodo erat reservata. 276. 1
 Haeretici olim non nisi cum solemnibus libello, seu

professione fidei in Ecclesiam admissi. 332. 2
 Henrici Episcopi Leodiensis adversus Apostolicam Sedis auctoritatem temeritas reprehensa. 112. 1.

Henricus III. Imperator Gregorium VI. in Sutrina Synodo cedere cogit. 232. 1. & seq. Gregorium VI. secum ultra montes aportat. 232. 2
 Simoniae extirpator. *ibid.* Cur tres Pontifices malè tractaverit? 233. 2
 Henricus quartus Imperator contumax adversus Gregorium VII. Regias investituras propugnat. 45. 1. Romam personaliter citatur. 47. 1. Wormatiæ Concilium adversus Gregorium VII. congregat, quem de variis accusat. *Ibid.* Excommunicatur à Gregorio VII. 49. 2. 62. 1. 220. 1. Venit in Italiam, publicam agit poenitentiam, & apud Canusium ab excommunicatione solemniter absolvitur. 50. 1. Redit ad vomitum: 50. 2. Fuerat quondam Gregorii VII. amicus. 325. 1

Henricus quartus Imperator à Germanis Proceribus degradatur. 150. 2. In ejus locum sufficiunt Rudolphum Sueviae Ducem, sed mansuetior via placuit Gregorio. *ibid.*

Henricus IV. plenè degradatur. 229. 1. Ejus in Ecclesiam facinora 304. 1. Guibertum anathematizatum praesumit in Sancti Petri thronum intrudere. 304. 1. 314. 2. 315. 2. Praetendit jus nominandi Romanum Pontificem. 315. 2. Quae causa tantae audaciae? 319. 1

Henricus IV. Simoniacam pravitatem Edictis & Legibus firmat. 320. 1. Omnia Ecclesiasticorum temporalia ad Principem pertinere asserit *ibid.* Non scripsit vulgarem ad Sanctum Annonem Epistolam. 321. 2

Henricus IV. Rudolphi victor. 329. 2. Romam obsidet, & expugnat. 331. 1. Violenter impedit accedere volentes ad novam Synodum Romanam. 333. 1

Henricus IV. à Guiberto Ravennate coronatur. 336. 1. In ipsa Paschali hebdomada belligerat. 336. 2. A Gregorio VII. coronationem praetendit. 335. 1

Henricus IV. durè persequitur adhaerentes Gregorio VII. 339. 1. Binos vel annuos Praelatos Simoniacè substituit. *ibid.* 2. Episcopatus ac Abbatis vendit. *ibid.* Favet Sigefrido Augustensi Episcopo. 392. 1

Hermannus à Saxonibus & Allemannis Rex constituitur. 338. 2. Cum suis Principibus Quintilino-burgensi Synodo interest. 345. 1. Ejus de conjugio negotium in Synodo dilatum ab Episcopis. 386. 1

Hierarchia Ecclesiae Monarchica, non Aristocratica. 137. 1
 Sancti Hieronymi ad Damasum Epistolam resposum ficitium. 24. 2. 250. 2. Suspecta est & ejus Epistola ad Gallias, ac Germanias Antistites. 250. 2

S. Hieronymus Monachus, nulli tamen certo Monasterio, aut Ecclesiae alligatus. 128. 1.
 Ejus lapsus circa promotionem Sancti Cypriani in Presbyterum. 273. 2. Queritur se Presbyterum non vocari. 280. 2
 Hierosolymorum Episcoporum successio obscura.

secura. 369. 1
 S. Hilarii Arelatenensis cum Leone M. de Episcoporum consecratione causa. 363. 1
 S. Hilarii Pictaviensis de Eucharistia Fides Orthodoxa. 181. 1
 S. Hilarion iratum mare quomodo placaverit? 331. 1.
 Hincmarus Rhemensis Archiepiscopus solos urbi Romanae vicinos Episcopos docuit spectare ad Pontificis Synodum, & manus impositionem. 382. 1.
 Hispani Reges Apostolicae Cathedrae singularem semper detulerunt reverentiam. 27. 2
 Hispanorum in Monasteria pietas antiqua, quam apud alias gentes vix reperias. 97. 2
 Horae Minores de beata Virgine quando coeperint in Ecclesia legi quavis feria, ac festo simplici. 81. 1
 Hostiensis civitatis antiquitas amplitudo. 313. 2
 Hostiensis Episcopus Romanum Pontificem ex instituto Apostolico consecrat. *ibid.* Item consecratum inthronizat. 314. 2
 Hubertus Lotinga Abbas Ramefensis Simoniacus, postea insigniter correctus, durissimum factus est omnis Simoniae flagellum. 236. 1
 Hubertus Sylvanectensis Episcopus Romae consecratus, & cur? 364. 2. Joannis Baptistae Soucheti de Huberto Sylvanectensi error. *ibid.*
 Humbertus composuit formam professionis fidei à Berengario factae. 209. 1
 Hymnorum una cum Psalmis cantandorum ritum ab Ecclesia accepit Sanctus Ambrosius, & ipsa Roma. 24. 2

I

Ianitzerus, idem quod miles Palatinus seu Praetorianus. 6. 2
 Janua Turcis idem quod Aula. 6. 1
 Iconoclastae Eucharistiae veritatem numquam negaverunt. 152. 1. Docent corpus Christi esse imaginem sui ipsius, ne ullam profus imaginem videanturmittere. *ibid.* 200. 1. 2
 Jejunium quartae & sextae feriae cur olim institutum? 33. 1
 Jejunii dies non determinavit Christus. 34. 1
 Nullum generali jejunio diem affixit prima Patrum disciplina, nisi magnam sextam feriam, & Sabbatum sanctum *ibid.* Quadragesimale jejunium quando institutum, &c. *ibid.* Erat olim liberae observationis, & sine lege currebat. *Ibid.*
 Jejunii libertas quando sublata? 34. 2
 Jejunium Sabbatum à Romana Ecclesia observatum & ab Hispanis non admissum. 80. 1
 Jejunii Sabbatini occasio, an reverentia erga Deiparam Virginem, an memoria Dominicæ sepulturae? *ibid.* & seq. Jejunium olim feria quinta, etiam intra Quadragesimam, Latina Ecclesia non observavit. 85. 1. Jejunia Sabbatina Judaeorum. 85. 2. Jejunium Sabbatum cur Graeci non introduxerint? 87. 1
 A jejunii lege eximuntur infirmi. 81. 2. Non excusati nisi gravis, & evidens infirmitas. *Christ. Lupi Opera T. VI.*

82. 2. Praegnantae, ac lactantes exemptae. 83. 1. Jejunii Ecclesiastici violatio lethalis peccatum est. 83. 2. A jejunio solemnitas magna festivitatis excusatur. 84. 1. Quanam aetas excuset? *ibid.* Hodiernam quorundam Scholasticorum Regulam, quae ante primum ac vigesimum, ac post sexagesimum annum expletum omnes eximit, certum est deviare. *ibid.* Committendum hoc judicio Sacerdotis. *ibid.* Jejunare quarta & sexta feria traditio est Apostolica. 87. 2. Jejunium quatuor Temporum quando coeperit? 354. 1. & seq. Jejunandi tempora quomodo apud Francos diversa. 356. 1. & seq.

Jesu nomen in pane Eucharistico olim impressum. 107. 2

S. Ignatium Martyrem Graeci constanter credunt fuisse unum ex parvulis, quibus manus Christus imposuit. 239. 2. Ignatium Deiferum nuncupant, & sine manus impositione promotum ad Praesulatum. 240. 1

Imagines sacrae Dominico Corpori & Sanguini non aequiparantur. 206. 2
 Imperatores possint nova Regna erigere? 141. 2.

Indulgentiae malè dicuntur ante sexcentos annos ab Ecclesia ignoratae. 262. 1. Indulgentiarum impugnatior primus Tertullianus. *Ibid.* Indulgentiae obtinendae causa olim accedebant carceres Martyrum, sicut nunc adimus Basilicas Defunctorum. 264. 1. Indulgentiarum fundamentum est Ecclesiae ex Christi, & omnium Sanctorum satisfactionibus & meritis constans thesaurus. 269. 1

Indulgentias olim propriè non dabant Martyres, sed Martyrum intuitu thesaurus Ecclesiae applicabatur iis, pro quibus intercedebant. 269. 1
 270. 1.

Indulgentiae nimis generales, an culpandae? 279. 1. & seq. Indulgentiarum donatio quotidie fit faciliior crescente caelesti Sanctorum numero. 279. 2. Pro confanguineis primi gradus olim petita. *ibid.* Indulgentias Laicus non potest conferre. 280. 2. Non nisi poenitenti debent conferri. 281. 2

Indulgentiam plenariam videtur largitus Gregorius VII. 282. 1. Indulgentiae plenariae pro bello sacro. 291. 2

Indulgentiam plenariam largita est Romana Synodus vacante Sede. 292. 1. Etiam extra mortis articulum à Therapio Bullensi concessa, sed à Cypriano improbata. 292. 2. Extra mortis articulum duobus casibus à Sancto Cypriano concessa 293. 1. Concessa lapsis spondentibus iterum redire in certamen. 293. 2. A Romana Ecclesia Cypriani tempore admittitur. 294. 2. A Synodo sub Cornelio celebrata confertur. 295. 1. Indulgentiae plenariae apud divinae Majestatis tremendum tribunal non semper habuerunt plenum, ac infallibilem effectum. *ibid.* Pendent à gratuito, & incerto Divinae miserationis arbitrio; 295. 2

Indulgentias Plenarias Ecclesia impartiri semper perrexit. *ibid.*

Indulgentiae plenariae primus Author non est Urbanus

banus secundus. *ibid.*
Indulgentiarum parciores Græci. 296. 1. Apud
 christos tamen sunt quæstuarie Indulgentiæ. *ibid.*
Indulgentiarum thesaurus conflatur ex infinitis
 Christi meritis & Sanctorum. *ibid.*
Indulgentiæ in communione Sanctorum funda-
 tæ. 296. 2. Falluntur qui putant per solas
 Indulgentias sanctorum passiones ab Ecclesiæ
 clavibus dispensari. 297. 1
Indulgentiæ dandæ potestas est penes solos Epi-
 scopos. 299. 2. Posterioribus sæculis Abbati-
 bus quibusdam commissa. 300. 1. Indulgen-
 tiæ à Synodo dandæ præsenteclero, & stan-
 ptiæ plebe. *ibid.* Plebis consilium potius,
 antiquam consensus fuit necessarius. *ibid.*
Indulgentiam plenariam dabat olim Episcopus.
 301. 1. Restrictio facta ad quadraginta dies.
ibid. Indulgentia plenaria summo Pontifici
 reservata. *ibid.*
Indulgentiarum donatio, pertinetne ad potesta-
 tem ordinis, an jurisdictionis? 301. 1. Gene-
 rale & Provinciale Concilium potest illas dona-
 re. *ibid.*
Indulgentiæ causa non est visitatio Basilicæ, con-
 fessio peccatorum, jejunia, ac elemosynæ:
 Quamvis sint ad Indulgentiam necessaria præ-
 paratio. 301. 2. Indulgentiam obtenturi de-
 bent esse satisfactioni proximi. *ibid.*
Indulgentiæ tempore non sunt gravibus peccatis
 & levibus pœnitentiæ injungendæ. *ibid.*
Indulgentiæ causa legitima ex Apostolo ad Corin-
 thios; *ibid.* Indulgentiæ causa non debet esse
 communis, sed potest esse privata. 302. 1.
 Causa legitima est articulus mortis. *ibid.* &
 seq. Plenaria morituris peste concessa. *ibid.*
 Item omnibus ad sacrorum militum sustenta-
 tionem cooperantibus. 304. 1
Indulgentiæ datæ morituris passim fructuosæ &
 efficaces. 306. 1
Indulgentiæ quæstuarie merito proscriptæ, neque
 his corruptis sæculis resumendæ. 304. 2
Indulgentiæ causa extinctum schisma sub Ale-
 xandro tertio. *ibid.*
Indulgentiarum abusus reformati à Constantiensi
 Synodo feliciter exsequente Martino quinto.
 306. 2. Indulgentia plena, plenior, plenissima.
 305. 1. Indulgentia mille centum, aut quin-
 quaginta annorum, est remissio agendæ per tot
 annos, etiam in Purgatorio, pœnitentiæ. 307. 1
Indulgentiæ omnes anni Jubilæi extra almam Ur-
 bem suspensæ à Sixto IV. *ibid.* 2. Quæ tamen
 suspensio non habet locum in Indulgentiis pro
 defunctis. *ibid.*
Indulgentiarum per modum Jubilæi datarum pri-
 mus author non est Bonifacius IX. *ibid.*
Indulgentiæ plenariæ Capitulis Provincialibus
 Fratrum Mendicantium collatæ. 307. 2
Indulgentiarum effectus, non tantum in huma-
 no judicio, sed etiam in Divino. 308. 1. Re-
 mittuntur etiam debiti in futuro sæculo pœ-
 næ. *ibid.* Duplex effectus, immediatus & me-
 diatus: Immediatus est canonicæ, vel Sacra-
 mentalis pœnitentiæ remissio. Mediatum futu-
 ri sæculi pœnarum remissio. 308. 2. Remit-
 tunt pœnas Purgatorii mediante remissione

pœnitentiæ, per quam deberent remitti, atque
 expungi. *ibid.*
Ad Indulgentiarum effectum dispositio prima est
 Sacramentalis confessio, & absolutio, ac per
 ipsam obtenta remissio: Secunda, est vera
 cordis contritio, & pœnitentiæ opera, quibus
 peccator redditur satisfactioni proximus, &c.
 309. 1. Non communicantur ignavis, otiosis,
 ac negligentibus. 309. 2
Indulgentiæ pro diversitate dispositionis habent
 varios effectus. 310. 2. Dare possunt charitatis
 complementum. 311. 2
Indulgentias impugnant Waldenses. 284. 1. In
 Svevia Prædicatores. *ibid.* Flagellantes. 284. 2
 Joannes Wicleff. 285. 2. Joannes de Wesalia.
 286. 1. Joannes Wesselius. *ibid.* Martinus Lu-
 therus. 287. 1
Indulgentiarum donatio usitata ab Apostolis, eo-
 rumque Successoribus. 287. 2. & seq. Etiam
 post Constantini Magni tempora. 290. 2. In-
 dulgentiæ elemosynariæ. 282. 2. & seq.
 Innocentii II. electio discors. 72. 1. Siciliam in
 Regnum exivit. 141. 1. Sancti Medardi apud
 Sueffiones Ecclesiam dedicat contradicente
 Episcopo Sueffionensi. 360. 2
 Innocentius IV. Fredericum II. degradat. 284. 1.
 Defensores Frederici Innocentium IV. de va-
 riis accusant. 284. 2
Investire Romanum Pontificem primus attentat
 Fredericus Imperator. 233. 1
Investitura juris est hæresis. 70. 1
Investitura Laicalis damnata. 10. 2. 44. 1. 66. 1.
 67. 1. 213. 1. Quibusdam dicitur hæresis. 67. 2
 Rediùs tamen negatur. 68. 1. 69. 2. Non so-
 li Reges, sed & inferiores utriusque sexus
 Principes investiebant faventibus nonnullis
 Episcopis. 66. 1
Investituræ apud Græcos primus Author Con-
 stantinus Caballinus. 69. 1. Apud Græcos non
 tantum Abbatæ, sed & Prioratus investiuntur.
ibid. Investiendi modus apud Græcos.
ibid. Consecratione est anterior. 69. 2. Etiam
 à Mahomete usurpata. *ibid.* Investituram ma-
 nualem meliores Græci licet non damnaverint,
 tamen omnino improbarunt. 70. 1. & seq.
 Joannes XVIII. dedicationem Mønasterii autho-
 ritate Apostolica ad instantiam Comitiss Ful-
 conis invito Archiepiscopo Turonensi conce-
 dit. 365. 1
 Joannis Calvini horrenda de Eucharistia calum-
 nia. 166. 2. Ejus de Eucharistia calumnia
 exponitur. 208. 1. Eucharistiæ dignitatem ex-
 tollit. *ibid.* Realem præsentiam disertè profi-
 tetur. 208. 2. Docet Eucharistia animam pa-
 sci, & vivificari. 209. 2. Docet, quod Do-
 minica caro in cælo posita pascat animas de-
 gentes in terra. 210. 1. Ejus calumniæ adver-
 sus Christi in Eucharistia præsentiam. *ibid.*
 Odit vocem *transsubstantiatio*. 211. 2. Turpi-
 ter labitur circa tempus, quo vox illa intro-
 ducta est. *ibid.* Ejusdem error de meritis, &
 satisfactionibus Sanctorum. 297. 2
 Joannis Calvini de transsubstantiatione calumniæ
 confutatæ. 184. 2. & seq.
 Joannis de Polliaco adversus Apostolicas delega-
 tiones,

tiones, & privilegia Fratrum Mendicantium
 devia phantasmata. 113. 2
 Joannis de Wesalia error de Indulgentiis castigat-
 ur. 285. 2
 Joannis Erigenæ circa Eucharistiæ veritatem er-
 ror, undeprovenit? 148. 1
 Joannis Gualberti adversus Petrum Episcopum
 Florentinum de Simonia accusatio. 11. 1. 2.
 Ad probationem offert ignem intrare. 12. 1.
 Habuit gratiam discretionis spirituum, fidei
 donum, & orationis spiritum. 17. 2
 Joannis Hesselii S. Th. Doctoris Lovaniensis de
 voce *transsubstantiatio* sana doctrina ad F. Com-
 mendonium transmissa. 212. 1. Circa locum
 S. Augustini de Eucharistia fallitur. 164. 1
 Joannis Wessellii error de Indulgentiis, aliif-
 que. 286. 1. 2. Ejus argumentis respondetur.
 311. 1
 Josephus Ripamontius Mediolanensis Ecclesiæ
 historiam scripsit. 381. 1
 Irenæi Lugdunensis de Eucharistia fides ortho-
 xa. 175. 2. & seq.
 Isaacius Angelus Imperator sacrorum vasorum
 profanator. 123. 1
 Isidorus Mercator varias in Franciam Romano-
 rum Pontificum deportat epistolas, quas ap-
 probari jussit Joannes octavus. 109. 1
 Jubilæi author Bonifacius VIII. 291. 2. 304. 2
 Jubilæi Indulgentiam quovis anno quinque-
 simo dedit Clemens VI. 305. 1. Quanta populi
 frequentia celebratum. 305. 2. Urbanus VI.
 abbreviavit ad singulos triginta tres annos. *ibid.*
 Novitas illa abjecta post extinctum schisma.
 306. 1. Paulus II. Jubilæum voluit esse quovis
 anno vigesimo quinto. *ibid.*
 Jubilæum celeberrimum sub Nicolao V. 306. 2
 Jubilæum Mechliniæ concessum. *ibid.* Jubi-
 læum ad omnes Civitates, Oppida & Pagos
 primus extendit Paulus II. 307. 1
 Jubilæum non omnibus confert plenam remissio-
 nem peccatorum. 311. 2
 Judas proditor adfuit Christo consecranti. 195. 1
 Judæorum jejunia Sabbatina. 85. 2. Judæos Sab-
 batis jejunare, quo sensu scripserit Tiberius
 Cæsar? 86. 1. Judæorum Paschalis cœna fuit
 pura. 87. 1
 Juliani in Ecclesiarum ornamenta furor. 121. 1
 Juramentum fidelitatis solvitur, non tantum pro-
 pter degradationem, sed etiam ob solam ex-
 communicationem. 52. 1. Talis tamen solutio
 dumtaxat est suspensiva. *ibid.*

L

L Angius convixit, & favit Lutheri, & in
 Scholasticorum Theologiam fuit iusto acer-
 bior. 261. 2
Lapforum in Idololatriam multitudo in persecu-
 tione Decii occasionem dedit inusitatæ erga il-
 los clementiæ. 272. 1. In classem Flentium se
 dederunt. *ibid.* Lapsi sani servabantur ad con-
 stitucionem novi Episcopi: Periculose infirmis
 & verè pœnitentibus sollicitè subveniebatur.
 273. 1. 278. 2. Lapforum pro pace obtinenda
 importunitas. 277. 1. 2
Christi. Lupi Opera T. VI.

Launojus fallitur in assignanda causa schismatis
 inter Gregorium VII. & Guibertum. 323. 1. 2
 Leodiensis Ecclesia vacans olim fuit à Lobien-
 sibus Abbatibus administrata. 219. 2.
 Leo Imperator Isaurus litteras humaniores Catho-
 licis inhihet. 116. 2. 118. 1. Fuit homo imperi-
 tissimus. 117. 2
 Leo Magnus Metropolitanus, ac Provincialium
 Episcoporum querimoniis fractus permittit istos
 à suis Synodis consecrari. 375. 1
 Leonis IX. electio, & elogium. 237. 2
 Lex non cessat obligare, sine cessante. 83. 2.
 Liberius Pontifex Ecclesiasticæ Hierarchiæ, &
 Romani præsertim Primatus defensor constan-
 tissimus. 108. 1. Arianam hæresim, nec admisit,
 nec fovit, & in quo lapsus fuerit? *ibid.* 2.
 Litterarum humaniorum utilitas ac necessitas.
 116. 2. Eas inhihet Imperator Julianus. *ibid.*
 Et Leo Isaurus. 117. 1.
 Litterarum humaniorum apud Græcos restauratio.
 118. 1
 Liturgiæ Apostolorum diversæ. 232. 2
 Liturgiæ Sancti Cyrilli videtur inducta mutatio.
 206. 2.
 Liturgiæ non spectant ad Bibliothecas. 205. 2.
 Liturgiis Græcorum verisimiliter inducta est all-
 qua mutatio, & transpositio. 205. 1. Non tan-
 tum à Constantinopolitanis Patriarchis, sed
 etiam ab ipsis Imperatoribus. 205. 2.
 Lobienfes primi Abbates habuerunt Episcopalem
 consecrationem, videnturque Leodiensium
 Pontificum fuisse Chorepiscopi, adeoque po-
 tuerunt Sede vacante Leodiensium Ecclesiam
 administrasse. 219. 2.
 Lotharii Imperatoris coronatio ab Innocentio II,
 332. 2.
 Lucas Dacherius fallitur quoad tempus emis-
 sæ secundæ à Berengario professionis Fidei.
 149. 1
 Lucianus Afer lapsis omnibus dederat plenam ac
 generalem pacem 287. 2. Arguitur à S. Cy-
 priano. 270. 2. Scribit Epistolam, quæ ex
 omnium Confessorum & Martyrum nomine
 generatim per Africam lapsis dabat pacem.
 277. 2.
 Luciani varii excessus. 279. 1. & seq. Fuit Lai-
 cus 280. 2. Perperam se fundat in Pauli Marty-
 ris dato privilegio. 281. 1. Paulum Martyrem
 possit circumscriptissimè illusivum temporis fre-
 quens. 281. 2.
 Lucifer Latinus Episcopus Paulinum Antiochiæ
 Episcopum facit 366. 1. Qua autoritate id
 fecerit? 366. 2. Luciferus nemo Orienta-
 lium, quamvis adversantium, negavit fuisse
 legitimum Consecratorem Paulini. 367. 1.
 Ludovicus Pius degradatus, quod sine ulla utili-
 tate publica, aut certa necessitate, in diebus
 Quadragesimæ militasset. 336. 2.
 Lutheri error de Indulgentiis. 287. 1.

M

M Acarii schismatici errores circa ordinatio-
 nem Mennæ. 368. 1. & seq.
 Maledicere per Jovem non licet. 239. 2.
 M m 3 Ma-

Maledictio Episcopalis victorias impedit. 258. 1.
 Maledictio Sacerdotalis longè antiquissima. 254. 2.
 Ejus species est excommunicatio. 255. 1.
 Potest tamen esse maledictio sine excommunicacione. 255. 2.
 Maledictiones diversæ Sanctorum. *ibid.* Ad integro anno saltandum per Sanctum Heribertum Coloniensem Archiepiscopum sublata. 258. 1.
 Maledictio per Parentes inflicta filiis habet tremendos effectus. 259. 2. Hujus rei varia exempla. *ibid.* & seq.
 Maledictio per Superiorem inflicta æquivalet maledictioni parentum. 261. 1.
 Maledictio Sancti Francisci in quemdam Aristotelicis argutiis deditum. 261. 2.
 Maledictio Laici subinde vocatur excommunicatio. 261. 2. Non caret etiam suo effectu. *ibid.*
 Maledictio, qua jurgantes sibi invicem mala imprecantur, horrendos quandoque peperit effectus. 262. 1.
 Maledictio mulieris mendicæ effecit, ut Mathildis Hollandorum Comitissa tot uno partu proles ederet, quot sunt dies in anno. 262. 1.
 Maledictio tollenda ab eodem qui intulit. *ibid.*
 Manipulus quando successerit Fanoni. 106. 1.
 Quando Laicis Monachis interdictus? 106. 2.
 Manipulo uti possunt Clerici mendicantes non Subdiaconi cantantes Epistolam. *ibid.*
 Manus impositio in penitentiam non est Sacramentalis absolutio, sed manus quæ ex Audientia transmittit in Substrationem difficillimam penitentiam classem. 309. 2.
 Manuum Sacerdotalium impositio est quædam benedictio. 239. 2.
 Marcellinus Anconitanus Episcopus publicum civitatis incendium signo Crucis exstinguit. 331. 1.
 Marcellini Pontificis lapsus calumniosum esse Donatistarum signum, docet Augustinus. 109. 1. Origo calumniæ. 110. 1. 2.
 Marcellini Pontificis lapsus Græcis ignotus, qui Isidori Merces non viderunt. 110. 2.
 Marcus Patriarcha Constantinopolitanus accusatur Simoniam, sed injustè. 5. 2.
 Maria Virgo Deipara quando cœperit singulariter à fidelibus coli? 81. 1. Quando in ejus honorem officium Sabbatiale, & Horæ minores, sicut & Præfatio propria dici cœperint? *ibid.*
 Martinus Navarrus nonagenarius proficitur se nullam de jejuniis sensisse difficultatem. 84. 1.
 Martyres falsi, qui ad evitandam solutionem debitorum, vel implendam crumenam conjiciebant se in carceres. 264. 2. Cypriano nullus sunt ponderis. 265. 2. Martyres falsos calumniatur Tertullianus veras largiri Indulgentias. 264. 1. & seq. Falsum, quod conjiciebant se in carcerem ad dandas Pacis litteras. 266. 1. 2. Cum Mœchis in carcere peccasse malè docet Tertullianus. 266. 2.
 Martyres veri non quærunt in carcere delicias. 265. 1. Prodeunt ad supplicium *cornes & sola arida cute loricati.* 265. 2.
 Martyres nonnulli in petitionibus suis, & pro-

mittenda pace excefferunt. 270. 1. 276. 2. Libellorum millia ab ipsis data. 277. 1.
 Martyres Sacerdotes dedisse lapsis Absolutionis beneficium, non benè docet Albaspinæus. 280. 2.
 Martyribus in carcere olim collata à fidelibus certatim munera. 263. 1.
 Matrimonia sine consensu Parentum aliquando fuerunt irrita. 114. 1.
 Matrimonium clandestinum tempore Tertulliani juxta mœchiam, & fornicationem judicari periclitabatur. 263. 2.
 Mechliniæ solemne jubilæum à Nicolao V. institutum. 306. 2.
 Mediolanensis Episcopus non est Primas respectu Aquilejensis. 380. 2.
 Melchior Canus, & Henricus Salmaticensis primi docuerunt Attritionem ex solo gehennæ metu sufficere cum Sacramento. 215. 1.
 Mendicantes fratres possintne Altaria & Decimas possidere? 95. 2.
 Mennæ consecratio ab Agapeto Pont. conformis Canonibus, & à quinta Synodo comprobata. 367. 2.
 Metropolita alienæ Provinciæ Episcopales consecrationes nequit invadere. 361. 1.
 Michael Ducas Imperator dictus Parapinacius. 133. 1. Ejus vitia & virtutes. *ibid.* Imperio exiit, & detontis capillis in Monasterium conjicitur. *ibid.* Utrum in Monasterio obierit, incertum. 134. 2. Orthodoxus. 144. 2.
 Gregorio VII. gratulatur. 145. 1. Sui reparationem à Gregorio VII. & à Roberto Guiscardino postulat. 146. 1.
 Missæ audiendæ per singulas Dominicas præceptum est antiquissimum. 195. 2. Ritus est antiquissimus 178. 1. Falsum, quod Apostoli in consecrando adhibuerint solam Dominicam orationem. 178. 2. Missa apud Gallos videtur conclusa per orationem dominicam. 246. 1.
 Missæ in Monasteriis Monachorum ab Episcopo celebrari non possunt sine eorum consensu. 29. 1. Aliud est de Monasteriis Clericorum Regularium. 30. 1.
 Missæ inchoatæ perficiendæ sunt. 324. 2.
 Moguntinum Conciliabulum. 312. 1. 341. 2. 393. 1.
 Quinam Episcopi interfuerint? 340. 2. Catholici Episcopi in eo damnati. 341. 1.
 Monachis non licet vagari. 12. 2. Solitaria vita necessaria. 35. 2. Afflictæ Ecclesiæ consuetum semper fuerunt azilum. 145. 2.
 Monachi non subjecti ordinario, à quibus potest eligi quicumque Episcopus. 131. 1. Quando Episcopo subjecti? 132. 1. Canon vetans illos sine Episcopi consensu ad aliud Monasterium transire nunquam in Occidente fuit usu receptus. *ibid.*
 Monachi, possintne ad aliud Monasterium, sine Abbatis consensu, Episcopo consentiente, transire? 132. 2.
 Monachi, ut publicarent Gregorii VII. Decretum contra Presbyteros fornicarios, electi. 41. 1. Dicunt Missas populo, si non sint in promptu Presbyteri, nisi fornicarii. 42. 2.
 Mo-

Monachi transitus ad aliud Monasterium utriusque Abbatis consensum requirit. 128. 2. Etiam si fiat ad strictius Monasterium. *ibid.* Utrum etiam sit opus suffragio Conventus? 129. 2.
 Item Episcopi consensu? *Ibid.* & seq.
 Monachismus, & Baptismus à plurimis olim simul susceptus. 238. 2.
 Monachorum bona olim Episcopis subjecta. 96. 1. Quando, & cur ab Episcopi potestate exempta? 96. 1. 2. 97. 1. 2.
 Monachorum Cœnobita Decimarum capacia. 89. 2. Monachorum ex Decimis liberalitas in pauperes. 91. 2.
 Monachorum de Monasterio in Monasterium transitus non fuadendus. 127. 2.
 Monachorum Ordines tempore Gregorii VII. nulli erant diversi. 133. 1.
 Monachum à Monasterio extrahere, & in suam familiam referre privilegium est, non tantum Episcoporum, sed & Cardinalium. 238. 2.
 Monachum alienum ordinare poterat Episcopus, non Clericum. 131. 2.
 Monachus an sit habilis ad Parochialis curæ regimen? 95. 2. Quamvis electus in alterius Monasterii Abbatem, sine sui Abbatis consensu non potest migrare: Neque in factam de se Episcopalem electionem consentire. 129. 1. 2.
 Monastica libertas ab Episcopis olim viguit, etiam in Orientali Ecclesia. 131. 2.
 Monastica Professio veteribus vocatur propositum sanctitatis. 238. 2. Quid sit *Monasterium notum* in Canone quinto Romani Concilii? 128. 1.
 Montanus primus Legem de jejuniis Quadragesima cœpit sancire. 34. 2. Ejus falsa miracula. *ibid.* Montanistarum crimina detecta. *ibid.*
 Montenses heretici in Africa. 274. 1.
 Mozarabes, Christiani sunt mixti Arabibus. 26. 2. Utebantur Officio per SS. Leandrum & Isidorum instituto. *Ibid.* Officium illud quondam approbatum. 27. 1. Ejus loco Romanum Officium introductum. *ibid.*

N.

Naufragorum bona non sunt usurpanda. 55. 1.
 Naufragorum bona non sunt deserta. 55. 2. 56. 1. 57. 1.
 Negotiatio, an & quibus sit licita? 37. 1.
 Nestorius de Eucharistia rectè sensit. 187. 2. 208. 1. Docuit Christum, licet purum hominem, pro aliis satisfecisse. 299. 1. Quod à Sancto Cyrillo graviter improbat. *Ibid.* Nestorius in æternum damnatus. 189. 1.
 Nicephorus Bottoniates sacrilegas cum Michaelis Imp. uxore nuptias contrahit. 133. 1. Pœnam Talionis patitur, & ab Alexio Comneno ejicitur de malè invaso Imperio & ad vestem Monasticam cogitur. 135. 1.
 Nicolai II. textus per Guibertum corruptus. 317. 1. An Henrico Imperatori facultatem nominandi, vel eligendi Romanum Pontificem concesserit? 316. 1. & seq. Conjugatos & Simoniacos Episcopos & Clericos in Longobardia compescit. 317. 2.
 Nicolai II. Decretum à Gregorio VII. cassatum in *Christi Lupi Opera T. VI.*

Henrici Degradatione. 319. 1.
 Nicolaus II. an contra Canones egerit Henrici Imperatoris consensum requirendo pro Pontificis electione? 318. 1. 2.
 Nicolaus de Cusa Presbyter Cardinalis Indulgentias sine pecunia obtinendas laudabiliter distribuit. 307. 1.
 Nicolaus Rigaltius fallitur in expositione textus Tertulliani. 266. 2.
 S. Norbertus Canonice vitæ reparator. 38. 1. Antea fuerat nobilissimus, ac opulentissimus Canonicus Coloniensis. *ibid.*
 Nortmanni in Quadragesima non bellabant. 337. 1. A Gregorio VII. rogantur ob extremam Romanæ Ecclesiæ necessitatem dispensationem hanc pietatem interpolare. *Ibid.* Qua ratione voluerint cum Henrico Imperatore convenire. 337. 2.
 Novatianus interfuit condendis Decretis à Synodo Romana vacante Sede. 273. 1. Proprium judicium postea impugnat. 273. 2. Idololatricæ crimen docet per Evangelicam legem reservatum esse Divinæ Majestati. *Ibid.* In Sedem Romanam à factiosis intrusus. *Ibid.* Vult Orbem peragrate, & ubique Episcopos consecrare. 271. 1.
 Novatus circa Indulgentias quomodo erraverit? 273. 2. Ob crimina degradatus Episcopus. 274. 1. Degradat Cyprianum, & in ejus locum intrudit Fortunatum. *Ibid.* Turbat etiam Romanam Ecclesiam. *ibid.*
 Novatus & Novatianus pessimè confunduntur. *Ibid.* Non convenerunt in dogmate. 274. 2.
 Novatus penitentiam, & satisfactionem omnem rejicit. *Ibid.* Tollit Exomologesim, & lapsis citra omnem satisfactionem, non tantum Communionem, sed etiam Eucharistiam concedit. 275. 1. Omnibus lapsis plenam largitur Indulgentiam. *Ibid.* Ejusdem Discipuli directas ad Episcopos litteras rapiebant, referabant, exquebantur. 276. 1. Novati factio videtur intra solam Carthaginensem Ecclesiam grassata. 276. 2.
 Nuptias quartas ad fornicationes semper proscripsit Orientalis Ecclesia. 290. 2.

O.

Oblationis in Missa ritus apud antiquos. 102. 1. Offerebatur panis, & vinum consecrandum. *Ibid.* Oblatum panem quisque consecratum recipiebat. 102. 2.
 Oblatio populi ad Missæ sacrificium antiquissima 108. & seq. Est ritus Apostolicus. *ibid.*
 Oblatio fidelium non fiebat nisi post ejectos Catechumenos. 103. 1.
 Oblatio Fidelium olim fiebat ad Altare, etiam à feminis. *ibid.*
 Oblationis ritus, etiam apud Latinos, varius. 105. 1.
 Oblationem, quæ mulieres olim præparaverint? *ibid.*
 Oblationem quibusdam locis quisque sibi præparabat. *ibid.*
 Oblatio quando apud Latinos à solis Clericis præparata? 105. 2.

Oblatio debet fieri ex pane, vino, & aqua mundissima. 105. 2. Sacerdotes qui viciofum sacrofancto Altari, & pretiofum vinum menſæ ſuz impertiunt, ſunt Sacerdotio penitus indigni. 106. 1.

Oblatio aquæ olim fiebat à Cantoribus. 103. 2

Oblatio farinæ pro ſacrificio. 106. 2

Oblatio denariorum à populo, ſuceſſit oblationi panis & vini. 107. 2. Oblatam olim quiſque ſuam recipiebat. ibid.

S. Odilo Abbas Cluniaceniſis mavult de nimia in pœnitentis clementia, quàm de crudelitate damnari. 76. 1

Offerendi modus pro tempore diverſus. 104. 1

Offertorium cujus rei fit memoria? ibid.

Officium Romanum in Hiſpaniam introduxit, & firmavit Gregorius VII. 28. 2

Onuſſius Panuinus ſacræ & profanæ antiquitatis peritiſſimus. 235. 1

Orarium, idem quod ſtola. 196. 2

Oratio Dominica ab antiquiſſimo tempore dicenda in Miſſa. 246. 1

Orationis Canonice uniformitas. 22. 1

Orationis Charisma eſt virtus petendi à Deo, quod certo ſcit quis concedendum: 16. 1. Soli Eccleſiæ Catholice conceditur. 16. 2. Virtus orationis, quæ fit ab Eccleſia unita. 17. 1

Ordinatio investiti per manum Laicalem, an fit ſubſtantialiter irrita, ac repetenda? 213. 1.

Sunt qui affirmant. Ibid. Oppositum tenendum eſt. 213. 2

Ordinatio Iſchyre non baptizati in Episcopum. 394. 1.

Ordinatio Laici in Diaconum quamvis illegitima, tamen rata, & valida eſt. 394. 2

Ordinatio per ſantum damnata. 393. 2

Ordinatio ſine Canonica Cleri, & Populi electione fieri non debet, immò juxta Anſelmum Lucenſem eſt ſubſtantialiter nulla. 73. 1

Ordinatio Xenaiæ hominis non baptizati in Episcopum. 394. 1

Ordinatos per ſantum à ſolo ſuſcepto ordine ſuſpenſos docet Auguſtinus Barboſa. 394. 2

Ordines datos per Simoniacum Episcopum Quintilinoburgense Concilium cenſet ſubſtantialiter nullos. 347. 2. Item Hirgauzienſis Monasterii incognitus Monachus. 347. 1

Ordines collatos ab excommunicato quidam docuerunt quoad ſubſtantiam eſſe irritos. 58. 1.

Sunt tantum irriti quoad executionem. ibid.

Ordines, etiam Minores, pretio vendere Simoniacum. 2. 1

Ordines Minores & Subdiaconatus an introducti ſint ab Eccleſia? 393. 2

Ordinis Sacramentum an valide conferatur à Simoniacis? 284. 1. 343. 1. Olim circa hoc unufquiſque in ſuo ſenſu abundabat. 347. 1

Ordo Romanus ubique in officiis Divinis recipiendus ex decreto Gregorii VII. 27. 2. Non ſuit in Hiſpania ſecutum plenam executionem. ibid.

Ordinum Minorum ministeria Græci ſibi paſſim exhibent per Subdiaconos, & ſolos Lectores paſſim habent. 353. 1

Originalis peccati doctrinam S. Auguſtinus ex

præviis Baptiſmo exorcismiſ probat. 240. 1

Originalis peccati enormitas. 267. 2

Ornamenta Baſilicarum antiquiſſima. 120. 1

Ornamenta, & vaſa Eccleſiaſtica non licet in Laicam manum, vel uſum vendere, aut quovis modo tradere. 123. 1. 2

Oſcitantis undè ſignemus nos ſigno Crucis? 243. 2.

Oſculum panis è terra levati undè proveniat? 178. 2.

Oſculum pedum quando ſoli Pontifici decretum? 14. 1

Othonis Conſtantiensis degradatio. 359. 1. & ſeq.

P.

Panis Abbatis, ut loquuntur, etiam investiti Abbatibus impositus. 93. 1. Eleemofyna illa etiam apud Græcos viguit. 93. 2

Panormitanus Episcopatus erectus in Metropolitanam Sedem. 140. 1. Olim habuit Pallii honorem. ibid.

Papa idem eſt quod Avus. 278. 2. Tituli iſtius origo. Ibid. Græci etiam hodiè ſolos Romanum Pontificem, ac Patriarcham Alexandrinum titulant Papas. ibid. Papæ titulo in Africa nullus Episcopos inſignitur, niſi Carthagenſis. 278. 1. Eutychie narratio de vocis Papa origine ſuſpecta. 278. 2

Papalis electionis forma non pertinet ad Chriſtianiſmum dogma, nec ad generalem Chriſtiani populi diſciplinam. 318. 2. Ad eam Regius nunquam requiſitus conſenſus. 319. 1. Papalibus manibus data conſecratio, eſt Magna conſecrati, etiam Patriarchæ dignitas. 318. 2.

Vide Romanus Pontifex.

Pascha Judaicum alio die à Chriſto D. alio fuiſſe celebratum à Judæis, non ſoli Græci, ſed & Latini, ipſeque Auguſtinus docuerunt. 88. 2.

Pascha Judæorum, quo die occurrerit Chriſto moriente? 88. 1. Quo die Paſcha celebraverit Chriſtus? 88. 1. 2

Paſchalis hebdomada tota olim Romæ feſtiva. 336. 2.

Paſchalis ſecundi de Huberti Sylvaneſtensis ordinatione cauſa diſcutitur. 364. 2. Injuſtè taxatur à Clero Leodiſi conſeſſiſſe Indulgentias ſine Confeſſione & pœnitentia. 283. 2

Patriarcha Alexandrinus Episcopos omnes totius Ægyptiæ Diœceſis, non tantum Metropolitanos, ſed etiam Provinciales conſecrat. 362. 1. Eſt ſingularis conſuetudo, & undè proveniat? ibid.

Patriarcha non eſt ab alio Patriarcha conſecrandus. 368. 2. Patriarcharum conſecrationem Papa confirmare debet. 369. 1

Patriarcharum Aquilejenſis, & Gradenſis controverſia nobis ignota. 111. 1

Patriarchatus Conſtantinopolitanus, quando cœperit apud Turcas vendi? 5. 1

S. Pauli imago quando cœperit Diplomatiſ Pontificiſi adjungi? 231. 1

S. Pau-

S. Paulo, quo ſenſu ſuccedat Romanus Pontifex? 229. 2. 231. 2

S. Paulum Petro in litteris Apoſtolicis primus adjunxit S. Agatho. 230. 2. Nonnulli poſteriores Pontifices non adjunxerunt. Ibid. Etiam ſæculo Gregorii VII. 231. 1

S. Paulus à Chriſto non accepit Claves, ſeu ſupremam ligandi, atque ſolvendi poteſtatem. 230. 1.

S. Paulus nunquam fuit Romæ Episcopos. 230. 1. Abſit, ut Apoſtolorum Principes violaverint regulam Eccleſiaſticam, qua Divino jure jubetur, ut quævis Eccleſia unicum dumtaxat habeat Episcopum. ibid.

Vide S. Petrus, Rom: Pontifex.

Paulus ſecundus Jubilæi gratiam primus extendit ad omnes Civitates, Oppida, & Pagos. 307. 2. Facillimus, ac largiſſimus in dandiſ Indulgentiſ. ibid.

Peccata per Baptiſmum dimiſſa an redeant? 75. 1.

Peſceſium quid Turcis? 5. 2. Ejus origo & auctio. 5. 2. 6. 1

Petrus à Marca fallitur circa quamdam Proſpero adſcriptam ſententiam. 168. 1. Item de cogenda Synodo ex Episcopis advenis. 273. 1. Ejuſdem erroes variis, & magni circa ordinationem Episcopos Mediolanenſis, & Aquilejenſis. 380. 2. & ſeq. Sibi ipſi contradicit. 383. 1

S. Petrus Apoſtolus & Paulus per Pontifices Romanos invocantur ex more antiquiſſimo. 229. 1. Petro & Paulo ſuccedunt Romani Pontifices, urique in prædicationem & doctri nam. Undè non ſequitur utrumque fuiſſe Episcopum Cardinalium Romanorum. ibid. 2.

S. Petrus à Chriſto ſolus Claves, ſeu ſupremam ligandi atque ſolvendi poteſtatem accepit. 230. 1. Olim ſolius Sancti Petri auctoritate & nomine Romani Pontifices ſua decreta muniverunt. 184. 2. Sanctus Agatho primus videtur Sanctorum Petri & Pauli nomen conjunxiſſe in dogmaticis litteris. 230. 2. Tamen ſolius Sancti Petri nomen uſurpavit poſtè Gregorius ſecundus. Ibid. Exindè Romani Pontifices ſubindè cum Agathone, ſubindè cum Gregorio ſecundo locuti. Ibid. Etiam Gregorii VII. ſæculo. 231. 1. Sanctorum Petri & Pauli nomina non impreſſa vetuſtiſſimis Diplomatiſ. Ibid. Videntur primùm inſculpta tempore Urbani ſecundi, & non tantum Honorii ſecundi. ibid.

S. Petrus Apoſtolus etiam in Orientalibus Eccleſiſ conſecravit plures Episcopos. 367. 2

Vide Romanus Pontifex.

Petrus Bleſenſis non debetè promotus. 72. 2

Petrus Cancellarius Ex-Cardinalis Anathemate damnatus. 391. 1

Petrus Damiani in ſua oppoſitione deceptus. 12. 2

Vir liberi oris. 237. 2

Petrus Florentinus Episcopos de Simonia accuſatus. 11. 1. 2. Per igneam probationem convictus degradatur. ibid.

Petrus Leonis Schiſmaticus ex patre Judæo natus. 138. 2. Siciliam in Regnum evexit. 139. 1

Petrus Martyr Auguſtini textus falſificator. 173. 2.

Petrus Presbyter Monachus per igneam probationem Petrum Episcopum Florentinum Simonie convincit. 13. 2. Diſtus poſtè igneus. 14. 1. Fit Cardinalis, & Albanenſis Episcopos. Ibid. Probatio ejus per ignem non fuit vulgaris. 14. 2. & ſeq.

Petrus Portuenſis Episcopos Anathemate merito damnatus. 391. 1

S. Philippus Nerius eos qui caſtitate colebant, ex odore, qui verò ſecus, ex fetore cognoscebat. 17. 2

Philippus Rex Francorum, ſi de ſatisfactione ſua ſecuritate non fecerit, excommunicatur. 39. 1. Ejuſdem Simoniaci avaritia. 45. 1

Philippus primus Francorum Rex excommunicatus. 62. 1

Phorii ordinatio facta ab excommunicato. 57. 2

Plebes idem eſt ac Parochiales Eccleſiæ. 79. 1. 89. 1. Hinc, & ipſarum Rectores etiamnum hodiè nuncupantur Plebani. 89. 1

Pœnitentis publicus non poteſt bellare neque negotiari. 76. 2. Publicè pœnitentium quorundam in Hiſpania deſperatio. 288. 2

Pœnitentiam certam non facit niſi odium peccati, & amor Dei. 74. 2

Pœnitentia vera requirit caſtam Dei charitatem, & ad Deum conſerſionem. 215. 1

Pœnitentiæ falſæ quid ſint? 74. 1

Pœnitentiæ modus ſic temperandus, ut nec pro nam noſtram improbi homines laudent facilitatem, nec verè pœnitentes accuſent noſtram quaſi duram crudelitatem. 272. 1

Pœnitentiæ petendæ à probatis vita & doctrina Sacerdotibus. 215. 1

Pœnitentiæ publicæ effectus olim erat Regni privatio. 310. 2. Pœnitentia plenè expleta olim non poterat negari Sacramentalis abſolutio pœnitentibus. 268. 2

Pœnitentiæ vox diverſimodè accepta. 75. 2

Polygamia an fuerit antiquis Patribus licita? 167. 1.

Pontifex poteſt à juramento fidelitatis abſolvere, non tamen ſine competenti cauſa. 59. 1

Pontifex Romanus cunctorum ubique Episcoporum ſubditos poteſt abſolvere. 113. 2

Vide Romanus Pontifex.

Porphyrogenitum eſſe quid ſit? 134. 1

Præfationem propriam de Beata dedit Urbanus ſecundus. 81. 1

Præmonſtratenſis Ordinis encomia. 38. 1. Donationes Eccleſiarum eidem Ordini factæ. 38. 1

Presbyteris fornicariſ Miſſæ celebratio interdicitur. 18. 1. Nullus officium eorum auſcultare præſumat. 40. 1

Presbyteris initio prædicationis Evangelicæ videtur permiſſum fuiſſe, ut poſt ſuſceptum ordinem inirent nuptias. 288. 2

Presbyterorum filii à Sacro altaris ministerio removendi, niſi aut in cœnobiiſ, aut in Canoniciſ regularibus religioſè probati fuerint converſati. 394. 1. Decretum illud paſſim Urbano II. adſcribitur, cum ſit Gregorii VII. ab Urbano II. confirmatum. ibid.

Pref-

Presbyteros fornicarios frustra extirpare tentat Sigefridus Archiepiscopus Moguntinus. 46. 2.
Idem frustra tentatum in Anglia, Gallia, Hungaria, & Bohemia. 41. 1. 42. 1
Probatio vulgaris illicita. 15. 1
Processio idem est antiquis, quod Missæ publicæ, & publicus populi ad ipsas concursus. 29. 2.
Psallendi modus ab Angelis acceptus. 22. 1
Psalmorum recitandorum numerus juxta Decretum Gregorii VII. 25. 2

Q

Quadragesimale jejunium quando inchoatum? 34. 1
Quadragesimali tempore Christianis olim pugnare vetitum. 337. 1. Ludovicus Pius contra faciens degradatur, & Ovo Rex Hungariæ Regnum amittit. ibid.
Quadragesimali tempore sitne licitum casum, & ova comedere? 359. 1
Quintilino-burgense Concilium. 343. 1. Qui huic Concilio interfuerint? Ibid. Ordinationes Simoniacæ ordinatorum, quoad substantiam exsufflat, & non tantum quoad executionem. 347. 1.

R

Rabani Mauri locus difficilis de veritate Corporis & Sanguinis Christi in Eucharistia exponitur. 151. 1. Quo sensu neget in Eucharistia esse Corpus quod de Maria Virgine natum est? 152. 2. & seqq.
Raphael Patriarcha Constantinopolitanus primus Charazii author. 6. 2
Ravennatis Ecclesiæ opulentia. 325. 1. Antiquitas. 328. 2. In partes divisio. ibid.
Ravennatum Ecclesia frequenter rebellavit Sedi Apostolicæ. 324. 1
Ravennæ in Metropolim erectio per Leonem Magnum. 224. 2. Salvis tamen Romanæ Cathedralis antiquis in ipsam juribus. ibid.
Regiæ dignitatis electio, est jurisdictionis actus, & non nisi in subditum potest exerceri. 141. 2.
Regna nova erigendi potestas an resideat apud Apostolicam Sedem? ibid.
Reinerus Reineceyus Lutheranus fictas producit ad Sanctum Annonem adversus Gregorium VII. litteras. 47. 2
Restitutio in integrum Episcopo sitne reddenda, priusquam judicium subeat? 348. 1
Ritus suos aliæ Ecclesiæ à Romana lubenter acceperunt. 24. 2
Rituum diversitas, an provenerit dumtaxat ab ignorantium aut negligentium Episcoporum corruptelis, an etiam ab ipsis Apostolis, aut viris Apostolicis? 22. 1. Plerumque ex corruptelis. Ibidem. Negari non potest, quin aliqua rituum diversitas sit Apostolorum indulgentia, immo & institutio. 23. 1
Rituum Ecclesiasticorum diversitas non officit unitati fidei. 20. 2. Præstat tamen generalem

esse ubique rituum Ecclesiasticorum unitatem. Ibidem & seqq. Ecclesia semper conata est rituum unitatem per omnes provincias inducere. 21. 1. 2.
Roberti Guiscardi progressus in Græcia, & Italia. 135. 1
Robertus Flandriæ Comes Clerum Cameracensem ad obedientiam Sedi Romanæ præstandam coegit. 303. 2
Robertus Gregorium VII. ab oppressione Henrici liberat. 137. 2
Robertus Guiscardus Dux Apuliæ excommunicatur à Gregorio VII. Et cur? 19. 1. Iterum. 27. 2.
Robertus Guiscardus in Italiam ex Oriente revertitur Gregorium VII. adjuturus. 338. 2. Gregorium VII. Roma eripit, & ad Cassinum montem transfert. ibid.
Robertus Guiscardus Michaelem Ducem Imperio restituit. 146. 2
Robertus Guiscardus utramque Siciliam à Nicolao II. in beneficium accipit. 337. 2
Robertus invasor quidem, ejus tamen invasio non caruit fundamentis. 137. 2
Roderici Toletani Historici falsa narratio. 28. 1
Rogerius Dux, quando Rex Siciliæ constitutus? 138. 2
Romana Cathedra est Cardinalium consistorium. 318. 2. Item Romana Cathedra totius Christianitatis iudex & caput. 110. 1. Item Romanæ Cathedralis Primatus non est Constantinopolim translatus. 135. 2. Tamquam totius Christianitatis fundamentum perpetuo custodiendum. 136. 1
Romana Ecclesia fidei & disciplinæ principium & mater. 24. 2
Romana Ecclesia labi non potest in hæresim, multo minus docere. 316. 2
Romana Ecclesia nimis in Pœnitentes facilitatis accusata. 114. 2. 115. 2
Romana Ecclesia nonnullos ritus à Francis mutuata. 357. 2
Romana Ecclesia numquam habuit hæresim. 68. 2.
Romana Ecclesia ritus numquam accepit ab aliis Ecclesiis. 24. 1. Quod tamen cum moderamine intelligendum. ibid.
Romana Sedes, habeatne potestatem erigendi nova regna? 141. 2. 143. 1
Romanæ civitatis per Henricum Imperatorem interceptio. 331. 1
Romanæ Ecclesiæ consuetudo maximæ auctoritatis. 356. 2
Romanæ Ecclesiæ data à S. Petro privilegia nec per Apostolicam Sedem possunt everti, aut mutari. 379. 1
Romanæ Ecclesiæ Legatus, an sine Regis venia possit Regnum intrare, aut in ipso jurisdictionem exercere? 323. 1
Romanæ Ecclesiæ possessiones diminutæ & à prædonibus ablata. 99. 1
Romanæ Ecclesiæ Sardiniam & Siciliam dedit Ludovicus Pius Imperator. 19. 1. Item Apuliam & Calabriam Ludovicus Calvus. Ibidem.

Re-

Romanæ Ecclesiæ Siciliam insulam dedit Imperator Ludovicus Pius, sicut Calabriam & Apuliam Carolus Calvus. 139. 1
Romanæ Sedes Primatum impudenter negat Anna Comena. 136. 1
Romani Patriarchatus amplitudo. 382. 2. & seqq.
Romani Pontifices gratiosè indulerunt, ut Metropolitæ suos suffraganeos passim consecrarent. 375. 1
Romani Pontifices Antesignani Occidentis. 383. 1.
Romani Pontificis eadem potestas in aliis Diocesisibus. 385. 1. In Anglia. Ibid. In Africa. 386. 1
Romani Pontificis potestas ostenditur in omni Occidentis Patriarchatu, nominatim in Illyriciana Diocesi. 373. 2. & seqq.
Romani Pontificis electio pertinet ad Romanum Clerum. 315. 1
Romani Pontificis jus in Metropolim Mediolanensem, & Aquilejensem. 380. 1
Romani Pontificis personam ac judicia à nulla Synodo posse judicari synodaliter confirmatur. 344. 1. Oppositum error est, & novellum Joannis Gersonis commentum. ibid.
Romani Pontificis Primatus contra schismaticos ante tempora Constantini stabilitur ex Cypriano. 345. 2. 346. 1. Per Ecclesiam non intelligit urbicam, sed universalem. 345. 2
Romani Pontificis primatum Bambergensis Cuniberti censuit esse humanam usurpationem, non institutum divinum. 344. 1. Id ipsum censent schismatici Græci Nilus Cabasilas, Barlaamus Monachus, Macarius Ancyra Metropolitæ, Nilus Doxopatrius, Gabriel Sereius Metropolitæ Philadelphienfis. 345. 1. Eorum fundamenta. 345. 2. Consentiant Lutheri, Calvini, & Marco Antonio de Dominis. ibid.
Romano Episcopo degradandi Principis potestas competit, estque in Ecclesia antiquissima. 77. 2. Ad illum relatio S. Cypriani. 294. 2
Romano Pontifici pleno jure subesse synodum Italicam, certissimum est, & nemo dubitat. 226. 1.
Romanorum Pontificum festivitates celebranda. 108. 1
Romanum Concilium primum quando celebratum? 1. 2. Qui nam interfuerint? Ibid. Acta perierunt aut latent. Ibidem. Quamdiu duraverit? 38. 2
Romanum Concilium secundum quando celebratum? 39. 1. Quinam interfuerint? Varii in eo puniti. ibid.
Romanum Concilium tertium quando celebratum? 49. 1. Quinam interfuerint? Ibid. Henricum Regem excommunicat. ibid. 2
Romanum Concilium quartum quando celebratum? 50. 1. Quinam interfuerint? Ibid. 2. Edidit varia de personis judicia. ibid.
Romanum Concilium quintum quando celebratum? 64. 1. Edidit plures Canones quorum solitituli supersunt. 108. 1
Romanum Concilium sextum quando conti-

gerit, & in quem finem congregatum? 147. 1. Solemnes preces in eo non frustra instituta. ibid.
Romanum Concilium septimum quando celebratum? qui interfuerint? 212. 1
Romanum Concilium octavum sub Gregorio VII. quando celebratum, & quam ob causam? 327. 1
Romanum Concilium octavum Guilielmum damnat. ibid.
Romanum Concilium nonum quando celebratum? 331. 1. Quinam interfuerint? Ibidem. 333. 1. Ubi celebratum? 338. 1.
Romanum Concilium decimum & undecimum quando & quam ob causam celebratum? 334. 1. 338. 1. Celebratum utrumque in Arce S. Angeli. 338. 1
Romanus Clerus vacante Sede quorumvis Episcoporum appellationes audit, ac finit. 272. 2. In omnem Christianitatem se extendit. ibid.
Romanus Pontifex an incurrat supremæ suæ Majestatis spoliū si Episcopo in thus, aut libellum lapsio reparationem donare attentaverit? 110. 2
Romanus Pontifex à nemine potest judicari. 316. 1.
Romanus Pontifex an possit ex alio Episcopatu per translationem eligi? 326. 1. 2
Romanus Pontifex an possit omnibus sub cælo Ecclesiis consecrare, aut consecrandos jubere Episcopos? 362. 1. Argumenta à parte negante proponuntur. Ibidem & seqq. Affirmans sententia probatur ex Sancto Cypriano. 366. 1. Item ex facto Eusebii & Luciferi apud S. Hieronymum. Ibid. 2. Item ex facto Agaperi Mennam Episcopum Constantinopolitanum ordinantis. 367. 1. Item ex Actis S. Martini Papæ & Martyris. 369. 1. & seqq.
Romanus Pontifex cunctis, dum admittunt Evangelium, remotis gentibus primum Episcopum consecrare consuevit. 387. 2
Romanus Pontifex in degradatorum à se Episcoporum thronos potest alios Antistites imponere. 329. 1
Romanus Pontifex non utitur pastorali pedo. 232. 2.
Romanus Pontifex omnium Patriarcharum consecrationem confirmare debet. Ergo potest & ipsos consecrare. 369. 1
Romanus Pontifex ostenditur eadem potestate fuisse usus in Diocesi Gallicana. 378. 1
Romanus Pontifex ostenditur eandem potestatem habere in aliis suis Diocesisibus. 385. 1. In Anglia. Ibid. Eadem Romani Pontificis potestas demonstratur ex Actis S. Martini Papæ & Martyris. 369. 1. & seqq.
Romanus Pontifex ostenditur eandem potestatem habuisse in omni Occidentis Patriarchatu, nominatim in Illyriciana Diocesi. 373. 2. & seqq.
Romanus Pontifex per solos Hostiensem, Portuensem, & Albanensem Episcopum potest consecrari. 313. 2. & seqq.
Ro-

Romanus Pontifex potest in degradatorum à se
Episcoporum thronos alios Antistes impo-
nere. 329. 2
Romanus Pontifex potest ordinationes in Provin-
ciis longè diffitis celebrare. 387. 1
Romanus Pontifex quo sensu succedat Petro &
Paulo? 229. 1
Romanus Pontifex Romæ in Vaticana ad ipsum
S. Petrum consecrandus. 315. 1
Romanus populus ardentis in Christianam regulam
zelo semper viguit. 110. 1
Romanus Episcopus omnium sub cælo Ecclesia-
rum ac Synodorum judicia, appellationes,
consultationes, & qualvis graviores causas dis-
cutere, probare, improbare debet, ideoque
amplissima eget Synodo. 224. 2
Romanum officium à Gallicano olim diversum.
25. 1. Non tamen ab initio. Ibidem. Quo
tempore Gallicanum plenè redierit ad Roma-
num? 25. 2
Romanum Pontificem investire primus tentavit
Fredericus Imperator. 233. 1
Romanum Pontificem nominandi jus an compe-
tat Imperatori? 316. 1. & seqq.
Rudolphus Imperator vincitur, in dextera læsus.
329. 1. Occiditur. 328. 2
Rudolphus Sueviæ Dux in locum Henrici Regis
sufficitur. 50. 2. Gregorii VII. auctoritate fuit
confirmatus. 52. 1. Iterum Imperialem corona-
m à Gregorio VII. accipit. 328. 2. In dexte-
ra læsus moritur. 229. 1
Rupertus tamquam hæreticus diffamatus, quòd
dixisset Augustinum non esse in Capone.
150. 1.

S.

Sabbatum Judæis idem quod hebdomada.
86. 2. &c.
Sacerdotis nomine nonnunquam intelligitur Epi-
scopus. 245. 2
Sacramenta data, vel accepta à Simoniacis,
dempto solo Baptismo, multi censuerunt sub-
stantialiter irrita ac nulla. 73. 1
Sacramenta veteris, & novæ legis habent idem
generale significatum, scilicet Christum.
166. 1.
Sacramentalis effectus tres causæ: Ipsius Sacra-
menti opus operatum, Justificandi fides, &
universa Sanctorum Communio. 296. 2. Non
sola militans, sed etiam triumphans Commu-
nio concurret. 284. 2
Sacramenta causare gratiam ex opere operato,
nunquam dubitatum est. 73. 2. 181. 2
Sacramenta per schismaticos Ministros collata
(excepto Baptismo) an sint valida? 347. 2.
Negat Hirgauziensis Monasterii incognitus
Monachus. Ibid. Multi Catholici asserbant
valere ex libro gratissimo S. P. Damiani.
Plures tamen censebant irrita & nulla. Ibid.
In Sacramentis necessitatis nullum habet locum
sententia probabilis, nisi in extremo necessi-
tatis articulo. 45. 2
Sacramentorum formæ olim occultatæ. 173. 1
Sacramentum informe à Donatistis non agno-

scitur. 75. 1
Sacrificii nostri quatuor partes ab Augustino enu-
merantur. 247. 2
In Sacrificio nostro offertur totus Christus cum
suo corpore. 169. 2
Sacrificio præsentis omnes communicasse docet
Abbas Guido, sed labitur. 248. 1
Sacrificium nostrum pro quibus offerri possit?
102. 1.
Salonitani Archiepiscopi consecratio ex Apostoli-
co Canone spectat ad Romanum Pontificem,
377. 1. Consecrationis causa cur debeat Ro-
mam accedere? Ibid. 2
Sanguinis Christi an aliquid in terris remanserit?
179. 2. Acres inde contentiones de immediata
sanguinis Domini ad Verbum unione per
Pium II. compositæ. Ibid.
Sanguis miraculosè ex imagine Crucifixi in civi-
tate Beryto profluens. Ibid.
Sardiniam, & Siciliam Romanæ Ecclesiæ do-
navit Ludovicus Pius Imperator. 19. 1
Satisfacere pro alterius peccato purus homo, præ-
sertim peccator, non potest. 269. 1. Solus
Christus id potest. 269. 2
Satisfactio pro qualitate criminum imponenda.
75. 2
Satisfactio olim absolutioni præmissa. 115. 1. Non
tamen de omnibus peccatis. 264. 1
Satisfactio, juxta Cyprianum, etiam in mino-
ribus peccatis absolutioni præmittenda. 275.
1. 2.
Satisfactio est pars Sacramenti pœnitentiæ. 275.
2. Per Sancti Petri claves applicata causat ex
opere operato. 297. 1. Non tantum delet pœ-
nam, sed & culpam. 298. 1. Est solvendo-
rum peccatorum pretium. 297. 2
Satisfactio tantum de congruo potest aliis im-
petrare. 270. 1. De condigno pro aliis satis-
facere solus Christus potuit. 299. 1. Satisfa-
cere de congruo possunt Sancti. 299. 2
Satisfactionem pœnitentialem malè quidam pu-
tant non potuisse taxari sine synodo,
quamvis synodi Rescriptum in casibus dif-
ficilibus, ac dubiis expectaret Episcopus.
300. 1. 2.
Satisfactionis antiquæ quatuor partes, *Fletus*,
Auditio, *Substratio*, & *Confessio*. 286. 2
Satisfactionis est species, pestilentialis morbi tor-
menta patienter acceptare. 302. 2
Satisfactionis necessitas pro remissione peccatorum
ab ipsis gentilibus agnita. 277. 1
Vide *Indulgentia*.
Schisma inter Benedictum IX. Sylvestrum III. &
Gregorium VI. 231. 2. & seqq.
Schismaticus Anti Papa fuit Felix II. 237. 2.
Deinde Ursicinus. Ibid.
Scholæ literariæ olim in Clericorum, aut Sancti
Benedicti Monasteriis positæ. 119. 1. Scholæ
literariæ reparandæ ab Episcopo: 118. 2.
119. 1.
Sedes Apostolica, possitne maculari participa-
tione cum excommunicatis? 61. 1
Serici textura per quos in Latinas Provincias è
Græcia traducta. 19. 1
Siciliæ Regni origo. 138. 1. 2. Siciliæ insu-
lam

lam Romanæ Ecclesiæ dedit Imp. Ludovicus
Pius. 139. 1. Rogerio à sancta Sede in feudum
concessa. 139. 2. Cum sancta Sede non satis
pacifica. 140. 1.
Sigeffridus Archiepiscopus Moguntinus à Grego-
rio VII. excommunicatur. 78. 2. Ad melio-
rem mentem reductus Rudolphum Sueviæ Du-
cem in locum Henrici Regis ungit, & coro-
nat. 50. 2.
Simeon Archiepiscopus Theſsalonicensis, quan-
do vixerit? 22. 1. Ejus de investitura laica
sententia. Ibid.
Simeon Patriarcha Constantinopolitanus primus
aurum pro Patriarchatu Turcæ obtulit. 5. 2.
Ab ipso Mahomete in hoc derisus. Ibid. Pa-
triarchatu exiit, & postea simoniacè resti-
tuitur. 6. 1.
Simon Magus juxta Irenæum, non divina Spi-
ritus Sancti charismata, sed sua potentiorum
magiam emere voluit. 194. 2
Simonia in collatione ordinum, ac promotio-
ne ad beneficia Ecclesiastica damnatur. 2. 1.
& seqq.
Simonia est, non tantum officium, sed &
beneficium Ecclesiasticum vendere. 2. 1.
Qui alterum emit, neutrum ineptum relin-
quit. Ibid. Simonia an committatur, si ad
communes reipublicæ necessitates, aut pias
Ecclesiæ causas ab ordinandis aliquid exigat-
ur? 2. 2.
Simonia est, Christiano Principi, aliter Anti-
stitem nominare, aut Electum confirmare no-
lenti, exactum pretium solvere, nisi excuset
extrema necessitas. 9. 2. 10. 1. 2.
Simonia non committitur, si Turcis exactum
pro Patriarchatu pretium solvatur. 8. 2.
Simonia est ab hæreticis beneficia mercari. 9. 2.
Simonia est etiam post promotionem exactum
pretium solvere. 10. 1. Non est tamen, si
quid solvatur ad redimendam vexam. 10. 2.
Simonia Catholicorum ab ipsis Turcis explosa.
5. 1. 2.
Simonia Regum Francorum. 4. 1.
Simonia est Ecclesias vendere, aut pro manus
impositione pretium accipere. 9. 2.
Simonia est eligi, vel promoveri propter munus
à manu, ab obsequio, & à lingua? 72. 1.
Quid munus à lingua? Ibid. Quid munus ab
obsequio? Ibid.
Simonia non est, si pauper Clericus pro se benefi-
cium Ecclesiasticum petat sine cura animarum.
Ibid.
Simonia non est sine implicito pacto. 72. 2.
Simonia an sit Decimas vendere. 94. 2.
Simonia an sit ante sacrum ministerium res suas
repetere? 365. 1.
Simoniaci an præter Baptismum validè conficiant
aliquod Sacramentum? 284. 1. Item an validè
ordinentur? 72. 2.
Simoniaci plurimi puniti. 44. 1.
Simoniaci Missam non licet audire, nec ab eo
Pœnitentiæ, vel Eucharistiæ Sacramenta ac-
cipere. 14. 2. 73. 1. An saltem in articulo
mortis? 14. 2.
Stationarius schypus, quid? 30. 2.

Stationes Christianorum, quàm antiquæ? 30. 1.
Nunquam sine sacrificio. 30. 2. Nocturnæ à
Gregorio M. inductæ. Ibid. Varia significatio
vocis *Statio*. 31. 2. Statio erat Feria 4. & 6. Pro-
tractum jejunium usque ad horam nonam, &
tunc subsecutum solemne in Ecclesia sacrifi-
cium. 32. 2. Non fuit solum jejunium. 33. 1.
Statio subinde per Synecdochen pro solo jeju-
nio usurpata. 33. 2.
Stephani VI. de Theutboldi ordinatione judicium
discutitur. 363. 2.
Stephani Dorensis (non Dorilensis) Episcopi à
S. Sophronio Legatio. 370. 2.
S. Stephanus Auxentianus in Bithynia Monasterii
Præfectus scribit adversus Iconoclastas. 201. 1.
Ejus liber quantæ sit authoritatis? 202. 1.
Laudatur à Florentina Synodo. Ibid.
Sternutantibus cur bene precemur, & quæ istius
moris origo? 243. 2.
Stola idem quod orarium. 197. 1. Duplicem sto-
lam gestare prohibentur Diaconi. Ibid. Græci
utuntur stola linea. Ibid. Olim etiam Latini.
Ibid.
Stycharium, idem est quod sacra Tunicella.
197. 2.
Subdiaconi officium apud Græcos non est tantæ
dignitatis, quantæ apud Latinos. 353. 1.
Subdiaconis in Laodicensi vetitum sacra vasa
contingere. Ibid. Subdiaconis apud Latinos
semper licuit sacra vasa tangere; verum vacua
à Dominico Corpore & Sanguine. Ibid. Sub-
diaconi Hispaniarum usi fuerunt stola, sed
contra morem cæterarum Ecclesiarum. 197. 1.
Etiam Tunicella contra veterem Ecclesiæ La-
tinæ morem. Ibid.
Sutrinæ Synodi contra Gregorium VI. judicium
exufflavit Gregorius VII. 235. 1.
Svvgiderus Bambergensis Episcopus electus in
Papam, & appellatus Clemens II. 232. 2.
Synodus à Clero Romano vacante Sede tempo-
re Cypriani congregata. 272. 1. In ea pro-
visionaliter decretum, ut lapsi sani constitu-
tionem novi Episcopi expectarent. Lapsi au-
tem in extremo vitæ periculo sollicitè subveni-
tur. Ibid.

T

Vide *Concilium*.
Syracusæ in Metropolim Siciliæ à Græcis erectæ.
225. 1. Ab Innocentio II. & Eugenio III. pos-
tea probatur, falsis suæ Cathedræ Apostoli-
cis juribus. Ibid.
Syrmiense Symbolum, possitne in commodum
sensum trahi? 108. 2.

Templarii Christianis Principibus gratiffi-
mi, ex pauperrimis subito evaserunt
opulentissimi. 94. 1. Erant Regibus ditiores.
Ibid.
Templariarum olim fuerunt septem millia con-
ventuum. 94. 1.
Tertulliani adversus veritatem Eucharistiæ loca
objecta. 156. 2.
Tertulliani de Eucharistia fides orthodoxa.
159. 1.

Tertulliani objecta loca explicantur fuse. 160. 1. & seq.
 Tertulliani quot pœnè verba, tot sententiæ sunt: Quot sensus, tot victoriæ. 160. 2.
 Tertulliani adversus usum indulgentiarum criminatio. 264. 1. 265. 1. 266. 1. 2.
 Tertulliani adversus Marcionem versus ab eruditis viris censentur spurii. 159. 2.
 Tertulliano repræsentare idem est quod præsens exhibere. 159. 1.
 Tertullianus calumniatur dicens ad quasvis martyrum litteras lapsis datam pacem. 271. 1.
 Tertullianus contendit à peccatoribus peccata remitti non posse. 267. 2.
 Tertullianus disciplinam de absolutione Sacramentali tribus criminibus denegata malè putat esse Evangelicam & divinam. 258. 2. Ejus hac in parte excœcatio; vel splendidum mendacium. ibid.
 Tertullianus de duobus Ecclesiam accusat. 268. 2.
 Tertullianus primus indulgentiarum impugnator. 262. 1. Ejus textus de hac materia accuratè expenditur. 263. 1. & seq.
 Theodoretus Cyrensis Episcopi de Eucharistia sententia. 189. 1. An docuerit impanationem. 192. 1. 2.
 Theodoricus Verdunensis Episcopus, Monachos S. Michaelis cogens ad stat ionem, condemnatur à Gregorio VII. 35. 1.
 Theoduinus Leodiensis Episcopus in extremis agens à Simonia absolvitur. 45. 2.
 Theophilacti de Eucharistia fides orthodoxa. 202. 2.
 Theophilactus vixit sub Pontificatu Gregorii VII. 202. 2. Non fuit averfus à Latinis, nec ab ineunda cum illis concordia. Ibid. Non vixit sub Photii, sed sub Michaelis Cerularii schismate. ibid.
 Thessalonicensis Episcopus an olim spectaverit ad consecrationem Romanam? 378. 1.
 Thessalonicensis Episcopus Romani Pontificis dumtaxat Patriarchalis Vicarius. 384. 1.
 S. Thomæ Aquinatis in Ecclesiam beneficium. 3. 1. 58. 2. 284. 1. 2.
 Thomas Argentinensis Episcopus eligitur in Generalem FF. Augustinensium. 307. 2. In ejus electione plenas in Jubilæi formam Indulgentias donavit Clemens VI. ibid.
 Tornacensis Episcopi lis cum Ultrajectensi Episcopo, & cur? 46. 2.
 Transactionum inter Ecclesiasticos modernæ quilibet. 35. 2.
 Transsubstantiatio vox est antiqua. 211. 2. Errant qui existimant vocem esse inductam ab Alexandro tertio. Ibid.
 Trophimus Episcopus post lapsum ad communionem laicam admittitur. 295. 1.
 S. Trophimus primus Arelatenus Episcopus. 378. 2. In Galliam missus à S. Petro. ibid. Non fuit Metropolitanus. 379. 1. Nec accepit à S. Petro generale privilegium Episcopatum consecrationum. ibid.
 S. Trudonis Abbatia quondam dependens à Mense Episcopatu. 339. 2.

V

Valentinus Abbas, sub quo fuit famosa de Augustini circa gratiam dogmate disputatio, Hispanus fuit, aut Italus; non Afer. 131. 1.
 Vasa sacra non sunt in pignus danda negotiatori, vel tabernario. 125. 1. 2. Debent confringi, priusquam ab Ecclesia distrahantur. 125. 1. Excipe tamen, si alteri Ecclesiæ vendantur. 126. 2. Vendi etiam possunt propter certam ipsius Ecclesiæ utilitatem. 126. 1. Quod ipsum sacri belli causa quandoque factum. ibid.
 Vasorum Ecclesiasticorum consecratio antiquissima. 125. 2.
 Venericus pessimus Henriciani schismatis Fauctor. 340. 1.
 Venialia peccata Augustino dicuntur illa, quibus publicæ pœnitentiæ vindictam non imponit Ecclesia. 83. 2.
 Visitator Episcopus vacantem Episcopalem Cathedralam olim regebat. 216. 1. & seq. Quandoque vocatur Interventor, Intercessor. ibid. Item viduatæ Ecclesiæ Consolator, Commendator. 216. 2. Non poterat Cathedralam vacantem retinere. 216. 1. 223. 1. Non debuit necessario esse Episcopus, sed potuit esse Presbyter apud Afros; quibus mos ille videtur fuisse singularis. 217. 1. In Anglia solebat esse Episcopus. 218. 1. Item in Gallia. 218. 2. Nonnumquam tamen Chor-Episcopi ad hoc munus deputati. 219. 1. Visitator Episcopus in solos Pontificalis ordinis actus habebat vicariam auctoritatem; nullam in facultates Ecclesiæ, aut alias ejus functiones. 220. 1. Non potuit in Ecclesia sibi commendata Clericos ordinare. ibid. Nonnumquam tamen id concessum. Ibid. Sui laboris habuit taxatum stipendium. 223. 1. Dari solitus etiam Episcopali Sede non vacante tribus casibus. 1. Episcopo ab officio suspensio. 2. Quando per synodum degradatus Romam appellat. 3. Quando Episcopi longa id requirit infirmitas. 225. 2.
 Visitatores à Metropolitana sede dirigendos esse antiqua est regula. 224. 1. Excipe tamen Visitatores natos. Ibid. Visitatores nati Romanæ Ecclesiæ septem Cardinales Episcopi. 226. 1. Non constat, an hæc Cardinalium Episcoporum potestas sit adeo antiqua. ibid. 2. Visitatores deserunt ad Regiæ nominationis ingressum. ibid.
 Visitatoris ordinaria potestas, primò sepelire defunctum Episcopum. Secundò Ecclesiasticum rerum Inventarium conficere. Tertiò dare œconomos, seu custodes rerum in Inventario descriptarum. Quarto Ecclesiam viduatam visitare. Quintò electioni novi Episcopi superintendere, ne quis contra Canones eligatur, &c. 220. 2. Visitatoris designatio supra quâdam Metropoles sanctæ Sedi reservata. 225. 1.
 Visitatori cujus auctoritas fuerit necessaria ad ordinandos Clericos? 220. 2.
 Ultrajectense conciliabulum. 312. 1.
 Ultrajectensis Episcopi lis cum Tornacensi Episcopo:

scopo: Et cur? 46. 2.
 Urbani II. de S. Ivonis ordinatione causa discutitur. 364. 2.
 Urbanus II. dicitur primus author insigniendi Bullas utroque capite Apostolorum. 231. 2.
 A Wecilone schismatico collatos Ordines exsufflavit, & Daimbertum Diaconum ab eo ordinatum reordinavit. 346. 1.

W

Walbodus Leodiensis Episcopus omnes suæ civitatis Ecclesias quotannis semel convenire jussit ad Cathedralam Basilicam. 35. 1.
 Waldenses reprobant Indulgentias. 284. 1. Eorum varia fundamenta. ibid.
 Walerami Naumburgensis Episcopi lapsus de impanatione. 174. 2. A Wicleffo plurimum laudatur. Ibid.
 Walteri de Suseild de Christi in terris superstitie sanguine doctrina. 179. 2.
 Wazo Leodiensis Episcopus Gregorium VI. Henrico III. Imperatori pro reparatione sui gradus commendat. 236. 2.
 Wazonis non est modica auctoritas. Ibid.
 Wecilo Magdeburgensis vir insigniter Catholicus. 347. 1.

Wecilonis Moguntini in Ecclesiasticas censuras irreverentia est hæresis. 348. 2.
 Wecilo schismaticus Moguntinus Episcopus, Moguntinum Conciliabulum regebat. 339. 1. Ab eo datos ordines Urbanus II. exsufflavit, & Daimbertum ab illo ordinatum Diaconum reordinavit. 343. 1. 346. 1.
 Wicleffi error de Indulgentiis. 285. 2. Vult eas à solo Deo petendas. Ibid.
 Wigolii Augustensis Episcopi iniqua ordinatio, & deprædatio. 392. 1.
 Welpho Dux quondam Baviaræ, invisus Schismaticis. ibid.
 Wormatiense Concilium, seu Latrocinium ab Henrico Rege convocatum. 47. 1. Gregorium VII. deponit. 48. 1. Clericis permittit conjugia. 49. 2.

X

Xerophagia quid olim fuerit? 32. 2. 87. 1.

Z

Zephyrinus Pontifex Machiæ concessit pacem Ecclesiæ, antea non datam. 271. 2.

FINIS INDICIS.

